

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, на годину 8 ЛИГ, на пола године 4 ЛИГА; ДРУШТВЕНИ ЧЛАНОВИ ПОВИШАНИ
 ЦЕНАМИ Свих Држав. Подружја, КОЈИМА СЪУЧЕЊУ, ВАЖАЈУ И ЗАКОН. ЗАКОНСТВА И НЕПКОРАДНИХ ЗАКОНУ ДОИДЈУ ЛЕГУ У ПОЛУ КИЛ. АКО ВОЈАЖЕ
 ПРЕТЛАТУ УМРЕЖ ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ, ВАН СРБИЈЕ, на годину 10 КИЛ. ИЛИ 5 КИЛ. А. СР. ВО СРБ. ВОЈВОДИНИ ДРУЖЕЊА И ИЖОНИ ЧЛАНОВИ ИЛО
 И СРБИЈЕ НЕКОРАДНИХ ЗАКОНУ И ЧИТАОНИЦ. ДОИДЈУ ЛЕГУ ЗА 8. ФР. ИЛИ 3 КИЛ. А. СР. КАД ТРАЈАЈУ ВОЈАЖЕ ПРЕТЛАТЕ И КАД СЕ ПРЕТЛАТЕ КОД
 СВОЈ ДРУЖЕЊА ПРЕКО КОЈА НЕ ЕМ СЕ И АКО СЛАТЕ. ПРЕТЛАТА И РУКОПИСИ ТИШЕЈУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
 У БЕОГРАДУ, ПРЕТЛАТУ ПРЕЈАЈУ И ВОЈТЕ. ИА. ОСОБНО НАЈИШЕЈУ КИРЕНА ОД 1898. Г. У 204. ПРИБИСОК ДРУШТВЕНУ КОЈЕ КОСТА ЕКСЦЕЛЕНТО.

ГЛАСНИК И ИЖАЉАК:
 СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КНИЖЕВНИ ОДБОР:
 Др. М. Т. Дедо, Д. М. Спасић, В. С. Богдановић, П. Т.
 Тодоровић, А. Жижановић, и В. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК ГРЕШКЕ:
 АЛЕКСАНДАР М. СЕНУЛИЋ

ПОЗИВ

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

ДРЖАЋЕ СВОЈ

XXX. ГЛАВНИ ГОДИШЊИ ЗБОР

НА ТРИ ЈЕРАРХА (30. ЈАНУАРА) ОВЕ ГОДИНЕ У 9. ЧАСОВА ПРЕ ПОДНЕ У СВОЈЕ ДОМУ (НЕМАЈИНА УЛИЦА БР. 11.).

ДНЕВНИ ЈЕ РЕД ПРЕМА ЧЛ. 45. ДРУШТВЕНИХ ПРАВИЛА ОВАЈ:

1. Председник или његов заменик (чл. 24.) отвара Збор;
2. Подноси извештај о радњи Управног Одбора, у који улази и годишњи рачун о приходу и расходу;
3. Председник подноси на решење писмене предлоге Одбора, Подружја и појединих чланова а затим
 дозвољава предлози појединих чланова на самони Збору;
4. Бирају се чланови Управе према чл. 20. и 21. друштвених правила;
5. Подноси се предрачуни прихода и расхода за идну годину, која почиње од 1. Јануара; и
6. Бирају се редовни и почасни чланови.

Позивају се друштвени чланови, Пољопривредно Подружје и њихови чланови и сви остали пријатељи
 Друштва и српске пољске привреде да дођу на овај Збор.

Бр. 6181/98. Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 1. Јануара 1899. год. у Београду.

Г.Г. ЧИТАОЦИМА ТЕЖАКА

Тежак ће и у 30. години свога живота, у коју ових бројем страна, издати недељно књигу и додата и то на целом табалу. У чему ће и одада бити одаљак;

1. Чланци.
2. Подлистак.
3. Велешке.
4. Гласник.
5. Питања и одговори.
6. Дописи.
7. Извештаји о пословима пољопривредне струке.
8. Цене земљских производа.
9. Записници одборних седница.
10. Искрице, (нов одаљак, у који долазе: мудре речи, изреке, пословице, изводи из беседа, из здравља, из животиса чувених пољопривредника и државника итд.).
11. Стечаји.
12. Обзнане.
13. Огласи.
14. Цене огласима.

Како ће Друштво ускоро почети да издаје и свој **Повремени спис** под именом **Пољопривредни Гласник** и како ће тај **Гласник**, као научан и поправен спис, примати научне и веће пољопривредне радове, то ће **Тежак** одада све више постати **практичан лист** за радове практичније, савременије према добу године и краће, тако, да се ниједан од њих не продужава преко ваше бројеве **Тежак**, те ће се тако све више и више приближавати своје правне задатку, који му је именован и Правилником наведеном.

Радови, наменени **Тежаку**, идуће се непосредно Друштву, у коме, сем уредника, постоји нарочити Књижевни Одбор, који радове оцењује и за штампу одобрава.

Српско Пољопривредно Друштво и овог прилашко лето моли све своје чланове и све своје пријатеље, да га и у погледу уређивања и издавања **Тежак** што обилатије и одада помажу, него сарадником некак ступљеним претплати а нека ширењем **Тежак** у народ, коме он од почетка свога излашка намерно служи.

У то име сретна нова година свима члановима и свима пријатељима Српског Пољопривредног Друштва!

Ч Л А Н Ц И

ЖИВОТ И РАД

од
Др. Милована Сипасића

Живот је створен да живи и ради. Рад је дакле прави живот. Но да се може живети треба јести и благо оноко, који једе да живи и ради, а не живи да једе и не ради; јер оно је против одређења људског, оно је морална смрт. За живот пак човека није довољно да једе; он има и друге жалостручне потребе, без којих не би могао живети и слободно се кретати као члан друштва и као грађанин. Има дакле обавеза и дужности, којима треба одговарати и без којих не би био сигуран са својим животом, књигом и радом.

Да би човек гороменивати потребама и дужностима одговарао, треба што више и што боље да привређује, а ово чинити и при најбољој вољи и знању није у стању, ако нема нужна средства, која су према занимању врло различна. Узимавши на коју радњу, ковачку, столарску, пољопривреду итд. па ћемо се уверити, да за сваку радњу нужна су различна и жалостручна средства, без којих није могуће ни радити, а камо ли је унапредити.

Но, како наша намера није овде говорити о другим радњама осим земљоделачке, зато се ограничавамо о њој неколико речи протворити.

Земљоделство или у опште пољска привреда, врло је трудно занимање и по својој разностручности захтева много и велика средства. Сваком народу, особито онош, који је у почетку развоја свог, нужно је дати познато у пољској привреди и то колико је више могуће практично радићи савршенијим сиранима, о чему се и Пољопривредно Друштво обавило стара. У исто време нужна су закони, који одољављају штетне намене од народа и уређују односе пољопривредне, о чему се и наше законодавство брине.

Ми реческо, да су земљораднику потребна велика средства за обрађивање своје земље коју има и који му је главна основица за његов живот и рад. Но, да би ову обрађивао и од ње приноси доноси, нужна му је стока, без које не може се ни зависати пољска привреда. Осим овога треба му кмети и савршеније сирање и алате, који му радњу одољављају, производу унапредују и увеличавају, јер без овога и најбољи радник није у стању своју радњу унапредити.

Напоменути смо и то, да су пољопривредни закони нужна; али у исто време кад се то чини, треба законодавни власт да има на ум и велике потребе пољопривредника, па да га не доводи у стање, у ком се он не може кретати и толико привређивати, да свој и своје породичне живот одржи, а камо ли државне и опште дажбине даје и нужна средства набавља за савршенију радњу. Штедњити дакле треба радњу сваку привредника у сваком облику и то је први услов за напредак народа и државе. Иначе умножавање се сиротиња и безакућство, а оно је не само штетно него је и опасно за друштво и државу.

Мудро је рекао руски цар, ослободилац кужака од снахија: „власт треба да штеди радњу и привреду сваку народа и ову потпомаже, јер без овога не може народ и држава напредовати.“ Ово колико вреди за руски народ, много више вреди за нас, који је почетник у кућној и који се у особитим приликама и околностима налази.

ПРТА ЧУВАРНОСТИ У НАШЕГ НАРОДА

Чукај беле прво за прво дане.
Нар. изрека.

Часу кад точан наше народне привреде дочекује Ново Лето — хладу осам стотина деветдесет девето после Христа — узбран снагом наших општих тековина привред-

них и просvetnih. Dajmo, da u tome času ne moze biti na odjek jedan, ma i letimcima, pogled na prvu i odliku naroda, u kojoj vrlo često leži i tajna materijalna mu volja i volje, ali u kojoj se uvek nalazi najčista zaloga materijalnog mu odzvanja u svetlosti mu utakmini, u borbi za ostvarenje. Ta prta, plemenito prva među prvimima kod sviju naroda sposobnih za prirodni napredak, i sve što takav napredak sobom prirodno donosi, to je prta *čovrnosti*; i ni sa ne malim *ponosom* narodnim uzimamo danas pero u ruke da o noj u ovim skromnim stulcima progovorimo.

Pova je isto — pravnik za čestitost, i narodina kao kod pojedinih — ali he i narod tuda, zar, mačo čuđno životni i nama samima ovašak jedan *ponositi* podraza. Razumeo, nama *Srbima*, naročito *nikolovcima* Srbima, koji su, i kao živa svedoči i kao mladi ptičnici tako zvanje „kulture“ jevrejske, svakda u u svoj narodu gledaju jednog nepravrednog, svakda *probavito* prirodnog, člana svetstve famulije. Čak, dako moze biti, da još ne možemo ni da se otmemo od onih kritičarskih ocena ranijeh jevrejskih „autoriteta“, koji su u našem plemenom karakteru našli slavnu drugu prtu i vršinu, sva ne prtu i vršinu stvarne, materijalne tekovine, ali onitom rečju, *prirade*.

Međutim, pitane je od savršeno praktičnog, od stvarnog i materijalnog, na dalje i od onitih *priradnih* značaj: da li srpsko plemo, da li srpski narod uopšte, priznaju tako rado i tako bezuslovno tu slavovnu „*nikolovsku*“ jevrejsku — na s jone, dabogme, i sve blažodeti savremene *tehnike* — da li oni ni nije i u opasnosti da izgubi jedno od najvećeh *priradnih* blaga i dorova svojih — bez svora tekovinu *osovnog* nasleđstva, domašeg i društvenog — blago i dar *domašinske* *čovrnosti*!?

Ponašalno, čudnovato može da zvonja, čak i nama samima, glase koji bi nas o ovlašnoj jednoj prekućstvu uveravalo. Ali, ako se u stara mač dužbe zagleda, videće se da se srpsko plemo ne jalma u istoriju jevrejskog Istova samo i isključivo kao jedan odlično vojnicima, ali i prepraviti, *edemnat* — dakle kao izvesni, ako i plemeniti, rasplak svoja znoja — na i večeg malo skuljev i od samog znoja, kao prolivak skune krvi — nego se jalma, i to kod sviju tećeba geografcogog mu položaja, jalma se i kao samostalni *priradnog*, ali naročito kao survenjani *čovr*, svake imovine i tekovine svoje!

Daleko bi nas, dabogme, odveo i sam pokušaj istorijskog izalažaja o tome, kako su se, na primer, naše stare *zadruge*, to moćne *priradne* ustrojbe naših vrednih predača, ekonomski odrazale kroz tolike nevoje. I to ne samo nekeve *dravovna* nam stradalna i verskih iskušenja, nego i *ilmske* nam iskušenja — kroz tolike seče i novoće, kroz tolike *razne* pustosti, na se odražale i pri *putostom* *raselavom* čitavim pokrivanju narodnih — *putem* odbećavania u tuđe dravne, ali donadaća u daljeko i neobavino rovanstvo. *Fakt* je, da su se te starinske *zadruge* vaše — taj sam i ideal savremenog socijalizma, ni *Dražavog* i *priradnog*, — *ekonomski* odrazale, odrazale kroz se to bure i oduje, odrazale, čak, i kroz najstraniji moguć niz narodnog razorenja, kroz niz nasilnog *raselavania*; kao i da su se odrazale — ali ne zaslugom jalve „civilizacije“, ali „*kulture*“, ali i „*tehnike*“, savremene — jer takvu niz „*serpna*“ nije onda imala — nego *prostom* svojom *urođe* ali nasleđene *prte* *čovrnosti* *domašinske*! Naravno da mi ne isčitamo ovde ovu zlatnu odliku svojih starih, o tronku, bazo njihove rođene, bilo i modernu *tućinske* *prte* *radovnosti*, *prte* isključivo *priradnicke*. Da i ovaj dragoceni dar, kao takav, no prasi isključivo ni druge narode, moće se suditi no tome: što, valda, nigde ništaže oko u svetu ne gleda tako *ponosno* na čoveka *neradnika* i *nepravrednika* kao ono *srpskask* *zadruga* i *zadrugara*, kao što smo uvereni, da nijedan *jezik* na svetu nije bogatiji u zaslugovnoj ošeni ili osudi *kao* *nepravrednih* članova društvenih. Ali, nije, dosti, bez *mučnog* *iskustva*, ni bez *dovalne* *stvarne* *podloge*, *donela* na svet, ni u svetu se

srpskom odrazala, ona *izvorna* *zarada* našeg naroda, koja *je*; *teže* *je* *savodna*, *nego* *li* *stebli*.“ *Praveden* na *jezik* *priradne* *nauke*, ovaj *poter* *narodne* *filosovije* *nama* *ubedljivo* *svedoči*: da nam *narod* *neni*, *doneta*, i *nasleđo* *prirade* i *zakon* *tekovine*, kao *takve*, ali *još* *niže* *čeni* *onu* *drugu* *prtu* i *vršinu*, *ličnu* i *zadržuju*, *prtu* i *vršinu* *čovrnosti*. U *mlatog* *slučaju*, *čuvavore* *je* *većem* *sa* *mo* *naše* *za* *ni* *drugu* *stevnu* i *stidljivošću*, *kao* *što* *je* *za* *u* *našoj* *i* *nasleđivajici* *praved* *ono* *tućinske* *reči* — *ekonomije*.

I *doneta*, što bi *predelo* *našim* *starima*, i *samostalnim* *domašinicima* i *zadržavajici*, da su *imali* i *varne* *plutvone* i *polopriradne* *mašine*, i *diškovske* *poslavnice* i *kapitalne* *survećeh* *engleskask*, *erandukask*, *ilan* *nenalnih* *kućanacija*, da *ih* *niže* *jednovremeno* *krasila* i *visoka* *prta* *domašinske* *čovrnosti*!... *Ali*, šta *bi*, *onet*, *nama* *predeli* — *valda*, *njihovim* *potomcima*, *nama* *svedočima* *tolikih* *otrovnih* *usavršnja* u *svetu* — *šta* *bi* *nam*, *hoćemo* *da* *kažemo*, i *možni* *predeti*, *svi* *blagoslovni* *novi* *nauke* i *voće* *tehnike* — a *vorak* *njih* i *svi* *mlađunja*, *na* *mlađoradi*, *ležavskog* *kredita*, — *ako* *bi* *izgubili* *ovu* *doneta* *uzoritu* *prtu* i *osobnu* *vršinu* *starih*, *prtu* i *osobnu* *čovrnosti*!?

Na *znaci* *ni* *to*, da *mi* *Srbi*, *sa* *priznanjem* i *usavršavanjem* *savremene* *kulture* *svetstve*, *gubimo* i *tako* *dragoceno* *osobine* *svojih* *uzoritih* *predača*?

Na *žalost*, *znaci*; *ali*, na *srčju*, *ne* *može* *da* *znaci*. *Jer*, *zniti* *na* *svetu* *nama* *ne* *smeta*, da *sve* *novi* *tekovine* *čovrnosti*, *sve* *usphe* i *podvige* *savremene* *nauke* *priznaju* i *usvojaju* *bez* *gubitka* i *jednog* *jednog* *nasleđja* *za* *doba* *klasičnu* *ima* *starije*. *Upravo*, i *kao* *god* *što* *novi* *oružje*, *novi* *putike* i *tonova*, *ne* *treba* *da* *uništaju* u *nama* *ono* *serpovske* *klade*, koje *su* *iz* *tolikih* *neravnih* *borbi* *izvele* *tolike* *pebede*, *tolu* *ne* *treba*, *kao* *što* *ni* *može*, *ni* *nov* *plut*, *ni* *nov* *trg*, *ni* *nov* *kredit* *ni* *svetstvi* *obri*, *da* *ništaju* *iz* *trudi* *srpskog* *domašina* — a *jezro* *je* *srpskog* *naroda* *rođeni* *domašini* — *ovu* *voru* u *čarobnu* *moć* *čovrnosti*, *bez* *koje* *je* *doneta* *uzaludno* i *tolu* *ni* *zako* *blago* *ili* *sičaja* *na* *ma* *koju* *polu* *svetstve* *utakmine*!...

Neka *nič*, *dalje*, i „*banke*“ i „*zavodi*“ *obrtiva* *nam* *kapitala*: *neka* *se* *torđo* *podnu* i *fabrike* i *nalate* *do* *maže* *nam* *industrije*; *neka* *se* *nižu* i *granaju* *delavnice* i *elektrike* u *sve* *moćne* *uzlove* *naše* *Kraljevine*; *neka* *se* *reguliravaju* *reke* i *potoci*, a *ništaju* *bare* i *močari*, *gde* *god* *ih*, *na* *žalost*, *još* *ima*; *neka* *se* i *zavadi* i *ništaju* *ono* *čuvane* *zaboravljene* *zadruge*; *jednom* *rečju* *neka* *se* *priradna* *moć* *naše* *blagoslovno* *ostavljeno* *pono* *na* *visinu* *zemalja* i *dravaka*, koje *broje* *silne* *mlađoradi* *sa* *lađovim* *kačev* *ni* *još* *nelamo* u *brojavu* *sivnih* *mlađunja* *ali* *neka*, i *sa* *novim* *letom* i *sa* *novim* *priradnim* *polstvom*, *ostane* i *dalje* u *srpu* *srpskog* *domašina* u *opšte*, *nislovesno* *srpskog* *jezikava* *na* *se*, *ono* *urođeno*, *ali* *nasleđeno*, *ponostavno* *tekovine*, *ona* *uzorita* *prta* *čovrnosti*, *koja* *je* u *neudamajnoj* *revnosti* *svojaj* *iznasledila* i *onih* *čovrnikih*, *ali* *Dragoceništva*, „*dost* *čovrni*“, „*dost* *zavajevaj*“, i *koja* *je* u *tim* *skromnim*, *prvobitnim* *doneta*, *ali* *ne* *maže* *za* *to* *klasičnim*, *blagaćama* *narodne* *ima* *jezre* *sačuvati* *i* *srpskoj* *svani* i *srpskoj* *ideji*, i *srpskoj* *dravaji* i *srpskoj* *zastavi* *mladu* *slavoslovnu* *zalogu* i *razvru*; *jer* *je* *za* *črne* *dne* *koje* *Srbi*, *na* *žalost*, *tako* *često* u *goste* *dovalne* *očuvada* *mladu* *belu* *paru*!...

Konco.

ZNAČAJ GLAVNIHČEBE SUŠTIVICE

ZA PROIZVODJU SVIH NEMAJA U SRBIJI

U prošle godine, sporo u ono isto doba, saopšteno su u Tešaku rezultati dobijene uporednje suševne njelva u Topčiduru 1897. god. na domašoj, Rajbovoj i Glasnišinejoj

сущини. На тога саопштена читатеља су могли видети: да је Главињина сущина осушила пшљаве за највише време, да је дала највећи проценат сувих пшљава, и да је утврдила најкаље горина; а исто тако, да је и знатно јетвиња од страних сущина. Али, због извесних мања које су прилике, и од којих су само неке (по два броја) биле стварне, а друге (4 на броју) привидне, комисија, која је руковала упоредним сусељима, није тада дала пресудно мишљење о сущини Главињине конструкције, већ је предложила господину Министру Народне Привреде: да се и 1898. године изврше упоредна сусеља на постојећим сущинама у Топчидеру, како би се на основу резултата који се буду добила тим новим упоредним сусељима, могао доносити коначан суд о Главињиној сущини.

По одобрењу Господина Министра Народне Привреде, који је усвојио понету предлог комисије, извршена су и прошле године у Топчидеру три сусеља од 31. августа до 4. септембра, којима је руковала нарочита, господином Министром одређена комисија образована од господи: Милутина Савића, управника школе за заноделе и воћарство у Букову, Благоје Д. Тодоровића, секретара министарства народне привреде, Милоша Гођевића, трговца, Ристе Паранова, трговца и Војтеха Бурјана, воћара топчидерске економије. Оног тога, по предлогу ове комисије и одобрењу господина Министра, извршена су у времену од 11. до 14. септембра, и два упоредна сусеља на сущини Главињине конструкције, која је, благодарећи усталашку Пожевице Подружнице Срп. Пољопривр. Друштва, подгнута у Горњој Добрињи из селу Пожевице. Сусеља на овој сущини, извршена су под надзором комисије, коју је такође, одредио господин Министар а коју су састављали г. г. Благоје Д. Тодоровић, секретар министарства народне привреде и Дамјан Јовановић, заменик топчидерске економије. Поред ове господе, била су присутни још и г. г. Драг. Н. Лалчевић, председник Пожевице Подружнице Срп. Пољопривр. Друштва, Никола А. Јовановић, благајник, Милево К. Поповић, свештеник, Грујица Софронијевић, економ и Добросав Тодоровић, економ, чланови управе подружнице.

Сусеља подгнута у Горњој Добрињи разликује се од оне у Топчидеру у оне: 1. Што је већа од Топчидерске; 2. Што се десе унеку и на две само са једне стране;

3. Што су десе велике (као код домаћих сущина) и што их има само 12; 4. Што су затварачи отвора, кроз које се десе улаче и излаче, као код домаћих сущина једногуби, а код топчидерске су двогуби, и 5. Што је дужина ланањих цева, које спроводе дим, мања за 30% од оне код топчидерске сущине.

Извештај овеју поменутих комисија у којима су подложени добијени резултати, као и оцена у Топчидеру подигнуте сущине, штампани су у „Телулу“ бр. 47., 48. и 49., 133. и 134. бр. „Трговничког Гласника“ и 250. и 251. „Српских Новина“ бр. пр. године, и ни ћемо, на оневе жесту извести из тих извештаја само главне резултате, будући помоћу њих можемо утврдити значај, који је могао имати за производњу сувих пшљава код нас, Главињина сущина, а исто тако исписаћемо и мишљење, које је о сущини у Топчидеру, на основу добијених резултата, извазала комисија у своме извештају од 7. септембра пр. год., а које гласи:

1. *Главињина сущина, омака каква је, одговара потпуно свама захтевима добре сущине за сусеље иљана од стране произвођача;*

2. *Она је у погледу добитности сусеља иљана била од домаће за 5-20%, а у погледу количине дрва потребне за сусеље, троши за 3-5 кгр. мање од сваког килограма сувих иљана од домаћа;*

3. *Са тачне разлога министарство народне привреде требало би да препоручује ову сущину за остварљиво и да награди, и то, у толико пр, што се свака домаћа сущина може претворити лако у ову сущину, и што и ова сущина, кад се чланови додате, стаје према другим сущинама сразмерно јетвино — (око 300 динара).*

У погледу осталих захтева који се од нас тржице аменутим решењем, часг нам је извештаји издатица Министра:

1. *Све сущине на којима се могу добро осушити иљаве, удесе су и за сусеље и осталога воћа, и то, у толико више, што је у онеме мања проценат воде но у иљано;*
2. *Такве сущине удесе су и за сусеље пољка;*
3. *По томе и Главињина сущина биће савесни добра и за сусеље осталога воћа и пољка.**

ПОДЛИСТАК

НАРОДНО ЗДРАВЉЕ

ише Др. Јаса М. Д.

Добили смо 8-му књигу државне статистике за 1891. годину, која говори о рођењу и умирању у Краљевини Србији за ту годину; ту смо нашли да је те године у Србији рођено: 98.538. деце.

Те пак године умрло је:

1. Од ердоболе 4.345 душа
2. Од в. богиња 1.154 детета*)
3. Од гумбоље 2.156 детета
4. Туђом руком убијено 436 лица
5. Од поворде тела умрло је 569 лица.

Свега је у 1891. год. у Србији умрло: 58.149 лица.

Од овога броја мртвих нађа на децу до 5-те године: 28.437 детета.

На овога се нађа, да скоро *половина* смртних случајева нађа на малу децу до 5-те године, што је знак рђава нећа и лоша рава.

У последње време кукурузна рава отима све већи и већи на. То је за децији желудак прво рђава рава. Же-

лудак децији има велике муке да прођу савлада и нећи део несварене проје истуре деца напоље.

Отуда она увидавост трбућ, бавдило и бавност у лицу.

Ово ће сваке године све више и више да буде, — јер се сеоска иљана неврестано парчетају и на малца иљаника рентира се за *истару* породице сазо кукуруз сејати.

Исто тако и аилитике утрпе су раздвеле и разграблене и сад сирожа човек нећа где ни крачу ни овају на вању да истера. То је пре блого годно. — Предула се краве и копитне говеда једноме чулару и овај и истера на аилитску утрину, ту се напасу, а увече иди свало трају на својој кући. — Тада су и жатори и деца и старици и иљућни иљани и млека и сира и онда проја није могла бити тако штегла, јер оно десе није морало свој глуд да засићује искључиво своме и ратавом пројом, кад је иљано млека, сиртаге*) и сира.

Варошанину ће бити чудно кад ми кажемо: да је млеко по селима скупило но у Београду. Училица плаћају по два гроња литар млека на селу и онеу му селан каже: да му то даје више за дућан! Болесница, које таљем да проведу нево време на селу, иљам ми се да иљаму млеко, да добуј млека. Оно је и мене испрва чудило, на сам се доићије и сам о аилитности овога уверио.

(свакишпа св)

*) *Примедба.* Како од в. богиња и одрсаж бољују и умру, то би требало да Статистика и пак узме у рачун а не сваку децу.

*) *Примедба.* Сурутин се некад просињава сипљиво и сипљиво се као комаде. Међу тим она сарпаја доста раздвела састојка и сад би могла савлада била прећка да домова проју у сурутан млеко.

Ради боље прегледности сложили смо резултате добивене упоредним сушењима у Горњој Добрињи у следећи таблични преглед, у који смо, очет, због веће потпуности, унели и резултате добивене упоредним сушењима у Француској на истих она истих сушењима.

ТАБЛИЧНИ ПРЕГЛЕД

средњих резултата добивених упоредним сушењима шљавца 1898. год. у Горњој Добрињи на домаћој, Рибиној и Главишињској, а 1879. год. у Виланузу у Француској на Рибиној, Кавилној, Маршаруној и Смајаруној ошунцима.

СУШЕНИЦА	Привапа сирових шљавца, просечно кгр.	Пре суше шљавце поже	Последње суве шљавце поже	Делу су све шљавце ову: што требало је да се осуши	Од 100 кгр. суве шљавце, доде је сува, важи просечно кгр.	За 100 кгр. суве шљавце, утврдило је горива просечно, кгр.	38.1 кгр. сува шљавца, утврдило је горива, просечно, кгр.	За 1 кгр. утврдило је суве шљавце, кгр.
Домаћа (Топчидер)	258-50	21 $\frac{1}{2}$ час.	40 ч. 11 м.	31 ч. 27-10	608-168	6-08-0-168		
Рибина (Топчидер)	358-70	15 $\frac{1}{2}$ час.	33 ч. 6 м.	23 ч. 18 м.	28-46	356-040	2-56-0-391	
Главишињска (Топчидер)	330-25	13 час.	26 ч. 10 м.	19 ч. 35 м.	32-36	144-203	1-44-0-201	
Домаћа (Г. Добриња)	536-00	19 $\frac{1}{2}$ час.	58 ч.	38 ч. 37 м.	24-21	664-00	6-64-0-150	
Главишињска (Г. Добриња)	469-50	14 $\frac{1}{2}$ час.	33 ч. 36 м.	24 ч.	30-38	176-00	1-76-0-599	
Рибина	309	—	38 ч.	—	40-00	188-84	1-88-0-503	
Ковиланска	300	—	41 ч.	—	46-50	132-33	1-32-0-754	
Маршаруној у Француској	335	—	31 ч.	—	44-00	228-00	2-28-0-434	
Смајаруној	373	—	39 ч.	—	39-00	253-07	2-53-0-325	

Пре по што би приступили извођењу закључака из података изложених у горњем табличном прегледу, сматрамо за потребно да напоменемо оно што следеће:

1. При упоредним сушењима и у Топчидеру и у Гор. Добрињи, одређено је време за које су све шљавце осушиле на тај начин, што је при забележеном времену у које су десе са сировим шљавцама утврале у сушници, а за тих време у које су и последње суве шљавце изишле, и *увес се, због неколико казла недоступних шљавца чекало по неколико часова*. Да се овако икада не ради при обичном сушењу на домаћим сушењима, познато је свакоме који се бави сушењем шљавца. Према томе, лако је увидети, да ће право

време, за које ће се шљавце у Главишињској сушници осушити, кад се на њима буде радило онако како се обично ради на домаћим сушењима, бити знатно краће од онога које је упоредним сушењем добијено као средње.

2. Француске су шљавце криунице по наше, а француски пољопривредници остављају своје шљавце много јаче, по наши, јер их њихови трговци после дотерују на праву мери, и отуда долази онако велики проценат сувих шљавца код француских упоредних сушења.

3. За време упоредних сушења у Топчидеру, време је било толико и без ветра, а сушнице су подижене на врло заклоњеном месту, док, међу тим, за време сушења у Горњој Добрињи, падала је киша, дувао је ветар и било је хладно, а Главишињска је сушница подигнута на месту које је изложено ветру. Да се, пак, на ветронитом и хладном времену и у најзаклоњенијим сушењима морају шљавце дуго сушити, зна сваки који је шљавце сушио. Према томе, лако ће моћи сваки увидети, да је поред неких других узрока, рђаво време главни узрок, због тога је сушење у Главишињској сушници у Горњој Добрињи, трајало скоро 7 $\frac{1}{2}$ часова дуже по у оној у Топчидеру.

Ако после ових напомена ваљкиво разгледамо податке у табличном прегледу, видећемо да Главишињска сушница у Топчидеру:

1. Осуши шљавце за краће време по ма која у прегледу означена сушница, и то, осуши брже од домаће за 14 часова, од Рибине у Топчидеру за 7 часова, од Рибине у Виланузу за 11 час, и 50 мин, од Кавилнове за 14 час, и 50 мин, од Маршарунове за 4 часа и 50 мин, и од Смајарунове за 2 часа и 5 мин.

2. Да од сваких 100 кгр. сирових шљавца даје сувих 5-26 кгр. више по домаћа:

3. Да после Кавилнове трони највише горива, јер је за 100 кгр. сувих шљавца потрошила 458-903 кгр. дрва мање по домаћа, а 111-70 кгр. мање по Рибина, и

4. Да после Кавилнове даје за 1 кгр. утвршенога горива највише сувих шљавца, и то од домаће даје 6-535 кгр. више (преко 3 $\frac{1}{2}$ пута више), а од Рибине 0-310 кгр. више (скоро два пута више).

Осим тога из овога прегледа види се још и то, да је Главишињска сушница у Г. Добрињи, уоређена са домаћом сушницом у истој месту, дала бољи резултат у погледу времена за које су шљавце осушене, коликине добивених сувих шљавца и утвршеног горива по она у Топчидеру, јер, доде је Главишињска сушница у Топчидеру осушила шљавце за 14 часова раније, дала 5-26% више сувих шљавца и утврдила за 1 кгр. сувих шљавца 4-59 кгр. горива мање по домаћа, доде је Главишињска сушница у Г. Добрињи осушила шљавце за 24 часа и 24 минута раније, дала је 6-18% сувих шљавца више и утврдила за 1 кгр. сув. шљавца 4-88 кгр. горива мање по домаћа у истој месту.

(ПРИСТАЦИ СР)

ИЗВЕШТАЈ СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ

Министар Народне Привреде одобрио је био осетиво г. Живојину Белићу, путном вазованику виноградарства за округ крајински, и повлачу пољо за пројекте највише лозне расаднице и виноградарске места у Мацаревој, па да о свом путовању поднесе извештај.

Извештај тај који је поднео г. Белић није је извесноста и није поуке и за нас и сваког оног, који ради

на обилвању винограда америчком лозом. С тога Министарство Народне Привреде има чак и предлог под $\frac{1}{2}$ послати тај извештај Српском Пољопривредном Друштву с молбом, да га штампа у *Трговцу*.

По наредби
Министара Народне Привреде
Павелчевић
М. М. Поповић

Господину Министру Народне Природе.

Решениј Господина Министра од 12. Августа 1898. г. Збр. 5119. пошто сам на пут у Угарску 25. Августа, а вратио сам се 3. Септембра.

Част ми је у поштовости извести Господина Министра да сам у Араду-Талаи и околним местима, као: у Паулишу, Баратској, Мешу, Ђоржу, Кубину, Ковенциу и Вилдошу, затим у Новом Саду и Банској видео све разне виноградаре при обнављању винограда на америчкој подлози:

У расаднику *Удесничарског Удружења* у Араду-Тали и Паулиш-Баратској засајен је простор од 1120 катастралних лаваца и то Груестри-Монтиколимо, Груестри-Металко, Солониса и Р. Порталиса за производњу резаца, и са 3,600.000 каленова, које су у овој години каламилн зрелим ластарима.

Каламилне зрелим ластарима почну 15. марта а завршују 15. маја, по новом календару. Начин је каламилена *енглеског свјагане* помоћу сираве по методи Рахтера. Каламиле крие радицаи, везанаве раденице, и калеме у врло пространим и видним за то спременим зградама, у којима раде по 100—200 раденика. Калеме везују равнијом а преназују изловачем, и калеме само на једно окце. Све количину коју окаламе одах и саде у банконице. Каламиле не кежу ниш и томе леје ниш пак у сандуке ради клањава.

Каламе на овим подлогама: Груестри-Монтиколи, Р. Металки, Солонису и Р. Порталису, а подлога је дугачка 50 сантиметара. Овако су окаламили у овој години 3,600.000 каламона на поменути подлогама а овим донајим врстама: Мускател Луна, Шасла, Скадарка, Баватор, Авроекер, Орнот, Талијански рилани, Фуријит и други.

Подлогу на коју каламе бирају само добро зрелу и по могућству само први и други метар од чокота, који и даје најбоља проценат примања.

Процент примања каламона зависи од врсте како подлоге тако и каламе; тако: Мускател Луна не прима се више од 5—10% на којој подлози; скадарке и осталих средњи је проценат од 20—25%, а Шасла и Талијанског риланига прима се од 40—50%.

Највећа је проценат примања на Порталису, затим на Р. Монтиколи, Р. Металки, а најмања на Солонису. Уопште на Солонису у најбољим прицама примање је највеће од 20—25%.

У Паулиш-Баратској ове је године средњи проценат 1. и II. квалитета каламона 30%, а у Талии просечно 10%. Где су врло кламили и одах засадили ту је најбоља проценат примања; што год су доцније каламили ту је проценат примања све мања.

На првију се годину калме, јер је услед великих киша дова била бурноста пораста, и није до јесени добро сазрела. У опште су врло наклони при избору подлоге као и при бирању зрелих ластара за каламове.

Како при самозе каламилу тако и при сађењу каламона у банконицаи врше рад под врло строгим надзором. Прво петого лета приме банкове и, после сваке јаче кише, разгривају врло наглавном кору земље са поправне банкони, и чисте их од жилица каламових и ластара који из подлоге избијају.

Каламови у банконицаи одрђу конци јула само са северне стране ради сазревања а јужна страна остаје да чува спојно место каламова од јаке сунчане топлоте. При коцу августа одрну и земљу са јужне стране да би каламови добро сазрели.

(српских св)

ИСКРИЦЕ

Народна мудрост каже: Понтуј хлеб који једеш.

Бад се у народу поведе реч о појединој занимању и кад се та занимања оцењују по приносима, које доносе, тада се често чује: Понуј а помало и природу.

Земљорадња је тешко занимање; све што земљорадник има, на удару је свијх петрова под небу; све што ради,

зависи од свијх могућих случајности. Бије га киша, гори га сунце, леда га студ, злобе му суседи, падећу свазојале штеточине и болешавне, — на олет и преко свега тога и после свега чује се изрека: У очраи зрне руке ад бела погача — што, олет, хоће ваљда да значи: Подноси се те само кад на крају крајега имаш белу погачу, т. ј. задивљан принос. А је ли то још и сада тако?

БЕЛЕШКЕ

Петролеум као средство за чување дрвета. — Сви предмети од дрвета када се претходно натру петролеумом, постају веома издрљиви, нарочито изреж ивица. Само дрво ваља да је суво и да се неколико пута натре, док не буде приламо никакву киселоу. Клапо, столони и столнице по вртовима вајре се натру петролеумом, па се онда обоје. Петролеум је такођер одлично средство и против проточе, коју уништава. Ср.

Извоз воћа из Чешке у Немачку. — Извоз воћа из Чешке у Немачку с године у годину расте веома живо. Али тај извоз добио је прави полет истом у прошлој години. Не мање него 96 товарних лаја испривено је из Чешке за Немачку у прошлој години, а то је количина, која представља огромну вредност. Ср.

ГЛАСНИК

Буџет пољопривредне струке Министарства Народне Природе за 1899. годину. — За годину 1899. одобрени су на пољопривредну струку она кредити:

I Одељење за земљорадњу и сточарство (лични издаци) 41.343 20 дин.

На унапређење земљорадње, сточарства и осталих пољопривредних грана, на унапређење сточарства у јужничком

округу; на помоћ Српским Пољопривредном Друштву, Колема Јахача и осталим пољопривредним удружењима; на припремање пољопривредних изложба и практичних пољопривредних курсева; на потпомагање пољопривредне књижевности, одкупљивање и штампање пољопривредних списа 100.000 — дин.

На оснивање држав. сточарског завода у Добричеву,

експирирацију потребног осељашта, подизање грађевина, набавку стоке и остале његове потребе . . . 100,000 — дин.

На одржавање питомца на пољопривредној струци на страни, њихове школарине, путне, поднозне и све остале трошкове 15,000 — дин.

На уређење и све остале потребе агркултурне огаздине станице 2,000 — дин.

На Управу Државне Бургале 231,986 — дин.

На Управу Топчидерске Економије 55,685-40 дин.

На Управу Рагар школе у Брајеву 64,660-70 дин.

На Управу Винодел.-воћ. шк. у Букову 72,591-10 дин.

На дозне расаднице 157,924-80 дин.

Свега 841,191-20 дин.

II *Одеље за Шумарство* (лични изд.) 27,744-40 еин.

На одржавање питомца на страни и све остале њихове трошкове 25,000 — дин.

Шумски фонд: На плату инспектора, шумара и т. д. подмирују се из прихода шумског фонда 52,744-40 дин.

Укупно 898,935-60 дин.

У личним изданима Одељења за Земљорадњу и Сточарство налазе се и плате главног марленог декара, мар-

леног декара инспектори; али како још није донет закон, по коме би марлено-декарска струка имала потврсти под Министарство Народне Привреде, то ће се плате оних заузети звањима *стручних скомова* (за свиларске и општинске кошеве) и *агркултурног земљара*.

Ново је још у буџету сума на унапређење пољске привреде и потпомагање пољопривредних удружења, која износи 100,000 дин. Поред прахода Државне Класне Луѓраје, она ће сума обилато пружити помоћ нашој пољској привреди.

На уређење пољопривредне хемиске и огаздине станице такође је нов кредит (у 2,000 дин.); који, и ако је сироман, допринеће да се и у нас створи један модеран пољопривредни завод, који има такође задатак да уређе пољопривредни напредак у нашој земљи.

Сума за дозне расаднице знатно је повећана, како у циљу унапожења особа гајивачког, тако и ради привређања рада на овај расадник; а све је то неопходно потребно било, да би се обновљене винограда у нас кренуло брижним током.

— Ђ.

ДОПИСИ

Крушевац, 27. децембра 1898.

Ма да је ова јесен врло дела била, пошто је снег тек 9. ов. и. пао, те би се, према томе, могло мислити, да је за наше пољопривреднике врло подесна била, опет морамо рећи, да наши пољопривредници ни у вода нису поирали колико би требало за оне стравније виси су их засејали. Томе је узрок још, што је цела јесен била сува без кише, те према томе наши пољопривредници при најбољој вољи, нису могли довољно ноурати и засејати. И према оваком стању ствари, пишта друго не остаје, већ да се ово надокнади пролећним усевима. Јер и ако је ова

годиња врло родна била, опет, новодом проише рђаве године, она се дељива још на зелени пољета и распродала, тако, да ће многи пољопривредници бити принуђени још пре пролећа храпу куповати.

И ако је према било врло лепо и топло до закључно 8. ов. и., то је опет 9. почео падаати снег и 12. била је највећа пића тако да је било 17° Ц. хладноће: 13. = 12° Ц. 14. = 10° Ц. 15. = 14° Ц.; 16. = 16° Ц. Снег је нападоо 10 с. и., а по планинама и до 50 с. м. Лед у Гашини де-бес је преко 10 с. м.

Г. М. С. Новић.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

У ком расаднику Државној има произведених пресада од цеверике, но што их могу добити, и шта ће ме коштали пренос до поште у Топола (ср. Јасенацки) и то 500 пресада?

Има ли пресада таквих да се одмах могу садити на стално место т. ј. трогодишњих да се и валевити могу као економно воће? у Овешту.

Познати Друштво
Негар М. Јовичић
својом.

Многи који су свршили календарски курс пошњу да се при неки календарски дестари на *зелен* врши и не-какво *интересе ома*, дакле вољни нас да ми објасните на који начин то бива и у ком случају?

Александаровац
(Пожаревац)

С већтавањем
Давидо Марковић
трговац.

КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД

Како се наш народ храни, од *Дра Милана Јовановића-Батура*, I. *Књига*. — *Брошино*. — *Хлеб*. (Јавно издавање, државно 12. априла 1898. год. у сали В. Школе у Београду). Београд, 1898. г.

Др. Милан Јовановић-Батура, који се последњих година радио јавно постојећим приложница и у *Теложку*, штампано је своје јавно предавање, који је држао на Вел. Школи, у књижицу, којој наслов горе исписасмо. Предмет је: *Књига*, — *Брошино* и *Хлеб*. Пре овога говори се о *гелу* и *храни*; и у томе парчици има писан у виду одговора у нас, користећи се при тој обилатим подацима декарских испитивача, статистике итд. Поредиће са другим земљама

још више нас убеђује, како је стање у нас врло непо-повољно; онадање млађега нараштаја, велики процелатунирања и по томе просечно кратак век. Тим неповољним односима писан наслов узрока у — *лошој храни*.

Ради тог објашњења најпре су узете у преглед врсте жита, које се у нас производе и од којих се хлеб меси, њихова чистота и једрина, па се прелази на начин, како се меле и начин како се хлеб меси и пече. Разматрања и подаци који су одје изнесени од јаног су историсе да нас пошто се тичу скоро искључиво пољопривредног стања-штва.

(СРПСКА СЛ)

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XXV СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Државне 28. новембра 1898. год. у Београду

Били су: Председник г. Рама Милошевић, потпредседник г. Мата Јовановић, благајник г. Благоје Д. Тодоровић, одборници: г.г. Александар М. Секулић, Алекса М. Живановић, Бушко С. Богдановић, Кошта Ј. Главинић, Др. Марко Т. Леко, Мила Јовановић и Ђаза Т. Тодоровић. Бележко Нико М. Радосављевић својом друштвеним. Прочитан XXII, XXIII и XXIV. записник одборне седнице. — Увојеви са неким мањим изменама.

Председник извештава да је Друштво добило нове чланове и то: за утесљача г. Стојана Давчевића трговца из Прокуљка са улогом од 100 динара; и за помагача г. Милана Ст. Давчевића, трговца из Прокуљка са улогом од по 4 динара на годину. Г. Стојан положио утесљачки са г. Милан улог члански за 1899. годину. — Примљено са захвалношћу.

203. Прочитан извештај посланика друштвених г.г. Рама Милошевића и Милана Јовановића о државној *Сматри*

пољопривредног напредка ове јесени у Пожежи. — Одбор примио с знањем с тим, да се извештај штампа у *Тежаку*.

204. Чита се извештај г. Милутина Јовановића, и г. Николе Велкоковића, о томе шта су све као друштвени изложбени градили у Прокуљу за припремање Изложбе говеда и оваца, и шта им је ко и колико помогао. — Решено да се умоле господа да свој извештај допуне у ономе: колико је у каквом рода стове припремљено за Изложбу, колико су утврдили помача око припремања изложбе, да уз извештај приложе и вадрт изложбеног претора и да извештај потпише и г. Мила Јовановић, јер је и он изабран у овај одбор (види записник XXI. тач. 176.).

205. По акту Управе државне штампарје од 25. овог месеца Бр. 19.989., који тражи, да јој се исплати 7273-77 динара што јој Друштво дугује за штампање *Тежак* и *Пољопривредног Календара* у 1896. и 1897. години, а да неби обустављала даље штампање Пољопривредног Календара за 1899. годину. — Решено: да се од Управе државне штампарје депоније зума у 2000 динара за штампање Пољопривредног Календара за идучу годину.

ЦЕНЕ ЗЕМАЉСКИМ ПРОИЗВОДИМА

Бруневац, 27. децембра 1898.

У току овога месеца цене овоземаљским производима на овдашњој су пјаци ове и то:

Пшеница од 100 катр. 17—17-50 динара.

Јечам " " " 9—9-50 "

Опас " " " 8—8-50 "

Кукуруз " " " 7—7-50 "

у кореву без одбиња.

Паса од 100 катр. 11—11-50 дин. Вему је добра проходања јер је десета извезено 10 вагона.

Пасава шлавонима од 8—10^е 25—30 динара од 100 литара.

Вина страна 50—60 динара од 100 литара.

Свиње 65—70 пара динарских од килограма.

Пар коза овчјих 3— динара.

Пар коза јарњих 2-40 динара.

Пар коза јарењих 3-80 динара.

Турке од килограма 0-65 динара.

Кајмак од килограма 1-30 динара.

Сир од килограма 0-50—0-60 динара.

Масло од килограма 1-20 динара.

1. јајце 4 пара динарске.

Кола дрва 2-00—2-50—3-50 динара.

Кубин метар дрва 3-80—4-00 динара.

Дрва су, као што се из овога види, прво јевтина. Ова јевтина не долази, што онде има и сувише много горе, већ због велике навале, а ова опет долази, због велике оскудице у новцу.

Довољ земаљских производа, у овоме месецу, био је слаб.

ОБЗНАНЕ

Претплатници Тежак — моле се да пошлу преглату за *Тежак* за ову (1899.) годину, јер се *Тежак* неће слати ником на вересују. Ово важи и за оштинске, подружјинске чланове и помажуће чланове.

Нето тако моле се сви дужници друштвени да ускоро

накире сва своја дуговања, јер је Друштво потребна новца за разне набавке.

Бр. 219. Од Српског Пољопривредног Друштва 1899. године у Београду.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од четврт врсте од једног ступца по 10 пара дин; од осталих врстах гласна по 15 пара од врсте од ступца.

Велики огласима од горе стране 20 динара (10 еор. а. з.), дола стране 10 дин. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250. еор.). Поред тога за свако огласнавање по 20 пара дин. државне таксе.

За оглашавање вине пута 10 од 100 јевтинаје.

Преглед 1. броја *Тежак*: Поштом. — Г.Г. Читанима *Тежак*. — *Чланци*: Живот и рад. — Црта чуварности у нашем народу. — Знања Главнићеве сушнице за производњу суних пшеница у Србији. — *Подвизање*: Народно здравље. — *Извештаји Српског Пољопривредног*. — *Вестике*. — *Бележбе*. — *Гласник*. — *Дописи*. — *Питанија и Одговори*. — *Књижевни преглед*. — *Друштвени и подружјински послови*. — *Цене земаљских производа*. — *Обзнане*. *Цене огласима*.

ПОД МОЈНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЈА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЗДАЈИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, на године 8 дина, на вода године 4 динара; **ДРУШТВИМА** ЧЛАНОВИ ДОДАЈУЦИ ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТА, ПОДРУЖИМА, ВОЈСКИМ СТАЛНОМ КАДРИ И ЧЛЕНИ, НАСТАВИЦИ И ОБРАЗОВАНИЦИМА ДОДАЈУЦИ ЛИСТ У ВОДА ЦЕНЕ, КАО ПОМОЖНО ПРЕТПЛАТУ УНАПРЕД ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ, **У АИ СРБИЈЕ,** на године 10 дина, или 5 фор. а. вр. по стп. ПОМОЖНИЦИМА ДРУЖБИМА И ИЖИВИМ ЧЛАНОВИ КАО И СРБИЈИ ДОДАЈУЦИМ ДОДРУЖИМА И ЧЛАНОВИМА, ДОДАЈУЦИ ЛИСТ ЗА 6 фр. или 3 фор. а. вр. **У АИ** УНАПРЕД ПОМОЖНО ПРЕТПЛАТУ У ВОДА СЕ ПРЕТПЛАТЕ ВОДА СВОГ УДРУЖЕЊА ПРВНО БИРА ЧЛ. 28 СЕ И ЛИСТ СЛАТ. ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ ВЕРЖЕТИ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕТПЛАТУ СРБИЈАЈУ И ПОШТА. На основи најновије тарифне од 1898. г. № 294. ПРЕСОВИ ДРУШТВИМАТ НОСИ ПОШТА ИСОБРАТНО.

ГЛАСНИК И ИДЕЈАЛЦИ
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЉИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лeko, Д. М. Сивковић, В. С. Богдановић, П. Т. Тодоровић, А. Живковић и В. Д. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ ГЛАВНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕНУЛИЋ

ИЗВЕШТАЈ

О раду Српског Пољопривредног Друштва за 1898. г.

Према чл. 40. Друштвених правила, Управи друштвеној част је поднети Збору извештај о раду Друштва и његових подружница у 1898. години, у описе што иде.

Као сваке тако и ове године, Управи је одмах још у почетку свога рада изабрала нарочити одбор, који је саставио програм Друштвенога рада за ову годину; ово е тога, да би друштвени рад што боље одговарао Правилима Друштвеним.

Програм тога рада, који је Управни одбор у целини усвојио, штампан је у бр. 39. и 40. *Тежак* 1898. год.

Управни Одбор, на основи чл. 9. пословника Друштва, изабрао је за тин *еже одборе*, који су му били на руци за извршење онога програма.

Шта је и у колико грађени по утврђеном програму, излаже се овде у овом извештају.

I. Практични радови.

1. На Друштвеном добру у Шанцу.

Ни у току 1898. год. није извршена равија зборска одлука, да се Друштвено изање у Шанцу усетни Министарству Народне Привреде за пишу пољопривредно школе у шатуско станиците, јер је Министарство Нар. Привреде

аистом својим од 8. Априла 1898. год. Збр. 2178, извештало Друштво, да ни ове године не може изање признати. Према томе за добру овом Друштво ни ове године није ништа ново предузимало, него се старало само да одраз стане како је раније било.

Шта је посебине рађено на добру у 1898. год. види се из овог извештаја управника Друштвеног добра.

ИЗВЕШТАЈ

Управе Добра Срп. Пољопривредног Друштва за 1898. г.

Години ова, у опште била је добра и подесна за гајење разноврсних усева који се на добру и у овој онолици сеју. У почетку културне године а у месецу Децембру и Јануару изгледало је, да ће стрми усеви, због големозне, остати ретни. Овоме је помогла још и та онолиност, што се земља, која се због дугогтрајног кишног лета у проштој години тако стварла, поред свега рада није могла да устави те се због тога нијале много гудне по њивама који нису доле усевима, да се као што треба развије. Но допније, у пралеће рано, благодарећи лепом и пријатном времену, усеви су знатно коракнуа да унапред, те су е Буђење дају нек прилично покривају земљу.

И ако су, као што је споменуто, стрмиње пошле у напред, енерг тако нису имале густину — њавија — као других година, али су за то талае доволно род и доброт квалитета, те је отуда попуњена она прилима, која се у народу осећа од прошло-годишње перодиче.

У колбу је проиша зима била неподесна за развијање стрижина, у толико је она била услед суше и мразна прво подесна за обделовање. Све опколине посејане на овакој земљи, напиродаване су брзо и у своје време дошле изнадреднога прихода. Осим тога и свама земља врло се лако обрађивала тако, да се свиак напомирвредник могао послужити и слабиом радном снагом.

У месецу Мају и Јуну изао је град с ветром који је пречишћавао штеде радном вољу и вољакма, те је тако род воћки био је тада у половин свога развића, те је тако у пола озмићен. Остатак рода што је остао на држењу, тако је наубијан, да је једнако омиао све до самог зрелости; а оно мало што га је остао, био је непотпу и — перавијен.

Виноград је тада био већ увелико развијен и гроздови тек што нису почели цветати, али је град онако млади дестаре просто све исекао. После овога избио је нов листар који је ипак донео доста греша, али он није могао узрети у овако равном положају.

Због ове неволе Друштво је општењено око 500 дин. јер се приход предвиђен буџетом за ову годину по овим позицијама није могао добити.

Очекујући на предају имања држави, управа овога добра није могла да гадује у ратарству како је то до сада радил. Луцерните, које је служио за производњу семена и пиће, морале се разорати на узрока тог, што је од прошлогодишњих зима искварено. У овакој неизвесности подизати друго гунерште, не би имало оправдања, јер је скопачно са великим издацима. — Само је осталих један хектар, са кога се кесило и стока зеленом лином преко лета хранила.

А. Ратарство. Цело земљиште било је подељено и посејано овим овсима:

1, под ивицом овимном било је земљишта	16 хектара
2, под овсом било је земљишта	9 "
3, а кукурузом било је земљишта	16 "
4, а луцерним и четинар, раседи, и вољакма	1 "
5, а луцерним и четинар, раседи, и вољакма	5 "

Огуда је добијено:

Пшенице 27.271 килогр.

Овса 17.961 "

Кукуруза без одб. кичане 67.739 "

Савме је добијено:

Пшенично 35.000 килогр.

Овсене 24.000 "

Шаше, кукурузоине 30 пластова

Буудена 20 кола

На земљишту на коме је пшеница посејана била, поварала је вода 675 хектара. Ово зато, што је земљиште тако уздубљено — ниско —, да се нема куда вода да изведе.

Овак је био бујан те је се морало $\frac{1}{2}$ хектара употребити за хранење стоке у зелено. Сем тога, у недостатку, дават је вољма у епоноима, на што је потрошено око 150 сплова.

Да није било ових неприлика, онда би био већи приход. Б. Сточарство. Од свакоје комисија инвентарна имање, не држи се стока за приход и друге користе, но само коња за рад, од којих има 4. Има се свиравају сви послови на имању, а приход од свиња продаје се.

Управа добра набавила је нове бекширесе расе. Од њих има сада 19 глава.

Да приступи државу и гајењу свиња управу је руководила та околност што се на добру сеје увек доста кукуруза који даје велики принос. Он је, кад добро роди увек јетин, али употребан за храну свиња даје добар приход.

Сем коња и свиња, на добру има још пчела. Има 20 кошница са покретним сањем и 3 вршкаре. У главноме нави се да се ради на размножавању и, кад се достигне до 50 кошница онда ће се отпочети са производњом меда.

В. Воћарство. У расаднику се увек засађује потребан број дивљака за каљамљење.

Воћњак је припољен са 100 садница. Он је већ почео доносити рода и сада би требало постарати се за прерађивање воћа. Услед тога, управа овога добра, поделила је Друштву предлог, да се у оној години подигне на добру једна Главнићева сушница на којој ће се оглавити сушити пшаве и јабуке, које врсте воћа у вољмаку има у изобилу. Сем тога, сушница би послужила и околини за углед.

Поднете је још предлог, да се на добру подигне једна добро уређена казацијница, као и спреме за прање лење јабукама.

У вољмаку су заступљене све сорте воћа, којих има у расаднику, а појавиште од оних, које имају економне предности.

Продаја воћних садница ишла је у пролећној сезони врло добро, док у јесењу много лошије. Омет се толико продало, да је предвиђена сума буџетом скоро подмирена.

По округима овако је продаја распоређена:

Подириски округ кулино је	2678 садница
и 3700 шибља	
Валевацки округ кулино је	284 садница
Подунавски	310 "
Моравски	500 "
Тамочки	102 "
Крушевачки	38 "
Пољарачки окр.	14 "
Крајински	26 "
Ужички	4 "
Аустро-Угарска купила је	151 "

Свега 4107 садница

Тражења садницама је из године у годину све већа, због тога је неопходно потребно, да се воћни расадник прошири. Због тога управа овога добра сепарално извршила турнусу — обрт за наше воћне пожење — мажаре. До ове турнуса, моћи ће се годишње да проишоди 8 до 10.000 садница шавца, чиме ће се дати могућност да се саднице продају у пола цене. Разуме се, да је ово задовољство од друштвених новчаних средстава. У шавцама је пробрач материјал који се у нашој земљи налази, те ће сваки купац моћи да добије шавцу датеко бољег квалитета, него што је то до сада било. Још ове зиме изричаће се једна партија која ће моћи у себе да прими 8 до 10.000 дивљака.

За остале врсте воћа, мораће се имати нарочити обрт, из којих ће се партија издати и продати преливине у народ за оне особе које хоће ради сортиманта и укушава.

И расадник четинарски узео је повелики рамер; за то ће и за нека третијане нарочити турнус. Догодно моје се већ издати народу по неке количине садница, које се могу употребити за уград и пошумљавање.

Г. Посредничка работа. Управа овога добра као сваке, тако је и ове године радила на расирострању у народ семена, алата, машина, килна итд. Сем тога, управник је добра држао три представника предлавају у Мачви и Подрици у употреби претачна сејалце. Како су ова преливања ишла, пољет је друштву нарочити извештај.

Калемарски курс који се обично сваке године држи, ове године није се могао држати.

Д. Приход и расход. Примња је у овој години било:

Од стрижина	4930-64 дин.
а опколивања	3099-74 "
а продаје воћ. садница	2285-90 "
а стопе и сточних производа	390 — "
а непредвиђених прихода	481-36 "
а вредност	180 — "
Свега	11377-63 дин.

Расхода је било:

Плата епоному 480 — дин.

Танџијена управнику добра од про- датих воћ, садница	455-58
Две слуге	1152—
Оправна: сирава, алати, машина, кода и поп кова	164-85
Аренда — кирија — туђих земаља	1330-75
Набавна радне и прилодне стове	928—
Набавна садница	189-90
Набавна семена	153-45
Сточна храна	635-99
Оправна стана економовог, направљена нове шупе управнику и оправно једне куће на имању г-ђе Мага- шиновиће	151—
Сатнице предвиђене	289-85
Сатнице непредвиђене	241-85
Нове алате	31—
Надничари	3521-77
Свега	9725-99

Остаје дакле чистог прихода 1651-64 дина.

Као се овој суми дола вредност беркширских свиња у 800 дина, једне прилодне кобиле 500 и од продате стове што се има да наплаћу 150 дина; онда изамаз чистог прихода 3106-64 дина. Свеми је прало да се ово урачуна у приход, јер су све ове суме исплаћене из овогдог буџета.

Приход био би нешто већи, кад се не би морали сви производи уновчавати до краја рачунске године. Цена пољопривредних производама у највише случајева буде у Фебруару и Марту. И град, који је два пут, првог лета падао, привично је штећу, у винограду и воћњаци да је приход умањен по тим партијама са 4—500 дина.

Па и у расходу било је ипешаких издатака а ти су: сатнице непредвиђене 241,85 дина; набавка нових алати 31 и оправна зграда 151 дина, што све износи 423-85 дина. Сем тога при састављању буџета није се могла предвидети набавка једне прилодне кобиле и беркширских свиња, што овог износи 920 дина.

Према овоме, и само се Друштво може уверити, како стоји ка напретком овога добра, Оно може, кад би имале и даље остало друштвено, поред толике карије на туђа земљишта, подићи за 3—4 године све зграде и то једино из прихода добра. Даље, не би се бојало више дошлица и шароу овога округа показало би још боље: како се земаља рационално обделава, па да се отуда има што веће и сигурније користе.

Друштво поштом
Светозар А. Петковић
управ. добра.

2. Друштвени врт и пчеларница.

Врт је ове године одржан је у добром стању, главна је најваж обрађена неговању засађених воћака и попуњавају празних места у којима је добијено спремиљених садница са Друштвеног добра у Шалају, Парцеле изазбу воћака у којима је било потребно обрађиване су и засејаване разним усевама. У овој години привољено је 12 крушака 8 трешапа и 2 вишње пирамидале, и засађено три парцеле јагодистих воћака. Ово је посађено између пирамиде тако да једно другом у порасту не смета. У врту сада има: 26 вишње, 36 средњих — пирамиди, 122 једно и двокарних кордона и јагодистог воћа 36, свега 220 разних воћака. Осим овога има 5 две стравне ово врта покрај оградe 40 мочота разних сората живине дозе, оклемањених на америчкој подлоги за подизање шпацира. Како вољке у пирамиди тако и ове у кордонима, напредовање су ове године врло добро, а велика је од њих додела и по нешто рода: поједине сорте воћа, које су се могле окувати, изложене су на другој поучној изложби која је приређена уз друштвени салу.

Пчеларник је ове године смањен; јер је у њему остављено само 4 кошнице и то 1 Албертојева, 2 ерскије по-

четничке и 1 крајара, а све остале кошнице с пчелма поклоњене су Ерикем Пчеларској Друшћу, из побуда напоменутих у прошло-годишњем извештају друштвеном. И са овим бројем кошница продужи је рад са огледама вештачког ројења и обзатмачивања у време главне паше. Од ових кошница добијено је 5 ројева, који су смештени у кошнице са покретним сабем, те тако сада Друштво има свега 9 кошница с пчелма, и то: Албертојеви 1 и ерских почетничких 8.

3. Подизање винограда домаћом земљом на живом песку.

Као што је из прошло-годишњег извештаја познато Друштво је намеравало да подигне виноград домаћом земљом на живом песку и да се тога ради обратило Министру Народне Привреде преставком, да му за овај циљ износи прибавити до 200 хектара земљишта и потпомоћи како пожелало онега земљопоседника. Министарство се радо одозвало жеља Друштвеној и утврдило све што му је у вољи било. И поред све наде, да Друштво добије час пре потребно земљиште како би могло одах приступити подизању винограда, оно је добило ипештај да су трине: Стрчелић, Погола и Топица, у окр. покарчевачком, које је Друштво изабрало за подизање винограда на живом песку, овујима општине пожељеске, и да је Одбор исте општине одлучио: да се напред поменуће трине не могу уступити Друштву на намењени циљ, из узрака, што споменућа места служе истој општини за надржаване домаће стове.

Према овоме, Друштво сада не остаје ништа друго, него да јавно позове све општине оного краја, где има песковитих земљишта на коме се лоза успешно може гајити, да му потребу површину таквог земљишта уступе бесплатно.

4. Гађење лана.

И ове године продужи је рад на гађењу лана у нас у ширим размерама. Тога ради Друштво је набавило и произвођачима бесплатно раздао 1000 килограма семена од ческог и 100 килограма од риншког лана.

Семе је по округима, раздвољено овако:

У окр. ваљевског ческог 90 риншког —	
„ „ крајевског	49 „ 7
„ „ крајевачког „	54 „ 2
„ „ крајинског	40 „ 20
„ „ крушевачког	70 „ 20
„ „ моравског	157 „ 5
„ „ вишовог	10 „ —
„ „ подринског	45 „ 5
„ „ подунавског	105 „ 10
„ „ покарчевачког	85 „ —
„ „ рудничког	82 „ 3
„ „ тимочког	54 „ 8
„ „ змијачког	160 „ 20

Свега килограма ческог 1000 риншког 100

По извештајима, које је Друштво добило од појединих огдајивача, лан је врло добро напредовао и дао врло повољне резултате, као што се лено могло видети и на II поучној изложби.

5. Гађење свилених буба.

Друштво се и ове године одозвало жеља Господина Министра Народне Привреде, и разасло је имену кољичу семена свилених буба огдајивачима у оне крајеве до којима, где је свиленство више развијено, а главну кољичу овога семена (4198 кгр.) Министарство уступило је г. Морцу А. Тајтануку, трговцу из Крушевца, да је раздао огдајивачима и да од њих откупи мекуре по утврђеној цени. Семе је послато:

Кљичко подружница у Краљеву
Подружница у Великој Крци

0-290
0-300

Пожешкој подружници	0-200
Љубињској подружници у Мрчајевацима	0-100
Драгачевској подружници у Гучи	0-100
Обреновачкој подружници	0-500
Пиротској подружници	0-200
Крајинској подружници у Неготину	0-300
Смедеревској подружници	0-300
Горњо Милановачкој	0-200
Дубачкој подружници у Белој Води окр.	
пиротског	0-200
Болубарској подружници у Лазарегу	0-300
Гроњавској подружници	0-300
Моравичкој подружници у Ивањици	0-100
Топличкој у Прокупљу	0-400
Ужичкој	0-200
Књажевачкој	0-200
Тивочкој у Зајечару	0-300
Ариљској подружници	0-100
Моравској подружници у Прилазовици	0-300
Завојима, установама и појединачно	0-500
Свега ктр. 5-230	

Из извештаја, које је Друштво добило од Привредних Завода, Установа и појединачно, види се, да су бубе у овој години веома депо напредовале, да нису бодале ни од каквих блатести и да су добиле мухурци изврени.

Као прошле, тако и ове године, Друштво је добило преста одобрењу Министра Нар. Привреде посајамцу од Управе Класе Лугаје 10.000 динара, ради откупљивања мухурака од оних одгајивача којима је Друштво непосредно или преко својих подружница сеже дало.

Чим је добиљена ова посајамца, у Друштво је образован извршни одбор за откупљивање мухурака свитених буба, у коме су били: г.г. Благоје А. Тодоровић, секретар Министарства Народне Привреде, роверент за свиларство и блатарски друштва, Павле М. Гадисаљевић, очком Друштвеним у Гаде Смедереву, свилар Управе концарске економије. Одбор је изабрао члара поделно у три класе и одредио ову исту попу, но коју је г. Тајнаца, мухуре откупљивао; и то мухури И. класе 2-30, II. 1-15 и III. 0-25 динара од сваког килограма. Цене ове објављене су преко своју домаћих листова.

Откупљено је мухурака само:

I класе	36-430 ктр. за 83-79 динара
II "	10.000 " " 11-54 "
III "	9.500 " " 0-13 "
Свега 46.990 ктр. за 95-46 динара	

Од откупљене количине сувих мухурака, добиљено је 27-р50 ктр. сувих мухурака, који су продати г. Тајнацају по 7 динара килограм и отуда добиљено 191-45 дин.

6. Курсеви и практична предавања.

Курсеви предвиђени тач. 5. програма друштвеног нису се могли држати као што је поменуто у извештају управљача добра у Шању.

Под руковођењем Управљача друштвеног добра, државна су три практична предавања о сејању вретаном сејањом у Почењани и тиме лода извршена тач. 6 програма друштвених радова.

Предавања су државна у овим местима: *Општини мачварској* 26. септем. на излазу г. Мигра Јевтјева, *Општини мачварској* у селу Сипошевићу, на дна 6. октобра, на плаву г. Степана Дамњановића, и *Драгојевицу* 17. октобра пр. године на плаву г. Палла Божића.

Резултат на предавањима био је овај: на првом предавању посејано је онеке пшенице за час (sat) 62, на

другом 57, на трећем 75 ара; ова разлика у величини сејање површине поазује се об због јачине, крупноће и менања загреје пролеће. На свима предавањима. Овако мали број посматрача рад је трајао по нео дан. Свако предавање посејало је по 15—20 посматрача, објашњава се тиме, што су предавања државна у радне дане.

Посетитио предавања, махом били су задовољни радом сејалице; а нарочито тим што штеди 30% семена, а то код високе цене пшенице није мала ствар.

Због тога, што је касно изабран економ за Друштво добро у Шању, није се могло изашљати г. Светозла А. Петковић, управник добра у иностранству ради практично изучавања и савршењама начинама прављења јабуковаче и прераде ноћа, те за то се и није могла извршити тач. 7 програма.

Из непредвиђеног случаја на 8 тачка програма друштвених радова није се могла извршити.

Ради извршења тач. 9 програма, Друштво је о своје трошку измишљало г. Димитрија Бураштиња, у Рагариско-Јазарску школу у Хумноду у Ческој, ради изучавања гајена и прераде лана, на ком је послу провео од 22. фебруара до 6. јуна пр. године. Затим га је Друштво слало у Анапни у Бачкој, ради изучавања мочена и прераде конопље. На овом послу г. Бураштић је пробио у Бачкој 31 дан. Вратити се крајем прве половине септембра исте године он је за II. поучувању изложбу припремио савршене справе за прераду лана и конопље, којима је и демонстрирао.

Практична предавања о културама грозда и шећеру шире у округу; тимочком, брљавском и околини Власотинца, предвиђена под тач. 10 програма, државна су. Предавања су приређена у *општини брљавској* срезом тимочког 24. септембра, *Језевцу*, 28, 29, и 30. истог месеца, и Власотинцима 1. октобра исте године, а држао их је као изасланик Друштва г. Петар Стојадиновић, руководио државног лозног расадника америчке лозе у Топчидеру. Извештај о овим предавањима, поднесе Друштво, штампају на стр. 230. и 231. *Тезиома* за исту годину.

По тач. 11 програма, нарочити попушом преко своју домаћих листова позване су све српске заједнице, који се занимају изградом пољопривредних справа, да пошљу Друштву своје израђивање, ради испитивања и пробе. Напоменуто им је још и то: да ће се на проби ценити не само доброта и употребљивост изложене справе, него још и то: колико дотична справа има примене у дотичном крају и у коликом се броју израђује и протура у народ. Због тога, што се врло мали број запатјања пријавио, испитивање ових справа није извршено, већ је остало за 1899. годину.

Од Подружница приредиле су курсеве и предавања ове године: I. *Ресавској Подружници* приредила је курс за зредо калемљене лозе од 20—28. априла и други курс за зелено калемљене лозе од 26—30. маја На првом курсу било је 9 кураста из околине, од којих су двојица положили испит са одличним а остали с врло добрим успехом. Као награду добила су двојица по 200 а лоторија по 100 резница америчке лозе. По утврђеном програму курсистима је предавано:

1. О избору земље за виноград;
2. Како се узима проба за анализу;
3. Како се и на колико начина врши анализа земље;
4. Како се припрема земља за виноград;
5. На колико се начина разножава напома лоза;
6. Како се врши разножавање семеном и у којим приликама;
7. Како се врши разножавање резницама, положницама и калемљењем;
8. На шта треба пазити при избору резница;
9. Како се преносе и чувају резнице;
10. Како се припремају резнице у циљу поудњавањег прижава;
11. Како се врши избор и припремање лозе за калемљење;

12. У које доба треба вршити каљење;
13. Потребни алати за каљење;
14. Начини каљења;
15. Каљење на ниглеси и начи;
16. Каљење у нуи процен и у пола процена;
17. Каљење на несечак;
18. Узвињање камена;
19. У чему се састоји нега камена преко лета;
20. Како се чувају камени преко зиме;
21. Како се спремава борбена торба за пресекање дозе

противу пероноспоре; и
22. Које су пресекање најбоље за пресекање винове дозе и где се могу добити.

На другом курсу било је 10 слушајалаца, од којих су њих 7 показали успех одличан а 3 врло добар.

Предавања су државна и подружничког расаднику у Свдлајци, а њима је руковао калемар подружнички г. Тодор Николић, уз припомоћ Управе.

2. *Пожељна Подружница* приредила је: *калемарски курс* 8, 9 и 10. марта у Пожези, *предавања из пчеларства и селарства* на други дан Ускрса (6 априла) у Жељевци, *пчеларски и калемарски курс* на дан 17, 18 и 19 маја на свом пчеланку и расаднику, и *курс за употребу прилича и орграда* у првој половини јуна у Отву.

Курсева и предавања била су многобројно посећена и изведена на потпуно задовољство слушајалаца. — Извештаји штампани су у Теаску и то: 0 курсу држаном у варту, на стр. 111. и 112. о преданима из пчеларства и свдларства на стр. 114. о калемарског и калемарског курсу држаном у мају на стр. 175. и употреби прилича и орграда на стр. 205 у којима је детаљно објављено што је и у колико урађено.

Осем овога, Поддржика је уз припомоћ Срп. Поддр. Друштва а позивним од Управе Класне Луђице подига једну Главињаву сушницу у Добрицу, о чему је нарочита комисија поднела извештај који је штампан у 47—48 и 49. броју *Темеља* за 1898. годину.

3. *Крушевачка Подружница* приредила је: *Прилично предавање о каљењу* за грађане и ђаке из места на дан 8 марта у ондаш. основној школи. *Први курс калемарски* о зракоу каљењу дозе и воћака од 9—16 марта и *други курс калемарски* за зелене каљење дозе и отечево воћака за срез расиски и околну државу је у подружничком расаднику од 1—6 јуна. Предавања је посетило 73 слушајалаца, а на курсенима је било свега 94 учесника који су опалежали свега 4021 калем; пропекат примањених камена, повољан је.

4. *Узешка Подружница* држала је *калемарски курс* 12, 13 и 14. марта.

5. *Лукавска Подружница* приредила је *калемарски курс* 26. маја у Трнавцима. Курсеста је било 100, који су се показали веома вредни и напљани у раду, тако да су каљење вршили на потпуно задовољство своју присутних. Одличан слушајалаца раздао је 10 Кундевова пољева у вредности 36 динара.

6. *Обреновачка Подружница* приредила је у својем расаднику *калемарски курс* за летње каљење (отечево) воћака од 10—15 јуна. Слушајалаца је било 25, и сви су при раду показали врло добар успех, те су за то и награђени, сваки по једним Кундеовим пољем за каљење. Овај курс постоје је једног дана и г. Ђагође Д. Тодоровић благајник, као друштвени наставник.

7. Изложбе.

Изложба говеда и оваца, која се у прошлој години најве могла приредити због заразне болести мала, оне године приредена је на дан 14. октобра у Прокулу.

За приредивше оне изложбе, Друштво су позовали: *Министарство Вар. Природ. и окр. тољачки* са по 1000, *Општина Прокулавка* са 200 и *Задруга Прокулавка* за љубавито потпомагање и штетну са 100 свега 2300 динара.

Осем овога, Општина прокулавка подига је трибину и дала сву грађу за приград и ограде свилу одељене изложбе и сву радну снагу. Друштво је на десетак дана пред изложбу изасеола нарочити Приредивачки Одбор, са задатком да уз припомоћ начелства окр. тољачког и општине прокулавке, спреми све што је нужно за изложбу, и настане да она буде што више посећена, како би се већи број полуприредивача уверио о користи оних изложба. У овај Одбор били су одређени: г.г. Милан Јованић, члан друштвене управе, Милутин Јовановић и Никола Вељковић, редовни чланови Друштва.

Пријаве су примаве само из округа тољачког; и до дана изложбе пријавило се за изложбу 249 одајача и то:

За I одељење права с геладна	54
„ II „	62 јуна и 94 јуна
„ III „	41 јуна и 22 јуна
„ IV „	гојазних волова
	92

Свега говеда 365

За одељење оваца 320

Укупно граа 685

Осем Приредивачког Одбора, Српско Полуприредно Друштво на овој изложби представљали су: г.г. Раша Мишовић, председник Друштва, Александар М. Секулић, чланови; Милан Јовановић и Коста Д. Главињави, чланови друштвене Управе и Павле М. Радољакерић, економ Друштва.

Сва пријављена и доведена граа на изложбу, оценено је нарочито за то изабраним оцењивачки суд у коме су били: председник суда г. Александар М. Секулић чланови: г.г. Милан Јованић, Јоца Марковић, економ ратарске школе, Никола Вељковић, Јивко Радојевић, марини лекар окр. тољачког и Милан Влашкивић подшумар, и секретар г. Павле М. Радољакерић.

При оцењивању стоке Оцењивачки суд подржавао се *Узешка*, које је иронскоу Управни Одбор и које гласи:

УПУТСТВО за оцењивачки суд

А. За говеда

1. Оцењивачки суд састоји се из најмање седам чланова које бира и то:

Управни Одбор Полуприредног Друштва пет.

Месна Полуприредна Подружница два, али из реда својих чланова који нису заинтересовани на изложби.

Међу овим члановима мора бити најмање један дипломирани марини лекар.

Ако на изложбама има више одељена оцењивачки суд може се поделити на Сеције у којој морају бити најмање три члана али укупну оцену и досуђивање награде врши цео оцењивачки суд.

2. Оцењивачки суд бира међу собом председника који руководи рад.

3. Оцењивачки суд почини свој рад општим осматрањем и одавај најпре сва она граа која због јуко учлавањих не могу да се такмиче за награду. У то мане долазе:

- а) Туђивост.
- б) Јако испољене мане левоте; или мане у формама;
- в) Мане дрвања и мане услед неправилног неговања.
4. Оцењивање вршиће се *терезом* и *догавим* *бележика* (поштивањем).

5. Пошто је грао издржало претходно осматрање, треба га привести на равни место и нарочито удешени штупови за мерење приступити мерењу.

Најпре треба измерити *висину гривена*, на онда висину прсног коста, затим *висину леба над слабином* (средњу леба) и најзад висину *китки* (горена реиога) те тиме добити *дељину дивину* и ову оценити *бележом*.

После ошита мере се *држана грава* и она се оценује *бележом*. За чим се мере *мивана од једног бока ребара*

до Другог маа клебана (ширина прсију) и од једног кука до Другог (ширина карлице) и оба се ова мерења оцењују белешком.

Напослетку се измери дубина прсију и ова оцени белешком.

После овога оцењује се:

Раса (степен чисто-кривости).

Кожа (кактоћа).

Млечност (млечни знаци).

Глава и рогови (крој главе, крој и строј рогова).

Форма и стао ногу.

Кретање (ради чега треба грао провести) и Укупна појава главо, и сасвим овом осматрању дати белешку.

6. Сва оцењена граа треба још измерити и на ваги да се сазна њихова тежина.

7. Белешке се дају ове:

8 значи одлично

2 „ добро

1 „ средње

0 „ рђаво

Само код „укупне појаве“ може се белешка давати место 3=6, место 2=4, место 1=2.

8. Пошто се тако измере и осмотре сва граа онда се чланови оцењивачког суда подлаче ради договора, и извођења суме белешака.

9. Оцењивачки суд имаће снагду пред очима да се не награђује човек него граа и да се особине домаћих раса не само одраже него да се и облагођавају.

10. О величини награде одлучује сува белешака. Прву награду могу добити само апсолутно добра граа.

Ако два или више граа добију исту сузу белешака а нежа довољан број једнаких награда, онда ће се претпоставити одгајивач сопственику кривевог граа. У другом реду одлучује: раса и укупна појава, а у трећем реду — коња.

Граа која на овај начин изгубе већу награду, долазе у први ред њихе награде.

11. Оцењивачки суд о овом свом раду води записник и објављује га у целини из изложбе.

Записник потписују сви чланови оцењивачког суда.

Записник и свеовани материјал којим се оцењивачки суд служио председник предаје месту изложбе а он Управни Српског Пољопривредног Друштва.

Б. За овце.

Оцењивање оваца вршиће се по договору чланова оцењивачког суда на самој изложби.

Бр. 5183. Из Седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва. 11 октобра 1898. год. у Београду.

По одлуци оцењивачког суда награђени су:

У изложби говеда

Главном наградом Министарства Народне Привреде од 300 динара у сребру, г. Јован Богдановић, мајор у пензији из Прокупља

У I. Одељку за изложбене краве с овогодинашњим теладина.

1. Јован Ношић из Мрањора II наградом вејалина у вредности 120 динара.

2. Коста Ваадисаљевић из Александра III наградом у новцу 100 динара.

3. Врста Вељић, мех. из Прокупља IV. наградом преса вилека за пресовање грожда у вредности 125 динара.

4. Лазар Поповић из Тиме V. наградом плуг за обично орање у вредности 50 динара.

5. Гаврило Стојановић из Балајица VI. наградом плуг америкањски обртан за брдске пределе у вредности 45 дин.

6. Јован Поповић из Житорађа VII. наградом пресалина Аустрија модела од 1897. год. са пет килограма плавна камена све у вредности 30 динара.

7. Велимир Маркушић из Александра VIII. наградом пресалина и 5 грама плавна камена све у вредности 30 динара; и

8. Гаврило Ристић из Балајица IX. наградом ралии маскарени судова у вредности 20 динара.

У II. Одељку за изложбене јунице и јунце који исеу скаринани.

1. Милентије Алекссић из Куршумлије I наградом сејалица у вредности 120 динара.

2. Стојан Цакић из Прокупља II. наградом 100 динара у сребру.

3. Вучко Станковић из Балајица III. наградом крунач који крупи по један кљип и уједно веје у вредности 100 динара.

4. Стојан Милановић из Бресничћа IV. наградом Сакон плуг у вредности 80 динара.

5. С. Стоша Николић из Циготова V. наградом плуг за обично орање у вредности 50 динара.

6. Адам Станковић из Бресничћа VI. наградом сечка за репу, дулеке и бујезде у вредности 45 динара.

7. Милун Јевић из Бодиче VII. наградом плуг прашач и огртач (комбинован) у вредности 25 динара.

8. Радош Милединовић из Стубла VIII. наградом пресалина и 5 килограма плавна камена све у вредности 30 динара.

9. Јанко Кундриновић из Доње Кокуле IX. наградом српска почетничка коњица са најукупнијим пчеларским прибором све у вредности 25 динара; и

10. Јанко Борвенић из Крупаца X. наградом прашач и огртач (комбинован) у вредности 25 динара.

У III. Одељку за изложбене краве и бикове.

а. краве старе од 2 године

1. Гаврило Стојановић из Балајица I. наградом 200 динара у сребру.

2. Браћа Вељић, трговци из Прокупља IV. наградом муљача за муљево грожда у вредности 85 динара.

3. Антоније Симиновић из Оршава VI. наградом истресалина (центрурга) за мед у вредности 30 динара.

4. Никола Стојановић из Оршава VIII. наградом плуг обртан за брдске пределе у вредности 45 динара.

5. Милета Ристић из Доње Кокуле X. наградом српска почетничка коњица са најпоборитијим пчеларским справама у вредности 25 динара; и

6. Милан Мијанковић из Мороваца XII. наградом гарнитуром млекарских судова све у вредности 20 динара.

в. бикови

1. Најдан Ристић из Статова I. наградом из I. одељења 200 динара у сребру.

2. Илија Крстић из Александра III. наградом 100 динара у сребру.

3. Милча Колећ, инспектор из Прокупља V. наградом гвозденом длачаком за њаве у вредности 65 динара.

4. Веселин Ружић из Коњица VII. наградом плуг за обично орање у вредности 50 динара.

5. Стеван Немовић из Стубла IX. наградом пресалина са пет килограма плавна камена све у вредности 30 динара.

6. Светозар Јовановић из Рашиловица XIII. наградом 20 динара у сребру.

У IV. одељку за изложбене волове и гојазну сточу.

1. Михаило Младеновић из Градишта I. наградом требало (трајер) за чишћење пшенице у вредности 160 динара.

2. Стојан Дачевић тргован из Прокупља II. наградом 100 динара у сребру.

3. Дина Гурђић из Дешинкова III. наградом крунач за кружење и уједно војање кукуруза у вредности 100 динара.

4. Мита Стојић из Волчиња IV. наградом плуг за обично орање у вредности 50 динара.

5. Милош Видић из Волчиња V. наградом прекалца са пет килограма плава камена све у вредности 30 динара.

6. Петар Ђинић из Доње Бреснице VI. наградом кошница са најукујаним пчеларским справама све у вредности 25 динара.

7. Милан Владојевић, из Бануса VII. наградом плуг прмачи и огртач (комбинован) у вредности 25 динара.

8. Милун Вукосиновић из Доње Јошанице VIII. наградом 20 динара у сребру.

9. Прока Петковић из Волчиња IX. наградом нову 20 динара; и

10. Милоша Матровић из Прокуља X. наградом 20 динара у сребру.

У изложби оваца:

1. Стојан Данчевић, трг. из Прокуља за изложене овце рамбуле — мезец I. наградом 100 динара у сребру.

2. Бранко Ивановић из Прокуља за изложене овне косовске, наградом П. сакон плуг у вредности 80 динара.

3. Сава Арсић из Коцела за изложене овце знаше пећанске III. награда плуг за обично орање у вредности 50 динара.

4. Боста Приоголац из Драгуше IV. награда у нову 50 динара.

5. Вучко Савовић из Болчиња V. наградом прекалца са пет килограма плава камена све у вредности 30 динара.

6. Маријан Стошаћ из Жигораје VI. наградом сриска кошница са најукујаним пчеларским прибором све у вредности 25 динара.

7. Вукомир Ристић из Коцела за изложене овце пећанске VII. прекалца са пет килограма плава камена све у вредности 30 динара.

8. Арса Ристић из Коцела, за изложене пећанске овце VIII. наградом сриска кошница са најукујаним пчеларским справама све у вредности 25 динара.

9. Зарјаје Ристић из Коцела, за изложене овце пећанске IX. наградом плуг за обично орање у вредности 90 динара.

10. Марко Даче Костић из Гарића за изложене овце знаше добриче X. наградом у нову 20 динара.

11. Стојан Степановић из Прокуља XI. наградом 20 динара у сребру; и

12. Стојиман Стојановић из Прекалца XII. наградом у нову 20 динара.

Осеп ових награда у обема изложбама издато је излагачима:

100 килограма семена од детаљне луверке у вредности 190 динара; 40 килограма семена од стожне репе у вредности 40 динара; млекарских судова у вредности 61 динара, 100 килга Набавка припојних говеда од г. Паје Т. Тодоровића — Бакочиња у вредности 200 динара; 100 килга Практичних ноуа. Гајење пилњих биљака за исхрану стоке од г. Душана М. Спасића у вредности 60 динара; 100 Пољопривредних Календара за 1898. годину у вредности 50 динара, и 100 килга Поуке из пољске приреде (1888. год.) у вредности 20 динара; а излагачи говеда 10 пари кожих улару у вредности 76-20 динара.

У делој изложби награђено је за изложена грла но одељенима и иначе овако:

У изложби говеда	Шалама	
	Динара	Динара
Главном наградом	1	300
У I. одељењу	8	320
• II.	10	610
• III.	12	870
• IV.	10	560
• Изложби оваца	12	500
• Обема изложбама у семену	—	230
• „ „ „ килгама	—	330
• „ „ „ у млекарским судовима	—	61
• Изложби говеда кожих уларина	—	72-20
Свега	53	4052-20

Осеп ових награда Друштво је многи излагачима дало на поклон разне пољопривредне справе, приборе, књиге и семесе од пилњих биљака.

У изложбу било је засебно уређено *Одељене пољопривредних справа*, где су биле изложене, све оне пољопривредне справе прибори и материјал који су одређени за издавање на награде или поклон излагачима; показивано посетцима и излагачима употреба и руковање том справама; оде на изложби прирађаљена је храна за стоку и давала пољопривредницима потребна обука у храну стоке на тај начин приговорања храном.

Визу само изложбе показиван је посетцима и излагачима практичан рад Саконим плугом, или тако званим универзалним — спешитним — плугом.

Осеп користи дубок орање, које се врши овим плугом, показано је присутнима и удељивање истог, и обрађана ил пакња и на то околност, што се ово плугом за време орања, кад се удеси кака вода, не морају предизвати за рутине и пљма уларова.

Како по броју изложене стоке тако и по учешћу одгајивача и осталих посетилаца ове Изложбе, унех је био повољан. Она прва изложба говеда и оваца у Прокуљу, а нарочито ове многобројне и обилате награде, учинила је велики утисак, и сви су наглед, да ће друга изложба, кад се буде приредила у овом крају, бити много јаче посећена.

На овој изложби било је врло лепог по ситних мезеца говеда оберталске расе, од 8 бикова ове расе набањених у 1894 година из окружног приреза.

Да овако лепо буде посећена изложба и да у њој узме учешћа околних број излагача, има се захвалити на првом месту г. Стеговару Магдалевићу, општинском начелнику, на његовом енергичном заузимљу; затим председнику општинске прокупачке г. Дивцаковићу, на заузимљу да општина прокупачка да помоћ у радницама и материјалу, г. Радојевићу, мареном лекару, који је првенце обавиљано пољопривредницима значај ове изложбе, г. Милану Влашковићу, држ. подштурму председнику Подунавцу, који та које посетници одгајиваче на суделовање на изложби, као и на узаној помоћи око набаве грабе, и г. Мићу, учитељу на помоћи око попуњавања приреза.

Уједно, са задолгошћом напомиња да је *општински прокупачки*, поред помоћи у новцу, радницама и материјалу за изложбу и преноса ствари које су одређене за награђивање излагача од Нипа до Прокуља, о свој трошку, врло предсудељива била наспрам друштва и да је тога ради у вече приредила и забаву и давала банкет у част Српског Пољопривредног Друштва и насласнија на који је позвала представника месне власти, чланове Српског Пољопривредног Друштва и општинског суда и поједине одгајиваче. Банкет је био одлично посећен.

Од Подружја у овој години привредиле су: *Кројачка Подружја* Прву изложбу долаже стокне, сточних производа и преште живине на дан 23. августа у Неготину. — Изложби је пристављено као Друштвени излагачи г. Милутин М. Савић, управитељ школе за виводеље и воћарство у Букову.

По извештају поднетом Друштву, који је штампан на стр. 322 и 323 *Тезиса* за пету изложбу, види се, да је изложба како по броју изложених града и изложбених предмета тако и по броју излагача била повољна. На име награде издато је ово 3000 динара.

Учешћа подружја државна је изложбу говеда и оваца на дан 14. септембра у граду Ужину. По извештају који је штампан на стр. 372 и 373 *Тезиса* за пету годину, награђено је 77 излагача новцем и пољопривредним алатима а тројина похвалницама. — Свега 50. Бродно-г награда износи суму од 1495 динара.

На овој изложби откривљено је 8 бикова за округ ужички од суму од 1800 динара.

Пољски подружја привредила је „Сметру пољопривредног награда за срез пољски“, на дан 27, 28 и 29. септембра у Пожеви. Сметру су присуствовали као Друштвени излагачи: г. г. Гама Милошевић, председник Друштва и Милан Јовановић, члан Друштва управе. На извештају поднетом од стране излагача, који је печатан на стр. 373 и 374 *Тезиса* за пету годину, види се, да је ова изложба била обилна. Изложбених предмета било је 3985. На целој изложби издато је награда у новцу 1382 динара. Поред новчаних награда, на овој изложби одиковани су: *златног медаљом* 1, *сребрним медаљом* 6, *бронзаним медаљом* 7 и похвалницама 4 излагача.

Личка подружја привредила је изложбу стокне, сточних и осталих пољопривредних производа на дан 4. октобра у Краљеву. Учествовао је г. Љуба Новаковић, инспектор министарства народне привреде, вршилац дужности управника Гатарске школе и редован члан Друштва, да изложби присуствује као излагач Друштвени.

И на округу пољопривредну изложбу за округ руднички, која је приредбена на дан 6. октобра у част долазке Њихових Величанства у Чачак, Друштво је излагачама: г. г. Мату Јовановића, потпредседника Љубу Новаковића, редовног члана Друштва, од ове свечаности присуствују као Друштвени излагачи, даних им и 100 динара у смену ради награђивања најбољег града говеда на изложби као Друштвеном наградом. Само у изложби говеда 360 одгајивача пријавило је 826 града, у изложби свиња 50 одгајивача пријавило је 150 брва, осталих изложбених објеката, било је 1150. На целој изложби издато је награда које у новцу које у пољопривредним справама, алатима и књигама око 6000 динара.

8. Испитивање земље калциметром.

Друштво је и ове године испитивало послане пробе земље калциметром, ради одређивања процента креча како би се према томе могла одредити врста америчке дозе за подизање виноградa на земљишту са кога је преба узета. Проба је добиљено и испитано:

Из Београда	12
* округа ваљевског	1
* „ „ крагујевачког	14
* „ „ крушевачког	1
* „ „ моравског	5
* „ „ подринског	1
* „ „ подунавског	16
* „ „ војвођанског	11
Свега проба	61

9. Награде за напредније начине радње

У овој години Друштво је према расписаном стечају награда за напредније начине радње издало по оцени оновљачких судова три награде, и то:

а). За добро уређену школску багту
1 награду од 300 динара г. Мијаљко Ступаревићу, учитељу на Лељина, среза ваљевског, за уређену багту у Лељинама, и

II награду од 200 динара г. Василују Терзићу, учитељу у Виводе окр. крушевачког, за школску багту у Варварину.

б). Е. Малевић Милошевићу, економу из Горње Драгусте округа топличког 200 динара за правилно подигнут воћњак; и

в). Г. Отвањан П. Луковићу, економу из Александровца 300 динара за виноград засађен америчком дозом окарменом доломом од најбољих сората. Као чланови оценничког суда били су:

1. За оцмену школске багте: г. г. Коста Црногорац и Алекса М. Живановић, чланови Друштва и Никола Ђељковић, редован члан Друштва;

2. За оцмену воћњака: г. г. Милутин М. Јовановић и Никола Ђељковић, редовни чланови Друштва.

3. За оцмену винограда, подигнутог на америчкој подлози: г. г. Коста Д. Главинић и Паја Т. Тодоровић, чланови Друштвене управе и Велимир Виторовић, председник Друштвене пољопривредне (напош извештај о ошме, штампан је на стр. 292 и 293 *Тезиса* за 1898. годину).

За награду која класе: као од поткивача отпочне повољна по модерном начину радње. *Награда 300 динара*. *Рок за пријаву до краја 1898. године*, пријавили су се: г. г. Мирко Ђељковић, поткивач из Шапца, Вујана Антић, поткивач из Краљева, Милован Бошњакчић, поткивач из Шапца, Милан Стојановић, поткивач из Миониче пољског и М. Коркиновић, поткивач из Д. Милановца и Пожења Подружја Српског Пољ. Друштва.

За три награде није било такмичара. Те су награде:

1. За сталну употребу вртачке сејалице за странице на неоревреним покривима. *Награда 200 динара*. Могу се такмичити привредници из округа подринског, ваљевског и подунавског. Циљење се изншли успел. *Рок за пријаву до 1. априла 1898. године*.

2. За сталну употребу вртачама и околача у вези с правилином сејалице. *Награда 150 динара*. Могу се такмичити привредници из Добрича и средња лесковачког и нишког. *Рок за пријаву до 1. априла 1898. г.*

3. За виноград засађен америчком дозом и окарменом доломом од најбољих врста, на покривима најмање од 20 ара, с тим, да свака врста буде издвојена. *Награда 200 динара*. Могу се такмичити привредници из околине Пима. *Рок за пријаву до 1. септембра 1898. године*; и

4. Првом Удружењу у Србији са показаним успехом и резултатом за заједничку забавку и употребу пољопривредних справа. *Награда 300 динара*. *Рок до краја 1898. године*.

II. Посредовање

1. Набајања пољопривредних машина, алата и справа, семена и др. потреба

Друштво је и ове године посредovalo у набавци пољопривредних справа, машина, алата, семена и других потреба. Све што се могло набавити у земљи, набављено је, а оно чега није било, набављено је из иностранства. У овој години набављено је и протружено:

Вршећа машина	1
Зетегина	3
Тријера Мајерових	16
* Перволетових	4
* Вејалица Бакерових	2
* Клепових	2
Прекупача с гондом	1
Брвнара великих	8
* Експлицитора	10

4. У току 1898 године Друштво су приспела 2 рада за Првот. вољ. Поуке, који су сабрали Прављанима, дати па онеку. Првот. српских године, приспеле су и оне оних рускоња и Друштво ће унити даље, што му у овом погледу у дужност спада. Кредити су за ове Поуке раније одобрили и за штампање обезбедили. Које ће Поуке биле употребитије, изложене су у Стечају, који је и у *Тешкој* и у *Календару* објавио, на да је г. г. писцима остављено да бирају по својој оцени поуке, које ће разрађивати и Друштво ради оне и штампана подношца.

5. У току 1898 године Друштво је откупило 3 дела и то: а.) За унапређ. дом. свицарства од Б. Д. Т. у 500 примерака.

б.) Гајне лозе на штампарија од П. Стојановића у 300 комада.

в.) Набавка пригодних говеда од П. Тодоровића 100 комада.

6. *Библиотечка* друштва у 1898. попуњена је са 22 дела. Она сада броји 694 дела, на српском, руском, чешком, немачком и француском језику.

Ове је године Друштво примало стручних лекција и часописа:

А. Које плаћа:

Centralblatt f. Forstwesen — Oesterr. landw. Wochenblatt — Wiener illustr. Gartenzeitung — Fricks landschau — Der Prakt. Landwirth — Wiener landwirth. Zeitung — Mittheilungen über Obst u. Gartenbau — Weinbau — Ungarische Weinbau — Revue d. viticulture — Oester. ung. Bienenzucht — Bienenzitung von Vogel — Deutsche illustrierte Bienen Zeitung — Journal d' agriculture-pratique — Centralblatt für Bacteriologie — Allgemeine Weitzitung — Oesterr. Forst und Jagdzeitung.

Б. Које добија у зајму:

Hrvatska Peela — Ossek — Gospodarski List — Zagreb — Skoiski Vrt — Zagreb — Šumarski List — Zagreb — Списаноци на Бугарској економског друштва. — Орало. — Њива. — Пешта. — Народски List — Носодраг — Трудни Императорског Вољског Економичког Обшества. — Сельскохозяйствен Журнал — Хугоралско — Земљорадничка Задруга — Привредник — Српски Пчелар — Пчелар — Витез — Учитељ — Просветни Гласник — Наставник — Војни лист — Весник српске прво — Учитељски весник — Српски технички лист — допан — Српски Архив наложител деларства — Железни Свет — Школски лист — Школски весник — Просвета — Луца — Бугарка — Врњаци — Домаћина — Ручки рад.

7. *Дворези*, набављени ове године и употребљавани у *Тешкој* и *Пол. Календару*, прикупљени су и придати онима из ранијих година, чиме се отписи лене у њима за то спремане и сами дворези чувају се у полицама, које су нарочито за то удешене.

Напоменуто се додaje, да је Друштво, сматрајући своје *књижевне послове* још и сада као подједнако важне са *привредним* утицајем својих *подружја* на унапређење пољске привреде у Краљевина, од досадашње Збирке направило два одељења и једно од њих наименова *исключиво* уредништвина *Тешкоја*, *Календара*, *Повременог Списа* и *Библиотечки*. Тиме је Друштво хтело да од тог одељења, где су му сва уредништва ствари зборно мењто своју пољопривредних писана, која су у месту и који би на унутрашњости ова — онда у Београд дошли и у Друштво се навраћали. Успеси су до сада пољски а даље вршине, којима Друштво иде на сусрет, те ће успеси, надати се, само повећати.

IV Друштвена друга поучна изложба на дан славе

Према тач. 13 програма друштвеног рада, Друштво је и ове године слављу своју славу на дан Св. Краља Ми-

лутина, 30. октобра 1898 године у своје дому, и приредило другу поучну изложбу из области: Воћарства, Млекарства, Пчеларства. Техничких усваја и Пољских Срестана за оне граве.

За извршене овога посла, изабран је нарочити Приређивачки одбор.

У овај Одбор ушли су: г. г. Рама Милошевић, председник, Жинко Шошарац, Паја П. Тодоровић, Милош Х. Поповић, редовни чланови и Благоје Д. Тодоровић, благајини Друштва.

На дан Славе било је богослужење у Вазнесењској цркви, које је присуствовао Управ. друштвена, чланови Друштвени и остали пријатељи Српске пољске привреде, који су се догле биле присутни у дому Друштвеном. После тога било је водососећење са благодарњем и сећењем колача, у друштвеном дому. Сецењу водача благоволео је присуствовати и Његово Величанство Краљ Александар I. Нарзани Заштитници Друштва.

Водососећење и сећење колача извршио је Владика господин Димитрије, Друштвени члан утемељач а на јектвија одговарао је некако Друштво „Спољковић“.

По српшеном сецењу колача председник Друштва г. Рама Милошевић, поздравно је Његово Величанство Краља говором, који је штампан на стр. 314. *Тешкоја* за 1898. годину.

На поздрав председника Друштва, Његово Величанство Краљ благоволео је одговорити беседом, која је штампана у 44 броју *Тешкоја* за 1898. годину.

После наосуђења Његово Величанство Краљ благоволео је отворити Изложбу, и разгледати изложбене предмете по свима гравама и одељењима.

Отварају Изложбу присуствовани су: г. г. Сима Лозанић, министар народне привреде и Стева Д. Поповић, министар финансија, Лаза Р. Јовановић, начелник Земљоделско-сточарско одељења министарства народне привреде, као и многобројни пријатељи пољске привреде као на места тако и из Србије, Саву и Изложбу Друштвено изложбе су походили и она г. г. Министри: унутрашњи дела г. Јечерм Андријанић, и грађевина г. Јован Атанасковић, као и неки од страних г. г. посланика, многи од пређашњих г. г. министара, више државних саветника и представника одањних културних завода и удружења, као што је све то споменуто у дотичном броју Друштвеног листа.

Напомена је било 217 са 572 изложбених предмета.

По оруману налагачи били су подељени овако:

Из српског	2
• ваљевског	1
• крајинског	4
• крушевачког	18
• моравског	2
• вироског	6
• водњанског	11
• позаревачког	2
• рудничког	5
• топличког	3
• тинчиног	7
• ужичког	127 и
Београда	11

Изложбених предмета било је и то:

I Из воћарства	419
II — млекарства	17
III — пчеларства	55
IV — технички усваја	67 и
V — пољских срестана	14

Изложбене предмете прегледао је и оценио *Осниоачки Суд*; у коме су била ова госеда и то:

I За ове: Благоје Д. Тодоровић, благајник друштвени, Свезвезд Петковић, управник друштвеног добра у Шабцу, Антоније Мажершић, банштан Ратарене Школе и Војтех Бурић, вођар управе толицдерске економије.

да се без савршенијих средстава не може постићи никакав напредак.

Приметан вишак јавља се и од *чланова добротвори и уредника*, који новац, као што је познато утиче у Пољопривредни Фонд, а исто тако знатно је повећано и примаме од *наредних прихода Друштва*. На и на друштвеном добру у Шапцу, успех је повољан, јер се и отуда добило више но што се очекивало, нарочито у овим приликама, кад су Друштво због тога што не зна докле ће радити на томе плану, доста безне руке и талованау.

Ито тако важно је поменути да је и *неки број дужника Друштвеним* похитало с прешивањем својих рачуна, јер се од преко 14000 динара, колико из ранијих година дугују Друштву поједина лица валатало у 1898. години, преко 3660 динара. За отплату осталог дуга изгледа да ће Друштво морати употребити оближње мере, и то у толико пре, што многи на Друштвена потраживања не сматрају за дужност ни да пошљу свој одговор.

Мање се и ове године добило по што је предвиђено буџетом од *преглате Тежак и Календара*. Од њих ваља да се добије преко 10.000 динара, међутим, као што то рачун показује и за *Тежак* и за *Календар* у њихте, пришло је једна 6329-37 динара. На тај начин Друштво сваке године изгуби у најмању руку преко 4000 динара. Зато да би се то прекратило, Управни Одбор одлучио се на то, да се у будуће *Тежак* не шаље ником на персију.

Буџетом државне штамарије одређено је Друштву за штампање *Тежак и Календара* свега 6000 динара, и тако од 1896 године, Друштво има да плати Државној штамарији преко 7000 динара. *Пољопривредни Календар* приноси је штамарија у носак тек онда кад је Друштво депозовало 2000 динара.

Пашаве оног има да расправан Народна Скупштина којој се Друштво ради тога обраћало, а докле и доноси, потребно је да се друштвени приходи од његових задатака а нарочито од *Тежак* приближи најчистије, и да се шаље напун, како да се од прешаћина прикупи остала персија, која износи преко 50.000 динара.

Осим сума предвиђених буџетом, Друштво има и 22250-52 динара непредвиђених буџетом.

Да би Друштво могло на време и што јестаније набавити потребу количину плава камена, није имало друга начина, до да за ову потребу тражи позаймци. Позаймци ради тога у 10.000 динара добило је по одобрењу г. Министра Народне Приреде од Управе Класе Југрије. Осим тога, Друштво је такође по одобрењу г. Министра Народне Приреде добило од Управе Класе Југрије и 10.000 динара за откупљивање свилених мезураца.

Не издата помоћ неколиким Подружњима у 1897. година у суми од 1840 динара, депозована је у 1898. год. те је увођењем из депозита у дневник касе показана и она ван буџета.

Да се буџетска сума ванредног прихода од 500 динара увећа на 3567-81 динар, Друштво има да благодари г. Министру Народне Приреде, окр. толиничког, Заводу поштоману у Прокупљу и општини прокулачкој од којих је добило помоћи у циљу приређивања изложбе гонедра и оваца у Прокупљу, затим, окрсту моравском, срезу моравском у окр. нишком и општинама безлотошкој и вел. мопорунској у срезу врбачарском окр. подунавском, од којих је Друштво такође добило помоћи.

Новица који се добијаво у име прихода друштвених, није држан у друштвеној каси, већ је преданан Београдској Задужби од које је узимао по потреби, те је тако и интересом на овој новци увећан ванредни приход. Осим је урпћена и азија на алато, које се затекло у каси на крају прошле године.

За *Пољопривредни Фонд*, прирљено је, као што се вади из рачуна 6398-74 динара. Од ове суме издато је:

1. Управни Фондова на приклад	3818-74
2. За 6 азија Срп. Бродарског Друштва	600—
3. За 20 оближњина 6% за грађење локалне железничке пруге у Београду	1980—
	<hr/> Свега 6398-74

У горњу суму урачунава је и сума од 686-04 динара колико се добило на крају године у име интереса на капитал Пољопривредног Фонда.

Тако капитал Пољопривредног Фонда износи:	14611-24
а) у готовом	5339-50
б) у хартијама од вредности	<hr/> Свега 20.150-74

На *потпомагаме пољопривреде* (наградe за напредније начине радње, приређивања изложбака, помагаме подружњина и остала помагаме) Друштво је издало више но што је предвиђено буџетом 4114-55 динара. Но то је могло учинити с тога, што је за оно имало средстава. Тако добило је од Министарства Нар. Приреде за приређивања изложбе у Прокупљу 1000—

Од округа толиничког општ. прокулачке и За- 1300—
друге новчане за изложбу	1840—
За подружњине депозоване је из 1898. године	<hr/> Свега 4140—

По партији на утакмине справа није ништа утрошено и зато се сума одређена на овај циљ и показује у рачуну као мање издата по буџету.

Благодарећи помоћи коју је Друштво добило, оно је било у стању да према праву које му даје тач. 1 у буџету за 1898. годину учини јаче издате на потпомагаме Пољопривреде и да ове своје Подружњине које се одликују својим радом, помогне више но дојако.

Управник друштвеног добра у Шапцу поднео је рачуне, по којима је било примача 13385-85 динара а издавача у 12300-79 динара. Кад се овим његовим сумма дода 3530-05 динара, колико је друштвена благајна примила у име прихода од добра а 3053-95 динара колико је издала на терет добра, онда је стварно примаче добра било 16915-15 а издаваче 15354-74 динара. Према томе добро је било у могућности показати вишак од 1561-16 динара.

Предвиђена сума буџетом на издавање *Практични Пољопривредни Погук, Пољопродне Сивка и Садржине Тежак*, није стварно издата, већ је депозована, како ба се ова издана за које је спреман материјал, могла издати у току 1899. године.

Извесне ванредне потребе, биле су узрок те се кредит по неколиким партијама, морао прекорачити. Тако:

По партији *набавке књига, новина и Дрвовета*, издато је више 935-25 динара, зато, што је одавде ванредно исплаћена сума у 350 динара, за израду једног ормана за Друштвену библиотеку и преграђивање Збирне орманика у два одељка, као у 195-50 динара, за штампање друштвеног ивештаја, јер се они издати нису могли учинити за других кредита. Највећи издатак по овој партији ваља на израду шпалета 399-20 динара, затим за стручне новчане 349-20 динара, и за помет књига 73-90 динара, а остали су издати неважни.

По партији *књижевних потреба на опре и осветљење* издато је више 858-35 динара, но што је буџетом предвиђено, зато, што је из ове партије исплаћен помет Календара за 1898. годину у 619 динара и што се одавде поред набавке огрева, осветљења, писачег материјала и канцеларијског лампашта чинили издаци и на експедицију *Тежак* и осталих друштвених издана. Издаци по овој партији управљају се у одређеном понашању од друштвеног рада на посредовању, и како је ова година у томе била прво обила, јер је као што је поменуто примљено више но што је буџетом предвиђено 65830-04 динара, *дакле осим од новчине, но што износи сам буџет*, те се унапред и очекивало да ће код издатака на помет Календара по овој партији морати прекорачења.

По партији *випредних трговачких* прекорачен је кредит, да 785-18 дина. Из ове позиције плаћан је за два месеца припремени секретар друштва, затим припремени шивара, а одатле је плаћена за последња три месеца и поштина садањем шивару друштвеном. Осим тога из ове партије отишли су сви издаци о слави Друштвеној, пошто нема паричне позиције за то, а из ње се чини издатак и на Друштвеном штотога.

Све ове издатке који износе укупно 2579-28 динара

одобрено је Управни Одбор на основи чл. 33. Друштвених правила, а који да то одобрн и Главни Збор.

По партији *набавке и продаје семена и набавке и продаје плава комена и прескалина*, издато је више по што је прамљено 8235-82 динара. Међутим по партији *набавке и продаје сирава* издато је мање 3078-51 динара по што је прамљено. Кад се ова сува коју треба издати одузме од више издате суме, онда се јавља разлика за 5157-31 динар. Она је разлика отуда, што су у овој години ис-

Р А Ч У Н

Прихода и расхода Српског Пољопривредног Друштва у 1898. години

ПРИХОДИ	БУЏЕТНО				ПРЕКОРАЧНО				УКУПНО	РАСХОДИ					
	БУЏЕТНО		ПРЕКОРАЧНО		БУЏЕТНО		ПРЕКОРАЧНО			БУЏЕТНО		ПРЕКОРАЧНО			
	ДИНА.	СТ.	ДИНА.	СТ.	ДИНА.	СТ.	ДИНА.	СТ.		ДИНА.	СТ.	ДИНА.	СТ.		
1	Остатак готовина од 1897. г.	3718	75	2718	75			63	97						
2	Од прихода Трговца	3500	—	3406	08										
3	— улога чланова добротворног и уштедљивог	5000	—	6098	74	1386	74								
4	— улога чланова комитага	500	—	454	60			45	10						
5	— другеј добри у Шању	9000	—	10415	90	7915	90								
6	— продаје књига и календара	4000	—	2898	34			1106	66						
7	Државна дозоб	20000	—	20000	—										1000
8	Од набавке и продаје семена и њивасти дуга за семе	10000	—	11276	50	1276	50								
9	Од набавке и продаје сирава и њивасти дуга за сирава	15000	—	36532	40	21532	40								
10	Од набавке и продаје плава камена и прескалина	20000	—	20004	20	9004	20								
11	Випредна прихода	500	—	3507	81	3007	81								
12	— продаје савезних међур			419	52										
13	Деновиона сува од неплатење комена Подунавскога у 1897. години			1840	—										
14	Поштина од Управе Казине Лутраја			20000	—										
	Свега прамљено	90213	75	150043	70	47795	55	1216	03						
	Прамљено је више по што је буџетно прамљено			44795	55										
	Прамљено је више буџета год. Вр. 12, 13, и 14			22250	32										18
	Свега више прамљено			67045	07										
	По одбитку суме која је мање прамљена по буџету			—	—	1216	03								
	Стварно је више прамљено			65830	04										
	Додаје се сува прамљена буџетом			90213	75										
	Свега је дилас прамљено			150043	70										
	По одбитку издатака у			—	—	154188	71								
	Остале за преносе у 1899			—	—	1855	08								
	Свега издато			90213	75	154188	71	44919	22	1328	36				
	Издато је више по што је буџетно предвиђено			—	—	44919	22								
	Издато је више буџета год. Вр. 24, и 25			—	—	20384	10								
	Свега више издато			—	—	65303	32								
	По одбитку суме која је мање издата по буџету			—	—	1328	36								
	Стварно је мање издато			—	—	63974	96								
	Додаје се сува предвиђена буџетом			—	—	90213	75								
	Свега је дилас издато			—	—	154188	71								

Вр. 461
29. јануара 1899. год.
Београд.

Благотворно
Српског Пољопривредног Друштва
Благ. Д. Тодоровић с. р.

Председник
Српског Пољопривредног Друштва
Раши Милошевић с. р.

плаћени nepoлини рачуни од прошле (1897) године у суми од 7828 10 динара међутим набавна семена и плава камена у 1898. год. *била је исцана за рок* те се и те исплате морале учинити. Због тога пак, што су исплаћени рачуни непрофитни за плаву камен, на велику суму, нису се могли делити на рачуне с малим сумара, да би се могли нека пренети у идну годину, те је ипак изданања у овој години морало бити изостављено. Наравно, за колико је Друштво платило нине у овој години, за толико ће платити мање у 1899. те отуда за нека нема никакве штете, међутим корист од тога рада у томе је: што је Друштво могло такво одговорити својим обавезама на тиме степи себи кредита и у земљи и на страни.

Да такву манипулацију изврши, Друштво је било принуђено и с тога, што није могло распоредити целу количину плава камена колико је набављено, Претекло је плава камена за четан вагон и тај ће се новац као и новац од непродатих справа показати у 1899. години.

Из тих обвара што та количина плава камена није продата, и што су Друштвене обавезе биле *огромне* за рок Друштво је одложило враћање позајмице Класној Луѓији 10.000 динари за набавку плава камена до продаје збогштеде количине, а из депониране суме за Класну Луѓију понављавало готово све свој дућ који се има узвратити у 1899. години у колико се то није могло учинити у 1898. години.

За Класну Луѓију депоновани су и 10.000 динара позајмицама за откупљивање свилених жућура, зато што је Г. Министар Нар. Привреде захтевао, да Друштво из

те суме исплатити 35 килограма семена свилених буба набављених у овој години у вредности 6650 динара у злату и да остатак до 10.000 динара у сребру сматра као позајмицу за откупљивање свилених жућура у 1899. години.

Пошто је секретаријат друштвених секција прена чл. 12 Пословника Српског Пољопривредног Друштва изтекао дво-годишњи рок, то су у заједничкој седници свих секција која је држала 17. ок. месеца поново изабрани и за 1899 и 1900 годину и то: за секцију за *Ратарство* г. Вучко С. Богдановић; за секцију за *Стовариство* г. Паја Т. Тодоровић; за секцију за *Шумарство* г. Алекса Стојићкић, за *Технолошко* секцију г. Борисав М. Тодоровић и за секцију за *Уставне и Законодавство* г. Александар М. Секулић.

На завршетку овог извештаја износи се још и то да по чл. 21 Друштвених правала аступају из Управе: председник г. Раша Милошевић; одборници: г. г. Александар М. Секулић, Коста Д. Глашчић, Др. Марко Т. Јеко, Паја Т. Тодоровић, Милац Јованић и Драгутина М. Јовановић и на новца места има Збор да изабере нове одборнике на две године. Осам оних има да се изабере на једну годину три члана одбора на место умрлог Анте Гудубовића и г. Косто Пригорова, који се стално одседло из Београда и Вучка Богдановића, који је преминуо у Љубчево.

ИСКРИЦЕ

Г. Мелни је један од ових државника, који је најбоље сватко, каква треба да је влада Републике, те се с тога и још сви гласови чланова овога Друштва скупили око имена старог Председника Министарског Савета и Министра народне привреде, који је тако одао заштити пољске привреде.

А г. Хезе, то нам је познати ветеран агрономије; ако се у библиотеци овога Друштва прелиста списак списака, којих је он писао, не ће их се наћи мање од 48. У овим књигама г. Хезе-а, ја сам се од пре 30 година упознао с пољопривредним питањима.

Француско Пољопривредно Друштво најстарије је

Друштво у Француској, па на сву праксу и у Јевропи. Од 1761. године, доба његова оснивања, његова је историја славна; оно је међу својим члановима бријало све луѓе, који су од пре једног века остављали нине у ма којој грани пољске привреде; оно је у себи имало и још и сада има многе и најтежије ауторитете пољопривредне науке*.

Г. Мелни, који у то доба није био у Паризу, послао је главног секретару овај бројак:

Подривате, аено вас молим, иже другове и решите им, како сам дирнут врло великом почасти који су ми укавали и која је највећа награда, за којом може жудети ижеја бранилац пољске привреде*.

БЕЛЕШКЕ

Фалсификовање вина у Угарској. — У прошлој 1898. години онтукувани су у Угарској јавно многи великопродатници овокошпи, због фалсификовања вина, то јест с тога, што су венчати испраљана — фабрикована — вина, продавали као природна, и над некима је већ и пресуда изречена и извршена, а над некима се још води истрага. На како се надамо да ће и читање „Тешка“ интересовано да што год о овоме сазнаду, изнеће неколико следних примера:

1.) У пролеће 1898 године један послужитељ велике шварске радње Јудика Армута у Стољеном Београду, Достање је надлежкој власти да се у подружима поменуто радње нахођи фалсификована вина.

Знашћом истрагоу, која је поводом доставе предузета и хемијском анализом, утврђено је, да је већи део вина, од вога су проба узете за анализу, венчати грађевин, односно фалсификовано, и надлежна власт осудила је Јуд. Армута, због фабриковања и продавања фалсификована вина на месец дана затвора и 4277 динара новчане казне.

2.) Некака велики газда (великопоседник), Мартин Биргер, из Кракува-у, у Ердеку, вод кога је најбоље 155 хектолитара фалсификованага вина, осуђен је надлежним судоница на новчану казну 25 ил. један дан строгага затвора, на плаћање свију промова учесних ово истраге и испитивања вина, да плати 3100 ил. = 7280. динара у порисит сиротињске благајнице места Кракува-а осим тога да плати још и 150 ил. за то, што није ставио прописани натпис на вино, које је било фалсификовано а за које је он, кад му је подруж прегледан и проба за анализу узето, рекао да је „комнат“.

3.) Угарски парон Печуј чувени је нарочито и с тога, што се у њој водила велика трговина с угарским винима, пређе док филоксерне није уирипастала угарске винограде, па и многи српски шварски трговци и гостиничар слабодна се некада вином из Печуја. Филоксера је уирипастала угарске винограде, али Печујски шварски трговци нису због тога, како изгледа, ништа изгубили, него су, шта знаше, још и добили, јер, судећи по најновијим вестима из

Угарске они већ одавно фабрикују потребно вино за знатан део Угарске.

Једна од највећих петушјих винарских радњи, *Јосиф Енгел и синови*, која је у 1897. годници имала у својим подручјима више од $6\frac{1}{2}$ милиона литара вина, што је износило више од $\frac{1}{2}$ дела приноса свију угарских винограда, те године је $\frac{1}{2}$ дела виноса продају, узима код Аустро-Угарске банке и других опомошних новчаних завода, отворен кредит од 2.350.000 динара, којег је, због уноса велике количине талијанског вина, отворила угарска држава код парнаришне предит од 235.000 динара; која има скупили велики виноград, својим под знаменитом откупу од прашких великих вина и да их таква, дакле фалшивовања, продаје под именом природних, прашких вина. Исто тако, подига се је у јавности откупа и противу других петушјих винарских фирми, да фабрикују вино и да га под именом природнога продају.

Противу овога због дигли су се и посланици у Угарској сесору, а и сви значајни чиновници нарочито министар пољске привреде; и вероватно је, да ће наћи начин да му се један пут стане на пут, као што је с друге стране, доста вероватно и то, да ће се богата фирма Енгелова умсти осамобити позне. Да су одје познате откупе врло основне, лако је увидети из онога што ћемо даље навести по немачкоме листу: „*Eng. Weinbau*“, што излази у Будимпешти:

Пре 3—4 године, било је у Петују винарских трговала, који су фабриковали године по 2 до 3 милиона литара вина. Један угарски виноделски лист јавио је био у своје време, како петушјих винари још у Јануару вино производе, а да би своје фабричкоме раду и законом одобрени вид, купују кошту коју затим, са нето до шестостотини количини воде предлажу и на тај начин „*козница*“ сирваљу. По себи се, пак, разуме, да у овојој фабрикацији комина игра сасвим незнатну улогу.

Ово, овако фабриковано вино, продају петушјих винари или „*чисто*“ — само за себе, или мешано с талијанским и *даматинском* вином.

У колико се више вина фабриковано у Петују, у толико је више требало талијанског и даматинског за мешање, и петушјих винари нарочито набављају *јаво концентрисово*, алкохолном богата талијанска вина (од којих је већи део такође фалшивован), те на тај начин и знатне количине алкохола *кредитира* и *без царине* уносе са стране.

Али то није све, јер су у последње време почели уозити и знатне количине талијанске комина.

Природна талијанска вина по себи су богата алкохолном, јер га садрже по 10 до 12 процената, те из њихове комина могу лако сирваљати угарска вина са знавом али њима одобрајаном количином алкохола.

Угарске надлежне власти нису водиле потребну бригу, те су се без икакве сметње водили и још и сада уносе велике количине талијанске комина у Талпацу, Еденбург, Вилан, Сегсрад, Немет-Перестур и Весприм, а *нарочито у Петују*. Да се, пак, увезена талијанска комина заиста употребљава за фабрикацију вина, даје се закључити из тога, што се највише комина уноси из *преле главне угарске бербе* а то је *месец октобра*. У октобру stigло је у Ријеку (Фазу) 167 а преко Трста 159 *циуна* овога талијанске комина, што је свако одмах отпрљедно даље за угарске станице. Комина ли ће се комина вина изафриковати помоћу те увезене комина?!

По *законичним подацима бродарских друштва*, увезено је октобра прошле године 344.500 ктр. талијанске комина, а ове године истога месеца увезено је 1.069.200 ктр. дакле скоро три пута више.

Агенти петушје фирме *Јосиф Енгел и синови*, допиру и до највише села угарских, *видети старо 9 до 10%*, *јаво вино*, до највише железничке или паробродске станице по 14 до 16 цт. или по 32,90 до 37,30 дин хектограма.

Г Л А С Н И К

Расписе о набавци прескалица и плавог камена. —

Господин Министар Народне Привреде издао је строг расписе свима окружним начелствима, да најбоље изабере наставу да оштине у којима има винограда безословно ставе у предлог буџета својих потребне суме за набавку потребног броја прескалица и плавог камена; уједно је умовео Господ. Министар Финансија да општинама те суме одобра. Расписе је овај издао на основи новог *Закона о унитарној штећној животина и билега и заштићеној корисној животина*, којим су прописане оштине казне за председнике општина, ако не изврше такве наредбе које се оштинају на тој закону.

Пољске привреде у народним школама. — По новом закону, који носи назив *Закон о народним школама*, поред осталих корективних и важних измена које су наметнуле у досадашњем основном обраћавању наше омладине, даје је видно место, у свима вретама овакх школа, — наукама које су у вези с редом. По томе у ипуним школама заводне су предметни: *Пољопривредне науке*, *Пољска привреда* и *Училишн рад*; а у женским школама: *Науке за довањене* и *Домаћи економија*, поред досадашњег *Женског рада*. Пољопривредне науке предавање се у основним школама, а Пољска привреда у грађанским школама, и то оба предмета само у сесоним школама.

Присутнајући извршеном закону Г. Министар Просвете и Црквених Послова издао је у јавности већ неколико рас-

писе, који се тичу и предмета Пољске привреде. Тако у распису о програму и распореду предмета за *грађанске школе* решено је за предмет *Пољску привреду*, да ће програм *домаће економије*. У распису о програму и распореду предмета за *основне школе* наредено је за *Пољопривредне науке*, да се предају „за сада у главном уз *Пошаване привреде* у III и IV разреду и уз *Земљине* у II разреду, а вешто и у заседним часоцима“. У распису о *заводу предшколских школа* сараћена је такође најава на *Пољску привреду* и рад у школској библиотеци. Најзад, у последњем распису од 17 нов. а. г. Нбр. 20.796¹ препоручио је *Школским одборима*, да у школском буџету предвиде и *потребе Школске библиотеке*.

Сматрамо да смо дуљини г. Министру Просвете и Црквених Послова одати нашу захвалност на овако јављаном раду да се намере и одредбе закона у дело приведу. На кад то изјављујемо, ми желимо да ускоро видимо и тачно обележене *програме* за предавање Пољопривредних наука у основним школама, као *заседних предмета*, јер Закон не позивае мешање с другим предметима. Исто тако бисмо желили: да ускоро видимо готов и објављени програм *Пољске привреде* за грађанске школе, као и прописане дужности *учитеља у Школској библиотеци*.

¹ *Српске Новине* од 25 новембра 1898. број 289.

ЌЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД

(СРБИЈА)

Напоменути шта све од жита наш народ употребљава за храну, писан се задржао на *кукурузу*, који се у нас највише производи, па и највише за храну употребљава; пошто је, по статистици од 1893. год., онога у земљи произведено 450 милиона итд., и од тога је извезено на страну само 25 милиона, а остало је у земљи 425 милиона. Што се кукуруза у нас тако много производи, и што је он сувише производни шешине, али и својих привредних разлога, а не само то, што народ хоће да се храни тим плодом. Пре свега, кукуруз је један поузданији усев од пшенице; далеко мање подлежи болестима и штетима од инсеката. На пољима он је као поручен, где год може још да успева. Уз то је родан, тако да може, што се важе: да истраи, а да се и стока с важе зарани. Израсан је за гођење свих врста стоке, а нарочито свиња; на како је наша земља у претеклости још сточарска земља, како је већ у свету чувена са своје интензивне производње и гођења свиња, то је та околност јако допринела, да се гајења кукуруза даду тако широке границе, — нарочито још и услед престајања живорудне горе.

Један поглед дакле, на оне одnose може да нам објасни: од шта да се у нас сад гаји више кукуруза; и од куда је кукуруз могао да субаје гајење шешине. Кад извесно укратко ово објашњење, ни не мислимо да тиме узимамо у одбрану наш народ, што се храни кукурузом као лопцима, и, по рачуну писца, — сувиљам хлебом. Напротив, ми смо у погледу здравственог потпуно на страни г. писца; и желили бисмо јако, када би се разлики који говоре за употребу бољег хлеба у нас саслушали.

За нас пољопривреднике од особитог су интереса разлагана о чистоти и једрини жита која су основана на испитивањима, вршеним од самог писца. Шта више, нас мора јако да боли, кад морамо да читимо: како је наше жито врло нечисто и производно; и како у шешини има 64% нечистоте, а у рази чак и 69.5% — дакле ни грешани чиста зрна (стр. 13). Не знамо нас јако дра, кад се као узрок овега наводи: како је наш сељак зен да узложи труда око чишћења... Ми верујемо бројевима; али кад то важемо, не можемо да не признамо, да је се до тако страшних резултата у нечистоти нашета жита дошло једини доста неправилним путем. Свакоме је познато, како је

протма година за жито била до ала Бога рђава. Корона, уродиле, болести било је тако много, да се већ с произла видео, да ће свега другог бити више него од праног жита. И жетва дошта била је тако рђава да се не памти таква, и то баш у погледу на *ошогу* и *једнују* зрна. Кад сад бројеви тако једне до крајности лоше жетве улазе у један ред података ранијих година, онда, ма како да су прошле године давале добре жетве, та једна кадра је да просени број новуоче, те да буде давео од нормале. Хоћемо да кажемо, да жито из те године није требало асољутно да се узима у рачун; јер просто на прсто — за то оно није било. Оно је према осталим годинама — очини; јер се састојало скоро само од незрелог или на силу узрелог и штурог зрнава, и уз то је било нуно семена од спакојакор корова и уродила, тирн (главнице) и ражана главнице. Мимо то на житу је те године бешила *рба* (ламењача), која је развијала стабљике, па додице и класа, јако омеа.

И овде имамо да додамо, да не мислимо оми сесни побијати вредност богатих података, који су трудом г. писца прикуљени. У нас се збоља још не употребљава свуда ветревача, већ се на много места веје допатов; у нас је још ретко видети чистинају (трајер), а вршину још ребе. Даље, у нас се још не схвата важност Ђубрења, те с тога, са испривањем земља и Ђубрента свага вихова онда, а тиме и жито по тежини бива лакше. У нас се такође не схвата још ни значај дубокг орња, па ни претаче сејалнице не могу да нају пристопа. Ваља доста ради; ваља још много културних измена, па да се производа жита у нас подигне и квалитативно и квантитативно. А дражно да нећемо погрешити ако нађамо, да нисмо далеко од тог времена, када ће и наша пољопривредници корист од свих овх средстава и мера правино схватити и брижљиво их припревљавати...

При свем томе, књијка о којој је реч заслужује нуно прегледа; и ми је свесрдно препоручујемо читаоцима Тражемо, јер ће наћи пошке, које могу неутржити у хајењу у нас моле да поправа. Књијку је ову, у извесном броју, откупило и Министарство Народне привреде да поклањање ученицима нижих пољопривредних школа.

— Ђ.

ОБЗНАНЕ

Уредништу Тежика, Пољопривредног Календара и Пољопривредног Гласника налази се у **дому Српског Пољопривредног Друштва, Ненабајна улица бр. 11.**

Уредник Тежика и Пољопривредног Календара у уредништу је сваког радног дана од 5—7 часова писме а недељом и празнично од 11—12 часова пре подне.

Уредник Пољопривредног Гласника у уредништу је сваке среде од 5—7 часова по подне.

Седиште Књијевног Одбора држе се сваке среде од 5 часова по подне, у друштвеном дому.

Сви радови, намењени било **Тежику**, било **Пољопривредном Календару** или **Пољопривредном Гласнику** шљу се увек **Срп. Пољопривредном Друштву** које их прима, у списак завода и по списку предаје уреднику зоне правнају.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од четврт врсте од једног ступца по 10 пара дна; од осталих оруних писмена по 10 пара од врсте од ступца.

Већим огласима од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 динара (5 еор.) четврт стране 5 динара (2.50 еор.).

Поред тога за свако оглањавање по 20 пара дна, дражење тисок.

За оглањавање више пута 10 од 100 језицаје.

Преглед 2. и 3. броја Тежика: Наштај о раду Срп. Пољопривредног Друштва за 1898. г. — *Искриво. Бельше.* — *Гласник.* — *Гласник преглед.* — *Облаче.* — *Цене огласима.*

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРЕЊУ, на годни 8 ден. на вода годни 4 денара; Друштвени чланови помадаче чланове свих друшта, поддржани, пољеник сталног назва и ванг, мањестег и земљорадничке задруге донашаг лист у вода кешн, ако помаде друштвату гласника за годни годни, БИЛ СРЕЊИ, на годни 10 грав, или 5 хот. а. врн по ств. поддржанима друштвима и њихови чланови као и српске земљорадничке задруге и читавице, помадаг лист за 6 гр. или 3 хот. а. врн, као гласник пољопр. друштва и као се користаће код свој задругама право вода за им се и лист-слати. ПРЕТСТАЛА И УРЕЂИОНИ ЗАЈЕДНИЦА С СРПСКОМ ПОЉОПРИВАДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕТСТАДУ ПРИМАЈУ И ВОЈТЕ. На основу ваљениг гласника од 1899. г. № 294. пренеско Друштвеним воко конта обављамо.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊЕ:
СРПСКО ПОЉОПРИВАДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лео, Д. М. Спасић, В. С. Богдановић, П. Т. Тодоровић, А. Живковић и Б. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК УРКАНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕНУЛИЋ

Ч Л А Н Ц И

О СОРТАМА АМЕРИЧКЕ ЛОЗЕ КОЈЕ РАЂАЈУ

О сортама америчке лозе које рађају, без калањена, било је спомена у *Тежаку*. Мило оне сорте, које су нам дошле извесно из Новог Света, има неке које су и у Јевропи, а нарочито у Француској, произведене: састављених сората америчких са сортама домаће лозе. Али највиђа на тај начин произведена сорта није још таква да нас род вен може задовољити; нарочито вино — није се може добити у толикој количини, није тако добро, као од наших старих Винисера — сората. И за да многе сорте, поред тога имају својих недостатака, нарочито што од олоксере не остају вишећене, омет има људи који их још цене, јер их у другом погледу задовољавају. С тога ћемо да опишемо упркос особине неких важијих сората које рађају, те да видимо шта је на њима добро, а шта лоше, или управо — шта на њима ваља! То је потребно, да би се и у нас једнашут с тиме било на чисто.

Ми ћемо се у овоме послужити поглавном искуствима, које су нам дали Французи, а ограничавамо се на оне које су по мишљењу неких, задовољна право на живот. Од

тех су поглавније оне сорте: *Отело*, *Клинтон*, *Ноа*, *Херберсон*, *Канес* и *Терас*.

Отело је врло родна сорта, и сазрева у обично време. У јесен неће да труне, а и Влекрот му не може штодити. Штега само што од Пероноспоре и Оидиума ужално страда. По томе ова сорта није за мање изумијет него за богатијег, који може да узложи доста ђубрета и да парљиво прежа; и тада Отело може ништо да да рода. Али негода је омет и то, што Отело није довољно издржљив од олоксере, на ни кречну земљу не подноси.

Клинтон је подмако срепну пажљу француских виноградара на себе. Који га кратко озрадује не даје му рода; али који га може подићи на притег, томе се обилато плаћа. Против олоксере издржљив је прилично а и криштоанским (гливичастим) болестима даје добро отпор; само за кречна земљишта није најбоља. Од Пероноспоре и Влекрота не страда много, а против Оидиума мора се лечити сумпором. Његовом вино мора се додизати вишеке киселине да би добило боју, воде да би се растворили сви густи — оксидативни — делови и, најзад, шефера који би воду преобратило у вино. Просту човеку може се доиста допасти; али винар и познавалац вина радо се на нему захваљује.

Нoa (Noah) има понајвише. На кречнај земљама не напредује, али је издржљив против епидемије. Има здрав чокој, који се мора прелати само противу Бактерија. На слабој, збијеној, рђавој земљи од Пероноспорне и Антракнозне пропади. Поправљени Нoa је постао родан и вино му је доста добро. Штета је само што му се грозђе не држи на петелкама. Како се, — треба кроз редове ове лозе да пројетри куцаром шета, на је нећ сасвим обрани.

Хербемон и Жанез могу да поднесу само за жузна, јужна, места. Који их је једном окусио, тај се више делог свог века нах сетити. И сваки ће учинити најнаметлије, да их из винограда сасвим истреби.

О Терасу вели се, да је једна од најродливијих и најиздржљивијих сората које рађају. Чувени научник **Фосен**, извештавајући о њему Министарство аграрској каже: „То је сорта која добро успева у спавој земљи, доста обилато рађа, рано зре, вино има јаку боју но мало киселине, али додавањем киселе киселине може се побољшати. Алкохол у њему има 11%, 310 килограма грозђа дају 228 литара вина.“ Као лоша особина ове је сорте, што кривогласки болестима не може доволно да се одупире и што јој лоза не сазрева. Од вина његовог нече се добар *конак*. На сваки начин — једна сорта, која заслужује да сада понајвеће нахте и коју маља оледити. По Фосену то је једини Хибрид, који је на путу да задовоља очекивања оних, који немају воље да се занимају кљасљењем.

И шта се укратко може из овота извести? — Тако, где је рад скупи, где је негодано прекретај, заправљивати симпорни, казанати, накратке: где виноградари нису у положају да у винограду проведу много времена, тако Хибридија који рађају може бити места. Али где се хоће од грозђа *прво вино* и, како би немо рекао, без помоћи апотеке и дрогерје, тако нека другог начина за сада немо подизати винограде *класмалном лозом*.

ПОДЛИСТАК

НАРОДНО ЗДРАВЉЕ

авни Др. Лазар М. Д.

(свршетак)

До скоро, а и сад, где је мало утрине остало или поред нутова видљиве путнице малу дупрцу или шинарца, да чува 3—4 овчине. То је за сироткињу била велика благодет, ту су деца имала бели снага о домањачу вуку. Али дођоше сумњиве и њиове пришептеље, те кидисаше на ове утрине — сиротинску мајку, на поред оштинске шуме разграбите и ња, а пољаница одождо благослови, те сад сиротница и њиова деца немају чини ову опору проју да рабљаже, но је онако суку по ваљдан у устима препрху, — само да заболуру глад.

Сваки залагај да би се правило у товечјем желуду сгарно, треба да се у устима прво љувачком раскваси. — На почетка с првим залагајма то иде — али она сува пројетина у неколико залагаја попије сву ову љувачку, да допијати залагаји оду ступи у желудак и сад овај треба да узме посао и оних устних љежда и мора да препрше и ваља проју задуго, Док је колико толико слоније и у кашу претвори, да је може у дванаесто-налазно прено да прогута. Тако из дана у дан — и овда није чудо, што до-

УПОТРЕБА И ЗНАЧАЈ ЦЕРОВИНЕ У НАС

Церок је у нас било горе у изобилу, употреба и значај церовине била је ограничена скоро једино за гориво; јер је од свију осталих дрва највише хваљена и чувена као најбоље дрво за гориво и шар. Но, као на дрво за кавку јачину на церовину није се нико ни осмртао, пошто јој грађа не може да поднесе нигде у земљи и у оште где је изложена плази и ваздуху, јер брзо гнеле. И жир је перон ствине опор, да та стока тешико може стојати, пре но што мало проврије; и кокасти му лист једна једе само кад нека што друго да брсти. Забрали церове горе у оште кање су пешени, но забрали остале растове горе, а у толико мање и колико још нису били ни на подвозу, јер јачијарски трговци церовину као дрво за грађу нису ни у шта ни рачунали. С' ова парајни не бејаху баш тако по вољи сопственијика, јер, и ако им, често, много и, као што је познато, крупа жару рађају — нису знали како ће а само дрво употребити, кад су иначе далеко од саобрајана и могуће потрашине као дрва за гориво.

Међутим, у окудици остале растовине у појединиј нашим крајевима није ретко падати церове греде употребљене у кућним грађевинама, где у ствоти добро и дуго трају, на тако и сасија у води, где ни ваздух никакво не дошире, употребљена церова грађа траје још добро као и остала растовина. Али, од како је омалозо граничевание, белмјковине (горунговине) и лужиковине у нашим шумама и забранима, почео је богте растити и значај церовине.

Далеко од тога, да овде истичемо и то, што по неки казари невинити куцница подвече кад и кад своје судове праћене и од церових дуга сасија или од чисти, ни меко овде нарочито истаја, један кад рећи сасија мли и од скоро врло важан предмет наше извозне трговине, који

бију депа раширеност желудца — пунаовост и што толики грдан број поуре до 5-те године.

Што реко г. Мина Михајловић инжењер — онака деца нису никад сита, она су физиолошки увек гладна; с' тога ова сирота деца место пређашњег сира или славине, носе у торбици бели или црни лук, да би вивомо дугином у устима и желуду јаче дучене љежда називали.

И сад и вагда ударају гласом, да је овоме лу је једини лек: да се *заустави даље делете задруга*. Хоће наш народ да остане са јединим екстаром земље и овде хоће неће мора суку проју да једе, јер са једног отарта уктурузо засејаног, не само што ће се изранити, но кад је добра година може још шепто и да прети; зато пак мање роди, и како је ово вагда душло ступне од уктуруза, то селак данас сматра тај страни хлеб као бешени и дугеку. А како се не може свако године једна иста ваља уктурузо засејавати, а узевши у обзир и перодне године, — овда овај са јединим екстаром није чудо, кад ускочи у *милмичаре*. Онај му екстар појео пореа.

Док је наш народ поред проју имао још канвоту смока — догае уктурузни хлеб није био толико штетан по здравље ни мање део — ни одраслих. — И овда сам имао право, да кажеи да храни одраслог селцака у Србији није рђава, према другим народима.

Али данас и код средњих гизда чељад његова преко неде године једе проју — на чак и код врло добрих домаћина она се увукла, и кад ни ја замерио, они се шатапају, да морају проју да се ране због случу, који с ња оном задругом по нашем обичају заједно једу, па се на-

je svojom pojavom sasvim slučajno povuklo u veliko i upotrebu peronice, a to je naše *isclerazsko*.

Za naplovanje i prenos pokveza potrebna su mnoga burad, koja se prave skoro isključivo od peronih dužina, a time je sada značaj perjala u veliko sklopio i ohrabrio сопственике. Za cešanje i izradu ovih dužina ne treba bog zna kakav mašinstvo, a i sama zapoba prenoša ovih dužina približila je kuća i prodavca. I, u koliko se u nas kuvanje pekmeza za trgovinu sve više razvija, u toliko je traska i potrošnja peronih dužina za pekmezarsku burad sve veća. Samo u okrutu kragujevačke pr. godine izrađeno je na 500.000 kom. ovih dužina. Otuđa je iznenada spocihala cena peronih drveta sa sposobnih za dužice, koja su inače kao matora veš i za gorivo štugbila svoju snagu. Tako, iz šume manastira Bogoševce u 1896. godini prodati su 340 starih peronih drveta po 9-70 dinara, a u 1895. god. oštitina kuzdraska u srezi vrčarskom prodala je iz svoje šume 20 peronih drveta od 40—50 cm. debljine u prečniku po 11-90 dinara. U prošloj i ovoj godini vole bile perona za ove dužice prodavali su сопственици i po 12 dinara, a u kasleđu je i sve veća cena, saho da, da Bog da nam i šume češće rađaju.

Сопственици перјака нека ове напомене знају на ум, како ће пероно дрво у будуће користити употребити.

Јов. М. Јокић.

ГУСЕНИЦЕ НА ЛИШТВУ ВОЂАКА

(сврхатас)

Дува

(*Osceria* или *Lararis monacha*)

Лентри по знацима на крилима и по начину живота, доста су слични *лентирма* главоце. (сл. 14 и 15). Разли-

може оида банка за слуге прова, банка за пегову чељад хлеб да месн, а небутии не рентира му се, да за све стрипи хлеб пече, јер је овај дуго спусти и што је најглавније, може се много јести, а проја брзо засити.

Да оно није празан изговор, но да је у истии, тврди и ја.

Али ни *лентри* не можемо да водимо рачуна о скупоћи и јефтинићи онде где знамо да је у питању људско здравље. Ове године већ сам имао прилике први пут у моме животу да видим болеснике, који су годинама наједна проју и качамам јели и сад им је та болест избила по лицу, рукама и ногам, а у тежим случајевима наступила је и блесавост. Два овака случаја послао сам у београдску општу државну болницу — један који се налази у почетном стадијуму а други у последнем. Ова се болест зове: *Пеллагра*.

У Италији где се кукуруз хлеб у велико тропи тамо су читаве болнице издлучиво за оваке болеснике подигнуте.

Познато је, да се до пре неколико година у Србији једино Влаши хранили свакодневно кукурузним брашном — мамалугом. И ова храна по мом мишљењу оставља је код овог народа и једну душевну особину. Влаш је ћутљив, подумко и према Шумадици умно ограничености. Доказано је наступило, да од ове кукурузне болести — *Пеллагра* страда душевна моћ човека, као што рекох горе — постаје блесав и онда није чудо ако од издлучиво кукурузне хране душевна моћ отупљан код оних, који још нису *Пеллагру* добили.

хују се од њих углавном у томе, што су мушјак и женак душе међу собом више сличнији по *лентри* и *лентирма* главоце, и што женак са стражњем трону нема рокасти изаштај, већ се овај завршје поширом *дегационом*.

И у *лентира* и у *лентирме* предња су крила беле боје као вреда шарана више мање прима пегам. Стражња су крила отворено сива и на окрајцима трајског мрса. Ресе су прве с белчастом пољаница. Глава и трпу су беле боје с првим мрљама. Стражња трпу у мушјака који је штај завршје се китом подухи длака и на њему су прегласто прве и пренаксте мрље. Ниши су у женок први и друго тегераста а у мушјака мрки и чељаста на сивом поју. Дужина је *лентира* 18 а распон крила 38 мм.

Лентри није увек с помешити знацима; нарочито су нестални знаци на предњим крилима мушјака, који су по

Сл. 14. *лентри* душе

који пут и сиви, и тада су прве бошјаксте мрље нешто блоче, уриво као испране. По кад што, на крилима ових *лентира*, прилаа никако и нема, или је оно доста нејасно. *Лентри* се јакљају у јулу и августу.

Сл. 15. *лентирина* душе

Надлеано од Смедерева има два села у којим се *атарика* никад нишенила није сејала, јер и Дува и Моравс снаке године у пролеће топи. Ђуди из та 2 села — Шалица и Кулица на први поглед одвојила су и мурадуком и ограниченоју умно од осталога нашег селњака. Вада изгледају жалосни и трони. Ти селаци преко целе године једу проју. Они, који имају оваца, ти не изгледају болесни, јер блаке проју бели спомо; али они, који голу проју једу, ти су бавди и изгледају као да се сад приди-сли од неке тежне болести.

Стари Срби нису за кукуруз знади. Она је биљка ре-лативно нова за српски народ. Кукуруз се тек пре 200 година почео у Србији да сеје и био је до скоро код Ср-бија познат као свињска храна и само у оскудним годинама помагао се слет пројом.

Сад је наш свет црвену жито да сеје за продају, а кукуруз за црпану и последње ове хране видјеће се јасно тек кроз 10 година и онда ће мородани и надлеани тражити лека, да се овог згу стане на пут.

То је урлок што су сад редки *крпни* ђуди у Ср-бији и што овалко *крпани* има.

Редки смо горе — да је 1891. год. у Србији умрло од срдоболе 4.345 људи!

Остајем и даље при оном, да је гој зарази узрок не-чиста вода и што свака селњанка своју ткиву заброчи у извор (бунар) и ту се по ваљди испирају ове ткиве и вр-гови из разних кућа и свет тако заражену воду пије. См

Гусенице имају 16 ногу; врло су сличне гусеницама главење, само су мање (сл. 16). Боје су зеленасте с предњима првенасто синим; по току им се протежу крие пруге и због ових су гусенице отвореније или затвореније боје. На Другом претвру је нека каднаста боје. Од оне неге протеже се преко леђа мрка пруга све до последње претвене. На оном претвру и на окрајинама седмог и деветог претвене, виде се неге отвореније боје. Од каднасте неге протежу се у два реда у правцу пруга розасте азезде, којих нема само на трећем и осмом претвру. Из сваке азезде које су зелене боје, избија по прамички краћих чешњастих длака. И на врату, односно на окрајинама првог претвене, такође су две азезде, но ове су нешто ближе једна другој. С једне и с друге стране пруге протежу се још две пруге поред којих су такође по две азезде у истом реду као и по првој пруги те тако на сваком претвру стоје напореда по 7 азезда. Највећи су прамички длака који избијају из првих азезда до главе, и због њих глава гусенице која је и иначе доста велика, изгледа још већа. Гусеница је дугачка 54 мм. Сасвим младе гусенице су врло жуће; глава им је црна, пруге су црне а азезде отвореније боје. Јављају се првих дана пролећа и на вошћима (древу) су до јуна.

Сл. 16. гусеница дубна.

И лентар и лентарица мртуру обдан (у јулу) на дрвешу и то обично на гранама круне. Лентар је тада с раширеним крилима а лентарица крилима поклапа стражије трубе, те она стоје као црен на крову. Лентари дете ноћу, тада обично дрвешу ради пропалашена лентарица с којима се у то доба паре. По који цут се могу пред зору видети и лентар и лентарица, но тада опренути лентар једно друго.

Лутка је бронзано сјаја с понаше прамична од жуто белних и плавогастастих жрних и кудравих длака на тмену и предњом трупу (сл. 17). Налази се у предњу од неколико година, обично између длака или четине дрвеша које брсти. Већа се у другој половини јуна или почетком јула, за 15 до 20 дана.

Сл. 17. лутка и јаја дубна

Лентар и лентарица мртуру обдан (у јулу) на дрвешу и то обично на гранама круне. Лентар је тада с раширеним крилима а лентарица крилима поклапа стражије трубе, те она стоје као црен на крову. Лентари дете ноћу, тада обично дрвешу ради пропалашена лентарица с којима се у то доба паре. По који цут се могу пред зору видети и лентар и лентарица, но тада опренути лентар једно друго.

Лентарица по спаривању носи јаја тек после неколико дана. За то време она провађе на дрвешу пукотине, нарочито оне између оддусугте коре, па у ове, унаша својом дугачком легалном подубоко своја јаја, која на тај начин заштићена од влаге и хладноће; снесе до 150 јаја, но у пукотине смената их у неколико гомалица по 20 до 50 заједно, која, да би се држала између себе, залепи једно за друго неким латексом. Ово их више начини по заштићена. Ако је у доба, кад носи јаја лепо време, онда лентарице уприју добре и пописово сва јаја, али ако дува ветар, онда

тада лако се они бунари заражују и тиме, што се заражене кошуље у ошито рубље код ових извора перу, о чему сам подобије и војој књизи „Како живи наш народ“ описао.

Статистична извора, а и ми декарти то знамо, да срдобоља млада највише у јесен и то потврђује горње ишпиљење, јер се зна, да у јесен бунари оваке водом и усалу те нештостака остале концентрисана, док у друга годишња времена ова се множином воде разбаљује.

Да се овом алу стане на пут има 2 лека: пиједан пије из апотеке, а то су:

1. Да се они извори по селима озидвају, да свака домаћина подмете суд под луку и онда никакви нештостоју из своје куће веће моћи оставити у бунару.

За 13 година мога борављења у Смедереву писам ми један случај срдобоље имао у овој пароши, јер спаритива пије воду из артејских бунара, који су по 300 метара дубине, а остали су бунари под брдом у песну и тек кад се близином пувањима они заразе — моште се твоче и срдобоља појавити.

Валево пије врло рђаву — нештостога заједну воду из ивијских бунара, и ако им је једна „некисна“ вода из стене 10 минута далеко од пароши, који треба само спровести. У тој пароши има и твуса и срдобоље, од које сам последње и ја једно дете овамо изгубио.

2. Друго је „предарително“ средство, да се код сваке седачке куће ископа нузник. Ту не треба много. Једна рупа, преко ње даска и околом шашом заградити. Цела ствар кошта један динар.

Сад баш знам код Смедерева у селу Удовци срдобољу. Дрво је једно питање. То сви селаци знају. Три случаја има већ смртних и 11 њих леже, што сам могао дознати.

Они болесници непрестано чуће иза куће а ноћу крошу одмах до прага. Кад се они измети осуше и на њи се потом ступи или ноћу на свеже пагази, онда ето вам и начина како се она зараза шири. Човек или дете ухвати се за ову опогану ногу, после уше хлеб нузе се заразу у црева, где се после направи црвени, као код дентрице у гуши.

Овако кад има нузникна здрави и лакше оболели ићи ће рад себе у те нузнике, теже болесни и деца у карантин које треба непадом лосути, па ће се после омет у нузник парчити.

Сек тога ће нузник по селима сузбити и пантљикару, која се добија такође од људског измета, кад свише до њих дођу.

Срдобоља по парошима никад не може ни да узме овакна на као по селима — а то је зато, што у пароши и најспрозаматија кућа мора да има нузник.

На замрштку овога писма осекам потребу и дужност, да се захвалим неуморном статистичару г. Богуду Јованковићу. Често ме стара обузе, кад помислим: да је и он смртан и да ће после њега доћи какав црут, гурнут тамо у то одељене жениши рођацма, да се у тој затворниш провуче до луце пиваје — и онда ће у Србији исто овако много боловати и умирати, али бар нећеми знати броја!

Смедереву Октобра 1898.

су због тога што их ветар носи, приворане оставио јаја где било, дакле и по добу, маховина итд. само да час пре одмакне. Јаја су глатка, округла, пошто стварања и по средини мало удубљена; боје су у почетку ружичасто црвене, докније сиво жрпа, а пре по што ће плави тусовице, седевасте.

Из јаја, које лентирине снесу најкаже до августа, наиде тусовице у другој половини априла или у почетку маја идуће године. Ако је лето врело, кад се тусовице снесу, онда су оне у друштву за 4 до 6 дана и тада се хране само луском јајета, чекајући да дуне ветар. Кад се ветар покаже, онда се пуге или ковици које испувају и ветром се преносе на место где ће брестити, јер су им у то доба на и докније неге врло митљаве да с тога не могу одмлетати до брста. Тек кад у пола одраслу, крећу се саме с места на место, не пуштајући тада никакво предиво све до пред само учуравање. Брсте само ноћу, те се зато преко дана тусовице не виђају на лишћу већ, и то појединачно, испунавају на гранама и добу. Ако тусовице наиду штогод њихови непријатељи, готовани (паразити), онда се све болесне тусовице збоју у куглице, и то обично по врховима грана, те их је тада лако уочити.

Тусовице најрадије брсте четине борове и смрчеве али у недостатку оних, прелазе у мешовитим шумама и на раст, букву, брезу, ариш, јелу, клеху, боровицу (у парковима и на кисело дрво *Vibis turinica*) итд. Од вољака највише савиру јабуке и шљиве. Брсте савиру расписућески, јер једу лист од средине на петелу, те се зато по врховима лишћа или четина, није онајдају на земљу, могу лако запазити да су на дрвету. Лентирине обично не носе јаја у своје зачињају, већ се крећу даље, те се зато тусовице овога лентира не јављају идуће године на истом вољаку, на шта више ли у једном крају.

Штегочину овог најкаже је таманити скупљањем јаја и сналажањем оних прљавом чишћења вољака и ушњавања оддуснуто коре. Због тога, што су јаја сљедења депоном, треба их с дрвета чишће састругати, по тако, да не падају на земљу. На тај начин, као што већ *Гамеибери*: убија се што у самом кору, за само ушњавање има се и ступише времена, четвртим осам месеци, није потребна бојама илва вештина итд.

Тусовице и лутке могу се стресати с вољака и уништавати а исто тако и лентира, за вроне сарањања.

Шареник

(Огрљак: *Geometra*, *Zetena* или *Abraxas grossularia* с. 18)

У лентира су врла различите боје, широка и заокружена. На предњим крилима су црне боје у редовима. Исто су тако оваке неге и на страњним крилима, само нису у тако правилинним редовима због неколиких кривинах неге по средини крила. Дужина је лентира 17 азрапају раснон ивицу 43 мм. Главна је црна, трун жут с примјегима црточкама. Лентира се јављају у јулу и августу.

Сл. 18 Чувра, тусовица и лентир шареника.

Тусовице имају 16 ногу и главу црну с појединим чешљама; више су амбисте; прве неге по телу овећене су белим и жутичавим пљачкама. На вољкама су у септембру до маја идуће године.

Лутка је црна, љштити: са стране је нешто жута и плава се у слабом предњу на земљу. Виђа се у јуну.

Лентира лете с вечери доста криву даво, тражећи женке ради сарањања. Лентирине слажу јаја у гомилчицама између нерава лишћа на огроз, рибалаз, шљива, кајени и разном шибљу. Јаја су оваква нешто зашљивама и сламно жута. Већ после 12 до 14 дана, прва два септембра, изиле из јаја тусовице које одмах почну брестити лишће пожењутих вољака, но у то доба без штете, јер су тада још мале. Кад се прескупу један пут или два пут, тусовице се на земљу, зануку се у гушташ и у онеме преславају зиму. На пролеће пошту се ловоно на вољке, и тада су, пошто су одраслије, много штетније; нарочито огроз бресте често толико, да се не види ни цвет ни лист. До јуна прескупу се још два пут и тада се учуре на лишћу или на стабљикама у предиво од неколико конаца. Из лутке, после 20 до 25 дана изиле лентир.

Услед тога, што тусовице не живе у друштву, нису тако опасне, али ако их има у великом количинама, могу причинити знатне штете. Да се униште, треба скупљати гушташ испод круне дрвећа и сналажати га, а кад су тусовице на дрвету, стресати их и гичити га.

Да споменемо и средство, које за уништавање тусовица препоручује *К. Е. Анделман*. Он вели:

„И ако тусовице могу причинити вољкама веће штете но кравава ван и шле (валани) ипак оне нису тако опасне, једно с тога, што тамне лишће вољака, а друго и поглавно зато, што за њихово уништавање имамо сигурно, просто и јевтино средство.

„То је средство: *раствор сичана* (арсеница, мишонора).

„Да се ипачи раствор, треба на 16 литара воде узети 4 грама сичана. Најпре треба растворити сичан у топајој води, јер се у хладној раствара тешко, на кад се раствори, усти га у одмерну количину воде.

„Раствором ти треба затим попрскати вољке као и дозу — преславама.

„Помешута количина раствора довоља је за четри и више вољака, према томе, које су величине вољке и у којој су жери листаве. Због тога што на 1600 литара воде не треба више до само 400 грама сичана и што толико количина не стаје више од 25 копејка (1 динара) могућно је том количином и за тако нештату суму попрскати преко 400 вољака и то највише за два дана.

„Тусовице отроваане сичаном, падају мртве с вољака као својле, небућу, вољкама се не причинава никаква штета. Раствор који с вољака, прљавом прскава паде на земљу, није такође њиховоко опасан — осен за мишине.

„У једном повећем вољаку у предграђу Москва, мишине су страшно савиштили киле вољака, да више се тиме причинавала знатна штета, и од како се поше у онеме вољаку почеше прскати раствором сичана, нестале их савине. Сигурно су се отровали тиме, што су се хранили лишћем и травама попрскане овим раствором.

„Шта више, рибалаз, огроз, малине и јагоде убране одмах по прскању раствором сичана, могу се јести без опасности, јер се прскањем не униш толико сичана, да би био од штетних последица.

„Тусовице, које на вољкама живе у предиву, нар. јабуцич мљач, не отруде се одмах пожењутим раствором, ако им је предиво често, већ кад се прошире, т. ј. кад побрсте попрскано лишће, које је развије било ван предива.

Свакојако, средство ово требало би и у нас опробати, и у толико јер, што је оно у Русији већ у примени, а у Северној Америци, као што *Линдеман* вели, оно је потпуно одомаћено, јер га ондашњи сељаци употребљавају у велико.

Напоменуто и средства, којима се постиже бујице развијања лишћа и младара, свакојако су врло удесна ако не за потпуно уништавање тусовица, а оно за сналажње штете коју оне причинавају вољкама, јер у колико се лишће

брже и боље развија, у талику ће се оно лакше одупрети сима пнегодима и гусеницама.

Та су средства: пресекање пољака раствором плавих камена, и пресекање пољака раствором зелене галине.

Да се начини раствор плавих камена, плавих растворити 2 килограмма плавих камена у 100 литара воде на том раствору додати 4 кг. живог креча. Раствором овим треба пресекати вољке у доба кад на њима нема још развијеног личиња и то два пута у години: с јесени и с пролећа. Што се вољке боље покрпају, тим ће и успех бити побољшати.

Употребом овога раствора врше Халем* не само да се уштитва штетна гизада (инсекти) с пољака, већ се стаје на пут и ширењу рана, јер се њиме уштитвају гљивнице које изазивају ову болест, а уштитвају се и све гљивнице на лишћу и млеку и зато је особито добро средство, да њиме треба пресекати све вољке. У нас је прошле год, опробано пресекање плавих овим раствором и то кад су већ у великој мери настале, а и преко лета и на њима се род одржао не може бити боље, међутим на шљавицама које су настале од пламеничаке, род је опадао, а заостали, остао је доста зеленчица.

Да се начини раствор зелене галине, треба узети па 10 литара воде 10 до 20 грама зелене галине** на тим раствором пресекати вољке и то по заходу сунца или кад је облачно, а могу се пресекати прво нешто дасе, дакле и кад је род на пољакима. Уклетало личиће добије поново зеленчица, а род буде знатно крупнији. *Говор*, шта више нарочито на ниској ноли премазати род овим раствором поглавито јабуке и крушке с тврдом кокицом (Јуском) на вели, да је особито задовољан крушонош, коју постиче на овај начин. Вољке, које су слабог раста и у којих личиће узмете он шта више и латина овим раствором но у том случају на 10 литара воде узме 20 до 30 грама зелене галине. Вољке знатно подаде од дебла, јер су на том месту сисале, т. ј. најистинито коначне жале пољака, којима се вољке једино и хране.

Услед тога што су и плавих камен и зелена галина отровни, надаламо, да ће поменути раствор бити удесан и за уштитивање гусеница, нарочито ових које живе у друштву. Да овај раствор не може имати никаквих штетних последица за наше дрвце, то је доказана ствар и за то се не треба ни мало плашити.

Благ. Д. Тодоровић.

ДВЕ НАЈКРУПНИЈЕ СОРТЕ ЛЕШНИКА (СА ДВЕ СЛИКЕ)

Издвојато је то, да се по нашим градинама ретко виђа *деска*, а она је, с које ју год стране узмемо, врло корисна вољка; па ако ју у некој градини и нађемо, то је обично ситна сорта, коју у дивљани и по шумама налазимо. Зато, што је *деска* одионо места и земљишта врло скромно дрво, седи се обично уз ограду, или као предњи шиб у групама по периферији, или по удаљеним њивама или у већим градинама, вољвацма итд., и то увек у виду јубуна, шоба, а некад у високом стаблу, или неком другом угадјеним, нештатком обану, а има ретких сората, које се у најразновиднијим облицима као и свака друга вољка подија и одговарати могу.

Плодови — *лешници* — свакоме су мли, и старом и младом у тој мери, да нема потребе да их особито препоручујемо, али ћемо препоручити две сорте, које заслужују да се и код нас развијемо и у самој градини или дворишту нају.

Осам *лешничко*, *деска* даје и врло добро дрво за оброче, за сине на фицима токовима, за лепе природне штапове

* У Франци пољово, ишло у Брегу у Швајц.

** Витраво гвозда, заробито гвозда стврат.

и за горнио, а неке сорте, нарочито оне с црвеним или речкастим листом, служе свуд и на сваким месту још и за украс, јер, и појединце као и у групама, врло се лепо представљају.

Поменуто сам, да *деска* у свакој земљи добро успена и рађа, само неке у хладној земљици; у такву је земљу, дакле, не треба ни садити. Да боље рађа, треба оно сваког јубуна или дебла направити пољеу, *генцију* (-), да се може боље кишница да задржава. Пред зиму треба у ове тепење налити сагорелог јубрета, тако га површно оставити да презими, а с пролећа га ту и закопати, на ће бити не само више него и крупнији лешника.

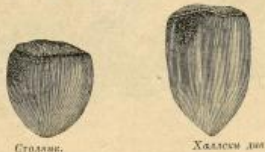
Деска се најприродније размножава семеном, то јест, лешњацима, с јесени или с пролећа, али из семена изведене *деске* никад не рађају онакване лешњике, као што су били они посејани; то се само може случајно догодити, да ће из семена изведена *деска*, крупније лешњике родити. За сејање треба увек узети најлепше и најкрупније лешњике па посејати, а после — како Бог да! Но да одржице и разнолико извесу сорту у истој крушоној стаљно и сигурно, ми ју морамо разноликима *положенима* из јубуна пораслим једногличиницима шибљакима, исто онако, као што разноликама *положенима* и збиноу лозу. Овај део шибљике, који ће под земљу доћи, треба на наше места, а на одстојања од 1—2 сантиметра, оштрим ножем до дрвета засејати; на тим услицама образбаће се цврљаве, из којих ће избити жале. После године дана можемо ове *положнице* од јубуна одсећи, и као самостална шиб, на одређено место пресадити. *Положнице* можемо прирати с пролећа, али у месецу јулу и августу. Старије жбунове можемо разноликама и *дешевне* *бонора*; исто тако можемо за разноликама употребити и *издајке* из жала.

Добро неговати жбунове могу добро да рађају 20—30 и више година, што од сорте зависи, а после тога времена треба их *подмлађивати*; то се чини, али кад се жбун, т. ј. сви шибови до *дешеве* *посеку*, у којим случају нови *младари* из корена (*бонора*) порастити, или кад се стари шибови на 50 сантиметара више земље одрече, и онда ће *младари* из тих остављених *батрија* и из корена избити. Прве године треба све порасле *младаре* оставити, а друге их године треба *проредити* и само неколико најличних оставити. При *подмлађивању* треба уједино и земљу око жбуна добро прекопати и *зрелим* *јубретом* *пајубрати*.

Ми данас имамо најлепше сорте *деске*, које се по *облику* и *боји* *листа*, по *облику* и *крупноћи* *лешничко* и по *времени* *саврешена* *она*, једна од друге разликују. *Лешник* је онда зрео, кад сам из *чаше* *испадне*, кад се мало само по грани *кнеже*; *потпуно* *зрели* *лешници* *најбоље* и *најдуже* се у *малој* *лезери* одржати могу.

Од своју сората, ми смо овде за нави шиб изабрали следеће две, *најбоље* *сорте*, које придожемо слике у *првој*, *природној* *крупноћи* *показују*, и те:

„*Стојаник*“ (*Truchsess-Zellerhaus*). Од своју данас *пошатах* *сората*, ова је *најкрупнија*; *лешници* *су* *облика* *дугљасто-бодастог* и *кнастог*, а *лешка* је *сразмерно* *тања*.

Лешници расту поједице на *гранима*, не као друге *ситније* *сорте*, код којих ћемо по 2, 3, 4, 5 и више у *једној* *клатни* *срашћене* *паја*; *меко* је *бело*, *пуно* *ула* и *врло* *укусно*.

Халски див (Halesche Riesensinn). Изврна сорта, са плесато-округлим, крупним листовима. Жбуи снажно и бујно порастаје и обилато шумра, прилагођено да нас, кроз перо ученог Француза и професора шумарске школе у Хансају, г. Е. Аријеа, највише тежи практичних универзитета америчких: *прву шумарску школу Уједињених Држава*. Тај је приказ изашао у парискоме *Журналу Практичне Земљорадње** и ми мислимо да ће најбоље учинити, ако га у студије „Тоскавоа“ без икакве преводничке објасњавања донесемо.

Ради.

ПРВА ШУМАРСКА ШКОЛА У АМЕРИЦИ

Ради потврде правца којег је „Тоскавоа“ данашњи заступник на ваљане пољу српског шумарства, прилагођено да нас, кроз перо ученог Француза и професора шумарске школе у Хансају, г. Е. Аријеа, највише тежи практичних универзитета америчких: *прву шумарску школу Уједињених Држава*. Тај је приказ изашао у парискоме *Журналу Практичне Земљорадње** и ми мислимо да ће најбоље учинити, ако га у студије „Тоскавоа“ без икакве преводничке објасњавања донесемо.

Тај приказ професора Аријеа у српском преводу гласи: „У држави *Нју-Јорку* отворена је ово дава једна шумарска школа — *прва шумарска школа у Америци*. Ово је чин од највишег значаја по будућност Шумарства у тој земљи, као што је најрецитији след *обрта* који је наступио у јавном мишљењу с ове стране Атлантике.

Све до године 1870., огромне, величанствене шуме Северне Америке пиштеле су немиле — и отијем и гроздице. Нико се на њих није освртао, јер их је свако сматрао као неискористе. Али од двадесет и пет година на овамо, унашња људи почели су и плашати за будућност и бујити противу народног стелња, које је немиле уништавало оно природно благо на целоце просторству новог света. И прво се почели освајати *државне* која су себи стављала у задатак: да бране постојеће шуме, а подучу нове на местима где се потреба осећала, али где су оне безочно утањаване биле. Тако се, на пример, *Другито Арбор Дуу* — састојало се оваким програмом године 1872 у држави *Небраски* — распростраја за двадесет година у *тридесет и седам других држава* Уније; док је године 1876, узела ту ствар у своје руке и сама америчка влада, одредила г. *Дра Хофа* да то питање проучи са разних гледишта, и да га проучи у Јерони као и у Америци. Извештај овога господина био је само речити прилог одбрани шума, њиховог корисности, њиховог одражаја и разумног гајења; па, како је исти извештај по прасеоне обичају америчком, и штампан и бесплатно растурен.^{*)} то је и он само могао допринети да порасте број људи који су тражили да се одлучним мерама ставе на пут пунотрпљивог горосеца.

Државна интервенција би заслуга ових разних лага и друштва, на првом месту *Лиге америчког шумарства*, која се спомиа у години 1875., и којој је *Др. Хоф*, на челу шумарског одељења у министарству народне привреде, био вредни благајник. Пред њим удружење, које је, поред опште заштите шума, имало у задатку и сађење корисног дрвећа. *Др. Хоф* прочитао је једну споменуца у чијем и самом наслову лежи читав програм, а на име споменуца: *О државности државне власти у одржању шума*.

У години 1886., г. *Роб. Сенатор* државе *Нју-Јорка* долазио је у Париз да проучи француско шумарско законодавство, и да законодавном телу своје државе (*Нју-Јорка*) поднесе предлог за закон о заштити шума.

* Види новинарски број (47) тога лета од 1898. године.

^{*)} Види „Блаженим остварењем“ која је најистинитији преглед радња и владањ општег стварног живота нашег, и који се продаје по 0/25 и д. од месечног броја, али до три динара од двадесет годишњег објасњава.

Најзад, г. *Ферно*, неуморни наследник *Дра Хофа* у министарству народне привреде, успео да, и својим пишењем и својим истраживањима од тако опште практичног значаја убеди шира круг својих земљака: да је крајње време да се америчке шуме подвргну разумној неговању које би и доносило трајна прихода и осигурало њихово подмишљање.

Далле, овај патриотски покрет, — по којег се ми овде само угред можемо доћати — био је најважнији у држи *Нју-Јорку*; па је ево најзад, после тридесет година борбе, и победо: отворен, прено *Нју-Јоркско* законодавног тела, *прву шумарску школу у Америци*!

И тако, законодавном одлуком државе *Нју-Јорка*, од 26. марта 1898. године основана су у *Итану* — где већ постоји чувени *Корнелов Универзитет* и као додатка самом Универзитету — *Шумарска школа државе Нју-Јорка*.

Истакнуто тело школе састоји се из једног председника, и то председника самог универзитета; из једног директора, у овом случају самог г. *Ферноа*, као професора шумарства и технике, и *тридесет* других професора и помоћника *Корнеловог Универзитета*! Од овог последњег броја *четрдесет* њих долазе као предавачи *привредне науке*; док сама та шифра показује, колику важност, и са колико разлога, практични Американци придоју учењу природних наука, као и примене њиховој на област шумарства. (У Француској, у *институту шумарској*, има свега два професора на ову и оваку наставу).

По гласу исте одлуке законодавне овлашћени су додични администратори: „да на *Корнеловом Универзитету* отворе школу, у којој ће се учити и теорија и практика шумарске науке; док у исто решење иде и *дар* државе школи од неких *стотине хиљада* *лектира* земље под гором у планинама *А.Торондока*,^{*)} која има служити као *општо* и поље и имање.

Ево, у осталим, којим се речима представља задатак овог завода у књизи, која објављује установљење саме школе. Ми молимо за допуштење да у верноме тексту прикажемо додични изет из додичне књиге, јер смо уверени: да читање истога неће шкодити оној Француској, у којој су извесни законодавци нашла за добро, да оставе *општинска* слободну употребу њихових шума.

„Шумарство је нестварна за коју се готово и не зна у самој Америци“ — вели та књига. „Сем простих устаница, или полу-устаница, нема земљопца на свету на коме постоје шумске државе неке врсте, ако га само на јеру оставимо. Али, док се, треба и разумно управити и шумарске науке, а да се најпре корист може водити од природних услова шумског растања, као и да се за најпремање могуће преке дође до највише квалитетне таквог стања.

Годиниша потражила дрва у Америци (Уједињеним Државама) рачуна се на неких *двестот милијарди кубних стова*; што представља вредност од највише *једне милијарде* *долара*, или прено *пет милијарди динара*! И овај се капитал да сада извучемо из прастарих недржавних шума наше отаџбине. Али извучемо извучемо, и стражитању шумског патре и другог управљања, — сви другова општег позара — довели су догађају прилику шипих шума, да нај се сада има најобилатије покривити: и о будућности њиховој и о квалитетном објављувању њиховом, као што имања владати да извучемо и пакују и изврзу научну примену *шумарства*... Шумарство је, докле, та наука која ће нас научити: како се најпремање корист може добити од природних шума; и дрво извучемо *оно* *школе шумарске* бине! да даје шуме који ће такву приповишту научно понављати, а шумом учеди уметнички управљати. Ну, ипак само то. Разлог за што се ова шћа што пре повратити и разумно неговању наших шума, лежи и у жељеном последњама устанице нам горосеца на доброту самог земљопца и колитивну вод и извора. Ко је тај ко не зна, колико је страдала о павидност наших земљака и

^{*)} Лиге земљопосеца, чија најважнија сврхоства *1839* метада над народно поправити, и који лежи за северу државе *Нју-Јорка*.

шлој и прошлој години, да су их сушили на сушницама као што је Главнићева, добијају се скоро neverovatne суме од preko 2½ милиона динара за сваку godinu. Да би се, пак, и снажи читатељ mogao о овоме уверити, možemo га да е намај заједно пристигли израчунавању те суме.

По новејашту у „Трговини Главићу“, који смо мало где споменали, претпрошле године плаћене су сирнице суше шљиве у Бјелим-Поттоу, до 85 ком. у ½ катр. по 3 ф. или 720 дин. скупије од оних од 85 до 100 ком. у ½ катр., а по 5 ф. или 12 дин. скупије од оних од 100 до 120 ком. у ½ катр. Како су у овоме погледу биле дене претпрошле године код нас, нисмо могли савијати, али, како се, према доказима на будиш-пешташевом тргу урлањају и дене на нашим трговина, Аржику да нећемо погрешити, ако узмемо да је ниста разлика у ценама постојала и на нашим трговина.

Према резултатима, добијеним упоредним сушењима у Топчидеру и Г. Добрињи, било је од шљива осушених на Главнићевој сушници 79 до 95 ком. у ½ катр. а од оних, осушених на домаћим сушницама било је 102 до 126 ком. у ½ катр. Ако, дакле, узмемо као просечну разлику у цени шљива, осушених на Главнићевој и домаћој сушници, само 6 дин. од 100 катр. или 1 метар-пеште, онда имамо за 1897. год. овај рачун:

37,568.119 катр. = 375.581 мет.-цента по 6 дин. чини:
2,253.486 динара.

Промле јесени, као што смо видели, плаћале су у Београду суше шљиве од 80 до 90 ком. у ½ катр., по 11 до 12 дин. скупије по оне од 105 до 110 ком. у ½ катр., и, ако узмемо као просечну разлику у цени шљива осушених на Главнићевој и домаћој сушници само 8 динара по 1 мет.-центи, имамо за прошлу годину до 15. новембра следећа рачун.

31,177.134 катр. = 311.771 мет.-цента по 8 дин. чини:
2,494.168 динара.

Дакле, укупна разлика у цени, за претпрошлу и прошлу годину, изнема би по горњим рачунима:

4,747.654 динара;

али то још није сва корист, коју би полипривредници имали од сувих шљива, да су нам сушнице боље. Колико би могле бити и остале користи, покушаћемо да покажемо омет простим рачуном.

У претпрошлој години и прошлој до 15. новембра, продају је укупно 687.352 мет.-цента сувих шљива, а за ову количину морале су домаће сушнице употребити, (према податцима у „табличном прегледу“) најмање 700.000 кубних метара дрва. Да су, пак, све те шљиве осушене на Главнићевој сушницима, утрошило би се само 175.000 кубних метара дрва, дакле, уштедемо би се 525.000 куб. метара, и ако рачунамо снажи кубни метар дрва само по 2¼ дин. изнема би уштеда на гориву:

525.000 куб. мет. по 2½ дин. = **1,312.500 дин.**

Ако, даље, узмемо у рачун и то, да је Главнићева сушница у Топчидеру дала од снажних 100 катр. сирих шљива 5½ катр. а она у Г. Добрињи 6½ катр. сувих шљива, што до домаћа, што просечно чини 5½ катр.; онда, излази, да би од исте количине сирих шљива, које су осушене у претпрошлој и прошлој години добила више сувих шљива:

претпрошле године 375.581 м.-центи по 5,32 = 21.483 м.-цента, што по просечној цени 1 м.-цента од 30 дин. чини:
21.483 мет.-цента по 30 дин. = **644.490 дин.**

прошле године 311.771 мет.-центи по 5,32 = 1.833 м.-цента, што по просечној прошлогодишњој цени од 20 дин. по којој се те шљиве осушене на Главнићевој сушници, могле продавати, чини:

1.833 мет.-цента по 20 дин. = **356.660 динара;**

дакле, због више добијених сувих шљива, од исте коли-

чине сирих шљива, добило би се претпрошле и прошле године укупно више:

1,001.150 динара.

Пођио сад и даље, да видимо шта нам још кажују неки бројеви из „табличног прегледа“.

Из „табличног прегледа“ види се да Главнићева сушница у Топчидеру осуши шљиве просечно за 19 часова и 35 мин. а она у Горњој Добрињи за 24 часа, а кад се узме средње време од ова два, онда излази да она осуши шљива за 21 час и 47 минута. Домаћа у Топчидеру, осуши шљиве просечно за 31 час, а она у Г. Добрињи за 38 часова и 37 минута, а кад се узме средње време од ова два, онда добијамо да домаћа сушница осуши шљиве просечно за 34 часа и 48 минута.

Помоћу ових бројева даје се сад извести следећи рачун:

Ако време сушења рачунамо 30 дана и ноћи, онда то чини: $30 \times 24 = 720$ часова. За ово време може се домаћа сушница валунити изнова сирих шљивама:

720 час. = 20 и ¾ пута, дакле **21 пут.**
34 часа и 48 мин.

Главнићева, пак, сушница, може се за то исто време валунити изнова сирих шљивама:

720 час. = 33 и ⅓ пута, дакле око **33 пута.**
21 час и 47 мин.

Домаћа сушница са 12 леса, може да прими у себе до 540 катр. сирих шљива, а Главнићева, такође са 12 леса, може да прими до 470 катр. сирих шљива.

Према томе, на домаћој сушници може се осушити за 30 дана: $540 \text{ катр.} \times 21 = 11.340$ катр. или око 113½ м.-центи сирих шљива, и од њих добити 29 до 30 мет.-центи сувих, а на Главнићевој, могло би се за то исто време осушити: $470 \text{ катр.} \times 33 = 15.510$ катр. или 155 мет.-центи сирих шљива и од њих добити 48½ м.-центи сувих. Крајњи, пак, резултат овај рачун тако јесте:

На Главнићевој сушници, за 12 леса, могло би се са мале послуге и горива осушити за 30 дана **41½ м.-цента** више сирих шљива, и од њих би се добило 18½ м.-центи више сувих шљива, и од њих би се истих бројем леса,

При одређивању значаја Главнићевоје сушнице, треба, дакле, изнети на ум и ово:

а). Да су домаће сушнице биле као Главнићева, осушили би претпрошле и прошле године за време сушења од 30 дана, најмање још 1,005.183 мет.-цента више сирих шљива и од њих би добијали 315.376 мет.-цента сувих, што по просечној цени од $\frac{30 \times 20}{2} = 25$ дин. износи **7,884.400 дин.**

Даље, овакока би била вредност више произведених сувих шљива у претпрошлој и прошлој години.

б). Око домаће сушнице морају бити по три одрасла рајенишка, од којих сваки с храном стаје најмање 40 дин. месечно, с тога 40×3 чини 120 дин. за сваку сушницу, а како једна домаћа сушница може да изабди за 30 дана највише 30 мет.-центи сувих шљива, излази да послуга за сваку метар-центу сувих шљива стаје код домаће сушнице $\frac{120}{30} = 4$ дин. Око Главнићевоје, пак, сушнице потребна су два одрасла рајенишка од по 40 дин. и 1 дејчко од 20 дин. што укупно чини: $40 \times 2 + 1 \times 20 = 100$ дин., с тога ће се добити да послуга код Главнићевоје сушнице, на 1 м.-центу сувих шљива, стаје: $\frac{100}{48,5} = 2,07$ дин., на чега излази, да се на послугу код Главнићевоје сушнице уштеђује на свакој мет.-центи: $4 - 2,07 = 1,93$ дин.

На укупној количини продатих сувих шљива у претпрошлој и прошлој години изнема би, дакле, та уштеда:

687.352 м.-цента по 1,94 дин. = **1,333.462 динара,** и

а). Да би се сваке године, кад год се шљиве суше, салунала грлина сирих шљива, која се сада ради сушења шљива немаломерно упроштраје, јер, док се, колико је

нами познato, у домаћим сушницама употребљана скоро искључиво спрно дрво, доде је за Глазничеву сушницу најбоље суво буково дрво, а исто се тако добро може употребити и свако друго суво дрво, на, **шта више и суво грање и камени угаљ.**

Ако, сад, pažљиво размotримо и проузимо све што смо доде изнели, видећемо да је значај Глазничеве сушнице за нашу производњу сувих шљавица у овоме:

1. Што би се, *забог тежине а добро суве robe*, могло добити у некој цени, за све шљавице продате претпрошле и прошле године, више 4.747.654 дин.
2. Што би се при сушењу предпрошлого године и прошлогodiшње количине шљавица могло уштедети на горњу 1.312.500 дин.
3. Што би се, за више добивену количину сувих шљавица од исте количине силовних, могло добити при продаји претпрошле и прошле године, још 1.901.150 дин.
4. Што би поред ове количине шљавица, поју смо за време сушења осушили и продали претпрошле и прошле године, могли за исто време осушити и продати још за 7.884.400 дин.
5. Што би на осушеним и продајним шљавицама претпрошле и прошле године могли уштедети на послужу 1.333.462 дин.

Што би, докле, на бољој цени, уштеди на горњу и послужу, некој количини сувих шљавица, добијених од исте количине силов-

них, и оште осушених шљавица за оговору, могли више добити или уштедети за две године равно: 16.279.166 дин.

Морамо признати, да је ова сува, која, као што се види, износи преко 16 $\frac{1}{2}$ милиона динара, изненадила и нас, јер, и ако смо, присуствујући пасаку овога изписа, знали значај појединих података у табличном прегледу, ипак се нисмо надали да ће рачун показати овакав резултат, који, поред осталог, и какав утисак могу имати на народну привреду и тако, на прилику *негативне ствари*, као што је поврхама *наше домаће сушнице за сушене шљавице*. Овај број од 16 $\frac{1}{2}$ милиона, изгледаће, можда, многим читатељу невероватан, али он није ваншљавица ниш прозвљавица испуна, већ је, као што се сваки могло уверити, добијен претјан чистим рачуном, помоћу бројева добијених употребом сушницама, под надзором знашних комисија, дакле, помоћу бројева, који не умеју да лажу, већ кажу исту и за нашу народну привреду врло важну истину: *да ми, само употребом наше сушнице, можемо сваке године код се шљавице суше, које уштедети које оште добити 7 до 8 милиона динара.*

Сматрајући да смо извођењем резултата, који су изложени у овом нашем писму, учинили своју дужност, изјављујемо: да ћемо се сматрати за срећне, ако фактима, која су оиде разумно утврђена, допринесемо, да и наредни чиноци у Министарству Народне Привреде и Српском Пољопривредном Друштву као и српски пољопривредници, увиде прана значај добре сушнице, и што је из тога и могуће користити извуку.

К. А. Г.

ИЗВЕШТАЈИ СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ

(ОГРЕШТАК)

При вађењу каламона из банкова бирају само оне које су врло добро сраси и то је I. квалитет, а у други квалитет долазе они који су такође добро сраси на мању у порасту.

Земљиште где каламове припре љубре сваке треће године и остале незапаљено.

Каламове продају по цени уговореној са Министарством Народне Привреде, а то: I. квалитет хиљада 100 форината, а други по 70 форината.

Земљиште на коме је матичњак подигнут у Талин, ригорозно (орано) је помоћу парне машине, у дубин од 70—80 сантиметара.

Сва доза која се гаји за производњу реиница подигнута је пирамидално: четири чока на једну притку, од којих је од сваког чоката јакца привезана за врх притке, у висини од 5 метара.

Чокобе у матичњачку орезано је све на по једно опце. Чишћење од запака врше ножељима привезаним на моткама од 2—2 $\frac{1}{2}$ метра.

Никаве дозе америчке не гаје за непосредну производњу, јер, веде, производ њихов није за трговину. Због ризних болести њихове дозе, законом је најтежкоје забрањен унос ма какве дозе са стране у Угарску.

У матичњачку са чоката добију 30—50 реиница. Овим начиним гајења чока у матичњачку уопште нису задовољни, јер није било случаја ни у најповољнијој години да цела реиница од 5 метара сазре и буде употребљива. Највише сазре до 3 $\frac{1}{2}$ метра у висини, и зато препоручују да у матичњачкама буду притке 3 $\frac{1}{2}$ метра високе, јер је толика висина и потребна за сазрељана дозе.

Реинице режу у јесен и у пролеће.

У јесен орезане реинице од 5 метара и преко зиме утрљаване положено у неску даље су при одбирању с пролећа, код Португалиса, овај резултат:

Од 500 комада	I квалитет	добивено	416 ком. здравих
" " "	II	"	423 " "
" " "	III	"	369 " "
" " "	IV	"	305 " "
" " "	V	"	303 " "
" " "	VI	"	225 " "
" " "	VII	"	190 " "
" " "	VIII	"	127 " "
" " "	IX	"	154 " "
" " "	X	"	77 " "

У пролеће орезане реинице, које су преко зиме биле на чокуту положене, и покривене земљом, даде су код Португалиса овај резултат:

Од 500 комада	I квалитет	добивено	452 ком. здравих
" " "	II	"	473 " "
" " "	III	"	445 " "
" " "	IV	"	324 " "
" " "	V	"	267 " "
" " "	VI	"	174 " "
" " "	VII	"	83 " "
" " "	VIII	"	46 " "
" " "	IX	"	" " "
" " "	X	"	" " "

Орезане реинице у јесен од 3 метра и у неску преко зиме утрљаване положено, а с пролећа прегледане даде су овај резултат, и то:

Од 685 реиница	Португалиса	Добив.	је 500 здр. комада
Од 595	"	Солониса	" 500 " "
Од 875	"	P.-Монтжалеа	" 500 " "
Од 575	"	P.-Металија	" 500 " "

Од поменути четири врсте америчке дозе за подлогу сазрељана је најбоље и најбрже код Солониса, а много теже

вод Р.-Монтгомери и Металкине. Истина да и то много утиче што је положај матичњака у равнини, а и земљиште је врло плодно. Док у опшће препоручују Р.-Монтгомери за суво, високо и кречко земљиште.

У прошлој години добили су 4.000.000 реанџа де-брис, оне године имаће 12.000.000.

Реанџе продају 12 форнота каладу од Солониса и Португалске, а по 15 форнота од Монтгомери и Металкине. Зелено каљашење отпочели су у овој години обично ентласно спајање на висини од 60—70 сантиметара. Каламљаш 42.000, по проценту је прихватио врло мали због неких ризика у ове године.

По својим матичњацима врло толику; за обрађивање матичњака, каламова, поред на земљиште и плата особу извршило укупно 242.000 форнота а приход је био 200.000 нор. У Мелену, школа за виноделство и воћарство прина само одрасле пишљиве, од којих само сиротињу бесплатно. Учене почиње 1. децембра и траје годину дана. У овој години у њој је 37 интервала.

Поред сваке школе има 14 катастралних ланаца земље под виноградом, окаљашеним зеленим и зеленим дестарима. Начин је каљашења *енглеско спајање* зеленим дестаром по методи Рихтераовој.

Реанџе каљаше с пролећа зредим дестаром и саде их у приоришту. Прикљаче каламе наред у јесен из приоришта, и саде у виноградима на стално место.

Зеленим дестаром каламе на чокуту у висини 50—70 сантиметара *енглеским* спајањем, а у јесен потапају те каламове на стално место.

Полога је како на зеленим тако и зредим каламовима: Селекта, Португалске, Солонисе и Р.-Монтгомери.

Сада највише за подлогу употребљавају Р.-Монтгомери, јер на које распштавање о томе на којој подлози каламови најбоље напредују, иколекти руковођама виноград одговорно ми је, да је Монтгомери најбоља и то с тога што, као окаљашења, расте упоредо у дебелина као и калам, док код свих осталих подлога успех је калам много јачи и дељак од подлоге; о чему сам се и сам уверио.

Један крај засађенога земљишта има од 5—10%, крета а остало је земљиште бескретно. Све земљиште под виноградом ригорозно је од 60—70 сантиметара.

Школа она по производњи америчку лозу за подлогу, већ када јој потребује она и сами кулује.

Проште године засађени је једна парцела домаћом лозом ради одржавања сумпор-уљеником притику еноксере. До сада је успех добар.

Виноград обрађују примерно: врло добро оковани, притке од 2 метра, целане и доле нагореле. Зелено је тако каламано, да су сви чокови потпуно равни, озбињени од паперака. Очвињени је место окаљашеним чокута за 2—5 см. у земљи; очвињени од жљанца; ревносно прскави бордонском смењом притику перноспорне, као и запретили један пут притику оидијума, који се у овој години дошло јавно.

Атракције било је мало с пролећа, с почетка, али су одмах паражене дестаре побрани и снажали, и тиме је престоја и ширење бојести.

Орезнавање врше с јесени и то: чокоће које је напунило 4 године па на више резу на лух, остале издацик из главе чокута резу на једно и два окна. Кондире који у овој години донесу рода идуће јесени одесу, а другу једно-годишњу лозу оставе за идућу годину за кондир, и тако продужавају.

Зреде каламове које су у овој години с пролећа окаљашени и у приориште засађени обделавају као и у Паулини Бараткиној, и проценат пријавио је до 40%.

Испод школске зграде има подрум за смештај вина из поменутог винограда. Вино продају по 32 форноте хектограду. Подрум је врло добар, сув, и лета и зими одржава топлоту подједнако.

У околини Мелена, Ђорова, Кубина, Конесинца и Вилатона обновљени су врло многи виноградни каљашења

на надржајној подлози америчкој, и махом су груписани, тако да су и радови обр обнављања винограда сви скоро подједнаки, а и сам је положај једнак; само у земљишту има разлике.

Радови су они: земљишта сва ригорозу у дубини од 50—80 сантиметара; чокут од чокута стаје у дубини од 1 метра.

Већи део винограда засађен је зредим, готовим каламовима, више куљеним од оних што сами производе; а малих је број оних винограда који су обновљени зеленим каламовима.

Зелено каламе *енглеским спајањем* на висини од 50—90 сантиметара; и такве каламове потапају само у јесен, а ипак не потапају зелене каламове преко лета, као што то раде Бривичани.

Ипакда ми да су зеленим каламашењем више задовољни јер је сада већи број виноделана у тој околини за зелене каламове но за зреле и нећина сади поднеге винограда зеленим по зредим каламовима.

За подлогу узимају Селекту, Португалске, Солонисе, а најрадије Руветриво-Монтгомери. Чак како им који чокут у виноград произаде потпуноју та само Монтгомери.

Виноград су сви махом добро оковани, задовољени, снабђени добрим ариштима, ревносно прскави бордонском смењом притику перноспорне. Орезнавање је врло различито а највише резу на лух на високом кондирима, које истис остављају по две године, а поједини олет секу сваке године и новим замењују; помети, пак, само једне године остављају кондире а друге орезују ниско.

У виноградима где сваке године орезују на високе кондире доста је ослабило чокоће; у онима, пак, у којима једне године резу на високе кондире а друге на ниске, много су јачи чокови у порасту.

Спојно окаљашење место на многим местима је над земљом за 5—8 сантиметара, док у другим виноградима спојно место калама је у земљи. Први део, да је сетеве жљанца врло тежак посај, јер се при сетеву жљанца може да засече и калам, од чега допише калам и пронаде; други, међутим, тврде, да калам боље успева који су са спојеним местом у земљи за 5—10 сантиметара.

Чокови у порасту немају готово никакве разлике како они који су са спојеним местом у земљи тако и они који су са спојеним местом над земљом.

Врета лозе којим калама мета је као и у Паулини Бараткиној.

Назрети од свих виноград у тој околини, у виноград у Вилохна Ласо, Барона од Вилатона, радови се разликују.

Он има засађених и окаљашених чокута 175.000, од којих је 32.000 чокута, којима је сада 8 година, набавно из Монтепеда у зредим каламовима на подлози Португалске, Селекте, Жакосе, Јоркс-Мадере и Р.-Монтгомери, окаљашени са 300 врста француске домаће лозе. Чокови су сађени на растојању по 1½ метар један од другог.

Другу партију засадио је такође зредим каламовима с том разликом, што је садио један ред каламова, а један резнана које је у трећој години каламо зелено и потпуно на стално место.

Земљиште на коме је виноград засађен врло је различито: један мали део је ланорача, други део иљунивост са тењом алономом, а трећи део чист дискув. Најнапреднија је лоза на чисто дискувеном земљишту, а најслабији пораст лозе је на ланорачном земљишту, где су и многи чокови, који су на подлози селекте и Јоркс-Мадере, клоитични.

Праштене винограда врли наузом, а на дискувеном делу земљишта јаким грабљаном од чељина са 4 зуба.

Први засађени каламови — пре осам година — стоје над површини земље са спојним местом за 5—10 сантиметара. А последњи су каламови засађени тако, да спојно место каламова стоји равно са земљом.

Орезује највише на ниске ковидре од 10—15 сантиметара по 2 до 3 на чоку према јачини чокола. Те ковидре у јесен одсеје при орезању, а за идну годину остави овогодишње дастаре, а тако продужава; сем тога има извесне врсте лозе које мора орезати на лук, јер иначе, орезане ниско, не доводе рода.

У околини Арада има обновљених виноградна на америчкој подлози и то од 1888 до 1894 године 2.800 катастралних ланаца. Приватна лица продају вина по 18—20 форината хектолитра.

Каламљену лозу, зреле каламове, продају приватна лица по 120 форината хиљаду, а зелене по 70 форината.

У ресаднику и виноград у Г. Александра Аџоновића у Новом Саду и Каменици у овој је години каламљене зрелих дастарина 2,180.000. Начин је каламљена *сиг. теско спајане* у руже; каламе везују равијом и премазују вилочком.

Окаламљене резнице ређају у саднику од 60 сантиметара — у квадрат који нема горњег капка — а дно му је све шупљикаво. У таква саднуку, у мокрој маховини, поређују до хиљаду каламова. Тако спремене каламове у садницима носе и смеште на „стелањина“ у већ спремејеној толој кућани.

Кад каламови летерају дастаре од 8—20 сантиметара ваде их из садника и саде у бањовина; а во ваде их пре из садника док не буде најмање 15 степена топлоте на пољу.

Каламе на овим подлогама: Р.-Монтикола, Португалију, и Солонцу.

Процент приноса зрелих каламова, вели, да ће бити 45, што је жени испернатно, јер ако добро срасе одберемо, онда неће бити више од 25—30%.

Поред тога је врло велики простор засађен разном америчком лозом за производњу резница, које гаји по истом начину као и удружење у Паулин-Варачкој.

За чување резница преко зиме има четири „зеинице“ (бурдеља). Оне су два метра узкопане у земљу а 5 метара широке и 20—30 метара дугачке; покривене су трском у дебелини од 50—80 сантиметара, са вратима од даска.

У тим „зеиницама“ поређају у јесен орезант резницу по 50 комада у синоп, у два реда, на мало покриву песком.

Зрели каламови које су у овој години каламљени доста су слаби, и процент приноса је врло мали. За узрок јакоди недовољно знање радника, и због тога што зелене дастаре за каламове није имао при ризи, во их морао доносити из другог винограда који је удаљен скоро 2 сахата.

У Каменици има 110 хиљадастралних ланаца под окаламљеним виноградом и петто мало америчке лозе за производњу резница: Р.-Монтикола, Солонца, Р.-Арамон и Друга.

Виноград је засађен зрелих каламовама, а понујеју приорица — за сада сам Р.-Монтикола, коју у другој или трећој години калами зелено и потапа на сталном месту.

Подлоге су зрелих каламова: Селекта, Португале, Солонце, Р.-Монтикола и друге.

Спољно место каламова већини чокола је над земљом; сада пак што понујеју и досађује већини је спољно место калама у земљи.

У виноград у има врло много врсти европских сората лозе, а највише француских.

Резање чокола врши само с јесени; једне године орезује на високе ковидре (лук) а друге ниско.

У свима виноградима, које сам овога пута у Угарској обшао, приметно сам да се грозде суну и кпари, а највише скадарка.

На која питања, једнак ми од ономашњих виноделца није могао објаснити од чега то долази.

Завршујући овај свој извештај, слободан сам и оном приликом назвати се Господина Министра Нар. Привреде

Поштом,
Живојин Вољш,
луки настаник агроградиста
за округ Крајински.

ИСКРИЦЕ

У Француском Пољопривредном Друштву постоји правило, во коме се сваке године бира само потпреседник и председник постаје дотадашњи потпреседник и тако редом.

У години 1898. био је председник *Угесас Хезе* а потпреседник *Левисер*. Почетком 1899. године *Хезе* је одступио а *Левисер* заузео председничко место. Та размена ових часних положаја извршена је у првој седници од ове године и том приликом измемана су ови поднази:

„После читања записника г. Хезе, председник који одступа, устане и обрати се одбору овим речма:

Господо и драги другови,

Не могу да оставим председничко место а да вам сасвим толако не заблагодарим на великој почести коју сте ми учинили понављајући ме на председничкој столицу. Ја сам желео потпуније завршити своју дужност, али болест, која ме снађе још с пролећа прошле године била је за ме сметња, и ја сам могао остати ваш председник само благодарећи у служности г. *Левисера*, потпреседника и г. *Паса*, главог секретара. Врло како било, тек моја благодарност према мојим друговима неће никад престати све до овога дана, када будем оставио Друштво. Уступим председничку столицу г. *Левисеру*, толико достојном у спомо погледу ове почасте. Жалим што г. *Мелин*, нови потпреседник и тако одлики бранилац пољске привреде, није овде, те да будем срећан позвати га да заузме своје потпреседничко место у одбору Друштва“.

Г. *Левисер*, заузимајући место г. *Хезе-а*, обраћа се говором, који је често прекидан одобравањем његових другова, на између осталогача рече:

„Француско Пољопривредно Друштво, бирајући сваке године потпреседника, који ће бити председник идне године, даје ми тако један рок од године дана, у тегају већег он има врхена да смисли изразе како ће изјавити своју благодарност; али што се жене тиче онај је рок био некористан, јер ми сада ја не умем да кажем с којимам сам признање примио ову почаст.“

Г. *Мелин* је један од ових државника, који је најбоље сватио, вака треба да је издаје Републике, те се с тога и јесу сви главни чланови овога Друштва склупили око имена старог Председника Министарског Савета и Министра нар. привреде, који је тако одан заштити пољске привреде.

„А г. *Хезе*, то вам је познати ветеран агрономије; ако се у билблотеци овога Друштва предиста списак свезака, којих је он писао, не ће их се наћи мање од 48. У овим књигама г. *Хезе-а*, ја сам се од пре 30 година упознавао с пољопривредним питањима.“

Француско Пољопривредно Друштво најстарије је друштво у Француској, а на сву прилику и у Јевропи. Од 1761. године, доба његова оснивања, његова је историја славна; оно је међу својим члановима бројало све Лује, који су од пре једног века остављали ние у ма којој грани пољске привреде; оно је у себи имао и још и сада многе и највећешајне ауторитете пољопривредне науке“.

Г. *Мелин*, који у то доба није био у Паризу, послао је главоно секретару овај броја:

Поздравите, лепо вас молим, које другове и решите ви, како сам директ врло великом почести коју су ми учинили и која је највећа награда, за којом може жудети никој бранилац пољске привреде“.

Б Е Л Е Ш К Е

Српско воће у Угарској. — У стручном шведском листу „Ungarischer Weinbau“ који се штампа у Будимпешти, има у броју од 24. нов. по поштом ознака белешка: „Са свају страна чују се жалбе, да од овогодnjih богате бербе воћа немају пољопривредници своје никакве користи, будући воће нека икакву цену. И, у толико је непријатно за домаће воћарство та околност, што се и на Србије уноси велика количина воћа те још ивиште отезава продају памет домаћег воћа по будућу цену. Српско воће, које је до скоро увозило само за Будимпешту, плави сад ислу земљу тако, да је у току последне четири недеље уложено скоро 500 возова српског воћа. Провојнице су врло, у које је овај непријатни и нежелени гост ушао, јесу нарочито: *Земри, Нови Сад, Петровградим, Суботича, Сента, Инђија, Врбас, Топола и Подунавје-Vásárhely*“.

Gl.

Сеча и припрема грабе за домаће потребе. — У зиме доба тежак има да посвршава зимске послове и да приреди све што му је потребно, да лакше може дочекати и садовојнички зиме пролетне и неодолање летње радове. Тако, поред осталих радова, у ово зиме доба па све до краја Фебруара, пољопривредник не треба да смеће с ума набаву свеколике потребне му дрвене јаблице за гра-

ђевну нових или оправке постојећих стаја, кошева, амбарна итд. за набавку и спрему потребних му дрвета за разноврсне своје настанујуће пољне радове. Сечи, куповини и у опште набавци ове дрвене грабе, било из сопствених забрана, било из државних и општинских шума или ма с које друге стране треба одмах приступити, у колико ово до сада није учи урађено; једино, што је осецени дрвени материјал у ово доба године најпостојанија као јаблица у грађевини. Јер та жижак не стари; а друго, што је оно сада најлакше радити, јер не које на путу осталих зимних пољских радова, а и наднице су јединице.

Према томе снажн тежак треба сада добро да види, све шта му треба за идućу годину од јаблице и дрвеног материјала, као: греда, дрвена, дасака, летана, баскија, денозана, коља, врџака за винограде и друге потребе. Треба имати у резерви јармова, палица, руда, осовина, гредеља, гласница, спина, наплата; довољно вила, долата, грабула, косишта, разних држаља, итд. Видети треба ил берам на бувару, корита за стојна појлава, дуга и сребела за казарне судове итд. О свему се дакле треба постарати на време, да се и деси не дануби садањим шењаром.

J.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XXVI СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
држано 12. децембра 1898 год. у Београду.

Визан су: потпредседник г. Мата Јовановић, благодјетник г. Благоје Тодоровић, одборници: г. г. Александар М. Секулић, Алекса М. Живановић, Вучко С. Водановић и Паја Т. Тодоровић.

Бележено економ Павле М. Радосављевић.

Прочитан записник XXV седнице — Одбор усваја са неким малим изменама.

Пре по што је прихватило раду по дневном раду, прочитана је донета *Извешаја Величанства Краља Милана*, почасног члана Друштва, као одговор на честитку, коју Му је председанство упутило у Његовом крвеној имену Св. Николају која донела глас: Срдачна хвала Пољопривредном Друштву на честитки и срдчан поздрав вредним трудбеницима који својим радом јачају и земаљску одбранбену снагу. **Милан.** — Прихваћено са највећом захвалношћу.

Потпредседник саопштава да је Друштво добило нове чланове и то: за *угтељача* г. Луку Миланшића, трговца из Београда са улогом од 100 динара; и за *повољаче*: г. г. Јована Недељковића, Николу Дунду, Јавна Вуљана и Марка Маленовића трговце, Јубу Грујића заведника, Васу Крстића инспектора дунавског паробродског Друштва из Београда и Отокара Бајдовца, економа из Маког Приња окупаревачког. — Господин Миланшић положио је угтељачки улог, а остала господа улог члански за 1899. год. по 4 динара. — Прихваћено са благодарношћу, с тим да се имена чланова објаве преко *Тежкога*.

206. По молбама: г. г. Ђоко Димитријевића, бизнер железничара из Ниша, којом молба да му се дозволи, да може на друштвену адресу увозити из иностранства разне пољопривредне машине за своје стовариште које мисли отворити у Нишу, и да му Друштво даје справе за продају које ће он сам на својим возима носити по селма и продавати пољопривредницима са прво малом зарадом; Јанаћка Велчићковића, тежача из Лопушине срезе валосватичког, којом молба да му се даду две прсалице у црну цеве или бар

са 30%, понушта; Ђорѓа П. Ђорђевића из Пирига којом молба да му се да једна сепалица за своју салму и шашу, на отплату за три месеца; Велизара Ристића, економа из Батрадана, којом молба да му се да један тријер за отплату; Угачке пољопривредне подружнице од 7. октобра ове год. Бр. 167., којом молба да јој се подолни стелака за чување воћа и машини за одвајање семена дуперко; Пољскомо Друштву од 5. октобра Бр. 299., којом молба да јој се пошаље једна стелака за чување смејет воћа; и чети подружнице од 7. октобра ове године Бр. 302., којом молба да јој се одреди и пошаље 250 динара, за набавку алата и материјала и за награду одржању зимњем лекару, руководиоцу подизачког курса, који је Подружница отворила, и који ће трајати онолико недеља, док се кривети дозвоља не спреме у потпуну кова и волана — Усвојено мињшеље Одбора за напредније начине радње да се г. Димитријевић не могу дати справе у концесији с тога, што и Друштво нема слаганшта справе, већ оно набавља само на наручбанима и што Друштво не ради с процентом; г. г. Ђорђевићу и Ристићу не могу се дати справе на отплату, пошто Друштво ником не даје справе на отплату; г. Велчићковићу и Подружницама: узјачкој и пољској не може се унитити по молбама с тога, што за сада нема буџетске могућности с тим да се подружницама обрати најљуба да сва своја тражљива стапа у програм радња, који поднове Друштву за сваку годину. Што се тиче шараде саме справе, — стелака — она је тако проста, да се и онамо може израдити, а Друштво ће се постарати да Подружнице увозна са изреком ове справе.

207. По молба Тивочке Подружнице, да јој се са друштвеног добра у Шашу поклони за количина облагођених воћака, садница: барењених, дугоких и гледична а по мињшеље Одбора за напредније начине радње — Решено: да се нита Угачка Друштвеног добра, да ли има потребна сортиментат воћака и садница.

208. Чита се одговор Обреновачке подружнице којој је тражен у седници XVI од 14. августа ове године (кат. 133) на шта мисли употребити помоћ коју ће добити од Министарства Народне Прилиде — Усвојено мињшеље одбора

за напредније научне радње, да се тражи од Подružjine да поднесе извештај, у колико је извршила свој програм рада.

209. Балкањин чита биланс о стању друштвене благодјивнице за октобар и новембар оне године које гласи :

ТЕК. БР.	П Р И М А Њ Е	ДО ОКТОБРА		ЗА ОКТОБАР		УКУПНО		ТЕК. БР.	ИЗ Д А В А Њ Е	ДО ОКТОБРА		ЗА ОКТОБАР		УКУПНО	
		ДНВ.	П.	ДНВ.	П.	ДНВ.	П.			ДНВ.	П.	ДНВ.	П.	ДНВ.	П.
1	Капит. пољ. фонда код У.Ф.	11475	20	—	—	11475	20	1	По дневнику кесе	83917	73	3258	45	87176	18
2	Капит. пољ. фонда у лозов.	3559	50	—	—	3559	50	2	На штедињу код В. Задр.	10043	30	—	—	10043	30
3	Депоз. од равн. лица у харт	520	—	—	—	520	—	3	Капит. пољ. фонда код У.Ф.	11475	20	—	—	11475	20
4	Депоз. од равн. лица у новц.	3912	15	—	—	3912	15	4	Капит. пољ. фонда у вред. хартијама (у каси)	3559	50	—	—	3559	50
5	Припађе по дневн. кесе	304199	97	30941	98	335141	95	5	Готова новца у каси	—	—	12507	54	12507	54
6	Камата по књижици	173	30	—	—	173	30	6	Готовина у хартијама	520	—	—	—	520	—
	Свега	323540	12	30941	98	354782	10	7	Готовина по дневн. кесе	220282	24	—	—	220282	24
								8	У припремним издацима	—	—	9218	14	9218	14
									Свега	329797	97	24984	13	354782	10

ТЕК. БР.	П Р И Х О Д	ДО ОКТОБРА		ЗА ОКТОБАР		УКУПНО	
		ДНВАРА	П.	ДНВАРА	П.	ДНВАРА	П.
		1	Остатак готовине	195997	57	26998	42
2	Од преглилате „Тезака“	2669	58	106	—	2775	58
3	Од улога чланова добротвора и утељача	1782	70	1900	—	3682	70
4	Од улога чланова помагача	268	60	78	—	346	60
5	Од друштвеног добра у Шапцу	45	20	—	—	45	20
6	Од продаје књига и календара	2612	05	30	30	2642	35
7	Државна помоћ	19000	—	—	—	19000	—
8	Од распродаје семена и наплате дуга за семе	10727	20	9	—	10729	20
9	Од распродаје сирава и наплате дуга за сираве	28682	60	784	—	29466	60
10	По партији субјабјана пероносноре	28372	40	28	95	28401	35
11	Ванредни приходи	793	40	1014	31	1807	71
12	Од продатих свилених мехураца	408	67	—	—	408	67
13	Депозитана сума невадате помоћи у 1897. г.	1840	—	—	—	1840	—
14	Позајмица од Класне Лутрије	20000	—	—	—	20000	—
	Свега	394199	97	30941	98	335141	95
	По одбитку расхода	83917	73	3258	45	37176	18
	Остаје за 1. новембар	220282	24	27683	53	247965	77

ТЕК. БР.	Р А С Х О Д	ДО ОКТОБРА		ЗА ОКТОБАР		УКУПНО	
		ДНВАРА	П.	ДНВАРА	П.	ДНВАРА	П.
		1	Пољопривредном фонду	1282	70	—	—
2	На помоћнаге пољопривреде	4138	85	1385	70	5523	55
3	„ обрађивање друштвеног добра у Шапцу	2430	90	420	—	2850	90
4	„ набавку књига новина и дрвореза	1065	05	24	35	1079	40
5	„ издавање практичних пољопр. поука	50	—	—	—	50	—
6	„ награде сарадницима Тезака и Календара	1623	29	29	30	1652	59
7	„ плату управника Друштв. добра у Шапцу	2000	—	500	—	2500	—
8	„ „ „ економиа	1260	—	—	—	1260	—
9	„ „ „ писара	664	40	160	—	824	—
10	„ награду благодјинку	720	—	80	—	800	—
11	„ награду уреднику „Тезака“	420	—	—	—	420	—
12	„ плату I посаужатеља	720	—	80	—	800	—
13	„ „ „ II	560	—	—	—	560	—
14	По партији набавке и распродаје семена	5116	63	—	—	5116	63
15	„ „ „ сирава	23305	49	405	05	23710	54
16	„ „ „ субјабјана пероносноре	39614	24	—	—	39614	24
17	На канцеларијске потребе	2734	40	—	—	2734	40
18	„ непредвиђене потребе	1837	53	174	05	2011	58
19	„ куповине свилених мехураца	208	95	—	—	208	95
20	Београдској Задрузи	173	30	—	—	173	30
	Свега	83917	73	3258	45	87176	18

ТВ. БР.	ПРИМАЊЕ	ДО НОВЕМБРА		ЗА НОВЕМБАР	УКУПНО	ТВ. БР.	ИЗДАВАЊЕ	ДО НОВЕМБРА		ЗА НОВЕМБАР	УКУПНО			
		ДНВ.	П.					ДНВ.	П.			ДНВ.	П.	
1	Каншт. пољ. фонда код У.Ф.	11475	20	—	11475	20	По дневнику кесе	87176	18	18799	68	105975	86	
2	Каншт. пољ. фонда у дозов.	3559	50	—	3559	50	На штедњу код Б. Задр.	10043	30	—	—	10043	30	
3	Депоз. од разн. лица у харт.	520	—	—	520	—	Каншт. пољ. фонда код У.Ф.	11475	20	—	—	11475	20	
4	Депоз. од разн. лица у новц.	1892	—	—	1892	—	Каншт. пољ. фонда у вред.	—	—	—	—	—	—	
5	Примање по дневн. кесе	335141	95	36933	27	371175	22	хартијама (у каси)	3559	50	—	3559	50	
6	Камата по књижици	173	30	—	173	30	Готова новца у каси	—	—	2094	04	2094	04	
	Свега	352671	95	36933	27	388705	22	Готовина у хартијама	520	—	—	520	77	
								У прављеништво издавања	—	—	—	247965	—	
								Готовина по дневн. кесе	247965	77	7071	55	7071	55
								Свега	360739	95	27965	27	388705	22

ТЕКУЋИ БРОЈ	ПРИХОД	ДО НОВЕМБРА		ЗА НОВЕМБАР		УКУПНО	
		ДИНАРА	П.	ДИНАРА	П.	ДИНАРА	П.
1	Остатак готовине	222995	99	27683	53	250679	52
2	Од претплате „Тежак“	2775	58	393	65	3169	23
3	Од улога чланова добротвора и утемаљача	3682	70	1850	—	5532	70
4	Од улога чланова помагача	346	60	100	—	446	60
5	Од друштвеног добра у Шанцу	45	20	33	80	79	—
6	Од продаје књига и календара	2642	35	153	64	2795	99
7	Државна помоћ	10000	—	—	—	10000	—
8	Од распродаје семена и наплата дуга за семе	10729	20	396	30	11125	50
9	Од распродаје справа и наплата дуга за справе	29466	60	3726	50	33193	10
10	По партији субјабња перноспоре	28401	35	376	60	28777	95
11	Ванредни приходи	1807	71	1317	40	3125	11
12	Од продатих свилених мехурака	408	67	1	85	410	52
13	Донована сума непадне помоћи Подруж.	1840	—	—	—	1840	—
14	Позајница од Управе Класне Лудрије	20000	—	—	—	20000	—
	Свега	335141	95	36933	27	371175	22
	Под одбитку расхода	87176	18	18799	68	105975	68
	Остаје за 1. децембар	247965	77	17233	59	265199	36

ТЕКУЋИ БРОЈ	РАСХОД	ДО НОВЕМБРА		ЗА НОВЕМБАР		УКУПНО	
		ДИНАРА	П.	ДИНАРА	П.	ДИНАРА	П.
1	Пољопривредном фонду	1282	70	—	—	1282	70
2	На потпомагање пољопривреде	5524	55	4598	20	10122	75
3	„ обрађивање друштвеног добра у Шанцу	2850	90	38	30	2889	20
4	„ набавку књига, новина и дрвореза	1079	40	96	90	1176	30
5	„ издавање практичних пољопр. погача	50	—	—	—	50	—
6	„ издавање практичних пољопр. погача	1652	59	259	45	1912	04
7	„ награде сарадницима Тежак и Календара	2500	—	—	—	2500	—
8	„ плату управљива друштв. добра у Шанцу	1260	—	280	—	1540	—
9	„ сепарација	826	40	80	—	906	40
10	„ награду благајинику	800	—	80	—	880	—
11	„ награду уреднику „Тежак“	429	—	139	65	550	65
12	„ плату I послужитеља	800	—	48	—	848	—
13	„ II „	560	—	140	—	700	—
14	По партији набавке и распродаје семена	5116	63	6235	90	11352	53
15	„ „ „ семена	23710	54	1838	20	25548	74
16	„ „ субјабња перноспоре	33614	24	4011	78	37626	02
17	На канцеларијске потребе	2734	40	114	20	2848	70
18	5 непредвиђене потребе	2011	58	846	15	2857	73
19	„ куповање свилених мехурака	208	95	1	85	210	80
20	Београдској Задрузи	173	30	—	—	173	30
	Свега	87176	18	18799	68	105975	68

Одбор прими к знању прочитане билансе.
 210. По питању о унавању имања г-ђе Магациновићке, под закуп за нових пет година за друштвено добро у Шању а по подвугату цене од 420 на 600 дина, карије годишње — Решење да се ово имање више не узимље под закуп, јер има изгледа, да ће и остало имање, које Друштво држи, прећи у државне руке.

211. Приступиле се избору комисије за отварање оверата на доп 15. овог месеца за набавку плава камена — Решење да оверте отворе и граде даље шта гроба г. г. председника односно потпредседник, Др. Марко Т. Лекс и Коста Д. Главишић.

212. Чита се писмо Пожеже подружнице, од 3. овог месеца Бр. 351., којим јавља да ће на дан 27. овог месеца државни Главно годишњи скуп у Пожези за избор Управе за 1899. годину и сврханама осталих послова подружничких. — Прихваћено к знању.

213. По молби г. г. Гаврила Нонковића и синова, трг из Владовићама, да им се одобри куповина друштвене мулчце, коју су добили од г. г. Петра Стојдановића, наславина друштвеног за државне предавања о мулчуу гроба и неђењу шире у округу тачношч, краљевом и околини Владовићама у овој год. — Одбор одлучи: Пошто се из поднесених извештаја г. г. Стојдановића (лист Бр. 5165 од ове год.) види, да је он уступно молочиња мулчуу којом је државно практична предавања у пола цене само тако, ако му поступак одобри и Управи Шању: да је ово уступно за то да би се виноградарима онога краја уверили о користи ове сираве и у што већем је броју набављали или је израђивали сами, то Одбор одобрава уступане мулчце по спуштеној цени за 36-30 динара, остала сува за ову мулчуу да се стави на партију потпомагања пољске привреде за ову годину.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Такса за паковање и пренос садница из расадника у Топчидеру. — По решењу г. Министра Нар. Привреде од 28. децембра 1898. г. Бр. 7336 Управа топчидерске економије наплаћиваће од 1. јануара 1899. године и то:

1. За паковање и пренос садница воћних, украсног дрвећа и четинара до Београда или најближе железничке и паробродске станице у Београду по 10 пара динарски од ковада, по не више од 1 динара на пошљаку.

2. За пренос до Београда без паковања, за сваку садницу на количине до 10 ковада по 10 пара а преко 10 ковада по 5 пара ковада, по не више од 40 пара на сваку пошљаку.

3. За саднице од јагода, огрза, калина, рибизла и украсног шибља половити од напред наведених цена само у случају под тачком 1, тако и у случају под тачком 2.

Цене садницама изложене су у шпановом каталогу, која се по захтеву даје бесплатно. Ценовици се може добити од Управе Топчидерске Економије у Топчидеру.

Државним надлежницима, општинама, школама, црквама, манастирима и осталим јавним заводима, установама и удружењима од 1. јануара 1899. г. даваће се саднице воћа, украсног дрвећа и шибља из Топчидер. расадника по 20% јевтиније од цена, које су ценовицима за 1898 г. утврђене.

Овим су замењена ранија решења Г. Министра Нар. Привреде о спуштеној цени метих садница, која је важила за државна надлежства општине и манастире.

Пољопривредни Календар за 1899. годину. — Изашло је из штампане Календар који издаје Срп.

Пољопривредно Друштво, са свома лепош и стручним сарадницима, и сав је расалат поверљивима.

Календар је печатан у 10.000 примерака. Цена му је само пола (0-50) динара, а волуки је скоро 11% табакна.

Обраћамо нажалу пољопривредницима и свима пријатељима српске пољске привреде на овај Календар, са жељом, да га сваки писмени пољопривредник набави, јер ће у њему наћи пуно занимљива и научна ствари које ће му бити од велике користи. Он је за пољопривредника најнеоднежније и прв том и најинтереснија на зато не би требало да без него остане ниједна српска кућа, у којој има писменог лица.

Календар се може добити, осим код Друштва (Нашаваља улица бр. 11.) још и код свију пољопривредних Подружница, земљорадничких Задруга, Управе виноделиско-воћарске школе у Букову код Невотиња, Управе ратарске школе у Краљеву, Управе државне ергеле у Љубичеву код Пожареваца, Одеља Управе државне ергеле у Добричеву код Њупије, Управе добра Српског Пољопривредног Друштва у Шању, Печеларско-воћарске задруге за округ моравски у Параћину, свију српских власти, велике окружних шугара и подшугара и велике друштвених чланова: утешаљача, почасних и редовних и извесних пријатеља Друштва у Краљевини Србаји.

Календарима даје се 20 а осталих 10% рабата, свиња за готово са 25% рабата. Наручиоци се шаљу и на деплату. На молбе се не даје никакве марке. Поручке ваља адресовати: *Српском Пољопривредном Друштву* — Београд. Сва писма са оваком адресом, све поште у Краљевини Србаји носе бесплатно.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од петог врсте од једног ступца по 10 пара дне; од осталих врстаких писмена по 15 пара од врсте од ступца.

Велика огласиња од једне стране 30 динара (10 сор. а. в.), вода стране 16 дина. (5 сор.) остарт стране 3 динара (250. сор.).

Поред тога за свако огласивање по 20 пара дне, државне таксе.

За огласивање важе шута 10 од 100 јевтиније.

Преглед 4. и 5. броја Тешкака: Чланци: О сортама америкне лозе које рађају. — Употреба и значај перовине у нас. — Усевање на ливуу воћана (свршетак). — Две најкрупније сорте лешника. — Прва шугарска школа у Америци. — Значај Главишине станице за производњу сувих шибља у Србаји (свршетак). — Извештај Српском Пољопривредном Друштву (свршетак). — *Писме*. — *Велике*. — *Друштвени и индустријски послови*. — *Објаве*. — *Цене огласиња*.

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЈА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗДАЈИ НЕДЕЉНИО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНЕ 8 ДИНАРА, НА ПОСА ГОДИНЕ 4 ДИНАРА; ДРУШТВЕНИ ЧЛАНОВИ ПОЖАЛАЧЕ ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТИ. ПОДЈЕТНИЦИ, ВОЈНИЦИ СТРАЖНОГ КЛАРА И ЗАШЕ. ЖИТАРИЈИ И ЗЕМЛОВОДНИЦИ ЗАДРЖИ ДОБИВАЈУ ЛИСТ У ПОСА КИШ, АКО ВОДЖЕ ПРЕТЦАТУ ТИВАРА ЗА ЈЕДН ГОДИНУ, КАН СРБИЈЕ, НА ГОДИНУ 10 ДИНАРА. КАН 5 КОП. А. КАН ПО СТИ. ПОДОПРИВРЕДНА УДРУЖЕЊА И ИСТОНИ ЧЛАНОВИ КАН И СРБИЈЕ ЗЕМЛОВОДНИЦИ ЗАДРЖИ И ЧЕТЛОВИЦИ. ДОСТАЈУ ЛИСТ ЗА 5 КОП. КАН 5 КОП. А. КАН. КАН УМНОЖИТЕ ПОЖАЛАЧЕ ПРЕТЦАТУ И КАН СТИ. ПРЕТЦАТУ КАН СТИ. УДРУЖЕЊА ПРЕКО КОГА КАН НЕ СТИ И ДИНАРА СЛАТЕ. ПРЕТЦАТА И РУКОЈИЦИ ГИЖЕЉИ СТИ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕТЦАТУ КАНМАЈУ И ВОЈНИ. НА ОСНОВУ НАЈВЕЋИХ ТЕЖЕКА ОД 1800. г. № 204. ПРВИНСКО ДРУШТВУНОС НОСИ ВОЈСТА ВЕСЛАТНО.

ГЛАСНИК И ИЛОВАЊАК:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КНИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лео, Д. М. Спасоје, Б. С. Востановић, П. Т.
Тодоровић, А. Живковић и Б. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИЦИ УГРЕДИ:
АЛЕКСАНДАР Ш. СЕКУЛИЋ.

Ч Л А Н Ц И

СПРЕМАЊЕ И СПРАВЉАЊЕ ХРАНЕ ЗА ДОМАЉУ СТОКУ

Када имамо при руци више врсти хране на или их не можемо да употребимо онакве какве су, или се не могу међу собом да мешају, или најзад, да би се већа употребљивост постигла, потребно је, да се такве врсте хране пре употребе претходно спремне.

Према томе, спремати храну значи: из више врсти хране саставити такву храну, која ће постављеном циду одговорити како треба. Разумјени спремање хране иде се на то, да јој се повећа укуе и сварљивост; чиме се паравно и у количини добија. Од добро спремљене хране не остају "огризавне" као што то бива када се храна не спрема право. И према томе: спремљање хране може бити тројак: механичко, хемичко и термичко.

Механичко спремање — хране састоје се у томе: да се храна исече, ишдроба, прекруши, самеле, једно да

је стока боље једе, а друго да је и лакше спари. Ситније хране има још и тај циљ, да се једна врста са другом лакше меша приликом састављања оброка.

Када је потребно да се коњима сечка даје, а она се махом даје теретани и старијим коњима; онда она не сме бити ситније кратка, јер је тада поњи не би живтали, него гуттали, а то би им причинавало болуку.

Сено и зелена храна, илјакда се коњима не даје као сечка. Сечка је од врло велике вредности, али само за преживаре и то зими.

Како ће се кругласти и коренасти плодови сећи, зависи од тога, каквој ће се стоци дати. Сечка мора бити у главном таква, да је стока може лако устима узимати и да се добро меша са другом храном.

Када се сечка од крошира или рене сама даје стоци, онда је треба дати чим се исеце, јер дужи стајани на ваздуху вода из ње испари, а она испари и постане ко-жаста, те је стока после не једе баш тако радо. Коњаје

treba da je uperene veličine, jer većih kosača gladna i hladnjava stoka može lakše da se zadavi.

Хемјско сирене. — Врло често бива, да се зрно пре употребе поре покисели; иначе га стока не би могла јести ни саврши, без рђавак последица по здравље.

Само так киселене врши се овако: Насе се храна у какву калу или корито, па се онда сипа толико воде, колико је потребно да сва храна отргне у њој. Том приликом, дигне се из ње на површину воде доста ђубрета, корова и кварица зрна, што треба сплавити руком или кавалом чешњак ситом, на одбацити. Јер врло често бива, да се баш у оном ђубрету и кварици зрнима налази клица за какву болест. Тако преливена храна, остала се неко време да стоји у води, па кад се добро раскисели, онда се води одлије и остави да се још боље оцеди, а по том тек даје стоци на утронак.

Прекрпу, коју дајемо говедима, овцама и свињама, увек је боље раскиселити, па онда давати.

Понекад потребно је, да се храна врелана врућом водом или још и кува, и то је: **Термичко сирене** и **дрог**. — Ова се обично продајуца онда, кад је храна допила, да би је стока радије јела. Или, кад посушвамо, да храна није лако треба чисти, и да у њој може имати гљивица штетних по здравље стоке, па на овај начин хоћемо да их уништамо, или бар донесемо безазалним учинику.

Осим тога, нешто топлију храну ваља давати зими, нарочито кравцама кузарима, јер добро утиче на дучење млека. Сувине толику храну, не треба стоци давати, јер слаби стомак.

Кад имамо доста крошпира, на хоћемо инаде да хранимо свиње, ховрано га претходно кувати, јер тада га боље једу и лакше савре. Тако исто, и сва ова зрна, што су омотана тврдом и јаком љуском, треба претходно прекувати, па онда давати, јер ће их стока у том случају боље јести и лакше саврши. Воду од овако посушене хране, треба одмах што боље оцедити и оставити, јер је добар наштак за стоку, пошто у себи има доста хранљивих делова. Само воду од посушеног крошпира, треба одбацити, пошто је горка, а иначе не садржи у себи никаквих хранљивих делова.

(Вервер.)

И. К.

СЕЉАЧКА УДРУЖЕЊА У РУСИЈИ

Крива, од које страда пољска приредба, није ни Русију нише повтедила на остале земље у Јевропи; у јужној Русији она се с економског гледишта осетила по појавама особене приредбе. С тога се и јесу на широким основама образовала многобројна *Удружења сељачка*, која се у записима, из којих ми оне појединосно познатијемо, зову *археле*.

По подацима, који су скупили по руским новинама, прва два удружења или Друштва ове врсте образовала су се септембра 1894. године у александровском округу херсонско губерније. Што се тиче *главне мисли* која је била бајка овој заједници самонапоња, она се врло јасно исповљавала у уређењу једно од врних архела, чији увод овако гласи:

„Од пре много година, по примеру својих отаца и својих делова, ми живимо *окома за себе*“, али дуго и жалосно искуство, поглавито оних последњих година, под утицајем читавог низа неродних година унебогло нас је, да нам је, при писани девама странима, већ немогућмо подвести беду, ако у *уземљености* у којој смо, и даље остасмо пре истом личину живота, остављајући потпуно приредбу независност сваком од нас.

„Ми немасмо ни палува ни других машина и сирана, нити зашреке стоке. С тога нам земље остасу савршено необрађене или се закупају по ништину цему. Сем тога, ми смо тврдо уређени да се, у садашњим приликама, онај, кога снаје лажа болест или буди која невоља, од оскудне коју трпа, тек највећим напором може да опорави“.

И на самој својој сиротина, уземљени сељак такође је у савршеној немогућности да потражи свој положај; не-престано и по сила околности у назаку с плаћањем својих пореза, он нема никаква *лична кредита* и не може да шаје помоћи и стварне потпоре глде и никако друго до *само удружењем својих сила и чини заједничког богатства*.

Принер, поканаи оснивањем днују врних архела, најје остао уземљен; одмах се и на почетку угледао и најје прошао ни четири месеца а оно се у исти основана у александровском округу образовало већ тридесет нових Удружења. По Правилма, чланови не само што обрађују имања, која им у својни принадају, него још и она, која под закуп узимају. Све то свако у област археле и све се обрађује за рачун или на корист заједнице. И дошта, нарочита једна одредба понавља, да се орање, сејање и жетва врше као да би земља била својина једног јединог и истог сопственика, а да ниједан од чланова нема права обрађивати своје имање по старинском обичају, одвојито и за свој властити рачун.

Попретоме, мртну и живу, у којој долазе оруба, сираве, стока, што је све потребно за обрађивање земље, купује по погодбама, које су у Правилма утврђене, било само удружење било чланови, или и страна лица, која раде у име заједнице. Што се тиче наднице, њу дају чланови и њихове породице, послови се отиравају у заједници и догонором распоређују на чланове, или их по потреби распоређују најстарији чланови. Не изгледа да се обавеза рада у заједници простире и *вам волонтерских послова* у правном смислу те речи, јер Правилма сваком остављају слободно распоређивање својим временом, кад у зиме доста године нема рада или и из буди ког другог узрока. Силаи, по самим одредбама Правилма, може по својој вољи и за своје властите послове употребити време које му остаје слободно после свршених радова у заједници.

Пошто су од стипнија, уједила производњу, Правилма оних Удружења не наје обавлази и у појединоствима у погледу деобе стравана и других производа летине, који се најпре своје и скупљају на једно место, где се оврши и чисте. После оних претходних послова долази деоба која обухвата пре свега одвајање једног дела за семе, а други један део као готовину за сваки случај, ако обиле летине то допушта. Остатак дела се на једнаке делове међу чланове археле, који су, без разлике пола, улагали своју снагу у послове заједничког имања. У оном делову на главне, младшци од 12—17 година разучају се као полу-радењени; сем тога, децаци од 10 до 14 и девојке од 10 до 13 рачунају се као четврт радника. Деца испод 8 година искључују се из деобе и њихово издржавање надна на терет породице; тако је бар оште правило, али оно допушта изузетак у корист породица, које немају нише од једног или два одрасла радника, тако, да се четвори или петоро младе деце рачунају у једног целог радника. У оном случају архела у именови мери може да унепа удео дотичној породици.

Неповољност за рад због болести и несреће или из буди које друге побуде, не повлази смањивање удела који би припадоу дотичноме дну. Болест и несрећа по Правилма археле сматрају се као узрочи своје силе или да не зависе од воље појединачна и чију казну она да порачу

подносити. И онда остали члановина Удружења спада у дужност да продуже рад без пониза на проинтересност која отуда за њих настаје.

Као год бележени тако на стари нису остављени савина себи, и једна нарочита одредаба наређује да им се у највећој мери притиче у помоћ, да им се дају лекови прена плову стању и да се, ако се разболе, носе у болницу.

Што се тиче животних намирница, које арђелсе не могу да зарађују, Правла налажу да се оне *угодно* пабакаљују за заједницу, да би се користили поштитањем у цени што се у овој прилици лакше може да дође.

Питање о порези нашло је такође своје напомене у једној одредаби, која обухвата готово целу ту ствар. О оној посебној тачки, Правла наређује да све порезе и све кулуре који надују на земљу, као год и издато, који се од неке на обавези обезбеђивања имања арђелсе, водноси заједница. Порези буди које врсте морају се, у колико је то само могуће, редовно и целокупно плаћати о одређеном року; иста се тачно одређује и за враћање zajmа и у општо свију дугова закључених за заједницу и заједницом.

Оваква смотреност у Правлама распростраје се још и на случај, кад, поводом увећања броја чланова, излопривредно имање не би више било у сразмери с бројем оних, који га обрађују. Питање се тада решава закупицањем нових земља уз припомоћ *Полпривредне Банке*. На ово ново имање настајуће се најтеже владе породице које, са своје стране, образују нове задруге (арђелсе), које раде у заједници, претпостављајући на сваки начин, вели се намету у Правлама, да поштовање и збуљивањима и даље владају међу члановина арђелсе, која је тако састављена. Истичући велики значај животнаста и сматрајући за савна свазог оног, који не уме на читати ни писати, Правла оснивање и обрђивање школе сматрају као неподној обавезу за мушку и женску децу.

Ма како добре да су намере које су задањивале покретаче и осниваче установа, којих смо сад изложили главне основе можемо се питати, да ли се ове Удружења или боље рећи ове врсте заједница моћи и даље да развију ван граница предела, где су поникле? Сем тежњава против којих се имају да боре оваква предузећа, која претпостављају потпору од добре воље свију и потпуне сагласности свију напора, ваља водити рачуна и о пријату који ће им ukazати влада и о потпори коју ће им она пружити.¹

Правила о потпомагању полпривредних просветних установа и огледних завода у Швајцарској

Швајцарско Савезно Веће по закону о Потпомагању пољске привреде од стране Савеза прописало је ближе одређе у погледу потпомагања полпривредних просветних установа и огледних завода, које су одређе од значаја и које ми онде доносимо:

1 Прописи у погледу благодјеања

Модеба за школска благодјеања ученика који се желе сирепити за учитеље пољске привреде или за културне техничаре, морају се подносити швајцарској Полпривредном Одељену преко кантоанске управе, којој дотични ученик припада или у којој станује.

Уз мољабу морају се приложити ова писмени докази:
а) Школска сведоба, из које се види, да је молагтељ стекао ова претходна знања и да има оне способности које су потребне на да се може сирепити за полпривредног учитеља или културног техничара;

¹ Опширније о арђелсима, може свако читати у *Земљородној Задруги*.

б) Уверење о томе да се молагтељ најмање годину дава занимао полпривредном прирасом;

в) Имена управе кантона, коме молагтељ припада, да ће му се дати најмање онолико исто благодјеања као и оно од Савеза;

г) Обавеза молагтеља да ће све своје учене предмете и довршених на полпривредном одјелу Савеза Полпривредног или по паричном одобрено швајцарског Полпривредног Одељена на којој другој полпривредној Великој Школи или Виној стручној школи, чији се програм мора подети;

д) Најавна молагтеља да се обавезује да ће по сиретку свој учеза за *мист* година *свој рад* *молагтеља швајцарској пољској привреде*, или да ће прикључено благодјеања вратити, ако се ове дужности доволно разложима не би ослободио. (Радлоге оне има да цени Швајцарске Полпривредно Одељење, а по могућству и Савезно Веће).

Надавање савезног благодјеања које у највећу руку зависи по 600 дана, на годину бива преко дотичне управе кантона сваки пут по истеку једног семестра. Из признајни мора се издати издатак и савезног и кантоанског благодјеања. Продавање благодјеања за надуће семестр одбавља се само онда, ако се управитељ дотичне школе добровољно о благодјеању прираси.

Мољаба за добијање благодјеања ради *уговора* морају се преко кантоанских управа подносити швајцарском Полпривредном Одељену.

Моља мора садржавати:

- а) Опширу предстату ипала и трајања уговора;
- б) Потрфење мољабе од стране органа, преко којих се подноси, и
- в) Напомене о начину како ће се усмен, постигнути да у уговору, употребити на корист швајцарске пољске привреде.

Величина благодјеања управља се с једне стране по циљу и трајању уговора, а с друге стране по суми која је молагтељу с друге воље стране одређена.

Исплата савезног благодјеања бива тек после подношаја прикладног извештаја о потпомагању.

II Прописи о потпомагању полпривредних просветних установа

Кантона који оснивају теориско-практичне ратарнице, полпривредне земље школе, мларске школе, ваварске, виноделске и баитованске школе или друге полпривредне просветне заводе и хоће да траже сваку потпору за текуће издатоке, ваља да се благоредено споразумевају са Швајцарским Полпривредним Одељењем и везу на одобрене да шилу план оснивања, настанни програм, имена наставника, које намеравају узети, погодбе о пријаму и буџет дотичног завода.

Савезна потпора која се издаје полпривредним просветним заводима, не сме превалдити половину издатака, које ти заводи подnose за наставнике и за научни прибор.

За одређивање величина савезне потпоре не смеју се узимати у рачун:

- 1) Издаци за општу управу, канцеларски трошкове, кирија за зграде, обрђивање зграда, осветљење и огрев;
- 2) Издаци за школски намештај и прибор (рапопи за зборне ит.д.), обични школски материјал, одређен за употребу ученика (пртја ит.д.);
- 3) Издаци за техничко уређење и за рад теориско-практичних завода, и
- 4) Издаци за издржавање ученика.

Наставници за практичну наставу смеју се само онди узимати у рачун ако су и они стекли и писмено теориско стручно образовање.

Исплата обезбеђење савезне потпоре бива редовно на сиретку школске године.

Кантоанске управе треба пре тога Швајцарском Полпривредном Одељену да пошлу:

хранa за telad, poradi njegove visokosti: zato valja svakim dan teletu dati 1 do 2 kilograma ovasa, pored ostale hrane.

Bagrenove priplate. — Jedan slučaj dokazao je, da se bagrenove priplate tražnjašije od rastovih. Na jednom mestu bio je plod od obe priplate drveća, koji je podignut 1886 godine. Pri opravi obrada našeno je, da su šljivici u zemlji od rastovine veškinio bili veš istrunuli, dok su ovi na bagrenovom koku bili još zdravi.

Naizdržakljive loze na krecnoj zemljinu. — Sorta američke loze poznata pod imenom Berlandijeri, drži se, da može, među svima američkim sortama, najbolje da podnese krecno zemljinu. Ali naša je ovet ove sorte, što se vrlo tesno prima kad se posadi. Zato se u Francuskoj stariju da proizvedu novu sortu, koja će kao podloga biti bez te mane, — a koja će, međutim, biti potpuno izdržakljiva protivu filoksere i da izdrži na jačim krecnim zemljama. Među tim sortama izišle su na glas: *Shasta-Berlandijeri* i *Kaberne-Berlandijeri*. Čovek se ogleda s obema sortama; ja je našeno: da je *noseloma*, koja nosi broj 333 (Tisserand) potpuno izdržakljiva protivu filoksere, jer na njenom korenu nisu nikako našle tuberoze i gube od filoksere. U vinogradskoj stanici u Konyaku (u Francuskoj), gde je zemljinu najkrecnije, sačene su obe sorte na zemlji u kojoj nema više od 50% krecnjaka. Pa i tu je sorta Kaberne-Berlandijeri br. 333 bila potpuno zelena i napredna, dok je Shasta-Berlandijeri bila slabija, nazadnja. Po tome se, dakle, Kaberne Berlandijeri ističe kao — najbolji takmad sorti Shasta Berlandijeri na krecnim zemljinama.

Bišnje boje. — Pokazka Podružnija još od postavlja svoga radi na tome: da u svojoj okolini postane avalniskih boje, sa strane nabavlja, a da se proširi upotreba bišnje boje.

Bišnje su boje jeftine, jer ih možemo sami negovati: bišnje su boje zdravije od avalniskih; bišnje su boje postojanije od avalniskih: svi su razlozi da ih treba proterivati.

Uspeh Pokazke Podružnija u preporučivaju bišnje boje opazili su i vlasnici Društveni privlome izložaba. Vlasnici sa izložbe 1897 g. naročito su u izveštaju svoje istakli i pohvalili taj uspeh Podružnjine.

I ove godine na smotri, koju je Podružnija priredila 27, 28 i 29 septembra, bišnje boje bile su bogato zastupljene.

Podružnija sama radi ugleda netje u naročito odelu svoga rasadnika boje za bojenje, i to se isto sad da primetiti i na selcima, gde se na biljke za bojenje mnogo podaje i gde su bišnje boje veš u dosta nevoj upotrebi.

Na mladost, dovoz boja sa strane u poslednje vreme uzao je užešne razmere. Tako, uveoimo ih je

1886 godine u vrednosti	456.257	dimara
1887	•	326.187
1888	•	236.492
1889	•	248.839
1890	•	341.529
1891	•	399.585
1892	•	349.402
1893	•	438.355
1894	•	384.925
1895	•	289.962
1896	•	388.541
1897	•	527.411

Što je još gore i vešerije uzao se preko 80.000 dimara: ruza, breza, jone, brova itd., a Pokazka Podružnija pitja: ko *krupje ruž*, da mu ona isparivuje *avrebuju koloniju*.

Božlja, čoveka obuze tuga kad vidi: kako se stalno iz godine u godinu nulaže iz zemlje grđe sune novina za boje: a naše bišnje boje, kud kamo jeftinije, zdravije i postojanije, provaljuju...

Da se čovek protiv zaplače!

L—K.

Stogodišnja platan. — Najje, istina, šivita retko videti u francuskoj stogodišnje platanu, ali ovaj o kome se ovdje govori i koji je s godinom 1898. koja tek što je istevala, čitkao da preko svoje glave preuiri svoje stoto leto, sasvim je neobično drvo.

Dan njegov sačena tesno je poznat, jer pada u isti dan kada se rodno jedini od pimenjenih predaka, u čijoj je porodici bio običaj, kao u više njih u ovom kraju, saditi, u čast prvog muškog deteta, onog dana kad ono dođe na svet, kakvo drvo na kakve prete.

Platan, o kome govorimo, jedno je takvo drvo: on je uostalom, za više no pola veka nadkineo veš ovoga, kome je rođene označeno. Posedi je blizu nekog dvorja u Malon Brodu, u Vaezu, na sučevinom izbršuju koji nadšivana obiljku dolinu. Pri svem ovom položaju na nagbu izbršava, on je našeno potrebe klate to da se valjanostne razvije.

Obim ovog platanu a duž iznosi 7-35 metara, a meren 1 metar blaz zemljom, ima 4-35 metara u obimu. Deblo se diže pravu do 7 metara, tamo odavde se odavaj ogromna jedva grana, zatim, uvek pravu, one dostiže visinu od 20-50 metara, vuštajuja pravilno sporodne grane.

Proširava, koju pokriva hlad ovoga platanu, iznosi 520 kvadr. metara.

Svata ovoga platanu tako je velika, da je njegova kora potpuno pokrila dve grane rane: jednu koja je dopla otuda što je odsečena jedna grana od 50 santim. u prečniku i to samo s toga da bi se debla počalno a druga rana nastala je od još teže povrede koju su nevaljani radnici naneli nesre, što su metulji pri dnu drveća veliku gomlu nanesena krecu koji im je trebao za neko gračevine u bližini.

Njegova čvrstina je ogromna: u 1879 on se neobičnije odrazio pred preterano jakom olujom: on se samo povioja a postotraci su mislali da se iskorituo. U maloj obiljkoj dolini oluja je tada stotine drveća navelomala.

U prvotog gađenju i neza sprasnih krmaca. — Neke sune, da gađenje i neza sprasnih krmaca dolazi u naj-savremenija pitaba, koju no svojoj važnosti zaslužuju najobiljniju naknu svakoga prijačela našeg privrednog napretka.

I pretrpanoji nerodna godina, pored drugih uzroka, na našem mestima, a naročito u našim platanu predelima, veoma je utpudala na jako profešivane domajnih svinja. Kako je ova preta stoke, naročito u nedostatku žira, upužena skoro isključivo na zrnistu hranu, u kojoj je i sam narod jako oskudneo, to se broj svinja morao ograničiti i sveviti na najvažnu meru. Tako smo imali prilike da vidimo, da su ljudi srednje imužnosti, koji nigda nisu bili bez dvestača — trideset brava, ostali samo sa dve, tri matorije krmace i jednim neprom nameljenim domazluku. A od kolike je štete po ošintarodno blagostanje oskudan zapat svinja, izlišno je naročito isticiati, kada se zna: *kako je naše ovine važan platanu predmet*.

Da bi naši privrednici najbržim i najpouzdanijim putem umožili i možalno ovaj znatno smanjen broj svinja, potrebno je vre svega da obrate poglavitu naknu na krmace, domazluku nameljene. Prvo je pravilo pri kranjuju i nezi krmaca čistota u svinjarnu i razumno hranje, kako bi sačuvali mladost i dobro zdravlje.

Krmace našeg domajet soja pri jakoj hrani veoma se i brzo goje: s toga se neke da bukaru a kada to i bude tesno ostaju sprasne. S toga na ishranu krmaca valja dobro paziti, kako ne bi šteta bila veša od koristi.

Храна за крмаче ваља да је течна и ретка, која садржава у себи оне састојке, која пуно коштају, али нису толико снажни да плашњају гојавност. — Истом тада, када смо тврдо уверени да је крмача остала сирасна, а то је лако познати, можемо је довести прихватљиво на јачу храну. Течна храна ваља да је рањиве давати прмачима, већ и много јача од оне, која је рањиве давати прмачима. Она уобичајена *мека* за смирне зелене пиће са разним прекрпама — врло је добра храна, нарочито када се помеша са њом заједно 10 грама прашка од крстоју, кога је лако прибавити, само ако не жаљемо мало више труда.

Ако сирасне крмаче будено разумно гајили и редовно хранили, оне ће нам оприсити крупу, снажну прасад, за коју ће крмача доцније имати доста млека, те ће се брзо подићи.

Пловка (патка, шотка), „Ајсеберн.“ — Данас је у целом свету најчувенији овај сој пловака, не само са неке чисто беле боје и крушноће, него и с тога, што се у младости брзо развија и зато за млаве брзо доспева. Осим тога, ниједан други страни сој пловака, не може тако лако и брзо да се на стране прилике приноси, као „Ајсеберн.“ Она је увек само *чисто бела*, па се с тога лепо перје исто тако употребљује за пуњење јастука, перна пед, као и гуњиче. С приредног гледништа, надмашује „Ајсеберн.“ све остале сојеве европских пловака. *Када* треба у ње „да је румки као нокат неке отмене тешкоће“ — веће Билдери, а то је њихова домаћа пловка; свака друга боја кљува, био би доказ, да дотична пловка

није чисто соја, но да је мелео с неким другим сојем. *Пого* морају бити често пернасте боје. За добро усплевање овога соја пловака, може храна бити сасвим обична, ала у пијаћу воду треба свакојако насути но мало *чистога, реченог* пивка, јер јој то бољем развију много год.

P.

Летњена плевна онасна је отица као храна. — Као што је познато, употребљава се у епохи плевни разних странина, па и *летњена*, па нарочито *стоке*. Мрвени лекар *Ерг* оповиште смотри, да своју отицу не хране јетменом плевном, јер се у својој пракси уверио, да је нише говеди и онама од ове плевне оболело, па неколико од њих и утнуло, а то услед тага, што се отице јетмено ове у првима заболо и као кљутице нагомилало; услед онеје се пореметило правилно варење, живиште није могло да баљета, па је с тога и утнуло.

P.

Како треба поустигнути с јајима, која се са стране за пасивавање добављају? — Пријатељи мене живине, добављају у поштре доба јаја од разне племенитије прете живине — *кокошачка*, *бурака*, *гуека* и *пловака* — са стране, па често и из врло велике мољне. На тако добивена јаја не треба одма, тим их добијемо, пасивати кључку, него их треба оставити једно 5—6 дана на ново ступо, тамно и хладно место да востoje, па тек онда кључку на њих насадити. Добивена јаја не треба трести ни муњати, него их полагано с једног места на друго пренешити и с њима уонште ваљиво поустигнути. На тај ће се начин и већи проценат исплатити.

P.

Г Л А С Н И Ц

Половприредни музеј. — Тридесетогодишњи рад Српског Половприредног Друштва показало је несумњиво успеха у употребеји половприреде. На све стране се стазо трајног рада онака; свуда се осећа напредак.

Тридесет година Српско Половприредно Друштво тихи али нетрпано и снажно уштитана престарелу примитивност, а уводи напредне начине рада, савршене сирине и алате, бода семени итд.

Стара, лова семени ишчезавају, старе сирине и алати једна се где могу видети, старци начини пагамаљена ноја узмичу, а мало по мало свећа се прилици напредка и у обради земље, и у одгајивању усена итд.

У овим прелазноме добу, кад наша половприреда отпочиње повајдат савитичи старе рухо, а обзачити ново, савремен је предлог: *да се оснује половприредни музеј.*

Стара, пренотонска, онако грозно измачана и осуђена ралница напш у домаћају Подружња друштвених већ је готово изчезла. Јам се тек по нека крие, да се и она издоби. Прех би био, да се та алатка, која је толико измачана и проклетна преко „Тешака“ изгуби за парантај који наступа.

Дрвени плуг брзо, веровремен узмиче гвозденеме, да је већ постало доста редак. Срамота би била, да будући земљоделци не виде ону алатку, која је чинила прелаз с ралице на гвоздени плуг.

Дрмљаче су све бодје, савршеније, полугвоздене или пилаче за сирну, којој су наменене, удесије. Старе, мале, кратке, с лоничи зупинама истурају се свада. На зар да се не сачува усмено!

Јам пуно и више старина, којима суице залази, *имао би се експонити у музеј и сачувати усмено.*

По, музеј би имао и тај задатак, да прикупила и у себе припа збирке енакогодишње жетве свих половприредних производа, инверала, алате, сирава итд. *да у истини у њему буде представљено и прошало и дано стаме наше половприреде.*

Тај музеј био би богат извор за студју енакове онеже, која би се половприредом бинио, као и енакове другоче, који културни живот наше земље проучава.

И рад успеха, који би се установи овога музеја келео, највиридоије је да га установи и вама ругује Српско Половприредне Друштво, *каме би држава за тај циљ потребан кредит одредила.*

Желети је да се о овој мисли поведе рачуна, а ја на крају могу додати још само то: да је понека Подружња Српског Половприредног Друштва тава музеј за своје циљеве већ установила онах дана (октобра 1898) и отпочела на принарају потребних старина и половприредних производа. Она већ има лепе збирке.

А-К.

Д О П И С И

Ужиче крајем јануара 1899. г.

Кад сам ту скоро био у Београду својим приватним послом, обеоао сам Уреднику *Тешака* да ћу одмах по повратку писати Друштву у бројној стању *Бикова* које је држава забављала и устипала вароуд ужичког округа на даљу вегу и употребу. Испуњавам то обећање и овим Дру-

штву јављам, да данас у округу ужичком има свега 23 бина државна, а то: у срезу црноборској 4, срезу ужичком 4, рачванској 3, араљовом 1, пожељном 1, хораском 2, ала-борској 2 и у граду Ужичу 3.

Од ових бикова највећине округани љубавно је на округној изложби говеди 1897 године 7 бикова за 1300

динара од појединих излагача и у све срезове дао по једног. На оружјој изложби годена 1898 год. наредник оружјин набавно је онег б бикови од излагача за 1270 динара и продао у 6 срезова.

Министар народне привреде у септембру 1898 год. покловно је узакљок оружју 10 бикови који су из Добричана ако доведени и који су такође распоређени у све срезове.

Ваклови су раздати појединим домаћинима из села са

условом да их хране 3 године и сваком пуштају на краве бесплатно, а после три године слаки бик постаје својина домаћина.

Што је округ набавља бикове, то је учињено по предлогу окружног начелника г. Вула Вукотића, а он се заузима и код г. Министра народне привреде, те је у име државне покловно оних 10 бикови народу узакљок оружју. О осталој, — Други пут.

Светислав П. Јеремјћ.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Из новина дознах: да је у Добрињи подигнута за сусење шљина сушница „Главицањева конструкције“. У истим новинама хвали се како лакоћа у руковању, тако и лакоћа шљина, осушених у тој сушници. Осем тога и много мања количина дрва, утрошена при сусењу у тој сушници него у досаданим учињила је, да сам се решио, на на који начин, по могућству подићи једну такву сушницу.

Више сам пута у време сусења шљина мислио о ноћу и пусти, на, гледајући колико се шуге трпи, помислих: да ће најбоље потаћи уништити шуму, јер се ова ретко мања подиже а непрестано се руши. С тога разлога сушница, која би трошила мање дрва него досадање, учињила би велику уштеду у дрвима. По описивању у новинама, Главицањева поред те има и још добрих страна.

С тога и молан Друштво, да ми извади детаљна обавештења о истој сушници, јер бих био рад, ако бих икако могао, подићи једну такву сушницу у мом месту, вољко због мог малог вотњака, толико да се и у овом крају одомаћи та сушница.

Ако Друштво мисли давати ми какво упуство, онда бих ја желео да то што пре буде, иако бих још сигурно могао дрвене делове (ако их има) набавити. Пошто се на новина онде не види изглед састав сушнице, ја бих Друштво молно: да ми до најмањих овина објасни, какви и колики делови требају за сушницу од 24 лесе. Осим тога треба да знам и предрачу, јер кад би била велика цера, не бих се смео упустили у то предузеће, по материјалном свом стању.

Ако све тражено добијем што пре и будем готов да се рад предузме, морају доћи у Београд с мајстором, који ће исту правити, да разгледамо, јер овде и нема мајстора, који би то умео оправити, без проматрања.

Испуњењем моје жеље, Друштво би ме много обавезало, а и многе друге, који би моју радњу прихватили, чим би видели да је кориснија, него досадања.

Ако Друштво практикноје сласти своја Правила на захтев, не би уста била на одмет да се и онамо пошљу. Јер сва немарност овог народа спрема такве установе у томе је, што му нема по делу да објасни важност те установе. Тако исто у овом крају нисам ни у кога видео *Темеља*, и ако се друге новине радо читају; и томе је узрок, што народ тај лист нико и не препоручује.

Недељење.

С особитим поштовањем
Другути Теша
учитељу у Недељанима
(ср. јадрански овер. водрански).

Да ли је добро да садим лозу од овогодишњег сада америчке лозе и то одмах око резање, или је боље да их приприм на после у виноград садим?

Макле
(Бр. 5905).

Лаако М. Савић.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XXVII СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Државне 22. децембра 1898. год. у Београду

Били су: Председник г. Рама Милошевић, благаяник г. Благоје Д. Тодоровић, одборници: г.г. Александар М. Секулић, Алекса М. Живановић, Душан М. Спасић и Милан Јовановић.

Бележко економ Панче М. Радошављевић.

Прочитан XXVI записник одборске седнице — Усвојен је.

Председник саопштава да је Друштво добило нове чланове и то:

за *уземелача* г. Јосифа Матковића, трг. из Београда са улогом од 100 динара; и за *помоћача* г. Мијалка Радошевића, пензионара из Београда са улогом од по 4 динара на годину.

Господа: Матковић подноси је одмах неог уземелачки улог а Радошевић подноси улог за 1899 год. — Прихваћено са захвалношћу.

214. По питању о исплати рачуна г. Милана Петровића старога из Београда, за израду спрзна по напругу г. Димитрија Буричића за прераду лана којима је демонстри-

рапо о овогодишњој инструктивној изложби, која је приређена уз друштвено славу — Решено да се г. Петровићу исплати подесени рачун у 542 динара с тим, да администрација засебно покрене питање о растурању ових спрзна у народ.

215. Приступљено избору одбора за израду буџета за 1899. годину. — Изабрани су: г.г. Рама Милошевић, председник, Благоје Д. Тодоровић, благаяник, Вучко С. Богдановић, Алекса М. Живановић и Александар М. Секулић, чланови друштвене управе.

216. По питању кад ће се држати главни збор Друштва — Решено: XXX. главни годишњи збор Српског Пољопривредног Друштва да се држи на дан 30. јануара идуче 1899. године у друштвеном дому, а с дневним редом означеним у чл. 45. друштвених правила.

217. Прочитан је протокол комисије о отвореним овертима на дан 15. ок. месеца за набавку 30.000 кгр. плава шавена, из којег се види да г. Галица Т. Андрејевић, трг. из Београда нуди горњу количину плава шавена по 59-65 динара 100 килограма по прописаним погодбама, но с тим да му се дела количина одмах по предци исплати готовим новцем. И ако је понуда г. Андрејевића најповољнија Управни Одбор — Решева: да се понуда г. Андрејевића

ПОД МОЉНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗДАВИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРЕЊУ, НА РОДНИ 8 ЛИН. НА ВОЈА ГОДИНЕ 4 ДЕНАРА; ДРУШТВЕНЕ ЧЛАНОВИ ДОМАЋИ ЧЛАНОВИ СВЕХ ДРЕВУ. ПОДЈЕЖИ. ВОЈНИК СТАВНО КРАЈА И ЧАСИ. МАНАСТИРЕ И ДИВ ВОДАРЕДНИХ ЗАДНИХ ДОМАЋИ ЛИСТ У ВОЈА ДИВ. АНО ПОДАТИ ПРЕСТАТИ УМЕРИ ЗА ПЕТИ ГОДИНЕ, ВАН СРЕЊИ, НА ГОДИНЕ 10 ФРАК. ИЛИ 3 ФОР. А. ФУ. ПО СРП. ВОЈНОПРЕМА ХАРТИЈИ И ИЛИКОИ ЧЛАНОВИ СЛО И СРПСКИ ВОЈНОПРЕМА ОДТИ И ЧИТОВИКИ. ДОМАЋИ ЛИСТ ЗА 6 ФУ. ИЛИ 3 ФОР. А. ФУ. ВАН СРЕЊИ ДОМАЋИ ПРЕСТАТИ И КАД СЕ ПРЕСТАТИ ДОД СВОГ ТАДЖИНА КРВО КОРА НЕ ЕМ СЕ И ЛИСТ СЛАТИ. ПРЕСТАТИ И РИЖИВИ ПРЕСТАТИ СЕ СРПСКОМ ЧОЉОПР. ДРУШТВОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕСТАТИ СРМАЈУ И ВОЈИ. НА ОСНОВ ПЛАНОВИ РЕКЛАМА ОД 1899. Г. 3 294. ПРЕСТАТИ ДРУШТВУ ПОСР ПОСТА ПРЕСТАТИ.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊИ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЉИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лешо, Д. М. Спасић, В. С. Богдановић, П. Т. Тодоровић, А. Жижановић и В. Д. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ УРЛАНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЛИЋ

Ч Л А М Ц И

КАКО СЕ УПОТРЕЂАВА СТАЈСКО ЂУБРЕ

Долитке узевши, расастирање љубрета по њивама још је непотпуно и по многим њивама земљорадници, који изводе љубре на своје њиве, још се непрестано придржавају старих начина, који су штетни и који се морају напуштати.

Многи земљорадници греше још при самој товарењу љубрета, јер имају обичај да љубре с љубришати узимају слој по слој подоравно и тако га товаре на кола. Како љубриште има слојева, који су више згорели по други и како су они од разне простирке, то је јасно, да су поједини товари и по природи и по саставу веома разни, па по томе да и љубрење једне исте њиве тим самим неправилно. Неопходно је потребно да се љубре с љубришати узиме товарењем овога на њиве, у одвесним биконима.

На тај разни слојени љубрета добро се њивају и љубрене је тада потпуније.

Љубре се по њиви оставља у малим гомилцима које треба да су једнаке и правилно разређене, јер од правилног раздељења ових гомилци у великој мери зависи једнообразност расастирања и љубрења. Свака гомилца треба да покрије по један простор, у средини којег она стоји; растојање којег се ваља придржавати, треба да буде толико, да један радник средње снаге не мора да баца љубре на већи простор од 3-50 метра; већи простор закључава би одвећ велико напретање радника.

Расастирање гомилцима треба да се врши одмах по изношењу љубрета, нарочито ако је љубре сасијано згорело. На жалост, тако се увек не ради, него се у многим местима љубре онако у гомилцима оставља самој себи, да се по земљи расастре при самој зоравалу. Овај је начин савршено штетан, јер се тада од љубрета и љубрења нема истисне добити. Кад је врло сушно, у овим гомилцима се опажа неједнако преисрање, а то значи да се губе ано-

нијачке соли. Ако, напротив, нагугне кише, оне ђуре спирају и растворе материје, однесене водом у дубину земљишта, засићавају само оно крсто где су биле гомила на штету осталих делова њиве. На њестина ових гомилаца увек се усевы прекречено развијају, докле су унаоколо спори и тли савим неједнаки. Треба, дакле, ђуре одмах раставити чим се на њиву њиве и стовари; таше се спречава раставање и ако буде сиврана, негомо ће се дејство осетити појединачно по целој површини њиве.

Да би раставање било што потпуније, треба да се ђуре разбаца по целој површини, која се има покрити. И не треба никад снетати с ума; неправилно растављање ђурега по њиви увек са собом повлачи неједнаке усеве, често чак и усеве без вредности.

Ђуре се са земљом веша обичним оравањем; свакако још нека сагласности о томе, кад ђуре ваља заоравати. Једни оставају доста дуг размак између растављања и заоравања; други, напротив, сматрају да од ђурења и нека никакве користи ако се ђуре у тавница слојевима по њиви остани утицају атмосферских чинилаца.

Заоравање одмах после растављања треба да буде првак; овај се начин поступања сматра као најповољнији у великој већини случајева. Међутим, ако прваци не допуштају да се земља оре, нарочито ако се ђуре кишоа на сиврнато земљиште, онда раставити ђуре веће него губити од своје вредности, те се не треба их плашити задочења у заоравању које би због тога настало.

Ђуре пожег усевы првенствено се обично код приградних њивада и по некад и код усевы, који су страдале; оно се тако исто препоручује и за лане, песковите или кречовате земље.

Овај начинем владе биле у ономе слоју ђурега, које их покрива, ваљало поволан закљод од зимских непогода. Од тога начина њива, њестина, повољна дејства, ала у исто доба то је начин при коме се азота највише губи. Нарочито на приградним њивадама употребљавање ђурега поврх трава није економско и интелектуалачу то су потпуно осудили. Веље је, дакле, ђуре оставити за орање њиве, којима оно одржава родност и повећања хумус, а њиваде ђурити на који други начин.

НОВО ГРАДИНАРСКО ОРУЂЕ.

Сваки добар и савршенији рад, усвојавана добро и савршеније оруђе, оруђе којим ће се извршити посао, не само добро и ефикасно, него и брзо и са што мање њивора извршити моћи. То је нарочито врло важно у градинарству, где се сви послови, како они ланци, тако и они заморни, ручним оруђем извршују. Добрим оруђем сваки се посао, не само брже, него и много брже савршава, по што је то могуће чинити неким изградном и ефикасношћу направљеним. И ако сваки вредан пољопривредник своје послове, у своју лична својина извршити мора, онет зато треба сваки посао да му се види, а што ће му моћи да буде само онда, ако га поведемим оруђем у руци вршити може.

Сваки мислен пољопривредник, њивањени себи трајашан и добро поведен њаг, њив, мотиву, дрваљу, грабље итд. не устручавујући се, да за такво оруђе и више плати, јер добро оруђе, није њиваду скупо.

Док смо некад радили само мотиком — јер ја познајем ерских крајева, у којима се до пре десетину петнаест година није ни познано ашоп — данас њивамо за сваки особени рад, и особено оруђе, а сваки пољопривредник треба од тога оруђа да изабере увек само оно, којим ће добити посао лако и добро, а и у што краће времењу савршити моћи, јер при раду треба и на ону мудру шредку да пошњавамо, која нас уверава: „да је време новац.“

У нас и већи градинари, још ни данас нису доволно свабодени добрим оруђем; то се не може узети као штедња, но као ђурења и тешко извесна невар.

Наједно од наших оруђа не игра толику улогу у градинарству као мотика, јер поеме, не само да копамо, њивримо и сивримо, него и земљу пошримо само копамо и ситнимо, између засејаног и засејаног десет земљу тропимо, а свако у травању ископавамо, но лежи ђуре првенствено и коренасто и крвољито поврхе видимо итд. Све те послове не можемо обичном мотиком извршити, са с тога направисе за разне те послове и разне, комбинаване мотичице, од којих једну показује наша приложена слика.

Ово је једна американска комбинација, тзв. *трава мотичица*, која се тако одесати нове, да према потреби, на дрваљу остане само оно једно средње „перо“, или она два крајња, или могу остати сва три, кад се, напр. празна деја конка, ђуре по лежи растурије и затрива итд. Са једним пером вади се кореве, са два се конка и ситни земља између засејаног и засејаног поврха: са два и са три пера праве се брадике за сабење итд., јер се према потреби могу своједина пера на потребу даљину размаштати.

И ако је цело оруђе од доброг челика савршено, онет је зато лако и врло погодно за оне њивред пошевисте послове, — с тога га сваком мисленом домаћину, који о себи и својим пословима тачна рачуна вади, топло препоручујем.

Д-р. Рауш.

Пелегринова пећ за умртвљивање и сушење мехурака и за сушење кукуруза

Умртвљивање мехурака њив обичан начин као и умртвљивање оних паров у њивна удесенија за ону потребу, њива доста својих њиведа. Свака њивуби њиве њиве од своје доброты, а мехури, умртвљени на буди који начин, морају се ланци сматрено сунити за 12—20 њиведа на да буду трописна роба.

У њивега, где се производња свиле, односно гајеву свилених буба, поклања једнака паљња, негомо о томе: да се провађе ваљна пећ у којој би се мехури моћи ваљно умртвљити а да се при свем томе не њивесе сваира, и да се ланци у истој пећи мехурици осуне за сврамено што краће доба, те да се могу што пре продати или до продаје безбавно чупати, — сватра се као посебно важно, и на њиве се ради већ пошадвно.

За ову потребу постоје више пећи, а као најповија је *Пелетринова* од Браће Пелетрино из Турина.

Позвале о овој пећи чују се с многих страна, и зато га овом месту шависно о њој најважније податке. Ово у толико пре, што је такву пећ поучио за своју потребу и ваши савлаз, г. *Мори А. Тајтацак* из Крушевца.

Пећ има три дела: 1) *Печ* за загревање ваздуха до извесног степена; 2) *Вентилатор* за провањивање струје за сушење мехурака и 3) *Сушару*, за смештај мехурака.

Мехури се уносе, узриво убацују у сушару зато, т.ј. не слажу се у котарица као у сушарна пећи других система, а из сушаре ваде се кроз отвор који је у дну сушаре, т.ј. сручују се у подметачу вреће или садике.

У сушару је топлоћа подељана, т.ј. свагда равномерно и може се лако одржати на сваком степену који се жели имати.

Загревањ ваздух кружи кроз сушару час у једном час у другом правцу, што се удешава парочитих вентилама и тако је омогућено да мехуре проима подељена са свих страна. Ваздух, који се налази у мехурицама, удешава загревањ ваздух, па онај, кад се засати, изгони се напоље, такође уз помоћ парочитих вентила.

Умртљивање мехурака, као што се види, не врши се паром, већ загревањ ваздухом. За време од 2 часа, узриве се потпуно дутке у мехурицама и том приликом мехури се осуше од прилаке на 18%, а на 15 часова мехури су потпуно суви, спремни за продају.

Пећи су двојачке: *сталне* и *покретне*. Прве могу бити удешене за 2000—4000 килограма мехурака, и имају више одељева, а друге су обично за 500 кг. мехурака. Наглед сталне пећи, показује приложена слика.

Г. Тајтацак, како смо извештени, поручио је сталну пећ. Какве ће резултате показати, прилика је, да се лично уверимо.

У Београму у Италији основано је парочито Друштво за набавку двеју сталних *Пелетринових* пећи, са задатком да помогне одгајивачима сувених *буба*, те да мехуре могу умртвити у тој пећи и спрешити их што пре за продају. За ову услугу налажује од одгајивача од кгр.

1) за умртљивање и потпуно сушење мехурака 0-08 динара.

2) за умртљивање и потпуно сушење мехурака 0-06 динара.

3) за умртљивање 0-04 динара.

У Талијанској листу: *Il Lavoro Vegetativo* у 23. броју од пр. г. изашао је чланак под насловом: *Другачице пећи за мехуре и сушење кукуруза*, у коме се напомиње да је *Пелетринова* пећ удесна и за сушење кукуруза. Осим тога, у томе чланку напомиње се, да је за савлађивање послова на овој пећи потребан један радник који има познати да у одређено време отвара и затвара вентиле, и неколико жена за пуњање и исправљавање мехуре.

Истом чланку приложена су и неколико писма од стране ових којина су Браћа Пелетрино продали своје пећи, издваљујући у исто време, да су с радом пећи потпуно задовољни, а да свала од мехурака умртљивачих и осушених у так пећима не губи никакво од своје квалитете.

Кад се узне огледа на пећи г. Тајтацаковој, онда ћемо се накнадно притићи на ову пећ.

СА ПЛЕТАРСКЕ ИЗЛОЖБЕ

Милу плетарску изложбу у Краљевини Србија прередила је *Плетарска школа Пожеже* Подунавске Српског Подоларивредног Друштва, у Београду на дан 30. и 31. Јануара и 1. фебруара оне године.

Како је покретач ове изложбе не нађосмо у књижици, коју је ова Подунавска прередила. Али што и суштина скромност и све доустигла да се са вреднијим људима упознамо ипак не мање тој вредној управи припада сина хвала, за овај прјатан утесак, који је чинила на нас она слика у Дому Српског Подоларивредног Друштва.

Читањем пећи не мисао, да је ова изложба била у вапном просторном панораму — не, ова је била малена и скромна, јер ни преређује само једна школа да је пре два-три месеца отпочела радити.

Гаедајући на ову изложбу на нас чини унечака лепота, не само изрда ствари, јер смо их у тропинама ниђали и лепших и бољих, већ практичност ваљна, јер их по тропинама нема таквих.

Ми ћемо преређати поједине врсте радова, те да се види шта се има и шта се све ради за сад у школи. Но и овде морамо одати хвалу управи, која је у своје разноврсном рад толико далеко ишла, да је и имена израђених предмета измењала за разлику од страних. Од изложених предмета видесмо:

1) *Плат, прат*. То је котарица или таџа за излагане воћа или за посветине, прена томе како је и од чета израђена. Основа јој је утек пруже а прелета се пампуром, пруже белим или објеним или и страним материјалом. Цена ни је од 0-40—1 дин.

2) *Поларка* је котарица од љушњеног пружа за све подоларивредне потребе звана у Чешкој *кочњави* котарица. Цена јој је од 0-60—1 дин. прена ваљаним.

3) *Сточарка* је широка котарица са разнедним обимом за хранене стоке. Стаје 0-80—1-50 динара од љушњеног пружа а од неолушњеног 0-60 динара.

4) *Дворка* је лепа четвртаста, укусно исплетена котарица за слагане дрва. Гради се од куваног љушњеног пружа. Цена јој је 4—10 дин.

5) *Позгарка* је за збирање поврћа. Прави се од вапштине. Цена 0-60 динара.

6) *Рода* је ручна котарица за рад. Продаје се за женске радње по дуљанима. Стаје 1-50 динара.

7) *Ваџа торба* је пронађамак вапшог учитеља плетарског у Пожези. Исплетена је од пампура. Лепа је, јака и укусна. Искелти је, да се на њој по више уради те да замени страни фабрикар. Цена јој је 3 динара.

8) *Ручна торба* исплетена од рогоза а направљена да је женске носе у рупи. Цена 3—4 динара.

9) *Пампурница* је котарица нијачна са два заклона. Прави се од куваног пружа само или се прелете пампуром. Цена 4—6 динара.

10) *Шешира* има од пампура али не видесмо и од сазне како се помиње у књижици. Шешира су енгелеског проја као они у Врбуноу и стају 3—6 динара.

11) *Вокарка* је котарица за пренос воћа а цена јој је 0-40—2 динара.

Било је свега 120 предмета али по врсти радова свега ових 11.

Не ваље је вредна нажме и изложба поткивачке школе и раднице подоларивредних алатка ове Подунавске.

Из извештаја јакимо, да је на овој школи породно највише г. Пера Димитријевић марије ледар екр. ужичког, под чијом је управом отворена *поткивачка школа* у Пожези. До сад је основана школа 19 младина за практичне самостални рад. Поткивачка је школа била предсавлаена лепим бројем модерних поткивача за које и годена прена величини кошта.

Радноица је била представљена са неколико платова и алатака, које се у тој школи израђују јединице од фабричне цене.

Оваким радом Подружница је себе приказала тако, да јој се мора ukazати снага хвала са жељом, да на томе путу истраје, те да постигне онај задатак, који је на својој застави изнела.

Ова је Подружница показала шта се све може код добре

воље и са мало новчаних средстава, и са мањом наставном снагом.

Крајње је време да и ми почнемо објављивање извештаја о плетарству. Плетарски је знаат један од најлакших а при том најкориснији, и који најлакше може да се пресели у масу, као домаћа индустрија.

J. C. J.—иt.

ИСКРИЦЕ

Кад се краве зими теле, дошну се теле.

Овом изреком, коју земљорадници често понављају, хоће као што је познато да се каже, да краве које се зими теле, у то доба године и при сувој храни дају много више млека, а доцније и лети при зеленој храни дају велики принос млека, те тако дају већу годишњу количину млека но оне краве, које се теле при зеленој храни и тада, наравно, дају много млека али доцније при сувој храни у приносу млека јако понуштају.

Истина је, да је ово гледиште у садашње доба од мање вредности онде, где се земљорадници старају да и зими својим кравикама сираваљу сивину храну, али где тога старани нема, као што је но немала у нас још на много места, ту горња изрека има свога великог оправдања.

О утицају доба телења крива на данашње млека чињене су у туђини огледне муже и о томе има ових закључака:

Краве, које су се телеле у новембру и априлу, дају појединачно количине млека:

Краве, које су се телеле од маја до октобра, дају најмање млека;

Краве, које су се телеле од новембра до децембра, дају све више млека, и

Краве, које су се телеле у јануару, дају све мање млека. Највише млека дају краве, које су се телеле у децембру, фебруару или марту.

Између свију занимања, пољска је припреда најбоље, најкорисније, најпријатније и слободнос човека најдостојније занимање.

Цицерон.

Пољска је припреда прва од свију нештита; без не не би било ни трговца, ни песника ни вилосова; само је оно истинско богатство које земља производи.

Фридрих Велики.

У рупака пољопривредника почива управо моћ, снага државе.

В. Хумболт.

БЕЛЕШКЕ

Горивост појединих врста дрвета. — Многи масле да тврде врсте дрвета имају јачу горивост од меких. Но ово може да важи само код *једнаке количине* дрвета, а не и код *једнаке тежине*. Код једнаке тежине разних врста дрвета однос је већу њима сасвим другачији. Тако је горивост од 1 килограма, — узевши лину као јединицу за поређење према остаљима — овака:

липе	40-47=0-00
јеле	40-24=0-99
бреста	33-95=0-98
смрке	39-82=0-98
врбе	39-64=0-97
кестена	39-55=0-97
аршина	39-53=0-97
јанора	39-15=0-96
тополе	39-04=0-95
јове (јелне)	38-74=0-94
брезе	38-69=0-94
раста	37-83=0-92
багрена	37-64=0-91
граба	37-64=0-91
бујине	37-35=0-90

Сечење првог врућа за плетарство. — Врбоно вруће за плетарске радње, као и за пезивање, не треба сећи док су врбе у соку или кад се сок крене. По томе, у пролеће или позно у јесен не треба никад сећи: него тек онда када се врућа онадне и последњи асес. Пре друге половине новембра и после јануара тај посао не треба радити. То важи не само за врбе, које ће, неопуштено, да се употребити за тако назване црне плетарске радње, него впрочито још за врбе које ће се дашити. Ово последње ваља немати у својоје, па оставити под сун

насон (у шупи). У пролеће, у марту, потопиће се у плитку ладну воду, и држати све док се не нагодне депо дашити.

Пацин како се врбе сеце лије никак без утицаја на жетву која следеће. Као правило има да се сматра, да се сеце свагда што краће, до пања; и да сечење но буде косо, него округло, равно. Исто тако, треба сећи све врбе, а не само неке; јер ће сок после ићи у заостане прутове и гонити их на гранање, те се после оно веће моћи дашити и унотребити за плетарство. Особито је погрешно, кад се сеце косо; јер тада заостају на пању дугачки, коси чаштри, а на онима има много нувољака, из којих се развије пуно танких шибљика, те услед тога наљ пре времена може да пада.

Своу земљиште и Руњестри. — Као што је знаво, супротно *Витерчи*, који се седи на земљи обилној и родној, истакнут је *Руњестри*, као доза за земљишта пловнита пречна, кривита, ма била и сува, а уз то и за земље слабе, просне и неродне. Искуства прибрана у Франскују о диема најважнијим сортама *Руњестри*: Руњестри де Ло (Монтгоља) и Руњестри Мартена, показују:

1, да је *Руњестри де Ло*, као подлога за земљишта кречна, слаба и незгодно сува, али и не плитка;

2, да је *Руњестри Мартен* подлога за земљишта просна и сува не плитка.

По томе, ако је реч само о надриљивости на сувом земљишту Руњестри Мартен може се у томе протпоставити Руњестриу де Ло.

Америчке дозе на кречном земљишту. — По испитивањима која су чињена у *минерадурској станици* у Конкуу (у Франскују) показале су се:

1, Рипардија-Монтгоља, Руњестри Монтгоља и Берландијери-Монтгоља да могу поднети врло кречно земљиште;

2. Рипарија-Берландијери и Рупестрис-Берландијери да могу такође поднети врло пречне земље, док сорте Рипарија-Рупестриса (101-4 Милларде и Грасса, 3306,3309 Кудерка) само су за средње пречне земље.

Један особени случај крижарска талијанскога вина у Угарској. — У почетку Октобра прошле године, узхваћен је у Риједи (Физуи) један корси брод на једрила, који је хтео да увезе у Ријечку пристаниште око 1000 хектолитара талијанскога вина, под лажним печатом и са лажним уверењем о хемијској анализи тога вина. С тога, што је начин, на који је она прерађена извршена и откривена врло интересна, ради смо да га у кратко саопштинмо на овоме месту.

Талијанска једрењача *Петар*, која је донела горњих 1000 хектолитара вина у Ријечку, спонтаност је ломоских капетава А. Галоа и Месине, који су у исто време и извршили трговицу.

Чиновини Ријечке царинарнице сумњали су и раније, да су заниса бунд поменуто двојине извршних трговаца и капетава, запечатена лажним печатима, с тога се царинарница обратила писмом кастелмарског општинског суду* (у Италији) у коме му изложи да се са његовим значајним печатом врше преваре, а у исто га време замоли, да на свој печат стави какав било знак. Кастелмарски општински суд учини по овој молби и саопшти Ријечкој царинарници знак која је на свој печат ставио. Господа Гало Месина, служилаи су се, пак, и на даље старим печатом (без знања), те су царински чиновници лако открили ову превару која је, као што се види, врло често удашена.

По достави ове преваре од стране царинарнице, Ријечка је полиција ухапсила оба фалсификатора, капетава и трговца, која су на саслушању признали да им је лажни печат кастелмарског општинског начинио Ријечки гравер Исидор Пораш. После овога запечатива је царинарница исто вино (око 1000 хектолитара) од кога је проба послала ради анализе централном хемијском заводу, јер је врло веро-

ватно да је фалсификовано додавањем воде и шпиритуса. Оба фалсификатора задржати су у затвору.

На крају наештажи, из кога смо ово узели вели се: „Која је вајда од тога, што су уверења о порекалу и хемијској анализи уредна, на се вина при транспорту кваре? Треба обилно мислити на то, да се изајде на какав начин којим ће се коначно спречити слични случајеви.“

По „Ung.W-ban.“ Gl.

Хибрида Себл (Seibel). — Како нише *Revue de Viticulture*, Хибриди Себл свратили су велику пажњу винограђара на југо-истоу Француске. Брезно (Bresseno), инспектор пољске привреде, који те хибриде гаји на свом имању, саопштава оне резултате.

Себл Бр. 1 врло је поуздан. Издржљив је од филоксере. Од пет година на овако није имао ни трага од пероноспорне, и ако није прскан влашним каменом, а по неких година само је по два пут заправљиван сулфуром. Начин гајења је сасвим као код старе лозе. Вино од њега има мало боје, али у трговини лако продан.

Себл Бр. 1 је чист; али, у истој колонији налазе се и други типови. Но сви су одлично издржљиви противу филоксере, као подлоге су такође извршни и као да су каломни потпуно издржљиви („вигуи“) од свих критичких болести. Брезно држи, да им се може дати брзо до издржљивости. Вино има сталну боју и мери се са пшеничним вином. По анализи показује алкохолу 8,5 до 11,2%; екстракта сувог 22-12 до 29-32 и киселине 3-6 до 6,4.

По томе Брезно констатује, да су до сада сви садови хибрида Себл били код њега врло родни и лоза свиходи пораста.

*) Вижо је уговоравано у талијанској царини Кастелмарске, и на бунду је узаран печат општине кастелмарске.

Г Л А С Н И Қ

Размештај по њиворивредној струги. — Указом од 20. јануара ове године постављени су:

у *винстаревој* кул. привреде: Милути М. Савић, за инспектора у одељку за земљорадњу и стоочарство, а унапређењем, и Александар М. Секулић за секретара у истом одељку.

у *уварин државној струги*: Вучко С. Богдановић, за управитеља, и Мирко Миљковић, за помоћника, а унапређењем.

у *уварин товаридерске економије*: Душан М. Спасић, за управитеља.

у *ротарској школи*: Александар Миљковић, за управитеља.

у *винод-оварској школи*: Љубомир Ј. Поваковић, за управитеља, и Милан Грковић, за професора, с унапређењем.

у *лозит расаднику у Смедереву*: Петар Стојадновић, за руководиоца, с унапређењем.

у *лозит расаднику у Товчидеру*: Павле Мјиди, за руководиоца.

Набавка семена свилених буба. — И ове године набављало је Министарство Нар. Привреде потребу количину семена свилених буба од г. *Ф. Бергеа* из Вара у Француској прево г. *Морица А. Тајтака* трговца и свилара из Крушевца.

Набављено је 35 килограма, више 10 килограма по прошле године. Од ове количине семена има се прено г.

Тајтака бесплатно раздати одгајивачима свилених буба из окр. Крушевачког и окр. моравског по 15 килограма, свега 30 ктр. а 5 ктр. раздаће одгајивачима из осталих округа, Српско Пољопривредно Друштво, који му се за то буду обратили.

Г. Тајтака обвезао се:

1. да ће дати бесплатно сваком одгајивачу свилених буба из округа *Крушевачког* и *моравског* потребу количину семена свилених буба;

2. да ће од сваког одгајивача откупити најмање половну производњу и *неургуљене* межурака (чаура) а на случај, да би одгајивач хтео продати и другу половну межурака, да је дужан откупити и те межураке ценом као и за межураке прве половине; и,

3. да ће *неургуљене* (живе) межураке плаћати по вилној кашови, и те межураке I. класе 2-30 динара, II. класе 1-15 дин. и III. класе 0-25 динара од килограма.

Одгајивач пак, који узму семе свилених буба од г. Тајтака дужан су:

1.) Потписати један примерак *свиларске листе* ради потврде признања добијене количине семена а други примерак такве листе задржати за уписивање осталих података и ради продаје г. Тајтакаду приликом продаје межурака. С тога је потребно да сваки одгајивач чува добро свиларску листу;

2. Гајити свилене бубе по упуству која ће добити у исто време кад и семе;

3. Да неће ни од кога другог пријати семе radi гајења као и да ће добиено семе употребити једино за производњу мехурака;

4. Да од добиених мехурака неће производити семе radi гајења;

б. Да ће најмање половину произведених мехурака продати г. Тајтадаку и том правником предати му свиларску ласту и поклати целокупну производњу мехурака а од г. Тајтака узети празанику на откупљену количину мехурака;

б. Да ће пре него што однесе мехуре на продају ове сортирати по њиховој квалитету најмање у три класе и то овако:

а) У *прву класу* да уврсте све лепе, здраве, тврде и чисте мехуре (не смеју бити нимало празни) и све тврде и чисте мехуре, чије су бубе болонале од кречавице;

б) У *другу класу* да уврсте све слабе, мекане и мало правне мехуре као и оне чије су бубе болонале од салвице и тако зване *дојке* т.ј. мехуре у којима има по две или више дугака;

в) У *трећу класу* да уврсте све слабе и влажне мехуре, т.ј. у опште врло лоше мехуре који могу упрлати и друге.

Ко узме семе, не може га дати другеже, т.ј. не треба да га с ким дели. За количину динара од 5—6 добро развијених белих дудова, довољно је 10 грама семена.

Млекарска задруга. — Направила се година од како су потписана *Правила Млекарске Задруге* и ова заснована у Београду.

Овој задруги мора се обрадовати свако ко зна колику вредност има млеко и његова производи у животу народа.

Једна јавна Млекарска Задруга која би разгранала свој рад по свој земљи нашој, — прво је потребна у нас, зато, што само *исправност млечних производа* одржавају превагу над страним производима ове врсте и могу да имају општу трговинску вредност. А ми, као што је познато, таквих производа немамо, и ако нам је млеко као сировина, у опште гореће, изврше каквехе, али бар може тако да буде поред природног начина живота и хране наше млечне сточе.

Писмо поборника великих образовања капитала у руке нескладних који би успорили или угушили тежњу појединаца али и распараност њива и мала газдинства као што је код нас не дају производне земљорадничко-сточарске који се могу да рањаву за производња са већих газдинства, где има довољно снаге у сваком правцу и за снагу природну грану.

Једним начином да се отклоне неводе што долазе од малих газдинстава; да се дође до жељене равнотеже између оног која произведи и оног што прерађујете јесте заснивање задруга у којима би и земљораднички наш свет Удела имао.

Ми се овој установи, *Млекарској Задруги*, коју засад онако убрзано прилазимо читањем *Тезака*, радујемо и од ње се доста надамо, — а и сами ћемо уверо коју више проговорити о овим Задругама.

Казне по закону о лову. — Као што се из наведених прописа види, закон о лову врло је строг, а власти га још строжије примењују. Од многих случајева до сада, наведеног више само три примера, како су по нека тежаци некусни већ строго казну по овоме закону. Тако један је негде у шуми убио четири дивља голуба, не знајући да је законом забрањено ловити и ову дивљач, на је зато кажњен са 40 динара а убијена дивљач продата је само за 1 Динар! Други је, вели, пошао да обиђе поље, па му је случајно однекуд истрчао зец на сусрет, а он је имао при себи пушку, на ње могао одолети срцу да не пуца и тако га је убио, па кад је ово учинио, јавио се сам властима и молио да му оprostи, али му ове није попустио, стога га је овај зец на 50 динара. Трећи је опет, како вели, орао своју њиву, у том домету на његово несрећу

дивља гуска и падне на суседну њиву. Он није био ловац нити је имао при себи пушку, али бај није могао ни гледати туску која му се није извила испред очују; с тога отрчи на чобанску колибу свога суседа где се за сваки случај налазила поједна пушка, те пуца на туску и убије је. Како је оно био сељак из околине Воеграда, понављано је да може и ову дивљач продати у Београду као и све остало, па самим слободно понесе је у град и пријави се да плати градску трошарицу, али трошарници стражари одуму му туску и сировцу га стражаром надлежној полицијској власти (пошто није имао дозволу за лов), која га је узела на одговор. Али, он је још једнако мислио да се с њиме тера нека шала, а тек кад му је саопштена пресуда да је кажњен са 40 динара што је ловао без дозволе, а поред тога још одште 5 динара за убијању туску скламне се је од чуца да га и ова „беда“ може снаћи?!

У пакет се тежаци! Незнање закона никога не измињава, немојте чинити оно без чега се може, те да се без нужде налажете трошкарима и непријатима; а имајте на уму да је још строжија казна за држане и општењиве органе прописана (чл. 42), који би пријали недовољног лов, или у опште не би се придржавали наређења закона о лову. У пакет се, незнање закона никога не измињава!

J.

Шумске ценовине. — На основу чл. 47. и 92. закона о шумама, Г. Министар Нар. Приредбе прописо је шумске ценовине (таксу) за ову 1899. го, по коме ће се ценовина из државних шума продавати дрва за грађу и огрев, вања, жиропања, саднице, круће, камен и други шумски производи и предмете за домаће потребе.

По овоме Ценовнику досадашња такса јелове, сирчеве, борове и растове (дужинекоме, беликоме, грачеве) горе знатно је повисила, исто тако алиона и брестова дрвета нешто су скуплеја; напротив, пена букове, церове и остале горе остала је иста. И садницама је цена знатно већа.

Цена на сувих дрва која по земљи леже за огрев знатно је спуштена и то на 50 пара динарских од зублог метра.

Такса за њиву и жиропања повисена је само за које и то од досадашњих 70 пара динарских на један динар као што је прописана и за остаду крупну сточу.

Такса за *семе* остала је иста, док на протва за *семе* је спуштена од 50 пара на 20 пара динарских што је врло важно по сточаре, а и прво је да им се узани олакшања за држане ове посеје корисне сточине која не иштеју шуму као остала рогата идр. крушница стока, а особито козе.

Овај Ценовник ипак само за сечу горе за домаће потребе а поред тога и за најгоре, који извршују вале, доплате, вејањике, држалнике, пошела, четве, дрвене кланце, корита, ваљаче, четуре, чабрине, капе, брва, селачка кола, ваљаче, четуре, кауне, астаке, столице и ормане; за занатлијска и другежва и индустријска и рударска предузећа; за земљорадника за вукове и пољопривредне алате, као и за ове планице, који се поред земљорадње занимају још и прерадом дрвета као кућним радом.

Само ће се све дрва што по земљи леже за огрев продавати по овој такси и за инвентурију, а вичте сирови и дубећи за инвентурију продавати се одсепаровано лиценцијом, као њихова вредност износи преко 2000 динара, иначе како се нађе за најгораше по државну касу.

Таксу за сечу, њиву и остале домаће потребе у општинским шумама одређује општински одбор, али ова не сме никако бити мања од поновине одређене таксе у државним шумама.

По овоме Ценовнику такса је двојна и то: I. реда која је скупља и II. реда која је доста јевтинија од првог реда, само нема никакве разлике у такси за саднице, шуму за диснице, за пољану и жиропања. По у *други* ред долазе само ови срезовина и то: званики, омолоски, боленачки,

заглавља, свраштки, моравички, поконики и арљски, а сва остала српски у првом су реду, те и по томе се овај Ценовник латно разликује од досадашњег ценовника.

Ко би, дакле, хтео да која кола суних дрва из др-

жавних шума прода, не мора ова више красти но да се јави надлежној власти и плати само 50 пара динарских од кубног метра за шумски фонд, па да слободно на трг с прописном објавом за то.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XXVIII СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Државне 28. децембра 1898. год. у Београду

Били су: Благоја Д. Тодоровић, одборник; г.г. Александар М. Секулић, Вучко С. Богдановић, Коста Д. Главић, др. Марко Т. Лeko и Наја Т. Тодоровић.

Председавао члан Одбора г. др. Марко Т. Лeko.

Вележко еквонм Павле М. Радосављевић.

Прочитан XXVII. записник Одборске седнице од 22. ок. мес. — Одбор усвоји са врло малим изменама.

222. Чита се извештај Трговинске Агентуре и Музеја у Будим Пешти, о државној иницијативи пољопривредних машина за чишћење жита ове године у Солкову у Угарској, Решево: да се Агентури благодари на пакети, а извештај да се упути Одбору за набавку и испитивање справа и обрати му пакети нарочито на пенетрантану сортирану Кајзерову, коју би требало набавити и учинити пробу њом.

223. Чита се резолут економског претпостављању 1—6 броја Тешкоко од ове године. — Решево: да се прибери подаци о броју који се има претпостављању на по том упути предмет Књижевном Одбору на мишљење.

224. По молби гроуачике Подружнице од 22. августа ове године Бр. 61 — Решево: да јој се даду 100 комада вољака онамадљених са друштвеном добром у Шапцу; вредност вољака да се стави на терет добротворца Подружнице за 1899. годину.

225. По молби поштомике Подружнице од 20. августа ове године Бр. 228. за дејство где треба да од државне добије 10.000 динара, ради заснивања сточарског завода у онамашкој крају — Решево: да се овај предмет упути сточарској секцији на мишљење.

226. Г. Александар М. Секулић, члан друштвене управе пита, шта је са књиварником који је постојао код Друштва — Решево: Секретаријату става се у дужност, да изазме сва акта како у књиварнику и печеларику, тако и у уређењу друштвеног врта.

227. По резолуту економи о буџету друштвеног врта — Решево: Онашћује се економ, да може утростити до 100 динара на буџетне Друштвеног врта, и то овог дела земљишта који није засађен вољака. Ако би требало предузети још какве радове у врту сем буџетна, да се спреми предлог до идуће седнице.

228. На предлог г. Благоја Д. Тодоровића, благајника Друштвеног — Решево: да се свиња начелницима Министарства Нар. Привреде, који посету редовни чланови Друштва покљони по један Пољопривредни Календар за 1899. годину у тврдом повезу.

ЗАПИСНИК XXIX СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Државне 9. јануара 1899 год. у Београду.

Били су: Потпредседник г. Мата Јовановић, благајник г. Благоја Д. Тодоровић, одборник; г.г. Александар М. Секулић, Алекса М. Живановић, Вучко С. Богдановић, Коста Д. Главић и Наја Т. Тодоровић.

Вележко еквонм Павле М. Радосављевић.

229. Чита се мишљење Књижевног одбора о изменама и допунама друштвених правила. — Решево: да се за сада одложи ово питање, а међутим да се Друштвена правила пропусте кроз Тешкоко како би у Подружнице и остали чланови Друштва у току 1899. године дали своје мишљење.

230. По резолутима благајника о прекораченим кредитима — Решево: да се преко сума предвањеним у буџету за 1898. годину укине издати још и то: по партији на канцеларијске трошкове 857-65 динара; по партији за набавку књига, новина и дрвореза 935-25 динара; по партији за непредвањене потребе 785-18 динара.

231. По молбама: Српско-православне основне школе у Тетову и г. Милосава Јовановића, бака пољопривреде у Табору, а по мишљењу Књижевног Одбора — Решево: да им се Тешкоко за 1899. годину да у пола цене с поштаршном.

232. По молбама: Српске Читавице „Србадија“ у Минхену и Српске Читавице у Цирху, о давању Тешкока бесплатно или по спуштеној цени — Усвојено мишљење Књижевног Одбора, да се овима читаоцима шаље Тешкоко за 1899. годину бесплатно и с поштаршном.

233. Чита се молба г. Жарка М. Ружића студента пољопривреде у Табору, да му се да Тешкоко за ову годину у пола цене и од свих друштвених књига по нешто спуштеној цени. — Усвојено мишљење Књижевног Одбора, да се г. Ружићу да Тешкоко за 1899. годину у пола цене, а такође и књиге којих пошаме има у пола цене.

234. По молби крушевачке пољопривредне Подружнице да јој се пошље 5—6 комада Извештаја о раду Друштва и његових Подружница у 1897. години ради поклањања својим члановима добротворима и угледницима — Усвојено мишљење Књижевног Одбора, да се пошље Подружници 5 комада ових извештаја.

235. По молби Павла М. Радосављевића економи Друштвеног, да му се накнади 15 динара за књиге „Тихи бити земљорадник“ и „Марвени лесар“ које су погрешно издате полагачима на пољским гонедра и онама у пр. години у Прокупљу — Усвојено мишљење Књижевног Одбора, да се ова ствар упути Одбору за изложбе итд.

236. Чита се мишљење Књижевног Одбора о рукопису г. Ђорђа Ожаниновића економи из Смедерева. — Усвојено мишљење Књижевног Одбора, које гласи: Књижевни Одбор Срп. Пољопривредног Друштва не бави се питањима иложенима у овој књизи.

237. По резолуту Уредника о награђивању редова штампањих у 37—52 броја Тешкоко за прошлу годину — Одбор одреди награде.

238. По резолуту Уредника о награђивању редова штампањих у Пољопривредном Календару за 1899. годину — Одбор одреди награде.

239. По питању о пласирању капитала за пољоприв. фонд — Решево: за суму која још није подвезана Управно Фондова на приходу, да се изде обавезице 6% за грађење локалне железничке пруге у Београду.

240. По питању, које ли се предстојећем збору чинити предлог за јаве чланове, а тако исто и за расписивање награда за напредније ваичне радње — Решево: да се за 17. јануар ове године саопшту у седницу конзервативску сву секције и за исту стани на дневни ред: 1 избор нових чланова; 2, о наградама за напредније ваичне радње; 3, предлози појединих чланова и 4, избор секретара својој секцији, пошто досадашњи секретариња изајдот истате.

241. Приступило је расписивање питања: колико чланова Управног Одбора имају да истине крајем овога месеца, како би се знало колико чланова треба Збор у Управу да изабере сходно правилима. — Одлучено: да се идућем Збору изнесе да изабере на две године и то: председница

на место г. Раде Милошевића, одборнике на место г.г. Александра М. Секулића, Косте А. Глашчића. Дра-а. Марка Т. Лева, Паје Т. Тодоровића, Милана Јованчића и Драгутина М. Јованчића, којима мандат истиче. Тако исто да се понове места у Одбору г. Косте Протогорија, који је одседе на Београда и пок. Анте Голубовића, који је узро, а обојна су изабрани за одбори, на прошлогодњем збору.

242. По молби г. Ј. Нејдановића из Београда, да му се исплати пресалница у 38-95 динара, коју је 1897. године предао Друштву на оцену — Решево: да му се пресалница исплати у 38-95 динара и уста задржи за друштвену потребу.

243. Приступљено одређивању у koliko бројева да се штаница Тежак у овој години. Већином гласова — Решево: да се Тежак за 1899. годину печата у 2000 примерака; том приликом решено је и то: да се Тежак ником не даје на пересју.

244. Уредник Тежака предлаже да се заглавље Тежака измени — Решево: да се заглавље измени по списи која је поднесена и учина на то издатак по рачуну.

245. Услед тога што је старор управне тинцидерне економике у првој и другој глави друштвеној потрошно 38-60 динара, приликом доласка оне ради прављења и наметавња стезања за платбу, Решево да му се нахпади 38-60 динара.

246. По молби г. Максима Флајшера олд да му се исплати 66-65 динара на име накнаде за судове које је дао Друштву на послугу о прошлогодишњој слави као да

му се плати и они судови који су поразбивани — Решево: да му се исплати по рачуну 66-65 динара.

247. По ресерватима економом да је за време прошлогодишње изложбе приређене за друштвено славу, настало 3 нока г. Сметара Јанковића, олд у вредности 6, и позова и маказа друштвених које су биле изложене у вредности 38-10 динара — Решево: да се г. Јанковићу нахпади 6 динара за настале позове, а друштвени позови и маказе да се расходују по магациној књици.

248. Читав се писма: Суда општине грађанствичке, којим јавља да не може платити утешљачни улог од 100 динара с тога, што је била поплава, па је услед оне и општиски прарез ослобођен, одакле би се она сума изнала исплатити, али ће гледати да се она сума у наступајућој години понаме: Суда општине костврничке, којим извештава, да не може платити 100 динара који му се траже за улог члана утешљача, зато што неха у буџету за то познанију; Начелника среза добричког, којим извештава да не може послати Друштву 200 динара у име помоћи, с тога што је она сума при прегледу буџета избрисана; и Начелника среза темишског којим јавља да не може другу уплату у 125 динара платити за срез као добротвора с тога, што сума стављена на овај лић није надлежно одобрена у буџету за 1898 годину — Пријављено и лиану.

249. Чита се мишљење Књижевног Одбора, које страше листове треба Друштву до драи и плаћа. — Усвојено у свему мишљење Књижевног Одбора.

СТЕЧАЈИ

Српског Пољопривредног Друштву потребан је секретар и један *екседитор*.

Плата је годишња секретару 3000 а екседитору 960 динара, koliko је предвиђено буџетом друштвених расхода за ову годину.

Првао на стечај за секретара имају прена чл. 21. друштвених правила редовни чланови друштвени, који докажу да поред стручне спреме познају и наше пољопривредне прилике.

Дужности су његове према чл. 25. друштвених правила оне: да води занемци у седницама одбора и зборона (осех новремених), да води друштвену кореспонденцију, да рукоје пољопривредним спрамама које Друштву наручује, да се стара о издавању и распострану оних дела, која Друштву прани и награди, да потписује према председнику сва Друштвена акта осех познатих; да чува и одржава у реду пољопривредну збирку и књижицу Друштвену; да израђује извештаје о друштвеној радњи, па да их пре збора на 20 дана предаје Управном Одбору,

те да их он преко друштвеног органа, а по могућству и других новина предаје јавности — и за све то одговара морално и материјално.

Првао на стечај за *екседитора* имају лица која су свршила вишу пољопривредну школу код нас или на страни. Његове дужности одређене су уговором.

Према чл. 23. друштвених Правила са лицима, која буду изабрана за секретара или екседитора, потписује се уговор најмање на једну а највише на три године. Отказ службе може бити најмање на два месеца унапред с једне и с друге стране, а продужење уговора вршиће се само у току последња два месеца његова рока.

Рок пријаве до 1 марта ове године.

Позивају се они који желе добити једно или друго место да се до означеног рока пријаве Српског Пољопривредног Друштву у Београду, и поднесу доказе о својој спреми.

Вр. 753. На седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва 1. Фебруара год. у Београду.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од петих врста од једног ступца по 10 нара ден.; од осталих врстаних писмена по 15 нара од врсте од ступца.

Већна огласима од саме стране 20 динара (10 еор. н. в.), вода стране 10 ден. (5 еор.) четврт стране 3 динара (350 еор.).

Поред тога за свако одававање по 20 нара ден. државне таксе.

За одававање више пута 10 од 100 јединице.

Преглед 7. броја Тежака: *Чланци*: Како се употребљава стајско ђубре. — Ново грађанско оруђе — Недегритино пех за уртљивање и сушење мехурака и за сушење кукуруза. — Са летарске изложбе. — *Испрци*. — *Белешке*. — *Гласник*. — *Друштвени и подржениски послови*. — *Стечај*. — *Цене огласима*.

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, ЗА ГОДИШ 2 ЛП. НА ВОДА РОДИНЕ 4 ДИНАРА; ДРУШТВЕНИ ЧЛАНОВИ ПОМАГАТИ ЧЛАНОВИ ОНИХ КРАЈЕВА, ВОДРУЖЕЊА, ПОЈАКОВИ СТАЛНОГ НАДРА И ТАКЕ, МАНАСТИРИ И КЕЉОПРАВАЊИМА ДОБИЈАЈУ ЛИСТ 1 КОМА ПИТЕ, АКО ВОЈВОДИ БУДУЋИ УПАСИ ЗА ПЕТИ РОДИНЕ. ЗА СРБИЈУ, НА РОДИНЕ 10 КОМА, КЛИ 5 КОП. А. ПР. ПО СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ УПРАВЉЕЊУ И ИСКУПНОМ ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКЕ ИМПЕРАТОРСКИХ ЗАКОНА И ЧИТАНИЦИ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 3 КОП. КЛИ 3 КОП. А. ПР. ЗА УПРАВЉЕЊЕ ВОЈВОДИ БУДУЋИ ЛИСТ 1 КОМА ПИТЕ, АКО ВОЈВОДИ СЛОБ. УПРАВЉЕЊА НЕКИ КОМА НЕ ЧИ СЕ И ЛЕГ. СЛАТ. ПРЕТНЛАТА И УКУПНОСИ КИЉОЖИ О СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕТНЛАТУ БУДУЋИМА И ПОНЕМА. НА ОСНОВ НАЈВИШЕГ РЕШЕЊА ОД 1898. Г. Б. 204. СРПСКЕГ ДРУШТВЕЊА НОМ ВОЈТА ВИСЛАТНО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊИ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

ОПШЕЊЕВИНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Ледо, Д. М. Спаски, В. С. Богдановић, П. Т. Тодоровић, А. Живковић и В. Д. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ УПРАВЉИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕНУЉИЋ

Ч Л А Н Ц И

О СЕМЕНУ

Осевање усева и принос од њих зависи од тога, на који се начин усевања спреме погодбе за успевања.

Ради тога се земља обрађује и љубри. Али није непозната истина, да мимо то има великог значаја и *какоћа семена*. Од доброг семена порасте густ и здрав усев; од таквог семена добија се и већи принос, који, поред награде трошка, даје и добит. И по томе, није никакви потрагива што се добро семе употребује са добром стоком. Као год што у стоварству има града која добро или лоше храну увозују тако и код усева има — који добро или лоше увозују земљане хранине састојке; и као што се пажљивим одабиралех, добрим хранљењем и брижљивим негавањем код стоке изазива већа плодност за произвођење, тако се и код усева болан семеном може принос знатно да повећа. Није редак случај, да је од семена једне исте сорте и у једноким приликама добијан разли-

чит принос; али је начин добијања семена и какоћа његова била различна, те је и принос услед тога различит. Практичарима се та чињеница није могла изаћи на вида. На при свем томе — на добијање семена и одабирале овога још се недовољно пажња обраћа. Да ли се за произвођење семена земљи особено припрема, љубри итд.; да ли се сирваћа доземна пажња на потпуну сарањене плода, на чување овога до употребе итд., још јуни увек питања, на које практичари још не могу дати одговора који ће задовољати. Скоро исто то важи и за одабирале семена и припремање овога за сетву. По томе напомене о овим питањима свагда су и увек и савршене; и с тога њено ји на неке од ових скренути пажњу.

Правило је да семе за сетву треба да је: довољно зрело, једно, тешко, крушно, да је од здравног усева, и да је чисто и квалитивно. Зрело семе има и зреду клицу, потпуну развијену и здраву, која у подесним јој погодбама брзо клица и даје јаку биљку. Једно семе има у себи довољно сажуљених састојака, која су потребна клици и

mlađoj bilici za prvo doba njenoga razvijanja. Krupno seme daje napredniji uzev i rodinji uzev; a kod semenca od zdravoga uzeva otпада ošnosno, da he se i na nov uzev prenети заразна болест. И ово су појаве и чишћење, које практичар, више или мање, треба да има у виду још док је узеv на влази. Обере да се узеv за семе, онда се ваља постарати да се до употребе добро очува, да се за време чувања не напушта да подметне угњавина, који га могу покварити.

Употреба ли се своје семе, или се оно набавља од другогa, главно је пред сетву савршати накупу на ово: да је семе *истовестно*; да је *чисто* и да је *кљива*. Испитати истовестност семена потребно је колико ради самих особина семена, толико и ради приноса који је влази са појединим престама, одлагања и сортама узева. Што се тиче истовестности врсте, ту не може бити лако препаре. Иако боди познавајући врста може dati одмах оцену. Тако на прилику врсте детаљне разликују се лако по боји и облику; мало је теже то разликовати код семена од трава, нарочито код ситнијег, а простијом оком још теже је распознати семе од лупусних биљака од семена релативних биљака. Док се то код врста узева може још и постићи, код одлика и сорта појединих узева у многим случајевима је већ савршено немогуће разликовати их. Тако је на прилику и другом практичару теško довести јечак „империјал“ од јечма „швајцарског“ проширенијег од обичног итд. У многим случајевима се семе од узева може да распозна по прирасма, које га редовно прате. Тако на прилику детаљно семе из Америке, — ако се по боји и облику не разликује од јевропског, само зато што се у семени првоне налази као прираса семе корона који не расте у Јевропи, може му се поредом свагда поуздано констатирати. Па и семе од руског дана, из Источних покрајина, има обично уза се и семе од биваца које су исклучиво тамошњих крајева (као *Camelina dentata* — дунчаста жуванка).

По томе, кад год се семе набавља од другогa, као прво правило којегa се ваља држати јесте: набављати га на области где се узеv гаји; или га поручити код признатих семеничара, који за истовестност дају јамства. Српско Пољопривредно Друштво старало се, да овако ради; те је по томе у нас за сада понајвише јамство поручити *ново* семе од Друштва.

Семе овакво како се производи није никад толико чисто; никад се оно не састоја само из семена, зрна или плодова своје врсте. У њему има свакад, некад више некад мање, туђих састојка, прираса, која се зову једини именом: *нечистотија семена*.

Нечистота семена у сваком случају умањује његову вредност у употреби; она је један терет који, осем осталогa, утиче на однос количине семена за сејање; она неосредно шкоди развјању и растењу узева.

Туђи састојци, који чине нечистоту семена, могу бити поредом врстов, а ту долази: земља, песак, плева, остаци осја итд.; и бљакот, а то је семе од корона, уродице. Права могу доћи у семе приликом сребљања; а бива и то, да се *захтељиво* семени додају, што чине понеки семеничари и препродајци семена. Несавремено зрњење, штурно и повремено јесу такође неопотребни састојци семени.

Семе од корона већином је теже познати; па зато је у толико оно шкодније од осталих прираса — својом обично великом количином и што, растући заједно са усеvом, спречава га у развјању; одузимајући му места, заклањајући му светлост, гушећи га у тропећи му храну и влагу из земље. У тој погледу нарочито су шкодниви: палачица, прсте клошарина итд. Но, још горе је семе од биљака, које се увија око стабљике, као: код жита пошонак, код лана и детаљне самовила (вљина косица), која је овим усеvима и готовица. Најзад ваља споменути и семе од отровних биљака, услед којегa плод буде шкодав по здравље; те је с тога веома потребно познати да се њиме илве не зараве. Житки кукољ не само да, самљевен са житком зрном, даје брашну мрну боју, него и хлеб од таквог брашна добија лут укус, а када тог семена има више, — заноси и главу. Нису ретки случајеви тровнага стана, која је хранена дошпа китог пуни кукољи.

У семени које ће се сејати не треба да буде семена ни од *других* узева. Тако често се додаје семени од првене детаљне или лудерне семе од жуте детаљне или ждралске. Овакве додатке чине често семеничари; јер је семе од последњих јетиније, а прости га људи не могу да разликују.

По томе, неопходно је потребно семе *пречиштити*. Прирасе и крушије семе урочишно очистиће се на *решету* или *чистином* (тријером). Само семе од самовиле (вљина косице) мора се одвајати на парочитих „деталнских ситима“ (за шириног рудица од 0.5—2.5 мм.), или нарочитом машином за пречишћавање деталнског семена.

Од велике је важности, даље, за припрему семена: *кљивасти* семена. Не само за оцену вредности и цене, него и за одређивање количине семена за сејање, кљиваост је од значаја. Тако на прилику, ако неко семе има 60% кљиваости, то ће од тога требати да се узме за сејање једну четвртину више, него ли од семена са 80% кљиваости.

Практичан пољопривредник обично вери кљиваост по годинама. По *Хаберишту*, рак добро кљиви само једну годину; шмишка, јечак, овас и кукуруз две године. У оште се сматра се као најкорисније сејати семе од последње жетве; само је изузетак код лана, бостана и краставаца, код којих се претпоставља старије семе. Старије семе бубри у води полако, те с тога му за кљивање треба више влаге. То исто важи и за прерало семе. Код многог семена може се његова кљиваост децити самим гледањем. Тако закрљаво, учмало или повремено семе, ако већ није сасвим изгубило кљиваост, највише још може дати болезњиво биће. По промененој боји семена може се такође судити о кљиваости његовој. Тако на прилику, — сваке семе свих детаљних изузетних лудеру, има сјајност; ако је угњатине по обично, и црвено-црно, значи, да је семе старо, или је било на влази.

Код жита је боја зрна већ мање важна за оцену кљиваости. Код негa се може кљиваост брзо да оцени тако називаним „*сечетом* *клице*.“ Ради тога се већи број семена онтрих подем распутити, тако да се кљива у семену расече по средини, од врха на доле. После се погуде гледају кроз лупу (стално што увећава); и кад је

клица, која је добро развијена, жута, воштано жута са слабијим прелазом у зелено, онда је меко здравно. Врх клине или стабленице је отвореније боје него коренић. Ако је боја друшвија, и то правно-жута, трослоута, плавичаста, сива, онда је то знак слабе клијавости; мрса клина с прелазом у црвено-мрну боју, показује да је клијавост сасвим изурлава. Код се само постоје посевата овако, може се код семена поуздано извести закључак о клијавости његовој.

При сием том, у највише случајева клијавост семена мора се испитати на *огледу* (проби). Најпростије се то ради у влажном песку, земљи и струтоцима. Али да би се могло дознати колико семена на број клија, оглед се мора извршити на *апарату за клијање*. Најпростији је апарат: кад се узме хартија упијача, пресавије се на двеје, покима и онда на њој поређа семе које хоће да се испитије. Прено овога метле се друга отет таква хартија, поквашена, и одога покрије комадом обичног стакла прозорског. У локалу где се испитивање врши треба да је топло 15—20° Ц. Два пут дневно ваља откривати семе, на исклајане семенце таквом штапалом уздвигати, избројати их и забележити, и ако угреша хартију опет овлажити. Овакав оглед траје код жита 8 дана; код летелице 10 дана, код рене и тоболовних бљавка до 12 дана.^{*)}

Нека би и ове напомене наше послужиле практичарима као опомена на озбиљност припремања семена, чему је сад време.

РАСПОРЕД ДРЖАВНИХ ПАСТУВА

Распоред државних пастува по станицама утврђен је. Управа државне ерезде располаже их у другој половини овога месеца ради опасивања народних кобыла. Сва ће пастуви бити на својим станицама, коцке овога месеца, тако да првог марта већ могу отпочети опасивање.

По окрузима и станицама они су овако распоређени: На овако распореду, види се, да пастушких ставаца има и то у једном округу седам; у два по шест; у једном пет; у четри по четари; у четри по три; и два по две а само у крајинском округу једна пастушка станица.

Највише пастува има на станицама у округу позаревацком и моравском, а најмање у округу пиротском и топланином.

Целокупно издржавање пастува сноси држава на пастушким станицама: Љубичеву, Добричеву, Богатињу и Шапау. На свима осталим станицама сем плата коњара, које падају на терет државне касе, остале трошкове сноси народ дотичних срезова.

Ове године отворене су нове пастушке станице у Брусу окр. крушевачком и Обренову окр. ваљевском.

Овај број пастува, који ће бити распасан и сунуше је мали, да би могао подиривати потребу како ваља. Желети је, дакле, да се овогодинашњи број пастува повећа накар са четиритово његовом како би се већи број могао издје године распасати ради опасивања кобыла, пошто је

^{*)} Показиваје и савршеније врши се овај оглед у Устемковској испитивање семена, иако гувано да контролисване семена. Сви практичари семенара стоје у води са тим станицама, и убрале које на оне дају важи као јамство да продају влажно и често семе. Назив *Помошницама летелица и огледна семенка*, као саставни део Министарства Народне Преваре врши свакоје тиме огледу, и интереснама препоручује се, да се њој обрадује.

држање пастува код приватних спонтано са великим трошном, те се иако ко и одаје одгајивању и државу пастува.

За све време описивања кобыла ваља пастуве добро неговати и хранити, иако би се што боље у снази одржавали ради вршења задатка због кога се држе.

УКУПН БРОЈ	ОБРУГ	ПАСТУШКА СТАНИЦА	СВЕНА ПАСТУВА-У СВАК СТАНИЦА У ОБУГ		УКУПН БРОЈ ПАСТУВА НА СТАНИЦАМА		НАМЕНА
			3	2	3	2	
1	Ваљевски	Ваљеву Обреновцу Убу	3	2	3	2	
2	Врањски	Врању Лекавцу Стрелици	3	2	4	8	
3	Крагујев	Аранђеловцу Крагујевцу Рачи	3	3	6	12	Међу семеном издати се у Београ и Крагујевцу
4	Крајински	Неготину	1	2	5	5	
5	Крушевачки	Александровцу	2	2	2	2	Међу семеном издати се у Београ и Крагујевцу
		Брусу	4	4	4	4	
		Крушевцу Рачи	2	2	2	2	
		Трстенику	5	2	5	12	
6	Моравски	Варваринцу Добричеву Рачи	3	3	3	3	Међу семеном издати се у Београ и Крагујевцу
		Синајевцу	4	5	4	21	
		Алексиначу Дереву Нишу Соловјеву	4	5	4	10	
8	Пиротски	Бабушници Пироту	2	2	2	4	
		Београдцу Доњакци Љубовици Шапу	4	5	5	17	Међу семеном издати се у Београ и Крагујевцу
9	Подријски	Трстичу Лазаревцу Паланци Свилену Ситову Точичеву	3	3	3	3	Међу семеном издати се у Београ и Крагујевцу
		Градјевцу Жабрарку Љубичеву Петровцу	4	2	4	39	
11	Пожаревачки	Г. Манајевцу	2	2	2	2	На овој су станицама издати се у Београ и Крагујевцу
		Градјевцу Жабрарку Љубичеву Петровцу	4	2	4	39	
		Г. Манајевцу Брљевцу Пријељаци Рачи	2	2	2	2	
		Гудинцу Чаку	7	2	7	14	
13	Тамовски	Београдцу Зајевцу Њивковцу	3	2	2	10	Међу семеном издати се у Београ и Крагујевцу
		Куршумијску Врховцу	2	2	2	4	
		Б. Витли Ивљани	2	2	2	2	
15	Ужички	Београдцу Коцељацима Пожељу Ужичу Чајетини	6	2	2	12	На овој су станицама издати се у Београ и Крагујевцу
		Београдцу Коцељацима Пожељу Ужичу Чајетини	6	2	2	12	
		Света	57	192			

Под пастуве ваља подводити кобыле прописне величине мерење на дреној мотри; здраве, добро развијене и распасане. Иначе, ситне и краљске кобыле, не треба подводити под пастуве, што слаба и неразвијена кобыла не може никад довести здраве и развијене ждрбе.

Сваки одгајивач треба добро да мотри, на чим се знаци пасева кобыла приметне, да је одмах пастува ради

оплођења одведе. Не учини ли то на време, може му лако кобила остати јалова, а то би било од велике штете. Упамтите то одгајивачи! Пастури вал ускоро долазе. Користите се вама.

И. К.

ГУСЕНИЦА ЗОЉА

Гусенице (ларве) извесних зоља брсте лишће воћака иста као и гусенице лентирава те су на тај начин исто тако штетне као и гусенице лентирова. Између њих најштетније су:

Крушкова зоља

(*Luda piri*, *L. clivata* или *Teuthredo piri*)

Зоља има црну главу, а исто су боје и груди и живце на стражњем трпу (сл. 1.). Уста, живце на шицима, дуге на крилима и ноге боје су жуте. У женке, а по који пут и у мужјака, стражњи три је чеље и плавночесто црн с пет жutih нега са стране вал на трбуху

Сл. 1. Крушкова зоља

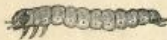
и жутим пантама (триама). Предња су крила по целој ширини више као замагљена (бледо црна) по при врху су отвореније боје. Дужина је зоље 11—12 мм, а распон крила је од 20—24 мм. Прва је лера за мужјаке, јер су они мањи од женка. Јањају се у мају и јуну.

Лентирава по спаривању снесе јаја у реду (вишу) на доњој страни лишћа најчешће крушковог на затни плавновог и глоговог (сл. 2.) На тих јаја излизе ларве (првићи, гусенице) у доба између јуна до половине августа, и за време од 4—5 недеља брсте лишће поменутог дрвећа.

Сл. 2. Крушкова зоља у природној величини и излизје јаја на доњој страни

Гусеница је прваво жута с пругама по дужини тела отвореније и затвореније боје (сл. 3.). Има осам ногу, од којих су шест на грудима једнако, а иза ових две знатно дуге и више удешене за педаље — ђињаче. Пипци су врло дугачки. Стражњи трип зајимљује се двама бољављавим ђињачама. Дугачка је на 23 мм. Ваљко је напоменути да се ларва не може кретати по површини листа нарочито, ако је овај по-

Сл. 3. Гусеница крушково зоља (увећана)

ложен (подораван) већ се, да би нила, помаже неком врстом педаља. Ради тога није се на леђа, излизје главу на једну страну, којом приликом испреду сивасти конал, па овај причврсте најпре с једне а потом и с друге стране (сл. 4.) Кад то уради, онда на ону паучину, као на стеницу (дестину) нагази првим паром ногу, педеце се до висине до које жели ил. дрвећа се врат том за испреду конал. На тој висини до које се педа, испушта нове конице.

Сл. 4. Гусеница крушково зоља.

преко којих иде даље. На овај начин ларва се креће изверовито брзо. Предно ђињаче од попречно утврђених коница, као што слика показује, а ако се оно чине било унашти, онда се хитро спуштају на земљу низ коначи који очас испреду. Предно се може приметити из далека. Кад потпуно израспу, спусте се на земљу низ кличи и у овој варију за 4—5 см. дубоко. Ту у земљи не израва наплаву пређу. У којој проведо лето, јесен и зиму, па пошто се претворе у лутку, чауре, ашају из њих на пролеће савршени инсекти — зоље.

Да се уништи овај штеточини треба чистити или лажном сиваљати ларве у предиву, по при томе ваља имати на уму, да су оне врло хитре, тј. спуштају се низ коначи на земљу, те обично велики делови унакну. Зато је добро да се по земљи разастре какав чаршав, те да се узвато оне ларве које су хтеле унаћи. Чауре ће се почамачити знатно, ако се земља око воћака пресона зими да се тако налаже утипају израва.

Лиска зоља на коштунавом воћу

(*Luda* или *Teuthredo nemoralis*)

Ова је зоља нешто мава од поменуते, иначе је с њом врло слична (сл. 5.). Дугачка је 8 мм. На глави и средњем трпу има многе беле неге; стражњи јој је трип озго црни а са стране бео. Ноге су жуте с црним бедром. Брста су отвореније боје но у крушково зоље. Ларва је зелена. Глава, рокасти шит, нинци и ноге, прве су боје. Ногу има осам а на леђима мрку пругу. Првићи слични предиво као и крушково зоља а брсти лишће главно, бреска, шљива, трешања и вишња, узрва највећи део коштуница, по којима је и добила име.

Зоља у мају или јуну снесе 30—40 жutih дугуљастих јаја у више редова на довој страни поменутих воћака.

Кад ларве потпуно одрасту, спуге се као и ларве крушкове зоље низ кочић на земљу, у ову зарују, у којој пре-

Сл. 5. Континуирана зоља (улећана).

образу у чауру, па на пролеће појаве као савршени инсекти — зоље.

Уништава се на исти начин као и крушкова зоља.

Црна трешњева зоља

(*Thetredo* — *Eriocampa* — *admirata*.)

И мужјак и женка боје су црне; а само ни је предња страна бедра бледо жрка. Крила су, као и других зоља, осута мрежастим жилама и више су заматљена. Пинци су им другачије колело и половина тела с гланом, имају девет чланака (претенова); треба је чланак најдужи; идући напике венто су забобљани. Дужина је зоље 5-5 мм. а крила у распону ширине 11 мм. Јањају се у августу.

Гусеница има двадесет ногу; ноге су прилично дебеле и с подуким длакама. Ово главе је више као падуљена а одатле почев све ужа те тако личи више мање на мувоглавца. Ово је зеленаста а исто тако и предња део главе. Ово је њанто црна и више као пољивена црним мастилом. По телу имају ситне бодљаве длачице и на воћкама је од јуна до септембра. Дугачка је 10 мм.

Дугља је у тавној врећи од септембра до јуна идуће године када се претвори у савршеног инсекта — зољу.

Гусенице штете лишће трешњака, крушка, шљива, трава и кајеније. По три, четири и више гусеница налазе се на горњој страни листа. Лист на коме су поједу тако да остале само скрама (покојница) са скелетом. Лист се због тога осуши и виси, а с тога што се спреча у распаљивању, омете се и сам рад, јер и овај — опадне. Кад се гусенице пресавују и четири пут, што бива у септембру, зарују се у земљу и у овој се претворе у дутку (чауру). На чауре излазе савршени инсекти тек у јуну идуће године.

Грађанину у циљу уништавања ове зоље пресјају воћке одјаром од некуваног лишћа арчиноке и дуљана. За овај циљ узму 14 литарама лишћа арчиноке шеје за пола часа кувају у 50 литара и онда од воде у којој је кувано лишће дутана додаду за половину, колико се кувањем добило одјара од арчиноке. Раствором пресјају воћке пошто се исхладиле. Осим тога пресјају воћке и растором жрета. За овај циљ узму 7 литарама жрета у 100 литара воде, па жретици додаду 1 кгр. перајет сапуна, 0,5 кгр. исушана сумпорна и трешњу воду, на тим пресјају воћке више пута. А да се униште чауре у земљи препоручује се прекопавати воћке од новембра до маја идуће године и да се земља залија што боље утаба, те да се тиме изгнече све чауре.

Белоножна трешњева зоља

(*Thetredo* — *Cladius* — *albipes*)

Од поменути трешњева зоља разликује се у главном по белом ногама и крилима, венто је већа (6 мм.) а исто

тако већа је и гусеница (13 мм). Гусеница је зелена мање сушена у доњем делу тела, те с тога не личи на мувоглавца.

Зоља носи јаја на доњој страни лишћа трешње, крушке, шљиве, трава и кајеније, обично између перава, ребара. Из јаја изилзе наскоро гусенице које одмах потпуно штетити лист на коме су, да га потпуно избуше свог и једу. До краја маја или половине јуна, често се због њих не може видети на воћки ни један цео лист. Кад се развију потпуно, зарују се плитко у земљу у тавку чауру, по којој пут узауре се и на самој воћки и то између лишћа и тада се већ после неколико дана појаве савршени инсекти, чије женке још истог лета носе јаја, дакле два пут у години. Зоља је тада далеко штетнија но онда кад чауре пресине у земљу, јер у последњем случају за годину дана дају само једну генерацију, већу тим у првој — дне.

Да се штеточина уништи препоручује се иста процедура као и против црне трешњева зоље, а нарочито не треба пропуштати окопавање воћака у обину кругу.

Зоља на огрозу и рибизли

(*Thetredo* или *Xematus ventricosus*.)

Зоље имају прву главу виаче су пренистао жуте. Женке имају по три врле на горњем делу средњег тела. Пинци су чекљави, прилично дебели и састоје се из девет прстенова — чланака. Крила су танка с нрним жилама и оградјана отвореније боје. Дужина је зоље 6—7 мм.

Зоља се јања у априлу. Женка снесе до 150 јаја на лишћу огроза и рибизла из којих наскоро изилзе гусенице (ларве).

Гусенице су зелене, но груди и посљедња три претена боје су жуте. Имају по 20 ногу. Глава ни је њанто црна. По целом телу имају црне бодљачице из којих избијају прие чекиње. Гусенице су дугачке 15 мм. Лишће на коме су оштете толико да од њега осталу само ребра, а кад их је пошине, оштете сасвим небу једну. Ако се чине пошале онда се згрче у обину S и у том стању спуге се на земљу.

Кад потпуно израсту, што бива при крају маја, зарују се плитко у земљу, у којој се и узауре. Чаура је извешана с грудимама земље. Из ње изилзи савршени инсекти, зоља, већ после четри недеље и ова одмах отпочије пошти јаја. На тај начин гусенице оне зоље јањају се у два маха: једном крајем априла а други пут у августу. Гусенице које се јаве други пут пресине у земљу, одакле као савршени инсекти излазе у априлу.

Да се гусенице униште треба их стресати с воћака, а добро је и кад се воћке праше песком. Осем тога могу се танјавити на исти начин као и зоља на трешњама.

Ваг. А. Тодоровић.

Шта је потребно за Главинићеву сушницу и колико она стаје?

Пре праткога времена обратио се Српском Пољопривредном Друштву г. Драгутин Тешић, учитељ у Недељцима, ерезу Јадранског. окр. подришком. Једини писмом, у коме моли да му се ближе опише Главинићева сушница и да му се до сигница каже: какви и колики делови требају за сушницу од 24 лесе, а и предрачу, шта стаје? Јер из десетданах саопштења у новинама није могао то сазнати, а рад је да идуће године подигне једну за своју властиту потребу и ради домаћине у своје крају; па, како се ми надамо да ће имати још пољопривредника, који би, као и г. Тешић, желели што више сазнати о овој сушници, а нарочито, колико стаје (кошта), решили смо се да му овом путем одговоримо, како би се и други користили, које ова ствар интересује.

У овоме одговору бићемо кратки, будући се без потребних пресека неможемо упуштати у детаљно описивање суннице, а претеже, за сада, не можемо предмавати јавности.

Главнићева сунница, која је подигнута у Г. Добрињу, ср. пољског, овр. јачином, по својој спомениости неравнотежу је тогано ништа од обичне, домаће суннице, и унутрашњости врло мало. Зидана је балом, тежења су јој од камена а надземни зидови од опеке (насле). Има два-наест леса (у два реда, по шест у реду), једну гвоздену пећ (од дима) и замале деви за спровођење дима. Пећ је смештена у нарочитој капади за спровођење дима, и загрејан кроз нарочите капале у сунцину спроводи. За сушење шљавца употребљавана се загрејан, сув ваздух, и зрачна топлота (јава) деви за спровођење дима, напана за спровођење загрејаног ваздуха и собица у коме је пећ смештена. За одвођење ваздуха, засићеног воденом паром из шљавца, удемени су нарочити канали са затворима на крајевима. Лесе су од врбовог пруга, приканоног танким јексерцима за пречање, дугачке су 2 $\frac{1}{2}$ метра а широке су 90 сантиметара. По изменевоме плану, пак, имаће лесе од сада чисту дужину од 2 метра и 20 сантима, и чисту ширину од 1 метра.

Сунница са 12 типних леса, може да прими у себе 470 до 480 крп. сирихих шљавца, а толико прима и она у Г. Добрињу. Али, без икаквог споро посупљивања и узимања већих добрих особина, може се Главнићева сунница удемити да има 14 или 16 леса, и тада би могла пријети у себе 550 до 630 крп. сирихих шљавца, а ако би се шљавце пакљиво на лесе ребаље онда и више.

Да би се што потпуније користили свима добрим особинама ове суннице, треба лесе начинити од приканоног пруга. Са типним лесима ради се много боље и лакше, јер су знатно лакше од обичних, плетених, а нису много ни ступље, пошто за вањско грађење није потребна икаква особита вештина. Обични, отресивји раденици, могу их лако градити.

Главнићева сунница може се градити од опеке (шлге), ћерича, пруга и балта (чауре), и камена. Тежења треба увек да су од опеке или камена.

Најлакше и најбрже иза се од опеке или ћерича.

Радијење на којима леже лесе, могу се удемити исто овако као и код обичних сунница, само треба да су четвртаста а не округла. Затварачи отвора, кроз које се лесе улаче и излаче, удемени су као и код обичних сунница.

За кров су најбоља прен или ћерамиде, али без велике опасности од пожара, могла би се употребити шпандра или папрат, а да и не помињемо и камене плоче, где их има.

Пећ је, као што смо раније већ напоменули, метална — од алма, и сасвим је одвојена од простора у коме се суше суне, а деви за одвођење дима толико су удаљено од дрвених делова, да је сунница, ако се може наћи при раду, скоро сасвим сигурна од пожара.

Сушење шљавца доприле се само на десима најгорњег реда, с тога при раду треба само на тај ред леса и пањита, а не морају се све прегледати, као код обичних сунница.

По извештају, који смо добијали из Г. Добриње, за све време сушења, радња су само два мизка.

Прежа резултатима, добијеним упоређивањем сушењама у Топчидеру и Г. Добрињу, изајал да Главнићева сунница може да изабди за тридесет дана 18 до 23 мет. центе (нових тавара) сувих шљавца, више но обична — које су за 5 до 6% теже од оних са обичних сунница. Које се и какве све користи могу имати од ове суннице, изнесено је у напису: „Значај Главнићеве суннице за производњу сувих шљавца у Србији“ штампаном у 1. 4. и 5. бр. „Тешка“ од ове године.

Што се цене тиче, може се уопште рећи да се једна Главнићева сунница са 12 леса, потпуно спремна за рад, може начинити за 250 до 300 динара. Првава, тачна цена,

за поједине крајеве, зависи, пак, од цене потребног материјала, цене радне снаге, од времена кад се гради и од тога, да ли се употребљавана властита радна снага и материјал, или се све мора пожеди плаћати.

Ми ћемо овде изнети: колико стају пећ и остала гвозђарија, колико је од кога материјала потребно, и колико, отприлике, треба надница, на ће према тим податцима сви ми ухватили приближно тачан рачун, шта ће та једна сунница са 12 леса стајати (конкретно) у неговом месту, само при склапању тога рачуна треба имати на уму и то: да ће се, скоро сва материјал старих сунница, а нарочито кровови, који употребити и за нову сунцину, те с тога предстоје овога материјала треба одбити од укупне цене.

Пећ, деви за одвођење дима и остала потребна гвозђарија за једну сунцину са 12 до 16 леса, стаје у Београду сада 60 динара.

За зидове, кров и остале потребан је, пак, следећи материјал:

1.) 2000 до 2200 *планских опека* (шлгала), ако се и тежења изају опеком, а 1700 до 1750 ако се тежења изају каменом. У овоме другоме случају потребна су и 2 кубна метра камена:

2.) 1700 до 1750 *темеља* (за планску опеку) и 2 кубна метра камена за темеље, ако се гради од ћерича:

3.) Ово 7 до 7 $\frac{1}{2}$ кубних метара камена ако се цела сунница зида каменом:

4.) За таван, отворе кроз које се лесе улаче и излаче, радијење и затвараче, потребно је:

2	треснице јаве	$\frac{2}{15}$ см.	дугачке	320 см.
2	"	"	"	320 "
2	"	$\frac{12}{10}$	"	320 "
2	"	$\frac{16}{16}$	"	280 "
2	"	$\frac{10}{10}$	"	280 "
12	штваци	$\frac{12}{12}$	"	400 "
16	"	$\frac{12}{12}$	"	350 "
16	летова	$\frac{21}{12}$	"	320 "
20	десала дебљих 2 $\frac{1}{2}$ "	"	"	380 "

5.) За кров потребно је:

3.	греде јаве	$\frac{11}{14}$ см.	дугачке	420 см.
6.	растован дивеца	$\frac{16}{14}$	"	дугачких 230 "
2	греде јаве	$\frac{12}{13}$	"	дугачке 700 "
15	рогова јавих	$\frac{7}{10}$	"	дугачких 290 "
2	рого јавла	"	"	дугачка 375 "
4	"	"	"	240 "
4	"	"	"	140 "
8	пањити јавих	"	"	дугачких 250 "
90	летова	$\frac{21}{5}$	"	380 "

1700 до 1800 црепова, и потребан број ћерамиде за слене.

Овоме треба додати још и потребну земљу и плеву за балто и воду, а исто тако и потребну дрвенарију и пруге за 12 леса. За успешан рад при сушењу врло је добро да има и резервних леса, и то бар 6.

Надница обичних, зидарских и тесачких (сеоских), може се рачунати 35 до 40.

На завршетку имамо да учинио и ове напомене:

1.) да се свака обична сунница, која на задњој својој страни није ступила угодана у земљу, може доста лако претворити у Главнићеву сунцину, али ми не препоручујемо то препирање, јер је много боље стару сунцину порушити на материјал од ће употребити за нову;

2.) да се вредност Главнићеве суннице потпуно исплаћује прве године њене употребе, јер камак, који се јавља због наше добијених сувих шљавца од исте количине сирихих, због веће цене, због штете на горви и радној снази, износи код једне суннице за време рада од 30 дана преко 400 динара.

К. Д. Г.

Б Е Л Е Ш К Е

Утицај воде за пиће на млеко код крава музара. Топлота воде, која се даје стоци за пиће, од утицаја је не само по здравље стоке, већ и по саму млечност код крава. На једној економској огледној станици чиници су у томе правцу врло интересантни покушаји, које ниже саопштавамо.

Изабрато је шест крава, које су храњене у два одељења. Свака музара добијала је дневно на мие хране: $2\frac{1}{3}$ кгр. мешави, помешаних са једним кгр. овеане јарме и 3 кгр. сена, а поред тога још севне колако су могле јести. Време тих огледа трајало је девет недеља, а стока је дневно једном појена. При подесном времену пуштана је још и на испуст.

Али при тако једнакој храни, граа у оба одељења појена су водом неједнаке топлоте и то она у I одељ. водом од 0°C. а она у II одељ. водом од 21°C, топлош. Време огледа било је подељено на три периоде и на крају сваке периоде давана је појединим музарама вода једнаке топлоте, да би се утицај њених могао поузданије одредити. Стока тако појена, дала је овакав млечни приход:

1. При појењу умереном водом једва музара давала је дневно просечно за $\frac{1}{2}$ литра више млека, но када је појена хладном водом од 0°C.

2. Музаре су свакодневно пиале просечно по $31\frac{1}{2}$ литар хладне воде а $36\frac{1}{2}$ литара умерене воде; пиале су, дакле, за 5 литара више дневно.

3. При појењу умереном водом појеле су краве сразмерно више хране, него при појењу студеном водом и то дневно нише за 0-37 кгр.

4. За добијање једног литра млека било је музарама потребно при појењу студеном водом 1-54 кгр. стве хране, а при појењу умереном 1-44 кгр.

5. Што су музаре нише пиале, то је млеко било поједније.

Наведени покушаји довољно су јасан доказ, од каква је значајног утицаја на количину млека појене краве музара умереном водом.

Ср.

Г Л А С Н И Қ

Управа Српског Пољопривредног Друштва. — На XXX Главном Годишњем збору изабрано је више од обичне половине чланова и то:

За председника г. Рама Мишовић, а за одборнике: г.г. Александар М. Секулић, Коста Д. Главинац, Милутин М. Савић, Милан Јовановић, др Марко Т. Дезо, Најо Т. Тодоровић, Драгутин М. Јовановић, Илија Крешчић и Бушко Богдановић. — те тако Управу за 1899. годину састављају још: потпредседник г. Мата Јовановић, благајник г. Владан Д. Тодоровић и одборници: г.г. Стеван Јакшић, Душан М. Спасић и Алекса М. Живановић.

Нови редовни и почасни чланови Српског Пољопривредног Друштва. — На XXX Главном годишњем Збору изабрани су и то:

а) За редовне:

Г.г. Јован Жујовић, професор Велике Школе; Милан Недељковић, професор Велике Школе; Михаило Волчић,

председник привредног суда у Прокупљу; Андрија С. Јовановић, ховорарни наставник Учитељске Школе у Алексинцу; Љубомир Булаковић, порезник у пензији; Ђорђе Христовић, сточни лекар; Василе Терзић, учитељ; Милоје Спасић, учитељ; Никола Јовановић, учитељ; Пауи Димитровић, учитељ; Радован Јерковић, ђавок; Милан Јовановић, окружни шумар; Јован Буковача, окружни шумар; Доброслав М. Јовановић, економ; Радомир Живановић, економ; Станислав Р. Сивић, економ; Веселин Токић, руководиољ окружног лозног расадника; Бољадар Милановић, подблагајник; Огњан Рудковић, економ; Милан Милојевић, економ и Тодосије Радичевић, економ.

б) За почасне:

Г.г. Никола Тесла, електротехничар; Јован Станојевић, прото; Петар Алексоновић, дариник и Павае Стојановић, дариник.

ЦЕНЕ ЗЕМАЉСКИМ ПРОИЗВОДИМА

Београдска Бераз, житарски трг од 3—9 фебруара 1899. године.

Слабо цене нашег жита на поштанском тргу, као најдлажнији за наш извоз, спречавају готово сваки извоз. Услед тога као и услед обилатасти жита у оид, стопариштама, наши млињари не беху расположени за куповину, бар у почетку оне седмице. При закључку седмице пак, и поред лабаве тражиње, било је инак већих закључака, и то младеповачке (по 17-80) а нарочито средње робе београдске по 17-60 дин., шабачке по 17-50 од 100 кгр. У прошлој недељи продато је 330.000 кгр.

Цене осталога бехе промениле и то: чачкаској пшеници 18-10—18-30 дин.; паланачкој 18—18-20; младеповачкој 17-18—18; београдској 17-60—17-80; шабачкој 17-30—17-50 оспу 9-50—9-70; јетму 11—11-20; све од 100 кгр. и купчев матаџни Београд-Сава.

По берзавским правилима (уазелима) један берзавски закључак мора износити најмање 100 мет. пенги или 10.000 кгр. и бити произише ваљиво, али по мушти.

Каловића угађена за 1898/99 год.

Пшенице (у једном хектолитру)	75 кгр. са 10% уродице
Јечма	58 " " 8 " "
Ражи	70 " " 10 " "
Овса	41 " " 4 " "

Код пшенице, ражи и јечма уродица се рачуна бројно, а код овса од тежине. Код пшенице, ражи и јечма, роба је испоручена и огрда, кад је преко правила (узасна) са 2% више уродице. У томе случају продавац одбија купцу за сваки 1% више 0-65 дин. за 100 кгр. робе.)

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XXX СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

државне 19. јануара 1898. год. у Београду

Били су: Председник г. Рама Милошевић, благодјеник г. Балагоје Д. Тодоровић, одборници: г. Г. Алесандар М. Секулић, Драгутин М. Јовановић, Коста Д. Главанић, Милан Јовановић, и Паја Т. Тодоровић.

Безлично економ Палеа М. Радошљевић.

250. Прочитан извештај о раду Друштва и његових Подружја за 1898. годину. Одбор усвоји с тим, да се штампа гармондом у издању 2—3 броја *Тежак*. Бројеви у којима буде штампан овај извештај да се печатају у 50 примерака више по обично, како би се ови сушарни бројеви могли раздати члановима у кућем Главном Збору. Извештај да се не одштапава. А о штампању извештаја подружјинских да се реши донајде.

СТЕЧАЈИ

Српског Пољопривредног Друштва потребан је секретар и један *екседитор*.

Плата је годишња секретару 3000 а екседитору 960 динара, колико је предвиђено буџетом Друштвених расхода за ову годину.

Право на стечај за секретара имају према чл. 21. Друштвених правила редовни чланови друштвени, који докажу да поред стручне спреме познају и наше пољопривредне прилике.

Дужности су његове према чл. 25. друштвених правила оне: да води записник у седницама одбора и зборовна (осим повремених), да води друштвеној кореспонденцији, да руске пољопривредне справе које Друштво изручује, да се стара о издавању и распрострањану оних дела, која Друштво прики и награди, да потписује према предомину сва друштвена акта осим познатих; да чува и одржава у реду пољопривредну опрему и књижицу Друштвену; да израђује извештаје о друштвеној радњи, па да их пре збора на 20 дана предаје Управном Одбору,

те да их он преко друштвеног органа, а по могућству и других новина предаје јавности — и за све то одговара морално и материјално.

Право на стечај за екседитора имају лица која су свршила низу пољопривредну школу код нас или на страни. Његове дужности одређиве су уговором.

Према чл. 23. друштвених Правила са лицима, која буду изабрана за секретара или екседитора, почиње се уговор најмање за једну а највише за три године. Отказ службе може бити најмање на два месеца унапред с једне и с друге стране, а продужење уговора примиће се само у току последња два месеца његова рока.

Рок пријаве до 1 марта ове године.

Позивају се они који желе добити једно или друго место да се до означеног рока пријаве Српском Пољопривредном Друштву у Београду, и поднесу доказе о својој спреми.

Бр. 753. Из седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва 1. Фебруара год. у Београду.

ОБЗНАНЕ

Претплатницима Тежак. — По решењу Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва од 9. јануара, *Тежак* се у будуће неће слаати ником на терезу. Умољавају се претплатници, да што пре поштом претплату на *Тежак* за 1899. годину. Ово важи и за оштинске, помажуће и подружјинске чланове.

Цена је листу као и до сада: *За Краљевину Србију*, за годину 8 динара; друштвени чланови помажући, чланови свију друштвених подружја, војници сталног кадра и ђаци, манастири и земљорадничке задруге,

добивају лист у пола цене, ако положи претплату унапред за целу годину. *Ван Краљевине Србије*, на годину 10 франака или 5 еор. аустријске вредности; по српска пољопривредна удружења и њихови чланови као и српске земљорадничке задруге и четивонике, добијају лист за 6 франака или 3 еор. аустр. вредности кад унапред положи претплату, и кад се претплата код свог удружења преко кога ће их се лист и слаати. Претплата се шаље Српском Пољопривредном Друштву у Београду.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од неких врста од једног ступца по 10 пара днв; од осталих врста по 15 пара од врсте од ступца.

Већим огласима од једне стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 дина. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара днв. државне таксе.

За оглашавање више пута 10 од 100 јестинајде.

Преглед 8. броја Тежак: *Чланови:* О семену. — *Распоред државних институ.* — *Гусеница зоба.* — *Шта је потребно за Главнићеву сушину и колико она стаје?* — *Белешке.* — *Гласник.* — *Цене земљиних производа.* — *Друштвени и подружјински послови.* — *Стечај.* — *Обзаве.* — *Цене огласима.*

Јер се врло често дешава, да крмача жртву прасад пожеде, па после острашена и жљуи ждере.

Прасене крмача иде обично лако, и није им потребна нарочита помоћ. Деси се по неки пут, да прво прасе теже поје, и тада га треба покући и тако изаћи олиштати. Осталу прасад крмача сама избаци. Ако се гучача врца сама не откине, треба је прекинути на 2—3 сантиметра пред пупком па завезати, да кра не отиче. Кад и то буде, онда треба прасад од кошуља ослободити, обрвати и осушити, па онда оставити па суво и топло место. По себи се разуме, да крмачу не треба одвајати од прасица.

Пошто је крмача од порођајних болова слаба, не треба је тада много узнемиравати, и нарочито да је склоњена од других свиња, да је ни оне не узнемирављују.

Развијенија и котиририја прасад однах траже да сину и обично узимају предње сисе у којима више млека има; док слабија и неразвијенија прасад узимају оне сасе што су на трбуху у којима мање има млека. Кад прасад навишну до сину, тада крмача лежи, докле се год она не насити. Дешава се често да крмача тако легне, да онај други ред сиса прасад не могу да посисају; и тада је треба дићи, па ће она онда лећи на другу страну, те прасад могу и друге сисе посисати. Онда, кад је прасад сину, крмача перадо леже на влакно и мокро место, и зато ово треба да је суво. За време докле крмача лежи и прасад је сину, не треба ништа да је узнемирава. Јер, ако се деси, да је у то време што узнемири, она у оној складишту често пригвечи или осушати по које прасе.

За неко време по прасену не треба давати крмачи ништо чврсте хране, јер тада још трају порођајни болови. Најбоље је давати јој течну и млаку храну, како се жудаци не би преостријивали. Од чврсте хране може јој се давати без опасности зелена храна као: трава, детелина, зелена овас, сточна и шећерна репа. Зелену храну треба давати а рече квата, па тек онда давати. Као најбоју треба јој давати скуван па угвечен крошњир, различит сплављених млеком. У место овога најштак може јој се давати скувана јечмена или кукурузна јарма са пшеничним или ражаним меканама. Добро је да се дије један или други нашетак, треба да је топло.

Сувише киселу храну, не треба давати крмачама, које имају малу прасад, јер рђаво утиче на млеко, од кога прасад добијају пролив.

Кад се крмача довољно опорави и прочисти, може јој се давати и нешто чвршћа храна, али и тада постепено. Храна треба да је топла, да крмачу не гоји, него да је одржава у средње уравнаној стању, а при том да добро утиче на лучење млека.

Пошто крмача за време дојења има да храни себе, а и прасад, то јој је потребно давати више хране по обично. Најмање три пута на дан треба је хранили, и то да храна, по могућности, буде једне топлоте. Оброчи треба да су тако удашени, да се крмача никада не прејде. — Давати храну почембе а по мање много је боље.

Судови из којих се крмаче хране, треба да су чисти, да се храна у њима не кисели. Наши многи одгајивачи па ово врло мало пазе. Валове из којих свиња на и крмаче хране, не одржавају у потребној чистоћи, те се храна у њима квари, само ако мало дуже постоји.

Доста а при тој сувише јаке хране не треба крмачама давати, јер тада је и млеко јаче по обично, те прасад обављане и добијају розу, услед излише кашивног у млеко тлање. И, чим се то примени, треба однах крмачама давати мање и слабије хране.

Држи се, што свиње свида мле, ривама, да за њега није потребна особита чистоћа. Али то није тако. Свињца треба да је суво, чист, провајај а у хладно време добро подастр сувом сламом. Топлота у њему зими да је умерена, а леги за време топлех дана и јаких врућина да се свињца може подивати хладном водом ради одржавања потребне хладовине.

За време јаких врућина треба давати крмачама по чење свеже воде да пију, јер добро утиче на лучење млека.

Кад је време благо и топло, треба крмачу са прасицама пуштати па поље ради кретања.

Ово кретање врло је корисно, јер тада крмаче и прасад лакше варе храну. А све тога, прасад добијају лепо, витко тело и правилнији облик. Напротив, ако крмаче и прасад немају довољно потребноста њих кретања, онда им је варене хране немогуће, па због тога, а и због рђавог ваздуха, закрвљају у порасту, те добијају ружан телесни облик.

Тако прасад исеу добра за давати запат а доцније и не гоје се лако треба.

С тога ваља крмачама и прасицама поред добре и здраве хране, одржавати и потребну чистоћу а тако и кретање, које је од великог утицаја по добро развије и пораст тра. И. К.

ОСОКА И ЊЕНА УПОТРЕБА У ПОЉСКОЈ ПРИВРЕДИ

Осока је течност која отиче из сточних стаја, у којима бораве воље и говеди. Не има још а сада много земљорадничких имања, у којима се она различна однах а самој довршну али чак и по путу, коју поред сточних зграда пролази; по добро уређеним имањима она се сувљма у ондану и затворену јаму, која се копа обично било у близини сточних зграда било наред љубринта, којему она служи за поливање. Према храни, коју донања стога добија и према количини воде, која се и поред мокраће сипа у јаму, осока има разан састав, па по томе и разну вредност за љубрене земља.

Осока, која на један литар има додесеточлени састав, може се сматрати као основа средње вредности:

Воде	982.5 грама
Органичних материја	7.0
Минералних материја	10.5
Свега	1000 грама

по тежини или један литар по запремини

Садржина осоке у погледу азота, поглавног у стању амониака или амониачних соли, износи од прилике 1.5 грама на 1 литар (1½ килограм на кубни метар). Поташа која у њој постоји нешто у стању карбоната азота у стању соли (хлорид или сулфат), износи до 4.9 на 1 литар, дакле отприлике 5 килограма на кубни метар. Фосфорне киселине у осоки се налази до 100 грама на кубни метар. Густина осоке (тежина једног литра) колеба се од 1009.6 до 1000.7 грама.

Осока се може употребљавати на више начина:

1. *Разливање или понављање из бурџи* по пшавима а понајпре по ливадама. Она је од велике користи поглавита у земљана које су лаке, песковите, са мало креча, магнезије и фосфорне киселине. Осоку треба разблажити, т. ј. додати у њу од четри до шест пута толико воде колико она износи, не само да се избегне дејство амонијака који он биваје разједна, него да је поливање захватило већи простор земље. Осоку не треба разливати по земљи, која је засејана кивмама. Корисне састојке, које осока садржава у раствору (амонијак, фосфорна киселина и поташа) задржава тако рећи ову трешњака овај део земље, с којом се она тежакот додирне. Осока се може употребљавати и ради ђубрења ширате земље: у оном случају, најбоље је ако се осока разлије нешто пре самог сејања. У глиновитим земљана осока много мање користи но у лаким, песковитим, мршавим. Искуство је доказало, нарочито у Инглеској, да испред употребе овог течог ђубрета у збијеним глиновитим земљана треба да иде одводњавање или подубњавање дрвањем.

2. Ако се осока не употреби за разливање по ливадама и пшавима, може се с самом дришпу употребљавати на два начина: било да се остави да је унајз просторија у сточник зградама било да се одводњавама из сточних зграда скупља у канву јаку близу ђубришта и да се одатле ширком вади за подивање ђубришта.

Било би право још убедити земљораднике о големим губицима који за њих настају што никавак бригу не узлажу скупљању осоке.

Ако се тежови средњи састав осоке, који је мало час киселин, лако је уверити се о издатој, који би се чинио на да се добијају корисне материје, које у већини села једва кубни метар ове тежови, на штету здавања **ујди и родности земље носи на путеве и у потоке.**

Од кубног метра осоке:

1-5 кгг. амонијака по 1-50 дин. 1 кгг. = 2-25 динара

5 кгг. поташе по 0-40 дин. 1 кгг. = 2—

100 грама фосф. кис. по 0-40 — — — — —

Вредност кубног метра 4-25 динара.

Било да се осока употребљава разблажена водом за разливање, било да се употребљава за подивање просторике, што ће у толико увећавати кашњаву ђубрета, било непосредно да ова служи за све време ђубре на ђубришту ошљавка, мршави земљорадници неће никако ништа бити оправдања да не устану против небриге и пренебрегања, које се још тако много виђа, у погледу скупљања осоке.

ЈАВУЧНА ПИША

(Јавучни рилак *Curculio* или *Rhynchites* *Baschus*)

Жачи доста на Лозара (*Curculio Rhynchites* *Betuleti*), но од њега је нешто мање.

Тома јој је обрело подужијим длакама. Боје је метално ружичево по често с дубичастим, жлатошним или зеленкастим сјајем — преднамање. Рилаца је плава, дужице је од рилаца као глава и врат и кроз њу пролази стрелица за убавање.*) И ници и ноге такође су плаве боје. Глава и врат виде се лево, на њима су многобројне тачкице. Имају четврти крила, но на горњим (пошљацима) види се ред од покривних и ситних тачкица поређаних наизменично. Мужјак има са обе стране врата и спреда и позади по једну ваду бубу.

Паша се јавља рано у пролеће а налази се на цвету јабука и крушака. Држи се, да у доба, кад се појаве младари и ове набада, да би се спорије развијали те да с њима напоредно расте, али то као да не постоји у ствари јер још нико није знавао ову пилу на делу т. ј. да и оваку штету причинава. Она штети род јабука и крушака и то на овај начин: Женка по ошљаву начини увод на роду јабука или крушака и у овај сасе по једно а често и 3 до 4 јаја. Рилацом намести јаје да у јаји, која је дубока до 2 мм, буде подубоко, па затим оштећену повозину заравни што боље, и онда из стражњег дела пусти девањин сок, те њако напачић отвор застави потпуно.

После неколико дана изиле из јаја белчаста прилић који одмах отпочу штетити семенову кунџу и пранити ходник кроз део род тако, да овај излази и напоље. Ходник није овај потребан зато, да кроз њу одлизи напоље сав кукав ваздух. Род тако оштећен, ошадне пре но што сазри. Прилић, чим ошадне род, нишу кроз ходник, зарују се у земљу и у овој учура. На чатре нише ширених инсекат — пшпа — на пролеће, пред цветавје јабука и крушака, чекајући да се цвет појама и да се на овоме наставе.

Где се ова пшпа одомаћа, може причинити знатне штете.

Да се утамаши, потребно је, да се с пољана пре но што цветију, стресају у чаршаве и да се род, који ошадне, по могућству сваког дана збира и даје сивњакма, ико се на шта друго не би могао употребити.

В. А. Т.

*) Угњу су ни уздешена за осекама, те зато стражњом из рилаца да би ову могао завући у род, тачице пре тога увод.

Б Е Л Е Ш К Е

Ошљавана резница у маховина. — Виноградарица која имају посла са америчком лозом познато је, да се америчке подлоге, и ако се иначе лако прикљују, као на камаљене тежко приоре. Покушавало се на разне начине да се постотки примана камаљене лозе повећа. Ипачу осталога, доста добро учине на то: резање лозе на доњем крају кроз сам чвор, непосредно или до саме дијафраме (преградје) у чвору. Ово се објашњава тиме, што су ту највише прирани резерви састојци у лози, те је природно да ће ту бити и јака моћ избјављања. Други начин је поливање лозе пре камаљавња; али како се некако камаље (брокви) на ваздух брзо испуше, тако да се у земљи више не повраћају, то је тај начин напуштен. Једино још може се у томе терати док се на резотинама ошљаву (калус) образује; и на тада је потребно велике обаврности.

Понајуспешније је ошљаванае накамаљених резница у маховина. Тај је начин у употреби у Француској, где год се у велико производи камаљена лоза. Ради тога

се камаљене резнице сложе у сандуцима с маховином, држе у долаку где је блага топлота па се тако убрза образовање камаљена (калуса), а у исто време наступа и ерашћивање камаљена. У ношће доба иде се још даље, па се за ошљаванае накамаљених резница приповида нарочита врста маховине, која се зове: *Jadoo Fibre*. *Jadoo* је маховина која се збира са влажних и тресетних места; она се најпре испула, па се по неком особном начину засиђује хемикалјама и конденцираним врстама ђубрета, те се у њој може лоза, као и друго нешто бити, гајити без земље. Инвенцију потпурију да је ошљаванае лозе у овој маховини потпуно испробано. По томе, у овоме имамо једно средство, које ће можда ускоро имати ваљну улогу у камаљављу лозе.

Да се ускори кривање главогог (и трипог) семена — кошница, — треба га претходно распоредити у слојеве у сивој земљи и тако држати до почетка априла; тада га треба извадити из земље и држати 24 часова у води која

je zakisneljena sa 10% хлороподопичне киселине. Али ипак ће само мали део тако припревеног гдоговог семена проклијати исте године, већа део проклијаће тек друге године.
В.

Плетерство. — Једна врло важна грана привреде без сумње је плетерство. Код нас се јестина њиве није — сем нешто циташа — ни знала, али зато је у напреднијим земљама знатно раширено.

Немачка сама извози годишње на 5.000.000 динара врбовог прућа. И при томе раду земља се на 30.000 радника, не разумејући у то оне који се њиме као узредним занимањем баве.

Сама пак цена прућа врбовог из године у годину расте, и док је године 1860. продавано у Немачкој за 10—14 фор. 100 грб. године 1870. била је већ 16 фор. а данас је изише 18—20 фор. а код неких бољих врста и 30.

Просечно узето један хектар засајен врбом даје на 300 фор. прихода. Не при овоме ваља имати на уму да се она седи на таквом земљишту, које за ништа друго није.

Сем тога што се продаје пруће, и кора се да разно употребити, као: израду боја, приправу коности, простирку за сточи, гориво и др.

И кад се све оно узме изгледа да ће се свако уверити од какве би користи било, кад би се и код нас много баруштине и подводна места засадила врбом, која иначе леже празна.
Ж. М. Р.

Добар прамак за зубе. — „Fingrube“ препоручује ову смесу: Узми 1 део ситног ступиног маљовра, 2 дела ситног шпареног корена (у шпански Veischenwurz) и 5 дела ситне креде; све то добро измешај, накапај на ову смесу неколико капљица зајмина од њаве (Ol. Menthe piper.) и смешу у неку куглицу да не ветри.
Р.

Дојкиња не треба да пије никакво дражеће ниће. — Француски лекар др. Вилмс, доказао је у жедењској Академици на више живих примера, из своје праксе, да исплавање, травање, па и чести грчеви код дојкања, долазе већином услед тога, што дојкиње пију много дражећа нића као пиво, вино, рикају, крну кафу, и с тога је осудио против тога, да дојкиње у опште пију поменути нића.
Р.

Средство да се оштра на земљи не дими. — Често не може домаћина да удеши оштра на земљи, па се услед тога земља дими, и оштра, не само да поштра, поцађани стабло, него се од тога дима распростире по одаји и сирад а дим се таложи и на плаћа. Да се земља, односно оштра не дими, а да уједно и оштра и стабло много не чађаве, треба оштра, пре употребе добро навлажити жутијим вишњим сирћетом, затим га добро осушити и оштра у земљу уштра. Земља ће јасније светлети, неће се димити, вити ће смртити.
Р.

Рутина ће бити преко лета зеленија и гушћа — кад ју с јесени, или пред саму зиму, сесним сагорелим, зрелим љубретом нађубрило. Што трава на рудинама по парковима преко лета жути, није томе узрок ни случајна суша, колико слабо земљиште. За љубрине рудине треба да је љубре у тој мери сагорео, сагорео, да изгледа као црна земља. Скораније љубре није с тога добро за љубрине рудина, што испод неге трава жути и труне. За рудине је најбоља ситна, сивкаста трава, јер је у порасту најнижа а то се за рудине и хоће.
Р.

Фаније боре зимских јабука — најбоље се одраже на следећи начин: Сваку јабуку треба замотају у танку провинућу хартију, као што се оно замотавају лимун и перанце, па их тако сложити у сандуке, или поређати на подлице. На овај начин одражаће се свака јабука — претпостављајући да је свака здравна и руком убрана — до самога лета, изгледаће као да је скоро с дрвета убрана и неће на себи имати ни најмање боре, него ће бити глатка и светла, као да је носком преднена. Пре по што би их у хартију замотавали, морамо их после брања оставити неко време да престоје, да се мало исаре, живоје, да љуска буде потпуно гува.
Р.

Талог од прве капе (кавесац), — врло је добро средство за гојење гусца, па га зато не треба бацати на љубре, него га прикупљати у један суд, па га оштра да наведени део овако сирежити: Треба узети 2/3 шпанског меншиа и 1/3 талоба, па обоје водом замесити и направити као лењаву водна зрна, затим их осушити и њима гусце клупати. Од овога се гусце врло брзо гојеје и добију врло гусно месо и ватерцу.
Р.

Г Л А С Н И К

Приновљени чланови Српског Пољопривредног Друштва у 1899. години. — На сирчетку 1898. године Српско Пољопривредно Друштво имало је чланова, и то:

Добротвора	18
Утемељача	69
Помагача	223
Почасних	63
Редовних	157

У току 1899. године **приновљено** је, и то:

Редовних 22 (на Збору од 30. јан.);

Почасних 4 (на Збору од 30. јан.);

Добротвора 2: г. **Филип Јовановић**, трг. из Крушевца и г. **А. С. Фарков**, агент г. Бергота и Кошч. из Бара, у Француској;

Утемељача 7: г. **Јосиф Амудж**, трг. из Шања, Риста Дамјановић, трг. из Шања, Њиљад Винтерштајн, трг. из Шања, Филип Павловић, трг. из Шања, Нахман Аврамовић-Бојан, трг. из Шања, Јаков Рањковић, трг. из Шања и Љубовић Н. Стојановић, бив. судија, кога је уписала мајка, госпођа Тава, удовица пок. Николе Стојановића, члана апелационог суда у нешију.

Помагача 15: **Дмитрије М. Марковић**, ревиор шабачке парнирнице; **Милош Б. Вранковић**, магационер шабачке парнирнице; **Милан Игњатовић**, прегледач парнирнице шабачке; **Милан Весовић**, прегледач парнирнице шабачке; **Селмир Весовић**, гимназијста шабачке гимназије; **Димитриј М. Павловић**, заштитио шабачке парнирнице; **Стеван Д. Јазаренић**, шпедитер шабачке парнирнице; **Илија Палаћ**, шпедитер шабачке парнирнице; **Петар Митровић**, шпедитер шабачке парнирнице; **Милан Јанковић**, шпедитер шабачке парнирнице; **Јоца Пузић**, агент Српског Бродарског Друштва; **Васа Богвићенић**, агент аустрелског Бродарског Друштва; **Врачарки Вуковић**, трг. из Шања; **Коста Шаранос**, трг. из Шања; **Божо Јазаренић**, трговац из Шања.

Тако Срп. Пољопривредно Друштво **сада** има чланова:

Редовних	179
Почасних	67
Добротвора	20
Утемељача	76
Помагача	238

Узлог од чланова Добротвора и Утемељача иду у **Пољопривредни Фонд**, који је на сирчетку 1898. године износио **20.150 74 динара**.

У току 1899. године овај се фонд увећао и то:
 У месецу *јануару* са 1700 динара, тако да Подзир-
 вредни Фонд сада износи суму од **21.851.74 динара**.

Нове награде виноградарина. — У белешки нашој, којом смо јавили о издатим наградама за исправно подигнуте винограде америчком лозом, по раније расписаном стању, издати смо жељу да се на том путу и даље настави; јер у томе налазили смо подстрек, а уједно и пошох, од стране државе да се обнављање винограда у нас преше бржи током. Нама је драго што жижено забележавамо, да је г. *Министар Нар. Привреде*, користећи се законским овлашћењем, расписао нове награде, које се имају издати такмичарима у 1900-тој години. Распис је штампан у *Српским Новинама*, и садржи у главном ове тачке:

Награде се имају овако поделити: за *округ крајински* три, и то једна од 300 динара, а две по 200 динара; за *округ кривопаланки* две, и то једна од 300 динара и једна од 200 динара; за *округ нишки* две, и то једна од 300 динара и једна од 200 динара; за *округе тамошки, подунавски, моравски, поморавски, и крагујевачки* по једна од 300 динара.

Погодбе (услова) који се траже од такмичара ове су:
 а, да је земља, на којој је виноград ривљана у дубини најмање 60 сантиметара;

б, да сорта подлоге (америчке лозе) одговара земљи и да је земља претходно испитана на пречмеру (валдијетру);
 в, да је виноград овакљављен донаћом лозом и од сората које се највише гаје у допличном крају, и да су у првом реду сорте за вино („вињске“);

г, да су сорте донаће лозе (којима су подлоге казљивене) у винограду надвојене у групе („у чистом саду“), а не помешане;

д, да виноград има најмање 2000 чокота од добро сраслих и здравих калонама, и да су ови посађени у правилне редове и у растојању најмање 1 м;

ђ, да се виноград одржава у добром стању, да има јарнова (ендека) и отука за отицање воде, а по потреби и зарављана (гераса) против својена земље.

Рок пријаве за такмичаре је *1 август* 1900 год. Уз пријаву ваља поднети: *узвешне* општег суда да је виноград својина такмичара и да је земља припремљена као што се захтева тачком а; и *узвеште* да је земља испитана на пречмеру, по тачки б.

Осени поједнаца за награде могу се такмичити и у дружева.

Као што се види, овим је Стечајем дата могућност, да се може такмичити већи број, па и мање имућнијих подзирвредника, јер је број чокота смањен на 2000. Осим тога и број награда је повећан, па су узети у такмичење и нови окрузи, у којима је виноградарство било ваљда на гласу. Најзад, у такмичење могу улагати и привредна удружења, која подижу винограде за узгод и за своје чланове, као: Подружине Срп. Подзирвредног Друштва, Виноградарско Задруге, итд.

Први српски расадник воћа и лозе. — Министар Нар. Привреде решио је, да се у *Сурдулицкој* засује први расадник воћа и лозе за срез *мушарци*. Ради тога је општина *сурдулицка* уступила један део своје утрине *Дубравка*, у величини од 3 хектара, врло плодног земљишта за наменени циљ. Од овога је друго земљиште, које припада општини, у величини око 4 хектара, које ће се поступно употребити такође за сврхе расадника. По наређењу Г. Министра, ишли су г.г. В. Буријан, вођар управе *Томчадерске* Економије, и Петар Матејић, калешар, са српским ватечиним примјам земљиште од општине и претстали уређењу његовом.

Ми поддржавамо овај први корак па извршењу закона о унапређењу воћарства и рудујемо се, што ће овај један од најважнијих и најпривлажнијих за летње уживање крајана у нашој лепој домини, у летош још више добити и у привреди се унапредити.

Подружнина сивењачна. — Она најмања друга осталих Подружнина Срп. Подзирвредног Друштва, нећ па првом кораку показује од себе особите живости. Она је срећна, да су јој добротвори: *Илигово Величанинство Краљ Говедар* и *Илигово Величанинство Краљ Милан*, Љу, осим тога, лепо прихватили сви шибеници људи у селу и околини; па и општина сивењачна решила је, да, и поред оскудне у тргнама, уступи Подружници за оснивање *расадника лозе и воћа* земљиште од око 3 хектара. Одобрене од надлежне власти нећ је готово; и Подружнина је предала, да још докаже је време, поспришама све послоне ово дневнама расадника. Те ће послоне руководић парочито стручно лице, те је гаранција да ће се они и правилно вршити. Сивењачно и околина још једна од најважнијих виноградарских крајана у нас; а са су виноград, на жалост, па надлежну, поглавито услед *епохотерне заразе*, по доста и од *Перишопоре*. Већ с тога што им је близу ишики лозни расадник у *Илигу* је, да ће се вредни Сивењачни иренути па обнављање својих винограда америчком лозом; али оснивање расадника у њиховој средини па сваки начин још ће јаче тај посао потпомаћи. Подружнина је решила, да својим члановима даје лозу иременом и бесплатну. Ништа и прекрасна долина сивењачна подсећа је много и за воћарство; и расадник подружнички потпомаћи ће такође да се одобре и подесе сорте одмаће, од којих ће становништво плати не мање лезе користе.

Набавка приплодних говеда. — Министарство Нар. Привреде набавило је пре неколико дана осам стоних јунаца и два јунца *симентаљске* расе, ради оснивања једног чистог симентаљског запата говеда у нас. Говеда ова купљена су па јавној лицидацији прекобројног града запата говеда државног сточарског завода у *Вабolini* у Угарској. О симентаљској раси говеда мишљене је стручњаци врло повољно и парочито у новје доба све се више дена. У *Мађарској* ипр. све се више одолава симентаљска раса говеда и већина њихових државних економских завода гаји ту расу говеда ради *распрострањења* у земљи. Привредници њихову кунузу приплодна града симентаљско по врло велике цене. — Приплодна града која је купила наше Министарство Нар. Привреде сменштена су у *Томчадеру*, где се има засновати запат симентаљских говеда. То ће бити у нас први већи запат чистих симентаљских, па с тога ћемо ускоро проговорити у овом листу коју више о симентаљској раси говеда.

Златиборски сувати. — Решењем Г. Министра Нар. Привреде од 8. децембра пр. год. изнеси државни сувати у *Златибору* уступљени су за ову годину околни селњацима, и то: „*Беле Воде*“ селњацима села *Брањана* за 1000 динара; „*Буџе*“ општини *небојској* за 700 динара; „*Вел. Шајковци*“ селњацима села *Доброселце* за 1200 динара, и „*А. Рибница*“ селњацима села *Јабланице* за 900 динара, с тим условима: да их употребе само на нашу своје домаће стоке, а гуђу стоку не могу нипштати на траву ни сено продавати, у противном стога ће им се *одмах* иставати, а *наплаћена* сума задржати за *шумски фонд*. А остали пак сувати и то: „*Густи брод*“, „*Крајеви*“, „*Честе*“, „*Брегони*“, „*Пола Кобиле Главе*“ и „*Обудонице*“ („*Краљева Вода*“) издатиће се под трогодишњи закуп *општинској* лицидацијом, којј ће држати начелство *опр. ужићког*.

Јос. М. Ј.

Жупљани и обнављање винограда. — Једну врло пријатну појаву имамо да забележимо из *Жупе*. Лозни расаднику у *Алексајдровцу* (у *Жупи*) пријавио се за лозу бану 500 милошћина, и то скоро искључиво само за лозу

за подлогу. Жуљани су даке, отпочeli озбиљно да раде на обнављању својих винограда, који су већ сасвим поштинени, и то на поузданој основи — каљашевој, и Жула као и Крајина живела је од винограда; нити се Жуљани,

услед правила у којима су, могу обрнути на воју ДРУГУ страну, него опет на винограда. Али колико су они у томе увиђавали од Крајинаца, који се тако тешко решавају на обнављање винограда америчком лозом!

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XXXI. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

држана 22. јануара 1899 год. у Београду.

Били су: Председник г. Раша Милошевић, благајник г. Балагоје Д. Тодоровић, одборници: г.г. Александар М. Секулић, Алекса М. Живановић, Драгутин М. Јовановић, Коста Д. Главишић и Паја Т. Тодоровић.

Као гост г. Светозар А. Петковић, управник друштвеног добра у Шапцу.

Бележио економ Павле М. Радосављевић.

Пре него што је приступило раду по дневном реду, председник извештава, да је Друштво добило нове чланове, и то:

за *Угемљаче*: г.г. Јосифа Аламу, Ристу Дамњановића, Пјавата Винтрихштајна, Филипа Павловића и Дамјана Аврамовића-Ђојана, трговце из Шапца, Јакова Ранка, трг. из Ниша, и пок. Љубомира Н. Стојановића, судију сиедорског суда у пензији (уписао га г-ђа Тана Удова пок. Николе Стојановића, члана апелационог суда у пензији); и за *Помагаче*: Димитрија М. Марковића, ренџора, Милоша К. Браковића, магационара, Милана Игњатовића, и Милана Веселића, прегледача, Дамјана М. Павловића, прапшанца, Стевана Д. Лазијевића, Илију Палчића, Петра Митровића, и Милана Јаковљевића, шедитери царинишне штабке, Селмира Веселића, гимназисту, Бречера Јучковића и Косту Параноса трговце, и Боку Лаазаревића, гостионичара из Шапца, Јозу Пушића, агента српског и Косту Параноса аустрајског бродарског Друштва.

Улози угемљачки улозици су; а помагачи положили улог за 1899. годину. — Примљено са захвалношћу.

Прочитан XXIX. и XXX. записник одборне седнице Усвојен је.

251. Чита се писмо Г. Министра Нар. Привреде од 13. ок. месеца Збр. 7457, којим извештава да је набавно од Ф. Бергота из Вара у Француској 35 килограма семена свилених буба, да ће семе доћи на друштвено име, с тим да Друштво семе прими, од које количине да преради 30 кгр. г. Моршца А. Тајпалу, трг. из Крушевца, ради раздавања под извесним погодбама одгајивачима из окр. крушевачког и моравског, а осталих 5 килограма да Друштво разда одгајивачима на осталих места.

Набављену количину семена да исплати Друштво из новца који му је позајмљен у прошлој години за откупљивање мекурана свилених буба на још није враћен. Сума која претекне од узгајивача 10.000 динара, да се задржи за откупљивање мекурана у овој год. Примљено с благодарношћу с тим, да се у сваком поступку по писму Г. Министра.

252. Прочитан пројекат буџета о приходу и расходу Друштва за 1899. годину, који је израдио изабрани Одбор. Усвојен је с тим, да се предложе Главној Збору да га одобри.

ЗАПИСНИК XXXII. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

држана 28. јануара 1899. год. у Београду

Били су: Председник, г. Раша Милошевић, благајник г. Балагоје Д. Тодоровић, одборници: г.г. Александар М. Секулић, Драгутин М. Јовановић, Коста Д. Главишић, и Паја Т. Тодоровић.

Као гост г. Драгутин Н. Лапчевић, председник Пожепског пољопривредног Друштва, и редован члан Друштва. Бележио економ Павле М. Радосављевић.

Председник саопштава да се г.г. Филип Јовановић, народни посланик из Крушевца, и А. С. Фархос, агент г. Ф. Бергота и Коми, из Вара у Француској, за продају семена свилених буба у Србији и Бугарској, изводећи уносице за чланове добротворе онега Друштва, са улогом од по 500 динара. Улоге су уложиле друштвеној благајници. Примљено са захвалношћу.

Прочитан записник XXXI седнице — Одбор усвоји. 253. Чита се записник заједнице седнице свих секција Друштва, држана 17. јануара ове године, који гласи:

ЗАПИСНИК ЗАЈЕДНИЧКИХ СЕДНИЦА

Свих Секција Српског Пољопривредног Друштва

држана 17. јануара 1899. год. у Београду.

Били су: г.г. Алекса Ђурић, Александар М. Секулић, Влад. Д. Тодоровић, Димитрије Путњиковић, Илија Крекић Јован Червенец, Јерем П. Гудан, Јован Еверовић, Јован Јекић, Јерем Мишић, Коста В. Ђорђевић, Коста Д. Главишић, Милован Јаковчић, Милован Спасић, Милаш Андоновић, Мата Јовановић, Милоје Вучковић, Милаш Јовановић, Никол Јовановић, Паја Т. Тодоровић, Павле М. Радосављевић, Раша Милошевић, Светозар Милојевић, и Савко Купчарић.

Председавао: председник, г. Раша Милошевић; бележио, Павле М. Радосављевић, економ друштвени.

I.

Председник, г. Раша Милошевић, пошто је констатовано да има довољан број чланова за решавање, колико се претма члану 14. Пословника тражи за сваку секцију, извештава да је по дневном реду прва тачка о кандидатима нових редовних чланова. Мали секције, да на основу чл. 10. Правила и чл. 18. Пословника друштвеног, кандидују лица за нове чланове. — Кандидовали су:

1. Јован Кривоша, пров. Велике Школе, за секцију: за ратарство;

2. Давидо Игуман Св. Романа у округу нишком, за секцију: за сточарство;

3. Љуба Буљановић, порезник у пензији, из Велике Дренове, среза трстеничког, за секцију: за ратарство;

4. Мијаило Рашковић, порезник у пензији из Зајечара за секцију: за ратарство;

5. Ђорђе Христоводовић, жарвени лекар у Вел. Градишту, за секцију: за сточарство;

6. Драгутин Димитријевић, поштар из Параћина, за секцију: за сточарство;

7. Милоје Спасић, учитељ из Рековаца, за секцију: за ратарство;

8. Василеј Терзић, учитељ у Биволу, за секцију: за ратарство;

9. Никола Јовановић, учитељ из Пожеге, за секцију: за ратарство;

10. Пауљ Димитријевић, учитељ из Неготина, за секцију: за ратарство;

11. Радован Бречковић, ђакон из Угљина, за секцију: за сточарство;
12. Милан Јовановић, окружни шумар у Трстенику, за секцију: за шумарство;
13. Јован Буковаца, окружни шумар у Добри, округа пожарничког, за секцију: за шумарство;
14. Добросав М. Јовановић, економ из Параћина, за секцију: за ратарство;
15. Радосав Живановић, економ из Црљенца, округа пожарничког, среза мланског, за секцију: за ратарство;
16. Светислав Р. Симић, писар Срп. Пољопривредног Друштва, за секцију: за ратарство;
17. Веселин Ђокић, руководилац лозног расадника на Ивиној Води код Брагујевца, за секцију: за ратарство;
18. Вожа Милановић, подблагатајник из Неготина за секцију: за сточарство;
19. Милан Недељковић, професор Велике Школе за секцију: за ратарство;
20. Андра С. Јовановић, хонорарни наставник учитељске школе у Алексинцу, за секцију: за ратарство;
21. Огњан Луковић, економ из Александровца, за секцију: за ратарство;
22. Милан Милојевић, економ из Горње Драгуже, за секцију: за ратарство; и
23. Тодосије Радичевић, практикант Топчидерске Економике, за секцију: за ратарство.
24. Мах. Богић, предс. прв. суда у Проњуљу.

II.

По свршеном кандидовању чланова, прочитане су све награде за напредније начине радње, и то: прво, којима рок још није истекао; друго, које су по други пут објављене, рок им протекло а нико се није јавио за такмичара; треће, које треба поновити због тога, што нису издате са оскудице такмичара; и четврто, којима је рок истекао, такмичари се пријавили али радова још нису оцењени. Секције се сагласиле, да се расписне још и ова награда за напредније начине радње.

За сталну употребу врстачне сејалице за стрмице на неодреденој површини. Награда 200. динара. Могу се такмичари привредници из округа: моравског и пожарничког. Циљне се изнискан усеви. Рок за пријаву до 1. априла 1900. године.

III.

Пошто је досадашњим секретарима секција крајем прошле године истекао мандат, то је приступљено избору нових секретара за сваку секцију посебно. — Једносасно изабрани су дојакони секретари секција, и то: за секцију за ратарство: г. Вучко С. Богдановић; за секцију за сточарство: г. Паја Т. Тодоровић; за секцију за шумарство: г. Алекса Стојковић; за технолошку секцију: г. Борислав Б. Тодоровић; и за уставне и законодавство: г. Александар М. Секулић.

254. — Решено: Из одлуке под I. да се предложи Главном Збору за редовне чланове Друштва ова господа:
 1. Јован Жујовић, проф. Велике Школе.
 2. Милан Недељковић, проф. Велике Школе.
 3. Мика Богић, председник топчичког привредног суда.
 4. Андра С. Јовановић, хонорарни наставник учитељске школе у Алексинцу.
 5. Љуба Ђулаковић, порезник у пезацији из Велике Дрелове.
 6. Милан Рашковић, порезник у пезацији из Зајачаа.
 7. Ђорђе Христодуловић, марвина лекар у Великом Градшту.
 8. Милоје Спасић, учитељ у Вивољу.
 9. Никола Јовановић, учитељ из Пожеге.
 11. Пауи Димитрајевић, учитељ из Неготина.
 12. Радован Бречковић, ђакон из Угљина.
 13. Милан Јовановић, окр. шумар у Трстенику.
 14. Јован Буковаца, окр. шумар у Добри округа пожарничког.
 15. Добросав М. Јовановић, економ из Параћина.
 16. Радосав Живановић, економ из Црљенца, округа пожарничког.
 17. Станислав Симић, писар друштва.
 18. Веселин Ђокић, руководилац лозног расадника на Ивиној Води код Брагујевца.
 19. Вождар Милановић, подблагатајник из Зајачара.
 20. Огњан Луковић, економ из Александрова.
 21. Милан Милојевић, економ из Горње Драгуже, округа топчичког; и
 22. Тодосије Радичевић, практикант Управе Топчидерске Економике.

Одлука под II. да се изнесе Збору на решење, а Одлука под III. промљена и знању.

255. По ревезату о истакнутим лицима која би требало предложити Глав. Збору да их изабере за почасне чланове Друштва — Одлучено: да се предложи Главном Збору да их изабере за почасне чланове Српског Пољопривредног Друштва, ова господа:

 1. Никола Тесла, Србин који живи у Америци;
 2. Јован Станојевић, прота из Неготина;
 3. Петар Д. Јеленковић, цариник из Београда; и
 4. Павле Стојановић, цариник из Шапца.

256. Г. Александар М. Секулић, члан управе пита, да ли је било каквог прихода од друштвеног пчеларства? Решено да економ друштва о овоме поднесе извештај.

257. По питању, за што се престало са издавањем маџинске књиге у Друштву решено: да друштвени економ и о томе поднесе извештај.

СТЕЧАЈИ

Српског Пољопривредног Друштва потребан је секретар и један ексидитор.

Плата је годишња секретару 3000 а ексидитору 960 динара, колико је предвиђено буџетом друштвених расхода за ову годину.

Право на стечај за секретара имају према чл. 21. Друштвених правила редовни чланови друштва, који до-

кажу да поред стручне спреме познају и наше пољопривредне прилике.

Дужности су његове према чл. 25. друштвених правила ове: да води записник у седницама одбора и зборона (осим повремених), да води друштвеној кореспонденцију, да рукује пољопривредним справима које Друштво наручује, да се стара о издавању и распореду оних дела.

koja Друштво primi и награди, да потписује прена председнику сва друштвена lista осем познатих; да чува и одржава у реду пољопривредну збирку и књижицу друштвено; да извештаје ивештаје о друштвеној радњи, на да их пре збора на 20 дана предаје Управном Одбору, те да их из преко друштвеног органа, а не поштено; и других новина предаје јавности — и за све то одговара морално и материјално.

Право на стечај за *експедитора* имају лица која су савршила курс пољопривредну школу код нас или на страни.

Негове дужности одређене су уговором.

Према чл. 23. друштвених Правила са лицима, која буду изабрана за секретара или експедитора, начине се уговор најмање на једну а највише на три године. Отказ службе може бити најмање на два месеца унапред с једне и с друге стране, а продужење уговора вршаће се само у току последња два месеца његова рока.

Рок пријаве до 1 марта ове године.

Позивају се они који желе добити једно или друго место да се до означеног рока пријаве Срп. Пољопривредном Друштву у Београду, и поднесу доказе о својој спреми.

Бр. 753. Из седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва 1. Фебруара год. у Београду.

ОБЗНАМЕ

Преплатницима Тежака. — По решењу Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва од 9. јануара, *Тежак* се у будуће неће слати ником на веренију. Уношавају се преплатници, да што пре пошљу преплату за *Тежак* за 1899. годину. Ово важи и за оштине, пошаклује и подружнице чланове.

Цена је листу као и до сада: За *Краљевину Србију*, на годину 8 динара; друштвени чланови пошаклује, чланови свају друштвених подружница, војници сталнога кадра и ђаци, манастири и земљорадничке задруге, добивају лист у пола цене, ако положе преплату унапред за целу годину. *Ван Краљевине Србије*, на годину 10 оравана или 5 еор. аустријанске вредности; но српска пољопривредна удружења и њихови чланови као и српске земљорадничке задруге и читаоци, добијају лист за 6 оравана или 3 еор. аустр. вредности кад унапред положе преплату, и кад се преплате код свог удружења преко кога ће им се лист и слати. Преплате се шаље Српском Пољопривредном Друштву у Београду.

Уредништво *Тежак*, Пољопривредног Календара и Пољопривредног Гласника налази се у **дому Српског Пољопривредног Друштва**, Некавална улица бр. 11.

Уредњак *Тежак* и *Пољопривредног Календара* у уредништву је сваког радног дана од 5—7 часова после а недељом и празником од 11—12 часова пре подне.

Уредњак *Пољопривредног Гласника* у уредништву је сваке среде од 5—7 часова по подне.

Седнице **Књижевног Одбора** држе се сваке **среде** од 5 часова по подне, у друштвеном дому.

Сви радови, намењени било *Тежак*у, било *Пољопривредном Календару* или *Пољопривредном Гласнику* шаљу се увек **Срп. Пољопривредном Друштву** које их прима, у списак завода и по списку предаје уреднику које припадају.

Српско Пољопривредно Друштво у Београду потребна је повећа количина семена од: граораци, нузара, багрена и гледичија. Који би од наших домаћих произвођача изво овог семена на продају, нека што пре пошље своју понуду Друштву. У понуди треба да означе: колико и каквог семена има и по што ће га уступити Друштву. Сваки понуђач треба да пошље уз понуду и пробу понуђеног семена.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од **петак** врте од једног ступца по 10 кара дана од осталих врстуних писмена по 15 кара од врте од ступца.

Већки огласима од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 лик. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 кара дан. државне таксе.

За оглашавање кне пута 10 од 100 језиције.

Преглед 9. броја *Тежак*: Чланци: Прасење и неговање крмача. — Особа и њена употреба у пољској привреди. — Јабучна пина. — *Белење*. — *Гласник*. — *Друштвени и подружнички послови*. — *Стечај*. — *Обзаве*. — *Цене огласима*.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНЕ 8 ДИНАРА, НА ОВА ГОДИНЕ 4 ДИНАРА; ДРУШТВЕНИ ЧЛАНОВИ ПОКЛАПАЈУ ЧЛАНОВИ СЕ УХ ДРУШТИ, ПОДРУЖЈА, ВОЈНИЦИ СТАРОНИ ОДРА и НАНЕ, МАЈСТЕРИ и ПОМОЋНИЦИ ЗАДРУГЕ ДОИВАЈУ ЛИСТ 7 КИЛА ПИШЕ, ДВО БОЛОВА ПРЕТИЛАТУ ПРАВИО ЗА ПЛАТ ПОДРОБ, ПЛАТ СРБИЈЕ, НА ГОДИНЕ 10 КИЛА, КИЛ 3 КОП. А. ПР. ПО СРП. ИСТОРИЈЕТИКА, ЗАПИСИ и ПУКОВИ ЧЛАНОВИ КОЛ и СРПСК. ИЖИВОСЛОВИТЕ ЗАПИСИ и ЧЛАНОВИ, ДОИВАЈУ ЛИСТ ЗА 6 КОП. КИЛ 3 КОП. А. ПР. НАД ПУКОВИ ПИШЕ ПРЕТИЛАТУ и КИЛ СЕ ПРЕТИЛАТУ КОЛ СНОГ ЗАПИСИ ДРУГО КОЛА НЕ УИ СЕ и ЛИСТ СЛАТИ. ПРЕТИЛАТА и РУКОВОДИ ПРЕТИЛАТУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕТИЛАТУ ПРЖАЛУ и ПОВИТЕ. НА ОСНОВУ ИЗДАВНИХ РЕШЕЊА ОД 1898. г. X 304. КРЕСКОМ ДРУШТВУНОМ НОСИ ПОИТА ИСТОРАТУ.

КЛАСИКА и ИЖИВОСЛОВИ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Дедо, Д. М. Спасић, В. С. Богдановић, П. Т. Тодоровић, А. Живановић и В. Д. Тодоровић.

ЗАГОВОРНИ ГРАФИЦИ:
АЛЕКСАНДАР М. СЕНУЉИЋ

Ч Л А Н Ц И

КУЋИЊА БАШТА

Влада ни сећања на весели рај, љубав багтованству као да је човеку трофеја; и лежда непа никога међу сакривама, ко би био равнодушан према задовољству, које багтованство пружа. Богат или сиромах, млад или стар, сви воле башту. Од саме колевке, дете воли да се по њој игра; још од саме младости, владић замишља да је багтован; као одрастао човек он у њој ради; као старац, он се у њој одмара.

Имати башту за све је потреба и сваки је сретан да у њој проводи своје часове одмора. Ту свако заборавља бриге о пословима, и трговци и боситани одлазе тамо да се разгале. Ту неко чисти стаје, неко прекрива земљиште, неко сади и залива поврће и цвеће; једни потгреду своје дрвце, други изгледају своје воће; једни рећи сваки ради оно што уме и сваки је задовољан; јер човеку

је тако пријатно добијати производе који се виде свако онде на очи расту и које он сам својом руком бере.

У осталој башти је свагда била у части, и у давнина попињу се баште, које су достигале врхунац багтованске вештаје.

Историча је описала чувене баште у Вавилону као једно од седам чуда на свету а данас баште, које би се могло ставити у ред чуда не могу се ни пребројати, нити се зна броја славних багтованима, којих су имена међу тити оште позната и поштована.

* * *

Баште се деле у три оделити врсте: *кућиња башта*, *узрисица башта* и *огњина башта*.

Ми ћемо овде проговорити неколико речи о кућињој башти.

Шта има корисније и поже се рећи шта има пријатније но што је кућиња башта?

Па и опет, колико се мало земљорадника њоме баве, били они богати или сиромаси? Колико их је, који у оградџи која им док окружава, немају ни један кут који би истински као кућну башту обрађивали? И колико ових башта има, оне су и сувише напуштене. Људи престо немају довољно сазнања о користима, које могу квати од сразмерно малог земљишта близу куће које би вешто обрађивали, то јест које би уредили и негодили као кућну башту, на које производи могу увек да служе бар потребама дома и од којих се најлепши примерци увек могу врло корисно чак и да продају.

Када се тако човек неосетно упозна с овим врстом занимања, он се и не сумњајући у томе послу наистину, само ако је воље пакљати. Онда, упознав добит, која се отуда може да вуче, — он ту грану свога занимања шири све више и више и брзо на тај начин увећава своје приходе.

А баштованство доиста је лако изучити, само ако је човек воље смотрити. Осврћући се на напомене, које се прве из практичних књига, човек без бојазни може да додне, јер ако се која ствар испитује и оцењује, она се несле и схвати.

Кад се само почне онда се свакодневним радом сазна толико и толико тајни, о којима се није ни савало.

Што је главно то је то, да земљиште буде ограђено, било задом било другом којом оградом, да брани приступ нарочито живини; јер живина је, као што је свика добро познато, она ствари, којој се може припасти она запуштеног кућна башта по селуна. У највише случајева башта се сматра као нешто опште и заједничко и сва живина што је има и сва деца из куће иду право у башту да се по својој вољи забављају. На тај начин за један тренут ова рад од читаве једне седмине а можда и од читавог једног месеца савршено је завршен. — Кад

би башта била ограђена, тога се већ не би имали плашити, а оно што је произведено у тако једном малом простору који би се савиљеном обрађивао, доиста је огромна уштеда за дом и огромна добит за здравље домаће чељадџи.

Кад свако има своју њиву и свој док, свако би могао имати и своје плодове и своје поврће за целу годину, те на тај начин доста приштећивао у своје газдовања.

Кад се умеју гајити кокошке и остала живина и доњаћа крушна стока, зашто се не би увела обрађивати и башта, кад је оно простије но оно? — Све је у томе да се само — почне.

Земљиште кућне баште, ако би га човек могао по својој вољи бирати, треба да је добра ливадска земља, пре лако но тежка, то јест земља пловљачасто-песковита; другим речма, земља свежа и блага, савише чиста и на присвојном, сучаном месту.

Ма колика била кућна башта по простору, она се дели на два или четири дела, и то широким стазама, које олакшавају послове у кој. Дели се тако на двоје кад је усека а на четворо кад је у четврт.

Ако је башта ограђена задом, онда се поред зида саде шиљарске воћке али тако, да између зида и воћака а једне и воћака и поврћа у башти с друге стране остане довољно простора, да се оно дрвешће може неговати и да му се баш до самог корена не припопава земља за поврће које се у то гаји, чиме би се жиде повређивале.

Сем тога да би се послови олакшавали, сваки се део баште дели на табле, које су 1.5—2 метра широке а између њих оставају се стазине од 35 сантиметара ширине.

Како поврће слабо напредује у закловт дрвешћа, то кућна башта треба да буде без дрвешћа, а да би се табле лакше заливале, треба да је свака табла равна. Ако је земљиште нагнуто, табле се праве у малим степеницама

ПОДЛИСТАК

ЈОШ НЕКОЛИКО РЕЧИ

О ПЛЕТАРСКОЈ ИЗЛОЖБИ У БЕОГРАДУ

Пише Срета А. Попсанк

Вредна и подухватна *Пожешка Подружбена Српског Подоприредног Друштва* приредила је на сависном скриван начин, у самоме ходнику дома Срп. Подопри. Друштва, *плетарску изложбу* у дане 30. и 31. јануара и 1. фебруара ове године.

Да о њој проговоримо још неколико речи.

I.

Плетарству, као грани пољске привреде и домаће радности, није код нас све до скоро на приближно узвиена она пажња, коју оно заслужује по својој важности и своје значају. С тога смо све те плетарске производе ми по слухе вољне добићали са стране (као десе за кола котарице у свима врстама и намењене свакодневне потребама и многе друге плетарске артикле), или смо се задовољавали привитним извозом наших ковчара, који су били једини представници плетарства у нас. У самоме пак народу плетарство, поред свију практичних потреба, било је од врло мале значаје, то с тога и на врло високом ступњу

јер док су се плетарске израде онде онде ограничавале само на нештате и безначајне предмете, докле се на другом месту за плетарство знало само по имену.

Истом у потоње доба, како је свет постао материјално потребитији, како су се саобраћаје и подоприредне привиле јаче развиле, како се увек упозна намењ воћа на страни трговне оазисне јака оскудна у Добрин, ладим и јединим потарницама за пошљавање — плетарство је постало предмет књижев интереса.

Нема стипље, да кад је реч о напредку плетарства код нас, похвалног помена заслужује наша прва плетарска школа у Букову и покушаји Дожа за спротиву и напуштениу децу.

На ипак, ко зна за које би се време, поред све потребитости, побудила пажња за наше зачалома плетарства као народног занимања у једноме од најразвијенијих али и најсиромашнијих округа наших, да се Пожешка подоприредна Подружбена, *по узгледу на плетарску школу у Букову*, није тако одано и свесрдно прихватила тога носила који вода народном бољству и општем напредку. Она је ставила себи за задатак, да, поред осталих корисних послова својих, у самоме крају поднесе, одоњаш и поштери плетарство. А да би одговорила томе свом задатку, она је послала свога витезова у *плетарскоу у Букову*, *дес се послати изложу плетарскоу*, да тим је Подружбена отворила и *Плетарску школу*, која има циљ: да теоријско спрема младеће из села и вароши за добре плетаре. Рад је у тој школи почео истом 1. новембра прошле године, а већ данас

тако, да им се дужина простире у правцу, противном према нагибу земљишта.

Ако кућна башта није ограђена зидом, но се мора ограђивати којом другом оградом, онда је ограда плетеном жацим или тарабом или летвана бела од живе ограде; јер поред тога што жина ограда и сама црпе земљиште, још баша и хлад, који близу себе спречава покрве у порасту и на тај начин смањује простор зривању земљишта у кућној башти.

Главно је питање имање воде колико је за кућну башту потребно. Кућна башта без воде јесте огњиште без огња, лето без сунца, новчаник без новца, богатство без среће, живот без здравља. — Ако немаш воде, немаш поворба, могло би се повалати, кад год се поведе реч о кућној башти.

Пролеће је на пољољу а е ванн настаје нов живот у природи и нови послови у пољопривредном гледану. Уређивање и обрађивање кућне баште јесте један од тих послова, коме је сад доба.

Приступио томе послу!

О ОРЕЗИВАЊУ ВИНОГРАДА ПОДИГНУТИХ КАЛАМБЕНОМ ЛОЗОМ

Сваки разуман виноградар сложиће се с нама у томе, да је изнебу многих редовних радона, које рационално гајење винограда захтева, орезавање један од најважнијих јер од тога, како се виноград орезује, зависи само, хоће ли ти имати доста и доброга рода, већ, прије често, и будућност и опстанак целог винограда, па макар био и најрационалније засађен. И кад оно што редом, предат за винограде подигнуте на досадашњи начин, домаћом лозом, онда то још у много већој мери мора ваљати за винограде

посада је у могућности, да се пражкае богатом изложбом радона својих. И сна та разноврсни изложени предмети пластарски јесу радона ученица, који још ни први три месеца нису пролећу у пластарници. Човеку се и некихине намеће питање: шта се сие може постати, када се једног посла дате трубењци, проишани истанском љубави према својој нареду? Јин нам је и очити пример зато усталашина Пољскаг Подружња.

Сви изложени предмети одликују се леном, укустом шардох, те шард своје вардерно јетине цене, постоју могу да задвооле оне потребе, којима су намењени.

Једну само примедбу, од споредна значаја, имади би сие да ученици год тих пластарских производа. Мислимо на својане назине вихове.

И ако ипакретиво год нас абор своје нерационалности нема још израјених назива, ипак се темед пластарској терминологији не може одређивати ни постављати тако на протад ни од ова. Тај лосово ваља оставити бољем и ипчијем мајстору. Када кроз најкраће време продури ти производ дубље у народ и тако се већ одозва, то ће народ сам, у своје дугу, свикати потребе назине, који ће доћи као поручени.

II.

Поред изложених пластарских предмета, Пољскаг пољоприв. Подружња ставља је похочетима изложбе на улазу и све радоне потписанике из назине шарди отворне Потписанике школе у Пољези. И појаву те школе изазвала

подигнуте каламбеном лозом, који се с много више и трошка и труда подижу.

Већина наших виноградара није до свора обраћала озбиљну пажњу на правилно орезавање винограда, већ је и овај најважнији рад, као и све остале, вршила готово од беде и без плана. Последње таквога рада биле су, пак: да сиво но нашим виноградама имади много лозе а мало гроава, и да, скоро ни један наш виноград, и у најбољем годинама није давао ни приближно онолики принос колики би изади кад би се орезавање вршило као што треба.

Благодарећи сие, особинама наших главних сората винове лозе, које су се задвољавале и најважнији орезавањем; друго намаше благословеном педесету и треће, тој овалности, што сађење и обрађивање наших старих винограда није захтевало ни сувише труда ни много издатак, могли смо и бити задовољни негдашњим приносима наших винограда, али данас, кад морамо подизати винограде на америчкој подлози, који нас стају и много труда и доста новца, и код којих не можемо рачунати да ће бити овако дуго века као стари, од домаће лозе, морали се старати да нам обилате бербе у што краће време исплате и узакони новца и труд, а то ћемо моћи постати само добрим и правилим сађењем и обрађивањем винограда, у опште, а разумним орезавањем на посе.

О орезавању винограда а нарочито онах, који су подигнути домаћом лозом, писано је нише упу у *Тезику и Пољопривредном Календару* из ранијих година али, о орезавању каламбене лозе, с обзиром на најповољније искуства колико нам је познато, писано је мало; тога ради решиди смо се, да сада, кад се приближује доба пролећне резабде, скренемо пажњу на орезавање каламбенога чоноћа, оним нашим виноградарима који подижу винограде каламбеном лозом.

На питање: треба ли каламбени четок у свима приликама орезивати сасвим онако, као и несакамањени (од домаће лозе), даје се одговор лако извести из онога што ћемо сад изложити:

Већина сората америчке лозе, које се употребљавају за подлогу имају и јаких жила, које ушнују из земље велику количину хране с тога су оне много бундије од наших домаћих сората: а кад се томе дода још и то, да се земљиште за нове винограде јорко дубоко препловати (најлати), чиме се даје жилама могућност, да се брже, на већи простор пруже а

је крајња потреба. Ко није живео у народу, тај само не може знати: колико се наш сеоски свет кукади, што у својој околини нема спремних поткава. Колико је и колико стоке, најбољих телетина, које, пропале и онеосањале се само за то, што наши самозвани „најлати“ нису додали своје познати!

Потписаника је школа отворена у Пољези пре три месеца и већ је до данас онеосањала за једно једно младог људи, које је отишло у народ, уступивши своје место у школи другом људу. А како нас онециди уверавају, сваки даном и народинам и сељаци све више догоде своју стоку на поткавање у Потписачку школу, у којој се поткавање врши ао разуман и суверен начин. Кошта се не догоди према готовој потковници, као што то раде непознати последници, већ биш обротно: нити се тако неразумно висида, да калани од у сево, те се стока порача. Болони се поткавање већ обрађивања, те је на тај начин отпало оно право мучење радних ова.

Од колико је важности ова по све коренима установа, може сваки појмити, када зна: да огроман део наших угледних гористика живи искључиво од живинаца и рабацијања.

III.

Уз Пластарску и Потписачку школу Подружња је отворила и *Радничку пољопривредну шарди* и *плати*, за коју је набавила једног изврсног радника са стране, три мајстора из Србије а седам ученика из своје околине.

тине и више хране уешу, онда је сасвим јасно, да ће дола нових винограда, и кад неби била каљемљена на бујне америчке подлоге, много се бујице развијати по у нашим старим виноградима. Услед овога, придолазак сокова у овај део каљемљеног чокота, што је над земљом, врло је јак, и, ако се чокоте орезује у главу, а дастари пре врењена и јако сарађују, неће имати довољно лишња и дозе, да прераде све оне сокове што их жиде наљу, те ће наступити гниљавина сокова на спојном месту каљема с подлогом, и ово је очети новод образовању гниљ, због којих много каљемљени чокот пре врењена пропадне. Осим тога, због бујнога придолазка сокова, код многох сората донаше дозе, остају најдоња онда веродна, и, ако се чокот орезује у главу или у опште гушине пратко, онда избијају бујици али веродна дастари, те ивице јаке дозе и гушине а реди или нимало или врло мало. Држимо, пак, да ће много наш виноград и из сопственог искуства знати, да ни све домаће сорте (и кад нису каљемљене), не подпосе једнако прешивање, јер оне, које су бујице, као виш, дрвњома, морају се оресати на кондире, са највише 2—3 онда, а друге, које су слабијег пораста, подпосе и резидбу на резине.

На горњег издана дакле, да онај, који хоће да има редиан и дивотан виноград, подигнути каљемљеном лозом мора га оресати у више каљем и зима по старе винограде.

У већини виноделских крајева суседне или Угарске, оресивања је винова лоза у главном исто онако као и код нас, и стари вишови виноград, као и наши, подпосе су тако оресивање, али, чим су почели подизати винограде на америчкој подлоги, опазили су одмах да стари начин оресивања није погодан за каљемљену лозу. Много чокот почео је доживати гниљ на спојном месту каљема с подлогом, која често претлаку сокова; из чокота је побилна врло јака лоза а грожда је била врло мало. Тражењем узрока овак појавана дошло се до закључка, да ни је један од најданијих неводесно оресивање, па, да би се утврдио најповољнији начин оресивања каљемљене дозе за Угарску, предложили су неки угледни ителигонтни виноградари онамошњи да се ради решења овога питања сазове збор стручних угарских виноградара, што је у јесен 1897. године и учињено. Онај збор утврдио је *једногласно* а у главном на предлогу Карла Енгелбрехта, главнога виноградарскога надзорника у Будим-Пешти, начине па

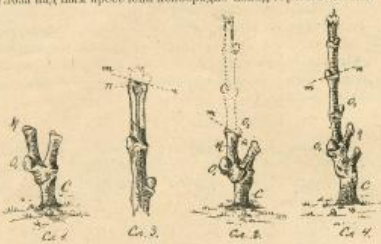
У Радношци се израђују све прете плугова, америчке ралице, бране и дрљаче, ваљци, коначице, муљаче, истрељиваче итд. а што је још најважније, ту се обрађују и све прете пољопривредних алата са стране набањених. Без оваке радвољне набања најважнијих пољопривредних средстава мишља би успех, кад исте нема ко да поправи и при најнеопходнијем квалу.

Препитована дрвена ралица, која само прати површину, даво се прешивања. Крајње је и било време, да њу и у дрештовом ужином орч. почне истискивати *америчкој ралици*, а већ у Пожеви и околни, у Лујвици и свима речним долинама ном, свугра нагу у велико жоне да развије своје благотворно дејство.

Мора се признати, да је Пожеви пољопривр. Подружња на врло кратко време свога постојања показала тако сјајне успехе, да они излазе из реда обичних појава и скрећу па се оштру даљу. Истичу јој, да у будуће развије још и већу делатност и да онак оне приквун из своје околине све старије и млађе поборнике за постицање и развицање народног напретка.

оресивање угарских винограда подигнутих каљемљеном лозом, па, како смо и ми за оресивање нашег винограда усвојили те начине, и сизатрамо их за врло подесе, описано их у Тежаку и објаснишемо их на што већем броју рааговетних слика.

О образовању основнога облика за оресивање каљемљене лозе на кондире. — У сл. 1. представљен је једногодишњи каљем, посађен на своје стално место, која је, као што се види оресан на *једно око* O_1 , али тако, да је лоза над њим пресечена непосредно изнад горњег зглоба

код ока O_1 , онако како је означено цртањем $m-n$ на сл. 2. При пресецању дозе треба налити прво на то, да се претона или дисфрагма (II) — види сл. 3. — у зглаву код O_1 , не пресеће, већ да сечичо воћарских ножана прође непосредно изнад ње, дакле, да се пресек изврши онако, како је представљено у сл. 3; и друго, да се оне O_1 , ако га, случајно, маказе нису одсекле, поштом оне O_1 . Ни остављенога ока O_1 , истераше свајак дастар и у јесен исте године ивице јаку зрелу лозу L , као што је у сл. 4 представљено. У пролеће адуће године, дакле друго године по засађивању каљемљене дозе на стално место, треба лозу L оресати на два ока O_1 и O_2 , дакле на кондир с два ока, и то онако како је означено цртањем $m-n$ у сл. 4, па ће нам оресани чокот у пролеће друго године изгледати онако као у сл. 5.

Из ока O_1 и O_2 , кондир K_1 , развиће се преко лета два свајака дастара, и у јесен друго године имаћемо два јаке, добро зреле дозе L_1 и L_2 , као што нам их сл. 6. представља.**) У пролеће треће године, треба дозе L_1 и L_2

оресати на кондире K_1 и K_2 , остављајући на сваком онег по два ока O_1 и O_2 , пресецајући дозе L_1 и L_2 , онако, како

*) Оноко, како је показано у сл. 2—3, треба при давој резидби дресати сваку реику, то јест, треба увек остинати изнад ока бдрљачу, која се сасвим одсече тек онда што дозе стара ову до године.

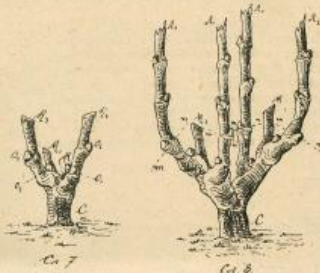
**) Осим ових ока O_1 и O_2 , треба, овда, дастари и ни лезице остави, али оне треба равно у пролеће, док још нису одлали, остерати и остинати само оне L_1 и L_2 .

је сачињено трицима и — а, на сл. 6, на ће орезани чокот изгледати овако као у сл. 7.

На свакоме остављеноме кондиру K_1 и K_2 , ичаћемо у јесен треће године по две снадне, добро зреде лозе A_1 и A_2 , дакле на целоде чокоту четири, као што се и на сл. 8, види.^{**)} Овај у исто време добијави и *основни облик овога начина одјојината чокота*, који се састоји у томе: што се на чокоту *C*, образује у четири универсна правца, распорјена круна (са четири крапа), чија се јединоцима лоза с обзиром на особине домаће сорте која је на америчку наклањена и природу земљишта, орезају идуће, дакле у пролеће четврте године, на кратке или дуге кондире.

Али, *основни облик* једнога чокота, може се у извесним случајевима добити и за једну годину раније, дакле у јесен друге односно у пролеће треће године, и то у овим случају и на овај начин:

Ако калем, који хоћемо да засадимо на стално место,

има врло добре жиле и врло снажну лозу тако, да је приликом сајеза можемо орезати на два ока, онда ћемо то

^{**) Да би сазнне биле разноврсније, и да би се с калем трица крапа, постављено је лишће за су надржих само трицица.}

и учинити. У сл. 9, представљен је један такав на два ока орезани и засађени калем. На вероцима ока O_1 и O_2 , истераће некога лета два ластара, те ћемо већ у јесен прве године имати две зреде лозе A_1 и A_2 , које су представљене у сл. 10. У пролеће идуће године, дакле друге по засађивању, треба те зреде лозе A_1 и A_2 , орезати на по два ока O_1 и O_2 , па ће наз орезана чокот у пролеће друге

године изгледати исто овако као и онај у сл. 7. На остављених окама астераће преко лета четири ластара, те ћемо у јесен друге године имати четири зреде лозе A_1 , A_2 , A_3 и A_4 , као и у сл. 8. Према овоме, на локалним начин добијемо *основни облик* на крају друге односно у пролеће треће године посае засађивања.

Правилно образован *овога основни облик*, гледан одозго, треба да изгледа овако како га сл. 11, представља, то јест, треба да је крстаст.

Пошто образујемо *основни облик*, на било на крају друге или треће године, можемо отпочети редовно орезавање на кратке или дуге кондире.

(сврњак се)

БЕЛЕШКЕ

Клијавост детелинског семена. — Код детелинског семена кад се испитује на апарату за клијање („клилау“) често остаје извесан број семена која не проклијају, ма да је и он погодан за клијање. То су тако названа „тврда зрна“; и ових међу проклијања зрелима може бити за трећину до половину. Тако при испитивању семена од првене, деветине, зударне, есароје и шкарлатине детелине („руменике“) треба од проклијања зрна рачунати за *половину* као још добра; а од осталих детелина — за *трећину*.

Прост начин каламљења лозе. — Г. Малоје Блазича, трговца из Крагујевац, у земљем се дворишту а исто тако и на имању у Базилиани, могу видети најодбрањеније сорте воћака, покушао је да упрости каламљење лозе, тј. да ово буде што сличније каламљењу воћака. Каламљено сам лозу, вели, плутом, ама тај ми се начин не допада. Чини ми се, да се тиме лоза много слабе, а осим тога бојим се, да жлица око калена не ће попустити у доба, кад је калему потребно да добла.

Зато сам на ризици опалатио 100 лоза без плуте, а у место ово употребно сам уноштавене траво од платна. Добро сам узбуљиву зреду („суву“) лозу и ову окалмано на енглески начин.

Чим коју лозу окалмиш, ја одмах припремљену траку од платна замочим у растопљен восак, који се за време рада налази поред мене у шерпани, на траком ваљано лишћем окалмима место. Да се завој не би одлазио, увржем га латин „перлом“.

Окалмиљену лозу посадио сам у дворишту за чардаклије. Посадио сам их право и толико дубоко, да вршина пунољак буде под земљом за 1 сантиметар.

Кад се калем прими, плућно и перда попустити, јер трупу, и тако ми мало не сметају растену калема у ширину — деблању.

Ја налазим, да је овај начин врло добар јер су ми се све лозе које сам тако окалмио, лепо попримале, а ове године, ако да Бог, имаћу и лепу бербу.

Уноштавене крпа (трава) чини лозу услугу, јер не пропушта влагу а кад се калем прими, онда парано и не треба.

Ја верујем, да ће се на овај начин примити лоза сваког, само ако не буде прваг и ако буде калмио онда кад увиди, да пожег у руди прави на лози и подози сигурне засеке, тј. да се они потпуно поклањају.

„Као што ван је познато, ја каламаи воће од децитета, али за каламече дозе на енглески начин жором сам издвајати доста неупотребљиве дозе, док руку висиам навикао — да ме добро слуша“.

B.

Злољесина (дезајер) је отровна биљка! Међу лењим и мирисним цвећем, које у кући и градини најчешће налази се по неко и отровно. Тако је, ето, и *зловљесина*, код нас под именом *дезајер* или *дезајер* позната биљка. Сви њени делови: цвет и лишће, кора, дрво и коре — отровни су, и ја само јаче испарење ове биљке може да проузрокује несвест у глава, што неће бити сваком познато. У јужним српским крајевима, као у Приморју и Бочи Которској, где је *зловљесина* домаћи, дивље растећи шиб, знају онамошњи становници његову отровну особину, зато га и лову *зловљесина*, а познато ми је и то, да је бивало међу децом и смртних случајева употребом *зловљесине*. И јаче трљање лишћа по голом телу, изазива јак свраб. — С тога не треба никад у кући, нарочито у одаји у којој се спава, држати *зловљесину*, на ни вале ради не треба метати цвет, лишће или гране ице у уста, јер може у устима да проузрокује запаљене. Нарочито маљу децу треба од тога чувати.

P.

Да ли је добро капарникама давати жрву (парга) у храму! — На храму *капарника* треба добро да припазиш, нарочито кад ову лету. Знатан број дубетела ове племените птице, не може да одхрами младе с тога, што маторе износице храми. Храмење за време постоји и лежења од прво је великог значаја за подизање мла-

дих. Све *сатне ренице*, треба да је најглавнији додатак у храми за време лежења и извођења младих. Сема ове не сме бити прашинаво, него сасвим чисто, па га с тога неки перу, суше и онда дају.

Поред овог семена, дају неки и *тврдо скривани* и *ситно исескани јаја*, само у истина не стоји то да се капарника без јаја не могу одхрамити. Капарника је птица, коју се трном храми, па с тога се не сме каузити неистајање јајима и другом невом храмом. Млади се побобљају и гину једино с тога, што их маторке неистајање јајима храме, само ако јаја у валову има; то ми је најлакше. Јаја треба прво мало давати, и то два пута дневно: у 7 сати у јутру и у 2 сати по подне, а пред вече им треба дати смеу од мило згњеченог кудељог (доношљалог) семена, капарничког семена, семена од салате, мало длаваког семена и семена (белог) од мака. Ову смеу можемо добити и у каквој семењарици, а ону смеу и маторке и млади прво радо једу, и то ми је јутру и прва храма, која им је од синоћ у валову остала.

В, сад долази *мрква*. Мркви треба на трешњи што ситнице истрити и с *јајима* само помешати и дати, и то врло мало; ја бих саветовао, да се ова смеша даје само маторикама док се млади не излегу, а кад се млади излегу, онда да се мрква с јајима не даје, него да се само *мрквице даје* и ова смеша од разних семена, а у напред означене време. Млади од мрвке добују „завор“, тврдо белегају, и во на њихово размишње не уплашине добро. Дале с мрвком треба опрезно храмити капарнике.

P.

Г Л А С Н И К

Постављења у служби лонних расадника. — Претписима г. министра народне привреде постављени су:

1. за *руковојце*: у нишком расаднику, Адекса Јарковић, досадашњи вршилац дужности руковојца; у жуписком расаднику Симеон Петровић, досадашњи путник наставник виноградарства за округ Крушевачки (привремено);

2. за *квалитаре*: у нишком расаднику, Милан Т. Марковић, досадашњи квалитарски приправник; у Јагодинском расаднику, Цветан Груодиновић (са унапређењем), досадашњи квалитар нишког расадника; у смедеревском расаднику, Здравко Петровић, пређашњи настојник жуписког расадника; у точићдерском расаднику, Милутин Растић, пређашњи настојник расадника Пчедарско-вођарске задруге у Параћину;

3. за *калметаре приправнике*: у нишком расаднику, Милан Т. Вучковић, и Никодије Годубовић; у жуписком расаднику, Богдан Милић; у Јагодинском расаднику Милан Бозалад и Милан Николић; у точићдерском расаднику Милан Јовановић, Драгиша Штук и Милорад Живковић; у крајинском расаднику, Ђорђе Стојановић и Милан Ј. Николић.

Од *калемара унапређеени* су: у жуписком расаднику Душан Максимовић и Стојан Петровић; у точићдерском расаднику, Соверије Партовић; у смедеревском расаднику, Трашко Поповић; у крајинском расаднику, Благоје Милоновић; у расаднику Ресак, пољоприв. подручке у Спљити Јудор Никодић и у расаднику Крушевачке пољопривредне подручке, Љубомир Валдасалевић.

Кога окопати петоро јада — Млади Милентиновић, земљораднику, из Ревоца среза левичок, 16. фебруа, е. год. Јарад су жина донесена на снег и то три женска и два мушка, од којих је после 4 дана најлакше мушко угнуло, а остала су јарад жива и потпуно здрава. Кога је још слаба, али се мисли да ће се успорно опоравити. Кога је шарена и јарад су јој таква иста.

Пољопривредна хемијска и огледна станица. — По *прогнози* која је прошила г. министар народне привреде, основана је *Пољопривредна хемијска и огледна станица*, као саставни део одељења за земљорадњу и сточарства министарства народне привреде. Ово је један сављив нов завод код нас, који се ставља искључиво у службу њашој пољској привреде. Задатак јој је: да послужа науци и пракци; да нас уочице са природом, каквоћом и употребљивости свих производа пољске привреде у нас с једне стране, као и да пољопривреднике заштити од нечасне спекулације, која се хоће од неких да тера према пољопривредницима. *Прогноза* то овако тачно прописује:

1. да врши све пољопривредне, научне и практичне огледе и испитивања;

2. да врши све пољопривредно-хемијске анализе,

3. да врши контролне радња са семеном, вештачки ђубрето и сточном њајом; и

4. да даје одговора и објашњења на разна научна и практична пољопривредна питања.

Послове ове станица ће вршити у хемијској лабораторији и на земљишту, које ће се парчиито уредити да послужу огледима. Постављен је и шеф овој станице г. Милан Бајић, који се као државни потомак искључиво спремао за ову службу. За сад је станица смештена у донашња Рударског Одељења министарства народне привреде, на Брачуру; и, како смо известили, приступило је већ потпуном уређењу њеном. Неколико послова завршила је станица па потпуно задовољство; и ми, ослањајући се на досадашње послове које ми је станица дала, надамо се, да ће, под руковођењем свога вредног и устаљавана шефа, обилатнију рада одговорити својим задатку и доназати најбоље потребу њену и у нас.

Прогноза ове станице могу се добити бесплатно од Управе станице; и ми позвамо интересована, да их проуче.

Календарски курсеви. — По наређењу г. министра народне привреде епогоднији курсеви за зреде казаначке лозе биће овим редом:

1. *У расаднику крајишком* (школе за винодеље и воћарство у Букову): први курс од 15. до 23. фебруара, други курс од 23. фебруара до 2. марта, трећи курс од 3. до 10. марта. На те курсеве имају доћи слушаоци (питомци) из ових места: Крадова, Грабовице, Гртова, Махановца (први курс), Праова, Радуљана, Србова, Кобишнице, Велкова (други курс) Салава, Чубри, Метршца, Видроња и Мокрање (трећи курс), из сваког места по 5, свега 75 слушалаца. Сва су ова места у округу прадовском.

2. *У расаднику гончарском*: први курс од 1. до 9 марта. По овим курсевима су слушаоци из: В. Иванче, Корашине, М. Врбине, Амерића, Неминицућа, Ропчева, Нарана и Стојничког по 3, Остружанице, Срежнице и В. Монстатице по 2, Вишњице, В. Села, Вичиче и Ритонеча по 5, свега 50 слушалаца. Сва су ова места у округу подунавском.

3. *У расаднику јавдовском*: први курс од 1. до 10. марта, други курс од 11. до 20. марта. На ове курсеве позвани су слушаоци из ових места: града Јагодина 6 слушалаца, Мајбара, Међуреча, Доиниче, Црча, Мишевића, Лозовица, Рибара, Буковић и Рубинка (први курс) по 4, Остружаница, Г. Јовица, Д. Јовица, Доринче, Трешњице, Сивачи Вира, Бачине, Својинова, Поточка, Раменче (други курс), по 4, свега 82 слушаоца. Сва су ова места у округу жоравском.

4. *У расаднику смедерском*: од 1. до 9. марта. Позвани су слушаоци из: Голупца, Војводов, Д. Крушевца, Сладинаца, Зеленице, Клева, Петровца, Аријад-Поповца, В. Лаоца, Куле, Лучиче, Протова, Батуше, Смоланина и В. Села по 2, Врбине, Сиварева, Пољане, Витиног Дола, Ореовице, Александаровца, Ракиња, Жабара, Купиљева, и Породиница по 1, свега 40 слушалаца. Сва су места у округу вождарском.

5. *У расаднику нишком*: први курс од 1. до 7 марта, други курс од 8. до 15 марта. Позвани су слушаоци из општина: каменичке, горњо-натејевачке, маљачке, сивчаке, острвачке, јолашничке, кутишке, габровачке, нилошничке и села Чамурдије и Хума округа нишког (први курс) по 2, Милотиновица, Крушевине, Копоњани и Кошара, по 3, Орашца, Дадинаца, Црватова, Стајковица, Рајна-Поља, Липовице, Ложице, Сипраска, Шишове и Новосела среза аласотничког (други курс) по 2, свега 82 слушаоца.

6. *У расаднику жуписком*: први курс од 25. фебруара до 4 марта, други курс од 5. до 12 марта. Позвани су слушаоци из ових места: варошице Александаровца (и ласевока) 6, Стањева, Дреиче, Виткови, Трпца, Новака, Ратаја, Тривана, Ботува, Шљивока, Мелентија, Рибара, Будиловице, Грчава, Вратара, Стубла, (први курс) по 3, Трешњика 5, Б. Дреовне, Богдана, Лубостинског Прваора, Медвеђе, Врљача, Стопане, Омашинице по 3, Ступиња, В. и М. Врбине, Трешњани, Пеневина, Мајдена, Купаца, Штатара, Лојиниче и Наупара по 2, свега 96 слушалаца. Сва су места у округу крушевачком.

По тачни 2. члана 4. *Правила и уредба за извршење закона о објектима и уградњу виноградарства*, општине од којих се траже слушаоци за ове курсеве дужне су изабрати младине: који су здрави и добро развијени и да нису млађи од 13 година, као и да су угодни за виноградске пословима. Ако се они не би могли изабрати о свом трешњо општини су дужне снабдећи их трошак, који се може бити мањи од 0-80 Д. дневно. Они слушаоци који могу уградити железницом добијају од државе бесплатан подвоз.

На све ове курсеве, у колико буде могуће, управе расадника примаче и добродошле слушаоце; ради чега се они имају пријавити непосредно управима.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Одговор на питање о сађењу резница или припорака америчке лозе. — (*Тежак бр. 6. о. г. стр. 47.*). Приорке је увек корисније садити у виноград по резнице, јер се прва боље примају, те је виноград једначитији. Зато је свакоме за приорку, да резнице напре уприору, на друге године да седи. Приорци на сталном месту дају напред-

нију дозу. Док се резнице на сталном месту примачу 30 до 60% доде се приорци свако сваки прима, само ако се они по сађењу не држе дуго на ваздуху, ако се правилно орежу и посаде. Примаче ће бити позгоднији и повчоки ће бити напреднији, ако се у сваки јамчи бади по мало згорелог ђубрета и по сађењу залије. — Б.

КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД

Пољопривредне књиге које су штампане у Србији у 1898 години. — *Марина Лекер*, од Владимира Ђорђевића, наставника Ратар, Школе.

Переноспора, издамења на пиновој лози, од Милутина М. Савића, управитеља виноградско-воћарске школе (друго поправљено и допуњено издање). Издање М. Н. Привреде.

Наука о неговану вина, од истога писца. Издање М. Н. Привреде.

Пољска Привреда, уџбеник за школу и народ; П. Стојкарство, од П. Т. Тодоровића-Бакочића, скар. М. Н. П. *Нов начин водичког винограда*, од истога писца.

Подизање лудова, од Владе Д. Тодоровића, секретара М. Н. П.

За употребне свиларство, од истога писца.

Пољопривредни читанка, од Драг. Лаптевића, оконома. *Три Кели бити земљорадник*, превод с француског, од Милош. Маринковића, управе. Упр. Фондова.

Пољопривредни календар за 1898 год., издаје Срп. Пољопр. Друштво.

Рајне свиленике буба, плавач издање М. Н. Привреде. *Кратка наука о пројекту винограда противу америчког переноспоре*, плавач, издање М. Н. Привреде.

Виностај о раду М. Н. П. по структури виноградарства у 1897 год., издање М. Н. Привреде.

Виностај о свиле и пољној младици Срп. Пољопривр. Друштва, у 1897 години, издање Друштва.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК I СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
државе 1. фебруара 1899. год. у Београду.

Били су: Председник г. Раша Милошевић, потпредседник г. Мата Јовановић, благајник г. Владко Ј. Тодоровић, одборници: г. г. Александар М. Секулић, Илија Крејић, Ђоста Д. Главишић, Др. Марко Т. Лезо, и Паја Т. Тодоровић.

Безисно економ Рада М. Радошаљевић.

1. Прочита извештај комисије о добивеним понудама за набавку 30.000 килограма плава камена, према расписаном стечају од 15. пром. месеца, Бр. 321. — Решено да се умолити г. Илија Милошевић, трговац одашњим, да Друштву испоручи 10.000 у истога попуњених 30.000 килограма плавог камена по цену од 72 динара за 100 килограма чистога, за сребро. Ако г. Милошевић не пристане на ово, онда да се умолити г. Теодор трг. одл. да Друштву испоручи 10.000 килограма плава камена по 64 динара у плату за 100 килограма, дакле по цену коју је понудио за испоруку 30.000 килограма. Ако на ове услове не пристаје, да се умолити да претходно изложи промену капацитета, на који учини закључак са њим. На случај да ни један ни други не пристају на ове погодбе, онда да се обавеза консулте за набавку 30.000 килограма плавог камена под постојећим нећ утврђених за то. Понуде да се примају до 1. марта, а испорука да се изврши најкасније до 1. априла ове године.

2. Г. Паја Т. Тодоровић, члан управе, предлаже: да се набави најмање 500 килограма саждеженог сувијора за

посињање пшенице дозе против одашњима и ериново. — Решено да се набави 500 килограма сувијора за поменути циљ.

3. Г. Владкоје Д. Тодоровић, благајник Друштва рефериса и предлаже: да се редуцира однос између Друштва и г. Илија М. Радошаљевића, друштвеног економи, пошто је оваме економи у буџету за ову годину изабранио. — Решено да се г. Илија М. Радошаљевићу, економи друштва, на основу члана 5. уговора закљученог између Друштва и њега, од 21. марта 1897. године, Бр. 1988, откаже служба из разлога, што на оваме економи нема буџетско поштовање и овогадешњем буџету.

4. Поводом тога, што је у овогадешњем буџету потирана сума од 3000 динара на плату друштвеног секретара решено: да се за секретара распише стечај у складу Друштвених прописа. Гов стечаја за секретара да буде до 1. марта ове године.

5. С тога, што је буџетом друштвених расхода за ову годину стављена позаница на плату ексекотора у 900. дина, решено: да се распише стечај за ексекотора са предвиђеном платом у буџету. Право на стечај ексекотора имају лица, која су спринула илжу пољопривредну школу код нас или на страни. Дужности ексекотора да се одреде уговором. Рок стечаја за ексекотора до 1. марта ове године.

6. По питању од кад се иза редуцирати позаница друштвеном испору, која је предвиђена овогадешњим буџетом, решено: лаваница г. Станиславу П. Сивакићу, испору друштвено, од 1200 на 1500 динара годишње, колика је предвиђена буџетом за ову годину, има се рачунати од данас.

ЦЕНЕ ЗЕМАЉСКИМ ПРОИЗВОДИМА

Житарски трг од 10—28 фебруара 1899. год.

Цене забележене у прошлом извештају остале су, услед слабе тражње, исте с врло незначитним изменама све до 19 з. м. Тек од 20 фебруара па на овако, услед побољшана цена на будим-пештанском тргу, остало се мало побољшало и на нашем берзанском тргу. Продато је 10 вагона и то само младеновачке с почетном ценом од дин. 18/50, која је 24 т. м. достигла 19 дин. а завршила коцкег месца са 18/75 дин. од 100 впр. изређада Београд купчев магацин. Сем оних 10 вагона за исто време продато је преко 200 вагона разноврсног жита, изакох великих комисионара и великих продаваца одашњим. Но оно изакох трговане не пружа њим најкисне податке ни о пореклу, ни о најкисни нити о цени!

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од петак врте од једног ступца по 10 пара дин.; од осталих врстуних огласа по 10 пара од врте од ступца.

Велик огласама од неде стране 30 динара (10 еор. а. в.), пона стране 10 дин. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за стако огласивање по 20 пара дин. државне тиске.

За огласивање ване кула 10 од 100 јексеније.

Ма да су цене на пештанском тргу још увек повишене, ипак се код нас куци јако уздржавалу, због чега нема ове животије на тргу, какве би требало да има.

Последње цене забележене су:

За младеновачку и паливачку ишеницу и то тражња 18/60, понуда 19 динара.

Онае је у току проих 10 дана ипак добру пробу. Продато је 35 вагона с ценом од 10/35 до 10/45 динара од 100 впр. предаја купчев магацин. У току последњих 10 дана куци су нема уздржљиви, због чега и цене остадоше по старој, 10/40 понуда, 10/20 тражња.

За кукуруза не беше купана.

Терминских закључака није било.

Преглед 10. броја Тешака: *Гласник*: Купча башта. — О оренвињу винограда подигнутих капаљеном дозом. — *Подвизак*: Још неколико речи о платарској изложби у Београду. — *Васелике*. — *Гласник*. — *Питанга и одговори*. — *Књижевни преглед*. — *Друштвени и подружњински послови*. — *Цене земаљских производама*. — *Цене огласама*.

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК ПОЉСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗДАЈИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНИ 8 ДИНАРА, НА ПОЛА ГОДИНЕ 4 ДИНАРА; ДРУШТВЕНИ ЧЛАНОВИ ДОМАЋИ ЧЛАНОВИ СРБИЈЕ ПОДРУЖЈА, ПОСРЕДНИ СТАРШИНИ КРАЈА И ЗАП. МАНАСТИРА И НЕКЛОРАДИЧКЕ ЗАДРУГЕ ДОБЕЉАЈ ЛИСТ У ПОЛА ДИНАРА, АКО ПОШТЕ ПРЕТЛАЖЕ ГЛАВНИ ЗА ПУТ ГОДИНИ, БИЛ СРБИЈЕ, НА ГОДИНИ 10 ФРАКА, КЛИ 5 ФРАКА, А 3 ФРАКА ПО СРБ. ПОШТОМЕРИЦИМА ДРУШТВА И ЗАКОНЕ ЧЛАНОВИ КРАЈ И ПОСРЕДНИ СТАРШИНИ ЗАДРУГЕ И ЧЛАНОВИ ДОБЕЉАЈ ЛИСТ ЗА 5 ФРАКА, А 3 ФРАКА ПО СРБ. ПОШ. А. ПР. НАД УПРАВНИМ ПОШТОМЕРИЦИМА И КЛИ СРБ. ПРЕТЛАЖЕ КЛИ СЛОГ ЗАДРУЖНА КРЕДНО КОГА НЕ ЧИ СРБ. ЛИСТ СЛАТКИ ПРЕТЛАЖА И РУКОПИСИ ПИШУ СРБ. ПОШ. ПОСРЕДНИМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ, ПРЕТЛАЖУ СРЕДЉА И ПОШТУ. НА ОСНОВУ НАВЕШТЕГ ЦЕНА ОД 1869. Г. № 204. СРЕДЊИ ДРУШТВЕНИ ПОСР ПОСТА ВОСЛАТНО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЧАЈ:
СРПСКО ПОЉОПРИРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лозо, Д. М. Спасоје, В. С. Богдановић, П. Т. Теодоровић, А. Живанковић и В. Д. Теодоровић.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЈИЋ

Ч Л А Н Ц И

НАСАЊИВАЊЕ КОКОШАКА

Кључка за насађивање треба годико је више по-
гину да се бира између кокошака, које излажу
више од осамнаест месеца још боље од две године. Ко-
кошке овога доба мирније су по младацима и легу постојани-
је. Како је непријатно видети кључку која напусти своја
јаја после осам или десет дана од насађа; ту од насађа
ништа нема! О тога се и препоручује да се за кључке
пре узгајају мало старије кокошке по младина, које ипак
по кад-кад добро изведу свој насађ, јер — нема правила
без изузетка.

Али увек је добро уверити се да ли која кокошка
у истина има склоности да леже, а то бива ако јој се
за више дана, ради отгледа, остави да лежи на јајана;
ако стално остане на својим јајима и гласно кључе кад

јој се ко гњезду приближи, онда се без бојазни она јаја
ради отгледа могу замењати јајима, која она истински зна
да изведе.

Ваља уагред напоменути, да се склоност ка лежењу
код домаће живине познаје по толико која се производи
у грудима живињина и која долази од вивале крви, коме
је седнице у поткожном делу малог грбуха. Особај ја-
шине, коју кокошка осећа кад легне на своја јаја,
илости ивица објасњавају као ривако наклоности, коју она
зна да леже. Боље је у један мига илх насађити пет или
шест кокошака, те се на тај начин у доба живљења ил-
лићњ од своју шест насађа могу скунити под четврти
кључке а оне две друге пустити у живињарни, те да
отпочну да носе; отуда ће се имати као нека жива уштеда
у кућству.

Да знасемо још једну важну напону: гњезда ваља
држати у највећој чистоти и добро број јаја која се на-
сађују подестати према кривини кључке; однећ велики број
јаја сасвим би омео успех од насађа. Тринаест до петнаест

јаја довољно је за добре обичне копошке а осамнаест за крупне квоичке, коцикивице или браво.

Квоичке загревају шавене неге, било да легу у спадлушпа или у нарочитим котаринама; од пржеке је потребе дестиати их два пут дневно и то увек у исти час. За то време, које може трајати од десет до двадесет минута, ове се нахране и мало опруже своје јадне ноге утрнуле дугим немицањем. Ако није одмах хладно, није потребно покривати јаја док се оне хране и креку. Кад се квоичке уапмају с гвезда, добро је пре тога подићи или крила, те да се избегне да јаја, која су се у крила угузла, не вадну и да се не полупају, чиме би општетила и остатак наседа у гнезду.

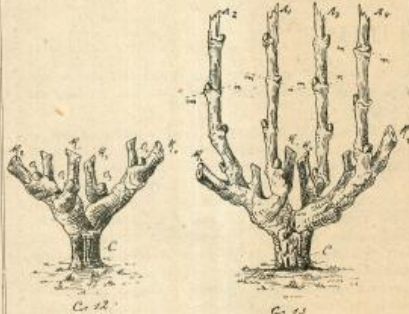
Ако би се десило, да се насеђена јаја полупају, или да се ушаре или да се гнездо опогани, онда је веома потребно опрати јаја, опетати гнездо или му сасвиш обновити сув слаку или сено, јер дуске од јаја, које су врло шуљкаване, упуцају сва испарена и то је од велике штете за зачетке.

Кад је лено време онда се с обичним квоичкама или сасвим мало посла, јер се онда квоичке, пошто имају хране на своје домаћинају, дижу саме и ради јела и ради потребног кретања; али их је и онет добро надгледати за време првих дана.

О ОРЕЗИВАЊУ ВИНОГРАДА ПОДИГНУТИХ КАЛАМЈЕНОМ ЛОЗОМ

(СВИСТАК)

О. орезивању калемјене лозе на резнице и кратке кондире.¹⁾ — Ако је американска лоза оваломјена таквом дошаном сортом, код које су и највиша овал радна,²⁾ и, ако смо ради, да грошје, на то време и што, буде испрвине кавкоше, онда треба једногдишну лозу, већ добијену оваломјеном облику, који је представљен у с. 8., орезивати сваке године на резнице и кратке кондире. С. 12.

С. 12.

С. 13.

¹⁾ Кад се једногодишна лоза орези на два ока, онда кажемо да је чист орези на кратке кондире; а ако се остави 3—4 ока онда је орези на дуге кондире. Кад се, пак, орези само на једно радно (или сасвим) око онда кажемо да је чист орези на резнице.

²⁾ Скоро код свију наших врстах сорта радна су и шибоба онда

која нам представља чокот са већ образованим основним обликом и четири кондире k_1, k_2, k_3 и k_4 , показује нам како треба орезати калемјени чокот на резнице с једним оком. Из окова O_1, O_2, O_3 и O_4 осталих година, истерате четири, обично јави ластара, те ћемо у јеси имати четири зреде лозе L_1, L_2, L_3 и L_4 , као што су у с. 13. представљене. У пролеће идуће године, дакле исте (дан четврте) од засађивања — према томе, да да смо основни облици образовали за три или две године — треба орезивати опет продужити на резнице с једним оком. А ако се даје претпоставити да ће се добити изредо грошје и оно се родност (првине) повећа, онда се у томе случају, у пролеће исте о односно четврте године, могу једногодишње лозе L_1, L_2, L_3 и L_4 , из с. 13. орезати на кондире k_1, k_2, k_3 и k_4 , са по два ока, на ње нам тако орезати чокот изгледајући онако како је у с. 14. представљен.¹⁾ Из окова O_1, O_2, \dots, O_3 и O_4 , потераће с пролећа ластари с резнице и резервне лозе, треба нарочито напустити; а како, показале смо како икак. Сада, пак, треба нам напоменути, да је врло важно да се после свршене резнице по могућности спрези брзо раширење ластара и да се ради тога изврши тако одговарајуће резервне и родне лозе.

С. 14.

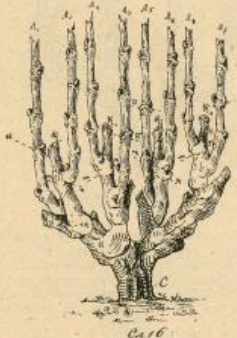
С. 15.

За објасњење овога може нам послужити с. 15. у којој је, ради веће прегледности и лакше разумевања, засебно представљен асо чокота с кондиром k , из с. 14. и у којој су представљени заједно с шибљем ластари који су у току лета истерали из оба ока O_1 и O_2 .

Да би омогућили што снажније развијање тако назване резервне лозе, обележене у с. 15. и 16. са р, коју ћемо идуће пролеће орезати на кондир, не треба је онегати у развијању све до тад, док не дође доба заломљања; родну лозу, обележену у с. 15. и 16. са (која је истерала из горњег ока O_1 , кондир k , и која је у с. 16. обележена и са L_1), коју ћемо идуће пролеће и ишаке одсећи ради тога, да чокот не би отишао срушити у пшину, треба, напредне скривати (скривати) толико, да изнад најгорњег грозда остави 2 до 3 листа, као што је представљено у с. 15. Овај скривањем, који треба извршити или непосредно пред расцветвање цветова ластара, или одмах оне лозе прелета и ипуд се заметну, спречава се јаво закљачавање резервне лозе изнадним лишћем, и храна коју

¹⁾ Кад је, на пр. чокот снажан и тежакте од врломо јако или скоро кубрени.

би оно и вишак ластара за своје развијање трошних, употребљаваше се после на развијање гроздова.) Овако, како смо поступили с родним ластаром с (односно A_1), кондира K_1 , треба поступити и са ластарима A_2, A_3 и A_4 , који су истерали из горњих овапа O_1, O_2 и O_3 , кондира K_2, K_3 и K_4 , чочога представљеног у сл. 16.

Сл. 16.

Потребно је на оном месту напоменути: да зелене ластаре не треба никога скупљати на горшакоски начин, све дотле, докле се основни облик са сома не образје, а исто тако ни онда, кад чочок одређује на резике с једним оком, ни и ако је основни облик већ образиош.

У сл. 16. представљено је, како изгледа у јесен пете или четврте године чочок који је оресан у пролеће исте године и представљен у сл. 14.

У пролеће идуже године, дакле шесте (или пете) од засађивања на стално место, морао се приликом оресивања вршити *натраг*, да нам чочок и ластари не би отишли сувише у висину, и то на овај начин:

Доза A_1, A_2, A_3 и A_4 , у сл. 16, које су истерале из горњих овапа O_1, O_2, O_3 и O_4 , кондира K_1, K_2, K_3 и K_4 , одсеку се заједно са по једним делом тих кондира и то на местима обележеним цртицама $m - n$, а резервне дозе A_1, A_2, A_3 и A_4 , што су се разлике на доњих овапа O_1, O_2, O_3 и O_4 , оресу се на кондира са два ока, пресецајући их на местима означеним цртицама и. Како, пак, треба да изгледа у пролеће овако оресан чочок, показује нам сл. 17.

Сл. 17.

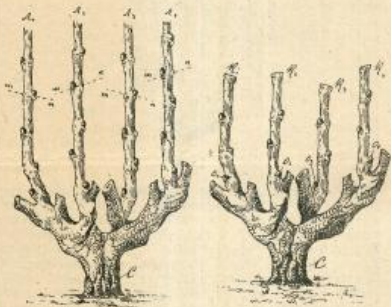
³ Са многих разлога боље је да се овај носач сарни чим дола прираста, а изласко га не треба оресати за време самог прираста. У оште: пак, истог год се развије сарни сабе и дошло јаче и овакасијаје.

При оресивању на једно или два ока, дакле при оресивању на резике и кратке кондира, треба оно *потрагае натраг*, продужавати на године у годину све дотле, докле непрекидно развијање чочога то дозвољава, а чим то развијање пређе намену висину, преко које је тешко чочок заргати за зиму, јадна се потреба да се *основни облик* чочога врати ближе земљи, обављањем, на престој начин. Како, пак, оно обављање или знавање нала вршати, показашемо доцније.

О оресивању каламаћене дозе на дуге кондира. —

Оресивање на дуге кондира разликује се од оресивања на кратке кондира само у томе, што се једногодишња доза чочога може је *основни облик* већ образоваи, оресује на три до четири ока.

Као што је означено у сл. 18., која нам преставља чочога *основни облик*, с четири преде дозе A_1, \dots, A_4 , треба оне оресати на кондира с 3. до 4. ока, пресецајући их у правцима и на местима обележеним цртицама $m - n$. Како, пак, треба да изгледа један, на дуге кондира оресан чочок, која је већ добио свој *основни облик*, показује нам сл. 19.

Сл. 18.

Сл. 19.

За одгаивање *резервне дозе* или *производнице*, а то је она доза, коју ћемо у пролеће идуже године, ради добијања рода, оресати на кондира, треба одабрати оне ластаре који су истерали из доњих овапа O_1, O_2, O_3 и O_4 , оногодшњих кондира K_1, K_2, K_3 и K_4 , и њих не треба никакo сирежавати у порасту све дотле док не дође доба заламању (при крају јула до Преображења); а остале ластаре, који су избили из горња 2 или 3. оваца остављених кондира, треба, као и код оресивања на резике и кратке кондира, скупљати (заломити) толико, да изнад најгорњег грозда остану 2. до 3. листа. Ако, пак, на коме од тих ластара нема гроздова, онда, или га треба скупљати толико да му остану 3 до 4 листа, или га, ако би осталина сметало, сисати и уклонити.

Нушко је и онде да поновимо: да *родне ластаре* треба скупљати *однат*, чим је *лоза прираста* и *обине образоваи*, јер, што год се допиаје то учини, биће и корист све мања.

У сл. 20. очигледно је показано, како треба код оваког начина оресивања вршити *одгаивање резервне* и *родне дозе*. У овој слици представља нам A доз двогодишње дозе одсечен од чочога представљеног у сл. 19. и на коме је остављен кондикр K , са четири видна ока из

kojih su isterani lastari *a*, *b*, *c* i *z*. Lastar *a*, koji je isterao iz najnižeg ova, čija je dakele osnova najbliža čokotovom kraju, treba odgrajiti kao rezervnu lozu (ili proizvodnicu), a sa ostalima lastarima *b*, *c* i *z*, treba postuniti onako kako je gore rečeno i u sa. 20. predstavljeno, to jest, vađa ih odmah posle cvetanja skrsniti. Ovakvo, kako smo postuniti s lastarima koji su isterani iz ovača *O*₁, *O*_n, kondira *K*₁, treba postuniti i s lastarima ostalih kondira *K*₂, *K*₃ i *K*₄, u sa. 19.

Са. 20.

У пролеће идуће и за њом следећућих година орезује се чокот на дуге кондире врло просто, на тај начин, што се једногодишња лоза, која је isterала из најнижих овача кондир *K*₁, *K*_n, ореже на дуге кондире (с 3 до 4 ова), а остале, које су изгледа из горњих овача, уклањају се заједно с једним делом прошлогодишњег кондира. Приликом овог уклањања поневутих лоза, треба прошлогодишњи кондир пресекти непосредно испод основе lastara *b* (места на коме је тај lastar из кондира избио), а то је на месту и у правцу које је у са. 20. обележено цртицом *x*.¹⁾

Ovakvo orezanje čokota izgledaće у пролеће пете године онако исто као и онај, представљен у са. 19. који је приликом орезања на дуге кондире у пролеће четврте године.

О обнављању или занављању чокотових кракова на мањој висини. — При орезању лозе на кондире, на било да се примењује рез на кратке или дуге кондире, и поред све пакље ди нам кондире увек буду што ближи земљи, издвајаће се старо дрво чокотово из године у годину све више, и на послетку носеће неколико година досеће тако високо, да се оца будућих кондира не могу довољно земљом покрити приликом затрпања винограда, те услед тога настану потреба: да се краци чокотови, који носе кондире скрате и тиме чокот сини. У оваквом случају морамо се често користити и јаловим лозом, то јест оном, која је isterала из дрвета старијег од једне године.

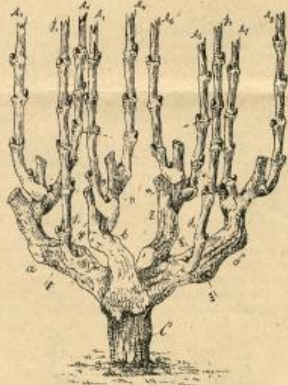
Нека нам са. 21 представља један орезан чокот средње старости и доброга пораста, чији основни облик има че-

тири крака *a*, *b*, *c*, и *z*. Краци *a* и *b* стари су већ око 8 година, и већ је потребно да се скрате.

Са. 21.

У току пролећа, као што је познато, isterаће lastari не само из овача остањених кондира, већ врло често, и из кракова чокотових или из самога стабла *C*. Ове су лозе, веровне (јалове), будући су isterале из дрвета старијег од једне године.²⁾ Претпоставимо ли сад да су из кракова *a* и *b*, (са. 22.) isterали јалови lastari *z*₁ и *z*₂, то

Са. 22.

их треба преко лета одgrajiti за „резервну лозу“, и ради тога не треба их никако скривати све док не дође доба заламања (крај јула), а ако је случајно из кракова и стабла избило више јаловца, онда их, све излишне, треба одмах у пролеће очетути и то што раније то боље, да не би ометале у развијању оне lastare која су нам потребни за догоднишњу резидбу, или на којима има рода.

¹⁾ Чокот се може и итерати да isterа јаловке на месту за које су нам потребне ради обрађивања нових кракова-ближе земљи, и то на тај начин, што ће се врхом лоза или маказа крак или стабло побити за оне, месту на коме хоћемо да нам избије јаловца. Први година обрађивање се на месту убода састоје око и друго ће избити јаловца.

²⁾ Не ваља производнички кондир *K*₁ (са. 20.), пресецати непосредно испод основе lastara *a*, већ увек треба оставити крак или дужи издржати, од производничке лозе, који, за тип, можемо скратити онема кад ваљари куне две године.

У пролеће идуге године треба кракове *a* и *b* одсећи испред јаловине *j*, и *j*, али тако, да у јаловине остине и кратак део кракова. Према овоме треба кракове пресећи на местима која су у сл. 23. обележена цртама *m—n*. По себи се омет разуме, да кракове треба пресећи виноградског тестером, јер су дебели, па се не могу пресећи ножицама. Овако, како смо једне године поступили с кравица *a* и *b*, можемо идуге постигнути с кравица *e* и *z*, (сл. 21.). Јаловине *j*, и *j*, као и лозе *z*, и *z*, треба затим орезати на кондири с 1—2, или с 3—4 ока, према томе да ли смо применили резидбу на кратке или на дуге кондири. Лозе *z*, и *z*, треба одсећи на местима која су обележена цртама *n—n*, а лозе *z*, *z*, *z*, и *z*, отвале су већ приликом скривања кракова *a* и *b*.

Sl. 23.

У сл. 23. представљен је један овако орезан човок, овакав какав изгледа у пролеће после орезања.

К. Д. Г.

ЛЕК ПРОТИВУ ШАПА И УСТОБОЉЕ

Шап и устобоља, ма да није тако опасна болест, као неке друге које море стоку, али стоје јаке заразљивости и што обудинају важне органе, нарочито уста, кадра је знатне штете да почини. Стока је у тој болести неупотребљива скоро ни за шта; а гедина стока још је теже предежа. Како за економну стоку, тако и за трговачку, шап и устобоља једва је болест која се никако не жели; и она не може да се излечи без осетних штета по владне стоке. Из тог узрока је ова болест једна од оних, ради које се на граници ставља забрана; те и е тога је огромна штета по народно-економне интересе оне земље где она бесни.

Глас, да је пронађен лек противу те болести, мора да обрадује и подолитредрине и трговце. И ми наљудно да ћемо извршити једну дужност, али и наше читаво упознамо с тим леком. Мислимо, да ћирире показе, како је се дошло, до тог лека; па онда употребити се с природом његовом, да нападимо и употребу његову.

Да се лек противу шапа и устобоље пронађе, има се много захвалити и немачкој Народној Скупштини. Она је комисија, којој је стављено у задатак истраживање лека, одобрива ради тога знатан издатак. Као проналазачи пак именују се: D-r Leiffler (Леовлер) и D-r Frösch (Фрош). —

Још у августу прошле године, медицински саветник D-r Leiffler поднео је пруској Министру Просвете извештај о резултатима његових огледа и истраживања, у коме је

напоио: да му је пошло за руком произвести средство за каламљење; и кад се њиме говеда каламе, годину дана не могу да се заразе.

У том свом извештају Leiffler описиваше, како је дошао до тога средства. Течност, узрало лимба у младим мериуницама, који постају код стоке оболеле од шапа и устобоље, сматрана је као носилац заразне материје. Тој течности, која је с њом разблажена и процеђена (филтрирана), поступило се, да се и код здравих града каламљење инаоине болест. Тиме је, дакле, потпуно доказано, да у течности у мериуницама има заразне материје. Она, како ако је била бактерија, заржавна и дуже време ту своју заразљиву моћ; а да се то постигне, потребно је течност — лимбу — разблажити водом десетогубо, па процедити (филтрирати). Ако се тако не уради, течност брзо изгуби своје заразљиве особине. После каламљења овом течношћу наступу побољшање редовно већ другог или трећег дана; а да се болест може нажалити, довољна је једна врло мада количина — $\frac{1}{10}$ сеп. — те течности. Узме ли се, даље, течност из мериуница од града, које је на овај начин оболело, и калами ли се какво друго градо, болест ће се и код овога назвати; на тако исто и код трећег, ако се течност из мериуница узме од другог града и калами на треће, и т. д.

Комисија, којој је поверено било да помоћу огледа изведе ово питање на крај, хтела је да се увери, да ли заразна материја улази у тело из желуца и црева, па је течност у асептичким пилулама спунутама градина у једвак те су их прогутала. Последина је била, да су града и на овај начин сасвим тачно другог или трећег дана оболела. Тиме је, дакле, прибављен доказ, да се заразна материја шири и посредством хране; и да она кроз желуца и црева може такође прећи у крвотоку.

И ма да комисија није пошла за руком, да заразну материју издвоји саму за себе — изолује — и да јој сазна право биће, ипак је успела пронаћи начин, да се града, која се каламе, за годину дана сачувају поуздано од заразе; а то је узрало за практичне циљеве и најважније. У ту сврху је течност из мериуница оболелих града од заразе помешана са крвом течношћу заражених града, па су тиме каламљена здрава града. Но, при том одлучије једна важна околност. Ако се мешавина употреби одмах, града, и ако не оболе после 2 до 3 дана, могу оболети после 10 до 12 дана. Тавни се случајеви отклањају тиме, кад се мешавина призути једно извесно време, па се после њиме врши каламљење. Ти случајеви открили су и ту чињеницу, да и сама течност из мериуница, ако се неколико месеца чува, — ако се, дакле, не употребљена одмах, непосредно, при каламљењу даје исте последице као код мешавина од те течности и крвне течности. Да би се било једно друго средство могло дуже одржати, потребно је додати му $\frac{1}{4}$ процентниг раствора карболне киселине.

И тако, града каламљена овим средствима, не могу се за целу годину никако заразити, па било да се зараза пренесе на њих природним путем, или па вештачким начин.

Још једна је притичка добит од огледа, које је споменуто комисија вршила. Показао се, да се и телца, која се отале од права, каламљењем у течности, не заразују од шапа и устобоље. Из прикраве, у којој има материје за одирају од болести, одојри се, дакле, нешто деи до и при телета. Али ипак од једне каламљене краве, већ не може да се материја пренесе на тело које сна.

Па и свиње могу се каламљењем овим лековима сачувати од заразе, како год и говеда.

Да би пољска природа могла од ових резултата имати користи, подигнута је, под управом D-r Leiffler-a, радниона у Höchst-u (Хехсту) на Мајни за произвођење лека на фабрички начин. Леку је дато име *Seraphtin* (Сераптин). На жалост још је доста скуп. Продаје се у боцима од 10 сеп., 15 сеп. и 20 сеп. Бочица од 10 сеп. довољна је за градо испод 400 килограма; боцица од 15 сеп. за градо

4—800 килограма и бочица од 20 есп. за још већа грла. Бочица од 10 есп., стаје 3 марке. Бочица од 100 есп., колико је потребно за 10 грла испод 400 хгр., стаје 25 марака.

Лев је мало зрве боје, невуса се. Ако се држи на умерено хладном месту и даље од сунца, може да се чува за 4 недеље. Пропие је, да га треба убригати непосредно у плаву — невошу — крв. Најлакше је то извршити на вратној — поткључној — вени, на којој се и крв пушта. Код свиња треба иглу завити у месо — мускулатуру — бутине. Разуме се, овај посао ваља поверити само нештој сточној лекару....

Кад смо завршили ове редове, дођаше нам до руку немачке *Бечке Пољопривредне Новине (Wiener landw. Zeitung)*, у којима је једно саопштење о овом леку. По овоме, употреба лева у неким случајевима није испала помоћно. Место да се њиме отклони зарва, ова се унеола међу стоку која је калашена („вин-колана“). Leffler је тај случај објаснио тиме, што се у споменим радионицама не израђује Серафини онакав какав треба да је. На то је сад сарањена наставка: те је вероватно, да ће се и та мана отклонити.

Но, на да и ми имамо пуно разлога радovati се отвореном овог лека, овет ми ово прикажујемо више као новину. Очекујемо, да струјни листови још коју о њему проговоре; па кад се апсолутно потврди његова употребљивост, онда не треба да стоји ништа више на путу, да се и у нас огледа.

ЈАВУЧНИ СМОТАВАЦ

(Tortrix pomonella или Carposarsa pomonana)

Лептира су предња крила сиво и мрко-сиво траваста. (сл. 1.). На сваком крилу је у средини прва угласта пашта а при крају од стражњих крила по једна округла и повећа

прва пеге с два црвенкаста колуца, један у средини, а други у обиму пеге. По ивици су крила белчасте криве (навијене) ирге. Стражња су крила мрко сива и лаште; у

мужака су нешто удубљена код средњег ребра и ту је китка од црних длака. Ресе су на овим крилима отвореније боје но на предњим а на објим су металне сјајности. Труп је исте боје која је и на предњим крилима. Дужина је лептира 10 а распон крила износи 20 мм. Јавља се у јулу и јулу.

Гусеница је у почетку белчаста а доцније меснате боје с длакавим мледама. Глава и трпу су зрве боје. Храни се семеном јабучостаго воћа, нарочито семеном јабука, но чему је и лептир добио име. У роду је у јулу и августу. Кад одрасте потпуно, изађе из рода, прелини у предњу које начини у вукотинама које, воћних салагашица итд. на се учура на кратка време, пре но што ће се познати лептир.

Лутка је црна, завршје се неколиком кукастим чекињама а налази се у сивљетом предњу у коме је гусеница презрелина. Као лутка је само за неколико недеља.

Лептир, као сви смотавци, мигрује обдан на грањима воћања, где их је доста тешко уочити. Јер су скоро исте боје као и трање, а у неке тим се смрчава, лете ради старинања са женкама. Лептирица снесе по једно јаје на зелен род јабука и крушка, а по којој цут и у чашнику другог воћа. На никад их не носи на род, на коме ових јаја већ има. Јаја су кривоста првена и из њих настане гусенице после 8—10 дана. Гусенице се одмах угре у род од семена којим се храни. Да су у роду тешко их је применити, јер иах остаје врло мали отвор који убрзо зарасте. Зарастање је, да на овај начин страдају далеко више дешне („виције“) сорте воћа но обичајне. Ако се што год додирују два рода, онда гусеница прелази из једног рода у други. Исто тако гусеница прелази у други род и у случају, ако род, у коме је била, отпочне трунати. Кад су два рода заједно, онда их упале научином. Често упале род колица и за лет, и у том случају род ниси о предњу, колница, ако се ветром омали. Највише штети, као што је поменуто, јабуку, и то кад су у вода зреле. У једном роду не може се никад наћи по две гусенице, па ни у случају кад она прелази из рода у род.

Да се ухвати овај штеточина, треба скупљати све „црвине“ јабуке и крушке, и ако су зелене, дати их свињама, а ако су зреле, употребити што се може а остало дати свињама. Осим тога добро је, да се дебло и трање онде онде унају кавани старим крвама, нарочито у случају, ако је воћа с глатком кором, јер ће се тада у крилу зачути млоге гусенице и у овој учакати. Кад се латин скину криле, наћиће се млоге чигре, које је лако ухвати. Млоге гусенице могу се такође тамавати и привезавањем лепљива појаса на воћкама, који се, као што је поменуто, највише употребљава противу великог и малог мразовца.

Власт. Д. Тодоровић.

ИСКРИЦЕ

Шта пијаница губи а шта добија? — Француски *Лист Умерености* више о томе, шта пијаница губи и шта добија, па вели: Пијаница, која све јаче пада у свој порок, губи: своје време, свој новац, своје здравље, кућени мир, уважење своје породице, уважење поштенних људи, уважење према себи саможе, често свој положај и будућност, често здравље и душу своје деце.

А добија: лакше пријатеље, који га цеде, лакше насладе које увек прати грозна савест, дугове, све јаче брже, болести, домаће непријатности, јавно презирање, мучење савести и стид од самога себе, живот пул калости и очајања, и ветру пропаст.

Питане. — На мом знању у околини Ниша намерао сам да гајим *овине* за *прилогод* од најбољих *благородних раса*, па како ми претходно треба да спремам земљиште и посејем детелину, то учини молим управу Друштва да ми изволим дати ова објашења:

- а). Кад је време за сејање детелине;
- б). Како треба да је земљиште за исту;
- в). Која је врста семена за храну свиња најбоља, и
- г). Колико треба агр. семена за један ектар земљишта.

Нисам члан Друштва зато што вод пас нема Подружине а да би Друштво потпомогло, прегледно сам се на друштвени лист *Земљак* потпуном прегледом те зато сам и слободан за горење се Друштву обратити.

уџина
Сотар М. Поповић
 меканица.

ЦЕНЕ ЗЕМАЉСКИМ ПРОИЗВОДИМА

Пожега, марта 1899. године.

У месецу Јануару измерено је на наши општинској у овом месту и продато.

46.983 кгр. ракије	по 16—18 динара од 100 кгр.
24.017 „ лешнице	„ 14 50—15 „ „ „ „
91.074 „ кукуруза	„ 6—7 „ „ „ „
18.763 „ браш. кукура.	„ 7—8 „ „ „ „
18.745 „ ораса	„ 5—6 „ „ „ „
2.422 „ пасуља	„ 8—9 „ „ „ „
2.988 „ свиња дебелих	„ 55—60 „ „ „ „
158 „ сира	„ 50—60 „ „ „ „
171 „ најмака	„ 90—100 „ „ „ „
2.835 „ вина	„ 50—60 „ „ „ „
1.474 „ кромпира	„ 4—5 „ „ „ „
48 „ катрана	„ 20—25 „ „ „ „
1.012 „ јовове коре	„ 4—5 „ „ „ „
292 „ крушака	„ 15—16 „ „ „ „

3.102 кгр. јабука	по 8—10 динара од 100 кгр.
39 „ веће	„ 18—20 „ „ „ „
122 „ масти свињске	„ 90—100 „ „ „ „
20 „ хељде	„ 9—10 „ „ „ „
82 „ ржеца	„ 4—5 „ „ „ „
316 „ сувих шљавца	„ 8—10 „ „ „ „
25 „ пастрне овчије	„ 50—60 „ „ „ „
137 „ шешпарке	„ 8—10 „ „ „ „
468 „ луча	„ 3—3 50 „ „ „ „

Свиња проја на торбице није ни ушла у овај преглед. јер није мерена на општинску вагу.
 Говеда су продана по 34—36 динара чисте тежине
 Коже су у Јануару биле сасма јефтине:
 Овчије 1—40 дин. од комада, козије 1 80—2 од 1 ком.
 Јагњеће 1—110 дин. од 1 комада, јареће 1 20—1 40 дин.
 од 1 комада.
 Зверје мало и вада. **Ј—Л.**

ОБЗНАМЕ

Српског Пољопривредног Друштва у Београду потребна је повећа количина семена од: граорнице, мухара, багрене и гледичаја. Који би од наших домаћих произвођача изло овог семена на продају, нека што пре пошље своју понуду Друштву. У понуди треба да означе: колико и каквог семена има и по што ће га уступити Друштву. Сваки понуђач треба да пошље уз понуду и пробу поућеног семена.

Уредништво Тежака, Пољопривредног Календара и Пољопривредног Гласника налази се у **дому Српског Пољопривредног Друштва, Пенавања улица бр. 11.**

Уредник *Тежака* и *Пољопривредног Календара* у уредништву је сваког радног дана од 5—7 часова после а недељом и празником од 11—12 часова пре подне.

Уредник *Пољопривредног Гласника* у уредништву је сваке среде од 5—7 часова по подне.

Седиште **Књижевног Одбора** држи се сваке среде од 5 часова по подне, у друштвеном дому.

Сви радони, намењени било *Тежаку*, било *Пољопривредном Календару* или *Пољопривредном Гласнику* шљу се утек **Срп. Пољопривредном Друштву** које их прима, у списак заводи и по списку предаје уреднику коме припадају.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од **петит** врсте од једног ступца по 10 кара дин. од осталих врстуних наскена по 15 кара од врсте од ступца.
 Велики огласака од неке стране 30 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 дин. (5 еор.) четврт стране 3 динара (2 50 еор.).
 Поред тога за свако озглавање по 20 пара дин. државне таксе.
 За озглавање дине пута 10 од 100 јестинаје.

Преглед II. броја Тежака: *Чланци:* Насађивање кокошака. — О орезивању винограда подигнутих кадамљеном лозом (свршетак). — Лек против шала и устобоље. — Јабучни смотанак. — *Искрице.* — *Велешке.* — *Гласник.* — *Питана и одговори.* — *Цене земаљским производима.* — *Објаве.* — *Цене огласака.*

стоје као 1 према 0-48; док жељутим они у краљем млеку стоје као 1 према 2-80.

Како прасад брзо расту и развијају се, нарочито у почетку, то им је често она количина млека коју од матера добијају, недовољна, и зато их треба прихрањивати. Само добре и добро хранљиве крмаче могу прасад како треба одхрањивати до треће недеље; а после треће недеље треба и њих појачао прихрањивати, пошто им свакога дана треба све ваше и више хране.

Прихрањивање прасади треба отпочети по навршетку треће недеље. И што се год пре прасад на прихрањивање навикну, то ће све мање „подојмањата“ крмаче. Тога ради треба им у свињу приградити једно место да им крмаче храну не отимају, на им ту у плитком каквом суду дати по мало краљем млека, разблаженога топлотом водом. Вода не сме бити врућа, да се прасад не би ошела, јер би се после тежио на храну привикла. Хладно млеко не треба им такође давати, јер је негоднио по здравље мликова, пошто махом од њега добијају прилив. Давање топлога млека са водом, ваља продужити неколико дана, на кад се она добро привикну да га пију, онда се у њега може додавати по нешто шпичична или кукурузна брашна. Кад се прасад добро навикну на ову храну, онда им се може у место махом давати овсена или јечмена прекрпуа. Јесу ли се прасад већ и на ову храну обикла, она онда ће траже тако често да сину, и зато се крмача може давати мање хране по обично, на да им се то овет у снази не примети.

Кад је храна којом крмаче хранимо слаба, као што су: кухински отпаци, и друга слаба храна, тада прасадна поред млека треба давати и друге снажније хране, у којој ће имати доста белачевине и фосфор-киселота креча, ради образовања млишка и костију. У тој храни треба азотни делови према безазотним да стоје као 1 према 3. Храну са овим односом хранљивих делова, давањем им само ако их будемо хранили млеком, ражаном, шпичичном и кукурузном прекрпуом.

Овако треба продужити хранљење сисавчади све док се не одвију од матер, а тада им се мора давати друга храна; о чему ће у нарочитом чланку бити говора.

Поред доброг прихрањивања сисавчади на овај начин треба обратити велику пажњу и на чистоту тела. Чистоћа тела много доприноси брзом телесној развоју. Не понуди ли им се у прво време добра храна и потребна телесна чистоћа, онда ће она закржавити, па их је после тежио и најбољом храном поправити.

Што се год млађа прасад буду бетие хранила и неговала, у толико ће она брже растати и мање лепши телесни облици, што код свиња има особити значај.

И. К.

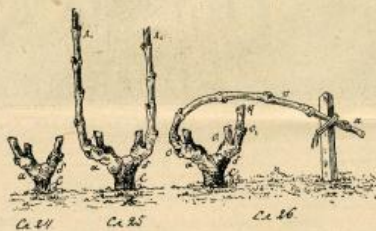
О ОДГАЈИВАЊУ И ОРЕЗИВАЊУ КАДМЛЕНЕ ЛОЗЕ НА ЛУКОВЕ

Највећи део наших домаћих сората винове лозе, најпогоднија је начини орезивања или кондире. Али, како се при обављању наших виноград, а нарочито оних поред

Дунава и у близини вароши, уноси и разне стране сорте које и некадмлене захтевају дугачку резидбу, и како има и неких наших сората, које захтевају или погодно дугачку резидбу, ради смо да у онеке валпие објаснимо „орезивање на лукове“ којим се може доћи до већег приноса и који се начин може врло лако применити при орезивању чокоћа поред путова и стања.

Код овога начина одгајивања чокоћа, могу се употребити крмаче или дуго једногодишње лозе, из чијих ће оцаца истеривати родни ластари, и које се због тога и дову редке лозе, а да сувишно образовање дрвета не би смањивало принос и обратно омет да не би нећа родност коју очекујемо од употребе лукова, штетно утицала на равнотежу у искрени чокоћа и да не би умањила образовање потребнога дрвета (лозе), не сме се код овога начина чокоћ јако разгранавати. Обично се грана само у два, а највише у три правца.

Са 24. представља нам један чокоћ у пролеће треће године, који је приликом засађивања на стално место био орезан на једно око, а у пролеће друге године исто онако као и за образовање основнога облика на орезивање на кондире. У пролеће друге године, изгледао је дакле овај чокоћ исто онако као и онај у сл. 5. и у јесен исте године изгледао је као онај у сл. 6. (у бр. 10. „Тезака“ на страни 76).

У сл. 6. представља се лозе 1, и 1₁, орезане су ради оцацавања чокоћа у пролеће треће године на два кондире а и б са по једним оком, као што је и на сл. 24. представљено. У јесен исте године, дакле треће после засађивања на стално место, добијемо из тих остављених оцаца две снажне лозе 1, и 1₁, као што нам их сл. 25. представља.

Овако радиће добијемо у јесен треће, односно у пролеће четврте године основни облик за начин одгајивања са луковима. У овом нашем случају остављено је луц само једну дозу, и то ону која је обележена са 1₁.

У лавесним случајевима, може се и код овога начина одгајивања са луковима, као и код одгајивања с кондирима, основни облик добити и једну годину раније, односно у јесен друге, односно у пролеће треће године, а то је ако калем има добрих и доста жиља и јаку дозу коју можемо приликом засађивања на стално место орезати на два ока, као што је такав случај претпостављено и представљено у сл. 9. и 10. (у бр. 10. „Тезака“ од ове године).

Без обзира на то, да ли смо у сл. 25. претпоставили основни облик добили једну годину раније или једну годину доцније, можемо од сада, према особинама сорте, применити орезивање на кратке или дугачке лукове. У пролеће идуще, дакле четврте или треће године од засађивања на стално место извршићемо орезивање на овај начин: дозу 1, (сл. 25.) орезаћемо на 7. до 8. видних оцаца, на њега је, затим, понети у десно у виду плиткога луца, чији ћемо крај и привезати за један кратки колац

koji je pobiven pored čokota u potrebnome odstojanju.*) Drugi, pak, lozu λ_1 (sl. 25.), orezaemo na kondir κ s dva oka O_1 i O_2 . Kako treba da izgleda jedan ovako orezan čokot s prisvajanim *lozu lukom*, pokazuje nam sasvim jasno slika 26.

Na kondiru κ treba u toku godine odgajiti rezervnu lozu od koje ćemo iduće godine načiniti luk, a ovedgajivši njevu u proljeće iduće godine odsjeći. Pri odgajivanju loze s lukovima treba obratiti naročitu pažnju na to, da se luk ne ostavlja ni dve godine uzastopno na jednom i metode kraku čokotova, već, ako je jedne godine ostavljen na lezome, treba za iduće godine ostaviti na desnome a na lezome vala ostaviti kondir. Ako se na ovo ne bude pažljivo, porimetriće se ranjostea u ishranljivaću čokota, i ovaj će biti na jednoj strani jače a na drugoj slabije razvijen, a to nije dobro.

Kod odgajivanja čokota sa lukovima, mora se obratiti pažnja i na „odgajivanje lastara“ preko leta, koji posao treba otпочeti tek onda, kad smo u edgajivanju čokota dospeli dotle da smo već i jedan luk ostavili, što će reći: da ovaj posao nastupa tek u četvrtoj, odnosno trećoj godini od zasadišanja na stalno mesto. Do svoga doba, a i posle, moraju se svi suvšini i za ovaj način odgajivanja nepotrebni lastari što ranije uklanjati; ostale, pak, lastare, koji su nam potrebni, ne smemo ni u koje slučaju skrivati sve dotle, dokle vismo obrazovali za ovaj način odgajivanja podesei osnovni oblik (a to je do proljeća treće ili četvrte godine), već se moraju ostaviti da se slobodno razvijaju, kako bi se ujedno i žilke što jače razvijale. U slučaju pak, kad bi loza u svome porastu izobujala i preko pritaka, onda se, kad bude doba zalamanju, može zakoniti.

Na da pozajemo sad, kako treba vršiti i to, tako valno „odgajivanje lastara“ kod ovoga načina odgajivanja!

Iz okada luka II, i kondira κ , u sl. 26. razvijē se prvo leta lastari, koji su predstavljani u sl. 27.

Lastare označene u toj sl. sa λ , koji su većinom ispravni odmah iz okada luka II, treba odmah, čim loza predmeta, skratiti (skriviti) toliko, da iznad najgorijeg grozda, ako ga ima, ostanu samo 2. do 3. lista. Ako, pak, na koje lastaru nema grozdana, a on ne smeta ostalima, onda ga treba skratiti toliko da mu ostanu 4. do 5. listova, a ako smeta i nepotreban je, onda ga valja sasvim očetući.

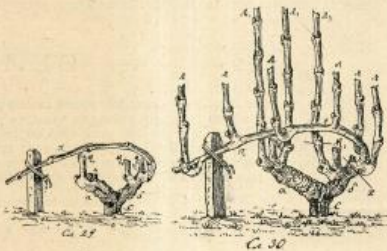
U toku leta treba ponoviti skrivanje rodnih lastara onoliko puta, koliko bude potrebno, nedovoljavajući da se iznad najgorijih grozdana razvije mnogo listova. Lastare λ_1 i λ_2 , što su isterali iz kondira κ i λ_3 , što

*) Luk možemo krutiti, kao što smo i ranije ukazovali, poso ali zapravo, kao da možemo saviti no luk, kao što je utičeno u sl. 26. Kad se prilikom kolovano ali savije no luk, biće lastari koji izbijaju iz njegovih ošaca približno jednako izgorieta i jačine. Luk treba pažljivo savizati da ne bi kruzio, a treba naročito paziti i na to, da se proljeće krako badržalo β , a ne od ne, jer se može lako odmakati od čokota.

je isterao iz kraka α , ne smemo nikako skrivati sve dok ne nastup doba zalamanju, kada ih treba zakoniti u visini pritaka, jer nam jedan od lastara λ_1 i λ_2 , koja je podesejiti, mora idućega proljeća dati luk koji će onogodišnji zaminiti, a lastar λ_3 , treba onet da nam da kondir, na koje ćemo odveogati luk za donjeđe proljeće.

U sl. 28. predstavljeno je kako izgleda na ovaj način odgajeni čokot u jesen iste, dokle četvrte ili u proljeće iduće, čakle pete godine. U proljeće iduće godine (šeste, odnosno četvrte od zasadišanja na stalno mesto) treba orezivanje vršiti na ovaj način: Pre svega treba prošlogodišnji luk II, odsjeći sasvim, i to na mestu koje je (u sl. 28.) obeleženo laničion α - α . Lozu λ_1 treba zatim orezati na kondire s dva oka, presecajući na mestu obeleženoj laničion. Od loze λ_2 načinišemo luk, skrativši ga toliko da na njemu ostanu 6. do 7. oka, a lozu λ_3 orezaemo na kondire s jednim okom, presecajući je neposredno iznad glavice kod drugoga oka.

Kako treba da izgleda u proljeće iste godine jedan ovako orezan čokot, pokazuje sl. 29.

Iz dosadašnjega lako je vidjeti, da treba obratiti naročitu pažnju na to, da najviše (prvo) okada luka istera (vidi okce O u sl. 26; lastar λ_1 u sl. 27; lozu λ_2 u sl. 28; i kondir κ u sl. 29.) kako bi, kad istu odsječemo, sa što manjim „porivajem“ mogli na njeno mesto ostaviti jedan kondir. A isto tako moramo se pobrinuti da na drugoj strani odveogimo jednu lozu koja će nam iduće godine dati luk za zamenu onogodišnjeg, što ćemo postipiti orezivanjem loze λ , na reznik κ s jednim okom; u slučaju pak, kad ne možemo ovakav reznik obrazovati, moramo se pobrinuti da na mestu i (sl. 29.), gde se luk preseca, odveogimo jedan lastar za budući kondir.

U sl. 30. predstavljeno je, kako treba da izgleda u jesen pete godine čokot koji je orezan u proljeće iste godine onako, kako sl. 29. predstavlja, i kod koga je izvršeno „odgajivanje“ lastara onako kako je objašnjeno na sl. 27. Lastari koji su iznad najgorijih grozdana skrivani odmah posle predmetnaha loze, obeleženi su u sl. 30. sa λ_1 i sa λ_2 i λ_3 i označeni su oni lastari, koji su ostavljeni da se slobodno razvijaju do doba zalamanja (kraja julija) kada su u visini pritaka skriveni.

Sl. 31. pokazuje nam kako treba da izgleda orezani čokot u proljeće šeste godine. Samo, pak, orezivanje, izvršeno je na ovaj način: luk II, u sl. 30. (koja nam slika u isto vreme predstavlja čokot i u jesen pete i u proljeće šeste godine, pre orezivanja), odsječeni od kraka β zajedno sa svom lozom na njemu, na mestu označenom laničion β , čime smo se na kraku β , kao što se u sl. 31. vidi, „vrinuli natrag“, bliže stablu α . Lozu λ_1 orezali smo na 8. oka i upotreblili smo je za luk II, a lozu λ_2 upotreblili smo za obrazovanje rezervnoga kondira κ , orezavši je na dva oka; lozu λ_3 , pak, orezali smo takođe na kon-

дир *к*, с два ока. Ластар који вистера из горњег ока овога кондир *к*, треба одговарати за лук који ће идущега пролећа замесити лук *П*, који се нахои на ланево краку *а*, и који идущега пролећа треба одсечи на месту обележеном длањом *и*—*и*, чиме ћемо се опет на ланево краку *а* „вртити натраг“ каже стабљу *С*. Одгајивање лукава про-

душке се на описана начин сво докле докле се један од кракова *а* или *б*, не подигну сувише високо. А кад тај случај наступи, онда нам не остаје ништа друго, но да један од заперка који је истерао на подесеном месту из

кракова или из стабла, однегујемо за обрабањене новог крака, исто овако као што је показано код одгајивања *а* кратким или дугим кондирима.

На завршетку имамо да учинимо још и ове две напомене!

1.) Да овај начин одгајивања можемо применити, било привремено, за годину — две, било стално, и код чокоба које смо до сада одгајивали помоћу кратких или дугих кондира, само треба једну од оних једногодишњих лоза, које смо докле орезивали на кондире, а која узима највиши положај, орезати за лук, место на кондир, на затим остао орезивање завршити овако како је горе описано;

2.) Да и овај начин одгајивања помоћу лукава, као и раније описани помоћу кондира, можемо применити, и ако можда не увек одмах, ипак највише у току од две године, поступно, и код чокоба које је на досадашњи начин орезивали, само треба познати на правила изложена код описаних начина одгајивања, и шакљиво разгледати одговарајуће слике.*

К. Д. Г.

* При изради овога као и ранијег записа послужили смо се списком сликама с. Кизабрета, који су издати кроз годину и струковног листу „Ing. Weibach“.

Б Е Л Е Ш К Е

Како се ложе пабећи да млеко код крана не отиче пре муке. — Често бива, да кране мехале на муке, често не могу да одраде млеко, већ ово пре муке само по себи отиче. У таким случајевима ваља краву мусти редовно три пута на дан и то тако, да између сваке муке буде увек осам сати. Осим тога ваља виме тако мешави крани више

пута опрати у одвару од растове коре. То је прост начин а где је ближе чаршија и може се набавити, ваља узети претовне од гуме, на патршти неко врело и на спос, код којих су перга ослабљани.

Ова су начина проста и обична не створе још ништа.

Ср.

Г Л А С Н И Ц

Годишњи Збор Срп. Печларског Друштва — држаће се на дан 28. окт. мес., у друштвеној зони, на задњем Врчару (до зграде рударског одељења Министарства Нар. Привреде).

Збор ће се отворити у 9 часова пре подне.

Дневни ред по чл. 40 Друштвених Правила.

Семе од шећерне рене. — Српско Пољопривредно Друштво добило је од Министарства Нар. Привреде извесну количину семена од шећерне рене, да га проба ради разицање, поред Подружња, и узгајнијим пољопривредницима. С тога се мале оне, који би желели ради пробе отићи овог семена, да се изводе обратити Друштву и нека за то семе спреме и задраже земљишта до једног ара.

Отварање клавиде Срп. Акционарског Друштва за земљаски сточић трго, клавиде и прераду стоке — биће данас, 21. марта 1899. године. Ми се искрено радујемо овој привредној установи српској и у броју за овим донек-бемо опшарају опис данашњег сечаног отварања.

Пожешко Виноградарско Удружење. — Настајевањем Пожешког Подружња установљено је оних дана у

Пожеши **Виноградарско Удружење**, које је поставило себи за циљ: да подиже виноградарство у онемо крају, да свој крај снабдева најбољим сортама винове лозе из свога расидиња, да учине на подизање рационалног виноградарства практичним радом у свом винограду, у обвште да ради све оно, што ће служити да се развије и оспособи виноградарство у овом крају.

Пожешка је околина врло подесна за виноградарство. Нега су онама били чувени виногради.

Нема сумње да ће удружење пожешти најбоље успети. У томе нас утврђује и одушевљен одзив и жешћана и околине. Удружење броји велики број чланова и већ одмах има 10.000 динара уплатеног капитала, а с том сумом, кад још и Класна Лутрија припокогне, може се овамо много учинити.

Пре неколико година Срп. Пољопривредно Друштво предлагало је Министарству Нар. Привреде: да се у Пожеши оснује виноградарски расадник. Установна виноградарског удружења најбоља је потврда да је Друштво здравно судило кад је оно предлагало.

Л—К

ПИТАЊА и ОДГОВОРИ

Брезовеца школа (ср. моравички окр. руднички) налази се под Мучком на током брду: земља је уз-а неродна и на њој расте бујад. Оне године заграђено је уз-а школу једно парче земље за бангу школску. Ограда је дугачка 480 метара и од тачака је. Ради би били да она бангу

подигнуто живу ограду, на учини молимо: која би се жива ограда могла подићи овде: шта ништа семе од те живе ограде и колико би га требало за дужињу од 480 метара?

Сем тога: шта би се овде са успехом могло сејати и садити и шта би коштало семе?

НЕДЕЉНИ ПРЕГЛЕД ВРЕМЕНА У СРБИЈИ ЗА СЕДМИЦУ ОД 28. ФЕБ. ДО 6. МАРТА 1899.

Објављује: Београдска Опсерваторија

	НАКА	ВЕЊИЈА	ФЕБРУА	МАРТА	НЕДЕЉНИ ПРЕГЛЕД ВРЕМЕНА У СРБИЈИ ЗА СЕДМИЦУ ОД 28. ФЕБ. ДО 6. МАРТА 1899.											
					28. ФЕБ.	29. ФЕБ.	30. ФЕБ.	1. МАРТ	2. МАРТ	3. МАРТ	4. МАРТ	5. МАРТ	6. МАРТ	7. МАРТ		
НЕДЕЉА - 28. ФЕБРУАРА																
Прат. ав. у 7 с. пр. в.	103.9	157.7	—	102.8	157.7	—	102.8	157.7	—	102.8	157.7	—	102.8	157.7		
Тема: средња	81	96	42	111	111	85	110	75	72	85	57	42	30	32		
Тема: максимална	14	15	—	14	14	—	12	16	14	14	6	—	11	11		
Тема: минимална	1	4	—	1	4	—	1	1	0	0	—	—	3	3		
Облачност сред.	0	6	4	16	0	8	10	7	0	7	9	8	6	10		
Ветар у 7 с. пр. в.	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ		
Капа за 24 с.	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх		
Примедбе	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
ПОНЕДЕСНИК - 1. МАРТ																
Прат. ав. у 7 с. пр. в.	163.3	157.8	—	161.9	157.8	—	161.9	157.8	—	161.9	157.8	—	161.9	157.8		
Тема: средња	51	97	87	99	108	73	85	93	59	88	59	58	61	100		
Тема: максимална	17	7	—	17	18	—	15	18	8	15	8	10	12	12		
Тема: минимална	0	0	—	0	0	—	0	0	0	0	0	0	0	0		
Облачност сред.	0	9	0	8	10	6	9	9	7	10	10	8	10	10		
Ветар у 7 с. пр. в.	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ		
Капа за 24 с.	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх		
Примедбе	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
УТОРАК - 2. МАРТ																
Прат. ав. у 7 с. пр. в.	164.6	162.9	—	163.3	162.9	—	163.3	162.9	—	163.3	162.9	—	163.3	162.9		
Тема: средња	71	91	105	109	116	78	78	99	72	69	85	87	78	60		
Тема: максимална	12	16	—	16	15	—	16	15	11	11	13	17	18	11		
Тема: минимална	0	2	—	0	3	—	0	6	2	3	1	0	0	0		
Облачност сред.	10	4	0	1	5	—	6	5	3	6	7	6	3	7		
Ветар у 7 с. пр. в.	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ		
Капа за 24 с.	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх		
Примедбе	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
СРЕДА - 3. МАРТ																
Прат. ав. у 7 с. пр. в.	164.4	162.9	—	163.3	162.9	—	163.3	162.9	—	163.3	162.9	—	163.3	162.9		
Тема: средња	57	91	87	101	83	69	88	96	82	67	66	109	79	89		
Тема: максимална	16	17	—	18	11	—	16	15	12	15	11	13	16	14		
Тема: минимална	0	1	—	0	0	—	0	0	0	0	0	0	0	0		
Облачност сред.	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Ветар у 7 с. пр. в.	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ		
Капа за 24 с.	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх		
Примедбе	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
ЧЕТВРТАК - 4. МАРТ																
Прат. ав. у 7 с. пр. в.	162.2	162.9	—	161.9	162.9	—	161.9	162.9	—	161.9	162.9	—	161.9	162.9		
Тема: средња	64	102	100	113	97	114	119	89	86	87	117	103	89	92		
Тема: максимална	18	17	—	17	17	—	15	19	18	—	13	12	17	10		
Тема: минимална	0	1	—	0	0	—	0	0	0	0	0	0	0	0		
Облачност сред.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Ветар у 7 с. пр. в.	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ		
Капа за 24 с.	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх		
Примедбе	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
ПЕТАК - 5. МАРТ																
Прат. ав. у 7 с. пр. в.	162.1	163.0	—	162.9	163.0	—	162.9	163.0	—	162.9	163.0	—	162.9	163.0		
Тема: средња	96	113	107	117	111	98	109	109	117	117	110	108	98	117		
Тема: максимална	20	19	—	20	19	—	17	21	18	20	18	17	18	17		
Тема: минимална	7	6	—	3	3	—	2	1	0	0	0	0	0	0		
Облачност сред.	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Ветар у 7 с. пр. в.	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ		
Капа за 24 с.	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх		
Примедбе	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
СУБОТА - 6. МАРТ																
Прат. ав. у 7 с. пр. в.	162.9	163.0	—	162.9	163.0	—	162.9	163.0	—	162.9	163.0	—	162.9	163.0		
Тема: средња	18	91	87	89	102	76	75	114	83	132	88	106	87	84		
Тема: максимална	0	1	—	2	2	—	16	22	18	—	1	15	—	21		
Тема: минимална	0	0	—	0	0	—	0	0	0	0	0	0	0	0		
Облачност сред.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Ветар у 7 с. пр. в.	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ	СШ		
Капа за 24 с.	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх	тх		
Примедбе	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		

Примедбе. — У Београду:

Средња температура на земљи самој	86	89	74	88	104	95	105
Средња температура у дубини 0,35 м	59	64	74	76	78	83	81
Средња температура у дубини 1,25 м	71	72	73	73	75	76	77
Испарљак за 24 сата у 3 м	47	26	27	27	30	30	31
Средња максимална температура на самој земљи = 28,5°C.							
Средња минимална температура на самој земљи = 2,0°C.							

Седмица 28. фебруара — 6. марта 1899.

у те, пре и.	ЛЕНТИНА	ВАНС	РУНА	КОРАЉИНА	ЖИТНИЦА	УБИНА	ЛЮБИНА	КОША	РАЈАК	ЖЕЊИ	И. КОРЕЊИ	КРЕЊИНА	МАКА	ДРЕЊИ	ТЕЊИНА
Недеља — 28. фебруара															
темр.	3-2	4-3	5-0	—	0-3	—	3-5	3-5	—	2-0	1-1	—	2-1	1-3	3-2
обл. (0—10)	7	9	1	0	10	—	2	10	0	0	10	10	2	10	10
ветар	тх	тх	у	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л
киша у сп.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
примедбе	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Понедељак — 1. марта															
темр.	2-3	4-3	8	—	0-8	—	1-3	4-0	—	1-5	2-2	—	4-0	1-3	1-3
обл. (0—10)	10	8	0	4	8	10	7	10	8	10	8	8	2	10	10
ветар	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
киша у сп.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
примедбе	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Уторак — 2. марта															
темр.	3-5	5-0	6-0	—	3-0	—	1-0	4-0	—	3-0	3-1	—	4-3	4-0	3-5
обл. (0—10)	3	2	0	0	0	0	2	10	0	10	10	10	4	10	3
ветар	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л
киша у сп.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
примедбе	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Среда — 3. марта															
темр.	3-5	3-5	3-0	—	0-8	—	4-0	4-0	—	4-0	3-0	—	3-2	2-0	1-3
обл. (0—10)	0	0	0	0	0	0	1	2	0	10	2	0	10	10	3
ветар	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л
киша у сп.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
примедбе	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Четвртак — 4. марта															
темр.	6-0	3-3	3-0	—	3-0	—	7-5	3-0	—	3-0	3-3	—	4-1	3-5	3-7
обл. (0—10)	0	0	0	0	0	0	1	4	1	0	0	6	4	0	3
ветар	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л
киша у сп.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
примедбе	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Петак — 5. марта															
темр.	3-0	3-0	0-0	—	3-8	—	6-5	3-0	—	6-0	4-4	—	6-5	5-5	1-3
обл. (0—10)	0	0	0	0	0	0	3	3	0	10	10	10	2	2	3
ветар	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л
киша у сп.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
примедбе	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Субота — 6. марта															
темр.	3-0	3-5	3-0	—	0-8	—	4-0	3-5	—	3-0	3-3	—	3-2	1-0	1-1
обл. (0—10)	10	0	4	0	0	0	8	4	1	1	0	0	10	10	1
ветар	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л	л
киша у сп.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
примедбе	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Примедбе. Пасе пасује у Нишу, Тењани, Врњаци, Врбани, Жунаи, на Ужич. Јаве пасује у Нишу, у Јагодич. Јастре сирмањачу у Краљеву. Кос пасује у Соко-Бањи, Врњаци. Швајцери пасује у Врбани, Пољани. Холанди пасује у Девеници, Тењани, Нишу, Пољани. Белогласне пасује у Лењани, Тењани, Пољани у Нишу.

Благодарећи сарадницима: М. Добросављевићу, (Ниш) В. Димитријевићу, (Соко-Бања), Ј. Милосављевићу, (Врбање), Св. Обрадоновићу, (Крушевцу), Д. Шајковићу, (Букову), Б. А. Илићу, (Позарезац), М. Марковићу, (Зајечар), Св. Раденовићу, (Крушевцу), В. Јовановићу, (Параћин), Ј. Јашинковићу, (Краљево), М. Станојевићу, (Прото), Ј. Јашинковићу, (Врбање), В. Михајловићу, (Врбања), П. Устаниковићу, (Краљево), С. Илићу, (Тењани), Д. Протићу, (В. Градшти), М. Грујићу, (Јагодина), Б. Димитријевићу, (Гача), Д. Михајловићу, (Тројци), В. Стојановићу, (Вољача), Ст. Мија-

товнићу, (Пољва), П. Цветановићу, (Житје), Ј. Крстићу, (Лешница), С. Петровићу, (Равања), М. Ступаревићу, (Лељич), П. Нишћу, (Ужич), М. Никодићу, (Држав), П. Лукићу, (Жагубица), Д. Митровићу, (Ново Корито), П. Цветовићу, (Чачак), Д. Борђевићу, (Корвањци), М. Матићу, (Рабињ), Д. Милићевићу, (Двораци), М. Филиповићу, (Брезова). — *Осерваторија* је на захтев г. Урдинца, Тежака* отпочела публиковање оних недељних прегледа у следећем облику, који је морао у мноштво бити неопуштен због недопозног простора за потпуне недељне извештаје о времену.

Температурне примке. — Просечна средња дневна температура дотичне седмице износила је 8°4, за 3°4 више од одговарајуће седмице прошле године. Просечна средња највећа температура износила је 17°, а најмања — 0°. Највећа температура била је 22° (у Крушевцу), а одговарајуће седмице прошле године 20° (у Нишу); Најмања температура била је — 6° (у Букову), а прошле године — 9° (у Букову). У ошине узевши источни крај Србије имао је ниже температуре, (у Букову — 6°, у Нишу 5°). — *Температура* је ваздуха у главном расте непрекидно од 28. фебр. до 5. марта, а већ 6. марта она је отпочела спуте ондаш. Карактер целе недеље у погледу температуре ваздуха био доста топао. — *Слање* су падале парчице 2. и 3. марта, али по свему оно пасу штеде пасује. — Средња температура Сврњачког Тимока (код Краљевца) 8, 7°, буњара у Краљевцу 8-5—9° средње.

Кисне примке. Цела ова недеља прошла је готово без кише. Једино у Грошкој пало 4 мм. кише 28. фебруара, и поросило је врло мало 2. 4. и 5. марта у Новом Кориту 6 марта у Нишу и Тењани. Ужича количина кише целе недеље штесна. — Није ни снег падао, није је падало *крупе* или *чиганчића*. — Одговарајуће седмице прошле године падала је киша парчице у В. Градшту (14-5 мм.), Нишу (13-0 мм.), Параћин (8, 3 мм.) у Београду (3-9 мм.)

Полна није важе била.

Новоде — грмљавине није било у овој седмици, као ни прошле године.

Облачност. Прва два дана седмице (у недељу и понедељак) небо је било мутно готово у целој Србији, а за тек тр изведрило; у ошште карактер неба пре последње седмице био је доста мутан, а друге половина владаре целе недеље просечно владала је средња облачност; Магде исеу оне недеље биле. — И одговарајуће седмице прошле године владала је средња облачност; али је и маде било (у Нишу, Краљеву, Крушевцу).

Ветрови су наком слаби били у целој Србији, и најчешће су били они са западне стране, а за ови са источне стране. Јак ветар дувао је кратко преке у Београду (са југо-источне стране), Врбању (са северо-западне стране) Соко-Бањи са источне стране, и Краљевцу (са северне стране). У ошште је преладнавања тишина ваздуха такође је преладнавања тишина а ветрови појачањеша били су они са запада, па са истока, и то слаби. — Ветрова штећних ваје било.

Ваздушни притисак на шиво мјесом био је влише 770 мм. (у Параћину) и 777 мм. (у Букову) 28. фебр.; 768 мм. (у Соко-Бањи) и 774 мм. (у Крагујевцу), 1. марта 771 мм. и 773 мм. 2. марта; 771 мм. и 775 мм. 3. марта 769 мм. и 791 мм. 4. марта; 764 мм. и 770 мм. 5. марта и влише 760 и 763. марта 6. Готово целе седмице зона високог притиска обухватала је Србију, а тек 6. марта зона ниског притиска почела је да покривати. Услед овог првог карактер времена највећег дела седмице био је стаљни, и у ошште мало време, са славим ветровима, и лако облачношћу владала је у Србији. *Земљотреса* и *других* особенних појава није било.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XXX. ГЛАВНОГ ГОДИШЊЕГ ЗБОРА

Српског Полупривредног Друштва

државног 30. јануара 1899. године у Београду.

На окупу било је 31 члан и више гостију.

Рад отпочет у 9 часова и 40 минута пре подне.

Председник Друштва, г. Раша Милошевић, пошто је утврдио, да на окупу по списку уписаних има довољан број чланова са правом гласа, колико по члану 46. Правилна друштвених треба да буде за пуноважно решавање, отворило је Збор ових говором:

Поздравна Говора.

Друштвено Управно време чл. 14. друштвених Правила, одређило је данашњи дан за државне XXX. редовног годишњег Збора.

Мило ми је и сматрам за своју особиту част и пријатну дужност, што вас са овога места, као председник Српског Полупривредног Друштва могу поздравити добродошлицом и изјавити вам толику благодарност, на оштар својазначној пажњи коју сте показали и коју поштоване оване Друштво.

Управни Одбор и у прошлој као и у ранијим годинама, радио је осмисло и осмислио колико је могло и колико су му средства допуштала. Могао је, желио је, и много више урадити, али за то није било материјалне могућности. У раду Друштва су помагали: Министарство Народне Привреде, чланови Подружјама и Подружница.

Шта је и колико Српског Полупривредно Друштво урадило у прошлој години, већ сам је изложио из *Годишњег Извештаја* који је штампан у 2. и 3. броју *Темана* за ову годину, и који сте свакојога већ и прочитали.

Немам потребе да ма шта важелом о раду и извештају, јер би се све било изложило, пошто је он већ у вашим рукама, па за мене он тако како он заслужује и како ко о нему мисли.

Са задовољством сматрам за дужност поменути Збору, да је Друштво у прошлој години добило повећи број нових чланова. Она лепа пажња од стране пријатеља српске пољске привреде наспрам Друштву *vd велике је добити по наредба Српског Полупривредног Друштва*, колико са гледништа моралног, толико и још више са материјалног.

А за сада са искреном жељом, да данашњи рад XXX. годишњег Збора уроди обилатим плодом по мислу нам отаубину и на добро, sreбу и понос друштвених Највише Заштитника *Нашего: Волчанства Краља Александра I.*, отворим данашњи Збор и молим вас, да мишем преузетином Заштитнику одушевљено узвикнете: *Живео Краљ Србије Александар I!*

Збор се одазва бурнио Живео, Живео, Живео!

Затим председник престаје Збору комесара државне Управне власти г. Михаила Милићевина, писара Управе Града Београда. — Збор прики и злану.

Председник. На реду је 2. тачка дневног реда. Читање Извештаја о раду Управног Одбора за 1898. годину у који улази и годишњи рачун о приходу и расходу, па нита Збор, које би да се чита, али не, пошто је штампан и свима бесплатно раздад. — Збор ресни да се не чита и да се прима административни део извештаја о Друштвеном раду овајдан, какав је поднесен, а финансијски део Извештаја да се прочита.

Г. Благоје Д. Тодоровић, благајник друштвени прочитао је финансијски део Извештаја, и по тои објаснио све тачке како у призмањима тако и у издавањима.

Председник пита има ли ко да говори о прочитаном финансијском делу Извештаја. — (Нико се не јавља).

Пошто се нико не јавља за реч, председник пита: приша ли Збор друштвени извештај о раду Управног Одбора и рачун о приходу и расходу за 1898. годину, и усваја ли прекорачене кредити. — (Приша се и усвајају се прекорачени кредити).

Председник: оглашавам да је приљен Извештај о раду Управног Одбора Српског Полупривредног Друштва и Рачун о приходу и расходу са прекораченим кредитима за 1898. годину.

Г. Милан Арсенијевић. — Задовољан је радом Управе захваљује Управном Одбору на дојавиошњи постигнутим успесима у раду и веома ће се радовати, ако се и у будуће буде тим путем гредило, јер налази, да је то пут и начин врло леп, који ће народу донети велике користи, напомиње, да је у грађанству депо схаћена Друштвена задаћа, па да би се Друштво у овоме помогло оно из године у годину добила све више и више нових чланова како добротвора и утемељача тако и помагача.

Председник. — Сад је на реду 3. тачка дневног реда: *Писмени предлози одбора, Подружјама и воједничким члановима, а затим предлози воједничким чланова на самом Збору.* Од писмених предлога Друштву има само о *Наградама за напредније научне радме.*

Економ тачка: По чл. 28. друштвених Правила Управни Одбор, а на предлог секција, сваке године расписује, према потреби, до пет награда ради завољева напреднијих начина радме по свима гранама пољске привреде.

Тачком 6. поменутог члана прописано је, да се расписане награде објављују на Главном Годишњем Збору, а са погледом на тач. 17. истог члана, објављују се и ове расписане награде, колико више изадте zbog тога што ми рок није истекао.

Према томе Управном Одбору част је објавити да овим расписаним наградама није још протекло рок:

1. Ко постигне најбољи успех у попуњавању једног ектара живог несака пајесеном или багреном у току од три године. Награда 200 динара. Рок за пријаву до 1. марта 1899. године.

2. За стално произвођене доброт сира у већем размеру, који би био касијан и укусији но што је садашњи тврди сир и који ће поред тога да буде трајашан и подесан за пренос. Награда I. 500 а друга 200 динара. Могу се такмичити округи: крушевачки, руднички, улачки, пиротски и тошлички. Рок за пријаву до 1. октобра 1899 г.

3. За рационално подигнут виноград на неску, а на простору најмање од пола ектара с обзиром на припремање и правилно засађивање земљишта као и на избор подесних сората винове лозе за ону потребу. Награда 400 динара. Рок 1. јули 1900. године.

4. Ко први са успехом засади на живине неску у срезу рамком или голубачком округу пожареначког 500 двогодиш белих или црних бораћа и очува их у добром стању тако, да у времену одевљања буду у 5-тој или 6-тој години. Награда 500 динара. Рок за пријаву 1. јули 1901. годину.

5. Ко на ма којој брској страни у срезу нишком на усамљеној четини удаљеној евиди уаколно од ма какне

шуме на 2500 метара, podignu iz semena vештачким сејањем сад на простору 1 хектара, и то пожељним највише беломом, боровом и јасеном. Награда 400 динара. Рок за пријаву до 1. јула 1901. годину.

6. Који се од одгајивача коња у Краљевини Србији са села пријави писменим уверењима Друштву да је сам одгајио и држави за војну потребу продо два рудна коња затворених боја за пољску артиљерију. Награда 1. пријавиоцу 500, а II. 400 динара. Рок за пријаву до коња 1903. године.

7. Који се од одгајивача коња у Краљевини Србији из вароши пријави писменим уверењима Друштву, да је сам одгајио и држави за војну потребу продо два рудна коња затворених боја за пољску артиљерију. Награда 300 динара. Рок за пријаву до коња 1904. год. Прво овог такмичења оснива се на чл. 28. тач. 7. под б. Правила друштвених, која гласи: Сви они који се, уз Друго задужење, баве једном или са више грана пољске привреде, али у ширем обиму.

8. За правилно подигнут воћњак од једне или више врста воћана с избором на избор врста воћана и председника; даље на правилност растојање воћана, начин засађивања и негу, а на површини најмање пола хектара. Награда 200 динара. Могу се такмичити ерзови: шипки окр. нишког и белопадалачки окр. широтског. Рок за пријаву до 1. септембра 1900. године; и

9. Ко подигне уследи живинарски да оне четри врсте преште живине: кокошке, ћурке, гуске и плавке од најмање 300 комада, но тако, да једна или две преовладају према месним приликама у дојина одгајивач газдин, и врста зине, шта се на најбољем тргу највише тражи и плаћа. Награда 300 динара. Могу се такмичити округи: подунавски, подрински и позаревачки. Рок за пријаву до коња 1900. године.

Затим за награду која гласи:

Ко од поткивача отпочне поткивање волова по модерној начину радне. Рок за пријаву до коња 1898. год. Пријавили су се: г.г. Мирко Белковић, поткивач из Шавца, Вујина Антић, поткивач из Краљева, Милован Бошковић, поткивач из Мношине, Светозар Н. Корчановић, поткивач из Д. Милошана, и Полетка Подружана Српског Полнопривредног Друштва: — Циена ће се извршити у овој години.

Тако исто Управном Одбору чест је објавити сходно чл. 28. тач. 18. Друштвених Правила, да због оскудише такмичара, нису издате четри награде којима је рок протекло. Те су награде:

1. За сталну употребу вештаче сејањаце за стријине на неодређеној површини. Награда 200 динара. Могу се такмичити привредници из округа подришког, ваљевског

и подунавског. Пешће се изнелик усов. Рок за пријаву до 1. априла 1898. године.

2. За сталну употребу пращача и оковача у велик и привилани сејањем. Награда 150 динара. Могу се такмичити привредници из Добрича и ерзова леконачког и нишког. Рок за пријаву до 1. априла 1898. године.

3. За виноград засађен америчком лоазом и обављен доњаком од најбољих врста, на површини најмање од 20 ара, с тла, да свака врста буде надрована. Награда 200 динара. Могу се такмичити привредници из околине Ниша. Рок за пријаву до 1. септембра 1898. године; и

4. Првом Удружењу у Србији са пожељним успехом и резултатом за заједничку набавку и употребу пољопривредних справа. Награда 300 динара. Рок до коња 1900. године.

Прве две награде већ су два пут објављивале на ије било такмичара, а друге две само су по једанпут објављене. С тога, но напред поменутој тачки прве две награде имају се преиспитати и усме деловане за њих, вратити у приход Друштвене благајине, а последње две награде да се поново објаве у овомком истом року у за исте окрвацине као и први пут.

Поред досад поборовањих награда, част је Управном Одбору, на предлог секација изнети на одобрење ову нову награду за практичне радове:

За сталну употребу вештаче сејањаце за стријине на неодређеној површини. Награда 200 динара. Могу се такмичити привредници из округа моравског и позаревачког. Пешће се изнелик усов. Рок за пријаву до 1. априла 1900. године.

Председник. — Пошто нема више писмених предлога, то су на дневном реду предлози појединих чланова на самом Збору; Пита: има ли хо господо шта да предлози? — (Нишо се не јавља). Објављам, да је 3. тач. дневног реду свршена.

Председник. — Сад је на дневном реду 4. тачка о избору чланова да Друштвеном Управу. Извештава, да по чл. 21. друштвених Правила иступају из Управе: председник и 6 одборника, на чија места има Збор да изабере нова лица на две године. Осем ових да се изабери на по једну годину три члана одбора на место усталог Алте Голубовића, г. Косте Пригорова, који се стално одседно из Београда и г. Вучка С. Богдановића, који је прешетан у Јубичево. Напослетку, да су поднели оставке на дојакошња звања у Друштву: г.г. Мата Јовановић потпредседник, због званничких послова који му не доуштувају да хо кољико одвоји времена за рад у Друштву и Благоје Д. Тодоровић благајине, због тога, што има изгледа, да ће скорје бити прешетан са службом из Београда, па да се по тои не би Збор за ово звао.

Збор реши: да се оставка г. Јовановића не може увести, већ да се узмог г. Мата, да и за ову годину остане као потпредседник друштвених.

(савиши се)

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од четити врсте од једног ступца по 10 пара дна; од осталих врстах писмена по 15 пара од врсте од ступца.

Велик огласима од неке стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 динар (5 еор.) четире стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дна државне тоне.

За оглашавање више пута 10 од 100 јестинаје.

Преглед 12. броја Тежаква: Чланци: Храњене прасиди свисачди. — О одгајивању и ерзивању калах-дене лале на луковне. — Белосице. — Гласици. — Питања и одговори. — Друштвени и поддруштвени послови. — Цене огласима.

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИЊ 8 ДИНА, ЗА ВОЈНА ГОДИЊЕ 4 ДИНА. ДРУШТВО „СЛОВОМ БОМЛАГА“ ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТА, ВОДУЖИНА, ОСНОМ ШКОЛА, БОЛНИЦЕ СТАРОГ КАРА И ТАД. ИМАЈУ ПРАВО ЗАКУПИТИ ЛИСТ У ВОЈНА ЦЕНА, АКО ПОЖЕЉЕ. ПИШТЕЛИТЕ УНАПРЕД ЗА КРАЈ ГОДИЊЕ. ВАН СЕРБИЈЕ, НА ГОДИЊ 10 СТАРА, КАН 5 ОФР. А. ПР. НАЈ СРБ. ПОЉОПРИКРАЈА УДРУЖЕЊА И ВАНШЕ „СЛОВОМ ЕКА“ И СРПСКОМ ПОЉОПРИКРАЈНОМ ДРУШТВУ И ЧЛАНОВИМА, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 5 ОФ. КАН 3 ОФР. А. ПР. НАЈ УВАЖАЈЕ ПОШТЕ. ПИШТЕЛИТЕ И КАД СЕ ПРЕСТАЈЕ ПОСЛОЈ ГЛАВНИКА ПРЕКО КОГА ЈИ НЕ СЕ У АНУШ ПЛАТ, ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ УПУШТАЈУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИКРАЈНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕТПЛАТУ ПРИБАЉИ И ПОШТЕ. НА ОСНОВ ЗАКОНИЦЕ ИЗДАВА ОД 1869. Г. № 204. ПИШТЕЛО ДРУШТВУ ПОСЛОЈ ПОШТА БЕОГРАДНО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊА:
СРПСКО ПОЉОПРИКРАЈНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лиси, Д. М. Спасоје, Б. С. Богдановић, П. Т. Тодросовић, А. Живановић и Б. Д. Тодросовић.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЛИЋ

Ч Л А Н Ц И

ПОЗНАВАЊЕ ЗЕМЉЕ

Ова твара изрека: *познај самог себе*, која се тико често чује у обичном животу, могла би се, кад је рет о земљорадњи и земљораднику, изменити и овако гласити: *познај своју земљу*.

И збоља, тежељ свеколике давашње пољске привреде почива на потпуној познавању земље, која се обрађује. Начини обрађивања, љубрене, даће све оно што се од њих с правом тражи, само онда, ако и применени начин и употребљено љубре буду била у потпуној сагласности с природом земље.

У садашње доба мало има земљорадника који тачно познају онај припад одношај, који постоји између неког земљишта и љубрега, којим то земљиште треба снажити.

Док су, по извучку, поједине земље, као по себи родне, давале и без љубрења поволне жетве, долаје је,

доиста, и било непотребно брижити се и о њиховом саставу и њиховој љубрену; али — и тога данас најчешће има — старе родне земље изађу у нове потребе гоне земљораднике да се знања исте величине скидају не само исте но и веће приносе, те отуда потреба, да своје земље боље познају, разумије обрађују на, по томе, и уредније љубре.

Један пример, савна земљорадничка познати, и силна већ и доказана. Мислимо на подизање винограда на подлози америчке лозе.

И наш земљорадник, као и већина земљорадника у Јевропи, био је навикао да само изјани јахше и да лозу посади, без ипоге даље бригае како ће лоза напредовати. Дуго искуство научило га је било, да та и та лоза ту и ту у суседству већ рађа, па што та иста лоза не би на истом виноградском положају и код њега усевала?... Али појавила се филлоксера и кад калко потањавила све винограде. Настало је чудног крајкошког винодела, нестало жуњског, шведерског, вињског, као и оног по многим другим положајима... И кад се видело да филлоксера не

попушта и да је она једна велика напаст и за наше виноградарство, свег се окренуо послу обнављања винограда. Ондах се видело, да је са нестанком старих виноградра нестало и старо искуство, старих начина сађења, орезивања и уопште негована. Први покушаји изадаоши и ствар поново — заостаје.

Шта је било? Вало је то, што се ни у другом свету па ни код нас није одамах знало, да свака америчка лоза, која се узима било за подлогу при капаљењу, било за чопот који без капаљена раба, не може да усвои на својој земљи, то јест, видело се управо, да су неке од ових лоза врло осетљиве према крчу, и ако га у земљи или пошине, оне не напредују, него се суше и пропадају.

Да се томе доскочи, приступило се проучавању земљишта и испитивању колико у којој земљи на овом или оном виноградском положају има креча.

То што се јуче видело и сазнано за успенање или неуспенање винове лозе, која је за Србију значила једно огромно богатство, видело се још одавно за пшеницу, за дунав, за коношце, а сутра — преосутра видеће се и за шећерну репу, и за многе друге биљке, које, говених потребама времена, морамо гајити, а за које и земљу морамо понављати и нове начине усвајати и ново ђубре примењивати.

Геолошко проучавање даје нам у овом погледу, истина, драгоцених обавештења, јер нам оно показује какав је порекла које земљиште, или хемијској анализи, узмо врлошчи и стручњацима објасњавано, припада да утврђује основе за примену ђубрета.

Поред обавештења, што их данас земљорадници могу имати од хемијских полуправних станица — а јан смо о намајо *Полуправној хемијској и огледној станици* говорили у бр. 10. *Тежко* за ову годину — не може се више одбављати, да се и даље иде за старим заблудама. Полуправна хемија, која је последњих година учинила толико напредака, зна сада да се стави у службу земљорадника и да ји свама буде разумљива, објасњавајући свима оне сухопарне обрасце чиште науке. На земљорадничка је, сад, да се може унеју служити и од не тражити обавештења, која ји је она у стању пружати!

О ГАЂЕЊУ ШЕЋЕРНЕ РЕПЕ

I.

Општи део: род шећерна репе и њене особине.

Шећерна репа спада у род добојача, а добила смо је гађењем од блатве. Прва године развија се дебелом корен по чему се зове и коренча. На главе избије зелено-листо доње лишће; друго године тера до 3-5 м. високу стабљину, а на њој у облаку класа у паушницама многог ланца. Два до шест зелених цветића у једном кашуку (чапу). Цветић има ниторастан перигон са пет прашника и једним тучном. Чапу отада при зрелу као плод у коме има више семењака.

Од ове псевдоним цветића заметне се сељина, а на сваком семену остане сува зеленокасто-смења чашница обухватајући унаош сјајно-смење семе, у којему је сразмерно велика калпа и вода језира.

Усавршавањем шећерна репа постала је двогодишња биљка; али све се врши класа, и ако се рано посеје, поставе једногодишња биљка.

Особине добре шећерне репе јесу ове:

- 1). Облак мора да је правилиан, крушкаст и дугукаст, а не округло;
- 2). Снољашна кора мора да буде бела, глатка и дебела;
- 3). Месо мора бити једно, чисто и дебело, јер се таково боље и лакше сече, а боја треба да је бела или црнкаста, према врсти;
- 4). Глава да је малена и што мање да вири над земљом, и да је боје беле, а не зелене;
- 5). Да је корен једноставан, а не рачваст и да нема много коренчања;
- 6). Да има средњу тежину нпр. да један комад тежи један до један и по килограма. Најбољачиња је тежина 400—750 грама. Међутим, дешава се да један комад буде и испод 200 грама, док други достиге тежину и преко 2 килограма. Одних крупне репе подевије су а посебне су и исплаћује ни рад и приликом фабриковања шећера дају више отпадка;
- 7). Лешне мора бити малена и по земљи положена, а држак му мора бити крт.

Шећерну репу која не би имала бар 10% шећера не исплаћује се гајити за фабриковање шећера.

II.

Поднебље и земља.

Шећерној репи годи топло пошешто млажко поднебље. Пренда она успева и у отприче поднебљу. Она је у својој младости врло осетљива од хладноће. Топлота се довољно влагом повољно утиче на развије шећерне репе У крајевима где су репе крше, морају се бирати земљишта влакшија, но ова да су што тропијива, орање да буде што дубље, јер биљка у почетку споро расте, а корен тежи што дубље у земљу.

У усевни ред репа долзи 4—5 године.

Да се постигне ден принос и за фабриковање шећера валидно корене, за гађење шећерне репе морају се бирати отворена сувачна воља, и онаке земље на којима се чистењем отпадка повлаке најбоља принос са највећим простотком шећера.

Ране врсте земље са различитим особинама утичу на мношину и доброту шећерне репе. Разним опитима сазнано се да шећерна репа успева на свежој, дубокој, тропној хмуној влакши, плодној песковито влакши или лаворачкој, једном речи, где успева шпењина успева и шећерна репа. При гађењу шећерне репе мора земљиште имати довољно вапна (креча), пошто оно много утиче на умножавање шећера.

Мршва, сува пескуља, тенка умна, мокра земља и свака она, која има мало вапна а која је поред тога и влакша није за гађење шећерне репе.

Кад смо одређени место за гађење шећерне репе, мора се земљиште дубоко прераоти, добро усветити, равнати и од корова очисти.

Ране врсте земље се на равни начин припрељају. Ако је земља снажна, тропна, доста ђубрена, довољно је да се у јесен, месеца октобра или новембра једаред најмање 25 м. дубоко прерао, од корова очисти и онако прераова до пролећа остави. У пролеће, ако је потребно прерао се не други пут, ако није то се земља екстриватором истроји, брвом пречеће, и ваљцима пређе, да се влага у земљи задржи.

У противном случају, ако је земља мекшија и желимо сејати за којом стриваком, коју је потребно пољубити, мора се стривају у септембру 10 см. прераоти, у мессу октобру или новембру нако нам већ време доврши се згодријим стајским ђубром пољубити и 25 до 35 см. дла-

кад и до 40 см. дубоко поорати, те тако преко зиме поравно оставити. — У пролеће се њива још једном дубоко преоре, од корова очисти, превуче браном и ваљанима пређе да се земља слегне, а да се влага задржи.

Гађењем шећерне репе одузима се земљи доста хране. Да се земља сасија не исприча мора се одузета храна љубрињем надокнадити.

Сејати шећерну репу у скоро пољубрево земљиште није пробитично, једино у случају, ако нам је то од преке потребе; јер је опитима доказано, да се оваквим обрађивањем добије обилатији принос са мање постотака шећера.

Ако смо ради, да добијемо повољан принос са доста постотака шећера, најбоље је, кад се шећерна репа сеје друге године после љубрења.

Љубрило за шећерну репу може бити:

- а.) Обично стајско љубрило,
- б.) мешавица (кожност),
- в.) вештачко љубрило, и
- г.) отпади, који се добијају при производњи шећера.

Пошто се код нас вештачким љубрином не љубри, мора се у почетку обратити више пажње стајском љубрилу. — Најбоље стајско љубрило јесте оно, које добро прегорело. Осим стајског љубриња, може се код нас употребити и добро удежано мешавица (кожност). Код љубрења морамо pazити, да се љубре јединачно по читавој површини разбади и распореди и то најбоље с јесени. Оно се чини ради тога, да све биљке равномерно храну пријмају и јединачно се развијају. Стајског љубриња потребно је на 1 ектар 60 до 100 кола а управља се по доброту земље.

И однаци при фабрикацији шећера јесу добро љубрило, јер садржавају хранљиве састојке, који су потребни, да их шећерна репа за свој растена из земље прима.

Од усевног реда зависи доброта шећерне репе. Ако се жели обилат принос са добром квалитетом, треба најмање да прође 4 до 5 година између једног и другог сејања.

Да би земља била издржљива за све усеве, који се на њој сеју, и да се у усевима ред воде и шећерна репа напеску одне неколико примера, а од самог ће земљорадника зависити, који ће начин усвојити:

Познато је свакоме, који се бави земљорадњом, да није један усев добро не рађа, ако се често на једном истом месту сеје.

Према томе могу се употребити или усевни редови:

А.

1. Пшеница, 2. шећерна репа, 3. јари јечам, 4. дегелина.

Б.

1. Репица (олајка), 2. пшеница, 3. шећерна репа, 4. јари усев, 5. дегелина.

В.

1. Кромпир пољубрен стајским љубрином, 2. шећерна репа, 3. јари усев, 4. дегелина, 5. пшеница са вештачким љубрином пољубрена.

Г.

1. Шећерна репа, 2. јечам, 3. дегелина, 4. пшеница, 5. грамак или грахорница узелено посејања, 6. рак, 7. кромпир.

Д.

1. Пшеница, 2. шећерна репа, 3. јари усев, 4. дегелина, 5. пшеница, 6. лоб, 7. шећерна репа.

Ђ.

1. Шећерна репа, 2. јари усев, 3. дегелина, 4. пшеница, 5. кромпир, 6. лоб, 7. грамак или грахорница, 8. рак итд.

(својеручно ет)

ПЕПЕО НЕ ТРЕБА ВАЏАТИ

Ретко који од наших пољопривредника зна, од какве је важности употреба пепела скоро у свима пољопривредним грамама. Тако пепео од дрвета или дрвеног и каменог угља, врло је корисан за потпосавање квалитета семена. Зато се семе пре сејања меће у навлажен пепео да онекша, нарочито семе, које тешко клија, који га поред тога чува и од ишветаста.

Пепео чисти ваздух. Зато се он посебно по загушљивим баштама, густим пољацима, и око кућа, око којих се гаји вишња лоза у облику чардалија. Пепео је од неодољиве важности и за љубрење вољака. Пепео се ради тога у повољни лета посеје по преконатој земљи у облику круне вољака или се избује руне зеленим њивљом на у ове сиви од времена на време и водом залива. Стариш пољаци које су почеле трудити пепео чини велику услугу, кад се равне њиве посују или омажу благом од пепела воде и глине и крпом завију, јер пепео спречава труљење.

Пепео је за љубрење влажних и ритских земља од неодољиве важности, јер он везује разне киселине у тим земљама а и непуње их, те се после могу употребити за производњу извесних пољопривредних биљака. Зато вредни пољопривредници кад хоће ритску земљу да унате, они рит унале те је тако добивени пепелом наљубре.

За уништавање ишветаста, који тамане зелене биљке, као што су бузачи, вузена, лисце ваши итд. пепео чини велику услугу, јер их он утамани када се биљке потрусе пепелом или када се попрескају неговим пепелом. Кад се пепео измеша са земљом при копању или орању онда не да да се у земљи размножавају ишветаста, ни вузена, јер од њега — угину. Зато баштовани мећу пепео на дру сасија при пресађивању дрвета, да га не би дрви нагрмали.

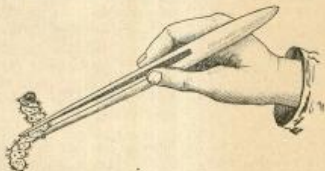
Пепео је најважније минерално љубре за љубрење свих пољопривредних биљака нарочито за њивну лозу а нарочито када се измеша са стајским љубретом на било чистим или течним.

Према саву изложеној, пепео је од неодољиве важности у пољопривреди, нарочито дрвеној. Зато сваки пољопривредник треба да га прикупља и да се њиме користи.

Негар Стојдановић.

БЕЛЕШКЕ

Штитаљка за хватање гусеница. — Сваки, па и онај који није гађаљка, врло добро зна, како је то непријатно, кад се гусенице морају скидати голим прстима с дрва и других растања, поврћа итд. у градини. Да не би

дакле, тај неки посао моради вршити голим прстима, треба направити од два дрвета штитаљку, као што ју ево приложио слика врло јасно показује. Овом штитаљком

можемо, не само гусенице хватати и трепити, па и онде, где голим прстима не би ни допрети могли, него можемо хватати крве и бубе, који су се под кору на дрвима завули. Као што се види, штитаљка је ова врло проста, и може је сваки врло лако направити и сам; — вој у сваком случају може је направити и сваки столар или стругар, или баш и сваки обични дрвођела. Р.

Треба да зна сваки живинар: у ком су добу кокови за јаринод и на колико кокошју треба један петак? — Живина даје добро потомство само у извесно доба свога живота; тако кокови и петакви подобни су за плођење само од 1 до 4—5 година; старије држати су неопходно је неопходно. После означенога доба кокови мало носе јаја и то већин делом неплодна. Петакви пак после 3. године отпочињу венути.

На 8—10 кокошју погребан је један лдрва и јак петак. А—Б.

Г Л А С Н И К

Тежак у народних школама. — С осећајима највеће благодарности Српско Пољопривредно Друштво јавља поштованим читаоцима *Тежак*, да је Г. Министар просвете и привредних послова, готов да потпомогне избору Српског Пољопривредног Друштва у развијању полке привредне, наполема издати овај *Тежак* и њиме препоручити *Тежак* за књижице народних школа, како би се и на тај начин што више пољопривредног знања унело у народ.

„Свима школским назорницима.

По молби Срп. Пољ. Друштва од 6. о. м. Бр. 523, одлучно сам, да се Друштвени лист *Тежак* препоручи свима школским одборима за школске књижице, како би се на тај начин, преко наставника народних школа, припомогло више пољопривредног знања у народ.

Би ћеће о томе известити све школске одборе у својој округу и позвати их, да своју школу одмах на овај лист претплате. Ово тим пре, што је Друштво пристало, да школама даје лист у пола цене, а то је: 4 динара (а стаје 8) на годину.

Претплату треба слати непосредно Управни Српског Пољопривредног Друштва у Београду и том приликом назначити тачно адресу како ће се лист слати.

ББр. 2584.

10. марта 1899. године.
у Београду.

Министар
просвете и привредних послова,
Андрa Ђорђевић, с. р.

Постављање на пољопривредној струци. — Указом Његовог Величанства Краља од 18. марта 1899. године постављени су: г. Милош Н. Лукићевић, десетдмашни др-

жавни питомцац по пољопривредној струци за писара треће класе у одељку за земљорадњу и сточарство Министарства Нар. Привреде а г. Радомир А. Нешћ, десетдмашни државни питомцац по пољопривредној струци за економија треће класе Управе државне управе.

Г. Лукићевић биће на раду у Управни топицдерске економике у Топчидеру а г. Нешћ у Добричеву, код Куприје.

Нашим младим пољопривредницима желимо срећан и успебан рад на областима, које су изабрали и којима наменјују своје најбоље године!

Полов из Класне Лутраје. — Г. Министар Нар. Привреде решио је, да се на име позајмице из чистог прихода Државне Класне Лутраје којим располаже Министар Нар. Привреде изда:

1. г. *Петру М. Дамњановићу*, трг. и виноградару из Смедерова 3000 динара;

2. г. *Венкојану Дољковићу*, воћару и виноградару из Смедерова 3000 динара; и

3. *Купријевском виноградарском удружењу* у Куприји 5000 динара.

Позајмица је дата свима на рок од 5 година а без интереса.

Сви су ови добили позајмицу на циљ подизања и проширења винограда од квалитетне америчке лозе.

Поклон медвеђејој Подружници. — Г. Вуканши Жикић, учитељ из Браљаче, поклонико је овој Подружници један свој мали виноград, који се налази у атару медвеђе-ске општине. Хвала му и од стране Српског Пољопривр. Друштва.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК

XXX. ГЛАВНОГ ГОДИШЊЕГ ЗБОРА Српског Пољопривредног Друштва

државног 30. јануара 1899. године у Београду.
(свакидан)

Г. Душан М. Савић. — Противан је оставио благодарника г. Тодоровића, с тога, што су му наводи неосно-

вани, наповетку и да буде пренештен са службог из Београда Правилника друштвеним одређено је пита у том случају Одбор има да ради. (Чује се: да му се оставка не узима).

Председник пита, прива ли Збор оставку г. Тодоровића. — (Не прива).

Председник: оглашава да оставка г. Тодоровића на знање Друштвеног благодјиника није уважена.

Председник: Пошто се г. Мата Јовановић, не противи преднем зборском решењу, то дајем $\frac{1}{4}$ часа одмора, ради договора за избор осталих чланова Управе.

После одмора, председник позива Збор да приступи гласању. Предлаже за бележне гласове и оверенава записника: г.г. Душана М. Спасића, Николу Велковића и Димитрија Шутинковића. — Збор приима.

По свршеном гласању добила су:

За председника:

Г. Раша Милошевић 28 гласова; и
Г. Милутин М. Савић 1 глас.

За одборнике:

Г. Александар М. Секулић	28 гласова
- Коста Д. Главинић	27 "
- Милутин М. Савић	27 "
- Милац Јовановић	26 "
- Др. Марко Т. Лeko	25 "
- Паја Т. Тодоровић	23 "
- Драгутин Јовановић	21 "
- Илија Крeжић	14 "
- Вучко С. Богдановић	13 "
- Алекса Љ. Поповић	13 "
- Никола Велковић	7 "
- Нинко Јовановић	6 "
- Јован Јeвић	6 "
- Милутин Јовановић	2 "
- Јакoв Марковић	2 "
- Милош Х. Поповић	1 "
- Савко Кучуарић	1 "

Отчиња пре отчињеног гласања г. Коста Д. Главинић; а г.г. Драгутин и Милутин Јовановић уздржали су се од гласања.

Г. Раша Милошевић, топло благодари Збору на поновном поверењу, што га је изабрао за председника Друштва. Најављује, да му је повољно пријати се онога знања пошто због знанихних послова којима је оутеренча а и иначе.

Г. Милац Арсенијевић. — У име Збора моти г. Милошевића, да се поново пријати ове дужности, напомиње, да је посао у Друштву под његовим председништвом јако напредовао, да је изабран леп пут и правца у раду и да је сад потребно да се у том правцу и истраје.

Г. Милошевић, благодари г. Арсенијевићу на ласкавом говору и Збору на поновном поверењу, напомиње, да није лично његова заслуга ако је и колико Друштво напредовао под његовим председништвом, већ да је то заслуга чланова Управе, поново најављује, да се не може пријати овога знања. (Чује се: да се пријате, да се пријате.)

Г. Драгутин Јанчевић, кратким говором и убедљивим разложима, моти г. Милошевића, да се пријми ове дужности. Збор моти г. Милошевића, да се пријми председништва јер то интереси Друштва и српске пољске привреде заштитају.

Г. Милошевић, и по трећи пут најављује, да му није могуће пријати се председништва. — Збор ни преида у говору речима „живео“, „живео“, „живео.“ — Напослетку изјављује да се пријми.

А затим огласи: да су изабрани за одборнике: г.г. Александар М. Секулић, Коста Д. Главинић, Милутин М. Савић, Милац Јовановић, Др. Марко Т. Лeko и Паја Т. Тодоровић на по две године и Драгутин Јовановић, Илија Крeжић и Вучко С. Богдановић по једну годину.

Председник моти г. Мату Јовановића, потпредседника да предуме даље руковођење Збором, пошто њему нешто није најбоље.

Потпредседник заузима место председника и извештава, да је на реду 5 тачка двоглога реда: *О предкретној прихода и расхода за 1899. годину.*

Благајник, чита буџет прихода и расхода за 1899. годину, који гласи: (Вади буџет на стр. 102).

Г. Милац Арсенијевић. — Обраћа пажњу Збору на 3. тач. буџета на страни издатања, а напомиње, да је то мала сума од 1850 динара одређена за напреднице начине радње; предлаже да се ова сума повиси, а за толико да се повећа и сума прихода на страни прилива под тач. 4 од узлога чланова добротвори и утемељача, јер налази, да је ово сасвим на своје месту, да сави онај који помогне Друштву уписивањем за члана, да зна, да се тај новац по тројни на шта друго, до једино на потпомагање пољопривреде путем издавања награда приликом такмичења.

Г. Јевоко Шокорин. Мишљења је, да се пријми буџет у начелу и предлаже: да се све познице у буџету јаче истакну а да се за онај део од Краљевине владе узмеко јача средства. Гласи се са г. Арсенијевићем, да би требало више утицати на напреднице начине радње и да би ни онај део пољско ишпашљати у варад нарочите нуџне учитеље, налази да је сасвим оправдано, да се позница на утакмиче појача по предлогу г. Арсенијевића.

Потпредседник извештава, да Срп. Пољопривредно Друштво добија помоћника државу, да је доведено више привредних закона, вајбраја средства која ће државка привузмавати за унапређење пољске привреде, и да они радњи које предговорници истичу прелазе сада у јаче руке, с тога је мишљења, да би њаљало пријати буџет онакавакав је поднесен, наполевету напомиње, да је Друштву за ову годину од стране Министарства Народне Привреде повећана државна помоћ за 5000 динари, што је доказ, да се и сама државка више стара за унапређење пољске привреде.

Благајник. — Одговара г. Арсенијевићу, да се позница на утакмиче не може повећати из разлога, што су пријати ове награде истакнуте и да их изјати секције.

Г. Јевоко Шокорин. — И поред објасњења г. потпредседника, да ће све важије послове државка узети у своје руке, налази да вој неке бити на одмет, већ вољма потребна и сарадња Срп. Пољопривредног Друштва, најбраја добре стране отуда и брањи свој предлог.

Г. Милац Арсенијевић. — Благодири г. благајнику на једном одговору по нели, да је знао за обавештене које му је дато, али ипак налази, да је неопходно потребно да се познице у буџету повећају по његовом предлогу.

Г. Драгутин Јанчевић. — Налази, да су и суже предвиђене у буџету издатања на: приређивање и државке изложбе, помагања Подружница, уздржавање друштвеног центума и остала помагања пољске привреде, и да се каната добишена на помагања пољске привреде а не самог сума од 1850 динара одређена на утакмиче, на с тога је, да се пријми познице по пројекту буџета.

Благајник објашњава г. Арсенијевићу, да се суме добишене од узлога чланова добротвори и утемељача не могу трошити по његовом предлогу ни по томе, што је правилика Друштвеним одређена да се те суме узлог у пољопривредни фонд на прилидо, и да се каната добишена на узлогени новац по овој партији у једној години може трошити у току идуће две године.

Г. Јанчевић тражи, да се у 4. тач. издавања каже изложба а не изложбу јер би тек тада могло Друштво на те партије издати помоћ. Подружницама на приређивање изложба, као и на помагања општине изложбе која ће се ове године приредити у Добруву среза пожењског, коју као прву у Краљевини Србаји треба повоћи.

Благајник одговара г. Јанчевићу, да је сума, о којој је говорини, одређена за приређивање изложбе коју је намерно Друштво да држи ове године.

Г. Алекса Љ. Поповић. — Усваја у свему предлог Управе, да Друштво оне године унутрашности приреди кафану помоћу и за то је, да ова позоришта остане оваква каква је предложена у буџету.

Затим пита: каква је ова сума у буџету стављена на издржавање друштвеног питецаа.

Благотворни извештава, да је Друштво у прошлој години изабрало за свога питецаа г. Павла С. Петковића, сина управника друштвеног добра г. Светозла Петковића, који је савршено изподесло-шофарску школу у Букову и да је питецаа у новембру исте године напустио у Марбургу ради изучавања подручарства и прераде воћа.

Г. Поповић. — Надали да је добро наградити фамилију једног свог службеника, али ишли да је требао то Збор да учини а не Одбор, напосмиће, да је и плата управника од 3000 динара доста добра, и да је он могао сам свога сина школовати.

Потпредседник одговара на замерке г. Поповића и брани поступак Управног Одбора.

Г. Арсенијевић. — Одобравна поступае Управе и пита: да ли питецаа има каквих обавеза наспрам Друштва.

Благотворни. — Објашњава, да је са питецом закључен уговор тако, да по свршеном школовању проведе у Друштво околино времена, колико буде провео на страни као друштвени питецаа.

Потпредседник. — Напосмиће, да од овог питецаа не може бити штете на баш и да не би био у служби код Друштва, оиет ће од њега Србија имати корист, пошто ће се он свакогао банити полском привредом.

Г. Поповић пита, зашто је одређена овако велика позиција на непредвиђене трошкове.

Благотворни. Објашњава, да је Државна Штампарија тражила, да јој се исплати дуг у 7237-77 динара који се повлачи из ранијих година за штампање *Полопирредних Календара и Техака*, да је напосметку припретила да ће обуставити даље штампање *Техака* ако се овај дуг у скороје не рогушине; па да не би Друштво превидело штампање свога *Листа*, оио је предвидео већу суму, из које би партије на случај потребе, поред осталогла плаћало и штампање *Техака*. А за суму, коју Управа Државне Штампарије тражи, поднесена је молба Народном Скупштини, и тражено, да му се ова сума опрости пошто Друштво има право бесплатно штампање *Полопирредних Календара и Техака* и Државној Штампарији, но да ова ствар не до данас није релутирана.

Г. Поповић уверен је, да би влада и Народна Скупштина опростила овај дуг Друштву, само да је ово био предложао Управни Државне штампарије, јер зна, да је садашња влада и Народна Скупштина одобравала онаке и онама сличне позиције.

Потпредседник објашњава, да је и Управни Државне штампарије одређена сума у буџету до које може Друштво утршати на штампање *Календара и Техака*, а све што пређе предку суме буџетом одређене, мора се ставити на терет Друштва, те према томе, Срп. Полопирредно Друштво има право да тражи, да се у Државној Штампарији штампа бесплатно *Полопирредни Календар и Техак* а Управа Државне Штампарије такође има право да стави све оне суме преко буџета утршине за штампање *Календара и Техака* на терет Друштва, пошто се не не тиче закон, већ се мора држати годишњег буџета који јој се одреди.

Г. Поповић моли, да Управни Одбор настане, да се ово питање на првој идућој Скупштини реши у корист Друштвену.

Потпредседник пита, има ли ко још да говори о буџету. — (Нико се не јавља). Пита прима ли Збор прочитати буџет. — (Прима). — Објашњава, да је буџет прихода и расхода за 1899. годину приједен онако како је Друштвена Управа предлажала.

Потпредседник извештава, да је на реду б. тачка дневног реда: *О избору нових чланова.* — извоште чути записник заједничке седнице снју Друштвених секција, држане 17. ов. месеца.

Економ чита: Заједничка седница снју секција по прану које јој даје чл. 16. друштвених Пракла кападо-ваца је, да Збор на основу чл. 10. истих Пракла има част предложити Збору, да изволи изабрати за нове редовне чланове Друштва ову господу:

За секцију за ратарство.

Јована Жујовића, професора Велике Школе;
Милана Недељковића, проф. Велике Школе;
Андру С. Јонановића хонорариог наставника учитељске школе у Алексинцу;

Љубу Ђулаковића, порезника у пензији из В. Дренове;
Милана Рапковића, порезника у пензији из Зајечара;
Василија Терзића учитеља из Билова;
Милоја Спасића „ „ Рековац;
Никољу Јовановића „ „ Пожеге;
Паула Диндријевића „ „ Неготина;
Доброс М. Јовановића, економа из Параћина;
Гадоса Јовановића, економа из Црљева округа пожарничког;

Станислава Р. Симића, исара Срп. Полопирредног Друштва;

Веселина Ђећића, руководиоца лозног расадника на Палиној Води код Крагујевца;

Огњана Лубовића, економа из Александровца;
Милића Милојевића, економа из Гор. Друге оокр. топањског; и

Тодосија Радичевића, практиканта Управе топањдерске апотеке.

За секцију за сточарство:

Милу Бончића, председника топањског привредног суда;

Ђорђа Христовуловића, жарвеног лекара у Великом Градштву;

Радована Кречковића, ђакова из Ужнца; и
Божидара Милановића, подблагатаника из Зајечара; и

За секцију за шумарство.

Милана Јонановића, окруж. шумара у Третеници; а
Јована Вуковића, окруж. шумара у Добри округу пожарничког.

Потпредседник пита: прима ли Збор предложену господу за редовне чланове. — (Збор их једногласно изабра).

Потпредседник на реду је избор нових почасних чланова. Извоште чути предложену лица по чл. 21. Пракла Друштвених.

Економ прочита ова предложена лица: г.г. Ниполу Теслу, електротехничара из Србије, који живи у Америци, Јонана Станковића, проту из Неготина, Петра Јолеконића царника из Беогрда и Павла Стојановића, царника из Палица. — (Збор их изабра за чланове).

Потпредседник извоште саопштену поздраву коју су упућени Збору.

Економ чита дешеве:

Из Параћина. „Желим сретан и успешан рад, — подрав“. — Милх.

Из Крушевца. „Давашњи Збор и тридесету годину друштвеног рада на болету полопиревиде хранитељима народе, крушевачна Подружница честита, желиће да тру-

дови наши урде обилни плодови на срећу земље и пловог заштитивка друштвеног. — Председник Виторовић, благајник Д. Петровић.

Из Пожеге. „Поздрављајући тридесети главни годишњи скупи српских пољопривредника срдечно желимо да Српски Пољопривредно Друштво под моћних окриљем нашег омиљеног Господара и Краља Александра протг прокри широка пута својој хирвој правреди — културној задаци и моје унесе животоуруу снагу у наш економски и општествени напредак.“ — Игњат Мирковић, окружни шумар.

Из Њажевца. „Збор књажевачке Подружине честита Скупуштини тридесето-годишњи рад.“ — Подружника.

Из Зајечара. „И ни онако са Тимокa у иле тижнице Подружине поздрављамо Збор српских пољопривредника са жељом нека је срећан рад.“ — Председник Милош Јагодић.

Из Сурдулице. „Данашњем скупу пољопривредног Друштва придружава се осебајина и Подружника Винограда са жељом да гинтатски корацина корача напред а у корист Краља и васцелог Српства.“ — Потпредседник Анђеликовић, благајник Младен Николић.

Из Пожаревца. „Стиника Подружника честита рад пионерима правреди са жељом да српска правреда под моћног заштитног Његовог Величества Краља Александра увена са славоу и величиною нашу хилу отаџбину.“ — Председник Љуб. Сиконовић, учитељ.

Из Сићева. „Неуворних трудебеница на пољу српске пољопривреде честитано данашњи Збор са жељом да он донесе обилне и крајне користи по све границе пољске правреде у славу моћног заштитивка Његовог Величества Краља Србије и ца благо отаџбине.“ — Сићевачка Подружника.

Из Раче. „Лешничка Подружника поздравља Друштвени Збор и жели да народ у овој години виши области користи од нашега рада.“ — Председник Подружине, поп Коста П. Јовановић.

Из Параћина. „Срећан и користан рад на оште добро и напредак наше пољопривреде.“ — Пчеларско-воћарска задруга.

Из Зајечара. „Скупушњеним трудебеница на унапређењу правреди, виноделиска задруга жели сложен и срећан рад.“ — Председник Петровић.

Из Пожаревца. „Збор учтења ца Пожаревац и околину честита ваи данашњи рад.“ — У иле Збора, председник Ил. Гојковић.

Из Чачка. „Збору српских пољопривредника жели успешан плодосан рад.“ — Поп Мата члан.

Из Параћина. „Пионерима српске правреде жели срећан рад и поздрав.“ — Драг. Димитријевић.

Из Јагодине. „Данашњем Збору жели срећан и плодосан рад на пољу српске пољске правреди.“ — Тривоновић.

Из Б. Баште. „Поздрављајући тридесети главни годишњи скупи српских пољопривредника срдечно желимо да Српски Пољопривредно Друштво под моћних окриљем нашег омиљеног Господара и Краља Александра протг прокри широка пута својој хирвој правреди — културној задаци и моје унесе животоуруу снагу у наш економски и општествени напредак.“ — Игњат Мирковић, окружни шумар.

Из Ваљева. „Са највећим жељом честитају рад Збору српских привредника.“ — Милорад Јов. Ђуриловић, Драгутан Једаћ, Тодор Мирча, војници V. зупа Краља Милана.

Из Пожеге. „Честитан рад данашњег Збора Срп. Пољопривредног Друштва.“ — Јелто Бушковић, земљопалац из Ошва.

„Пољопривредници села Калешића честитају Друштву рад.“ — Љубомир Јакшић, Илија Јакшић, Витомир Драгутиновић.

„Данашњи скупи вредних и неуворних српских пољопривредника поздравља и честитак њихов рад.“ — Радошар Кораћ, економ из Раче.

„Ученица пољстарске школе пожење Подружине честитају Друштву рад.“ — Милан Осогојић, Милош Филиповић, Милан Видојевић, Жинко Милошевић, Немад Јовичић, Драгомир Младеновић, Александар Кораћ.

„Ученици поткавачке школе пожење Подружине честитају Друштву рад.“ — Михаило Јовић, Милорад Милошевић, Михаило Чучић, Радошар Бајковић, Радован Матић, Жинко Обрадовић, Драгомир Кораћ, Радован Кораћ, Њилеор Јевтић, Љубомир Вошњаквић, Драгутин Штудовић и Веслав Вистић.

Збор се на ове поздраве и честитана одава: живели! Потпредседник. — Пошто је нецрпљен дневни рад, благодаира Збору и закључи га.

Рад је свршен у 11 часова и 55 минута пре подне истог дана.

Др. Јовановић — Београд,
Нав. М. Радовановић

ПРЕДСЕДНИК,
Рама Милошевић
ПОТПРЕДСЕДНИК,
Мата Јовановић.

ОБЛАЖНИ ПОТВЕРСЕНИИ ЗБОРНОГ ЗАПИСНИКА:

Душан М. Спасић, Д. Ј. Путиновић, И. Вељковић.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од петог врсте од једног ступца во 10 кара дан; од осталих оручних огласа во 15 кара од врсте од ступца.

Већи огласина од каде стране 30 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 дан. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250. еор.).

Поред тога ца свако оглашава во 20 кара дан. Државне талоге.

За оглашава кине пута 10 од 100 јестанке.

Преглед 13. броја Тешака: Членици: Познавање земље. — О гајењу шећерне репе. — Писмо негреб бацати. — Бележике. — Гласник. — Друштвени и подружнички послови. — Писмо огласима.

у подне и у вече; но свагда после хранења. После неколико дана пусти их да снују по два пута дневно, а затим по једном и онда престати савиш.

Нагло одбијате прасиди није добро за крмаче а ни за прасад. За крмаче није добро с тога, што лучене млека не може одједном да престане, већ оно надолула, па често од нега више забрине и добије запалење. За прасад није добро с тога, што су навикла на млеко, па би нагли прелаз на чврсту а особито на суву храну био да буде штетан по здравље. С тога, одбијате прасиди и прелаз на чврсту храну, треба да је постепено, како би се избегле штетне последице по здравље прасиди и крмачи. Ако лучене млека по одбијању прасиди ускоро не стане, онда треба крмачама смањити храну. Добро је, том приликом, више нартати мало радњом.

Кад се прасад одбју и кад престане лучене млека, онда се крмаче почну поправљати, пошто обично свака добра крмача за време дојења прасиди овршава.

После савршенога одбијања прасиди, крмаче треба неко време тако одвојити, да не виде прасад, а ни ова њих, како би лакше једно друго забрављали.

Да би прелаз на чврсту храну за прасад био лакши, храна треба да буде по могућности што приближнија млеку. На тај ће начин она тај прелаз лакше поднети. И, зато, ако је млеко могуће треба им уз чврсту храну давати по мало обраног млека, јер ће млеко добро штитити на пораст и развоје прасиди. Још боље ће им пријати, ако се прекрета замести са млеком. А ако им се млеко не може давати уз чврсту храну, онда им треба прекресту замести прљавом водом, на тако давати. Ове воде не треба ни много правити, већ по онолико, колико је за тај оброр потребно. На тај ће начин прасад увек имати спарашну храну, коју ће у сласт јести. Иначе, буде ли се она спремада у већој количини и за више дана, може се лако покварити, а нарочито лећи.

Храна треба да је умерено топла. Сувише врућа храна шкодава је за свиње.

Са ове кашасте хране — шеће, треба такође постепено прелазити на суву. А то се може постићи на овај начин: Треба ситије пројарити шпанцу, па је онда давати прасидима и то после хранења млеком. Тада ће она ринкајући пољско, опочети јести жарку. То тако треба продужити неколико дана, па кад се на њу навикну, онда им се поред ове може дати и кукурузана или која друга жарка. Ово поступно давање жарке, треба продужити све докле, докле се прасад и ни зрно не навикну. Хране им не треба никада ивек од једног давати већ увек по мало, али почевше. На тај ће је начин прасад увек у сласт појести а шеће је растуриати.

Кад им се даје течна или кашаста храна, треба да је суд тако удешен и преграђен, да свакојерсе на свој месту једе, а не да једно на друго скачу и гуше се. Тако исто кад им се зрнаста храна даје, не треба је сипати на голу, већ разасути дуж, тако, да свако грло може слободно и мештешиво јести.

Храна којом одбијете прасид хранити, треба да је свињка, и да је има у довољној количини. Јака и свињка храна нарочито у почетку, врло добро дејствује на обра-

зовање мишића и костију. Ако пак храна у почетку није добра и јака, онда прасад истају у порасту и засржавају, да се ни најбољом храном не могу лако да поправе.

Судови из којих се прасад хране, треба да су чисти. Свињак такође треба да је чист; како се прасад у млеку не би палила. Топлота да је умерена. Вода за навој да је умерене топлоте, а притом увек свежа.

Кожа младе прасиди осветљана је, па зато ваља их чувати од снаге неистоје, јер се врло лако обрастају, а то их после задраћана и омета у порасту. Нарочито их ваља чувати од шуге и вашију док су млада. Шугава и вашијана прасад теško се лече, те у порасту засржавају да се за дуго времена ни најјаким лековима не могу да поправе.

И. К.

ЈЕДАН „НОВ“ НАЧИН ОЖИЉАВАЊА (ПРИПРЕЉА) ЛОЗЕ

Познато је, да многе сорте америчке лозе врло рђаво муштају кисе и да се много теже примāju од наших домаћих сората кад се саде као резнице било на сталној жести, било у прирешту.

Том рђавом особином, да се мучно ожилжава и да се врло теško прима, нарочито се истиче једна сорта америчке лозе, *Berlandieri*, која се данас сматра за најдрагоценију подлогу за обичаљне винограда на кречном земљишту јер је непадљива у издржљивости против хлорозе и на земљи са највећом мером кречњаша.

Покрај својих других драгоцених особина, као што су: издржаност дејингет за наше домаће сорте, јака плодност која са старијим човока обилно и необично расте, као и меза знатан утешај његов на ринје и савршено дрештање плода, — Берландијери је, по речима професора *Маларје-а*, јединствена подлога будућности за обичаљне винограда на оних сувим, топлим и јако кречним земљишима, где све остале сорте америчке лозе неминуемо пропадају од хлорозе, — само кад би му проценат примала био бољи.

Међу тим, ожилжавање је код ове сорте америчке лозе врло теško и слабо и проценат примала црвених резница теško да превалисазе 20, а обично се колеба од 15 до 15%. Такав се проценат примала познато и у нашем државном лозном расаднику школе за Винодеље и Воћарство у Букову где се због тога, разнородна из семена, пак се приори производе „полакући резнице поред човока да зале нусте“; Чини се су, нарочито у Француској, много покушаји и огледа ради бољег ожилжавања ове сорте лозе, — али намах са слабом успехом. *Хибридни* (мешањем) Берландијери са другим сортама америчке и француске домаће лозе (*Berlandieri* × *Viparia*, *Roiprestis* × *Berlandieri*, *Chasselas* - *Berlandieri* ит.) постало се, истича, боље ожилжавања ових хибрида, али се проценат примала резница повећао на чврсту издржљивости човока на јако кречном и хлоротичном земљишту.

У последњем броју (бр. 275 од 25. марта ове год.) *Revue de Viticulture* износи проф. *А. Фонтен* један „нов“ начин прирештања резница за приреште, који је „најбоље“ т. *М. Ф. Конг* у Сирону, по коме ће, како изгледа и како професор *Фонтен* смисли, бити решено питање бољег ожилжавања и примала оних сората америчке лозе који су се

¹ Reconstitution de vignobles en terrains calcareux, par *Prosper Germain*, у *Je Progrès agricole et viticole*, № 11, од 12. марта 1899 год. — *Овај изазовач америчке комисје фран. Индопринципал Аргентина.*

² Извештај о раду Министарства Нар. Преврете во струку Виноградства у 1897 г., стр. 20.

досада слабо пријатељ, јер је овим начином постигнута 95 од сто пријема код *Rhus typhina* и *Lo. glauca* и *Ostrya*, па се мисли, да ће се задовољавајући и слични резултати постићи и код *Ber. tinctoria*, па коме до ове године још није изведена чињеница.

Поступак г. *Ковта* састоји се у овоме:

За резнице се узима само доњи део лозе у дужини 40—50 с. м. Свака се резница, чак испод највишег пуца, глатко и равно заруби па се ударом дрвеним маљем на доњем крају (основци) в. слика 1. уземље, да кора нешто испреска (а), како би се изазвало јаче избијање крвцаца (каласа), а важећи при тој послу, да се пригајана пуца (спавачућа окци) и много не покреде. Овако припремљене резнице улажу се у ископане јаркове (шанчеве) нешто косо, али наклонено (сл. 2.), т. ј. да доњи крај *а* буде окренут према површини земља, а горњи *в*, да почива на дну јарка, а потој се јарак за нешто више од $\frac{1}{2}$, своје ширине испуни обичном устаненом земљом а на врху добрим кољитом (мешовити ђубрето) тако, да лоза буде покривена једним слојем ђубрета на 10—12 с. м. више последњег окца и површине земље (сл. 2.).

После 8—10 дана почну се појављивати жилице, а за месец и по дана жице су се толико развиле да се резнице могу vadити и presaњивати или на стално место или, још боље, у прирориште.

Кад се оживљене резнице presaњују на стално место саде се у јамиче (сл. 3.) добро засуто кољитом или сторецима ђубрето пошеваним са земљом, а улажу се у прирориште или по обичном или по *Рихтеровом* начину, само треба пази да се при заглављивању земљом неке живе не окупне и не очују. Presaњене резнице, било на сталном месту, било у прироришту, покриву се ситном земљом (а још боље земљом пошеваним са песком) на 5—10 с. м. више последњег пуца из кога ће дастар *г* (сл. 3.) избити. Да би се одржала правилно растене presaњене резнице треба заштити, и ако не буде

ускоро шине то понављати с времена на време да би се одржала свежина земље, а то је у прироришту, на малом простору, дан поса. Оживљавање се много боље врши ако је место, па и редови резница, окренуто југу, а не северу.

Сл. 1.

Сл. 2.

Сл. 3.

Најповољније време за прво оживљавање резница половина марта, а резнице остају под земљом до половине маја, пада их треба vadити и presaњивати...

Као што се из свега види, овај „нов“ начин г. *Ковта* није скоро ништа друго него наше од вајкада познато „ваљене“ лозе (стављање лозе у шило), које је толико уобичајено код наших виноделца, а нарочито у Жупи и Ленчу,

и који смо начин саћења лозе морали сузобијати, јер се неке жилице лако онемањују, а био је и непотребан код наших сората, које се и иначе лако и добро примају.

Извесни овај који французи а наш стари вајич припремају лозе за саћење, жице жилице, да се у нашим државним лозним расадницима још ове године учине оглед код оних сората америчке лозе (а нарочито код *Berландијера*), које тешко пуштају жице и рђиво се примају.

Ј. И.

О ГАЈЕЊУ ШЕЋЕРНЕ РЕПЕ

(СТАТИКА)

III

Сејање нега, непогоде, болести и непријатељи

За сејање шећерне репе узима се најчешће само: а то се за семењаке изабирају среди семеница 750 до 1000 грама тежица са прописаним обломом, јер су такви обично најбољи.

У пролеће како се земља проравла и поравнала, сеје се шећерна репа у редове или у кулце, рупом или машком. Време сејања је од Ваљачности па до половине месеца маја, али боље је увек, да се сејање до почетка маја доврши.

Када се сеје не сме се семе штетити, јер боље је увек више семена потрошити, само да нам посао буде сигурнији.

Ако сејемо рупом морамо пази, да нији ошани (кулице) једна од друге буду 20 до 25 с. м., а ред од реда 40 с. м. — При сејању мора се у сваки ошак спустити 2 до 3 кулчасте семенице, и да се прена доброту земље дубље или плаће покрије. У лакшим земљама покрива се дубље отприлике 4 с. м., у тежим плаће, 1,5 до 2 с. м.

Данаг где се гајење шећерне репе предузима за прегледу шећера обично се сеје сејаљницама. Сејаљница имамо сирезна и ручна, за сејање у редове и ошак, за један и више редова. Где се шећерна репа у малом гају врло је згодна ручна сејаљница са једним и више редова, а може се добити за 90 до 200 динара.

Кад сејемо сејаљницом у редове морамо је тако удесити, да буде удаљеност 40 с. м., што се постиже девица за то удешеним, осим тога мора се изајати у коју ће дубљину семе доћи, што се удавања за то удешеним сирезама.

При сејању сејаљницом у ошак морамо осим редова одредити и удаљеност једног ошака до другог, што износи 20 до 25 с. м.

Када се семе посеја, покрива се бранама, али боље је, да се употрбује ваљци и вања да се семе покрије, јер ће се семе на овај начин боље узат земљу приљубити једнообразно покрити и једновремено и брже проклицати. И при сејању сејаљницом мора се пази, да семе према доброту земље дубље или плаће дође.

Користи које постигамо сејањем сејаљницама јест: што се редови боље дају одредити, семе дође у једнаку дубљину и тако једнообразно расте.

Колнична семена за сејање зависе од начина сејања; када се сеје у редове, потребно је 20 до 40 кг. семена за један хектар; ако се сеје у ошак, доста је 9 до 12 кг. на хектар. Семе према влази и топлини проклија за 8 до 9 дана. Да напоменемо да presaњивање шећерне репе није пробојно; јер presaњена страда више од сунце, губи облик и корен јој бива разважан. Једино се presaњује ова шећерна репа од које ћемо семе vadити.

У огледом за добре врсте семена брину се саме фабрике шећера и примају само онаква репа, која је одгајена из семена, које је фабрика препоручила или сама одгајанима издала.

Чим је шећерна репа изваљена из земље, мора се горња кора прашити, да се биљке могу боље развијати и да се ухвати коров, који је међу редовима проклињао. Ако је влажно и кишовито време не сме се прашити, особито тежка земља, јер би прашењем добили бушење и грудве, које би биљкама само од штете биле, јер могу добити кутину.

Земљиште које се лако суши и отврдњава, треба прашити одмах после кише, да се у земљи задржи влага; у противном случају тешко земљиште прашити се касније, кад се већ просуши.

После 14 дана како смо прашити прашинам долази друго прашење или окопавање. Али смо сејали биљке у редове морају при окопавању сувнише биле, које су редовима густо израале одстранити (сечећи).

Кад се овај рад врши морају познати, да тада узложимо слабије и крајњије биљке, а да оставимо јаче. Пошто нам је познато да биљка од биљке мора бити 20 до 25 с.м., то ћемо овим радом све гуње биљке проредити. Чим је шећерна репа четврти листић добила, почињемо с проређивањем сувнише биле, које су злат преостале; проређивање мора се тако вршити, да биљке, које ће остати, добу у размак од 20—25 с.м.; и при том познати, да осталу зеленицу, јаче и бујније, а слабије да се узложимо. Проређивање у своје време извршено, утиче јаво на жетву.

Биљке сејане у редове лакше се проређују него оне посејане у кућине; јер при сејању у кућине наше семешић долазе у једну кућину, те се поредница појединих биљка испреплетују и при проређивању се биљка, која има остати пореди.

При проређивању се левом руком прашити биљка, која ће остати, а десном се сувнише чувају и онда се заостала, ако је потребно руком још и прашивати.

Пошто се проређивањем редови утаче, и да коров не узме маха потребно је по трећи пут окопати. — Ово окопавање мора бити 8 до 10 с.м. дубоко, да се земља што више истрши. Ако се при овом окопавању приметити, да је после проређивања остало по две биљке једна до друге, морају се овим прашком раздвојити, тако, да јача остане, а слабија да се ишчупа.

После трећег окопавања долази слабо загревање у толико, да се главе шећерне репе из земље не могу видети.

Прашење, проређивање и загревање је обично до Петрова дне довршено, и тако земљорадници после овог времена може вршити друге пољске послове. За време овог рада, а често и после мора се репа марљиво плевати, да коров не узме маха.

За прашења и ортање употребљавају се ручни или спрејски окопачи. Рад ручних мотикама је врло бољи него овај спрејним окопачем, једино што се употребити рад брже доврши.

Напоменуто, да није пробаћено кидати лишће са шећерне репе јер се тим спречава успонавање хране, а дивље овако зелена лишћа жарни у великој количини изазива продиш. — Слободно је кидати само лишће с биљке које почну у вис да терају и које нежуре.

На развој шећерне репе иштито деује: суша, мраз, превлажно време, разни инсекти, гљивиче и други непријатељи. — Овде ћу да у неколико наведем најтеже непријатеље шећерне репе.

1. Кад када нише шећерна репа изравања, али одједар почну биљке венути док сасвим не угину. — Најчре се држали, да је томе узрок недовољна множинна храна, непозналашнички састав здравине, по чулени професор Д-р Кин и Халн (Немачка) доказао је, да ту опасу болест проузроци црвић назван *Nematode (Heterodera Leachii)*. Балци, која је оболела од овог црвића

изгледа корен био као пласом испреплетан. — Овоме се азу може доскопати, ако неко време престанемо сејањем шећерне репе на земљи у којој се дојавио тај црвић, уз то треба земљу љубити и дубоко обрађивати. — ■

2. *Uromyces betae* (рђа на лишћу). — Коњем месеца маја и у јуну појаве се на горњој и доњој страни лишћа шећерне репе, крајне сиве неге, које с десном пошре.

Против ове болести препоручује се отргавање лишћа, скупљање опалог и одвајање сувнише влаге. —

3. Гљивиче срца проузрокује гљивича *Sporidiasium putrefaciens*. — Знаци ове болести јесу, да поприч средње највежице лишће (срце), касније може и остао а и оно које наово избоја покривати, онда потера на главе побочно пуњење да настану т. зв. секундарне розете т. ј. ово срца начине се малена срца, која могу вегетирати. — Из тога се види да гљивича кратко време вегетира, јер т. зв. секундарне розете могу остати здраве. — Најбоље је средство, да оболеле биљке вадино и употребимо.

4. На влажном тешком земљишту добије корен на пршку посебно, које на скоро преузму мах по читавом корену, док не потруне услед гљивиче *Helminthosporium rhizoctonia*.

Од инсеката погабелни су у раној младости: *Cleonus punctiventris*, *Anthonia confinis*, *Plusia gamma* и други. — Од четвороножаца пољски миш и зем прашичку штету наноси.

IV.

Жета.

Да је шећерна репа репа и за вањене прикладна, познато је, ако јој лишће почне кутину. Према кад треба шећерну репу водити одређују само фабрика, које шећерну репу за проређивање шећера од гајатеља кутину.

По прилици на три недеље прије него ће се репа водити, даје фабрика својим земљарима неколико комада шећерне репе из поједини крајева где се таји да је у процентима шећера испуштају. — Ако се повољан резултат покаже, наведе фабрика одма шећерну репу водити. Уједнак се догоди, да се у почетку септембра почне водити, према обично доврена пољем септембра до половине октобра.

Вањене шећерне репе врши се или ановима, дворучним вилама или посебним за то удешеним плуговима. — Овим се алатима покрене репа из свог положаја и тако се лакше може руком чувати. Понавља се репа од земље отасти; оштрим јој се пољем равно одреже зелени део главе, тако да не остане ни мало од зеленица; јер би при утрљивању почела кидати и тим би губила шећер. — Осим орешања главе, морају се све тачне жилице одсећи и вршак главоног корена одрезати. Тако се примањем вањена озледа на репи треба и ну равно одрезати, јер озлеђена почне тргнути и тако кварит остале.

Ако смо прашивање репу из влакне земље водити, то се при вањеној саени земља уз репу, коју је сада теже одстранити; зато се овакома репа сложи у маде хрпе, покрије лишћем и остави. После зимскога прехена услед топлине, која се у хрпи развије, сауши се бијато и сада је лакше репу од сува блати откостати. Ово се обично чини када репу о репу одрезано. Ако смо са вањеном закаснели, па се бојимо, да нам се веће скривити; морамо репу на оцедито место у камару сложити и овако сложено земљом покривати. Ова се чини ради тога, ако би се репа скривла, после кад би понустило време она би се одмрзла и пуштала би воду, а услед тога би почела тргнути.

Кад је шећерна репа повањена, предаје се фабрицимају уз репу која се одредила, при предању репе свака фабрика одбија обично по 5 од сто од нето тежине, а *kalat*. —

Множина правноса заниси од земље, времена и обрађивања, тако да на 1 хектару добијемо 220 до 450 м. и. корена и 50 до 80 м. и. лишћа. —

Добивени отпацн при обради вају шећерне репе слажу или као добра њива, али тако да се не меша са другом храном и. пр. жетвицама и т. д.

Покрај ових радова при гајењу шећерне репе придодати као додатак :

У.

Врсте шећерне репе и како се семе добива ?

У јесен приликом вађења шећерне репе изабери се најтешће дугуљасте пласте од прилике 750 до 1000 грама тешке, те им се лишће 2 до 3 прета над грлом одреже, само се мора плазити, да се срце не повриди. — Овако приправљене у носак се утрпае да се не би преко зиме смртеле и да у пролеће не терaju рано. Половинам месеца априла вади се из трава и пресађује у дубоку опреану или аловинам пресковану добро зашубрену и устивљену земљу. Свака репа мора да добије простор од 80 с. м. до 1 м. у

квадрату. При засађивању треба плазити, да репа дође у ову дубину у којој је била у јесен. Прeko лета се олована према потреби. Пошто стабљика високо расте до 3,5 м. мора се уз притку привезати, да ју ветар не преложи. Када већина клучици плодова почне добивати смеђе семене, а перитог зеленкастог сивку боју, што се у месецу августу догађа овакве се стабљике одрежу и на погоднo место обесе, да се суше. — Тако осушене кући се доваљају у млате.

Пронађена семена за шећерну репу врло се исплаћује јер се на 1 хектар може добити 5 до 10 м. п. семена, којима се м. ч. продаје по 70 п. дин. до 1 дин. 30 п., а врло добре врсте могу се и по 2 динара продати. —

Ово неколико речи написао сам у намери, да и ја допринесем један мали дарак на корист многог ми српског народа, а на теби је дачин српска полиорпидија, да се датиш рада. — Јер у раду је снага!

И. Веа.

Б Е Л Е Ш К Е

Храњене свилених буба лишћем поморанџастог трња (*Melictha argantiflora*). — Промле године г. Владимир Борђенић, професор Ратарске школе у Краљеву, чинио је ослед у овоме с лишћем поморанџастог трња и постигао леп успех. Међура, које је добио храњеним свилених буба лишћем ове биљке, не разликују се у квалитету од међурака чије су бубе храњене лудовим лишћем само су нешто ситније

А. Тихомиров у својој књизи *Основи практичкога шкочког овова* вели о поморанџастом трњу (мажурају):

„Ово растље припада депој амалијама којој и дед (Mogaseae). За њ се сазнало у Луцијану почетком овог века. У данашње доба, расте се у Америци у многим мес-

тима замењује дуд пустино. Откад ушњени у Лајонској и Павленској свиленској станици показало су, да свида добивена од међурака које су храњене лишћем мажура, не уступа ни мало снаги међурака чије су бубе храњене лудовим лишћем и да је по који пут, шта више још и боље ваљови. У Јеропи, први је почео хранити свилене бубе *Бонафа* тридесетих година овога века (Ј. С. Ажерић, мажура се употребљава и за добивање жуте боје.“

Од новјег доба многи у нас подижу од поморанџастог трња (мажура) живу ограду, и који је ика, прилика је, да се лично увери и о овој користи од те биљке.

— о.

Г Л А С Н И К

Управе полиорпидних Подружња Српског Полиорпидног Друштва у 1899. години :

Арањске : председник : Тимотије Војновић ; потпредседник : Владимир Ј. Илић ; благајник : Петар М. Врџина ; секретар : Радешић Т. Јеђић ; одборници : Милован Г. Седлаковић, Јеврејин Томић, Богдан Обрадовић, Радојко Лукић, Радомир А. Милованић, Митар П. Савовић, Алекса Д. Васљевић, Савко Драговић, Зараја М. Петровић, Панче Златић, Милодан О. Гудурић, Илија Сажин, Филип Јањиновић и Рајко Обрадовић.

Грочанске : председник : Сретен Стојановић ; потпредседник : Владимир Борђенић ; деловођа : Милија Аврамовић ; благајник : Таловић Васић ; одборници : Буја Душковић, Милутин Нишлић, Милан Матић, Трајан Савовић, Ђорђе Митровић ; записници : Милорад Живановић, Цветко Настасић.

Кичевске : председник : Стеван Савић ; потпредседник : Влад. Борђенић ; благајник : Јопа Марковић ; секретар : Милоше Ђ. Никодић ; чланови : Влад. Кршковић, Анд. Марјеновић, Петар Богаван, Петар Спасојевић, Јеврејин Златић, Милан Ковачевић, Дим. Јовановић, Мил. Милованић, Мата Грочановић, Анд. Равањковић, Тифос. Зрпановић, Мил. Чурлић.

Љубишке : председник : Сретен Лазаревић ; благајник : Миланко Новакоскић ; секретар : Панче М. Анђелић ; чланови : Милан Ђ. Милошевић и Буко Некаријевић ; чланови надзорног одбора : Брета М. Вучићевић, Филип Јосифовић и Петар Топаљковић.

Медвеђе : председник : Мирча Н. Богојевић ; потпредседник : Младен Стахановић ; благајник : Тодор С. Брадић ; деловођа : Миланас М. Дедовић ; чланови управе : Воја Т. Катунца и Петар Никодић.

Посевске : председник : Драг. Лапчић ; потпредседник : Никола Милошевић ; благајник : Теофило М. Сарван ; секретар : Никола А. Јовановић ; одборници : Јовта М. Бондулић, Бранислав Н. Павловић, Амитар Т. Јошићевић, Друзина Ј. Софровијевић, Доброслав Тодоровић, Драгутин Спљовић, Божидар Поповић, Јанко Протић, Миланко Ђ. Поповић, Марко М. Ристијевић.

Ресавске : председник : Мита Исаковић ; деловођа : Тодор Никодић ; потпредседник и да врши дужност благајника : Јулије Драшковић ; економ : Димитраје Мелетијевић.

Савојевске : председник : Ђорђе Радешиковић ; потпредседник : Мата Радојковић ; благајник : Мита Илић ; деловођа : Никола Радојковић ; одборници : Копа Пруловић, Марко Радешиковић, Милоан Стојановић и Маринко Петровић ; записници : Михајло Поповић, Спљовић Пруловић, Петко Радешиковић и Тодор Милошевић.

Степанске : председник : Јуб. Симончић ; потпредседник : Светозар Букчић ; благајник : Отокар А. Бајковић ; секретар : Јиван Марјановић ; одборници : Станојко Богдановић, Димитраје Радешиковић, Стојан С. Милошевић, Ђорђе М. Живковић, Игњак Младеновић и Доброслав Стрешћ.

Ужичке : председник : Милан Ђ. Вурић ; потпредседник : Јуба Тирпић ; благајник : Петар Топаљковић ; де-

довоđa: Радомир Кречковић; чланови управног одбора: Милина Атаваковић, Средоје Јовчић, Стаско Бошковић, Нагте Н. Петровић и Риста Пешић; чланови надзорног одбора: Алекса Б. Поповић, Михаило С. Зотоваћ и Љуба Ђерасковић.

Главни савез српских земљорадничких задруга. — пошва на П. Конгресу земљорадничких Задруга, који ће се ове године одржати у **Нишу**.

Како сваке тако и ове године на Конгресу ће се већати и решавати о сими питањима, која се тичу земљорадничког кредита, обезбеђења, штедне, организације пољскога рада итд.

По обичају који важи на Конгресима српских земљорадничких задруга, Конгрес овај драже свакога дана две седнице — једну пре а другу после подне. У вече ће бити одржане на којима ће се објашњавати дневни рад Конгреса правила и закон о земљорадничким задругама, правила Главног Савеза и Главне земљорадничке Задруге и у опште Другог разговора о стварима задругарима.

Другим писмом објавиће се дан, кога ће се Конгрес састати, колико ће дана трајати, дневни ред, послоник и друго појединости.

Забрањен риболов у речимаца. — По молби општине сувојачке и пенске, у срезу магуринског округа крањског, а на основу члана 20. закона о риболову од

27. јуна 1898. године, Министар Нар. Привреде у пислу разишколавања риба, решенима својим од 22. марта 1899. године Збр. 1428 и 1474 ставио је под заштиту оседа на за две године *магуринску реку* у атару општине *сувојачке* и *у месту реку* у атару општине *денске*.

Ово се јавља риболовима ради знања и управљања. **Примедба.** — У овим речимаца има *настрже* и *круше*.

У месцу *априлу* забранило је *ловити ову рибу*:

Крушу и пехи до 15. априла	
Шарана	целог априла
Јаз (браћанин)	• •
Мрену	• •
Сабљарку	• •
Крупатицу	• •
Караша	• •
Љивака	• •
Чивова и	• •
Вретенара	• •

Како су прописане у чл. 25. закона о риболову у веци с чланов 14. истог закона и чланов 17. Правилника а поступак при увоју забраниле рибе у чл. 26. у веци с чланов 16. закона о риболову и чланев 17. Правилника.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК II. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Државне 6. фебруара 1899. год. у Београду

Били су: Председник г. Рама Милошевић, благајник г. Благоје Д. Тодоровић, одборници: с. г. Александар М. Секулић, Алекса М. Живановић, Наја Т. Тодоровић и Наја Кремић. Као гост г. Рако Пешић, члан редовни у Угледач Друштв.

Безавно писар Станислав Симић.

Прочитани су записници XXXII. и I. седнице — Одбор усвоји.

Председник саопштива писма: начелника ср. жлазског, којим шаље Друштву *на име помоћи* од ср. жлазског 500 динара, пошто је ова сумна предвиђена српским буџетом за 1997. годину:

Начелника ср. крајинског, којим шаље 150 динара, коју је суму скупиштва среза крајинског на његов предлог одређила Друштву *на име помоћи*; и

Начелника среза понавског у окр. подунавског, којим шаље, да се срез понавски упише за члану угледача овога Друштва и шаље улож у 100 динара. — Одбор прими ова саопштења са захвалношћу, с тим, да се узложи начелника среза жлазског, да у приреду пошље одуку српске скупиштине, по којој се даје Друштву на име помоћи 500 дина.

7. По резерату епонома о пријављеним такмичарима на *Стечу* за *поганине волова по модерној начину радње* од 10. априла 1896. године Бр. 1161 — Решено: администрација упушта такмичаре: кад су отпочели потицање волова по модерној начину радње; с тим, да се сирама и алатима служе и касне потковнице и клизце употребљавају.

8. По питању о ревензијама рукописна *Пошва о дајинству стове* и *Гајене пољског усева* — Решено: да се ова рукописи заједно са њиховим ревензијама упуће ивижену одбору на мишљење.

9. Прочита се писмо г. Др. Радила Лазаревића, који шаље свој рад *Штегити и користи инсекти*, према рас-

писаном Стечу од 12. августа 1897. године Бр. 4096 — Решено: да се овај рукопис упути на ревензију г.г. Раку Петровићу, професору гимназије Краља Александра и Наји Т. Тодоровићу, члану управе.

10. О рукопису под називом: *О провизији риног пошва* који је послао г. Др. Ђорђе Радич, с молбом да се прими и нешта као Пратителна пошва — Решено да се упути Главном Одбору, где су и остали рукописи г. Д-ра Радича, те да Одбор по свима да своје мишљење.

11. Прочитано је писмо г. Вучка С. Боговоновића, којим шаље да се не може прихвати избора за члана Управног Одбора — Одбор прими и знаву.

12. Приступљено је избору чланова Одбора за изреду програма Друштвеног рада за 1899. годину. — Изабрани су г.г. Александар М. Секулић, Наја Т. Тодоровић, Алекса М. Живановић и Благоје Д. Тодоровић.

13. По питању уредника *Тешака* г. Александра М. Секулића о поверењу — Одбор изјави поверење г. Секулићу с тим, да га је поново изабрао за уредника *Тешака* од сад на за две године.

14. Прочитан је извештај благајника о стању Друштвених благаја за месец јануар ове године — Одбор прими и знаву. (Види таб. на стр. 111.)

15. Г. Влак. Д. Тодоровић, друштвени благајник, ревершира, да је потребно да се што пре изврши набавка семена и сирава које Друштво распоштре, и предаже да се ради овога још сад изабере чланови Одбора за набавку семена и сирава. — Изабрани су г.г. Благоје Д. Тодоровић, Мила Јованић и Наја Кремић.

16. По молби пошених Подружине од 30. пр. мес., да јој Друштво откупи четири плута које је довила на углед и изложбу — Решено: да Подружина пошље рачун контања ових плута, затим да се опробају у раду, и ако буду добри да се препоруче кушњама.

17. По молби г. Драгутина Н. Залчевића, економија из Пожеге, да се њему, г. Николи Јованићу секретару и г. Радојару Коралу економу пошених Подружине, призна и

СТАЊЕ БЛАГАЈНЕ

Српског Пољопривредног Друштва за месец јануар 1899 год.

Ред. број	ПРИМАЊА	до Јануара		за Јануар		Свота
		дан.	н.	дан.	н.	
1	По дневнику касе	1855	08	3566	85	7221 93
2	Денонкт у новцу	—	—	86145	19	86145 19
3	Денонкт у харџама	—	—	7859	56	7859 56
	Свота	1855	08	41671	54	51226 62

Ред. број	ИЗДАВАЊА	до Јануар		за Јануар		Свота
		дан.	н.	дан.	н.	
1	По дневнику касе	—	—	3490	54	3490 54
2	Казнама, пош. етс. код Упр. е.	—	—	16111	24	16111 24
3	Казнама, пош. е. у харџама	—	—	5389	50	5389 50
4	Денонкт изнате лика у орг.	—	—	2820	—	2820 —
5	На итегов код Управе Фаб.	—	—	3000	—	3000 —
6	Тотого новца у каси	—	—	809	60	809 60
7	Параранова адвлатима	—	—	19665	65	19665 65
	Свота	—	—	51226	62	51226 62

Ред. број	ПРИХОД	до Јануара		за Јануар		Свота
		дан.	н.	дан.	н.	
1	Оплата по деп. каси за 1898. год.	1855	08	—	—	1855 08
2	Дарована пош.	—	—	—	—	—
3	Од претплате „Техника“	—	—	506	20	506 20
4	улога чланова добротвора и улога	—	—	2800	—	2800 —
5	» » » познатега	—	—	205	50	205 50
6	» » » прихода по начелат пош. фонда	—	—	74	90	74 90
7	» » » прихода свата	—	—	13	75	13 75
8	» » » наредника	—	—	481	10	481 10
9	Од » » » семена	—	—	3	50	3 50
10	» » » скрива	—	—	181	—	181 —
11	» » » набавку дуга за семе и опрему	—	—	139	95	139 95
12	» » » прихода од изнате, пламена и прихода	—	—	359	97	359 97
13	» » » друштвеног добра у Шпану	—	—	—	—	—
14	Наварена прихода	—	—	620	—	620 —
	Свота прихода	1855	08	2406	87	7221 93
	По одбитку расхода	—	—	—	—	3490 54
	Остаје за Фебруар	—	—	—	—	3731 41

Ред. број	РАСХОД	до Јануара		за Јануар		Свота
		дан.	н.	дан.	н.	
1	Пољопривредног заплау	—	—	—	—	—
2	Денонкту прихода Пољар. фонда	—	—	—	—	—
3	На издр. по рас. етс. за наредна	—	—	—	—	—
4	намене расде	—	—	—	—	—
5	На приред. и др. расде и орг. наред.	—	—	—	—	—
6	» » » наред. Пољар. које излажу своим земљима	—	—	—	—	—
7	» » » на издржаване друштва, питована	—	—	—	—	—
8	» » » остата познатега пољар. прихода прихода у земљи и окупир. друштва и подружне, козана	—	—	—	—	—
9	» » » на трошкове око друштва, саване	—	—	—	—	—
10	» » » приред. изложбе прихода друштва	—	—	—	—	—
11	» » » тисне списе	—	—	—	—	—
12	» » » набавку квалит. новина дрвене и ково квалит. и наредника	—	—	—	—	—
13	» » » издаване прахт. пољар. којука	—	—	—	—	—
14	» » » пољар. свата	—	—	—	—	—
15	» » » 25-тог. садраж. „Техника“	—	—	—	—	—
16	» » » награду садраж. Техника и Казнама	—	—	—	—	—
17	» » » на издр. и експедицију семена	—	—	—	—	—
18	» » » скрива	—	—	—	—	—
19	» » » набавку у експедицију плавог камена и прихода	—	—	—	—	—
20	» » » на откуп, оседење, наредникајске земље и каменца	—	—	—	—	—
21	» » » на експе. Техника, Казнама и квалит	—	—	—	—	—
22	» » » на купу урвану Друшт. доб. у Шпану и издржаване добра у Шпану	—	—	—	—	—
23	» » » на купу секретара	—	—	—	—	—
24	» » » на купу експедицера	—	—	—	—	—
25	» » » на купу држне послужитеља	—	—	—	—	—
26	» » » награду благајнику	—	—	—	—	—
27	» » » трошкову „Техника“	—	—	—	—	—
28	» » » на подизане завидоца изложбеног, претресане огране, обрад. друшт. врти, и изправу куће	—	—	—	—	—
29	» » » на наредне издатке	—	—	—	—	—
	Свота расхода	—	—	3490	54	3490 54

исплати трошак, који су учинили за проведених пет дана у комисији за ишење уредних проба за Главициневој и домаћој сушници — Решево је: да г.г. Јачевић, Јовановић и Корач поднесу Друштву преходног рачун о учинених трошковима приликом проба сушница.

ЗАПИСНИК III СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
држана 13. фебруара 1899. год. у Београду.

Влада су: Благојинић г. Благоје Д. Тодоровић, одборници: г.г. Александар М. Секулић, Алесма М. Живановић,

Коста Д. Главицић, Милан Јовановић, Милутин Савић и Паја Т. Тодоровић. Као гост др. Ђорђе Радич, редовни члан Друштва.

Председава одборници г. Милутин Савић.

Бележио писар Станислав Смић.

18. Прочитан је предлог г. Милутина Савића, да се дом Српског Пољопривредног Друштва прошири и повећа, како би могло потпуно задовољити друштвене потребе, које су се последњих година знатно повећале — Одбор прихвати начело предлог г. Савића и реши: да се избере народни одбор који ће издати ишење како да се предлог оствари у техничком и финансијском погледу и да се стара о неговој извршењу. У одбор да уђу четири лица.

За чланове овога одбора изабрани су г.г. Мата Јовановић, Младулин Савић, Коста Д. Главинић и Александар М. Секулић.

19. По реферату уредника о награди радова штампаних у 1—5 броју *Тежак* од ове године — Одбор одреди награде.

20. Прочитан је предлог г. Димитрија Ђуричића, редовног члана, који предлаже: Да Управни одбор своје раније донесено решење о набави ланеног семена измени те да се уместо 1500 набави 1900 килограма ланеног семена непосредно из Риге и то врхом *периско*, које је за наше поднебне делове, и које даје веома фино и другачије влакно. Набављено семе да се издаје бесплатно само новим произвођачима, а они који су лане добили,

да сеју семе од прошлогодишњег лана јер је ово боље и од самог оригинала — Усвојен је у смену предлог г. Ђуричића, с тим, да се семе што пре поштом преко Српског конзулата у Варшаву.

21. По реферату о прештампанању 1—6 *Тежак* од прошле године — Усвојено је мишљење Књижевног одбора да се *Тежак* не прештампана, но да се ти бројеви траже од претплатника у замену за Календар или другу коју пошту књигу.

22. По молби Ваљевске Трговачке Омладине, да јој се за њену читавицу шље *Тежак* у пола цене — Усвојено је мишљење Књижевног одбора да се Омладини шље *Тежак* у пола цене за ову годину.

ОБЗНАМЕ

Српском Пољопривредном Друштву потребан је један **дрворезац** за израђивање слика у *Тежаку*, *Пољопривр.*, *Календару*, *Пољопривр.*, *Гласнику* и *Практичним пољопривредним поукмама*.

Они, који се баве овим послом а били би вољни да га се и за ова друштвена издања призме, нека се изволе јавити Друштву и означити: по што ће радити потребне слике од *квадратног сантиметра на шиммиеровој дрвету* а по што и како иначе.

На понуде не стављају се никакве марке.

Рок до 15 априла ове године.

Српском Пољопривредном Друштву потребни су за попуњавање списака *Тежак* 1, 2, 3, 4, 5, и 6. број *Тежак* за 1898. годину.

Ко има ових бројева а био би вољан уступити их Друштву, нека се изволи јавити и назначити: какву књигу тражи од Друштва као награду за њих, (по решењу Управног Одбора од 13. фебр. ов. г. тачка 21.)

Претплатницима Тежак. — По решењу Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва од 9. јануара, *Тежак* се у будуће неће слаћи ником на версају. Умољавати се претплатници, да што пре поштом претплату за *Тежак* за 1899. годину. Ово важи и за опште, поштомачке и подружнице чланове.

Цена је листу као и до сада: За *Краљевину Србију*, на годину 8 динара; друштвени чланови поштомачи, чланови свију друштвених подружница, војници стал-

нога кадра и ђаци, осн. школе манасти. и земљорад. задруге, добијају лист у пола цене, ако положе претплату унапред за целу годину. *Ван Краљевине Србије*, на годину 10 ерарака или 5 еор. аустријске вредности; но српска пољопривредна удружења и њихови чланови као и српске земљорадничке задруге и читавице, добијају лист за 6 ерарака или 3 еор. аустр. вредности кад унапред положе претплату, и кад се претплата код свог удружења преко пошта ће им се лист и слаћи. Претплата се шље Српском Пољопривредном Друштву у Београду.

Уредништво Тежак, Пољопривредног Календара и Пољопривредног Гласника налази се у **дому Српског Пољопривредног Друштва**, Немачина улица бр. 11.

Уредник *Тежак* и *Пољопривредног Календара* у уредништву је сваког радног дана од 5—7 часова после а неделом и празником од 11—12 часова пре подне.

Уредник *Пољопривредног Гласника* у уредништву је сваке среде од 5—7 часова по подне.

Седнице **Књижевног Одбора** држе се сваке **среде** од 5 часова по подне, у друштвеном дому.

Сва радова, написани било *Тежаку*, било *Пољопривредном Календару* или *Пољопривредном Гласнику* шљу се улик **Срп. Пољопривредном Друштву** које их прима, у списак завода и по списку предаје уреднику коме припадају.

Уз овај број шаљемо, Годишњи садржај за 1898. годину.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од петак врте од једног ступца по 10 пара динар. од осталих врстуних писмена по 15 пара од врте од ступца.

Велике огласима од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), вода стране 10 динар. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара динар. државне тасце.

За оглашавање ване пута 10 од 100 језтанјак.

Преглед 14. броја Тежак: *Чланци:* Одбијање прасида и њихово храњење. — Један „нов“ начин окривљања (припорења) дозе. — О гајењу шећерне репе (сиршета). — *Велешке.* — *Гласник.* — *Друштвени и подружнички послови.* — *Обмане.* — *Цене огласима.*

ПОД МОЌНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗДАВАНИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, на годину 3 ден. на нова године 4 ден. ДРУШТВО ЧЛАНОВИ ПОМАГАЈУ ЧЛАНОВИ СВЕК ДОТУБИ. ПОДРЕЂЕНА, ОСИОМ. НЕМАЈ. ПОЗИЦИЈЕ СТАВНОГ КАРА И ТАКИ. МАНАСТЕРИ И НЕМАЛОРАЛ. ЗАПИСИ ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У НОВА ЦЕНА, АКО КОДОЖЕ ПРЕПЛАТУ УПРЕД ЗА НОВА ГОДИНУ, **УАН СРБИЈЕ,** на годину 10 ФРАК. или 5 ФОР. А. ВР. ЈО СРП. КОМОНИРЕДНА ДРУЖЕЊА И ЊИХОВИ ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКЕ НЕМАЛОРАЛНИХ ЗАПИСИ И ЧИТАОНИКЕ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 5 ФР. или 3 ФОР. А. ВР. КАО УПРЕД НАПОМЕНЕ ПРЕПЛАТУ И КАО СЕ ПРЕПЛАТИ КАО СВОЈ ДРУЖЕЊА ПУНО КОГА НЕ ЧИ СЯ И ЛИСТ СЛАТИ. **ПРЕПЛАТА И РЕКЛАМСКИ РЕКЛАМУ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ.** ПРЕПЛАТУ ПРАМАЈУ И КОПИЈЕ. НА ОСНОВУ НАЈВИШЕ ЦЕНЕМА ОД 1899. Г. К. 304. ПИТАЊЕСКУ ДРУШТВУ ПОСЛ. ПОСТА ВИСЛАТНО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊИ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КРЕДИТНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лешо, Д. М. Спасић, М. М. Савић, П. Т. Тодоровић, А. Живковић и В. Д. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЛИЋ

Ч Л А Н Ц И

СПОЉАШЊИ ТРГОВИНСКИ ПРОМЕТ СРБИЈЕ У 1898. ГОД.

Српски пољопривредник треба да зна, колико се и каквих производа његових извози у иностранство, колико за њих Србија добија новца, а колико од онога троши на стране производе, којима српски грађани подмирују своје потребе. Подаци, што ћу их извести пред читаоце *Тежак* толико су поучни, толико су значајни за размишљање, да ће се наградити труд, што га читаоци буду употребили на читање овог чланчића, и на размишљање о подацима, који се у њему налазе.

И данас су, а биће и за дуго низ година, наше главно занимање пољопривреда и сточарство. За дуго ће још наше народно богатство лежати у нашој стоци и производима ратарства, те ће и наш извоз бити упућен у ова два правца. И данас је а биће још за дуго извоз

прерађенина врло незнатан; да ли ћемо и кад ћемо на овом пољу бити виђени — лежи у далекој будућности.

Да бисмо се уверили, како смо у прошлој 1898. г. стајали у нашем међународном промету, послужићемо се подацима што нам их пружа Париско одељење Манистарства описанија.

Ослањајући се на те податке, Србија је прошле 1898. године извезла разних производа 180,041,040 кг. 42,196 куб. метра и 1,125,167 комада, све у вредности 56,991,479 динара. Да бисмо знали, како година 1898 своја прена година 1897, навешћемо, да је године 1897. извезено 146,690,436 кг. 61,437 куб. мет. и 1,174,534 комада, све у вредности 55,931,503 дина. Извоз је, дакле, прошле године био јачи од извоза у претпрошлој години и по количини и по вредности; по вредности извезени производи прошле године надмањашу извезене производе из претпрошле године са 1,059,976 динара. Да су цене производама нашим прошле године биле боље, нека ступе, да би се за више извезено количину и више добило.

Увезено је пак прошле 1898. године у Србију 118,901.614 кгр., 160,238 куб. метара и 1,256.629 ковада у вредности 40,834.465 дин., а претпрошле 1897. године увезено је 86,798,868 кгр., 154.618 куб. мет. и 752,034 ковада, све у вредности 45,418.782 динара. Увоз је 1898. год. био мањи од увоза у 1897. год. за 4,584.317 динара. Из овога излази да је извоз прошле године био већи од увоза за 16,157.014 дин., а 1897. за 10,512.721 динар. Прошла година била је повољнија за наш међународни промет него што је била претпрошла година.

Важно је да видимо, колико смо чега извели.

Наша најважнија грана извоза била је у прошлој години — *стока и производи мени*. Оних производа извели смо за 24,587.172 динара, и то: Волана, бивола, крава и телад 66.768 ковада у вредности 12,605.675 динара, док смо ових животиња извели 1897. г. 38.116 ковада у вредности 7,348.240 динара.

Свиња и прасади извезено је прошле године 88.458 ком. у вредности 10,880.103 динара а претпрошле године извезено је ових 118.508 ковада у вредности 13,243.595 динара.

Опаша, коза, јарчена, јагдади и јаради извезено је прошле године, и то нахом за Турску, 74.282 ком. у вредности 628.348 дин., а претпрошле године извезено је ових животиња 73.028 ком. у вредности 640.825 дин. Разлика је у извозу ових животиња између једне и друге године незначителна.

Извоз пернате живине расте у години у години. Тако је прошле године живине извезено 438.958 ковада у вредности 408.339 дин. док је претпрошле године извезено 412.995 ковада у вредности 413.535 динара.

Меса, сланине и заклане живине извезено је прошле године знатно мање него што је било претпрошле године, јер док је 1898. г. извезено ових животињских производа на 1,997.962 кгр. у вредности 1,679.660 кгр. докле је претпрошле године извезено ових производа 3,144.665 кгр. у вредности 2,473.172 динара.

Остале животиње и остали животињски производи не играју велику улогу у нашој извозној трговини; али ипак међу ових незначителних производа животињским вреди поменути јаја, којих је истина прошле године извезено само 35.632 дин., док их је претпрошле године било извезено за 61.330 динара.

Животиња и животињских производа увезено је прошле године у вредности 338.652 дин., знатно мање него ли 1897. г., кад је увезено самих кова за војску у вредности близу илацију динара.

По важности за наш извоз долазе одмах после животиња наши бањтовански и полски производи. Оних је производа извезено прошле године 150,794.243 кгр. у вредности 22,258.790 дин., док их је претпрошле год. извезено само 119,056.295 кгр. у вредности 21,623.465 дин.; количина извоза се повећала скоро за трећину а вредност извоза је само нешто мало већа.

Пшенице је прошле године, после једне гладне године, извезено на 61,728.056 кгр. у вред. 9,772.440

динара, док је претпрошле године извезено 50,850.044 кгр. у вредности 4,650.236 динара.

За пшеницом долази *сваа млива* и остало сушено воће. Ових производа извезено је прошле год. 40,130.632 кгр. у вредности 7,828.138 дин., док је претпрошле године извезено 37,568.469 кгр. у вред. 12,573.292 дин.; прошле године извезено је више сувих млива него у претпрошлој, али је ипак за њих мање новаца добијено, јер је млина јединица била.

И *осо* је прошле године доста извезено а и новца сразмерно доста добијено. За 20,871.684 кгр. добијено је 2,037.715 динара док је претпрошле године извезено овог производа на 17,624.942 кгр. у вредности 1,733.429 динара.

Извоз сировог воћа расте у години у години. Тако је прошле године извезено сировог воћа 14,065.199 кгр. у вредности 989.587 дин., док га је 1897. г. извезено 12,272.932 кгр. у вредности 917.871 дин. Кад би се и брање и извоз сировог воћа вршила скупљено и пакетно, мога би Србија зарадити на овом производу леп новац без великих тежоба.

Јечма смо прошле године извели на 7,366.804 кгр. у вредности 787.001 дин., док смо га претпрошле године извели на 3,547.848 кгр. у вредности 306.921 динара.

Кukuruz је извезено прошле године на 2,064.864 кгр. у вредности 236.759 дин., док га је претпрошле године — кад је била поплава — извезено 13,465.379 кгр. у вредности 968.629 динара. Извоз кукuruза из прошле године на крајем године, док претпрошле године у почетку године. Ово стоји у вези с увозом кукuruза, кога је прошле године увезено, док није stigла нова храна, на 22,852.037 кгр. у вредности 2,448.853 динара, док га је претпрошле год. увезено на 1,954.336 кгр. у вредности 188.423. динара.

Кромидра смо прошле године много увезли, док смо га прво мало извели; увезено га је на 1,201.928 кгр. у вредности 160.502 дин., а извели смо га на 360.932 кгр. у вредности 122.815 динара. На ову би грану пољске припреде требало обратити већу пажњу а више је гажити, иако бисмо једном престали увозити производ, који се врло добро и доста може и код нас гажити.

Ма да смо полупривредна земља, ма да нана је ова грана главно занимање, ипак смо прошле године увезли пољских производа на 29,460.590 кгр. у вредности 4,115.905 динара.

Дрва за гориво увезено је прошле године на близу пола илацију динара а извезено је на 81,722 динара. Коларских, каварских, столарских и плетарских производа увезено је на 481.727 динара. Ово су све сами производи, који се код нас могу нарађивати. На плетарство би требало обратити велику пажњу и брзгу, јер се из године у годину угради све већа количина котарица за извоз воћа.

Дрва за грађу увезено је на 756.558 дин. а извезено је на 394.235 динара.

Пекмеца је извезено прошле године на 7,041.844 кгр. у вредности 1,503.601 дин. а претпрошле године

izvezeno ga je 9,635.367 kgr. u vrednosti 3,225.763 dinara.

С извозом *вина* стојино рђаво: извезено га је само на 7.466 kgr., u vrednosti 3.468 динара, а увезено га је на 4,054.087 kgr. u vrednosti 2,268.828 динара. Некада нам је вишо било наш главни извозни производ — а сад не само да га нежемо за извоз него га и увозимо. Треба свијма снажак настати да се виноградарство што пре подигне, а тиме избегне наша оценадна штета.

Ракије извезено је прошле године на 605.926 kgr. u vrednosti 190.937 динар; аште за близу 200.000 kgr. него што је извезено у претпрошлој години.

У извозу *вина* коракнули смо доста. Тако га је прошле године извезено на 127.688 kgr. u vrednosti 32.818 динар, док га је претпрошле године извезено само на 15.108 kgr. u vrednosti 4.793. Извоз је овог производа порастао углавном за Турску.

Вине и ошеник производа увезено је прошле године на 3,262.856 динар, док је ових производа увезено 1897. год. на 5,147.462 динара. И поред наших обршња за прераду вине ипак увозимо много не само изуних пређавина него и саму сирову вину.

Папка, лана и куделе како у влакву тако и у предви и ткањинама увезли смо прошле год. на 3,502.882 kgr. u vrednosti 6,882.024 динар, а претпрошле године увезли смо ових производа на 4,656.653 kgr. u vrednosti 10,495.004 динара. Крајње би преже било да херојанима кругови поштоне своју папку гајењу предивних биљака, јер нас нехат наш на овоме пољу скупо стаје. Ми пак из ове групе производа извели смо прошле године ужирије на 886.860 kgr. u vrednosti 900.959 динара, а претпрошле године извели смо ужирије 1,008.022 kgr. u vrednosti 1,026.338 динара.

* * *

Читаоци су, можда, заморени овим бројевима, али су они толико корисни и научни, тако нам лепо сликају наш међународни промет, да је вредно кало се и заморити њиховим проучавањем. Закључке из њих ипак нећемо хтели изводити; читаоци ће и сами увидети, да још много треба радити па да не корано увозимо оно, што код куће може израђивати.

Средство за сузбијање пероноспоре (пламењаче) и оидиума (грожђане плесњи)

Потреба средстава противу Пероноспоре (пламењаче) и Оидиума (грожђане плесњи) пада у нево време. Зато се виноградари старају да саставе једино средство, којим ће се моћи сузбијати и једна и друга болест. Међу осталима нарочито се себи ставио у задатак, да тањак састави, проф. др. Неслер, који је и у *Тешку* често споменио.

Он препоручује да се лоза прска *тешичкови* у којој је *плавни камен* и *креч помешан са сумпором*. Плавни камен

и креч, као што се зна, у бордовској чорби је поуздано средство противу Пероноспоре, а сумпор је омет јединствени лек противу Оидиума. Кад се дакле оба ова средства саставе уједно, онда имамо једну смесу која ће поуздано да делује и противу једне и противу друге болести. На тај начин постала би се једна велика олакшица виноградарима; јер би тиме уштеђали много и у времену и у радној сили.

Но, успех од овог уједињеног средства зависиће од судно од тога: да ли ће се бордовска чорба са сумпором приготовити као што треба, и да ли ће се то средство употребити кад треба.

Услед тога, проф. Неслер даје ово упутство:

Да се средство приготови као што треба, ваља бордовску чорбу начинити по рецепту за Пероноспору, на којој онда додати потребу пољачну сумпора. На 10 литара чорбе узима се 150 грама ситно исцуганог чистог сумпора. Најбоља је сумпор названи „сумпорно млеко“ (ситан прах). Но овога не треба у чорбу сипати као обично; јер се он и при најкљивљем мешању неће с њом помешати него ће пливати на површини. Сумпор се мора најпре у неком чинији (злати) сипањем помало воде замесити у тесто. Ради тога треба на 150 грама $\frac{1}{2}$ литра воде. Кад је тесто добро замесено, сипање се поступа $\frac{1}{2}$ литра бордовске чорбе и непрестано мешати док се сумпорно тесто сасвим не помеша с чорбом. После се меша са слом бордовску чорбу и прошема.

О деловању, које је ово средство показало, извештава проф. Неслер у једним поштомка овако:

„Пре неколико дана имао сам прилику да опазим деловање које има сумпорно млеко помешано са бордовском чорбом. Успеси су напредно повољни: листице беше брине и на њима, као год и на лози и грошњу, не опажах се ни трага Оидиума; лоза је избјавила нове здраве зашрке. Овај начин сузбијања, изгледа ми да је много поузданији него зашрањивање сумпором. Сумпор се добро притеје и не свира се лако кином, као кад се зашрањује.

Професор Неслер не саветује употребу плавног камена креча и сумпора у *прашцу*; јер је овај опасан очима и органима за дисање, нарочито ако је време ветровито.

Напред је речено, да би за састављање првог средства ваљало узети *сумпорно млеко*. Како је оно скупље од *млеченог сумпора*, то је проф. Неслер наставио огледе са овим другим, па је нашао: да се и он може помешати с водом, односно бордовском чорбом, ако се с мало воде замеси у тесто, добро измечи, па се после постепено разблажи у воду и тој том помеша с чорбом.

Како је млечни сумпор јетвији, и како он убија не само Оидиум и друге прсте плесњи које од бордовске чорбе ништа не маре, то треба у ситном суграју: за прскање лозе, вољња, ружа и осталих биљака, додати на 1 хектолитр по 2 килограмма ситно самљеног сумпора. Но мешање ће овај тако да бити успешнија: ако се сумпор узме врло ситно, и ако му се најпре дода мало воде те се замеси као тесто и толико промечи, да у њему не остане никакве ваљине.

На сваки начин биће од користи, да се и у нас огледа ово средство. С мало више трошка, него што стаје припремање обично бордовске чорбе, постиже се да се стање на пут развјања Оидиума, *ако би се било*. А како је ова болест прошлога лета похотна и средње нам земље лако је могућно, да ће се и у нас где год појавити, ако јој будо погодбе за развјање. Сумпора у ову сврху може се добући од Српског Националног Друштва, као и плавног камена.

ИЗВЕШТАЈИ СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ

Млачостваници од Управе Српског Пољопривредног Друштва, да као друштвени изасланици присуствујемо свечаностима и окружној пољопривредној Изложби за округ руднички, која је приређена у Чаčku на дан 6, 7 и 8 пр. и у четвrt висице посете Њихових Величанства, Његовог Величанства Краља Александра I и Његовог узвишеног Оца, Н. Њ. Краља Младана, Команданта активне војске, ми смо се томе понуку одавали и част имајe у истој изложби поднели Друштву извештај у следећем.

И ако ова изложба није потекла, тако да се изразимо, редовним путем, јер она није приређена ни иницијативом ни суделовањем Српског Пољопривредног Друштва и његових поддржаних у округу, већ у је начелник округа, г. Свет. Штурдловић, са својим пољопривредним органима а уз припошћу ангажованих стручних лица приредио; и ако је она на брзу руку смешљена и изведена; и ако је ово била само изложба „*par occasion*“ — за прилику доласка Њихових Величанстава у Чачку, ипак је она, и по обимности производа и броју излагача, као и по деловитој ефикаснојности својој, у којој се огледао остварен пољопривредни напредак овог округа, једна од ређих и значајнијих изложба, које су се до сада код нас приређивале.

Програм изложбени обухватио је следећих 7 главних одељена: I Изложба говеди, II Изложба свиња, III Изложба сточних производа, IV Изложба воћа и прерада од истог, V Изложба ратарских производа, VI Изложба женских ручних радова и VII Угледно одељење.

За награде излагачима најбољих грађа, производа и радова, по свима одељенима, предвиђено је 4000 динара у новцу и пољопривредним сировинама, а уз то награде у пољоприв. алатима и књигама у вредности 2000 динара, све од стране округа рудничког.

Изложба говеди подељена је била у 4 а изложба свиња у 3 одељена и предвиђене су следеће награде:

I Изложба говеди: а. *за билосе старије од 3 године* I награда један тријер у вредности 220 динара и још 24 награде у новцу од 100, 80, 70, 60, 50, 40 итд. у суми 810 динара; б. *за јунце и јунице од 1-3 године* које нису савиравене; I награда 150 динара; II награда 100 динара итд., — свега 25 награда у суми 733 динара; в. *за краве са и без теладца*; I награда 150 динара; II 100 динара итд., — свега 35 награда у суми 713 динара; г. *за теладце колосе*; I награда 100, II 70 динара итд. свега 15 награда, у суми 420 динара. За најбоље пришлоде граде из одељена под а., б и в предвиђена је награда у 250 динара.

II Изложба свиња: а. *за нераставе преко једне године* I награда 50 динара и још 15 награда у укуној суми 180 динара; б. *за прилодне храниче са и без прасида*; I награда 50 динара и још 15 награда у суми 180 динара; в. *за наизмад обојег пола* I награда 30 динара и још 15 награда у укуној суми 140 динара.

III За изложбу сточних производа (сир, пајмак, масло, мек, свиња) предвиђено је 16 награда у новцу у суми 150 динара, покрај многих награда у ситуицији земљорадничким алатима.

IV За изложбу воћа и прерада од истог (јабучке, крушке, шљиве, мушмуле, думе, грожда, ораси и лепшници, сушене шљиве и остало воће, пекизи од шљана, кајсија, дрвенца и шинурка) предвиђено је покрај многих награда у воћарским сировинама и алатима 5 награда новчаних у суми 85 динара.

V За изложбу ратарских производа (пшеница, раж, јечам, крушки, орас, кукуруз, пасуљ, крошпр, вреша, бунаде итд.) било је 12 награда у новцу у суми 85 динара покрај многих награда у ситуицији пољоприв. алатима и сировинама.

VI За изложбу женских ручних радова утврђена је 21 награда од 5, 4, 3, 2 и 1 дукат у алату. —

На овој изложби били су присутствени и представници сви српског рудничког округа, и то: Јички, Љубићи, Тринајски, Драгачевски, Таковски, Качерски и Студенички. И *Гатарске Школе* у Краљеву суделовала је на овој изложби са свима својим производама (329 на броју) и појединим инструментима средствима. Она је имала како на изложби стове тако и за остала пољопривредна одељена засебно и груписано угледно — инструментима.

Сваки срез био је посебно представљен и имао је своје засебно одељење како на изложби стове тако и за остала изложбених објекте, што је, истина, отежавало мало рад оцењивачки судованима, али је делом овој припреми дало ваз једне *Компаративне изложбе*, где су се такмичили не само појединци пољопривредници са својим производима, него и поједини срезови укупно међу собом такмичељући једну страну над срезовима, колико је крај од Другога излагача у пољопривредном напретку. И у томе лежи велика важност ове изложбе, јер се јасно показало колико је Гатарске школа учинила у овоме крају за пољопривредни напредак у свима правцима. Било је врло уочљиво, а то су и Њихова Величанства приметила и благовољиво јасно исказали, да би се она појавила најбоље могла грањички приказати тако, да и колико је срез ближи овој просветно-пољопривредној јачини, у толико је и његов напредак видљивији, и обрнуто, у колико је удаљенији и пољопривредни је напредак слабији. Срез *Жичког* и ако је био и слабије заступљен *због своје срепне изложбе*, која се скоро једнопречно (4 и 5-ог) држала у Краљеву, однео је у сваком погледу и у свим одељенима победу; за тим су дошли по реду срезови: *Љубићки*, *трнајски*, *Драгачевски*, *таковски*, *качерски* и на последку *студенички* већ и због својих теоретских и династичких негода...

Изложба стове (говеди и свиња) била је приређена на Михајлову код Чаčka, а сва остала одељена била су смештена, дело и укупно груписана, у просторијама гимназијског здања.

Излагача говеди, по свима групама, било је свега 363 са 826 грађа; излагача свиња 59 са 150 брава. Осталих изложбених објеката било је свега, изузимајући оних 329 Гатарске школе и женских ручних радова, 830.

Изложбу свих одељена благоволео је отворити 6-ог у 2 и по часа по подне, после свечаног моленастија, Његово Величанство Краљ Александар I сјајним говором, истакнувши велику важност пољопривредног напретка, која је основа спеловику напредовању државном и културном и економском и војном, и за који Он замисли прирештено стварале и Своје и Своје Владе. Саршета говора Његовог Величанства Краља био је поздрављен бурним и громогласним „*Живео!*“, „*Живео Краљ!*“ од стране пољопривредника рудничких и у непрељедној маси месуљених народа.

По то су Њихова Величанства благоволео, у пратњи своје свите, начелника округа и потписаних, прегледати пажљиво сва одељена изложбе на Михајлову, а за тим, на молбу председника изложбеног одбора г. Ст. Крена, присуствовати, у укупно подготутом и уређеном навилноу. Делују награда за најодличнија изложбена грађа.

Прву награду за најбоље граде на изложби (краву са телетом) добио је г. Нендор Радоновић, економ и трговац из Краљева, у суми 250 динара и истом је додељена за најбоље изложено граде и награда у 100 динара од Српског Пољопривредног Друштва.

У одељењу *за билосе* прву награду (тријер у вредности 220 динара) добио је Нендор Радоновић из Краљева, *другу* (100 динара у новцу) Милан Ђорђевић из Г. Ми-

дановина, *гребу* (80 дин.) Војислав Туромац из Г. Горевине
среза дубњског и *четургу* (70 дин.) Живко Бувак из Руби-
нице, среза жичког.

У одељењу за *тунце* и *тунце прву* награду (пре-
крупац у вредности 150 динара) добио је Мијајло Нова-
ковић из Горевине среза дубњског за годишњаца јуна, *дугу*
(100 дин. у новцу) Јован Продоновић из Краљева
(на јуну), *гребу* (80 дин.) Стево Рачић из Грачца
среза жичког за годишњаца јуна и *четургу* (70 дин.) Лука
Марковић из Краљева на јуну.

У одељењу за *краве са и без телета прву* награду
(150 дин. у новцу) добио је Алекса Јанићевић из Врание
среза жичког за краву са телетом; *другу* (крупач у
вредности 100 дин.) Доброслав Радојевић са Рудника,
среза патерског, за краву са телетом и *гребу* (80 дин.)
Милић Ђорђевић из Г. Милановца за краву са телетом.

У одељењу за *овоце прву* награду (100 дин.) до-
био је Перина Дављак из Чачка са 2 телета вола; *другу*
(сечка у вред. 75 дин.) Сава Јанић из Крушевце, среза
жичког; *гребу* (50 дин.) Вања Петровић из Јајинца среза
дубњског и *четургу* (25 дин.) Живко Бувак из Рубице,
среза жичког.

У *изложби за сиве* прву награду од по 50 динара
добио је Арс. Тимотијевић из Слатине (срез транског) за
најбоље пераста и најбољу краву са прасадом; *другу*
награду за перасте Стеван Величковић из Чачка и *трећу*
Јован Мјајковић из среза дубњског; *другу* награду за
краву са прасадом добио је Милош Глашчић и *трећу*
Ст. Војдић обојица из Чачка. У одељењу за најмању
прву награду (30 дин.) добио је Милић Петровић из Чачка
и *другу* (25 дин.) Младен Протић економ и свир. Ђак Ра-
тишавић из Гуче. Срез жички, срез Ратарског Школе, није
у овом изложбеном одељењу учествовао.

У одељењу излагача *сточних производа* награђени су
највећим наградама, и то: Јован Дзарић из Отагачица
среза дубњског за најбоља свр и камак са 30 дин. и за
исте производе Алекса Довионовић из Гуче среза драгач.
са 20 дин. и Милан Ђурђевић економ и свир. Ђак Рат.
Школе из Обрне среза дубњског. За најбоља изложени
мад награђени су са по 10 динара Дим. Михајловић сви-
гетеник из Краљева и Панта Аљбелдић из Бечна, среза дуб-
њског.

У изложби *вола и овца првота* награђени су нај-
већим наградама: Борисав Обрадовић учитељ у срезу дуб-
њског за најбоље изложено воће са 30 динара, Марко
Ивановић из Гуче среза драгачског за овце (20 дин.),
Лука Петровић учитељ у пензији из Краљева за свеже
столо грожђе (15 дин.) и Драгана Јанковић из Белог Поља,
среза таванског, за суже шљане са 10 динара.

У изложби *ратарских производа* награђени су нај-
већим наградама за најбољу пшеницу и кукуруз: Чедомир
Ђуровић економ и свир. Ђак рат. школе из Горевине, ер-
дубњског, (20 дин.) и Мијајло Новаковић из истог места
(10 дин.).

Одељење изложбе за ручне женске радове било је
изванредно богато разним женским израђенима и радом,
како и прво узгледно смислено и изложено у две простране
сале гимназијске зграде. У овом одељењу били су изло-
жени и спрежени пољовци за Њихова Величанства и то:
Једна овакв таванована бледо црвена атласна, коју су го-
лоће чачанске саме израдиле и поклониле Његовом Ве-
личаству Краљу Александру I и један елегантни сто за
кућене, послужавник и вртњац за цигаре, које је вештачки
израдио Бок. Јончић из Краљева од *једне* *краве Таванског*
Грла, и које је предmete поклониле округ руднички Њего-
вом Величанству Краљу Милану, Команданту агитивно
војске.

Оцењивачки суд за ово одељење није био свршно свој
посад за време нашег боравка овде, те за ово одељење
и не можемо детаљнији извештај поднети. Примећујемо
овде само, да је јако падало у очи, како западнички укус

потискује стално наша особене старинске мотиве и орна-
ментiku, што је, свакојко за жаљење.

Оцењивачки судови били су овако састављени; а *За*
изложбу стоке (говеди и свинја): г.г. Влад. Ђорђевић про-
фесор Рат. Школе, Петар Војић, окр. мари. лекар, Мило-
рад Николић војв. лекар у пензији, Драг. Матић окр.
свињар, Срећко Ђурић и Вић. Ђуровић, учитељи, Алек.
Пушелаћ и Вендор Радоновић, трговци и Марко Ива-
новић тежак из Гуче;

б. За изложбу вола, гравца и ратарских производа
као и сточних производа: г.г. Ант. Мажеровић багтован
Рат. Школе, Мијајло Милошевић, Јован Протић и Ли-
дрја Дражиновић, учитељи;

в. За изложбу женских ручних радова: г-ђа Јелена
Матаћка, председница Подружнице Женског Друштва у
Чачку, г-ња Зорка Јанковића, учитељица женских ра-
дова, г. Никола Вега, учитељ пртвара у гимназији и Алекса
Димитријевић, терзија из Чачка.

* * *

Запирнујући овај наш кратак извештај са ове значајне
окужене изложбе, част је потписаним учинити још једну,
по нашем мишљењу, важну напомену.

На овој изложби као и на осталима, приметно је,
да нарочито за оцену и награђивање стоке *нема једне*
одређене, оштре дирекције. Награђују се у ошате само ин-
дивидуално најбоља грла, без обзира на праван и крајни
цел. шта се хоће у једном крају са унапређењем сточарства
до постига. Награђују се првим и највећим наградама
грла, која су менаџира неколико раса, често врло спровр-
них (као што је било случајена укривања и мешања наше
дошаје и са бернским, сименталским и на поседнику ал-
гајским).

Оваквим радом потврде се важност овога, што се хоће
изложбама и наградама да постигне.

Да би оценовачки судови вршили свој задатак си-
стематски и у једној утврђеној правци, мишљења смо, да
би Подпривредно Друштво требало да вршише правила
за оцењивачке судове, у којима би се наглашено: да се
принципијено имају награђивати најбоље одгајена грла наших
домашних говеда, за тип укривања истих са *овим* расом или
сојем, која је за побољшање дошаје соја за тај крај
утврђена и одређена и тек на последњим месту остала
добра грла...

Захваљујући на указаном поверењу, част нам је
познати, да осталемо ваљда на услузи Срп. Подпривредног
Друштва.

10 новембра 1898 год.
Београд — Краљеве

Мата Јовановић,
Љуб. Новаковић.

Према акту Срп. Подпривредног Друштва од 2. септем-
бра Бр. 4316, учинено је све, те да предавања у унутрње
вртацине сејалице у Мачви и Поневрња исподу онако,
као што би то требало.

Претходно извештено је о томе начелство окр. по-
дринског и жаљено да оно нареди потчињеним властима,
да оне објаве у своје време народу, како би предавања
многобројној биље посещена.

Једновремено са овим замољени су извесни под-
привредници — сељаци у *Мачви* и *Поневрњи*, да спреме
сајак 3—5 хектара земљишта за сејање тако, да би се-
јалица могла да ради на свакој имању по један иго дин.
Услови су ни постављени: 1, да сами спреме потребно
семе, и 2, да даду добре стоке за рад.

И ако су сви објавили да ће спремити земљиште за
сејање као и сме остало, што је потребно за сејање, то
се омет јак одмаздали сви који су зато ангажовани. На-
против је тај случај у *Мачви*, где се *испољето* није могло
да *држи* ни *једно* *предавање* и ако су сви *уколико* *брзо*
погоди за *унутрње* *сејанице*. Овој недаки — бар по уве-

рењу Мачева — много је наудила поред осталих једна врло плодна околност; што један школовац економ, који има преко 200 хектара земље и који је врстачу сејалицу набавио, није њом апсолутно ништа и ништа отуђио за 6—8 год. Завста, за дивно чак, док се на добру друштвеном она употребљавала 6 година, и њом се сеју разноврсни усеви с успехом, дотле не налази она пријези ни у најближој околини Мачве.

У *врску пољског*, већ је вишло веће и ако с затегом. *Држата су три предавања и ако је требало само једно*, по наређењу друштвеном. Услови су били повољнији и земљиште је било спремљено оноко, како то само посао изискује.

Предавања су држата у радне дане из простог разлога; што се раднога дана да више радничко него празничног и, што у те дане сељак радије даје запрету стоку у раднице. Код предавања са сејалицом више се неги новинари усеви, вегетација и жетвени принос, те се свједствено све то даје боље испитати кад је усеви посејани на већој површини земљишта. Празнични дана није могуће све то постићи, јер би се предавања свела више на објашњавања и малу примену у пракси.

Прво предавање држато је у општини *Мишарској* 26-ог септембра тек год. на имању Матра Јовчића. Земљиште је поугарена овеана стрњача и *добро прираћено*. Гад је почет у 7 часова изјутра и са 2 коња посејано је пшенице до 9 часова једна 1 хектар. Стока је поустала и сопственима имања већ је ренио, да напусти рад. Чим је то примечено, одмах је наређено да са друштвеном имања доведу два друштвена коња који су јави — турени — навиштени на све редове. Чим су коњи припаели, одмах су запретили у сејалицу, што је било око 10 часова. Рад је од тада ишао непрестано и врло повољно тако да је урађено до 3 часа после подне 3 хектара. Посејатралаца било је 15—20, њих их није било зато, што је тада радни дан и нико од сељака неће свој посао да остави сем оних из блиској околини.

Овај домаћин доброд је става и има на 80 хектара и за чуда је да нема тако добрих коња, који би била у стању да вуку једну сејалицу од 12 редова. Шта би радило да је сејалица од 16 или 20 редова? Онда је примећено да онај домаћин, док драви 2 коња укључиво за пољузу приликом — сватого, завештава, итд. дотле му је стока радна у дошњем стању.

Друго предавање држато је у општини масуванској селу Сивостевићу, код предвод дољанина Степана Димљановића, који наком све своје послове ради рационално. Он је први, који своје околанине околанима, води рачуна о добром орању и семену, има добре вољове које увек за славу новце продаје, а за воље опет сваке године добија при тракама, валовима пре награде. Дакле, у семену једна врло угледна задруга. По свој прилици, да ће она прва и бити, која ће најбитнији врстачу сејалицу.

Предавање је држато на дан 6. октобра а отпочело је у 7 часова изјутра. Земљиште је *пољског коза предавања један поток*. Предходни усеви био је онас, коме је претходно пољубрен кукуруза. Оно је још било и поугарено и допрело за сејање. Изјутра, запретила су била 2 добра вода и са њима је сејана *винска до 10 часова*, после тога 2 мања али друштвена коња и са њима је онет рађено до 3 часа. После опет упергнута су исти коњи и рађено је до 5 часова у вече. За оно то време урађено је 5 хектара. Од овога времена треба одбити 1 сакат доручка и 1 ручна из чега налази, да је за 8 часова посејана доста велика површина земљишта.

Посејатрала на предавању било је 10—15, дакле мало, из сетих разлога који су наведени код предавања држато у Мишару.

Док је оно предавање држато у готово у најкрајој тачи ср. пољског, дотле је *треће предавање држато у Посављу другог крајној тачи у селу Драгојеву* а на имању Павла Божића, такође угледна дољанина.

Земљиште је у отвореној равнини, које је врло подесно за сваковрсти машински рад. Земљиште је поорано — поугарено и добро устњено и ако је јошких овишних особина.

17. Октобра тачно у 7 часова отпочео је рад. Овај је домаћин имавао са сваковрсном стоком на је зато и запретао 4 добра коња. Радила се непрекидно готово до дан и посејано је 6. хектара *винска*. Да пису радници поустали, могло је се посејати још 2 хектара. Да се околанима, допринела је и та околност што је *парцела дугачка и широка по 8—4000 мет. без дрва и шавеса*.

Посејатралац је било више, него на друга два предавања и сви су махом били задовољни радом сејалице.

Код свију предавања видело се да су посетници најзадовољнији с том околности, што врстача сејалица троши знатно мање семена што ће код овако високе цене пшенице много допринети њеном распрострању. Али у колико је овај омак повољнији у толико је други много неповољнији.

Зна се да наш народ, не гаји стоку оноко, како би то требало да буде. За рад машински, нарочито овај, потребно је мање стоке, али и боље одгоњено. Због тога кад му се каже да запрете више стоке, као да му човек очи вади а нарочито онда, ако му је орање бусовито — дољовито.

За рад врстачом сејалицом потребно је још и више радне снаге, него је то потребно, кад се сеје руком омакне. Сељак је наш навикао, да за сејање употреби само по једног сејача и потребне раднице, и стоку за дрљање, док код сејалице није тај случај. Код ве је потребно 3 радника: 1 на управљању 1 да чисти локове и да отвара и затвара сејалицу на уграњивања и 1 који ће запрети стоку да води. Кад би се земља рационално и уградиле, а нарочито, кад би се пре орања извршило једно дрљање, онда би било потребно 2 радника.

Не једна околност, којој треба сваки љубитељ напретка да се радује та је: што ће се тек додијети у току година сваки посетилац моћи да увери о корисности ових сејалица. *Она правилност редова посејанога усева, она разноврсност семена по земљи, оно подједнако затривање семена у земљу и најзад она богата жетва умишле да јој се сваки земљорадник приоде по митар он имао само 3—10 хектара свога земљишта.*

На свима овим местима посејана је она пшеница ошница. Јечма сваки по мало сеје у колико му је потребно за хранење свиња. Реница се у овим крајевима не сеје.

Но у току других предавања, доћи ће ред и на остале усеви. Тако: у пролеће треба приврдити практична предавања о употреби сејалице за усеви онас, Јари Јечма, делавну и кукуруза, а у јесен реницу.

Кад види наш сељак, да врстача сејалица штеди семе код пшенице 30% вод онас и јечма са 30—40 код делавне и луцерке 30%, онда ће и та добра страна много допринети њеном распрострању.

И ако је Друштво, са свога угледнога добра многу корисну новину увео у овом крају, то онет налази да је оно старо начело, да је сваки почетак тежак, по све истинито. Али не треба клаутићи, треба рад онај и даље пројукити. Треба сељаци све учинити, треба им једи упуно пред његову губу, треба му поводити своје знање на чак и неке трошкове оног рада за њ учинити; па тек онда ако би се његово напредовање у овом погледу слањило. Зато треба опрезно корачати напред те да се не би много и много знања изгубило, за које би додијети требало много напора и дуго времена, па да се у дело привреду. Због тога и Друштво не треба да мемера, што се није постигао онои приликом онај усеви, који је оно земљице. —

На трошкове она три предавања издато је 80 динара.

Управних добра,
Стевола, А. Петковић.

Г Л А С Н И К

Постављена по пољопривредној струци. — Указом Његовог Величанства Краља од 31. марта ове године постављени су:

Милорад Тројановић, стручни економ Министарства Нар. Привреде и руководатељ дознаг расадника у Јагодина, за државног окружног економа III. класе мораског окр., с унапређењем;

Милош Вучковић, економ треће класе управе топчидерске економије за стручног економа Министарства Нар. Привреде шесте класе, по потреби службе;

Јосиф Милош, писар исте класе управе топчидерске за економа треће класе исте управе, с унапређењем; и

Тодосије Радичевић, практикант управе топчидерске економије за писара четврте класе исте управе, с унапређењем.

Промоје држав. опр. економу, г. Тројановићу, и осталим младим пољопривредницима, честитано нове положаје.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК IV. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

држано 5. марта 1899. год. у Београду

Писар су: Председник г. Раша Милошевић, благајник г. Владоје Д. Тодоровић, одборници: г. г. Александар М. Секулаћ, Алекса М. Живановић, Илија Кремић, Коста Д. Главишић, др. Марко Т. Лeko, Мила Јовановић и Паја Т. Тодоровић. Као гост г. Равко Пешћ, члан редовни и угледни Друштва.

Велељак писар Станислав Смић.

24. Присутствено је претресао програма друштвеног рада за 1899. годину и — Усвојен је овакав програм:

1. Да се и у овој години продуже радови на друштвеном добру у Шанцу до израде инава Министарству Нар. Привреде;

2. Да се продуже огади у друштвеном врту и живинарству и рад у ижељнику;

3. Да се по ранијем решењу набави од друштвеног трошка и бесплатно рада одјужничима 1000 итр. семена од *ирињаског* лана, и настине да се савршенеје справе за ређење лана и конопље, што више растује по народу;

4. Да се у току ове године приреди утакмица справа за обрађивање земље, као: плугова, дрљача, ваљача, прањача, огртача итд. и то кад за коју справу буде време. Ради овога позвати све списке заватајне да спреме справе за ову утакмицу. За извршење ове тачке програма, да се узима г. Министар Нар. Привреде за помоћ;

5. Да се на дан 29. августа ове године приреди у Паланци, или кој другом месту *Изложба говеда, свина и справа за припремање сточне хране*. За сликнаке изложених града да се набави потребан апарат с прибором, који ће се употребити и за друге граде;

6. Да се ове године пришком друштвене славе приреди изложба воћа и шивенице са њеним производима;

7. Да се приственско поклажу ове Подружнице, које имају земље, које буду приређивале изложбе, курсеве и практична предавања из појединих или више грана пољске привреде, и које поднесу извештај о својем раду за прошлу годину најдаље до 10 марта ове године;

8. Да се изради и спреми предлог за измену друштвених Правила;

9. Да се продужа рад на остварењу организације и изради *Правила за заједничку банџане, и савршене бољке врста сирева и масла*, а уопште са оном да се израде и *Правила за задруге у циљу заједничке набавке и употребе пољопривредних града*. Тако исто да се израде и *Правила за заједничку набавку и употребу пољопривредних справа и машина*;

10. Да се продужи рад по питању *О стваралачку поклажу*, а осим тога да се покрене питање *О обезбедену зеза од града (гуче)*;

11. Да се покљони пажња и проучи питање *О уједињеном имању* а нарочито питање *О постојој полицији*, која су раније покретна;

12. Да се према прибављеним подацима изнесе у овој години друштвено гледатељ *О раду наших кредитних земљородничких Задруга* и њиховог утицају на унапређење пољске привреде;

13. Да се посредује у набавци материјала и справа за сувобиље перносворе;

14. Да Друштво и даље посредује у набавци семена, савршенејих справа и машина и да размишља о начину да се справе у јачој мери употребљавају и у земља шарују;

15. Да се и ове године *Књижевни рад* друштвени повери нарочитом одбору, који ће поднети и програм *О целокупној друштвеној књижевној радњи* у овој години у границама буџетског кредита;

16. Да се настави рад за списи *Поверљеног збора*, који се према узаканој потреби и у смислу Друштвених Правила имао раније држати; и

17. Да Друштво сад одмах предузме све шта треба, да се о Друштвеној слави ове године, прослави и *тридесетогодишњика* друштвеног рада и останка.

25. По питању о избору, узних одбора, који би били на рачу Управном одбору, за извршење програма рада — Решено је да се изберу четри уха одбора и то:

I. *Одбор за славу, изложбе, утакмице, практична предавања, курсеве и повремене збор*;

II. *Одбор за напредније начине радне*

III. *Одбор за измену Правила, и*

IV. *Књижевни одбор.*

Изабрани су за чланове у:

I. Одбору г.г. Раша Милошевић, Милутин Савић, Александар М. Секулаћ, Паја Т. Тодоровић, Владоје Д. Тодоровић и Илија Кремић;

II. Одбору г.г. др. Марко Т. Лeko, Коста Д. Главишић, Владоје Д. Тодоровић и Милан Јовановић;

III. Одбору г.г. Мата Јовановић, Милутин Савић, Александар М. Секулаћ и Паја Т. Тодоровић;

IV. Одбору г.г. др. Марко Т. Лeko, Милутин Савић, Душан Спасић, Паја Т. Тодоровић, Алекса Живановић, Владоје Д. Тодоровић и Александар М. Секулаћ.

26. По питању о исплати ранијег дуга Управу државне штампарнице у 6938-47 динара, према њеном тражењу од 21. јануара Вр. 1266. — Решено: — Да Друштво не може по овом предмету донети решење, док се пред Народном Скупштинском не реши његова молба, којом је тражило да му се овај дуг оспроста.

27. Прочитано је писмо г. Министра Нар. Привреде од 11. пром. месеца 38Р. 575, којим извештаја, да може ставити Друштво на расположење, једног српског поштоца плетарске школе у Вукову за службеника на друштвеном добру у Шанцу, а према Друштвеном писму од 12

августа пр. год. Вр. 4315. — Решено: Да се тражи од Управника друштва добро у Шаншу, да поднесе мишљење и предлажу о материјалној радњи, која би се имала на добру авест и да одговори на ова питања: има ли у месту или околини довољно сировог материјала за извештерство; шта би коштало сечење и пренос до радионице где би било радиониште; шта би коштала стварина за радионицу и стог за материјал; колико би требало издати за alat и остале трошкове; и да ли би сви издали око завештера ове трање могли писати на терет добра.

28. Владјанин резервни да је предложе о издатој оној ишци у сирацима, севену и кивтама, подружницама; крајинској, јачкој, уздиčkoј и јоравској (у Оревици), добро пошто су закључени рачуни за прошлу годину на предлаже да се предложе издатих предмета поменутим Подружницама у 550 динара стави на терет предата помозица Подружница за ову годину — Одбор усвоји предлог благодјина са тим, да се ова сума распоред тако, да вадне срачнерица за терет помозица свих Подружница за ову год.

29. Прочитани су извештаји Управника друштва добро... о државним предавањима претомној седници у Мачви и Ионерији пр. године и г.г. Мате Јовановића и Љубе Поповића извештаја друштвених о окупљ. польопривредној изложби, приређеној у Чачку прошле године — (одбор прими и знању, с тим да се ова извештаја штампају у *Тезеку*.

30. На предлог уредника *Тезека*, да се избере уредник *Полопривредног Календара* за 1900. годину и уредник *Полопривредног Гласника* — Одбор изабра за уредника *Полопривредног Календара* г. Пају Т. Тодоровића и за уредника *Полопривредног Гласника* г. Александра М. Секулаћа.

31. На предлог уредника *Тезека* да се слагачима *Тезека* издаје нека мала награда — Одбор реши: да се слагачима *Тезека* на име награде издаје по 10 динара месечно, кад год уредник нотариј да су *Тезек* на време слагачи.

32. По молби г. Влађ. Д. Тодоровића, да се неки негови радови који би се штампали у *Тезеку*, прештампалају у засебне књижице о друштвеној тропку и истом, као друштвена издања, продају или пољимају од стране Друштва — Одбор усвоји мишљење Књижевног одбора, да се Друштво не упушта у прештампивање ових чланака но то оставља г. писцу, а кад књижице буду готове, Друштво да их дечи и но могућству откупили.

33. По молби г. Владјанин Вођевића, проф. Ратар школе у Краљеву, којом види Друштво да му откупи неку кољчуну књига *Марина Јевор* — Решено је да Друштво откупи 50 кола од ових књига, ако писца пристане да их уступи по 250 динара кола.

34. По молби г. Паје Т. Тодоровића секретара Министарства Нар. Привреде, којом види Друштво да му откупи по 200 примерака књига *Наложбу притољкога савеза* итд. по цени од 1 динара по комаду — Усвојено је мишљење Књижевног одбора да се од писца откупи 200 комада ових књига по поменутој цени, и то: 100 комада да се растура на Наложибу у Протољку колико је том приликом радата, а 100 комада за идућу Наложибу говеда и свиња.

35. По представни Министарства просвете и црквених послова од 19. Јануара ове године Вр. 215, којом тражи да се пародним школама даје *Тезек* у пола цене —

Усвојено је мишљење Књижевног одбора, да се *Тезек* да у пола цене школама, али да се узмој Г. Министар просвете, да школама изреди да *Тезек* примају.

36. По молби текшице читавице да јој се *Тезек* шаље у пола цене — Усвојено је мишљење Књижевног одбора, да јој се да лист у пола цене за ову годину, ако прегатају ношће изадред.

37. По молбама: ученица Јагодиске мушке учитељске школе, друштва Јака Александрице учитељске школе „*Будубоњет*“ и г. Иве Калугерића, Јака у Русаји, да им се *Тезек* шаље бесплатно — Усвојено је мишљење Књижевног одбора, да им се за ову годину шаље по 1 примерак *Тезека* бесплатно.

38. По молби г. Станоја Мијатовића учитеља из Пољне да му се *Тезек* шаље за радове које би слаг *Тезеку* а не би за њих тражи хонорар — Усвојено је мишљење Књижевног одбора, да молбама *Тезек* шаља, а за радове у *Тезеку* да му се издаје хонорар као и свима сарадницима.

39. По молби смедеревске Подружнице да Друштво не продаје појединим лицима из Смедерева и околине плави камен из рудника, што неки од њих овим инекупишу, но да за означени крај уступи продају плавог камена кој — Одбор реши да се уступи по молби ове Подружнице, но с тим, да јој се плави камен даје за готов новац.

40. По тражењу Одеља управе државне ергеле у Добричеву, да Друштво уступи Седларској Земљорадничкој Задруги пераста, кога је поручило за добро у Шаншу — Решено је: да се уступи кераст Седларској земљорадничкој задруги.

41. По молби поменике Подружнице, да јој Друштво осми редовне помоћи да или позајми 1000 динара, за куповину земљишта за пољни расадник — Решено је: да Друштво нема новца за данашње на име помоћи или на зајам за куповину земљишта.

42. По молби г. Михаила Јанковића, каленара из Алексинца, да му Друштво изда *Уверене* као путујућем каленару, ради путовања у југоисточни крај Србије — Решено је: да Друштво није надлежно за издавање оваких уверева.

43. Прочитано је писмо Главног Савеса земљорадничких Задруга, од 18. новембра прошле године, којим извештава, да Тријер, који је званично земљорадничка Задруга изабавана од Друштва пре 2 године, не ради како каља, и моли Друштво да га прими на опоравку пак у замену за други Тријер — Решено: да се узмој г. Милан Јованић, да приликом свог путовања оношати крај, спрати у Звечке и извиди да ли је Тријер запета неисправан.

44. По молби Главног управе свих Кола Јахача, „*Кнез Михаило*“ од 15. пр. месеца Бр. 29, да Друштво изабор од својих чланова понуди у вишој одбору место г. Косте Цинограца која је одеселен из Београда — Одбор изабра г. Влају Кремића.

45. По молбама Управе топичдерске епомоније од 1 пр. месеца Бр. 149, и 19. истога Бр. 395, и књиже Подружнице од 12 пр. месеца Бр. 6, којима моле, да им се дозволи увоз поручених предмета из иностранства на друштвеној адреси — Одбор реши да им се дозволи увоз поручених предмета на адресу Друштва и то последњи пут. У будуће да Друштво не прима на своју адресу нијичи поручице из иностранства које су учинене без месовог претходног одобрења.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од петог врте од једног ступца по 10 пара ден.; од осталих групних писмени по 15 пара од врте од једног.

Висок огласа од целе стране 29 динара (10 еор. а. в.), мола стране 10 ден. (3 еор.) четирг стране 3 динара (250 еор.). Поред тога за свако оглашавање по 20 пара ден. државне уписе.

За оглашавање више пута 10 од 100 језицаје.

Преглед 15. броја *Тезека*: Чланци: Спољашњи трговински промет Србије у 1898. год. — Средство за стабилније перописере (платељаче) и одиуна (грођане пласва). — Извештаји Српског Польопривредног Друштво. — *Гласник*. — *Друштвени и подружнички послови*.

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 8 ДИНА, НА ПОСА ГОДИНЕ 4 ДИНА. ДРУШТВО ЧЛАНОВЕ КОМАДНЕ ПЛАТНИ ОНИХ ДРУШТВА, ПОДРЕЂЕНИХ, ОСИМ ПИБОДЕ, КОЈИМА СЪУСТАВНО РАДИ И ТАКИ, МАЈАСТИВИ И НЕМАРАДИ, ЗАДРУЖЕ ДОБИВАЈУ ЛИСТ У ПОСА КРИК, АКО ПОЖЕЉЕ ПРИБРАТИ УПЛАТИТИ ЗА ПЛАТ ПИБОДЕ, ВАН СРБИЈЕ, НА ГОДИНУ 10 КРАК. КАН 5 КОП. А. БУД. ПО ШТ. ПОСЛОЖИТЕЉИМА УПРЕДЖЕВА И ПЛЕКОМ ЧЛАНОВЕ КАН И СПОСОБ НЕДОБРОНАМЕРНЕ НАУКТЕ И ЧИТАОШКИМА, ДОБИВАЈУ ЛИСТ ЗА 6 КР. КАН 3 КОП. А. БУД. КАН УПРЕДЖЕ ПОЖЕЉЕ ПРИБРАТИ И КАН СЕ ПРИБРАТИТИ КОД СВОГ ЗАРЕЂЕНИ БРЕКО ПОГА ЗА ИМ СЕ И ЛИСТ СЛУЖ. ПРИБРАТИТИ И РУКОПИСИ ЗАРЕЂЕНИ СМ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВОУ У БЕОГРАДУ. ПРИБРАТИТИ ПИБОДЕ И ПОШТЕ. НА ОСНОВУ ВАЖЕЊИХ УГОВОРА ОД 1869. Г. У 204. ПИБОДЕ СЛУЖБЕНИХ ПОСТА ПОСТА БИБОДЕТИО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЉИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Леко, Д. М. Спасић, М. М. Савић, П. Т.
Тодоровић, А. Живковић и В. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК УРЕДНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕНУКИЋ

Ч Л А Н Ц И

КРАТКО УПУТСТВО ЗА ПРСКАЊЕ ВИНОГРАДА ПРОТИВ ПЛАМЕНАЧА (ПЕРНОСПОРЕ)

Како се познаје и како се јавља пламенача. — Пламенача је болест винове лозе; и проглаван од гливице, која се научно зове *Перноспора (сцикола)*.

Пламенача се најпре јавља на горњој страни лишћа као зеленкасто жуге и збрчкане пеге, и то поврхонше дуж ребара и жалица лишћа. Оне се прве могу боље да виде, кад се лист посматра према сунцу. Мрље се брзо шире и пожутила места постану црна и изумру; ивице листа се узакорче и лист онада. Ово се догађа врло брзо само ако прене, које је невогодно за развијање гљивнице, не оште развијање болести; и онда од заразивања на до онадаша лишћа прође нека недеља.

Кад се ободело лишће погледа по наличју (доној страни), видеће се између жила и ребара веће и мање беле зрнасте мрље, које изгледају као наплетрена навазла

по зидовима, и наплетују и на беду пламена. Ове некада узбрзо нестану и на место вино лист добије црну боју.

Понекад пламенача зарази и грошће. На зрнима се појаве плавичасте пеге које повијају расту. Што се гљивнице у зрну више иноже, зрно се више збрчкано; зелена боја претвара се у црну, налик на чиниену коду. Напослетку зрна изгледају као узбрзана дуванска кеса, и тако онадају на земљу.

Пламенача могу да се развије само кад је прене топло и кашно; докле год је прене суво и хладно, она се држи у притајаности. После дуготрајних кишта увек је опасност већа да ће се болест јавити у јачој мери; нарочито кад је ближе добу кад су дани топлија. Виногради у доли и поред река изложени су више болести, јер ти положаји имају више росе и кише.

Средства противу пламенаца и употреба оних. — Од свих средстава која се препоручују ради сузбијања пламенаца од најбољег је употреба *платон камен*, од којег и најмањи делчици супречавају развијање болести. По

то се деловање најбоље показује, када се плави камен употреби *пре* по што гавацја продре у лист; ако се употреби доцније, доње лишће зарази се и опадне.

Плави камен употребљава се у раствору с водом и у смеси са кречом. Ради тога треба на 100 литара (1 хектолитар) узети 1—2 килограма живог — негашеног — креча или 2 и по пута толико хладног раније угашеног. За прво прескање треба узети прву меру: 1 и 1; а за друго и треће: 1½ или 2 и 1½ или 2.

Плави камен ветује се у плавичну масу или ко-тарциду и привезати за буре (обично петролеумско, гашљиво), тако да буде ближе површини воде. Кад би се плави камен бацао у кристалима онако како се куни, растварао би се врло споро и остала би шарча која би се доцније растварала, те би тако смеша на дну бурета била јача, а где слабја. Врже још може се плави камен растворити у загрејаној води; само тада мора се четати док се раствор сасвим охлади, на онда да се меша с кречним млеком.

Креч ваља угасити тако да буде течан као млеко. Раније угашена — зидарски — креч боље се разреди, те је с тога подеснија. И за прављење кречног млека ваља узети од умерене воде, разумо се пре но што се у воду четне плави камен ради растварања.

Охлађен креч ваља сипати у раствор плава камена проз какао често сито, да би се крупнији делови (кажичица, сено итд.) задржали и одбацили. Да би се уверили, да ли смо сипали довољно кречног млека, те тикве и смеси плавични како треба, ваља замочити комадић куркуме (првене лактусове) хартије*); и ако се она обоји врло, знак је да креча има довољно, остале ли првена, онда ваља кречног млека још долатати. Но, ово се може испитати још лакше и овим огледом: Узме се течности — сжеме — у чашу, па се остави да постоји; и ако је вода, која се одвоји над плавичастим талогом, бистра онда је смеша добра, ина ли она плавичасту боју знак је да треба кречног млека још додвати. Али горе споменути размера плавог камена и креча обично даје смешу, каква треба да је за прескање противу пламеначе.

Овако направљену смешу треба одмах употребити; тако: ујутру спрежљену треба употребити истог дана.

Прескање винограда противу пламеначе. — Напред описаном смешом — названом још и „бордонског зорбон“ — ваља преспати винограде противу пламеначе. То се најбоље може извршити *прескањем*.

Прескалица има данас много направа; али као врло zgodna и уверене цене препоручује се *Нехилова прескалица* (названа „Аустрија“).**) Њоме се лако рукје. Као што слика показује, њу радиш упрти на леђа као телењак, на левом руком креће ручицу, а десном управља цев, кроз коју се течност растура у најситније капаљце, те као роса пада на лозу.

Кратки опис ове прескалице овај је: Састављена је из једног лећег бакарног бурџета, у коме се налази друго кљане. У ово друго, помалу ширка, која је утврђен

на дно његово, утврђује се смеша из већег бурџета, па се њеним ширком и потакује кроз цеву од гуне и сипај нагло. Делова прескалице која се понављање кваре и које ваља замењивати новима, она су: округла плоча од гуне која код овог ширка замењује клин и плочице од гуне на металима. Често се кваре, или губе, и делова сиса. Сипах ових делова, може се добити на стоваришту код Срп. Полкопривредног Друштва.

Прескалицом се овако ради:

Пошто се плавична смеша и упрти на леђа, ваља пред рад неколико пута направно ручицу покретну, а славина на сиску да је затворена. Кад се осети вод руком да иде теже, онда се славина отвори и настаје прескање. Попрека се најпре сипање чокоће, покрај пута, па се онда улази измеђ редова, те се настави даље прескање.

При преспању ваља пазити:

- 1, да се неколико лишће на човогу, па и ластар и грошће, попрска;
- 2, да се лишће прска с *горне стране* његово;
- 3, да се највише прска *доње* лишће;

*) Ова хартија може се добити у самој апотеци Језитско; а може се паричити к код Срп. Полкопривредног Друштва.

**) Славина је дела Нехилова прескалицима код Друштва 24—31 динар.

4, да се nijedan čokot ne ostava ne poprskaj.

За време presaња vala radnik češće presaćuju leđina da prodru, kako bi se talog sa dna razbio u tečnosti.

Đalja pravila o presaњу presaćionih ova su:

1, presati lozu ne treba nikad pred kvanu ili odmah posle kine, na ni posle jake rose;

2, najbolje je presati ujutru, posle rosa usahne, na do 10 časova pre podne, i posle podne od 4 časa na do vranka, a ako nije jako sunce onda može i ceo dan;

3, ne treba lozu ni odveć njogo poprskati, te da lišće izgleda kao okrećeno, jer je to škodljivo, — uskraćuje mu se svetlost.

Pre no što se počne treba presati ležnita ruznice (na osnovini) podmazata uljem (zejtinom); na i za vreme rada to uljizati koji put. Kad se prestane raditi, vala presaku oprati spolja i unutra, proungati četku vodu kroz špiro, lepo je obriskati, i onda ostaviti na suvo mesto.

По искусству које ичмако — два presaња сматрају се као потпуно обавезна сваке године, а треће — ако устреба. Прво presaње треба предузети чим ластар достигну висину 30 сантиметара. И овде важи правило: што пре то боље. Ако је рава година, онда прво presaње vala на сваки начин извршити до летње Св. Николе (8 маја), а ако је позна онда најдале до Константин и Јелеву (21 маја) и на сваки начин пре црвтава лозе. — Друго presaње треба извршити ускоро после црвтава лозе, најдале пак за 4 до 5 недеља после првог presaња. У многим случајевима, нарочито ако клима спере белицате и плавацете крље који остану на лишћу од presaња, или се опази да је лишће заражено, врло је потребно одмах и по трећи пут попрскати, да би се позније лишће сачувало.

У средњу руку потребно је смене — бордовне чорбе — за прво presaње 200 литара, за друго и треће по 400 до 500 литара на хектар винограда.

МУХАР ВИЉКА ЗА СТОЧНУ ХРАНУ

Џужни предели су домовања мухара. Тако се сеје у велико за исхрану стоке као зелена храна, а спрема се и сув као сено. Код нас расте као дивља на ораницама и сматра се као досадан коров.

Мухар је биљка једногоди. са једним, збијеним и кратко одстајим калемом. Културом је оловеним и сеје се још од прастарог времена. Предели који осудувају својом ценом га и поштују јер даје доста доброд сова. Заслужују особиту пажњу привредника већ и стога, што се сеје касно, и у оно време године кад можемо бити најчисто квану су нам најтежи на берњек и сено.

Има га више врста, које се међусобно разликују по боји семена. Најобичнији мухар је са жутијим и прили семеном. За његово успевање, главни је услов довољна топлота, и у погледу земље није пробирак, јер успеха на лакој некупу исто тако добро као и на тешкој пљавчи. За сејање треба бирати висоравне и оцедита места, јер на влажној и доводној земљи не успева. Може да се сеје са свакијм усевом а најбоље му прија она њива где је прошле године била која окованина. Треба да се посеје у право

време, и то је од половине априла до краја маја месеца. Семе је ситно као и оно од десталине, зато је врло упутино сејати га ручном сејаљницом или прстачком не распалажено. Када се ручком сеје, треба бирати време када нема ветра, јер само тако ће се моћи што једноличније посевати. Семе треба да је прошлогоднише, старије не ваља. По ектару је довољно 20—30 кгр, када се сеје ручно. Сејаљницом уштеди се до 5 кгр по ектару. Засејано семе треба лако браном повлачити и ваљком повлачити, да га не би пуначе појале.

За зелену њиву кося се у другој половини јула месеца, пре цвета, а за сено после цвета. Приход је 3—7000 кгр. сувог и доброд сена по ектару.

Мухар се почео сејати и код нас, зато написасмо оно невољно редакца за оно којима би требало у томе обавештења. Семе се може добити код Српског Полупривредног Друштва. Ј. М.

О ПИКИРАЊУ МЛАДИХ ВИЉАКА

„Пикирање“ је један стручан израз у градинарству, који означава пресађивање још сивим младим, из семена изнедених биљка, с једног места на друго, а у чиму, да се умноже жњивне и тиме расад или младар појача. На, од свију радова, који градинара потпонажу, да културне биљке у најзаниј ступањ развића доведе, без сумње је најважније „пикарање“.

„Пикарање“ младар расад што чење — препоручује се непрестано свима градинарима у опште, а највише онима, који још не познају важност пикарања. Младе биљке треба са својим неким жњивама пажљиво из расадника извадити, па их онда на друго, добро спремно место поново пресађивати.

Шта се хоће тиме?

Мало пре рекосмо: да се умноже жњивне, да се појача онај чуперак жњива, и да се на тај начин расад, или младар, у свом развићу унапредити и појача.

Више је пута у овом листу напомињато и објашњавано, како је за унапређење и снажњење, темелније развиће много корисно, кад се млад расад, или младар појача у младости својој више пута пресађује. „Пикарање“ или пресађивање снажниј младог и нејаког расада од новрња и цвећа, има исти циљ. Пикирање се жљве негују и развијају, а једно се свакиј стабљо и црвени лишће, сваком мора насти у очи, како се пикарал расад доцније бујно и темелно развија и како сваку немогућ несуетно издржава. Ја сам познавао једног приватног градинара, који је свеовлако, за расађивање одређених новрња и цвеће, сејао најпре у саксије или мале садњенике, на кад је расад развио трећи лист, он га је по реду на одређено место расађивао. На тај начин, он је имао увек најразвијеније и најтеме цвече и најкрупније плодове, а при свем том, имао је свега и много развије од других. О томе се може сваки врло лако уверити, и треба да се увери, па у будуће увек тако да ради. Нека узме расад од неког цвећа, или од неког зела, на нека га, до расађивања на стално место 3—4 пута пресађује у току од 3—4 недеља, на ће видети у колико ће му оно цвеће леппе, а зелье крупније и развијеније бити.

Пикирање се врло лако и брзо извршује. Ту не треба, Бог зна, неких запредних справа. Један прост шљак, то је све.

Пре свега треба спремити, устизити и лево поравнати леје, па које ће се расад пикарати. Али се то пикарање, нарочито цвечних расада, може у први ма извршити и у соби и у садњеницима, али пошним саксијама, и то у оно доба леје, кад се на њогу још нећа ништа радити, а постоје може пикирање у соби забављати и време корисно употребити.

Кад је за пикирање све спремно, и бљачице се толико разлике, да се прстима ухватију могу, онда их треба паклимо омиш шљаком из земље надићи, да се жиле не поклају, па их у спремно сандуче или саксију пресадити. У које одстојање треба бљачице међусобно пикирати, то зависи од тога, колико ћево времена оставати ближе на том месту. Ако мислимо ближе више пута пикирати, онда их можемо гушће расадити. Свакојако их не треба густо садити, него их оставити допало међусобно празнине, да се могу довољно развити и на тај начин циљ боље постићи.

Сваку поједину, па речени начин завађену бљачицу, треба левом руком, падецом и кажиницом, за прстичи ухвати, а десном руком омиш шљаком убошти у земљу рулицу (Дубоку и широку према жалицама), па у њу праице спустити расад „до врата“, да се жиле не повују, и онда их са стране земљом земља притисавају. На то треба добро изаћи да се пикирање, па речени начин, тачно изврши,

јер од тога ће зависати успех. Са повијеним жалица пикиран расад неће никад добро напридовати, и онда је пронашен циљ.

Кад будемо с пикирањем готова треба расад устајом водом, а проз ентну рашетку, добро залити, тако, да се жиле земљом „намуле“, т.ј. да их, услед оног завађања, блато обузме, јер ће само у том случају моћи да порашују нове жиле. Овако пикиране бљаче не треба — за неколико дана — залагати сувањачој прецици, него их на вину, аа у хладовина одржати. Тек пошто се у земљи утврди и нове жалице дође, треба расад на јачу светлост и отирији ваздух извести. И тако то треба 2—3 пута понављати. У осталом треба те пикиране бљаче чисто одржавати и умерено заливати.

Пикирање је најбоље средство, да се свици расад, па одређено стално место пресађен, сигурно прими и од њега најразвијенији плод, односно цвет, дође.

др. Радаћ

БЕЛЕШКЕ

Избор пилаци за прилод. За прилод се остављају пилаци која су изведена што је могуће раније: у марту и у априлу. У већини случајева, код сатних сеоских сопственика постао је правило: прва, одвећ прва пилаци однеи у град на продају, због тога што за таква пилаци богатији пилаци плаћају увек особито добро.

За објашњење горе наведеног савета треба сравнити рано пиле с раним телетом, које прво пролази и лета увек пораста и оснажиати се, да о јесени може одолети мочари и хладној киши и дако поднеи зиму: такав је случај и с пилацима рано изведеним, јер пиле, које се изведе преко лета, слабо је од зиме и не може се добро развијати.

Све је то нужно узети у обзир и за прилод остављати само најранији пилаци. Оно, што је нужно за прилод, не треба продавати: јер јурећи на којим највишег више, губимо главни извор искориставања. А—Б

Највећи лекарски завод у Чешкој. — У Бремену, када се једна једног код нас, и прилатном инцидентном, намерава приступити оснивању једног савременог модерног завода за прераду млека и млочних производа, неће бити на одмет, да се укратко обазремо на уређење и рад сличних завода у братској нам краљевини Чешкој, која прим у сваком погледу може да послужи за угад.

Заводи за прераду млека прекривили су данас сву краљевину, али их највише има у околини Прага, и могу својим устројством послужити као грађа особите вредности за стручну школу. Од свију најважније је у околини Прага на Смихову, у Смихови (двп Худеј), у Вршовани, Леуковици, Таховани, Болковици и најаод у Височанима.

Од свију не само у тој околини, већ и у целој Чешкој, највећи је лекарски завод витеза Бедриха Фраја, уметог економиа и председника општ. у Височанима.

ПОДЛИСТАК

СТОГОДИШЊА ПРОСЛАВА ШЕФЕРНЕ РЕПЕ

Управатељ Херман Крим изнео је ових дана, да су шеферна репа и шеферна индустрија славани своју стогодишњицу. Јануара 11, године 1799 Ф. К. Азард, управатељ пруске Академије Наука, а потоњи основалац индустрије шеферне репе, предао је својме господару, краљу Фридриху Вилхелму III, своје огледе, а потоњи шеферном репи и уз то и писиво о садржани: „Својини краљу и господару! У најбољој поновитости слободан сам изнети пред Ваше Краљевско Величанство своју расправу о сираваљу шефера од репе, која се обично гаји као стоћна храна. У исто доба част ми је поднети и огледе чистише у сираваљу шефера од репе. Овим ће се створити нова грања домаће радиности, која ће многам људима бити од користи и која ће знатио утврдити како на повећање прихода државних, тако и на умножање самова народа.

Вашем Краљевском Величанству најповољнији сауга, Азард.“

Па ово значајно писиво, које је довело за омиш прити практичним доказом о могућности произвођења шефера од шеферне репе, одмах после 4 дана, а то је 15 јануара 1799 године, дошао је овајнај одговор: „Негово Краљев-

ско Величанство с очисном радошћу примило је к позовном знању представку чувезног проналазца: произвођења шефера од шеферне репе, које он сматра као ствар од велике вредности. У исто време наређено је, да се у свим крајевима отпочну узављати општи сајемске репе и произвођењем шефера од ње.“

У овом одговору а највише у пољачкој помоћи, која је за тим следовала, леже први пративни почети индустрије шеферне репе, која је касније узела тако огромна маха. До тога доба у Јермени знало се само за увезени шефер од шеферне треве из препојорских земаља, о коме је историјски утврђено, да је 391 год. после Христа први пут донесен у Мелите, па је одатле поштом, са змоти опасностима, расисен у устројавност Јеропле. Шефер је преје био посласитија врло сува. Само најважнији људи могли су се рашком одатати. Тако се најотог спомених, да је треба сиргура града Карла V после своје сврти, поред епанојакних личина, оставити и 4 мале главе шефера од којих је свака тежила по 5 фуната. Једни од најважнијих упрота тој врлој скупоћи шефера, јесте вољка упова харина. Тако је Карло V из овога прихода царинског подмирио све тропице оног зајавља својих дивних најада у Мадрид и Толеду. Па и поред све те скупоће, Шарл Еугењ пише у години 1535: „За пиле и једна шефер је данас непоходна и трајна је његова општа.“

Кад је Азард године 1799 допало могућност замине скупоцепога шефера од треве шефером од репе, још је ипак у продаји на ситно, једна пиле шефера вредела 200—300 талара. Изгледа врло вероватно, да нест о про-

Млекарски завод височански основан је године 1889 у скромним размерама и тек године 1895 проширен је до садањег обима свога, те се у њему израђује дневно 20000 литара млека, које се онамо доноси не само са огромног добра Фрајвог, него са још 48 великих добара (чак из Подрашја).

Свакојко млеко, које се онамо односи ради прераде, претходно се подвргава испитивању, како у погледу чистоте, тако и у погледу густине његове. И тек после тих испита одлази се у нарочита одељења у резервоаре и парном снагом од 24 коњске снаге доводи се нарочитим цевима у главни дворанау, у којој се узетом од других завода, ради само пре водне. Главна дворана та је собе огромне размере, у којој се стиче масовни рад, то је лабораторијум у коме управник с једне тачке има надзорни преглед над целокупним радом. Што је могуће толики распорисни посао рађати у једноме месту, много помаже дисперзна галерија, која је ту подигнута. То уредређивање зараде млечних производа у једном месту, зарад бољег прегледа, заведено је свако по Скандинавији, доле по Немачкој, с других опет разлога, то се врши по одвојеним зградама.

Када се уђе у главни дворанау, а то је управно и другој галерији, већ се човек сусреће с корисном погодношћу, која још није свуда заведена у сличним заводима. Ту се, помоћу нарочитих направа, доводи све млеко, у коме се претходно уништавају све заразне туберкулозне бактерије, које се случајно у њему находе. Млеко тако очишћено и прерађено одводи се на прву галерију, где четири сепаратора (од који су два у непотрошану раду, а остали су за резерву) прерађују млеко и то 1000 литара за један сат. Те центрифугалне сирне разликују се од шведских *Либба* тиме, што су у при првом раду ваља отворени. Разуме се да је онај начин одвајања сирног куд и како претезаји од онога у примитивном домаћем галдистичу. Као што је познато, одваја се сирни без употребе сирне на тај прост начин, што се млеко остави у подруму да стоји 36—50 сати те се на тај начин одвоји сирни на врх млека, али се у исто време на тај начин млеко квари, јер у њега лако досу разне бактерије и плесни, те рђаво утичу на укусу млека, његову трајност и сарњавост.

Даље иду циви, које проводе тако прерађено млеко, у радна одељења, у којима се најбољи путем прави масло, сир и друге врсте млечних производа.

наласку шећерне репе исту повољно примале оне земље, које су имале искључну монополију за производњу шећера од шећерне трске. А нарочито, како наведем, Енглеској то се није свидело. На су одмах предузимали покушаја, да се при почетку производње шећера од шећерне репе, протисне за сумњиве. Тако је провалазачу ишчењено 2000000 талара, ако он у свет пусти оне у коме би признао: да ти је изневерило његово удружење за фабрикацију шећера од шећерне репе; да се његови огреви у великим показани и утврђени му инститауци његових испита и да се, на жалост, уверио: да шећер од репе није у стању да замени шећер од трске.

Ф. К. Ахард то није хтео уннити и говиен несрећном судбином, уверио је не оставиши никакве новца. Али зато је после себе оставио часно име. Једновремено с Ахардом радљак су на производњу шећера од репе нарочито: *Ламбидије, Нелдген*, професор *Хармигер* и професор *Гегелинг*. Сви су они још у години 1790 умрли спрљавати шећер од репе. Али први практични огрејани шећерне репе и добришати шећера од репе биеше Ф. К. Ахард, И његов је проналазач зачета — да се крљавио речима из његова писма — „увољико и стаповинитио и државне приходе.“

На такав исти поуздан начин справља се млеко, нажењено делом испрани. Томе се послу подлава особита брзина. Млеко се загрева у пет огромних казана помоћу паре; они могу примати 6000 литара. Остају им, управно отпади млека, који већ исеу тако рећи ни за казку употребу као грана, продају се фабричка боја, где се корисно употребљавају. Ср.

У прилог гајења сунцокрета. — Сунцокрет је код нас добро познат, али због неопшарна корист, коју на њега може дати, код нас се веома слабо гаји. Велика већина нашег народа сирата сунцокрет само тако као украсну биљку и зарад тога тек га не леки гаји врло мало у вртовима и дворштима.

Да не помислимо већу корист, код од сунцокрета куку напредити народи, као нећемо из семена уља (олаја), — он и код наших пољопривредника може имати врло важну улогу, нарочито у откаривању жиниве и необлањалу паше за пчеле. Кољико се жита потроши док се жинива испрани, — а то може да замени семе од сунцокрета, које је у јештинје стаје, а од кога жинива боље напредује.

И зград, само овога снажи наш пољопривредник треба бар толико да огреји семена од сунцокрета, с којим би могао жиниву откаривати. А то није никаква заметан и дуготан посао. Сунцокрет се може угред посејати око култура, конопљинта, по вртовима и дворштима, и у оште у каквим забављених бувацима, где се други увек не би могао посејати. Њему је довољна вода боље земља. Не тражи бог зна какве неге. Довољно му је једно окривање и даље пашти. Да трава оно иже не обуми. У јесен, кад сазри, треба црствено издестити, на их са семеном где у суом месту изнешати, али склоњено од тина и мивења, или што је још боље, семе поводити и где склоњити, на у времену, кад жиниву треба боље откаривати, дати га уместо жита. На и стабла не треба оставити да труни. Њих треба практични и габде на годном месту оставити да се просуше, на употребити за гориво, јер дају доста добра ватра.

На свих ових разлога Пожешка Пољопривредна Дружина обратила је пажњу на распрострањаку и оне културне биљке у својој околини. И у томе је првачно узела. Сунцокрет је у позеленом смену за сада најраспространетији у Добрињи, где се гаји за откаривање жиниве. Вредно је овде спомениати да се у ономе највише одликује другачија Жинива Малонара. Она снаже године толико произведе семена од сунцокрета, кољико је потребно за откаривање жиниве, и за дивно чудо што сунцокрет тако однегује, да се с оном у смену одликује од осталих одгајивача. Ово је задивљиво и г. К. Гапаншва пров. Велике Школе првачног обликовања домова у Добрињи ради својих студенти. Тада су мерени његови од сунцокрета и заносили су преко 50 с.к. у пречнику.

Само они разлоги довољни су да се гајење сунцокрета пренерути сваком нашем пољопривреднику. А ко жели овог семена од најбоље врсте нека се обрати Пожешкој Подужини Српског Пољ. Друштва.

Н. А. Ј.

Узроци неоплођености јаја. — Главни узроци неоплођености јаја ковољених, (а то исто вреди код све шернае жиниве) јесу: 1, ако на једнога петла долази одвише много кокошју, или ако је петла много ситуја њего оне; 2) ако је петла стар, али врло млад; 3) ако је кокош и суниве украњена, гођавана; и 4) ако се кокош у доба ношења налази у тесном и крљавом кокошару. Све те узроке морамо отклонити.

Постоји мишљење: да су јаја, сивеена живи, неоплођена; по то исто вериња. Давно је онаже, да ако се кокоши налазе у добрим условима и хођају заједно с петловима, могу јаја целе године бити плодна, и у добрих пољопривредника није ретког да се пљад изводи у јануару и фебруару месецу. На смотра пољопривредног напретка, коју је приредила Пожешка Подужина Српског Пољопривредног Друштва 1898 год, била су изложена јаја, која су сивеа

кокоши у августу, а оне се бале опет изведене у јануару и фебруару. Тако, на најбољи су била јаја од пилаци изведених исте године!

А—К

Нова бурад. — Пре него што се преточи старо вино или бело вино у нову бурад треба дрвеном пљави оних ослодити смоластих и разних других материја. Како како се то може најбоље постићи: у буре обичне величине сипа се двастику литара кључале воде и одмах се затвори на се после добро проваља. Кључалом водом и паром буре се добро запари те се раствори смола и остале материје у дугама. Ова се вода са раствореним материјама просне пре него што се охлади. Рад се овај понови неколико пута, а

потом се буре испере хладном водом и валије свежом водом на се тако остави за један или два дана. После тога буре се испразни и осуши и мало суморине.

Лаше се буре може ослободити страних материја кад се кључајућој води дода пепео од дрвета тако да се у буреу направи као нека тврда цећа, који брже изваљује ристорене материје из дрвета.

На послетку пре него што се преточе јака вина у такву бурад добро је сипати у буре 1—2 чаше каквог старог вина и овим, ваљанем бурета, олакшати дуге.

В. Ст.

Г Л А С Н И К

Свечано отварање кљанице Српског Аки. Друштва за земљаски сточни трг, кљанице и прераду сточе — извршено је 21. марта, као што је било и објављено. *Тезих* о овом свечаном отварању не може донети опширни извештај, јер Срп. Пољопривредно Друштво на ову свечаност није било позвано нити је било заступљено, — али оно, још од самог оснивања Срп. Аки. Друштва за земљаски сточни трг, кљанице и прераду сточе, гледа у оној установи врло јаку полугу за сваке и даље развијање сточарства и за промет сточних производа. То се све и раније могло видети како из *Тезиха* тако и *Полупривр. Календара*, а то се види и из најновијих радова по грани сточарства у *Тезиху*.

Свечаном отварању ове привредне установе благовољето је присуствовати Његово Величанство Краљ, Његово Величанство Краљ Милан и чланови Краљевске Владе, Његово Високопросветиштво Архиепископ београдски и Митрополит српски г. Никонтије, и мноштво београдског грађанства.

На завршетку овог кратког приказа, Српско Пољопривредно Друштво, узрешено али не и ослабљено, радосно поздравља ово прегнуће Краљевине Србије и задаје своју реч, да ће и од сада с највећом готовишћу и с највећом напанош потпомагати одгајиваче и сточаре српске и тако се што више одузити своје имену и своје задатку на коме, од пре 30 година, тако предано ради, очекујући од правичности историје да тај његов рад не прирестаско оцени.

Постављење. — Указом Његовог Величанства Краља од 3. ок. месеца постављен је за члана Државног Савета, г. Јазар Г. Јовановић, начелник прве класе Министарства Нар. Привреде.

Своје дугогодишњем редовном члану и ранијем потпредседнику управног Одбора, Срп. Пољоприв. Друштво искрено честита ово високо одликовање и ретко унапређење.

Правилник — за извршење закона о употреби сточарства објављен је у *Српским Новинама* и већ радат властима ради управљана.

Измене и допуне у Правилнику — за извршење *Закона о риболову* од 28. децембра 1898. год. Збр. 7454. објављене су такође и радате властима ради управљана.

Бамбуноваска-вокарска Напојава у Петрограду — биће од 5—15 маја ове године, по програму, који је утврђен и објављен.

Четврти међународни трг пољопривредних справа и машина у Бечу — биће 20—29 маја ове године, по новом Календару. Трг ће имати 12 одељења, по којима ће бити изложене справе и машине за ратарство, пољопривредну радност, шумарство, шумарску радност, воћарство и виноградарство, за справљање сточне хране, за

стајски прибор, за млекарство, рибарство, пчеларство, за куварство, ветеринарство и поткопачиство и за електрицитет у служби пољске привреде.

Нова подружњаска управа. — На XVII главном годишњем збору крушевачке пољопривредне подружнице, 28 фебруара ове год., поред осталих послова, изабрана је и нова управа подружњаска, у којој су:

Председник: г. Велимир Виторовић наставник; потпредседник г. Сабин Ђорић свештеник; благајник г. Светомир Бобовић трг.; деловођа г. Љубомир Владислављевић каленар; магационар г. Димитрије Косовић трг. одборници: г. Васа Терзић учитељ, г. Светомир Каракушевић часовничар; г. Лаза Николић шивар; г. Бока Будимовић штампар и г. Славолуб Илић опр. шумар; — Заменници: г. г. Арањев Ђокић економ из Бивоља; Лука Ристаћ еком. из Мудраровца; Стојан М. Стојановић механдија и Јован Поповић свештеник. — Рачуноводствени: г. Светислав Хајдуковић кључалођа, Вучко Вучковић трг. и Младен Ристаћ трг.

Велики добротворни крушевачке пољопривредне подружнице. На XVII главном годишњем збору подружнице од 28 фебруара ов. г. допуњена су подружњаска правила увођењем нових чланова „великих Добротвора“, који од једном, или кроз више година дају подружници помоћ или потпоре почлаче веће од 500 динара, или непокретност од веће вредности на подружњаска предузећа. И збор је на предлог управе решио, да се уписују у Велике Добротворе Крушевачке Подружнице:

1. Министарство Народне Привреде;
2. Срп. Пољопривредно Друштво;
3. Округ Крушевачки;
4. Срп. Гасињска и
5. Општина града Крушевца, који су подружнику више пута до сада потпомагали обилних потпорама.

Угледљиви крушевачке пољопривредне подружнице. За нове угледљаче крушев. подружнице уписан су се, с улогом по 100 динара: г. Франц Винтер столар и г. Велимир Виторовић наставник и председник подружнице.

В.

Приход златоборских сувана. — Златоборски Државни сувати вадати су ове године под закуп, и то: Беле Воде, Буџе, В. Шајиновици и Д. Рабиња суседним селанцима за 3800 динара с тим, да онај закуп важи само за ову годину; а остали сувати: Шуго Брдо, Крчевци, Често, Брегови, Пола Кобиле Главе и Обудовце (Брањева Воде) узачком трговачком извозничком еснаву за 8011 динара годишње, с тим, да онај закуп важи за три године. Укупно је дакле приход за ову годину 11811 динара.

Сточни трг за Златибор. — На молбу Скупштине среза златиборског, г. Министар Нар. Привреде својим решењем од 13. марта ове године Шбр. 1479. одобрио је, да се у Чајетину, где је срезка канцеларија, сваке недеље петом држа сточни трг. Нежа сумије да ће овај трг бити од особите важности по Златиборце, па с тога поздрављамо покретаче овог предузећа нека им буде са срећом.

НЕКРОЛОГ

Добросл Петровић, свешт. мајурски, члан управног одбора јовачке подружнице, преминуо је 11 марта ове године. Подружница у њему губи једног вредног члана, а срезка пољска привреда јаког поборника.

Бог да му душу прости.

СТЕЧАЈИ

Одељку Управе Државне Ергеле у Добричеву потребан је један бантован који има школске спреме, што ће својим сведошвом или добрим уверењем о својој пракси у државним економским заводима у Србији или на страни доказати.

Привремено право имају Срби, а за тим Словени. Плата може бити до 1000 динара годишње; а поред тога стан, огрев и послуга.

Бр. 307. Из канцеларије Одељка Управе Државне ергеле 2. марта 1899. године у Добричеву.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИМСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК III СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

државне 8. марта 1899. год. у Београду.

Вални су: Председник г. Рама Милошевић, благајник г. Владоје Д. Тодоровић, одборници: г.г. Александар М. Секулић, Алекса М. Жигановић, Илија Кремић, Коста Д. Главинић, др. Марко Т. Леко, Милаш Јованић, Милутин Савић и Паја Т. Тодоровић.

Бележник писар Станислав Симић.

Прочитани су записници II, III и IV седнице Управног Одбора — Одбор их усвоји са малим изменама.

Пре но што је се прешло на дневни ред, председник саопшти, да су се г.г. Сива Б. Милановић и Браћа, пољопривредници из Сарајева, уписали за чланови Удружених Срп. Пољопривредног Друштва, и утврдили улог у 100 динара поједина друштвеној благајници — Примљено са захвалношћу.

46. Прочитано је писмо г. Министра Нар. Привреде од 10. пр. мес. Збр. 627, којим извештава, да је према друштвеном писму од 6. пр. мес. Бр. 2141/98 одобрио, да Друштво може задражати и за ову годину 10.000 динара коју је суму позајмио од Класе Лутрије ради набавке неке пољачне плавна камена и прскалица, и да их тек на крају ове године, пошто прода предмете, врати. — Примљено је са захвалношћу.

47. Прочитано је писмо г. Министра Нар. Привреде од 18. пр. мес. Збр. 950, којим извештава, да је у циљу потпомагања што јаче производње и што разумлијег одгајивања домаће расе свиња у земљи одлучио, да се из државних средстава повереног му Министарства стави Друштву на располагање сува од 2.500 динара у сребру, с тим, да оно ту суму изда у виду награда, било у новцу било у сировина и прибору одгајивачком, оним српским одгајивачима, који на овогодшњим изложбама у окрузу подунавском и крагујевачком буду изложени:

1 најквалитетнији загат домаће (шумацке) расе свиња;

у коме има бити: крмача, перастова, венцова, наизмади и прасаци, с прибором за одгајивање тога запата;

II. најбоља тригодиња грла исте расе како крмача тако и перастова; и

III. најбоље угодна грла исте расе.

Дале услове за награђивање оставља Друштво да одреди — Прима се к знању и с благодарношћу, с тим да се упути надлежном Одбору.

48. Прочитана су писма г. Министра Нар. Привреде од 11. и 24. пр. мес. Бр. 854 и 1020, којима шаље Друштву 520 кгр. семена од шећерне репе да се разда Подружницама и напреднијим домаћинима, с тим, да половину послатог их семена донеју ове а половину идуће године, и да од одгајене репе пошаљу на неколико комада пољопривредној хемиској и огледној станици ради анализе. — Одбор прими к знању и реши: да се упути Одбору за набавку семена и сирава, да направе распоред по коме ће се ово семе раздати.

49. Саопштено је писмо г. Богдана Пелема бившег приправника на друштвеном добру, којим извештава да је постављен за изложивања при Управи Државне ергеле, и да услед тога напусти дужност коју је имао на друштвеном добру. — Примљено је и знању.

50. Саопштено су писма чланова нових управа: Јачке, Ресавске, Жубицке, Сивачке, Гроачке, Медвеђе, Пољске, Ужичке, Стишке, Ариљске и протекле Подружнице — Одбор прими к знању, с тим, да се нове подружанске Управе објаве преко *Тешана*.

51. Прочитан је извештај благајника о стању благајне за месец фебруар ове године — Одбор прими к знању.

52. Пристањено је већору секретара и инспектора према расписаном оглашењу од 1. фебруара Бр. 753. После дужи саветовања — Одбор реши: да се од најважнијих особа не може ниједади изабрати за Друштвеног секретара, а за инспектора изабра г. *Милована Милковића*, економизма из Брњачке Ваље.

СТАЊЕ БЛАГАЈНЕ
Српског Пољопривредног Друштва за месец фебруар 1898 год.

Ред. број	ПРИМАЊА	за фебруар		за фебруар		Света	Ред. број	ИЗДАВАЊА	за фебруар		за фебруар		Света	
		ден.	п.	ден.	п.				ден.	п.	ден.	п.		
		ден.	п.	ден.	п.				ден.	п.	ден.	п.		
1	По дневнику насе	7221	95	4277	92	11499	87	По дневнику насе	3490	54	2486	12	5976	65
2	Дезонит у новку	—	—	36166	69	36166	49	Календ. поз. фон. код Упр. Ф. Календ. поз. в. у архива	15111	24	1300	—	17811	24
3	Дезонит у хартијама	—	—	8530	56	8530	50	4 Дезонит разних дела у арх.	2929	—	500	—	3900	—
	Света	7221	95	48504	11	50029	106	На изводу код Управе Фон.	3000	—	970	35	3970	35
								Готова новка у насе	—	—	371	49	371	49
								Прирешени издаци	—	—	20036	32	20036	32
								Света	30481	38	25364	78	50029	106

Ред. број	ПРИХОД	за фебруар		за фебруар		Света	Ред. број	РАСХОД	за фебруар		за фебруар		Света
		ден.	п.	ден.	п.				ден.	п.	ден.	п.	
		ден.	п.	ден.	п.				ден.	п.	ден.	п.	
1	Остатак по двема насе за 1898. год. Државна новка	1856	89	—	—	1855	89	1 Пољопривредном фонду	—	—	—	—	—
2	Од прелетне „Тешка“	506	29	966	15	1486	35	2 Дезонит приход Пољар. фонда	—	—	—	—	—
3	улога чланова добротвора у учес.	2900	—	250	—	3050	—	3 На издр. по рас. стеч. за напред.	—	—	—	—	—
4	улога чланова новача	295	50	108	—	313	50	4 На издр. и државн. 1 овер. изд.	—	—	—	—	—
5	прихода на капитал нов. фонда	74	90	—	—	74	90	5 На издр. Пољар. које имају само земљишта	—	—	75	75	75
6	придоје калита	13	73	206	82	222	57	6 На издржавне друшт. питомца	—	—	609	75	609
7	„ календара	481	10	757	65	1288	75	7 „ остали питомци новбор. проучавања прихода у земљи и оскврт. друштв. и подружички послова	—	—	6	80	6
8	„ семена	3	50	356	65	393	15	8 На трошкове оног друшт. славо	—	—	—	—	—
9	„ сираца	181	—	943	66	1127	66	9 издр. плаћено приходу друшт. стале	33	90	—	—	33
10	„ кажалте дуга за семе и сираца	139	95	141	73	292	29	10 На издр. калита, пољива, дрвограда и нове калита и календара	846	20	98	12	944
11	„ придоје славо, калита и придоја	359	97	339	85	596	82	11 издржавне прак. вољонери, пошта	—	—	—	—	—
12	„ друштвеног добра у Шању	—	—	295	20	295	20	12 „ зоолошки, спис	—	—	—	—	—
13	Напредни прихода	629	—	198	25	813	25	13 „ 23-год садрж. „Тешка“	548	60	151	10	699
	Света прихода	7221	95	4277	92	11499	87	14 На издр. сираца, Тешка и Календ.	109	95	13	15	123
	По одбитку расхода	3496	41	2486	12	5076	66	15 На издр. у савеснијску семена	5	98	201	70	207
	Остатак за 1. Март	3731	54	1791	80	5523	31	16 „ сираца	—	—	41	25	41
								17 „ калита и савеснијску плавог калита и придоја	—	—	—	—	—
								18 На издр. остатак, занемарљиве земље и калита	501	35	30	15	531
								19 На сираца, Тешка, Календ. и калита	32	—	72	20	104
								20 „ плату упр. друшт. доб. у Шању и издржавног добра у Шању	1085	06	267	50	1352
								21 На плату савесника	100	—	125	—	225
								22 „ „ писара	—	—	30	—	30
								23 „ „ плату савесника	—	—	310	—	310
								24 „ „ плату двојне писарства	80	—	80	—	160
								25 „ „ плату двојну „Тешка“	70	—	70	—	140
								26 На подизане издр. плавог, претресање ограда, обрад. друшт. зема и издр. у зема	17	90	12	90	20
								28 На напредне издаци	60	—	201	55	261
								Света расхода	3496	41	2486	12	5076

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од **НИКИТ** врте од једног стуба по 10 пара ден.; од осталих врхних писмена по 15 пара од врте од стуба.

Велик огласима од наше стране 20 денара (10 евр. в. н.), вода стране 10 ден. (5 евр.) четврт стране 3 денара (250 евр.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара ден. државне талсе.

За оглашавање кине пута 10 од 100 језица.

Преглед 16. броја Тешка: Чланци: Кратко упуство за пресекање винограда противу пламеначе (пероноспоре). — Мухар билаца за сточну храну. — О „ликирању“ младих билаца. — *Подметак:* Стогодишња прогласа шеверне репе. — *Бележко.* — *Гласник.* — *Стегај.* — *Друштвени и подружички послова.* — *Цене огласима.*

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 8 ЛИК. НА ПОЛА ГОДИНЕ 4 ЛИК. ДРУШТВО ЧЛАНОВЕ КОМАРАКЕ ЧЛАНОВИ СВЕХ ДРУШТА ПОДРЖИВА. ОСНОВ. ПИЛОТЕ ВОЈНИКЕ СТАРОГ НАРА И ЗАБИ. НАСТАВНИ И ЗЕМБОРАД ЗАЛУКЕ ДОБЕВАЈ ЛИСТ У ВОДА КРИИ, АДО КОЛОКЕ ПРЕТРАТУ ТИВАЧКИ ЗА КРАЈ ГОДИНУ. БАН СРБИЈЕ. НА ВОДИТИ 10 СТАВ. ИЛИ 5 СОВ. А. 48. ПО СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ГРУПЕМА И ВАЖНИ ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКЕ ЗЕМБОРАДНИКЕ ЗАЛУКЕ И ЧЕТВОРКА ДОСТАЈУ ЛИСТ ЗА 6 СР. КАО 3 СОВ. А. 48. КАО ТИВАЧКИ ПОЉОКРЕК ИЛИ СРПСКЕ ПРЕТРАТУ ВОД СРП. ГРУПЕМА ПРЕКО ВОГА КА ИЛИ С ЛИСТ СТАВ. ПРЕТРАТА И РУКОПИСИ ЗАЛУКЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕТРАТУ ПРЕМАЈ И КОПИТЕ. НА ОСНОВУ ВАЖИТЕЉ УГОВЕРА ОД 1890. Г. № 204. СРПСКОМ ДРУШТВУ ИЛИ ПОСТА ДОСТАВЉАТИ.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊЕ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Јово, Д. М. Спаскић, М. М. Савић, П. Т.
Тодоровић, А. Живановић и Б. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК ГРАЂЕВИ:
АЛЕКСАНДАР Н. СЕНУЉИЋ

Ч Л А Н Ц И

ЖИВИНАРНИК

а. У овите

као корисна перната живина рачунају се: гуске, плавице, кокош, ћурце и губовица.

Од све оне пернате живине највише се лате кокошке и коже се рећи да је њихово одгајивање 10 пута веће од осталих врста пернате живине.

Балјак јаја може годишње кокош да снесе, зависно од саме расе. Добре севске кокошке носе годишње просечно 120 јаја, међу тли облагоуђене расе могу да снесу до 200, а под повољним околностима и више. Квалитет пошења јаја поглавито зависи од особина самих кокошају, од хранења, од топлоте у живинарнику и од других околности. Свакојако за повећање треба узимати јаја најбољих кокошју, јер је њихова плодност највећа. Кокошке носе

највише јаја у другој и трећој години, а с четвртом оно знатно опада, с тога не треба оставити старије кокошке од 4 годишње, само ако нису од квалитетне изврне расе.

Живинарници у мањем облику и за мања пољопривредна имања граде се у насловима, говедарницама, овчарницама и свињарницама. Тада су од оних стаја одвојени раздвојени дугарошници, у којима су направљене рупе, да би топлота из сточних стаја загревала зими и живинарника.

Живинарнице треба подизати на одедном месту, дугарови и таваница треба да су такви, да топлота не пропунтају, а прозори лица живинарника треба да су окренути југу или југо-западу. Живинарници за живину, која је намењена за гајење, не треба да су тако топли као за живину, која носе или лежи на јајама. Живинарници треба да су добро осветљени и да се могу добро проветравати, али при томе не сме да буде промаје. Намењена живина и она која се гоји коже бити у полу-врачној простору.

Чиста висина живинарника треба да је толика, да одрастао човек може по њему успарати или. Према томе довољна је већ висина од 1,8 m, по обично се узима за висину 2_а до 2_в, m.

Кад се сва першата живина држи у једној згради, онда долазе гуске, плавке и ћурке у приземљу, по свако одвојено; изнад оних долазе kokoшкe, а изнад њих голубови.

Нарочиту пажњу треба обратити да не могу да уђу у живинарник: ласце, куне, пацови и мишеви, па било то с пола или испод пода.

б. Живинарник за гуске и плавке.

Он лежи увек у приземљу и, ако је ипак могућно, у близини воде; од њега се захтева да је видан, чист и да се може добро проветравати. Са овим одељењем треба да је у вези једно мршчице, у којима ће гуске и плавке носити јаја и лежати на њима. У то мршчице одељење треба метнути спон рогоза или сламе, где би оне могле јаја да носе а да их нико не узнемирује; јер гуске и плавке имају ту навiku да своја јаја носе у скривеним кутовима, а ако таквих немају у живинарнику онда разнесу своја јаја.

Као потребна површина основе живинарника рачуна се за гуску 0,25 □ m, а за пловку 0,15 □ m, не рачунајући у ово и потребну површину за пролазе.

Најбоље је под направити од бетона или од цоштиничке подолених опека у цементној малтеру и тим малтером треба га овалтерисати. Да се не би могли пацови да настане испод пода, треба испод њега метнути слој од полунапаних ситних стаљаних парчади у дебелини 10 см. Преко пода разестре се слој суве земље или песка, а преко њега долази слој сламе, коју треба менати свака два дана.

За плавке треба да је под што сувије, јер и ако су оне навикнуте да живе по води, ипак им влага у живинарнику јако штоди.

Пошто гуске и плавке ноћвају на поду, то у њиховим одељењима имену потребне никакве пречате за ноћивање.

в. Живинарник за ћурке и kokoшкe.

Као потребна површина основе живинарника узима се за ћурку 0,30 □ m, а за kokoшкy 0,12 □ m. Због потребних пролаза у живинарнику за мањи број kokoшкa или ћураца потребна је сразмерно већа површина, но за већи број. Тако за 12 kokoшкa мора се узети површина живинарника 2,0 □ m, док за 200 kokoшкa једно 24 □ m.

Да се не би kokoшкe плашале од ларне, треба да су живинарници на њиховом месту, они морају бити суви, без промаје, зими да су топли, а лети да су хладни. Због овога често се за kokoшкe праве два одељења, од којих се једно употребљава лети, а друго зими. Често пута прави се живинарник за зиму у господарнику или свињарнику и од оних су одвојени летњава. Многи мисле да су живинарници за kokoшкe опасни у близини стаја за крупну стоку, јер се може стока лако да напуца различитим бубама и да пругута неро од kokoшкa, али је искуством доказано да и ако стока пругута које неро, ипак то није опасно по њихово здравље.

Дуварови живинарника треба да су што равније овалтерисани и чешије их треба кречити. Пукотине и спој-

нице на дрвеној грађи треба пажљиво цементом испунити, јер се иначе у тим пукотинама гнезде kokoшкe ваши, одакле их је тешко ишчистити. Дрвену грађу треба такође бело окречити.

На живинарницима најбоље је правити дрвене таванице. Доња површина греде обложити се даскама а за њих се уграђује тешка и овалтерисана се.

За под најбоље се поклапа цементни премаз, јер је он гладак и може се лако прати. Преко оваког пода треба поустити слој песка или суве земље у слоју 3 см. дебљине.

Врата у прозора, као и улазна и излазна врата онда за kokoшкe, која су 18 до 20 см. широка, а 24 до 30 см. висока, налазе се на јужној страни живинарника. Испред врата за kokoшкe, која је најбоље затворити вапником од поцрпкованог лина, налазе се лествице за пењање kokoшкa; пречате на лествицама леже у размаку 15 до 20 см. Да би се живинарници могли и зими да проветравају, направљени су испод саме таванице, а у супротној дугаровина, отвори од 5 см. у пречнику. Они су отвори затворени кречком од жмиа, да не би могле крадљиве животиње да уђу у живинарник.

Дрвене пречате на којима ћурке и kokoшкe ноћвају, намештају се водоравно, све у истој висини, а над подавом за 40 до 50 см. За оно не треба употребљавати округле пречате, већ летне са странама 5 до 7 см. које се горе мало заокрутаве, јер је овај облик најодеснији за лежње kokoшкa. Прече су се намештене пречате степенасте, али ово није добро, јер оне kokoшкe тешко да ажуру највиша места, па се око тога тукну. При овоме се дешава да слабије падну доле и могу да се повреду.

Одељења за гнезда. Она треба да су где год у закљону, да су полузвучна, да нема промаје, а да се могу добро проветравати. За гнезда се употребљавају ковчаци 40 см. широки и 70 до 80 см. високи. На предњој им је страни само једна дaska 15 см. висока, а остали део предње стране остаје отворен, да би kokoшкe могле да уђу у гнездо. Осим ових ковчача често се употребљавају и картарице за гнезда. Да би се ово одељење могло да проветрава, остављају се рупе како на обичним зидовима тако и на таваницама.

Кад је живинарник мали, онда се гнезда намештају у редовима једно изнад другог, а поред дуварова; при томе треба обратити пажњу да се kokoшкe могу лако да негу у гнезда.

Дворшта за kokoшкe. Да би kokoшкe добро напредовале, врло је потребно да се оне кресту у слободи и за ово је врло погодно полупроизводно дворшта. Али где се негују разне расе, потребно је поједиане врсте држати одвојено једне од других и тада се дворшта за kokoшкe спајају нарочитом оградом с њиховим одељењима. Дворшта треба да су сува и кружнија шалупом поуста или још је боље да су засејана травом, дрвјем и збуновица. Збуновица не само да дају хладовину, већ живина може у њему да није сигурно закљон од тица грабљивца.

По Wright-у за снажних 5 kokoшкa потребно је 50 □ m, дворшта, а код кружније расе треба рачунати и зине. Висина ограде дворшта за kokoшкe треба да је код расе која тешко лета (вохнихина и брава) 1,5 m, а код осталих врата 2,5 до 3,0 m.

Најбоље је, ако се направи ограда 2,5 м. висока, а преко целог дворшита разпане се жреца од подишколаних жита, која је разашета између гнозденних штамова Т облика, веока је за препоруку, јер таква ограда не само да дуго траје, већ кроз њу може да уђе свеж ваздух и сунчани зраци. Рупе на таквој жреци до висине 60 см. треба да су 2 см. а изнад ове висине рупе могу бити и 7 до 10 см.

г. Голубарник.

Још у старо доба пахили су се голубови у Египту и Персији, па и данас могу се тамо наћи округли и четворугаони голубарници.

Голубарници могу бити двојак: једни су у вези с живинарском и заузимају његов највиши спрат, а други су сами за се.

Често се виђају голубарници на крововима зграда као и сточних стаја. Они се обично праве од дасака, а окренути су источниј или јужној страни зграда. Врло је добро направити голубарнике око димњака, јер је у влаквој близини, преко змије, увек топло, а топлата је од великог значаја за напредовање голубова.

Голубарник мора бити вишак и простран; за једног се голуба рачуна 0,1 до 0,2 куб. м. простора, за 30 парн голубова потребно је око 1,5 куб. мет. Неки омет препоручују да унутрашња основа голубарника треба да је четири пута већа од оне, која је голубовима потребна при храњењу.

На источниј и јужној страни голубарника налазе се врата, која се помоћу вршице могу одојдо да затворе и отворе. Испред врата намештена је даска или 2 до 4 пречаче за стајање голубова; пречаче су 1,0 до 1,5 м. дугачке. Даска за стајање голубова не препоручује се, јер се на њој скупи већи број голубова, па ако на њих настане какав птица грабљавица, не могу одатле брзо да унакну.

Рупе за излетање голубова треба направити за 1,0 м. изнад патоса, како не би младци голубови излетали из голубарника. У истој отвори за излетање голубова праве се по кат кад цени од јакон миза, које су дугачке око 1,0 м, а имају пречник од 25 см.

Велики голубарници треба да имају више отвора за излетање голубова. Отвори се морају тако поставити, да не могу у голубарник да уђу: мачке, ласце, шацова итд., птице грабљавице, нарочито совауде. Из овога се узрока веће на проворе сем стакла још и жреца од жита.

Број гнезда у голубарнику треба да је још једнок толики, колико има у њему парн голубова. Гнезда се праве обично од дасака 33 до 36 см. широка и 8 до 10 см. дубока.

Да би голубарник био сув и да би се могао држати чисто, треба га премазати цементним премазом. Голубани воле чистоћу, с тога треба голубарник сваке четврте недеље добро очистити. Врло је добро чешће кречити днарове голубарника, па и саму дрвемарију, јер се тине утавањају ризне бубе, које голубовима јаво досађују.

Слободни голубарници, на каквом стубу, који је 3 до 4 м. изнад дворшита, вису од великог значаја за нађење голубова, јер су такви голубарници хали, да би голубови могли у влада да напредују. Такви голубарници служе једнако као украс дворшита.

У средњем веку прављени су зидани голубарници, и то обично округли, а ређе четворугаони; спољни изглед имали су у виду куле. Обиљна ладова тих голубарника била су тако дебела, да су се у влада намештала гнезда. Па и у најновије доба правне су у Француској зидани голубарници или од дрвета. Облик им је у виду куле са округлом, четвоространом или остространом осовном. Зидани голубарници боља су за голубове, јер су топлји.

Н. В. И.

КАКО ЕНГЛЕЗИ ГАЈЕ СВИЊЕ

Свињске има четири тачке, којих се држи у гајењу свиња: 1, да има доброту човрва; 2, да има вољство уреште обор, или коцни; 3, бира за приклад града из обора где је максимално призната, и која произлази од добрих родитеља; и 4, храну правити, чисти и испусти.

Нада у очу, али је цела истина, да се за успешно гајење свиња истине на прво место добар и поуздан човор. Знамо из властитог искуства, како је у многим случајевима био уроч пронађају целог заплата, или што се гајење свиња некому није испадвало, — то, што није било доброту човрва. Но тоне, није чудо, што се пакша Енгледа заставља најпре на добру свињару. Но и заквени, које практичан Енглез ставља једном човору, није тако тежак; она су: да има вољу и дубин ка неговању свиња. Кад се само руководи као што ваља, па на се човар и не разумна много у гајењу свиња, само кад он има воље и дубин, може се постићи све како се жељи.

Стаја, обор, треба да је на мирном и подалек месту у дворшиту, с проветром према југу. Власта треба лако да се одвоји. Влазу стаје треба да су тамне, али довољно простран испуст, да би се свиње имале кад преко дан пустига на вадњаак. — За патосање могу се узети стари железнички прагови, да су 9 стопа у квадрату и да буду довољне за 1 прилодују крчати или 6 до 8 гојеница. — Ходник између прегреда треба да буде патосан каменом, да се камен својим коменом или кречем, и да је под ходника нагнут како би био сув. Зидови који прегредају одељена у стаји треба да буду од дебelih дасака („панак“), јер су зидови од камена, или оскта, много хладни. Врата на прегредава треба да су проста и практична, тако да их може намештити сваки прост сеоски ковач и да за то употребити гвође од старих шмиа с точкова. — За кров препоручује се слама; јер испод сламног крова леги је хладовина а мизи топло.

Енглези веома несе Беркиншир расу; јер њена прасид брзо расту, дакле се одраје, лако се гоје, дају најбоље штинне, и у опште је за енглеску климу најодговорија. За сваки случај гајде се да се прибаве града из заплата који има доказано добро порекло. Накнад се не плаше од мало нежег трошна, јер таква града дају потомство које даје свагда веће користи: имају већу цену као прикладна града, добијају награде на изложбама и лакше се угоје од других.

Који хоће свиње да запати, томе се препоручује да набави 1 до 2 крмаче, које су по други пут или трећи пут спрасне, и разуме се из каквог чуеног заплата. Оне треба да имају равно, протегласто и крупно нежег тело са малим плећкама и дугачким танким чекињама. Од прилада који се добије ваља одабирати за гајење најбоље сисачиди и прибавити за то на време доброта нераста из другог заплата, чије се особине слажу са домаћим. На тај начин мога ће се за кратко време произвести велики заплат који ће одговарати односима прираде; али ваља свагда на то поимањати да се, кад буде време, набавља нов нераст,

kao bi se tako najbolje odvajivale u svetlojnoj krvi, koje je u blizini srednjem ovasno kod snijega. — Izrečno se zahvata najbolje zanatliki klijati i registri na snjarivama. U Engleskoj u oštete država, da otput predaje u najbolje narodu spolovane svoje tela i boju, a koja ujutru osobine, sastav (konstrukciju), kuži (temperament) i snagu. — Što su roditelji čistije rase, to će svoje rase osobine pouzdano predavati u nasleđe. Kad je samo jedno grlo često rase, tada otac predaje svoje osobine jače nego majka. Bлагородна od oca prenosi se ne samo na jedno nego na više kolena.

Prvi odabiraju prikladnih krmaca od prasada, valja gledati da se uznu najbolje, na mlade krmacine ne treba da se prase pre 12 meseca. Nerastivlje ne treba upotrebljavati za proizvod pre 9 meseci, a u bukariku treba ih oset odvajati od krmaca. Bivnu pred prasene treba često pregledati višim, pa kad se ovasni mleko na svama, treba znati da će prasene nastupiti najdaleko za 12 časova. Kad se krmace prase, čuvar treba da je tu, na da prasno odmah odvoji i u nepoj kotarihu ih odnese u obilnuju staju, i da im odmah položi vlesnata ogrehe vrhove od zubana. — Kad je vreme hladno, prasnicima po nekad ispucaju renjivi na i otvadaju; lito protivu toga treba mazati renjive slanimom ili maslom svakih dan od prilaze za 8 dana. — Kao sredstvo kojim se može sprečiti gvoznica kod krmaca, valja im odmah posle prasenja dati s mlekom dve unce (50 grama) žestivog suznora.

Kad je moguće treba prasnicima dodavati nošenju hrane, i to najbolje presecane jarne (prepuze) od jonica. Kao dobru hranu za njih je i osveća jarina i vesenje, kao god i za same krmace. Posle 5 do 6 nedela bish je potrebno davati jemesne jarne.

Kod snive znanste hrane koja se daje snivnima valja strogo motriti, da ona bude potpuno dobre kakovlje i zdrave. Hranešne davati dnevno dovoljno je; osim toga može se na podne dati malo bobinje jarne. Ponaokad treba baniti snivno nošenju po podu, kad se snivne ne istoruju napole.

Odlična je hrana za snivne, narocito za mlade, krmace mleko; meština, gde se ne drže krmace može biti snivna i bez toga. Gde se može nabaviti po umereno cenu obrano mleko i jemesna prevrula, svagda je preporučljivo upotrebiti ih; kako za odvajivane tako i za gojenje.

Kad grla neodrastru hranešne krompirinju kao i mrkava, kumanih ili lignjenica, nesma je za preporuku; reše u tu svrhu iset. A tako, gde se snivne ne mogu koristiti na mladu, valja im dati detinjatu, grahorinju itd. kao zelenu mladu.

Zdrave snivne i koje se pravilno neguju retko da podleže kakvoj bolesti. Kad malo zanemogu najbolje je sredstvo dijeta sa promenom, odnosno umaljavanjem hrane. Na i kad obuju prasica mlada krmaci hrana meština, da bi se u mleko ismenilo. Kod teških bolesti (otok višena, prisostost punja itd.) treba odmah grlo zaklati. Na i samu krmacu, kad jedvaštup opravac prasac sa prisostom punjom, treba hito pre prodati mesaru.

U vesim zaplativa odluzuje se jedan deo na gojenje. Ovo je vrlo dobro; samo za to valja uzimati najbolja mlada grla, da bi se brže i sa više ravnosti ugojila. Na taj način se izbegava opasnost od uplatacena snivneke zaraze. Najbolja je metoda gojenja, kad ono poticne kod prasaca od 4 do 5 meseca. — Osobito dobre snivne dobivne se, kad se hrani jemesnom jarinom s krompirinju, krmicima i obranu mlekom. Valja se postarati na vreme, da se porcija davanja poveća, te da ne nastupi prekad u prirastivaju mladi mesa i slanine. *Što je brže gojenje, to je veća dobit!* Prvi snivni tom valja se čistiti, da se grlo ne okrhani, i da se time ne izazove guševlje prohteva za jedene. Na staju da se i to desni, preporučuje se; umaljavanje hrane i da se di kao lek 1—2 unce (25—50 grama) stujnorog prashca.

Više puta se nastupiti grčeva pripisuju pogreškama u dijeti; no kako se ovo dešava samo u zasivnim stajama, to se misli, da je uzrok tome: ili što su staje vlažne, ili suve.

Ove redove o engleskom gaženju snivna svoštvito je jedan dobar poznavalac toga u *Saxson poljopriv. Novinama*. I mi ih prenosimo otuda, da se vidi, kako su Englezi u svetu na i u ovom, praktičnim pogleda, i kako korisno pripisuju istine nauku i inekstva koja se teku u javnost. — U temu oni daleko nadmaštaju mnoge druge narode. Nosa bi i našim poljoprivrednicima ova redovi poslužili za pouku.

ЖИТНА ВЕШТИЦА (ОВА)

Жестие веситие убрајају се неки воћни дентери (воћници, сове или вештице) на реда *Agrotis* или *Noctua*, чије гусенице наносе често велике штете стрмицима, нарочито у хладнијим крајевима, да се с тога сматрају као врло опасни непријатељи белх жита, а на који пут и још неких усева.

Летници су загасите боје и лете само ноћу. Код журију крила им стоје као кров. Обично се анубују по земљи, на шуму, лишћу, грудима и камену, а кад се поилане, лете ниско и надују недалеко на земљу али поменути предмете и том приликом тресу крилима за дуго доба. Крила су им нарочито предња различита облика и боје, но у вештице су неугладе и прашаном сива. Они су им наге г.ј. без трепавица. Пилци су им усправни а само је поилени последњи чланак.* Њима гусенице као и остали инсекти илјаду, осећају на ваљда и журињу. Главни и предњи труп обрасци су наљана а од чеши и дужим длакама, киткама. Стражни труп је више пљонт. Ноге су (нарочито бутони) длакаве, а средње и стражње ноге имају и бољине длачице — чекиње.

Гусенице су ваљасте, скоро наге (голе). Имају 16 ногу. Преко дана крају се, г.ј. али су ванско заривши у земљи, али су испод каквих предмета. Једу ноћу. Пресилаче се четри пута, на се затија претворе у луту, узуре. На главни** су четри ока у полукругу, а него је засобно и испод овах. На другом и трећем леђном прстену имају по четри алзедат а на сваком лудећем прстену до закључно деветог, још по две мање. Од ових су горње крупније а доње ситније. На десетом су прстену ошет четри жлезде и то у квадрат; на једанаестом такође четри од којих су предње две удаљеније једна од друге по стражње две; на дваестом, завршном прстену, нема никаквих жлезда. По томе на гусеници су жлезде у четри реда а прстину се испред и позади жилава**, на и на другом и трећем прстену, на којима нема жилава. По величини ових жлезда и боји ваљовој, да ли су јасније

* Пилци су на врелној страни дана и изладеју као тачки и некег ривои и састоје се из шест чланова. Код су чланови за илјичина сак редвахи, онда су пилци комости; кад су горње чланова добан од доњих, онда су илјича сонски; кад су вољени чланови у горњем крају добан и на једној страни жлездају као зупци у теетери, онда су теетериости; кад су на једној страни продужени као зупци у чекињи, онда су чекињости, кад су у средњи чланови, онда изладеју као зупци за бројаним онда су комости; као на врху илјаду неке анстале, онда су дензности, а ако су обрасли таким члановима као што је чија на врху, онда су рожности.

** Главни око и у осталих гусеница востје од једног рожника (хетинских лудваки) као и у телу гле де се доларју, својоје трогластом поилном. Од малог троглаца је месени део а од већег турби део лива. Штат је као крапа и латри две рожнице. Прва има је узаша постоје илјичина, војк код узаша постоје широка комостица део горњегубе. На предњој ваљди ваљовне рожнице илјаду на четвртој страни по једна илјича у обилак ваљовно вољавоно. Пилци су савојорудна, мексана и кри врху чекињаста.

*. Отвор, кроз који улази ваљих потреба гусеница за дисање.

или таније, оснива се у главноме и разлика свих гусеница овога рода.

Лутка је мрко тамна. Гусенице се претварају у лутку идуже пролећа, дакле пошто презиме, а прилаже у земљи.

Вештаца има преко 80 врста, по између њих ми ћемо приказати само оне које штете жито, и то опет најштетније. Најважније су:

Ражина вештица
(*Agrotis* или *Noctua segetum*)

Лентира су жуто сиви до жуто мрве боје и доста пегуседни. Преду су им крила сиво мрва, предлажу се на жуто, нарочито у музјака, код кога су и нешто отвореније боје. Стражица у крају, код кога бела, а по ребрима и оградима прилично жућкаста, а у женке, затвореније су боје по целој површини. На предњим крилима попретне су пруге двојструке и раздвојене једна од друге, а тала-

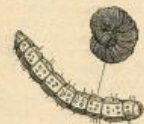
Сл. 1.

Сл. 2.

састе пруге издвојене су јако; простору се скоро до више и због тога, што су у близини више јаке осветлене, по средина напе, а у дну (корену) најмање, могу се дело запознати. Три мрке омећене су црном пругом а претворене и бурежасте пете имају у средини по једно зрно. Пруге су по оградима напеју ребара, а састоје се из оних мрких троугаљка. Ресе су на предњим крилима жућкасте и двојно травасте (панталоне) а на стражњим белчасте и просте. Што су поједини делови на крилима затвореније боје, у толико их је теже различовати. Дужина је крила 20 а распон им је 48 м.м. Преду су ноге бољито чекињасте. Шцици су чекињасте а средњи чланак оних у музјака, длакав је по целој дужини. Лентира се јављају од маја до јесени.

Гусеница има 16 ногу, више су сиве по зеленом, кога им је провидна и мљана (пантн). Њезде нису тако приметне, јер су мало нешто затвореније боје а ситне су. У исправу жлезда протуку се две узаве, бледе, више као исправе, пруге. Унутрашња оградак розине на глави, затвореније је боје а исте су боје и троугаљасте пете на дну; широк и таман оградак губе завршује се у пет зубаца, од којих су три највећа. Гусенице су дугачице 52 м.м. а јављају се од јуна до августа идуже године. Код марије, уколико се,

Сл. 3.

Сл. 4.

Лутка је жућкасто или дрвено сивога. На њој се дело виде жигови јер су мрво ограничени те изгледају као крилице какве мушнице. Стражица жути завршује се двома доста тупим бољма, које су нешто разведене једна од друге. Дужина је лутке 19 м.м. Напази се у трошћој земљи од априла до прве половине маја, дакле за време од четири недеље.

У понекав крајевима више се скоро сваке године с јесени на ражним пољима, чим раж поникне, изнеса нередична (ћелва, гола) места, која се обична изнадно,

обној, јављају, на се затим наредичавост шири све више и више, тако, да се често затре свеколика раж у околници.

Кад се у оваком случају разгрене земља по оградима наредичавих места, онда се одмах могу наћи гусенице ражне вештице, које су и узрок поменутој наредичавости, јер се исхранују латњем ража.

То бива овако:

У јесен, усоро по крајњу ража, обично у другој половини августа, појаве се спомнута наредичава места у виду црних пруга неодређене величине и облика. Знаци они завајају се најпре по оградима њива. Ваља је у том случају нејединачо, управо засечено, а корен и ако није поврелен, није у стању потерати новаи лат.

Кад гусенице поједу латње бљавка на којима су, прелазе на суседне, па се затим шире све даље и даље.

У местима где се појава ражне вештица, нарочито у хладнијим, причинљива она ражи често врло велике штете, да је с тога, што по белог, прави бич за сељака.*

Штето она понављају се, где се ражна вештица појава, више мање сваке године, а оне су у толико теже, што поред ражи не штете и друге усоре, као рену, реницу, крошпр дубав пољаре па и идуже растље и корове.**

Штеточина је овај, као што се види, из реда оних штетних висеката, који храну не пробирају тако много. Па ипак, зачудо је, да је по који пут особени пробирач, јер онда онда не једе ни олас, ни језам на готово ни саму шеницу.

Лентигрипа (женка) по спаривању спесо јаја по трани. Из тих јаја изиле гусенице још у јуну, па исхране у току лета латњем суседнога растља, зарину се надубоко у земљу, у којој, као што је поменуто, преспавају зимски сави. На пролеће идуже године гусенице се пробуде и претворе у лутку. Након четири недеље после тога, разавне се из лутке лентир, који изађе из земље, на лентирница наворо после тога почне носити јаја. Лентире деле само ногу, пошто су, као што је поменуто, пошници. Пресе два мирују или на травмама, под грудима, на пачењу итд. да се тога ретко кад завајају, изузевше, кад их има много. Јаја полаку по трани, поглавито по међама и оризацима, а затим на њивама на којима су рена, дубав, крошпр итд. За овај дн лентир траже таква места, на којима земља више свески покривена растљем, да би случајни аспри могли допрети до њих, те да се гусенице лакше изнесу, и да притом има ипак растља, ради прикривања лентира, као и да би гусенице, чим изиле, могле наћи потребну храну. По томе, на њивама и највишијима где се траве боре, т.ј. где су оне чете и где је с тога земља доста тврда, више могућно наћи јаја овог штеточине.

Гусенице у прво доба хране се обично латњем обичних трава по међама и на оризи. На овим местима обично се тешко причекавају, јер не причинљивају растљу велику штету. Исхране допелле овиј бљавкама, ослабе се толико, да се могу кренути и на дњи пут, на што чим никне раж, прелазе у њисама на њива поља и штете је на њ њошавши начини. Наредичава места на ражним пољима, простору се свески непоричливо. По који пут наредичавост отпочије од краја њиве ни се протегне до разора, а затим ствара се нова наредичавост од разора па патраг. По томе

* Пример ража највише невољно дозлате из Русије и величине штете, коју овај висекат тамо причинља. Тако, у Вајцкој губернији утретост је 1838. године раж на површини од 83200 дејатина (1 дејатина = 1 овалог хектара). Године 1846. уназило је раж у оних 28 северних и средњих губернија а 1862 до 1864. пролаја је од штег сивекопа раж у многим местима Костромске губерније. Године 1879. становило је раж у Черниговској губернији на површини од 3000 хектара (дејатина) а 1881. штету огу изазло су раж десет губернија. Шаооалекс, 1882. у округима Периско губерније, створило је раж на површини 32000 дејатина.

** У губернијама Воронежској и Харьковској уназила је 1879 и 1880. године на 1500 дејатина рена, а 1887 и 1892. реку у идијој Подолској губернији. У Бесарабији и Подолској губернији, прикљавља изито велику штету дубаву, а где се усори, латње исто тако и крошпр, реница, угравају итд.

9. У северној Америци употребљава се против ражне вештице, с добрим успехом и потпуно ражне пре сејана у ратвор плава камена. За онај плав, количина ражног семена одређена за сејане, сасије се у палу и ваљаје водом, па кад овај подмекне, онда се мекне плава камена раствара у тојој води, и то на свај хектолитру ражи (око 70 кгр.) 1-5 килограма плава камена. У води тако потопљено жито ваља да престoji на 12 часова (сати) на се зашти источи течност (ратвор) а раж распростраје на своје место да се осуши на одмах сеје. Раж треба сејати што раније изјутра. Ратвор не сме бити јачи, јер би у том случају могло убити клицу раста, а нарочито ако је она овршена машинном непажљиво, да је у овој доста нагнетеног и валомекног (начетог) зрнава, јер ће такво зрнавање унесати већу количину раствора (пошто нема кожице) и тако изгубити моћ клицана. Тврде, да је припремљену раж за сетву на онај начин могућно сасијом сачувати од гусенице ражне вештице, јер оне не штеће младе оваке ражи чије је семе потпуно у поности ратвор. Осим тога, корист је од таквог потпуна ражи у ратвор плава камена и у томе, што се тада униште све клице главица, те се ове неће појавити на ниви.

Удивка

(*Agrotis* или *Noctua exclamacionis*)

У летници су предња крила жућкасто-прено-сива, по средини нешто отвореније боје с попречном црном мрљом, слична знаку дивљаке. Стржања крила су бела, са оградом неге боје, у жућкава су нешто светлија, него што су у предња крила у женке. Попречне пруге обично су нејасне, вапорити три мрке, зато што су мрко мећене, могу се добро запазити. Нарочито је приметан знак дивљаке који је латрљаста мрља. Таласасте су пруге видне и отвореније боје но боја угаокова. Дужина је крила 20 а у распону имају 37 м.м. На врху имају поштру траку која је црне боје. На предњим ногама имају чешљасте бољде. Пилци су у врху отвореније боје, а у мушкаца су од половине двојно тесстераста. Летници се јављају у јуну и јулу.

Гусеница има 16 ногу, боје је жуто сиве и сиво мрке, не дахти. Исте су боје и глава и штит, само што нешто више ђаште. Рокне површине су у истом реду као и код поменутог вештице на и по боји и величини не разликују се од ње, само што више вадају у очи жигови, јер су више првиена. Гусеница је дуга 42 м.м. Јавља се у јулу до маја идуже године.

Дутка је исте грађе и боје као и дутка ражне вештице. У земљи је у јуну. Обе бољде на стражњем трпу раздвојене су такође нешто једна од друге, но врхови су им повнени нешто унутра.

Сл. 5.

Гусенице удивке хране се лишћем истих биљака као и гусенице ражне вештице а с њима се често налазе и у друштву, те су отуда и средства за уништавање иста као и за гусенице поменутог вештице. Гусенице угауре се у пролеће нешто раније од гусенице ражне вештице (летници обротно излазе из ђауре нешто доцније) те је отуда нешто мања и штета коју причињава.

Норободна вештица

(*Agrotis* или *Noctua corticis*)

Летнар је сличан летнару ражне вештице, но од њега разликује се у томе: што је мањи, што има краћа крила и што су му стражња крила нешто отвореније боје од предња крила, док су она код ражне вештице и то у

мушкаца бела, а у женке белчаста. Предња су крила мрко бела до мрко сива и јако рнста. Таласасте пруге илеу тако отворене као у летнура ражне вештице, а по оградњина крила виде се обично црне тачке. Пилци су тесстераста. Летници се јављају од прилике за четри недеље доцније од летнура ражне вештице, а виђају се од њих и па краће доба на и ређе.

Гусеница је мрљава (слабачка), првако сиво мрва и негава а по трбуху нешто отвореније боје. Пруге леће илеу тако јасне; нешто су тамније по местимично и доста нејасне две пруге са стране. Штит је нешто белији од осталих боје, пшарци краткији белији трипника. Жлезде се уљачне, јасне; боје су црне и ђаште нарочито око жетова, да је с тога млада гусеница прво негава. Рокнина на глави нећин је делом мрко ђаштава само је знак налик на угав (<) нешто отвореније боје. Гусеница је дугачка 32-5 м.м. а широка само 4-5 м.м.

Дутка је жуто сива. У осталој слична је дутки ражне вештице. У земљи је у јуну.

Летнарице носе јаја у јуну. У септембру и октобру гусеница навађају на озмиу раж и друге усеве, исто као и гусенице ражне вештице и причињавају знатне штете, ако их има у повећаном количинама. Кад презиме, чине штете од прилике за четри недеље, на се но том угауре. Тамане се на исти начин као и ражна вештица.

Пшенична вештица

(*Agrotis* или *Noctua tritici*)

Летнар је но боји и знацима мрко несталан, те се отуда врло често мисли да је то нека друга вештица. Летници су најобичније сиве с белчастим или жућкастим прелицима. Предња су ви крила жућкаста, на њима су три црне мрке и бела ребра с доста нејасним отворцима. Стржања су крила белчаста са оградњина затвореније боје и белм рсесам. Попречне су пруге видне, мрко црвене е с мрљама затвореније боје. Таласасте пруге измијене су толико да правне јасно знаме W и налазе скоро до ивице крила. Ситне и округле белчасте сиве, као и волуасте и бубрежасте неге, увек су приметне. Ресе су двојно напасте (тражасте). Оквратник је извијен и мрко. Пилци су мрки с врховима отвореније боје. У мушкаца су пилци тесстераста и давави. Летници се јављају у августу, нарочито на несконитим земљана.

Сл. 6.

Гусенице су оловно сиве и ђаште нешто мало. Пруга поред жлезда доста је затворене боје. Штит је сив с прекрнутим трипника. Жлезде су мрке. Глава је сивча и рокнина више од половине мрко негава. По оградњина неге се спајају. Дугачке су 32-5 м.м. а јављају се у септембру до маја. Знама их задеси до су још младе, а за учуравање траже нешто збијенију земљу но ражна вештица.

Дутка је дугљаста бачаста, тамно риђа с двама тамним бољдана на стражњем трпу.

Гусенице ове вештице причине по који илу много већу штету но гусенице ражне вештице. Највише савуру јају пшеницу и овас а у мањој мери, јари јечам, раж и жртунки. Међутим, ретко се кад прикљонају на озмиу ража.

Од априла до половине маја јављају се на поменутих жетива неправилна наредичава жеста, јер гусенице ове вештице, исто као и гусенице ражне вештице, затру обноћ пошкळे усеве, да их тако рећи срубе до зељде. У жле не дирају као и гусенице ражне вештице. А кад биље подрасту и иште илти, онда прогвују стабљану код чланка одоко иназд земљо и загну се унутра. Због тога спака таква биља застаје у порасту на вајзад и угине. На њама, на којима се примете наредичава жеста, јављају се

због тога местично кружне површине на којима су увени покатули и угинули. По који пут оштећене слабојке гусеницама ове венције изгледају као да су страдале од хесенице мушце.

Поменуто штећене увеса продаваца се тако и у јуну. А у другој половини овога месеца, готово све гусенице престану јести, зарују се у земљу и у овој се преобразе у лутку — лутку. У земљи заражених поља могу се наћи лутке ове венције већ око 30 јуна. Лутке су у дубини земље до 4 см. сваке је за себе у масеној јамци.

Лептири лете у јуну и августу, остављајући јаја на

днше различитих дивљих трава. Свака лептирица остави на овој начни по 200 и више јаја.

Према ономе што се зна, да лептири ове венције носе јаја у јуну и августу, потребно је, да се њима одређене за сејане јарих жита поору у то доба, те да се делови на пољима су јаја, поору и на овој начни униште. Оваква рана обраба за јара жита, пољима је где се утврди. Осим тога преко је потребно да се у јуну и августу коси трава по међама и поред путева и ова заједно одмах сагорева.

Благ. Д. Теодоровић

Г Л А С Н И К

Последње самовласне горосече. (Шаљка земљо-десница. Навикнути на самовласне сече све горе, што се државном, општинском или сеоском зове, многи из нашег сеоског света, још једино олако узима, па чећење улада у погрешне, за воје се после лутко најве, али доцна. Закон је о шумама као општа сабаја. Чувари шума хватају и општају, судови осуђују, а полицијски чиновници налазе најдаље за месец дана извршити пресуду по чл. 147. закона о шумама. У противном и полицијски чиновници казни се строго који не би у реченом року пресуду извршио. Јер о свима осуђима ове прсте води рачун Министар Народне Приреде, као највиша власт над шумама. Но има и ранијих сеча учинених још пре 5—6 година више, па учинице дела тек сада постиче заслужена казна, за коју су они мислили да је остала у забораву. Па пошто су већ наступила извршења судских пресуда, те многи осуђени горосечи морају издржавати затвор и плаћати велике повчане казне у корист шумског фонда, то се многи обраћају молбама Министру Нар. Приреде, и траже да, да им он одложи извршења осуда, да не би у ово редовно доба аскажи у затвору и плаћали повчане осуде продајом свога имања у бесцење. Тако, једни веле: „Осуђо нас је суд да платимо неку горосечу у планини Јастрецу, коју смо учинили још пре 6 година; средна нам је власт сада узела имање у попис па одредила и продају; није власт платити је морамо, а да те баш молимо г. Министре пречекај нас до јесена, да се долге састарамо за плаћање, јер ће нам долге и планина стаћи, да нам се сада имање не продаје у бесцење и душмани не свете, а имамо их доста.“ Други онет веле: „Осуђо нас је суд што смо осекли само једне савне у државној планини Јухору, и јесмо осекли пошто су нам за нашу потребу требале, али нас суд онет осуди по тужби шумарској. Пошто смо затвор издржали, срекли чиновник узео нам је имање у попис, па зато нас молимо г. Министре да нам продужите рочиште за плаћање бар до В. Госвојине, долге нам стагне брњићат, да нам се не би имање продавало, јер смо и иначе притакли.“ Један пак из околине Рудинца обраћа се и веди: „Осуђо ме је суд на горосечу још пре три године, средна ми власт није до сада тражила исплату а сад ми у најнегодније доба

узела у попис и обе баш да ми прода два вола једине моје хранитиље; па зато те најпопорице молим г. Министре, да нареди средној власти да ме пречека до јесена, да зарадам и платим казну, јер ако сада останем без волова не могу стећи!“ Но овакве молбе нико не помажу, јер у закону о шумама за осуђење горосече нема никакви почетка, иначе казна не би била казна.

Земљоделици, платте се самовласне сече као живе патре. „Једна штета сто грехова“ вели народна пословица. Али ми овде нећејемо узимати у обзир и остале две последње, које наступају после затварања горе у опште, но само чинице највишим наш сеоски свет да се не греша о закон о шумама лакоисреденом сечом, јер се тиме упропашћује. Никоје није, а особито домаћиница, до ложања аутора ма и за најзбрће врне ништак до плаћања повчанх осуда на оне и не биле толике велике, јер и најмање осуда за земљоделца су осевне, па и само један једин представањ суду ишај је штетан по човека радника, кад се иначе без тога може бити.

Нека се у будуће нико не пара, да ће недопуштеном сечом надаске шумске власти олако проћи, јер у вољко је шума мање, у годно се развија и све већа тежина, да се боље чувају, а то је неманионо склопан и са применом строгих законх мера. А, како су се многи међу наших планиначина узавладају и са савним материјално упропаштили недоповољеном горосечом, то нека је ово симла осталима обавља опомена, да се недоповољне сече увек казне и тиме себе сачувају.

Наша у Боснају. — У 1897 год. било је на нашн у Космају, и то: овада 4277, свиња 28, кова 89, кова 14 и говеди 245, и отуда је добијено прихода 2459-89 динара; — а у години 1898 насло је овада 2154, кова 11, говеди 150, кова 48 и свиња само 1 гро, за што је добијено прихода 1309-10 дин. за шумски фонд. По томе је прошла година знатно подбацила од предпрошле; а зашто је ово, непознато нам је.

J.

ЦИНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од ветич врсте од једног ступца по 10 пара дин; од осталих друшних замена по 15 пара од врсте од ступца.

Велика огласима од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), вола стране 10 дин. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дин. државно таксе.

За оглашавање кини пута 10 од 100 јостипаје.

Преглед 17. броја Тешкака: Ујеник: Жиливарник. — Како Енгелса гаје свиње. — Житна венција (сова). — Гласник. — Цени огласима.

ИЗДАВАНИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРЕЊУ, НА ГОДИНУ 3 ДИНА, НА ВОДА ГРАДНИ 4 ДИНА, ДРУГЕ, ЧЛАНОВЕ ПОМАТАЧЕ ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТА, ПОДРЖИМА, ОСОБЕ, НЕКОЈЕ ВОЈНИК СТАРШОГ КЛАДА И НАСТАВ. МАНАСТИРА, ЗАДРУГЕ ДОБИЈАЈ ЛИСТ У ВОДА ПИЊЕ, АКО ВОДОЈЕ ПРТИЦАТУ УСАДНИКА ЗА ЦЕЛ ГОДИНЕ, НАН СРЕЊЕ, НА ГОДИНУ 10 ФРАКА, НАК 5 ФРА. А. ВР. ПО СТИ. ПОДОБРИТЕЉИМА УДРУЖЕЊА И НЕКОЈИ ЧЛАНОВИ КАО И СРЕДНИ ЗЕМЉОПРИВРЕДНИ ЗАДРУГЕ И ЧИТАОНИЦИ, ДОБИЈАЈ ЛИСТ ЗА 6 ФРА. КЛИ 3 ФРА. А. ВР. Кад ГЛАВНИ ПОШТОЈЕ ПРТИЦАТУ И Кад се ПРТИЦАТУ КОЈ СВОЈ ГРУБЉИНА ПРТИЦА КОЈА НЕ ЧИ СЕ И ЛИСТ СЛАТИ. ПРЕПЛАТА И РУБОПИСИ ГИРТАСЕ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ЧИМАЉИ И ВОЈИТЕ. На основу изашлих цена од 1899. г. 3 3/4. ШТИСКОЈ ДРУШТВЕНИМ ПОСЛ ЧИТА ПЕЧАТАЊОМ.

ГЛАСНИК И НАСТАВАЦ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЉИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лекс, Д. М. Спасић, М. М. Савић, П. Т.
Тодоровић, А. Живановић и В. Д. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ УРКАНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕНУЉИЋ

Ч Л А Н Ц И

О ОБРАЗОВАЊУ ЗЕМЉОРАДНИКА ЧИТАЊЕМ

Још један пут сам говорио о образовању пољопривредника^{*)}; не тада сам само пустио чуеног некакног научника пољопривреднога Кина, да уместо мене говори, а сада хоћу сам о томе да говорим.

Задатак је сваког Србина и цесеног и нецесеног, и научника као и обичног земљорадника, да се брине о својој болести и напретку свога народа; те да и сам буде здрав, снажан, имућан, побожан, поштен и образован, а и да његов народ буде телесно развијен, имућан, моралан и побожан. Крајња је наш циљ: јачање и снажење народа српског телесно, умно, материјално и морално, његово уједињење и заузимање достојног места међу осталим народима.

Да би се тај крајњи циљ постигао, потребно је, да сви проучавамо народни живот, да упознајемо његово јако и недостатке, и да тражимо начина, да се одрази оно што је добро, а да се поправи оно што не ваља. Ја сам и о томе говорио^{*)} и казао сам, шта би требало радити за унапређење пољопривреде; али оно се односи више на државнике и ученике људе, који треба да се брину о напретку народном. И држава је са своје стране учинила што је могла: донела је у Скупштини прошлогодишњој врло много закона, којима је дала многе поклеснице нашим земљорадницима и дала им унутрво и правца; вако да се *свими алагому*. Наш народ и сам, многи својим постоцима, признаје то, кад каже: „Помози се сав, па ће ти и Бог помоћи“; „У се и у своје кљузе“ итд.

Дакле и држава и образованији људи (интелигенција) треба да се брину о напретку народном. *Али нарешне*

^{*)} Тежак од 1895. бр. 14.

^{*)} Трговачки Гласник 1898.

треба да се брине о своме напретку сам народ, као и сваки поједини земљорадник.

Мож задатак баш се и састоји у томе, да покажем земљорадницима, како могу и треба сами да се понашају. Али циљ ове чланку није, да броји све што би земљорадник требао да ради, јер је немогуће све то казати у једној чланку. Но ипак ћу одмах да обратим пажњу земљорадника на три врло важне ствари: да *проуче* и *примене* законе, који су прошле године донети за земљораднике и да се њима користе; да *основују земљорадничке задруге*, те да се српски народ пожељу њих на место породичних задруга изведе на пут, како ће напредовати, јачати и развијати се у свака правца; и да гледају да што *више знања прибаве*.

Веома знања и учења нема имања. У колико ко више зна, у толико више и преда, у толико ће лакше тећи и боље живети. Да покажем: како се на лак и јевтин начин може доћи до потребног знања, и које је знање земљораднику потребно?

Основно знање добија се у народним школама, а ово је потребно и корисно и за земљорадника, и за занатлију, и за трговца и за сваког човека, *па и за сваку жену*. Нарочито наглашавујем — *па и за сваку жену*, донаједну, јер је и нашем сеоском женству потребно учење школе. Та све празновернице, сујеверја и употичност у напредовању нашега народа долази његом и отуда, што наше сеоско женство располаже врло малим па и никаквим знањем. Како рећи, кад би само боље те прилике, да и ово добије колико толико знања; а и за то је донет закон о народним и грађанским школама, само треба порадићи на томе, да се те школе и оснивају.

Стручно пољопривредно знање добија се у пољопривредних школама, од којих за сада има: ратарска школа у Краљеву, виноделиско-воћарска школа у Буткову,

тротмесечна земска виноделиско-воћарска школа у Буткову, шестомесечна школа пчеларско-воћарске задруге у Параћину; за тим се држе курсови о клањачењу лозе и воћа у свима државним расадницима. У свима овим школама учење је бесплатно; још држава узима сваке године извесни број младих и потпуно их издржава о својој тронку, што нагау и другог свету не постоји, него се још мора плаћати школарина, а сваки се сам брине за своје издржавање. Користите се тим државним и родољубивим благодејствима, докле оно буде, јер тога неће и не може бити!

Но то знање, које се добије у народној школи, као и она знања што се добије у стручној школи, није сви ово знање које је земљораднику потребно. Неку је потребно много више знања: да би што боље знао, што боље живео, да би што боље одговорно своје позиву као човек, као муж, као отац, као грађанин, као хришћанин и као Србин. Он има права права и равне дужности; он треба са истима добро да се упозна, на да своја права брани и њима се користи, а своје обавезе и дужности прена породици, оштини, држави, цркви, као и према себи самима тачно да испуњава.

Од гогол стручног образовања, под нашим данашњим приликама, нашем земљораднику не може бити много користи: он се на сваком кораку спотакне на нешто, што није у школи учио, где му стручност не може помоћи. Учинио само нестручност многих производа и његове тековине, па да одмах убутило са нашим прекорика: зашто не сади војке, лозу, зашто не сеје ове или оне биљке итд. Доктору философије, недовољне или чети хоћете наш би се земљорадник намегао, кад би му казано, да не узме наместити тачицу, облигајчицу, тужбу итд.; јер то зна и његов ћата и јер је то њему више потребно, но да му говорим о парнон или електричној светлу или врмализи, сејалици, ваљку итд.

ПОДЛИСТАК

ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПРОДУЖНЕ ШКОЛЕ

Имати 90% становништва на занимању пољопривредника, а само две пољопривредне школе у целој земљи, то је и према сваке мере мало. А таква је ситуација у Србији. Но, донајавати сад како нам је потребно да имамо више пољопривредних школа, било би замалило, кад то нико не може спорити. Пре треба говорити о том, како и на који начин да добијемо више таквих школа?

На оно питање има један одговор врло лак: да држава уставио наше пољопривредних школа равне прете, и у разним крајевима. Али тај одговор и ако је врло лак, онег је с друге стране врло тешак. За остварење тога треба држави да има довољно материјалних средстава, а они немамо, да је она данас у том оскуди. Што може, она ће без сумње и чинити у овом правцу, али нећ видимо да много учинити не може.

Кад нас тако стоји ствари саме ствари, не остаје нам друго него или чекати да нешто садашњих наступе боље прилике, или радити шта било с онам што нам на располагању стоји.

Које је од тога боље?

Ја мислим ово друго. Јер, чекати да наступе боље прилике, можемо пропустити још много година не радећи

ништа на бољитку и напретку наше пољопривреде. А кад смо до сад тако много времена пропустили, не можемо још и више. Време не чека него пролази, а оне друге земље, од којих смо ми да сад заостајемо, неће нас пречекати, него ће оне и даље напредовати, а ми и даље иза њих заостајати. Воље је дакле улетети се на радити макар и најмање, него скрестити руке на чекају. И овај који мисли, одиче више од онога који седи.

Узев у обзир све прилике и неприлике наше земље, ја мислим да се за напредак наше пољопривреде ипак може много учинити више него данас. Има школа пољопривредних, које би ми могли отвари и издржавати баш и у овим данашњим приликама. И ја о њима хоћу да проговорим коју, основачујћи се на ово, што сам видео у Чешкој пре неколико година.

Познато је већ да словенска земља Чешка долима међу напредујуће земље. Поред многих др. привредних школа она има и доста пољопривредних. Школе, као што су наша Ратарска и Виноделиско-Воћарска долазе у нижу, па и којима има средњих и виших, али од којих има и још виших. Оне које су у рату наше садање две пољопривредне школе, стале прилично наоча, оне нису стале би још више. Наша држава без сумње ће морати такве школе отворити још, али сам видео да ће јој то потекле пћи. Зато се помозио онам што се лакше може извршити. А има пољопривредних школа које се с мало средстава могу код нас завести, па да нам оне вољне користе доведу.

Код нас могу се лако извести *продужне школе пољопривредног правца*. Таквих школа има у Чешкој преко

Разуме се школа ни народна ни стручна, нити су познате, нити треба, нити могу за кратко време, да му пруже сна ова знања, која ће му у животу бити потребна. Та се знања теку после школе искусном и читавем књига које о томе говоре. Наши учитељи неуспешно се пребадује, као да су они за то кривни, што многи од земљорадничких синова поборане оно што су учили, пошто из школе ишаду. Узмите најзначајнијег човека на га одвојте од књиге, од додира са ученим људима, дајте му и сушине разних послова, да нека кад ни да развишља о ономе што је учио, а како ли да то своје знање развишљањем расветлава и читавем допуњава, па ћете се кроз кратак број година уверати, да је заборавио нешто од онога што је знао — а немо да да то неће бити са једини селачеток, које одавно из школе оде за стоком и на разне друге тежакте радове. Потребно је дакле, да се земљораднику пруже лепе и поучне књижнице за недеље и празничне дане, као и за дуге зимске ноћи, када нема шта да ради, па нека чита, нека утврђује оно што је научио у школи и нека то своје знање допуњава.

Земљораднику је поред основног знања: читања, писања, рачуна, српске историје, земљопаша и нешто што је научио о природи — потребно и стручно знање. У две досадашње пољопривредне школе кога се врло мали број земљорадничких синова изучили. Кад се буду основале околне пољопривредне станице, онда ће се ноћи изучити много већи број. После ће се на ове изучене уседлати и остали. Али многи земљорадник, који није био те среће, да може учити стручну пољопривредну школу, може доста потребног знања прибавити и читавем из књига. Сваки дивар, који буде дао за неку пољопривредну књажичу, доведе му двадесет, тридесет, па можда и стотину динара користи; у томе нику нека се не вара и нека не жали платити добру књигу!

Многи земљорадници, кад сам их питао: зашто не

стотине и ако тамо има доста других врних и бољих школа пољопривредних. Оне се отварају по селима, и за оне младџе којима није могућно да оду у какву стручну школу пољопривредну, нику, средњу или вишу. Њима и производна школа доста погодно. А оне пољопривредне школе отварају се с тако мало материјалних средстава, да је то готово невероватно. Једна таква школа коју сам посетих, почела је с добивне потпоре од само 50 фор. Другу сам видео која је почела рад и без једне паре, па после мало по мало добила је придоде с једне, друге и треће стране те је са 150 фор. саставила годину своју са својих 20 и неколико љака, сеоских младџа. Школе чији буџет обухвати у подметку „Тежак“ такође није имала више потпоре од 150 фор.

Толко повољно може и код нас бити од сразова, општине, Пољопривредног Друштва и Министарства Привреде. И зато ја овакве школе коју нарочито да истакнем. Неку оне најбоље, али су за наше данашње прилике најбоље, јер се најлакше могу поднати.

Ове школе у Чешкој тако рећи ничу саме. Нађе се 2—3 вредна учитеља у каквом селу, споразумеју се са селанцима, обраде се свом среском али околну пољопривредно Друштво и школа је готова. Немто мало повољно за наставна средства добије се од куд било; а кад се рад отпочне, кад се већ види школа, онда долази помоћ од средњиног пољопривредног Друштва, од земљопаше управе и од министарства.

Учитељи они у прво време задвољени су и с најважнијим хонораром за рад у овој школи. На једном месту нпр.

куне пољопривредну књигу? одговоре ми: господине пиши ти, па ћемо ми радо купити. — Ја му кажом, да већ има доста написаних књига. — Он ми одговори: е, бога ми ја то нисам знао! Дуго и дуго сам развишљао о томе па сам увидео, да је потребно одбрати књиге, које ће се народу преворучити на читање; али сам увидео и то, да многи земљорадници зачета не би били у стању, да набаве ни најзначајније пољопривредне књижнице, јер немају средстава. И онда као и онда: што не може један да учини, могу наше љак: земљорадничке задруге (удружења), општине, а најбоље би било, да се у сваком селу оснује сеоска књажница, коју би оснивали они, који имају вољу и потребу да читају, те би заједно набављали књиге, држали их у одређеној соби и долазила недељом и празнично да читају, или их на реверу узимали и носили кући на читање.

Не би било никакве муке, да се види, које би пољопривредне књиге они требали да набављају, јер се то сваке године штампа у Пољопривредном Календару, кога би на првом месту требало да набави сваки земљорадник, који на једно именовано дете има. Тако се дакле налази списак свих важијих пољопривредних књига и новина, које се могу добити (купити) од Српског Пољопривредног Друштва, које и разне друге услуге чини земљорадницима и брине се о њиховом напредовању. У том календару има и других врло корисних ствари за земљорадника, а кошта свега пола динара.

Но много сам више труда морао уложити око тога, које друге књиге да препоручим земљорадницима за набавку и за читање па да би добио што више знања, како би користио што више и себи и својих ближњих, као и држави (отарбини).

Јако је појити, да земљораднику поред стручног знања, треба прибавити и знање: о чувању здравља, о неговану и васпитању деце, о вери, о познавању српске

100 фор. било је двојино довољно, па др. сам нашао да је 120 фор. било доста утрјини. Задвољан су с једне стране зато, што у селу без такве школе не би могло заредати, а с друге стране задвољан су зато што раде на послу за који ће их њихова околнина и њихова отарбина замало благоселати.

У ове производне пољопривредне школе долазе младџи сеоски, који су свршили основну школу. Обично су од 16—20 година старости, но у једној таквој школи сам нашао ожењена човека од својих 25 год. који је имао деце и без мало што нику у истој згради били љаци и отац и син.

Предавања у овим школама почињу у октобру или новембру, кад су већ сви пољски радови површавани, а азершавају се у марту, кад пољски радови настају. То су управо знаме производне школе.

У њима се часови држе како се учитељи споразумеју са селанцима, тј. кад је љажима згодније да долазе ван овога времена, кад учитељи имају часове у основ. школи. Обично су ти часови у вече од 6—8 и недељом од 9—12 пре подне. Вечерњи часови су или споро спавног дана или 2, 3, 4 пута преко недеље.

У опште је удешено време кад сеоски младџи одста могу доби и провести 2—3 саката у школи. А они радо долазе, јер виде да се имају чему научити. Налазно сам примера где младџица долазе у овакву школу из другог села 2 саката удаљено. Пред мрак дођу по ноћи се врате. Петина долазак и одлазак оваквог олакшани је тиме што се железничком путује; али то овет стаје нешто новаца, а љубав према послу крпјате и труд и новац.

ПОТРЕБА ПРОУČАВАЊА СРПСКЕ ПОМОЛОГИЈЕ

земље и српске народне прошлости, о својим правима и дужностима, о раду, тежњима и штедњи, о законима (јер неки знају закона вишега не знајућа) итд. — Али одабрати књижнице, у којима свега тога има, што му је потребно, а да га имаг не кошта скупно, — то није тако лако ствар; а написати му све оно што треба да зна у једну књигу, као што сам ја покушао, то је још тежа ствар.

Ради тога ја сам направно списак књига, које сваки земљорадник треба да прочита. Списак тих књига наћешу другом приликом под насловом: *Књиге за народ, сеоске читавнице и земљорадничке задруге.*

Онда бих имао само још да додам нешто о понеким књигама. Тако:

Књига: *Ти ћеш бити земљорадник*, писана је за Французе, те не верујем да ће је моћи наши земљорадници потпуно да разумеју. Писац је доказао: да радник напредује и постаје срећан, а лениваца, нерадник и беспосличар пронађа. У њој се налазе многи корисни савети за земљорадника и ја је препоручујем за наше земљораднике.

Књиге: *Б. Радаћа: Ратарство, Ливадарство и Градинарство*; *М. Савића: Шљива и Незвоњавина*; *П. Т. Тодоровића: Земљорадња и Стогарство*, набо издање; *Г. Матића: Гроби за пољопривредне земљораднике*; *Практичне Пољопривредне науке*, које издаје Срп. Пољопривредно Друштво; *Др. Лазе Димитријевића: Како живи наши народ* и списак из народа; *Др. Милана Јовановића-Вугута: Како се наш народ храни; па приповетке* *М. Б. Малаћевећа; српске народне песме, црквиште, зогонетке и асоловике*; *Рад I и II. конгреса српских земљорадничких задруга; књиге за народ* од епископа Мелетија; *Ат. Николаи: Приче мудрих људи* и *Из књиге књига* (у Србадији); и све књиге за народ, које издаје Матица Српска у Новом Саду — још овде најбоље препоручујем.

М. Т. Грковић.

У школама овим не уче се многи предмети. Једнак материја (читане и нарочито писмени састави), рачун с геометријски објашњава, мерљива и прорачунавање и поуже из пољске привреде. Управо су само три предмета слава, и после учитељи сами могу додати и поуже из још чега, јер се програм рада у таквим школама криво договорио између учитеља и људи из околине који овакву школу потпомажу, а с нарочитим обзиром на оно што је сељацима те околине потребно. Исто тако и поуже из пољске привреде узимају се о овом што је тој околини најпотребније. А да пак не би ти програми узимали негде и какве бесилнице, подноси се с правилима вишој власти на преглед и одобрење.

Као што се из свега овог вада, овакве продужке пољопривредне школе могу се лако поднати и код нас. У насељеним крајевима, где су села већа и где у месту има 2—3 учитеља могу се, тако рећи, одмах споразумети са сељацима на отпочети школу у којој би долазили сеоски младићи, који су већ основну школу свршили. Они би долазили неколико пута недељно од 5—7 сати у вече и рачунању, а нарочито у пољопривреду. Програм рада из ових предмета састави би учитеља, па би га могао послати на преглед и одобрење министарству просвете и привреде.

Нарочито они крајеви, који имају своје пољопривредне задруге, могу и треба први да се поделе с оваким школама.

За прво време требало би нешто потпоре од стране општине те да се купе лампе и нешто др. потреба и на-

шом прошле године, кад је Друштво Пољопривредно позвало било подружне своје и поједина лица — приреднике — да о слави Друштвеној пошлу разне привредне производе за плодбу и нарочито воће, — та намера Друштвена јако ми се допаде. Да је нама премила отаџбина благословена земља за воће, које: па су нам га Турци са истока и јуџа довели за време њихове владавине, па се туна одомаћило, и то не само да је своје прекарне особине сачувало већ исте и потенцирало; па га је сама наша земља из семена и изданка произвела, обдарили га ваљаним особинама, и по укусу, и по крућности и у опште према економним правинама, су чини многе сорте не би уступале многим хваљеним страним сортама. — Зар се не би страни помозло издати правској и гротинској дуњи, и другом веома укусном воћу, што га Србија даје, и то знатан део произведен на најпримитивнији начин — из семена и изданка без икакве културе? На икак, тај прекрпан намет наше отаџбине, ни до данас није ни сав, ни већин делов из свих крајева њених, прибрав, помоћних изучен и систематизиран, итп су називи појединих сората срећена, итп пак проучене прилике под којима која ред и сорта најбоље успева.

Ми немамо још атлас нашег домаћег воћа из свих крајева наших, да с једне стране могамо изнети преглед воћа које имамо, — салати дакле које воће имамо и које у кој крају успева; а с друге стране и стране упознава са тим делим и ваљаним сортама српског воћа. Ми немамо још тачна, срећена назива за поједине сорте појединих редова воћа, већ се једно у једном крају зове једнако, у другом сасвим друге, а у трећем опет друге итд., тако да му се права имена не зна. Присутности да се на овоме ради, што доста урађено није, и јесте главна важност иницијативе Друштва Пољопривредног, у прибраву и илагању воћа из свих крајева наше отаџбине.

За време мога боравња у разним крајевима наше отаџбине, обраћао сам доносилајаву да се упозна са воћарством дотичног места. Ја неким и дајем важност овом проучавању пољокошних прилика, јер се тиме с једне

ставних средстава, а носе би се сигурно добило покоби од Пољопривредног Друштва и Министарства Привреде. Даље оваке школе сигурно ће потпомагати срезањив и окружн којом стожини динара, те учитељски рад неће бити не награђен.

Да би остатак и напредак оваке школе био осигуран о вој треба да се ствара нарочити одбор. У тај одбор треба узети председника или кога члана општинског суда, свештвеника и неколико талената и зајимљивих сељака. Одбор тај с учитељем, у правитељској школе старао би се да се сеоски младићи у школу присиле и да је уредно походе, да се више средстава за прве потребе те школе и да после ради, те да школа добије помага и с друге стране. Узети највећиније људе из околине у одбор значај осигурати школу остатак. А сваког од њих треба ставити у помоћјак да што уради, те да у тој школи види дело своје, па ће га после боље чувати и за напредак више радити.

Једна је невоља за све оно у том, што учитељи сами немају довољно спреме у пољској привреди. Али ако је добре воље те, може се и то надокнадити читавом пољопривредних књига. Шта би се из којих књига могао узети, мога би учитеља разабрати сами или потражити савете од Пољопривредног Друштва.

Главна је да се хоће, па ће и да се може. А да је потребно за оваке школе, о том нема спора. Не оклењив, пошито још јадуће знам. Сеоска младеж знам није у носу, призвати је и поучити знам о овом што и како треба да ради преко лета.

Д. Ј. И.

стране снаžije gde у том крају које воће може да успева, а и друге стране какав улогу игра воће као привредни артинал у економији тог краја. Као резултат овог проучавања дошао сам до оних закључака:

I. Махом сваки крај има неке али мале погодности за поједине родове воћа, а с тим као да има нарочито издвојеност за тај род воћа. — Тако, Јабланичани и Подолци срезу у врњанском округу, синајци у околини и подолци у тако ипак обила, највише у том округу имају: док у десетковачком највише крушка, а нарочито код Брзе, Вуџа, Напрњива и Бабице, великих воћњака има и то јединствено све од самих крушака, а код Бабице још и по планини и утрини има кадемањених крушака. Трешње у срезу јабланичаној веома се ретко налазе, док у срезу десетковачкој има веома великих сората и по крушоњи и укусу. Тако исто има великих сората и у Пчињи и Масурици.^{*)}

У Врању и Лесковцу има изванредно великих дува, у Врању још кестева, а у десетковачким виноградима и бидеца.

II. Да су саме сорте воћа, које у којем крају успевају, изврне назвоће. Тако, у целом врњанском округу најобичније се гаје, а и као најбоље лине, сорте јабука: *гетовке, ђубајке* и још неке које у итрини и јесу велике сорте, и које се већ гаје у воћњаку Тончицереке економије за разносавање. У Србљани се веома често гаје та сорта, коју мештани зову „*Србљани*“. Мацларе и још неке сорте крушака које се у врњанском округу, а поглавито у десетковачком срезу, налазе такође су велике и по укусу и трајности. У виноградима пак Лазе Лазаревића, бившег тргодца из Лесковца, има једна сорта крушака, којој сам назив заборавао јер је турски, која сазрева у II-ог полонијне месеца августа и веома је сочна, укусна и пријатног мириса. О изванредним особинама врњанске и десетковачке дуње, држана, да је најздравије и да споменим, јер су оне сваког, који се воћарством занима, познате.

III. Да су велики делови сорте донесене са стране, и то махом од Турака, па су се у свај економије. Негују се примитивно и у великој се калеми. Што је најглавније: кадемање се тако сматра као нека света дунда, кадеси се чувају од сваког, па на га је било — у шуги, у вољу, по усамљеним местима, и тамо ни помена нема од оне варварске наликe да ниште колесовне, као што се то виђа нар. у Србљани, где је веома тежко сачувати каден а да га ко не очени, и пред домао а вамо а тојо даље од дома.

IV. Да су назива, код неких сората, постојали само за једну сорту, док код других неколико сората имају заједнички назив. Тако нар. *гетовка, ђубајка* јесу називи само за једну, док има јоште друге врсте сорте које се јединим називом зову „*олимпије*“. Назив „древнак“ „*десетке*“ итд. у многим местима важе као назив за више сорти. У Србљани, нагледа ми, да назив „*јабланик*“ није само за једну сорту, већ за сваку бољу врсту крупу сорту. Истима ове године, када сам боравио у Србљани, нису биле родиле много јабуке, да би оне могао подробније да изучим, али ипак што сам у Грбљани добио јабуку, и која, узгред буди речено, личи на *котачарку* из *пановачког*, коју тамошњи зову „*јабланик*“, радније зове од јабуке коју сам из Гусевца добио под итним називом. И у опште с многим, кад сам тамо о јабукама говорио, нагледа ми, као да они деле јабуке: на јаблани и јабуке. И кад сам им препоручио тончицереку воће махом су ме питали: да ли су јабуке које се поручују „*јаблани*“, на обичне јабуке итд. У Крајини ваља „*душке*“ — „*дукашке*“ — није само за једну сорту, већ се ваљке кажује по готово све зимне каселе сорте. Називом „*дјемчани*“ у Крајини зову све сорте које зру за крене жетве и вршиће жита. У Крајинском Тимочу све ситије јабуке зову „*слатиначе*“ итд.

^{*)} У масуричком срезу свака шуга и планина, као је воле за видици, дува је подмалеж турских трешња, док се ове веома ретко виђају у шугама јабланичаној срези.

V. Да воће, студа где га има, а нарочито у местима где је металничка пруга па где су знаме саобраћајна средства дилка, игра доста велику улогу као привредни артинал у гадитству тамошњих привредника. Наменују један пример за донак овоже (који уједно може послужити као поук нашим привредницима). У срезу десетковачком, готово дину све ивице нијеје Бабицке планине, постоји село *Бабица*. Земљини атара овог села веома је мршава. Основна подлога земљини је неконски шкриљци који је цуи напрегнутао белаука, услед чега је оривица ил. кривоно ита и каменита. Жиница је у опште палитка, и укрлато веома мало има вања за јечам и ишеницу, највише има за раж и омак, а гдетде има приличних анвада и пашњака. Чисто по землародима може се узети за једно најздравије село. — Али, ретко да има које ивице, које ливаде, пашњака, или лута а да нема кадемањених крушака, ређе и јабука. Задивило ме је, кад сам и по самој шуми Бабицке планине видео много кадемањених крушака. Синеке села, а на једној прејојној страни, има виноград, а по виноградима има и трешњака и бресева. По селу има много шљавка, трешњака, крушака и јабука. У атару овог села студа трешње почуу да зру, на кроз свој лето, суј јесен и целу зиму, непрестане вуче равне воће на десетковачку пијацу, које га ретко које године и издаје. Тако он то своје воће продаје, кад за тору кад за бољу цену, али тек за и добре паре добија. С готга и Бабицани, који важао неплодну земљу имају, били су а и сада су најбоље *платине пореза* у целом срезу десетковачком; *дужици распоред* *миховог сел* и *појавне лана* и *најмању шибри* *воћа*, — мање и од свих села у Поморављу, којима је земља тако богата да два шлада једне године са једне ивице скидају (после жетве ладе ктупос, које у јесен дослева без навод-вања), и може се без замере рећи, да воће Бабицанима плаћа порез. Дакле из овога се види, да је воће један доста важан чинилац у економији Бабицана, и да оно игра доста велику улогу у економији његовог као привредни артинал. — Не мање, воће има таку вредност у целом врњанском округу. Лескован је најважнија воћна пијаца у оном округу, јер се у њему доноси воће из среза десетковачког, јабланичаног и од чести подолничког; из Добрича, од чести Занџана и неких села касовничког среза, итд. За тим доста се извози воће на станица Добрича, Хаи (из Масурице и Пољанице), и из Врања (из Пчиње, Масурице и Пољанице). У Лесковцу и Врању дуње се највише извозе.

Па и на воће овог краја, обратио сам довољно пажњу да га проучим. У окр. тимочком такође има веома велика воћа. Села: Леновац, Грљачице, Врањачког, Ргоница, Доња Веда Рена, а од чести Заграђе и Горња Веда Рена у ср. јабљачког; а тим сва села среза бољачког, а нарочито Вољевак, Добручањан, Врбосан, Пранцица и Ласово, веома су богата у воћу. И тимочан срез такође има доброт воћа, ал што су села ближа старом приоретком округу то и боља воћа имају. У осталим и само земљини показује, да је веома угодно за воћарство. Ширилак амо нису од трња и глождара, већ махом од самих дивљака крушака. У опште, чини ми се да воће амо иде за земљини коме као подлога служи стене: тинацит, рилин трупци из сенонски пешчари. Најзад да напоменем и то: да воће амо преваљје где је српски елемент, а где је румунски, забатаљеније је.

Јабуке у овом крају преовлађују по крушоње, како по ишеницу сората тако и по лавкови тих сората. И оно што је најбоље, по свој прилици остало је још из турског доба. Истима амо не постоје код сората називи турски, што би слаузили као доказ од куд је сорта дошла; али постоји то, да такве сорте немају назива, док за оне које су оиде произведене има назива. Нар. и од омањених сората, без званике, има које биле истоветне са сортама: *ђубајке, сувице, алајке, селбајке, пранице* итд., али се оне називни амо не чују, већ погда су сгрпане у опште називе:

„зимние“, „древке“ итд., што значи да су ове сорте донесене са стране од поседника Турака и нису дубље увезене у народ с тога и нису добиле нарочити назив. Има сорта које су и у самом месту произведене, било од семена и заданка, и те сорте имају свога властитог назива. Мноштво пак сората веома су сличне међу се, што се и ово даје проучавајући или потенцијални особине првобитне сорте, и такве сорте махом немају свог назива; — народ их произвео (обичајо случајно услед месних прилика) али им назива давао није, што им није умео, па није хтео назива дати, лакше му је било назвати их: првенце, озмишке тврдаје по датим им нарочитим називе. Сората од крушке веома мало има а нарочито зимних. — Једна неколико.

Да би што боље допринело проучавању сората јубачког воћа из овог краја, прибрав сам по неколико комада од сваке сорте, што сам послао Друштву пред славу његову. Прикупио сам од сваке сорте која ми је до руку дошла, без обзира на њену већу или мању квалитативну вредност; а то сам чинио с тога, што све имају амо своју економску вредност, — ваљану производу на ондашњој пијани. Од јабука било је највише сората, а од крушака, разуме се јесењих и зимних, само две сорте. Дуња је било најбољих из Ротине и Д. Бело Реке, да је једно врело 500 грама износила. Мумшуда било је само једне сорте.

Као што се Друштву могло уверити, многе сорте јабука онакошњег краја, нарочито оне из Либана јесу ваљане и као асталске и као економске воће, и потпуно заслужује да се у државним воћњацима гаје и размножавају. Ја ћу бити свакад на услузи и Друштву и Топчидерској Економији и у опште сваком државном воћном расаднику, ради набавке ваљаних сората воћа из овог краја.

Михајло Н. Рањковић
коректор и асистент

МАЈОРАН

Међу драгоценим зачиницама, који се за мирисне разних јела употребљавају, заузима једно од првих места — мајоран. Добро кобасине мјер, не могу се без мајорана ни замислити, па онда кељ, промјер итд., много су пријатнија јестина, кад се, према укусу, мајораном зачине. За зачинање употребљујемо још неразвијени цвет и лишће.

У јужној Европи, нарочито у Шпанији, расте мајоран по ливадицама и влањанима, а у нас се гаји по површинама.

Мајоран је једногодиш покриве, а има га две сорте: немачки и француски. У немачког је лишће ситније, али је мирисљивије; у француског је лишће много крупније, па и ако је слабијег мириса омет га зато радије гаје.

Још пожемо напоменути и немски мајоран, која може на отвореном пољу нашу зиму мајоран добро да издржи, али је одвише слабог мириса. Он је, вистина, вишегодиш, али за поменуто циљеве не вреди много.

Мајоран успева у свакој земљи, која је воде боље урађена; дакле у свакој багњској земљи без разлике, само не подноси сун песак и много влакуну цловачу. У суну нескупи веће семе ни да нише, па и кад би уз не-престано заливање никло, провале би поникаве одмах, чим би наступило мало топлије време, а у влажнијој земљи трину жале и жути лишће, поје у том случају ни мало мириса нема. У посковитој цловачи најбоље успева, и тако бујно порастаће, да се може три пута преко годишње сести.

Ко би имао толику срећу, тај би у њу могао већ ово Благоноси посевати семе, јер што се раније изведе расад,

тим ће се више пута до јесења моћи мајорач да сече. Раније можемо извести расад и на тај начин, да семе посејемо у маде сандунице одмах у почетку месеца марта, па да их онда поставимо на прозор неке топле собе. — На отвореној и добро спремној леји, сеје се мајоран ово „Бур-бен-дана“.

Ма на који начин изведе расад, треба га, кад добро ојача, расадити на 10—15 сантиметара раздалско, и то по два струка заједно.

Мајораноно семе врло је ситније, и с тога га треба, да расад буде јачи, врло ретко посејати; тога ради много је било, да се семе изведе сувим песком, али сувом ситном земљом. Посејано семе треба врло мало врло плитку у земљу претрпати, а ако би после сејања наступила суша, треба леу ситном ронетком све докле заливати устајалим водом, док семе нишине, а кад нишине, треба леу пављино ослонити, а уједно и билије разредити, где су гушће понове. Да расад јачи и развијенији порасте, на га онда на гореноменути начин расадити и одмах добро заливати.

За време пораста треба расађен мајоран према потреби само — кад је велики суша — заливати, јер би од пренегога заливања изгубио много од мириса; треба га даље уредно ослонити и између струкова земљу ситијати. Добро је, кад се између струкова, и то у месецу јуни, посеје добро саторедог ђубрета; ово ће ђубре земљу ослонити и одржавати јој воду умерену влагу, те ће струкови бујатији порастати, да се нише пута могу сести.

Кад мајоран пооче да цвета, онда га треба сести. У доброј земљи можемо га — као што напред напоменућу — и три пута до јесења сести, и то: први пут, чим се први цветови укажу; други пут исто тако, кад се цветови укажу; а трећи пут пре по што наступе одвише хладне росе, од којих би лишће покудело и изгубило мирис. Стабилне не треба сести до земље, него једно 3 сантиметра више земље, како ће из оних па батрајцима остављених оцада поново изабити нове стабљике.

Посећене стабљике треба лабаво повезати у маље свежеле и обесити их на ветровито, суво место, под стрећу па на таван, шуну или кош, да се на доброј промаји — а ишако на сунцу — добро осуше. Добро осушено лишће треба са стабљикама скупити у и ланеве кесеце, омет на суво место оставити и за домаћу употребу чувати, а за продају се и стабљике сагнати цеома и изнемају.

Код нас се не може да изведе добро семе; ја сам то на све могуће начине покушавао, али нисам успео. Тај је носео сагурици у јужној Француској, Италији итд., где га у великим количинама изводе и у други, севернији земљама продају.

Др. Рајчић

БЕЛЕШКЕ

Везнање зрелих каламова гумом. — Книш 1897. година, која је била за зреле каламове врло непогодна, била је уроек да се потражи један подеснији материјал за везнање зрелих каламова. Разиоим, и ако се калам лако може да уземе, у земљи, кад се она олакша више, истрпе број пре но што се изирни срашћивање калама; и онда последња тога је: или да се калам уопшта прими, и онда остале, како се каже „штанга“, или се осуши. На и друге прете материјала за везнање мање ивице имају својих мана: једи што су ступи и виши споро ради (као шпр. пауро) или што брао истрпу (раваја, калап). Захтева једног добриг завоја као да ће најбоље одговарати конци од гуме. Илвентари о употреби овога завоја гласе овако:

„Комад од врлине од 8 сантиметара округлог или четвртастог конца од гуме довољан је за најдебљи калам, а 6-7 см. за тањи.

Везнање врши се на исти начин као и каламом, пошто се комад од гуме мало и растегне. Везује се такође много брже и згодније него ли каламом, а са врло неистрпиви везнањем паутом није ни за уворећивање. А код каламова у погодну за срашћивање нема се шта више делети.

У земља ти четвртаст конци од гуме не губе ништа од своје чврстине и гинкоти. Кад се каламом одрну, што бива редовно у августу, конци се сасуше и пресу кад калам одбела. У то време је завој и ивице једна стета за калам (као шпр. што је пауро), јер је срашћиве већ чврсто.

Пласовате траке од гуме нису добре, јер оне сасвим покривају спојно место калама, те не може да има пристова ваздух који је на сваки начин за правилно срашћивање потребан.

Од четвртасте гуме довољан је 1 килограм за 7000 каламова. Комад од 8 сантиметара, којико је потребно за завој стаје 1/2 новчића (око 160 паре).“

Четвртастим коном од гуме, који је мало тањи, могу се изирно везнати и зелени каламови; и ту ова врста завоја стаје једвастије од пласовате гуме.

Правилна за сађење нових виноград. — 1. Виноград подиже само готови садницама. Као разлогу подизање виноград научно је признато само: сађење садница. Зашто се данас никоме не препоручује да на сталном месту посади дивљаку, па да ону тако калами и одгајује? — На кад се код сађења воћка од тога смали одвраћа, зашто то да не важи и за виноград. Зар потрошени труд и новац за сиуно припремање земље, па добишање прихода од винограда одложити најмање за две године; — а то је неопходно, кад се калами на сталном месту (зелено) на погана. Виноград подижег садницама пре се пољиче п-сплаћивати. Осим тога ваља имати на уму, да већ подигнути виноград треба да је трајалиан, па да је и родивији, — а то се све оне може постићи само сађењем готових — каламљених — садница.

2. Не постригај са лозним садницама као са мртвим дрветом. Често је уроек неопходнома напредовања новог сада, што се саднице не чувају да се не осуше. За то ва утрпљивање каламова кад се изпаде из земље, и чување преко зиме, ваља особиту напуну обратити. Пред сађења ваља их држати 1-2 дана у води, најбоље у животној кани од плаочте и гонелје балте, па онда их брижљиво чувати за време сађења да им се жилице не сасуше. Ради тога ваља их уютити у влажне чаршаве. Па и у орезивању жилица пред сађење не ради се свуда правилно. Место да се оне спрате на 2-5 сантиметара као обично, њих треба скратити на 10-15 см.

3. Сади лозу само у добро риголованој — дубоко риголованој — земљи. Многи рикају земљу па једну па и више година раније, мислећи да је то боље. Наметије је, да се земља на годину дана пре пољубри добро (дубретом) у коме има доста фосфорне киселине и калија) и онда да се посеје неки махуцати усев (да се у земљи повећа и количина азота), па да се на неколико месеца пред сађење риголоје. А кад се много пре земља риголоје, равно се и збаје и коров се најчешће. Било у јамиче, или у бушмене рупе — али толко да се садница може добро да умести — ваља садницу посадити право, а не косо, јер само тако може доћије живе са све стране да шпри и да чокот буде кречичји. Стојно место треба да је равно са површином. Испод лозе не сме доћи бубре, него само ситна земља или прегорели мешави. Фритисак земље треба да је поглавито у доњим деловима овог жила. Завнање је врло корисно, јер се за попуњавање празнино око саднице. На крају треба лозу ситном земљом сасвим покрити.

Убојање курјакова за награду. — Курјак је, као што је свиња познато, један врло обман, ако не и најопаснији непријатељ домаћој стоци па и сасвим становништу.

Отуда скоро у свима државана давнаше награда ошима, који убоју курјака, па те награде деле и прена томе, да ли је во убоо скотну курјачицу, курјака или јалову курјачицу, или курјаке, јер се за скотну курјачицу даје највећа награда, па за курјака и јалову курјачицу нешто мања и за курјака најмања.

По нашем закону о дову од 16 јула 1898. год. (члану 23) ловац, који у хаџи убоје курјака добија награду, коју одређује Министар народне привреде и ваља из Шумског фонда.

Немамо података којико се годишње потамни курјакова у Србији и колико је за њих доседа издато награда, али ивице један преглед о побијењим курјацима и издатим наградама у Француској и тај преглед износио онде на ушваји, с молбом, да нам иши сарадници, којико је коме познато, изнесу податке о томе, којико је оне звераци потамњено прошле зиме у Србији.

У Француској се за тамнаше оне звераци дају оне награде:

За једну скотну курјачицу	150 дин.
За курјака или јалову курјачицу	100 "
За свако курјаке	40 "

За 15 минутих година, од нава настоји закон о давању ових награда побијењу од оних звераци и издато ових награда оваколик:

Године	Побијео звераци	Издато награда
1882 (4 месеца.)	423	38 260 дин.
1883	1,316	104,450 "
1884	1,035	81,180 "
1885	900	65,510 "
1886	760	57,120 "
1887	701	48,800 "
1888	505	34,810 "
1889	515	35,720 "
1890	461	29,040 "
1891	404	25,320 "
1892	327	23,580 "
1893	261	17,130 "
1894	245	17,300 "
1895	249	17,700 "
1896	171	11,490 "
1897	189	11,840 "

За ових петнаест година нотамањено је 14 курјакова, који су напали Ђуде (и тада је награда 200 динара); 9 у 1883, 1 у 1884, 2 у 1887, 1 у 1888 и 1 у 1896. години.

Мењање длаке. — Птице мењају перје а животиње длаку с јесени у пролеће.

Сад је време када ће и домаћа стока мењати своју длаку, па како је то мењање у неки са адрантеини стањем — треба имати ту промену у виду. Треба чувати стоку од прехладе, од нагле промене топлоте и претераног рада, а највећу пажњу треба обратити на бољу и изданицу храну, чистоту и негу. Кожа има највећу улогу у брзој и пра-

вилном мењању длаке, зато је потребно стоку у ово време боље и иначе тимарити и чврстини гушвама од сламе трлати, како би се маст из ноге што више лучила и боље утицала на краћи процес мењања длаке.

Искусством је доказано, да сем друге здраве и добре хране на мењање длаке особито утиче дамено семе и јечам, па ако би мењање длаке заостало, треба тамо грло прихранити кунамим ланеним семеном или јечмом. Поважније се застој дужи времена то је сигурно, да је грло оболело. У овом случају треба питати лекара за савет.

J. M.

Г Л А С Н И К

Правилник о сузбијању пламењаче (пероноспоре) на виноградној лози. — Као други Правилник за извршење Закона о уништавању штетних животиња и биљака и о заштитивању пољских животиња, Г. Министар Народне Привреде прописао је — „Правилник о сузбијању пламењаче (Пероноспоре) на виноградној лози“. По овим, обавезан је сваки виноградничар и појединог чокоба прескати свој виноград и чокобе смеом од плавог камена, и то редовно два пута, а трећи пут по потреби. Прво прескање има се извршити до летње Св. Николе, (9 маја) најдале до Константина и Јелене (21 маја), но на сваки

важни мре цветала лозе; а друго — ускоро после цветања лозе, а најдуже за 4—5 недеља после првог. Треће прескање има се извршити кад клима спере мрље на ланци од смеће, или ако се покажу знаци пламењаче. Оштетније плетви дужице су прибавити потребан број прескалица. Држати у приправности довољно плавог камена, по потреби и креча. Осим тога, оне су дужице старати се, да сваки виноградничар тачно прескање; а законом су одлашћене казнити сваког који то не учини. — Правилнику је придодато „Упутство за познавање пламењаче и о сузбијању њеном“.

С Т Е Ч А Ј И

Одељку Управе Државне Ергеле у Добричеву потребан је један багнован који има школске спреме, што ће својом сведобом или добрим уверењем о својој пракси у државним економским заводима у Србији или на страни доказати.

Приватно право имају Срби, а за тим Словени. Плата може бити до 1000 динара годишње; а поред тога стан, огрев и послуга.

Бр. 307. Из канцеларије Одељка Управе Државне ергеле 2. марта 1899. године у Добричеву.

О В З Н А М Е

Ради Објашњења. У чланку „Крозко унутро за прескање винограда противу пламењаче (пероноспоре)“ (број 16 о. г.) стр. 122, наведено је: „Да би се уверио да ли смо синали довољно кречног млека, те тине и смеху начинили како треба, ваља замочити комадић кукушке (црвене ласкутове) хартије; и ако се она обоји мрло, знак је да креча има довољно...“ Ово важи за кукушну хартију; а *лакмусова хартија* треба да *поцрвени*, и онда је знак, да је смеша добра.

Српском Пољопривредном Друштву потребни су за попуњавање свезака *Тезиса* 1., 2., 3., 4., 5. и 6. број *Тезиса* за 1898. годину.

Ко има ових бројева а био би вољан уступити их Друштву, нека се изволи јавити и назначити: какву књигу тражи од Друштва као накнаду за њих, (решише Управног Одбора од 18. фебр. ов. г. тачка 21.)

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од петих ерете од једног ступца по 10 зара дан; од осталих ершких гласина по 15 зара од ерете од ступца.

Већим огласима од неке стране 20 динара (10 еор. а. в.), вода стране 10 дан. (5 еор.) четуру стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 динара дан. државне таксе.

За оглашавање ване пута 10 од 100 језицаје.

Преглед 18. броја Тезиса: *Чланци:* О образовању земљорадника читањем. — Потреба проучавања ервске помологје. — Мајоран. — *Подстицак:* Пољопривредне продукције школе. — *Вештаче.* — *Гласник.* — *Стечај.* — *Објаве.* — *Цене огласима.*

ИЗДАВИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛЕЖУ: ЗА СРЕБЉУ, НА ГОДИНУ 8 ДИНА, НА КОЈА ГОДИНЕ 4 ДИНА. ДРУГИХ, ЧЛАНОВИ ПОНАЈАКЕ ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТА. ПОДРУЖИМА, ОСОБЕ, ЦЕЛОНЕ, ВОЈНИМ СТАРНОМ КЛАРА И ТАЦИ, МАНАСТИРА И ЗЕМЉОРАД, ЗАДРУГЕ ДОВЕЉАЈУ ЛЕЖУ У ПОДА ДИНА, АКО ПОЖЕЉЕ ПРЕПЛАТУ ГРАДИТИ ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ, ВАН СРЕБЉЕ, НА ГОДИНУ 10 ДИНА, ИЛИ 5 ДИНА, А. ПР. ПО СРЕ, ВОЈНОПРИКЉИМА ДРУЖБИМА И ЖИВОМЕ ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКЕ ПЕЉОПРИКЉИМА ЗАДРУГА И ЧЛАНОВИМА, ДОВЕЉАЈУ ЛЕЖУ ЗА 6 ДИНА, ИЛИ 3 ДИНА, А. ПР. КАО ГРАДИТЕЉИ ВОЈСКЕ ПРЕПЛАТУ У КАО И ПРЕПЛАТУ ПОД СВОЈ ДРУЖБИМА КРЕМО КОЈА ЈЕ У СЕ И ЛЕЖУ СЛАТИ, ПРЕПЛАТУ И РУКОВИНИ УПРЕДНО СРПСКОМ ПОЉОПРИКЉИМНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ, ПРЕПЛАТУ КРЕМА У ПОЖЕ. НА ОСНОВУ НАЈВИШЕ РЕШИМА ДА 1899. Г. № 204. ПРЕСНОМ ДРУШТВУ ПОСЛ ПОСТА БЕОГРАДО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊЕ:
СРПСКО ПОЉОПРИКЉИМНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДВОР:
Др. М. Т. Лено, А. М. Спаски, М. М. Славић, П. Т. Тодоровић, А. Живановић и В. Д. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕНУЈИЋ

Ч Л А Н Ц И

ИЗБОР КРМАЧА И НЕРАСТОВА ЗА ПРИПЛОД

Изјавијидије место у нашој извозној трговини заузима свињаче. Па и ако је оно тако важан извозни предмет никак се избору приплодних грла не поналава довољна пажња. Отуда и бива, да се паре свињске младе и неразвијена грла која дају слаб и неразвијен приплод. Или се међу собом паре грла у најближој средству и са таквим махнама, које се у запату не ожеју тригата. Недовољна пажња при нареду и а оскудна добре хране и неге чини, те наше свиње које су при бјале на гласу, онадају бројно и квалитетно, па на светским трговина некају ону трговинску важност, коју у истина треба да имају.

Та околност даје нам повода, да сретеноме пажњу одгајивачима на ове неколике напомене, које зазда треба да имају на уму при одобрану грла за запат, па бјло

да приплодна грла кунују или да их из свога запата издјајају.

О избору крмаче за приплод. — Крмача за приплод, пре свега, треба и мора да има добру телесну грађу. Јер без ње, не можемо очекивати добар и снажан приплод. Она треба да има право, дугачко тело, ошне кости и да је мирне нараве. Крмача са неугладеним те десним обликом, као и она, која има нерастовски изглед, није добра за приплод. Таква крмача праси мало прасади, а као слабожљечна, рђаво их подиже. Доброн храном а нарочито леним поступањем, може се лута крмача уштедијати.

Крста у крмаче треба да су што шира. Под широкијим крстима је плодните просторије, те се прасади у њему боље развијају а и крмача их лакше праси. Слаба и узана крста пратењавају околност, те се прасади не могу да развију како треба, већ остају ситни и крхљани. Зато такве крмаче не треба узимати за приплод.

Више треба да је што веће, са мекан кожом и добро развијеним сисама и брадањцима. У лаким и неразвијеном вимену, мало или никако млека, те прасад немају шта да сису. Крмача има обично десет сиса, али оне благороднијих раса са дугачкијем телом, имају 14—16 и те су крмаче обично влодније. Врло често дешава се, да крмача опраси више прасиди но што има сиса. У тој случају, најбоље је преобројну прасид одбацити, како би крмача могла ону што остају боље одржавати. При тој ваља одбацити слабију и неразвијенију прасид, а оставити само ону, која су снажна и правилно развијена. Кад прасад отпочну сисати, она обично за све време сисања задрже сису коју су први пут узела. Наравно, да се она међу собом о сисе *отимају*, али је то само тренутно, па се омет враћа свако својој сиси. Оне сисе, што леже не посредно на прсима, имају више млека и ово је боље од онога, што се налази у сисама на трбуху ближе задњем делу. И по томе, ова прасид, која су на предњим сисама одхрањена, боља су и развијенија од осталих. Сматрају одгајивачи, на ово много пазе и полажу, па за запит унајмају ону прасид.

Има крмача, које не могу на време да донесу прасид, већ она пре пренаме побавију. Или, ако их и донесе на време, вихом су слаба и крљавна, те не могу лако држати да се одхране. Такве крмаче не треба у правилно држати. Исто тако, не треба у прилоду држати ни оне крмаче, што се за време сисаности гоје. Нехооа су прасид слаба и крљавна, а вихом слабо и прасе. Девеле крмаче теже се разубавијати; а кад се разубаваре, жар им је готово непријатан, те се не зна кад треба пустирати нераста. Отуда бива, да су девеле крмаче слабо влодне.

Оне крмаче, које за време супрасности охривае, добре су за прилод, јер обично имају доста млека, те су им прасид добра и вшредна.

Крмачу не треба држати више у прилоду од 3—4 године. Јер до тога времена даје најбољу прасид. После тога времена, отпочиње да праси мање прасиди, и она су све слабија. Кад се крмача у овим годинама надвоји из прилода, може добро да се угоји; док жеђути старије крмаче тешко се гоје.

Сувише дуге и дивљачне крмаче, које се не могу уштитати на левама поступацима, не треба такође држати у прилоду, јер су мало влодне, а и тешко се гоје. Због истих узрока и вихом подмаздак није добар.

Често пута крмача има и ту неприродну навику, да своју прасид једе. Ово чине вихом оне крмаче, које су храњене месом, или су случајно од њега дошле.

Многи нас одгајивачи острве своје сисае на месо тиме, што их бацају дробине од заслатих брана. С тога ваља најстрожије налити, па спљавати, да нарочито прилодни крмачана, не давати месо и такве отпадне, од којих би се оне могло острвати. Поветану, вртло докрену и притварањену прасид, треба од крмаче одмах уклопити, јер се она на то може врло лако острвати, па после и здраву прасид појести. Она склоност, често се и на младе грда преноси, те дошдије и она бивају прождрљива. Зато, крмачу са оном вихом ваља за зашита уштитати.

Почешће дешава се, да крмача добро развијена и здравог изгледа праси слабу и неразвијену прасид; са крвавим леђима и ногана, дебелим и накростренима чекивама. Таква прасид не могу да се одхране и одрже, већ вихом постепено пропадају. То долази с тога, што крмача има кашну болест у прси, и зато је не треба држати у прилоду.

Ако хоћемо од младих прасиди зашита да одберемо које за прилод, онда треба налити: да оно буде од здраве и крупне крмаче; да је лаког телеснога облика дugo а при тој заокругљено. Врат, лева, кристине и прси, да су широке. Поге да су правилно усађене и што разакрутије. Чекива да су длаки и да лепо на телу лежи. Погледа а тако и погрит, треба да је жив. Кад га човек узме, да је поверљиво и да се да чешати. При избору прасиди за прилод, ваља избегавати неврну и плашљиву прасид, јер се дошдије слабије гоје, а сису ни влодна.

Од оних крмача које се први пут прасе, не треба унајмати прасид за прилод. Тако исто ни она прасид сису добри за прилод, која су од младе крмаче и нераста. Таква су прасид слаба, а поред тога имају ружан облик. Најбоље је узети за запит прасид од другог или трећег прасена, и то она, која су испрасена у пролеће јер су боља од оних што су испрасена доше под јесен или преко зиме, пошто се боље за време товањих дана развија и ојачају.

Напоменуто, као здраво и добро прасе за запит, сматра се оно, које живо сисе, а нарочито сисе на прсима, које се о сисе отима са осталим прасидима, и које такође сталну храну са вољом једе; а кад се најде вихом лека. Такво прасе брзо расте, правилно се развија и има леп округло облик.

Избор нераста. — Избор нераста од много већег је значаја за запит, но избор крмаче. Јер, чим се крмача опраси, па ако да рђаву прасид, може се лако и она и веш подмаздак из прилода исклучити. Док жеђути, са нерастом ствар друшчије стоји. Он се пушта на више крмача, па ако је рђав, онда ће и прасид од свију крмача бити рђав. Уштитати или учинити цео тај запит неспособна за даљи прилод, врло је тешко. Због тога вужно је обратити врло велику пажњу на избор нераста.

При избору нераста за прилод, треба обрнити пажњу на то: да буде од добре прилодне крмаче, да је добро телесно развијен, и да су му сви делови тела сразмерни. *Глава* прилодног нераста треба да је укрепа. Сувише велика глава преноси се на младуце, те им даје ружан облик. Осим тога, крмаче тешко прасе прасид са великим главама, а нарочито оне које први пут прасе. *Лине* треба да му је ксанато а не суво. *Поглед* треба да је жив и муштого изгледа; *уши* да су повеће и месане. *Врат* такође треба да је меснат, а она друга што од њега полази крстивана, да је што правнија. *Челоница* треба да су што ближе челаници, јер му је тада ход сталнији и сигурнији. *Кристине* треба да су јакно и широке. Нераст са слабијим и узким кристивана, није добар. *Прси* у нераста треба да су дубине и широке са здравим и снажним плућима. *Трбух* такође треба да је дубок и широк, са здравим органима за варење. *Реп* треба да је на врху, увек нешто мало заокружен. *Отштитан* реп имају

тројна нерастони. *Нова*, како предње тако и задње, да су умерено високе са jakim мишићима, удаљене једна од друге и правилно постављене. *Тибони* да су састављени из јаних постављају, а при том да су меснати. *Кожа* не треба да им је сувише дебела. Из дебеле коже, расту дебље чешкве, а нераст са дебелим и нагостреним чешквицама није добар за прилод, пошто је њима хладан, а слабије се гоји. Тако исто, кока не треба ни да је однећ танка, јер би тежије сносио зимску хладноћу. Кожа треба да је обрасла левици чешквицама и да ове лепо леже по телу.

Кеса са јајима треба да је умерене величине. А ако нераст има већу кесу но обично, знак је, да има какву болест. С тога, при избору нераста зала на то обратити пажњу.

Нераст треба да је живе нарани али при том да није зао, јер би био опасан по људе и стоку. Ако је нераст злобуја, на јомш уз то води порекло од другог и опасног нераста, онда га треба искључити из прилода, јер се та махна преноси и на подмладак. Нераст троје нарани није добар за прилод, јер не скаче с волон на крмаче, те услед тога нигог остају једве. Много је бољи нераст за прилод живе нарани, јер са волон скаче на крмаче и ове остају чешће супрасе.

Не треба узети за прилод нераста, који има жршаву а при тој велику главу, сув врат, угнута леђа и криве ноге, јер се све ове махне преносе на подмладак.

При куповању нераста, поред свега овога што је напред казано, морао обратити пажњу још и на то: од каквога је заната. Иначе, ако и на то не будемо при куповању добро пазљиви, можемо при свој обзирности учинити погрешку, која би доцније скупо стала.

Ако из заната који имамо, хоћемо да издвојимо које прасе за потовог нераста, онда оно треба да буде од добре крмаче, да је добро развијено, и да су му сви делови тела сразмерни; да је одхрањено на овим сисавима, што леже на прсима и да се у пролеће опорасло. Такво прасе развијаће се и даље добро, и биће од њега доцније добар нераст.

Висина нераста, према висини крмаче, треба да је одмерена. Ако ниско ради да има занат устукне, морамо назвати, да нераст буде од крмаче увек нешто тежи и већи. Но, може се и млад нераст устати на крмачу, само ако је он иначе потпуно развијен и добро храњен свињном храном, па да занат не устукне. Али у овом погледу, сматра се као правилно, да нераст буде од крмаче тежи и већи, јер су тада прасад бољи и снажнија.

Ако је нераст добро развијен и потпуно здрав, а при тој добро храњен јаким храном, може се употребити у десетом месецу. А ако нераст није лако кала развијен, и није добро храњен свињном храном, онда га не треба употребавати за прилод, док не наврши бар дванаест месеци. Многи одгајивачи чине велику погрешку, што сувише рано, често у седмом или осмом месецу, почну пуштати нераста на крмаче. Јер тада, у то доба, код њега се не јавља прави жар, и за то је прилод слаб и крхљав; а он сам пре ослаби и изгуби прилодну моћ. Прилод биће у толико снажнија и развијенија, у колико се буду међу собом шарпа снажнија и зрелија грла.

Штета је далеко мања, ако се причека, да грла потпуно сазру за пресе, но кад се она из неспремности пре премења паре, те цео занат почиње да онда.

Па и у овом случају, кад је нераст добро развијен, не треба га прве године нигог пуштати, јер би се много истрошио, а то би му за даље прилод шкодио.

Прилодна моћ у нераста, кад се добро храњи и пазљиво на крмаче пушта, може да траје и до десет година. Али се до овога времена врло ретко у прилоду задржава, јер је неадаптиран, а подмладак слабији и неразвијенији. После тога времена, најбоље је, ако се из прилода узгајати, на или угоји или прода оназав накар је. Сувише стар нераст не може да се угоји, а уз то му је и месо рђаво. Зато га и не треба дуго у прилоду задржавати. Оно, често бива, да се и млад нераст пре премења почиње гојати. У том случају, за неке време не треба му дати снажну храну, а међутим зала да се што крше.

Нерастони махом један на другога мрзе и боре се за право првенства у чоноу, те често један другога повреде и огабате. Зато их зала држати одвојено.

Кад се пак пуштају ради кретања, онда треба пуштати најпре једнога, на другога. Оба се могу пуштати само у овом случају, кад пред свињцима има преграде простор, по коме може и један и други ходати, а да се не могу дохватити.

Ако се нераст држи у тесном а крмачном простору, а ако се уз то још и злоставља, онда постаје љут и опасан, како за људе тако и за стоку. Кадацина може да занесе јаку, често свртомену попреду, и зато, да би га учинили безопашним, треба га облатити, на кљештима она два зуба половити и турњаци их заокруглати.

И. Н. К.

ХРАЊЕЊЕ ГОВЕДА ЛЕТИ

Храњење говеда лети може се вршити на двојак начин:

1. У штали, дакле као и зими, једино с том разликом што говеда лети зелениу храну добијају, и 2. на пашу што бива само у врло екстензивним приликама, тамо где има много земље а мало радних снага, и где се само на тај начин земљаних испоритија може.

Летња периода храњења рачуна се обично од почетка Маја до почетка Октобра, малог развија или доцније према положају и надбелег гадностица, на коме се говеда налазе.

Презад од зимње хране на летњу зелену треба да је поступана, и то да траје 14 дана. Ако је презад брз, непосредно, то он учине врло рђаво на дучење млека, сеп тога што се краве лако побољшавају, добијају кољку и прозир.

Презад треба на тај начин извршити, да се зелена свежа храна помадо испелана повеза са зимњом сувом храном, и то тако да испочетка већи део хране буде од суве зимње хране, после да се поступно све више зелене хране додаје тако да је при свршетку горњих 14 дана већи део хране зелена а да је сува храна само додатак.

Најбоља зелена храна је за краве *детелина*, јер је врло храњива, а садржава све оне соли, (нарочито фосфорне соли) које су краву нужне да даје много млека, а

О ОКОПАВАЊУ ПОВРГА

да при томе телесно не опада. Само не треба никада детелну влажну, орешну или покслу давати, јер се од овакве детелне краве лако могу поболети, може да им се надује бубрег и трбух, да добију надим, колџку и да утну, пре него што им притрчимо у помоћ.

Зато треба зелену храну, а нарочито детелну пре хранења држати на месту где ваздух пролази да би се мало осушила ако је била влажна, а да се не поквари, не поубави. Најбоље је зелену детелну увек изнати са мало сламе, па је онда давати стоци.

Врло добра зелена храна је, осим детелне, *зелен кукуруз*, *зимовске тршње*, мешавица (зелена ризик и вика, зелен овал и вика, или зелен боб, грах и кавака стриница или зелен јечам са детелном итд.). — На савезуцима Леополдсдорфу и Милтону употребљавали смо као зелену храну највише мешавица, и то с врло добрим успехом. Мешавица обично се састоји од зелене стринице, са детелном трахом или виком.

Што се тиче сламе која се додаје зеленој храни говедина, то је најбоље са дневним оброком зелене хране за једно траво мешати 2—5 кило сламе јечмене или овење. За све време хранења крава зеленом храном не треба им дати толико воде као нико кад ству храну једу, јер зелена храна по себи већ много воде садржава у себи.

Односно реди хранења викам да наменом да је најбоље хранити три пута дневно, пре почетка муче, а треба додати соли и мало брашна од востју и креде.

За једну краву од 500 кило тежине слава рачунати дневно: 50 кило зелене хране и 5 кило сламе.

Ако имамо разне зелене хране, кукуруза и детелне, онда је ова сразмера најбоља за једну краву дневно: 35 кило детелне (зелене), 19 кило кукуруза (зелена), 3 кило сламе. Добра смеша је и ова, ако имамо луцерке 42 кило и 4 кило сламе.

Почем је за здравље крава и бивова врло нужно, да сваки дан илазе на свеж ваздух, и да се мало крећу, то онде где нема пашњака, треба оставити једно посебно место, најбоље близу сточних стаја и ту сваки дан истеривати шару.

Што се тиче кошења зелене хране, то је најбоље само опашно покосити, колико је за спешолаку шару за један дан потребно, да се не би покочена храна нарочито при великој врућини сувише осушила, јер је онда говеда не једу радо, а да се не би покварила, ако је кишовито време.

Искључиво хранења крава па пашњацима не врши се на равниољак уређењем гадздуљима, већ само онде где има много земље на расплозацима, а мало радене снаге, тако да сопственик земљиште не може на други начин да искористи, те да има користи од њега, већ тиче што зелену храну претвара у месо и млеко, које увек лако може продати па и даље извозити где је највише за те циљеве.

Овако се чини по руским и магарским равнинама, где много пошана има, које се на други начин за ништа не би могле употребити, и не би никакве користи доносиле, а тако се ради много и у нашим крајевима, па да ово код нас баш не би жорало бити, да се већа пажња и већа труд обраћа пољопривреди и њеном унапређењу.

Где се говеда леги искључиво хране на пашни треба назвати да се никада не истеривају па орошене паше, најутра рано, и предвече, нарочито у јесен.

Т. Ст. Влад.

Окопаванье поврћа један је од најважнијих послова, и омет се не извршије као што треба, а за добро успевање поврћа, окопаванье је исто тако важно, као кошење и заливање укрло узевши.

Сваки је онај на прогресном путу, који мисли, да је окопаванье само зато нужно, да се искористи трава; окопаваньем се сити земља, да ваздух у њу боље продирати и па успевањем поврћа благодетеије упливисати може, а уједно се и влага у земљи боље одржава и регулише. И према томе, окопаванье је за боље успевање поврћа врло важан посао, јер јачи продирањем ваздуха и влаге, у земљу, и бубре се боље растара и па дотично поврће јаче упливисае, а пониставање трава, при ковању је само споредан посао.

Све деје у поврћу треба чешије окопавати, нарочито после заливања, кад се земља објие и оворе. Оворела и објиења земља много смета напредовању и успешном порашавању поврћа, што се најбоље опажа код чврстих зењава. Оворела површина смета с једне стране продирању ваздуха и растарању бубрега, а с друге омет стране спречава испарење влаге која се у земљи налази, и тако се горњи део земљин сасуши, а чим се оворела површина разбије, растрпони, одма ће у земљу да продру ваздух и роса; и, пошто се сад земља може поново да испарава, то ће и влага из доњих стаја, из одржавае, да појтри у горње слојеве, те ће на тај начин и живе поново добити новог живота и свежину.

Ковио ће шта бити потребно да се неко извесно поврће оворела, то се исто тако не да у опште одредити, као што се не може одредити ни време кад да се окопавана; све то зависи од особине догичног земљишта и од повремене местне топлоте. По себи се разуме, да ћемо чврсту глиншту морати чешије окопавати од неке мере и трешне дескуте; глиншута се и пре и чврсти оворе, а кора је тако чврста, да на суши пренукае. У ковање је време топлоте, у толико чешије треба окопавати, а добро окопаванье при суши баш, више вреди, него овакво заливање, нарочито онда, кад се ово заливање као што треба не изврши. Палахо заливање с мало воде, убије земљну површину, па да ју скоро не овалжи, и на тај се начин само још појачава горња кора. После заливања, а у размаку извесног времена, неодоходно је нужно окопаванье; јер ма како да је добро заливање, омет ће се површина оворети, а ову кору треба на сваки начин откопати, разбити, ако хоћемо, да од заливања имамо праве ваде, да нам оно буде успешно.

Окопаванье се извршије разним оруђем, а најнеисходније се извршије добро спојаном виткама и комбинованим мотачицама, у којих је с једне стране востор* (мотица), а с противне стране исковане раље. Истим се копа између редова и појединцих струкова и најпре на врху земља а овиш раскљаста десом сити се земља око струкова и вади траваљина. Нарочито је ово оруђе врло добро за окопаванье у врсте востејаног перинуца, мрке, паштрака, лука итп., после неке подухе свеје, јер се њим може дубоко око струкова да копа, а да се корен, односно жиле, и највише не поворе, а доходак се знатно повећава.

Па послекту морамо још напоменути и то, да је окопаванье и мерило за доходак у једној поврћу. Дубокиј и чешијом окопаваньем и ситињем земље, појачава се дејство бубрега и заливања; а без окопаванња слаби и једно и друго.

Др. Радич.

ИСКРИЦЕ

Руски министар народне привреде тражи од француског полупривредног Друштва обавештени О глеју ејда у Француској. — У седници француског полупривредног Друштва од 26. априла ове године прочитано је писмо руског министра народне привреде г. А. Јермолова, који је и члан тога Друштва, у коме писује ии молу Друштво, да буде тако добро пружити му потребна обавештениа О глеју ејда у Француској, јер та биљка, вели, има огромна значаја у Русији, пошто ејда знатних делом узди у састав

људске хране руског становништва, но која биљка од пре неколико година даје у Русији недопознате правосе а узроди томе нису познати.

Прочитавши ово писмо Друштво је изабрало г. Густава Хелма да поднесе Друштву извештај о оном питању, извештај који ће се послати г. Јермолову. Г. Г. Валморен и М. Вауче, придати су г. Хелму у помоћ, да му при састављању онога извештаја буду на руци.

БЕЛЕШКЕ

Гора за домаћу потребу у срезонима: голубачкој, косачичкој и студенничкој. — 1. *Голубачка срез.* Из голубачког среза пријавило се до 1. Новембра 1898. године свега 123. лица, којима је сеча горе одобрена. Од овог броја узели су прописне шумске објаве и извршили сечу 48 лица и осекала су по такси за домаћу потребу:

4 буква дрвета од 41—50

62 " " " " 51—60

8 " " " " 61—70 сантиметара у преч-

нику дебелих и 20 кубн. метара дрва за гориво.

На име таксе за горњу количину дрвета наплаћено је 206 динара.

2. *Косачичка срез.* Из овог среза било је пријава до 1. Новембра 1898. год. 297. — Узела су шумске објаве и извршили сечу 193 лица, која су осекала:

а) по такси:

13 буква дрвета од 41—50

29 " " " " 51—60 сантиметра у преч-

нику дебелих и 7 кубних метара дрва за гориво. За ову количину дрвета наплаћено је у корист шумског фонда 126 динара, и

б) Од ових лица, која плаћају испод 15 динара годишње непосредне порезе а која имају права на бесплатну сечу горе за домаћу потребу, узела су шумске објаве 80 лица и осекала:

97 буква дрвета од 41—50 и

139 " " " " 51—60 сантиметра у преч-

нику дебелих.

3. *Студенничка срез.* Било је пријава до 1. Новембра по којима је одобрена сеча горе, 224. Од овог броја узела су шумске објаве 33 лица и то:

а) по такси:

4 куб. метра дрва за гориво. За ову количину дрва наплаћено је 3-29 динара, и

б) 32 шумске објаве издате су спротивним лицима, која су по њима осекала:

340 буква дрвета 41—50

25 " " " " 51—60

40 сирчевих дрвета 21—30 и

5 " " " " 51—60 сантиметара у преч-

нику дебелих и 172 куб. метара дрва за гориво.

У сва три поменута среза осечено је за домаћу потребу свега:

40 сирчевих (лежећих) дрвета 21—30

5 " " " " 51—60

454 буква дрвета " " " " 41—50

246 " " " " " " " " 51—60 и

8 " " " " " " " " 61—70 сантима-

тара у пречнику дебелих.

М.

Колико се у Србији производи кукуруза. — Под кукурузом било је 1893

Застејао Га I сгр. Свега тов. Вређиоџ
ексара довољно (109 кг.) у ден.

У ваљевском округу	25,334-53	7-9	196,195	1,465,584
" брављској "	19,960-82	7-4	161,705	1,408,433
" крагујевач. "	37,779-88	9-0	369,244	2,337,984
" крајинској "	28,102-42	8-9	241,076	1,718,872
" кукуњачкој "	38,344-37	7-6	287,853	2,196,318
" моравској "	51,367-65	8-4	480,150	3,601,125
" пиротској "	16,060-71	4-0	75,764	625,053
" подринској "	46,060-51	7-0	344,297	2,671,745
" подунавској "	59,516-28	8-9	535,593	4,429,354
" поморавској "	98,300-68	9-2	1,011,374	7,896,556
" рудничкој "	24,731-99	8-5	223,140	1,490,575
" тимочкој "	19,645-77	6-3	130,017	812,707
" топличкој "	21,257-44	8-9	137,871	1,057,656
" ужичкој "	16,058-43	6-9	123,439	1,108,482
" црнојечкој "	28,457-13	8-0	221,246	1,508,898
Београд	256-13	11-3	5,009	43,829
Пшш	771-00	10-0	7,710	55,127
Свега	532,005-74	8-1	4,578,482	34,237,298

ГЛАСНИК

Уредник Тежакa, г. А. М. *Скулић*, болује од незалеује још од 10. априла ове године. Од 26. априла он је на путу опорављења али још ни сада не излази. Ако је за време његова боловања и поред све обилате потпоре од стране његових другова, у књижевним посло-

вима Друштва било каквог застоја, тај је застој отуда настао, али ће се све то брзо опоравити чим уредник мождавне излацили и чим помоћу прихатних послова, који спадају у круг рада Књижевног Одбора, које је уредник *Тежакa* у исто доба и пословања и резервах.

Како се у Аустро-Угарској воће преноси. — У Чешкој се воће расађиваје у округлих или четвртастих корпама од врбе, које се горе популе лиштем, хартијом или сламом и завежу врбовим пружењ или кашаном. Корпе имају тежину 25—40 килограма. Разулажу се 250—330 корапа на један вагон. Број корапа управља се и по стању зрелости воћа, по односајима топлоће и по страни вагона. Корпе с поклопцима ређе се употребљавају; само се још употребљавају у поштомалима трешња и вишњаја из Горње и Доње Аустрије, Моравске и Горње. Врбе (вакони) употребљавају се само за кестеве са Југа. Фини тиредско воће из предела Бодења и Мерања шаље се у сандуцима, који се пуне израцајном хартијом, а при томе се још и сваки комад обавије папиром у свиленкој хартији. Мање предности сорте, нарочито за пеђење јабукачице које се преноси водом из Горње Аустрије, шаље се у обичном го-варењу (alla tiubasa). Но при томе се ипак опет вагона не пуне а из узрока, што би се доње воће много искварило. Италијска више своје воће у великом хартијом постављеним брдама, која су тежка (броју) око 5 мет. цент. и онда 30 гајовних бурјана у врбовим корпама које хватају 40—45 килограма. Оне се везују платном. Вагови су удељени са поднајма (штељкама), и тада се могу натоварити само са 50 мет. цент. У оште се сиромо или суво воће творава само у покривеним вагонима и отпремљају се као блатна роба спутеном вагонци. Суво воће шаље се у врећама (шкловима) и сандуцима.

Препоне у особу државних лозних расадника. — Препонени г. Министра Нар. Привреде постављени су: за привременог руководиоца јагодњиског лозног расадника, Снежан Пјетровић, привремени руководиоца круског лозног расадника; за руководиоца жуњског лозног расадника, Душан Крелановић, привремени руководиоца црвеног лозног расадника (школе за Виноделје и Воћарство) и за калемара нинског лозног расадника, Стојан Петровић, калемар жуњ. лоз. расадника, сви по потреби службе.

Рајфајзенове „позајмичне касе.“ — 1898. године направио је 50 година, од како је у Фламерсфелду на Бестервалду (на Рајни) основао прва задруга за позајмичну касу по Рајфајзену. Најпре ограничене на ужи зајнич Рајфајзенов, почеле су ове задруге све више расти како по броју тако и по важности и постале су у правном смислу једна истинска сила за привредни живот сеоског света. Сада у Немачкој има више од 4000 тих задруга са преко

2 милиона чланова, које велике циљеве Рајфајзенове остварују. У Аустрији их има преко 1000, а у Француској, где се пре 10 година није знало ни за једну Рајфајзенову задругу, сада има преко 400. У Белгији и Енглеској груде се на јак, да Рајфајзенови задругама и тамо задобују право грађанства; па и сама Русија, као и Балканске Државе не постојау од њих покрета. По поштини из Кингстона као да су и у Јамајки (Источној Индији) успостављене позајмичне касе по Рајфајзену.

„Земљорадничке Задруге“ у нас такође су основане по начелима Рајфајзенових задруга. Них, по *Половоредном Колектору* за ову годину (стр. 113), има 87, у различним крајевима наше земље. Нихов је представник у Београду *Савез земљорадничких задруга*, који управља *фондом* за потпомагање задруга, основаним од прихода Држав. Класне Лутрије, и из којег се *фонд*, по изречној законодавној одлуци даје понов задругама само у материјалним предностима, као: сирањима, семезу, стоји итд. Земљорадничким задругама се у нас поклања и од стране државе знатна пажња, и израз тога јесте споменути *фонд* и *закон о земљорадничким и занатлишким задругама*, којим су начела тих задруга билье утврђена.

Срењачка виноделска задруга. — У селу Срењачки недалеко од Београда основана је Задруга под овим именом, од које један примерак *Правила* послао је *Тешкови* на пријаву. Као што и само име показује, Задруга има задатак да подигне виноградарство у свом месту. Ради тога, задруга ће:

- 1, да подигне виноград на америчкој подлози, те тиме буди оригинадни примером околину на обнављање винограда;
- 2, да производи каљашеву и здрављују лозу, те да даје задругарима ради бржег подизања винограда;
- 3, да посредује у набавци лозе, алата и осталих виноградарских потреба;
- 4, да се брине о проходам задругних производа и о смети, што би задруги погодно да свој циљ постигне.

Капитал прибираће се угодом, а раду слагу даваће задругари.

Покретач ове Задруге је и на пољовпривредној пракси предни учитељ срењачки г. Чедојавић Тодоровић и председник Милановић Милановић. Похваљујемо оно предузеће и жељимо најтежна успеха.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ПРАВИЛА

„СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА“⁽¹⁾

КОЈЕ СТОЈИ ПОД НАЈБОЉИМ ЗАШТИТОМ

ЊЕГОВОГ ВЕЛИКАНИТВА КРАЉА СРБИЈЕ
АЛЕКСАНДРА I.

Правила од 24. Марта 1887. године

Измене и допуне од 15. Фебруара 1888. и 30. Јануара 1893. године.

1.

Установа и циљ друштва.

Ради унапређења целокупне пољске привреде у нашој отаџбини, постоји у Београду Друштво, које ће као

¹⁾ У складним управном одбору Срп. Пољовпривредног Друштва од 9. Јануара 1890. године решено је, да се *Правила Српског Пољовпривредног Друштва* представљају у *Тешкови* и одатле одштапају у омотку *Тешкови* и у складу предлога из измене и допуне у 500 примерка. Та се одлука овим изјављује.

самостална правна личност радити под називом „Српско пољовпривредно друштво“, који ће назив имати и на својим печату, као ватног око свог симбола: „плагс са запрегом.“

Српско Пољовпривредно Друштво свечано слави 30. Октобра сваке године своју славу Св. Краља Милутина, као успомену на прве дане свога оснивања.

Члан 2.

Према поменутом циљу у круг радње Друштва спада:
1. Да испитује прилике, у којима се налази наша пољовпривреда и да тражи пута и начина, како да се уклоне неводе и сметње, које њеном унапређењу на путу стоје;

2. Да изучава, у нашој отаџбини, биље и животиње по свима односима, који су нужни да се унапреди наша пољска привреда;

3. Да се стара о распрострањану савршених пољовпривредних справа, као и о томе, да се ове у нашој отаџбини израђују и усавршавају;

4. Да расписује, досуђује и издаје награде radi заповеда napредних načina радње по свима гранама пољске привреде;

5. Да приређује опште и посебне изложбе домаћих производа по свима струкама пољске привреде, и да одређује награде свима онима, који што најбоље произведу;

6. Да издаје лист за пољску привреду;

7. Да издаје покремени спис за пољску привреду, у коме ће се предавати јавности оне расправе и испитивања, која ће осветлити ставе наше пољске привреде и која су иначе пољопривредног научног садржаја;

8. Да издаје пољопривредне књиге, за распрострањавање најпотребнијих пољопривредних знања, и пољопривредни календар сваке године са кратком теоретичном и практичном поуком;

9. Да изашлиће стручне пољопривреднике парад поучавања наших земљорадника у бољем раду, по свима гранама пољске привреде;

10. Да се стара о прибављању земљишта за подизање угледних добара у нашој отаџбини и о њиховом уређењу;

11. Да се стара, то да се боље и удесније зграде подижу код нас за пољопривредне циљеве;

12. Да се стара да домаћим пољопривредним производима отвара у нашој земљи места у употреби сквуда онде, где би се они могли као сировина употребити и да осим тога потпомаже и само прерађивање тих производа у нашој земљи;

13. Да приређује јавна пољопривредна предавања и да потпомаже оне стручњацима, који би хтели да држе таква предавања по разним крајевима наше отаџбине; и

14. Да промишља и ради и на свима осталим предметима, који свадађају у круг његове радње.

II

О средствима.

Члан 3.

Материјална средства, којима ће Друштво постизавати своје циљеве, ово су:

1. Државна помоћ;
2. Улог чланова помагача;
3. Приход од листа и осталих списа, које Друштво издаје;
4. Приход од заветштања и поклона, које поједини родољуби оставе Друштву;
5. Приход од друштвене привреде; и
6. Приход друштвеног пољопривредног фонда.

III

Права и дужности друштва.

Члан 4.

1. Друштво бира себи управу и чланове;
2. Друштво ступа, у везу с домаћим и страним пољопривредним друштвима;
3. Друштво доставља своја посматрања и одлуке, доносене у интересу унапређења пољске привреде у нашој отаџбини, министру народне привреде;
4. Друштво може на главном збору допуњавати своја Правила, ако то не вређа главне његове основе, а тако исто и пословни ред прописивати.

Члан 5.

Осим дужности, које истичу из Друштвеног циља, Друштво даје на позив министра народне привреде своје мишљење о питањима, која се тичу чисто пољске привреде.

IV.

Састав Друштва.

Члан 6.

Друштво састављају чланови:
 а, добротвори;
 б, утемелачи;
 в, редовни;
 г, почасни;
 д, дописни;
 њ, помагачи.

Члан 7.

Чланови добротвори јесу она лица или правне личности (окрузи, срезови општине, друштва, уставове, предузећа прве и т. д.), који даду на име улога најмање 500 динара од једанпут или почесно кроз 4 године. У ред добротвора улазе, даље, они, који учине поклон друштву у непокретном или покретном имању у горњој или већој вредности.

Члан 8.

Чланови утемелачи могу бити она лица или правне личности, који положе Друштву од једанпут или кроз две године најмање 100 динара на име улога.

Члан 9.

Имена чланова добротвора и утемелача, чији улози иду у непокретни капитал Друштвеног пољопривредног фонда* (чл. 35.) италиће се на видном месту у Друштвеном календару сваке године, а и у другим издањима у којима то буде згодно.

Члан 10.

Редовни чланови могу бити стручни пољопривредници, или они, који својим књижевним или угледним практичним радом помажу да се оствари Друштвена задња. Њих бира Друштво на својим главним зборовима на предлог управног одбора, по саслушању дотичне секције. Једног истог члана могу предлагати две и више секције, а збор га може изабрати у једну или више секција. Секције су дужне учинити ово предлоге управном одбору бар на десет дана пре збора. Све ово не односи се на досадашње редовне чланове.

Члан 11.

Редовни чланови деле се, по близости струци, у секције, којих се име и број утврђује Друштвеним Правлима.

Секције су оне:

I. Секција за ратарство, с гранама.

- а, пољоделство;
- б, ливадарство;
- в, виноградарство;
- г, воћарство;
- д, повртарство.

II. Секција за сточарство, с гранама:

А. Крутна стока.

- а, гајење коња;
- б, " говеда;
- в, " оваца и коза;
- г, " свиња.

В. Ситна стока.

- а, гајење живине;
- б, " влела;
- с, " свиђене бубе;
- ж, " рибла.

В. Ветеринарство.

III. Секција за шумарство, с грамама:

- а, подизање и неговање шума;
- б, уређење, таксација и употреба шума;
- в, шумско законодавство и установе;
- г, лов.

IV. Секција за пољопривредно грађевинство и машини, за технологију и остале примјенске науке у пољској привреди.

V. Секција за пољопривредне установе и законодавство с грамама:

- а, пољопривредне школе;
- б, пољопривредна друштва;
- в, пољопривредни заводи и угледна добра;
- г, кредитне пољопривредне установе;
- д, пољопривредно законодавство;
- ђ, пољопривредна статистика;
- ж, међународни уговори, у колико се тичу пољске привреде.

Досадашњи редовни чланови унесују се сами у једну или више секција.

Потоњи редовни чланови бираће се на самом збору за једну или више секција (чл. 10).

Даље уређење о секцијама и њиховом раду изложиће се у Пословнику „Српског пољопривредног друштва.“

Члан 12.

Почасни члан може бити сваки онај, кога Друштво за његове заслуге по напредак домаће пољопривреде и постизање друштвеног циља, за таквог избере на свом главном збору, а на предлог Друштвене управе.

Члан 13.

Донисни члан може бити сваки, који се понуди, да ступи у стручну повезану везу са овим Друшвом и управом Друштвене првми ту понуду.

Члан 14.

Члан помагач може бити сваки, који друштву на његов циљ даје годишње 4 динара.

Члан 15.

Чланови: добротвори, утемељачи и редовни добијају од Друштва бесплатно књиге, које Друштво издаје, и друштвени лист. А чланови помагачи добијају бесплатно: пољопривредни календар и семе бантованог пошра у вредности 2 динара. Из ово последње само на захтев, а обоје ако уредно плаћају годишње улоге.

Сви пак чланови без разлике имају право, да их Друштво у раду пољске привреде помаже морално, па и материјално, у колико буде имало за то средстава.

Члан 16.

Сви, а нарочито редовни чланови, морално су обавезани да покажу Друштву у остварењу његове задаће било својим научним и практичним радом, санетима и руковођењем поверених им друштвених послова, било најзад и самим уредним посезањем друштвених скупова, у колико је то коме могуће. А чланови помагачи још и редовном уплатом годишњих улога.

Члан 17.

Чланови добротвори, утемељачи, редовни и највише по два изасланика друштвених подружја, имају право гласања на друштвеним зборовима, а сви остали имају право саветовања.

Члан 18.

Сваки члан по свом називу добија пошљу (динарону) од Друштва.

Члан 19.

Чланство престаје:
а, кад сам члан најави, да неће више да буде члан;
б, кад члан помагач не плати улог за две године;
в, кад који члан изгуби судским путем грађанску част.

(настављење се)

СТЕЧАЈИ

Одељку Управе Државне Ергеле у Добричелу потребан је један бантован који има школске сирене, што ће својом сведошћом или добријим уверењем о својој пракси у државним економским заводима у Србији или на страни доказати.

Првенствено право имају Срби, а затим Словени. Плата може бити до 1000 динара годишње; а поред тога стан, огрев и послуга.

Бр. 307. Из канцеларије Одељка Управе Државне ергеле 2. марта 1899. године у Добричелу.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од петит ергеле од једног ступца по 10 пара дан; од осталих ергелих висина по 15 пара од ергеле од ступца.

Већим огласима од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), коак стране 10 дан. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250. еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дан. државне таксе.

За оглашавање више пута 10 од 100 јединице.

Преглед 18. броја Тежака: Чланци: Избор крвача и нерастова за прилод. — Храњење говеда лети. О окончању пошра. — Искрице. — Белсике. — Гласник. — Друштвени и подружјски послови. — Цене огласима.

ПОД МОГНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗДАЈИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 8 ДИНА, НА ПОДА ГОДИНЕ 4 ДИНА. ДРУШТВО ЧЛАНОВИ ДОМАЋАМА ЧЛАНОВИ СВЕХ ДРУШТА ПОДРЖИВА, ОСОБ. НЕКОЈЕ ВОЈНИКЕ СТАВНОГ КАДРА И ЧЛАН. МАВАСТУГА И ПЕЖОРАЦ. ЗАДРУГЕ ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ПОДА ДИНА, АКО ПОМОЖУ ПУТОВАЊУ УНАПРЕД ЗА ПЛУ ГОДИНЕ, ВАН СРБИЈЕ, НА ГОДИНУ 10 ДИНА, ИЛИ 5 ФОР. А. КР. ПО СРБ. ПОДОБРНИКОВА ГИТЗЕЛМА И ВЕЛИКОМ ЧЛАНОВИ КИО И СРПСКЕ ОКМОБРАДНИКЕ ЗАДРУГЕ И ЧИТАОНИКЕ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 3 ФОР. ИЛИ 2 ФОР. А. КР. САД УПЛАЊИ МОЖЕТЕ ПУТОВАЊУ И НАД СМ. ОБИЉАТИ СМА ОДНОГ ЗАУЗЕМА ВРЕМЕ ПОДА ЧИ. ЧИ. СМ. И ЛОКО СЛАТА. ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ ГИТЗЕЛМА И СРПСКОМ ПОЉОПРИВНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ВРЖАЈУ И ПОШТА. НА ОСНОВУ ЗАКОНА ОД 1888. Г. № 294. ВРЕМЕСКОГ ДРУШТВИНУ ПОШТА БЕОГРАДУ.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊИ:
СРПСКО ПОЉОПРИВНО ДРУШТВО

ПРИЈЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лесо, Д. Ж. Станковић, М. М. Савић, П. Т. Тодоровић, А. Живковић и Б. Д. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЈИЋ

Ч Л А Н Ц И

ПУТСТВА ЗА УЗИМАЊЕ ПРОБА ЗА ХЕМИЈСКЕ АНАЛИЗЕ

Често се дешава, да се разни пољопривредни предмети шаљу на испитивање. Како врло многу зависи од тога, да ли је проба добро узета и тако послата на место одређена а да се на путу не промена и не поквари, то држило за потребно, да дамо кратка упутства, како пробе појединих предмета треба узимати, када су оне испитивању намењене.

У главном може се рећи: да пробе треба узимати онако, како би оне што верније и приближније представљале право стање онога предмета од кога су узете и одговориле ономе послу ради кога су узете. Није све једно узети пробу на како и ма колико, нити је ма лако снаковати и послати. Ако се оно закључари и не ради како треба, биће често погрешно а често и изливно

и нишљиво ради анализе и испитивања. Јер на пример, ако неко хоће, да пошаље пробу земље ради анализе, на узме једну шаклу — две земље са ма ног места, може случајно узети баш онај део, који случајно има више, ређице преча, него што га земљиште у ствари има. Исто тако, ако неко хоће, да аналише усев и друге предмете, па изабере најбоље или најгоре примерке, онда свакико анализа, коју добије, неће бити она, коју негов усев и други предмети збоља треба да имају. Тако исто, ако неко пошаље вина, ракије итд. на их анализе у каква прљав суд или их овлаш зачепа, често пута само артиџом или кољачником, онда се може десити, да томе пићу поквари узеу, боју итд.; а сем тога пиће се може лако проузети и а од испарења изгубати један део и то баш најглавнији, алкохол; те ће с тога послато пиће бити слабије и другаче него што је оно, што је у бурету, од кога је проба узета. Па и кад се недовољна количина послаше, може често да омете испитивања.

Прваком узимања проба не треба се руководити, да она што мање труда стানে, нити пак треба при одређивању количине тврдити, већ послати како и колико треба.

* * *

Земља. — Земља није једноставна целина, већ је она смеша многобројних састојка. Однос у коме су ти састојци помешани није увек исти ни код једног истог земљишта. За то се треба трудити, да се добије баш таква проба, која ће што приближније одговарати земљишту са кога је узета. Кад се хоће да узме проба са једне ниве или из винограда, онда треба узети земљу са што више места на томе земљишту. То се чини кад се на том земљишту ископају 5—12 рупа. Број рупа зависи од величине земљишта. *Рупе треба да су дубине 25—30 см. а ширине 30—40 см., стране рупе треба да су дивране* (однесне). Исто рупе треба да су по целом земљишту по могућству равномерно једна од друге удаљене. Све земљу из тих рупа треба од билих делова и крупног камена очистити и нажалово количинам или котарицама донети на једно место, по могућству највише место, и ту треба *сву земљу (доплати) што је могуће боље измешати* и од такве смеше узета 4—5 килограма, из ту количину у касни пластеници чачки или кеу уезути на заветаци или заштити и тако на анализу послати. У облицици приликама довољно је узети пробу земље само са *орнице* — 25 до 30 см. дубине —, ну кад се хтели землице ризати или дубоко прекопавати нарочито за *винограде*, треба поред те пробе узети одвојено и пробу са *адранице*. А то се узима из оних истих рупа из којих се прву пробу узела; те рупе треба добро очистити од орнице, па од те дубине (30 см.) до 60 или 80 см. (ово последње за винограде) узети пробу на онај исти горепомнати начин т.ј. да су стране рупа дивране, сву земљу донети на једно место и добро измешати итд. Ну од те пробе (адранице) довољно је слати само по 2 килограма. Појављује је, да на свакој проби треба назначити, да ли је она са дубине 30 см. — орница, или од 30—80 — адраница. Добро је поред назива на самој кесници у саму земљу метнути и једну недугавицу на којој треба да стоји одакле је земља.

Ако се приметити, да је земља са једне исте ниве или винограда *различита* т.ј. један крај несукна а други глинуша или кречуша итд., онда треба узимати пробе засебно од оба дела и одвојено их слати.

Зелени сточна храна. — Кад се хоће да пошаље сточна храна, која је још на ниви или ливади, онда исту треба повосити или пожњети на неколико места па све оно добро помешати и од таквог измешаног послати 2—4 килограма. Ако је сточна храна већ покосена, то треба бар са десетину места узети по један рукавет и све то добро измешати и од тога тек послати пробу.

Ако се хоће сено да пошаље, онда га треба узети са сивашињег и са унутрашњег дела и то са неколико места те све заједно измешати.

Сточну храну треба шалати или у пластеници кесала или у кутујама и салдуцама.

Иста. — Проба жита може се узети двојак: 1) зауче се рупа на више места у жито и извауче по једна

прегрет и све ово измеша, 2) узме се једна повећа количина жита и растури на какво чисто место, плаћно или повлаву и то тако, да слој истог жита буде највише једну шаку дебело, па се онда прено целе дужице или ширине повуче све жито ковако шака може да заузме. Проба да износи најмање 2 килограма а треба је слати у пластеној врећци.

Овако се жито узима проба и од *пасуља* и другог сличног поврћа.

Кад се шале покрупен *кукуруз* треба изабрати клипове разне величине, или клипове једне исте прете одвојено од других прета.

Семење. — Као што се узима проба жита исто тако треба узети и пробу семенца. Ако се налази семе у више врста или врста, то онда треба узети пробу из сваког врста и све заједно помешати. Слати пак треба по 200 до 500 грама према томе, како је семе; ситуијег слати мање а крунчијег више.

Воће. — Воће треба врло пажљиво сагати у котарице и то тако, да дође један слој воћа а један слој какве неке материје, — најбоље маховине а по том племе, сламе артије и друго. — Приликом шалова не треба шалати наједан покварен, тврдо нити убијен примерак. Исто тако не треба шалати ни само најбоље примерке већ узети одсеком разне врсте примерака. Од ситуијег воћа треба слати до 2 кг. а од крунчијег до 5 кг. Нарочито треба обратити пажњу при шаловању *грожђа*, да зрна не буду трљана или поцуцана, ако таквих има треба их пажљиво очистити. Све тога треба сваку врсту засебно шалати.

Млеко. — Млеко једне или обе нучке треба добро измешати, јер се стајањем одвојава маст у горње слојеве. Пробу треба узимати у часу добро опорану боцу и добро је зачепити запушачем од лугте. Ако проба има да буде путује, то да се млеко не би покварило, треба ну додати једно 5 кубних см. раствора калијум бихромата. Онај раствор гради се, кад се 5 грама чистог калијум бихромата (добава се у апотеци) раствори у 100 куб. см. дестилисане воде.

Млека треба послати $\frac{1}{4}$ до 1 литра.

Масно производе — сир, масло треба слати у стакленим флашама или земљаним судиоцима или још боље у малам па тај цил направљеним дрвеним кацимама; све ово треба, да је добро затворено. Шалати треба најмање пола килограма.

Вино и друго итд. — Вино и друго иће треба послати у добро опорану боцама, није треба једном и самити тити шаћен исплаћнути.

Ако се жели, да изврши само обична анализа довољно је послати само 1 боцу $\frac{1}{4}$ или 1 литра, а ако се жели целокупна анализа, онда послати по две боце истог ића. Боце треба да су добро зачепљене и то новим запушачима; није рђаво иста и првенци носког зачепљати.

Коренасти плодови, реис, кромпир итд. — Да би се узела иста више средња проба, треба узети не само највише примерке, већ их треба узети од сваке врсте крупне средње и ситне и то крунчијег 10 а ситуијег до 20

ковада. Све примерke треба добро од земље очистити и послати их у какву pacuћu или у сандуку.

Кад год се каква проба за испитивање шале, треба утек тачно означити шта у истој треба испитивати.

Милан Ј. Вајат

НАЈНОВИЈИ ОГЛЕДИ И ИСКУСТВА ПРОТИВУ ПЕРОНОСПОРЕ

О Пероноспору или „Шламењачи“ тој опасој болести на виновој лози, која нам већ од толико година берибе грожда омета, па је, скоро равно са антропоном, и многе винограде осушила и упропастила. — Ипацио је прилично и код нас. Али испитивања и огледи у начину и средствима за поуздано и потпуно сузбијање ове опасне болести не заустављају се само на досада познати. Нагло и постепено повишавале се цена *плавог камена* (модра глина, сувог бакра), који се доскора употребљавао као једино средство за сузбијање ове опасне болести, постало је животно питање за успех и корист од *винодела*. Потреба и потражња *плавог камена*, која се иначе ограничавала само на Фарберсто, телеграфско и галаволацкосту и апотеку, употребом у *виноделу* достигла је непроватно високе размере. Сама Француска третио године на 35.000 тона *плавог камена* у вредности око два и по милијуна динара!

Велика потреба и потражња *плавог камена* у *виноделу*, у вези са скапањем *цена бакра*, који налази све већу употребу у примени електрицитета (телезона, електрична осветлања, електрич. железница итд. итд.) утиче на стајно и нагло повишавање *цена овога средства* за сузбијање Пероноспоре, да се не могу предвидети границе докле ће оно скапати *цена њи*. У Паризу је још 1896. год. била *цена плавог камену* 48 динар од 109 кил., а данас му је *цена 70 динара!*

Страна пољопривредна штампа, а у првом реду француска, пуна је у последње време извештаја о новим практичним огледима и научним испитивањима, који се односе, с једне стране, на пажљивије корисне *замене плавог камену*, а с друге стране на начин *борбе* противу ове опасне болести, како у погледу *количине средства* за сузбијање, тако и у погледу *спречавања штета*, као и у времену употребе, да се поуздано дејство постигне.

Ми ћемо у наставку њих редовама, а у најкраћим погледима, унапшт читаче *Тележко* са најважнијим новим огледима и искуствима у овом погледу, желећи да наши *виноделци* извуку одатле практичну поуку за успешнију и поузданију борбу противу ове напасти на нашим виноградима.

I.

Познато је да је узрок овој опасној болести на лизи *винове дозе*, као и у свима њеним зеленим деловима, *једна врста гљивица* (*Plasmotium viticola*), која се у новопазиме за њу *принимаче* несправљено брао *размножава* и за неколико дана све наде *пољопривредника* упропаста. Познато је, и искуством и практиком доказано, да је као *предохрани* од ове опасности поуздано средство *прскање* виноград тако *званом бордошком течиношћу*, т.ј. смешом раствора *плавог камена* и *креча*, — *ако се оно у време најважније и правакно изведе* и *ако је течиношћу добро и пажљиво спремавана*. Али, којим начинима и *чиме* раствор *плавог камена* и *креча* дејствује на сузбијање Пероноспоре — још није науком потпуно утврђено. Да то је врло важно знати и за *практичних* разлога ради *поузданије борбе* против ове болести. Чинени огледи у последње време и ако још нису ушли читаво светлост у овај предмет са теор-

ијске стране, ипак наговештавају *практичне* и *корисне* резултате.

Мисао се, а тако је *држао* и *професор Миларде* који је *први* почео употребљавати *смену плавог камена* и *креча* противу Пероноспоре, да *бордошка течиношћу*, *прскања* по *лишћу*, *увинодела* *лишћу* ове *гљивице* и *дејствујући* као *отров* за *гљивице*, *штети* *лозу* од *ове болести*.^{*)} Последњим научним испитивањима доказано је, да је *овакво мишљење погрешно*.

Недавно изашла је у *виноделском листу* „*Weinbau und Weinhandel*“ врло интересант расправа од *Др. Р. Адерхолда*, који је и „*Weinbau*“ у једном од својих последњих бројева у *изводу* прештаћана, у којој *износи* и *своја* и *друга* научна испитивања на овом предмету и са којима *ћемо* и *ми* *урадно* унапшт читаче.

Др. Адерхолд *одмах* изјављује како је *погрешно* мишљење да *плавине бордошке течиношће* *попрскање* по *лишћу* *уништавају* *лишћу* или *семе* од *Пероноспоре*. *Рум* је *први* доказао, да *споре* *гљивице* која *протуркује* *болест рбу* на *лишћу* *кицају* у *самој бордошкој течиношћи* *ни* на *качи* *њеној*, а *посматравања* и *испитивања* *Франка* и *Бригера* утврђено је *исто* и *за* *семе* од *гљивице* Пероноспоре. *Др. Адерхолд* је *сам* чинио *огледи* на *спирани* *једне* *гљивице* *Facicladium pirinum*, која *приничаво* *познате* *врсте* *крече* на *лишћу*, *мадарина* и *пладу* *прушке* и *која* се *болест* *такође* са *успехом* *сузбија* *прскањем* *бордошком течиношћу*, *на* је *нашао*, да *споре* *ове* *гљивице* *не* *само* *што* *остају* *живе* *него* и *кицају* и *на* *самим* *кашима* *бордошке* *течношће*, *било* *пре*, *било* *после* *каше*.

На *чиме* *онда* *дејствује* *бордошка течиношћу* на *сузбијању* *болести* *кад* *она*, *као* *што* *се* *види*, *не* *трпује* и *не* *убија* *клице* *пероноспоре*!

Многострани *посматравања* утврђено је, да *виноградни*, *правилно* *запрскава* *бордошком течиношћу*, *увећ* *бујичи* и *напредније* *изгледају* и *у* *овим* *годинама* *код* *нас* *Пероноспоре* *од* *павиграда* *који* *нису* *прскани*, *ка* *да* *се* *ни* *на* *јединим* *ни* *на* *другима*. Пероноспора *није* *појављива*. Узмите и *омогруте* *како* *лист* *правилно* *попрскано* *бордош* *течношћу* и *поредите* *та* *са* *здравијим* *листом* *који* *није* *прскао*, *на* *ћете* *узочит* *велику* *разлику*. *Попрскави* *лист* *је* *дебљи*, *мекшији*, *нише* *кожаст* и *здраве* *успато-зелене* *боје*, а *непопрскави*, и *ако* *је* *здрав*, *тањи* *је*, *нежији* и *отвореније* *боје*. *Оно* *су* *урачли* и *практични* *виноделци* *који* *одана* *прскају* *своје* *винограде* *због* *Пероноспоре*, *на* *то* *чине* и *у* *овим* *годинама* *кад* *ипр* *због* *овог* *времена* *нема* *опасности* *од* *ове* *болести*, *јер* *су* *уверени* *да* *је* *попрскави* *човек* *бујичи*, *здравији* и *да* *се* *дасира* и *плад* *дасило* *боље* *развијају* и *врне* *добрају* *него* *код* *непопрсканог* *човка*.

Рум *принице* *оно* *новона* *дејство* *бордошке* *течношће* *бујиче* *и* *здравије* *воли* *њеној*, *чиме* *се* *човек* *ојача* *те* *лакше* *одолеће* *вишав* *болести*, а *Др. Адерхолд* и *тој* „*бујиче*“ *воли* и *у* *томе*, *што* *се* *на* *попрскаван* *листу* *изврше* *наесни*, *досада* *неиспитани*, *хемички* и *физиолошки* *процеси*, којима *лист* *тако* *отворен* *да* *на* *љезу* *семе* од *гљивице* *ствани*, *качи*, *али* *клица* *не* *може* *да* *пробије* и *продире* *својим* *пунтеним* *коренићем* (*мишлени*) у *клицу* *гљаве* *листа* *те* *да* *на* *напреду* *његовом* *ствара* *оно* *брањаво* *крпе* (*конидије*), *које* *листу* *ништа* *друго* *него* *милијуни* *саћаних* *спора* (*спора*), *способних* *да* *даље* *клицу* *кад* *их* *нетар* *на* *попрсну* *здрави* *листа* *наесе*.

(ставиња се)

^{*)} И код *наших* *писца* *о* *Пероноспори* *овакво* *је* *мишљење* *било* *утврђено*. *Види*: „*Пероноспора*“ *и*тд. од *М. М. Савића*, *Виноград* 1898. *страница* 4. „*А* *треба* *већ* *већ* *на* *своје* *рисице* *плавог* *камена* *овозован* *са* *наш* *кречом* *наш* *та* *да* *кади* *Пероноспору* *ушати*“ *и* *страница* 12. „*Искуство* и *огледи* *савана* *се* *да* *и* *важна* *важна* *плавог* *камена* *уништава* *клице* *спора* од *Пероноспоре*“.

ЈАВУЧНИ ОГЊАР

(*Circulio* или *Anthrenomus pomorum*)

Ове *паше* глава је црна а исто тако и груди и врат и на свима овим деловима су оне, сиве длачице. Врат и поклонци крила ненто су отвореније боје. На поклонцима крила пружа се од средине ка спољашности по једна сивкаста трака с беличастим пегама, која је прена шава поклонаца нине узкоена. Око траке основна је затвореније боје такође с траговима беличастих мрља. Штитак је бео често с нејасном пругом и петана отвореније боје по плаћина. Ноге су беле а исто тако и пинци а ранаца је рђасто прена. Дужина је нине без ридице 3-5 мм. а у распону има 1-5 мм. Јавља се у јуну, а на воћкама је до априла идуге године.

Сл. 1. Јавучна паша

Првић непа ногу. Глава му је црна. Више је као падувић нарочито по средини. Кожа му је мекана и голашана а на леђима има ред двојних зупчаћа поређаних у виду чешља. Јавља се у априлу и тада је у цветним пунољима јабука или крушака.

Дуга је блато мута, на леђима има кратко бодљиво нараштаје, стражни јој део зашиљаст, а по облику личи доста на будућег савршеног инсекта — пинг. Јавља се у мају; тада је у цветним пунољима поменутих воћака. Креће се врло живално.

Сл. 2. Ранаца јабучне паше

Сл. 3. Ларва (Гусеница) јабучне паше

Пина, *огтар* презими у нуковинама воћака, испод ланаца или у земљи, одакле падази равно с пролећа. Ако је време погодно, онда се већ последњих дана марта може запазити, било да пунзи или леги, тражећи цветне пунољке јабука или крушака. Радје се задржава на јабучним пунољима но на крушковима, зато што се пунољци на јабукама развијају ненто дојнице а и спореје од крушкових.

Женка по оплођену шабде пунољке и у овима спосе по једно јаје. Често пуна шабде једни пунољак и на више места али у сваки отвор не оставља јаја, већ само у један, а шабда их на више места, како се држи, ради тога, да пунољке омете у развијању. Јаја су бела и мекана, двах пина ламести ридицом на два јаме и то је све што ради оно тога. Неколико сиво мекана у ставу су навети јаја у свима пунољцима једне воћке. Ако се деси да је по поштено јаја за 8—14 дана лето време, на латим за 11—21 дан ружно време, онда је то жива годза за развијање овог штеговине јер у том случају првић надрваца пунољак, тј. остане га у развијању а сам се при том развије потпуно. Цветни пунољак, у коме је, отпочио штеговина шутрва, латирвају му све делове. Пунољак због тога свено, али не опадне, а горњи листови покрце као да су огорели. Обратно, ако је непрестано лето време, онда пунољак одмалу у порасту, наднадрваца првиће, тј. штег се отвори потпуно и првић — свичва.

Да се првић претвори у лутку, потребно је да у пунољку проведе од дана кад намили на јајета, што бина носе 8—14 дана, а лутка, да се претвори у савршена инсекта, огњара, треба да буде у пунољку најмање 8 дана. По томе, да се развије савршен инсекат треба да прöhe оно пет недеља.

Савршен инсект проседе на воћкама све до јесени и да све то време оплетти само неколико листова. Савршен инсекат по време живи дуго и није штетан, а његов првић, ларва, живи врло кратко и врло је штетна.

Сл. 4. Цветни делови вападути јабучном пашом.

Где се огњар усели, тешко га је утаманити, па и кад се то постигне, штета се отклања само у идужим годинама. Да се утамани препоручује се стресале инсеката с воћака у чаршаве и уклањање „огорелих“ пунољака, нарочито с пшених воћака. Делљиви појас од мале је вајде, јер нине где не могу пузати — прелеге. Зато не остаје ништа друго него да се за сађење узимају оне сорте јабука и крушака у којих су пунољци добро затворени а које цветвају дојнице али брзо. И „шћешем“ и оривањем воћака на време, нарочито слабијих, потпомаже се брже развијање и цртање пунољака, те зато и оне радие не треба пропунати.

В. Д. Т.

ПРЕРАЂИВАЊЕ МЛЕКА

Италије о *Прерађивању млека* покренуто је у нас недавно. На његовом решењу радила је и државна полпривредна управа и Српско Полпривредно Друштво. Поинијући то само ради подсећаја и ради везе, ми ћемо овде да свратимо наизву читалаца *Тешка* на једни *Извештај*, који је аустрајском министарству народне привреде поднео једна госпођа, *путна учителица* за *млекарство* у *Тешкој*. Тим жељиво и са своје стране пружити један мали прилогак питању о прерађивању млека у нас а у исто доба и као предмет за размисаљање пред дљаним корацима, који би се у оном погледу предузелли било од стране Друштва, било од стране државне полпривредне управе.

Извештај овај говори о млекарској заводи у *Ханелу* у *Хановранској*, пшала та је госпођа *Берта Полак* а штанилао само министарство народне привреде у *Аустрији*.

Сам *Извештај* гласи:

Млекарски завод у Хажељу има задатак да у служби *млекарства* свој рад развија у три правца и то:

1. Као никога до *млекарства* ни треба да спрема ваљано особље, које би одговорало захтевима, који спаким давом у *млекарству* бивају све већи и већи;

2. Као *станица за испитивања и огледе* ни треба да предузима свакодневна испитивања у *млекарству* и да вршењем самосталних огледа доприноси решавању општих *млекарских питања*, и

3. Као *станица за давање обавештења* ови, напоследку, треба да буде приступачни њима, којима би какав стручан савет био потребан.

Школи за млекарство као прво научно средство стоји на расположењу *млекарског Удружења*, у коме *млекару* ученици практично раде под руковођетвом *руководитеља* и *главног сирара*. Овај *млекар* подигао је 1892. године по плану, који је израдио *наставник млекарства Мертене* а машинско уређење извршила је *фирма Ед. Алборн*, из Хилдесхајма.

За *палачене млека* — *бућкање* — при отварању школе било је: *једна данска центрифуга* (систем *Бурнајстер* и *Вајне*), која *израђује* по 1200—1400 *кг*. за сат и *један Аља-сепаратор*, који *израђује* по 800 *кг*. у сату. Од тога доба *набављена* је још *једна Балана-центрифуга*, која *израђује* по 750 *кг*. за сат, *четврти систем центрифуге* заступљен је *једним малим ручним Викторија-сепаратором*.

Сирница има казан за *сирене*, одељење за *сољење* и *подрум* за *дозревање сира*. Свега има три казана за *сирене* и та су постројења тако *уједнена*, да се могу да *израђују* *уједно* *сирци* највиокачине врста. Овакво уређење много *припомаже* те се *ученици* могу да *упознају* са свима *радовима*, који се у *сирарству* *јављају* а да се при том *сирарство* *ишак* не мора *падати* у *великом* *размеру*.

Да би се *добили* *пун* *сигурности* *основи* за *испалачивање* *млека* по *садржини* *масних* *делова*, *усвојено* је. Да *месечно* *најмање* *четири* *пута* *узимају* *средње* *пробе* *од* *млека* *сваког* *појединог* *члана* *Удружења* и да се *одређује* *садржина* *масних* *делова*. *Даље*, у *целу* *контроле* *прераде* *млека* *сваког* се *дала* *испитују* и *пробе* *посног* и *масленог* *млека* по *нахојној* *садржини* *масних* *делова*.

Б Е Л Е Ш К Е

Какав се храна не сме дати кравама. — Берлинска полиција пронашла је, *какав* се *храна* не *сме* *дати* *кравима*, *којима* се *млеко* *дела* *откривају*. Тако, *кравца* се не *сме* *дати*: 1. *Фабрични* *отпади*, као *китке* *травине* из *пиварских* *заврлада* („*палемпа*“), *меласа* и *преперате* *ове*, *решни* *реслице*, *кромпирни* *стружаници*, *испечени* *делац*, *пирначно* *брашно*, *брашно* *од* *меса* и *криш*, *свеже* *и* *ј*, *неусушено* *пшенице* *дрожнице*, *па* *огла* — *репачне* *погаче*, *слачачич* *погаче*, *погаче* *од* *ринисуса* (*краве*), *памучног* *семена*. 2. *Прекрива* *од* *трава*, *граховице* и *кучица* (*дунина*). 3. *Слама* *од* *трава*, *лећа*, *граховице* и *вучица*. 4. *Рене* *свих* *врста* и *сирови* *кромпир*. 5. *Листе* *од* *рене* *од* *крупца* и *друге* *врсте* *зелене* *сточне* *хране*. 6. *Отпади* *кујски*. 7. *Пасењива*, *узгелад*, *труда*, *висела* *или* *за* *други* *начин* *укараена* *сточна* *храна* *ма* *које* *врсте*.

Да ли ће се и у нас *надгод* *уследати* *на* *оваке* *примере*?

Станица за млекарска испитивања и огледе *при-* *дета* је *лабораторија* од 48 *квадратних* *метара* *основне* *површине*, $3\frac{1}{4}$ *метра* *висине* и са 4 *прозора*, с *цевима* *за* *девођење* *гаса*, *воде* и *паре*. *Ова* *лабораторија* *има* *потпуно* *све* *новине* *сираре* *за* *испитивање* *млека* *као* *при* *одређивању* *масних* *делова* *тако* и *при* *ареометријском* и *аналитичком* *испитивању*.

Као *Станица за давање обавештења* овај *завод* у *великој* *мери* *издаје* *потопоре* у *управитељу* *Др Вијсту*, који *долази* на *саветована* и *скупоне* *полупривредних* и *млекарских* *удружења*, *даје* *своје* *мишљење* и *оцене* о *постројавању* *млекара*, *обавештења* о *млекарским* *питањима*, и *тако* *даље*.

У *млекарској* *школи* *држе* се *шестомесечна* *предавања* и *док* *она* *предавања* *трају*, *ученици* се *деле* у *три* *реда*, *којима* *припадају* *ови* *радови*: *палачене* *млека*, *кравачне* *посног* *млека* и *сирене*; *палачење*: — *бућкање* — *палачење* *масла* и *испитивање* *млека*. *Ученици* се *задржавају* *при* *свима* *радовима*, који *обухватају* *поређивање* *млека* у *заводу* и *ту* *налице* *подесну* *прилику* да *потопно* *изуче* *млекарске* *послове*.

Ученици *добивају* *стан* и *храну* у *заводу* и *за* *то* *као* и *за* *пекотину* *практичку* и *теоријску* *наставу* *плаћају* по 360 *динара*.

Напредни *слушаоци* *плаћају*: *за* *бањене* *до* 4 *недеље* по 60 *динара* и *за* *сваку* *даљу* *недељу* по 15 *динара* а *за* *стан* и *храну* *брину* *се* *сами*.

По *свршетку* *шестомесечног* *курса* *држе* се *испити*, *после* *којих* се *спаким* *ученику* *издаје* *Уверење* о *успеху* и *учењу*, о *палачању* *и* *т*.

Теоријска *настава* у *заводу* *обухвата* *свакодневно* по *три* *часа*, *које* *држе* *управитељ*, *помоћници* и *два* *учитеља*.

Овај *млекарски* *завод* *поређио* је 1895. *године* *свега* 3,545,021 *кг*. *млека* (дакле *приближно* по 10,000 *дневно*), *од* *којих* је *прерађено* у *масло* и *сир* 3,342,260 *кг*.

* * *

У *овај* *завод* *често* се *изашлима* *питомци* *аустројског* *министарства* *народне* *привреде*, а *такав* *један* *питомца* *била* је *и* *госпођа*, *чији* *сино* *Извингај* *мало* *час* *призвали*.

Употребљавање шумских криваца на шумске и друге полупривредне радње. — „*Чл. 97. закона* о *шумцама* *дозвољено* је, да се *осуђена* *лица*, по *одредбама* *оног* *закона*, *могу* *за* *време* *трајања* *осуде* *употребљавати* *на* *шумске* и *друге* *полупривредне* *радње*.“

Од 1. *Септембра* 1898. *године*, *када* *су* *почеле* *важити* *измене* и *допуне* у *закону* о *шумцама*, *било* је *код* *политичких* *власти* *на* *извршењу* *преко* 500 *судских* *пресуда*, *којима* је *кажњено* *ви* 2000 *лица*. *Овај* *број* *лица* *имао* је *да* *издржи* *укупно* *на* 20,000 *дана* *затвора*.

Вредно *би* *било* *знати*, *да* *ли* је *она* *законска* *одредба* *примењивана* *над* *кривцима* у *коме* *год* *среду*, *на* *које* *су* *радње* *кривци* *употребљавани* а *са* *таквим* *успехом*?

Мил.

Г Л А С Н И К

Замка виноделско-воћарна школа у Букову. — Она школа, која траје 3 зимска месеца: децембар, јануар и фебруар, завршила је ове године свој течај са испитом ученика који је био 25 фебруара о. г. Школу је похвалило 24 ученика и толико их је испит полагало. На испиту је, као и пређашњих година, председавао председник крајинске Подружнице Српског Пољопривредног Друштва, г. Јос. Стојићевкић, прота. Успех су показали: у свези одличан њих 6 ученика, а остали су били врло добри и добри. Награђени су 15 ученика, и то: 3 првом наградом по 25 воћака, 3 другом наградом по 20 воћака, 3 трећом наградом по 15 воћака, 4 четвртном наградом по 10 воћака, и 2 петом наградом по 5 воћака. Осим тога свиња је дата по 1 кванта „Плавењача“ од М. М. Савића.

По месту било је ученика из: Михаилова (9), Рајин (7), Смедовца (3), Кладова, Брестовца, В. Изора, Плана и Ман. Вукова (по 1). По годинама било је најстаријих од 24 године, а најмлађих од 15 година.

Овом школом Виноделско-Воћарна Школа знатно се попуњавала према Крајини. Причајући у њу порасније младиће она врши јак утицај на ширење научних знања и праксе у оном крају, који је у томе потребитији него да по ма који други у самој отаџбини. И у ствари, млађи који сврше ову школу одвајају јако својим напреднијим радом, одлучиошћу и истрајношћу; и није реткост, да су они почетници многи напредњака у свом слогу. С тога, као установа, замка школа у Букову је веома оправдана; и било би, по нашем мишљењу врло корисно исто такву школу засновати и у другој некој вишој пољопривредној школи, разуме се са другим задатком, — бар дотле, док се не установи у њеној близини *пољопривредна станица*, која ће предузети посао на себи. У Чешкој овака скоро

нишка пољопривредна школа има и своју зинску школу, а на много места има их са засебном управом, и оне силно потпомажу ширење научних и практичних пољопривредних знања у народу.

Попуњавање у окр. крајугејачком. — Вредни подшумар г. Коста Којичковић, продужио је започета попуњавања, на којима је био отпочео рад пређашњим окр. шумар. Ма да се оно попуњавање по врши сејањем и садњем, по прости ставањем под забрану на основу *Закона о шумама*, и брањеним чувањем од даље сече и сточајер пречиста појединих огољених шумских предела, ипак је то велика добит за наше шумске прилике. Тако, овим је осигурана околна лековита *кисела вода* у Аран-Ђеловцу; ублажила су се оне стране прљаве у Благавцу; почили су се подмињавати шумски предели: *Главова* у Шаторији и *Ковчача* у Лујачанима; поновиле су вртлетне стране у Рамачи, а стављене су под забрану шумске голети у Бубареву брду и Претовома, у Радмиловићима, Борчу, Кинђи, Драгошљацима, Вучковици; ошаме Котрашке Голети и Сабачача. Класира и многе друге голети, које су досада од стране подшумара г. Којичковића ошаме и ограничене и на његов предлог по решењу Господина Министра Нар. Привреде стављене под забрану на основу чл. 34., 66., чл. 81., под а, б, и а. и чл. 87. *Закона о шумама*.

Нема сумње да ће и надлежним општинама служити на понов, ако се зближски постарају и потпомогну ово попуњавање, које ће у првом реду њима од велике користи бити, пошто су ње и саме општине увиделе даје последње неважњито несењених шума на појединим странама и ливацама. Ј.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ПРАВИЛА

„СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА“
КОЈЕ СТОЈИ ПОД НАЈВИШНОМ ЗАШТИТОМ
ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАШТВА КРАЉА СРБИЈЕ
АЛЕКСАНДРА I.

Правила од 24. Марта 1887. године

Измене и допуне од 18. Фебруара 1888. и 30. Јануара 1892. године.

(НАСТАВАК)

V.

Управа друштва и њене дужности.

Члан 20.

Друштвену управу састављају: председник, дивнаст одборника, блајакши и секретар.

Председник, односно потпредседник, са секретаром и блајакшом представљају друштвено административно особље, а сви укупно са одбором састављају друштвену управу или „управни одбор.“

Члан 21.

Председника, потпредседника, одборнике и блајакшица, бира главни збор на две године; по одборнике тако,

да сваке године половина од њих одступа и другина се попуњава. Који ће од првих, изабраних по овим Правилима, одборника одступити, и то првог издуже главни збор, решава ће они сами пошком између себе. Они одборници који одступају могу од истог збора понова бити бирали и изабрани.

Секретара бира друштвена управа.

Сви пак бирају се само из редовних чланова, а за секретара онај, који поред тога, докаже стручну пољопривредну опрему и познавање наших пољопривредних прилика. Састав одбора ваља да је такан, да по могућству буду заступљене све струке пољске привреде.

Члан 22.

За разрађивање стручних, практичних и канцеларијских послова, административном особљу припадају се у помоћ: један економ и остало особље, које се буџетом предвиди.

Њих бира друштвена управа.

Члан 23.

Секретар, економ и остало стручно особље бираће се стечајем, и са њима ће се правити уговор најмање на једну, а највише на три године. Отказ службе може бити најмање на два а највише на три месеца у напред, а једне и друге стране, а продужење уговора сме се завршити само у току последња два месеца његовог рока.

Одбор одређује ближе услове у стечајима, а у угворима ближе дужности, одговорности и права дотичног особља.

Члан 24.

Председник председана у седницама одборских и на главном и извршном друштвеном одбору, пази да се ради по Друштвеним правилима, сазива чланове у одборске седнице и на зборове, и потписује сва акта у име Друштва; пази нарочито на администрацију и редакцију друштвеног органа „Тешака“.

Но ако је председник за вршење ове дужности спречен, заступа га у свему пуномоћно потпредседник; кад би и овај био спречен, онда по годинама најстарији члан одбора.

Међутим, председник и потпредседник могу руковођење послова по оној глави изнећи себе и распоређивати, нарочито у последу чисто административно-канцеларијског и спољног практичног рада.

Члан 25.

Дужности секретара ове су: да води записник у седницама одбора и зборова (осим повремених), да води Друштвеној кореспонденцији, да рукује пољопривредним справима које Друштво наружује; да се стара о издавању и распоређивању оних дела, које Друштво prima и награди; да потписује према председнику сва Друштвена акта осим потписаних; да чува и одржава у реду пољопривредну збирку и књижицу Друштвену; да израђује извештаје о Друштвеној радњи, па да их при збору на 20 дана предаје извршном одбору, те да их он преко Друштвеног органа, а по могућству и других новина, предаје јавности, — и за све то одговара морално и материјално.

За канцеларијске послове, а нарочито за руковођење радом на угледном добру и у друштвеном врту, за руковање справима и алатима у друштвеним зградама, економ је секретару стални помоћник.

Члан 26.

Благајник врши ове послове: води тачан и уредан рачун о примању и издавању Друштвеном; прибира приходе и изналажује одобрене Друштвене издатке; подноси главном одбору годишње рачуне, који имају уна у извештају, пошто их претходно саопшти извршном одбору (тако и овај их приноси и овера; даје одбору па крају сваког месеца биланс о стању благајнице; потписује према председнику сва новчана акта и за свој рад одговоран је; рукује Друштвеном благајницом и држи кључеве од ње, но за сваки издатак потребно је одобрење и потпис председника.

Члан 27.

Извршни одбор врши ове послове: доноси одлуке о предметима, који спадају у круг Друштвене радње (чл. 2.); бира секретара, уреднике листи и других издатака, економи и остало особље, и одређује им плату из буџетске цвер; одређује услове за стечаје и саставља уговоре; наређује издатке по прорачуну, који редован збор одбира; одржава пословну везу са свима надужанима и страним пољопривредним Друштвима; саставља прорачун за главни збор и друге предлоге; одређује награде за чланке и списе; прегледа па крају свакога месеца биланс о стању благајнице, који му благајник има поднети; израђује предлоге за унапређење пољске привреде и доставља их министру народне привреде, и ради у оштеће све оно чине се Друштвеним цља може постати.

Члан 28.

На предлог секција Извршни одбор расписиваће награде ради запошљава напредних начина радње по свима гранама пољске привреде (чл. 2. тач. 4.) на овај начин:

1. Секције ће предлагати награде, а одбор ће од њих расписивати по једну две и т. д. према предлозима осталих секција и према потреби.

2. Награда ће се расписивати за један или више срезова или округа, према врсти напретка који се траже.

3. У предлогу ће секције изложити предлажене услове, који се имају испуњити, па да се добије расписана награда.

4. Свако године ће се расписивати, према потреби, до пет награда, по једна на једну од одређених покрајина (територија).

5. Која се награда, од оних што секција предложи, не расписује једне, расписује се друге године, ако секција не одустане.

6. Награде ће се објављивати на главном годишњем одбору Друштва, и одмах за тим у друштвеном листу и у другим новинама.

7. За награде на такмичење имаће право:

а) Сви земљорадници и пољопривредници, којима је пољска привреда, или која грана њена, једино или главно занимање.

б) Сви они који се, уз друго занимање, баве једном или са више грана пољске привреде, али у ширем обиму.

в) Пољопривредне подружнице.

г) Манастири.

д) Општине и

е) Свака пољопривредна задруга, основана ради рационалног обрађивања земље.

8. Према важности, коју ће имати дотичне радње у врсне расписивања награда, награде се деле на класе овако:

I. Класа од 400 до 500 динара.

II. „ „ 300 „ 400 „

III. „ „ 200 „ 300 „

IV. „ „ 150 „ 200 „

V. „ „ 100 „ 150 „

9. Ове награде даваће се из буџетске партије на потпомагање пољопривреде.

10. Једно исто лице, у једној истој наградној територији, не може добити две узастопне награде.

11. Сем горњих награда (тач. 8.) даваће се и похвалнице.

12. Да ја је ко постигао жељених напредака, и заслужио расписану награду (тач. 3.), решаваће оцњеничати суд од 3 лица, која ће изабрати извршни одбор из редовних чланова овога Друштва и других стручњака. Суд ће решавати на самом месту. Трошак око оног посла подносиће оно Друштво.

13. При досуђивању награда у новцу или у похвалници, између два или више такмичара за исту награду, а кад су доказани напретци сасвим или приближно једнаки, првенствено право на новчану награду имаће онај такмичар, који је по свом положају и занимању зависнији од пољске привреде.

14. Награде ће се раздавати по могућности што свечаније.

15. Ако би награђени желео, да му се место новца набави за исту вредност сипрана, приликом трго, семених и т. д. томе ће Друштво учинити то о споме поднапоном тропку.

16. Имена награђених објавиће се у Друштвеном листу и у другим новинама, и штампати у годишњем извештају о Друштвеном раду.

17. Неиздате награде на терет буџета једне године, због нестезаког рока за такмичење, депонираће се и издата кад се досуде, а докле ће се понова објављивати сваке године на главном годишњем одбору и после овога (тач. 6.), и

18. Ако се награда не изда у расписаном року са окупације такмичара, онда ће се, по истеку рока, такође депонирати, па на првом главном годишњем одбору новона

објавити у оноликом истом року и за исту покрајину, као и први пут, и тек ако се ни у овом другом року не изд, онда ће се по истову истога пратити у приход Друштвене благајнице.

Члан 29.

Управни одбор први све ове послове у одборским седницама, које се редовно држе у 10 дана једанпут, а према потреби могу и више пута. Седнице сазива председник сам, односно заменик председника, а и на писмени захтев бар тројице одборника.

Члан 30.

За пуноважно решавање у одборским седницама, потребно је најмање шест гласова управе, а предмети се решавају простом већином гласова. Но ако су гласови подељено подељени, онда решава она страна на којој је председник.

Члан 31.

Гадња и целокупни напредак Друштвени зависе углавном од доброг рада и заузимљивости Друштвене управе, на с тога изабрани чланови управе сматрају се избором самим као морално обавезани, да редовно долазе у одборске седнице, осим случаја одласка на места и других важних пререза.

Кад који од одборника без узрока престане долазити у одборске седнице, на се и нарочитом писмено позиву Друштвене управе не хтедне одазвати, управа ће га сматрати као да је и престао бити њен члан, а то ће и у свом годишњем извештају напоменути.

Ако би се недозајемски више чланова одбора онемогућао рад управног одбора, председник је овлашћен, да сазове ванредни збор у најкраћем року, ради попуњења уражњених места.

Члан 32.

За веће и значајније радове, као рецензије на дела, разредљиве темата постављених од стране Друштва итд. који би се појединим члановима управе, на било поједице, или комисијски, поверавали да их њих седнице штудирају и израђују, управни одбор може досуђивати и хонорар према важности рада, но који не сме преватићи 50 динара једноме за поједини рад. Рецензије биће дужни да све радове у што краћем времену прегледа и поднесе. Оно вред и за чланове, који не би били у управи, на би ни се такви послови поверавали.

Члан 33.

Управни одбор може решити, да се учини какав издатак и преко одобреног предрачуна, но свега до 1000 динара; али је дужан на првом главном збору то оправдати и грамити накнадно одобрење.

VI.

Пољопривредни фонд.

Члан 34.

За ширење пољопривредног знања и за потпомагање и остварење практичнијег и савршенијег начина гаждовања

у Краљевини Србији, Друштво има нарочити фонд под именом „Пољопривредни фонд.“

Члан 35.

Имањина и прираштај овога фонда састоје се:

1. Из узлога чланова добротвора и утемељача овог Друштва (чл. 7 и 8).

2. На заштетава — легата, било у новцу, било у покретном или непокретном имању.

3. На 10% годишње прихода овога друштва, који по завршном рачуну претекне преко расхода, ако и кад тога буде, који ће се проценат накупавати и уносити у овај фонд сваке године.

4. Из добровољних прилога.

Остатки капитала овога фонда сачињавају досадашњи узлог чланова утемељача, који ће се унести у фонд поштујим изумањивањем из Друштвене благајнице најдаље до краја 1896. године, ако њено поклоно стање не допустити, да се горњи узлог од једанпут или раније унесу у фонд.

Члан 36.

Сав новац који уђе у овај фонд спаја се у његов стални капитал, који се не сме узавити.

Непокретно имање овога фонда може Друштво употребити за угледне практичне радове или опште, а може га, кад вађе за корисније, и продати, ако то заштитљив није забранио легатом, али новац добијен продајом унеће се одмах у стални фондови капитал, ако се и у колико не би употребити на набавку подесијег земљишта за радове по члану 38-ом.

Члан 37.

Новчани капитал овога фонда предаваће се државним или другим јавним а безбедним позовним заводима под камату, или сав, или ће се неки део његов, а највише 50% уложити у вапире гарантоване српском државом, који вуку камату.

О овим начинима пласирања новчаног капитала овога фонда решаваће управни одбор овог Друштва.

Члан 38.

Камату, и у опште приход од фондоваог покретног и непокретног имања, заузимаће Друштво, почивући од извршене 1896 године, и употребљавају:

1. На оснивање, помагаче и радове угледних економија у Краљевини Србији, било да њима рукоје само Друштво или његове подружнице.

2. На потпомагање путних економиа, које би изашиљало Друштво, било по жељи његових подружница или по понуди појединих спремних за то економиа, ради практичног поучавања наших пољопривредника у болем и савршенијем раду, гаждовању, производњи и т. п.

3. На награђивање популарно написаних књига и списа на које гране пољопривредне. Ну на овај циљ не може се у току једне године утрошити више од једне четвртине годишњег прихода овога фонда.

(свршила се)

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од **петит** врте од једног ступца по 10 пара дана од осталих врзаних писмена по 15 пара од врте од ступца.

Већи огласима од дела стране 20 динара (10 еор. а. в.), пода стране 10 дан. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.). Поред тога за свако оглашање по 20 пара дан. државне тасе.

За оглашавање кне пута 10 од 100 јестинаје.

Преглед 20. броја Тешака: Уланци: Упутства за узимање проба за хемијске анализе. — Најновији огледи противу Перноспорне. — Јабучни отвар. — Прерађивање млека. — Велетисе. — Гласник. — Друштвени и подружнички послови. — Цене огласима.

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЈА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗДАВАНИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 8 ЛЕП. НА ВОЈНА ГОДИНА 4 ЛЕП. ДРУГИМ, ЧЛАНОВИ ПОМАГАЈУ ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТА. ПОДРЕДКА, ОСОБЕ, ВОЈСКЕ, ВОЈНИК СТАЛОВОГ КАДРА И ТАЦИ, МАНАСТИРИ И СЕМАРАЈИ, ЗАРПЕ ДОЗВЕЉАЈ ЛИСТ У ВОЈНА ПЕНСИЈА, АКО ВОЈСКЕ ПРЕТПАТУ УВАЖАВА ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ, ИЛИ СРБИЈЕ, НА ГОДИНУ 10 ФРАК. ИЛИ 5 ЗОТ. А. ПЕР. ВОЈ. СРП. ПОЉОПРИВРЕДНА УПРАВИЛА И НЕКОЈИ ЧЛАНОВИ ПОД И СРПНОМ ОБРАЗЛОЖЕЊЕМ ЗАРПЕ И ЧИТАОЦИМА. ДОЗВЕЉАЈ ЛИСТ НА 6 ФРА. ИЛИ 3 ЗОТ. А. ПЕР. НАД УПРАВИЛО ПОМОЖИ ПРЕТПАТУ И КАД СЕ ПРЕТПАТИ КОД СВОГ УПРЕДНИКА ГИЖО КОЈИ ЖИВИ СЕ И СВОЈИМ СЛАБИ. ПРЕТПАТА И УЧУВАЊИ ПОЖЕЉИ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕТПАТУ ВРЕМАЈИ И ПОНЕТЕ. НА ОСНОВ ГЛАСНИК РЕШЕЊА ОД 1899. Г. № 394. ВРЕМЕСКУ ДРУШТИНУ МОЖЕ ПОСТАТИ ЧЛАНСТВО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖНИК ОДБОР:
Др. М. Т. Лаво, Д. М. Ошковић, М. М. Савић, П. Т. Тодоровић, А. Живановић и В. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК ГРАЂИНИ:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЛИЋ

Ч Л А Н Ц И

КО ЈЕ ДОВАР КОСАЧ?

У триближњо се време косачи ливада и неколико напојне, пред тај важан пољопривредни посао, неће, зар, бити од штеје у овоме листу. Наши земљопоседници и наши сточари ослушнуће оне речи и оне ће ил, ножа, бити од користи при послу пошења ливада, која још многи капо ваља не сватају.

Није, дојаста, ништа необично видети како се неки и неки косачи просто сатиру а посао им и омет не ваља, док другима тај посао иде као од шале, и лако и лепо. Велика тајна доброг косача трава лежи у вештини косачевој да добро сирежи и одржава своју косу. Добро насађено, добро откопаном и добро наоштреном косом браво ће се научити сваки косач да руке.

Никако није потребно имати развијене мишиће и мишице па да се може косити; довољно је умети одржа-

вати своју косу увек оштру, што, сасвим природно, зависи од тога, какву траву ко ила да коса, ситну или крупну.

Насађивање косе — заштена сасвим особиту важну. При насађивању и заглављивању косе треба да врх косе буде довољно издигнут те да невешт косач не коси врхом косе, што је врло рђав обичај, во више метком која тираво и јесте део овога орђа, који седе, који коси.

Откопање косе — на парничом наговалу (бабини) јесте такође врло важан посао, који мало косача како ваља уживу извршити. У рукама невешта човека, коса коју он буде откопаво, биће неједнако постављена, средина косе биће врло танка а оба краја одиће дебели; отуда неравни реж, који ће морати косача, који се том косом буде служио а откоп ће му бити неједнак.

Потребно је пазити да се коса одвеће не ставља, ако се ила да коси крупни, густи и дрвенаста трава, или да се ради на неравној земљишту и на коме има климача.

Да се направни један хектолитар (100 литара) течности за преливање одмера се 2 килограма испуњених испуњених камена^{*)} и од те количине одмере се десет извршних каменних кашичица, а *доде* се исто тако толико испуњене *зелене гачице* (растује се ако хоћемо течност да направимо са овим додатком, иначе без зелене гачице), на се ово раствори у неколико литара (3 или 10) преле воде. Креч је најбоље узети негашен (и то добар, пешен греч), на га погасити пред само преливање течности на тај начин, да се само добро подом попрека на ње се он узбрзо растасти у ситну прашину, и од овако погашеног преча сприну се сада у 10 литара воде „кречно млеко“, рачунајући омет на 100 литара емеше 2 кг. креча. Кречно млеко треба увек провредити кроз какив ретку крпу или стари цап, да не би његова нечистоћа ирскалитио занемала.

Не треба радити оваки и без иере, већ судове треба тачно подмерити а ирема својој потреби. Покрај нужних ведрица потребна су још три већа суда за спреливање течности на овај начин, и то: два од по 50 литара и један од једног хектолитра. (Радује се, судова могу бити и већи само на њима треба обележити докле хватају 50, односно 100 литара).

Раствор од 2. килограм. плавог и зеленог камена разблажи се сада у једном суду у 50 литара воде (40 литара чисте воде ако је камен био растворен у 10 литара топа), а тако исто у кречно млеко у другом суду. Пошто су ове две течности овако у засебни судовима припремљене настаје спреливање емеше у *омаком* суду на тај начин, да један радник узме ведрицу од *растворно* плавог камена а други кречног млека на *једноставно* сипају у велики суд, да се жалеви при сипању сјединавају и мешају, и на тај начин постој продуже докле се цела количина емеше не направил.

Како се не може унапред и тачно утврдити колико је креча потребно да се направил *неутрална* течност, која је и најбоља, почеи то зависи од *какове* креча, то треба налити на кад већ буде скоро при сипању мешања ове две течности, онда сасути у велики суд, са раствором плавог камена а једну четвртину кречног млека задржати, и пошто се емеша добро промеша опробати је парчетом *чисте лакмусове хартије* и ако она остаје првена, кад се у емешу лакмочи, додати још кречног млека све докле, док *лакомочна* у течности првена лакмусова хартија не *помендри* и тада треба са доданим креча престати, јер је емеша готова и добра. —

Спреливањем борбиске течности овим начином поставља се: да се раствор плавог камена и кречно млеко боље замеша и сједини; креч не нада на два суда; течност је лакши и ирскалитио се произведе најситније капице, које се на листу боље и дуже одржавају да ностаје изливши доданаке *каловојне*, шећера итд. којима се изливши капица на листу појачава.

^{*)} У Француској је скоро у овине усвојена ова количина плавог камена за сва крикава.

Многостранни искуством утврђено је, да је дејство течности на овај начин спреливање, далеко поузданије и успешније од досадашњег начина спреливања, с тога и проручујемо овим напоменама да га и онк у борби против Перепоспоре примене, како би поузданије сачували овај божији благослов, који се ове године тако обилно и тако богато на нашим виноградима излио.

Љуб. Попанковић.

Како треба да изгледа добар прикладан бик и добра крвава музара

И кад се пољопривредник већ решио, који ће свој говедни држави, ваља му разабрати како треба да изгледа добар прикладан бик и добра крвава музара, — јер на млечност и способност за приклад нема утицаја само свој који се изабере већ и индивидуалне способности и изглед овог говечета које изаберемо.

Добар прикладан бик треба увек да има снажни прси, ноге јаве, бутине широке, коку јаву са еним сјајном длаком. Глава не треба да је велика, већ омака, округласта; врат треба да је кратак, пуш, меснат; гробен треба да је јак, месос испуњен, али не сувише заострпн, јер је јак, чврст гробен најважнији знак, да је бик наредно способан за запат. Очи треба да су зине, крушне, леба испуњене. Добар, благородан, за запат способан бик, треба у опште да је жив, нагласак, а да изгледа углавном. Високи са главици, леани израом и државици, које јаво подсећа на вољне, не треба никада куповати, јер овакви бикови нису способни за запат.

Добра крвава музара, треба да има прси широке, тако исто и крстине широке, јер треба да је танава, врат да је танава, дугуљаст, а подгушвак не треба да је одвећ велики. Глава треба да изгледа *чиста*, поглед очну да је нежан, витко, рогови мали, а да се светле, уши треба да су едне, кока мекана, растајљива а да је покривена *ошном*, кратком, сјајном длаком. Висе треба да је велико, али таковова *млеком* не добео, меснато нине. Меснато, дебло нине надали се често код крвава, које су зрно зрна музаре, а радникује се од млечног мимена, што се оно после мже сунља, добија боре, док дебло, меснато нине и после нуже остаје пуно и затегнуто. Особито наван зрно велике млечности, јесте млечна жила на трубуку, која је код добрих крвава музара зрно приметна, набуцкати. Тако звано млечно огледало заузима код добрих музара обично велики простор, али нека ону вредност коју му млого економски приписују, дајући разним *формама* овог млечног огледала разне називе, и по облику истог испуњено судећи на млечност дотичне крвава. Оно је само нека сорта пољопривредне прачке, а нема никакве практичне вредности.

Ђ. Ст. Вилон.

ИСКРИЦЕ

Извештај француског пољоприв. Друштва руском министру народне привреде *О гајњу елде*. — Изабраници француског пољопривредног Друштва, које смо именовали у *Искрицама* прошлог броја *Тешко* поводом саопштења о тражењу извештаја *О гајњу елде*, спремили су и у седници од 3. маја ов. г. прочитаи *Извештај*, који је *О гајњу елде* од тога Друштва тражио руски министар народне привреде.

Ево приказана тога *Извештаја*:
Да би одговорно на молбу г. *Серпилова*, министра народне привреде и државних добара у Русији, г. *Хеле* спремио је у име сепције за велику производњу врло опширан извештај *О гајњу елде у Француској* и прочитао га пред члановима Друштва. Г. *Хеле* је свима разлажтара рад *кнеза Масалова* *О гајњу елде у Русији*. Ова се била гајим у Русији од XV. века; њено зрно чини осно-

вану хране селѧка а пољопривредници цене да с'јда има ту велику особину да угуше пораст штодљивих трава и да добро припрема земља, које су намењене озимим стрмињана.

Године 1887. до 1888. површина засејана елдои износила је 3,095,229 ектара у пределу прихл земаља такозваних Чернојом и 561,843 ектара у осталим пределима Русије. Год. 1896. елди није заузимао више но 1,698,401 ектар у пределу прихл земаља и 515,846 ектара у осталим пределима, дакле свега 2, 214,247 ектара, што значи да се за више но 900.000 ектара смањила површина која је елдои засејана између 1888. и 1896. године.

Принос елде врло је слаб у Русији; од 1888. до 1895. године он је у 44 губерније наиско по 6-6 ектоктара од једног ектара. Пред тако славим жетвама засејаване, разуме се, овада из године у годину.

Елда, која се највише гаји у Русији, јесте: *обична елда (Fagopyrum esculentum)* и *затубаста елда (Fagopyrum tartaricum)*. — Неаравно гајење ове билке, која се сеје на испрженим земљама и за чије се сејане узина понаврне семе, објашњава оне слабе приносе.

Г. Хесе, после овог кратког разлагања проучава гајење елде у Француској и по мишљењу г. Валморена, негов је *Писмотој* прави енциклопедијски чланак. Он износи да елда у Француској снаге годно заузима у средњу руку но 650,000 ектара и да је млеко гајење у самој ствари од значаја само у старој области Бретане, значајном делу Нормандије и у француском пределу Средње Француске. У овом погледу он наводи једну бретонску изреку, која се често забавља: *да елду ова сејати у араншину и с араншом*, то јест на гасним трошној земљи коју су пуги и дрвњака увестила, а не на грудовитој и рђаво припремљеној земљи. У Бретани, где се добијају врло лепе жетве, сем брајдљивог негована елде, употребљавана се ососорно ђубриво, брашно од кротију и отуда у овој области знају успех у гајењу елде. С тога средњи принос онамо и онај 20-6 ектоктара од једног ектара.

Г. Валморен додaje неколико речи овом саопштењу г. Хесе-а. Пре свега, што се тиче поделе на врсте и сурсце елде, г. Валморен мисли, да се може рећи да има само две врсте које се као стрмињана гаје: *обична елда (Fagopyrum esculentum)* и *татарска елда (Fagopyrum tartaricum)*, воје имају и своје сурсце: *обична елда затубасту елду* као прсту једну мексту одлику и *белу (сребријасту) сурсцу*; *татарска елда* омет две сурсце. — Г. Валморен мисли, да је корисно било, да се за гајење задраже једино *бела* (сребријаста) сурсца *обичне елде* и *ржж-елда* сурсца татарске елде.

И ако слаба по хранивој вредности својеј, елда ипак има извесна пољопривредна значаја, уколико служи као средство да се испористе и ове земље, које би иначе вероватно остале непроизводне. Али како уступу у засејавану обе билке стоји у вели са ширењем гајења ржж, јемка, ова која је замењују, то смањивање њено значаја—напредак. Додирнућу питање о ђубриву, г. Валморен мисли, да ваља водити рачуна о томе, да елда, врло жидна по таше и доста велики потрошач ососорне масељине, не воли крет. Може се, дакле, десити да се њеном порасту ире шкоди но што ће се потпољоти ако се земљи додају јак крвчи фосфати чији би се алкалскаси састојци, потпуњени елдои, у земљи натоманали и на крају крајева земља би била ступише пречовита за елду.

Наискојетку г. Валморен појавије један начин *уногребје елде*, који се све више и више шире, а то је *уногребја елде* на великим лозним просторима *као зиклона* и *као хране* за *дошлаци* и *осовине за дошлаци*, за који *цвљ* *обична* и *татарска елда* могу подједнако послужити.

Г. Савије примећува, да се у Русији принос од жетва стрмиња и жетва од елде из године у годину много колеба и то због метеоролошких појава.

Ако ипак но надне с пролећа, онда чак и у родним чернојом крајевима стрмиње но дају споро извесне жетве. Напротив, елд је пролеће влакно, принос је одмах изврстан. У својеј путобашу 1897. године, он је у Русији из пињаје једног сопственика у Подолаји видео *средње* приносе шпанске с једног ектара за читавих десетину *килунах* година. На овом имању с прили врло добро обрађиваним земљама, принос озимог жита, за низ од десет година и то од 1886 до 1895. био је по 13-80 центата, дакле но 18-40 ектоктара на ектар. А врло су велике разлике и између крајњих, највећих и најмањих, приноса; они су се колебаали између 25-40 центата 1888. године (дакле скоро 34 ектоктара) и 3-81 центе у 1892. г. (дакле отприлике 5 ектоктара). — То све заниси од утпајај сусе.

Г. Лавлар изјављује да је покушавао дати елду као *храну коњима* омиљубогг нариског Друштва, које је он управљао, да његов закључак из ових оследи излази на то, да је ова стрмињана рђива храна, јер јој зрно садржава много азотне материје, па коњи, који потроше поле већу количину елде, добију неку раздраженост коже, некакав несвесан срѧаб, од кога онада дљка. Требао би прекрупљивати и квалити припреме од елде пре не што се даде коњима, иначе она га слабо спарују, него га избацују онако цело. Али ово припремање закљета извесне издатке, о којима ваља водити рачуна и који онда поскупују елду као храну за коње.

Б Е Л Е Ш К Е

Гора за *домаћу* *потребу* у *сресној* *Бело-Паланској* (окр. *ниротској*), *подгорски* (окр. *ваљевској*) *александрачком* (окр. *павловој*), *кључкој* (окр. *кравњичкој*) и *добричком* (окр. *топличкој*). — 1. *Бело-Паланској срес.* Од 1. Новембра 1898. до 1. Априла ове године издато је 92 шумске објаве по такси за *домаћу* *потребу*, по којима је осечено:

3	букова дрвета	од 31—40
49	„	„
73	„	„

на 41—50 и 51—60 сантиметара у пречнику дебелина. На ње таксе за шумски фонд наплаћено је 300-30 динара.

Бесплатно није издата ниједна шумска објава.

2. *Подгорски срес.* — Од 1. Новембра 1898. до 1. Априла ове године издато је 19 шумских објава по којима је осечено, и то:

а) по такси:		
83	букова дрвета	од 41—50 и
2	„	„
	51—60	сантиметара у пречнику

дебелина. Наплаћено је у корист шумског фонда 171-20 динара.

б) <i>бесплатно</i> :		
4	букова дрвета	од 41—50

сантиметара у пречнику дебелина.

3. *Александрачком срес.* — Издато је шумских објава од 1. Новембра 1898. до 1. Априла 1899. године 325, по којима је осечено, и то:

а) по такси:

63	букова дрвета	од 41—50
119	"	" 51—60
4	"	" 61—70
9	"	" 71—80
3	"	" 91—100

сантиметара у пречнику дебелах;

93 кубна метра и 46 кола дрва за гориво. Наплаћено је у корист шумског фонда 903 динара.

б) бесплатно:

192	букова дрвета	од 41—50
149	"	" 51—60
31	"	" 61—70
11	"	" 81—90
47	"	" 91—100

сантиметара у пречнику дебелах; и

60 кубних метара и 506 кола дрва за гориво.

Наведени и поресно оделене среза алексиначког за огрев својих канцеларија узели су потребну количину дрва из државних шума од суше горе која по земља лежи и искористила. За дрва су платили прописну таксу, која је одређена неовиником за домаћу потребу.

Вредно би било знати, да ли су ова државна надлештва постигла каку олакшину набавком дрва овим начином?

4). *Клучки срез*. Било је пријава од 1. Новембра 1898. год. 149. Издато је шумских објава до 1. Априла 1899. године, 68, и то:

а) по такси:

5 букових дрвета 41—50 сантиметара у пречнику дебелах; и 15 куб. метара дрва за гориво. — Дрва узета је у корист шумског фонда 30 динара.

б) бесплатно је осечено:

4 букова дрвета од 41—50 и 35 " " 51—60 сантиметара у пречнику дебелах; и 598 кубних метара дрва за гориво.

5). *Добрчки срз*. — Издато је 219 шумских објава од 1. Новембра 1898. до 1. Априла 1899. године, по којима је осечено:

а) по такси:

40	букових дрвета	од 11—20
22	"	" 21—30
209	"	" 41—50
11	"	" 51—60
3	грашчана дрвета	41—50

35 кола депанида

40 " објала

147 " отравља и 27 коњских товара све од суше горе која по земља лежи. Наплаћено је свега 853-90 дина.

б) бесплатно је осечено:

99 букових дрвета од 41—50 и 15 " " 51—60 сантиметара у пречнику дебелах; 10 куб. метара дрва за гориво. М.

Пошама у државним шумама у срезама: поцрског, левачког, бовљачког, голубачког, поречког, расинског, темишњског, талковског, жичког и крајинског. — Од 1. Априла до 1. Октобра 1898. године, било је на пошани у државним шумама наведених срезова додеканети број стоке, и то:

1. У *поцрском срезу* — пуштено је по такси: Оваца 221; свиња 25; коза 61; кова 29; и говеда 160 грла Свега 487 комада разне стоке. На име таксе наплаћено је у корист шумског фонда 345-70 динара.

Бесплатно: — говеда 4 грла.

2. У *левачком срезу* — било је на пошани — по такси: Оваца 315; свиња 24; коза 38; кова 6; и говеда 117. Свега 500 комада разне стоке. На име таксе добијено је 319-10 динара.

Бесплатно: Оваца 77; свиња 12; коза 10; и говеда 20. Свега 119 разне стоке.

3. У *бовљачком срезу*, — било је на пошани по такси: 36 грла говеда и за овај број стоке наплаћено је 36 динара.

Ових лица, која имају право на бесплатну пошаму своје стоке није било нити су своју стоку пуштали у државне шуме.

4. У *голубачком срезу*, — пуштено је на пошаму по такси: Оваца 159; коза 105; и говеда 11. Свега 266 комада. За овај број стоке наплаћено је 159-50 динара.

5. У *поречком срезу*, — било је на пошани — по такси одређеној шумским депоницом: Свиња 8; коза 1130; и говеда 36. Свега 1174 комада. На име таксе од пошаме добијено је 831 динар.

6. У *расинском срезу*, — пуштено је на пошаму по такси: Оваца 416; свиња 208; и говеда 225. Свега 849 комада. За овај број пуштене стоке на пошаму наплаћено је 537 динара.

7. У *темишњском срезу*, — било је на пошани по такси: Оваца 721; свиња 12; коза 78; и говеда 42. Свега 853 комада. На име таксе за овај број стоке наплаћено је 463-10 динара.

8. У *талковском срезу*, — било је на пошани у прошлој години — по такси: Оваца 691; кова 16; и говеда 251. Свега 958 комада. За овај број пуштене стоке на пошаму добијено је 612-50 динара.

9. У *жичком срезу*, — било је на пошамито такси: 111 грла говеда и за овај број стоке добијено је 111 дина.

10. У *крајинском срезу*, — било је на пошани — по такси:

49 грла говеда, за који је број наплаћено у корист шумског фонда 49 динара. М.

Г Л А С Н И К

Висока награда. — Његово Величанство Краљ Александар I, са својим уваженим Оцем Његовим Величанством Краљем Милошем, командантом активне војске, балећи се у Ужицу, благоволио је посетити и плагарску наложбу учитеља, који су били на пошаниредном и плагарском курсу Пожешке Подружнице. Њихова Величанства благоволила су изразити своје донадање на постигнутом успеху од стране учитеља у изради ових предмета.

Уа ове учитељске радове Пожешка Подружница је издала неколико одабраних плагарских предмета, који је

израдила у својој плагарској школи, а која је наменила као поклон Његовом Величанству Краљу Александру I. Мојном заштитнику Српског Пошаниредног Друштва. Подружница је умовала г. Љ. Ђурђа, школског надзорника, да од стране Подружнице умови Његово Величанство, да прими овај њен мален дарак. И веома нам је мило што можемо јавити; да је Његово Величанство Краљ драговољно примио овај мален поклон од стране Пожешке Подружнице.

Поред тога, Његово Величанство Краљ Милош, командант активне војске, изјавио је: да ће наредити свиња

комамдама, да за своје канцеларије код оне Подружне паруче допше за хартију.

Она Висока палица мора обрадовати не само Пошенику Подружњу и Српско Пољопривредно, али и сваког пријатеља пољопривредног напретка.

И. А. Ј.

Панаџури, који постоје сада до даље наредбе.

Округ валевски: — У Ваљеву 20—24 јула и 29—30 септембра — 1 октобра; Грабовцу 15—17 августа; Обреновцу 29—30 јуна — 1 јула и 14—16 септембра; Убу 1—3 маја и 18—20 октобра.

Округ крајински: — Лесковцу 21—23 маја и 4—8 септембра.

Округ крајијевачки: — Аријељовцу 13—15 јула и 15—17 августа; Баточини 8—10 јула; Крагујевцу 21—23 маја и 21—23 новембра; Раји 20—22 јула; Тополи 29—30 јуна — 1 јула и 8—10 септембра.

Округ крајињски: — Кладоцу 15—17 августа; Петовину 8—10 септембра.

Округ златиборски: — Брусцу 29—31 августа; Јовановцу 29—31 августа; Крушевцу 25—27 марта, 15—17 јуна и 8—10 септембра; Рањку 17—19 јула; Трстенику 2—4 августа.

Округ моравски: — Врњачицу 29—30 јуна — 1 јула и 15—18 августа; Јагодина 27—29 јула и 1—3 октобра; Параћину 24—26 јуна и 6—8 октобра; Смиљани 13—15 јула и 29—31 августа; Куприну о Духовима и 6—8 септембра.

Округ нишки: — Алексинцу 29—30 јуна — 1 јула и 14—16 октобра; Долинграду 1—3 августа и 14—16 сеп-

тембра; Нишу о Спасову-дну и 1—3 октобра; Соко-Вањи 7—9 августа; Тешци 26—28 августа.

Округ широмски: — Широзу 15—17 августа.

Округ подрињски: — Долинци 15—17 августа; Љубовици 8—10 септембра; Шапцу 23—27 априла.

Округ адровацки: — Барошеву 6—8 августа; Бачинцу 29—31 августа; В. Орашцу 15—18 јула; П. Пљани 29—30 јуна — 1 јула; Гропцу 6—8 октобра; Коларима 6—8 авг.; Долинци 22—24 августа; Михаиловцу 29—31 августа; Палаши 23—25 априла и 14—18 септембра; Петци 15—17 јуна; Смедереву 24—26 јуна; Стубини 21—23 маја; Тресињама 1—3 септембра.

Округ полжаревачки: — Александровцу 27—29 јула; Вел. Градишту 29—30 септембра — 1 октобра и 20—22 јула; В. Давцу 26—28 октобра; Годуницу 15—17 августа и 18—20 октобра; Жабарима 6—8 августа; Жагубини 14—16 септембра; Кучеву 8—10 септембра; Петровцу 8—12 јула и 6—8 октобра; Пожаревцу 29—30 јуна — 3 јула и 14—18 октобра; Смиљани 15—17 августа; Средњеву 29—31 авг.; Чегереку 5—8 септембра.

Округ руднички: — Гор. Малиновцу 9—12 маја и 6—8 октобра; Ивалици 1—3 маја; Краљеву 24—26 јуна и 24—26 септембра; Мртајевцима 8—10 јула; Рањку 17—19 априла и 1—3 октобра; Чачку 1—3 маја и 29—31 августа.

Округ тичински: — Бољевцу 13—15 јула; Зајечару 29 до 31 августа — 2 септембра; Злоту 15—17 августа; Књажеву 29—24 јула; Краљеву селу 18—20 октобра.

Округ топлички: — Прокупљу 9—11 маја.

Округ ужички: — Пожеву 29—30 јуна — 1 јула и 8—10 септембра; Ужницу 27—29 априла и 14—16 октобра.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ПРАВИЛА

„СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА“
КОЈЕ СТОЈИ ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА СРБИЈЕ
АЛЕКСАНДРА I.

Правила од 24. Марта 1887. године

Испити и додати од 28. Октобра 1888. и 30. Јануара 1893. године.

(СВЕТСТАК)

Трошење прихода од једне године бива у току идуће две године; и тако ће се приход 1896. од године трешати у току 1897. и 1898. године, од 1897. године у току 1898. и 1899. године и т. д. Што се од тога не утроши у горњем наредку, то ће се на свршетку друге године увести у стални капитал фонда, тако, да ће се на свршетку 1898. године увести у капитал неутрошена приход од 1896. године, на свршетку 1899. године увести се у капитал неутрошени приход од 1897. године и т. д.

Члан 39.

Ако би заветшалац (чл. 35. тач. 2.) изреклом одредио на шта ће се и како употребљавати имање и приходи, које он заветшатао Друштвеном фонду, онда ће се само тако и поступати, а не по одредбама чланова 36, 37 и 38.

Члан 40.

Друштвена управа дужна је да редовно сваке године подноси главном годишњем збору извештај и рачун о стању фонда, уз годишњи извештај о друштвеном раду,

Збор ће, кад нађе за потребно, одређивати начин, да се ближе испита исправност годишњег фондвог рачуна.

Члан 41.

Друштвена управа учиниће у свакој годној привидни шта треба, осим онога што наредује члан 9. да се свагда одрже у условеним ови, који су било као чланови добротвори и утемељачи, било као заветшатеици и приложници, припогодни оснивању и ојачању овога фонда.

Члан 42.

На случај престанка „Српског пољопривредног друштва“ са овим фондом поступиће се по чл. 63.

VII.

О Друштвеним зборовима.

Члан 43.

Зборови су:

- а. главни;
- б. извршни;
- в. повремени.

Члан 44.

Главни збор држи се сваке године у Београду, и то у месецу Јануару.

Члан 45.

На главном збору прве се ови послови, и овим редом:

1. Председник или његов заменик (чл. 24.) отвара збор;
2. Подноси се извештај о радњи управног одбора, у који улази и годишњи рачун о приходу и расходу;

3. Председник подноси на решење писмене predloge odbora, podruznika и појединих чланова, а затим долазе predloзи појединих чланова на самомо збору;

4. Вирају се чланови управе према члану 20. и 21. ових Правила;

5. Подноси се предрачуни прихода и расхода за идућу годину, која почиње 1. Јануара;

6. Вирају се редовни и почасни чланови.

Што се од овог дневног реда не спрми на дан главног збора, продајнице се одмах идуће дана све дотле док се не испрми део дневног реда.

Члан 46.

Одлуке главног збора члановима су кад на збору има бар 20 чланова са правим гласања (чл. 17). Но ако не дође ни талко чланова, онда ће предедних сазвати у року од 15 дана други збор, који ће пуноважно одлуке доносити са онлико чланова колико дођу.

Члан 47.

Председник друштва има право да сазове ванредни збор, кад год виђе за потребно.

Но и по решењу управног одбора, као и на захтев 16 редовних чланова Друштвених, председник је дужан сазвати ванредни збор најдаље у року од 15 дана, рачунајући од дана досевне одборске одлуке, или дана кад буде примено писмени захтев чланова.

На ванредном збору решавање се само она питања, ради којих је збор сазван.

За одлуке на овом збору вреди члан 46 ових правила.

Члан 48.

За претресање важних пољопривредних питања, сазиваје одбор преко председника повремене зборове, на којима имају право дебатовања и гости (но право гласања имаће само оне, само они, којима то даје члан 17.). Питања (темате), која ће се на онаком збору расправљати, одређиће и обавијае одбор раније, на ће за њих одредити и стручне референте, као што ће он одредити и место, где ће се они зборови држати. Оваки зборови држаће се по могућству бар сваке пете године, а Друштвена управа дужна је о томе водити бригу и зарања припремати све што треба, да се такви зборови могу држати.

Но одбор ће сазвати онаки збор и онда, кад од појединих стручних људи добије предмете, који по његовој одборној — оцени треба да се претресају на онаком збору.

Председника и деловођу оваког збора бара сам збор. Одлуке оваког збора подносиће се управном одбору на даљи рад.

Члан 49.

Сви састанци друштвени држе се јавно.

VIII.

О подружницама.

Члан 50.

Кад се у појединим срезовима или општинама јави 15 чланова, на било из Друштвених чланова или иначе, који пристају да раде у правцу овога Друштва, и по његовим Правилима, могу образовати пољопривредну подружницу.

Све подружнице „Српског пољопривредног Друштва“ сматраће се као његови саставни делови.

Члан 51.

Ове подружнице стоје у непосредној вези са „Српским пољопривредним Друштвом“, а иначе своје послове врше самостално.

У круг њиховог рада спада:

1. Да непосредно учеству на своју околину, те да се што више пољопривредног знања шири, било путем списа, које Друштво а у други издју, било вршењем јавних предавања, или и самим практичним поукама;

2. Да се стара о распрострањаву савршених пољопривредних справа;

3. Да се стара о распрострањаву бољих врста хране и о увођењу бољих сојева стоке;

4. Да ради на подизаву угледних добара за своју околину;

5. Да посредује између Друштва и ових привредника њихове околине, који би тражили на каква обавештења, поуке или помоћи у набавци разних справа, стоке, семена итд.;

6. Да чине Друштву предлоге, ако и у каквоме налазе да је нужно што учинити у интересу унапређења пољске привреде у њиховој околини, или у целој земљи;

7. Да, исто тако, по предлогу овог Друштва, врше све оно, што би било у прилог побољшавања и унапређења пољске привреде у њиховој околини.

Члан 52.

Чланови подружнице могу бити сви који то желе, и које дотична подружница на својим скуповима као такве изабере. Чланови овог Друштва, који желе, постају чланови подружнице, чим се јаве, и без издржавања избора од стране подружнице, но са дужностима и са правима, које имају и сви остали чланови те подружнице.

Поједини од чланова подружнице, по сопственој жељи, могу постати учесници и овово Друштву чланови утемељачи, помагачи и доносици, са правом и обавеза као и остали чланови тога рода у Друштву. А исто тако и Друштво може поједине од њих бирати за своје редовне и почасне чланове, и они тада надобивају сва права и дужности, које имају чланови тога онег рода у Друштву.

Члан 53.

Хоће ли се каква подела међу подружничким члановима чинити, и да ли ће се у колико од њих, у име улога, исплаћивати, у корист дотичне подружнице, оставља се подружницама да оне саме то уреде.

Члан 54.

Подружнице имају своју самосталну управу, која се састоји на председника и деловође, а по могућству и из 4 одборника и благајника, ако је потребно.

Управа се бира на годину дана, и то на редовном годишњем скупу, а у првој потреби и на изрочно сазваком скупу, по захтеву 10 чланова.

Члан 55.

Подружнице држе једанпут годишње главни скуп, и то свагда у првој половини месеца Јануара.

На том скупу раде се они послови:

1. Управа подноси извештај о свом раду;

2. Бира се нова управа;

3. Расправљају се питања о разним предметима, ако би их управа или који од чланова покренуо;

4. Ако подружница има извесног прихода, или имања којима управа рукuje, прегледају се рачуни и решава предрачуни издатака за идућу годину.

За расправљање питања према тач. 3. овог члана, подружнице могу сазвати и држати ванредне скупове, кад год нађу за нужно, и онолико пута, колико буде потребно.

О држављу ових скупова (редовних и ванредних) подружнице извештавају Друштву и ово, према важности предмета, који се расправљају, може извештајати и по једног или више својих редовних чланова на те скупове.

Члан 56.

Кад која подружница опочне у смислу ових Правила развијати своју радњу, Друштво ће је из својих средстава по могућности потпомагати набавком пољопривредних справа, семена, припадне стоке, воћних камена итд. Но осим тога се такве подружнице добију бесплатно од Друштва Друштвени лист и сва Друштвена књижевна издања.

Члан 57.

Српско пољопривредно Друштво дужно је да даје подружницама обавештења на захтев самих подружница.

А осим тога, Друштво је у праву, да се преко својих изасланика уверава о исправности пољопривредног стања појединих подружница, и да у случају опасности, која би претстојала пољопривредној подружничкој имаовини, узме такву имаовину у заштиту.

Члан 58.

Подружнице имају право слати из средине своје управе нарочите изасланике на зборове овога Друштва, а могу нарочито писмено, или непосредно преко изасланика, и нарочите предлоге.

Подружнички изасланици имају на друштвеном збору право гласања ако су добротвор, угледљив или редовни чланови овога Друштва; поред ових, изасланици од пољопривредних овога Друштва, имају права гласања највише двојна, а остали, ако би их било више, имају право саветовања (чл. 17. и 48.).

Члан 49.

Подружнице подnose Друштву извештај о раду свом на крају месеца Децембра, а тако исто и извештај о стању пољске привреде дотичнога краја.

Члан 59.

Да која подружница престане решавају $\frac{3}{4}$ њених чланова. У том случају све њено имање прихватаће ово Друштво и чуваће га и њане руковати три године од престанка подружнице. Ако се за то време подружница обнови, Друштво ће јој све њено имање вратити. Ако се пак за то време не обнови, онда ће њено имање Друштво узети, по решењу главног годишњег збора, у Друштвени пољопривредни фонд*.

IX.

О државном надзору.

Члан 61.

Министар народне привреде има право надзора у погледу тачног прешења друштвених Правила, која он одобрава.

Члан 62.

Друштво може престати само онда, ако би се на изабраном збору већином од $\frac{3}{4}$ гласова свију редовних чланова, који живе у њеној околини, решило да тако буде.

У том случају збор ће одредити начин ликвидовања, с предхохраном, да се не повреди одредбе легата (чл. 36.

и 39.) и назначења потребан број ликвидатора, који ће поверени на посао извршити под надзором министра народне привреде.

Подружнице, које се тада затекну у раду, могу образовати самостална Друштва.

Под престанком Друштва ваља разумети обуставу рада на овој задаци, коју има садашње „Српско пољопривредно друштво“, а не и просту промену имена са, у неколико ограниченим или проширеним, кругом рада.

Члан 63.

По престанку Друштва, и по извршењу пословима ликвидатора, све његово имање унесе се у Друштвени „Пољопривредни фонд“, који ће се за тим предати „Управи фонда“, или установи, која би ову заменила, на даље руковање.

Члан 64.

Овај фонд има се предати првом Друштву, које се установи у њеној околини, да ради у целим једино обезбеденој у овим Правилима.

Овима Правилима заснију се: Устав Друштва за пољску привреду од 23. Августа 1872. као и до сад важећа правила Друштвена од 16. Октобра 1881. год. и допуне истих: од 15. Јануара 1883. год. 18. Фебруара 1888. год. и 18. Новембра 1889. године, а важеће од дана, када их надлежна власт одобри.

Заступник министра народне привреде, министар финансије, одобрава и својим потписом потврђује ова „Правила Српског Пољопривредног Друштва.“

Збр. 7.

24. Марта 1887. год.
Београд.

Заступник
министра народне привреде,
министар финансије,
Чед. Најновић с. г.

(M.I.)

Горње измене и допуне Правила „Српског пољопривредног друштва“ од 24. Марта 1887. год. Збр. 7., које је усвојио збор „Српског пољопривредног друштва“ 7. Фебруара 1888. год., министар народне привреде одобрава и потписује.

Збр. 165.

18. Фебруара 1888. год.
Београд.

Министар
народне привреде,
Ст. Р. Поповић с. г.

(M.I.)

Ове измене и допуне правила „Српског пољопривредног друштва“ министар народне привреде одобрава и потврђује.

Збр. 293.

1. Марта 1893. год.
Београд.

Министар
народне привреде,
Свет. Гаовић с. г.

(M.I.)

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од **пошт** врсте од једног ступца по 10 кара дна; од осталих врста по извесно по 15 кара од врсте од ступца.

Већим огласима од једне стране 20 динара (10 еор. а. к.), пола стране 10 дина. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250. еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 кара дна. државне тисне.

За оглашавање живе пута 10 од 100 јостаније.

Преглед 21. броја Тешака: Чланци: Ко је добар косач? — Најновији огледи против Пероноспорје (спршета) — Како треба да изгледа добар привредни бик и добра крава музара. — Искрив. — Болнице. — Гласник. — Друштвени и подружнички послови. — Цене огласима.

ИЗЈАВИ НЕДЕЉНО ЦЕНА ЛИСТУ ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 5 ЛИТ. НА ВОДА ГОДИНЕ 4 ЛИТ. ДРУГТЕ ЧЛАНОВЕ ПОМАГАЈУ ЧЛАНОВИ СВЕГ ДРУШТЕ. ПОДРУЖЈА, ОСНОВ. ПОЉОП. ПОЛИЦИЈА СТАЉОП. НАДРА И ТАКИ, МАНАСТЕРИ И СЕЛСКОП. ЗАШТИТЕ ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ВОДА КИНО, АКО ВОДОЖЕ ПРЕСТАЈУ УНАПРЕД ЗА КРАЈ ГОДИНЕ, НАН СРБИЈЕ, НА ГОДИНУ 10 ФРАК. НАН 5 ФОР. А. ФР.; ВО СРП. СЕЛОПРИВРЕДНИКА ДРУЖИМА И ИЖОКИ ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКЕ СЕЛСКОПРИВРЕДНИХ НАДРТЕ И ЧИТАОНИЦА, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 6 ФР. ИЛИ 3 ФОР. А. ФР. КАД ГРАДИНА ПОЛОЖЕ ПРЕСТАЈУ И КАД СЕ ПРЕСТАЈУ ПОД СВОЈ ДРУЖИВА ПРВЕО ВОДА НЕ ИЛИ И ЛИСТ СЛАТЕ. ПРЕСТАЈАТА И РЈУОНИСВ ГРУПНИЈУ СР СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕСТАЈАТУ ПРЕСТАЈУ И КОНТЕ. НА ОСНОВ НАЈВЕРНИЈ РЕШЕЊА ОД 1899. Г. Е. 204. ГРЕВАСИ ДРУШТВУ ПОСЛЕ ПОНИТА ЕКСПЛАТОУ.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лико, Д. М. Сивовић, М. М. Савић, П. Т. Тодоровић, А. Живановић и В. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК УГЛАВНЕ:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЛИЋ

Ч Л А Н Ц И

СПРАВЉАЊЕ И СПРЕМАЊЕ СЕНА

Ливна храна наше домаће стоке зими, јесте сено. Још мило, па ће наступити коњење ливада; а од тога како буде сено ухваћено, зависиће доброта његова. Добро сено може се спремити само онда, ако у време косяће поуграје лепо време. А ако време у то доба не послужи те сено закисне, оно онда изгуби много од своје вредности. На једно то, а друго, што се не спреми колико треба добре хране, чини те сва нама стока преко зиме окршана да једна жива у пролеће уђе.

Наши пољопривредници знају сано за тај један — обичан начин спремања сена; на ако време послужи, онда добро, а ако време буде неугодно, онда их је сено лоше капоће.

Међутим, пољопривредници у другим земљама не

држе се само овога једнога начина спремања сена. Они имају још три начина на које сено спремају за своју стоку. На како их се кад који погоднијим учини, они га на тај начин и спремају.

Те начине спремања сена ми ћемо онде показати, па ако који од наших пољопривредника хоће, нека и сам покуша да на који од њих спреми сено за храну своје стоке.

Мртно сено. — Прави се на овај начин: Треба узети покомешу траву, али не сасвим сузу, већ добро провенућу, па је онда трипати ви један пласт и приликом трипања добро нагажавати. Тако наља продужити док се део пласта не стрпа. Пласт треба да има бар 6 ж. у пречнику а да је висок до 4-5 метра. Кад пласт буде готов, онда му врх треба добро сламом покрити, па тако оставити. После неколико дана, овај се пласт отпочне загривати тако, да му унутрашња топлота достиже и до 60°R. Оно загривање не траје више од 7—8 дана, па се

онда власт стане хладити. Од прилике после шест недеља власт се сасвим исклади и тада се може трешати.

Кад овога начина сиравања сена теško је само потрешати овај степен променутоости коју трава треба да има, јер од тога зависи: хоће ли бити правилно загревање или не.

Кад се власт начне, сено треба да изгледа као пресовано, а кад се узима, треба да се одваја у кољачима. Ако се под претима осећа масно тада није добро.

Користи овога начина сиравања сена над обичан сена су: што не отпадају меки делови као: цвет, млад сене и лишће у којима има највише хранљивих делова, као кад се обично сено гради; што многе биљке постају укусије, те их стока из овога сена у власт поједе, а које у обичном сену и не гледа.

И ако овај начин сиравања сена није тежок, ко му није личан треба да ради најпре у малом, па ако му добро за руком испадне, може га сиравати у већим кољачинама.

Кисело сено. — Прани се овако: Ваља ископати руну 1·5—2 метра дубоку, широку до изнад половине висине до 2·5 метра, а при врху треба да је широка око 3 метра. Ако је земља чврста, непропусљива, треба руну само ископати на добро маљевана набијти; а ако је земља нековита и растрешта, онда руну треба оидати циглом па цементирати да вода у храну не би улазила. Зидана рупа кошта више, али овет зато дуже траје. При копању рупе треба земљу бацати на ону страну са које се више храна привлачи.

После, пошто је рупа сирељена било на један или други начин, онда треба приступити пуњењу исте. Храна коју лево да киселимо, треба да је сечена или кошена на дан ранјак, како би се мало провезула. Провезуте хране више етаје у руну а боље се и маљавља. У руну треба је бацати тако, да свако бацање представља по један слој дебел од прилике 30—40 сантиметара. Сваки тај слој треба добро нагазити да потпуно равна изгледа, и тако продужити пуњење рупе. Слагање и нагажање сена врши се зато, да се што више ваздух изгине.

Кад се на овај начин рупа напуни травом, онда се истим начином продужава слагање и ван ње, од прилике за један метар висине. Па кад је то учињено, онда се та гомила хране покрије подебелим слојем круне сламе. На сламу се набаци слој од 60—70 сантиметара земље па се она онда добро утаба и набије маљевина. Услед тога гомила ће се нешто смењати, па онда треба земљу и са стране набацити, па и њу добро набијти. Кад храна почне да превири она се онда смеже. При слагању на оном покривачу од земље појавиће се пукотине и рупе, које треба земљом попуњити, па онда овет добро набијати, како ваздух не би унутра улазио. Исто тако, ваља строго изотрити, да кишина или свежа вода не продере у храну, јер би је могла покварити. Тога ради, треба око рупе ископати јарак, како би вода отицала. Добро је, ако се над самог рупом направити какав настрешца, те да рупа не кише.

Отприлике после 10—12 недеља зрење ће се допрешити, и тада се храна може отпочети употребавати. Кад се сирељена храна на овај начин, може трајати годину и по две а да од своје вредности много не изгуби.

Кад је храна укисела, добије доста јак кисеоник зирне који постоји, она мало поцрни. Кишела храна губи једну трећину тежине коју је као зелена имала, а смањује јој се и запремина и са 40—60%. Губитак овај лако се тежиња тако и запремина наклањава се тиме, што храна постаје живог укусија.

Овај начин сиравања сена није живог скупија, по што зависи трешак ово обичнога сиравања и сушена сена, за који треба доста и то летог времена. Међутим, овај начин сиравања сена може се употребити по сваком времену, изузев наравно кад киша плускопа пада.

Кад се сено овако сирава, не отпада лишће и цвет, те не губи шта од своје вредности, поред тога што се за прављење овога сена могу употребити и сви биљни делови само ако нису суви. Најбоља кисела храна прави се од зеленога кукуруза, а нарочито од онога што је доцкан у лето сејан. Тако што врло добро може се употребити за прављење овога сена: оваз масејан и спес са травором. Даље жукар, зелена рак, луперина и уопште ливадска трава и биље које стока изваче не једе тако радо. Преправен храна добија изванредно добар укус, те тако је стока врло радо једе.

Кад је лето сушно, те се не може тачно да процени, какав ће принос дати ливада, треба предузети сиравање сена на овај начин. Јер за прављење овога сена, може се врло корисно употребити јом: коров са увртина, маљчева, озрајак или, који стока изваче не једе тако радо.

Храњење овања, волова и младе стоке киселим сеном, нарочито се препоручује. Кравама жуларна не треба та давати, јер од њега добија много кисеоник укус. Воловима пак, који су сталени за гојење, врло добро чини.

Уз ову храну може се врло корисно употребити и слама; и то сламе две трећине а једна трећина киселота сена. Само ваља добро нажешити сено и сламу па онда мешати на сечи и тако давати да стока не пробира.

На кратко речено, користи овога начина сиравања сена ове су:

1. Што сиравање јединио кошта;
2. Што се не губе хранљиви делови као при сиравању обичнога сена;
3. Што се може сиравати преко целог лета;
4. Што се врло корисно може употребити и тасно биље, које стока у обичном сену не би јела;
5. Што се храна повећава укус и омасност;
6. Што нема опасности од поквара;
7. Што стока са ове хране прелази на зелену лакше по са суве.

Црно сено. — Прани се овако: Треба траву чим се поноси, отрити у повеће пластове и онда оставити да се загреје. Загревање ће трајати од прилике два до три дана. После овога времена, треба ово плашће растурити да се осуши, па кад буде сасвим суво, онда га скупиати уједно и тако оставити до употребе.

Овај начин сиравања сена треба предузимати само онда, кад се са сигурношћу може рачунати на лево време, да се сено може осушити после презирања. Иначе, ако

настоје влажни дани или га киша ухвати, онда је сасвим пропала, јер није нише ни за наку употребу.

На овај начин справљено сено стога врло радо једе.

Сва три пошасана начина справљања сена, употребљавају пољопривредници, који воде строгог рачуна о својој стоци, па зато се овде и широме запашене ради наших пољопривредника, ако би се хтели користити њима.

И. К.

У ОДБРАНИ ОД ГРАДА

Није непозната истина, да град (тука), тај за пољопривредника у сваком погледу врло невољно, сада чешће поклапа по некада. Чешће надаре града доводило се у везу са јачим јакљавим случајима петага; али ма како да те две појаве стоје у међусобној вези, чешће надаре града у силне време има на сваки начин свој много важнији узрок у — сатрању горе на високом планинама и не подизању нове горе. По томе, један од најважнијих начина одбране од града био би: ујерена и рационална сеча на високом планинама и вештачко подизање шума на њима. Али у томе се тек може могу сложити интереси ратара са интересима шумара, ма да је шумско законом сложено, да се у извесним приликама уступају у вид и интереси ратара. При свем том, најважна она остаје жалба више једна „дана земља“ и ратар је принуђен тражити средства како да се спасе од елементарних непогода које му угрожавају плодове рада на у приликама кад се довести та врло лако и до просякног штана.

Ма некемо да понављано овде оне грозоте, које остава за собом на њиви и ливади, у винограду, воћњаку и градини један елементарни случај као што је град. Довољан је само један тренутак, па да од најлепшег плаваца на бочаку жетву и бербу остану само трагови; да се напустуконовиј рад, нарочито какав је сада у обилежених виноградама, претвори у ништа. И ма да су тражена средства и начини, да се обилно тегаје стовности уздаци, ипак успех није могао дозовљити. Остао је још: *обезбеђење (ослабљење) од града*. Али и са овим иде врло тешко. Приватна удружења, бар у нас, не спљашају се да приузму таква обезбеђења, а из зграда што у нас још нису свршени неки претходни радници (као нпр. катастрирање); а да се установи државни завод за обезбеђење, није се до сада још ништа основало, на којој би се он ипак успоставио.

Једно средство, које није поно у нас, од прошле године ушло је у неких крајевима на западу у употребу; и услед повољних успеха који су постигнути од неколико добро организованог огледа, обећава да се може препоручити као поуздано у одбрани од града. На то жељимо да свратимо пажњу читалаца *Тежак*.

Некада више, али и данас још повремено се пред оцују пуца из пушка и збова у збова, у уверењу, да то одбја оцују, којој је обичан пратилан град. Не знамо, како се објашњава тај поступак и да ли и он нема неке са одбијањем змијева и аждаја, или има неког перску основу, као на прилику у Катонима, јер на глас збова пред оцују носе дозволени католичке вере одмах падају на колена и говоре молитву противу града.

Пуцање у ветар, као одбрана од града, извођено је прошле године по нарочитом систему у Штајерској, па и Брњској, у циљу да се сачувају виногради. Ишештаји показују, да су места и срезови, где је ово средство употребљено било епистематски, помогло да се обрани који су носили град разбију, и да су остала потпуно поштеђена од града, ма да је у тим местима винограде раније град тукао готово редовно сваке године.

По једном ишештају*) при оглед пуцања у ветар ради отклањања града, који је систематски извођен, био је у Јужно-штајерској месту Видлаш-Фрајштат. Шаво га је градоначелник тога места именов *Алберт Штајгер*, сопственик винограда на брду Штаницбергу, једног коел Бахера. 1896. године подигао је 36 станица за пуцање, на дужини од 20 километара и у ширини од 10 километара, а које се пезу, у недалеком растојању, на висину од 400—1000 метара над морем. У почетку се то није ни у шта рачунало; али кад се претходне године виногради у том месту и целом подгору Бахера спласоше од града, само услед редовног пуцања на станицама, док је град те године у свој осталој Штајерској изванредно много падао, виноградаре се сви обрнуше одушевљено томе послу, и наскоро се подигло такво станице и у суседним местима. Тако се у околини Марибора (Марбурга) подигло шест станица, од којих је једну подигао општински Виноделско-воћарска школа.

По Штајгеру станице се узне подижу на највишим тачкама брега. Једна таква станица састоји се из: *кућине* која је као мала кољибца од дасака, те се може лако развалити и саставити; висока је 2 м., дугачка 3 м. и широка 1.5 м. За 3—4 м. пред врхотина кућине наместе се *прангије*, а на оне се натакне *левокот димњаци*, који су као димњаци на локовотавама. Димњаци су за то, да се пуцање од прангије упути право у нас, у обласи, те да се на тај начин изакоше јаче дејство. Они су дугачки 2 м., широки горе 70 см., а доле 17 см., и начињени су од јаког гнозденог дрвета, дебљине 2.5 м. Дрвак се уводи за избушење *крестом*, у који се прангија улачи. Пањ за прангију од 26 килограма треба да је усечен ради лакшег улачења прангије. Кућина служи, даље, за смештање барута, улачача, старе хартије, чепова од дрвета и чекића за највише. У кућини се пуце прангије; ради чега она нема пода од дасака.

Прангије су разне величине; тако има:

од 26 кг.	за 7.5 депа	простог барута
• 50	• 12	•
• 60	• 16	•
• 80	• 18—20	дека

Прангије се пуце онако: Натакне се на ваљу комад улачаче од 10—15 см., на коме се барут и највише кешићем дрвени, округло чеп, који је дугачак 4—10 см., а треба да је за 2 м. дебљи од пуца на прангији. Између барута и чепа треба да буде празан простор. На тај начин се појачава пуцање, а није никакве опасност ни за кога. Потпалавање пуца се жингом за ветар, или закривеном гнозденом шипком. Хартија не сме доћи до барута, јер има случајева да је запалена хартија пала при пуцању (на оцују) на барут, на учињена штета. Да киши не би омеља потпалавање, треба од кућине до димњача начинити кров.

Слика 1.

*) *Wienische* 1898. год. № 3. стр. 23. Ишештаји и доцнија ишештаји у истој делу бр. 34. (аутор) стр. 398.

Слика 1. Приказује димњак на пљува. Испресецана црта показује правац, у коме се падају кућица.

Слика 2. Плуваљена праггија, која стоји на влачалама, с којима се увлачи под димњак. Горе је праггија у пречнику 15 см. а високa је 40 см.

Слика 2.

Да пљување буде успешно, по некуствима Штатгеро-вним потребно је:

1. Да у сваком пределу, где се уводи то пљување, буде најмање 6—8 стањина, и у свакој да има најмање по 6 праггија. Станице да нису једна од друге више од 1 километра.

2. Пљување да отпочне на свима стањинама, чим се олазе облаци, по којима се може мислити да се приближује олуја, а то је од прилике на 30—40 километара од места. Плувати треба без прекида и брзом ватром, па и на најдешњој киши. Као што се чини, пљување утиче и на парашање електричних напона у ваздуху; јер до сада, где год су огледа правилош пришеи, није вишеу стањина, које су на близу биле, нигде грои ударио.

Деловање пљувања објашњава се од прилике овако.

Димњак, који је као труба за дозивање, не само да појачава глас, него се више постиже и много јаче и живље кретање у ваздуху. Кад год онаш пљува, из димњака се услед одбијеног ваздуха креше у вис један вртлог од ваздуха, онако вртлог као год од дима, који се састоји из загрејаног ваздуха. Овај вртлог неће се врло нагло у вис, са збујањем које траје 14—20 секунда. На тај начин горњи хладан ваздух пошеа се са оном топлим, и услед тога електрични напон попусти, а ваздушни се вијор у облацима који изазива стварање града, кокари. На споро се носе тога разбуја маглен облаци који се налазе над стањинама и конаке се ведро небе.

Плување је сад, да и да се пљувањем на овај начин не отера олуја на друга места, на да се тамо град пресе. Учени олуја даи су о томе онако мишљење:

„Прости луди мисле, да је облак олујин нешто гитово, од прилике као водени резервоар, и да кретајући се све даље догае пушта вадење, док се не исцрпе. То није тако. Одавно је већ доказано, да је олуја једна радња која се развија; која поступно прима све нове партије ваздуха, тако да непрестано постају нови олујин облаци. По томе, вадеж најпре ће постати у ваздушном стубу над местом одакле се носатра; пренапање може бити само на мало растојање и никакво на даље. И ако се призна да се на старење града може утицати, онда то може бити само и искључиво над стањином; те је по томе ирана бесмислена изводити, да се град ако не падне на земљу до стањине, мора изринути где год на другом месту. Оваки доказ противу вршена даљих огледа пљувања у ветар не вреди ништа.“...

Влада напоменути, да су влада и Скупштина у Штајерској одредиле потпоре, како би се даљим огледима могли извести шта поузданији резултати. Шта више ради

се на томе, да се законом заведе обавезно подизање стањина по општинама.*

Ако се успех ових огледа дрвета и неспорно докаже, онда би дужност наша била, да се, у интересу пољске припреде и благостања нама народног и у нас не чега дуго на завођење овако одеудно корисне уредбе.

— Ђ.

ПЛАНИНСКЕ СУВАТИ И МЛЕКАРСТВО

7 броју *Тешака* приказујући оснивање *Млекарске задруге* у Београду напоменули смо да се и код нас поодавно почела јављати потреба за унапређењем млекарства и да је у том циљу пре дивесног вршена образовања и *Млекарска Задруга у Београду*, као што су пре тога чињени огледа с прерађивањем млека у Товчицу, предузимани претходни радова за оснивање завода за прерађивање млека у ужитков опругу и усавршавања израда сира по ишим пољопривредним школама.

Овои приливом намеравано обратити пажњу на пене околности које имају доста велики значај по Млекарство, нарочито на једно средство које може Млекарство доста помоћи а досад се њиме писмо како ваља служити. То су *плавински сувати, јоши нештети и утрине*.

I.

Свакоме је познато на како се неваит начини узина пошана на нашим утринима и суватима. Да ту шума ни спомена о каквом неговању као: о чишћењу корова, засејавању травом, ити поделе на поједине делове ради постепеног пуштања стоке на пошану, као ни прибављања пошане и заштеђивања простора да би трава одрасла, док је бар с пролећа у бујиној покрсту. Него се пусти стока без надзора те прогутама и прегали за кратко време нео простор па тиме сречи да се трава ни приближно не развије колико би иначе могла.

Последна је оваког гадивања та, што се мали број стоке на сразмерно великом простору једна прихвати; док би се много већи број стоке на истом простору могао не само прихранити него и потпуно изхранити, кад би се разнумије пошана узинала.

Тако се газдује утрином свуда код нас а треба знати то, да има велика велина намет земљорадничког света, нарочито у летичном делу земље, где олуји морају нарочито за време пролећа, само на утринима стоку израминати. Оваква храна недоношља је и за јаловије а како да за мзуну и радну стоку; нарочито за мзуну стоку још најгоре, нешто она на недоношљој храни мора да одржи поред себе још и свој подмладак и да дје млека.

Упратно о Млекарству у овани околности не може бити ни говора, зато, што овако неопитна храна даљим у оно пролетне време кад стоку затиче још слабу због брзине змиње хране, на се та слабост осећа дужи или краће време и полати кроз плавно млеко дома у првом и другом тежај млености, кад би по правду требало највише млека да даје, на париво и најбоље да се храни.

Оваква недоношља храна прати стоку све док се не покосе ливаде и не пољуку стривине а те јек друге подовине или до копча месеца јуна кад већ познату и траву у велико да дру и кад стока сабе у трећи тежај млености те и по природној осеби поине давати мање млека.

Испита да има и средних азустека где се мзуна стока и радна у засебним пашвама — чапирма — храни

* На агроношкој млекарњи у Беогу међу средствима за культуру виноград бие вишеко и потпуна вработ за уређење стањине, као што је вадред облака, који је обуздава живи интересовање у посветила пољопривредња.

a poveće i zalovnije ima to predvođstvo da se ne ograničava na mirnu hranu sa utrinj. — Ali to su samo izuzetci i na takvo se stanje nailazi samo kod brojnih domaćinstava u najvišim i bogatijim mestima u nas, ali na velikim planinskim visovima i svudana na kojima poljivost ima toliko, da se stoka izgubi na čete ne samo radi izrane preko teže, nego i radi gojenja za prodaju.

Sa takvih pašnjaka u ostalom i stoka se razlikuje po krupnoći, jačosti i ostalim osobinama, od stoke, koja se na utrinjama izvrađuje u sarajima krajevima.

Tek pod jesen, kad se obere kukuruž i ostali usevi sreće na se time proširi još više prostor za poljivu stocu, tek tada stoka se popravni i obnovi snagu; naročito ako bude dovoljno klate druge polovine leta i bude blaga jesen te se trava podmladi i izrase. U tom slučaju erpski zemljoradnici sa više brige i sa više noždavosti i vere sprema što mu je nužno za stoku preko zime.

Ako li se nak deset godina godina te trava prerano izgori i stoka zaslimi slaba i mršava, onda je i njen ostatak u opasnosti.

Sve one nožave i ovaako nenovoljno stanje Stočarstva u vedno uzaludnije i Mlekarstva u nas. A nije bilo tako u ono vreme kad ovaljno zemlje nije obradivano; kad su žume još bile u vešoj celini i kad se razmerno manja broj stoke izvrađivalo na prostornim pašnjacima.

Danas je sve to izmeneno, bilo stadaćem razviku prirednih okolnosti, bilo našom neumoljivošću; na kao što bi bilo neuzneso uzdisanje za starij vremenom i stanjem, isto tako bilo bi neuzneso i ubitačno ne truditi se da se ovoj neđaci stane na put i nađe načini da se Mlekarstvo krene u napred i da mu se stvore uslovi za razvikanje prema našim savremenim potrebama.

(opravka se)

Б Е Л Е Ш К Е

Колико треба садница на хектар

КАД ЈЕ ВИСИНА ОД ПРАВЕ ФАДЛАНЕ	КАД СЕ САДИ		КАД ЈЕ ОД РЕДА УДАЉЕН						
	У КВАДРАТ	У ТРОУГА	1 5 м.	2 м.	2 5 м.	3 м.	3 5 м.	4 м.	4 5 м.
МЕТРА	Т Р Е Б А С А Д Н И Ц А М А								
0-1	1.000.000	1.134.700	65.667	50.000	40.000	33.333	28.571	25.000	22.222
0-2	25.000	288.000	33.333	25.000	20.000	16.666	14.286	12.500	11.111
0-3	11.000	125.300	16.667	12.500	10.000	8.333	7.143	6.250	5.556
0-4	62.000	72.180	16.667	12.500	10.000	8.333	7.143	6.250	5.556
0-5	40.000	46.188	13.333	10.000	8.000	6.667	5.714	5.000	4.444
0-6	27.778	32.075	11.111	8.333	6.667	5.556	4.762	4.167	3.704
0-7	20.408	23.565	9.524	7.143	5.714	4.762	4.082	3.571	3.175
0-8	15.625	18.043	8.333	6.250	5.000	4.167	3.571	3.125	2.778
0-9	12.246	14.256	7.407	5.556	4.444	3.704	3.175	2.778	2.469
1-0	10.000	11.575	6.667	5.000	4.000	3.333	2.857	2.500	2.222
1-1	8.294	9.343	5.041	4.545	3.636	3.039	2.597	2.273	2.020
1-2	6.944	8.019	4.556	4.167	3.333	2.778	2.363	2.082	1.852
1-3	5.917	6.833	4.128	3.846	3.077	2.564	2.188	1.923	1.709
1-4	5.102	6.891	4.762	3.571	2.857	2.381	2.041	1.786	1.587
1-5	4.444	5.132	4.444	3.333	2.967	2.222	1.905	1.667	1.481
1-6	3.906	4.511	4.167	3.124	2.500	2.063	1.786	1.563	1.389
1-7	3.460	4.066	3.922	2.941	2.353	1.961	1.681	1.471	1.308
1-8	3.095	3.574	3.704	2.778	2.222	1.852	1.587	1.380	1.265
1-9	2.779	3.199	3.567	2.632	2.165	1.734	1.504	1.316	1.170
2-0	2.500	2.887	3.333	2.500	2.000	1.667	1.429	1.260	1.111
2-1	2.208	2.618	3.175	2.381	1.905	1.587	1.361	1.190	1.068
2-2	2.066	2.396	3.009	2.273	1.818	1.513	1.299	1.130	1.010
2-3	1.986	2.188	2.889	2.174	1.757	1.449	1.242	1.087	986
2-4	1.786	2.005	2.778	2.083	1.667	1.389	1.190	1.042	926
2-5	1.690	1.848	2.667	2.000	1.600	1.333	1.143	1.000	889
2-6	1.479	1.708	2.564	1.923	1.538	1.282	1.099	962	856
2-7	1.372	1.584	2.459	1.852	1.481	1.235	1.038	923	825
2-8	1.276	1.470	2.381	1.786	1.429	1.190	1.020	893	794
2-9	1.189	1.373	2.299	1.734	1.379	1.149	985	862	766
3-0	1.111	1.283	2.222	1.697	1.333	1.111	952	833	747
3-1	1.041	1.202	2.171	1.613	1.280	1.075	922	806	717
3-2	977	1.128	2.083	1.563	1.239	1.042	893	781	694
3-3	918	1.060	2.020	1.515	1.212	1.010	866	758	678
3-4	865	999	1.961	1.471	1.176	980	840	735	654
3-5	816	940	1.905	1.429	1.143	962	810	714	635
3-6	772	881	1.852	1.389	1.111	936	794	694	617
3-7	730	823	1.802	1.351	1.083	901	772	675	591
3-8	692	800	1.754	1.316	1.053	877	752	658	585
3-9	657	759	1.707	1.282	1.026	855	733	641	570
4-0	625	722	1.667	1.250	1.000	833	714	625	556
4-1	493	570	1.482	1.111	889	741	625	555	494
4-2	460	493	1.333	1.000	800	667	571	500	444
4-3	331	282	1.212	900	727	606	519	455	404
4-4	278	321	1.111	833	667	556	476	417	370
4-5	237	373	1.062	769	615	513	440	385	342
4-6	204	296	962	714	571	476	403	353	317
4-7	180	180	833	625	500	417	357	313	278
4-8	130	143	741	566	444	370	317	278	247
4-9	100	115	667	500	400	333	296	250	222

Потребна количина жинце

За чардаклије (османлике) ноће, хмељ и т. д.

ОБЛАСТ ЈЕ ОБЛАСТ	Ж А Д Ј Е И Џ М Е Р А Ш С И Ц Е																			
	7	8	9	10	11	12	13	14	16	18	20	22	25	28	31	34	38	42	50	
И ТАДА	М И Л П М Е Т А Р А																			
	0-7	0-8	0-9	1-0	1-1	1-2	1-3	1-4	1-6	1-8	2-0	2-2	2-5	2-8	3-1	3-4	3-8	4-2	5-0	
У ЈЕДНОМ ВИДОСТАВУ ИМА	М Е Т А Р А																			
	324	252	216	176	140	120	100	88	68	52	44	36	28	22	16	14	12	10	7	

Колико је у Србији 1897. године произведено кукуруза. — У 1897. години било је засејано кукуруза:

У Округу	засејана површ. у хектарима	крпос. 1 хект.	укупна про- нос у товар. носта	вредност про- дукта
Ваљевском	19.821-81	13-00	257.684	2.569.109 дин
Вранском	17.174-47	24-75	425.068	4.913.786 "
Крагујевачком	28.937-66	22-25	643.863	6.354.928 "
Крајинском	25.968-34	33-14	850.649	6.856.231 "
Крушевачком	19.600-09	21-25	416.502	4.789.773 "
Моравском	45.352-60	17-71	803.195	7.895.067 "
Нишском	26.607-12	30-80	819.499	7.809.825 "

Широтском	16.099-39	19-21	399.260	2.975.168 дин
Подрињском	36.483-05	15-33	559.285	5.100.679 "
Подунавском	55.772-46	16-62	926.938	7.795.549 "
Пожаревачком	81.921-49	17-75	1.438.131	11.578.962 "
Тулачком	20.192-42	17-29	340.127	4.084.786 "
Топличком	30.839-66	18-75	578.244	5.227.326 "
Топличком	9.882-69	11-33	111.971	1.057.006 "
Ужичком	14.753-08	11-00	162.284	2.151.886 "
Београду	128-39	19-23	2.469	22.270 "
Србији	448.334-72	19-33	8,654.178	81,482.691 "

Г Л А С Н И Қ

Подринског Полупривредног Друштва од учитеља округа ужитог са влетарског курса Подринске Подружнице. — Сакупљени на полупривредно влетарском курсу код поштом Подринске учитеља окр. ужитог поддржавају Друштво у коме гледају стокер намест полупривредног напредовања.

Школски надзорник Љуб. П. Ђурић. Учители: Војин Љешенић, Јанко Протић, Јеврем Чакаревић, Владимир Илић, Димитар Јовичић, Милан Митровић, Младен Симоновић, Језто Радовић, Стеван Јовановић, Недељко Филиповић, Владимир Перивић, Матјаја Вујић, Живан Милијић, Драгутин Гајић, Владимир Вељашевић, Милосав Шолојић, Ник. Јовановић, Јов. Јолубовић, Милосав Немовић, Цветко Радовић, Божка С. Поповић, Мих. Вугариновић, Љубомир Смиљанић, Андрија Лојаница, Ранко Алексић, Драгутин Спасојевић, учитеља моравачког среза, рудничког округа — Рада Перивић, Иван Николић, Милан. Филиповић, Војкадар Нишковић, Миладин Стевановић.

Курсеви крушевачке, ресавске и медвеђе Подружнице за зрео калемљено лозе. — Крушевачке Подружнице. — Практично предавање за ђаке и грађане из места, о зредом калемљено лозе (и воћа), одржано је у недељу 7 марта.

Калемљени курс за полупривреднике из срезова: расинског, трстеничког и рањакског, одржан је од 7—14 марта у расаднику подружничком, према прописаном програму. Слушалаца било је 55.

Испит су подзокали: са одличним успехом 19, са врло добрим 23, са добрим 13. Свега 55.

Ресавске Подружнице. — Курс је трајао 7 дана. Слушалаца било је 32. Успех су показали: 6 одличан, 17 врло добар и 9 добар. Програм је био овај:

1. Теоретски део: 1. О ефикасности и вливу утицају на доња лозу.

2. Познавање сората америчке лозе, њихових особина и мапа.

3. Познавање земље, спремање пробе за анализу и припремање земље за виноград.

4. О набади лозе и чувању до употребе.

5. Сађење америчке лозе у матичника и о нези до треће године. Сечење резница, припремање резница и неговање прирочака прво лета.

6. Калемљење лозе; значај овога рада за облањање и унапређење нашег виноградарства. Прибор и материјал за калемљење. Набада и сортирање доња лозе (калемљено лозе).

7. Главноји и употребљивији начини зредог калемљења 8. Припрема зредих калемљених и неговање ових до употребе.

9. Сађење калемљене лозе и неговање до навршетка треће године. Потоње орезивање винограда.

10. О критичањима болестима винове лозе и лечењу од тих болести. Непријатна винове лозе. Познавање вакциних одређања закона о чувању полских виноваина, а нарочито ових којих се тичу винограда.

Додатак. Сађење доња лозе на живом леску.

II. **Практични део.** — 1. Познавање зараженог чокота од ефикасере.

2. Познавање резница и прирочака од сората америчке лозе и калемљена на равним подлогама.

3. Унашање пробе земље за анализу. Испитивање на калциметру пред слушаоцима.

4. Слушаоци се вежбају у правилном сечењу резница и са сталној месту. Вежбање у тин пословања.

6. Вежбање у риголују земље, припремање, подлагање и сађење на сталној месту. Орезивање чокота од 1—3 године; потоње орезивање винограда.

7. Познавање срестана противу пероноспоре и спиралне бордовске чорбе.

8. Рад у расаднику по потреби.

Медољуб Подружине. — Курс је трајао 3 дана. Од стране Министарства Народне Превреде присуствовао г. Јован Марковић, сколом батареа школе. Слушаоца било је 94 младика из среза утрешњичког. Успех је врло добар. По свршеном курсу био је баљет, на коме је г. Малосав Деденић драго предавао: *О подизању виноградa на под-лози америчке лозе.* Затим је драго говор г. Тодор Брадић *О значају полске превреде.*

Нова ујрва левачке Подружине. — На редовном годишњем састанку „левачке пољопривредне Подружине“ државног 9. марта 1899. год. а на основу чл. 54 и 55. правила Сри. Пољоприв. Друштва, изабрана је нова ујрва оне Подружине која је овако састављена:

Председник, Јован Поповић; благајник, Андра Цветковић; деловодња, Димитраје Ј. Стојановић; одборници: Тодор Стојановић; Миљшко Симић; Миња Вуковић и Петар Качаревић.

Нова је ујрва 22. марта 1899. год. отпочела рад.

Трећа пољопривредна станица. — Комисија, састављена према чл. 4. закона о пољопривредним станицама и чл. 6. Правилника за извршење истог закона, изабрала је ових дана врло удасто земљиште у Крагујевцу за пољопривредну станицу. Земљиште је у непосредној близини окружног доњег расадника, с којим се спаја и верује *Планину Воду с Коштуком*, а велико је, заједно с расадником ово 100 ектара. Оно је трећа пољопривредна станица. Од крагујевчана се могло и очекивати, да ће бити међу првима у оснивању оваких и врло корисних установа по наш народ. Прегледао и Бог помаже.

Воћни расадници у окр. крагујевачком. — Пре неколико дана изабрана су врло погодна земљишта за оснивање средњих воћних расадника у Араџевцу, у Араџевцу, срез Јасеничког, Рачи, срез Јененичког, Становина, срез жуђанског и Петровцу, срез крагујевачког. Земљиште у Араџевцу велико је 17 хектара, а у осталим местима по 10 хектара. Законом о унапређењу воћарства тражи се за ове расаднике само до пет хектара, а даје се међу тим два пут па и трипут толико. Остала лепа поља! Мило нам је што о крагујевачком округу можемо рећи, да је први у Србији, који је сва четири среза своја снабдео потребним земљиштем за оснивање воћних расадника.

Број воћних расадника. — Досада је, према закону о унапређењу воћарства изабрано земљиште за оснивање воћних расадника у седамнаест средњих места, и то: у *Сурдулицу*, срез маџарског, и Владичином Хану, срез пољаничког, срез крањског, у Становина, срез жуђанског, Петровцу, срез крагујевачког, Араџевцу, срез Јасеничког и Рачи срез Јененичког, округа крагујевачког; В. Поповићу среза деловодничког, и Барварином Хану, среза теминског окр. жупанског; Дервину, срез сурвањског, окр. шињског, Љубићу среза аљубоначког и Лозници срез Јадранског, окр. подрињског; Паланци, срез Јасеничког и В. Орловићу, среза орашског, окр. подлуњачког, срез голубачког и В. Градишту, срез рањског, окр. покљанског, и у Пожеги, среза подвањског, окр. ужичког.

Само су неколика земљишта величине од пет хектара, а остала су веће површине. Највеће их је од по 10 хектара, а у Араџевцу и В. Градишту, знају по 17 хектара. Веће површине иду се подмлати с тога, да у воћни расадник буде што већи и доњи расадник.

НЕКРОЛОГ

† СТЕВАН Т. ЈАКШИЋ

Рођен 2. априла 1862. † 4. маја 1899. године.

професор Ботанике у Великој Школи, редовни члан Српског Пољопривредног Друштва

Јакшић је био најмлађе дете, месинче у својих родитеља. Родио се 2. априла 1862. године, у Новоме Саду, где је основну школу и нижу гимназију учио. А кад му се отац, обухар, 1877. године у Србију досели тада је и Јакшић дошао први пут у Београд. Дошао у Србију подружно је своје школовање у одашњој I београдској гимназији, у којој је 1880 године и испит зрелости положио. По свршеној гимназији уписа се у природно-математички одсек философског факултета у Вел. Школи, који је сирнио 1884. год. Кроз ишту гимназију као и кроз Велику Школу Јакшић је се борио са сиромаштином те је и кодичиноштво, учећи се учио је и друге, па икак је по сирени утек био међу бољим, врло добрим ученицима. Слушајући предавања из зоологије код нек. Др. С. Докића, у Вел. Школи, Јакшић завале ту науку те ју је почео жарљиво проучавати а нарочито инсисте (теоретички) спекулати по акадмци београдској. Таме првине учења професора те га Докић узме за свога помоћника. Док је учио Велику Школу Јакшић је израдно тему о ектралној анализи (из ошлаци) која је Св. Савесном награђена.

По свршеној Великој Школи Јакшић, као помоћник професора зоологије, буде изабран и послат у Париз да се на тамошњој универзитету темељитије спреми у зоологији и осталим гранама Јестественне. Бавио се на париском универзитету он се упова за владом францускивој Ју-

зио која је походила универзитетска предавања из литературе, завале је и поње се ожени 11 новембра 1887 год. По положеном диспансу Јакшић се, крајем 1888. године, прати у Србију. Одмах буде попуњен предавачким местом у којој од београдских гимназија. Али он на то не пристаје, већ је чекао да се расписне конкурсе за уирањкење катедре Јестественне (Зоологије и Ботанике у Вел. Школи

На расписани конкурсе за уирањкењу катедру Ботанике јави се и Јакшић. У академичком Савету Вел. Школе буде изабран, а 7. фебруара 1889. године (ИФр. 1930) буде постављен за скулента Ботанике у Вел. Школи. За професора те науке наименован је 14. марта 1890. године (ИФр. 4236).

Јакшић, дошао на катедру чуеног јестественичара Панчића, почео је својим саветодавца предавати Ботанику у модерном духу те науке, ларочито је залагао анатомију и еволуциону биологију. Да би олакшио својим слушаоцима разумевати тук грана Ботанике, он се заузео те набавио микроскопе и друге потребне приборе за микроскопираније и обрађивање Ботанике под лас и у том модерном правцу. Там путем и правце гнуњава је он своје ученике све до почетка ове године, када нађе у поствулу из које се зине и не даже.

Као и славни му учитељ Панчић, Јакшић је поред предавања имао да уирања и ботаничком градином. — Панчићем заснована и готово подигнута и уређена Ботаничка Вајта на Дунаву беше 1888. год. Дунавом а после бугиој из вароши подмлаћена и годико отићена да се онда одмах, још пре Јакшићева додаска, мислио о истом наметалу а по нешто се на томе и радило. Ту мисао по своје постављењу за професора Ботанике, Јакшић при-

хвати и настави даље радити на њеном остварењу, док је и не оствари.

Кад Н. В. Краљ Милан, поконио Вел. Школи своју велику банту у Палудуа с том жељом да се на томе месту подигне Ботаничка Баншта, и да се ту преседе и пренесе све већ одгајене биљке из Напчињеве банште са Дунава, тада је Јакшић добио вуне руже посла. И он је у ташни, посадио и постепено све те посадне салајинао и Ботаничку баншту унапређивао. Пошто је прво спременио лежалште у новој баншти, пренесене су све оне биљке и дивље са Дунава, те је Ботаничка баншта на новоме земљишту још првих година знатно кренула унапред, а допунје је све нише и вине надпредела. Јакшићева је заслуга што се „Јеремовац“ Ботаничка баншта Вел. Школе за овоме земљишту, које при Краљ поконио најаштем Просветном Заводу, дог тог степена развила на коме је данас виде посетници „Јеремовца.“

Настојавањем и заузимањем Јакшићевим подигнута је кућа за стан управниково, две мале стакларе и велика скалара гводедне конструкције у којима се гаје и чувају све нежније биљке и биљке топлих предела, које су за онштиторно у гашино предавање Ботанике неопходно потребне. Затим, намењене су водоводне цеви и спроводена вода из општинског водовода кроз сву баншту и у све стакларе, ради заљивања биљака које се тамо гаје, а за које се он ваиште да у што већем броју и разноврсности буду заступљене у „Јеремовцу“, особито дрвље и шибље, јер му је од тога требало и при предавању систематске ботанике.

Јакшић је особиту нажву поклавало разним економним и технички биљкама од којих је много гајио у „Јеремовцу“ те је посла много семеља и у саме биљке ради умножавања раздавао појединим привредним заводима, школама и привредницима. Као љубитељ привредне ботанике Јакшић је у два три маха тражио на Србији трине, врло укусне и јако цвене гљиве што под земљом расту.

У томе је имао и успеха, јер је трине нашао у једном шумадијском гају, на брду Ковчића.*)

У „Јеремовцу“ ботаничкој баншти Јакшић је припо разноресне огледе са појединим економним биљкама. Своја посматрања о дима таким биљкама: једна прста елде (Polygonum sachalinense) и једна одина састрине (Lathyrus Wagneri) саопштио је прошле године у „Тешаку.“ Сви тога писао је неколико резервате за Просветни Савет и Коларчеву задужбину.

Нагнућу приреди Јакшић је гајио и пчеле у „Јеремовцу“ а почињао је гајити и рибе у нарочито за то ископаном басену.

Јакшић је за свој рад одликовао одредом Св. Саве IV. реда и св. андрејском медаљом. Као професора Ботанике у Вел. Школи Пољопривредно Друштво изабрало је 1894. год. Јакшића за свог редовног члана а прошле године и за члана Управног Одбора; затим Јакшић био је изасланик г. министра просвете на посету зредости у бив. II. београдској гимназији (у два маха); био је члан просветног Савета; члан иштите комисије за ишпитивање професор. кандидатрије; члан комисије за набавку артије у државној књићарији; члан комисије и одбора за подизање Јестественничког Музеја српске земље.

Јакшић је као сировах живео, и ако се богато оженио, он је и као сировах умро ноћу 4 маја а сараном 5 маја о трошку професора Вел. Школе, на новоме гробљу београдском. После себе оставио је оваломешу супругу са двоје женске деце.

Рајско насеље дуго Јакшићеву! а трошином телу нека је лава земља у коју је сишнуто.

Бог да му душу прости!

Ж. Ј. Ј.

*) Трине (Tuber) нашао у „Тешаку“ за 1897. год. са за себорар.

ОБЗНАНЕ

Уредништво Тешака, Пољопривредног Календара и Пољопривредног Гласника налази се у дому Српског Пољопривредног Друштва, Незављана улица бр. 11.

Уредник **Тешака** и **Пољопривредног Календара** у уредништву је сваког радног дана од 5—7 часова после а недељом и празницима од 11—12 часова пре подне.

Уредник **Пољопривредног Гласника** у уредништву је сваке среде од 5—7 часова по подне.

Седнице **Књижевног Одбора** држе се сваке среде од 5 часова по подне, у друштвеном дому.

Сви радови, намењени било **Тешаку**, било **Пољопривредном Календару** или **Пољопривредном Гласнику** шиљу се увек **Срп. Пољопривредном Друштву** које их прима, у списак заводи и по списку предаје уреднику коме припадају.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од четит врсте од једног ступца по 10 кара дан. од осталих врстних ависа по 15 пара од врсте од ступца.

Велим огласима од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), вола стране 10 дан. (5 еор.) четурт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 кара дан. државне талге.

За оглашавање куне кући 10 од 100 јоставље.

Преглед 22. броја Тешака: Чланци: Справљање и спремање сена. — У одбраи од града. — Планиско сувати и млекарство. — Бележике. — Гласник. — Некролог. — Обзнане. — Цене огласима.

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗДАВА НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИШЊ 8 ДИНА. ЗА ПОСТА ГОДИНЕ 4 ДИНА. ДРУШТВО ЧЛАНОВИМА ПОКАЖАЊЕ ЧЛАНОВИ
СВИХ ДРУШТА, КОЈИМА СЕ, ОСОБНО, ИЗДАЈЕ ПОЈЕДИНЕ СТАВОВИ НАСТАВНИ И НАСТАВНИЦИ И ДЕМОКРАТИЈЕ ЗАСТАВНИ ЛИСТ У ПОСТА ДИНА, АКО ПОЖЕЛИ
КРЕДИТОМ ГИРАТИ ЗА ЕДИН ГОДИШЊ, ЗА 5 СРБИЈИ, НА ГОДИШЊ 10 ДИНА, ЗА 5 СРБИЈИ, А. П. ПО СРБИЈИ, КОМЕРЦИЈАЛНИМ УДРУЖЕЊИМА И НЕКОЈИМ ЧЛАНОВИМА КАО
И СРЕДНОМ ИЗДАВАЊЕМА ЗАДРУГА И ЧИЖАНИКА, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 5 СРБИЈИ, А. П. КАО ПЛАЋИТЕЉИ ПОЖЕЛИТЕЉИ И КАО СЕ ПРИБИЛИТИ БОДИ
СНОГ ЗАТЈИЖИМА ПРЕКО БОГА ДА ИМ СЕ И ДОДЈУ СЛАВА. ПРЕТНАСТА И РУКОПИСИ ПИШУЊУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ. ПРЕТНАСТАУ ПРИМАЈУ И ЧОВЕК. НА ОСНОВУ НАЈБОЉИЈЕ РЕШЕЊА ОД 1893. г. № 204. СРПСКОМ ДРУШТВУ ПОСРЕДСТВОМ БОГА РЕШЕЊИТО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊЕ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

ПРЕДЈЕДНИК ОДБОР:
Др. М. Т. Додж, М. М. Савић, Д. М. Спасић, П. Т.
Тодоровић, А. Живановић и В. Д. Тодоровић.

ОДБОВНИК ГЛУКНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕНУЛИЋ

Ч Л А Н Ц И

О ПОПРАВЦИ ДОМАЋЕ ЖИВИНЕ СТРАНИХ РАСАМА

Возако је, да је Министарство Нар. Принаред
још прошле године издало наређење свима нашим
пољопривредним заводима, да заснују угледне живинарнице,
а у циљу рационалног гајења ових страних раса живине,
које ће моћи утицати на поправку наше домаће живине,
иако би она и она природна грана давала веће користи,
него да од сад. Хоће се, дакле, укрштање страних раса
с нашом да утиче на већу популау и крупноћу јаја, на
брже развијање пилеки или на крупноћу и брже гојење.
Задатак је, дакле, ових државних живинарника да гаје
неке расе у чистој крви, да опробају, како ће те расе
напредовати под нашим приликама, па да даљаше своје
распрострају у својој околини.

Гад на подизању живинарника већ је отпочет, а неки

наши привредни заводи *) забавали су и живину, од које
ће већ оне године моћи раздавати јаја приватним одга-
јивачима, у колико их не употребе сами за повећање својих
јаја. Она обилност дава ми је повода да скренем пажњу
наших пољопривредника, шта ваља да знају на уму
при порубици живих града или наших живинарника.

Старне користи од живине ивакомо само у том слу-
чају, ако се не поводио за спољашњом лепотом, већ ако
набавимо и гајимо ону страну расу, која ће нас задово-
љити у привредном погледу, па и ако није угледна. Ша-
ренало перја, лепе, велике куне, гаиасте ноге итд. спољашњи су знаци, који обављају гледаоца на прилику
својом лепотом, али немају старне вредности за оне, који
хоће да се користе гајењем живине, већ искључиво за
оне, који гаје живину наше ради свога задовољства, боље
рећи уживања.

*) Ратарска Школа у Београду.

Ваља, дакле, пре свега да решимо, у којој правцу хоћемо да поправимо живину, па да набавимо само ову расу, којом ћемо постати жељени циљ, кад је с намаш укрпимо.

Изабје свих раса, које су до сад к нама, и ако по кад-кад, више увожење, изгледа ми да се највише олакша траг *кошоноса*. Није ни чудо, ова је раса својом крупношћом привукао на себе пажњу, па ју је свици желео да има. Ну, ова раса не може се препоручити нашим привредницима ни за гајене у чистој крви ни за укрпљење и из разлога, што јој месо није тако тукано, као у осталих раса, а кости су јој крупне, неку тину јаја, према величини тела, несоразмерно мала. Сем тога има напредну болу за лежење јаја. Оне су, као и буре, живе кашане за лежење јаја, а да услед тога носе малу количину јаја, разуме се и по себи. Боље су *Браме*, ну више исуц ни ове погодне за привреднике.

Ко хоће да гаји живину у циљу што *веће производње крвних* јаја треба да држи *Талијанске*, *Минорске* и *голорате* *Бредланске*.

Врло укусно месо имају и брзо се гоје, а при тој и доста добро носе јаја, *Француске* расе: *Худан* и *Крес-Бер*. Једна је негодна у вих, што имају новећу *љубу*, која смета владу, па често бодује од очних болести. *Дабл-Лангсанске* добре су у месо, као и остале *Француске* *кошоши*, а немају *љубе*.

Ко, пак, хоће да има *крупну* и *угодну* *кошот*, која има бело месо, која и врлоцило доста јаја носи, добро лежи на јајима, брижљиво води и чува *милоче* и, што је за нас врло важно, која је *надрљива* према студени, нека држи *Лангсанске* (*Лентген*). Наш привредник има доста простора, по којем се може кретати живина, а под таквим околностима напредоваће *Лангсанска* врло добро и знатно ће утицати на поправку наших *кошоша*. Најзад не смењемо *микроши* ни *Пигму-Рок* расу, за коју важи скоро све, што је речено и за *Лангсанске*, с тога нема сумње, да ће оне две расе најбоље одговарати нашим *приликама* и задовољити наше привреднике у свакој погледу.

Разуме се, да има још много раса, које су по својој подобности сличне *Талијанским*, *Худанским* или *Лангсанским*, али мени није ни био циљ, да упознам читаоце са свима могућим расама, већ с најважнијим представницима оних раса, које с природног гледишта заслужују пажњу, пако би свици по потреби могли набавити ову расу, којом ће испуњити циљ зашета постави.

Вредно је напоменути још и ово: Кад се било набавком живих граја или производњом из јаја дође до стабла расе, коју смо желели, ваља све *петлове* наше расе из *јата* *шкартирати*, а оставити само *кошошке* наше и оне *чисте* расе, које смо за поправку набавили с *петловима* те расе. На тај начин добићемо јаја *чистоврсних* раса за одржање *чистоврсних* стабала, а од наших *кошоша* одмелени јаја за производњу *мелесана*. Ако увек, из године у годину, остављамо само *кошошке* *чистоврсне* и *мелескине* у друштво с *чистоврсним* *петловима*, а *старе* наше *кошоши* поступају из *јата* *издавају*, *доћи* ћемо не само до већег броја *чистоврсних* живине, већ и до врло *валаних* *мелесана*. Кад *мелесени* дођемо до таквих *резултата*, који нас потпуно задовољавају, можемо, ако не-

ћемо и даље да производимо *чистоврсна* граја, оставити само *мелескине* с *нашим* *петловима*.

Из досад реченог види се, да ваља изабрати пре свега *правцу*, у којем се настали *измени* поправка наше живине, па према њему изабрати расу. С тога грешне они, који без *наклона* *плана* *набављају* од *једног* *више* раса. Ако мисле да ће *тако* *чистоврсно* *доћи* до *живине*, која ће их у свакој *правцу* *постигну* *задовољити* — *варају* се. *Више* *разних* *раса* *може* *држати* *само* *овај*, *који* *хоће* *искључиво* *да* *се* *бави* *производњом* *пригодних* *граја* *чистих* *раса*, *али* *у* *тој* *случају* *потребан* *му* *је* *и* *варошчи* *уређење* *живинарник*, *где* *се* *расе* *неће* *моћи* *мешати*; *пored* *тога* *мора* *расположити* *се* *и* *више* *знања* *по* *тој* *струци*, *него* *што* *та* *или* *наш* *земљорадник*. У *циљу* *укрпљења* *с* *нашом* *живином* *довољна* *је* *једна* *раса*. Ко *биш* *хоће* *да* *производи* *мелесе* *не* *само* *од* *једне* *већ* *и* *од* *друге* *које* *расе*, *ваља* *да* *има* *два* *двораста*, *која* *су* *толико* *удаљена* *једно* *од* *другог*, — *да* *се* *расе* *не* *мешају* *или* *која* *су* *тако* *огранич* *коју* *собом* *предвојена*, *да* *најек* *не* *прелази* *из* *једног* *у* *друго*. С *тога* *препоручујем* *нашим* *привредницима* *да*, *било* *за* *мелесење*, *било* *за* *гајење* *чисто* *крвне* *живине*, *набаве* *само* *једну* *расу*, *којој* *ће* *цела* *огушница* *служити* *за* *исцет*. У *тој* *случају* *биће* *много* *напреднија* *и* *здравија*, *неко* *кад* *се* *наше* *раса* *смеште* *у* *наше* *за* *тој* *посој* *варошчи* *преграђене* *и* *скућене* *испете*. Нека *овај* *посао* *врше* *наши* *привредни* *заводи* *у* *својим* *живинарницама*; *има* *ће* *то* *бити* *и* *могуће*, *јер* *располо* *лаку* *с* *нашим* *материјалијем* *средствима* *и* *стручним* *особама*, *а* *наш* *привредник* *не* *тежи* *правде* *практичном* *циљу*.

Да *горе* *казане* *више* *пред* *читаоце* „*Тешка*“, *дали* *су* *ни* *новод*, *већ* *овог* *пролећа*, *много* *наши* *привредници*, *тражели* *из* *живинарника* *Ратарске* *Школе* *да* *им* *се* *угуш* *по* 2—3 *јахта* *од* *сваке* *расе*, *и* *не* *мало* *ме* *је* *стало* *труда*, *да* *их* *склоним* *на* *то* *да* *се* *ограниче* *на* *једну* *расу* *и* *реше* *у* *којој* *правцу* *же* *ле* *воле* *ја* *то* *да* *поправе*.

В. Љ.

ПЛАНИНСКЕ СУВАТИ И МЛЕКАРСТВО

(СРБИЈАК)

II.

Пре него што би се шта могло предузети да се *појача* *пора* *ста* *на* *у* *трипама* *потребно* *је* *довести* *у* *ред* *питање* *о* *у* *трипама*.

Утрипа *има* *још* *доста* *у* *Србији*, *а* *да* *је* *тако* *носе* *се* *видети* *по* *томе*, *што* *сразмерно* *увезим* *има* *много* *земље* *што* *се* *не* *обрађује*, *већ* *стоји* *својо* *неупотребљива* *под* *трњем*, *шиљем*, *шумом*, *глетима* *и* *каменарима*, *од* *којих* *простора* *наш* *земљораднички* *смет* *у* *истини* *има* *врло* *малу* *корист*; *па* *отуда* *и* *делом* *ни* *одрађива* *у* *трипа*, *кад* *дође* *наплаћивање* *пореза* *на* *ову* *врсту* *земље*.

Поред *те* *сметне*, *важна* *је* *сметња* *и* *то*, *што* *нема* *ни* *приближно* *никавог* *распорада* *ни* *поделе* *између* *из* *ливне* *земље* *и* *у* *трипа*, *земље* *под* *шумом* *и* *др*, *већ* *све* *је* *измешано* *и* *у* *великом* *нереду*. *А* *колико* *то* *смет* *службе* *државне*, *чувању* *и* *обрађивању* *може* *се* *девити* *према* *овим* *многобројним* *споразумима* *код* *општина* *ако* *потрица* *и* *других* *заједница* *о* *земље*.

Против *заједница* *и* *делова* *у* *трипа* *није* *довољно* *што* *имамо* *доста* *добар* *Закон* *о* *у* *трипама* *него* *у* *о* *не* *треба*

Држава у средини земљорадничког света да поради на томе да наш свет почне брже развити оо **опште добре**; а боље ће та девети онда кад му се покаже на делу да може од утрине веће користе имати. То би се могло постати заснивањем *Сиромашких задруга* у циљу боље неге сточне и савршенеје прераде млека и у запошљавању других врста газдинства на утринима, као: заснивањем и подизањем сеоских, општинских и врхњских воћњака, расадника, дудара, дечиништа, рибњака итд.

За сада док се не нађе начин да се утрине доведу у ред, то јест док се не одделе од државних и приватних земља и док се не пренере, долде требало би ове *Сиромашне задруге* заснивати на планским суватима; засад на онима који су најбоље железнички везани и другим приступачним местима. Кад се оним задругама једнашут прокрих нуз онда их треба заснивати по свој земљи где се год нађе погодних услова за њих.

На који би се начин ове задруге имале заснивати, ни ћемо о томе нарочито говорити. Онде ћемо још да напоменемо: шта би требало у главном имати на уму при уређивању питања о утринима.

Да утрине имају врло значајну вредност у привредном погледу за наш сеоски свет, види се из тога, што су утрине — као *опште добро* — до сад послужиле нашем сиромашном сеоском свету, да код нас нема још тако осетно земљорадничких безакунника и наш земљораднички свет није савоу у такво стање да живи једино од надице, већ снага, ма како да је сиромаш, има нешто свога ниетка које је макар и на утрини раскрино, узирати и ту се наставити. То је ипак неки основица те се наш сеоски сиромашни свет не осећа тако бедан и убог као оно радењики који нема ништа осим своје две руке за себе и своју породицу.

Докде утрине буду врлиме овакву зајдаћу као што рекосмо тј. буду природни извор за узиквање вишег сиромашног сеоског света; долде не треба законом ограничити и прекинати могућност да се може дати земље од утрине сиромашним и вредним земљорадницима на узиквање.

Али с друге стране досадашња олика могућност заузимања утрина прети да озај извор сасвим пресуши.

Ко послаје живот својим видео је да велики заватишари утрини и имену сиромаш, који немају ни снаге ни представа да обраде велике просторе утрини већ да су то махом мућуњики и задругани дудари који и иначе имају доста земље, негу заузимају утрину што хоће још више да имају земље.

Ко зна како се без малу снагу на седина наплаћује порез на утрине још с гласне на гласу и ако закон наређује да се плаћајуће прева броју *стове*, тај мора признати да је и у овом погледу влада шерод у питању о утринима.

С тога, кад се још неода подуче времена мора чекати на правилан и тачан прегмер земље и уредан катастар, — требало би што пре бар прописати Правила за уређење утрини и наћи начин да се оне доведу у бољи ред.

Ми то желимо овако:

1. Треба спречити произвољно насељивање на утринима изван села;
2. Треба осигурати могућност да се под извесним условима појединцима који немају земље, може дати утрине за обрађивање — узиквање или не у својину;
3. Треба ујачити не само заједничко узиквање него и обрађивање и чување утрини;
4. Треба јединички поједине просторе утринске земље прера родности за обрађивање и издвојити шумску земљу, земљу за пашњаке, воћњаке, виноград, места за пошукљивање итд. и све то оделити од државних и приватних земља;

5. Треба ујединене просторе тачно преремерити и план преремера имати у општини, у пореском и економном одељку ресекон и у Министарству Нар. Привреде и Финансија;

6. Свакоме селу — општини према величини додати утрине, — одредити најмалу и највећу јединицу мере колико мора имати утрине у сваком селу према пореској глави. И у оним селима која су имала утрине на падејала — одузети од заватишара и уредити колико је жуано простора за своуску утрину;

7. Седина која немају утрини а имену их ни имала додати од државне земље или других села;

8. Истаћи и ујачити право злоупотребања и размеме утрини као *опште добро* при подела утрини између села, државе и осталих својственика, тако да поједини простори дођу у својину оних својственика којима буду најбоље и најудесније за службовање, обрађивање чување итд. без погледа на дашњине стање и сасвим произвољно размештају утрини;

9. Прописати и ујачити награде и пренореду помоћ од стране државе или удружења, оних општинама, које се остваре радом и заузимањем буду одликоче на заснивању гадности на утринима и које се буду показале као да ступе поради поменутог ниља у везу са Српским Пољопривредним Друштвом, са Подружјима, са Земљорадничким задругама, Млекарском задругом и другим привредним установама које на томе поседу роде;

10. Одобрити да се она количина хране што се спаве године или повремено скупаја као кошница храна не мора расрезом прибавити само заједнички — седеки ујачити на одмереном простору утрине. — Са оном би се као и са другим заједничким привредним предузећима појачавао морал, дружељубље и заједнички рад који иначе у нашем земљорадничком свету у обдану позиме, моћ, спрешности, бачиља и другим врстама удружења постоји;

11. Прописати и ујачити пренореду помоћ или одлашину оних општинама — селима која прегву да откупе или лажну приватне просторе земље који се по утринима имале; као и оним селима и општинама које нађу начин да своје становнише који су се насељали нап села по утринима и шумским зајатима седу у села и ту насеље.

12. Укнати закону одредбу да протоси непроизводне земље који су ослобођени пореза припадају држави, већ да припадну дотичном селу ако подожајем и близином епадају у круг села.

Кад се год буде предузимано ма с које стране да се у чему непосредно помогне земљорадничком свету, — никад не треба заборавити да је најудесније помоћи та у његовом раду од чега он живи тј. дати му начини да заради.

Да оно објаснимо како ми исиљимо, усећемо овај пример: У неком селу постоји земљорадничка задруга. Свеи земљорадничких задруга отворно је кредит за повчану најмичицу за задругаре из тога села и решмо један је задругар земљорадник узиквају 60 динара из савезне задруге касе. — Да би се томе задругару учинила одликања да не мора зајам у повну вратити то ће он бити дудан да однаја изнесу количину млека од својих овца и даје у Млекарску задругу која постоји у околини; те се ва тај начин посветио одука. Млекарска нап задруга — или дотична управа земљорадничке задруге којој је онај задругар непосредно одговоран за дуг, — одука ивни касе савеза земљорадничких задруга.

Само овако и на подобан начин радећи можемо очекивати да се временом јави у свој јачини и желини последилаца оно начело како је још учинио *Велики Милото* поставио основица; а то је: *Да земља буде у рукама земљорадника*, које је начело дојачице и зајак приватно и до некое ступња заштитно.

Савко Кучарац.

Б Е Л Е Ш К Е

Панаџури у марту и априлу 1899 год. — 1. У месецу *Марту* био је само један панаџур и то у Крушевцу о Благоветима, о коме износио ове податке:

Број продатих граа	Највећа и најмања цена једног граа
Волова	1927 500— 40— дин.
Крава	358 180— 30— "
Телади	71 60— 20— "
Коња	232 320— 50— "
Кобила	156 250— 40— "
Ждребади	14 80— 30— "
Оваца са јагњацима	20 15— 10— "

Домашњих производа продато је килограма	Цена од килограма
Вина	690 0 55 дин.
Ракије	18.000 0 35 "
Шеваци	5.000 0 17 "
Кукуруза	30.000 0 07 "
Јечма	2.000 0 08 "
Буџе	470 1 30 "

Укупан обрт панаџура био је 637.666— динара
 Приход панаџура био је 2.900 72 "
 Расход " " " 339— "

II. У месецу *Априлу* био је седам панаџура и то:

1. *Поретски панаџур 10, 11 и 12 Априла*

Број продатих граа	Највећа и најмања цена једног граа
Волова и крава	252 165— 40— дин.
Телади	12 15— 10— "
Коња	67 320— 10— "
Ждребади	1 38— — "
Магараци	1 11— — "

Домашњих производа продато је килограма	Цена од килограма
Ракије	800 0 50 дин.

Укупан обрт панаџура био је 37.300— дин.
 Приход панаџура био је 335 75 дин.
 Расход " " " 172 70 "

2. *Панаџур на Рамској 15, 16 и 17 Априла*

Број продатих граа	Највећа и најмања цена једног граа
Волова	123 110— 45— дин.
Крава	18 60— 25— "
Телади	18 8— 5— "
Коња	32 100— 20— "

Број продатих граа	Највећа и најмања цена једног граа
Кобила	3 330— 20— дин.
Ждребади	3 20— 15— "
Магараци	1 15— — "
Оваца	1148 9— 6— "
Коња	325 7— 4— "
Јагњаци	507 5— 2 50 "
Јарна	83 3 50 2— "

Домашњих производа продато је килограма	Цена једног килограма
Ракије	2 606 0 30 дин.
Шеваци	451 0 16 "
Кукуруза	669 0 08 "
Ража	125 0 12 "
Овса	590 0 07 "
Крунџика	136 0 08 "

Укупан обрт панаџура био је 26.429— дин.
 Приход панаџура био је 685— "
 Расход " " " 360 70 "

3. *Панаџури 20, 21 и 22 Априла*

Број продате стове	Највећа и најмања цена једног граа
Волова	26 104— 30— дин.
Крава и телад	126 80— 22— "
Коња	10 200— 35— "
Кобила и ждребади	10 110— 30— "
Оваца и јагњаци	1813 14— 8— "
Коња и јарна	422 12— 6— "
Свиња	25 20 5 "

Домашњих производа продато је килограма	Цена једног килограма
Ракије	1545 0 22 дин.
Шеваци	299 0 14 "
Кукуруза	1170 0 08 "
Ража	540 0 08 "
Јечма	320 0 07 "
Буџе	240 1 20 "

Коња волов. (ком.) 186 (од комада) 25—
 Укупан обрт панаџура био је 36.419 45 дин.
 Приход панаџура био је 592 12 "
 Расход " " " 291 25 "

4. *Шабачки панаџур 23, 24 и 25 Априла*

Број продатих граа	Највећа и најмања цена једног граа
Волова	300 250— 60— дин.
Крава	143 130— 50— "
Телади	3 90— 20— "
Коња	100 400— 30— "
Кобила	67 400— 20— "
Ждребади	2 60— 25— "
Оваца	334 10— 7— "
Јагњаци	219 13— 3 50 "
Свиња	20 20— 10— "

Домашњих производа продато је килограма	Цена од килограма
Вина	500 0 60 дин.
Ракије	1090 0 40 "
Буџе	30 1 50 "

Укупан обрт панаџура био је 100.115 75 дин.
 Приход панаџура био је 797— "
 Расход " " " 216 15 "

5. *Поланачки панаџур 23, 24 и 25 Априла*

Број продатих граа	Највећа и најмања цена једног граа
Волова	505 630— 50— дин.
Крава	93 300— 40— "
Телади	39 150— 10— "
Коња	45 230— 10— "
Кобила	17 280— 15— "
Оваца	628 22— 4— "
Коња	2 12— — "
Јагњаци	571 15— 2— "
Јарна	26 5— 2— "
Свиња	69 60— 8— "

Домашњих производа продато је килограма	Цена од килограма
Вина	300 0 80 дин.
Ракије	1500 0 40 "
Буџе	500 1 50 "
Ложа	250 0 50 "
Коња (ком.)	800 (од комада) 1 40 "

Укупан обрт панаџура био је	216.749 — дин.
Приход панаџура био је	1.235.65 "
Расход " " "	319.65 "

6. Куртумлуџски панаџур 25, 26 и 27 Априла

Број продатих граа		Највећа и најмања цена	
		Једног граа	
Бодова	192	130—	30— дин.
Брана	59	80—	25— "
Телади	18	30—	15— "
Кова	4	140—	30— "
Кобила	7	120—	30— "
Оваца	208	12—	8— "
Кова	32	10—	6— "
Свиња	1	35—	— "

Домаћих производа		Цена од
продато је килограма		
Раџије	1065	0.40 дин.
Шенице	134	0.15 "
Кукурруза	241	0.06 "
Јечма	69	0.07 "
Буџе	41	1.60 "
Кова (ком.)	50	1.60 "

Укупан обрт панаџура био је	22.674.49 дин.
Приход панаџура био је	689.85 "
Расход панаџура био је	338.80 "

7. Ужички панаџур 27, 28 и 29 Априла

Број продатих граа		Највећа и најмања цена	
		Једног граа	
Бодова	360	140—	40— дин.
Крвава	210	120—	30— "
Телади	26	30—	10— "
Кова	40	360—	40— "
Кобила	27	290—	30— "
Ждребади	27	50—	10— "
Оваца	1900	14—	8— "
Кова	142	14—	8— "
Јагањана	1400	6—	3— "
Јарића	142	4—	2— "
Свиња	250	30—	10— "
Прасади	60	10—	3— "

Домаћих производа		Цена од
продато је килограма		
Вина	1300	1— дин.
Раџије	3500	0.49 "
Шенице	5800	0.18 "
Кукурруза	2000	0.10 "
Раџи	300	0.08 "
Јечма	100	0.10 "
Буџе	300	1.30 "
Кова (ком.)	2000	1.60 "

Укупан обрт панаџура био је	102.731 — дин.
Приход панаџура био је	1.135.46 "
Расход " " "	832— "

У прегледима о панаџурама у току Априла видимо у појединостима податке за сваки панаџур на по се, али да би добили реалан преглед о целокупном промету њиховом, склупићемо их уједно.

У месецу Априлу било је 16 панаџурских дана а седам панаџура; на њима је продато:

Круне стокe	2.987 граа	у вредности	431.956 — дин.
Ситне стокe	10.333 " "	" "	86.188 50 "
Шиња	13.616 литара	" "	5.931.00 "
Хране	12.115 кгр.	" "	1.710— "
Других производа	1.831 кгр.	" "	1.639— "
Кова животињских	3.036 ком.	у пред.	9.050— "

Укупан обрт свих седам панаџура изаше је 506.475.40 динара; прихода је било 5426.12 динара, а расход је износио 2031.25 динара.

Процена цвира промета једног панаџура била је 76.639.20 динара, а просечна цвира обрта једног панаџурског дана 33.529.60 динара.

Виноград у цвету. — Како је пријатан и благ мирис који се по виноградима у доба цветања!

У другој половини Маја и почетком Јуна, некад раније некад доцније, према пределима и подножјима приликама, јавља се онај цветаш, који виноград са страхом очекује.

Са страхом, велико, с тога, што је одста врија нежан тај њива цветиш. Друготрање и хладне кишве, мале, пламеничне росе и јаке стужаве приноси: јаки петрови, имају невољаво утицаја на цвет њивне лозе. По оваквом невољном времену одољивање се не врши; род се не замеће и онда нема грозда.

Незаметање цвета, *одољивање места*, долази наредито и од одређ свакног пораста неких врста, код којих цвет не замеће и које не рађају.

И обротно, незаметање може дозлатити и од какве претеране белезита лозе, долазна та белезот од наметника (паразита), од ошкочек или од чега другог.

Много има средстава која су предлагана у циљу да се оваквим заметање цвета њивне лозе.

Пре свега и уопш, оно, немоћност не долази од какве атмосферске непогоде но од каквог инсекта или какве гљивнице, зато ће се отклонити, ако се улови сам узрок зла.

Затим, ако је чопот слаб, помоћиће му се љубрењем и кратком резидом.

Заламање, сиривање, запрашивање сумпиром ради сузбијања *ошкочек*, јесу све начине, који дају добре успехе кад цвет њивне лозе не замеће.

По себи се разуме, да земљиште влажно ваља осушити и одедити; приступи ваздуха ваља олакшати, јер то потпомаже цветање.

Несчаће годишњих претрнова такође потпомаже заметање цвета као год што потпомаже и круњавање зрна на гроздовима.

Размножавање берландијера зелених резинаца.

— Познато је већ, да се берландијери, та најодличнија сорта за кречна земљишта посебно тешко приноси. При најбољој намери једна да се добије пророва за половину од друге, и то прво неусподаних. У Француској осмелано је, да се прворе зелене резине, на је тај начин да поновно резултате. То бива, укратко, овако —

Познато је, да је ради добијања лепих и дебelih резинаца од америчких лоза потребно ову њиве пута заламати. То нешто ваља радити и код берландијера, само с том разликом, да код ове сорте не треба бити одмољене делове. Она су драгоцени материјал за размножавање берландијера зелених резинаца. Ради тога ваља од тих заламаних одмах уклонити лишће, тако да остале само половина дрвца. Овако припремљене заломне треба завести у олажен чаршав и остати тамо у хладној. После их треба спратити на 20 см., тако да буду имали највише по 2—4 окла. Дале ваља пресвати до самог чвира. Кад се и то уради, онда тако спречених заломе резинаце треба побости у топлој лежи, која се гради као и за рано површе од коњског љубрета са 15 см. дебелим слојем од леска ванзид љубрета. За сајене треба ваљаре обложити редове, који треба да буду раздвојени 8—10 см., а резинаце у прсти 5 см. На 1 м² иду даске 170—200 резинаца. Пободају се ково, и то тако да за 5 см. буду дебљи крајем у поску, а за 15 см. изнад овога. За првих 8 дана морају се свихих четврт до пола часа пресвати водом да се не осуто; а то се најбоље учеди прескавањем за аероскопом. Исто главо, с почетка морају се приноси мало покрити тамном хартијом да не буду зелене резине сунвне влажне сунци. Кад је време облачно, њиве потребно тако често пресвати. После 8 дана ваља већ пресвати 3—4 пута дневно, а касније само 2 пута. С почетка треба леују ређе отварати; а чини рез-

нице добију нове листоге треба то чешће чинити. Ноћу и јутрој може се прозор са снм скинути. Разуме се да коров ваља брижљиво плевати. У јесен, пред мразе, треба пажљиво доу извадити и утрпати је у песку, најбоље у подуму или ветушци. Да не би од влажнога песка била изложена трулежу, треба песку додати мало исушаног дрвеног угљена. У пролеће идуће године ваља је упрнорати у земљи са више песка; и до јесени добиће се доста и напревних приорака.

Гора за донаћу потребу у срезу: јасеничком и гужавином (окр. крагујевачког); беличком и левичком (окр. моравског), ражањском (окр. крушевачког), жичком и драгачевском (окр. рудничког), носвицком и вичарском (окр. подунавског); златиборском (окр. златиборског), и нарањинском (окр. моравског). — 1. Јасенички срез. Од 1. Новембра 1898. до 1. Априла 1899. године издата је једна шумска објав, по којој је осечено: 5 бубових дрвета од 51—60 сантиметара у пречнику дебелих.

По такси није издата ни једна шумска објав.

2). *Гужавином срез.* — Осечено је и то:

а) по такси:

9	бубових дрвета од	51—60	
8	"	"	61—70 и
6	"	"	71—89 сантиметара у пречнику.

На име таксе за шумски фонд наплаћено је 112 дина.

б) бесплатно:

23	бубова дрвета од	51—60	
8	"	"	61—70 сантиметара, и 80 кубних метара дрва за гориво.

3). *Белички срез.* — Издато је 62 шумске објаве по којима је осечено:

а) по такси:

60	бубових дрвета од	41—50	
41	"	"	51—60
1	"	"	61—70 и
1	"	"	71—80 сантиметара у пречнику

дебелих.

На име таксе за шумски фонд добијено је 355 динара.

б) бесплатно:

37	бубових дрвета од	41—50	
9	"	"	51—60
6	"	"	61—70 сантиметара у пречнику

4). *Левички срез.* — Издато је 35 шумских објав по којима је осечено:

а) по такси:

4	бубова дрвета од	51—60	
2	"	"	61—70 и
5	"	"	71—80 сантиметара у пречнику.

Наплаћено је таксе за шумски фонд 56 динара.

б) бесплатно:

9	бубових дрвета од	51—60	
52	"	"	61—70
9	"	"	71—80 и

70 кубних метара дрва за гориво.

5). *Ражањски срез.* — Од 1. Новембра 1898. до 1. Априла 1899. године осечено је:

а) по такси:

2	бубова дрвета од	31—40	
4	"	"	41—50
179	"	"	51—60
24	"	"	61—70
27	"	"	71—80
9	"	"	81—90
6	"	"	91—100 и
1	"	"	101—110 сантиметара у пречнику

дебелих.

Наплаћено је таксе за шумски фонд 1134 динара.

б) бесплатно:

2	бубова дрвета од	41—50	
256	"	"	51—60 и
6	"	"	61—70 сантиметара у пречнику

дебелих.

6). *Жички срез.* — Осечено је за донаћу потребу:

а) по такси:

1 грачично дрво од 51—60 сантиметара у пречнику дебело.

Наплаћено је таксе за шумски фонд 10 динара.

б) бесплатно:

2 бубова дрвета од 51—60 сантиметара, и 320 кубних метара дрва за гориво.

7). *Драгачевски срез.* — Издато је 4 шумске објаве и то овиј ливаца, која се поред земљорадње занимају и прерадом дрвета у њивопрредне и друге направе — као кућеном индустријом. По овим објавама осечено је: 2 десећа јелова дрвета од 41—50 и

6	"	"	51—60 сант. у пречнику
---	---	---	------------------------

дебелих.

Наплаћено је таксе за шумски фонд 60 динара.

Бесплатних сеца није било.

8). *Носвицки срез.* — Ужма. Издато је шумских објав 130 и по њима осечено:

а) по такси:

15	бубових дрвета од	31—40	
59	"	"	41—50
201	"	"	51—60 и
15	"	"	71—80 сантиметара у пречнику

дебелих.

Наплаћено је таксе 1101 динар.

б) бесплатно:

29	бубових дрвета од	51—60	
94	"	"	71—80 сантиметара

10 кубних метара дрва за гориво.

9). *Златиборски срез.* — Издато је од 1. Новембра 1898. до 1. Маја 1899. године 19 шумских објав по којима је осечено:

18	борових (дежећих) стабала од	11—20	
49	"	"	41—50
5	јелових	"	11—20 сантиметара

у пречнику дебелих.

На име таксе за шумски фонд наплаћено је, (као за у пола употребљена дрвета) 143 динара.

Бесплатних сеца није било.

10). *Вичарски срез.* — Од 1. Новембра 1898. до 2. Маја 1899. године изнењено је из државне шуме на „Авалани“ и то:

47	кола огранка по такси	3 динара	
85	"	"	2 " од кола.

Осим тога осечено је у држав. шуми у атару онит. Ривањско 300 кубних метара дрва за гориво.

Наплаћено је таксе за шумски фонд 341 динар.

11). *Порински срез.* — Издато је шумских објав 64, по којима је осечено:

а) по такси:

50	бубових дрвета од	21—30	
3	"	"	51—60
14	"	"	81—90 сантиметара, и

5 кола дрва за гориво.

На име таксе наплаћено је за шумска фонд 165 дина.

б) бесплатно:

5 бубових дрвета од 41—50 сантиметара, и 395 кола дрва за гориво. *М.*

Гајење младих прасади. — Одбијену прасад од вршача треба хранити што слађијом и свежијом храном. Храну им ваља давати по 6—8 пута на дан. На овај ће

начин прасад јести почешо, али по мање; неће се вишад прегрести, а ни храну неће растурати. Много ће се лакше одржавати, ако им се буде давало по $\frac{1}{4}$ —1 литра млека, на дан и грло. Ову им количину млека треба давати до сирхета једнајесте или двајнајесте недеље. После овога премења, може им се давати помало и киселога млека, али и то пажљиво.

Бад прасад буду завршила четврти месеца, може им се без опасности давати чврста храна.

Судови, из којих се прасад хране, треба да су чисти да се храна у њима не испули. Чистоба треба да је у толико већа, кад се прасад хране са млеком, пошто се оно иначе лако квари и испули.

Прасадима особито добро чини кретање по чистом ваздуху. Поред остале користи које одржавања имају, може се разболевати од преног ветра и слачних болести.

Зараза земље бактеријама (нитрагин и азинит). — До скоро се говорило да бљаве узимају своју азотну храну само из земље, у облику нитрата, т. ј. соли азотне (шлалитрне) киселине. Ну испитивањем Х. Херинга, бив. управника агрономске станице у Берлину, доказано је недавно, да бљаве могу да усађују али асимилују и слободни азот (гуњик) из ваздуха; у томе им помажу неке еубионе гљивичне бактерије, које се држе са виших баљвама и, пр. лентријама, на заједничког љаљве (симбиоза). С тога су неки агрономи, као Др. Салфелд и Др. Нобе дошли на греху мисао, да земљу вештачки заразе или накалине тим бактеријама што асимилују ваздушни азот. Тим се много уштеди азотну љубрега, којој би се иначе морало употребити за поправу земљишта. Тако је настало Нобеово средство „нитрагин“, које се производи у чувеним фабрикама

боја у Хехету у Немачкој; оно се састоји из чистах култура парчитих бактерија у желатини. Раствором овог нитрагина омлажи се семе пре сејања или се њим виошрица навесна количина земље, и тим се унесе у њишу виошрице корисних бактерија. Притом се узима једна дека фабричног нитрагина на $\frac{1}{4}$ екстара њиве. Истој врсти, т. ј. да употреби за земљорадњу богато благо азота из ваздуха, сажи и најновије слично средство, азинит. Ово се производи у фабрицима боја Бајера у Калберледу у Немачкој и доноси се у трговину у облику жутог праха. Помоћу њега могу жита да се исхране азотом из земљишту, које се култивираше из земље, т. ј. *Vaccillus Elleubacensis*. По турфеним агронома *Карола*, овај бајил је у стању да асимилује слободан азот из ваздуха и да га преобрати у јединице, којима се могу исхранити више бљаве, и, пр. жита. *Карол* је на своје имању чинио огледе са овим средством још 1892 па је нашао да је привос овса био 135 па валелелено земљишту, а па некалемелено само 100. Слични огледе чинени су 1894-95 и са пшеницом, па је утврђено, да азинит може да замени вештачко азотну љубре (шлалитру, амонуслат итд.).* *Карол* узима као доказану ствар, да у земљи има, сем бактерија на крвицима, лентријах баљва, и других бактерија, које прикупљају азот, и да валелелено поменути бајилом у азиниту може да учини са свим азлливима љубрега азотом. Ну, при свем том, потребна су даља научна истраживања у овом праву, да би се употребила прва нитина.

П. М. Илић.

* Баљва је употребна вештачког љубрега у којој земљана бљве јасно, кад се њах за узео, да се у савој Немачкој употребљавало, око 90 милијуна марака па го.

Г Л А С Н И К

Постављања по пољопривредној струци. — Указом од 19 маја ове године постављени су:

За средњег економа треће класе средњег десетовачког округа ворњског, Владислав Кушаковић, вазредин писар четврте класе Министарства народне привреде и врховној дужности наставника ратарске школе у Краљеву;

За контрактуалног средњег економа друге класе средњег рамског округа позаревачког, Венцеслав Балента, економа треће класе виноделско-вољарске школе у Букову;

За контрактуалног средњег економа друге класе средњег јасеничког округа подунавског, Антоније Целуба, вољар виноделско-вољарске школе у Букову;

За средњег економа друге класе средњег мазурничког округа ворњског, Јевреј Мићаћ, економа треће класе управе топчидерске економије, и

За средњег економа треће класе средњег сарвањског округа виошрич. Тодосеј Радичевић, писар четврте класе управе топчидерске економије.

* * *

Указом од 20 маја ове године постављени су за инспектора друге класе одељена за шумарство у Министарству народне привреде, Јаков Марковић, секретар прве класе Министарства Финансија.

Комисије за организирање шума. — На основу чл. 5. закона о шумама Министар Нар. Привреде, одредио је комисију за организирање шума и то:

У округу *вранског*: Стевоцара Јавића, члана касационога суда; Вићентија Бешетића, окружног начелника у пензији, и Савла Кушарића, државног подшумара;

У округу *крајинског*: Настаса Антоновића, члана апелационог суда; Јована Јежића, шумарског инжењера, и Димитрија Милојевића, секретара начелства окр. крајинског;

У округу *подунавског*: Стевана Д. Поповића, државног саветника; Јована Николића, члана апелационог суда, и Савлоуба Мића, окружног шумара;

У округу *рудничког*: Николо Младеновића, председника чланског привредног суда; Милоша Марковића, помоћника начелства, и Драгутина Краљевца, окружног шумара;

У округу *ујачког*: Николо Смајића, виошрич контролора министарства војног; Тасу Кушаковића, председника ујачког привредног суда, и Њињата Мирковића, окружног шумара.

Летњи календарски курсеви за учитеље и свештенике. — По решењу Министра Народне привреде привредне се и ове године курсеви за летњо календарског месе и месе са свештенима у каљалеленом облику одржавати (е пуљомко) за учитеље основних школа и свештенике.

Курсови ће ти бити у распадницама виошрич привредних школа (у Букову и Краљеву), топчидерске Економије и у лозници распадница, у Ниш, Смедереву и Александруцу (жуљско), а трајаће 7. и 8. јуна о. год. (другог и трећег дана Духова).

Сагласници имају се непосредно пријавити тоцишним управана, и допети собом општар нох за календарне.

Унутрето за организирање државних шума. — Прописано је г. министар народне привреде и она су штампана у 110 броју *Српских Новина* од 19 маја ове године. Унутрето ова прописана су на основу члана 148 закона о шумама и носе датум 15 маја 1899. године КШВр 8381.

ИЗДАВАНИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, на једном 8 дне, на пола године 4 ден. ДРУШТЕ ЧЛАНОВИ ПОМАГАЈУ ЧЛАНОВЕ СВИХ ДРУШТА. ПОДШТАВА, ОСОБ. ПЕКОМ. ВОЈНИК СТАВНОМ КЛАДИ И ЧАШЕ, МАНАСТИРЕ И ЕКЖОРЦИ И ЕКЖОРЦИ. ЗАШТИТЕ ДОБИВАЈУ ЛИСТ У ПОЛУ ЦЕНЕ, АКО ПОМОЖЕ ПРЕПЛАТУ ГРАЂАН ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ, ВАН СРБИЈЕ, на једном 10 фран. или 5 фок. а. пр. 80 стр. ПОДШТАВАЦИМА ДРУШТЕМА И ЛИКОВЕ ЧЛАНОВИ КАО И СРБИЈЕ НЕМОРАЈУ ПЛАТИТИ И ЧИТАОЦИМА. ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 6 фок. или 3 фок. а. пр. Кад гласници желећи претплату и кад се претплате код свог гласничког уреда која за криво и криво саде. ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ ТРЕБАЈУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ СРЕДЈУ И ПОШТЕ. На сваког гласничког гласника од 1899. г. № 294. ПРЕСКОМ ДРУШТВУ ПОШТИ ПОСТА ИСПЛАЊИТИ.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊЕ:

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:

Др. М. Т. Лено, Ж. М. Савић, Д. М. Савић, П. Т. Тодоровић, А. Живанковић и В. Д. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:

АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЛИЋ

Ч Л А Н Ц И

ПОЉОПРИВРЕДНО ОВЕЗЕЂИВАЊЕ

Знајато је да је у давашње просвећено доба човек успео, само ако је увиђао, да се брани од опасности, које га окружавају. Данас, затога у свакој држави, свако вође обезбедити своју кућу од пожара, свој живот од опасности које га свакодневно прате, своје разповрне послове, којима се одије.

Обезбеђивање, благодарећи савршенству свога уређења, пружа у садашње доба скоро потпуно јединствено сигурно обезбеђивање, нарочито од пожара, на случај смрти и при неким другим вестана обезбеђивања. На ове пољу рада лична предузимљивост поставља је неоспорно обављаних и плодних успеха.

Обезбедити друштва, образовани у циљу обезбеђивања од пожара и на случај смрти раде правилно и на задовољство својих обезбеђивања.

На жалост, не може се то исто рећи и о обезбеђивању пољопривредних производа, на пример од града, од пошора у стоци, од пошора или друге каише најезде. У томе погледу лична предузимљивост скоро је немоћна. Данас у Србији има, уколико знамо, 6 обезбедених друштана,^{*)} рачунајући ту и Београдску Задргу за међусобно помажење о мтедму, која је у скоро отпочела и послове обезбеђивања.

Ова ова обезбедити друштва обезбеђују скоро једино од пожара и на случај смрти а врло ретко и врло тешко од града а скоро јакано од пошора у стоци. То, Други речима, значи да српски земљорадници у тренутку кад ми ове редове пишемо и у тренутку кад их он буде читао и о овине послу размишља, нема где и нема код кога да повољно обезбеди своју летину од града, који му је

^{*)} То су: Изјори, Норд Бритиш Меркантил, Америк, Гренич и Демократички Гигралит.

Видети, како чујемо, не зрива криво нове обезбеђивања.

svakog leta pustiovi, niti svoju stogu od pomora, koji mu često gđa desetkuje. Mi i danas, kao i pre 50 godina, vidimo kako naši zemljoradnici lina nikakve spore bezbednosti u postojanim poljima privrede, vidimo ga u ovom istom nepokoju, u ovom istom strahovanju od svakog obilaka, na da se danas od toga više traži i na da se on sada više usiljava da iz zemlje prije bogatstva, koja čine blagostanje i ponos naroda.

Pravno je i potrebno je pokazati neku našu Poloprivrednom osobebrivanju, jer je ono, pored svoga posebnog zadatka, jedino kadro da odlikna rešenje pitanja o Poloprivrednom kreditu.

Kapitala he se, gasvni prirodno, ovog istog dana okrenuti poljskoj privredi, kada u toj budu malomli donosimo zemlji u obilnoj zalosti, jer nije reč samo o tome da se zemljoradniku nađe novca, nego treba jom i dati mu sredstva da taj novac, taj dug vraba u odredbenim razmakinama vremena ili da ga isplaćuje o utvrdjenom roku.

Poloprivrednici, pored toga što treba da obezbedi svoju kuću od požara i svoj život na slučaju smrti ili invalidnosti, i pored toga što valja da se postara i za one, koji su mu nala i dragi, treba narocito da obezbedjuje svoju letnju od grada i svoju stogu od pomora.

Obezbeđene ono može bita *obavezno* ili *uzajamno*. Bilo ono obavezno ili uzajamno, drzava ima nesporno pravno i neodoljnu dužnost, da vrlo strog i savisan trajni nadzor vodi nad *Obaveznom* društvenom i vaškovim poslovima.

Ovog dana, kad drzava putem svojih zakonodavstava sredi pitanje o Poloprivrednom osobebrivanju; ovog dana, kad ovi zemljoradnici, koristeći se zakonskim odredbama, budu obezbeđeni na jedan ili drugi način i za jedan ili drugi slučaj, ovog dana oni he spinožije gledati u budućnost, jer he znati da he im se naknaditi ili olakšavati gubici, kojih ih sađu. Ovo *obezbeđivanje* stoji, da bi se svaki *posvećeno* obezbedio, jeste glavni svr svakie zdrave privrede podizanje i zato ja u pakaoj otekućoj potome priređe rešenje pitanja o Poloprivrednom osobebrivanju i po dužnosti svojoj uzakujemo sve principe zemljoradnike da se za *obezbeđivanje* spremlaju i to kako od grada i pomora u stoci, tako i od svake druge najezde, kojoj se svaki za sebe ne bi mogao ustevno odupreti.

КОРИСТИ ОД ГАЈЕЊЕ КУКУРУЗА

I.

Кукурзу даје многобројних производа, који су корисни како човеку тако и домаћој ствари. Тако, зрно кукурзу, самљено и претворено у хлеб или кашу, чини основну храну већег дела становништва како Србије, тако и Влашке, Бугарске, југозападне Француске, Италије, Шпаније, Америке, Мексике, Португалије.

Хлеб од кукурзних брашна доје се у Србији проја, Кана, испрвањена од кукурзних брашна, доје се у нас *качак*, у Русији *мажугута*, у Талијани *полента*.

У качак, који Монсинанци једу, додаје се и помало *патриса*. Српски качак јече се махом врћ, саж да себе, или са спром, сланином или с млеком. У полену се додије млека и ређе, вањале или коре од лимуна.

Од кукурзних брашна прави се и скроб, једна врста чорбе, коју народ једе.

Брашно од белог кукурзу даје више хлеба по брашно од жутог кукурзу.

Не треба забораити, да се брашно кукурзу лако може да узасе, јер садржи 3—4 на 100 невог жућкастог уља и 8—9 на 100 масних делова. Кукурзуно брашно садржи мало лепка.

Брашно кукурзуно чува се више месеци, али је најбоље јести толико, колико се може утринати или продати за 1 или 2 месеца.

Колтиво he се од 100 кг. кукурзу у зрну добити брашна, а то зависи од врсте кукурзу и од воденице, у којој се меље.

Брашно кукурзуно садржи 8 а брашно шенично 18% шенича.

Воја кукурзуног брашна бела је и мало жућкаста, јасно жути или загорено жути.

Пет кг. кукурзног брашна унјаја 8 литара воде. Кад се с кукурзним брашном помеша и мало шеничног брашна, онда се проја не суми као од самог кукурзног брашна.

Корени (корене, клинови, кукурзу) од ситних врста кукурзу мељу се и у турину, и то доп су врло млади и одних поседе сивања; небу се у сирће као год ово и ситни крастани.

Корени, док су им зрна у млеку, неку се поред огња или на ронгилау и кувају у води. При се тада зову *печеници*, *пиреници* и други *кваси кукурзу*, под којим се именову продају по градовима.

Понегаде се кукурзуно зрњело, док је у млеку, једе онако и *мекрото* и *печенико*.

II.

За храну домаће стоке, од кукурзу се употребљава зрно, *квиркузиона* (тудузиона) *шенича*, *кочинаке*.

Зрно. — Зрно кукурзуно, цело или преруљено или самљено, сухо или навлажено, успешно се употребљава за хранљење и гођење говеди, свиња и живине. Понегаде се кукурзуно зрно даје и коњаниа уместо овеа.

Зрно кукурзуно као сточна храна игра улогу, која је сваког дана све зназајнија. До спора се имену познавале знатне усвете, које се постину употребљавањем кукурзног зрна при хранљењу домаће стоке нити су биле познати повољни успеси, који се овом врстом хране могу да добијају.

И збоља, кукурзу је од свију зрна, која се као храна дају домаћој стоци, најистинитије зрно, а сем тога кукурзу даје најбрже и најбоље успесе.

Ако се хранити вредност кукурзног зрна упореди с хранивом вредности осталих жита, добија се овај однос:

	Протејина	Масних делова
Кукурзу садржи	11%	7—9%
Шенича	13	150
Шенично мељиво	13	350
Овас	12	6—
Рис	11	2—
Јечам	10	2—

Кукурзуно зрно на 100 делова садржи: сирица (штира) 68.45; лепка и беланчевине 12.50; масног уља 7.880; декстрина и гљукоче 4; коњачине (целулозе) 5; фосвата врча, азалекних соли 1.25.

Као што показује предњи преглед, само се овас ириближава кукурзу својом хранивом вредношћу; али кукурзу има у предлагу над овем, што не садржи *овсина*, то јест што нема ове материје, која има у овсу, која дражи и која негоди свој домаћој стоци; сем тога, кукурзу је јистинија, јер обично 100 кг. овеа стају по 2—3 динара ступље но равна количина кукурзног зрна.

Најзад, велике количине ове стрмине, онога жита, преварају се даље у оловка. Од 100 гтр. зрна добија се 34 литра оловка од 90 степена јачине.

Кукурзуца. — Кукурз није повремено-привремено користан само по зрну које му даје; он му тако исто врло важне друге чини и својом стабљиком, кукурзловом или тулузином, као жоме или ушеселом или *својој стоци* храна.

По обичајним рачунима принос с једног ектара износи:	
Зрна 30 октав. по 72 гтр.	2.160 грама
Свеје тулузине	3.240 "
Шаше	430 "
Кочавица	650 "
	6480 гтр.

којој се количини може додати и 1200 к.р. ливша и овршана, који би се могли добијати скривањем.

Може се, дакле узети, да се на сваких 100 гтр. кукурзуа у зрну добија још и:

Свеје тулузине	150 грама
Шаше	20 "
Кочавица	30 "
Овршана и ливша	35 "

што све чини изврну сточну храну.

Свеза тулузина (кукурзловина), која се у нас добија при гајењу кукурзуа за зрно, нарочито она, која на себи има ливша, сејка се на сејкалица и даје рогату стоци, пошто се покисели и носе мекшама. Али у нас има још много и много домова, где сејкалица нема и где се кукурзловина пред стоку баца онако цела, како се на синопна одреша и по земља, често пута и по шлеге, разматре.

Зелена тулузина (кукурзловина), која се у нас добија прорешањем онага лив кућина, који имају више од 3 стабљике, даје се стоци онако узелено, пошто се мало пропене. Оно одбирање и севање зелене тулузине из њена вија се у рамској и тодубачком срезу, где се тим начином земљорадници помажу да своју рогату стоку преко лета параве. Сви сувашних стабљика у појединим ошацима они у току лета одбирају и срвом или косором секу и снажи струе, који није понео рода, и тај им посао доноси дојакле користи.

У околини Крушевца земљорадници сеју кукурзуо семе на сачму, и носе зелену тулузину и носе стоку хране. Они ваку: *храном оловко сачмом*, што значи, зеленим кукурзним стабљикама, сејаним на сачму, на омашке.

Покосена или покосењена зелена тулузина вежје се у синопне и носе онамо, где ће се стоци давати. Она се стоци даје онако цела, и пошто се мало пропене, или се *кисели*. Како то бива поменуто је у 22 броју *Тежика* од ове године у чланку *Сарајевске и сиренење сена*, као год што је и раније у *Тежика* ово кисељење зелене сточне хране препоручивано. Управо као год коће да гаји кукурз за *зелену сточну храну* — а он се за то користи већ одавно и на много места у туђини гаји — тај тим сачма мора помшљати и на ово кисељење зелене тулузине.

Кукурзуо семе за зелену сточну храну сеје се од Бурлен-дана на до Св. Илије, времена потреби и прена премешу. На један ектар иде по 150—200 литара зрна кукурзлог по земрапна, кад се сеје на омашке; и кад се сеје у редове, онда по 70—100 литара.

Принос кукурзуа за зелену сточну храну колеба се између 15.000 и 100.000 гтр. с једног ектара: 50.000 гтр. важа као добар принос.

Шаша. — Шаша је онај отогач корена или клина. Шаша се бриљавно и врло корисно употребљава. Спољашња отогачи шаше дају се *оловима* и *кравцима*; унутрашња отогачи шаше, која је мекша, узимају се за пуњење *дусека*, *ушеселом*, *смањинама*; за овај посао шаша је врло драва и врло мекса. Спољашња отогачи не узимају се за овај циљ, јер су крући и много шунте кад се на њих сеја. Килграм шаше за дусеке продаје се 0-10—15—0-50 динара.

Шаша се употребљава и за израђивање артије, пошлате под именом *кукурзине артије* или *артије од кукурзлових ливша*.

Кочавице, кочавице — употребљавају се за *горно*. Оне дају јавну јасну, пријатну путру, али која криво траје. Кочавице се од некое времена шатају оловко и по трговинама продају за *кочавице горно*, по 0-40—0-60 динара један ектограм по земрапна.

Кочавице, самљевене у *бромно*, дају, пеле, носаква побок јетично хлеб и сарбо, само што не кажуе колика је вредност овој храна и који је то народ, који се њом хране.

Оно брашно има невог значаја само веродних година кад је сточна храна скупа и кад нема мекша.

Пиво од кочавица, шаше и свеје тулузине добар је за љубрне земља.

* * *

Многобројне су и значајне, дилке, користе, који имамо од гајења кукурзуа, како у израци становништва тако и у израци домаће стоке, и ми на то користе прибавмо и онага пута собиљава наживу и наших земљорадника, и наших *меродавних* кругова.

Прошлогодишња пира од каламљене лозе и хибрида који рађају

Иако би се знало: како је у ком крају и од којих сората грофда каламљене лозе и хибрида који рађају добијена пира пролазе јесени, припадници су подати мерења пира из свих државних локалних расадника, као и од путних наставника крајногдрарства за округ кријевски. Од лозног расадника крајногдрарств осега тако добијени су подаци о пири на виноградима на *неску* који је у Радуцину.

Подаци су они од јакног интереса за све оно који раде на обнављању винограда америчком лозом; и ми ћемо их овде вшети по реду.

1. **Из лозног расадника крајногдрарств.** — (Швабе за Виноделу и Вокарево). Саопштавају се резултати који су добијени у *времe бербе*, од 21 до 30 септембра пр. год. При топлоти — 14° показале су сорте:

а, каламљена лоза	% шећера	% киселине
Скардара	19-25	8-75
Зачинак	17-75	8-80
Багрен са динчином и зе- ленком	17-5	9-00
Ситна и Круна Велика	16-5	7-00
Даматанка (као Прокупан)	17-00	9-00
Дремак*	16-2	3-8
Адаклина*	17-3	6-75
Сведеревка*	19-00	7-25
Рајска Грашевни (Гиз- лин*)	19-5	7-20
Црвени Мускат (рани)	24-4	10-00

б, Хибриди који рађају		
Јорк Мадера	23-00	9-5
Хибрид Фран	23-00	9-5
Жакет	20-3	14-00
Отгедо	17-96	7-90
Хербенон	18-5	11-8
в, На женом <i>неску</i>		
Скардара	21-80	6-5
Зачинак	20-50	6-9
Прокупан	20-50	6-4

* По мерету на дан 10 септембра.

2. Из округа крајинског. Мерење је вршено у време бербе, у другој половини септембра.

а. *Каламљена лоза*

Код Николе Димића из Неготина, по-
мешане сорте 18% шећера.

Код Јов. Матејевића из Неготина по-
мешане сорте 18% шећера.

Код Јордана Анђеликовића и Синова из
Неготина, помешане сорте 17% шећера.

Код Димитрија Ђоковића из Неготина по-
мешане сорте 19% шећера.

Код Стојана Милосављевића из Неготина,
помешане сорте 18% шећера.

б. *Хибриди који рабају*

Код Стојана Милосављевића из Неготина
Јорс Мадера 20% шећера.

Пушчи наставник виноградарства изводи још и ово:
„Сва су вина са каламљене лозе у овој (тј. прошлој) го-
дини *врло доброг* квалитета, и што је најважније *како*
боју тако и укусу нису ни у колико *навелика од претходних*
онога са домаће лозе.“

3. Из лозног расадника у Нишу. Мерење је вршено у
берби (29 септембра).

а. *Каламљена лоза*

Прокупац 17% шећера,
Смедеревка 15% шећера.

б. *Хибриди који рабају*

Отгаси 20% шећера.
Хибрид франц 19% шећера.

4. Из лозног расадника у Смедереву. Шиња је ме-
рена за време бербе.

а. *Каламљена лоза*

Смедеревка (Белина смедеревска) 16% шећера,
Прокупац (Хрскивац) 18% шећера.

б. *Хибриди који рабају*

Жакева 20% шећера,
5. Из жупског расадника у Александровцу. Шиња је
мерена кад је грожда било потпуно зрело, па је показала:

Каламљена лоза

Хрскивац (на Рип. Монтивоци) 10% шећера,
(на Рип. Португалис) 15% шећера.

Просечно 12,5 шећера.

Из лозног расадника у Топчидеру нема података, а
из узрока што због незнатне количине грожда нису ни пре-
дужина мерења шире.

Као што се види, подаци овакови какви су нису још
тако потпуни, да би се могли применити без премедабе. На-
рочито истичемо недостатке, што се није обаврало на
врсту *водоше* код каламљене лозе; јер по упоређењима у
Француској, прсте подлоге код јединих натах сората домаће
лозе које су *накалмљене* утицале су како на количину
тако и на *кажњиву* ређа¹⁾. Не па правсу и на *нрве* лозе
у нас, и овакви подаци могу нас *задовољити*.

Крајина је по подацима, имала шињу најбоље *кажњиве*.
Смедеревка по сазревању шећера заузима омет прво место;
Још су ове у њеном погледу и *боље* јер показују сразмерно
мање *киселине*; али како је то грожда за Крајину *страна*,
јер је *узмено* крајинско *нино* *правилна* *Скардина* (Петер-
ска) са *Зачинком*, то *Скардина* на *спакви* *начин* *има* *право*
да се на *ву* *најпре* *било* *погледа*. *Првона* *Мускер* је *рана*
сорта, зато показује тако *велики* *процент* *шећера* (24),
али и *необично* *количину* *киселине* (10%).

Значајни су подаци о *шири* из округа крајинског. На
предвештаја који су напред *забележени*, *просечни* *процент*
је 18,4, а варира од 17 до 19. Овај *процент* *не* *показује*

каламљена лоза *нигде* на другом месту; а то је *доказ*, да
каламљена лоза у *виноградина* даје *плод* *боље* *кажњиве*,
јер су и *положај* *погоднији*. Крајина, *дакле*, *има* *будућ-*
ности и са *каламљеном* *лозом*.

После крајинског *расадника* у Крајино *боље* *одне*
садржине *шећера* *показују* *подаци* *из* *смедеревског* *расадника*,
и то, за *чудо*, *Прокупац* са 2% *већу* *садржину* *од* *Сме-*
деревке. За овим *расадником* *домаш* *вишњи*, у *зоше* *Про-*
купац *такође* *предлаже* *Смедеревку*; а по *најслабију* *широ*
показао је *жупски* *расадник*, *што* се *има* *применити* *непо-*
годном *показају* *расадника* *за* *каламљену* *лозу*.

Хибриди који рабају *суда* *упоредно* у *опште* *већи*
процент *шећера* *од* *каламљене* *лозе*; али *упоредно* *с* *тим*
иде и *већа* *количина* *киселине*. *Разлика* *она* *као* . . . да
најбоље *још* *стоји* *код*: *Јорс* *Мадера*, *Хибрид* *Франц* и
Отгаси; али и *код* *њих* *иде* *доста* *према* *обичне* *садржине*
(6%). *Најгори* је *омај* *однос* *код*: *Жакева* и *Хербена*.
По, *ваља* *знати* *још* и *то*, да *шиња* у *свих* *ових* *Хибрида*
има *сразмерно* *знатно* *више* *тако* *називаних* *„неистративних*
састојака“ *који* *утичу* *на* *јачу* *густину* *шире*, *те* *се* у *са-*
мој *ствари* *узасуд* *тога* *смањује* *процент* *шећера*, *који* *мера-*
ња *показују*. *Тек* *тачна* *хемика* *анализа* *показала* *би*
праву *садржину* *шећера*; а *она* *назвесно* *не* *би* *препоручила*
ове *Хибриде* *за* *непородну* *привредну* *вишу*.

Веома су *значајни* *подаци* о *шири* са *винограда* на
живом *неску* у *Радувану*. Све три *наше* *најбоље* *висике*
сорте *лозе* *успевају*, *као* *што* *се* *види*, на *потпуно* *за-*
довољство, *дају* *род* *врло* *добро* *кажњиве*, *као* *по* *про-*
центу *шећера*, *који* *је* *већи* *по* *код* *каламљене* *лозе* (код *Ска-*
дарке за 2,55, код *Зачинка* за 2,75 и код *Прокупаца*
за 3,5%) *тако* и *по* *размери* *омота* *према* *киселини*, *не* *би*
се *измало* *готово* *више* *шта* *пожелели*. *И* *ни* *свршава* *најви-*
ше *намена* *пенчанских* *земљишта* у *нас* *на* *оној* *чињеницу*, *која*
сама *собом* *говори*. За *сада* *нема* *боље* *назива* *за* *што*
користити *употребу* *таквих* *земљишта* *од* *виноградарства*.
Велике *површине* *таквих* *земљишта* *која* *се* *арунају* *дуж*
Дунава *готово* *непрерађена* *од* *Рама* *до* *Тинова*, *створиле*
би *нам* *благостање* *коме* *се* *и* *не* *дајемо*. *Погледају* *само*
на *велике* *мањарске* *лештане* *равнине*; *од* *пређе* *пусте* *по-*
вршине *сада* *су* *се* *окупале* *виноградина*, *који* *ствотина*
пута *доносе* *већи* *приход* *по* *пре*. — Љ.

Чешки или руско-пернаовски лан на пожешкој смотри

Производња конопље и лана по здравом схватању је
не само *потреба*, већ и *неодложна* *дужност* *наше* *земље*,
која *годишње* *преко* *18.000.000* *динара* *иде* *на* *страну* *за*
разне *тканине* и *прерађивине* *сукрене*, *паучине*, *конопљане*
и *лажене*.

Грдина је то суза!

Од тага је узавео у Србију само на *важну*, *конопљу*
и *лан* *што* *сида*, *и* *што* *би* *се* *могло* *подмирити* *пр-*
ивредном *конопље* и *лана* у *земљи*, — у *предности*:

ГОДИНЕ	ДИНАРА
1886	7.849.828
1887	6.644.919
1888	6.592.990
1889	6.655.744
1890	7.647.898
1891	8.588.761
1892	6.592.476
1893	7.567.854
1894	6.759.158
1895	4.364.633
1896	6.960.632
1897	10.495.004

1) Угелма бр. 43 пр. г. стр. 308.

Кад би се у земљи проширила производња конопље и лана, и прерада би се увеличала и усавршила, те би се околним огромни унос науку, конопље и лана свео на највишу меру. Где има доста конопље и лана, па се још и лепше прерађују, ту се и науку потписује и употребљаје у најорганачијој мери.

Јади и туга човека притисну кад погледа колико се много науку увози у једну земљоредничку земљу, у којој и лан и конопља могу сласто успевати, а шта тек да се мисли, кад се у статистику загледа, па се види: да ова земља увоза чак и оно, што би требало да извози: конопљу и лан!

На жалост наша је земља увезла конопље и лана:

ГОДИНЕ	У ПЛОДНИМ У ПРЕДИМ У ТКАНИМ У ЖВАРИМ			
	Д	В	Н	А
1886	18.600	48.900	708.797	97.076
1887	33.100	24.100	674.253	124.244
1888	41.546	22.869	741.418	250.419
1889	46.976	12.295	693.462	169.494
1890	29.457	13.680	734.329	132.880
1891	34.485	19.752	992.242	154.719
1892	7.653	11.161	648.710	119.331
1893	11.164	8.693	812.985	134.533
1894	763	8.255	680.964	93.959
1895	585	12.323	546.917	54.171
1896	3.786	26.530	817.765	99.511
1897	6.643	115.730	1.068.834	126.856

Чак и драмне ткачке школе увозиле су са стране ланено влакно!

Цела Србија имала је 1893 године под ланом 1825-29 хектара! Просечна цена ланеном повесу била је од 1 килограма:

ГОДИНЕ	ЦИЕНА
1886	1-13
1887	0-88
1888	0-81
1889	1-32
1890	1-98
1891	0-78
1892	0-17
1893	1-10
1894	1-29
1895	0-82

Према томе за првих пет година (1886—1890) просечна је цена ланеном повесу била 1-04, а других пет (1891—1895) 1-03 дан.

Тако статистика прича, али је чини: да у Србији није нида било ланеног повеса за продају и влакно, т.ј. у толико количина, колико би требало, па да подмири потребу бар једне ткачке радње. Цена ланеном повесу белесна је, јавно, по цени једног или два повеса, које су жење влакно све где-где трампањави и продајате.

И баш та окупина у производњи лана и недостатак лана добродо, дали су повода Српском Пољопривредном Друштву, да дође на првину мисао: да поради на усавршавању производње лана, бесплатним раздавањем семена чешког или боље рећи прњавског лана.

Последње тога рада Друштвеног осетиће се и брзо и приметно, јер су се оне у околним Пољопривредне Српског Пољопривредног Друштва у пуном изразу већ појавиле.

Још 1888 године ја сам набавио семе овог лана и сејао га. Подружница је тај исти лан од поставка свога и сејала сама и у народ уносила, и производња овог лана

данас је тако проширена у срезу пожењком, да је ретка кућа која га не сједе.

Смотра пољопривредног напретка, коју је Пожешка Подружница држала 27, 28 и 29 септембра 1898 г., дала је неоčekивани резултат: више је било изложено овог лана и у семени и у влакни, него и конопље и домаћег лана!

До пре неку годину редак је био у селу пољопривредници, који је сјејао лан; данас је редак који га не сједе:

И што је врло занимљиво, похвално и важно за оцену како је народ у оне крају заводио ланено повесо, да наведемо чини: да га радије прерађују за домаћу потребу, него конопљу. Кад су поједини падагати у Пожези питани за цену ланеног повеса, сваки је одговорио да нему треба, а кад им је већа подвигна исказа за откуп по 1-50 дан. од 1 ктр., сви су као по команди одговорили: да они лан несе више од шалника, да памук не купују од нико овог лан произведе, и да га неће да продају.

Евоном подружнички, који је био изаслат у срез да откупује ланено повесо, то да би се тим откупу народ покренуо па прошире сетве овог лана, вратио је се без иједног повеса. „Нико неће да прода, нико неће да се од лана растаје.“ известио је подружнику њезан евоном.

И народ има разлога да тако цени овај лан, јер је он особите квалитете.

На смотри у Пожези најбољи чешки лан био је тако леп и јак, да је заувиђао постојеће са стране.

До душе, дао се опазити на многим повесима недостатак разумевања у мочеву и преради, али ће се и то поправити дужином радом и практиком, а и Друштво ће, кад томе буде време, послати нарочитог стручњака, да народ у онево воуци.

Па и без разумевања у мочеву и преради, пољопривредници су много постигли, јер су сва повеса, као што рекосмо, била лепа и јака, а неса су у толикој мери била фина, да би се могла таква само посекати.

И првос овог лана у оне крају врло је значајан. Са једног простора од 1250 □, па коме је засејан овај лан, добијено је 41-5 ктр. ланог повеса, отргнено и очишћено.

Према томе, 1 хектар дао би 332 ктр. ланог.

Резултат је много одамак принос лана, какав је забележен 1893 год. Тада је забележен принос од 1 хектара у округу ужином 140, а у Србији 280 ктр. повеса!

К томе треба додати још и семе, које има вредности и за продају, и за дељење одаја, и за храни стове.

Још је само једна погрешка код наших пољопривредника, као и код свију почетника, што лан не гаје нарочито за влакно, а нарочито за семе: јер, кад се лан расте сеје, даје добро семе, али, лане малоко, и кад се густо сеје, даје добро влакно, али лоше семе. Но, и то ће се временом поправити, и лан ће се тада неспорно сматрати као један од најкориснијих пољопривредних усева, из семена (што 1) из његовог стабла добијамо влакно, 2) из семена зрјина, 3) дрожа, која остане после сеђења зрјина из ланеног семене, изврсна је храна за све врсте стоке, 4) мекање ланене такође су добра храна, нарочито за виле музаре, јер су праве у толико мачиније, у којима се каше том храмом хране. Даље, поздер, који остаје при трњењу лана, ако се сатори, даје доста семена, који се корисно може извући на оно земљиште, на које желимо посејати лан.

А—Б.

ВАЖНОСТ И УПОТРЕБА СОЛИ

(по Meissel-y)

Со је неопходно потребна и то како за хранење тако, и за образовање животињског тела; нема готово иједног органа, који се може без соли образовати, нићи дејствовати.

— Со је саставни део готово свију органа животињског тела. Со је парчице за варене врло важна, јер она пре свега увећава дугачке сокова, који важење потпомажу, те тиме парење бива боље и јаче. Сем тога со убрава крвоток, помаже растење дишке, она дражи и увећава похоту. Сем тога со не само да дејствује као и остали значајни, увећавајући прохте, већ она слаба усклађује дејство водене и минералних материја савршеном стоци хране. Најзад со потврђа или прикрива неопријатан укус рђаве хране, ау она није у стању да рђаву и повремену сточну храну учини безазлном.

Потреба соли није само за разне животиње различна, већ она зависи и од хране, којом се животиња храни. Сразмерно највећу потребу соли имају овце и козе, мању говеда и свиње, а најмању коњи и магарци. Према томе треба дешавати давање соли. Кад се коњи хране овсом и сеном није им ни потребно со давати. Траваждери пак врло ретко вададе у својој храни довољно соли, за те готово увек перисно додавати им соли. Како стока ради онда је дешавање соли шта више неопходно.

Примало је, да стоци треба тим више давати соли у колико се више хранење више разликује од природног хранења. Исто тако треба стоци сразмерно више соли давати онда, кад се храни сточном храном, која има доста палијумових а нема довољно натријумових једињења, — као што је н. пр. рева, кромирп, жито, месоње, узане погаче, пописало и рђаво сено, — него онда кад се стока храни храном, која има доста натријумових једињења, као нпр. млеко, добро ливацско сено, детинања и др.

Количина додате соли зависи од величине и раста доњаје стоке. Просечно пак треба соли додати:

биковима и воловима за гојење	40—60 грама
теглаћим воловима	30—40 "
кравима	20—30 "
јувацима	10—20 "
овцама и козама	3—10 "
коњима и магарцима	10—20 "

С погледом на величину треба доњајој стоци дати 4—6 грама соли на 100 килограма тежине глави и то младим и младим глама више.

Ако се трају дају неке количине соли, 10 грама на 100 килограма тежине, варене ће се пре успорити него ли увећати, а и дугачке меса ће се увећати. Кад се со у великим количинама даје она проповођу хронично провање, слабљење, блазнање, проливи, учествоно жонрење, провањање (код бромених гла), запалење желудца и црева, па најзад и смрт.

Примало, како тек, може се говедима и коњима давати по 100 до 150 грама, овцама и свињама по 20 до 30 грама соли на једанити, и и то врло наљавио, јер од велике количине соли главо може од грчевца да утине.

Дејство соли увећања се, кад се стоци одмах по солењу не да да није воде.

Со се даје стоци на равне хранење. Или се она по храни поспе, или се добро с храницом ижења нпр. с меканама, или се даје у попиома.

Добро је сваком трају давати засебно одређену му количину соли, и то сваког дана, претма да се може и само 2—3 пута недовољно чинити. Со треба да је добро иштевана, да велико комање не би у стомаку дуго служило дражио. Кад се со даје овцама, треба напати, да им она не пада на руно, јер тад то бива узрок, да се овце лажу и да вуку једу.

Добро је стоци давати каменцу за да лаже, јер тада она лаже недовољно чинити, само у том случају треба да се крупина тако намести и удаде, да стока не може веће комање доинти.

Давање соли да се не лаже, у многим је случајевима чак и боље него кад се со даје пошењана с храницом.

У трговини се налази и тако звано „сточна со“ то није ништа друго до обична со, само што је нечиста за људску употребу, или како се каже, што је *deguarissima*, тј. повремена котимање, да не служи ничему другом сем за солене стоке. Ово варене или дегауриране врви се обично пеленовим прањком 0,25%, или онегдам окожа 0,5%. Обе ове ствари нису шкодиње.

Мил Ј. Вајни.

Б Е Л Е Ш К Е

Боронице (*Vaccinium myrtillus*). — Северни делови Јевропе и Азије доминира су *боронице*, биљке које 30-50 см. високо расте. Она расте без неге, појева, обрађивања, као самоникла биљка, у густом жубу и често заузима велике, и широке и дугачке просторе.

Бороница има и у нас у Србији, али се на њих не обраћа пажња, коју оне заслужују. Прва је Пожешка Пољопривредна Подружница, која је у свој крају живо отпочела радити на употреби и преради боронице.

Бороница било је напомена у *Тезику* од пр. године, а овом приликом износио о њој још неколико податке. Тако *Губенес* нише о бороници: „Цвет јој много обилује медом, пчеладе бивају пуно задовољне богатством овога цвета, који пада баш у најпотребније доба. Лист и зелени леторастни спажица су храна за краве, овце и козе. Целу блику беру и за добре паре продају козарима, који је употребљавају за бојење коза. Осушени лист меће се и у рајају стомакају, коју нију невођи. На неким траситима бороница је важан траситни предмет. Тражица бороница јача се снаге године, а то је најбољи доказ, да су људи упознали и оценили добре особине њезине. Боронице су било свеже, сушене или прерађене добро средство за одржавање здравља. Већ се у свету учествоно чује: „Од кад боронице једем, лекар ми слабо треба“.

Л.—Б.

О занату прасади. — Од ране младости треба прасад навицати да храну што боље славају, како би се лакше са пљувачком ижењана. Тога ради, треба им давати прекрпну саму за себе, а за тим их понудити свежом водом. Иначе, ако се прекрпа даје замочена, па још са већом количином воде, онда ће по 4—8 пута на дан и то тачно у једно исто време. На четиној судова треба обратити особиту пажњу, јер је честица први услов на добар понаст и развој прасади. Тако исто, неона је потребно, понудити прасад да што више ривају, како би имали прилике да шућу и уму на земље оне минералне делове који су им потребни за развијање востју.

Субјавање кромирпове болести. — Одмах у почетку кад се појавила *кромирпова главо*, услед које је промирп боловао и много страдао, препоручујуће разна средства за субјавање ове болести, али се ни с једним не постигне жељени успех; нека од њих може венсути у свој дејству, нека се показивање, у већем размеру употребљена, као недоведна, или су за собом остављају да поседатке, које су горе биле и од саме болести. На послетку се привредници задовољније и ограничење на томе, да гаје само оне сорте кромирпа, које су поментујој болести одолеваље, али се и у много кшпитином годинама и на њима болест указивала, и ако у мањој размери и слабије у разоравају кровала.

У Француској, Енглеској и Немачкој нису никако ни престајали са истраживањем ситуацијах средстава против поменутих болести, и по свима до изданих дана чиниених опитима као да су доста сигурно средства пронашли у *зеленој галици* (зеленом витриолу, зеленом или наплетеном лажуру). Оно средство није широким, при том је данас врло јачином и врло се корисно може употребити на свакој земљишту, а нарочито на некувани, а може и на врло разне начине да се корисно употребити. У 100 литара воде, треба растопити 2½ килограма зелене галице, и тим раствором попрскати крошњик први пут одмах чим никне, на онда то прскање понављати сваких снахих 10—12 дана, ако би се болест у већем размеру појавила, што ће се врло лако попити по уведену листу и лоза, као и по рђастим и плеснивим поштима на површини листна и лозе, што је управо и прави знак да је крошњик оболел. Јер се у тим рђастим и плеснивим поштима болест и састоји. Ако се одмах у почетку не предузме речено прскање, што се напусти и болест развије онда ће се она с листна и стабла (лозе) снетија на кртоле, и онда су кртоле пропале; ништа их нише поправити не може.

Прска се прскањем, као и ово винограда што се се прскају против пероноспоре, само што крошњик зороко прскају јаче, шта више и земљу око дозе треба попрскати на и само љубре воји њеко крошњикшто љубрити можемо сваке сигурности, ради њетим раствором попрскати, ал онда можемо то учинити и обичном заливањем (вантом) кроз решетку. Снастраним обична доказано је, да су крошњари; на и они најранији, воји су за време, кад се болест у околни појавила, прскани поменути раствором, остали савином здрави и потпуно очувани од болести, шта више, болу су и родила по инаше.

Професор *Dr. Шрекер*, који је понајвише опита у том погледу чинио препоруку, да се, за сађење одређене кртоле, поменути раствором оперу. Он вели, да му се на тај начин, за 7 последњих година, никад није појављивала болест, ни на једној сорти његових крошњара, док су на другим местима и најбоље сорте боловале и пропале.

По неким градинама и у нас се већ појављује она болест, па с тога наше читаоце за времена упућујемо на средства, којима се ова овасна крошњарска болест сузбија.

др. Радић,

Кољико је ишенице било засејано у 1897. години.

а) *Општинс:*

У Округу	хектара	привос са 1 хект. у товарима	узукан привос у товар.
Ваљевском	20.782-19	10-8	224.448
Враљском	13.894-66	19-25	265.740
Крагујевачком	20.010-63	14-00	280.149
Крајинском	10.334-63	31-62	326.781
Крушевачком	4.720-82	14-25	67.272
Моравском	14.651-78	12-43	182.122
Нишском	14.274-95	16-40	234.109
Пиротском	14.832-69	16-33	242.218

У Округу	хектара	привос са 1 хект. у товарима	узукан привос у товар.
Подрињском	42.626-76	11-00	468.894
Подунавском	48.687-53	11-12	541.405
Пошаревачком	24.988-22	11-62	290.363
Рудничком	7.958-50	13-21	105.132
Тимочком	5.648-16	10-50	59.396
Топличком	9.892-31	11-00	108.815
Ужичком	6.696-88	6-00	40.851
Београду	65-60	3-71	243
Србија	250.976-31	13-33	3.137.848

б. Јарине:

У ОКРУГУ	ПРИВОС СА 1 ХЕКТАРА		УКУПАН ПРИВОС
	У ХЕКТАРА	У ТОВАРИМА	
Ваљевском	34-15	6-75	231
Враљском	986-81	12-37	8.496
Крагујевачком	355-04	8-50	3.025
Крајинском	3.632-70	11-95	43.411
Крушевачком	289-76	12-25	3.500
Моравском	2.295-30	9-25	20.399
Нишском	580-15	12-12	6.425
Пиротском	479-78	10-10	5.048
Подрињском	72-36	5-00	362
Подунавском	339-75	10-17	3.455
Пошаревачком	2.223-16	6-67	14.828
Рудничком	477-57	9-36	4.470
Тимочком	7.411-54	11-75	87.086
Топличком	272-95	8-17	2.230
Ужичком	727-28	5-00	3.636
Београду	7-80	10-17	79
Србија	19.767-00	9-34	206.731

Саса и ошмине и јарине:

У ОКРУГУ	ХЕКТАРА	ПРИВОС		УКУПАН ПРИВОС
		У ХЕКТАРА	У ТОВАРИМА	
Ваљевском	20.816-54	224.679	3.754.029	
Враљском	14.491-47	274.236	4.566.386	
Крагујевачком	20.366-57	283.174	4.689.361	
Крајинском	13.967-33	370.192	5.401.161	
Крушевачком	5.010-58	70.822	1.223.996	
Моравском	16.857-98	202.521	3.149.202	
Нишском	14.805-10	240.534	3.764.357	
Пиротском	15.332-47	247.266	3.657.964	
Подрињском	42.699-12	469.256	4.137.384	
Подунавском	49.027-28	544.860	8.668.723	
Пошаревачком	27.211-38	305.191	4.678.578	
Рудничком	8.436-07	109.602	1.794.185	
Тимочком	13.059-70	146.392	2.220.767	
Топличком	10.165-26	111.045	1.641.245	
Ужичком	7.424-16	44.487	741.153	
Београду	73-40	322	5.448	
Србија	279.743-31	3.644.579	57.092.079	

Г Л А С Н И Ц

Земља Народне Привредне школа у Краљеву. — Г. Министар Пољопривреде решио је, да се и при Ратарској Школи у Краљеву од људе јаве устаовио земља пољопривредна школа, као што, већ постоји и при Виноделско-воћарској, но, разлике се, с правцем ратарско-сточарским. У школу ће се примати зрељии млађани, на и они воји одлазе војску, и циљае настану и издржавање без-

платно. Школа ће трајати 3 зимска месеца: децембра, јануара, и фебруара. Програм ће се усудити, да се саученици за то време што болје спреме за свој позни практичног земљорадника. Видије место уступити се и *аграрнаму* љека, која је ратца за крајево, одале се попитици узимати, од великог значаја — Поддржавамо овај корак, који обећава врло повољне резултате.

ДОПИСИ

Буново код Неговина, маја, 1899. г.

Једим изнети опширан извештај о утицају оногодњих зиме и пролећа на воћарство, а у напред напомињем да народ овде не памти, да је ивад владала онаква зима са оваквим осетним и значајним променама.

Месец Децембар, Јануар, Фебруар и Март јесу обично најважнији месеци у воћарству, јер у њима лежи ствња берба и још и пораст и одставак воћана.

Може бити да се слабо о томе до сад водило рачуна као што се у опште о спачету мање водило рачуна, јер је било свега и свачега, на се лакше и сигурније радити; наше су привредне гране доносиле своје производе куд и камо сигурније до данас. Ни једна грана није данас без осетног напријатеља, који не само што доноси великих штета, него се врло често сузбија. Напријатељи ови шире се на дана у дан све више и више.

Било је времена када воћарство није имало толико непријатеља колико их сада има и ако је онда било какава неуспеха, он није долазио од непријатеља, но од недовољно напаве воћара. — Свм многобројних непријатеља, воће страда и од *исхода*, а између свију негодова од *мрзла* најпаче.

Не знам и није ми могуће прикунити податке из других крајева Србије, како и у колико је ова зима изнедрила воћарству. Могу закључити да веће много бити, али колику је штету нанела овој школи, то знам и о томе хоћу да наместим поштоване читаоце *Тезака*.

Јануар је месец када се обично спремамо да проведемо у толики сабама из којих гледамо како на ноћу утицају гране од ирала, како јаја и чатуре гусеничне ирзну, како ирзну гљиве. Али ове године ирје било ни довољно свега ни леда, но сувине гредало у тој мери да је у невреме ирбудио наше тада још усаване воћке, сок им се кренуо, и на поједине делове воћке (крупе), на пољубе, нарочито цвевте, утицало до те мере, да смо страховали да ћемо имати сувине рано пролеће. Воћке, нпр. вршкве, толико су превале да се цвевт имао само да отвори, највише и бадем цвевтали су. Не потраја дуго и дође 23. фебруар, те под утицајем хладноће од 11°Р. за 3 дана све пролеће. Красна берба која се очекивала од воћа, упропашћена је а још што је горе и опасније и читаве воћке су страдале. Само оне воћке које доцније цвевтају, као јабуке и то позне сорте, одржале су мало род; тако исто трешње су одржале рода али врло мало. А пошто је поред ове хладноће био и доста велики снег, одржале су се и ове воћке или они нувоцији који су били *исход* снега, као јагоде. Малина веће бити нимало, вишњава и огрозда врло мало. Данас, ове године нема воћа. Колико ће га имати до године, кад сад читаве старије воћке морано да сетемо, јер су сасвим промрале, као бреске и кајсије па

чак и 50—60 годишњи ораси, то се не може звати; штетне последнице од зиме 1898-99 дуго ће се на воћарству осећати.

Народ сад улашено гледа оне воћке које ни сада у Мају, још нису потерале; види шта је и сеце оне младе воћке за које је он и труд и рад уложио да их одржи и кад је то учинио и очекивао род, уједанпут један ирзав све то уништи.

Како воћарство овде има мало пријатеља, просто се плашам да и овај малим број ни изгубио, јер нарочито округ крајински, који је једна почео обивањати воћарство, очекивао је ове године лепу награду за свој рад, али на несрећу и то смо изгубили, изгубили ову годину а сигурно и више у колико су воћке промрале.

Не знам како други округи, ама округ крајински остаће ове године без воћа.

Много се због овога плашам да не дође до тога да покривамо бреске и кајсије, који се посао у хладнији пределима свуда мора предузимати. Јер не треба заборавити да бреска и кајсија нису воћке за пољубаке, нису дрвске за самостални положај. Одкуда код нас оне јаве коврљавости листе, него само обог јаве промене времена и то нарочито у Фебруару и Марту месецу. Није рђаво покривати ове воћке салом чак док не прицвевтају. Цвевтање наступаће овде у своје време, јер нати сулице нити топлота могу изазвати кретање сока док је дрвске у сали. Зашто су ове године бреске остале без коврљавости? Зашто што су оне воћке које су остале здраве тек у Априлу поново кренуле и ново лишће образовале, када је већ мање променљиво време настало. Покривање бреска је једино средство противу коврљавости листе.

Али кад се данас воћкама не гкувају ни ова најслабија нега, како ће се још воћке и покривати! Колико ће ту одгајивача бити! Ту треба много рада и много надрљавости. Воћарство то заслужије; воћарство треба да се брани у Србији и да се чува, јер ваља знати да овако криво бреске и кајсије може само Србија да има.

Сад да још наведем једну штету од мрзла нанесену самом расаднику.

Ја сам даљске године оцвевем на шљаву двоубо и високо накарало више од 600 комада бреска и кајсија. Од тих немам нити, све је од овог ирзла промрало. За мене може бити заорно што нисам покривао, али нисам могао задржити да ће до овога доћи. Ја сам у почетку своје садбеке овде бреске и кајсије оцвевем и високо накарало покривао, но сам тај рад обуставио и нисам се клапо. Но калано сам прилично бреска и кајсија слабије што ће нас извући из невође. Иначе у расаднику све је добро. Све расте лепо и брзо.

Сад цвевтаро расадник, садимо цвевте, у повртњациу се ради, а ђаци су још из каламбењу лозе.

Антоније Неба.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од *пет* врте од једног ступца по 10 пара дан; од осталих зрушних лисена по 15 пара од врте од ступца.

Већки огласима од горе стране 20 динара (10 еор. а. к.), пода стране 10 лин. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дан. државне тласе.

За оглашавање вине пута 10 од 100 Јединице.

Преглед 24. броја *Тезака*: *Чланци*: Пољопривредно обезбедивање. — Користи од гајене кукуруза. — Прошлогодишња шира од калембење лозе и хибрида који рађају. — Чешка или руско-персијски лав на пољској смотри. — Вакност и употреба соди. — *Билески*. — *Гласник*. — *Допис*. — *Цена огласима*.

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЛОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗДАВАЈИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНЕ 8 ДИНА, НА ПОДА ГОДИНЕ 4 ДИНА. ДРУШТЕ, ЧЛАНОВИ ПЛАЌАЈУ ЧЛАНОВИ СВЕХ ДРУШТИ, ПОДЈЕЖИНА, ОСНОВ. НЕГОДЕ, ВОЈНИНЕ СТАВНОГ ЗАКРА И ТАЦИ, МАНАСТИРЕ И ЦИМБОРАЈ, ЗАДРУЖЕ ДОБИВАЈУ ЛЕСТ У ПОДА КИМ, АКО ПОДОЖЕ ПИРЕТАТУ УМЕРИТИ НА ПИЛО ГОДИНЕ, ВАН СРБИЈЕ, НА ГОДИНЕ 10 ДИНА, НА 3 ЗОРА, А. ВЕЛ. ВО СТЕ. ПОДОПРИВРЕДНА ДРУЖЕВА И ЗАКОНЕ ЧЛАНОВИ ЧЛО И ОБИКЕ ЗАПОРАДИКНЕ ЗАДРУЖЕ И ЧЕРНОБИЛ, ДОБИВАЈУ ЛЕСТ ОД 4 ЗОРА, ВАН 3 ЗОРА, А. ПО. ЗАД ПИРЕТАТУ ПИРЕТАТУ И КАЗ ОД ПИРЕТАТУ КОЈ СВОЈ ДРУЖЕВА ПРЕКО КОЈА ЕА НИ СЕ И ЛИСТ СЛАТИ. ПИРЕТАТА И РУКОПИСИ УМЕРИТИ ОД СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ, ПИРЕТАТУ ПИРЕТАТУ И КОТИ. НА ОСНОВУ НАЈЗИМНЕГ РЕШЕЊА ОД 1869. Г. № 204. БРЕКЕСКО ДРУШТЕЊО НОСИ ПОСТА ИСПЛАТНО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЉИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лено, М. М. Савић, Д. М. Славко, П. Т.
Тодоровић, А. Живковић и В. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК РЕДАКЦИЈЕ:
АЛЕКСАНДАР М. СЕНУЛИТ

Ч Л А Н Ц И

ПОЉОПРИВРЕДНА УДРУЖЕЊА

Пољопривредно удруживање зове се уједињавање пољопривредника у неким заједничком пољопривредном циљу. Удруживања ова често су и многобројна и готово се мора рећи, да пољска привреда и не може бити без удруживања, чему је доказ њихово, у неку руку, самоникло стварање још од најстаријих времена. Ту су ван најразвијеније уредбе, које зависе од наравна, од привредних неских прилика а нарочито од заједничких потреба, за подмирење којих она се и образују.

Обрађивању земље на поље већој просторни може се приступити само под тим условом, ако се све рачунати на суделовање многих руку.

Кад пољопривредник своју земљу сам обрађује, он мора да погледа настојинске, рабације, овчаре, виноградаре, косаче, уопште да узима раднике који су лични овия

или оних пословима, прена газдовању, које је на имању увеожено. Надице, које ли он плаћа, представљају удео тих његових сарадника у пословима, којима он управља. То је најмасовнији вид удруживања, јер сваки од ових сарадника не уноси увек савеолика користи рад, који би могао развити.

Стари не иду боље на онда, кад који закупник ради уместо сопственика закупом за новац тако, да се сопственик не брине савршено ни о чему што се дешава на имању које је он издао под закуп: неутним и овде има два удружења: удружење сопственика и закупца, и удружење закупца и његових посљеника. И ова удружења имају имању, која долази отуда, што они, који се овде удружују, изају противне рачуне. Послови иду према људна, нарочито према сватлаву, имању, карактеру и средствима који имају сопственик и закупца. Сопственици наља да потпонамју закупце, да олакшавају извесне послове, који дуже трају и који, као на пример одводњавање, понав-

лажу земљу даље од рока који је закупн утврђен; сигурност уговорача треба да буде узајамна и потпуна.

Удружење је томе између сопственика и напољничара; ту су уговорачи ише упућени на успех посла и који се су, на много места, доста и врло повољан, нарочито у пределима где продавање стоке чини основу пољопривредне газдовања. У овом удружењу сопственик може да држи руководеца, који и сам има рачуна да послови на имању напредују и то нарочито онда, ако сопственик према напољничару задржи само неке послове а остале повери својем руководецу, који је у место сопственика стално на имању; то је опет засебан облик удружења. Уговор о напољничарству уместо да обухвати све грање пољопривредне производње, може да се односи само на једну грану, на пример на гајење винове лозе. И ту онда има врло разноструких удружења; виноградар се обично плаћа по количини бербе виноградаке. Исто тако онде може бити удружења ограничених само на један једини посао, на пример на гајење свилених гуевица, и то један да гаје семе и дивље а други све своје време и свој рад до коначне бербе мотуха и њихове дообе. Има предела, где сопственици уступају неке земље за гајење извесних усева или да их разору и претворе у зирату земљу. Дешава се, да поједини сопственици извесна своја грања уступају другима под условом, да их за извесно доба године хране и употребљавају и да на њих и неку такву плату.

Ако се изаше из области једног пољопривредног знања и ако се сврати пажња на односе, које многи суседни пољопривредници по сили околности јордуј између себе да одржавају, онда се нађају многобројна удружења на врло разне циљеве:

Удружење за чување и вештају стада;

Удружење за уништавање штетних и ловљење опасних животиња;

Удружење за чување или заједничку заштиту разних усева у добу кад се приближава берба и кад се крадљиваца плаћа плаштити;

Удружење за заштиту и одржање лова или риболова на већим или мањим простору;

Удружење за набављање или продавање важирина у заједници, јер се тако јевтиније врши аренос железницом; удружење за набављање, удењавање и употребу сирана или машина (вршилаца, неданца, млинова) које служе на извешће или у исто доба пољопривредника једног истог краја;

кооперативна удружења за потрошњу;

Удружења за набављање, одржавање и употребу плодних пушких грања: паштура, бикова итд.;

Удружења за извршење одвођивања на распарчаним имањима;

Удружења за провешће и одржавање путева кроз пољска имања;

Удружења за сечу закупљених шума;

Удружења за утврђивање и употребу пескова крај обала;

Удружења за прављење скрпа, да би се од овчег или крављег млека извукла највећа добит, итд.

У извесним случајевима пољопривредници се удружују за предузећа, која захтевају посебну управу и извесну нарочита знања и изучавање; предузећа се она онда поварају неколицини, који се у управу бирају; чланови удружења подносе трговине према пространству својих земаља, које улазе у та предузећа. На тај начин постају синдикална удружења или синдикати, који имају стално или пролазно одређење, према циљу коме се теже. Така су синдикална удружења за иновдљивање; удружења за утврђивање обала и бранење од поплава; удружење за провешће и одржавање канала и мостовина; удружење за чишћење речних корита; удружење за борбу против епилосере итд.

И у земљорадњи, као год и у свима занимањима, има пријатељских удружења или удружења за узајамну помоћ; тако, између ученика једне исте пољопривредне школе. У ову врсту могу се убројити и меса удружења, као што су удружења између земљорадника, која се час лону братства, а час удружења за узајамну помоћ. Сваки члан плаћа по некакав улог, по вода или цео динар месечно. Кад је по од чланова болестан и не може да сагледа своје пољске послове, онда председник празникоз позове чланове удружења и они ју поору њему, обору кукуруз или зирну виноград. Негде се уложени новци исплаћују лекар и лекови а негде се заједнички новци позасте чланови за заједничком трезовоу о касном годишњем прилику.

Последња врста удружења, једна од најважнијих, јер она засепа у рачуне и потребе највишег рада, **потребне напредна**, јесте прста удружења, којима је циљ да претресају, да огледају, да потпомажу нове називне расе, којима проналазак, да изнајаве средства за борбу против несрећних случајева у пољској привреди, средства да се прве већа добит од имања, изајда, да се усавршавају и луди и све остало што се односа на живот земљораднички. То су: Пољопривредна друштва; Пољопривредна Подружје; Вантованска друштва; Шугарска друштва; Друштва за апликативање биља и животиња; Коњарска друштва; Друштва за потпомавање макарске радности; Друштва за поправљање прилодних грања од појединих раса итд. Земљорадници, који се одију једној истој грани, удружују се такође да се саветују и да бране своје заједничке рачуне; тако постоје: удружења између оних, који гаје шећерну репу и одају се шећерној индустрији, или удружење за лепицу пшца; удружење за пшарство; удружење за гајење јечка; удружење за гајење хмева, итд. Окружни економи могу се такође удруживати ради усавршавања у пословима, које руководе.....

У пољској привреди, усавршеност значи — слободу и сиромаштво; удружење значи — моћ и богатство.

О ПОДИЗЊУ ВИНОГРАДА НА ПЕШЧАВИМ ЗЕМЉИШТИМА

Драгоцено некуство, које је стечено најире на песковитим обалама морским у Француској, да су виноград тако остали не дирнути од епилосере, покреноу је много где има песковитих земљишта, да на онима подику вино-

град. Прва огади на томе нису остали неуспешни. Прво је, што су таква земљишта, ако је то био живи — „летки“ — несак, већна, те нису чинила даље штете осталим земљиштима, која су се могла обрађивати, и усевима на њима; а друго, што су таква земљишта, која су била али сасвим непроизводна или су давала слабе приносе, постала много утвораљивија. На како се и даље тежило, постала се неговати земљишта засађују лозом, то је и предност њихова јаво одговорила.

После Француске можда највида земља није се у тој мери користила тим искуством као Мађарска; тако да је она већ и сада можда прва земља, у којој виногради на негованим земљиштима по површини има највишине. Земљишта, која се никада нису смислила узимати у обрађивање, засађена су вином лозом, која лепо напредује, даје добар род, од кога се добија и доста добар производ, — вино. Увредно се обнављање винограда на амерички подлогама, подижу се и виногради од чисте домаће лозе на негованим земљиштима, тако да се Мађарска живи жури, да своју производњу вина, која је усред еколошких зараза јаво стукнула назад, поврати на старе ноге. Нарочито за *вино потрошачко вино* у земљи, где је увекло продаја квалитетних и фасцинозних вина, која се рађају у знатним размерама, у првом степену аконикских мерама, на дрске начине врши, препоручује се све више — сађење лозе на негованим земљиштима. Ма да вино, које се из винограда на негованим земљиштима добија, није какавде као вино са обновљених винограда; овет: једно, што га се може добити у већим количинама, а друго што се усред знатно мањих трошкова може јетивше отодати, збогче сасвим издати потрошач квалитетних и фасцинозних вина, која урипоштају здравље народно.

Примери, које можемо навести у Мађарској, треба и нас да побуде да пожемо на том путу. И у нас има такође доста негованих земљишта, које али нису подесних за обрађивање, а и таквих која до сада нису могла да носеже икаквим полипривредним циљевима, те, као не производна земљишта, ослобођена су и државног пореза. Прочувано је од прилике, да у самим срезовима: рајском и голубачком има око 5000 хектара живог песка, који је до сада био скоро сасвим непроизводан. А колико још хектара негованих земљишта и живог песка остаје у срезовима: клучком и београдској? Кад би се сна та земљишта засађила вином лозом, могла би принесе од њих најмање да унетростује; а колико би то утицало на благостање тамошњег народа, колико би и јавно здравље у нас добило, јер нека сумње да се и у нас тропи много непривредног и квалитетног вина?

Да се неговати земљишта и у нас могу успешно употребити за засађивање домаћом лозом показује оглед, који је извршила Виноделско-Вођарска школа засађивањем винограда на негованим земљиштима у Рађуевцу. Виноград је подиђу од Скардара и Пронупа; и обе ове сорте добро успевају, а нарочито Пронупа. И вина из тога винограда доста су добра.

Привредно широким садељаним су и други. Тако у селу Корбуцу подиђуто је већ прилично винограда на негованим земљиштима и успевање као и род њихов задовољава њихове власнике.

На и даље уз Дунав има погодне подиђутих винограда на негованим земљиштима; само више Бердана корист она још није се увидела. Голубачки и рајски срезови остали су готово не дирнути. Ма да је оде и већа потреба, да се неговани неку, и знатно већа површина, која лежи неупотребљена; и ја да су они крајеви у прилици, да одмах преко Дунава, у близини равнине, виде живе примере, како се на живом неку подику грађанин винограда.

Бриђути се за привредно напредак и благостање свих крајева наше земље Министарство Нар. Привреде предузело је кораке, да се негована земљишта оних срезова стручно

оцене и испитају, па да се по том подесним мерама подрешу ти крајеви на подизање винограда на негованим. По, ослађајући се на радња стручна испитивања и на пример, који даје *кључовско виноградарско друштво* свим виногради на живом песку, ми се надамо, да ће се негована земљишта сплотених срезова моћи најкорисније употребити за гајење винове лозе, на којима ће и виногради бити потпуно трајани.

По чувеном француском научару *Фоску*, неговано земљиште, које има најмање 60% белутовог песка има се сматрати као „*ниво*“, а то значи: да еколошере домаћој лозе не може ту ништа изодети, нити у њему она може остати. Али се уз то закључује: да у земљи нема глина, а нема ни много хумуса, па се ограничава донекде и љубрене сточним трајаним.

Пошто се испита земља, онда се приступа припремању земље за сађење лозе. Најкорисније је и оде земљу *ријали* (ригодати), као и за сађење америчке лозе. Треба знати, да ријалима руком не може да се замени плућем; те се што по треба у томе ништа штетити.

Као што је наловено, у винограду Виноделско-Вођарске школе највише се показало Пронупа. У Мађарској пак за сађење на негованим препоручује: Скардара, Динку, Сланкеницу и још неке мађарске сорте, које су за производњу увекло особито добре. Исто тако по искуствима у Мађарској за сађење се препоручује растојање редова 1-20 м., а размак чокута (у врслама) 0-60 м. Али се мисли, да је то често, онда треба да буде растојање редова 1-10 а размак чокута 0-70 м. Број чокута биће и по једном и по другом начину један иста.

Овољко растојање препоручује се за одгајивање *без притока* (коља). Управо, овако одгајивање и моћи ће да појетивни производњу, те да вина, добијена са негованих земљишта, девам сувише потрошњу туђих и неваљалих вина.

Нека би и ове напомене биле подстрек онима којих може да се тиче.

— Б.

ИСЕЉАВАЊЕ СЕЉАКА У ГЕРМАНИЈИ

незачкој царевини живо се сада сви познати кругови: владе, Народне Скупштине, пољпривредна друштва, приватна удружења и поједине особе а не мање и социјални реформатори старају да отклоне опасност, која пољској привреди прети од исељавана сељака у градове. Појава исељавана сеоског становништва у градове и индустријска средина у свима је земљама европске културе поједвајка; те се тога и мере, које су у Германији против оногог заа предузете, спрећу на себе општу нараву.

Невоља пољске привреде са оскудице у раднавица изазвала је евангелиско-социјални конгрес, скупштину једну, коју су руководио одични стручни научари, да предузме анкетно истраживање о положају сеоских радника те да на нај начин провађе дубље узраке јавног павана овога реда становништва у градове. Истраживање се ограничава на протестантске пределе Северне Германије и томе послу одзвало се око иљад евангелиских сеоских свештеника, којима су се углавном и били обраћали. На анкетног прегледа, који је саставно професор *Маркс Вебер* уз Халдеберга, издавао пре свега озбиљан факт, да по општем мишљењу *сиданца оскудица радника у пољској привреди још ни из далека није достигла свој врхунав*. Исељавана сеоских радника у градове може још и јаче наступати. Оно стање, које је равни стању сељака и у западним државама, у Инглиској и у Француској, људним начиним мора до крајности повећати реиност најдежних кругова да сеоска гадништва одрже у животу.

И пруска Народна Скупштина у једном изазу седница завинила се овим питањем. Њена саветовања изазивају свестрану пажњу већ и због тога, што су у скупштинском претресу јавно учествовали и потпредседник државног министарства *Др. Микел* и министар земљорадње *Хаммерштајн* као заступници владе. Као резултат саветовања ваља пре свега поменути примаме предлога посланика *Ташни*, који је предлог и влада живно заступала: да се оскудици у радницима помогне „стимулансним насељаванем малих и радничких земљорадника а тако исто и сеоских радника стварањем задруга и њихових савеза за приватно држање у овим селским, који су за то вољени.“ Потпора државне састојала би се у суми од 10 милиона марка за извођење циља из државне благајнице и у опште из државних средстава.

У претресу је са разних страна а нарочито и од стране министра *Др. Микел* помињало, да је насељаване сеоских радника и земљорадника на подесном земљишту „за дуго и дуго најважније средство у отплатљивој оскудици у радницима.“ У прилог таквог рада на овој области говори и успех од законодавства о рента-добрима, успех који је тако јасан и очигледан, да га признају и све разне партије; чак и одлучна оновација говори о „широком закону о рента-добрима.“ Не мање но 146.000 хектара земље великих имања на овај је начин дељеном на деошнице добијено за насељаване.

Како од стране владе тако и од стране разних беседника главна тежина полаже се на то, да се још најважније сеоских радника грађанском животу изведе на светлост тачне, што би се у њима *будила тежина да стекну и имају своју властиту трезулу земљу.* За остварење овога плана пруска влада извршила Народну Скупштину поднети предлог за закон, којим ће се насељаване сеоских радника и малих земљорадника тако уредити, да се овај посао остави приватном предузећу а држава да под извесним јектовом пружа своју помоћ. Приватна предузећа дузина ће бити да своје планове о насељаванју поднесе *Германским комисијама*, које ће постепе у додичној области за извршење закона о рента-добрима, које ће те планове предмети и подносити влади за одобравање предета. Насељаване, које се одобри, прилиће се под надзором те Германске комисије.

Министар земљорадње *Хаммерштајн* изразио се такође за насељаване државних земљишта. Само би се за оно зорало бирати толико бар родно земљиште, да оно насељеницима обезбеђује довољну ренту и што је могуће стабилне приходе.

Пошто је овде реч о добијању радне снаге као год и о *ојачању сеоског становништва*, то ће нови закон тражити да рента питање и о томе, како да се можемо на да и селским збоји становништву дођу до какве непокретне сопствености. Овај се циљ може постати само државном помоћи. Две ствари ваља ту добро уочити. Пре свега дотична власт мора имати уверења, да сеоски *надничер*, коме она рента-наме предлаже, за *позвоно обрађивање или ипуну склоност* и друго, то *имање мора имати не само све материјне збрде него и ствар, саме аду у довољној мери*, јер нови насељеник нема *николикох средстава за рад*. Нови насељеник доноси сабом своју радну снагу и *неколикох земљорадничких послова*. Чак су му потребне *олакшнице и у властољу у војени и у властољу морске.*

Немачка пољопривредна штампа овај намери жели сваку срећу а ми је овде у *Тешку* прикладјемо с тога, да ваши читаоци виде шта *сада* велике и напредне државе раде за одржавање и зајачање сеоског становништва а шта је мада и *ваздала* Србија законодавним путем већ урадила још пре четврт века познатим законом о нет *платовна* земље.

Друга је, наравно, стар и зрпано питање: *зашто се не ради у духу тога закона, него се и поред њега српском селску често продаје и нет последњих дана земље и све до тога душе, те се тиме ствара стаме, које као што се из предет види, сада свој Јевропи вадаје брине, ствара се сеоски *бескућинство.**

НЕКОЛИКО НАПОМЕНА О ХРАЊЕЊУ СВИЊА

Погледу на гојазност свиња, оне се у главниој могу поделити на двоје: на оне које се могу потпуно угојити, и на оне, које се не могу потпуно угојити. Дилчање свиње не могу се потпуно угојити, а витоне — куатуре могу. Дилчање свиње имају велику и дугачку кљузу, вунку велику а тако и ноге. Лице им је суво а не меснато. Чешње су им густе и круване, те зато и змиу лакше подосе. Махом су плашљиве, на кад их што узнемири, онда им се леђне чешње издистреше. Такве свиње пасу за гојење. Ма којеко хране да се на њих утроши, инак се оне не могу угојити. Зато при избору свиња за гојење, ваља избегавати оне, које се одликују предњим особинама. Напротив оне свиње, које имају малу кљузу, меснато лице, кратак прат и удове, чешње живе и ређе, те се могу добро угојити и са мање хране, јер су то патоме свиње.

Куатуре расе свиња, ипуну тако плодне, а бивају и неплодне, али се још у средству ларе. Добре су за укрпљивање са простим свињама и тада су плодније и у опште издрживије а добро се и гоје.

Што се држања свиња у опште тиче, може се рећи: да оне веће ни велику толпиту ни велику хладноћу. Умерена топлота најбоље им годи. Кад је велика врућина, треба у храну којом их хранимо, настати по мало саргета којима тек да се она мало закселси. Инак, ако има опашта одена кова, онда им се оно у место саргета може дати. На тај ће начин лакше сносити велику летњу врелуку.

Овакву ни храну треба дати нарочито онда, кад у гаднштву нема довољне воде.

Зна се, да свиње храну слабо жавају, и зато је потребно исту тако приготити, како би је лакше варале. Будене и дуљени могу се и онако дати, али је много боље кад се скувају. Гд је има могућности да се и *кромпир* даје, треба га скувати, на онда дати, ма да *кромпир* нема у себи ове хранљивости која је за гојење потребна.

Кад се зрна дају старим грњима, онда их треба скувати, на тако дати. То се чини зато да их лакше сваре. Али, најбољинице се зрно меље и прави *прекрудна*, на свиње поме хране. У таквом је облику оно најлакше и најрадије узимају. Кад се мак зрна дају младим прасидина, треба их покселати, на тако дати. Сува зрна вод прасиди *прозгрокуну* лак провали, а код *крмача* вода утну на *дужење* млека.

Овас се сматра као јака храна, али за свиње није тако погодан, јер не могу да сваре *целину* — *оматар* зрна.

Јечам је врло добра храна за гојење свиња, јер даје врло *угодно* месо. На и на прасид јечам је врло добра храна. Кукуруз је такође врло добра храна за свиње. Само и *васа* треба прекрутити на тек онда дати. Мекшине, исто тако добро хране, али се дају и на *тишњене* свињама, кад оне од које друге хране добију *затпор*.

Веома добро чини свињама, кад им се свагда у одређено време даје храна. Тако исто ваља пазити, да она буде и једнаке топлоте. Не треба да је нека *пу* хладна свињине, а други *пу* онег да је одвише топла. Треба да је стално умерене топлоте. Одвећ топла храна није за свиње; слабиј и се *стожак* те *после* не може храна да *вар*. И зато на оно треба добро пазити.

Стоји у опште, а гојазним свињама нарочито после хранења, треба мира. Јер, ако их ма шта буде узнемирало, онда ће оне узлауд трошати храну, јер се неће гојати како треба.

По себи се нећ разуме, да чистота треба да буде што

већа. Свеже воде како за пиће тако и за купање свиња треба да има у нообилу, па у успех не треба сумњати.

Ове неколике напомене неће бити на одмет одгајивачима а и онима који се занимају гојењем свиња, па зато их и исписасмо.

И. К.

ИСКРИЦЕ

Међународна баштованска изложба у Петрограду.

— Радоња оцењивачког суда готови су.

Француским излагачима додељено је 10 почасних награда. 46 златних, 58 сребрних и 1 брoзиана медаља.

Велика почасна награда додељена је Министарству Земљорадње у Француској. Ево којим је речима, г. *Сермолов*, министар земљорадње у Русији, јавио ову вест г. *Виже-у*, министру земљорадње у Француској:

„Петроград 26. маја 1899. год.

Ђеговину Превасходству

Господину *Виже-у*
министру земљорадње Париз.

„Председавајући данас свеченом раздавању награда Међународне баштованске изложбе, ја сам срећан што могу

јавити вањем Превасходству, да је Оцењивачки суд велику почасну награду града Петрограда досудио Министарству земљорадње у Француској, чија је изложба свилно припомагла успеху овога дела.

„Са своје стране, ја гасвину особито жељим изјавити вам, Господине Министре, своје осећање дубоког пријазна на тако живом удељивању којег сте се изволели пријети и организационоу француског одељена, које је било најлепши украс вање изложбе, и које је добило једнодушно одобравање како Оцењивачког суда тако и посетилачког света.

A. Сермолов.“

БЕЛЕШКЕ

Јечма било је засејано у 1897. години. —

а). *Овцма:*

У Округу	хектара	принос са 1 хект. у товарима	укупан принос у товар.
Ваљевском	1.680-17	8-30	13.945
Врањском	3.839-71	13-50	51.833
Крагујевачком	2.143-18	12-50	26.790
Крајинском	773-17	12-00	9.278
Крушевачком	3.185-07	17-62	38.501
Моравском	4.546-37	14-14	64.286
Нишком	4.682-86	12-80	59.941
Пиротском	1.473-26	12-43	18.313
Подрињском	5.248-74	10-67	56.004
Подунавском	3.239-61	12-87	41.094
Пожаревачком	2.610-41	9-14	23.859
Рудничком	608-53	12-14	7.388
Тимочком	791-11	9-00	7.120
Топличком	1.368-10	8-45	11.560
Ужичком	278-52	6-75	1.880
Београду	55-35	12-29	680
Србија	35.524-16	11-53	433.075

б). *Јарска:*

У ОКРУГУ	ХЕКТАРА	ПРИНОС СА 1 ХЕКТАРА У ТОВАРИМА	УКУПАН ПРИНОС У ХЕКТАРИМА
Ваљевском	55-96	8-60	448
Врањском	3068-58	13-75	42.124
Крагујевачком	1251-50	13-50	16.895
Крајинском	1014-17	7-10	7.201
Крушевачком	1827-55	15-65	28.601
Моравском	6074-28	12-00	72.891
Нишком	6801-58	17-20	118.707
Пиротском	2328-91	12-91	30.066
Подрињском	80-44	5-00	402
Подунавском	1377-10	12-71	17.503
Пожаревачком	4270-69	9-25	39.504
Рудничком	603-27	10-00	6.033
Тимочком	5965-69	11-55	68.904

У Округу

хектара	принос са 1 хект. у товарима	укупан принос у товар.	
Топличком	4092-02	9-17	37.524
Ужичком	494-36	5-64	2.788
Београду	14-80	13-83	205
Србија	39.415-90	11-07	489.796

в). *Свега и алиног и јорог:*

У ОКРУГУ	ХЕКТАРА	ПРИНОС У ТОВАРИМА	ВРЕДНО У ВРЕДНОСА ДИНАРИМА
Ваљевском	1.736-13	14.393	126.227
Врањском	6.903-29	93.960	784.566
Крагујевачком	3.394-68	43.685	359.091
Крајинском	1.787-34	16.479	121.945
Крушевачком	4.012-62	67.102	564.328
Моравском	10.620-65	137.177	1.068.609
Нишком	11.584-44	178.648	1.459.554
Пиротском	3.802-17	48.379	435.895
Подрињском	5.329-18	56.406	423.045
Подунавском	4.616-71	59.197	473.576
Пожаревачком	6.881-10	63.363	513.874
Рудничком	1.211-80	13.421	113.273
Тимочком	6.756-80	76.024	672.052
Топличком	5.460-12	49.084	357.722
Ужичком	772-88	4.668	47.334
Београду	70-15	885	7.956
Србија	74.940-06	922.871	7.529.147

Пуцање против града. — Један од најодличнијих агронома, *Др. Огвин*, народни посланик у италијанској Скупштини, поднео је виноделском одељку Међународног Конгреса, који се прошле године месеца септембра састао у *Ловани* (Швајцарска), врло интересно саопштење, које се односи на огаде, који су у Аустрији чињени у пуцању у циљу да се спречи образовање облака, из којих град пада.

Како се дошло до тих огаде и какве су резултате они показали, ми смо изложили у чланку **У одбрани од**

града, na koji postovane citaoce upućujemo, kad ovi novo o tom predmetu govoremo.

Dr. Otao skrenuo je pažnju Kongresa na značaj, koji bi se imao u tome, da se i u drugim vinodelskim predelima novove ogledi o pušaju u oblake.

U koliko će ovi ogledi imati praktične vrednosti i u koliko ih se ovi pušave s računice strane noji zastupljati, ostaje da se vidi u samim ogledima utvrdi.

Naпоследку, zašto i *izjavne protiv grada* ne bi po-

stalo jedan način negovanja vinove loze, kao god ono i *osetljivi oblici*, koji se prave da brane vinograd od nožnih žrčava i koji se sve niše i niše prizivaju kao predohrana od mravela?

Trputak je, u ostalom, pedeset da se i o tome povede reč. — Pokazano da bi toposivi barut mogao poslužiti i kaovim drugom poslu sem ubilačkog dela, znači potpomognuti opšte razurožavanje na plavin da budu zadovoljni i oni, koji bi mnogo žalili za potpunim nestankom toposke vladavine!

Г Л А С Н И К

Краљев поклон. — Nегово Величанство Краљ Александар blagovoleo je narediti, da se o Nегоvom trošku преко Српског пољопривредног друштва набава и пошље манастиру Драчи у срезу гузлачком једно требило (три-јер) за пречишћавање жата, у вредности око 300 динара. Како смо сазнали ова је справа набањена и послата поменутом манастиру.

Покој Српског пољопривредног друштва. — Српско пољопривредно друштво добило је у овој години на име помоћи од среза млавошког 500 и среза крајинског 150 динара. Нека је и од наше стране хвала млаваљцима и крајинцима који помажу ово Друштво новчаним средствима у остварењу његових циљева знатно помажу унапређење пољске привреде у нашој отаџбини.

Нов члан добротвор Српског пољопривредног друштва. — Скупштина округа крушевачког на своје састанку државом у овој години решила је, да свој округ унесе за члана добротвора Српског пољопривредног друштва са улогом од 500 динара.

Нови чланови унеслаци Српског пољопривредног друштва. — За чланове унеслачке овога Друштва унесли су се: сред посавски у округу подупалском, г. Љуба Павковић трговац из Шапца и г. Нера М. Дамњановић економ из Смедерева. Променили улог по 100 динара положивши су Друштвеној благајници.

Покој добру Српског пољопривредног друштва. — Народ среза поперског желео је дати дознак, колико неки другите које чини угледно добро Српског пољопривредног друштва код Шапца ширећи практично пољопривредно знање у околини, послао му је на име помоћи 100 динара.

Постављена по пољопривредној струци. — Указом од 5. ок. в. постављени су: — За економи у школи за виноделство и пољарство у Букову, Алена Б. Борбеник, учитељ у Првеној Јабучи;

за економи II класе у управи топчидерске економије, Милоје Вучковић, стручни економ VI класе министарства народне привреде, и

за писара IV класе у управи топчидерске економије, Димитрије Миловић, практикант управе државне ергеле.

Краљева вага у Угарској. — По поздравља извештајима које је Министарство Народне Привреде добило, у Угарској је у извесним крајевима, на вољама констатован најопаснији штеточина — *Краљева вага*. Угарско Министарство Земљорадње издало је ради тога строгу наредбу о обавезној утамаљивању тога инсекта, како би се ширеву стадо на пут. Инсекат је најшодљивији *јабучкица*; на онда крушкама, дуњи, па и ружји (шипку). Вошке које су јако нападнуте пропадају извесно, а прс а после, само ако се не лече средствима која су препоручена, и не призивују најтежије хере, којима се спречава преносење и ширење заразе. Једна од најдлањивија је мера: не куновати и не преносити вошке саднице јабучке и ту и каљаве гравчице, из места и расадника, где има заразе. С тога, нека је пажња

најобављивије препоручено из крајева који су заражени у Угарској неопшто не узимати саднице и вагецентричаје.

Ево места и граница где је краљева вага у Угарској опасна:

Од комитата покусног иде и на југ до Зале, од комитата Барање на север до комитата Ферера, а с оне стране Тисе од Заљубуно Чонград до Бихара, и од ове дужиње местимично све до доњег Дунава (државе), као и у комитатима Хувац и Брашо.

Станица за откупљивање свилених мехурака. — Ово године, г. Морис А. Тајтацак, подигао је, према својој обавези две станице за откупљивање свилених мехурака, и то једну у Јагодина, за округ моравски, а другу у Крушевцу, за округ крушевачки, пошто је у та два округа раздварао семе свилених буба.

Станице ове уређене су овако:

1. За станицу узет је локал који је окренут тако, да се у њ ступа из Доњорита;

2. У том дољаку наменет је 1 сто за писара, 1 сто за исплату и 1 сто за државног контролора и повереника општинског. Испред стола писарског, наменета је депонијална вага, која је тарирана према општинској вази, с потврдом надлежног општинског органа (носи) да је вага тачна.

За примање мехурака, наменет је на вагу лакши сандук од сенила и тежина овога тарихана гизмом (сачмом). Гизма је у ушиневој кеси која је утврђена за вагу. Пошто је тежини сандука подложна променама, вага се тарира после сваких пет дана.

3. На угледном месту у станици и испред станице утврђене су по три кутије са стављеним поклоном у којима су мусуре I, II, и III класе, а на лицу испред стола писара и ваге обавешена је краљева табла висине 80 см. и ширине 60 см. на којој су дрвеном бојом исписана ова подаци:

И М Е И П Р Е З И М Е				
	клас	грама	динара	пр.
I. класе				
II. "				
III. "				
Сагга				

4. Чим који одгајивач ступи по реду да прода своје мекхуре, ланине му се на табли иже и презине и место одакле је, затим преноре мекхури I. класе које ради тога сручи и сандук и забележи њихова тежина на табли. Затим се иже застор (платно) по те мекхуре, а онда сруче мекхури II. класе, преноре, уише њихова тежина на табли и напослетку стапа на мекхуре ове класе други застор и онда сруче мекхури III. класе, преноре, забележи њихова тежина на табли и израчуна колико одгајивач треба платити за сваку класу на по се и за све укупно. Кад одгајивач добије новац, добије и Дунавски-приватнику, онда се табла обрине и пушта други.

5. У дворишту су на висини од 50 см. изнад земље постављене на погарима десе да смејтају и сортирање мекхура по класима, а према мустрома у станица. Да овај рад иде што брже, г. Тајпацак има раденице шесте овом постоу, те оне обављају у томе одгајиваче а и саме врше сортирање ако то захтевају одгајивачи.

6. За време откупљивања мекхура присуствују: један орган државне власти и један повереник општине у којој је станица. Њихомо су дужности:

- a) да у случају какве неуредности приликом откупа саставе записнице и овај запис поштом начелству;
- b) да назе, да сваки одгајивач по списку донесе на откуп најмање поштом произведених мекхура и да други потпише, ако је не би задражао за домаћу потребу, уступа такође г. Тајпацаку, по исту цену као и прву поштовину;
- v) да назе, да се откупљивање мекхура не врши ван станице, било за рачун г. Тајпацака или за рачун лана, које би му у обзир понурајало; и
- г) да сваког дана за време откупљивања мекхура поднесе министарству: колико је тога дана откупљено мекхура од сваке класе на по се, а колико укупно.

Полупривредна земљишта изложба у Сегедину. — Земљски savez угарске полупривредни удружења, приређује у Сегедину од 3. до 10. септембра ов. год. (по нов. кален.) под покровитељством Његовог цес. и краљ. Височаштва надвојводе Јосефа уз припомоћ угарског министарства народне привреде полупривредну изложбу.

Изложба се дели на 6 главних група:

- I. Изложба стоке и сточних производа;
- II. „ „ „ пољски и биљни производа;
- III. „ „ виноградски и вртарски производа;
- IV. „ „ полупривредни машина и оруђа;
- V. „ „ кућевне и полупривредне индустрије;
- VI. „ „ индустрија и дова.

Зајмова полупривредних радница у Данској за куповање земље. — Данске Скунтинге усвојиле су ту пре кратког времена предлог закона, који је данска влада поднела и којим се овлашћује Државна Благотинца да на зајмове полупривредним радницама одвоји 10 милиона динара ради куповања полупривредног имања.

Сваки дански поданик, који има 25 година, који докаже да је доносио штедљив и поштен и који има 400 динара, може купити полупривредно имање које не сме бити скупе од 4000 динара. Држава ће му дати у зајам седам десетина од вредности тога имања, дакле 3600 динара.

За првих пет година дужник ће држави плаћати годишњи интерес по 3%, или по 108 динара; после овог ропа он ће сваке године сеп интереса од 3%, отплаћивати још и годишњину по 1% од поновне дужке сума на име отплате дуга. Пошто сума износи 3600 динара, то ће дужник имати да плаћа по 108 и још 18, дакле свега по 126 динара. Исплата друге поновне зајма, т. ј. оних других 1800 динара, извршиће се после тога полагавше годишњину по 1% или по 9 динара. Цео дуг исплаћати се одирајнице у току од 45 година.

Обавезнице на непознато имање ослобођавају се и ваншине и свију осталих такси. Државна благотинца може издати толико обавезница колико износи сума ових зајмова.

Стечај за полупривредне списе. — *Француско друштво за потпомагање народне индустрије* издаће од 1900. до 1903. године велике новчане награде писцима најбољих списа о овим предметима:

1900. године: награду од 2000 динара *Кромпир као људска храна*; 1500 динара: *Најбоље сурсте авириског јечма* (гајење највише на два ектара); 3000 динара *Обнашње виноград на кречњакостом крестом земљишту*; 2000 динара *Привредно проучавање калог индустријског средњита у Француској*.

1901. године: 2000 динара *Мотор који тежи мање од 50 кгр. на колеку снагу*; 2000 динара *Прибор за сучене дрвета са непрекидним дејством*; 3000 динара *Пречишћавање најбољег вода*; 2000 динара *Пољска привреда и пољска економија какве области или кога округу*; 3000 динара *Полупривредна употреба воде у оквиру земљорадњим*; 2000 динара *Валети забубовике, средства да се не предуриде и зауставе*; 1000 динара *Практичка средства да се ослободимо буваца*; 3000 динара *Индустријски синдикали за производњу и за продају*.

1902. године: 2000 динара: *Упоредни физички и земљијски сабјат земљишта једног од полупривредних предла Француске*; 2000 динара *Гајење винове лог у пределима Француске, утицај бујурема, начина справљања оних на кавоку вина*.

1903. године: 3000 динара *Класични и дијасејске пљосколке, којим сурдују у производњи пшба*; 1200 динара *Најбоља сарава или машина подеси за малу и средњу привреду*.

Обрасци, списи, списи, и т. д. треба да се предаду секретари Друштва пре 31. децембра ове године, кога претходи издавање награда.

ДОПИСИ

Шарбановач (Црна Река) маја 1899 г.

Као што је познато, земљиште правне Црне Реке у неким делу непродуктивна је приа општина, која суњу боље подноси, во влакна и сувине кишнотна времена. Ове године, цела зина и продеће боху суха, те тако озима жита не иструнуше, као што је то за ових последњих десетак година готово редовно бивало, а жара се насејаше и растрошени у одену земљу; и тако у изгледу је да ће у нас ова година бити родна. Жетови су тако добри, да их поново оваквих није бивало.

У овом срезу — бодовачком — нема ни једног винограда подигнутог на америчкој подлози. Тако исто сточна репа непозната је овом срезу, а луцерко једва ако буду имали 2—3 домина.

Ране пљоске нећини су издале, а пожеге су добро носеле. Ну овамо нема уређених шумадјских шљавара, него су овамошњи шљавари шапрази и лугови.

Прошле године по целом округу оснивање су земљорадничке задруге, на је и онде основана, ну само на хар-

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 3 ДИНА, НА ПОДА ГОДИНУ 4 ДИНА. ДРУШТВО ЧЛАНОВИ ДОМАЋИТЕ ЧЛАНОВИ СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА, ОСНОВ. ЦЕНА: ЗАПИСНИ КАРТОНИ КАДА И ЗАПИСНИ ДОМАЋИТЕ И НЕДОМАЋИТЕ ЗАПИСНИ ДОМАЋИТЕ ЛИСТ У ПОДА ДИНА, АЛИ ПОДАЈИ ПРЕТПЛАТУ УПЛАТИ НА ПУКУ ПОШТОМ, ВАН СРБИЈЕ, НА ГОДИНУ 10 ДИНА, НА 3 МЕС. 4. ЛИС ПО СРПСКОПОЉОПР. ДРУШТВО И НЕКОЈИ ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКЕ ДЕМОКРАТИЧНЕ ЗАЈЕДИЦЕ И ЧИТАОНИЦА, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 6 СР. ВАН 3 КОП. А. ПР. КАО УПЛАТИ ПОШТОМ ПРЕТПЛАТУ И КАО СЕ ПРЕТПЛАТИ КОЈИ СВОЈ УПЛАЋЕНА ГРЕШКО КОЈА НЕ ИМЕ СЕ И ЛИСТ СЛАТИ. ПРЕТПЛАТУ И РУКОВОДИ СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА СЕ СРПСКОМ ПОЉОПР. ДРУШТВОМ У БЕОГРАДУ. ПРЕТПЛАТУ ГРЕШАТИ И ПОШТО. НА ОСНОВУ ЗАКОНИХ СРБИЈЕ ОД 1869. Г. № 204. СРПСКОМ ДРУШТВОМ ПОШТИ ПОШТА ВЕОМЛАТНО.

ГЛАВНИ И ИЗДАВАЧАК:
СРПСКО ПОЉОПР. ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лeko, М. М. Савић, Д. М. Спасић, П. Т.
Тодоровић, А. Живановић и В. Д. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ УРЕДИЛАК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕНУЛИЋ

Ч Л А Н Ц И

ЖЕНА У ДОМАЋЕМ ЖИВОТУ

М а како да је важност жене, као и мушкарца саопшћенице у животу, признана још у средњем веку, ипак дашавше друштво још није како треба оценило праву вредност жене у домаћем животу. То потцењивање жене у опште, а нарочито у домаћем газдинству, и код нас је веока видно и уочљиво, поред свега тога што наш народ радо признаје: *да кућа не лежи на земљи, већ на жени.*

Како је год важан женин положај у кући богатата и нишњих домаћина, тако је исто он важан и у кући људи потребитих, па и оних убожака. Да је та женина важност Богом дана, најбољи нам је доказ Свето писмо, које у самом почетку свих вели: *„да је Бог створио Адаму другарицу и саопшћеницу Еву, дајући по својој свезнању да би самоме човеку било мучно у животу*

и да му живот не би био потицај, када не би било жене. Па и природа и сам наш живот уверава нас, да се без жене не може бити у домаћем животу. Није жена од потребе само за то, да би се људство обнављало и множило, већ и ради нечега узвишенијег.

Жена се пуниом правом назива „завадарка у домаћем животу.“ Особина жене, која је тако високо уздиже, уређена је и засађена је у срцу јој од саме природе, те је тако лако појмити: како целокупно уређење домаћег живота зависи једино од ње.

Тај појав не опажа се само код народа образованих, но и код необразованих, па и код самих дикаља. Може се рећи, да се у целој свету захтева од жене да доживи животом сама руководи и да у њему заведе поредак. Па с тога је нашња женина важност велика и да људство одвећ важна задања. И ко прати кретање људства, мора правити да се сваки народ развија према томе: *како су му жене.* Ако су оне квалитетне треба да су, као и

и домаћин, onda ће и народ napредovati у свима правцима, нису ли то, onda с народом бива обратно.

С тога је појамна жудна сваког родољуби, да наше девојке дођу што боље и прилагодне образовање, јер само васпитање и добро упућена девојка може бити вазана газдарница и домаћица. Врше пута бива, да и младе васпитања девојка постане познати вазана газдарница и добра жена, али су ти примери ретки и губе се у другима стиротности правна.

Ако је озрадаво гледати, да се само образован човек може свестрано одиковати, онда је куд и како осправљати у колико се то односи на женскице у оште: јер ово може само тако као што треба одговарати својој задаји, када је упућено како треба, иначе ће своју задају вршити само механички и без потребног разумевана. Обично се види, да одне образоване жене нису добре домаћице и да за се пољубе велике захтеве, али због појединих изуметана не све се порицати цело правило.

С тога је дужност мушкиму, да на васпитање жена, како оно оште, тако и стручно, обрати довољну пажњу, како би оне што свестраније и боље одговарале Богом даоим ни позву.

Чим крочио први пут у чiji дох, одмах ћемо на први поглед моћи ориентир: каква је су домаћица. У кући где је заведен поредак, видљиво до најважнијих сатница да је све у своје реду, како у погледу чистоте, тако и у погледу укуса.

Ма на што да бацимо поглед, у сваку видимо нежан укус наших домаћица, на било то у соби или кујни, килеру или подруму; било то на дому привреднику или трговачеву, свештеникову или учитељеву, на дому богаташеву или обичног надничара: свади ћемо одмах познати каква је домаћица, која управља кућом.

Па и деца породица биће онака, каква је домаћица у кој. Где су чељад чиста, како треба одевена, на на рухо било и свиранијике, види се да то у ред доводи поудана женска рупа. И деца таквих интера свагда ће бити угледна и послушна, а ништа расушна и упорна. Па и остала чељад прикљиваће нах се ваља као угледана и у погледу оихкојена добро упућена.

Најгледнаја женина задаја у домаћем животу јесте — *дече васпитање*, јер добру вајку не може нико деци нападати. Мајка позлажу неоспорни утајци на правилно васпитање и морални напредак деце своје, само она може одгајати у деци поколење напредно, морално, карактерно. У томе погледу жену у другину не може нико занениати. Деца се ваља све више приубољују у вајку, више по уз оца, и само чегата мајка биће у ставу најважике стиванати васполикне страсти и лоше неинне деце; ако то није у ставу она учинати, онда није нико други.

Па и на *самог човека има пометна жена јак утајци* и у ставу је да стивана све страсти и највише неговне. Човек, који има образовану и наметну жену, никда не може у својој страстности тако дубоко абраздлати па и онда, када би то и било, својим разумним оихкојењем и тактом жена га изводи на прави пут и виме оште овлада. Ниједан човек нема те издрљивости и самоодрицања као жена. Срећа и спокојство сваког домаћег

живота зависи највише од жене, јер ако је она појмила своју животну задају, сваки човек хита задовољан мирном утајци свога милот дома. Токо домаћем оштину свако рада хита, на било то велики или раденица, богат или убог. И на како да је земоран пословима својим, када га код куће оштеје верна животна пратилца, куд му се разведрава, јер она ступа преда и као светителца и заштитница душевног свокојства.

Од како је големе важности положај жени у кући, то се најбоље може видети по ономе, шта све раде жене наших пољопривредника. Докле се луду баве накућевним пословима, докле је сна унутрашња управа куће у жениним рукама, која подиже и гаји стогу и живину, боји се плекарством и ситуацији пољским радонима, поред својих редовних послова као што су: кување јела, снабдевање чељад рубњанима и гајење и подизање подлатка.

Па када се на свеу тако јавно види, како је женин положај у кући важан, скоро неопходан, онда је природно да му се мора поштити достојања ваљна. С тога би нах била дужност да се нашем женскици помогне и олакша вршење дужности, које су ју Богом и природом одређене, а то се може учини једино васпитањем, које ће одговарати његовом упућеном позву у кући и у другину. У првом реду то је школна задаја, која перд писмености ваља да даје нашем женскици и она основна знања како оште, тако и стручног образовања, која ће му доиције као мајкама и домаћицама бити од неосцењене користи. И само на тај начин ни можемо својо гледати у очи будућности, јер ће нас замениати здраво и напредно поколење, које ће у свему појмити своју животну задају.

Путни учитељ као пијонир пољопривредног напретка

Онако исто, као што је једна реч још про толико стодеља за хришћанство била једино од најважнијих оруђа у борби му против незнања и дивљачки, тако је она и данас још најважнија посредница и покретач сваког душког напретка; а она жива реч на пољопривредној области — то је *путни учитељ*.

Као истинске срећне ризнице за образоване пољопривредног становништва ваља, додуше, сматрати *Пољопривредне школе* и оне ће то и у будућности довести и бивати у све већој мери; али Путни учитељ ни перд школа није најважнији него напретак, што онда баш и потребан. Потребан, да доиције попуљачу правинне школског образовања, којих ће правина увек бити да школског знање одржава у неиздрљивој сагласности с некућеном, које број напредује, те да и истинске потпомогне знања и развијање овог семени, које је школа поселаја. Јер, не треба заборавити да при понаштељу у пољопривредног гадовињу само знање није ти керољачно, него да у томе послу ивнесу улогу игра и одлучност у живот, у пракси прена сувињивој околини и ставињу у живот, у пракси прене а ову одлучност у послу жада пољопривредника и него личине позлажу тек по обавештеном и подстајани Путног учитеља, ако је он успео да за преобразлај и поправне задобие пажњу својих слушалаца или ако их је перд припремо за боље сватике тога преобразлаја и тих поправна.

Али, ако је, по ономе, Путни учитељ за стручно образованог пољопривредника ваља Драгоцени светини, то

што bi tek bez njeга počivao čitava besbroj zemljoradnika, koji nitu su pokodili kakvu stvarnu školu, nitu su u mladosti koju godinu bili na pruzi nitu su kud živjeli? Ova prava dala u životu ovi su se redovno pripisali za onu malu trudnu omladinu zemlja, nemajući ništa drugo pred očima do omladine najam državnima i ne vužući ništa drugo no da se im i otaci i deda bili dobre gađe da su ovdje onako razvodnili bore se na život i na smrt, sadašnja zemljoradnički bore se na život i na smrt, stupaју u borbu za koju nitu spremni, kakve joni nikada prije bilo i o kojoj ovi nikada nitu mislili, u borbu protiv **suviše proizvodnje** ostalih država i ostalih delova sveta; ovi nađe da ni se izmache lekšanje ispod nogu i xpataju se čas delo čas desvo za slavu, ne znajući veš šta uprav da rađe.

Eto, time je za danasnje Putnog učitelja istaknut najistinitiji, najteži ali i najboljodarniji zadatak: *da zemljoradnika nauči da se okrene samoj sebi, da ne gleda na državne pogore i poglavitina, nego da pomalo trani sam u sebi, u svojim poslovima kao jedinike, ukoliko se to tiče temeljnih pravica svoja građinstva i poslovanja sa svojim prijateljima, u udruživanju, gde ovo ima da znači zasluženo, zajedničkim interesima čitavih zajednica ili čitavog jednog reda ljudi.*

Ravno snabežna reč o *državnoj pomoći* u ovome pogledu često i nikodi; jer bi zemljoradnici manje poznavaju mnogostručne zadatke države no drugi državljanin i možda imaju netачnu predstavu o načinu i putu kako se ova pomoć dobija; za njih je država u mnogom pogledu ovaј činilac, koji svakom oskudnice i može i mora da pomogne; ali da se ta pomoć može činiti samo na štetu drugih poreskih glava i da i za to prva pogodba jeste *organizacija zemljoradničkog reda i vlastite snage*, to oni tako ne shvaćaju. Do ovog savana vrednosti vlastite snage i vlastitog im poslovanja valja da ih dovede Putni učitelj; u ovom pravcu oni ne prepređuju mora kretni i volu i veru. U tome, kao što smo već rekli, leži njegov najveći ali, ako mu za rukom ispadne, i njegov najboljodarniji zadatak.

Da li će se u daljoj budućnosti nekad priviće promeniti i učiniti da Putni učitelj bude ispravni, danas je uzaludno pitanje. Sadašnjost i najbližna budućnost zahvataју ga da što brže najjednaka no teke zastale nedostatke u obrazovanju nedavne prošlosti, koliko je to potrebno za odolevanje krizi koja nastoji. Stručne škole za ovo su, na žalost, još nedovoljne; doskraj poljoprivrednoj krizi, — to može samo Putni učitelj.

Uštopiti može se reći, da su se danas razvila dva oblika *Poljoprivrednog putnog učitelstva*, koji međutim mnogo puta i jedan u drugi prelaze.

To su: 1. *Putni učitelj* u pravom prvobitnom smislu, koji u prvom redu utiče *poljovnikom* ili jakim reči i osobom svojom, koji izradišti propoveda, nastavlja i sam izvršuje samo prve poslove u praktičnom izvršenju predložakih reči, — i 2. *Poljoprivredni komisar*, *Poljoprivredni savetnik*, *Poljoprivredni instruktor*, *Poljoprivredni inženjor*, ali kako se niče nazivaju, kod koga je predavane sporodni posao a glavni zadatak trajno pomagati pri izvršavanju poljoprivrednih mera, na primer pri uređivanju makarskih zavoda, pri novom postrojanju stotičnih zgrada i uređenju žubrišta, pri uređenju livada i pri navodnjavanju, pri privrednaju poljoprivrednih uložaka i utakmica, pri privrednaju za ujedinjavanje imanja itd.

Razlika između ova dva oblika poljoprivrednih Putnih učitelja vidi se iz naziva, koje teži njihov rad. Putni učitelj prve vrste imaју pred očima više agrarno političku i socijalnu stranu danasnje poljoprivredne života, ne isključujući no sebi se razume sasvim ni poljoprivrednu tehniku; — напротив Putni učitelja druge vrste posvećuju se, pre svega drugo, popravkama poljoprivredne tehnike u raznim zaseljima gramaova poljske privrede. U mnogim državama ovi oblici Putnih učitelja

nisu strogo podvojeni; prevlađuje čas jedan čas drugi pravac, kao god što na polevoj maloj oblasti rada i samo središnje obaju djelatnosti u jednoj djelatnosti može da ima svoja bitna opravdanja.

Mi hoćo pri razlaganju, koje dolazi, imati u vidu samo Putnog učitelja prve vrste, koji u svima pravcima poljoprivrednu mora da bude savetodajac i pomoćnik, a koji izvrševne većih, trajnijih poslova ostavlja dotičnim tehničkim stručnjacima. Njegov zadatak opisao je K. *Lonsdorf*, u vedavno svo ovaко: „Zadatak Putnih učitelja nije svršen davanjem pouzda i podstrečavanja pri predavanju. Naprotiv njihovo poslovanje ima da se raspoređuje i na pretgodno izučavanje starijih privlika, mnogih odnosa i na potpuno potpomaganje pri uređivanju imanja a gde je potrebno i pri prodživanju ovih uređenja, koja su već ostvarena. Kao krajnja del svojih poslova Putni učitelja treba da imaју pred očima parocito da bude svetost o koristima udruživanja, bilo radi vrednosti bilo obezbeđivanja, popravaka, odgaјanja, nabavljanja i prometa.“

Na koji način i kojim sredstvima pojedini Putni učitelja mogu da ispunje svoj zadatak, to tako stoji do njih lično, kao god što do putnjina zavise izbor puta u Rim, da je tenko kakvu god metodu izlaskati za Putno učitelstvo. Ovaј je posao tako mnogostran a ima tako mnogo zahvata kao god i sam život i što bi god opširnije bilo zahvao jedno unuštvo Putnog učitelstva, u toliko bi tako za pojednog učitelja licho i za sve uopšte možda neupotrebljivije bilo. S toga ćemo ovde navesti samo neka načela, koja su za samog iskustva izvedena.

1. *Ako predavane čini najvažniji deo poslovanja Putnog učitelja, ovo je nikak već deloje rada, koji čas pretiodi pouzi čas za nov dokaz, tek od nedovoljnog dejstva; напротив predavane se mora vešto pripraviti, smišljeno izvršivati i u posledicima uzastopce pratiti*

1. Pod *privrednim* valja, naravno, pri svega razumeti pretgodno obaveštavanje o *vestnim privredama*, koje se obaveštavanje, ukoliko je moguće, treba da oslanja ne samo na kazivanje drugih nego i na svoje vlastito posmatranje na licu mesta.

2. *Umetno izbornim* predavanja ima većih tehničkih no što se misli; slobno opšte i stručno obrazovanje slušalaca valja je smetati uspehu a tako i sama neobjednost valjovog shvatanja. Samo ovde, gde Putni učitelj veš postaje svoje slušatelje, ni tu e oprimično sigurnošću može da podelen svoje predavanje. Ali kao nepokodno pretstavake za korisno predavanje treba svuda ovo:

a) Putni učitelj mora biti *narodski*. O ovoj osobini koja se od Putnog učitelja u savno dobro i svuda zahvata, ne bi trebalo mnogo govoriti, kad se ovo *narodsko ponašanje* često ne bi gledalo jedino u utrobljavanju narodskih i mesnih reči i izreka. Ali to nije dovoljno. Putni učitelj treba da bude *narodski* u boćem smislu, pri svega u sadržajima svojih razlaganja, koja treba da izlaze u jednu jasnu celinu, koja ne gubi svoje preglednosti, ni odveš opširnam dokazivanjem nitu postaje nerazumljiva, što je slušatelje sa malim znanjem ne savaju. Putni učitelj svakog trenutka mora biti u živom saobraćaju sa svojim slušateljima i sa njihovim licima neprekidno čitati: kuda oni za nam mogu da iđu a kuda ne, te da se prema tome na zgodno mestu zaustavi, da nešto ponovi, da nešto bavljae objasni, da zameru odmah objeie ali da no mogućeje brže u govoru odmaie. Kakav slučajni razgovor tako ho predavaju dati državi i Putni učitelj svojemu uspešnom nesložljivoj uzvek ho zadržavati svoje predavanje. Kone to od vprvide nije dato, taj neka diže ruke od Putnog učitelja; jer bavi seosaka svet je namo no koja drugi nemilosrdni protivnik svakog pretvaranja. Niје za razumljivost nekog predavanja na odmet potpomaganje *omogućenosti*. Kakva dobra slika predmeta, o kome se govori,

каzuје често у једном тренутку више по објашњавање од четврт часа; још је боље ако је Путић учитељ и добар пратач те слушаоци гледају како црта за цртом долази и падо од њих постаје предмет, о коме је реч. Али од свега је најбоље, ако Путић учитељ све предмете, о којима кад буде предавао, могуће да покаже у природи. Кад, на пример, идући кроз поља и ливаде, говори о пољопривредним и ливадарствима; кад пред сточним зградама и пред дубриштем говори о тим предметима; кад на многим грамама којих је видео, објашњава мање и особине домаћег стоја, — то никад не промаша своје дејство и чини те је предавање *наредно* и најбољем спису те речи:

б). Предавање треба увек да се прилагођава месним приликама;

в). Путић учитељ треба увек да има пред очима *решене једног извесног практичног задатка*. Свако предавање треба да излази на један закључак, који је за даге *месне прилике практички извршан*. Овај закључак мора да остане у памети слушаоца и цело предавање треба да се слоди на то. Да се то постигне треба, наравно, издати предметом, о ком се предаје и тако припремати слушаоце да и сами до тог закључка дођу и да га знају;

г). *повишане слушаоцима по сврху предавања увек је највиши основ за оцену успеха од тог предавања*. На то века Путић учитељ обрати пажњу и нека се прена томе други пут упоравља;

д). ако се за време кратког прекида предавања између слушаоца почне развити *претресне* о *извесном предмету*, тада Путић учитељ може бити задовољан. Ако је у таквим приликама још и толико спотрен да постане свршеног предавања пушта да се још онде пред њим продужи разговор и ако га не прекида занитивањем; но кад онда говори, онда се слушаоци сами извуче себе изјасне за *или против* и Путић учитељ може бити уверен о успеху, који је постигао, и

ђ). *наповетку Путић учитељ мора бар толико исто говорити срцем, колико паметљу*. Његови слушаоци не смеју у њему гледати господина, који хоће само да беседи, него доброд пријатеља, који не жали труда да се упозна са свим и крупним невољама и страдањима земљорадника и који према свему томе има толико саучења. Као год што се лекар не сме плашити од паче гадне болести, тако се ни Путић учитељ не сме бојати свих и често гадних прилика по малим ивицама; за њ оне прилике не смеју бити ништа друго до последње несретних дошњаја, наирам којих је потребно изложити саучење и озбиљна ошеница, а никако одечана и заједљива кртика.

Кад се Путић учитељ тако и срцем приближи земљораднику, тек тада сме се усудити да доприне осетљиво место, које иначе не траи отворен разговор и тада се сме издати да ће поново рече и излетити, који обично каже за неизлечиве, често само с тога, што су они, који од њих страдају, сувише спори и неопеврљани.

З. Да Путић учитељ треба да *повлазе и при практично извршавању онога што је предлагао*, било својим предавањем највиљем у месту било благоверним наредним раситивањем и новим узастопним подстрекавањем код оних, који су предузели извршење његових предмета и припадних зланина и друштвених деловања, то се у онште и по себи разуму, и у овој посебном случају тако је тешко сложити то у прописе, да за све то једино меродавно може да буде самовно сватање и првоче дужности Путићг учитеља.

* * *

На завршетку разговора о Путићг учитељу као *иницијатору пољопривредног напредка*, да наведемо речи *Полета*, овог старог пратичара, школског трудбеника и најстаријег борца за *Пољопривредно путићг учитељство*, које овако гласе:

„Путић учитеље ваља уопште сматрати као *иницијатор* за *остаривше пољопривредног напредка* у сеоском стапоништу. И ако се од њих нека дубока срећена поука не може очекивати, како због велике разлике у ноћи сватања слушаоца тако и због кратког времена, ипак ће они сврати пажњу на недостатке који постоје и указивати на оно што би било још потребно; они ће побудити даље размисљање мисли и непосредно саветовање, па тиме изазвати и стварни рад. Да у Путићг учитељу треба да се спаја и *неуморна ревност* и *зављив* и *непштава* да се јасно изражава те да пажњу изазива, лако ће се увидети, као год и то, да се увек ретко налази човек таквих особина и да ће то нарочито у почетку имати својих тежиња у *налажену* *људи* за овај посао, и *наповетку* да Путићг учитељ, пре по што ће се појавити, треба да је пољопривредне прилике у месту и *пределу* *прочно* и *пратички* *ошениво*, без обзира на то, у ком се циљу имају држати његова предавања и без обзира на границе, које ни се буду одредиле.“

ЖИВА ГРЛА ИЛИ ЈАЈА?

Исправља наше живине, у којем било правцу, најбрже ће се повести укритањем са страним припитици расама. До њих можемо засади доћи најлакшим живим грла или јаја са стране, јер велина наших државних живинарника тек се сад заснива и док сами не запате потребна јазна, нису у могућности да задовоље наше припитне одгајачке живине.

Ну, питање је сада па и после кад ваши живинарници *проруде*, шта је боље: *набавити* *жива грла* за *засињавање* *привредног стабла* или *јаја*? И једно и друго има својих мања а и добрих страна, па с тога противна и *престална*.

Набаком живих грла брже се постиже циљ, а и у толико сигурније у толико се види ошона шта је и како је *набављено* *грло*, *дакле* не купује се *начак* у *каку*. Међу тим *набаком* *јаја* *далеки* до *привредног стабла* тек после године дана, а у *питању* је да ли ћемо у онште до *нечега* *доћи* тј. да ли ће се исплатити или ће нам *квоче* *узладу* на *њима* *дежати* и *најзад* да ли је у њима *баши* оно, што *се* *жељели* да *добиемо*, тј. да ли нам *није* *повладе*.

Ну, *набавна* *живих грла* *има* и *својих мања* *узслед* којих се не *препоручује*. Све кад страна *грла* и у *најповољнијем* *стању* *стигну*, што су *ретви* *случајеви*, *ипак* *пуња* *неко* *време* *узслед* *промене* *канине* и *навиња*, па не носе ни *јаја* *док* се не *принину* на *воду* и *ваздух*, на *нов* *живинарник* и *оруду* *храну*, на *страна* *лица*, која *их* *хране* и на *која* се *норуту* *тек* *привинути*. Ако је број *добављених* *живих грла* *велики*, треба само *један* *слабукаво* *међ* *њима* *да* се *разбодна*, па ће се *само* *саи* *дошњаци*, *већ* и *сва* *остала* *живина* *да* се *зарани*. Да се *паз* *узвозом* и *привозом* *живих грла* *најлакше* *угуку* и *нире* *заравне* *области* *онште* је *поштата* *ствар*. Кад се *још* *уине* у *обзир* да *су* *жива* *приводна* *грла* *доста* *скупа*, *јасно* је, *колика* се *штета* *може* *претрпети*, *кад* *подлетути* *тим* *променама*.

Имајући *досад* *наведено* у *виду*, *ми* *може* *боље* *засињити* *привредно* *стабло* *живине* *набаком* *јаја*. *Раско* *даних* *кочина* *или* *ћураца* *лако* је у *нас* *пак*, *треба* *само* *од* *социјалних* и *неузданих* *живинарских* *запада* *добавити* *јаја*, па *сам* *уверен*, да ће се, и ако *спорије*, *ипак* *постигли* *задовољавајући* *резултати*. *Из* *добављених* и *код* *нас* *не* *паде* *ни* *једно* *да* се *разбодна*, па ће се *само* *саи* *дошњаци*, *већ* и *сва* *остала* *живина* *да* се *зарани*. Да се *паз* *узвозом* и *привозом* *живих грла* *најлакше* *угуку* и *нире* *заравне* *области* *онште* је *поштата* *ствар*. Кад се *још* *уине* у *обзир* да *су* *жива* *приводна* *грла* *доста* *скупа*, *јасно* је, *колика* се *штета* *може* *претрпети*, *кад* *подлетути* *тим* *променама*.

подавајући, кад се јаја поруче од живинара или завода, који неће хтети да наруче свој углед ради неколико јаја. Разуме се по себи, да се и у најповољнијем случају неће исплатити сва јаја, али, и ако се три четвртине не испале, амак то није година штета, као кад угине једно гњо, које није се стало 20 на и до 50 динара, а уз то још можда изазвало помор целог јаја.

Од гња, која се произведу из набаљених јаја, може се добић до напредно добре приплодне живине, ако се за јаја приплод одвајају за намене само јаја оних гња, коју су најбоља.

Навазком јаја, која су се код нас испалила, дошао сам до врло добрих и надражљивијих гња, него што су она, која су пре кратког времена јина са стране стигла. Тим пећу да каже, да ова вису добра, али сам већ морао да притичем и лековима у помоћ, што прошле године није био случај код живине, која је произведена из јаја.

Многи се жаде, да им се јаја, која су са стране набаљив, вису испалила. Ну, томе могу бити разни узроци, а криваца делом до њих самих, а и до овога, од кога су јаја набаљена. Јо се не могу поклати. Мислор, Худале, црне Јангсоне (Денгшоне), шарене и црне Пилму-Рок и Браме, као и америкашке Бурке, које данас видимо у живинарству Ратарске Школе, производе се у прошле и претпрошле године из јаја и то најлакшом само по 10—12 ком. једне расе, а то је, поред већ напред наведеног доњалог доказ да је успех повољан кад је изпор сатурин. Подружњем државних живинарника у нас, избећи ћемо потребу набаље јаја са стране, а тим и несигурне изворе, те ћемо се уверити да произвођа приплодне гња и јаја није тако несигурна, као што се мисли.

Ва. В.

БЕЛЕШКЕ

Овса је било засејано у 1897. години. —

У Округу	хектара	привос са 1 хект.	укупан при-нос у тонар.	сред. при-нос у тонар. поса у дни.
Ваљевском	6.246-57	6-70	41.852	351.138
Бравском	11.119-77	18-31	203.603	1.630.860
Крагујевачком	5.712-28	15-50	88.540	716.289
Крајинском	167,66	6-90	1.157	8.423
Крушевачком	4.438-78	13-24	58.769	456.047
Моравском	5.922-29	9-43	55.847	429.463
Нивском	8.577-25	16-96	145.470	1.166.669
Пиротском	12.234-15	20-00	244.683	1.994.166
Подрињском	14.733-74	19-67	289.813	2.269.236
Подунавском	5.124-72	11-12	56.987	466.724
Пошаревачком	2.310-21	6-37	14.716	120.230
Рудничком	5.702-52	12-14	69.229	522.679
Тимочком	4.723-18	10-37	48.979	390.852
Топличком	3.742-41	9-27	34.692	287.293
Ужичком	9.305-24	7-29	67.835	522.330
Београду	26-91	11-39	307	2.975
Србија	100.087-68	12-16	1.422.479	11.285.374

Ражи било засејано у 1897. години. —

а). Овацице:

У Округу	хектара	привос са 1 хект. у товарима	укупан при-нос у тонар.
Ваљевском	12-05	4-60	55
Бравском	4.880-31	16-50	80.525
Крагујевачком	122-19	8-75	1.069
Крајинском	1.787-85	13-06	23.242
Крушевачком	894-21	11-62	10.391
Моравском	881-37	14-17	12.489
Нивском	5.406-26	14-60	79.720
Пиротском	3.650-92	11-32	34.536
Подрињском	52-67	6-62	349
Подунавском	410-43	13-17	5.405
Пошаревачком	1.495-19	13-07	19.542
Рудничком	1.281-98	12-43	15.935
Тимочком	1.651-89	8-07	13.331
Топличком	2.460-67	10-50	25.837
Ужичком	694-79	5-00	3.474
Београду	16-80	5-90	99
Србија	25.153-58	10-58	325.999

б). Јарнице:

У Округу	хектара	привос са 1 хектара у товарима	укупан при-нос у товарима
Ваљевском	0-70	5-50	4
Бравском	2440-64	20-25	49.423

У Округу

хектара	привос са 1 хект. у товарима	укупан при-нос у тонар.	
Крагујевачком	130-85	11-75	1.537
Крајинском	1388-39	6-00	8.330
Крушевачком	650-32	13-50	8.779
Моравском	326-12	9-40	3.066
Нивском	655-53	8-16	5.349
Пиротском	1981-20	21-05	41.704
Подрињском	12-38	10-00	124
Подунавском	124-54	7-33	913
Пошаревачком	156-70	7-50	1.175
Рудничком	1186-36	10-00	11.864
Тимочком	1645-39	10-00	16.454
Топличком	914-47	8-00	7.316
Ужичком	439-73	4-75	2.089
Београду	—	—	—
Србија	12.053-92	10-21	158.127

в) Сена и овацице и јарнице:

У Округу	хектара	привос у товарима	укупан при-нос у товарима
Ваљевском	12-75	5-9	579
Бравском	7.320-95	129.948	1.276.089
Крагујевачком	253-04	2.606	26.060
Крајинском	3.176-24	31.572	286.042
Крушевачком	1.544-53	19.170	144.925
Моравском	1.297-49	15.555	138.751
Нивском	6.115-79	85.069	756.263
Пиротском	5.032-12	76.240	667.100
Подрињском	65-05	473	5.137
Подунавском	534-97	6.318	70.256
Пошаревачком	1.651-89	20.717	202.198
Рудничком	2.468-34	27.799	301.897
Тимочком	3.297-28	29.785	326.741
Топличком	3.375-14	33.153	250.968
Ужичком	1.134-52	5.563	55.908
Београду	16-80	99	1.278
Србија	37.206-90	484.126	4.510.192

Практичан начин припремања сене на пашу. — Сви земљорадници имају између овама, а нарочито међу њима засејајем пшеницом, кукурузом и т. д. прилично великих „складова“ који су обрасли врло бујном травом, а коју врло радо пасу коњи, волови и т. д. Ова трава досада није ни за шта употребљавана, и већина је прона-дала; да се коси, не може, да се живи, нема шта, а трава

да је пасе, прави штете; па инак ја сам пре неки дан испе једног старца како ону траву користио употребљива а био како:

Отвара да илну прани прашацем, и повео собом једну козу. На „складу“ (сипору) до пута између илана његовог и његовог суседа побје у земљу један коћин, и за њега ведео један копаца (5—10 мет.), на другом крају копаца ударно у земљу на складу други коћин и копаца између оних коћина добро затегао. На овом копацу има један накатит од гвозда прстен (беоугр, гравна) и он је за овај прстен једном кратком врло од 30—40 с. м. везао козу; коза иде са овим прстеном дук копаца и онда до коца до ове и сву траву пасе, па кад траве овде нестане, онда се први коћин пренести иза оног другог омет на склад, а ето траве новено свуда око њеде илне или пута.

Овако се исто веђују по складовима и травним путовима коњи и волови, и ја сваком јенчма, да стока неги може ићи хоће по илну да иде даље од склада, већ само илн, а просто спу ону траву обрине.

Ову практичну досетку, види се изазвала је окупаша и ја видехи ово данас први пут, износио читавиона *Тезиса* ради знања, а ко покуша и оброба неће се кајати.

Обрен Н. Војкић.

Трава као споредна корист од шума — У овим пределима, где нема пасе за стоку и где нема ливада, трава из шума може да даје сасвим знатан годишњи принос. Где се једног осезаћа потреба да се има шумске траве, ове испресе траве за мзгу стоку, ту се прикочи, који се продају траве годишње добијају с мало рада могу осетно до повећају. Ради тога препоручује се да се трава рано изађе под закуп или иначе прода, како ће купци имати прилике да закупљена или купљена трава нешто очито од омак трава, крчињака и т. д. пре по што и сана трава најбоље. Даље, из шума се може ипак раније да има трава као полне сточне траве по на прилику са илва за сејањах различитих семеном или са ливада, те се и на тај начин разноврсним дивљацим под закуп или продајом шума у погледу приноса може да искористи. Сточар раву зелениу храну сточну илва увек радије, јер дивље, она ипак илва све илву вредност.

Трава нешта у шуми илва и неговати; издана, који се на то учине, нису претрпани и увек се човеку убрзо исплаћују. Пре свега илва избегавати, по шуми не правити претеране и некорисне ривотане и колосеке. Где се

то не може избећи, онда избачени колосек илва после вршеног излачења дрва поравнати а и подесити семеном од трава засејати. У овине сејањем прота трава, подесити за предео и подовај, може се поставити илва поштима шумских трава. Места, па којима расту отрпане илва илвае траве најбоље је сасвим разорати у своје време засејати изабраним семеном.

Трава нешта у шуми илва нешто мало ливљем и оналим травем и тако се објаснава појава, што та нешта упрво поштритачиво дају принос.

Трава из наших шума искористије се пуштатем стоке у шуму ради пасе и па то се илваљује у корист државне или општинеке итд. благајине извесна такса, која је према домаћој стоци овако одређена:

За једно грло: кова, вола, краву, бивола, нагарца и козу 1 динар; за једно свиње 0-50; за једну ову 0-20 динара. За теле, бивоце, ждрбе, жагаре, јагле и јаре, кад су на сиси, не плаћа се ништа; а кад су одлучени плаћа се као и за одрасла грла. (Шумски ценоник за 1899 годину, од 22. децем. 1898. г. КИПр. 13255).

Повињање вољака. — У статистици још нема тачног броја вољака по вољивањима, чији велики народно-природна значај данас ипак не оспорана, и то је једна осетна празнина статистике. Вредност повињања зависи од највише тачности пребројања вољака, те се тога увек пасе и илва предугитати с највећом самостојношћу. Као и при илним статистичким пописима тако се и овде често налази на отворе или на неоверење илних вољака, који у том пописивању хоће да виде само прирешање за казан нов порес. — Да илваже један пример: Нека од јужно-восточних држава пре неколико година предугитала је и велики број вољака. Као смотрених људи, вољара нису бројали и ово држење, које је ускоро после бројања требало вршити, па илво илваје, и свој рачун изокругили илваје. Годуна дана после пописа јак некакав крап извршити велики број вољака; бриваја илвада хтеља је учињене штету да утврди статистички, да би у случају потребе могла давати саднице за поштивање. Предузе се пребројање извршних дрвета и сада вољари помислише у себи; и омет не треба бројати само сасвим изумро држење; ово и оно дрво претрпало је илваже какаву год штету од илва, од кога ће још угинути; према томе је и бројано и рачун изокругљен — илваже. Рачун је илваже илваже илваже дрвета, но илва же по службеном бројању могло бити.

Види се, да је прави пут — најбољи пут.

Г Л А С Н И К

Слана у месцу Јуну. — Град ове године почео је падаити раније, но што се могло очекивати. Штета од града неумојиво је велика и у толико већа што је мако крупнији. Иако ова илва некада тако велика, као од слане, пошто она махом заузима веће просторе. И, као год што нас град није нешто, тако нам је и слана невадно и неочекивано пала. Нобу између 31. Маја и 1. Јуна пала је слана месечно у овим срезовима: Јабланичком, лесковачком, јасеничком (враг), жутичком, теминском, десетовачком, соко-бавском, илничком, адесаничком, илничком, бело-наљачком, ховскоком, годубачком, звиздском, илвашком, трнавском, дубињском, моравничком, бољевачком, зајетарском, добричком, прокупачком, косаничком, ужичком и пожешском. А у илном срезу пала је у овим срезовима: рањавском, копањичком, сврљинском, лудничком, таковском, студничком, заглавском и златиборском.

Осим слане било је и снега у општинам плочкој среза жутичког и на Врунику, Јанору и Језеру среза моравничког,

који је веома илво оштетно не само усеве него и воће и виноград.

Илваја слана пала је у дољима поред река, потока а и по брдима у законитим подовањима. Од ове слане највише су оштетење: кукуруз, пасуљ, дугеца и баштенски усеви. На многим местима, почели су се усеви опоравајати од слане, те ће се штета тиме неколико умањити. На доста пак места пронашл су кукуруз, пасуљ и новрње тако, да су се морали по други пут пресејати и расађивати. Много је нећа и осетлија штета по дољима и оно река по у илним и отворенијим местима. По оне усеве, који се сад опоравају, штета би далеко већа била, да је одмах наступила вршња. На овим местима где је кукуруз провао, а одмах није ништа засејано, може се посјетити кукурузу за зелениу храну стоке, те ће она бити у толико боља и илваје већу цену, па ће се тако бар у неколико нападних штета коју је слана кукурузу навела.

За унапређење ланарства у источној Чешкој. — У седишту Чешке земаљске Скупштине од 25. априла ове године прочитан је извештај земаљске културне комисије о предлогу посланика *Фране Хошовце* и Другова, који се односи на тражио побољшање оних средстава која су пострадала у источној Чешкој. На опширној и сасвим стручној извештају ваља поменути овај став: „Да душе, да онајда ланарства понајвише кривица пада на владу, која је пропустила национално-економски значај ове бивле штитити стварнај обавези царинским уредбама, али ипак велику привилегију посе у предвиђачу, који се у време највећег развоја и најдешеве ценеа ланарске радности нису у довољној мери бранили за обезбеђење добре домаће сировине, не су стварали као намерено уносили дан за своју могућу предела ствари, чине су својој полској привреди у великој мери нашкoдила.“ Извештај завршије предлогом, који је и Земаљска Скупштина усвојила: „Земаљска Скупштина изложиве одлучити: 1. Скупштински одбор позива се да најбрже с краљевском владом поведе у вришту, да се у срезовама, који су пострадали и биде дошли, али државном потпорој гаји и прерађује и да се ланачи производе кулују за државне потребе, 2. Земаљском одбору ставља се у дужност, да у све земаљске заводе уведи ланачне производе.“

Ланарска радioniца винодеско-пољарске школе.

— Још понавља ради у школи за Винодече и Воћарство (у Борову) учитељ, ланарства и виночки шкољски уче се успешно и томе послу. Али ипак ланарство, као рад, има у нас и погодаба и будућности, то је на предлог управе школе Г. Министар Народне Привреде решио, да се уставној начртовати и потпуно уређена радioniца ланарска при истој школи, у којој ће се поред ученика школе приврати и напредни запатски ученици како за тај посао. Пранила о уређењу и руковању том радioniцом потписана је и ова је већ отпочела рад по новом устројству. Руковолац радioniце је учитељ ланарства г. *Ари Храдечки*.

Примена Рентгенових зракова у пољској привреди. — Тајски професор *Керло Маранони* изнашао је у својој новој примену фотографирања и описи, што се окои не види. Реч је о истраживању ларви од инсеката која буше дрво на грањима воћана и виновоу лозу.

Ипшто се ове грање фотографишу помоћу Рентгенових зракова, добијају се снимци на којима се често виде севке ларви и лутака, које су у грањима и виновој лози.

Маранони развилаша о спирани, која би олакшавала наилажење ларви.

Узајамно пољопривредно обезбеђивање. — Министар трговине у Француској, на побуду *Друштва француских пољопривредника*, одлучио је 23. априла ове године: да *Друштво* за узајамно обезбеђивање одсада на вине кауције улажу по 40.000 динара уместо 200.000 динара, вољно су досада улагала.

Ми ово бележимо ради подсећаја онима, који би се бавили питањем о *Пољопривредном Обезбеђивању*, који смо питање додирнули чланком *Пољопривредно обезбеђивање* у 24. броју *Телеска*.

Извоз млека на Ерделсјево у Турску. — У Ерделској области се једна задруга, која хоће да извози млеко у Турску. Поводом валаго угарске владе Турску и источне динавске пределе пронутаоли су инспектор за млекоарство *Винсон Хаб* и професор оријенталске академије у Будапешти, *А. Штраје*; по извештајима њиховим овај је извоз сасвим могућ. Особито је Паризград повољан трај за млеко, насли и т. д. Јер ту живе 300.000 храниља, који без краљеве млека тежко могу да буду. За бољиче и за децу краљеве млеко не може да се набавља; само се које млеко у нештој количини може да добија по 45 крајинара литар. Турски је влада благонамерно према овој послу расподељена, Санитетски савет већ се вјасноа да предлози влади

да закључи уговор о испоручивању млека. Њени заступници ишаје у Ерделску да преговарају о извршењу овог предлога. Већ је била једна скупштина ерделско-саских пољопривредних удружења, које се налазе у околици терманштатске, гросколеској и шроштатској, на којој је био и сточни земаљски инспектор *Паррот*, који је ту скупштину и савлао и на којој је о овој ствари говорено и она мисао радосно подржавала. Пошто угарска влада ову млекоарско-винозну задругу, која се образује, не само пољопривредне потребени бантавала у суми од 100.000—120.000 динара под повољним условима, него то предузеве и у сваком другој виду сумљиво пољушце, то се о њеном напредовању не може ни свакмвати.

Пољопривредни списи за награду. — *Друштво француских пољопривредника*, који постоји нешто онолико колико и *Српско Пољопривредно Друштво*, расписује сваке године *Стечаје* за најбоље поуже на пољско привреде. Тако је за 1900. годину расписало *стечај* за најбоље поуже о овим питањима:

1. *Испитивање земље.*
2. *Употребљивање фосфата у земљину сток;*
3. *Одбрана винограда од шкoдљивих инсеката;*
4. *Историја виноградарства и ланарства кроз исо деветнаести век;*
5. *Напредци, који су већ остварени и који се тек имају остварити у штарварству и у примени дрвета у буди как облику;*
6. *Хемијски и органички фертири, наменени производни бантонске земљи на отвореној пољу;*
7. *Како се јединица у брзо може добајати што нине бели инсекта и што жете отидава;*
8. *Болест ачели тргајке, практична средства да се они предустреде и сувајује;*
9. *Проста и практична рурна књига о задругама за узајамну помоћ и уштедак, које би се оствариле у корист пољопривредног становништва;*
10. *Ертеле и ремонти Немачкој и у Аустро-Угарској;*
11. *Пољопривредна удружења у иностранству, закондество по коме она раде, њихови послови, њихово груписивање, постигнути успеси.*

Такмичари за награду под таквој 7 морају се пријавити у дому Друштва пре 1. октобра; такмичари за награду под так. 6. пре 1. децембра. За све остале награде рок пријаве утврђен је за 31. децембар 1899. године.

Сем тога Друштво ће наградити:

- а) *Завод за гајење риба који се најбоље одржава и који се најбоље кауције;*
- б) *најбољу практичну поужу о индустријском справљању ништата од меда;*
- в) *љавд којим управљају морски свестикени који шире пољопривредног наставу у најбољу сазнајноса с мисаљ Друштва.*

За ова три *стечаја* пријаве се принају до 31 децембра 1899.

Списи, који се подносе на *стечај*, треба да су у рукопису и да нису још штампани.

Стечај, расписан раније за *Порце* о најбољим преддиранима или леконитим средствима од епитотичког пољопривредног крова, — продужава се до 1902. године; награда је 3000 динара.

Друштво француских пољопривредника издаје награду и оноу пољопривредноу удружењу, које пре заседања 1900. године, буде прихватио *Нарочито одледе* с једном или другом ертелем пољопривредних сирова. — Ови би се отледи имали чинити по програму који би се саставио у договору између удружења и секоје за пољопривредно грађевинаство.

Стечај, који Друштво расписује за *Учитеље и учитељнице основних или слободних школа*, који за осам округа (долазе имена).

Затим се одређује коме округу припадају награде, које су извесни завештаоци раније завештали за извесне школе и за *Уставине и Гајему шкoлних*.

Најзад, Друштво расписује нов стечај за *Монографије пољопривредних општина* — и на то одређује суму од 1000 динара, коју ће издати у једној или више награда.

За овај стечај списи у рукопису треба да се предаду секретару Друштва најкаље до 31. октобра 1899. године.

СТЕЧАЈИ

Стечај за подношење чланака за Пољоприв. Календар за 1900 годину. — По одлуци Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва за изучаи део Пољопривредног Календара за 1900 годину потребни ће бити чланци који ће расправљати ове теме:

- Гајење риба у рыбањацима;
- Храна и хранење српског сељака;
- Гајење живине;
- Сувати, као пашњаци за извозну рогату стоку;
- Кромпир као сточна храна;
- Рад крмача;
- Поткивање коња;
- Болест свиња;
- Машина косилица, и машина жетвица;
- Урива за људску и сточну храну;
- Рејонски завод за установе за унапређење ко-

нарства;
Употреба вода;

Размештај пољопривредних зграда на осредњем сеоском имању;
Држање коза и савремено шумарство;
Гајење обновља школица;
Купна банта у селу, где треба да буде и како је ваља уредити;
Шеферна репа;
Верландијери и њихови хибриди за кречна земљишта;
Паковање и превоз воћа на даља тржишта са избором на наше планинске крајеве;
Прерађивање јагодастог воћа (јалмина, огроза, рибизла, кувина);

Пољопривредна приповетка.
Величина радова, рок подвојаја и награде по Превалици, као и прошле године.
Бр- 7465. Од Управног Одбора Српског Пољоприв. Друштва 4. јуна 1899. године у Београду.

ОВЗНАНЕ

Благодарност. — *Стојан Стојићкић*, земљорадник из М. Цриња, уписао се за члана утемељача *Старих Пољоприв. Подружине* са улогом од *шестест динара*. Улог је положио благодарењу.

Управни одбор *Старих Пољоприв. Подружине*, у име сваију чланова, овим кајављује г. Стојану најсрдљивију благодарност, са жељом да га Бог дуго поживи, и да се и други на њега угледају.

На седнице управног одбора Бр. 23.

Изложба коња и трке у Шапцу, која се имала држави на други дан Свете Тројице, 7. Јуна, одложена је за 8. Август због велике воде.

Одгајивачима свилених буба. — Стављам до знања одгајивачима да ћу откупљивати мекуре у округу крушевачкој и моравској до 10. јула ове године.

Откуп мекурака за округ моравски вршиће се на свиленској станици у Јагодини у *општинској кући*. За округ крушевачки на станици у *првој српској крушевачкој свиленари*.

Моле се одгајивачи да доносе неупривљене мекуре и то тек на 6—8 дана по завршају и да сваки понесе *Семларску листу*, као што је наређено за 17. јануара 1899. год. ЗБр. 7457/98 из одељења за Земљорадњу и Сточарство Министарства Нар. Привреде.

ПОДАШЊЕВИНИ СВЕНЛАЈ ЗА ОТЕГТИ
МЕКУРАКА

М. А. Тајтаиас

2—2

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од четит врсте од једног ступца по 10 кара див. од осталих врстуних писмени по 15 кара од врсте од ступца.
Белим огласима од доле стране 20 динара (10 фор. а. в.), вода стране 10 див. (5 фор.) четврт стране 3 динара (250 фор.).
Поред тога за свако оглашавање по 20 кара див. државне талосе.
За оглашавање измеђ кућа 10 од 100 језикале.

Преглед 26. броја Тешкака: *Чланци:* Жена у домаћем животу. — Путни учитељ као вијонир пољопривредног напретка. — Жива грда или јаја? — *Белешке.* — *Гласник.* — *Стечај.* — *Обитана.* — *Цене огласима.*

а не сува и стрженица. Трун да је простран заокружен, јер су у таквог трупу добро развијена плућа и здрав стомак, те се храна брзо претвара у крв и тело. Трубух не треба да им је много велика и висећа, пошто то често може бити знак и кавке болести. Носе треба да су им кратке, висеће са оштрим костима и што удаљеније једна од друге. Сивње, које имају високе, а при тој суно ноге, нису добре за гојење. Тело треба да им је обрасло чекинама умерене величине и дебелине, и да лепо леже на телу. Однаше крушне и наостржене чекине, а нарочито оне са леђима и више рева, имају влашљиве и димљачне сивње, а те нису за гојење. Дале, треба pazити да су што вирије буди, и да се од савчета не плаше, јер и плашљиве сивње нису добре за гојење.

При куповини и лучењу сивња за гојење ваља добро pazити и на њихово здравље. Јер само здраве сивње могу добро да троне храну и брзо се угоје. Слабе и болешљиве сивње, не само што не могу да троне храну корисно него се морају више прижева на храни и трошу држати, поред тога што се недовољно при куповини може још и каква зараза у обору увести. Врло је даље нушко, да они, које сивње купују, жотре у првом реду да сивње буду здраве, па да оне бране, који ни се па и најмање учино сувишне, не купују, па на како им се ниском ценом издима.

Многи при лучењу сивња за гојење не пазе, па на храну међу сивње разне старости, а то је погрешно. Јер докле крада и још неразвијена грла, троне храну на свој пораст и развијање, докле се старја и развијенија већ у велико гоје, те за млаве не стављају у једно доба. Воља је дакле потребно стављати на храну бране једне старости тако, како ће се бар приближно једнако гојити и у једно време стапати за млаве.

Сивње од благороднијих раса могу се стављати на храну и пре завршетка године. Међутим, наше сивње најбоље је стављати на гојење од једне и по до две године старости, јер су тада најјеније.

При одвојању сивња ваља pazити и на то: јесу ли грла још од млава добро хрављена, јер ако у младости нису добро хрављена, додије се тоже гоје, па ма како им се снажна храна давала.

У осталом, у интересу је сивних одгајивача да прода а додије и вазидам што боље хране, јер ће их бољом ценом продати, а купци имаће већег рачуна да овако добро хрављена грла више плате, јер ће их лакше и са мање хране угојити.

По себи се већ разуме, да ваља метити на гојење поштрожене бране. Непоштрожена, а нарочито жуњки брана, теже се гоје и месо ни је неугуено. Па и жеска грла много је боље стављати на храну поштрожена, јер често јављање жара омета их у гојењу, а унежиравају тада и остале бране којима је мир нарочито после хрављена потребна.

Сивње за појек за кубењу потребу треба метити на храну, кад имају летње врђаче како их ове не би досађивале. А сем тога, у то доба, има доста отпадала од лева очинаца и стигу и лулеци, те се све може корисно употребити за храну.

Где се сивње гаје у велико, трговине ради, и где има потребне удобности да их се преко лета може пону-

дити доста воде за купање и лађење а у зиме доба добар заок од мочари и кладове, ту се могу метати сивње на храну у свако доба.

Ово неколико оштрих напомена о лучењу или одвојању сивња за гојење износило овде, јер држило да им је сад време.

И. К.

Ж Е Т В А

Берба је завршена и крушнице у
радионица колесе припреде
Гаспарик.

Није довољно што је земљорадник добро изрицо орање, сејање и негованье усева; што је благословом бојини добио добро уборокена и добро класала жита; потребно је још да наметити и смирљеним пословима обезбеди жетву, собирање плодова. Има ту мера смиротности које ваља предузимати, ова припрема које ваља извршити и које домаћин не може ни забораити ни пренебрегити а да се не изложи опасности да у последњем тренутку програ са успех својих радова прова године.

Често се земљорадник поређује с поглаваром војске; то је поређење увек сасвим оправдано: доба жетве јесте дан велике битке, која треба да одлучи судбу бербе. Непријатељ кога ваља победити то је: киша, жарко сунце, прерано жито, поскогто плаће... или то су радне трупе којих нема, оруђа која се крају, жетелице машини које се кваре: то су, напосаекту, све оно темпоше које трају све док се жетва, адрана и чатава, не свезе — у житину.

Земљорадник, који на жетву поиниља тек уочи дана кад треба већ да жавне своје жито, изгледа на домаћина, који би се сенио да је нозамо много придржао на ружав упраз у тренутку, кад се сади за трупу. У *нашој приредби ПРЕДМЕТНИ* менто *немамо толико место колико то и урадити.*

Једна од главних негодиба да се обезбеди успех жетве, јесте *брлина* којом се послони морају руководити. Није довољно имати доста руку или спирава и машина па да се брзо млаве жавне, синопни везују и товаре; ако су путевн и рђавом земљу, ако се точкова кола заглављују у дубоке колосовце, ако се имају да прелазе потоци или шанчеве, земљорадник ће, савлађујући ове препреке, губити драгоцено време, а време, за трајања жетве, као што се зна, вреди злата. Да би се, дакле, брзо жело, треба претходно оправити путеве који воде у засејане ниве а преко шанчева направити мостове и тако олакшати пролаз колосима и рад запремом.

Накада не треба губити ни вида да су прилике, вод којима се жетва предузима, сасвим изузетне. Надагас, у обично време и врло велики и некористни, у тренутку жетве сасвим је неопходно потребан. Он се често нута строукро наплаћава спречавањем губитака, који се наме набављају. То је нека врста уплате за обезбеђење од рђаве жетве.

Кога за превоз жита треба да се брижљиво прегледају, да се оправне и ако буде потребно стегну.

Тешки послони оно жетве захтевају и добру храну за радну сточу, оброчи се ностеноме увећавају, како коњима тако и воловима.

Ако се хоће да прше на гуњу, треба унапред изабрати место и очистити просторе за стогове.

Првађење узета пре почетка жетве такође је важан посао а стоји земљораднику де избора, да ли ће за оно узети слачу, шруће, лику или рогов.

Важна брига земљорадника на неколико дана пред саму жетву, то је да спреми и одбере број људи за

овај посао, били то жетовци, били косачи или радници уз машину жетелицу или машину вршилицу.

Најзад добро је да се за ово доба и за ове радове спреми пшча, које крши и које осекава, да би онедневно и угрејаним радницима гасило жељ и задржавало их да не иду много воде, од које се смутно и разболела.

После спају оних припрема, смотреном земљораднику остаје да распореди како ваља своје посевнике, држећи се начела о поделу рада, тако, да жетовци или косачи не поустују од посла, док невојни и други немају шта да раде.

Оруба и справе за сређивање стрмица јесу: срп, нос, машина жетелица, машина вршилица, справе за чишћење зрна.

Срп — је најстарије оруђе које се употребљавало за сређивање стрмица кад су за жетву зреле. Српови могу жетети сви, нарочито женски, деца и старији; он се нарочито употребљавало где су земље неравне. Жетовци праве руковде, који су увек правили.

Коса — за кошење стрмица увек је с *насловом*. За кошење стрмица косом захтева се вент и сиваки радник.

Машина жетелица — сасвим је усаверена у садашње доба. Оне које су као добро прилазе, жању добро, зрно не млате и млаће распређују у правилне руковде. Машина жетелице све се више и више шире у пределима, где је земљиште равнио, где мало има радних руку и где су пашинце скупе. Пошто су за појединог земљорадника врло скупе, најбоље је набављати их *зједнички*, на се заједнички њима и служити.

Уопште, равније се сваке *лесковита* или *пљувковита* земљишта на глиношта; равније средње по родне земље; равније у равници но по планинама.

Стрмица је добра за жетву кад јој влаге има жуту мало зеленикасту боју, кад јој је зрно толико тврдо, да се пошто знапар или кад још није достигао сву своју редовну зрелост.

Сређивање мало пре своје зрелости итемако има *више трговачке вредности*. Покожица је тања, боја отворенија, брашно надишње и белје и боље се у зрну *омиче*. *Сређивање одмах зрело*, зрно је бљеђе, тамније споља и рожастије изнутра; сем тога оно при мелењу никад не даје тако лево брашно, јер му *покожица* увек задрља до потпуне зрелости; најзад оно под утицајем толико и јаког ветра прилао опада. Кад се *пшеница* *мале зрелости* слама јој је мекша, хранивија, зрно мање опада али је зрнама *вешто* тежа.

Свада је боље жетети радк на неколико дана пре потпуно јој зрелости; жеча, кад је зрно а омас кад му је слама још *понамо* зеленикаста, јер му *клас* *опада* мање опада. Једина *негода* коју има *жечење* стрмица пре зрелости, у томе је што је *сушење* *дуже* траје ако би *дуже* кише наступале.

Последе стрмица треба увек сређивати пре оних, које су *усправне*. Оне стрмице, од којих се хоће да има *сема*, сређују се *спријед* *последне*.

Укратко речево: стрмице не треба сређивати ни одмах рано ни одмах позно; ко за то *мисли*, тај добија зрно *које је тешко* и *чија је боја* *више* *трговачка*.

Пре по што се *позне* жетва на које стрмице, ваља *пажљиво* *прегледати* њине, да би *радове* *потели* на оних местима, где су *успели* *више* *одмакли* у својој зрелости.

Врло је *важно* да се *косач* *стрмице* *узе* *добро* *окупути* *према* *спраји* *света*, *нарочито* *ако* *је* *ветар* *нешто* *јачи*. Ветар који *долати* с *леве* *стрмице* *косачу* *ваљбоја* је, јер је *влаге* *природно* *према* *кози* *нагнуто*. Ветар, који *дува* *у* *лице* *најгорје* је. Ветар *лопати*, не *чији* *никакве* *сетине*.

Вршилица. — се *предузима* *или* *одмах* *по* *жетви* *на* *гужву* *и* *под* *водри* *небом*, *или* *се* *летина* *спрзи* *у* *дворште* *вод* *закан* *и* *вршилица* *предузима* *њима*.

Вршилица *кошима* *врло* *је* *одавна* *позната*; за њу су још за *време* *Римљана* *знали* *сви* *народи* *на* *југу* *Јевропе*. *Гужву*, *на* *коме* *се* *врше*, *или* *је* *на* *има* *само* *домаћина*, *или* *је* *негде* *на* *оштинском* *имању* *заједничко*, *општинско*.

Вршица *моштинско* *вршилицом* *златно* *убрала* *посао* *зрелана* *стрмица*. *Машине* *прилазе* *врло* *су* *различите*. *Покрећу* *се* *живо* *или* *парни* *стилом*. *Неке* *од* *њих*, *поред* *вршице*, *зрно* *још* *и* *чиште*. — *Машине* *оне* *често* *су* *комплексност* *предузимања*, *који* *илу* *од* *имања* *до* *имања*. *Предузимањ* *нуди* *машину* *и* *улаз* *који* *јој* *треба* *а* *вакнаде* *Добија* *40*, *50* *или* *60* *пара* *од* *сваког* *екстодеметра* *зрна*, *које* *машина* *оприце*. *Земљорадине* *даје* *воду* *и* *спу* *раду* *снагу*, *коју* *вршилица* *захтева* *а* *то* *је* *12*, *16* *и* *18* *луди*, *од* *којих* *сваки* *треба* *да* *има* *свој* *посао*. *Лето* *у* *дешана* *и* *покретана* *паром*, *машина* *вршилица* *за* *један* *дан* *од* *10* *часова*, *кад* *је* *летина* *добра*, *може* *да* *оприце* *од* *120—150* *екстодеметра* *пшенице*.

Вејање, ветрењање, чишћење овршеног зрна. — Зрно, које је земљорадник оприо, треба да се пажљиво онеже, простриједи, очисти, било да се намењује за *продују*, било да се *чува* за *сема*.

Зрно се веје ловатом на гужву, остренима ветрењачом и чисти или пажљиво вршилицом при самој вршици или доцније нарочитим сивалма тријерица.

Вејање зрна, о коме *говори* и *Свето Писмо*, употребљавали су *Грци* и *Римљани* а *оно* *се* *и* *до* *дана* *дана* *нашањег* *одража* *и* *у* *нас* *и* *у* *многах* *народу* *у* *туђина*. — *При* *овим* *вејању* *најтеже* *зрно* *падаље* *од* *вејања*; *лако* *зрениде* *увек* *је* *најближе* *месту* *на* *коме* *вејањ* *стоји*, *јер* *је* *падаљаше*.

Ветрењача *браје* *и* *ветиније* *одаја* *пшавину*, *пшеву*, *корисно* *семене* *од* *доброг* *зрениља*.

Од *пре* *30* *година* *ветрењање* *су* *всима* *у* *савершение*. *При* *ветрењању* *ветрењачом* *потребна* *су* *два* *радника*. *Један* *рукатком* *окреће* *клина* *који* *правне* *струју* *ваздуха* *на* *сита*. *Други* *сина* *зрно* *које* *се* *хоће* *да* *ветрења*, *паци* *на* *рад* *и* *прива* *очишћено* *зрно*. *Ако* *је* *зато* *дуго* *пшение* *и* *правније* *потребна* *је* *и* *трећи* *радник*; *он* *стоји* *с* *леве* *стране* *ветрењаче* *и* *прутаче* *непрестано* *одуштине* *прво* *сита* *зреништајући* *смесу* *која* *се* *хоће* *да* *чисти*, *што* *има* *во* *олакшања* *бронну* *ветрењања*. — *Радник*, *који* *окреће* *рукатку*, *треба* *да* *ради* *лагамо* *и* *сасвим* *појединачно*, *да* *ветар* *не* *би* *се* *се* *мењо* *ипаци* *ветрењање* *забавио*.

Кад се у *какојој* *житини* *или* *жаци* *има* *да* *ветрења* *пшеница*, *раж* *или* *овас* *а* *всима* *су* *измењани* *с* *правником*, *пшенице* *и* *т. д.* *треба* *ветрењању* *наместити* *напољу* *врло* *суда* *ветар* *дува*, *да* *би* *она* *не* *чистоваша* *малашња* *бавије* *од* *одаје* *и* *да* *се* *не* *би* *размешала* *по* *унутрашњости* *житинце* *и* *шарпа* *по* *зрну* *које* *је* *лећ* *поствршено*.

Тријери — су *бољи* *од* *ветрењача* *и* *најсавершеније* *ветрењаче* *не* *могу* *да* *ли* *замени*. *По* *свом* *опаку* *врло* *су* *разни*. *Они*, *који* *се* *највише* *пече* *и* *који* *су* *најправнији*, *у* *дешани* *су* *да* *не* *преподико* *раде*.

Тријери *изпринују* *четири* *посла*: *издајају* *пшавину* *уродину* *и* *качице*; *у* *нарочити* *суд* *сприја* *сметлако* *зрно*, *корисно* *сема* *и* *ситно* *зрениле*; *и* *зрениља* *које* *се* *чисти* *издајају* *најважнија* *зрна* *за* *сејање*, *и* *у* *нарочити* *суд* *присијају* *трговачко* *зрно*.

Тријери *су* *скупе* *справе* *за* *појединог* *земљорадника*. *И* *њих* *је* *најбоље* *куповати* *зједнички* *и* *зједнички* *се* *њима* *служити*.

Присепо је *давно* *очекивани* *дан* *жетве*. *Час* *је* *и* *милцијан* *и* *обилан*. *Род* *је* *зрео* *и* *оде* *има* *да* *се* *збира*. *По* *журби* *се*. *Не* *вољко* *само* *да* *олакшања* *могу* *нам* *упривастити* *мучан* *рад* *од* *толико* *месеци*.

ПРАКТИЧНИ КАЛЕМАРСКИ КУРСЕВИ У 1898. ГОДИНИ

Ка обављањем винограда америчком, издржавном дозом истурила је потреба спремити што већи број радника, који ће имати дозу каламита и вршити све остале послове које изискује нов начин подизања винограда. Ради тога законик о обављању и унапређењу виноградарства стављено је у задатак дозим расадницама: да посаде и као школе, у којима ће се на повременим курсевима моћи видети и научити сви послови, потребни за обављање и одгајивање винограда. По закону 17. истог закона обавезно су општине, од којих год се тражи, послати на те курсеве мадаше о своје — општинске — трошков, ако се они не би могли сами издржавати. На тај начин учињено је да се практично знање о новом начину подизања винограда и стално и поуздано прири, и то међу саме произвођаче, који, над такве мере не би било, теško и да би дошли до увиђавања да им је то потребно.

Захваљујући тој одредби законске, и прописима Правилна и Упутствена за извршење закона који су ту одредбу још боље објаснили и поступај за извршење прописа, практични калемарски курсеви у пролеће — 1898 — години били су врло добро похађени. Приређени су: курсеви за дрво каламљење и сабјене дозе и курсеви за зелено каламљење дозе; и то:

а, *За дрво каламљење и сабјене дозе:* у расаднику крајинском (Виноделско-вођарске школе) — три, који су трајали непрекидно од 25 фебруара на до 29 марта, и сваки курс по 8 дана; у расаднику тоничдерском — један који је трајао од 1—10 марта; у расаднику нишком — два, који су трајали од 1—16 марта, сваки по 8 дана; у расаднику смедеревском — један, који је трајао од 1—8 марта; у расаднику жуписком — два, који су трајали од 25 фебруара до 16 марта, сваки по 10 дана.

б, *За зелено каламљење дозе:* у расаднику крајинском — један, који је трајао од 19—16 маја; у расаднику тоничдерском — два, који су трајали од 25 маја до 5 јуна сваки по 5 дана; у расаднику нишком — два, који су трајали од 26 маја до 6 јуна, по 5 дана; у расаднику смедеревском — један, који је трајао од 17—21 маја (други је курс приређен по иницијативи самог руковођача за добровољно слушање и трајао је од 27 маја до 2 јуна); и у расаднику жуписком — један, који је трајао од 1—6 јуна.

За курсеве у расаднику крајинском позвано је 12 општина округа крајинског да пошаљу своје мадаше у курсеве; за курсеве у расаднику тоничдерском позвано је из 12 општина округа подунавског и 22 општине окр. јорданског (српског: белчиног и шаранског и градова: Јагодина, Курије и Параћина); за курсеве у расаднику нишком позвано је из 19 општина округа нишког и из по 1 општине округа врњачког и широтског; за курсеве у расаднику смедеревском позвано је из 10 општина округа пожаревачког и за курсеве у расаднику жуписком позвано је из 26 општина округа крушевачког (српског жуписког и трстванског).

Курсета је било:

а, на курсевима за дрво каламљење и сабјене дозе:	
у расаднику крајинском: општинских	17
" " " тоничдерском: општинских 81	93
" " " Добровољних 128	
" " " нишком: општинских 75	84
" " " Добровољних 94	
" " " смедеревском: општинских 10	49
" " " Добровољних 394	
" " " жуписком: општ. и Добровољних	125
Свега	368

б, на курсевима за зелено каламљење:	
у расаднику крајинском: општинских	6
" " " тоничдерском: општинских и Добровољних 43	51
" " " нишком: општинских 29	45
" " " Добровољних 48	
" " " смедеревском: општинских 7	61
" " " Добровољних 54	
" " " жуписком: општинских и Добровољних	56
Свега	219

Општински курсетни мађини се посетили курсеве у расадницама: жуписком, тоничдерском и нишком, мање у смедеревском, а најмање у крајинском; међутим добровољних слушања мађини је било у смедеревском расаднику, а то су мањом радници, Властотичани, који долазе на рад у смедеревском винограду.

Према години 1897. број курсета у 1898. знато је одмако. Тако у 1898. години било је мање курсета:

а, на курсевима за дрво каламљење 221, (у 1897. год. било је свега 147).

б, на курсевима за зелено каламљење 21, (у 1897. год. било је свега 198).

Мноо ове курсеве, у прошлој години приређени су и особени — специјални — калемарски курсеви за учитеље основних школа и за свештенике. Курсеви за учитеље основних школа приређени су у свима државним дозим расадницама, на и у Ратарској школи; а за свештенике приређен је један курс у расадницама Виноделско-вођарске школе. Са каламљењем дозе било је на овим курсевима везано и вежбање у каламљењу вођака.

Први курс за учитеље био је 6 и 7 априла (о васкршњих празницима) и посетили су га:

у расаднику нишком	38 учитеља
" " тоничдерској	26 "
" " Ратарске школе	19 "
" " Виноделско-вођарске школе	14 "
" " жуписком	8 "
" " смедеревској	7 "
Свега	112 учитеља

Други курс за учитеље био је 25* маја (о Духовима), и посетили су га:

у расаднику нишком	29 учитеља
" " тоничдерском	15 "
" " Виноделско-вођарске школе	10 "
" " жуписком	6 "
" " Ратарске школе	4 "
" " смедеревској	3 "
Свега	58 учитеља

Курс за свештенике, само из свирање тимочке, одређен је био од 5—7 маја (3 дана), али је држао само 1 дан; јер свештенци који су курс похађали ипсу имали воље да остану даље, услед малог броја. На курсу је било само 6 посетилаца, међу овима 1 клаувер.

На позив команданта Дунавског артиљеријског пука (у Смедереву) руковођач Смедеревског дозим расадника држао је догодину курс војничког истога пука. Курс је био 28 и 29 октобра; а присуни су била 82 војника са 1 наредником. Појка је била о каламљењу и неговани америчке дозе.

По томе, руковођач државних дозим расадника и управе високопривредних школа и тоничдерске опш-

* У неким расадницама био је овај курс, услед руковођача, само 26 маја; у смедеревском расаднику трајао је два дана 25 и 26 маја.

У нишком расаднику на истом курсу било су 2 учитељске и 1 свештеник.

вомије били су у прошлој години јако заузети калемарским кривенима. Али је и успех био врло повољан, јер је *укупно скупљено, на свима кривенима, било 816*. Број једна, који нас на списи значи може да задовољи. Разуме се да је ливан број оних који су као слушаоци два пут

увиђени: један пут као слушаоци курса за зрело паланљење, а други пут као слушаоци курса за сазено паланљење. С друге стране је ту оних једна добит, што су такови кривени спреми за један и други понос, те су потпуни калемари. — Ђ.

Б Е Л Е Ш К Е

Гора за домаку потребу у срезу : таковском (рудничког округа); трстеничком (кнужевач. округа); јабланичком (врањског окр.) бољевачком (тишчиног округа); и пољаничком (округа врањског). — 1. Таковски срез. — Од 1 Новембра 1898. до 1. Априла 1899. године издато је 43 шумске објаве, по којима је осечено:

а) по такси:

6 букових дрвета од 31—40

11 " " " 41—50

4 " " " 51—60

1 " " " 91—100 сантиметара у пречнику дебелих.

— На име таксе наплаћено је за шумски фонд 5780 динара.

б) бесплатно:

4 букова дрвета од 31—40

44 " " " 41—50

23 " " " 51—60

16 " " " 61—70

21 " " " 71—80

4 " " " 90—100 сантиметара у пречнику; и 20 кубних метара дрва за гориво.

2. *Трстенички срез.* — Издато је 2 шумске објаве по којима је осечено:

3 (измалења) јелова дрвета од 51—60

3 " " " 61—70

1 " " " 71—80

2 " " " 81—90 и

2 " " " 91—100 сантиметара у пречнику дебелих. На име таксе наплаћено је 200 динара.

Горњи број дрвета добила су за домаку потребу лица из реда народног становништва. Земљорадници се нису обрађали за гору за домаку потребу.

3. *Јабланички срез.* — Издато је 251 шумска објавна, по којима је осечено:

а) по такси:

10 букових дрвета од 5—10

80 " " " 11—20

127 " " " 41—50

79 " " " 51—60

48 " " " 61—70

16 " " " 71—80

22 " " " 81—90

1 " " " 91—100

14 растових дрвета од 21—30 и

8 " " " 51—60 сантиметара у пречнику

дебелих; и 1000 комада грабових прута за поплавење плата.

— На име таксе за шумски фонд добијено је 1157 динара.

б) бесплатно:

43 букова дрвета од 41—50

88 " " " 51—60

22 " " " 61—70

7 " " " 71—80

24 " " " 81—90

1 " " " 91—100 и

1 растово дрво од 91—100 сантиметара.

4. *Бољевачки срез.* — Издато је шумских објавна 66, по којима је осечено:

а) по такси:

133 букова дрвета од 31—40

2 " " " 41—50

4 " " " 51—60

1 " " " 61—70

15 " " " 71—80 и

19 " " " 91—100 сантиметара у пречнику

дебелих.

— Наплаћено је таксе за шумски фонд 289 динара и 70 пара динарских.

б) бесплатно:

12 букових дрвета од 41—50

39 " " " 51—60

3 " " " 61—70

3 " " " 71—80

11 " " " 91—100 сантимет. у пречнику.

5. *Пољанички срез.* — Издато је шумских објавна 131 по којима је осечено:

а) по такси:

34 букова дрвета од 41—50

23 " " " 51—60

24 " " " 61—70

10 " " " 71—80

10 јасенових дрвета 71—80 сантиметара; и

30 кома дрва за гориво.

— На име таксе наплаћено је за шумски фонд 36460 динара.

б) бесплатно:

5 букових дрвета од 31—40

93 " " " 41—50

233 " " " 51—60

59 " " " 61—70

34 " " " 71—80

7 " " " 81—90 сантиметара у пречнику

дебелих; и 199 кома дрва за гориво од сухе по земљи лежеће горе и искорутина. М.

Паланжање количине сена у власту. — Тешко је, без мерила на вази, тачно одредити тежину сена у власту. При томе се морају имати у виду разне околности т. ј. да ли је сено кривно или ситно, у којем је добу пораста ливада кошена и колико је дуго скакало сено у власту. Кад је сено крупно т. ј. кад се састоји из биљака, које имају дебље стабљике, неће бити тако тешко, као власт исте запремине, у којем је ситије, већије сено, јер се оно боље слеже и збија. Боље се слеже и збије није је власт, ако је трава кошена у време цветања, него ли кад трава презде. У великих властова су доња слојеви, услед притиска горњих, збијењују него у мањих властова. Збијењује је, на и теже сено у властовама, који дуже времена леже, него у тек здепутих властовама. При одени тежине сена у власту треба, дакле, све ово имати у виду. Један кубни метар сена садржи у средњу руку од прилично 60 до 70 кгр. Кад се дакле хоће да знање тежина сена неког власта, треба прво знаћи, колико у њему има кубних метара сена. У тај циљ ваља прво измерити обим подине и висину власта (од средине подине до у врх). Обим подине треба поделати бројем 3142 и тада ћемо добити пречник основе (подине) власта, на којој лежи. Кад пречник

поделама с 2 добијено полупречник. Сад треба полупречник помножити самим собом, добијени производ помножити с бројем 3,142, па онај производ помножити с висином пласта и добијени број поднати с 3. Број, који на тај начин добијемо, количина је сева у кубни метрима. Када се кубни метри, према напред изведеном односности помноже са 60—70 кгр., добијемо приближни тежину сева у пласти.

Бривина је било засејано у 1897. години.

У Округу	хектара	привос са 1 хект.	укупан прив. вред. привос. у товар.	укупан прив. вред. привос. у товар. пога у ден.
Ваљевско	20-60	5-00	115	920
Врањско	335-25	5-20	1.743	15.391
Крагујевачко	29-44	6-50	191	1.364
Брајинско	1.269-64	9-62	10.944	69.494
Крушевачко	103-85	8-25	857	6.530
Моравско	243-5	10-67	3.645	27.268
Нишко	1.374-16	10-40	14.391	114.185
Пиротско	93-69	7-62	714	5.534
Подринско	8-25	3-20	26	207
Подунавско	50-50	20-00	1.010	7.646
Пожегарско	105-72	7-40	782	5.388
Рудничко	488-51	8-90	4.348	34.349
Тимочко	1.640-30	9-75	15.993	119.991
Топличко	317-12	6-00	1.903	10.467
Ужичко	1.775-07	4-50	7.988	64.144
Београд	0-80	20-00	16	153
Србија	7.956-42	8-91	64.586	474.031

Еде је било засејано у 1897 години

У Округу	хектара	привос са 1 хект.	укупан привос вред. привоса у товарима	укупан привос вред. привоса у товарима	у динарима
Ваљевско	0-25	2-50	1	14	
Врањско	11-35	5-50	62	837	
Крагујев.	0-20	5-00	1	13	
Брајинско	0-36	10-00	4	28	
Крушевач.	15-20	9-00	137	891	
Моравско	1-93	3-50	7	96	
Нишко	—	—	—	—	
Пиротско	—	—	—	—	
Подринско	—	—	—	—	
Подунав.	1-97	10-00	20	380	
Пожегар.	2-86	4-00	11	209	
Рудничко	710-77	11-71	8323	96713	
Тимочко	1-00	4-00	4	45	
Топличко	89-13	7-90	624	5653	
Ужичко	990-67	6-26	6202	83727	
Београд	1-10	10-00	11	209	
Србија	1826-79	6-80	15407	188815	

Проса је било засејано у 1897. години.

У Округу	хектара	привос са 1 хект.	укупан привос вред. привоса у товарима	укупан привос вред. привоса у товарима	у динарима
Ваљевско	5-91	6-40	38	513	
Врањско	31-43	15-33	482	8112	
Крагујев.	0-50	5-20	3	41	
Брајинско	7-34	5-67	42	344	
Крушевач.	1-46	10-25	15	116	
Моравско	12-91	10-00	129	2419	
Нишко	1-85	8-85	16	141	
Пиротско	14-50	2-70	39	403	
Подринско	26-07	13-65	356	3294	
Подунав.	15-34	13-00	199	3433	
Пожегар.	12-75	15-00	191	4011	
Рудничко	289-04	14-00	4947	33388	
Тимочко	3-15	5-90	16	146	
Тамочко	22-68	6-50	147	1041	
Ужичко	113-84	6-08	692	9107	
Београд	2-75	13-00	36	252	
Србија	561-52	9-41	6448	66671	

Знаци старости гусака. — Плодност у гусака јавља се већ при крају прве године старости, па траје до десете године и дуго, али су знаци за приход најбоље до десете и тротроте. Гусаци су потпуно развијени тек кад настане две до три године, с тога их младе не треба ни унотрети за приход. При избору грла за приход, треба, дакле, изабрати и на старост гусака. Попрним посматрањем, текмо је одређити старост, јер и ако младе гуске имају отворе воште на прстима, кљуни и мекани табани, мекана крила, а ноге и кљуни отвореније боје, ипак то ипсу поуздани знаци, по којима се може тачно сазнати старост гусака. „Rhein и Wiedtzg“, вели, да се с потпуно сигурношћу може тачно одређити старост гусака на овај начин. Непосредно до најдуже перо на крилима (пored виле) има гуска двамаља, гука, шиласта, врло чврсто усађена тврда пераца. Једно је од њих нешто веће. На спољашњој страни то веће пераца налази се, кад гуска напусти прву годину старости, попречне перо зарез, који изгледа, као да је тронајничког турчијом и перо узрало. Коцкице сваке издуле године старости има на перу по један такав зарез више, тако да двоготна има два, троготна три итд. зареза.

В. Г. Ђ.

Виноградске бербе у Француској од пре једног столећа. — Од 1800 до 1850. године, највећа берба забележена је 1847 године, када је достигла 54 милиона 315.000 ектолитара; најмања берба је 1830 године, само 15.282.000 ектолитара.

У 1850 години, берба је била 45.266.000 ектолитара; али онда је се појави и она у 1852 години снаде на 28 милиона ектолитара; у 1853 год. на 22 мил. ектолитара; у 1854 год. на 11 мил. (најмања у овоме столећу); у 1855 год. на 15 мил. и у 1856 године 21 милион. Затим, пошто се доза измечила, берба се повећа брзо: 35 милиона ектолитара у 1857, 45 милиона у 1858, 54 милиона у 1859 години.

Од 1860 до 1870, највећа берба јесте 1869, када је достигла 71.375.965 ектолитара; најмања берба је 1861, кад је достигла 29.788.243 ектолитара.

У ипсу година од 1871 до 1880 налази се најзначајнија берба која је ипак у Француској забележена: 83.632.391 ектолитар у 1875. И том истој ипсу година налазе се значајне бербе: 1874 године 63.146.125 ектолитара и 1871. године 57.084.054 ектолитара.

У 1879 години улази се у низ рђавих или лоших берба, изузев 1893. годину:

1879 год. 25 милиона ектолитара.

1880	•	29	•	•
1881	•	34	•	•
1882	•	30	•	•
1883	•	36	•	•
1884	•	34	•	•
1885	•	28	•	•
1886	•	25	•	•
1887	•	24	•	•
1888	•	30	•	•
1889	•	23	•	•
1890	•	27	•	•
1891	•	30	•	•
1892	•	29	•	•
1893	•	50	•	•
1894	•	39	•	•
1895	•	26	•	•
1896	•	44	•	•
1897	•	32	•	•
1898	•	32	•	•

Свежа производња грознара и ишенице. — Земља која производи највише грознара јесте Германија, са средњом годишњом бербом од 289 милиона центата; затим долази:

Француска	са 135 милиона центата;
Гусација	• 113 • •
Аустрија	• 83 • •

Белгиска	57	милиона	цената;
Белгија	46	"	"
Угарска	34	"	"
Холандска	23	"	"

По запремени годишња берба износи, 95,888.400 куб. метара, у Јевропи и 6,754.400 куб. метара у осталом свету, дакле укупно 102,643.000 кубних метара.

Што се тиче пшенице, светска производња 1898 год.

достигла је цифру 957 милиона ектолитара, док је средња годишња производња од 1891—1898 год. била само 888 милиона дакле укупно 7.104.000.000 ектолитара за свих осам година. Колика је запремина оне количине пшенице се кад кажемо да би, кад би је хтели подуловати, требало саградити житницу од 12 километара дужине, 6 километара ширине, што значи 72 милиона квадратних метара површине и 10 метара висине.

Г Л А С Н И К

Нов утењела Српског Пољопривредног Друштва. — Г. Ђорђе Милошевић трговац из Маркова, уважанајући рад Српског Пољопривредног Друштва, изазвао се уписати за члана утењелца и улог од 100 дина, одмах положио. Нека је хвала Г. Милошевићу на намери, којом потпомаже напредак српске пољопривреде.

М.

Стање летине, воћњака, винограда и ливада у месецу Јулу. — *Општа и јара жетва.* И ако је прошла зима била прилично сува, онама су жита ипак била од јарих. Јара су жита слабија зато, што је цело пролеће било више мање сушно. Но ако и једна и друга и исув била онаква, каква су очекивана, ипак су у почетку узевала наду на добру жетву. Но, та нада, као да ће нас у неколико и да извесери. У неким источним и југо-источним крајевима напави владала је и суша скоро целога пролећа, па и у овом месецу, те су жита махом остала лака и штура. Но сви суше, која је нарочито обухватила сред пчњички, лужнички, ипшк, зајечарски, бољевачки, пропучачки, леснички, јасенички (крај) било је и јаких олуја, које су на много места општеће стрине усеве, јер су омањале род. Иначе, сува у осталим ерзевинама, како онама тако и јара жита добра су и даће добру жетву. Језици је зрео и поодино се воси а тако и раж. Привос, момак се узети да им је *средњи кукурзу*. — Рани кукурзу пошто се боље држи од позног. У овим местима где су кишне ређе падале, и једни и други застали су од суше и киша би им била веома потребна. На против, у овим местима, где су кишне чешће падале, ту се кукурзу добро држи.

Слава, која је у почетку овога месеца пала, и кукурзу је знатно омеља, а на много их је места и са сјај уништала. Овде, где их слава није много општеће, опорављају се и тако штета неће бити овако велика како је у почетку изгледало. Ако им киша што пре падне, онда ће се опоравити и онама, где за сада слаба нагледају. Иначе, кад се у опште узне, кукурзу се још добро држи и можемо се надати доброј берби само ако га суша још није не омеће. — *Винограда*, како стари, тако и они на амерканској подлоги, доста се добро држе и добар су род повели. Прескаке бордовског зорбику сува је предузето тако, да су до сада на неким местима већ и по трећи пут прескани. Род је за сада сува добар и ако га што доцније не омеће, имаћемо добру бербу. Пешто су слабије виногради родили у округу ваљевском, у срезу ипшавском, округу паротском и срезу јасеничком округу крајевачком, јамачно због пролетне хладноће. *Воћњаки* узг у опште, сува су добро родили и добро се држе, сем оних места у којима је род проиша од израза за време цветња. На много места воћњаци су тако добро родили и род им се добро држи, да се гране поријаг подупрати да се не илале. Ису најбоље родили воћњаци у срезу пчњичком, лесничком, сврљинском, трасавском местимично, у срезу зајечарском и околини Зајечара. И овде ће бити по свој прилици урзок онај врел који је као у време цветња. *Биљевски усеви* у овим местима, где је киша чешће падала, добро напредују и добро се држе. Широтина бањевских су усеви рђани у овим местима где киша дуго

премепа није падала и где није било могућности за заливање. Слава, која је основала 1 он. месеца на много места нанела је врду велику штету бањевским усевиима, Овде, где их је слава мање дохватила, ту се опорављају и штета неће бити тако велика. На много их је места слава са сјај уништала, тако, да су се морали поново засајати и расајивати. — *Дрва* је добар и још се добро држи, ма да би му било потребно кише. — *Ливада* је такође за сада добра и добро се држи, али је у неким крајевима, у којима суша од дугога времена влада, застала у порасту, те би јој свакојко киша била потребна. Дан се нех у велико чува. Привос му није рђав. — *Ливаде* су скоро већ покошене. У овим крајевима где киша дуго према није падала, траве није било колико је требало. Нарочито је мало сена наведено у ливадама ових ерзева: пчњичког, подгорског, јасеничког, моравског, ипшкког, с. бањског, сврљинског, ипшавског, белоналаачког, азбуковачког и катерског, а нарочито у брдским положајима; иначе, сува су ливаде добре а тако и пашњаци те ће сена имати доста а и траве за пашавање стоке.

Од *елементарних непогода* у току овога месеца било је снега, славе, града, јаких олуја и ветра.

И ако је *згод* на више места нашо, није сува велику штету нанео. Највеће је штету причинио у срезу подерском и непосредног близна Шпаци и у општина блиског среза пропучачком. *Слава* је такође нанела врло велику штету особито кукурзима и површу. *Олуја* је такође причала врло велику штету. Стрине жита које су била зрела отресла је са свим. Читана дрва а и гране ломиле је и слава зелено воће отресла. Зелени кукурзу такође је поомала, а зденуга сена и стогове хрпане развала је и велику штету нанела. Дај Боже да Јули буде за привредника у опште боља.

Изложба и конгрес пољопривре у Вереву, у Француској. — Изложба и конгрес пољопривре, који приређује *Пољопривредни Синдикат Француски*, биће у Вереву од 5 до 8 октобра овог године.

Изложба обухвата поље за дељење сока и стома воће, јабуковату и крушковату, ракије, и саднице родних воћњака; пољопривредне справе.

Синдикат је ставио на дневни ред ова питања, да их конгрес проучи, и го:

А. — Глејемо дрвећа за јабуковату и за крушковату. — Избор подлога. — Расадници. — Сађење. — Вуђење. — Калмањење. — Неволање. — Избор сурвета. — Врете за препоруку у свакој области.

В. — Болести и непријатељи дрвећа за јабуковату. — Лихови и средства да се они сузбаву и уништају. — Заштита итца које се инсектима хране.

В. — Берба, чување, паковање и пренос воћа. — Мере смотрности које ваља предузети. — Сушење.

Г. — Справљаче јабуковате. — Шпра. — Цељење. — Класице. — Врете. — Одржавање и запаравање бурди. — Претравање. — Мерење прореве јабуковате. — Чување

Јабукочаче. — Њене болести. — Шефер. — Талиш. — Киселина. — Алкохол. — Препицање (дисекација).

Д. — Улога синдиката према потрошачима и друштву за продају воћа, јабукочаче, крушкочаче, ракисје. — Набавке, и т. д.

Ђ. — Радионице за сирањење јабукочаче. — Уређење. — Прибор. — Сирање и оруа. — Цистерне, и т. д.

И свако друго питање, које се односи на помоћологију

моћиће се претресати на конгресу ако се на време поднесе председнику, те да се Одбор изјасни о умесности ставања и тога питања у ред питања за проучавање.

Радови, поднесени конгресу о питањима која се стављају на проучавање, посебно ће се преледати и о њима поднети нарочити извештаји оштој седници. Они ће доћи и награде према вредности и прена значају. Њих иља нарочито за овиј конгрес писати.

ПИТАЊА и ОДГОВОРИ

Шњем две дозе пшчупане, које су биле потерале на ластари окрљанији и ударили натраг. Од исте дозе — Португалс — која је у једно време посађена једна, трећина је пренела за калтамење, а једна трећина сада добро напредује, али неће пристати да се може овалати, а једна трећина остала је са крљанији ластаром с неке пак уставно је ластар и види се да ноћно на земље да ибаја. Молим за што спорије обештење за моје даље управљање. (Полубал) *А. Поповић.*

Доза, коју сте послали на испитивање, болује од Листржкоме (богина). Болест она нарочито јаче синода *Пертгилас* и може је са еним ошети у развијању. Као лек препоручује Вам се: пресекае дозе раствороа од зелене галине и преча, на начин као што се бордовска зорба употребљава противу Перноспоре (Плазмасче на вишој дози). За састављање смеше узима се 25 милиграма зелене галине и 25 мгр. негашена креч на 100 литара загрејане воде. Сиракча се на сачан начин као бордовска зорба,

а прска се пресекањом за Перноспору. *Боли успех* у лечењу дозе док је у вегетацији. Биће ако употребите: прашик од сумпорна и креча: препоручује се и сачи прашак од креча, али је боље обадвоје у мешавини. Ради тога треба први пут направити кад је ластар од 8 до 10 сантиметара: и ако болест и даље напредује, онда треба понављати сваки 15 дана, и то тако да се пропорцији сумпора додаје све више креча. На тај начин, од $\frac{1}{4}$ креча треба повећати размер на $\frac{1}{2}$.

Као средство за *свржавање* болести препоручује се раствору зелене галине са сумпорном киселином. Ради тога узети 50 килогр. зелене галине, 100 литара воде и 1 литар сумпорне киселине. Вода треба да је топла. Употребити иља у јесен, за 8 до 15 дана пре отргања винограда, и то на тај начин, да се паразито чокоће овом смешом, и то док је још топла, пресекае све до земље. — — Ђ.

КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД

Испитивање дудова у циљу гајења свилених буба, од *Билг. Д. Тодоровића*. Друго издање. Београд. Штампарија Паласовића и Стојановића. Београд 1899. Цена 0'20 динара.

Ова иља књижкица, која износи 23 стране, јавља се већ за кратко време у другом издању. То је доказ да је она потребна: а уједино и — доказ да свиларство, које беше у нас занемарено, хвата све јачега корена, и да се тежи, да се оно рационално поведе.

Поука у овој књижкици води читавоа од збирања семена дудовог, припремања земље за дудов расадник, на му казује све послове одгајивања и неговања дудова, пре-

сађивања и неговања у циљу што обдлатије производње дудовог димфа за гајење свилених буба. У тексту су и 20 слика, које, и окоа јасна, кратка и прегледна слог, веома допуњују и чине да се поука боље утврђује.

Према вредности и потреби ове књижкице за сваког оног који жели да добије јасно знање у подизању дудова ради гајења свилених буба, цена је врло незнатна, те и то књижкицу веома препоручује. Ниједна основна школа не треба да буде без не: а свестешци и сваки пољопривредни доч, коме гајење свилених буба може да буде оствена потпора, треба да су ревностни кунци ове и оваквих књижкица. — — Ђ.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од четит арете од једног ступца по 10 пара дна. од осталих врстуних писмова по 15 пара од крете од ступца.

Већим огласима од едег стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 дина. (5 еор.) четире стране 3 динара (250) еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дна. државне таксе.

За оглашавање више пута 10 од 100 јествајје.

Преглед 27. броја Тешака: Неколико ошних напомена о лучењу свиња за гајење. — Жетва. — Практична календарски курсеве у 1898. години. — *Веласитс.* — *Гласник.* — *Питања и одговори.* — *Књижевни преглед* — *Цене огласима.*

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНИ 8 ДИНА. НА ВОДА ГОДИНЕ 4 ДИНА. ДРУГЕТА, ЧЛАНОВЕ ПОМАГАЈЕ ЧЛАНОВЕ ОВНЕ ДРУГЕТА, ПОДРУЖИЈА, ОВОНЕ ШКОЛЕ, ПОСРЕДНИ СТЕЛОВОГ КАЗИЈА И КАЗИЈА, ПИЈАНИТИ И ЗЕМЉОПРАД-КАДРУГЕ ДОИВАЈИ ЛИСТ У ВОДА ДИНА, АКО ВОДОЈЕ КРЕДИТАТУ ПИЈАНИТИ ЗА ЧЛАН ГОДИНЕ, БАН СРБИЈЕ, НА ГОДИНИ 10 БРАНА, КАН 5 КОФ. А. БР.; ПО СРБ. ПОЉОПРИВРЕДНА ДРУШТВА И ПЛЕКОВИ ЧЛАНОВИ КАН У СРПСКО ПЕДМОДРАНИЧКЕ НАДРУГЕ И ЧЕШКОЈНЕ, ДОИВАЈИ ЛИСТ ЗА 6 КОФ. КАН 3 КОФ. А. БР. КАН ПИЈАНИТИ ПОЛОЖИ ПИЈАНИТИ И КАН О ПИЈАНИТИ КОЈА ОВОН ДРУГЕТА ПЕРВО КОГА НЕ ПЕ СЕ И ЛИСТ СЛАТЕ. ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ ЗАШТИТИ ОВ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ, ПРЕТПЛАТУ ПИЈАНИТИ И БОГИТЕ. НА ОСНОВУ ПИЈАНИТИ РЕШЕЊА ОД 1869. Г. № 204. КРЕДИТЕС ДРУГЕТАС ПИЈАНИТИ ПОСТА ПИЈАНИТИ.

КЛАСИКИ И ИЗДАВАЊА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

БЕЖЕЖНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лико, М. М. Савић, Д. М. Спасић, П. Т.
Тодоровић, А. Живанковић и В. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК УРЕДНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЛИЋ

ЗАПИСНИК

СВЕЧАНЕ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ДРЖАНЕ 28. ЈУЛА 1899. ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

Били су у потпреседничј г. Мата Јовановић, благосијни г. Владоје Д. Тодоровић, одборници: г.г. Милутић М. Савић, Др. Марко Лико, Александар М. Секулић, Наја Т. Тодоровић и Пија Кривић.

У одсуству Председника председавао потпреседничј г. Мата Јовановић, бежеже секретар г. М. Јовановић. Потпреседничј изјављује да је 24. ов. мес. на Пиан-дан у 6 часова пред вече изврши атентат на живот Његовог Величанства Краља Милана, Команданта Активне Војске, почасног члана Српског Пољопривредног Друштва, у часу када се враћао у Двор из Активне Команде.

Од убилачке руке Бојске Провидије заштитио је драгоцени живот Узвишеног Родитеља Народног Заштитника Српског Пољоприв. Друштва, Његовог Величанства Краља Србије Александра I, на срећу васколиког културног напретка обновљене српске Краљевине — Одбор уз бурни одзив радосног одушевљења што је злочиначки покушај ометао милошћу Божијом, одлучи:

да се у записник ове свечане седнице упише: да Српско Пољопривредно Друштво с гнушањем осуђује злочиначки ачони и изјављује своју радост што је сачувао драгоцени живот Његовог Величанства Краља Милана, почасног члана Српског Пољопривредног Друштва;

да Председничтво уради шта треба, да Управни Одбор у име Друштва изјави корпоративно ову своју радост Његовом Величанству Краљу Александру I, и Његовом Величанству Краљу Милану.

Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва био је приљен 1. ов. мес. у 11 $\frac{1}{2}$ часова пре подне у аудијенцији код Његовог Величанства Краља Александра I, и Краља Милана, Команданта Активне Војске, и, преко свога Председника, г. Рање Милошевића, изјавио им своју радост да срећно спасе драгоцени живота Његовог Величанства Краља Милана, почасног члана Српског Пољопривредног Друштва осуђујуна с гнушањем злочиначки ачони.

Ч Л А Н Ц И

ГАЈЕЊЕ НИСКИХ ВОЂАКА

Ниске војке стижу на род најраније, још прве или друге године по присајивању (палажљену); род је код њих најјерунски и најтежи те отуда и најјединији за једо и трговину, такво је војке, право стоно (астатско) војке. Оваке војке могућно је најбоље неговати а с тил и сачувати од штеточина па и непогода. Удесне су за све положаје, а може их се наћи довољно места и у најважној градини и у најтескобијем дворшту. Па и зидови, нарочито ако су на присојним странама, најбоље се могу пократи овим вођака, а равни области (пираниде, шпандири и кордон) у којима се гаје ове војке, најбоља су украе у свакој градини и у сваком дворшту. И за самог вођака ове су поред користи које има од њих врло драгоцене и зато, што се на њима може онајбоље употребити и све радње, које оне, према своје облик, захтевају, и на тај начин позвати њихову природу, живот. Орезивање ниских вођака је данас права нештита, јер од то радње зависи *заставање облика* који се желе имати а сем тога и *родност* и *трајаност* ових вођака, те зато, по само отпочне гајење онаких вођака, мора на крају пријена постићи жељени успех, јер погрешке, које учини у претходној години, у стању је учинити и поправити у идућој години. По томе, ове су војке, кад се на њима војке човек учини и научити да влада природом вођака и да уз то има од њих и лепе користи, врло задовољство за свакога привредника. Приговорима, да оваке војке рађају мало, да су кратко века, да захтевају многу негу и да се морају често ђубрити, неки нити може бити места. Ове војке рађају *сразмерно врло много*, и баш зато што рађају много, изнуре се брзо да их је с тога потребно често ђубрити по високе војке. Ово у толико пре, што оне узимају храну из плаћних слојева по високе војке, јер ни жале не иду тако дубоко у земљу, као ниске високих вођака. Али, зар је то тако тежак посао нарочито у случају, кад се ове војке гаје у градини? Градина без ђубрета не може се ни замислити, а кад се за покриве ђубри, онда се у исто време ђубри и за ове војке. Зато се ове војке с правом зову још и *градинарске*, јер је њихово гајење од најбоље користи, кад су у градинама, с једне стране зато, што се овде земља најбоље обрађује, и с друге, што се она још и најбоље ђубри. Да ове војке трају дugo, треба дакле земљу добро обрађивати често ђубрити, а сем тога, треба бити и начесто с тил, да шаривање војкине наменене за подизање високих вођака, ису удесне за ниске војке, као што то многи мисле и раде, јер што није добро на високе војке, не влада ни за оне, ниске, војке. Ниске војке најтрајаније су и највише користе само онда, кад се за њих узму нарочите подлоге. Тако нпр. за јабуне није добро узети за подлогу на коју младичу (диплаку) произведену из семена, већ или младичу *истрочне јабуре* (Paradis), ако се желе произвести пираниде или шпандири (шпандете), или младичу *холандске јабуре* (Doorn), ако се желе произвести

кордон. Најмање пак може бити прекора, да се око ових вођака мора много пословати, јер ни један привредник не треба и не сме дангубити, а према томе, колико се приена може употребити на гајење ових вођака, може се узети већи или мањи број. Колико се ниске у последње доба, поклапа ниским вођака, најбоље је у осталим тај доказ, што им се одређе место и између високих вођака, где се чувају дотле, док се високе војке добро не силоне и док не стигну на снагу да обилно рађају. Прва корист од земљашта у оваком случају је, као што се види од ниских вођака, и она је свајоко већа по корист која се има од гајења ниских усева између вођака, а и за само напредовање високих вођака много је боље кад су ту ниске војке не — усеви.

Толико, за препоруку ниских вођака. Они, који имају најмање баштине, требало би, да прихвате гајење ових вођака, јер је оно врло корисно.

ОПАДАЊЕ ПЕРЈА У ДОМАЊЕ ЖИВИНЕ

Опадање перја, мањине перја, митарене у домање живине, то је повремена болест, којој подлеже све птице; према годишњем добу, према стању здравља појединих грана митарене траје дуже или краће, теже је или лакше; сва грана не губе своје перје у исто доба ни у једном истом живинарнику у коме се са живином на исти начин ствара, нити на истом положају, где се живина налази под истовестним приликама. То је добро, јер би домање, пошто за време митарене носење јаја сасвим престане, остале за то доба без потребне колчавање јаја.

Митарене је врло често и уроек повору под грана наших живинарника а домањине се на ту болест довољно и не осирћу.

Шта је, дакле, то митарене?

То је потпуно мањине перја по наредби природе, било што је ово старо одрећ ослабло у току шарења, или за време носења јаја, или навођења младунаца, било што је постало невредно да врши своју главну улогу која се састоји у томе да одржава топлоћу и да живину заштити од хладне зиме, која се приближава. Ето зато перје онада при свршетку лета и с јесени.

Физиолошки појам митарене састоји се у онадању старог перја и у његовом замењивању новим перјем; али ово онадање и оно замењивање бива постепено; перје оно репа онада прво, затим оно око врата, после тога оно с крила тако, да тело никад не буде сасвим голо и да се ново перје показује поред старог перја, које је још на свом месту.

У пресе, кад митарене отпочне, перје које је обично сјајно, добије затворенију боју. И кад, најзад, некаде више своје чистине, оно опада... Кад се кокошка на и наклимо узме у руке, перје јој остаје у рукама.

Ако се у време митарене кокошка добро храни а нарочито у почетку самог митарене, онда она пролази без прогреса, а поштеди за грана и шпарина се брзо; за осам до петнаест дана или за три седмице најдуже перје је потпуно обновљено; кокошка престaje носити за ово време јер прв која је давала градину за перје, не може у исто доба давати градину и за јаја.

Али ако је количина а нарочито калорична хране оскудевала пре и за време митарства, оно онда иде споро, врши се полако и по какавд постане истинска болест којом гра често и поддепу а она болест долази и од просте малохраности али захладности, јер гра нису знате заштаћена доволни перјем.

Да би се овим негодима доспорило, треба пошећати храну; сем обичног зрнаља треба дати напханог хлеба и коју меру семена од доволне зрнаља које је и врло масно и које врло надражава. Не треба ни зеће

заборавити, пошто за митарством долази права грозница када је ово зеће, које осећала, неизоставно потребно.

И пловне страдају при митарству. Опадње и парастање перја иде истина брзо, али се повекд и отегне и тек постепено добијају снајно перје, као и пре митарства.

И код бурака и гусака за време митарства опадјау се неки знаци болести, која се ојача и код пошпакла.

Украто, ми советујемо свајим читаоцима који имају живине, да нисе на доба митарства и да предузму ове мере сиотрости, да би тиме спречили случајеве, која би им могли бити од велике штете.

Б Е Л Е Ш К Е

Панађури у мају. — У месецу Мају било је 14 панађура и то:

1. Зајачарски панађури 1, 2 и 3 Маја		Највећа и најмања цена једног гра	
Број продатих гра			
Волова	277	385—	45— дин.
Крава	20	75—	40— „
Телади	17	100—	30— „
Кова	78	340—	25— „
Кобила	59	120—	28— „
Ждребади	16	100—	16— „
Оваца	438	8—	6— „
Коза	88	10—	6— „
Јагањца	369	4—	2— „
Јариња	198	4—	2— „

Домаћих производа продато је килограма	Цена од килограма
Вина	3.274 0-50 дин.
Ракије	0-35 „
Пшенице	3.424 0-12 „
Кукуруза	39.524 0-07 „
Камп	274 0-09 „
Дечма	1.284 0-09 „
Укупан обрт панађура био је	95.874 57— динара
Приход панађура био је	659— „
Расход „ „ „	258-30 „

2. Чачански панађури 1, 2 и 3 Маја

Број продатих гра		Највећа и најмања цена једног гра	
Волова	707	400—	40— дин.
Крава	218	120—	35— „
Телади	167	30—	8— „
Кова	72	400—	20— „
Кобила	22	300—	20— дин.
Ждребади	25	50—	10— „
Оваца	390	10—	6— „
Коза	100	10—	4— „
Јагањца	400	8—	4— „
Јариња	100	4—	2— „
Укупан обрт панађура био је	200.788—	дин.	
Приход панађура био је	2.518-65	„	
Расход „ „ „	679-29	„	

3. Ускли панађури 1, 2 и 3 Маја

Број продатих гра		Највећа и најмања цена једног гра	
Волова	970	480—	45— дин.
Крава	211	236—	36— „
Телади	71	50—	8— „
Кова	166	400—	15— „
Кобила	44	320—	12— „
Ждребади	7	280—	7— „
Оваца	51	8—	6— „

Домаћих производа продато је килограма	Цена од килограма
Вина	1.500 0-80 дин.
Ракије	1.640 0-60 „

Укупан обрт панађура био је 329.674-50 дин.
 Приход панађура био је 1.711-55 „
 Расход „ „ „ 359— „

4. Горњомилановачки панађури 9, 10, 11 и 12 Маја

Број продатих гра		Највећа и најмања цена једног гра	
Волова	1.092	350—	80— дин.
Крава	110	180—	50— „
Телади	54	35—	12— „
Кова	67	300—	40— „
Кобила	42	150—	35— „
Оваца	305	10—	7— „
Коза	63	9—	8— „
Јагањца	382	6—	4— „
Јариња	90	4-50	3-50 „

Домаћих производа продато је килограма	Цена од килограма
Вина	3.700 0-60 дин.
Ракије	6.233 0-40 „
Кока (ком.) 420 (од комада)	1-80

Укупан обрт панађура био је 255.490-20 дин.
 Приход панађура био је 1.649— „
 Расход „ „ „ 477-90 „

5. Прокупачки панађури 9, 10 и 11 Маја

Број продатих гра		Највећа и најмања цена једног гра	
Волова	305	220—	30— дин.
Крава	62	120—	20— „
Телади	37	71—	9— „
Кова	50	200—	24— „
Кобила	14	120—	20— „
Ждребади	1	29—	— „
Оваца	199	13—	8— „
Коза	32	8—	5— „
Јагањца	109	5—	3— „
Јариња	209	4-50	3— „
Свиња	105	10—	12— „
Прасади	10	10—	4— „

Домаћих производа продато је килограма	Цена од килограма
Вина	140 0-50 дин.
Ракије	5.267 0-25 „
Пшенице	85 0-13 „
Буве	134 1-60 „

Укупан обрт панађура био је 58.063-37 дин.
 Приход панађура био је 1.434-65 „
 Расход „ „ „ 257— „

Домаћих производа продато је килограма	Цена једног килограма
Ракије 20.000	0-35 дин.
Шенице 16.000	0-15 "
Кукурруза 22.000	0-07 "
Јечма 30.000	0-08 "
Вуне 8.000	1-50 "
Кожа (ком.) 2090	1-70 "

Укупан обрт панаџура био је 103.074-50 дин.
 Приход панаџура био је 948-50
 Расход 284-90

10. Стубички панаџур 21, 22 и 23 Маја

Број продатих грла	највећа и најмања цена једног грла
Волова 902	400— 60— дин.
Крава 204	165— 30— "
Теладн 65	50— 15— "
Кова 42	200— 10— "
Кобила 32	150— 10— "
Ждребади 11	80— 7— "
Оваца 15	6-50 5-50 "

Укупан обрт панаџура био је 237.701— дин.
 Приход панаџура био је 1.746-38
 Расход 357—

11. Трстенички панаџур 21, 22 и 23 Маја

Број продатих грла	највећа и најмања цена једног грла
Волова 395	300— 36— дин.
Крава 47	100— 40— "
Теладн 100	150— 25— "
Кова 69	150— 28— "
Ждребади 2	100— 70— "
Оваца 1500	16— 7— "
Јагавица 86	5— 3-50 "
Јарића 15	4— 2-50 "
Свиња 26	36— 14— "

Домаћих производа продато је килограм	цена од килограма
Вина 380	0-80 динара
Ракије 1565	0-50 "
Кожа (ком.) 365 јод ком.)	2-05 "

одмах доћи на мисао, да се рука, која се при овом послу као лук савијала, замени комадом кречана, којим се као ножем већ служило и који је само према том циљу ваљало подесити и за згодни дрво привезати.

И ако пољска привреда наших дана има сасвим друго обележје по она у прошлости и ако она употребљавала све врсте жалина жетовина, ипак је још и данас као год и пре њавне година сри оруђе за жњевене, оруђе, којим сваке године захваљују милиони вредних руку. Када приспе дан жетве, сва дворината по селани одекнују од оштрена сринова и откивања коса. То значи спремати се за велику битку, то значи толико градити да би се човечанству још за једну годину дана више прибавило хране, зашта оно има и сригу да захвали!

Цару Константину, кад је полизано против *Максимилија* појавио се прст на небу и поред њега рече: *У овом ћесу знаку победега*. И земљорадницима се сваког месеца јавља значајан један знак на небу: сјајни сри месеца. Ако они то сретиски појме, т.ј. ако као оно Грци и Римљани сри сваке као знак ратарства, онда ће и њиховом ону онамо горе бити јасан патисне: *У овом ћесу знаку победега*.

Сећајмо се велике истине, да нама људима, као год и народима уопште само озбиљан, частан рад може да донесе снагу и благослов!

Укупан обрт панаџура био је 104.860— дин.
 Приход панаџура био је 934-50
 Расход 269-59

12. Јагодински панаџур 27, 28 и 29 Маја

Број продатих грла	највећа и најмања цена једног грла
Волова 1001	500— 60— дин.
Крава 174	120— 40— "
Теладн 41	70— 25— "
Кова 40	180— 20— "
Кобила 6	100— 20— "
Ждребади 3	150— 20— "
Оваца 50	8— 7— "
Коса 10	8— 7— "
Јагавица 91	6— 3— "
Јарића 3	4— 3— "

Домаћих производа продато је килограма	цена од килограма
Вина 156	0-80 динара
Ракије 1210	1-40 "
Вуне 50	1-60 "

Укупан обрт панаџура био је 302.396-30 дин.
 Приход панаџура био је 961-36
 Расход 255-10

13. Нишки панаџур 27, 28 29 и 30 Маја

Број продатих грла	највећа и најмања цена једног грла
Волова 573	300— 40— дин.
Крава 61	225— 20— "
Теладн 26	55— 6— "
Кова 270	360— 10— "
Кобила 83	200— 26— "
Ждребади 5	20— 10— "
Оваца 200	8— 4— "
Коса 350	9— 4-50 "
Јагавица 1398	5— 3— "
Јарића 1890	6-50 3-50 "
Свиња 49	80— 15— "

Домаћих производа продато је килограма	цена од килограма
Вина 874	0-50 динара
Ракије 1.142	0-60 "
Шенице 12.448	0-17 "
Кукурруза 11.816	0-08 "
Јечма 398	0-10 "
Вуне 4.679	0-10 "
Вуне 2.028	1-80 "
Ложа 224	1— "
Кожа (ком.) 485 (од ком.)	1— "

Укупан обрт панаџура био је 195.023-24 дин.
 Приход панаџура био је 1.714-80
 Расход 262—

14. Пожаревачки панаџур 27, 28 и 29 Маја

(искључиво за продају и куповину коња)

Број продатих грла	највећа и најмања цена једног грла
Коња 32	600— 24— дин.
Кобила 7	500— 20— "
Ждребади 2	300— 20— "

Укупан обрт панаџура био је 12.024— динара
 Приход панаџура био је 49-50
 Расход 49-50

У прегледима о панаџурама у току Маја имамо у појединоствима податке за сваки панаџур посебно, али да би добили преглед о целокупном промету њиховом скупинско их уједино.

У месецу Мају било је 17 навађурских дана а 14 навађура; на њима је продато:

Крушне стоке (водова, крава, телад, коња, кобила и ждребди) 11.273 грла.

Ситне стоке (оваца, коза, јагњанаца, јарића, свиња и прасида) 15.064 грла.

Пилна (вина и ралије) 61.125 килограма.

Хране (шпенде, кукуруза, ражи и јечма) 162.042 килограма.

Других производа (пуне и лоја) 11.456 килограма.
Кожа животињских (овњих, козјих, јагњоњих и ја-рењих) 3870 комада.

Укупан обрт свих четрнаест навађура износио је 2,204.347 динара; прихода је било 17.463.04 динара, а расход је износио 4.175.54 динара.

Просечна цвира промета једног навађура била је 157.453 динара, а просечна цвира обрта једног навађурског дана 129.667 динара.

С.

Г Л А С Н И Ц

Подизање Главинаћеве сушнице о државном трошку. — Министар Нар. Привреде одобрио је, да се о државном трошку подигне по једна Главинаћева сушница и то у:

Лозници, среза ваљевског окр. ваљевског, код оштинске судице.

Остружани, среза подгорског, округа ваљевског (на граници округа подриског), у чувеном вотивку Филипа Павловића;*).

Становима, среза жуђанског, окр. крагујевачког, на изабраном земљишту за вотив расадник истога среза;

Љубицу, среза љубињског, окр. рудничког, на имању Вучића Дмитровића; в.

Купчица, ср. јадранског, окр. подриског, на имању Луке Лосића.

Г. Коста Д. Главинаћ, професор Велике Школе, као конструктор ове сушнице, умовен је, да се подизање сушнице у поменутим местима врши под његовим руковођством, па што се овај врло радо и одазвао, а да би се дала прилика и осталима, који би хтели подићи овакве сушнице, било изнова или преправљањем својих домаћих сушница, умовен је г. Главинаћ, да се свуда одазове, тј. да се и те сушнице подигну под његовим руковођством.

Пријана приватних лица има врло много, и зато што г. Главинаћ неће моћи свуда да стигне где се позива, Министарство Нар. Привреде ставило је на расположење г. Главинаћу два свршена џака ратарске школе, да их обучи у подизању ове сушнице, па да после, као изасланици Министра Нар. Привреде руководе ове послове у местима где се буду одредили.

За сушнице које се подику о државном трошку и за оне приватних лица, која су се пријавила до одређенога

*) Има планова од 20.000 дрвета

рока, израђени су железни (зводени) и извесни дрвени делови у Београду, а надлежним начелствима је опет наређено, да прибаве остали материјали — с тим су узношата и приватна лица — те ће се тако подизање ових сушница извршити лако и брзо.

Г. Главинаћ је већ подизао на путу.

Сушнице се подику свуда по оном моделу Главинаћеве сушнице у Г. Добрињу, ср. пожешког, окр. жаичког, поглавног с тога што је она, према моделу Главинаћеве сушнице у Топчидеру, врло слатча домаћу сушницу, те се с тога може и много лакше одомаћити, по свака друга сушница која се по слатчости више или мање удаљена од домаће. То се у осталим најбоље огледа сада, јер је одина за ове сушнице, како се само пожелети може.

Б.

Железнички вагон за извоз воћа. — Дирекција мађарских државних железница израдила је нарочите вагоне за пренос свежега стогово воћа и грожда, накованог у корпама, за извоз у стране земље, а особито — из Кечкемета у Београд и Хамбург. Вагони су у облику коша и савдука са вртлоцима. Код се отвори напредка изложба намерава се да се особито вагоном, потовареним различитим сортама воћа, пошаљу непосредно у Париз. Осем тога, за изложбу воћа сирежиће се и послати такав вагон као изложбени предмет.

Извоз мађарског сена у Грчку. — У Грчку је до сада поглавно набављало сено из Мађарске. Од скоро у набављању сена узима удела и Холандска. Припадни трговци овога сена у већим подвацима; па и на постој старе се једно друштво да протурга то сено. Међутим, како ни једно сено није тако добро за коње, по предлогу једне комисије закључено је, да се од изасланика док траје уговор прима искључиво мађарско сено. Не би ли наши изасланици огледали извоз нашега сена у Грчку, које по питомости и хранљивости извесно не изостаје од мађарскога.

ДОПИСИ

Александровиц, (Жупа) јуна 1899.

На првом месту нека је хвала надлежним чиновницима на оснивању овог нашег расадника, који ће намем привреднику пружити све ово, што му је потребно са овом поштом. Овде је настало право такмичење у подизању и неговању нових виноградних и могу с правом утврдити: да ће Жупа у тецају 10 година дати овално приноса, колико је и пређе дала.

Но о свима овим појединоствима, говорићу Други пут, а сада да припоштим једно подухвте жуписке пољопривр. Подружнице.

Већ годину дана како се управни одбор носи мишљу да приреди једну изложбу свега што се производи и израђује у срезу, и тога ради обриси се ово окружном и средном начелнику за новачку пошћу.

Нека је велика хвала овим пријатељима економског начелника — Подружници је омогућен сјајан успех, јер од округа има 1000 х. д. (за 1898 г. примила је 1000 дин. од округа) и од среза 500, те је услед тога на скорашњем скупу утврђено: да изложба среза жуписког буде 19. сент. ове године у Александровцу.

Да би се ова изложба припремила и приредила у свима појединоствима, те да би своје правом циљу одго-

porila, odbor je umolno g. g. činovnike i višene prijatelje poloprivrede onog sresa da se izraze uprave pojedinih odeljenja, kako bi svojim znanjem i uticelom doprineli postavljenju uspešnijih rezultata.

Odnosi opurga i sresa nazivao je kod građanstva tako raspoloženje da su odmah prešli svoi zbivanja prikupljanju proizvoda.

Za urednika ove nalozbe izabrat je g. Dušan Brijanovih, rukovod. odel. raskadnika. Odeljenje nalozbena su ova: I. Vinodolje, II. Voharstvo, III. Tkalja i rukovodjenje, IV. Stočarstvo, V. Pčelarstvo i Snilazarstvo i VI. Ratarstvo i Povrtarstvo.

Mogu napred utvrditi, da će ona nalozba inavesti

na opšte zadovoljstvo, tim više, što su joj upravne snage sve odlučne, i što će se sa te nalozbe na proslavu Srpskog poloprivrednog društva 30 oktobra u jednom zasjednom pažljivo i bogatodromu svetu prikazati da je i župna Podružnica dostojna notorne Srpskog Poloprivrednog Društva i visoke palke Najimne Zaštutnika *Yegovo Veliknina Kralja Aleksandra I.*

Nadamo se da će nas Ministarstvo Nar. Privrede i Srpsko Poloprivredno Društvo udostojiti svoje pažnje i dati im mogućnost da se i privrede Župe razvije do onog stupnja, do koga nama mila otadžbina i želi.

pon Gera.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК IX. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Полупривредног Друштва

Државне 9. априла 1899. год. у Београду.

Били су: Председник г. Рама Милошевић; благодјиник г. Благоје Д. Тодоровић; Одборници: г. г. Александар М. Секулић, Алекса М. Живановић, Влаја Кремић, Коста Д. Главиновић и Паја Т. Тодоровић; као гости г. г. Светозар А. Петковић и Веселин М. Ђокић редовни чланови. Председавао председник г. Рама Милошевић, Бољешко вршилац дужности секретара С. Симић.

Пре но што се прешло на дневни ред председник саопшти поздрав учитеља опруга Ужичког са петарске курса Пожешке подружнице. — Одбор прими са захвалношћу, с тим, да се овај поздрав одштапа у *Тешку*.

60. Председник саопштава, да су подружнице Крушевачка, Ресавска и Међедрава послале извештаје о државни Календарским Куресима у прош. месецу а Левачка о избору нове Управе — Одбор прими са знању с тим, да се они извештаји унуте уредничку Тешкаку ради штампања.

61. Председник саопштава да је у варошци Бољешку поново образована Подружница за срез Бољешачки, која је постојала до 1896 године, и да је послала своја правила с молбом, да их Друштво одобри и прими Пудружину у свој састав. — Пријављено са знању и решено, да се правила ове подружнице унуте г. Благоју Д. Тодоровићу друштвеном благодјинику на предлог и мишљење.

62. Саопштен је акт Крушевачке Подружнице од 9 пр. мес. бр. 132. којим јалња, да је на државно годишњем збору 8 пр. мид. допуњена члан 9. својих правила са увођењем *ослинка добротвора* у који је ред између осталих упретрла и Српско Полупривредно Друштво. — Пријављено са знању с тим да се овај акт унуте г. Благоју Д. Тодоровићу друштвеном благодјинику на мишљење.

63. Саопштено је писмо одбора за приређивање 4 конгреса Српских Земљорадничких Задруга у Нашу којим позива Друштво да учествује на овај конгрес. — Решено је да Друштво пошаље своје изасланике на овај конгрес.

64. По добијеним одговорима од пријављених такмичара за поткивање волана по водерном начину радње на расписаним стечај — Решено: да се овај предмет унуте одбор за приређивање утакмица и т. д. на мишљење.

65. По жалби Тимочке Подружнице од пр. мид бр. 117 за помоћ која стоји у вези са њеним актом од 24 пр. мид бр. 131. којим ништа шта да ради, кад јој се од стране Министарства Народне Привреде коме се обраћала за помоћ, саветује, да своје земљиште повуди срез или округу за срески расадник односно Општу станицу.

С последом на то, што је државка решена, да у жету у коме је Подружница осутре срески расадник или полупривредну станицу, а пошто је могућно да ће овај случај

настунити и код других Подружница које имају земљишта а налазе се у сресним или окружним местима. — Решено: да се саветује Тимочкој Подружници, да своје земљиште повуди државна а она да продужи рад на другим тачкама својих правила. Овај предмет да се унуте Одбору на измену Друштвених правила, да поднесе своје мишљење за све Подружнице које би дошле у овај положај.

66. По молбама г. г. Драг. Н. Анђелића председника, Николе А. Јовановића секретара и Радомира Корна економа Пожешке Подружнице, да им се исплате трошкове учешћем приликом уредничког проба сумања у Добриња — Решено: на им се изда по 50 динара и да на ову суму новуку посебан призаплатице.

67. По ресертату уредника о награди радова штампаних у 6—13 броју *Тешкака* од оне године — Одбор одреди награде.

68. По молбама: Српског православног привено пољачког друштва у Фочи и друшине „Шобратинство“ Ђика Велике Шаке да им се *Тешкаку* мишљење бесплатно. — Успојено је мишљење Кљажевног Одбора да им се *Тешкаку* за ову год шље бесплатно.

69. По молбама г. г. Дра Алаз Димитријевића лекара из Смедерова да му се пошље два броја *Тешкака* у којима је нестог наследња рад штампања, и Весе Гребенаровића телеграфисте из Пирота да му се *Тешкаку* шље у пола цене. — Успојено је мишљење Кљажевног Одбора, да се г. Димитријевић претплати бар на пола године, иначе се не могу констити *Тешкаку* квартири; а г. Гребенаровићу поможе се дати *Тешкаку* у пола цене.

70. По молбама уредника Шкољског Музеја у Београду, да Друштво пошлони Шкољском Музеју по 1 примерак од полупривредних књига које има — Успојено је мишљење Кљажевног Одбора, да се Шкољском Музеју пошлони по 1 примерак од свију Друштвених издања од којих има пожељни бр.

71. По молби г. Дра Ворфа Рађића, да му се исплати вредност књишта, која је предат Друштву уз неке неволе радње у 1894/5 години — Успојено је мишљење Кљажевног Одбора, да се г. Рађићу вредност ових књишта исплати из партије непредјављених трошкова.

72. Предлог уредника *Тешкака*, да се поради на надлежним местима, да се: Манастирац, војаница, Земљорадничко Задруго и њихови задругари у већем броју претплатују на *Тешкаку*, како би била оправдана жртва коју Друштво подноси сунтањем претплата у пола цене — По мишљењу Кљажевног Одбора, усвојено је с додатком, да за чланове понагаче и чланове подружница.

73. По молби уредника *Тешкака* да му се исплати и примати за то награду и они који усну његова претплатници, ништа га иначе по правилима прихују; као и да ли се може преко *Тешкака* одговарати на питања и онима

који Тежака не примају. — Усвојено је мишљење Кљазњевног Одбора, да они који Тежеж не примају не могу бити ни његови сарадници, нити им се могу преко Тежака давати одговара на питања, која би у тој намери изражавали.

74. На питање уредника у koliko примерака да се штампа Тежак у II тримесечју ове године. — Усвојено је мишљење Кљазњевног Одбора, да се Тежеж и у II двомесечју штампа у 2000 примерака као и у I.

75. Уредник Тежежко решење да је потребно да се у Тежежку доноси и метеоролошка посматрања, која би се могла добијати од овдашње Осерваторије. По поштом Осерваторија даје оне податке под условом да се редовно и у целини штампају и простор листа то не дозвољава; то предлаже, да се уложи г. Министар Народне Природе да отвори Друштву потребан кредит код Државне Штампарије, како би Тежеж од сада по потреби и она метеоролошка посматрања доносио макар и као прилог Тежежку.

По мишљењу Кљазњевног Одбора. — Усвојено је предлог уредника.

76. Уредник Тежежко изјављује да би и Тежеж требао да донесе извештај о свечаном отварању Кљазнице, као врло важне пољопривредне и привредне установе, по поштом Друштво није имало свога изасланика на овој свечаности; то пита да ли би се могло штампати у Тежежку извештај, који би се саставио по подацима из домаћих листова. — Решено: да се штампа у Тежежку извештај о свечаном отварању Кљазнице, но да се напомене, да је тај извештај састављен по подацима из домаћих листова, пошто ово Друштво није било позвано те према томе није ни имало свога изасланика на овој свечаности.

77. По молби г. Морица А. Тајтацана да Друштво поради на надлежном месту да се сеже од сивених буба за раз-

давање одгајивачима, као и произведени мекурци могу слати Државним Железницама као брзопошта, и да се таксира као спорновозна роба II класе. — Решено да се уложи г. Министар Грађевина, да одобри подвоз семена и мекураца сивених буба на Државним Железницама као што излазица тражи.

78. По молби Кљазњевачке Подружнице, да Друштво за Кљазневац и опозови само њој знаће плани камен на расподају, с тим да га она продаје својим члановима по коштану а нечлановима са 10% скупење како би на тај начин добила што више чланова и тиме што боље осигурала свој опстанак. — Решено: да Друштво не може поступити по молби Подружнице из разлога што оно не одобрава да се нечлановима продаје плани камен по скупој цена него члановима и да подружница треба да нађе други начин да приволи онаштова лица и корпорације на упис у чланство.

79. По молби Пиротске Подружнице, да Друштво поради, да прикупљени члански улози за Нишавску Подружницу која се од сада није могла образовати, принаду њој; пошто она врши и сада као и пре све узлазе пољопривредницима из Нишавског среза. — Решено: да Друштво Нишавске Поне може по овој молби нити да ради, пошто Нишавска Поне дружина није ни постojала као његов саставни део; но да Пиротска Подружница треба сама да поради на надлежном месту да јој се ова молба оствари.

80. По молби Ужичке Подружнице да јој Друштво одреди кредит од 500 динара ради набавке и распрострањава пољопривредних справа и алата у онаштовом крају. — Решено да Друштво не може по овој молби сираве и алате за готов новац или са врло малим пољетом.

СТЕЧАЈИ

Стечај за подношење чланака за Пољоприв. Календар за 1900 годину. — По одлуци Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва за поучање део Пољопривредног Календара за 1900 годину потребни ће бити чланци који ће расправљати оне теме:

- Гајење риба у рибањацима;
- Храна и храњење српског сељака;
- Гајење живине;
- Сузати, као нишавца за извозну рогату стоку;
- Кромпир као сточна храна;
- Рад правцама;
- Петгивање коња;
- Болест свилаца;
- Машина косилица, и машина жетелца;
- Мрсна за људску и сточну храну;
- Режонтски заводи као установе за унапређење коњарства;
- Употреба меда;

Разлијетјатј пољопривредних зграда на оредних сеоској ишаву;

Држање коза и савремено шумарство;

Гајење ошова ишавца;

Кућа банта у селу, где треба да буде и како је вала уредити;

Шеферна репа;

Верландијери и вилхови хибрида за кречна земљишта;

Пакovanje и пренов воћа на даља тржишта са обиром на паше планинске крајеве;

Прерађивање јагодистог воћа (малина, огроза, рибизла, кунђина);

Пољопривредна приповетка.

Величина радова, рок подшоја и награде по Привилегиу, као и врошле године.

Бр. 7465. Од Управног Одбора Српског Пољоприв. Друштва 4. јуна 1899. године у Београду.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од петог врсте од једног ступца до 10 кара див. од осталих врстуних писмена по 15 кара од врсте од ступца.
 Велики огласима од исте стране 20 динара (10 еор. в. в.), пола стране 10 див. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).
 Поред тога за свако оглашавање до 20 ципа див. држање таксе.
 За оглашавање ване пута 10 од 100 језицање.

Преглед 28. броја Тежака: Гајење ишких воћака. — Онадање перја у долање живине. — Подштак: Срп. — Белисак. — Гласник. — Доши. — Друштвени и подружнички послови. — Стечај. — Цене огласима.

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗДАВАЈИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНУ 8 ДИНА. НА ОСТАЛА ГОДИНЕ 4 ДИНА. ЛИСТИЦ. ЧЛАНОВИ ПОМАГАЈУ ЧЛАНОВИ ОНИХ ДРУШТА. ПОДРУЖЕМА. ОСОБНО. ШКОЛА. ВОЈНИКИ СТАРОГ ВАКА И ТАДИ. МАНАСТИРИ И КИМНОРАЈ. ЗАДРУГЕ ДОБРОЧИНЈУ ЛИТУ У ПОСА ЦЕНИ, АКО ПОМОЖУ ПРЕПЛАТУ ГРАЂЕМА ЗА ЦЕЛ ГОДИНЕ, ВАН СРБИЈЕ. НА ГОДИНУ 10 ФРАКА. ИЛИ 5 ФОР. А. ВР. ПО СРБ. ВОЈВОДИНИМА ГРУЂЕМА И ИЛИКОЈ ЧЛАНОВИ КАО У СРБИЈИ ДОБРОЧИНЈЕМА ЗАДРУГЕ И ШКОЛНИЦИ. ДОСТАЈАЈ ЛИСТ ЗА 6 ФР. ИЛИ 3 ФОР. А. ВР. КАК ЗАЈЕДНО ПОМОЖЕ ПРЕПЛАТУ И НАЈ СЕ ПРЕПЛАТИ КОЈ СВОЈ ДОРУЖЕМА КРЕЉО КОГА ЈЕИ КАК СЕ У ЛИСТУ СЛАТИ. ПРЕПЛАТА И РУКОВИЦИ ВОЈВОДИНЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ПРЖАКИ И ПОШТУ. НА ОСНОВУ ЗАКОНИКА РЕШЕЊА ОД 1899. Г. Б. 204. ПРЕВЕНТО ДРУШТВИМА ПОСЛОМ ПОСТА ПРЕПЛАТУ.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЈАЦ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Леоко, М. М. Савић, Д. М. Спасић, П. Т.
Тодоровић, А. Живановић и В. Д. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ ГРАЂЕВИ:
АЛЕКСАНДАР М. СЕНУЛИЋ

Ч Л А Н Ц И

О ОТХРАЊИВАЊУ ПРЕКОВОЈНЕ ПРАСАДИ

Шта се често да понека крмача опраса више прасида по што има сиса, те их не може да одхрани како треба.

Када су прасад од обичнога запшта и кад је уз то још и крмача слабо млечна, онда је најбоље прекоровојну прасад одбацити. Али, ако су прасад од бољег запшта и крмача је при тој још и добро млечна, онда такву прасад не треба одбацити, већ их треба на који начин одхранивати. У таквом случају, ваља се онако понагати: Ако имамо коју крмачу од које су прасад скоро одбивена а млеко јој још није пресушило, треба прекоровојну прасад подметнути под ну. А да би их што пре приљубила, треба јој за време докле прасад сису, дати што да једе, али тако, да се она тој храном позивава. За време тога њенога хранења, прасад ће сисати а она

неће толико напне обраћати. Тако треба продужити све докле, докле крмача прасад потпуно не приљуби и докле ова толико не одарну да се могу хранити. А ако такве крмаче са одбајеним прасадима немамо, а ипако крмачу са више сиса а мање прасида, онда прекоровојну прасад можемо под ну подметнути. Но, како се зна, да крмача туђу прасад мрси и не пушта под-а-се, то, да би их лакше приљуби, треба сву прасад недељно једном или два пута купати млеком водом, у коју ваља додати нешто мило размучена катрана или неколико капи петролеума, тако, да сва прасад подједнако жирину, па ће крмача онда приљубави и ону подметнуту прасад. Но ипак, докле се крмача на њих потпуно не навикаше, треба нарочито у почетку на ну пазиати.

Је ли случај да ни ове крмаче немамо, онда прасад треба оставити њиховој хитери да их она отхрани. Да би сасвим ништо лакше и правилније, треба спремити већу котарицу или кавак саоду, на онда половину прасида

од крмаче одвојити и оставити у сандуку, а ова друга половина нека остане да сине крмачу код које треба да остане 1—2 часа. После тога њих треба метнути у сандук, а ону из сандука пуштити да сину и тако то назначено сисање продужити докле прасад не направи бар две недеље дана. При подметању прасиди под крмачу, ваља слабије јаци прасидијом давати да сину оно сисе што су на грудима јачи средње, јер је у њима мало боље и више га има, како би се у порасту најдечацала.

После, пошто прасад на овај начин храњена наврше две недеље, онда им треба поред сисања давати по мало топлог обрвањог млека. Од пралице после четврт недеље може им се давати по мало позвољене шенице, на коју кад се навикну, онда је с првим отхрањивањем свршено.

Наљазно да горње напомене не могу бити на одмет нашим одгајивачима свиња, на зато их овде истакосмо, ако би се хтели користити њима.

И. К.

ЗАДРУГА ПРОИЗВОЂАЧА СУВИХ ШЊИВА

Произвођача сувих шљива може се сматрати као једна од најважнијих природних грана у нашој земљи. Сваке године доноси она земљи леп приход, а по кад-кад износи и приход у најважније пољопривредне гране: производ сенака и шенице.

Године 1897. истиче се над свиња осталим годинама. Тада је изнесено:

1, сувих шљива	375.000 товара
2, сириох шљива	120.500 "
3, пекмеца	96.300 "
Укупно 591.800 товара	

Или: 59,180.000 кгр.

Вредност ове робе, како је на царинарницама пријављивана, износи:

1, сувих шљива	12.570.000 ден.
2, сириох шљива	844.000 "
3, пекмеца	3.225.000 "
Укупно: 16,639.000 товара	

Према извештајима *Трговинског одбора*, а за време од 1. септембра до 15. новембра прошле 1898. године, прегледано је:

У Шанцу	18,986.049 кгр.
" Београду	7,656.498 "
" Ваљеву	5,313.394 "
" Братушевцу	1,669.816 "
" Обреновцу	1,222.040 "
Укупно: 34,847.797 кгр.	

Када се овом броју додаду количине које су изнесене из Јагодина и Младенова, као и оне које су изнесене у почетку године и после 15. новембра до кошта децембра, у суми од 5,280.800 кгр. онда се види да је 1898. год. извозом сувих шљива надмашила 1897. годину.*

По у погледу вредности ове робе, 1898. год. износила је далеко иза 1897. год. Томе је урочак нишке цене, које су владале прошле године. Док су шљива најбољег квалитета плаћана 1897. год. по 28 и 30 динара, докле је најбоља квалитета 1898. год. плаћана по 25, а најшипе по 28 динара.

* Пошто смо овај чланак већ завршили биле, свином смо, да је прошле године изнесено: 49,139.632 кгр. сувих шљива, у вредности: 7,828,138 динара.

То, што се цене суви шљивама тако јако колебају не може ни у којој слабији мери: да је та роба од великог значаја по наше домаће благостање и да јој треба поклонити велику пажњу.

Без обзира на то што највећу корист прве од суви шљива, већ сам тај факт што та роба уноси у земљу знатну своту новаца, дозвољава да је привуче нашу пажњу и да нас упути, да потражимо пута и начина: како би се та привредна грана заштитила, а уз то боље развила и увећала.

Познато је економско правило: да најједна грана производње не може напредовати, ако производњу није довољно награђен. Сваки рад тражи награду, т.ј. хоће да се рентири. Рад, који се не рентири, или се напушта или се тек по неколи одржава.

Што вреди у оште, то вреди и посебно за производњу суви шљива.

Произвођачи суви шљива *сељаци*. Ако сељак од тог свог рада види довољно хасну, он ће га продужити и тежиће да дође до што веће хасне. Буде ли противно томе, он ће тај рад подржавати од новца, а кад види да од њега нема ни оно што невоља тражи, напустиће га сасвим.

И кад дође до тога, онда нема више оно привредне гране, која је земљи тако леп приход доносила била. Сељак не производи, трговац нема робе, а држава остаје без новчаних извора.

С тога заштитимо сељака, заштитимо произвођача, ако желимо да заштитимо производњу и све користа које од оне имамо.

Познато је, да наш сељак нема од суви шљива оно користа, које би требало да има. Узроци су томе разни, али су најглавнији:

- 1, што је прижоран да на зелено своју робу прода; и
- 2, што између њега и потрошача има много више посредника него што је потребно.

Дакле, наш сељак, произвођач суви шљива, има да се спасе:

- 1, од зеленања, и
- 2, од многих посредника.

А има ли пута и начина за то? Има. И тај би пут и начин био, да произвођачи суви шљива образују задругу.

Ево како то мислимо.

Према подацима, којима располажемо, у прошлој години било је произвођача суви шљива:

1, у ваљевском округу	5.541
2, у подрињском округу	14.685
Укупно: 20.226	

Број села, која имају преко 20 произвођача, износи:

1, у ваљевском округу	95
2, у подрињском округу	293
Укупно: 388	

Ми узимамо овде само два округа, с тога, што су они најјачи производњом суви шљива. У та два округа прегледано је прошле године: 25,522.063 кгр, и то само у времену од 1. септ. до 15. новембра. Кад би се узела у рачун цела година, број би достигао 30 милијуна.

За ова два округа могла би се створити једна задруга, и то на овим основицама:

- 1, капитал задруги образује се у 50 месеци, по 1 динар месечно.

Кад би сваки произвођач узео по 1 удео, њих 20.000 произвођача уплатили би за 50 месеци 1 милију динара.

2, у сваком месту, у коме има најмање 20 задругара, постоји *месна задруга*. Задругара из места, у којима нема 20 задругара, могу бити чланови најближе им месне задруге.

3, свака месна задруга има своју управу, а *главна управа* задруге налази се у Шанцу.

4. Главна управа ima своја заступништва у Ваљеву и Обреновцу.

5. Чланове за главну управу бирају изасланици месних задруга, а чланове управы при заступништвима бира главна управа.

6. Главна благајна задруге постоји у Шалану. Она има своје филијале код пованих завода у Ваљеву и Обреновцу.

7. у Шалану, Обреновцу и Ваљеву постоје стоваришта за примаме и продају сунних шљива. Стовариштва рукују главна управа и месна заступништва.

8. задруга даје позајмице својим члановима са 4% камате.

9. задругари месне задруге склапају међусобни уговор, по којем један за све и сви за једног гарантују за исплату дуга.

10. позајмице се дају на лично јемство и на јемство целе месне задруге.

11. задругар, који је јемца за другог, може добити зајам само на јемство месне задруге.

12. на име зајма може се задати највише:

а, ако јемца задруга — два пута онолико колико износе удела зајмотржиштва;

б, ако јемца задругар лично, онолико, колико износе укупили уделови зајмотржиштва и јемца.

13. као гаранција зајми служе: у првом реду, удели дужника, у другом реду суне шљиве; у трећем реду, остала имовина дужника и јемца.

14. сваки дужник и сваки јемца обавезује се, да ће своје шљиве уступити на продају задруги.

15. на име провизије за продају шљива задруга плаћају по 2% од продајне вредности робе.

16. сваки дужник и јемца дужан је своје шљиве предати задруги најкаље до 1. новембра.

17. пријаве за зајмове подnose се главној управи или заступништвима.

18. од чистог прихода, који задруга буде имала по својим пословима, један део уноси се у резервни фонд а остатак дели се на задругаре.

То су главни основи на којима би имала да почне ова задруга. Ближи прописи о њеном раду имали би се уградити Правилима.

Оваква задруга била би у стању да произвођаче сунних шљива сагуби од азебанских руку и да им осигура што већу добит. Откадаше би тада биле и немирљиве, које произвођачи имају услед сунне велике ревности пореских органа. Нарочито би велике усауге чинила задруга с пролеће, кад је задругар у повлачној оскудини, на њему откуд порез да плати. Снагом таквог задруга би кредитовала и на рачун његов предавала власти дужну порезу.

Можемо овом приликом сазнати читавана овог листа, да је у Министарству Народне Привреде већ покренута мисао о оснивању такве једне задруге. Потребни подаци прикупљају се, и када се са тим буде готово, приступиће се изради правила.

О раду Министарства на овоме ми ћемо читаоце *Тужака* још који пут извести. К. П.

Б Е Л Е Ш К Е

Пасула било је засејано у 1897. години. —

а) Самог пасула:

У Округу	хектара	вреднос са 1 хект. у товарима	укупан вреднос у тозар.
Ваљевском	245-71	9-50	2.334
Бравском	139-33	9-50	1.324
Крагујевачком	388-87	11-90	4.628
Крајинском	205-87	15-50	3.160
Крушевачком	153-49	11-50	1.765
Моравском	447-17	11-86	5.303
Нишком	271-53	13-30	3.584
Пиротском	123-39	7-50	925
Подрињском	394-74	9-67	3.817
Подунавском	588-96	14-25	8.393
Пожеаревачком	532-56	15-87	8.452
Рудничком	366-07	14-57	5.334
Тимочком	203-47	11-62	2.364
Топличком	278-14	15-90	4.172
Ужичком	459-64	7-93	3.645
Београд	1-62	14-24	23
Србија	4.798-56	12-10	59.223

б) Пасула са другим усевима:

У ОКРУГУ	ХЕКТАРА	ВРЕДНОСТ С А 1 ХЕКТАРА	УКУПАН ВРЕДНОСТ У ТОВАРИМА
Ваљевском	1.620-24	3-69	5.835
Бравском	2.168-37	4-75	10.809
Крагујевачком	737-90	7-50	5.534
Крајинском	1.773-57	4-62	8.194
Крушевачком	1.673-81	6-50	10.880
Моравском	5.199-06	4-30	22.356
Нишком	3.708-14	5-20	19.282
Пиротском	1.160-60	4-75	5.513
Подрињском	1.755-99	5-17	9.078
Подунавском	7.552-05	2-77	20.919
Пожеаревачком	10.333-05	5-31	54.868

У Округу

хектара	вреднос са 1 хект. у товарима	укупан вреднос у тозар.	
Рудничком	2.446-08	2-88	7.045
Тимочком	1.614-13	6-25	10.088
Топличком	1.166-86	2-83	3.302
Ужичком	2.407-07	2-60	6.258
Београд	2-10	2-77	6
Србија	45.318-93	4-48	199-456

в) Сага самог пасула и с другим усевима било је засејано у 1897. години:

У ОКРУГУ	ХЕКТАРА	ВРЕДНОСТ У ТОВАРИМА	ВРЕДНОСТ ВРЕДНОСТ А ДЕНАРИМА
Ваљевском	1.865-95	8.167	143.086
Бравском	2.307-70	11.624	209.697
Крагујевачком	1.126-77	10.162	163.100
Крајинском	1.977-44	11.354	229.010
Крушевачком	1.827-30	12.645	231.540
Моравском	5.646-23	27.659	492.607
Нишком	3.979-67	22.866	379.804
Пиротском	1.283-99	6.438	118.073
Подрињском	2.150-64	12.895	190.330
Подунавском	8.141-91	29.312	573.636
Пожеаревачком	10.865-61	63.320	1.084.672
Рудничком	2.812-15	12.379	222.946
Тимочком	1.817-60	12.452	176.445
Топличком	1.445-00	7.474	136.999
Ужичком	2.866-71	9.903	134.483
Београд	3-72	29	600
Србија	50.117-49	258.579	4.477.037

Мере против уношења болести Блекрота (прие трудења) на лозе. — Познато је већ из неодакних чланака, који су у *Тужак*у донесени, да болест Блекрот (Black-rot) у Француској, нарочито на југу, чини многе

штете. Па јавно је опасност да се она не разнесе и у друге земље, као год и епидемија, то је дужност свих влада да предузму мере противу њеног ширења у земљу.

На предлог чувенога директора пољопривредне школе у С. Михелу (у Тиролској), Е. Маха, пољопривредни савет донео је једногласно ову одлуку:

1. С погледом на опасност од уношења Блекрота (прве трулежи) на локал у Аустрији и из обзира на то, што се потреба издржљивих лоза за подлогу већ и сада брже приближава, у земља може подмирвати, Пољопривредни савет молу Министарство Пољске Привреде, са циљем се досадашњим востуком односно питања о Блекроту и сагледавања, да за у будуће не даје наше личности одобрење за увоз лозе из иностранства.

2. Ако се покаже, да се поје године неће моћи потреба у подлогама за обилнаше епилепсија иропшашењих винограда потпуно подмирати, то нека се у одста донашања случајевима (под сходним мерама обаврзности) допусту увоз лозе из Магареде, докле буде важило да виноградарске области у Магарској још нису заражене Блекротом. Да се набавка може учинити, потребан је приставак земљарског Одбора и комисије противу епилепсије.

3. Министарство Пољске Привреде постараће се, да потпуноше производњу подесног лозног материјала за обилнаше од епилепсије иропшашењих винограда у земљи, како у државним расадницима, тако и у покрајинским, расадницима пољопривредних удружења па и приватних, да би се тиме аустријско виноградарство у сваком погледу учинило потпуно независним.

4. Од начелног одбијања сваке молбе ради увоза лозе са стране, може Министарство само оне одустати, кад

се тиче увоза врло ограниченог броја лозе за огледање нових препоручљивих сората (дир. нових Хибрада). Набављање ових сората моћи ће вршити само Министарство, шаваћи на све потребне мере обаврзности.

5. Министарство ће изволети издати потребне нардебе у овом правцу, и све одлуке у погледу на ова обилнаше у служажном изоставама политичких власти у виноградарским пределима, као и у важијим стручним пошвама.

Деловање зелене галице на уништавање корова.
— У *Тешању* је било говора о уништавању корова зеленом галицом. Огледи који су чинени раствору 15% зелене галице противу *Поношиа* показали су оваке резултате:

1. махустињаци увесени и репи прскање овим раствором шкоди јавно, зато се овај поступак за ова увесе не препоручује;

2. млазлож подсејаној првености детелини негде је мање, а негде више шкодило, зато је остало да се чине опашања у настућајућој години;

3. осталом корову, као: кривољу, паламиди шкоди прскање овим раствором, али их не уништава;

4. противу пољских пшеница као да је употреба овога средства најуспешнија.

Одсецање репова пошвама. — Велико-британско пољопривредно Друштво, закључило је, да се почевши од оне године на пшеницама, које ово Друштво приређује, не примати више жребод са сеченим реповима; а од 1900 године да се не примати ни једногодишњаци, од 1901 ни двоногодишњаци. У сеченим кад је она одлука донесена био је и први Христијан од Штељин-Холштајна, који је „куриврање“ назвао једном „срвом, непаметном модом.“

Г Л А С Н И К

Расне бугарског Министарства Нар. Привреде о гајењу шећерне репе. — Да би се постало шире гајење шећерне репе за потребу шећерне фабрике која је подигнута код Соваје, бугарско Министарство Народне Привреде издао је расне извештајима округа совајског, љубовицког и татарнаградског. Саопштавамо тај расне у овом погледу.

Министарство Нар. Привреде дошло је, да су земљорадници из срезова совајског, новоселског, испарског, нарибриског, радомирског и хитковског, у којима се прошле године почела гајити шећерна репа, отказали да узале у преговоре са управношћу шећерне фабрике у Соваји, да продаје и ове године гајење репе.

Познато нам је, Г-не начелнице, јавно је старале употребити и употребљава Министарство Нар. Привреде Да створи шећерну индустрију у нашој земљи, те да се и у нас почне гајити шећерна репа. Министарство је рачунало и рачуна да је дужно да се зато стара и бриње, јер је уверено, да ће гајење шећерне репе реформирати и побољшати нашу земљорадњу, као што је реформирало и побољшало земљорадњу осталих европских држава.

Наша пољска привреда почива углавном на гајењу зрнасте хране. Тај начин рада пољопривредног има много невоља и недостатака. Прво и прво, он уводи велику једнообразност у земљорадњу, а та је једнообразност штетна, како у погледу на сигурност усева од елементарних штета, како: града, суше, кише, ветра итд., тако и по приход од усева. Последиче од града и кише примаде и претрпеласе штете, године, као и висока цена жита претрпеласе родних година, још јасно ницеласе, те Министарство нежа потребе, да нам наводи друге донаше за горње тврђење. Осем тога, гајења

само зрнасте хране има и ту важиу ману, што грубине пољеве само на извесне месеце у години, те их земљорадник једва може да савлада, шта више бива принуђен да узима вадиначаре, а у друго доба године нема ни сам шта да ради. Домамо ли тој мани и то, што зрнаста храна изнутага и укорољује више, те треба да из претходног угар, који ма да умањала рад умањала и носејају поврнина, умањала и нечист (брutto) приход гајидница, као и ту оводност, што се, у намери да се посвеја поврнина и нечисту приход не би умањила, све више и више преоравају ливаде и шавања, услед чега се од стоке отида храна а држи се толико исто ако не и више стоје по пре, те повлази са собом и онајде домаћег сточарства, — све то ће нас уверити, каквих големих мана има наша једнообразна китна производња и како то снутава напредка наше земљорадње и сточарства.

Све ове мане биле су раније и у пољској привреди других европских земаља, па су биле одстрањене кад су завеле биле и друге врсте усеве осен жита, а нарочито је у том погледу начинило препраз увођење сејања детелине и репе.

Из овога што је досада речено, биће нам јасно, да, ако се и у нас завеле гајење шећерне репе, постићи ће се у земљорадњи ове поправке:

1. Земљорадња ће бити више разнообразна а мање страдаћа од елементарних штета и снутања цене житу;

2. Земљорадницима ће се дати властвити рад за више дана у години и поделаће се тај рад равномерно;

3. Побољшаће се сточарство, почем ће му се дати јетинија храна;

4. Смањuje се површина угара а увећање се површина под usevima jer ће više biti razrađene i višestručene, kao da bi bile ugarane, a to znači, da ће се увећати и приходи земљорадника;

5. Našavaće се потреба и mogućnost upotrebe savršenijih sprava за обраđивање земље.

Имајући у виду све ове користи које ће донети гајење шеберне репе, како у оште пољској привреди у земљи, тако и ови земљорадницима која почињу репу гајити, Министарство вас моли, да бисте све могуће учинили, да подручји ваи органа, а особено средста извешања, стражара и општински председници у срезovima: совјетском, новоселском, искарском, шарибродском, ридонирском и хитманском обавештавају земљораднике да ступе у везу са управом фабрика и да настају гајити шеберну репу. Тај споразум се у тодано више жели, што сами земљорадници, так и они који се одају репу изиуде године, нису могли још да разуму и одлуче све користи, које ће им поступно доћи и које су горе наведене. Истина, изиуде године неки земљорадници који су гајили репу нису били задовољни а нису добили више од 3000 килограма на декар (10 прв), али су други били задовољни и добили су чак по 4500 килограма на декар. Упорно неуспеха код првих има много, но главнији су били они:

1. Што су изустена од стране фабричних инжењера дата земљорадницима на бразу репу, много земљорадницима нису били ни првуготовани на време вање и кад су инжењери дошли са сејалицама, семењем идр. да сеју, требало су да чекају и да туђе угодни време за сејање, као и што су многа сејања извршена на крају месеца јуна место што је требало да буде најкаже до 15 маја;

2. Што вање, које су, како је горе напоменуто, наложено коровљењу, нису опралине у време, те да коров не буде много светати растену репе. На западу где су вање од корова отишле, земљорадници гледају да изрне окопавање на време, а то код наших виђе био случај, те услед тога је рад био вања, а корист мања него што би могла бити, да су окопавања била у време.

3. Проређивање је било такође касно, у првос саветана фабричних инжењера. Та ово није ни извршено као што би требало.

Шта и вако треба да се изврше сви горњи послови, они који се тиче моћи ће се извучати када прочитати или чују узут шеберне фабрике у распису немом под Бр 1. Они земљорадници који учине све по узуту, моли се мање репа и брже, као у прошлој години да добију по 3000 килограма репе ван по 45 динара на декар; а могу да добију још и више, као што су добили предидни и уставашији земљорадници изиуде године.

Један од најважних навода противу гајења шеберне репе јесте то, што се извуче много рада. Истина је, да ово репе има више рада но на жити; али она даје и већи приход од последње и остала за собом добро изугарену површу. Осим тога, изиуде године су сами земљорадници увећали себи посао, јер су задасили са окопавањем, па су и при вађењу репе увећали себи посао без потребе. Није изиудо да се репа чисти на тај начин као што су је већином прошле године чистили; него репу о репу ваља ударати да спадне земља на носе тога да се лишће на репи одрже равно.

Напред су наведене користи, које ће гајење шеберне репе дати земљорадници и земљорадницима. Овде ће се учинити једно испоређење како пренају има гајење шеберне репе над жито. При то се треба маслити, да гајење шеберне репе искључује гајење жита; напротив из жита ће остати и жеста и врењена за рад; јер репа ће узети место прираног угара и гадиће се не у добу када се сеје, жање, превози и врше жито. У другим државама је забележено, да са гајењем репе површина и производи

жита не само није умањена, него је увећана. Као и тога испоређења:

шеберна репа *жито*

1. Репа, као што је речено, даје већи приход на декар. Осим тога, не ступје се ни семе, ништа. Посао ће и добро и лако извршити сам народ и у то име управа фабрике ће закључити уговор само за по 5 динара на сваку кућу.

2. Фабрика даје унапред по 10 динара на декар за одашњање послова преко лета.

3. Фабрика приређује утакмицу, према распису од 7. деп. вр. г. Бр. 1, и даје награде оним земљорадницима који су постигли најбоље резултате. Она даје бесплатно, којим земљорадници могу да хране и гоје сточу целе зиме.

4. Репа се продаје одмах и фабрика немаљује пошљак.

5. Код репе нема страха од мраза, града и кише.

6. Репа остала вању добро обрађену и ишчишћену од порова, као да је била под првним (прим) угаром.

Министарство је наменито, да фабрика ни на који начин не може и неће да повећа цену репи.* У другим се државама, додуше, плаћа нешто скуђе, али тамо фабрика не плаћа пољопривредне инжењере који ће да учине народ да гаји репу, и за пољопривредна надлежства, а у немима се не даје бесплатно семе и отпаци се продају скуђе. При то, у другим државама је и земља скуђа, закуп је скуђи, земља је изгубена, на треба да се бујри. Све су то околности, у којима се бугарски земљорадник не налази; али као се узме земља под закуп плаћа се 5 до 6 динара. Напоменуто је, да се у другим државама плаћа репа нешто скуђе од 1000 килограма, али је и жито тако скуђе, па ипак тамошњи земљорадници имају рачуна и много бити захвални гајењу шеберне репе.

На крају, Министарство се нада, да земљорадници не треба да се обескураже од прошлогодишњег привог огледа; но напротив, треба да се користе прошлогодишњим примером, па да поправе грешке гајења репе и да буду захвални за награду и горди на то, што произиуде сарпану за наш — бугарски шебер. Нека, у остало, сваки настане да произиуде колико се може вање шеберна репа од дркара и тада ће имати већу корист. Уз то, Министарство је наменито, да ће фабрика предгизати мере да помогне земљорадницима, односно времена вађења, да учлони тежину при узору репе и уштеде друге тежбе, које су биле изиуде године.

*За Министра идр.**

* *Отпис од уредништва.* Како смо ми дознали, угара шеберне фабрике је повећала цену шеберној репи, и то: 20 динара за сваку килограма, кад се прода на железничкој станици, а 21 динар шта коликова кад се прода фабрици. То увећање требало је да буде доста корисно земљорадницима да остане да репу боље и још у зиму, да ће бити земљорадницима да остане да репу боље и добро обрађене вање, које су сељ засејале другим вреднијим usevima. Садњава цена шеберне репе је доста добра и више него учини, да ће земљорадницима од овогосега и суседних ви округа да постоји сејача и гајења су много корисно била.

Седни међународни конгрес жарвено-лекарски, — биче оне године у Вадеи-Вадеи од 26—30 овог месеца (дан 7—12 августа по новом календару). Главни предмети за вељаво на овоме конгресу ови су: Мере за предохрану од ширења стотних зараза путем међународног промета стоке; сузбијање шала и устобале; сузбијање туберкулозе код домаћих животиња; сузбијање свињске куге; прегледање месн итд. На челу одбора који руководи конгресом налазе се тајни главни владини саветници *Др. Једитин* (Lyditin) као председник и *Др. Кашиар* као главни секретар.

Питања су доста важна; и нама је немога по вољи што можемо јавити, да наше Министарство Унутрашњих Дела више на овај конгрес свога главног жарвеног лекара, редовног члана Друштва *г. А. Поповића* довађемо, да на конгрес од своје воље иде и *г. О. Ренић*, жарвени лекар окр. пожарничког, такође редовни члан Друштва. На тај начин, нама ће земља прево она два представника бити у положају да се резултатима вељаво овога конгреса непосредно користи.

Колико узјачки округ може оне године дати јабука. — Према прибављеним подацима од средњих власти, окр. узјачки може дати оне године *зимских, трговинских* јабука, поглавато *Сенабица* и *Була* на 700.000 килограма. Највише биве јабука у срезу *пироговском* на 450.000 килограма (у општинама: *скавањачкој, косјерињској, сузбј-*

ској, соторечкој, радановачкој и макошињској), затим у срезу *ариљском*, на 140.000 килограма (у општинама: *ариљској, доброчкој и радубовској*), на онда у срезу *пожељском* на 60.000 ктр. (у општинама: *гадичкој, каменјачкој, роњској и годичкој*) и најмање у срезу *уљичком*, на 50.000 килограма (у селима: *Губином Долу, Рибашевци, Гостиница, Буру, Дубоком, Стапарима и Сиркутима*).

За детење и јесење јабуке нема података, по може се узети да ће их бити длавог нивоа но зимских.

Томаша се количина јабука може добити по извештајима средњих власти, но да ли је она и тачна не зна се, а и у будуће оваки извештаји биче неистинити све докле, док се и у нас не почну девети и брзљаво прибирати статистички подаци. По нашем мишљењу, поменати округ по својем положају и по погодбама за усевљање јабука, треба да да знавно већу количину јабука, по што то повазује горња извештај.

Имамо при руди у овом погледу у извештај *Пожење* Подзапривредне Подружја. Она тврди, да се само из среза *пожењског*, кад јабуке добро родо, може извести трговинских, зимских, јабука, на 600 вистона!

Добро би било сазнати право стање. Српски јачи ратарске школе, којих у онове округу има вели број, могли би и у онове користити.

КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД

Поука о поткивању стоке, — (књига, жагарара и волова), са 89 слика у тексту, израдио **Јуб. Јовановић**, бив. војни жарвени лекар. — Ову књигу, штампало је оних дана Министарство Нар. Приреде у државној штампарији, о државном трошку. Књига има 98 страна у форми школских уџбеника, осмине, а говори о *поткивању коња, поткивању магарара и мазага и поткивању волова*. На првој страни износи се циљ по коме поука она има чинтаоца да упозна се грађом копите и да покаже, како се доброт негом и правилишном поткивањем могу сачувати копите од свега, што дају њиховом здрављу и природној развиљу; да чинтаоца упозна са здравим и правилишним као и болесним и неправилишним копитима и како их ваља поткивати итд.

У делу о **поткивању копита** изложени су ови одељци:

- I. Грађа копите**: 1. *Кости копите и њихово савијање*; а) *копитача*, б) *круњача*, в) *зачвљача*, 2. *Жилава и опоруљиви делови копите* а) *Бсанце*, б) *Третице*, в) *Резавине*, 3. *Крвни судови и житни копите* а) *Артерије*, б) *Вене*, в) *жличи*, 4. *Меснати делови копите* а) *Меснати преоњица*, б) *меснати круња*, в) *меснати (деснати) обвој* г) *Меснати табан*, д) *меснати злабаци*, 5. *Рожиња делови копите* а) *Рожиња преоњица*, б) *Рожиња обвој*, 6. *Рожиња табан*, 7. *Рожиња злабаци*.

II. Копитна механика или еластичност копите.

III. Здрава и правилина копита.

- IV. Нега копита**, 1. *Чистљење и прање копите*, 2. *Влажење и облагање копите*, 3. *Мазале копите*, 4. *Умерено покретање*, 5. *Обрезавање копита*.

- V. Поткивање**, 1. *Исторја поткова*, 2. *Циљ, корист и штета од поткова*, 3. *Начини поткивања*, 4. *Поткивање правилишним копитом* а) *скидање старе потковине* с копите, б) *Припремање копите за поткивање*, в) *Удешавање (мерење) потковине на копити*, г) *Прицавање потковине за копиту*, д) *Зимски ков*, њ) *Кајарене*, 5. *Поткивање неправилишних и болесних копита, с погледом на неправилне ставове и кретање коња*: а) *Велика копита*, б) *Мала копита*, в) *Шиласта копита*, г) *Стрма или коца копита*, д) *Крива копита*, њ) *Шлосната копита*, е) *Неједнаке копите*, ж) *јдре-*

бећа копита, 6. *Болесне копите*: а) *Узана копита*, б) *нека копита*, в) *Крпа копита*, г) *Трощна копита*, д) *Пуна копита*, њ) *Копита са слабијим копитама*, е) *Срећна копита*, 7. *Стаје и кретање коња*, а) *Неправилан положај предњих ногу* — *Ноге врло абдажене једна другој*, *Ноге врло удаљене једна од друге*, *Ноге у награт повјене*, *Ноге колевана прицакните*, *Копаче ноге*, *Ноге унапред поднажене*, *Укрљене ноге*, *Медвеји став*, б) *Неправилан положај или построј задњих ногу* — *Ноге унапред воложене*, *Ноге однећ успраљене*, *Сабљане ноге*, *Кривље ноге*, *Ноге копитима прицакните и разваљане*, в) *Неправилно покретање ногу* — *Илацирање ногу*, *Однећ вратко и дугачко коравање*, *Нервозна нога или нетако ход*, *Ушвање ногу*, *Нарањанање*, *Копење*, *Сустизање*, *Спотизање*.

VI. Преглед поткова у страним државама, а) у *Енглеској*, б) *Француској*, в) *Шпанија*, г) *Италији*, д) *Шведској*, њ) *Велгији*, е) *Данској* и *Русији* — ж) *Турској*.

VII. Болести копите, а) *Поареде* 1. *Уков*, 2. *Набој*, 3. *Жуљени*, б) *Ридлој ражне коре*: 1. *Корупне путовити*, 2. *Рупе на корузи*, 3) *Шуљни обвој*, в) *Трулесне жабине*.

Овај део, запрема 88 страна.

У другом делу, **поткивање магарара и мазага**, пожење се да се жагарара и мазага поткивају на исти начин као и коњи. Има стига десет реди.

У трећем делу: **Поткивање волова**, говори се о грађи павања и поткивању павака. Одељак запрема нешто више од шест страна.

Слика у књизи јасне су, и њима се слог објашњава потугоу.

Књига је врло важна за нас з да је и стручно рапређена јачим нам и њен рецензент, *г. Алекса Б. Поповић*, главни жарвени лекар.

Наје одређена цена књизи, али свакојак не треба да је скупља од 1 динара.

Испал је био редовни члан Друштва, и вредан сарадник *Тешака*. Умри је пре две године, и тако најве број срећан да вади одштапан овај свој рад.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК X. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
држана 17. маја 1899. год. у Београду.

Били су: председник Раша Милошевић, благостајни г. Благоје Д. Тодоровић, Одборници: г. г. Александар М. Секулић, Алекса М. Живановић, Драгутин М. Јовановић, Илија Кремић, Милутин Савић и Паја Т. Тодоровић.

Председавао председник г. Раша Милошевић.

Безнамо вршила дуж. секретара Станислав Смић.
Пре од што се прешло на дневни ред председник саопшти:

Да су се г. г. Јуба Назковић, трговац из Шапца и Пера М. Дамјановић спомених од Смедерева уписали за чланове утемељаче овог Друштва и положили друштвеној благостајници прописан улог по 100 динара.

Да је друштвено добро у Шапцу добило од среза Пољског са име помоћи 100 динара: и

Нисмо г. Милана Јовановића окр. шумара из Трстеника, којим јачња, да је Скупштина окр. Крушевачког решила да упише округ за члана добротвора овога Друштва са улогом од 500 динара. — Одбор прими са захвалношћу.

Прочитано писмо г. Ст. Фрицмана председника кинеске задруге у Неготину којом пита:

1. Да ли му Друштво може ставити на располагање потребну количину сумпора за сувобање илудина кад се појави и по коју дену?

2. Да ли неће сумпор шведити околним усевима кад би га ветар разносио, а нарочито кад су у цвету? и

3. Да ли је испробава свема који професор Nessler препоручице уједно и противу перониспоре и олдуима и да ли је утврђено нево корисно дејство? — Решево да се одговори г. Фрицману:

1. Да му Друштво може ставити на располагање потребу количину ситног сумпора по 60 пара ден. килограм;

2. Бојанка да ветар не разноси прамак сумпора на околне усеве кад су у цвету и тиме им шкоди, није оправдава, пошто се олдуим и невојакима на ветронитом времену, те га онда није ни потребно сувобајати.

3. О емулзији коју је изумео професор Nessler још није познатије у правци нево практично дејство.

81. Чита се записник о раду седнице Стоцарске Седнице по предлогу Пољске Подружнице о оснивању Стоцарског и Млекарског Завода на Маљену. — Одбор прими са тим, да се питање о изради угледних правила за Млекарске Задруге повери седницима за Стоцарство и Законодавство.

82. Прочитано је писмо дирекције Српских Државних Железница од 5 овог маја бр. 19.155.98 г. којим извештава, да је г. Министар Грађевина по предлогу неколико посланика Народне Скупштине одобрио за пренос пољопривредних средстава и алата на Државним Железницама повластину и цела нево постојеће тарифе, и то само за оне пошљаке где је Српско Пољопривредно Друштво предавалац и пријемалац робе. Поводом овога решена дирекција пита: да ли је вољно Друштво да ову повластину прими на се како би могла у том погледу издати стапницама потребне наредбе. — Решево да се повластица прими с благодарношћу и да се о томе извести Дирекција. За послове који би се поводом ове повластице посећали, на се узме још једно лице.

ЗАПИСНИК XI. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
држана 4. јуна 1899. год. у Београду

Били су: председник г. Раша Милошевић, благостајни г. Благоје Д. Тодоровић, Одборници: г. г. Александар М. Секулић, Алекса М. Живановић, Драгутин М. Јовановић, Илија Кремић, Др. Марко Т. Лeko, Милутин Савић и Паја Т. Тодоровић.

Председавао: у почетку члан одбора г. Милутин Савић а затим (кад је дошао) председник г. Раша Милошевић, Величко вршила дужности секретара С. Смић.

83. Председавајући саопштава да је на дневном реду избор друштвеног секретара према расписаном стечају од 1 априла тек. године бр. 2.641 и да су се на стечај пријавили г. г. Андреја Јовановић и Милутин Јовановић српски наредници у пензији. — Одбор одлучи:

1. Да плата изабраном секретару буде 2.400 ден. годишње: и

2. Избор да се изврши тајним гласањем (цедулама).

Пошто су цедуле отворене нађено је да је г. Милутин Јовановић добио 4 а г. Андреја С. Јовановић 1 глас, 2 одборника гласали су празним листима. Г. Драгутин Јовановић као брат г. Милутина Јовановића није учествовао у овом избору, а г. Раша Милошевић дошао је пошто је избор већ завршен.

Према овоме вишњом гласању изабран је за секретара г. Милутин Јовановић коме ће се плата разувати од лана кад ступи у дужност. Председништво је овлашћено да по чл. 25. друштвених правила г. г. Јовановићем направи уговор.

Г. Станислав Смић друштвени писар који је до сад вршео дужност секретара и примио и плати из плате онога, да од сада прими плату која је у будућу предвиђена на писара.

84. Благостајни резервацио о стању друштвене благостајне за месец: Март и Април тек. год. (в. рев. бр. 5.840 и 5.841). Примљено и знању.

85. Уредник Пољопривредног Календара предаваје чланке који треба да уђу у календар за 1900 год. Одбор усваја.

86. По ревизату уредника о награди радама штампањима у 14—17 броју Тезака од ове године. — Одбор одређа награде.

87. По отпни рецензентати у мишљењу Кљасневог Одбора приједлази су рукописи *Гајене полских усева* и *Поуке о одговарајућим стоке* који су поднесени на расписани стечај од 12 Аугуста 1897 год. бр. 4.006 да се штампају као практичне поуке но пошто се по приредбама рецензентати поправе. Кад су зајави отворени видели се, да су писци *Гајена полских усева* г. г. Паја Т. Тодоровић и Благоје Д. Тодоровић, а *Поука о одговарајућим стоке* г. г. Пера Д. Тодоровић и Паја Т. Тодоровић.

88. По отпни рецензентати у мишљењу Кљасневог Одбора — приједли је рукопис *О приредном раду пољара* од г. Д-ра Борја Радича да се штампа као практична поука с тим, ако нисац пристане да се савине и бојама замене тамнији сликама.

Рецензентата да се изда на име награде по 40 динари.

89. Прочитана рецензија о рукопису Пољопривредне зграде од г. Николе Б. Несторовића архитекте Министарства Грађевине. — Решево: да се рукопис Пољопривредне зграде

препоручи г. Министру Народне Привреде, који има сретања да овај спис прими и награди; јер би овака ручна књига олакшавала рад ерески у околини Економа при пројектовану пољопривредних зграда у народу. Рецензентама који су овај рукопис оцењивали да се изда на име награде 40 динара.

90. По мишљењу Књижевног одбора — Решено да се рукопис *Мисао*, који је Друштво предат 22 Октобра 1896 године с мотом „Мажео је прва човекаја храна“ врати писцу, пошто га оцењивачи нису могли прегледати а већ одавно стоји, те да г. писац с њиме учини распоред како за добро важе.

91. Уредник Пољопривредног Гласника износи Одбору цене трју београдских штампарница које подносе своје поуде о штампању онога списка. Одбор саслушах уредника и мишљење Књижевног Одбора — Одлучи:

1. Прима се понуда г г. Нанковића и Стојановића олд. штампарија који нуде да штампају један табак:

Ставова пијеро с проредом	38-00	дин.
„ без проредом	40-50	„
„ гармонд медијана с проредом	41-00	„
„ обичан	41-00	„
„ петит медијанел	53-00	„

артија као што је *Писар*.

Од дана предаје рукописа па за месец дана могу издати 10 табак.

Коректура би се имала платити само у томе случају кад би се мењали читави ставови. Обичне исправке језика не плаћају се; и

2. Слог овог часописа да буде гармонд медијана (бр. 2) већином, само петит медијана (бр. 4) књижевни део часописа.

92. По молби г. Веласлава Јањића економ из Атепиче, да му Друштво откупи леку водичку књига *Лугајке дине* у пола цене — Усвојено мишљење Књижевног Одбора, да се понуђена књига не може откупити пошто се Друштво не бави питањима која су у овој области.

93. По молби власника и уредника Српског Гласника у Паираву да му се издае *Тезак* у замену — Усвојено мишљење Књижевног Одбора да се *Тезак* издаје уредништву Српског Гласника у замену.

94. По молбама Сувојичке, Ђољевачке, Подгорачке, Суховске, Медвеђеке, Драгољске, Островичке и Будачанске основне школе, да им се даду на поклон или по слуптестој Управника Друштва Добра да се школе Мокишиној и у оште основни школама дају саднице са мишљењем Одбора са 20%, Јестиније — Усвојено мишљење Одбора за напредније начине радње, да Друштво не може чинити школама помоћ с тога, што нема сретања за то; но да се све школе нуде да оно што им је потребно траже од својих оштина.

95. По молбама Повешке Подружине, да јој се набави и покони једна центри фулани машина за сортирање жита,

и да се набави 100 кгт. Тетовског пасуља ради раздавања Подружанима — Усвојено мишљење Одбора за напредније начине радње, да се уреди г. Министар Народне Привреде, да набави једну центри фулану сортирашну жита ради проба у ком пољопривредном заводу; и да се у овој време набави 100 кгт. Тетовског пасуља и разда Подружанима ради оследа.

96. По молби начелника срезга Златиборског, да се срезу Златиборском за уграс места око Краљево Чесне бесплатно да потребна количина од цвећа и енглеске траве и 100 садница благородних вољака. — Усвојено мишљење Одбора за напредније начине радње да се срезу Златиборског ради наведеног циља уступи на јесен 100 садница разних вољака са Друштвеног Добра у Шпанцу.

97. По молби Стипке Подружине, да јој се за члене чланове да 10 кгт. раваје у пола цене. — Усвојено мишљење Одбора за напредније начине радње да јој се не може учинити по молби.

98. По молби школе Суховске, да јој се покони по 1 примерак пољопривредних књига и прибор за плавање — Усвојена су мишљења Књижевног и Одбора за напредније начине радње да јој се покони по 1 примерак пољопривредних књига у вредности до 10 динара.

99. По молби Медвеђеке Бачке Пољопривредне Подружине да јој се укаже помоћ у пољопривредним књигама, семену и сиправима — Усвојено мишљење Одбора за напредније начине радње, да јој се покони по 1 примерак књига од којих Друштво има повише у вредности до 20 динара.

100. По молби Повешке Подружине да се на рачун њене помоћи за ову годину исплати г. Димитрију Ђорићу трг. олд. њен дуг у 137-10 динара — Решено: да Друштво не може на рачун помоћника исплатити Подружнике дугове.

101. По молби г. Равка М. С. Пешћу, да му се за сређивање дугова преглате за „Тезак“ од ранијих година да на име награде по 150 динара месечно — Решено да се г. Пешћу за овај рад изда на име награде одсеком 240 динара на партије напредних прихода.

102. По молби г. Светозла Петковића управника Друштвеног Добра, да му се одбри 25 дневно осуство ради лечења у бази — Решено да му се одбри тражено осуство, с тим да га употреби пошто се сврше радова оно жетве. Док буде на осуству да га у дужности заступа економ Добра.

103. Благачки резервисте, да је по споразуму са председником послао прош. миз. Управи Друштвеног добра по његовом тражењу за потребу Добра 400 динара, и да је власнику који је том приликом обилао Добро издао на име дневнице 20 динара, и тражи да Одбор одбри ове издатке. — Одбор одбри ове издатке с тим, да издати сума Управи у 400 динара надно на терет Добра, а дневница власника на терет партије, која је у друштвеном буџету за то предвиђена.

ЦЕНА МАЊИХ ОГЛАСИМА: Од петит врте од једног ступца по 10 пара лин. од осталих врстуних гласима по 15 пара од врте од ступца.

Већа огласа од цене стране 20 динара (10 зор. а. в.), вода стране 10 лин. (5 зор.) четврт стране 3 динара (250 зор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара ден. државно таксе.

За оглашавање више пута 10 од 100 јестиније.

Преглед 29. броја Тезака: О отхрањивању прекобројне прасида. — Задруга произвођача сувих пшња. — Белиске. — Гласник. — Књижевни преглед. — Друштвени и подружнички послони. — Цене огласима.

ПОД МОГНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЛОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗДАЈИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРЕДЉУ, НА ГОДИНУ 8 ДИНА, НА ПОДА ГОДИНЕ 4 ДИНА. ЛИСТИ, ЧЛАНОВИ ПОМАГАЈУ ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТА, ПОДРУЖИНА, ОСОБЕ. ВЕОКЕ, КОЗИЧКИ СТАЈНОР КЛАРА И ТАКЕ. МАНАСТИРИ И ЧЕЖОРА. ЗАРТИТЕ ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ПОДА ЦЕНЕ, АКО ПОЛЖЕ ИРТУСАТУ УВАЖАВА НА ЦЕЛУ ГОДИНУ, ВАН СРЕДЉЕ, НА ГОДИНУ 10 ФРАКА, ВАН 5 ФРА. А. ВЕД. ВО СРП. ПОЛОПРИВРЕДНА ДРУШТВА И ВИШКОЕ ЧЛАНОВИ ПЛО И СРПСКО ДЕМАГОРАДИЧКИ ЗАРТИТЕ И ЧЕЖОНИКЕ, ДОБИЈАЈУ ЛИСТ НА 6 ФРА. ВАН 3 ФРА. А. ВЕД. НАЗ ГЛАВНОГ ОВОЖЕ ИРТУСАТУ И КАД СЕ ИРТУСАТУ ПОД СЛОГ ТЕЖАКА ПРМО КОЈИ НЕ ЧИ СЕ И ЛИСТ ЗАРТИТЕ ИРТУСАТА И РУЖОНИСИ ПРМОЈУ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРТИСАТУ ПРМАЈУ И ВОЈИТЕ. НА ОСНОВУ НАЈВЕШТЕГ РЕШЕЊА ОД 1893. Г. И 2004. ПРМОЈУ ДРУШТВЕНИМ ВОСН ВОСТА БЕСПЛАТНО.

ГЛАВНИК И НЕДЕЉНИК:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Језић, М. М. Савић, Д. М. Спасић, П. Т.
Тодоровић, А. Живановић и В. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК ГРЕДНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЛИЋ

Ч Л А Н Ц И

МРКАЊЕ ОВАЦА

Овце се држе и гаје углавном ради меса, млека и вуне; али често бива да се од држања и гајења њиховог грже у исто време све три ове користи, као што је то још по невољи код нас, на да сно и ми овда-онда покушавали, да производу вуне или производу меса више истакнемо укрштањем оваца с припадним грлина страних раса, које су познате са боље вуне и леће гојазности.

Саваки одгајивач мора још у напред пречистити питање: шта му се у приликама, у којима живи, више плаћа и према томе одлучиће се за један или други или трећи правац држања и гајења оваца.

Али, држале се овце и гајале у на кој од ових правца, одгајивач увек мора пре свега обраћати пажњу на

избор припадних граа, доба њихова спаривања и на току бремености оваца.

Пошто је сада време развијања у тим пословима, то извесно неке најважније напомене у томе погледу у намери да њима користио одгајивачина ове прете донађе сточе.

Избор припадних грла — Важно је учинити добар избор припадних грла, како би се с успешном очекивало, да подмладак одговори циљу, који се држањем и гајењем оваца жели постићи.

Мужак. — Избор припадних овна управља се према циљу, који се хоће да постигне и онда се према томе циљу и узима из раса, које истакнутоме циљу најбоље одговарају.

Кад се свршило питање о избору расе, онда треба обратити пажњу на године припадних грла; овај стаје на снагу у 3. години и за припад је унотрешњи до 7. године, али је најбоље доба око шете године. Затим треба

испитати polne organe; oni treba da su pravilno razvijeni i bez ikakvih vidnih nedostataka. Testo treba da je pravilno, koliko je moguće kružnije, tako da kružnoću predstavljaju samo trugoniški delovi vrve kraljeva. Zadnja deo tela širok i čvrst, kresta razvijena, rebra okrugla, plećke u grebenu zakrugalene, vrat srčak, glava fina i mala, noge kratke; trup što je moguće kružniji.

Жења. — И приплодна оваца треба да има исте особине као и мужак како по крeју тако и по развијању тела, све према циљу, који се у тајану жели постићи.

Ако се овце држе и гаје ради млека, онда жење за приплод треба узимати из надматља оних оваца, које јагње по два јагњета; оне су обично добре млечаре. Најзад, ма каква био циљ, коме се тежи, оваца којој је задња део тела широк и наме потпуно развијено, представља добру приплодану овану и такву овану ваља пре сваке друге и узимати за приплод.

Мрњање оваца. — Кад је сирени избор приплодних грла, ваља обратити своју пажњу како на доба тако и на начин млоча спаривања.

Пре свега, младом овну не треба да мрњање пуштати више од 40 оваца; за овна у цуној слази, од 3 до 5 година, може се пуштати и до 50 оваца.

Мрњање оваца бива на ова три начина: 1. у слободу; 2. на руце и 3. менаџмент мрњање.

1. **У слободу.** — Мрњање оваца у слободу врши се без учешћа човека. Овај начин, најпростији и најширеши, јесте у исто доба и најгори. И доиста, све овце ни по крeју и облик тела ни по осталих својих особинама није у једног истог овна. Све тога, овна се до овим начину у почетку мрњање сувише раздражана, скоче без реда и скокови и остају без последица, а то бива е тога, што је време и сувише кратко за потпуно развије семена, које у овом случају до јајива долази још неразвијено. То исто

бива и при свршетку мрњања, јер увор чини те су последица скокови неодавна. Најзад једна од најтежих напд јесте ова западна наклоност, коју оваи поводица показује према извесним овцама на штету оних, које у мрњању презире.

2. **На руце.** — Све неводе мрњања у слободу отклонене су при мрњању уз руке. Брзга и посто у овом другом начину, истина су већа, али он је једнак, коме треба прибегавати на да се добијају повољни успеси при овој потпуно одбирању грла.

3. **Менаџмент мрњање.** — При овом трећем, менаџмент начину мрњања стадо се дели у одељке и онда сваки одељак добија по једног овна према способностима или особинама тако или која који он представља. — Оно је начин, који се препоручује свакоме одгајивачу, који не би могао руководити мрњање својих оваца по другом начину, мрњању оваца из руке.

Жар траје по два дана а јавља се сваке три седмице. Бременост траје пет месеци, и према томе: *да ли се жеми летње, јесене, зимне или пролетне јагњене, удашава се и доба мрњања.*

Бременост у оваца. — Одгајивач оваца треба добро да котри како на храну и храњење оваца дух од под бременом тако и на њихово негована. Храњење и кретање стада у то доба морају та у највећем степену зајачати.

У почетку бремености одгајивач мора избегавати свако преноперно кретање оваца, које ваља хранити и неговати овако, као и пре доба мрњања. Тек доцније, између другог и трећег месеца бремености, он од превана на време може бремених оваца дати мало боље хране и оставити их у мало више одмора. Не треба, наравно, заборавањати да ова храна има не само да одржава тело бремене ове но и да потпомаже развијање зачетка. По томе, количина хране која је у почетку била довољна за ену жену, ондах бива недовољна кад је још младунца у утроба оне да делат.

ПОДЛИСТАК

НЕ НА ВЕРСИЈУ

На први поглед може изневести мало и чудновано, када се дочарам и већ сиреничом човеку рече: *старај се, да се твој живот тако удасти и у ред доведи, како живот и себи бити принуђен да крава на версију, већ само за готов новца.* На овај је та реч на своје месо, јер што се глатко несне нахност, било би изнитоно то нарочито наглашава и испитати.

Материјално је благостање темељ ужива и моралном богатству, а о материјалном богатству може само тако бити речи, ако се достојна пажња поклада меседу, која је, по народним речима, јача и претективна и од саме тековине.

Штедња је правна, а да нам сеоски свет, о коме се не може рећи да је баш раскидан, она је још једна и од највећих. Колко и колко нута човек се теши, када учини изданах издатак, тако што је то ситница. А баш се то ситнице појачаће и шмелују бескорисној нетрости.

Да наведено само један пример.

Пушеше је већ и на само узело сан мач, нарочито код младих људи. Али, по на прикладу последњег уштеди само половину паклета обична дувана, тај може, рачунајући да то не вреди више од 15 пара, уштедети годишње 55

дин. или за 10 година 550 динара, а за 20 година 1.100 динара итд. А ако се ту још урачуна и интерес за све то време, заједно са интересом на интерес, онда ће се тај капитал још и удвојити за месуних 10 година, ако је интерес само 7%.

А колико је још таквих "ситница" међу свакодневним набавкама, без којих се може рачат бити?! Оне истина чине мали и незнатан дневни издатак, али при годишњем спољњу рачуна, представљају поприличну вреду.

А у којим приликама нам сеоски свет често прелазни границе своје измуности и посекава у јачој мери своју пасину?

Да оставимо на страну неродну годину и друге тропутне потребе, ми ћемо само понеким: дању, славу, слабу и криштене, у којим се приликама поцак нештодмаче рачина, без икаква обзира на изново стање. И од стотине примера где се поједини сеоски домаћини падали у земљаште капице, 50% чине потпуно дрмаће неселе и невадла жалост. С тога сви пријатељи народних напретка ваља да прилагоди начиним одлучавају нашо сеоски свет од раскошних гоазе и да утну на њ што је могуће нише жаким примерима.

И земљорадник, као и трговац, занатлија, чиновник и сваки други, мора се строго кретати у границама своје измуности, јер је то једна од најважних пољуда за спољни и срећан живот. Он мора водити строге рачун како од својих прихода, тако и од својих расхода, те на крају године да спољњем тога рачуна увек има на уму претожност

Ако је могуће, одгајивач треба своје овце да изгона на обилне пашњаке, да се дужином доди не би пориале, а тако исто да избегаву свако дување хране, која пренаре, јер они гасови, који би се у жељуду издвајали, могу да буду узрок побацивању оваца.

Последњих дана бремености треба овце најбрижљивије чувати од повреде при улазу кроз вратице, при улазу у тор и при излазу из тора, како се овце никад не би при пролазу боквица ударале и врата суваше загушивале. Исто тако овце илде чувати од говена пасја, од прескакања шпанчева, преко врлина и преко барница, јер све то може да шкоди и да им буде узрок побацивању.

Пошиљање воћа писмоноснош поштом у паке- тетима до 5 килограма тежине

Воћарство је у нас врло дорежљана привредна грана. Од сувих шљива, пожеља и свежег (спровог) воћа уноси се у нашу земљу сваке године из страних земаља око петнаест и више милиона динара. Нарочито је последњих година приметан износ свежег воћа а поглавно јабука.

Свеже воће у нас, а нарочито кад је година добра, није ишло скоро никакве вредности. Јер се због врло јефтине цене, није имало разлога извозити на три, и с тога, а поглавно, што су у нас још слабо познати начини прераде воћа, ово је највећим делом пронадало или врло примитивно употребљавано.

Но, последњих година, као што је поменуто, свеже воће цени се знатно више, нарочито од доба, кад је за њ створен трг у страним земаља и од кад се куповина воћа почела вршати на лицу места.

И ако се произвођачи на овај начин, према ранијим годинама знатно понаку, ипак се не може узети, да они добијају и праву вредност продатога воћа, јер онда не би било добити за посреднике. А кад се томе дода да посредничких наспара других. И само на тај начин моћи ће се сакупити да не пада у опале дупове, да не *умира много на овесиљу*.

На жалост, та се животна истина ни приближно не уважала у оној мери, колико то она заслужује по својој важности.

Купована на овесиљу непријатна је ствар за свакога у опште, а за нашег земљорадника, која је махом бесисмен, лавоверан и на много места окружен и таким људима, који су ваљда склони да његову слабост експлоатирну на свој зеленаши начин, *она је још и опасно*.

Пре свега, купована на овесиљу *као налива* све се више у човеку развија, док не пређе у сталан обичај, од тога се с муким болом одиша. Ко једном то у привикне, он ће узматати радо на овесиљу и онда, када баш и има новца, узимаће чак и оно, без чега може бити, да не рекне што му је сасвим непотребно. Зар свики од нас не може лако наћи таквих класних примера у својој најближој околини, међу својим пријатељима и познаницима?

Понавља сам једнога од виших обржаних делара, човека дорасла своје пенини, код кога је пакња купована на овесиљу била једна уговорена, да му је она, тако рећи, била већ прихода у кра. Он би узимао на овесиљу све што му треба за кућу, па и онда, када је имао новца да све то плати. Разуми су за тим делци са својом стравом и док је некадашња старе, под притиском, акцентирајући их класни су да су, јер тада о спору није могло бити на реч, дотле је ревностно прилаво нове. При сеоби, услед прелест-

ници траже још и велику зараду, онда је тиме лако објаснити, зашто је у местима где нема воћа, она сразмерно велика и оних година, кад воће тако рећи прероди. Само се на тај начин може објаснити, зашто је у Београду, Пожареву итд. свеже воће редовно врло скупо тако да се оно, код толиког нашег воћа и дилас уноси из суседних места Аустро-Угарске. Док се на извесна погранична тачкица наше воће извози у велика количинама, дотле се оно због скупога посредничства, уноси у Београд из Аустро Угарске и то не само у тако незнатна количинама.

Овме треба тражити и наји лека.

Знатна количина воћа могла би се у Београд и остале градове где нема воћа отпративати по *Приватно-инотрпалноу поштанском пакету до 5 килограма тежине писмоноснош поштом од 16 марта* ове године, само кад би се у овај узелк увесне амено и дошле.

Да би се што боље учинила отпратицност овог нашег захтева, потребно је, да пре тога пожеме неколике одредбе из поменутог *Приватнош*, који је издад једино у циљу што брже и јентиније отпратицнош саобраћаја.

Те су одредбе:

Чл. 1. Све поште у Србији вршиће по унутрашњем саобраћају на отпратицалне све приватне пакете до 5 килограма тежине, са или без вредности, са доплатам или без, и отпратицати их одмах писмоноснош поштом.

Чл. 2. Вредност овак пакета као и доплата не могу бити већа од 500 динара.

Чл. 3. Пакети могу садржати разне ствари намењене трговини или потрошњи, дневне намирнице, индустријске производе, мустре, привредне производе, адијаре, злато, сребро и друге драгоцености — једном рецу све предмете законом допуштене.

Неће се примати на отпратицалне ствари и предмети које би могле да пошаре остале предмете, као писну доштуру упакowane и остутари, лако запаливае и експлозивне материје, које би биле опасне по живот и здравље запаличана.

Сва тога такође се неће примати на отпратицалне по овом правдици, повац било металан или папирни, и ма каква рукописна саопштења.

таја, попернош му разлукове сву икаквону. Он је материјално све дубље товоу, али наје престајао и даље узматати на овесиљу, на накар му попернош поштом на продају и крупну солд. И дилас старије старе дан своје воде отпратицати теретом савозорних подужина, као пошати предмет влачке разних делешана.

Чуднава је моћ пакња. Ко јеј једном поднеме, с мукон се ве икратишава. То је оните врлино, које се може нушии правом применити и на овај посебита случај.

Купована на овесиљу у јакој је мери и са непотребним идицима.

Ко се јаке упале у овесиљу, купује често и ствари, које му нису од прече потребе, јер не може да изде из атара попернош, која на и циљује. А новца је истина: ко купује оно што му не треба, продаваће и оно што му треба.

Купована на овесиљу жена је леда за рид налива зеленаша.

Ко од нас не зна како мукучи зеленаш, докле само прави бут не обавије своју иреку ово безамерно жртве, која му се после из њ не може лако изпући. А када се то постигне, све остало иде лако. Свајак је обавезан да од свега што у кућу његоу узме удвојено. У таким приликама но пита се: није ли роба добра и да ли јој је цена умерена. Што се тиче новца, зеленаш их не тражи, он великодушно чека до нове жетве, или док пресеће воћа. Версија се уводи у театар, кога протрфује још и дужникама јавна неправла... тош да се има нешто и од руге... смртни

Чл. 4. Ствари забрањене чланом 3. одбиће се од отправљача при пријаву, но ако се то не би пријетило, на би се доплати, на којим путем, доплато, онда ће се пошиљка вазврати за обилу власти по кривичном закону.

Чл. 5. Пошљавање ових пошиљака треба да буде уопште тако, да се садржина, без повреде пакета, не може извући. Кутје, јача, добља хартија, допуните су.

Пакет може бити запечатан или на свима ивицама, или само на крају завезана капава. Но на нешто пакета, допунитено је употребити и плочу или трговачку марку (шикету) итд.

Једноставне ствари од бреха, гвожђа, дрвета итд. као поједине делове, савије, разне алатке, касеке итд. допунитено је слати отворено, без икаквих завоја, संबодене само једном са адресом.

Обим ових пакета не може бити дужи од 1 м. на ваши и шири од 0-50 м.

Одредбе прописане за поштанску манипулацију аматерне службе, које се односе на доступу и разне повреде при пријаву и предјави, и поступању тим случајевима, примењиваће се и за ове пошиљке.

Чл. 6. Уз сваки пакет пошиљалац је дужан да приложи и попуни спроводни лист на коме је утиснута поштанска марка од 10 пара.

За пакете с доплатом мора бити и спроводни лист и лист доплате нарочито прописан.

Поред осталих рубрика на спроводном листу, пошиљалац је дужан да стави отисак истог печата којим је и пакет запечатан. Ако је пакет затворен шикетом, онда ће се и на спроводни лист ставити штампана вањета, ако ли је плочком, онда ће се на спроводном листу то означити и додати знаци плоче.

Чл. 7. Такса за ове пакете плаћајуће се :

а) по тежини за сваки пакет до 5 кгр. тежине 50 пара, б) за доплату на сваких 100 динара или разломак по 25 пара.

Она такса плаћајуће се без разлике за сва места у Србији.

Такса се плаћајуће у поштанским маркама, које се лепо на десној страни спроводног листа.

сно људи. Дави се вилку за данима, на стигне и врење вешале. Прв редној години ствар се свршава на обичан начин: поверљива кун од дужника спровину пошто сам хоће, али када година омете, онда те рачуне потписују обично вољови из јарна, а често их измирује и најбоље парче земље.

Куповање на вересију или и других, ситнијих негодја. Човек се осећа према поверљивој обавезан, стегније у својој слободи. Када је то у већем размеру, губи од свог угледа у својој околини. Што је ближе дану плаћања, све је јаче нерасположен, брижан и самим собом незадовољан. Оно му, као и свако друговање у опште, ремети душевно својство, без кога и нема правде среће.

Сваки земљорадник, који је ред своје напредку, ваља да унесе у своја животиња правла на првоме месту штедњу, а затим да се чува пересјеце као живе ватре. Зато сваком узпикујемо :

Не на вересију!

Плаћање је таксе обавезно унапред, како за обичне пакете, тако и са доплатом.

Правилником овим постигнуто је збиља знатно брзи саобраћај, јер, изузевши пошта и још неколико предмета, може се све слати писмоносном поштом, наравно до 5 кгр. тежине. По томе, писмоносна пошта врши у пуној мери рачунама и аматерној пошти, а то је за живља саобраћај од неодољено вредности, нарочито за места, где се аматерна пошта врши преко недеље само једном или два пута.

Али, да ли је тај Правилник zgodан и за пошљавање воћа у пакетима одређене тежине?

Према чл. 3. истог Правилника воће се може уврстити било као *материјал* или као *пољопривредни производ*, али при свем том биће редак случај, да на пошту буду и пошиљке ове врсте, само с тога, што би поштасма такса са осталим трговинама ово преноса, била несоразмерна према цени воћа, т.ј. Београд би имао на овај начин добијено воће скупо по досада, или у најмању руку исто толико скупо, као и сада.

За доказ овога, нека послужи овај пример.

Најтеже јабуке жуле и савијене продају се у Краљеву, Чаčku, и Ужичу најскупоје по 0-20 дин. килограма. Таквих јабука могло би се поштом пренети, рачунајући ту и дару (до 0-5 кгр.) свега 4-5 килограма.

По томе трошак би био овај:

1. За 4-5 кгр. по 0-20 дин.	= 0-90
2. За спров. лист (чл. 6).	= 0-10
3. За доплатни лист (чл. 6).	= 0-10
4. Такса за доплату (чл. 7. а)	= 0-50
5. Такса за доплату (чл. 7. б)	= 0-25
6. Издатак за кутју или сандуче	= 0-15
	<hr/>
	Света . . . 2-90

Трошковима овим треба додати још и трговачку таксу која износи око 0-10 дин. Отуда 4-5 кгр. јабуке стаје би 2-10 динара, а то је од килограма скоро 0-50 динара. Преносни трошкови на овај начин износи би 0-30 пара, дакле за 0-10 динара више по што је вредност свих јабука, рачунајући од килограма.

Препоруку у овоме случају не би се ништа помогло, на и ако је у могућности да избегне посреднице а ни потрошачи јабука у Београду не би се ништа користили, јер по ту цену па и јефтаније, они и данас добијају поменуто сорте јабука. Деца сиромаша и сиромаш у опште, у Београду, и остали грађовина где је воће скупо, биће и даље жељни да јабукама бар оквасе уста, или ће и даље куповати патрлице и у опште кварије јабуке, пошто су они сасвим јефтине на и ако живе у пољарској земљи — Краљевини Србији!

Зашто дакле да се не помогне произвођачу, кад му се може помоћи? Зашто да се сиротињи не олакша добијање важиријнда? Зашто да се сиротиња деца крати овако лепа, здрана и потребна храна?

Бог нам је дао да имамо доста воћа, и онда зашто да се више не користимо, зашто да нам пронађа? Треба израчунати где је права корист. Рачун поназије: Да код *омиљне таксе* за воће, поште неће имати никакво прихода а произвођачи и потрошачи користе никакве, а обрнуто, код *мање таксе*, поште ће имати велики приход а и произвођачи и потрошачи имаће велике користе, управо биће сви потпуно задовољни.

С тога је наше мишљење, да поштасма такса за воће и то она по тежини не треба да буде ни у ком случају већа од 0-10 дин. и да остале таксе за спроводни лист, за доплатни лист и за доплату, треба сасвим да отпадне. На и трговина на пошиљке ове врсте не треба да се плаћајуће, јер и она послукује пошљава, а међутим не чини никакву суму прихода.*)

*) Од септембра до 31. децембра, пр. г. добијено је у Београду у име трговина од спровод кола 7080 дин. То је од воћа које се довози за трг кољача, железничком итд. а не и поштом.

Наплаћивањем само таксе од 0-10 динара, којима се плаћа и за писмо, издати би били за горњу тежину јабука:

1. За 4-50 кгр. јабука	0-90
2. Такса по тежини	0-10
3. За кутију	0-15

Света 1-15

На тај начин килограм јабука стаје намећу 0-25 до 0-29 дин. т.ј. трошкови од килограма изнесу за четвртину предности робе која се пиље и толико је, право да се плати.

Оваком дозволом поште би показале леп приход; утицало би се и с те стране на унапређење пољопривреде; градови у којима је до сада било скупо воће, изаћи би га у пообилу, а из суседних пограничних места, не би имао никакву рачуна да и воће увози у земљу, која наме тако обилује.

Ако је у којој стравој држави велика такса и за воће, то не мора и не треба да важи и за нас. За наше прилике рачун показује да би овако било најбоље на — тако би требало и да буде.

КРВАВА ВАШ (Schizonema lanigera)

Важнасијно непријатељ воћњака приближио нам се у суседство. Досада смо читали, да је само у неким крајевима Немачке чинио штету и имаоцима воћњака задавао брине и посла, а сад се сазнаје за сасвим поудне стране — да га има и у Угарској. Сумња се сасвим оправдано да је пренета с воћњака из расадника; па да се и у Угарској из расадника дале шире. То је један инсекат који се зове *кравата ома*, — сродна са листовима вањима, које се виђају по листови и великим дуготрамама, али не живи на листовима него на дрвеним деловима воћке. Од прва воћњака највише — и скоро нескључиво страда од ње јабука; али предази и на крушку, дуву, па и ружу.

Као што се поудано зна, овај људи штеточина још није опакан у нас, и желети је да се и не опакн. Али како нам је већ у суседству није ништа немогућно, да се пренесе и у нама. С тога ћемо читоше *Тешка* упознати са овим опасним штеточником и показати средства за његово сузбијање.

Крвава ваш ома се с тога, што када се згљавчи пусти сок који је првен као крв.

Има два облика крваве ваши: *бескрилна* и *крилата*. Бескрилна је малена (око 1-5 мм. дужине), мална је од малогор зрива; по дељима је обла, од средине шира а позвади се напуније тупија пржом (тупицом). Боје је дубичасто зрно; с деља пак није је плавастичија крва и биста се услад дугих, бистастичах жувастих власи, којих има много на трцини, па се ове отиру и онет друге наше порасту. Има и сразмерно кратке чланковите нитке као и чекњасту испалују са бумене протве. — Крилата је нам мало већа; ури чланка из којих је састављено тело мало су нише размакнута; очи су кружице, нити тамне, деља су зрне боје као чоколада и имају белнстаче власи. Крилат која су ставакосто светла склапају се на телу сасмениста и много су дужа од тела.

Бескридне крваве ваши рађају живе младе, без преходног оидијења. Младе ваљичке се пресекну неколико пута, па и оне носе 2 недеље чине исто; и тако се наставља множице преко лета у 8-11 колевца (генерација). Размножавањем је огромно; јер свака наш роди 30-40 младих ваши, тако да се преко лета од једне једине најможе илмножити наших ваши. О јесени (у септембру а некад и у августу) роде се и такве ваши, које имају почетке крила, од којих постају крилате ваши. Ове су такође женке и

младе се без оидијења; само с том разликом што оне траже друга места, дакле заснивају нове насебине. Оне рађају младе од две врсте: веће и мале и без сисаљке, а највише 5-10 на броју. Веће су боје жуто као мед, и то су женке; а мале су жутичаво-зелене и то су мушкарци. Када се спаре, женке носе по једно змиско јаје, па исти начин као и филоксера, на којима исте јесени (или па пролеће) измиже ваши, које пресине, и то су редоначалнице родних стабала, свако од 8-11 колевца.

Због тога што крвава ваш својом сисаљком може да пробије само испуни и млади кору и делове дрвенога ткива, настани се најпре на младом дрвету, а затим на раванијим местима, као у: пуковитина од зрива, па равана од раса (кневе ране), расенима на кори, попрелана од зрива и напуњачења, сповијим местима од пламачења, отпритицима (од мивења, зетена и гудеља) итд. Већинам има крвавих ваши па оној страни грана и гранича која је у заветрину и која је заложена од кише.

Где крвава ваш убоде кору, па скоро се то место надуде и ваљичке се тремкувасти оточи и оидије, који се распирну и ваљичке се повеће ране. Граничне услад тога не могу да се разлику, ослабе, не могу да сазру, па ако не утину од рана оне утину од кише. Које услад тога што крвава ваш саса ома, које услад многих гука и рана и дела воћа малачке, престане рађати, те пре а после сасими пропаде, суши се.

Вага и хладноћа мало уди крваво ваши. Зиме се лауче дубље у пуковити, или се сакрије испод оидија, највише ако сибе до лежље и до корена, па у пролеће онет се враћа на посао, ако се у томе не спречи срдствима за утамањивање.

Да на воћки има крваве ваши може се познати по овим знацима. Ако се у самој граници, грана и дебла оваки плавастичи беди прамен од вуње, позудно је да је ту крвава ваш. Треба само рагнурти жунасту наваљу, па ће се опозвати ситне ваши, које као треме животињачке живе и читави насебинама, туго једна за другу. Кад се неопходно размисају востом, па пошту ће се показати првена мрља као крв, као што је напред речено. Вуна некад још вари из пуковитина и рана, а то бива у мају и августу, ју и августу, до траје суша, има је мале, па се дошвије а јесени онет више јаши. Зиме се једна може опозвати, и ране су тада дубичасто боје.

Са једном дрвету на друго шире се зараза *поглавнито* крилатом ваши. У дето крватле ваши дете великом лакоћом, а и нетар их разноси далеко, па кад наду на јабуку одидае на доку страну љето, чу се смаре, и онда почиње плочење, као што је описано.

Дале, зараза се шире још:

- 1, преносењем заражених садница јабукових (крушних итд.);
- 2, преносењем заражених калам-гранича, и
- 3, прелажењем из заражених башта и воћњака у здраве.

За сузбијање крваве ваши не може поједином, сам по себи, много што да учини. Ту је потребно *узајамним* мера. Те се састоје у овине:

- 1, Сива жунаста јабука (крушка итд.) дужи су делове лета редовно сипати 14 дана претедати ова места где би могло бити крваво ваши; па чим се оваки плавастичи-обла вуна треба је одмах добро ишчистиати и затим та места наваљати срдствима, која ће се ишаке навести. Младе граничне па којима има ваши треба одећи и одмах сипати. У баштама и воћњакама заражено поља у оште не треба дито-третиати; зми он употребљене срдства не поваљу, треба их испокати и сипати, да се од њих не шира зараза на здраве. На њихово место не треба онет садити исту врсту воћњака. Испоканање да буде у лето; а ако се то уради зиме, онда треба и межу оно испокане воћке отпониати и уклошати, па на место ће другу дошети.

2. Сваког пролећа пре дистанца; а најдуже до 1 априла, дужак је сваки заразени ноћу на стабу близу корена (на подлаку), пошто се земља мало откопа бриљантно обнети и краткој четком и средњина, која ће се навести, добро шичеткати. При тој ваља нарочито имати у виду места, на којима су ваши биле прошле године.

3. Било кривце ваши не било, раве на воћкама, ма од чега произашле, треба одмах бриљантно обнети и замазати пољарским воском, али тако да се рана овим потпуно покрије.

4. Не узимати саднице и кавам-гранчице из расадника и प्रदेशа, где је доказано да има кривце ваши, ни под каквим погодбама. Доказе ли се да су заражене, треба их безусловно сажати. Ако ли су пак добављене из сумњаних места, онда их треба добро оштром четком шичеткати на окречити; дубља места где четка не би допирала треба замазати пољарским мазелом: од $\frac{1}{2}$ изоване, $\frac{1}{2}$ гоњевог балеге и $\frac{1}{4}$ креча (или иступаног уљена дрвеног) са водом, или јаким ситињанином (од зеленог сапуна), да би се поштитило лево, ако ни га било.

5. Не допуштати прелазак људи из заражених башта и воћкама у незаражене.

На крају да наведемо средства, која се употребљавају противу кривце ваши. —

ИСКРИЦЕ

Свечана годишња седница француског пољопривредног Друштва. — Свечаној годишњој седници француског пољопривредног Друштва, државног мес. јула ове године, председавао је министар шр. привреде, г. Ж. Дини. Отварајући седницу, министар је овако поздравно чланове друштва:

Господе,

Ја сам се с великом готовошћу одазвао позиву нашег Друштва и срећан сам што су ми пралико, одмах сутрадан по саставу министарства коме припадам, довеле велику почет да овде с вама заседавам. Ви и сами знате да ја не мислим држати никакаву беседу; ја нехам ни најмање тежиће да ми чему учим узне чланове нашег Друштва, људе од науке и пракције, који су у исто доба и учитељи агрономије и понос наше пољске привреде.

Она дуга и славна проилост велике удружења, ове строге погодбе његова обављања јесу поуздано јемство његове високе стручности, његове плодне поделности. Амо човек не долан да кога учи, него да се с њим учи.

Али, Господе, има нешто за шта бих вас и ја молио, овако исто као што су то чинили и сви моји претходници, који су ово место заузимали, а то је да ми поднесите кописне предлоге, да ми дајете драгоцене обавештења. И да бих узрети, једном реча, исказао своју мисао, ја бих вас молио, да ваше Друштво с матрама, као државни савет мога министарства.

Средства има доста, којима се ваши може уништити, али се тежио омет може доћи опаша до сваке ваши. С добрим успехом употребљавају се ова средства.

1. Салунава вода, која се прави од $\frac{1}{2}$ килограма салуна са 8 литара воде; или још боље, ту водичу салуна раствориш у алкохолу (шпиритуеу), онда додати 8 литара воде.

2. У 1 литру воде меке (илише или текуће) скврати 15 дека салуна (натрониово) за прање и онда ошине додати 2 литра топлог петролеума (гаса). Ову смешу треба добро размунити, што се поднемо може поштити обичном штраљком, услед чега смеша буде као умунено бело (емулсија).

После ових препорукују још: 1, Неразблажен шпиритуе или метил-алкохол; 2, 4 дела карболне киселине са 10 делова воденог стакла; 3, Катран од каменог угља; 4, Петролеум и 5, Лавено уље.

Саа ова средства треба каквом китком (квастном) или четком прелазати на местина која су заражена, и ту исто дубље, како би ова допрла до свих ваши и пустињама. Све нерави на кори треба срезати, да би се тако делови могли боље размунати. Одрезану кору треба бацити на ветру.

Наша заједничка сарадња, овако смишљена и овако поверљива, припомиње изприну наше заједничке задатке, која се састоји у служби онитих интереса наше пољске привреде, што ће рећи интереса наше француске.*

Председник Друштва, пошто је захваљујући министру и поменутој именован, које је смрт у току године Друштву отргнуо, износи рад Друштва и изјављује, да су одборске седнице биле испуњене поучним саопштењима, после којих су се отварао занимљива претресања.

Председник истиче нарочито ове седнице, у којима се водила реч о количани семени, која се у различитим земљама Јеврпе сеје на један ектар; о употребљавању маљина и пределима где постоји малолетство; о санитарској полицији домаће стоке; о гајењу хладне у Русији, — што је и у *Телевизу* приказано — и о пољопривредној статистици, о којој председник рече, да и овако неотпуњена као што је, ипак чини врло велике услуге.

Затим је секретар прочита извештај и онда се приступило раздавању награда по овим седницама; у седници за велику земљорадњу; седници за сточарство; седници за пољопривредну економију, статистику и законодавство; седници за пољопривредну природу историју, и у седници за пољопривредну механику и наводњавање.

У седници за сточарство прву награду добила је удова госпоња *Гролеје* за услуге, које је лељма учинила испривне *Дурланске* расе говеда.

БЕЛЕШКЕ

Ране сорте грожда. — У расаднику школе за *Виноделас* и *Воларево* у Букову (одељене у Братујевцу) овакни је шарак од насених раних сората грожда још у јуну о. г.; и то: 24 јуна овакни је на лози *Мадлен-Анжески* и *Мадлен Ројал*, а 26 јуна на лози *Мадлен Португали*.

Ова је појава за нашу земљу једна новина; и она може да заинтересује јако све наше виноградице, који об-

нављају винограде на америчкој подноси, јер добивајући рано грожда могу га по бољу цену продати и на тај начин трговине ово подизати и обрађивања винограда добиће знатно олакшати. За издржавање близу градова и који се могу лако користити железничким и паробродским саобраћајем ово нарочито има важности.

Заштитна марка за хаински јечам. — Зна се, да је хаински јечам („Хапа-јечам“) не само један извршен пи-

варски Јечам, него да даје и врло велике приносе. Разуме се, да се овим особинама одликује само *први* хански Јечам. Под илском овога Јечма продају се и друге сорте Јечма, које немају тих особина; и пољопривредници над их посеју и позива овда тек виде да су преварени. У циљу том да се ханском Јечму отуђа добра продаја и да се он још и олакши, склопило се у Прераву (Моравска) друштво, од произвођача ханског Јечма, које ће да гаја само најбоље варијетете ханског Јечма и под надзором Преравске Контролне станице семена. Од тога друштва моћи ће се добити Јечам за семя, а и за инварску потребу, најбоље какавоће. Да би се избегле преваре, ваља налити на заштитну марку, које има на даковима, а то су два Јечмена класа између којих се налази пуно име друштва: „Gesellschaft der Hanagerste—Produzenten in Pforau in Mähren.“

Јана и конопала је било засејано у 1897. години.

а) Јана. —

У Округу	хектара	принос са 1 хект.	укупан принос	сред. принос у товар.
Ваљевском	418-42	3-96	1.632	93.024
Врањевском	1-25	3-00	4	364
Крагујевачком	2-29	5-00	11	737
Крајинском	19-39	6-60	128	8.576
Крушевачком	7-45	5-33	40	2.880
Моравском	15-06	5-87	88	6.336
Нишком	10-45	2-99	30	2.106
Пиротском	0-62	3-10	2	220
Подрињском	334-53	7-75	2.593	287.823
Подунавском	46-51	9-80	456	30.552

У Округу	хектара	принос са 1 хект.	укупан принос	сред. принос у товарима	у динарима
Пољаревачком	16-91	1-95	33	2.211	
Рудничком	33-78	3-96	134	14.874	
Тимочком	34-21	2-08	71	6.461	
Топличком	0-20	4-30	1	67	
Ужичком	15-17	1-40	21	2.331	
Београду	—	—	—	—	
Србија	956-21	4-16	5244	458.616	

б) Конопала:

У Округу	хектара	принос са 1 хект.	укупан принос	сред. принос у товарима	у динарима
Ваљевском	384-99	3-20	1.239	60.368	
Врањевском	1273-40	5-92	7.539	444.301	
Крагујев.	270-71	13-75	3.722	279.150	
Крајинском	189-17	5-33	1.008	81.648	
Крушевач.	538-10	9-75	5.246	299.622	
Моравском	687-94	6-40	4.403	259.777	
Нишком	643-37	10-80	6.981	383.955	
Пиротском	263-30	3-77	1.370	84.940	
Подри.	454-09	10-83	4.918	413.112	
Подунав.	304-37	5-33	1.622	128.138	
Пољарев.	816-11	11-00	8.977	745.091	
Рудничком	414-97	6-04	2.506	283.178	
Тимочком	633-42	8-75	5.542	376.856	
Топличком	456-16	7-50	3.423	225.918	
Ужичком	785-12	2-70	2.066	208.666	
Београду	0-32	5-33	2	134	
Србија	8.198-84	7-27	60.557	4.274.744	

Г Л А С Н И Қ

Потрошна млека у Берлину. — По подацима берлинског трговинског друштва од 1897. године укупни унос млека у 1897. год. износио је:

железницом	115.383.081 л.
сувоземним путем	41.690.000 „
6709 музара у сакму Берлину, по 10 литара дневно, давале су	24.458.650 „

што чини свега 181.441.731 л.

или на једну главу становништва и на један дан по 0-29 литар.

Највећа даљина из које је млеко у Берлин довозиено, износи 179 и 139 километра. Да би се млеко боље одржавало, оно је из оних великих даљина редовно било у разхлађеном стању, а често је и као ледено млеко довозиено.

Потрошна јаја у Паризу. — По последњим статистичким подацима трговинске управе у Паризу за 1897. годину, овај велики град потрошио је 35.526.642 килограма јаја. Пошто је успојено да један килограм јаја доста тачно одговара 20 једницама, то онда износи суму од 710.532.840 јаја коју су Паризани потрошили годиње потрошња.

У 1896 години, ова је сума износила 513.202.040 јаја. Колику суму динара представља ова посебна потрошња?

Да би се ова оценила, треба водити рачуна о крвници, средњим и ситним јајима. Крвница, по 15 у килограм, вреди 105 до 120 динара навада; средња, по 17 у килограм, вреди 80 до 95 динара навада; и ситна, по 22 у килограм, вреди 54 до 70 динара навада.

Пре 160 година, навада јаја није предлава више од 78 динара.

У садашње доба цвара промету у навадону Главних продаваца, који је одређен за продају јаја увалено, представља без икаквог износа динара на годину.

Значајан извоз прасида из области Ханопера. —

Ово 70.000 прасида аутоматично је од 1. априла 1898. до 1. априла 1899. године из хелезничког станица Хеја и отпразљено. У целој области Ханопера, из кога није, у целој Германији нема највећих места, из кога би се могло свиња извозити. После станице Хеја највише прасида извозе станице у Нису, Басуму и Тинсвртену.

Насељавана радника и малих земљопрадника у Немачкој. — У Берлину се 5. јула он. г. основало *Немачко Друштво за насељаване*. Оно ће се, на основу *Прописа*, зајимати деобом имања и насељаване насељеника без капиталног свог капиталног рачуна, и то немачким селма, рукоделима и радника и од њих састављати поједине општине. У надзорном одбору су директор министарства *Др. Тилт*, тајин саветника *Пост*, пољопривредни саветник *Нобе*, професор *Сенинг*. Пруска влада већ је Друштву предала неколика државна имања ради насељаваня.

Угледни пољоци у Швајцарској. — У прошлој години одобрено је и сада је подигнуто четри угледна воћњака. За ове угледне воћњаке заузимио се путни учитељ *Виклам*. Држеће је добро израсло и оправдало најбоље наде. Пре неког кратког времена јављено је баштованском удружењу, да је навада одобрена да се подигне још 11 угледних воћњака, и то све у два округа. Ставља се у изглед да је највиша власт ове угледне воћњаке предлегла. Идуће јесени подићи ће се по угледу угледни воћњак на још 10 места. И спуда ће путни учитељ давати поуке о уређењу башта, о сађењу и о неговању воћњака.

Путне бачије у Америци. — У Канади врло се много за унапређење млекарства ради од стране владе; по пошто сваки земљопрадник нема средства и времена да возоди коју *Млекарску школу*, то му се она тако рећи доноси у

кућу. Приступило се, дакле, уређењу таконаних *Путних бачија*.

- Прибор ових путних бачија овај је:
- Један ручни солпаратор за добијање нафте;
- Један апарат за испитивање масла;
- Један суд за масло и пањак;
- Једна сирани за мешање масла;
- Једна вага;
- Два термометра;
- Једна водрица;
- Једно ведро, и
- Друге ситне сирине.

Све сирине и сав прибор слаже се у ковчега тако, да се лако преноси; то све скупа не тежи више но 225 кграма.

Један учитељ макарства и један помоћник иду махом заједно; први је искусан мајстор за сирање масла. Они са својим прибором у једном месту остају обично но два дана. У сваком месту *Месни одбор* мора се унапред побригати за простор где ће се држати предавања а тако исто и за потребу валуцима масла и нафте. Једног дана држе се но два скупа, на којима се практички показује: *испитивање масла и сирање масла*. Учитељ објашњава сваки поједини посао а но један час одређује се обично за предавање и разговор.

Онакво се, збога, да је донаше масло знатно боље у овим местима, у која су донаше ове путне бачије. Пошто је првобитно масло на сеоским имањима махом задатих женскиња, то много женскиње одази на скупове, посматра све радње, разгледа судове и прибор и како убрзо увиди да се с њима боље ради но са старима, ове набављају нове судове и нов прибор и по тим новим начинима поправља своје прерађивине масла, то тако од њега има и већу добит.

Амерички кукуруз на светској изложби у Паризу 1900. године. — Уопште свет нисла да су амерички производи једини само због срећне угађивине америчких пољопривредника. Не одлучују излази јединице, која је без сумње главни чинилац њиховог успеха, није могла да одмет учини оне донета невероватне напоре, што их Америци чине да би за своје производе нашли нове тргове, или да би своје старе тргове још више појачали.

Сад се чује да Америци намеравају дати награде хивискијим стоговничарима који би код својих посетилаца разијали укус према језина, у којима има највише брашна.

Они се још нису ни смирили у Финлињима а овамо се брину да сазнају: да ли се међу становницима ових острва не би могло развити укус према житу.

Они, даље посетују, какве би особине требала да имају жита, која би се у Француској највише узгојила.

Ова тако значајна трговинска поседност, која се онама у америчких привредника, распростире се на све нахове производе.

Ево, на пример, шта се може читати у погледу кукуруза:

„На изложбу у Паризу 1900 године послале се збирке кукуруза. Намеравају од кукуруза направити један од најугледнијих предмета у америчком одељењу изложбе. Наравно то се спремају да овај важи производ америчких тине популарнију и делом свету. Досада странци су необично мало употребљавали кукуруза. На штах то је хранивај производ но раж и јечам, производи од којих се безначајно више троши у Јеропи. Све ово ширене које се чини у провал кукуруза, има велика значаја за Америцине. То је производ од којег Америцине имају готово колонија, и то је најважнија од усева у Средњем Државима. Покушај, који хоће да учине на изложби 1900, излагањем кукуруза ради отварања нових тргова кукуруза, извесно ће бити крунисан успехом. У ствари, кукуруз је већ на путу да осваја нове тргове; али његове особине као производа за храну далеко су од тога да се знају но право вредности њиховој. Назов кукуруза последњих година био је овај:

1894 године за	330,000,000 динара
1895	140,000,000
1896	500,000,000
1897	890,000,000
1898	1060,000,000

Ови напреци охрабрувају. И има изгледа да ће се још и појачати ако се ширене, које се почело ради веће потрошње у старине свету, продижу наметно и наодуштине. Све што има везе с кукурузом на изложби 1900 године пратиће се с великом пажњом у земља.

На овај амерички поход француски пољопривредна штампа излажује, да има наде, да би француски произвођачи веће остали у пољанини и да ће се умети користити изложбом 1900 године те да ће и они као и Америцини ширити потрошњу производа, који су едника Француске привреде.

ОБЗНАМЕ

Уредништво Тежака, Пољоприв. Календара и Пољоприв. Гласника налази се у **дому Српског Пољопривредног Друштва**, Невалана улица бр. 11.

Уредник **Тежака** и **Пољопривредног Календара** у уредништву је сваког радног дана од 5—7 часова после а недељом и празником од 11—12 часова пре подне.

Уредник **Пољопривредног Гласника** у уредништву је сваке среде од 5—7 часова но подне.

Седнице **Књижевног Одбора** Држе се сваке **среде** од 5 часова но подне, у Друштвеном дому.

Сви радни, намењени било **Тежаку**, било **Пољопривредном Календару** или **Пољопривредном Гласнику** шилу се увек **Срп. Пољопривредном Друштву** које их прима, у списак завода и но списку предаје уреднику које припадају.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од **петит** врсте од једног ступца но 10 шпра дна; од осталих врстуних врстена но 15 шпра од врсте од ступца.
Велики огласи од целе стране 20 динара (10 еор. в. н.), цела стране 10 дна. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).
 Поред тога за свако оглашавање но 20 шпра дна. државне таксе.
 За оглашавање вине шпра 10 од 100 језикање.

Преглед 30. броја Тежака: Мршање оцаца. — Пошљање поља писмоносном поштом у пакетима до 5 килограма тежине. — Крпана вага. — Подметаст: Не на перосију. — *Исприце.* — *Белешке.* — *Гласник.* — *Обмана.* — *Цене огласица.*

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗДАЈИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОДИНИ 8 ДИНА, НА ВОДА ГОДИНЕ 4 ДИНА. ДРУШТВО ЧЛАНОВИ ПОМАГАЈУ ЧЛАНОВИ ОВИХ ДРУШТА: ВОДРУЖЕЊА, ОДНОС. ШКОЛЕ, ВОЈНИКЕ СТАЛНОГ СЛАДА И ХАКЕ, КРАЈОСТИ И ЗЕМЉОРАД. ЗАДРУГЕ ДОСТАЈАЈУ ЛИСТ У ЦИРА ЦЕНИ, АКО ПОМОЖЕ ПРИБИЛИТИ ТИРАЖА ЗА НЕКАЈ ГОДИНИ. ВАН СРБИЈЕ, НА ГОДИНИ 10 ДИНА, ИЛИ 5 КОР. А. НР. ПО СРЕ. ВОЈВОДИНИМА ДРУЖЕЊА И ШКОЛИ ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКЕ ШКОЛНИЦИТЕ ЗАДРУГЕ И ЧИТАОНИЦА. ДОСТАЈАЈУ ЛИСТ ЗА 6 КОР. ИЛИ 3 КОР. А. НР. КАО ПРИБИЛИТИ ВОЈВОДИНЕ ПРИБИЛИТИ И САД СЕ ПРИБИЛИТИ БОЈД СЛОБ. ДРУШТВИМА КРЕКО ПОСТА. ЗА КАСЕ И ЛИСТ СЛАДА. ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ УБИРАЈУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ПРИБИЛИТИ И ОСТАТЕ. НА СЛОБ. КРАЈИНИМА ЦЕНА ОД 1869. Г. № 204. СРПСКЕ ДРУШТВИМА ПОСИ ПОСТА ДОСТАЈАЈУ.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лeko, М. М. Савић, Д. М. Спасић, П. Т.
Тодоровић, А. Живановић и В. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК УМЕТНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕНКУЉ

Ч Л А Н Ц И

УДРУЖЕЊЕ ЗА ИЗВОЗ И ПЕРЕРАЂИВАЊЕ ВОЋА

Као и од сувих шљанга и пекмеца тако и од свежих и прерађених јабука, могла би се уносити у нашу земљу знатна сума новца, кад би се извозом свежих јабука и преради ових поклопила нарочита пажња. Приход овај за практично достигао би приход који се има од сувих шљанга и пекмеца или бар не би био тако незначан, као што је данас. Тргови у близини места производње јабука, често узде производњу јабука тако незначитну цену, да ни се у томе не хитају ни дангуба, и зато се овај производ, а нарочито кад воће и обилно роди, носи на трговине узуред, пошто да се не иде празних руку. Јабуке у тој случају, оду у бешчење, а што се не прода, иструди и пропадне, јер још није умало у обичај да се од њих прави јабуковача, кува пекмеца, да се суше итд. Отуда на-

стаје потреба, да извозу и преради јабука треба поклопити обилну пажњу, да би се и у ствари добио тако велики новац који се од њих може изнети, и да се на тај начин помогне производњу. А да су наше јабуке нарочито зимске, послатије сенјабје и буре, нарисне за извоз, најбоље је доназ тај, што се од неколико година на овамо, јабуке за њих чак и ствари купци.

По нашем мишљењу, велику би уступу привредницима у ономе могла да учине нарочита удружења за извоз и прераду воћа, поглавног јабука и крунаса, кад би се она организовала било лично или државном инцидијативом. Но да би оно удружење могло и у ствари снажно и сигурно радити у оквиру своје задаци, потребно је пре свега, да је и оно снажно, тј. да је скомпозовано из њимских и солидарних чланова, и да за свој род има наслона и на државу, тј. да од ове има извесних олакшица на и помоћи.

Пре свега, таквом удружењу требала би држава да да:

1. Струjno лице, за прераду воћа и да оно плаћа из својих, државних, средстава;

2. Да бесплатно или знатно скупштеном ценом олакша пренов воћа железницом;

3. Да омогући поштом воћа, писмоноснош поштом, у тежини пакета до 5 килограма, но да се такса за ово од воћа за поштомке у земља не плаћајуће, или да буде сасвим незахтев. Тако у IV. члану „Промислица о отиравању поштомских пакета до 5 килограма тежине писмоноснош поштом.“ за Поштомске воћа овим путем, суннице је велики, тако, да се, сигурно, ниједна овака поштомка, неће моћи запазити на пошти; и

4. Да осигура удружењу интересе на заложени капитал до 6% и на тај га начин постави у положај, да ради ако не са сигурном добити а оно бар без штете.

Мило нам је што је министарство народне привреде узело на се бригу, да у ужином округу, на овим основанима, организује овако удружење, и сад је на виђеним људима тога краја: да ли да заложу своје капитале на овај и тако корисан рад, или да за њ набављају и даље стране — крипе.

В. А. Т.

О СУШЕЊУ ШЉИВА

(ПОСРЕДСТВОМ ПРОИЗВОДНИЦА СУНИХ ШЉИВА СРЕЊА АЗБУКОВАЧКОЈ)

Шљива сваки произвођач суних шљива добро зна колико се губи на шљивама у тежини, у квалитету и у цени, с тога што при сушењу много пожема из њих испури, оде у штету и шљива остане мршава и лака. Зато је била одавно велика потреба да се наше пресе и старинске суннице (пушнице лимне) некако поправе и на савршености начин уздесе, како бисмо добијали што већу корист од ње. Особито је ово питање од велике важности за оне крајеве наше земље отаџбине, у којима се народ током година или највише година шљиварством. Тако у нашем срезу азбуковачком, шљива је једином производ, који се одавде извози, и помоћу кога народ подмирује своје приватне и државне потребе. Срез је овај за воћарство, а нарочито за шљиварство подесан и климатичан, и заоста осталих производа као: пшенице, кукуруза, стоне, јтд. има тако мало да једва подмирује домаћу потребу становништва.

Као што рекох, дакле овај срез (а и многи још ваљда други), занима се искључиво производњом шљива: а шљиве су овде у овнеште добре и махом крупне, па је с тога и питање о савршености сунуењем вољковом од врло велике важности.

Према досадањем искуству степеном од нове „Главноинске суннице“, мора се доиста признати да је њом и нека ова ствар решена. Она је и јединица, и просторија, и боља. Она даје шљиве меснатије, сувије и теже; она даје нову приход од 6—8 дна. на сваких 100 килограма, она даје врло много вог тмо и мало да мисли.

„Дак свака поновна, па и ова нова пушница, некако се темпо, троно, уводи у употребу. Њена је корист осведочена, на омет селак наш слуша а не чује, трећје а не гледа „разуме.“ а омет нешто сумња! И ако у овојзе посуду пољопривредне Подружје и среске власти не буду главни и брзи покретаци, то ће се наше година почекати док се Главниинске Сунница свуда уведе у употребу.“

Да би се омет овоје шље шљиве поногола, тј. да би се наш селак произвођач суних шљива могао одамах поновити, и пре но што би сачекао да после неколико година подигне „Главниинске Суннице“, ја сам за ове 2—3 године

опробано и нашао да се и на овим нашим обичним пушницама може доскопити: те да се шљива добро осуши а да на ње за време сушења нимало пожема не попури.

С тога сам рад у интересу наших селака, саопштити ово у овојзе овде, како би се одамах сваки још оне јесени користити могао.

Дакле, да би се при сушењу шљива избегло пушење нежема у штету, те наш шљива постави дошња и захпа, па дакле и јединица треба при сушењу овог радити:

1. Треба на пушници отворити 4 руне ради вентилације (промаје) ваздуха, и то: две руне доде на банку испод горње дишете, по једну испод оба реда лесе, и две руне доде на штукатору по једну изнад оба реда лесе. Дочеке руне могу бити велике у ширину 4—5 сантиметра. Дугачке 7—8 сантметр. а горње руне у пречнику 7—8 сантметрама. На горње руне треба поставити по један плахачи чупак од 60 сантметрама висине, који ће изва чити сву пару из суннице. Кроз доње руне улазиће сув ваздух у сунницу, и тераће кроз њу ону пару и росу из шљива на више кроз горње руне и чупачке. На овај начин шљиве ће се постепено сушити и неће из себе испуштати пожема, већ ће у њој остати сва снага.

2. У почетку шљиве имају у себи највише воде, те могу да проутре, зато треба, пошто се све лесе од једног реда налаже, после 10—12 сати сушења све лесе извадити на поље, да шљиве на ваздуху мало просушати, па после стину, а за то време ће се и сунница просушити, па после 20—15 минута треба омет вратити шљиве у Сунницу, појачати мало ватру, и тако за све време мотрити да шљиве не проутре. После 24—30 сати иже шљиве суне, једре како се само показати може.

Као што се види ова је радња врло проста али је од велике користи јер нам даје много воћа и скупу робу. По овојзе уштеву прошле године у овојзе срезу шљива је проба на 30 Сунница, и на њима сам се уверио да су шљиве са ових сунница показивале 10—15 конада мање у фунти (1/2 килогр.) и да су од осталих продавале по 6 па и 8 динара скупе на астер — денту. Дакле овако простом радном може много да се користи нарочито наш сиромашни селак, који има обичну сунницу; јер кад он добије на фунту 10 конада онда на кило добија 20 конада а на метарстуну читаво 20 пилу сунних шљива, поред добити у бољу продајној цени од 6 динара по сваком метру. Дакле ова двоострука добит износи најмање 8—10 динара по новом говору, и то само зато што су шљиве сунене у сунницама, које имају ову вентилацију.

Да су прошле године све наше суннице у овојзе срезу имале овај пропуст (вентилацију), и да су свуда шљиве сунене на горњи прост начин —, наш би срез био у великој добити.

Азбуковачка наша извози најмање 300 вагона суних шљива, а на сваких 100 кило да добија би се по горњем рачуну 8—10 динара, а то чини на 300 вагона 240—300 хиљада динара. Зар је то мада сума за наш срез. А колика би она била за целу Србију!

Цео наш срез шљива непосредне порезе 160.000 динара, а само добитак од шљива који можемо да имамо, око сип ову поправку на сунницама узине, износи би преко 240.000 динара, па сад понисиде колика ће бити корист за овај срез ако сваки на својој сунници вапрати оне отворе и уреди онако како сам овде налажемо.

Да је све ово одоста истинито и пробом поверљиво познано се на ове произвођаче као сведоке: Јакова и Брају Павловиће из Сокоца, Тодора Коначенића, Милу Стевановића, Влаја и Тривуја Марковића из Увоинце. С тога се надма да ће оне јесени сви азбуковачки покурити, да на овај начин шљиве суне, јер је то само у њиховом рођеном интересу, на њу онда, и да бити сигуран да ће њи сваки искрено остати благодаран.

Софроније Г. Лазак.
трговац

ВАНИЛА

Међу нашим читаоцима има и много љубитеља цвећа, па је право да и њих у неколико задвољимо, донајући им од времена на време по неку пошку и по струци цвећарства.

И *искарвето* је једна позаматна грана привреде, која својим дном све знатија бива, све више пријатеља добија, а с привредне стране све кориснија постаје. Замислите се у том погледу за 25 година уназад, и погледајте како се од тога доба до данас цвећарство развило, како је својом лепотом и мирисом престојало и старо и младо, и богато и убого, и то од смерног и у народу освештаног *босилка*, до горастине и величанствене тропске *палме*, која, својим цвиљским лишћем, донове и палите раскошних богаташа краси.

Ја држим да нема никога међу нама, ко не би уживао у лепоти и мирисном цвећу, али нас је врло мало, који узнемо цвеће, као што треба, да негујемо и у пуној лепоти отуђамо, да нам оно заиста буде право уживање, да буде прави украс наших башта и домова.

Сви су културни народи радили и дан-дана непрестано и страшно на томе раду, да своје суграђане што боље упознају с негом цвећа, желећи тиме, не само да расширију ону лепу грану донаше привреде, него да једино облагорађају ум и срца својих суграђана.

Стари Римљани још, радо и страшно неговаше цвеће и говораше: „Где се у дому тева и цвеће негује, — онде се о злу не мисли.“ Тако и јесте!

Овом приликом изабрао сам *ванилу*, — цвет, који је са својим напредно пријатном мирисом свакоме мио, и који се на прозорима у саксијама врло радо негује, јер добро негована *ванила*, преко целе године без престопња цвета.

Ванилу или *ванилију* (хелантроп), добили смо из јужне Америке; она је у отвореној бањи *једног* билића. Јер ју и најмања слана спржи, али у саксији, добро негована, траје више година.

Ванила расте 60-180 сант. високо; *цветови* су јој скућени у грому, па, иан су *отворено-плавички* или *отворено* из, *завасито-љубичасти*, или су *зеленкасто-бела*. У ових последњих је мирис јачи, са *завасито-љубичасти* цветом.

Ванилу изводио најпре из семена, а после ју размножавамо *калуцима*, или тако званом *пелтеридом*.

Ванила је у нас прво оцвелање цвеће, али је то билиће, која има и својих буба. На пољу узгајана, она најдешње цвета, а да ни и у кући у саксији добро цвета, треба ју сместити на највиђеније место, а где није ни прохладно, ни претопло. На прозору, или непосредно до прозора, то је најповољније место за њу. Где нема довољно светлости, тако јој највише лишће жути и отпада, а на претоплом месту пренадо буба и цвеће да замеће цвета. Према *лета* треба *ванилу*, са саксијом заједно, негде на подносе место у бањи у земљу до обода уклонити, а пре но што хладније време пред зиму наступити, треба ју из земље извадити, мало огранке подресати и омет у кућу на зимовиште

унети. На тај начин у саксији најбоље напредује. Ми можемо *ванилу* и без саксије преко лета у земљу уклонити, па ју пред јесен из земље извадити и у саксију пресадити, али је то много занетније. Истина, онако без саксије у земљу уклонана, много брзије порашује и боље цвета, али се то и у суксији да постићи на тај начин, кад поједине струкове од времена на време будемо замињали разкућеном краљком багетом. Према зими, у кући, треба *ванилу*, као и остало цвеће, врло умерено заливати.

Ванила

„Пелтериди“ или „калуци“, најбоље се и најсигурније примају у месецу јуну и јулу, а да се свака *калуцида* сигурно баш прима и брже узгати, треба их попити чашом; на тај ће се начин за 3-4 недеље уквасити. За *калуци* треба узети мало зрелије, али на баш усевним дрвнесте *калуциде*, које не треба да буду дужи од 5-8 сант. али треба имати на уму и то, да су из семена изведени струкови много здравији и брзији и да боље цветају, само кад се може добити добро, здраво семе.

Млађа су струкови много лепши, угледнији, пунији лишћа и цвевота, а у старијих се гране разреда и оголе, и што је струг старије, тим је, не само негоднији, него му је и цвеће много блеђе и слабије мириса. Чим почну старији струкови да се разређују и огољавају, треба их бацити, а то можемо без бола у души тим лакше учинити, што се младе бажде, било из семена, било *калуцима*, врло лако и подоби дају.

др. Радаћ.

БЕЛЕШКЕ

Попона у државним шумама у срезу: *алексанчињског*, *завичног*, *моравског* — *Прияњског*, *посавског* — *Ужичког*, *вључињског*, *хохолског* — *паланачког* и *третачињског* у 1898. години. — 1. У *алексанчињском* срезу. — Од 1. Априла до 1. Октобра 1898. године пуштено је по тали: оваца 272; свиња 15 и говеда 97. Свега 384 грла разне стоке. На име таксе добијено је 240-50 дина.

Ових лица, која имају права на бесплатну пошашу своје стоке, није било нити им је она дозвољавана.

2. У *завичном* срезу. — било је на пошашу у државним шумама: оваца 66; коза 66; коња 4 и говеда 96. Свега 226 грла разне стоке.

На име таксе добијено је 176-20 динара. Бесплатне пошаше није било.

3. У Моравском срезу — *Прבלавица*. — било је на пошани: оваца 64; свиња 58; коза 3; коња 10 и говеда 129 по такса, а бесплатно 4 говеда. Свега 264 грла разне стоке.

На име таксе наплаћено је 202-10 динара.

4. У *Ласовској срезу* — *Узек* — пуштено је на пошани: оваца 507; коза 122; коња 10 и говеда 23. Свега 662 грла разне стоке. За овај број стоке наплаћено је 371-90 динара.

Бесплатно пошаше није било.

5. У *Клаучком срезу*, — било је на пошани: свиња 18; коза 780; говеда 25. Свега 823 грла разне стоке. На име таксе наплаћено је 580 динара.

Бесплатног пуштана стоке на пошани није било.

6. У *Домољском срезу*. — било је на пошани: оваца 302; свиња 5; коза 110 и говеда 55. Свега 472 грла разне стоке. — За овај број стоке наплаћено је 385-50 динара.

Бесплатно пошаше, није било.

7. У *Беловодинашкој срезу* — било је на пошани; 50 брала оваца. — На име таксе добијено је 25 динара.

8. У *Грцескичком срезу* било је на пошани: говеда 19; и свиња 5. Свега 24 грла говеда и свиња. За овај број стоке добијено је 21-50 динара.

М.

Жиропања у државнијашуљана. — Од 1. Октобра 1898. до 1. Фебруара 1899. године било је у жиропањи, и то:

1. У *Алексиначком срезу*: 268 брала свиња. На име таксе добијено је 134 динара;

2. У *Рањеном срезу*: 891 брала свиња. На име таксе наплаћено је 445-50 динара;

3. У *Грцескичком срезу*: 75 брала свиња. На име таксе наплаћено је 37-50 динара; и

4. У *Домољском срезу*: 836 брала свиња. На име таксе добијено је 453-50 динара.

Даване дозвола и наплата таксе, извршила је не надлежно суд општинско Вуковачке због чега је, за 479 брала свиња наплаћено 280 динара дакле више 40-50 динара него што је по целокупној требало наплатити. Мало је требало, на да искуше какав и часини општинског суда, да чињенице онога што у њихову надлежност не спада. Овај случај требао би да послужи осталим општинским судовима за поуку, на да у ове шуме и утрине, на које немају судску тачицу или извршну пресуду; не пуштају стоку својих грађана без предходног одобрења Господина Министра народне привреде. Ма ове шуме и утрине биле уписане и у пописне књиге као својина њихове општине или села, јер ће само на тај начин моћи одговорити од себе одговорност и од својих пак грађана могућу штету.

При даљњу одобрења за пошану и жиропању, — судске пресуде као и пресуде изабраних судова, које су дописане на основу тач. 2. §. 434. грађанског судског поступка и у којима је реч о *Синдрол* а не о *Својина* немају ове важности какве имају стоке на наму и жиропању шуме, те о тога, при пуштању стоке на наму и жиропању у ове шуме треба за њих и за утрине тражити одобрење Министра Нар. Привреде, уз које тражење треба приложити и оверен препис тачице или судске пресуде, на ако се то одобрење добије онда пуштити стоку на наму и жиропању, иначе не

М.

Бројница је било засејано у 1897. години.

У Округу	хектара	привос са 1 хект.	укупан привос	привос у динарима
Ваљевском	488-44	40-50	19.782	204.744
Врањском	223-73	67-50	15.102	90.763

У Округу	хектара	привос са 1 хект.	укупан привос	привос у динарима
Крагујевачком	415-91	57-50	23.915	231.976
Крајинском	287-19	80-00	22.975	169.785
Крушевачком	173-46	55-00	9.485	73.888
Моравском	409-89	131-43	53.872	546.464
Нишком	189-46	57-20	10.837	102.301
Пиротском	166-14	26-70	4.436	27.281
Подрињском	637-19	95-00	60.533	627.727
Подунавском	716-25	87-50	62.672	518.297
Пожегарском	461-81	72-50	33.481	280.236
Рудничком	561-74	85-00	47.728	358.110
Тимочком	205-39	86-57	22.975	192.760
Топличком	228-36	53-23	12.178	64.543
Ужичком	1067-42	33-20	24.764	123.820
Београду	3-77	109-00	378	3.489
Србаја	6.294-85	70-49	425.133	3.716.184

Сочина је било засејано у 1897. години.

У Округу	хектара	привос са 1 хект.	укупан привос	привос у динарима
Ваљевском	1-00	3-25	3	143
Врањском	7-60	3-83	29	454
Крагујев.	0-79	3-25	3	80
Крајинском	70-60	20-25	1.430	42.900
Крушевач.	4-19	7-00	29	761
Моравском	43-44	10-00	434	8.680
Нишком	77-15	9-20	710	11.829
Пиротском	13-79	3-27	45	653
Подрињ.	1-78	15-50	28	1.136
Подунав.	26-34	10-00	263	6.641
Пожегар.	39-23	10-40	409	6.749
Рудничком	6-23	4-00	25	833
Тимочком	104-44	13-50	1.410	38.775
Топличком	0-98	5-00	5	154
Ужичком	0-63	4-00	0.10	3
Београду	0-50	10-00	5	123
Србаја	398-17	8-27	4.828-10	119.914

Дувана је било засејано у 1897. години.

У Округу	хектара	привос са 1 хект.	укупан привос	привос у динарима
Ваљевском	0-28	7-70	2	318
Врањском	95-06	17-20	1.635	259.965
Крагујев.	—	—	—	—
Крајинском	18-91	10-00	189	21.735
Крушевач.	184-08	10-00	1.841	377.405
Моравском	—	—	—	—
Нишком	741-17	48-00	35.576	7.293.080
Пиротском	—	—	—	—
Подунавском	—	—	—	—
Подунав.	0-49	7-90	4	636
Пожегар.	0-04	7-90	0-3	48
Рудничком	0-32	7-90	3	468
Топличком	—	—	—	—
Тимочком	—	—	—	—
Ужичком	92-90	16-00	1.486	231.816
Београду	—	—	—	—
Србаја	4.133-25	14-75	40.736-3	8.185.471

Г Л А С Н И К

Елементарне невође. — Онда, кад је време већ у велико присело да наш пољопривредник види резултате свога мучнога рада, када се падао богатој земљи и берби, за један минут тако рећи, све његово надиње отишло је и распредо се као сапуњана мехур. Елементарне невође лишња су га не само добре земље и бербе, него су уништиле све што је сејао, садио, копао и неговао тако, да сад не види ништа више до голу прву земљу. Онда, куда је пролазио весела деца и цува срца, данас очајно ода и разгледа пустош коју му град за собом остави Његово очајање у толико је веће, што је сада касно да би што год за своју исхрану засејата могао.

Од 8 па до закључно 16 ок. месеца било је града у овим местима: Браготаници, Стануру, Причаљцу, Причевињу, Остружњу и Осладићу среза подгорског. Град је био јак, круша и ване је целој долини крао велику штету. Дале града је било у оштинима: стеновајкој, и Ђупиској окр. крушевачког, лабувачкој среза сово-бањског; Батуру Добрујану, Брду и Паалиграу среза алексиначког; Гредитицу, Травну и Прљивоци среза моравског округа вишког. У срезу бео-палавачког округа пиротског било је града на више места, који је осетне штете нанео: у селима, вотањцима и виноградицама.

У срезу алуковачком а у селима: Царина, Драгодолу, Горњој и Доњој Љубовићу падао је тако јак и крушаи град да су поједина зрна била тежка до пољовине килограма, и све је смљано и уништено тако да ништа остало није. Тако што падао је јак и крушаи град у неким селима среза рањевског да је све уништено те ништа остало није од људске и сточне хране. Вотања и виногради такође су отрешени и омлаћени да их од њих ништа нема. Чак и стоке побожне има која се затекла по пољима без заклона.

Град је штетно још и ова места: Костомлатицу и Срећну до у срезу пољаничком, Аруку у срезу чиниском. А било га је још и у овим срезима: моравског округа пожарачког, драгачевског, тимочког зајачарског и златиборског, и свуда је прилично прао велику штету усевама, вотањцима и виноградицама.

Но сем града за ових седам дана било је и тако плаховитих киша од којих су наводни потоци и реке те се

вода из корита изливала и велику штету нанела усевама, ливадицама и ливањанима. Излао је места у којима је киша падала за свих прошлх седам дана с малим прецидима, те је ометао сваки рад у пољу. Због тога су и откоши стржаниа и свега пронадали у пољу, где се имену могао осушити.

Елементарне невође под нас све су чешије а штете које они собом доведоу готово су непрегледне и неочењиве. Време је крајње да надгледа и то што пре размисли о осушрању летине од елементарних невођа.

Пелеринаво већ удесна је и за сушење воћа.

— Овау већ ми смо описали у 7. броју *Тешака* (стр. 51) од ове године. Њу је набио г. Морич А. Тајтацак трговац из Крушевца ради умрљављања и сушење мекурака и у томе је постаога сјајан успех. Све мекуре, које је откупио од одгајача послао је још пре месец дана од чести у Италију, а од чести у Француску, јер се ова роба у поменутој нећа може потпуно спремити за извоз за 18 до 20 часова, иначе, да се мекураи осуше на начин као што се то обично ради, треба 100 до 180 дана, према томе, да ли је лето сушнице или влажнице. Но што највише задивљава, она је већ прао удесна и за сушење воћа. Наравно, да би се већ за ову потребу имала у неколико изнениги, а на који начин, с тим као да је већ начито већ конструктор г. Пелерину. У Крушевцу, приликом постављања поменуто нећа (позвао је нарочито за то из Италије), на питања: „да ли би се у овој нећи могле сушити шљиве?“ одговорио је: „Могу те још кажи.“ Гледају, да ван подем за ту потребу једну сушницу на сличан начин као што је ова, и верује, да ће шљиве из ње изајати као на суцу сушене.

Поменута већ, прима на један пут 1000 кгр. мекурака, и стаје око 10000 динара.

Идуће године до јаја г. Тајтацак, односно фирме *Фаркић и Анђелковић* знаће још две омаке неће које ће примати по 3000 кгр. мекурака, и тако, Пелерину ће имати прилике, да нас најмање још једном а вероватно и ускуро посети.

КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД

Пољопривредна читанка, за основне и средње школе, издаше школе, Народно А. Ј. Пушчиновић, учитељ. Београд, издаше књигоар В. Валожина, 1899. Цена 1 динар. Стр. 127.

Селане се с таквим се објашњављива и разложива изнет пред Народној Скупштини предлог *закона о народним школама*. Као главна побуда да се догатавши закон о основним школама нећа била је: што школе, омаке какове су, не одговарају потребима живота народног.

Нећемо да испитујемо да ли је и за нашу потребу боља, што су се деца у основним школама, но пређашњем уређењу, товарила оном високог знања, која је за нашога доба била одица велика. Поред многостручности предмета, и програма ових била су тавна, да је школована деца било велико искупу очно за себ. И приликом педагогич већ су признали да се у умов обрапомак претеривало, те је у интересу наравства и будућности ван народе вељало од тог врлина одстајати. Онда је и пољакца намера за преуређење основне наставе, а поглавито — у правцу: да се у школи унесе ефикасна рад. Са овим је велик појам „привреда“ те је по томе и поном правцу дат назив „привредни“ с којим се и пред Народној Представничкој изашло.

Последња овога је, да је пољска привреда, и као предмет и као рад, добила у основним школама ваљано место. Законом су: „пољопривредне поуже“ и „пољска привреда“ унесене међу наставне предмете, а за рад пољопривредни ујемљено је својој школи земљиште. Прописано је *привредно*, како се знају ове поже поделати у школама, али се до потпуног програма, распореда и унутрства за предавање и рад још није дошло.

При свем том, књижевност која има да потпуног обраћавање оне новине у основним школама, воњине да се јавља. Вредни учитељи, који су се до сада такмичили у писиву разних „наозвања привреде“, земљовоња на чак и „хришћанских поужа“, ево их готових и на омаке послу. За њих је потпуно чет повољно. Ови наставе да пољопривредне поуже треба у школи учати из *читанака*; и како има већ таквих читанака на другим језицима, а ту је и покоја домаћа пољопривредна књига, те је онда ствар лако. Мисао, која је са онаком готовошћу приливила у Народној Представничкој, остварије се — читанакама....

Но да прежемо на омену књиге.

Садржина *читанке* може да се подели на: *стручни*

Део: приповетке и песме и хигијенски део. Последњи, — приповетке, песме и хигијенски део — има око 43 страна; или према целој књизи износи око 35%,⁶⁰. У стручном делу говори се: о земљи, копању и орању, а у томе о плугу, ралцима, брањи, дрљачи и ваљку; за тим: о ђубрењу, испуштању земље, сејању, корову и о окопавању, жетви, посеци и вршиди; после, о користи од воћања, обрुकши, копању у унапређењу воћарства, ноуи из семена, каљамљењу, чувању од слабе димом (у приповетки) и о брању и продању воћа; па онда: о виновој дози, рибљању, испитивању земље, сајењу и каљамљењу лозе и пренању; из шумарства — о шуми и подизању шума; из сточарства: о нашој стоци, одбирању и укривању, хрвању, о нацуну и о стајама за стоку. Затим се говори о детаљним и видљивој косици, о ливадама, о пољопривредном баљу. На крају кратки су чланци: о старој и новој косици, свиленој бади, колико вреди тижије гведло, тижије кућаце, корнене и шитне животиње, савршене справе и алати, пољопривредна друштва, пољопривредне установе у Србији, пољопривредна књижевност и о осигурању.

Одредба и ваљни прста земље (стр. 15) непотпуна су и нетачни. У пољопривредној књижевности прсте земље не зову се: кречна земља, глина итд., него: кречуна, глинуша, а глина је механичко-физички саставни део земље орава. Нискини знаци нису наведени за понављање ових прста земља; а без тога поука нема вредности.

Место „*Копате и орате*“ (стр. 16. и 17.) боље је било да је унет наод: обрађивање земље. Одредба ових радова такође је непотпуна.

Сабаја је поука, кад се нека справа осуди а не каже се и чиме се може заменити. Тако о ралцима (стр. 18 и 19) види се, да њом не треба никак ораги, међутим има положаја земљишта, где се она не може заменити обичним плугом. За такве су положаје тако називани *обрчки* плугови, обрчаци, те је требало ове препоручити, а они су у нас пралично познати (нарочито у уличком и рудничком окр.) И о *плугу* нема скоро никакве поуке, која је за почетнике потребна.

Угар (стр. 59) врло је слабо и нестручно изражен. Никакве поуке о том тако најкром раду.

О *трновој брањи* (стр. 22) ваљало је писати као о справу коју не треба употребљавати; — највише још може да буде на месту за кљаче ситног семена. Међутим *др-мачу* је ваљало јаче истаћи као недољудну справу; исто тако и *валок*. О дрљачи је непотпуно, нарочито није истакнута њена важна употреба на ливадама и детаљништа.

Чланак „*Благо у ђубрењу*“ (стр. 24), прличан је. Само је неспуштено да се каже: колико треба да стоји ђубре на ђубришту и како га ваља товариати са ђубриштом. Називни: ништенина, штага, штаљска итд., неумесни су, јер се каже: *осока*, *стаја*, *стајска* (назив овај нисац донајне употребљава, стр. 93).

Да ли се неће унети забуна код деце, кад се у песми *Орању* (стр. 5) каже да је у полу „големо благо... ту закопао“, па се на стр. 24. то исто каже и за ђубре: „У ђубрењу *леви закопао благо*...“

У чланку „*И дрвце се ђубри*“ (стр. 32) говори се чак о фабричним врстама ђубрета и како се оне продају, а није ништа речено о *мешавину* (компосту), ђубрету од живине, па на сваки начин нешто и о ђудским изабацима и о уличном благу. Исто тако могло се више рећи о *песелу*, а додирнути и ђубрење *кречом*.

Испуштање долази редовно као преходна посло обрађивању, а овде је после ђубрета. И тај је чланак слаб, а опис „најпростејег начина“ и нетачан.

Чланак *Земљорадња у Палестини* савршено је непотребан, јер никоу не служи овакав рад за углед. Место тога боље би било да је што год речено о каквом раду из Чешке.

У ваљкој партији о *Сејању* учињене су такође крупне погрешке. — Препоручено је понављање семена у раствор плавог камена, а тај раствор описан је свега са око неколико речи: „На 5 хектограма жита узима се 1 кгр. плавог камена.“ А колико треба узети *воде* на да буде раствор, то је испуштено. Ни један други начин припремања — припаровања — семена за сејање није морао да се напомене, само да је овај један описан како треба. *Мешале семена* такође је слабо, па и погрешно. У *начинима сејања* није казано одређено.

У чланку *Жетви и Косидба* (стр. 49) ваљало је истаћи и већу вредност сламе за хрвање, кад се жито ранје жање. Кад је препоручена употреба косе за кивење, ваљало је колико толико рећи о тој коси, којом се жито може косити.

Не знам зашто су потребна напаса: о *Пиринчу* (стр. 55), *Гајему ширинку* у *Калинуру* (стр. 56). Зар ово „дуњати главу о каљани и носоручу, док се не познаје добро ни домаће говече и коњ“?!

Користи од орава (стр. 57.) нису испуштене. Предмет овај је много занимљивији, те га је требало и испришати обрдаћати.

Пресиравање воћака (стр. 64.) нетачно је изражено. Нико данас не сматра за рационално пресиравати некаљамљење воћке на стално место, на то се не сме заступити ни у онај поучи. Исто тако јака за сађење воћања треба да буде и дубља и шире, но што је овде препоручено.

Кој *Каљамљена воћа* (стр. 65.) није ништа речено о *прбору* за кљамљење. Говори се о лављу и малују каљамља, а нигде се не види, чиме то све ваља радити. То је један ваљан недостатак.

Каљамљење пунољном (стр. 69.) никад не почиње од *априла*, бар не у нас, а у Чешкој још тоже.

Чланак о *Слави и Дому* (стр. 70) боље је изражен, на да је у виду приповетке.

О *Брању и продању воћа* (стр. 75) речено је врло мало, тако као ништа.

О *Ралцину* (стр. 77) такође је непотпуно.

Стаба праска ништева огледа се и код *Сађења* и *каљамљена лозе* (стр. 79), кад види да се на зредо каљани лоза: „у јесен, зим и у пролеће.“ Готово исто је тако погрешно и кад се каже за зелено каљамљење да се ради: „кад је лоза зелена (у пролеће и преко лета).“

Чланак из *Сточарства* слабо су у опште и непотребни. Међу *Иштетима животињама* (стр. 111) сасвим су изостави — *детвори*, чиме гусовине праве огромне штете пољској приреди. У чланку *Кољико вреди тижије гведло* (стр. 105) спомињу се, као иштетне, „гусенице и бувице“, али је овде место било навести бар главније прсте.

У *читанци* овој нема ништа из *градинарства* и о *ношу*, на да су оне гласе заступљене у свакој школској баити.

Закључујемо. — Поред онога што смо у почетку у опште рекли о појази ове књиге, налазимо, да ова са *овим* погрешкама и са оваквом непотпуношћу није требала да се даје у руке омладини. — Ђ.

За изврšenje овога програма да се изабере приређивачки одбор — Одбор усвоји овај предložени програм у целини.

У приређивачки одбор изабра: г.г. Рашу Милошевића, председника, Благоја Тодоровића благајника, Нају Тодоровића, Јивку Шоковић, Милоша Хаџи Поповића и Милутина М. Јовановића секретара с тим да протчи штале о дознама и о свему шта буде потребно нашоа, на да поднесе своје мишљење.

106. Одбор за утакмице итд. налази да се у овој години могу приредити само утакмице путова за орање, дрваца и њалкаа. С тога предлаже да ове утакмице овакоа програм:

1. Да се утакмице приреде у Товчидерт од 14. септ. о. г. на док буде потребно под овим условима:

1. Првао на такмичења да имају ови мајстори, који се баве израђивањем горе речених пољопривредних справа одде у земљи.

2. Сви делови ових справа, у колико је то, према њиховој конструкцији, могуће поставити, да буду ручна израда из радионице такмичара — мајстора.

3. Награђени такмичар, дужан је дати Друштву писмено обавезу, да ће се и у будуће бавити израђивањем ових справа за које је награђен омаке исте доброте, као што су ове, за које је и награђен.

II. Такмичења да се изврше аки се до конца августа пријави најмање по три такмичара за сваку групу справа ва по се.

III. Пријаве да се могу примати само до конца авг. оп. год. У пријавима сваки такмичар да тачно и одређено означи:

- а. Име и презиме;
- б. Место становања (где израђује справе);
- в. Је ли путг (ако ово пријављује) за тешице, лаке или брдске земље;
- г. Тежину справе;
- д. Од каквог су материјала поједини делови;
- е. Цена справе;
- ж. Је ли за продају;
- з. Знам — жиг мајстора такмичара;
- з. Од кад се такмичар занима израдом пријављених справа;
- и. Је ли срески поданин;
- ј. Колико је приближно таконих справа израдио, а колико би од сада могло израђивати;
- к. Пристаје ли на услове под 3. вод којима се утакмица приређује;

IV. Оцену да изврше оцењивачки суд Српског Пољопривредног Друштва. Оцена да се изврши за плуговне на дубини орања од 15 — 25 см а са оабором на материјалу, конструкцију; тежину, употребљивост и руковање, правалност орања и потребу запрекну снагу; а за дрваце и њалке на правалност и чистоту рада.

- V. Награде да буду:
- За плуговне да тешице земље;
- За плуговне за лаке земље;
- За брдске плуговне;
- За дрваце, и
- За њалкове.

Награђенима да се издају и *Уверена* о добишевој награди. Пренос справа отуд и одовд да буде о Друштвеном триопу и то само једнапут или двапут од ва које станице, а пренос свим до станице да спос дотични такмичар — Одбор усвоји овај програм с тим да се умолн г. Министар Народне Привреде, да за овај циљ из средстава којима располаже, одреди помоћ.

Према томе, ако г. Министар одреди изјаву помоћ, и према суни коју буде одредио, да се одреде награде.

107. Чита се писмо г. Министра Народне Привреде Збр. 2416, од 11 маја тек. године, којим позива Друштво да приступи образовању Подружнице за околину Београда срез израђивачи, у циљу унапређења грађанарства, живиљивости, масовности и *вољарства* — Одбор јеноји предлог г. Председника, да се за сада позове из омакове неколико виђенијих људи на предлозиа саставан, и нешта могућност остварења оне жеље г. Министрове, а потом да се сазове збор за образовање Подружнице, коју би Друштво помагало и упућивало у раду на унапређењу грађанарства, живиљиварства, масовности и *вољарства*.

108. По резултату уредина о награди радова штампањих у 17 — 26 броју *Тежика* од ове год. — Одбор одреди награде.

109. На предлог г. Благоја Д. Тодоровића благајника Друштвеног о повољној избору подружника: женске и осталих, да се подружницима члановима добротворима, уземљачима и почасним издају повоље Друштвене — Одбор реши да се подружницима издају за њихе добротворне, уземљаче и почасне издацие Друштвене *Повоље* по тако, да се на њиха смисли која их Подружника даје и да се за сваку *Повољу* издати такса коштања од два динара од Подружнице.

110. На предлог г. Благоја Д. Тодоровића, да се г.г. резидентима, за оцењивање списа поднесених Друштву, одреде награде — Одбор одреди свакоме по 40 динара у ише награде.

ОБЗНАМЕ

Уредништво *Тежика*, *Пољоприво*, *Календара* и *Пољоприво*, *Гласника* налази се у дому Српског Пољопривредног Друштва, Некањина улица бр. 11.

Уредника *Тежика* и *Пољопривредног Календара* у уредништву је сваког радног дана од 5—7 часова послан а недељом и празничкој од 11—12 часова пре подне.

Уредник *Пољопривредног Гласника* у уредништву је сваке среде од 5—7 часова по подне.

Седишце *Књижевног Одбора* држе се сваке среде од 5 часова по подне, у Друштвеном доху.

Сви радови, најбољени било *Тежика*, било *Пољопривредног Календара* или *Пољопривредног Гласника* пишу се уиек *Срп. Пољопривредног Друштва* које их пријма, у списак завода и по списку предаје уреднику коме припадају.

ЦЕНА МАЉИМ ОГЛАСИМА: Од четврт врсте од једног ступца по 10 кара дна; од осталих врстуних таблица по 15 кара од врсте од ступца.

Већак огласаја од екее стране 20 динара (10 сор. а. в.), оола стране 10 дна. (5 сор.) четврт стране 3 динара (250 сор.).

Поред тога за свако оглашавање по 30 пара дна. државне таксе.

За оглашавање ише пута 10 од 100 јединице.

Преглед 31. броја *Тежика*: Удружење за извоз и прерађивање воће. — О сушењу њива. — Вавила. — *Белешке*. — *Гласник*. — Друштвени и подружнички послови. — *Обзнаме*. — *Цена огласаја*.

A kad znamo kako da beremo, onda treba znati i kad da beremo. Voće valja brati samo onda kad je dobro zrelo. Jabučasto voće je zrelo, kad je seme u plodu crno i ako se lako od drveta odvajaju, a voće jesenje bude još i žućkasto ili crvenkasto.

Kontinuirano voće je priprelo za berbu, kad je meso omeškalo i kad se takođe od drveta lako odvajaju.

Ne valja brati voće po kinemotnom principu, jer ovako obrano brzo trune naročito kad je u gomilama. Prvim voće treba odmah odvojiti za drugu upotrebu a ne za prodaju. Svi toga treba posle berbe voće sortirati, i to najbolje i najkрупније odvojiti od srednjeg i sitnijeg, jer više dobijamo bolje cene. A veš мешати pokazano sa levcim i zdravim voćem i tim ubijati cenu i levcu — nema smisla.

Znajući voće ne treba brati rano u jenu, no treba prihvatiti do polovine oktobra, a nikad ne brati ga ranije, sem u slučaju ako bi se pojavili mrazovi ili svet iznenada. Kao pravilo u ovom slučaju treba da valja da voće ne treba brati dok listne ne počnu opadati, jer dokle na drvetu ima listna, voće još raste i sazreva. Obrano voće nezrelo, usporo uvene, smeđura se i bude neukusno. Što duže ostane voće na drvetu to bolje sazri, i u toliko je bolje i — skuplje.

A. Čelaba.

СОРТИРАЊЕ ШЉИВА И СПРАВЕ ЗА ТО

U nas neć imati na povoljne mesta tako velikih trijера за сортирање сирових шљива, али нова нити се на то помислило да треба сортирати и сирове шљиве. А ово је за нас пронаоште врло важан посао.

О овоме послу, кад ипак раније било, барем сада треба повести речи, те да се може справа или решети за

сортирање зелених шљива набавити пре но што опогодишње сушење отпочне. А оне године шљива ће сазревање шљива пре и брже но што се раније мислило. Зато и треба са набавном прибором позгурити.

Најважнији је разлог за сортирање сирових шљива тај што се само тако могу одвојити ситуије шљиве које треба бацити у воду за ранију или казан за пекмеце. Познато је да се суве шљиве плавају по крупноћи, и то тако, да оне које су крупније и којих мањи број иде у пола килограма плавају се данут и петну сукупне но оне ситуије којих има по 100 и 120 у пола килограма. Зато и треба ове шљиве сушити које се боље плавају и за које се највећа цена може добити.

Други је разлог сортирању сирових шљива тај, што се шљиве једнаке крупноће подједнако суше те не треба при подбиралу сваки час кадети лесе, јер се тим послом дануби и много тонлаоте узалуд губи и шљива „повраћају“ у влази те дуже остају у ситуици.

Трећи је разлог тај, што се само ова роба која је тако по крупноћи пречишћења носи на тргове, а тиме уштеђује се на превозу јер се она која је ситуија и која би само убијала цену крупније робе никако и не појављује.

Корисно је, и ради се и сортирање сувих шљива, и отуда постигнуће користити ису мале, али бесумне време је да се и овоме сортирању сирових шљива узмаче она пакља коју оно засадује према користи што отуда долази.

Какав има у овиме справа за сортирање и како оне раде?

И овде као и свуда у оскудици прибора и новца да се купи боља справа довија се свет како ко може те шљиве по крупноћи одваја.

Тако једин начинче мреже неистовне од кавапа на кроз њих пропуштају те ситуије шљиве пропадају, а крупније се преко тих мрежа свотраћају у подметнуће корпе. Други граде решети од какавних жлица са отворима равне ширине.

Код једних справа удешен је нарочити прибор за трешање и дрмање тих решета; код Других то дрмање ради подвајања шљива врши се рукама гт.

Ми ћемо и левичи сликма олакшати угованавање тих справа и начини рада. А ставићемо и цене и но цене друге

ПОДЛИСТАК

СА ИСПИТА

ЈЕДНЕ ЧЕШКЕ ПРОДУКЦИЈЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ШКОЛЕ

Једнога дана нарта месеца год. 1895. позва ме школски надзорник г. Подхјајни, да одемо у једно село неколико сахата далеко од Прага. Видећете, рече ми, сем основне школе и другу једну нову школу, која је тако тек ове године отворена. Кад ми још каза да је то продужена пољопривредна школа и да је тога дана испит у њој, заинтересовано ме је још више. Неколико сличних пољопривредних школа већ сам докле био видео, а сад ми се дала прилика да будем на испиту, да видим резултат такве једне школе. И бејаш овом љубавном човеку врло захвални.

Нама се придружи и учитељ г. Либични такође врло љубаван човек, који онда беше секретар великог патриотског друштва „Срединне чешке школске матице“.

Седосмо у јутру на железану и за пола сахата бесмо у Брчи. Тек што побосмо мало пешке, кад нас спрете ајдкер који беше послао г. надзорнику управник једног добра на обилжњег сада. На којима стигосмо у село једно на ручак, а по ручку се хрестосмо даље. У 1½ бесмо у селу Јасевнице. Одмах одосмо школи. Тамо нас је чекало пуно ђака, који беху дошли на испит своје нове пољопривредне школе.

С ђакина и синама савуљенима људима одосмо право у школу. Надзорник прво био на гроб бив. председника пољопривредног Друштва овог округа, који беше умро пре кратког времена. Пошто по том одстојасмо у дрини молествајне, на крају кога се отпела химна, вратисмо се у школу, где одмах нас испит.

Као што рекох ово беше продужна пољопривредна школа, отворена тек ове године. Предвања су у њој држали два учитеља одавашне основне школе; часови су држали у аграри остопне школе вечером, правником до подне а средом и суботом по подне. Вака беше 26, са севски мајдаци од 18—25 година. Сви беху добро обучени, а неколицина њих знаху и дрешне сатоне. Седмама беше 90—100.

Ово, што не бих знао ни у овим влашним школама, које постоје 10, 29 година, надах у овој повој тим у њу ступих. Сиду околу видео сам наставна средства ове лоне пољопривредне школе, као збирку кита јазних пративрешних на дрвоу картону, слику ливацских трава, слику болести крошњава, слику пријатеља и непријатеља воћа, слику болести пшенице, слику делова кољског тепа, жиније идр. Ово беху маком слике кривониче, али сем њих и учитељи су направили слике одвојљивања земљишта идр. неке; прибори су збирку универала важних за земљорадњу, (којим се ђубри или поправља земља или од којих постоје земља испадана), око 50—60 еланица раног семенја и неколико таблица на којима је исписано какав је и колики хемијски састав пога увева и т. под.

И ако ово беше нова школа, вена јачка књижица

податке који mogu biti potrebni. No besumnje su najvrednija ona rešenja koja parašuje Lazar Jonovič, fabrikant sata po 8 i po dinara komad. A tako isto, po kalendaru g. Tadža, poslanika iz Žubovca, parašuje jedan sedak iz okoline takva rešenja sa čijim su radom zadovoljni. Ona rešenja moraju se rukama držati te da izašnje izopredaju nam da se prevo visokih otvora pređu. Ili potrebni ovladavane mora udelašati svaki sebi, preme mestu i sredstvima koja ima pri ruci. Kad se rešenje utvrdi na stovnicima i podmeću posebne korice, na rukama izlaza napretna i drvaše rešenja ovdje ho se sortirane priniti dosta brzo i lako.

Za sortirane suvih šilava veš su trgovci nabavljali mnogo savršenije sprave; a za velike količine koje prelaze preko ruku trgovaca sa stvima šilavama, to se može isplati i ako su nešto skuplje.

Prvi pronalazak u prašavlju trijera za sortirane šilava učinio je neki Felaks (M. Félix de Castelmoron). On je načinio spiralu od izbušenog pleksa, koji je tako utvrdjen, da se može pokretati tako-amo kao pri sejanju brašna. Metaljuhi pleksove, na kojima su izbušeni otvori razne veličine mogla su se dobiti razne sorte, kao što je to zahtevala trgovina. No pri svoje suve šilave prolazevi kroz ruvo zadržavaju ih, to se vremenom i taj posao oteža i uspori.

Da bi se ova neugoda otklonila načinio se jedno drveno berčino koje je zadrživeno rešetkom, na kojoj su otvori ili petlje udane preda ovoj kružnoj šilavi koju željno nadvojiti. Četiri mala točka i dve гвозде leveg ovog pose ovu napravu tako, da se ona može kretati tako-amo. Kad čovek ima nekoliko takvih berčina jednaka nečacima no s petlama razne širine pri dnu odje može vrlo lako i na prost namir radeti na izmenično, da šilave potpuno sortira. Samo valja da je u toj ceđi rešetka sasvim tačno udanešna, jer mala razlika u petlama na preči ovo iznadjava.

Još prostaje sortiraču se šilave trijerom nekoga Trufela (La trièrie de M. Truffel, de Miramont, Lot et Garonne).

Ova sprava sastoji se iz jednog četvrtastog berčina, koje leži na 4 nožice. U ovom berčinu utvrdi se iznutra

veš mlađane 45 kila, jer u Čешkoj ne samo škole nego gotovo sva uprava, čim se otvori, odmah se postara da ima i svoju kavljanju.

Na drugoj strani bili su žacni radnici: vremenom vešbača, računaše i prtaše. Od imenikih vešbača sviaki je žak imao: pisma, nože, domne karte, gnutnice, račune, menice, priznanice itd. Sve ono što mu u životu treba da naprave i onako kako je u to upotrebi. Za ovakva računa vešbača ima naravno hitalavnih lista menica, računa i dr. Istog oblika kao i one koje su jačno upotrebi, samo se bojim ili drugom hartijom razlikuju od istih značajnih lista.

Na sredini zida беше слава скоро зградог председника пољопривредног Друштва, нов. Пароубца, који је много учинио за пољопривредног окупруга и чијим поздрављем се ова школа и отворила.

Kad сви u školu ušohu, prvo predsednik oštinje pozdravi goste i zahvali im što su posetili ovu našu školu. Zatim misao poče.

Posho su žaci ispitani iz računa i geometrijskog merenja i proračunavanja, predzue drugi učitelj daшта iz računarstva. Pitao je o hrastu bila ka u žubretu. Tu se umeta g. nadvojnik da pitu, a u to mu i sam u kratko istaeo nakost žubrišta i žubreša zaprijujujti imze, da se poslaše napad je koji zemljoradnik no tome, kako ju je žubrište. Pogledaj ju žubrište, na hem znati kakav je to poљопривредnik i domalini, reče g. nadvojnik. On to reče žacima, ali to slušanje i oih 100 seljaka.

kojih kapihka drugo berčino, koje se u prvom komotno pretati može i koje ima ramove predstave žacima metalnim. Na dve unutarje strane prvoga berčina utvrđena su jedan preda drugim dva četvrtasta sedera. Pomoću ovih sedera olakšava se kretanje tako-amo, koje se proizvodi rukom na ručnicima, što je za taj čvč u ovom unutarjem berčinu utvrđena. Rešetka za sortirane šilave jednaka za sve ramove, no su uzla na pregradi jednoga kraja trijerovog, a sve šira što bliže drugome kraju. Pregrade su nametšene odnogo na unutarjem četvortougao-

niku u berčino od rešetaka privreznata su za njih šarčinjača za berčino, oko kojih se mogu lako pokretati, a one šilave koje ne proslaju, tim povratem rešetaka preruče se u susedu pregradu i tu dalje sortiraju. Broj pregrada može se umalovati ili umaliti broj ramova — sve preme tome koliko se ima dnošo paraširati i na koliko sorti izdajati.

Eto kako aparat radi. Najpre se metu šilave na prvu pregradu na uznu rešetku; najstiježe šilave proslaju, čim se četvortougao nože drvači. Na taj način dođajmo

U daljem ispitivanju naročito je pomenuto kako je poљопривредniku jedna od prvih potreba u kući, svet, no kom ho vreme tačno znati i tačan u ometu biti. Dalje se istae da je poљопривредniku tačno potreba da ima uza se svoj beleženik, te da zabeleži i proučava kad šta treba. Stupajuju ovo, da sam se bođao da mene ne zanima ko: kako je onako kad nas gde na sve paronike kuće nema sata i gde se vreme meri onako od prizivne i gde se mesto beleženika još u radom reče.

Posho se ispitao žaci i o drugim što su učinili onako samo u glavnom, pože jedan mladik i staeo deklamatorski govoriti podula glasom iz njihove poљопривredne čitanje o Krosucima, koji je bio sedak otrebat, predusređevaj i vraditi na je svoje omladine došeraj u uređio tako, da je ono danas najbolje u Čешkoj. Tome čoveku podičati je spomenik u selu njegovu, a rad njegov ušao je u čitavku poљопривrednu.

Zatim još dva žaka ispitano tako isto drugo članice o drugim zaslužnim ljudima za poљопривrednu.

Posle onoga ustade jedan žak na se okrete nama i starješinama oštinje, te pozdraviju rukom na sluku poљопривredne predsednika poљопривrednog Друштва, darivnjim glasom zamol, da im se dozvoli da čuvaju kao spomenik taj spomen na žaka. Beše vrlo diranje trećutak sludnata tako odavno noštolavni zaslužnjim ljudima. Još više dirnu osećana nama, kad ustade g. nadvojnik i kad nože rešati zaslužue toga čoveka i preporučivati seljanima da kao znamenit čuvaju i održavaju ovu školu, u spomen osnivačoa žena, poљопривrednik Paroубца.

прву класу (најстваријих) шљана. Затим потоку шарни прикованих за горњу површну преграду, пренесе се решета ка заоставишним шљанама на њој, што иду кроз решетку прве преграде пронасе, и тиме ће се шљаве изручити на другу најлашку преграду. После тога настала се радна, као и у првом случају. Пошто се сврши ово издвајање добићемо две категорије шљана, које пронадују у горње подметнуте испод тријера. Произлавајући радњу на тај начин, док прве шљаве бачене у тријер досу до последње преграде најдобијемо их потајно и сортирати по крупноћи. Тријер је тако досеко, као што се види, да у један нах издиже све категорије шљана, које трговина захтева. Ово је напредак огроман. Судује на утакмици у Ажеву 1879. г. досудило су му златну медаљу за овај диван проналазак.

Ова справа у Француској купљена је доскуно; но је тако преста да се у нас може начинати за 120—180 динара.

По препоруци *J. Брунјејера*, који је ову, као и ову првашњу описо и по коме се оно на јавност изниси, треба Тријеро справу од времена водон и криол или сулфуром испрати, па ће радити брже и боље.

Сортирање пештавским тријером.

Код наших трговаца са сувим шљанама ради се од некое времена тријером, који у три сорте сортира шљаве и који је начинен и ради у свему као нека ветровача. На њему се налази један кош (левак), у који се спајају шљаве, што ће се сортирати и два коша наменена решета, која су вељубоом под углом постављена. Шљаве се из коша пронају на решета, која се ставе у дрмине, на једне — крупније — пређу преко решета и падају у подметнуту котарицу; друге пронаду на оно доње решето, где се тако исто издиже: на оне — крупније — које пређу (то је трећа класа).

Дрмине се производе рукуницом, која се у вртну покреће.

Пештавски тријер има 4 резервна решета, од којих само 2 раде, а 2 су за резерву, али кад би се хтеле шљаве у више сората издати.

Београдски трговци обично раде тако, да се шљаве које се из коша пронасе и на прво косо положено решето

дођу одма у две гомале издиже једне, које пронаду на доње решето (Бр. 2) и друге, које не могу да пронаду (Бр. 1) но које се претоварују и у подметнуту корпу упадају.

Од шљана, које кроз прво решето пронаду, могли би још и даље сорте добити, кад би хтели, но обично се удесе ова решета и тако се ради шљам, да кроз друго ништа не пронаде, но се само преко њега претоварују и у подметнуту корпу хлају.

За брзи рад овим тријером потребно је 5 људи који се овако на послу распореде:

Један доноси у корну шљаве и сипа их у кош;

Други окреће токар, којим се ради одност решета;

Трећи руком гња шљаве преко решета, да лакше и брже пронадујемо оне које су ситније;

Четврти односи крупније шљаве које су прешле преко првог решета;

Пети прима у засебну корпу ситније, шљаве које су преко другог решета прешле, и њих односи на своје место.

На дан могу да се претовару и сортирају пештавским тријером око 100 метрицата.

Овакв гњидна при раду долазила је од шљана крупнијих преко првог решета између 90—100 у нола шља; а од ситних од 110—120 у више.

Но из многих крајева, нарочито на Јарисовоци, Страри и других места од вештијих људи измакао су и тако шљаве, којих није више од 70 шља у нола шља.

Рад овим тријером није заметан. А кад се сваки дан у подне и у вече кожрим сулфуром или влажном криол решета, онда иде посао њеном лакше.

Овај тријер при раду издиже у исто доба и све љубе шљаве, земљу и итељке од шљана. Све то пронада кроз оба решета на једно место, на једну гомилу, и може се у подметнуту корпу ухапати и шљаве на тај начин лако очистити. На сваки начин, кад би се и трећа сорта шљана издијавала кроз доње решето, онда би мишом са том сортом шљана и горе моменту предмети пронади.

Покрај тога овим тријером а помоћу удешених решета, могу се и други предмети сортирати и по крупноћи издијавати. Тако нпр. ораси, дошвици, пасуљ, боб итд. Тријер стаје око 180 динара а тежина му је 175 кграна.

погугне главе и у нисли удубен. Мислио сам: у овој земљи пољопривредници су тако далеко измакао од нашег сељака, сваки је довољно упућен у рационално обрађивању земље и гадковану; школа пољопривредних имају од сваке врсте: виших, средњих, нижих и оваких продукања, а онег ето како г. надзорник воли како је све то мало, како треба много више и ето како овај народ сам оваке школе подиже и одржава, јер за ову школу скупило се око 100—150 еор. од округа, од пољопривредног друштва и од оштинце, на је све то било довољно да се почне и овако лепо нова школа отвори.... А ми у Србији, ниш' оваких школа имају, ниш' их држава подиже, ниш' их сами привредници умеју заснијати, ниш' коме тако што на њима долази.

Још бих тако времичао, да ме не прециде глас г. надзорника, који ме је већ тражио.

Прошло је већ дораста од овог, што испричах, а мени је још живо пред очима савка ових љака и сељака, оне школе и њених ученика. Оно интересовање, оно старане да се младеж научи, научи и упути што више и боље у послу пољопривредног заслужује да га онде понемах не би ли се и код нас ко год сетно да оном следаје и на сличном послу отпочне бар што год радити.

Д. Ј. И.

Враћајући се са овог ишита и оног скупа, ја бејаш мустио г. надзорника да иде напред са сељацима, који га окружише и с њим о свачем разговараху; а ја заостадох

Француски тријер биће погодан за нашег произвођача, који својом домаћом чељади узгред сортирање врши испред саме суннице. За тај циљ, може да се начини врло прост и јевтин тријер са два решета.

Кад се жеде слање издвајати у више од 2—3 класе као што се ивр. у Француској ради где се у један нах 8—10 класа добија, онда има овај француски тријер ту добру страну, што далеко лакше може тај већи број класа по крупноћи да издвоји, но пентанска.

ПОДИЗАЊЕ ВИНОГРАДА НА ЖИВИХ ПЕСКОВИМА

25 броју „Тешака“ изашао је један чланак о горњем предмету. Како је ово питање врло важно то мислим и ја да коју о томе речем и тај чланак у неколико дописима.

У срезу рамеском општина пожарничарског и кључком општинском налази се 2000—4000 хектара под живим песком. Како је ово земљиште за сада од врло нежитне користа, шта више и од штете, јер оно како је сада даје само могућности да се и друга врхатна земља све више и више засипа и тако да још више штете наноси. Да оно леба било потребно је, при свему, сретнути даље ширење живих пескова, а ону земљу која је сада под живим песком учинити да даје што више користа. Као што је у горњем чланку приложено песковита земљишта имају ту добру особину, да су према филозофи „иуна.“ Она је особина

добро дошла да се на тим песковима подижу виногради од домаће, неваземељне дозе.

Ја сам испитао 20 разних живих пескова из горе наведених срезова, а из општина села Костолца, Корбова, Куења, Пожежене, Вајуге, Затоке, Мале Врбине, Рава, Кладова и В. Градишта. Сви они пескови имају 91—99% песка разне крупноће а највише од пречника 0.2—0.5 мм. (53—89%). Што се тиче ранијих материја, неки су тако добри, да се могу и са обичном земљом користити. Таки су пескови на пример из деонице села Затоке, утрине Костола, деонице села Вајуге, Дражино земљиште „Чаир“ (код Кладова), деонице класовске и појединачна села Куења. Неки пескови су пак доста слаби, што се ранијих материја тиче, таво ивр. појединачна села Пожежене, утрине Корбоваке, утрине В. Градишта и утрине села Куења.

Да није само тога ераза да на живим песковима може доза да усена, види се и из тога, што на неким од тих пескова постоје виногради већ 7 година. Ја сам анализирао неколико вина са тих винограда и нашао да су некако не само добра, по шта више и изврсна како по хемиском саставу, тако и по укусу. На још кад се узме да су то била вина из прошле, по виноградну врло лоше године, а сем тога познато је, да младци винограда не дају у опште вино најбоље квалитете, то се може рећи, да су живи пескови погодни за успољаве донаше дозе и да дају добро вино и да ће се у будуће његова квалитета и побољшати.

Истина нека су жива била доста слаба и не најбоље укуса, али то се дешава и са Другим виноградима.

Ево тих анализа:

АНАЛИЗА ВИНА СА ЖИВИХ ПЕСКОВА

				алкохол г/л ^о , на 15° С	киселина	сахароза	титр. киселина као 1% раствора	општа киселина	титр. киселина као 1% раствора	титр. киселина као 1% раствора
1	Бело 1898	Домаћа доза	Н. Панћ Вајуга	7.50	1.350	0.347	0.696	0.372	0.442	4.75
2	Прво 1898	"	Н. Панћ "	10.20	1.880	0.429	0.645	0.104	0.342	12.40
3	Прво 1898	"	С. Аранђеловић "	9.40	1.990	0.544	0.504	0.122	0.271	9.00
4	Прво 1898	"	Ј. Станојевић "	8.40	1.750	0.416	0.732	0.250	0.244	6.04
5	Бело 1898	"	П. Прозакић "	11.25	1.94	0.653	0.560	0.111	0.186	4.42
6	Прво 1898	"	П. Сераћ "	10.40	2.67	0.567	0.500	0.097	0.209	5.20
7	Бело 1898	Садарка	Винод. Вођар, класола	10.00	1.83	0.561	0.750	0.169	0.184	3.92
8	Прво 1898	Садарка	" " "	10.70	1.86	0.414	0.690	0.308	0.290	6.50
9	Прво 1898	Прокупац	" " "	10.85	2.01	0.389	0.993	0.245	0.309	8.79
10	Прво 1898	Зачинак	" " "	10.25	2.49	0.566	0.642	0.121	0.304	8.17
11	Прво 1898	Домаћа доза	" " "	10.65	2.21	—	0.774	0.291	0.238	7.28

Из виноделијске хемије и огледно стањиве 14. јула 1899 год.

Милан Ј. Вајић.

АНАЛИЗА ГРОЖЂА

Грожда године извршио сам у од. пољопривредној хемиској и огледној станици анализе неколих врста грожда. Грожда сам добио из лозног расадника у Смедереву и Нишу и од италијанских средина десковачког из Лесковца. Грожда сам сам умуљао и пресоао и тако добиошну шпору аналисао.

Као што је познато прошла година дала је грожда доста слабо шећером, што су и моје анализе потврдиле.

Држим, да неће бити на одмет, ако ове моје истине недогодишње анализе саопштим, у толико пре што мислим у будуће, што је могуће више анализа грожда да предузмем.

Анализео сам:

1. <i>Плодина из Смедерева.</i>	
специфична тежина шпоре	1.9652
шећер	13.29%
киселина	0.540
пепео	0.276
алкалитет пенеда	1.96
фосфорна киселина	0.9226
2. <i>Плодина из Ниша.</i>	
специфична тежина	1.9674
шећер	13.85
киселина	0.513
пепео	0.219
алкалитет пенеда	2.66
фосфорна киселина	0.0156
3. <i>Смедерска из Смедерева</i>	
специфична тежина	1.9700
шећер	15.41
киселина	0.922
пепео	0.246
алкалитет пенеда	2.22
фосфорна киселина	0.0178
4. <i>Смедерска из Ниша</i>	
специфична тежина	1.9681
шећер	15.13
киселина	0.807
пепео	0.217
алкалитет пенеда	2.78
фосфорна киселина	0.0147
стреша	0.550

5. <i>Прокунат из Ниша</i>	
специфична тежина	1.9818
шећер	16.66
киселина	0.885
пепео	0.347
алкалитет пенеда	3.73
фосфорна киселина	0.0153
стреша	0.573

6. <i>Прокунат из Лесковца</i>	
специфична тежина	1.9827
шећер	16.73
киселина	0.799
пепео	0.485
алкалитет пенеда	4.58
фосфорна киселина	0.0345

7. <i>Донка из Лесковца</i>	
специфична тежина шпоре	1.9796
шећер	16.52
киселина	0.319
пепео	0.469
алкалитет пенеда	4.64
фосфорна киселина	0.0236

8. <i>Гривсина (белана) из Лесковца</i>	
специфична тежина шпоре	1.9764
шећер	16.42
киселина	0.379
пепео	0.406
алкалитет пенеда	3.84
фосфорна киселина	0.0320

9. <i>Отело из Ниша</i>	
специфична тежина шпоре	1.9874
шећер	17.96
пепео	0.656
алкалитет пенеда	4.50
фосфорна киселина	0.0409

Киселину код Отела није било могуће одредити. Јер шпору беше тако интензивно црне боје, да није било могуће разликовати је од лугура.

Као што се из анализе види, кад не узмемо у обзир Отело, највише су шећера а најмање киселине прокунат, Смедерска је имала мало шећера а највише киселине. Најмање шећера имала је плодина.

М. Ј. Бајаћ.

Б Е Л Е Ш К Е

Гора за дожаку потребу у срезу: лесковачком (крушевачког округа); прокупатском (толинског округа); јадричком (подрињског округа); и калчерском (рудничког округа) 1. *Лесковачки срез.* — Од 1. Новембра 1898. до 1. Априла 1899. године издато је 4 шумске објаве, по којима је осечено:

18	букових дрвета од	51—60
2	"	61—70
15	"	71—80
1	"	81—90
2	"	91—100 сантимет. у пречнику

На име таксе наплаћено је у корист шумског фонда 195 динара.

Бесплатне сече није било.

2. *Томински срез.* — Издато 131 објавна по којима је осечено и то:

а) по такси:

12	букових дрвета од	6—10
1	"	21—30
2	"	31—40
252	"	41—50
7	"	51—60 сантиметара у пречнику;

— На име таксе добијено је 79240 динара.

б) бесплатно:

30	букових дрвета од	21—30
38	"	41—50
11	"	51—60 сантиметара у пречнику.

3. *Расински срџ.* — Издато је 215 шумских објав, по којима је осецено:

а) по такси:

34 бубових дрвета од	41—50
80 " " "	51—60
2 " " "	61—70
7 " " "	71—80
14 растових здравих дрвета	51—60
6 " " " од	61—70
4 " " " " "	71—80
1 " " " " "	81—90
4 растов. дрвета улопа здравих	51—60 сантиметара у

пречнику дебелих.

На име таксе плаћено је у корист шумског фонда 672 динара.

б) бесплатно:

80 бубова дрвета од	41—50
218 " " " "	51—60 сантиметара у пречнику
и 205 кубних метара дрва за коришћење.	

Г. Министар Нар. Привреде изволао је одобрити, да се у складу чишћења државних шума у срезу расинском, могу дашта дозволити за севу сухе горе која по земљи лежи и искорутна, и преко лета и то оних лица, која за гору плаће таксу одређену *ценовиком*.

Ова лица, која би имала потребе, да ове пладе узимају из државних шума, имају се обратити окружном шумару у Брунену, који ће их одвести у шуму и показати где им се шта може за севу одобрити. Ако се дотичног лица смуди, да узме гору, коју му је шумар показао он ће од шумара узети белешку о количини потребе му сухе горе, а у којој белешци треба да буде означено врста шумског дрвећа и пречник у сантиметрима. Са овом белешком дотично лице обратити се срезом начелнику, коме ће таксу платити и узети прописану шумску објаву са којом ће се по ново јавити окружном шумару те да му овај дозволи севу и извоз плаћене горе.

4. *Прокупањски срџ.* — Издато је 1400 шумских објав по којима је осецено:

а) по такси:

461 бубова дрвета од	41—50
645 " " "	51—60
7 " " "	61—70
3 растова " "	31—40
18 " " "	41—50
175 растово дрво	51—60 и
29 " " " од	61—70 сантиметара у пречнику
дебелих, и 1560 кубних метара, 9 (волонских) кола (са 2	
вола) и 490 товара (на коњу или магацину) дрва од сухе	
горе која по земљи лежи и искорутна.	

На име таксе плаћено је у корист шумског фонда 7925 динара.

б) бесплатно:

89 бубова дрвета од	41—50
289 " " " "	51—60 сантиметара у пречнику
дебелих; 105 кубних метара, и 10 вола дрва за коришћење.	

5. *Јадрански срџ.* — Издато је 12 шумских објав по којима је осецено.

а) по такси:

10 кубних метара дрва за коришћење.	
На име таксе плаћено је 5 динара.	

б) бесплатно:

110 кубних метара дрва за коришћење, — од сухе по земљи лежеће горе и искорутна.

6. *Кавчерски срџ.* — Од 1. Новембра 1898. до 1. Априла 1899. године издато је 365 шумских објав, по којима је осецено, и то:

а) по такси:

4 граничена дрвета од	41—50
49 бубових дрвета од	51—60 сантиметара; и
70 кубних метара дрва за коришћење.	
— На име таксе плаћено је у корист шумског фонда 26540 динара.	

б) бесплатно:

443 " " "	51—60
28 " " "	61—70
2 " " "	71—80 сантиметара у пречнику

дебелих; и

500 кубних метара дрва за коришћење, — од сухе горе која по земљи лежи и искорутна. М.

Шта вреди јаја као храна! — Кад је реч о јајима као храни, онда се након мисли на тичина, и то нарочито на *кокошија јаја*. Просечна тежина кокошијег јајета износи 52 грама. Од тога се рачуна 6 грама на белу (јупину) 30 грама на белачицу, а 16 грама на жучицу. У белачицу је махон воде и белачице, која доводе храну, а у жучицу има поред белачице и масти. Ево их саставних делова на 100 делова материје:

Жувалице има:	54 дел. воде	13 дел. белач.	28 дел. масти
Белачице	85 " "	13 " "	" "
Цело јаје	73 " "	14 " "	109 " "

Према овоме је жувалице богатије и белачицевио него белачице, па с тога боље и храни. Сви тога се жувалице боље и вари и у томо прилике него белачице, и ако се мора рећи, да из белачице није тако тешко, као што се до сада мислило. Варена јаја проглашена су баш због тога белачица као тешко сварљива храна и с тога се тешко препоручује, да се јаја пресна или ривана једу. То је заблуда, јер је и кувано јаје с здравственим белачицом лако сварљиво — нарочито, ако се белачице добро прожвабе и усати.

Исто је тако заблуда, да је јаје много боља храна и од самога меса или млека, па да га ваља дашти, гди год треба сваког хранити. Једно јаје вреди за исхрану човека од прилике исто толико колико му вреди 40 грама (4 дека) меса, или 150 грама (= 1½ деци) млека — и ништа више. М.

Сточне зараве у појединим државинама. Године 1896. било је:

ПРОСТРЕЛА БЕОВИЦА САКАТИЈЕ

• Беографи	257	29	106 случајева
• Бугарској	24	14	17 " "
• У Великој Британији	1077	675	1662 " "
• Италији	601	непознато	101 " "
• Румунији	90	92	99 " "
• Србији	61	6	1 " "
• Француској	непознато	1589	595 " "
• Холандији	248	3	43 " "
• Швајцарској	251	129	90 " "

То је, наравно, по знаменитом извешћу а је да у ствари тако, друго је питање.

Упада у очи велики број сакатије у Вел. Британији и велики број бесница у Француској. М.

Дуже свакој вољки довољно простора. — Често се у старим воћњацима виђа суншце густо дрвеће. У највише случајева воће се узайамно гоне у висину и отинају о сунце и ваздух, те с тога горње гране истина остају без воћа или доње провадију тако, да воће испуна слабо рађаје. Однек густог дрвећа и земљу јуко засенана, те се због тога између воћака не може ништа гајити.

На сунце угутомо посађење воће нападну разне болести а и врвала више далеког нише спонада густо посађење јубуке не ови, што раздалеко стоје.

Из свају ових напомена излази, да је густо сађење дрвећа не само некорисно, него да може да буде и штетно, те обог тога свакој воћки треба дати толико простора, колико јој је према граници дозвољено.

Уопште ваља се увек придржавати стеченог искуства, па крушке не садити испод 8, јабуке испод 10 метара, коштакло поке а нарочито шљиве испод 5 метара са сваке стране. Крушке и јабуке које бржи расту, боље је да имају још по 2 метра више простора у сваком правцу.

Но еби се разуме да се ове напомене не односе на неке воће, које, као што се зна, не достизају ни ону дужину нека, као високе воће.

Јабукоча гради се у Немачкој на овај начин. — Сабране јабуке извулају и истине — тако да од 100 кгр.

воћа буде 50—60 литара јабукова сока. Тај сок се разблажује водом, али не чистом нешто оном, којом је она изштитава комина од јабука била пражљена, па се с ње одлива. Од те воде дода се соку малом нешто толико колитро је и њега — дакле на ових истинитних 50 литара сока 50 литара воде са комина — а да чет за то вино не буде слабо и лоше додаје се тој смеси 10%, шећера — дакле на ових 100 литара 10 кгр. Та зашћерена смеша загреје се на 15°C, па јој се онда дода нешто мало кисела (маје). Од њега за неко време прерави, па се онда отаче као и друго обично вино. Најбоље је додати тој соку (али управо тој смеси) кисела од вина, јер од њега добије јабуковача нека особити крс и мирис, који подећа на право вино. М.

Г Л А С Н И Қ

Нов министар народне привреде. — Указом Његовог Величества Брљад од 30. јула ове године уважено је оставља десетдесетиме министру народне привреде, господину *Сими М. Ђокићу* и за заступника министра народне привреде постављен је господин *Вукосин Ј. Петровић*, министар финансија.

Нов члан Утемељач Срп. Пољоприв. Друштва. — Г. Васа Сивларковић и синови трговци из Параћина изводеди су се уписали за члана Утемељача Српског Пољопривредног Друштва и улог члански у 100 динара одмах при упису положили друштвеној благајни. Хвала.

Пола милиона динара за једну пољопривредну школу. — *Георгије Аферов*, познати грчки филантроп,

који је 26 јула ове године по новом календару умро у Александрији, оставио је у своје тестаменту 500.000 динара за изградње једне пољопривредне школе у Лариси.

Изложба млечних производа у Петрограду. — Слободно економско Друштво у Петрограду приређује у септембру ове године изложбу млечних производа, која ће трајати месец дана. У међузаводној одељењу биће изложене мачине и справе за млечарство, начини отирањања и разни прибор за пренос млечних производа, даље конзерве од млека, млечни шећер, кисели, итд. Руско министарство финансија одобрило је странци излагачима увоз њихових производа без царине; царина се плаћа само онда, ако се изложени предмети продају у Русији.

С Т Е Ч А Ј И

Стечај за подношење чланака за Пољоприв. Календар за 1900 годину. — По одлуци Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва па научни део Пољопривредног Календара за 1900 годину потребни ће бити чланци који ће расправљати ове теме:

- Гајене риба у рибњацима;
- Храна и хранљење српског сељака;
- Гајене живине;
- Сувати, као пшеница за извозну рогату стоку;
- Кромпир као сточна храна;
- Рад кравана;
- Поткивање коња;
- Валеет свиња;
- Манила посидица, и ланина жетвица;
- Мртва за лудску и сточну храну;
- Револути заводски као установе за унапређење ко-варства;
- Употреба меда;

- Размештај пољопривредних зграда на средњем сеоском имању;
- Државне коза и савремено шумарство;
- Гајене овцова шпоцаца;
- Купна бања у селу, где треба да буде и како је ваља уредити;
- Шећерна репа;
- Берландијери и њихова хибрида за крета земљишта;
- Паковање и пренос воћа на дала тржишта са обзиром на наше планинске крајеве;
- Прерађавање јагодастог воћа (малина, отроза, рибизла, кунина);
- Пољопривредна приповетка.
- Величина радова, рок подношаја и награде по Привилегиу, као и прошле године.
- Вр- 7465. Од Управног Одбора Српског Пољоприв. Друштва 4. јуна 1899. године у Београду.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од некућ прете од једног ступца по 10 пара дан. од осталих дружавних писмена по 15 пара од прете од ступца.

Веће огласима од две стране 20 динара (10 еор. и. в.), вола стране 10 ден. (5 еор.) четврт стране 5 динара (250 еор.). Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дан. државне тиске.

За оглашавање више пута 10 од 100 јестељање.

Преглед 32. броја Тешњак: Берба воћа. — Сортирање шљива и справе за то. — Подизање винограда па живин недовина. — Аланди грађа. — *Подлсгак:* Са испита једног чешке продужне пољопривредне школе. — *Вележике.* — *Гласник.* — *Стечај.* — *Цене огласима.*

ваши виноградари да опробају, јер је то за њихову корист. Нарочито кад се зна, да се несе од страних врста винове лозе припају у много бољу сражију на овим америчким подлогама које се данас препоручују и хвале, као Порта-лису и Монгаколи, по домаћа Скадарка и др. неке врсте.

Као што домаћа позне врсте треба избегавати, тако исто треба избегавати и америчке позне врсте, а то су: Жакез и Хербефон. Оне су сунљиве и сазревању тако, да само у беспрекорном сазревању и то кад је добра јесен може гроздје добро да зри и употребљиво вино да. А у годинама кад има Перонспороу и кад је јесен хладна остане гроздје незрело и није без вредности. Иза и др. разлога због којих треба избегавати оне две врсте, али овде није намера да се то извесно у детаљу, већ само да се обрати пажња виноградарима, пошто је врсте по поручбу лозе, а и могућност да се о свему обавесте и увере они који то обавештење желе имати.

Сад је време да виноградари на ове напомене обрате своју пажњу; а другом приликом могу се ове две ране врсте по имену и особинама описати, које заслужују разиоковање, а тако и оне позне, које треба избегавати.

МЕСО И МЛЕКО ОД ОВАЦА

М

Месо. — Производња меса од оваца изражава се према томе, шта се на обилженим тригајци: да ли месо од јагњива или месо од одраслих оваца. Отуда и она три назива: 1. Јагње сисанце; 2. шилежце, 3. овац (или ован).

1. Јагње сисанце. — Одгајивање јагњиваца сисанчади тесно је везано за трговинску вредност млека у овом предузећу, у коме се одгајивач налази. Ако је продајна цена млека већа од цене меса кад га животинске организам претвори у месо, онда одгајивач има више рачуна да јагње што пре прода. — Јагње за промет има значаја тек у добу од једног и по месеца; оно онда може да тежи и до 12 килограма и плаћа се од 10—14 динара а и више. Тада се јагњак кољу и од тога доба настаје права производња млека. То се ради онде, где се прави овчи сир а тако исто и у близини великих градова где се литар млека плаћа по 0-20 до 0-30 динара.

2. Шилежце. — Шилежац се кољу у добу од 8 до 9 месеци. Онај начин држања оваца где повољних новчаних прихода: јер месо тада достигне цену и до 1 динара; сем тога шилежац врло брзо расту телу и да се одгајивач овом брзином може да користи, те да нише меса произведе, што није могућно постати, кад се хоће производња меса од одраслих оваца.

Производња меса државним шилежаца угодније је користити, уколико се могу употребити извесни отпади, као што је дрочина од репе, која на овај начин налази врло повољну употребу.

Најзад, увек ваља држати и гајити грама раног телесног развоја, која брзо достигну доба зрелости по други. Овом се брзином и у овом случају одгајивач користи, јер та грама брже усајају своју храну и тако се за највећ подједнако време постакну веће добити.

3. Овац (ован). — Производња меса у одраслих грама оваца дели се у две сасвим оделите класе:

Пре свега, одгајивач може приступити гојењу грама, која су у другом одгајивачким изљевима постала неспособна. То су приплодна грама оваца и ованова. И донаста, кад ова грама достигну нову старост, кад почну опадати

у правцу у ком су докле држана, ова и онда још представљају извесну вредност, коју ваља имати у виду. Њихово је месо, ипак, слабије калорно, али је ипак угодније. Погрешно је држати ова грама у њиховој узоди и далено после тога, пошто су прешла крајњу тачку своје корисне службе. То је и штетно, јер вредност коју она представљају, на тај се начин само смањавана; с дана у дан, грама које стари постаје немогодно за гојење и на крају крајена даје само калорно месо с непријатним мирисом и укусом, што се на трговина врло ваљо цени.

Друга класа грама, која се ради меса хоће да користе, узимају се из реда грама, која су достигла или прешла одрасло доба и која су нарочито намењена за држање и гајење ради меса. Пре свега, бирају се грама раног телесног развоја, од 3 па до 5 година, већини мушка грама, која су раније непоклонљена и која имају беспрекорни облик тела за гојење.

Гојење треба да је кратко, храна да је угоднија боља, што се нише прибавља крај гојењу. Грама не треба да се пређе, треба да су негде у подзајам, на умереној топлоти. Грама треба ошматити, јер то подјачава прохтев жељу. Оброк се додаје по 50 до 60 грама ланеног семена на једно грама и на један дан. Преветраности стаје и одржавају савршену чистоту.

После свега тога остаје, да се гојење продужи до тачке, коју само искуство може да одреди. Претеравају угодност ваља избегавати; месо онда не испуњава труд и трошак.

Раса оваца, грама по ливадама и напашама и поднебље једино утичу на квалитет меса; ту се ништа много не може мењати, само треба пажити на негу, коју човек има да зри.

Млеко. — Производња млека у оваца обично није предмет нарочитог одгајивача оваца. Но свакако, у извесним пределима и у извесним приликама, млеко као да игра најважнију улогу у држању оваца.

Одгајивач оваца може се користити њиховим млеком на два сасвим оделита начина:

1. Употреба млека, оваког како се од оваца добија, или продаја млека, и
2. Прерађивање млека.

1. Продаја млека. — Онај начин држања оваца и користења њиховим млеком оправдан је и често пробитачан само у домањим великим трочима. Олакшано продавање млека не затева никакво трочиломе оно чувања млека и ако су преноси трочиломе нешто већи, одгајивач налази своје добити у повољној цени млека, које често продаје по 0-30 до 0-35 динара литар.

Јагњак се држе две до три недеље после јагњива и то с једне стране да се не би губила вредност коју она представљају ако би се одмах пошла а с друге стране да она ипак онег створе оно поднебно у лужењу млека, коју поднебно често сисање јагњиваца баше припрема но ртца човечија.

После одбијања јагњива онце ваља мисти тринут на дан; оне се лугу у подједнаким размацима и добро је да се напуцају до крајње могућности.

2. Прерађивање млека. — Употреба млека онег за сиправање сираца заузима врло значајно место у млекарској индустрији. Сирци роковирни, који су тако на гледе, сиправају се скоро искључно од онег млека.

Количина млека, коју једна оваца може да даде, зависи колико од расе толико од хране и неге.

Храна оваца млекара треба да је у свако доба године обилна, нешто мало водена. Ако има и мирисних биљака, то је само од користи за квалитет млека.

Кад се пажи на избор грама која су млечна; кад се пажи на њихову храну и негу и кад се одржава потреба

чистота млека и судова, држање оваца ради млека може да буде врло корисно, било да се млеко продаје било да се прерађује.

Ј А В У К А

У оселе шљиве — пожеге — маџаре, прво место од разноврсних врста воћа, заузима јабука, а после ње орах. Остале врсте воћа, гаје се више ради тога, да се њихов плод као свеж употребје.

Јабука је понајдобра јабука и тропи се у врло великој количини. Плод свеж једе се преко целе године, а преко зиме је права благодет у свакој кући где је има на оставу — сместишту у повећој количини. Има сорти јабука, које почињу зрети од 15. маја па све до краја октобра. Јесењих и зимских сорти има велики број које на сместишту преко зиме дозревају и трају до Васкрсења, па неке још и даље.

Због те своје трајности и добрих особина, употребљава се у економско воће, т.ј. оно, које има врло велику потрошњу кад се прерађа. Нашој земљи, у више прилика, дошла је она леп новац. Наша шумаџијска келџарка прокрчила је себи пут на страни и, само над реку, има лепу цену. Који још не зна за ужитку сећању и зеленику, које редовно надику у зиму и у пролеће на нашим вазијини пијацама, као: Београд, Обреновац, Шабац итд. Славонска српска пијаца се вагонима за Беч и друге светске пијаце. Стране сорте јабука, као зимска бела калмајска, зимска златна паремска, грањенштајнска, Лена Понтоскиња и многе друге, продају се по великим парцима на копад.

У преради воћа, јабука заузима углавном место. Од ње се прави вино звано јабуковина, које се нарочито у Мачви и неком делу Пољске справља, и одлично је пиће за сваког без разлике, а нарочито за радника у летње доба. Кад би подолпринципица у тим крајевима била познати у разумном прављењу јабуковине као што се то на страни ради, онда би била права благодет, нарочито сади, кад нам је фалосера и вероносна оштењена винограде те у многим виноградским крајевима нема грозља ни за јело и камо ли за вино. Они раде то обично сувом, чеде врло примитивним пресом, сипају у свакојку бурад, по пазе на време, не пречату уредно: — па онда није ни чудо, што им се ухисеи ево времена. Само онај, који је имао преломе да посматра овај начин справљања јабуковине, веровно би овом нестрпном раду, знао други не би, јер није видео како је то скончано с великим мукима и дангубом.

У другим државама: Немачкој, Француској, Чешкој, Аустрији, то се ради рационалније и боље и отуда добијене јабуковине, може да захвати потпуно обична наша вина. У Немачкој има многобројних фабрика које у своје време прад зину, накупују по 10.000—20.000 мет. цента јабука, па их после оставе на сместишту и преко целе зиме употребљавају на прерађивање. На такав начин добијена јабуковина може трајати по неколико година.

Поред огромне производње јабуковине у европским државама, Америка оств савремена велика део потрошача, а нарочито Француску где се увозе престо баспоселне количине. Да се оновло јабуковина у Европу увозе, Америка треба да благодари и не већој употреби сахарина, јер иначе не би могли да извозе такве гдине количине.

Па и осушена јабука има вредности за стран свет. Они је употребљавају за јело и за справљање вина. Није је сушене врло корисно, јер једно одрасло дрво јабуково може дати 4—500 кила реда, од кога се може осушити 1 товар који на страни престања вредност 40—50 динара. Онај

начин прераде јабука, треба да узме мала нарочито у родним годинама, кад је цена свежих плоду ниска. У подри, округу ове је године отпочело сушење и како уверавају они, који су овом радном отпочели, плаћа ни се са по 16—20 дин. од мет. цента. Ако они то осуше добро, ако има ко да их лопчи које сорте треба да суше, онда ће бити велика добит за нашу земљу, јер ће после шљиве, ства јабука заузети друго место. Ако се сад у првом почетку буде уговорио укусу страних потрошача, онда нећемо дочекати ни једну родну годину, да нам јабуку оду по 6—8 динара велика кола која у себе принају 5—600 кила или да нама хранимо сточу.

У погледу на земљиште, јабука није велики пробирач. Ниске земље, отворене равине, луке око потока и река, — то су места најподеснија за гајење јабука. На местима где вода стално не стоји, може се она садити на нарочито за то подигнутим хумкама — бресуљцима. Та кад је могла блазлава Холандија да подигне на овај начин огромне воћњаци, зашто онда да ми не би могли подићи по нашим дрновина, општинским утринима и ниготм приватним имањима. — Она подноси доцекла и зимске, нарочито оиде, где је земљиште у орици плодно и без камена и где су шуповита места.

У погледу на особине самог земљишта, она подноси тешу мачуцу, а многе сорте могу ушпати и на лакшим земљама. Главни је, да је горњи слој земље плодан, да има хумуса и без камена, јер јабукове зиме иду по површини, те их услед тога јаким ветрови авлавају. — Чисто неволиште и запорасте земље нису за јабуку.

Јабуке се производе од семена и камае. Из семена произведене и некалмљене, донос род доцни и то ретко кад да задржавају све своје особине. Због тога их ваља изводити прасивањем (калмљеним) тада су сигурније и пре донесу род.

Саднице јабукове могу се добити из разних расадника куповином, али је врло корисно да их свако, нарочито селан изводи сам калмљеним.

Према веку — старости јабуке, употребљавају се и разне подлоге. Тако, ако се хоће да подигу горостасне јабуке које ће да трају преко 100 година, онда треба сејати семе од оних шумских дивљака које су здраве, одрасле и које имају дуг век. Отуда добијене дивљаци здравије су и не подлазе тако проточити као оне подлоге, које су изведене од семена нитових јабука. На оно се мора тргати појавише у том случају, ако се хоће отуда добијене саднице да засајују поред дрвова, општинским утринима и свима оној земљиштима где се хоће јабукар у велико да подне.

Ко хоће да има јабуку средњег века, која ће трајати од прилике 30—50 година, он треба да употребји за подлогу Холандску јабуку — Р. Понсеи — Она се ређе изводи из семена, но појавише из изданка зато, што има особину па то набијање, као и наша дивља, због чега би је требало уврстати више у род шибла, него ли у одрасло дрвце. Идеас су у оне подлоге доста крпе и иду по површини земљишта, због чега јабуку на њу треба калмјити при земљи. На вој калмљеније јабуке довосе род друге или треће године. Плод је чист, круван, сочан и у оште има све боље особине, него ли калмљена на стогодишњу дивљак. Јабуке калмљене на вој подлогу се у обалу подугубила и ниском — чувавом зато, да их ветар не ломљ и не савија.

На оној подлози може јабука ушпати и оиде, где је место сувине топао и где је горњи слој сувине плахта, само што би се у том случају морало побринути, да је с времена на време по мала пољубрино и да јој орувајемо крпу. У томе случају јабуке пр рађају и чисте су.

Калмљене јабуке на оној подлози, могу се садити у воћњацима и бањима у растојању од 4—5 метара, због

чega се то сађење најплодније препоручује у великим паросицима и у ошито меклина скученима, где се на влази просечуру хоће повелика колчица садница да посади. Отворена, незаграђена места, јису за оно сађење, а стока се у такве воћњане не сме би пошто пуштати. Сем онога, ова је подлога још и за оне привреднике, који су стари али слаби, и иначе за снагога, који час пре жељно осекује род са своје вољке.

Трећа прета је подлога: Петроваца јабучица — *P. radialis* — која има најкраћи век. Она траје 10—15 година на после пазуре. Она се изводи најоштитеше из изданка. Иако су у ове подлоге још трајење и нуду плоче у земљу, него да што је то у горње подлоге, зато се најобичније употребљава за гајење јабука у врло ниским обалима, као; пирамиде обичне и претовне, једнокраје и двоукраје кордон, мале палмете јад. За јискује у орешивању круве зимског и летњег, најбоље је да их гаје у облику бртована. — Камаме се редовно при земљи.

Плод — род је на овој подлози још кориснији и бољи и зато се треба постарати за обичаје љубрење и правила ије орешивање круве. Највише се сада у ниским воћњанима међу редове, на таман докле високо воће у велико поште доноси род, у томе сврши оно свој живот.

За више просторије у паросима и због летње влада, врло се много препоручује нево гајење нарочито онде, где се хоће да чине ошито са гајењем многих сорти јабука.

(ставио еа)

Пољопривредне школе у Турској и пољопривредна Велика Школа у Халкали.

Турска до пре десет година још није имала установе, која би у земљи ширила благодети савремене пољопривредне науке.

Садашњи владар који просвету у својој земљи поazuje у сваком последу, решио се да у неким знатнијим местима подигне пољопривредне школе, по угледу на европске, у којима би се спремали млади, ваљани пољопривредници. Његов врли корак за остварење ове намере био је тај, да набави ваљане наставнике.

Да узме стране, био је из више разлога негодан. Пре свега незнање турскога језика сметало би наставницима при предавању; још нећа би пак негода била од онога узимања странаца у службу, та, што они не познају пољопривредне прилике у Турској.

С тога се дошло на мисао да се ваљани млади људи пошаљу у иностранство; и наместа се једино одабрало како унуту да у разним великим школама у Немачкој и Француској стече потребна знања.

Многи привредници, који је у осамдесетим и почетком деведесетих година ушо у Хале-у, Килу и Бону, сећаће се својих турских Другова који су својом љубавношћу брзо стекли поштовање својих Другова.

За то време у Турској је одређен број школа и назначена су места, у којима их треба подизати. Према оваквоме месним приликама, пошло се са врло правлнога гледишта, да се оснује само једна Велика школа, чији ће главни задатак бити научно образовање младих пољопривредника; а осем тога решено је да се подигне још неколико школа, у којима ће се више обрађивати основна знања практичну страну, али да се и најважнија основна знања предају, и ако, наравно, не у толикоме обиму, као на поменутој Великој Школи. С тога су те школе и назвали још *практичним* пољопривредним школама.

Пољопривредна Велика Школа подигнута је у Халкали, близу Цариграда, а осем ње подигнуте су још само

две практичне пољопривредне школе, и то у Брусел и Солауну. Овим трима школама придружила се у последњој години још и четврта, у Антони, која је нарочито основана с тога, да младе привреднике поучава у *гајењу ошита* и каза, што је у ономе крају од врло велике важности.

С обзиром на просторнасто земље, број школа је врло мален, али кад се помисли, да докле није било никаквих пољопривредних студија у Турској, онда је пољаквише, што се прво хтедо одредити, како ће оне школе утицати на тек после да се, прена потреба, подизу и друге.

Осем ових школа установљени су у разним крајевима ширенао неки број *угледних добора*, и управа над њима поверена је младим пољопривредницима, који су се у иностранству школовали. Задатак је ових угледних добора да унапређују и поправљају пољопривреду у земљи. Таквих угледних добора има; у Синасу, Алсиу, Ковији, Адани, Ереруму и Дамаску.

Вагадоређеној љубној заштити владареве и свакој поштој министра привреде, дошло и шума, *Селмио Мелдешане* — ове установе напредују преко очекивања и данас, и ако постепено, онама се ваљан добар утицај на развитак пољске привреде у земљи.

Пољопривредна Велика Школа у Халкали удаљена је 12. в.м. од Сан-Стеванског станица на прузи Источне Железнице. Грађење школе стало је, заједно са наместајем, 945,000 динара а годишњи буџет одређен је на 189,000 динара.

И новац за подизање школе и годишњи буџет дава је, односно даје *Пољопривредна Банка*, једна од најважнијих установа у Турској.

Нека је допуштено бацити десетинама поглед на постанак и развитак ове банке. Пре су у целој турској царевини биле *земљорадничке мителомике*; али оне јису могле напредовати. Пре осам година оне су иштедишнице преустројене и њиховом основном главником установљена је *Пољопривредна Банка*, чије је главно седиште у Цариграду, а која има филијале у целој држави, споро у свакоме срезу владаје. Своим селмак осем десетина, који уздани у државну касу, узлаже и по 1%, проценат у Пољопривредну Банку. Један проценат служе на понашање основне главнице банчине; док се не поине на 200 милиона динара; $\frac{1}{2}$ процента одређено је искључиво за унапређење привреде у Турској. Две трећине целокупног прихода банчиног служе за унапређење пољске привреде.

За уплаћени новац селмак добија 4% интереса. Док за узлажење новац који се даје само на непрометно кивање, мора да плаћи 6% интереса. Овако преустројена Банка се на године у годину развија и, што је главно, узима ваљане поверење у селског света.

Него вратићемо се школи у Халкали! Године 1891. отворена је велика школа која би могла чинити част славома великог европског граду. У почетку с оном школом била је спојена и *Ветеринарска школа*; али су је докније одвојили и у Цариграду за то подигли нарочиту школу, јер је приношење болесних граа, што је било неопходно потребно брзо наоштанега ученицима, било сконично чаво са врло великим тепохама; место ње у Халкали подигнута је *Шумарска школа*, у којој се спремају шумарски надзорници.

Број ученика на Великој Школи у Халкали износи 80 и 90. Да би се и сировашиим ученицима дало могућности да се онде школују, и да би се болје назло на ученике, уређен је интернат. О младим пољопривредницима води се у школи највећа брига. Они имају промају пространу собу за спавање, вазрво турско купатило и дворицу. Кујина је према приликама, врло добро подешена те се на лицу својој огледа задовољство.

У школу се примaju само они ученици, који имају толико прихода знања, да би могли с разуменом практично предавања, т.ј. тражи се испит зрелости из релативе.

Ученицима је просечно по 18 година. Да би добила својому морују да сирне четворогодишња тачај, на крају војега полажу испит, и после подожевног испита издаје им се диплома. Осем петна, турске недеље, држе се свакога дана практична вежбања, и то овим редом: вежбања почину пре подне у 8½ часова и завршује се у 11, после одмора од једног часа наставу предавања на раних наука и трају до три часа по подне.

Школом управљају два директора, старији и млађи. Осем њих има још 14 наставника. Међу овима има и два млада доктора: *Ариф* — *беј* и *Темал* — *беј*, који су се школовали у Немачкој.

Сигурно ће многе занимати да бар најважније чују из наставног плана. Од основних наука предају се Ботаника, Хемија, Минералогја, Зоологија, Физика, Метеорологија, Историја, Аграрно Право, Математика са практичним прелеравањем земљишта и Ветеринарство; од техничких предмета да споменемо Науку о управи добара, Гајење Биља, Стојарство, Виноградарство, Воћарство, Поштарство, Шумарство, Грађевинарство и Технологију.

Осем одаја за збирке, да хемике лабораторије и за Млекарство, школа има још и просторан Расајни са узгедним воћњаком, виноградом и дударом, а овима се придружује још и шумски и воћни расадник. Млекар је врло добро уређен, и у њему се сипавају све врсте сира.

Са Великом Школом спојено је једно *Узгедно добро*, величине отприлике 600 ха. Лево доврине са ваљаним сточним стајалима, наслоњима и радионицама итд. сачињава срединте. Од стоке има 36 крава мизара, домаће и аленорасе. Да би се укратањем и правилим избором припадних грла поправљала домаћа раса, која је оштеће врло оштра, имају два бика, аленске и кривске расе.

Било се већ спорно десило до добрих успеха; али прошле 1898 године највеће говеђе куга на стоку и велики делови отажили што се брзо повестило. Да би се зарази стадо на пут и да би се у исто доба чинила отагда и непаољаче, Министарство приврете научило је *Динг-ен-срџ* из Париза и наредило да се у бактеролошки завод у Цариграду учине покушаји подвољавље и зараде стоке. Успех ових покушаја укратак је овај: Пре вакцинаци гинуло је по 60—65 процена, по извршењу вакцинације овај се број спустио на 22 процента — успех, који је од највећег значаја за сузбијање говеђе куге, која се често у Турској појављује.

За обрађивање земље имају 12 пара волова. Ма да, сем ових, имају још и 22 коња, међу њима и једног правог арапског пастура, ипак се само волови употребљавају за арање, док се коњи узимају само за саобраћај.

Гајењу оваца на онемо добру поклања се нарочита пажња, и поглавно се иде на то, да се укратањем и правилим избором припадних грла увећа производња како ове такве и млека. Ради укратања Министарство је набавило мерино — и суседају — расу. Првом расом постиг-

нути су преко очекивања добри успеси, пошто данас на имању има оваца од мерино и домаће расе, и оне скоро за трећину дају више вуне, која је и по квалитету боља од првобитне.

Укратање пак енглеске суседају расе са домаћом даје је неповољне успеси; енглеској раси као да не годи оно подобрање.

За производњу млека на имању има 400 оваца мизара; оне за време лето, која траје 100 дана, дају дневно просечно по 200 литара млека; оваца, дакле, овца даје по ноца литра. Сем тога свака овца даје по 1½ кг. вуне на годину.

Велики заслуга за побољшање раса стекао је *Брам ефендија*, по чијим су упућенима, а кадмак и под личном управом његовом, постигнута поменути успеси.

Што се тиче *Полске усеве*, то се на имању гаје оне врсте: кукуруз, стрмице, опованине, сточни боб, оспарета и дудерка, дувак, реница и колечница. Начин гадовања је и одговарајући и интензивни. Истезивно је гадовање обично домаће, то ће рећи, сеју се једне године стрмице, а на друге године усеве, после чега се отел сеју стрмице. Плодоред при интензивном гадовању овакав је: прве год. на пољубревој или опованине, друге стрмице, треће и четврте године оспарета или дудерка, пете године стрмице, па тако се почине отел зрнава.

Какова земљишта у великој мери отежава обрађивање; земља се састоји из тешке калаче, чија здравина има врло много креча и тако је крета, да скоро никако не пропунта на ашпану ни свежину воду. Према општем земљишту набављене су и сирава за његово обрађивање. Осем Савазовг плута са једини и с два разнока, употребљава се поглавно тешка брањеница илут, а сепаратори и гвођезне дрљаче рабајују грдине. Енглеска ширва припада има да покаже успешнија, иако је много кориснија она од убрљачеве домаће првобитне савоњикама. На овој припадни има и нарочита ширва, тако звања „Самаи ширва“. „Самаи“ је нека врста сечке која се добија при припадби савоњикама и која је ондашњим становништву неопходно потребна. Ова сечка аманта и јесте боља од оне која се добија савоњиком. Сама се отприк кремек, које је наменето на доњем делу савоњика, више испуна и ситне кокашине, него што се савоњиком испеца и тако остале подеснија за кравање стоке; стопа је врло раба једе и замењује сено, које отел прво ретко има. Да би се овај самаи, ова сечка и вршником добила наменста је на јашици ширва, која се састоји из два ваљка, који растру и ситно сламу.

Напоследку, употребљавају се и *жамине сејалице* и *косилце*, са нарочитим направма за *ослање овокова*.

Из овата се може видети да је Турска на најбољем путу, да се, помоћу оваког уређења, на пољопривредноне пољу стално и поудано развија.

ИСКРИЦЕ

Туберкулоза на кравима Инглеске Краљице и употреба туберкулина. — Стабло говеди Инглеске Краљице пре кратког времена пободије до до последњег грла, јер се већина крава показала као туберкулозна. Ствар је у исто доба била од великог значаја с погледом на питање о предности проба с туберкулином код говеда. Стабло говеди, које је боравило у Виндзору, састојао се из 40 крава, највећим делом краткорогих и прерасних, а све су се налазиле у повољном стању и биле су пригодно здраве.

Ипак оне су под надзором даншј краљевских сточних докара туберкулином испитане, пошто се тоглата сваке поједине краве пре тога жарљиво измерила и као припадња утврдила. После вакцинације показало се неочекивани појав, да су 32 од ових крава биле туберкулозне, јер им је тоглата сачињала за по један степен. Пет крава изгледаду да су здраве а код 3 остале стаме здравља отагда сумњиво. Краљица после тога издаде Своју наредбу, да се цело стабло пободије, и пободије краве однесу у краљевске ветеринарску

пешоу: Од 34 грама, која су неправилно високу топлоту понављала, било их је 33 туберкулозних, док су оне остале болеле од других болести. Од четри краве, на које је подовање остало без икаквог утицаја, три су биле здраве а четврта имала је малу жагуду, у којој су највеће туберкулозне бакале. Обе последње краве, које су као сумњиве сматране пошто су као туберкулозне нађене. Ова овакта су уопште тапловање, што је ово стадо живело под околностима, какве се, по себи се разуме, као најбоље замисли могу и да се тако повладице могло од болести сачу-

вати. Овим је дат доказ, да ниједно једино стабло није сигурно од туберкулозе, сем ако се од увођења каквог туберкулозног грла на све могуће начине чути. По овим начелима саставиће се ново стабло права у Вишдору, пошто ће се сва култура грла претходно веловати туберкулозом и само онда применити, ако не полазу никакве промене. У осталом из овог саопштења излази да промена јер подовању и онда настала, ако грло буде од праве друге болести; али на крају крајева вредност туберкулина у овом погледу у пуној је мери допозана.

Б Е Л Е Ш К Е

Источно-фризијске оваке млечара. — О вредности ове одличне расе овака изражава се др. *Seeger* овако: У његовом погледу од великог је значаја источно-фризијска овака млечара, која припада краткорунној долиској раси овака приморских предела Северног Мора, која је несумњиво у блиском сродству с холандском долиској овом и која је у Источној Фризији дошла од неманимањених пречева. Сасвим се она умесно даје овака млечара, јер се одликује особиним млечности у толиком степену, у каквом иначе једва да је има у ма које друге расе овака. Тачни подаци са занесурјање стране слажу се у томе, да она овака, ускоро по јагњену, даје дневно по 3—5 литара млека, а у току једног годишњег доба, т.ј. отприлике у току 6 месеци по 390—500 литара чистог млека, које по садржини мести једва да изостаје из краљевг млека. Овче млеко уопште је дивнуто толико масно као краљевг млеко, по томе оно има око 8% масних делова.

Заслужује пажње и производица овуе у источно-фризијске ове млечаре, јер одрасла грла дају по 3—5 килограма чистог млека, која се према данашњим тржишним ценама плаћа неопорна 1.50 а оспрна 2.50 динара од килограма. Она даје болу вуну какву дају и видљиве расе с другог збуног, и с тога је особито погодна за копац, од кога се плету шарпе, у ком циљу у источно-фризијским домовама налази јаве потрошње.

Плодност фризијске ове задивљује, јер она редовно јави по 2, не ретко 3, извунито чак и по 4 јагњета и добро их одрастује. Са овом особином иде у пореди и рано телосно разавије. У добу од 9 месеци млада се овака ирче, а и овнаш је од толико месеца полно разавије. Живска грла овог узраста теже отприлике по 50—65 килограма, а овнаш од године дана и по 100 и више килограма.

Врста и плодност ове ове доноси, по себи се разуме, и то, да она овака заступа пристојну количину и добре хране. При свем том она није ирча, то јест, она *обилато исцелује храну, која јој се обилато извучи*. А добру храну давати то још није никакво несвадаљива тежакша. Дознала од првотних година у Чешкој, ова се овака млечара као одлична понавља. Ослади за увођење ове ове чине се најбоље с јагњадма, која се најистинитије и најкаме добијају апрма и маја месеца, када им је отприлике по 10 до 12 недеља.

Кравке наковене о гајену пловака. — 1. Чварци су изврени за пловке.

2. Набегавајте препунаване стаја.

3. Прва јаја ретко су одложена.

4. Пловке су добре носиле, али рђаве водиле.
5. Сено, слама или лшине добра су прострара.
6. Дрвени бунур у храни младих пловака спречала болести.
7. Погрешка је младим пловкама остављати велики испуст.
8. Не држите никад пловке и шилће заједно на једном испусту, јер пловке поду испонате.
9. Где има воде за купање, ту се може држати мање пловака.
10. Као што су Браме међу кокошима, тако су Пекиње међу пловкама најмање болестима изложене.
11. Кад се полугорасле пловке одвеш у тесноби држе, гада почну да једу перје.
12. У неупотребљене испусте за пловке, сејте лети раж или овас, да би их отиснули.
13. Седам дана пред клањење не храните пловке зеленом храном, јер месо од тога поквоти.
14. За десет седмица гајење једне дебеле пловке стаје по 45 пара динарских хране на сваких пола килограма тежине.
15. Од 7 година прикладна пловка још је толико снажна и способна за производњу кокош и трогодишња кокошка.
16. Чупање живих пловака не исплађује се; сем тога то је и изунче непоштан, које ваља одбацити.
17. Пловке Некине врло су плашљиве. Кад се човек међу њима налази, нека кога нолано и нека их забавља.
18. Никад пловке носиле на храните зрелом, него меком помешаном храном. Кад се зрлом хране, оне не носе.
19. Храните пловке дануто дневно; јутром и вечером.
20. Добра храна за пловке носиле јесте ова: 2½ дела обарених промира, репе, свиче од дотелане, 2½ дела кукурузна брашна, 2½ дела шивоничког мекша, 1½ део брашна од савременог меса, 1 део оштрог пекса; све добро измешано и водом толико залије, да се храна још може да разавија.

Дајте само толико хране, колкоко пловке чисто могу да поједу.

Ако се даде толико хране, да оне целог дана ишају да једу, оне губе прохте једу.

Г Л А С Н И К

Нов Министар Нар. Привреде. — Указом Његовог Величества Краља од 4. овог месеца постављен је за Министар Нар. Привреде, г. *Јован Живоковић*, државни саветник.

Распродаја прикладне стоке. — По предлогу Управе државне ереде господин Министар Нар. Привреде изводе је одобрити, да се запат бермиског кова свиња у Добричеву а тако исто и стадо свињоружних оваца мерно-рамбуле распрода, а свега тога, да се из запата говеда лавантало-нариџаховског расе извође и распродају сва грла која нису потпуно добра за прикладно стабло.

Продаја ће бити 21. овог месеца у Ћуприји.

Од говеда продаће се: 7 крава и 1 јуница; од оваца: 4 прикладне пржаче, 2 прикладна пераста, 2 назимца мушка и 14 прасица, мушких и женских; од свиња: 5 прикладних онова од 2—3 године; 36 прикладних онова двогодиња, 182 грла старих прикладних оваца, 28 грла шљеквица и 97 кова муњих које женских јагњана.

Стечај Гавеза жиниарских друштва у области Сасоњској. — Савно жиниарских друштва у области Сасоњској и порганичени земљама расписано је стечај, који овако гласи: *Изјави начин, како да се што сигурније одреди старост кокошјега јаја а да се она не оговарају.* Стечај се звали постива то, да се изнађе шпалта, како да се ствари доскоког заупотребљавану продаваца јаја, који сваким дознају да су јаја свежа и да се отклони свако обављање света, који јаја куње. Расписе се поднесе у јавну, на коме има бити и казна пржека и то до 1 новембра ове године. Поднесене предлоге оцењиваће комисија која ће се одредити и која ће своја саветовања држати о *Изложби земље* 10—13 новембра ове године у Халм. Као награда за најбоље решење одређено је 30 динара.

Млекарска изложба у Прагу. — Чешки одсек земљског културног савета за краљевину Ческу привређује за приликом Министарства Нар. Привреде и чешког земљског Одбора *Млекарску изложбу* у индустријској палати у Прагу од 20. септембра до 1. октобра ове године. Ова изложба има да покаже напредне млечарске радности уопште а посебно у Ческој. Ставља Изложба од 20 септембра до 1. октобра ове године дели се у научно и техничко одељење и приступачна је донајим и страним излагачима. У овој изложби заступљене су ове групе: 1. Изнајност, Грађевинство, Изнајноводство, Статистика, Службе, Обрасци, Научна средства и Уређење млечарских задруга, 2. Огледа и контролнсање. 3. Пољовна средства за млечарску радност, као средство за бојање и за удељивање, Сиршита, Презерне, Хартига, Стаиног, Картови итд. 4. Судова, машине и вреносна средства за млечарско газдовање. 5. Потпуно уређење млечара за ручан и механичан рад. 6. Типско кућно млечарство у разним пределима.

Попрежена изложба, која ће трајати од 24. до 28. септембра ове године и која је приступачна само излагачима из Ческе садржаће производе, који су израђени од власна донајим грла стоке. Овој изложби произвођаца циљ је да пружи преглед млечарске радности у Ческој и ова треба да даде прилику, да се произвођачи упознају и зближе с потрошачким круговима. За оцењивање изложених про-

извода одређене се одеје, где ће се ти произвођачи јести и кушати. Дале, ова изложба биће спојена с пољазивањем и с предавањима стручњацима. А држаће се и један *Млекарски конгрес* свију, који се бави млечарством.

Први конгрес стрељачких друштва противу града.

— Овај први конгрес држаће се у Италији у другој половини октобра у Касали Монверате. Циљ је конгреса, да заједнички проучи до данас постигнуте огледе и резултате. На конгресу ће удељовати све особе технике и науке, које су се досада овим питањем бавиле. У првом реду обезбедиће је приставак *Алберта Штислера*, председника општинског суда у Фајстрицу, и врло заслужаног за ову ствар, творца замисли о огледима пуцања противу града, коме се има благодарити и за ишлоубу првих огледа пуцања тоновима.

Награде за поправке сточних зграда у Салцбургу.

— Аустријско министарство нар. привреде расписало је за повођење Салцбургу државну помоћ од 2000 динара ради поправке сточних зграда у 1899 години. Право на утакмицу имају пољопривредници из све четри жупе ове земље; али пошто се овим иде на то, да се и одјавички пределима брвеним, где нема поправљених сточних зграда или где овом тек ретко и има, пруже очит примери, то се закључари из ових предела нарочито и траже. Могу добити награду само оне поправке сточних зграда, које се тичу сточних стаја за зимовање стоке и где се ђубриште и јама за осуку удесе ван сточне зграде. При поправкама сточних зграда ваља обратити ваљну на две тачке: 1. Ваља особито пазиати, да сточна зграда има довољно светлости, подесану направљам да добија доста ваздуха, да има подесу топлоту, довољно простора и чистоће; тако исто ваља пазиати и на сигурну поделу, на удесно испуштање стоке на пољима и у случају пожара, на лако приношење хране и простирне и на удесивање испуста за телад. 2. Под сточне зграде може бити од дрвета, цемента или каменних плоча. 3. Вубриште према пољазојуг могу бити отворена или покривена, а тако исто прима се и свака јама за осуку, казне има у оној граду, само ако је добро направљена и ако осуку не пропушта.

Пријава за утакмицу поднесе се до свршетка августа ове године преко подружница Салцбуршког Пољопривредног Друштва главног одбору истог друштва. Поправке сточних зграда морају бити готове до 15. октобра ове године.

У исто доба расписано је и главног одбор Пољопривр. Друштва у Салцбургу стегај за помоћ, коју је салцбуршка Скупштина у суми од 2000 динара одредила за поправке сточних зграда и пањивања у 1899 години, за шта вреде исти услови, као и награду аустријског министарства народне привреде.

Млекарске Задруге у Ческој 1898 године. — Мисао о задругарству задобија све више приврвености у чешких пољопривредника. Тако је првој чешкој Млекарској Задруги, која је основана 1895 године, за 1896, 1897 и 1898 годину приступило још 17 задруга, те их тако сада има 18 са 963 члава. Удеља има свега 1792, но којима је улажено споро 20.000 динара. Све ове задруге прерађале су 1898 године 21.568 ектолитара млека и израдиле 771 центу бутера, од куда су имале прито 200.000 динара прихода. Цена млеку од једног литра иде од 4, 5, 6—7 и по крајина.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

ПРИРЕЂУЈЕ ОД 14. СЕПТЕМБРА ОВЕ ГОД. ПА ДОК БУДЕ ПОТРЕБНО У ТОПЧИДЕРУ

НАГРАДНЕ УТАКМИЦЕ

У РАДУ ПЛУГОВИМА ЗА ОРАЊЕ, ДРЂАЧАМА И ВАЉЦИМА

ПОД ОВИМ УСЛОВИМА:

I. Право на такмичење имају они мајстори, који се баве израђивањем горе речених справа оне у земљи.
II. Сви делови оних справа, у којима је то, према њиховој конструкцији, могуће постићи, да буду ручна израда из радioniце такмичара — мајстора.

III. Награђени такмичар дужан је дати Друштву писмену обавезу да ће се и у будуће бавити израђивањем оних справа, за које је награђен, онакво исте добротe, као што су оне за које је награђен.

IV. Такмичење ће се извршити ако се до коња августа ове год. пријави најмање по три такмичара за сваку групу справа на посе.

V. Пријаве прила Српско Пољопривредно Друштво у Београду до коња августа ове год. У пријави ваља назначити тачно и опредељено: а.) Име и презиме мајстора — такмичара; б.) Место становања (где израђује справа); в.) Ако плугове пријављује, је ли плуг за тешке, лаке или брдске земље; г.) Тешку справа; д.) Од каквих су материјала поједини делови; е.) Цена справа; ж.) Је ли за продају; з.) Знак — знаг мајстора такмичара; а.) Од кад се такмичар занима израдом пријављених справа; и.) Је ли српски поданик; ј.) Кољико је приближно запонах справа израдио, а колико би од сада могао израђивати; к.) Пристаје ли на услове под III. под којима се ова утакмица приређује.

VI. Оцену ће извршити оцењивачки суд Српског Пољопривредног Друштва. Оцена ће се извршити за плугове на дубини орања од 15—25 см. а са обзиром на материјал, конструкцију, тешину, употребљивост и руповање, правилност и потребну снагу запрежну; а за дрљаче и ваљце на правилност и чистину рада.

VII. Награда има десет и то:

За плугове за тешке земље две: I-ва 130 II-га 90.

" " " лаке земље две: I-ва 120 II-га 80.

" " " брдчаче за брдске земље две: I-ва 150 II-га 120.

" дрљаче две: I-ва 130 II-га 80.

" ваљце I 100 динара.

Награђенима издаће се и Уверење о добијеној награди и изради справа.

VIII. Пренос справа железницом или возом од или које железничке или вароградске станице до Београда односно до Топчидера и натраг својим Друштвом, а пренос сувиом до и од станице своим дотичним такмичар.

IX. Приступи је свакоме слободан.

Бр. 7757. Од Управе Српског Пољопривредног Друштва 22. Јула 1899. год. у Београду.

ОБЗНАНЕ

Уредништво *Тешака*, *Пољоприв.*, *Календара* и *Пољоприв. Гласника* налази се у дому Српског Пољопривредног Друштва, Немањина улица бр. 11.

Уредник *Тешака* и *Пољопривредног Календара* у уредништву је сваког радног дана од 5—7 часова после а недељом и празником од 11—12 часова пре подне.

Уредник *Пољопривредног Гласника* у уредништву је сваке среде од 5—7 часова по подне.

Седиште *Књижевног Одбора* држе се сваке среде од 5 часова по подне, у друштвеном доху.

Сви радови, написани било *Тешаку*, било *Пољопривредном Календару* или *Пољопривредном Гласнику* шилу се увек *Срп. Пољопривредном Друштву* које их приима, у списак завода и по списку издаје уреднику коме припадају.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од **пет** врста од једног ступца по 10 пара деп. од осталих врстуних писмена по 15 пара од врсте од ступца.

Већи огласима од исте стране 20 динара (10 евр. а. н.), дола стране 10 деп. (5 евр.) четврт стране 3 динара (200 евр.).

Поред тога за свако оглашавање по 30 пара деп. државне таксе.

За оглашавање више пута 10 од 100 јестиније.

Преглед 33. броја *Тешака*: Раве и друге боље врсте гроздја. — Месо и млеко од оваца. — Јабуча. — Пољопривредне школе у Турској и пољопривредна Велика Школа у Халкани. — *Пошрице*. — *Белшике*. — *Гласник*. — *Обшине*. — *Цене огласима*.

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.

ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДИНА, НА ПОДА ГОД. 4 ДИНА. ДРУШТВО, ЧЛАНОВИ ПОМАГАЈУ ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТВА, ПОДРЕДНИЦИ, ОСИ, ПИСМА, ПОШТИНИ СТАВА. НАПРА: ТАКВИ, ЗАСТАВНИЦИ, ЗЕМЉОРАД. ЗАКЛУЦИ И КУВАРИ ДРЖАВ. ПИМА ДОСТАВЉАЈУ ЛИСТ У ВОДА КИНИ, АКО ПОДОБНО ГРАЂИВАЈУ РЕДАКЦИЈУ ЗА ПИШУ ГОД. КАН. СРБИЈЕ, НА ГОД. 10 ДИНА, НА 5 ДИНА, НА 5 ДИНА, А. К. П. НА СРП. ПОДОБНОСТВИМА ДРУШТВИМА И ПИШОМ ЧЛАНОВИ КИНО И СРПСКИ ЗЕМЉОРАДНИЧКИ САВЕТИ И ЧЕТНИЦИ, ДОСТАВЉАЈУ ЛИСТ ЗА 6 ДИНА, КАН. 3 ДИНА, А. К. П. НАД. ГРАЂИВАЈУ ПОМОЋЕ ПРЕПЛАТУ И САД ПИШУ ПРЕПЛАТУ КОЈА СВОЈ УЗГРЕШКА ПРЕКО ВОГА ДИ ВИДИ СЕ ЛИСТУ СЛАТЕ. ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ УЗГРЕШКА С СРПСКОМ ПОЉОПР. ДРУШТВОМ НА ГОД. 1899. Г. И 204. ПРЕПИСКИ ДРУШТВИМА ПОШТИ ПОСТА КИНОСТАТО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЧАЈ:
СРПСКО ПОЉОПР. ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лесо, М. М. Савић, А. М. Спасић, П. Т. Тодоровић, А. Живковски и В. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК УРЕДНИК:
АЛЕКСАНДАР И. СЕНУЛИК

Ч Л А Н Ц И

Д О М А Ћ И Ц А

Како год што је доба жетве победа земљорадника и као год што је доба виноградеке бербе слава па-ноградара, тако је доба небудваница доба хуравога спремања за домаћинцу. Она, ипак, још од раног пролећа брижљиво надгледа своју башту кућну, свој влекар и свој живинарник; она целог лета спрема радничку храну, бели платно и спрема одећу за сву кућну чланицу... али, кад дођу небудванице, као што су сад настале, домаћица има пуно руке посла. Она сада збира плодове, спрема што дому треба и сада слави победе своје!

Она ће у зиме дане, када се сва чланица дома излазе за домаћу трезицу ипати граха и сочина, дуња и јабука, сувиш шљива и ораха, некима и полача, — имаће све сласти, које су њене вредне руке за кућу спремиле....

Право је речено, да је домаћица тема куће, да је она владарка дома.

И кад би својске домаћице могле, као што не могу, и кад би оне умеле, као што, на жалост, још не умеју, да корисно употребљавају све плодове, који се по својски домаћини расипају или који и пропадају почевши од првих трешања па до последњих шљива, благостање би се дома само тешко изнесло удавојло.

А, ето, то је све посао домаћице. Дон, којим управља добра домаћица, увек је добар дом. У њему све бласта, у њему је све на своје месту. Ту је поредом а с поретком тих и обилат живот, јер је дом за целу годину снабдевен свима намирницама, које чине то је сладак и онај кучно зарађен хлеб земљорадника.

* * *

Држава чини велике напоре и подноси безбројне жртве да унапреди своју пољску привреду, да васпита ново по-

кољење уних земљорадника, који би стајали на висини сувереног напретка и супречне полупривредне науке, која је обогатила друге народе, нама гасмичаре на привредноне пољу и мотдану. Ама, наистину, то је тек половина великог посла. Има, истина, доста мајки које и саме умеју спремити своје кћери да буду достојне домаћице. Али има их још много, и одвише много, које то саме не умеју и које то само не могу. *Ето, због чега би било мудро да држава и за младо свеко женским ствара практичне полупривредне школе и да припређује практичне течаје, те да и оно првабала знања из пољске припреде и домаће економије, преко шетребна и младоме сеоском женском данамањета времена.*

Лепо је видети женску младеж која у прсте зна рачуницу, која историју Египћана, Асирала и Персијанаца, Грка и Римљана зна онако исто добро као и историју своје допонаве; то је врло лепо, ето то школско знање. Али оно што је још корисније за свакодневни живот, то је да оно уме спремити и поставити трезву за кућне знанице, да уме отговарати укусну чорбу и паметно управљати кухињом, која је донала лабораторија; то је да уме много а с малим спремити и увек навек на тавану, у подручу и мексару, за сваки случај, знати оно што је у доку потребно; да зна добро урадити оно, што се и мора донаста добро извршити, — све знања, како да се узеша и без осетних трошкова доунава и најкраснији оброк и да се чини да живот породице буде пријатнији и веселији.

* * *

Вама, влади земљорадника, који сте се нивали где школовати и за практични живот спремити, док за наше приваљике још нека другог учитеља све рођење им мајке исти друге полупривредне школе све очискога им дома, вама овој приликом упућујем очиски савет: да онга дана, када прине час да себи бирате сапутницу у животу, не разабарате

ПОДЛИСТАК

СТАРЕ ВЕРИЈЕТНЕ ГОДИНЕ

Сваки овај, који је год имао прилике, да говори са нашим старим земљорадницима могло је чути од њих тежке и дубове удахе за оних старим сребрним берићетним годинама, за оно срећно и благословено време. Чо је вако се у то време мало радило а много имало; као се орало радљом, а често пута преконаној и мотком; како о Ђубрегу и Ђубрену, на и о јесењем орању, нико није имао ни појама, на су, онет, у то време било плодне, берићетне године. У то време, као да је и небо било другојачије: јер су вапе, у то време, чеље падале; провале облака, претеране кеђе, као и гомозараче као да су у то време много ређе наступале и много мању штету причињавале. Сваке зиме снег је деобо падао, који је по неколико месеци трајао. Све ово врло је повољно утицало на старе плодне, берићетне године.

По, ово је све било и прошло, данас је наступило нов обрт у свему, на и у овоме. Давас нама поља оремо два пута, на и гводеним плуговима; оремо с јесени, земљу

о њавну мизрау. Разбарајте о вредноћи и окретности руку неинихл о увењу неинихл да паметно ругује кућног својих. Таква жена доњеће вап и богатство и срећу. Жена без такх врлина доњеће вап само мизрау, вожда и велики мизрау, али она ће га својом неуменивошћу брао — растогити;

Ј А В У К А

(СРПНИКА)

За живљење дивљака, употребљана се најобичније семе од дивљих јабука. Оно се при сирваљуу јабуковаче у корита на коњине исвара догле, док се све семе одвоји. После тога осуши се и чува за јесен до времена сејања. Увек је боље јесење сејање него пролетње, јер у пролеће посејано семе слабо нице. Сеје се од првице онако под мотку, као што нама сељаци сеју конопљу. — само мало ређе. Посејано семе не се бити изложено шетогочвама, и идугер просећа и лета пошто време понише, тако га више пута цвентити и прашити.

Отуда добрене дивљаке треба расадити у расадник идуге године, ако су израсте у величину $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ метра; у протвеном, треба их оставити још за једну годину у семенити.

Земљаште у расаднику треба прериљати у дубини до 50 см. и дивљаке у тако приправљеној земљи расадити у јесен пошто лист онадне, нап у пролеће. Ђило им треба скратити за једну тревину оздо као и стабаоде до на дољину.

Растејана редова треба да буде 60—70 см. а дивљака у редовима 50.

На овако приправљеној рилавој земљи, могу се дивљаке пламтити очевем још истог лета, док на просто поораној или преконаној треба посадити 2 или 3 године. За 2 године тада одрасту јабукове саднице тако, да су уздесно за пренешење на стално место.

Јабука се врима каљамљевен на све досед познате начине. По очеве иде најбрже, јер један изнебова радник

Ђубрико, дрљако, на онет, често пути не ради вап ни толико, колко да се до понове исхранимо. Давас нас често посећавају дети велике суше, а зиме, онет, голомрашце без снега.

Зашто је и од куда је код нас овакав обрт наступило у течају од неколико деценија? Одговор је колко прост, толико исто јасан и разговестан.

У старе времена насељеност је, сразмерно, била врло мала. Потребе за живот било су врло мале; онда се трошило и у кући, и у оштити, и у срезу, и у окрвту и у држави врло мало. Међутим, земље је у то време било и сувише много, која је била обрасла богатом, разноврсном шумом. Земља је била врло богата хумусом, црницом, — те је на њој богато напредовало све наше културне биле.

На с тога, када су наши стари хтели да гаје бале, онда су они извешти део шуме причали, разоравали, често пута и преконавали, на засејавали усевина. Пошто је ово земљиште хумусом било врло богато, то је на њему све бржино расло, развијало се и богате плодне доносило. Чим је берићет почео онадати, знак је, да је земља почела слабити, па с тога се са овим крчевем и засејавалом била нишло даље. Берићет је на овим новим земљиштима, крчевинама, био у свему одличан.

Пошто је у то време нама отаџбина била богата шу-

може околнити 3—400 ком. На притајно окце у другој половини месеца јула, најбоље је очити, — тада се окца ухвати за дивљаку и пресапају целу змију, па у пролеће при најбујнијем кретању совова истрају тако, да се већ друге године може разнати круна. Срем онога времена, лепо се прима на просто и енглеско спајање, на онда на исе-чап, само што се на оне начине околани мања пољовина дивљака. На ипропет и под кору, и ако се добро прима, не би се могло препоручити због тога, што се при спојеним деловима оставају велике ране због којих дрво добије трулење на нотом и блате.

Кадавише треба извршити увек при земљи сем у случају ако су ширске дивљаци. Такве треба плакати у круни. Код су јабуконе саднице већ одгајене у расаднику, што ће на добро прирављеној земљи бити после 2—3 године, расајају се јабукне на стално место.

Ако се саде поред путова, онда треба бирати оне сорте које брзо расту, а растојање да буде 10 метара. Које су сорте стране и домаће поднесе на овај план, наведено мало важе. Јабукне које слабије расту, могу се садити у растојању на 6—7 метара. Ово исто важи и за оштинске утрине.

У вољавица, где се воће мало боље чува и негује, могу доћи и јабукне краћег века и боље асталеке сорте. За њих је доста растојање 7 метара, а 8 метара, ако се хоће између њих да гаји површе, околанине или сасвим нико воће.

Сва она растојања важе за јабукне, које су махом на-дамење на дивљацима које плају дуг век. Међутим оне јабукне које су каљавице на подлози Р. Doucin и ако су средњег раста, могу се садити само у затвореним баш-тама и у растојању 3—5 метара. Сасвим ниски облици као пирамиде, намете, кордон и т. д. метара.

На подлози петровање јабукне каљавица јабукна, па ма у коме облику била, сади се редовно на 2—3 метра. Појајеније је често олакши садницама у покривању или у међуростору вољавца са зневени воћем. На овај се начин још понајбоље изупотребљује само земљиште и прав-динску донос велике користи.

Само сађење, орсинање круне и остало све што треба наћи ће читави у промодогодишњим календарима и друш-твеним органу „Тезаку“.

Мо, то је и кини чешије орсинавала напна поља, јер знамо, да шуме имају ту снагу и моћ, да привуку облаке, који су пуни кином, те да се иста равномерно преседе над вољавца.

Из ових разлога, настан је и било старих плодних, берићетних година за које напна стари тако горко жале, при свем том, и ако у то време, нити се знало за плодност наг, нити за љубре и љубрење, и још мање за прашаце, огртаче, мењиво гадовање, нити је, чак, и било потребе за то.

Међутим, данас је сасвим пош обрт настуило. Данас се народ најчешће земља је остала иста, али нема нише крешене, повине, која је била врло богата хумусом, већ стара т.ј. једна земља, па којој смо приворани, своје, не-престано производити усеве. Данас се много нише троши у свакој кући, а још више у оштинску, срезу округу, др-жави. Данас, нити има преко лета овних добрих, берићет-них кишна, нити пак, преко зиме, овних дебелих снегова.

Шта треба да радимо, да, омет, имамо плодних, берићетних година, и ако смо, често пути, приморани, да једну нашу непрестано оремо и засејавамо. Шта треба да радимо, да нашу олапу производњу, доведемо и попишемо на достојну, на толику висину, како ћемо моћи створити сваки, дубок и неспривн извор, из кога ћемо моћи све наше намирнице, подирити?

Јабукне, као висока стабла одгајена, могу се садити с коришћу по држовинама, утринима, великим вољавцима и у малим просторима око дворшта.

У погледу на избор сорти, може се препоручити за сађење:

I. По држовинама и другим утринима.

Бојкиња	Литвини ренета
Кладирева јесења ребрача	Козарка *
Зинска златна парњенка	Француска ренета
Пуринуа куванотка	Крупа Бошвица
Шампанска ренета	Пругаста Кардиналка
Злато жуто *	Бели цвет
Крупа касерска ренета	Шарлах црвена парњенка
Харбертова *	Краљевска кратконетелска
Обердикова *	Прозрачна од Броуцела
Бауанова *	Бела зинска ребрача
Париска ромбур *	Црвена јесења *
Вленхајзова златна *	Паркерова пешника

II. По великим вољавцима као асталеко воће и за околанију.

Оманка	Ренета тогчидерска
Шарлавоњски	* париска златна
Данцињина	Јабукна из Сачишта (Грчка)
Бела кардиналка	Виргинска ружичарка
Графенштајна	Коксова помона
Краљевска кратконетелска	Црвена гвоздебача
Ренета Бауанова	Зукича папеле
• Барменгова	* јесења
• Орлеанска	* летња
• Црвенска	Бела ружмарника
• Англетер	

III. По дворштацима и затвореним и топлојим положацима.

Црвена астраханска	Ренета мускатска
Бела *	Цар Алексеандар
Вленхајзова златна ренета	Бреснаста летња црвена
Петровна	Мајска јабукна
Принцова јабукна	При. Графенштајнски
Ренета аманас	Јесења каљавка

Ми морамо на наше шуме данас обратити што већу пажњу, како на производњу, тако исто и на негу и употребу јер оне нам, поред вишгробрижих непосредних користи, дају кини и снега, умеранају две крајности: жету и зиму, с тим нам дају и здравље.

Морамо се снагди и у свему придравати онога пра-вила: „Све у своје време и на своје месту.“ Морамо у последњу стону земље обрадити. Морамо у своје време орати, љубрити, дрљати, сејати, влачити, и то све што бо-љин и савршенији земљоредски сиранима и машинима, тако да нас с једне стране рад јединици кошта, а с друге да се он што боље, што брже и потпуније изврши. Морамо у своје време сејати, прашити, околнати, жетети. Морамо плодове, што је могуће боље чувати, и, што је тако исто главно сачекати и продати их у оно време и онда, када за исте на најцапа најповољније цене можемо добити.

Ренета коковска оранжаста
 • француска
 • канадска
 • аманска
 • орлеанска

Шарлах прв. парменка
 Прозрачна од Броњеља
 Виргинска ружичаста
 Лева поштоаскина

Саднице од оних јабука с малим изузетком могу се добити на Добру Сри, пољопривр. Друштвима код Шапца, код шпандерске школе у Вупоу и Топчидерској економији.

Од домаћих сорти јабука, могу се препоручити за садње поред других и великима јабукарима, следеће сорте:

Тврдаја (ужичка)	Кодларска мачванка
Црвеница	Зупна (мачванка)
Сенибаја првена (ужичка)	Аушја
Медованка	Гуњевка
Зелонка црна	Ђуларе (Триаве руднич. округ)
" бела	Српска славоиска
Бедарка (подерине)	Теговка
Колчарка гужанка	

Од свију оних сорти могу се добити саднице једно-годе на расаднику Добра Друштва.

Од не мање су важности и сорте јабука добивене из Бугарске које су награђене на вођарској изложби у Ту-

тендају, а од којих је Српско пољопривредно друштво добило плодове и кален грашнице. Оне се сорте има једно — год. калами (саднице) могу добити онат на Добру друштвеном. Има их 11, а те су:

Ајванка	Аранка
Бешива	Белвица
Качева	Клашанка
Мочила	Полабаја
Цаганка	Бошњанка
Нара	

На подлогама кратког века треба каламити ове сорте:

Аманска ренета	Цара Александра
Баумалову ренету	Ренету од Канаде
Шарламонски	" мускатску
Босову помону	" орлеанску
Гаорију жути	Принцову јабуку
Круну наследеру	Рибенкову пеницу
Прозрачну од Броњеља	Калвицу првену јесену
Лепу поштоаскину	" белу зимску

Све ове сорте рађају обилато, рано и дају добар и изгледан род, а на подлогама кратковечним, све ове особине бивају још боље тако, да дрва имају напачкана родом, просто заноса човека.

Стефан.

Б Е Л Е Ш К Е

Штете од поплава, града и слане у месецу Јулу.
 — По добицима извештаја у месецу Јулу било је поплава, града и слане у разним крајевима наше отаџбине, те податке средили смо према држави у којима је било тих непогода, и износили их у следећи прегледница:

1. Јулу у *околице цалеје слане*: — 1) у селу *Прамановица* (среза таховског), оштетила је ране кукурузе и пасуљ на површини од 60 хектара, штета је проценена на 30.000 динара; 2) у селу *Големом Селу* (среза пољаничког), оштетила је ране кукурузе и пасуљ на површини од 300 хектара, штета је проценена на 130.000 динара; 3) у селима *Власу, Градиш и Стоницима* (среза пољаничког), оштетила је кукурузе и пасуљ на површини од 23 хектара, штета износи на 2.800 динара; 4) у селима: *Прибоју и Струбу* (среза пољаничког), оштетила је кукурузе, пасуљ и бантене усеве, на површини од 180 хектара и штета износи 20.000 динара; 5) у селима: *Лесеву, Стрпој Морави, Житорији и Прекодолцима* (среза пољаничког), оштетила је кукурузе и пасуљ на површини од 575 хектара, штета је проценена на 7.500 динара; 6) у селима *Ракој Рени и Салавској Сеници* (среза пољаничког) и оштетила је кукурузе и пасуљ на површини од 3 хектара, штета износи 200 динара;

2. Јулу *падоо је град*: — у селу *Прекорићи* (среза косовског) био је средње величине и оштетио је усеве на површини од 11 хектара, а штета је проценена 740 динара.

3. Јулу *падоо је град*: — 1) у селу *Д. Црнопољу* (среза добричког), био је крупан и оштетио је винограде на површини од 25 хектара, штета износи 5.000 динара; 2) у селу *Драгошцу* (среза добричког) био је јак и оштетио је усеве у ошито, на површини 100 хектара а штета износи 15.000 динара; 3) у селу *Врсточицу* (среза лесковачког), био је средњи и оштетио је усеве и пошто наповршини од 70 хектара и штета износи на 5.000 динара;

4. Јулу *падоо је град*: — у селима *Бернорци* и *Гуњевци* (среза колубарског под), био је средње величине и оштетио је усеве, воћњак и винограде, на површини од 92 хектара штета износи на 3.300 динара;

5. Јулу *падоо је град*: — 1) у селу *Табановица* (ср-

мавског), био је средње величине, оштетио је усеве коношцу, воћњак и пошто винограде на површини од 120 хектара, штета је износила на 3.000 динара; 2) у селима *Бошковицу Владимиревица и Криваца* (среза посаво-ташовског) био је ситан и оштетио је у неколико пшеница, јечмене, зобове, кукурузе и воћњак на површини од 2.000 хектара, штета је проценена на 3.000 динара; 3) у селу *Прилепцу* (среза подгорског) био је средње величине и оштетио је усеве, воћњак и винограде на површини од 100 хектара и штета је износила на 10.000 динара; 4) у селу *Београдцу* (среза подгорског) био је средње величине, оштетио је усеве на површини од 100 хектара и штета је износила на 6.000 динара; 5) у селу *Јунаци* (среза подгорског), био је средњи и оштетио је усеве, воћњак и винограде, био је површини од 50 хектара штета је износила на 5.000 динара; 6) у селу *Јаковцу, Јаковцу и Кривцу* (среза посаво-ташовског) био је јак и оштетио је усеве, воћњак и винограде и бантене усеве на површини од 800 хектара, штета је проценена на 30.000 динара; 7) у селу *Пољаницу* (среза крагујевачког) био је ситан и оштетио је у неколико воћњак и винограде на површини од 200 хектара а штета износи 2000 динара; 8) у селу *Дужевици* (среза крагујевачког) био је ситан и оштетио је пошто воћњак и винограде на површини од 300 хектара, штета је проценена на 3.000 динара; 9) у селима: *Јанцу, Кљаници, Авдони и Словцу* (среза ваљевског) био је средње јачине и оштетио је усеве и воћњак на површини од 880 хектара а штета је проценена на 20.000 динара; 10) у селу *Велмоку Паоци* (среза ораншког), био је јак и оштетио је усеве, воћњак и винограде на површини од 300 хектара и штета износи на 30.000 динара; 11) у селу *Власови* (среза магурског), био је средње јачине и оштетио је зита и ковољу на површини од 175 хектара, штета износи на 5.000 динара; 12) у селу *Зембији* (среза моравског), био је слаб и оштетио је кукуруз, пшеницу, раж, јечмен, еду и ковољу на површини од 6 хектара а штета износи 600 динара; 13) у селима: *Брелику, Грошетици и Шошцу* (среза копаоничког), био је јак и оштетио је бела зита, кукурузе и шљанак на површини од 80 хектара, штета је проценена на 6.000 динара.

6. *Јуна падио је град*: — 1) у селу *Грљачицу* (среза зајечарског), био је крупа и оштећено је усеве, воћњаке а највише винограде на површини од 40 хектара, штета је проценења на 10.000 динара; 2) у селу *Вртарници* (среза зајечарског), био је ситан и слаб и није никаде штете усевама нанео; 3) у вароши *Зајечару*, био је ситан и ређак и није никаде штете усевама нанео; 4) у селу *Стара* (среза рађевског), био је ситан и слаб и оштећено је усеве воћњаке и винограде на површини од 800 хектара, штета је проценења на 5.000 динара; 5) у селу *Османовцима* (среза смедеревског), био је јак и оштећено је усеве и воћњаке на површини од 200 хектара а штета је проценења на 10.000 динара; 6) у селима: *Губином Долу* и *Рубановцима* (среза ужичког), био је средње јачине, оштећено је усеве и воћњаке на површини од 300 хектара и штета је износила 8.000 динара.

19. *Јуна падио је град*: 1) у селу *Првој Вери* (среза маџанског), био је јак и густ оштећено је усеве и воћњаке на површини од 1500 хектара, штета је проценења на 60.100 динара; 2) у селу *Балдоновицима* (среза маџанског), био је врло јак и оштећено је усеве на површини 300 хектара, штета је проценења на 30.000 динара; 3) у селима *Табаровићу* и *Пречишковићу* (среза маџанског), био је врло јак и оштећено је усеве на површини од 200 хектара и штета је износила на 20.000 динара; 4) у селу *Глоговицу* (среза маџанског), био је јак и оштећено усеве и воћњаке на површини од 500 хектара, штета је проценења на 50.000 динара; 5) у селу *Дреновицу* (среза маџанског), био је ситан и слаб, оштећено је ивицима, зоб и воћњаке на површину од 1.000 хектара а штета је проценења на 6.000 динара; 6) у селу *Привоцу* (среза маџанског), био је доста јак и величини ораха и оштећено је кукуруз и багете на простору од 60 хектара, штета је износила на 3.000 динара; 7) у селу *Грушковицу* (среза подерског), био је врло јак оштећено је усеве на површини од 30 хектара, а штета је износила на 3.000 динара; 8) у селу *Вележу* (среза поперског), био је врло јак и оштећено је усеве воћњаке и винограде на површини од 300 хектара, штета је проценења на 50.000 динара; 9) у селима *Варна*, *Лепрковицу*, *Маошима* и *Мезиковићу* (среза поперског), био је врло јак и оштећено је све у опште на површини од 1.000 хектара, а штета је проценења на 200.000 динара; 10) у селима: *Метлику* и *Румској* (среза подерског), био је јак и оштећено је усеве и винограде на површини од 100 хектара, штета је износила на 20.000 динара; 11) у селу *Ђојкицу* (среза поперског), био је јак и оштећено је усеве воћњаке и винограде на површини од 200 хектара, штета је проценења на 16.000 динара; 12) у вароши и општини *Шабачкој*, био је врло јак и крупа и оштећено је усеве, воћњаке и винограде на површини од 1816 хектара, штета је проценења на 164.000 динара; 13) у селима: *Глатаницима*, *Катарјани* и *Резници* (среза добричког), био је јак и крупа и оштећено је усеве

и винограде на површини од 500 хектара и штета је износила на 30.000 динара;

28. *Јуна падио је град*: — у *Варошину*, био је јак и оштећено је усеве и винограде на простору од 65 хектара а штета је износила на 1.800 динара.

29. *Јуна падио је град*: — 1) у селу *Орашцима* (среза подласког паљ.), био је врло јак и оштећено је усеве воћњаке и винограде на површини од 104 хектара и штета је проценења 8.400 динара; 2) у селу *Седлову* (среза ресавског), био је врло јак и крупа и оштећено је све усеве и воћњаке на површини од 350 хектара а штета износи 70.000 динара; 3) у селима: *Кривовићу* и *Рубовцу* (среза ресавског), био је врло јак и крупа, оштећено је усеве, воћњаке и ливаде на површини од 200 хектара а штета је проценења на 40.000 динара; 4) у селу *Бобовцу* (среза ресавског), био је врло јак и крупа, оштећено је жита, кукурузе, конопљу и багете усева на површини од 300 хектара и штета је износила на 60.000 динара;

30. *Јуна падио је град*: — 1) у селу *Губеретцу* (среза десковачког), био је средње јачине и оштећено је винограде на површини од 60 хектара, а штета износи 1.000 динара; 2) у селу *Кораблино* (среза космајског), био је јак и оштећено је усеве и воћњаке на површини од 80 хектара а штета износи на 20.000 динара; 3) у селу *Кумодражу* (среза врзачарског), био је средње јачине и оштећено је жита и кукурузе на површини од 150 хектара, штета износи 8.000 динара; 4) у селу *Белом Поточку* (среза врзачарског) био је јак и оштећено је жита, кукурузе и багете усева на површини од 60 хектара, а штета је проценења на површини од 300 хектара а штета износи на 20.000 динара; 5) у селу *Љубицу* (среза крагујевачког), био је ситан и густ, оштећено је усеве, воћњаке и винограде на површини од 300 хектара а штета износи на 20.000 динара.

* * *

Као што видимо из досада изложеног и у месецу Јуна било је доста елементарних непогода али ипак мање него што их је било у Мају, Јер у Јуну број оштећених места у долини је мања, а и вредност штете у долини и на више мања је од штете у Мају. Тако у Јуну од 30 дана у месецу 10 их је било са непогодама, које су узхватале 80 места које вароши, варошице села и заселака. Оштећени простор престаља нам површину од 16.548 хектара, а оштећена су махом стрмица жита, кукурузи, конопља, багетени усеви, виногради, воћњаци и ливаде. Вредност пак штете по процени општинских власти износи суму од 1.150.440 динара.

Ако ли пак сада ове бројеве упоредимо међу собно, онда добијамо: да је једног дана када је била непогода просечно захваћено 8 места, оштећена површина износи 1.624 хектара, а вредност штете 115.044 динара.

G.

Г Л А С Н И К

Олакшице за набавку семена свил. буба и откупљивање жетурара. — Министар Привреде решио је да се г.г. Фаркићу и Анђелковићу, трг. из Крушевца уступи набавка семена свилених буба и откупљивање жетурара, под условом:

1. Да год надлежног суда протоколира своју врзину за ову радњу;

2. Да за пет година и то о своју трошину врше набавку семена произведеног по Нагесовом начину за одгајивање у окупцима: крушевачком, моравском, позариначком, подунавском, крагујевачком и ивицима;

3. Да сваке године буду дужни набављати између 100—200 кгр. овог семена;

4. Да у августу сваке године, пре поручбе семена одреде количину семена коју имају набавити за сваки округ и да набавку семена изврше тек онда, пошто распореда о томе утврди Министарство Нар. Привреде;

5. Да набављеном количину семена буду дужни предати одмах Министарству Нар. Привреде ради испитивања;

6. Да одгајивачима буду дужни давати бесплатно потребну количину семена, захтевајући од сваког одгајивача:

а) Да потписне један примерак свиларске листе ради подрде принава добијене количине семена и пристава да све обавезе које се тичу одгајивача, а други примерак такве листе задржати за уписивање осталих података ради предаје откупљивачима г.г. Фаркићу и Анђелковићу.

б). Да гаји свадено бубе по штампању уписују Министарства Нар. Привреде и уписују органа које би за овај циљ одредило Министар Нар. Привреде.

в). Да неће ни од кога другог примати семе ради гајења:

- г). Да за гајење неће употребити домаће семе;
- д). Да добијено семе неће ником дати ради гајења;
- ђ). Да од добијених мехурака неће произвођачи семе;
- е). Да ће најмање половину произведених мехурака продати г.г. Фаркашу и Аиџелковићу, и тој правном предузету и показати целокупну производњу мехурака а од г.г. Фаркаша и Аиџелковића узети правичну плату за откупљену количину мехурака; и
- ж). Да ће за сваку путину семена (десет грама), ако не би хтео продати најмање половину произведених мехурака платити без икаквог изговора двадесет динара и то педесет динара у корист државне касе а четири динара за г.г. Фаркаша и Аиџелковића, а десет динара, и то осам за државу а два за г.г. Фаркаша и Аиџелковића, ако би други половину произведених мехурака продао коме другом лицу;

7. Да буду дужни о радзатој количини семена поднети Министарству Нар. Привреде најкаже до 29. маја, свиларске ласте, те да се према овима саставе спискови за откупљивање мехурака за сваки округ на по се, како би им се најкаже до 10. јуна вратили, те да по њима врше откупљивање мехурака;

8. Да ће у поменутим окрузима и за означен број година (тач. 2. 0. решења) од сваког одгајивача откупити најмање половину произведених и неутрљених (живих) мехурака, а на случај да би одгајивач хтео продати и другу половину; да су дужни откупити и те мехуре ценом као и прве мехуре;

9) Да ће неутрљиве мехуре плаћати и то:

а). *Прву класу* у коју се имају уврстити сви дени, здрави тврди и чисти мехури (не смеју бити ни мадо прљави) и сви тврди и чисти мехури, чије су бубе боловале од *кравачице*, по два динара и петнаест пара од килограма;

б). *Другу класу* у коју се имају уврстити сви слаби, мекани и мадо прљави мехури, чије су бубе боловале од *сепачице* и тако зване *дошке* т.ј. мехури, у којима има по две и више дугака, по један динар од килограма и

в). *Трећу класу*, у коју се имају уврстити сви слаби и славани мехури, т.ј. у оштећене мадо лопи мехури, који могу уврћати и друге мехуре, килограм по двадесет и пет пара;

10. Да буду дужни поднети у сваком округу потребан број стањина за откупљивање мехурака унапреднај за основу да на сваких двадесет килограма радзатог семена буде по једна стањина;

11. Да ће стањину за откупљивање мехурака уредити на начин који је описан у претпону министарства народне привреде од 21 априла 1899. године Збр. 2906.

12. Да ће приликом откупљивања мехурака бити дужни дати сваком одгајивачу потребну помоћ, било у обучавању одгајивача у сортирању мехурака било у сваком сортирању ако оне буде захтевао одгајивач;

13. Да ће до 1. маја следеће године поднети у близини железничке пруге (Давоу, Ђурићи, Јагодина или у кој

другом месту) две Пелегринове пећи које могу примити на један пут по три кајале килограма неутрљених мехурака, а уз то и потребне аграде за сменјати и машинирају мехурака; и

14. Да ће у пределим државним хартијама давати држави сваке године у име вазице по 20% предности набављеног семена и то однах, чим се семе преда Министарству ради испитивања.

Министарство Нар. Привреде, у поменуту решену, свако обавезало се:

1. Да ће сваке године штампати потребан број пошти о гајењу свилених буба ради раздварања одгајивачима, без обзира да ли они таку пошту нећу имати или не;

2. Да ће штампати потребан материјал за сребрњаве податка о количини радзатог семена одгајивачима и откупљиваче мехурака;

3. Да ће порадити код Министра Финансија, те да се приликом откупљивања мехурака не тражи од одгајивача наплата Дугове порезе, нити да се произведена и откупљена количина мехурака порезује на одгајиваче, и откупљиваче г.г. Фаркаша и Аиџелковића;

4. Да ће порадити код Министра Грађевина:

а). Да се неутрљени (живи) мехури, који се буду експедовали државном железницом, експедују бронзном а такса да се рачуна као товар — споровозна роба; и

б). Да се г.г. Фаркашу и Аиџелковићу ставе на расположење (бесплатно) две карте друге класе за све железничке пруге, а за време од 1. априла до закључно 31. јуна;

5. Да ће порадити код Срп. Пољопривредног Друштва те да на адресу онога ког увозити без наплате царине и царинских трошкова одредити количину семена свилених буба, Пелегринове пећи, делове оних и остале потребе које су у вези са овом граном, и

6. Да ће за откупљивање мехурака поставити у договору са општинском влашћу где је стањина за откупљивање мехурака нарочите контролор и овима ставити у дужност:

а). Да истре, да сваки одгајивач по списку, донесе на откуп најмање половину произведених мехурака и да другу половину, ако је не би задржавали за домаћу потребу, уступају такође г.г. Фаркашу и Аиџелковићу, по исту цену као и прву половину;

б). Да паже, да се откупљивање мехурака не врши ван стањине, било за рачун г.г. Фаркаша и Аиџелковића било за рачун другог кој лица;

в). Да сваког дана, за време откупљивања мехурака поднесе извештај Министарству Нар. Привреде: колико је тога дана откупљено мехурака од сваке класе на по се;

г). Да у свакој неправилности за време откупљивања извештајачу окружно начелство и Министарство Народне Привреде;

д). Да по свршеном откупљивању мехурака, поднесе Министарству Народне Привреде извештај о целокупном раду и списак лица, која нису хтели продати прву половину мехурака овлашћеним откупљивачима г.г. Фаркашу и Аиџелковићу, као и списак оних лица, која су другу половину или деоу количину, продали коме другом лицу; и

ђ). Да Министарству Нар. Привреде предлажу за награду најбоље одгајиваче свилених буба.

ДОПИСИ

Валани, (ср. тамна.) јула 1899. год.

И у овој околини као и свуда у огромној пећини наше Отвајине, жезлородића и сточарство, као две најважније привредне гране, подједнако су заступљене, и овима се обраћа доста важе, и ако се исте ни приближно нису понаде за достојну висину.

На воћарство се обраћа Дестојва пакња, а с године у годину све већа и већа. Јер од оне привредне гране, често пута, може се имати много веће користи, него што се има од других привредних грана.

У овој околини има пољопривредника који засејавају и то:

Пшеницом	30	хектара;
Кукурузом	25	"
Јечмом	5	"
Овсом	5	"

а да не речећу, да изади г. Маленчић Д. Петковић, из Калишова, засеоца:

Пшеницом	60	хектара;
Кукурузом	40	"
Јечмом	10	"
Овсом	5	"
Пасуљом	3	"

Како на гајене кукуруза тако исто и на ова ова стржица жита, обраћа се, доносило жито, према приликама у којима се нам земљорадник налази. Како за кукуруз, тако исто и за стржице оре се два пута и то гводеним плуговима; ђубри се; дрва се; сеје се све у своје време и онда, пада му је време.

Од домаће сточе у овој се околини гаје: говеда, коњи, свиње, овце, а козе прво лето. Има домаћина, који имају преко 100 грма говеда, 190 и више комада свиња; овака тако исто: а неки и по 15 коња.

Стржица жита од снова, дају и то:

Пшеница	3—7	килограма;
Јечам	3—4	"
Овас	3—4	"

Кукуруз један хектар добрих година, као што је ова козе даје 2000 килограма у орну.

Шљиве су родне одличне и оне прашамо сазревају.

Поред свега овога нило ни је, што могу и ово јавити да се сва стржишта угаре одмах, чим се усея поже.

Са Дели-Јована, 15. августа 1899. г.

Оволина планине Дели-Јована у округу крајинскоме, овога лета није имала ни мало кише све до 10. окт. мес. што се принудило влади западнога ветра, који овоме крају увек доноси сушу. Но томе лако је појмити какав је могла бити летина на овако дуго-трајној суши. Услед оволике суше, кукуруза доста рђаво стоје, особито позиви за које

нема изгледа, да ће се опоравити ни после ове дво-дневне кише, која је за сада земљу добро наводила.

Напротив жетва пшенице и друге стржице била је добра и преко очекивања задовољна је одавање тежаке, ма да је било доста и гари, изнесо услед лошег квалитета семена какав га је промлогодешња жетва била дала. Цена је пшеница на неготином тргу 12 динара, а јечму и ражи по 10 динара 100 килограма. Кунаца је довољно.

Ливаде су дале мало сена, и зато се сточари сада сигурају и ливадицама.

Што се пак тине шљива и осталог воћа ово је у селима од северне и западне стране Дели-Јована прилично родило, док напротив у селима осталих селима с источне и јужне стране Дели-Јована све до Неготина, нема апсолутно никаквог воћа, јер је ово још у цвету пролетне зимале.

Виногради у којима их где има и домаће и америчке лозе родили су прво добро, и то само ова, која су пресани док на протип они који нису пресани страдала су од нераспоре, и ово је баш најочигледнија пример за још неперне и тврдо-главе гошаве, шта их кала у будуће ридити те да и они имају хасну од својих винограда. — Садања клима тешка је добро за винограде ало је само нише не буде, а поправше се и градинарски усеви и трна за стоку.

Здравље сточе у опште уше добро је, и а цена је истој постола. Крајем пр. мес. држали је тродневни сточни трг у селу Сиколу, на коме је нарочито говеди било доста и добро су продавана.

Печеље су се слабо родије услед слабе паше.

Жар је и то горуно и гравицев добро родно, а биљно само местимично.

Оде је била и шумска комисија, која је највећа део планине Дели-Јована у атарица села: Сикола, Поповице, Плавне, Црњавце, Танде и Лука, ограничила као државну својину. Овим су заузети и многи забрани, војина су поједини конституици до сада расположати, а на које нису имали прописних доказа сопствености, те зато ни је остала још једина нада, да се бар порека што скорје ослободе.

Ј.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XIII. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

дрожне 3. јула 1899. год. у Београду

Били су: Потпредседник г. Мата Јовановић, благајник г. Владоје Д. Тодоровић, одборници: г. др. Марко Лехо, Милутин Савић, Паја Тодоровић, Александар Секулић и Иван Кремљ.

Председао потпредседник г. Мата Јовановић, бележко секретар г. М. Јовановић.

Прочитани записни XIII. седнице — Одбор усвојио.

111. Друштвени секретар извештава да су послови у Друштву толико напредовали да је немогуће савладати сваки у своје време, ако се не утврди довољан број радне снаге, који ће ставити послове предузети и отпирљати над је које време.

Предаже да канцеларијско особље, које се сада на раду налази остави стално са оваком поделом у рад:

Један да ружеје магацином и сива стварица, које су за продају одређене; да води магацинску књигу (јер за ову годину почето је да се заводи у магацинску књигу тек 24. пр. мес. па се не зна право стање магацина и његовог обрта); да води бриту о сивка порубицама; да се стара да се порубице на време подморе; и да се брише о свему што у ову врсту послова спада;

Други да се брише о експедицији ствари и материјала која се железничко, лађом или вонтом отпирљивају; да води бриту у уредној експедицији писана пакета и Тежака.

Трећи да води деловодну књигу и регистар (у који је тек сад отпочето да се уводи па због тога досада и нема архиве нити су актови сајузакани) да здружује актоне, да води бриту о друштвеној архиви и да се стара да буде свакад у потпуном реду, јер ће уређене архиве не може бити везе у раду нити брзо и тачног отпирљивања послова.

Четврти да приписује и отпирљива омању друштвеној преписку, да се стара и тредино води списнице: друштвеној чланова, чланова свих секција и претплатавина и све остале послове да врши, који у ову врсту долазе.

Поред ове четворце, да се постави још један за помоћника благајнику, који ће израђивати благајничку преписку, водити бриту и понаљати грађења разликих друштвених прихода и помагати благајнику у израђивању свих благајничких послова, које благајник не може да поставити услед увећаног позивачког обрта.

Све остало израђиваће секретар као што је Пранићина и Пословничко предвиђено — Одбор, уверен да су послови у Друштву умножени и да је у интересу Друштвеног гласа нужно да се брзо и тачно отпирљивају, усавја предлог с тим, да се особље, које није буџетом предвиђено плаћа из партије на набавку њиховог камена, и осталог. У исто време овлашћује се председнику да може још

једно лице узети за помоћника благајнику и плату му одредити.

112. По питању уредника *Гласника*: у којој примерака да се штампа *Тешка* у III-ћен тромесечју — Одбор усвоји мишљење Кљасног одбора да се штампа у 2000 примерака.

113. Кљаснички Одбор предава да се „*Практичне Пољопривредне Појске*“ штампају у 1500 примерака досадашње величине и досадашњег садржаја, оца где се штампају и „*Пољопривредни Гласник*“ — Одбор усвоји овај предлог Кљасничког Одбора.

114. По изложби Станко Пољопривредне Подружнице да јој се покљони осам календара за ову годину што их није могла распоредити, да их разда својим вредним и сиромашним члановима — Одбор усвоји мишљење Кљасничког одбора — да се покљони.

115. По предлогу г. Др. Марка Лека да се *Тешка* одје у ланеу за часопис *Ланеца* — Одбор усвоји мишљење Кљасничког одбора — да се одје.

116. Чита се писмо писала *„Гајме полески усева“*, којим извештавају Друштво, да су рукопис исправили по примедбама г. г. рецензента, а само неке примедбе рецензента г. Г. Пригорова није могли усвојити — Одбор одлучи, да се „*Појске о одгајивању стоке*“ штампа онако како су је г. г. писци поправили по усвојеним примедбама.

Коректуру да држе писци.

117. Чита се писмо писала *„Гајме полески усева“* којим извештавају Друштво, да су рукопис исправили по примедбама г. г. рецензента само није могли усвојити, да пољичну семена за сејбу од појединих усева искористе, јер је тачно претворена из хектолитара у тонаре — килотроне. Даље налазе да ће за целину и потпуно неке бити користије ако се штампају у две пићење биљка, ма да о њима има засебна поужа; јер је сасвим на месту, кад је реч о гајњу полеских усева не отклајати одјеље о тини биљкама, које такође долазе у усева — Одбор одлучи да се „*Гајме полески усева*“ штампа на усвојеним примедбама г. г. писала.

Коректуру да држе писци.

118. Секретар подноси спис „*Подписне винограда александричког лозом*“ који је наменен за *Практичне Пољопр. Појске* од писца под именом „Виноградар са Лозне и Високе“ — Одбор прими с тим да се узми г. Павле Т. Тодоровић, да спис прегледа и своју оцену поднесе.

119. Чита се предлог г. Живка Шокорија редовног члана, да се о слави друштвеној ове год. приреди инструктивна земљашка пољопривр. изложба — Одбор усвоји мишљење Одбора за Славу изложбе итд. да се не може прихвати предлог г. Шокорија, јер ће Друштво по усвојеној програму о својој слави ове год. приредити изложбу ноћа и шивенице са њеним производима.

120. По молби г. Павла Гадасановића да му се подложи 15 дина. за књиге његове, што су на изложби у Прокупљу радиле излагачима — Одбор усвоји мишљење Одбора за изложбе итд. — да му се плати ових 15 динара.

121. Чита се писмо Душана С. Бурића из Речке, којим шаље 15 дина. као поклону цене плата правача — окупача, да му се вети пошље према одборској одлуци од

прошле године — Одбор реши: кад је већ новац послао да му да у вола цене, као што је раније решено.

122. Чита се писмо Бугарског Министарства Трговине и земљоделства, којим тражи да му се пошље по један примерак *Правила* охватно Друштва, његових Подружница и Кола Јахача Кнез Михала — Одбор реши да се пошље оно што има.

123. Чита се молба г. Димитрија Буричића редов. члана, да му се да 10 кгр. занесог злата и 5 кгр. семева ради занесних оследа — Одбор реши да му се учини по молби.

124. Благајнички извештава, да је г. Димитрије Буричић подноси рачун по коме има Друштво да му плати 504.30 динара у злату и 70-10 у сребру на име дневница и путовања по Бачкој ради проучавања мотела и прераде вола, а по решењима Управног одбора од 24. јуна и 14. августа и 3. октобра пр. год. Бр. 3908, 4340 и 4757 — Одбор реши да се исплати рачунајући злато по курсу овог времена када је овај трошак учињен.

125. Благајнички подноси изјаву г. Буричића, којим молу да му се одреди наклада за 15 дина баљева у Београду што је пробавно ништекујући одређење Друштва — Одбор реши, да му се плати за ових 15 дина наклада на разлог месечне плате од 100 дина. која му је доцније одређена.

126. Чита се писмо „Државног Кола Јахача Кнез Михала за округ узички“, којим молу, да му Друштво укаже помоћ било у новцу или поучним књигама — Одбор одлучи да исма места молби, пошто Кола Јахача имају државну помоћ као и Друштво. Послати 25 комада пољопривредних календара, да се раздају одгајивачима као поклон приливом свечаности.

127. Чита се писмо Дирекције Државних железница од 18 пр. месеца Бр. 8238, којим се саопштава Друштво да је г. Министар грађевина одлучио: да за пренос семева сивених буба не може се одобрити нижи подвоз јер су транспорти овога врло мали. А за пренос межура сивених буба домаће производње одобрено је путем ревајичке став I класе споровојне рабе, а да се преносе као брзовозна раба сива возовима сеп конвенционалних. — Одбор са захвалношћу прими к знању.

128. Подружнице росавка и медвеђаке поднесе извештаје о државним курсевима о нацмљењу лозе — Одбор прими к знању.

129. Пројакт са писмо Управитеља друштвеног добра у Шапцу, којим извештава Друштво да је 19 јуна т. г. град прилично штете усевима за 1100 динара — Одбор прими к знању.

130. Управник друштвеног добра Јања да је од г. Јеврема С. Јовановића позог закупника земљишта г-ђе Магаришићине нацмљено 220 дина. накнаде за земљиште које је било у закупу Друштва — Одбор прими к знању.

131. Чита се молба Павла Петковића друштвеног потомца да о школском верику може доћи кући — Одбор одлучи да остане тамо и за то време да се потради да прихвати што више знања, ради чега је овако и послат.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од четврт арете од једног ступца до 10 пара дина. од осталих вршних земања по 15 пара од арете од ступца.

Већим огласима од исте стране 20 динара (10 пар. а. в.), вола стране 10 дина. (5 пар.) четврт стране 3 динара (250 пар.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дина. државне таксе.

За оглашавање више пута 10 од 100 јестачије.

Преглед 34. броја *Тешка*: Домаћина. — Јабуча (сврхаста). — *Подписак*: Старе берићетне године. — *Белешке*. — *Гласник*. — *Друштвени и подружнички послони*. — *Цене огласима*.

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДИНА. НА ПОДА ГОД. 4 ДИНА. ДРУГИХ. ЧЛАНОВИ КОМАЛЧЕ ЗА ЧЛАНОВИ ОБИЧ. ДРУШТЕ. ПОДПИСАНИ. ОБИЧ. ЧЛАНОВИ ПОЛИТИЧ. СТАВ. КРАЈА. ВАЊА. МАНАСТИ. ДИМОРАД. ЗАДРУГЕ И ЧЛАНОВИ ДРУЖ. ИЗМА. ДОПЛАЊИ ЛИСТ У ПОДА ЦЕНЕ. АКО ПОЛОЖЕ ВЕРИТЕЉИТЕ УПЛАЊЕ ЗА ЦЕЛ ГОД. ВАН СРБИЈЕ, ЗА ГОД. 10 ФРАК. ИЛИ 5 ФОР. А. ФР. ВО СТЕ. ПОДОПИСИТЕЉИ ДРУШТВА И ВНЕШЊИ ЧЛАНОВИ КАО И СРБИЈЕ ДИМОРАДИТЕ ЗАДРУГЕ И ЧЛАНОВИ. ДОПЛАЊИ ЛИСТ ЗА 6 ФР. ИЛИ 3 ФОР. А. ФР. КАО ЧЛАНОВИ ОБИЧ. ВЕРИТЕЉИТЕ И КАО СЕ ПРИБИЛИТИ ГОД У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАЊУ ВЕРИЈА И ПОШТЕ. НА ОСНОВ ЗАКЉУЧЕНИХ УГОВОРА ОД 1869. К. Ж 294. СРПСКОГ ДРУШТВА ВОСН ЧЛАНОВИ ОБИЧ. ДРУШТЕ.

ИЗДАНИК И ИЛЛУСТРАТОР:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЉИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Дово, М. М. Савић, Д. М. Спасић, П. Т. Тодоровић, А. Живковић и Б. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК УРКАНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕНУЛИЋ

Ч Л А Н Ц И

ДОМАЊЕ ОГЊИШТЕ

Од небом века народа, који се не би одушевљавао домаћим огњиштем, придавајући му особиту важност. Био Словени или Германци или Романци, сваки са свога гледишта и својих домаћих прилика претузео чари свога дома и радо подносио све напоре, да му ништо поуданије обезбеди опстанак.

Енглези, који своје ја нише великик писменом, поносито узвикују: „*моја кућа, то је моја тврђава,*“ докле синови њихова народа скришно веле: „*Моја кубика, моја слободина!*“

То величање и преузвешће домаћег огњишта, код свију народа подједнако, има својих разлика, који су јасни, лако уочљиви и не дају се спорити.

Остављајући на страну друге народе, да бацимо, у овоје правцу, само један летимичан поглед на наш народ,

на ћемо тада лако уочити и оценити сву чежњу, која се свија око домаћег огњишта.

Ко је год пратио живот народна својим очима, могао је јасно из живих примера видети: како су осећај и тежња за оснивањем и одржањем домаћег огњишта тако јако развијени у срцу и души нашега народа, да су, тако рећи, тежио с њим срасли и погасили од ветра нераздвојни. Нека тога међу нама, који не зна безброј примера: где остарели и изнемогли отац неће да иде својој оделитој деци, који су се занимали и отгадили, јер он не може да напусти своје домаће огњиште, или где се млада удовица мучи и злочишти са ситном децом, и неће да се преуда, само из тога разлога: *да јој се не угули омањ на домаћем огњишту.* Талих и чима сличних примера има безбројно много.

Па не само то. Тежња не само за одржањем, већ и за ширењем домаћег огњишта тако је јако укорениена код нашега народа, да му је она постала, тако рећи, ка-

растерна црта у животу. Колико је и колико наших сеоских домаћина пало у руке разних зеленашима само за то, што су хтели да по што по то увећају своју имаошину и разнакну границе своје дому!

Али, на жалост, у последње врне велика немаштина и све јача оскудица почнуу у народу оставањати дубока трага: злобожни добити већ је много сеоске породице оставио без прона над главом и тако почео стварати у земљи један нов ред људи, за који, срећом, све доскора ни нисмо знали. И докле на знању раднички редова, састављени из реда који је изгубио своју привредну самосталност, находе уточишта по фабрикама и радионицама, те се тако хлебом хране докле су они код нас унишени искључно на надничарство у земљорадњи те лети како тако животаре, а зими у правом смислу пропадају од голо- тине и глади.

Може да ће неко, када ушчита ове редове, сувњиво заветрити главом, ака неће имати право. Статистика је ту, да цеража утврди ове напоре. Она је тачна и ној се мора веровати. И по њезином уверавању, данас не само да је велики број наших сеоских породица потпуно изгубио своје домаће огњиште, већ се тај број, с дана у дан, још и знатно повећава, те судани општински су све обилнијем броју издају она уверена, којима се тврди: како се од тога и од тога пореског дужника није могла извршити пореска наплата, *јер више нема ни где ништа, ни од крстога, ни некретног имања!*

И ма како да је елика оштра и страшна, не треба пред њом затварати очи, већ својој ризи потражити лека. Докле су биле у јесу наше породичне задруге, које се данас, на велику штету, тако брзо губе и изгубељају, оне су, поред осталих користи које су довосале, биле још и поуздан и моћан бранич домаћег огњишта и привредне самосталности нашег сеоског света. Са њиховим нестајањем оважа се огроман назадан и у овоме правцу, јер се јавља

распарчаше, те њишкостина не може да одговара свина захтевима добро уређена дома.

Али, шта нас сада, према овим приликама, остаје да радимо? Како да притечемо у помоћ онима, који ту поноћ тако жуцко изгубељу?

Ма колико да је подизале народног благостања предет старана државе, ипак је помоћ невиних недовољна да задовољи хитне потребе друштвене и привредне. Иницијативе за сличне послове ваља да се прихвати и појединци.

Али то је ствар сувише тешка и немогућа, рећи ће можда неко.

Јесте тешка, ама није немогућа, одговарамо ми и све оно да и примером то утврдио.

Један народ, близак нам по крви, који се истакао међу осталима својим културним напредком, који је дубоко захватио све слојеве његове. Узмите коју год хоћете грану народне привреде и радничког, на њега се уверити, да је у ној постигну до дивљања неочекивани успех. А за тај вредни, издржљиви и културни народ, *народ чешки*, може се с пуну правду рећи: да му је држава не само мало где помагала, већ му је, у много прилика, још и одмагала, иницијално разноврсне сметке његовог буђењу и напретку. Навикнут да се вагда наслања само о своју снагу, вредне и удружене појединце ризи његове ревносту су при- тисцале у помоћ народ, где се год за то потреба указала, па је и успех од тога био несумњи.

Важност домаћег огњишта и свега дома од претеклог је значаја у сваком погледу. Домаће огњиште нашег сеоског света потпуно одговара његовни жељама и снамама; ту он вагда находи живор, са кога други могу снагу, и душевну и телесну, која му је у животу тако потребна. И ма како да је, услед униоженних потреб, а јачних и државних, управљале докна можда по негде и по тешко, ипак се ту најјаче испољавља мушко достојанство дома- њиново.

„Брахо и децо која драга, немојте се много жалити на наше земље. Јесу оне и мршаве и кришете, али би- метан рад све то може да поправи. Ја сам црноша доста света и много сам видео. Видео сам како људи у корпима о себи или стоји извонсе земљу из равница и засијају кри- шеница и брдовита земљишта и на њима сеју усеве и за- сађују воће, виноград и шуме и верује, иницијално су него наш народ, који за ово још нема потребе, али би требало да чува своје кришете од даљег оголањења: убрзајући да подигне, подигнути и сам усев; одбрађујући постојеће да не јуре на све стране и тиме чине пустош; кришете потпуно јер за кратко време имаћево две ште: земљу треба поправљати голе, а равнице засете камењем. Земљу би могли имати и љубрељем и дубљим орањем. Стога би могли имати и више, а довољно би било и оно што имамо, кад бисмо је паметније гајали. Против рђавих трава има лека: пресо- рити леваде, посејте је питомим балкама, детаљовом и другим, на њега добити и више и боље хране за стоку. У том случају стока вам не мора ни по пасиштима, те пасући и траву замишати. Оваквица гајењем могли бисмо имати и нише и бољег стоја стове.

После, брахо и децо, воља, на њега живности и немача дагубите не радите долу у много рудне дине. Онда кад је орање у највећем јесу, из о лекама не радите у све четвртине од Успреса до Спасоца-дне; не радите на трско- виту среду, водену суботу, у младе нетке, на омање стопе као на св. Јерузалу, Јоана, Омесну Марју, Пантеују итд. Бојећи се воде, грома, болести на себи и стоци итд.

ПОДЛИСТАК

Г О В О Р ЊЕГОВОГ ПРЕОСВЕШТЕНСТВА ЕПИСКОПА ШАБАЧ. ДИМИТРИЈА ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ

Његово Преосвештенство Епископ шабачки, Г. Ди- митрије, одмах по пријезу управе шабачком епархијом, општево је ревизију над црквама поверене Му епархије. Вршећи своју значајну дужност, Он се латно и пољске пришеде, на чему смо Му веома благодарни.

Овом приликом хоћу да изнесем говор, који је држао у Тељави код цркве Велике на дан 26 маја.

После подосвећења, Његово Преосвештенство г. Епи- скоп, наговорно је народ ретк диву, пуну морала и љубави према Бугу и ближњима. После ове своје значајне речи ушао је међу народ и вештаљаче се о ствари летине. Народ Му је одговарао: како је прошла година била особито добра, како је ова опрлична, а ако Бог да, да ће и она добра бити. Дале народ је напомињао, како су њихове земље мршаве, кришете и не могу добро да рађају, како нема довољно стоке, да земљу љубрељем поправљају, како и стога не може добро да напредује јер је наша дивљачна, па на многим местима и говеда промуге итд. Тада је Ње- гово Преосвештенство од прилике изговорило ово:

Uzevši u ošhte nama je kuća, kako ona na selo, tako i ona u gradu, prvi завод за засипање и стварање карактера у опште. А грађанском животу једни су као први, преуговорни прелаз. Да нам стани и целокупни изглед и саме државе стоји у непосредној вези са тим, какви су нам поједини домини — каинише је нарочито истцати.

На када је то наше донаје огњиште, који се Србин вада одушевљава, од тако преудне важности, како у погледу васпитног, тако и у погледу економског; када је у тако тесној вези са животом народним, онда нај је свика једна од најпречих дужности: *да помоћ указујемо ономе, где је она најпотребнија, јер је у иштину привредна самосталност толиких појединаца, који су саставни део наше опште целине.*

Чувајмо своје донаје огњиште!

Закачите и плуг за кола над од куће на гувно пољете да шпеницу носите у амбаре

Ма колико да је давнашња горња зрелост, она се ипак ипак ипак земорадишница мора још непривредно ради подде-
кава повлаћати. Она, као што и свајкајте, садржа савет: *да се стривања после жетве иже пре шпору.*

Овим разоравањем пољивених житних поља поставше се двојак црва: 1. земљиште се болје ирви и атмосферски утицаји јаче делују на оргину; 2. уништавају се шкољчани корови и коровско семе а тако исто и биљни и животињски непријатељи.

Земљиште, налазећи се под стрмином усевом од јесени кад од процепа, отприце на површини својој и с тога, али се оно после жетве разоре, онда то разоравање одликова јаче деловање ваздуха и кише а тим и болје распаданје минералних састојака хране. Стрива, која на њени стоји незорана, и овај свакојака коров, кад се шпору и кад

То је, део која грех и према нашој вери и према самима себи. Наша света црква одредила је дане у које не треба радити, то су ведеље и остали празници у календару обележени првеним словима. На чак и у те дане наша света црква одобрава нам да радите кад је нужда. Покосено село треба покунати на сваки празник ако видите да ће да покосе; тако и шеницу покосити да не презри, или да је град не упропаста, јер, део која, запамтите ову изреку: *„Бог доје, али у амбар не доноси“*. Ви имате своје свештенике, своје учитеље, угледите њих кад треба, а кад не треба радити. Свештеници нам могу дозволити да и на веће празнике радите, јер је то право њима Богом дано: *„Што оно расрете на земљи и Бог ће расретица на небу“*.

Запамтите, део и браћа која, што пакетице бидете радити своју земљу, тим ћете бити и нуђујини и тако ћеће болје моћи посуджити своје Краљу и Отаџбини и лачине и брже ослободити нашу војдмаршину браћу Србе, што још стеву под гуђих господарства.*

Нас је говор Његовог Пресвештенства веома задовољно и ми му и овим путем изјављујемо своју издубљу благодарност са уверењем, да је Пресвештени Епископ поред своје знаштине, испуњао и патристичку своју дужност и жељимо и молимо Га, да то и у будуће чини.

Свео бих рећи: ко би наш народ одлучио од ирзаноња малих прашника, водених четрцака, тресковице среде итд. итд. учинио би толико, колико кад би га научно рационалном раду задржав му она ирзаноња. Господин Епископ је својим говором учинио доста за пољску при-

почну трудити, образују у земљишту резерву хране за пошто усеве. Да се она резерва по могућству и увећа често се одмах по разоранау житних поља засејавају лиснате биљке, које брзо расту (као што су баш слагача, нуџад итд.), да се после с јесени шпору као благодаторо зелено ђубре. Ове биљке, као толиковани *скупљачи ајото* усајају потребни азот из ваздуха и у зеленом ђубрету предају га зривагом земљишту.

Али главни циљ при разоранау житних поља лежи у зоранау испагод зривела од стривања и семена од корова, а тако исто и у уништавању и самог корова. Кад стривања стоје незорана, онда остаје и један велики део испагод житног зривела и поровског семена на површини земљишта, које кад се тек при оравау пре сејаше шпоре, оно клија и закоронаује пошто усеве. Другиче бива при равом разоранау стриваних поља; зорано под платву браду, оно семене почне одмах да клија и да се даље развија, чиме се после при сејањем оравау поставше као нека врста зеленог ђубрета и земљиште се чисти. Но како се један део пољских несносних корова плоди и своји жилави и заданици, то је разораваше као год и у опште чешће оравае најболје средство за субјавање њихово.

И стривине страдају од разних баљних и животињских непријатеља, разних лисних гљиваца и врста бубина. Налазећи се на стривини, оне се главниче све ише размножавају а бубине могу да носе и своја јаја и да им се и ларве даље развијају.

Зоранањем стривања поставше се још једно дејство, а то је што се при мрљању земљишта пренимат пријатеља пољске привреде вржа ајотна прилика, да истражују и уништавају овај штетни јад. Овога гада има нарочито много после блага зиме, јавна је у нас била прошла зима; у такој прилици ижемо два разлога да најзначајне природу потпомажемо у њеном послу уништавања.

А како се управ зоранају стривике?

Понеко се мисли да је у толико болје што год се ошланиште овај посао сврши; друге шет зоранање стривике сарвалаторно сматра се као довољно. Али ово је све само полуистинито.

Стрива и коров морају се ириваним оравањ тако зорати, да се таква слојем земље потпуно окриву. Дубоко оравае онде иже ижемо оправдано, јер зривеће од

преду. А рет епископска је воља, она ће учинити дејство и у садашности и у будућности.

На свештеничтва и учитељства је а нарочито на прашика, да ову реч владичини још дубље и чвршће усуде и и увере у срцима њашета у незнању и заблудима ослегог народа. Учители и свештеници, бачећи се у шару и а шарон, не треба само да угађају народним слабостима и заблудима, већ да иште осуђују и искоренију и дају стварне и корисне поуке, на чак се то и косило са пошдаришћу.

Са своје стране ижемо бисмо порадити и на томе да и цркве, као сада школе, уређују своја ижеља, да буду угледна а не само да се дају под ареду. Јер кад данас код школа има доста угледног грађанских шкољских башта у којима раде ижемо веома широким раденици — учители, без ижеје поноши, цркве, са својим капиталима и свештеници, болје награђени, могли би тим пре уредити црпена ижеља — *црквену банку*, која би на развијање пољске привреде могла утицати као и шкољска баншта, и једна другу допунавати у утицају на народ. Пожељно је од Епископа Јачиљог г. Саве, што је пре неколико година иредно да се црквене порте уређују, јер ће осељава, која је светвика храма и служба божија привизавати у души народној бити још болје утврђена ланетом порте и околно њене.

Једлић.

Мих. Ступаренић.

страница и семени од корова тимо одвећ дубоко долазе под земљу и не доспевају да клијају, пошто клијање тек онда настаје, кад ово семе допирају орањем више површини прсне.

Овим се објашњавала и оно непрекидно ђикање прљавце

по овсинама; она се после жетве с јесени не разоравају него пред зиму дубоко поору.

Штито али увек дубоко орање при зорвању стрике јесте најбоље. А, по себи се разуме, овај се посао што брже после жетве мора извршити.

БЕЛЕШКЕ

Дебљина лужника у пречнику. — Лужник г. Јована Ђаршковића, народнога посланика из Новака, срџа тамнавскога окр. ваљевскога, који је продао неким крајошаницима за друге а за цену од 420 динара, дебео је у пречнику три метра и 15 сантиметара. Оно је дрво било у средини његовог забрана, који је састављен из следећег шумскога дрвећа и то: лужника, бреста, јасена и по невог клена, у месту званом „Котлина“, у долини реке Тамнаве, а у даљини од исте на 800 метара.

Стабло овог дрвета од земље било је високо 7—8 метара, и тек после развило се у четири подједнака стуба, који су нагледали као добра четири грма и сваки је био у пречнику преко метра дебео. Они стубови имали су гране на форму Шатана.

И остало шумско дрвеће на кога је овај забран састављен (лужник, јасен, брест, клен), такође су необично дебљине у пречнику, необично високи и необично девето лако самога стабла, тако исто грана. Тако има брестова и јасенова, који су дебели у пречнику по два метра.

Што ово шумско дрвеће овако бржине расте и овако невероватно дебљину и висину достиже, има се приписати како положају самога земљишта, тако исто његовим хемиским и физичким особинама, дубини ветра, као и благом подобију овога богатог предела.

Овај лужник, цар шумскога дрвећа, у Косовској битци, био је, веруј, зрео младич, бар у својој стогој години!

Пекmez од крушака. — Ма да је најбољити и најприроднији материјал за кување пекмеца шљива пожељата, опет пекmez се може с коришћу правити и од свакога другог воћа, као и од трошја. У Тошкоју је било више пута говора о кувању пекмеца од шљива и том приликом напомињало се, као и од трошја. На с тога намера ам, нарочитога чланка о кувању пекмеца од крушака, бар, у којима је нама познато, није било. На с тога намера нам је, да на овоме месту напомињемо овај зљанак под горњим насловом. Пекmez просто оново како смо прошле године овај пекmez кувавали за Полињинредну изложбу Срп. Пољопривредног Друштва.

Пекmez се кува и може се с коришћу кувати од свију врсти јесених крушака, као што су: подвајани, арашке, таушине, пољашне, зимљаве итд. Правило је, да, у колико су крушке крупније, једнообразније, зрелије, слађе, здравије, да ће од таквога материјала увек бити пекmez слађи и постојанији. То тврди и теорија и практика. Истина, приповољати пекmez од шљива у великоме раду обротно, они за пекmez употребљавају овај материјал, који се за сушење шљива не може употребити, као што су: шљиве ситне, прљаве, недозреде итд., али у томе страшно греша, пошто се зна, да, у колико је боља овај материјал, у толико ће и пекmez бити боља, слађи и постојанији.

Пошто су спрежљене крушке од шљива јоно пекmez кувати, онда исте, ако су прљаве, оперемо у честој води, на их ножем сечемо на две или на четири кришке, коју с крушке одлуштимо ножем, семе и овај тврди обмотач, с крушке одлуштимо очистио. На овај начин спрежио семе обмотака, ножем очистио. На овај начин спрежио овога материјала или бакач, успеши мало воде и метњом га на ватру да се кува. На почетка треба, да је

Јака ватра и не треба мешати; али после, пошто се пекmez почне укувавати и у којима се више укувава, у толико треба да је ватра слабија и да се највишине мена, тако, да ватра нанослетку само тина, шчаче ће загорети. Пекmez треба што боље укувати, јер у којима се боље укува у толико је и слађи и постојанији.

Пошто је готов, онда га треба скинути с ватре, изручити у земљане чисте, глебане судове или и дрвене, повезати јакном чистом крином, озго метути круг од дрвета, да у њ не би прашина падала па га останици на какво чисто место, где је толикога приближно подједнака, а на каквој клији од земље 40—60 см.

Тако се пекmez кува у малим количинама и тај је пекmez боља. У великим количинама кува се тако исто, само с том разликом, што се кува у казанима и што се не дунути вора с крушака, нити се вади семе, и што његов обмотач. На с тога се овај пекmez, кад се у велику кува, мора седити кроз чисту глебану решето, докле се горња пекmez, када се у маломе кува, не пади. Пекmez у великим количинама остава се у бурда.

О потребном кредиту на плату и додатке окршувара и другог шумарског особља у 1899 години. — Бројно стање шумарског особља по појединим окршуварама било је на дан 1. Јуна ове 1899. год. овако:

У ОКРУГУ	Бројно стање особља				Потребно је за плату 1899. годину				
	шумари	шумарски ученици	шумари	радници	плата		Укупно		
					динара	вр.	динара	вр.	
Ваљевског	1	1	2	8	4880	—	600	5480	20
Вранског	—	—	2	1	7548	20	360	7908	—
Крагујевач.	—	1	1	4	7360	—	—	7360	—
Крушевачки	—	—	1	4	3455	60	360	5415	60
Крајинског	—	—	1	11	11,490	40	180	13,050	40
Крушчињски	—	—	1	6	7224	80	600	7824	80
Моравског	—	—	1	2	2520	—	—	2520	—
Новоског	—	—	1	6	6,638	60	600	7338	60
Пиротског	—	—	1	3	1720	—	—	1720	—
Подрињског	—	—	1	5	13,478	60	600	12,078	60
Подунавског	—	—	1	6	5720	—	—	5720	—
Пољарског	—	—	1	2	2520	—	—	2520	—
Рудничког	—	—	1	11	11,820	—	—	11,820	—
Томочког	—	—	1	2	1520	—	—	1520	—
Топличког	—	—	1	2	2745	60	360	3105	60
Ужичког	—	—	1	11	16,023	—	960	11,583	—
Свота	11	9	79	1102	101,353	80	8160	109,553	80

Према горњем прелазу: узрокна је за плату 1899. годину сума од 109,553 динара и 80 пара динарских. М.

Гора за домаћу потребу у срезу: нишском, вичинском, козјакском, поднерском, и јорванском у Прилоњани. — 1. Нишски срез. — Од 1. Новембра 1898. до 1. Априла 1899. године издата је 1 шумска објана, и по истој осечево:

- 4 брукова дрвета од 51—60 сантиметара у пречнику. — На ње таксе наплаћено је 20 динара.
2. Шумски срез. — Издато је 13 шумских објана и по овима осечево бесплатно: 130 кубних метара дрва за гориво и то од суше по земљи дежење гора и искорупина.

3) *Космајски срез*. — Издато је 187 шумских објавла по којима је осечено:

а) по таксу:

4	букових дрвета од	11—20
23	" " "	21—30
42	" " "	31—40
175	" " "	41—50
344	" " "	51—60
28	" " "	61—70
3	" " "	71—80
2	" " "	81—90 сантиметара у

пречнику дебелих. — На име таксе наплаћено је 2078'60 динара.

б) бесплатно:

1	букових дрвета од	11—20
8	" " "	21—30
24	" " "	31—40
74	" " "	41—50
74	" " "	51—60
34	" " "	61—70
4	" " "	71—80
2	" " "	81—90 сантиметара у пречнику.

4) *Потрески срез*. — Издато је 18 шумских објавла по којима је осечено, и то:

а) по таксу:

12 букових дрвета од 71—80 сантиметара у пречнику дебелих, и
15 кубних метара дрва за гориво. — На име таксе добијено је 87 динара.

б) бесплатно:

5 букових дрвета од 61—70 сантиметара у пречнику и 159 кубних метара дрва за гориво од сухе горе и искорутина.

5. *Моравски срез Прибланица*. — Издато је 1082 шумске објаве по којима је осечено:

а) по таксу:

841 кубно дрво од 51—60
23 " " " " 61—70 сантиметара у пречнику;
32 кубна метра и 3 кола дрва за гориво. — На име таксе добијено је 4017'52 динара.

б) бесплатно:

547 букових дрвета од 51—60
579 " " " " 61—70
6 " " " " 71—80 сантиметара у пречнику дебелих;
656 кубних метара; и
21 кола дрва од сухе по земљи лешке горе и искорутина.

Г Л А С Н И К

Припрема за измене и допуне у закону о чувању пољског имања. — Писмо својим од 9. јула ове године г. Министар Нар. Привреде изволео је јавити и уредништу *Тешкога*, како је одлучено да се у закону о чувању пољског имања учине извесне измене и допуне и да је ради тога наредно, те је овај закон прештампан у виду предлога за закон о изменама и допунама, од кога је један примерак послат и Уредништу *Тешкога*, да се о извесним изменама и допунама отвори претрес у границама које допуштају обзир дужиног поштовања према једном закону, који још вреди и за чије се измене и допуне тек чине припреме.

Уредништу *Тешкога* моли своје сараднице и пријатеље пољске привреде, да му изводе доставити своје гледиште на измене и допуне у закону о Чувању пољског имања, од којег им је расласт по један примерак на проучавање.

Саслушање се мишљење свију предлагача и оцениати уместост предложених измена и допуна, на ће се о свему донети одлука у седишима и у Управном одбору, као што је г. Министар Нар. Привреде својим писмом и тражио.

Положили испит. — Припремени калемари Управе Топчидерске Економије г.г. Марко Гингоријевић и Михаило Вукадиновић, свршени учесници Ратарске школе у Краљеву, положили су 20. окт. калемарски испит и тиме задобили право на звање калемара и помоћника средњих економиа.

Гајење ниских воћака у Топчидеру. — На разлога, што ће се у средњим воћним расадницима који се оснивају по закону о унапређењу воћарства производити углавном садница за економно, високо, воће и то првенствено од домаћих сората које волео стасавају, указала се потреба да воћни расадници управе Топчидерске економије узме у будуће други правца дрвета, тј. да управно обрати погледништу напреду произвођача градинараца, ниских воћака, и на тај начин пружи могућности привредницима из градова те да и они могу имати користи од воћа.

Да би се то постигло, Министарство Нар. Привреде издало је наређење Управи Топчидерске Економије да

гајење ниских воћака врши у будуће у толикој мери да се могу посматрати сви облици овако гајења и да се родим с тих воћака воле подмиривати и неки део престопице. Тога ради захтевало је од Управе:

- 1) да одмах изабра поламај за гајење ниских воћака у свима облицима и тај рад отпочне у току ове године;
- 2) да учини избор у сортама воћа по времену стасавања које су уздесне за поједине облике;
- 3) да на овај начин опроба гајење и домаћих сората воћа, како раних тако и позних и тако сазна који је облик најповољнији за поједине сорте; и
- 4) да на извесном делу гаји и лозу на овај начин.

О извозу грожда из наше земље. — На питање, какве погодбе постоје за извоз грожда из наше земље, Срп. Кр. Државна Трговинска Агенатура у Будим-Пешти дала је овако обавештење:

1.) „Прошле године на оvd. воћној пијаци није било „Смедереве.“ Довољено је, међутим, било македонско грожда, које је имало с прва цена од 20, а доцније и 25 до 30 кр. за 1 кгр. Новосадско је било за 5 кр. ниже.

Оних је дана већ доведено на пијаци новосадско грожда и продано је по цени од 30—32 кр. кгр. Каква ће доцније бити цена тежило се може предвидети, јер ће на њу утицати колико понуда и тражења, толико и квалитет грожда.

2.) Напомена се препоручује (због ниже царине) у судовима, која неће нише платити од 5 кр. и то; у коришћења са наложница или у сандучицима са проземама. Ако се употребле сандучици онда треба да су обложени туралом. Корна има готових, а сандучици би се свакога морао поручити.

3.) Напомена се препоручује (због ниже царине) у судовима, која неће нише платити од 5 кр. и то; у коришћења са наложница или у сандучицима са проземама. Ако се употребле сандучици онда треба да су обложени туралом. Корна има готових, а сандучици би се свакога морао поручити.

3.) Напомена се препоручује (због ниже царине) у судовима, која неће нише платити од 5 кр. и то; у коришћења са наложница или у сандучицима са проземама. Ако се употребле сандучици онда треба да су обложени туралом. Корна има готових, а сандучици би се свакога морао поручити.

Наша је тачна адреса за пошиљке воћа у опште: Königl. serb. Staats Handels Agentie, Budapest, Donauuferbahn.
А уредили смо најтачнију продају и обрачунавање са комитетима.*

Заједничко путовање угарских сељака у Париз.
— Управна *Лужовогорског пољопривредног савезног Друштва* предузима 9. Септембра 1900. године пут у Париз на светску изложбу за која је у нагледу овакав распоред: у Ислабруку, Цириху и Вазелу по један дан задржавања, у Паризу седам дана, а у повратку у Билу, Франкфурт, Минхену, Лицу, Бечу, Будим Пешту и Темшивару по један до два дана задржавања.

Слободан увоз пренарата противу болести винове лозе и вољака у Русју. — Средствима којима се спречавају или лече болести на виновој лози и вољака, као што јављају руске „С. Петербуршко Новине“, допуштено је слободан увоз у Русју. Та су средства: сумпор, влакни камен, зелена галица, сумпорноугљени прашина и пренарат, који је назван и „Bouillie imitacione Eclair“, а сировина га Верворел (Vertorelle у Villefranche-у (Француска). Потребно је за увоз нарочитог потврђења од Одсека Пољоприв. или Философске комисије, или од лица којима се то повери. Дотичани властима је само издат налог да отворе да се они пренарати, који се пуштају без наплате царине, употребе искључују за потребе пољске привреде.

Кварено вино у једној болници. — Јављају да је у великој болници *Милосердија Браће* у Загребу нађено доста вина које је било или сасвим непитко, или је јако помешано водом. Поред свекодне претње од стране ста-

решине болнице, патера Дењела, власт је једино буре од 25 хектолитара источила у кама, а 150 хектолитара денатурирала. Замста — прва „милосердија браћа!...“

Вагови за извоз воћа. — Сви су изгади да ће ове године извоз воћа бити врло повољан, те је с тога Дирекција Српских Државних Железница ставила у саобраћај на главној железничкој прузи 35 вагона а поштомата уздешних за пренос воћа. На овај начин, Дирекција је извоз воћа дала и то на преко ову олакшању какву смо и ми желели. Хвала јој!

Комисионар за продају српског воћа у Будим Пешти. — Најчисти је комисионар за продају нашег воћа у Будим Пешти *Краљевско Српско Трговинско Агенција*. Да у везу послу предвачи, могуће је с тога, што је у осир погледу учинила од своје стране све што се од ње могло очекивати тражити. На име:

1. Довољно је само да се Агенција извести о пошиљану воћа и да пошљачка изврди како да му се добиени новац пошље, тј. трговац кад пошље своје воће на Агенцију, не мора ни у Будим Пешту.

2. Продају воћа и остале робе, врши најсавесније;
3. Трговцима са слабијим капиталом, шаље до обрачуна потребне суме новца телеграфским путем чим роба приспе и

4. Извозници воћа, који шаљу воће на адресу: *Konserl. st. Handels-Agentie Budapest Donauuferbahn* не морају плаћати Дирекцији наших железница повољану унапред. Зато и они извозници воћа, који досада нису ступили у везу с поменутом Агенцијом, нека похитају то учинити што пре.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XIV. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

држана 17. јула 1899. год. у Београду

Били су: Председник г. Рама Милошевић, благајник г. Благоје Д. Тодоровић, одборници: г. др. Марко Лео, Милутин Савић, Драгутин Јовановић, Александар М. Секулаћ и Милан Јовановић.

Председавао председник г. Рама Милошевић бележник секретар М. Јовановић.

132. Прогледао је прешло на дванаест ред, председник своистапа да се за члана уметскача уписао Наса Свизларовић и синови трговци из Параћина, и узлог у 100 дина. послало Друштвеној благајни — Одбор прими са захвалношћу.

133. Прочитани записници XIII. седнице управног одбора — Одбор усвоји.

134. Благајник чита изводе о прилику и издавању на премо томе и о стању Друштва — благајне за месец: нај у јуни ове год. који гласе: — Одбор прими са знању. (Види на страни 279.)

135. Секретар резерваци да је Одбор за напреднице начине радње изјавио своје мишљење и предложио помоћ за ову годину само оних Подружницама које су у своје преме поднеле програм свога рада за ову год. По оном прему — Одбор усваја мишљење Одбора за напреднице начине радње и одређује у име помоћи за ову годину:

Подружњин станикој у сировани 100 динара;

Подружњин трговачкој у сировани и садницама воћњани 100 динара;

Подружњин издржанској у сировани и новцу 300 динар;

Подружњин привредној у сировани 300 динар;

Подружњин сељачкој у сировани 150 динар дин;

Подружњин крушевачкој у сировани и новцу 300 дин;

Подружњин ужичкој у сировани 200 динара;

Подружњин позаревачкој у сировани 150 динара;

Подружњин тачичкој у сировани и новцу 300 дин;

Подружњин жуњској у сировани 200 динара;

Подружњин медвеђиној у сировани 100 динара;

Подружњин коњској у новцу 300 динара;

136. Чита се писмо г. Министра Нар. Привреде од 12 јула т. г. ЗБр. 3672, којим известила Друштво да му је ставно на расположење суму од 1000 динара у сребру на благајне Министарства на име даваша награда издржанцима плугова, дрљача и ваљака који би утакмици ове награде заслуживали — Одбор за захвалношћу прими са знању с тим да Одбор за изложбе, утакмице итд. одрди и предложи награде и даље уради све што је потребно за извођење утакмице.

137. Чита се писмо г. Министра Народне Привреде од 9. јула тек. год. ЗБр. 3834, којим шаље 100 примерака одштампаног закона о чувању пољског имања да се разашљу Подружницама и угађенијим друштвеним члановима да по њима учине предлоге за измене и допуне. На кад те предлоге и сејдица претресе и састави један, укупан предлог по коме би се закон о чувању пољског имања имао изменити и допунити или и на сасвим другој основи изградити, да се Министарству Нар. Привреде достави на употребу — Одбор са захвалношћу прими са знању.

137. По молби Вождара Јанчевића чувара државних шума у срезу голубачком, да се Техас даје у пољацине и чуварица шума — Одбор усвоји мишљење Кљаженог Одбора — да се даје.

138. По молби жуњске Пољопривредне Подружнице, којом је молба Министарство Нар. Привреде да јој од своје стране одреди почувању помоћ за изложбу, коју намерава ове године привредити — Одбор усвоји мишљење одбора за изложбе, утакмице итд. да се уложи г. Министар

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗДАВАЈЕ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 3 ДИНА, НА ПОДА ГОД. 6 ДИНА. ДРУШТВО ЧЛАНОВИ ПОМАГАЈУ ЧЛАНОВИ СЕКИ ДРУШТЕ. ПОДРУЖИНА, ОСВ. ПЛОЊЕ, КОЈИШЕ СТАЛ. КАРТА, ПЛАН, МАПАСТИРИ, ЗЕМЉОРАД. ЗАДРУГЕ И ЧУВАРИ ДУЖАК. ПУТНА ДОКОНАЈУ АРИТ У ПОДА ЦЕНА, АЛИ ПОДОЖЕ ПРОСТАЈАЈУ УНАПРЕД ЗА ПЕЛУ ГОД. ВАН СРБИЈЕ, ЗА ГОД. 10-ФРАН. НА 5 ФОР. А. ВРЕДНО СРП. ПОЉОПРИВРЕДНА УДРУЖЕЊА У НЕКОЈИМ ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКЕ ЗЕМЉОРАДНИЧКЕ ЗАДРУГЕ И ЧУВАЈИЦИ, ДОСТАЈАЈУ ЛИСТ ЗА 6 ФОР. ПЛИ 3 ФОР. А. НА ПЕД УНАПРЕД ПОДОЖЕ ПРОСТАЈАЈУ И КАО СЕ ПРОСТАЈАЈУ КАО СВОЈ ГИТЖЕВА ПРИБО КОСА ТЕЖАК СЕ И ЛЕСТ СЛАТА. ПРЕТЦЛАТА И РУКОПИСИ ПРИБОЖУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕТЦЛАТУ СТРАЖАЈУ И ВОСТА. НА ОСНОВУ НАЈВИШЕГ РЕШЕЊА ОД 1868. Г. Б. 394. ПРИБОЖУ ДРУШТВУ ИЛИ ВОСТА ДОСТАЈАЈУ.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЉАК:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЉИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лезко, М. М. Савић, Д. М. Спасић, П. Т.
Тодоровић, А. Живковић и В. Д. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЛИЋ

Ч Л А Н Ц И

УЗАЈАМНО ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ ДОМАЋЕ СТОКЕ

Велигија, ова мала држава са 6 милиона душа, често пута износи добре желје, које затим у својим експортним границама непуноје испуњене су остварљиве и које понекад, пошто себи прокрче пута и пошто их прилике и други народи, настају жртвина дела и корисне установе образованог света.

Оде влада тражити значајно и поучно порезло једној установи, којој као да је именовано да добије велика значаја и да однесе велики један праведни успех.

Од пре скоро поновне столећа велика народа у Јевропи и Америци истражују практична пута и начина да своје земљорадничке обезбеде од губитала, који настају од поковра стове.

Године 1882. свиетили се у једном пољопривредном средину у области Врбанту, у Велигији, једно Друштво

по начелу узајамности, да би својим члановима, у случају каквих губитала стове новодом болести или каквог несрећног случаја, обезбеђивало извесне накнаде.

Законодајци су се противили законско признању овог удружења, позивајући се на закон од 1851. године о узајамним друштвима.

Али после поновљеног извештаја државника, који на овој пољу има највеће поштовање, председника *Главног Комисије Друштва за узајамну помоћ*, барона *Т. Гуденбека* влада пристаде на законско признање.

Установа се она с прва краја спорно ширила; очекивали су се најпре резултати искуства. Године 1891 било је тек седам Друштала ове врсте. Међутим влада је била покушала обезбеђивање стове оснивањем обласних шведионица. Али *Главног Комисија* не одбра овај поступак и доказа, да је боље да се приватне установе на чврстој основи изазивају и потпомажу.

Искуство је оправдало овакво мишљење и од 1894.

године влада се труди, да препоручи Друштва образована приватног иницијативом и да их потпомаже потпорама (које су усталом савију спровле); закон од 24. јуна 1894. године извршно је одредио, да ова Друштва могу добијати законско признање.

После ових напора настало је слободно образовање ових Друштава од којих је 99 већ признато и 180 још непризнатих; ових 279 удружења имају 27.235 чланова. Вредност обезбеђених града стоке, којих по последњем службеном извештају има 75.893 града, цени се на 23.960.642 динара. У години 1897. ова су Друштва својим члановима, којима је стока угнута, исплатила 139.384 динара, која је сува подмирена улатама чланова (света 146.683 динара) и потпором владе (15.683 динара).

Укупна сува резервног фонда свију ових 279 удружења износи већ 104.449 динара.

На основу закона од 1894. године ова Друштва, ради бољег савршавања својих послова, могу састављати Савезе.

* * *

Све су ово савршени чинови, којима не треба ни препоруке нити какве даље потпоре. Њих је укусно осветљало. И њих их савиштавао свиња читавица, који би се изближе хтели бавити предметом о Обезбеђивању стоке.

Главног Комисијара Друштва за узамолну помоћ у Белгији израдила је и Уредна Превлада, која је белгијско Министарство народне привреде италијанско, да би им олакшало ширење по народу.

Остварено из приватне иницијативе и засновано на узајамности, обезбеђивање стоке јесте најкада најпростија и најпрактичнија обилаз обезбеђивања, јер ова мањина, она несва узајамност ширена срца, појачава заједничке интересе и међу људна ствара високо морално осећање заједнице.

О ПАКОВАЊУ И ПОШИЉАЊУ ГРОЖЂА

Продаја свежега грожђа има за много виноградске крајеве већу вредност него ли кад се оно прерађује у вино, нарочито ако су то неке добре асталске сорте, или у оштите тешке које су подесне за већи промет. Овај начин не само да даје понајбоље зараде малим сопственицима винограда, него ли и већим.

Кад се грожђе непосредно продаје не само да отпадна онај рад који је потребан за прерађивање вина, прибављање судова на и ризик хоће ли се успети да се добије добро вино, него се свеже грожђе сигурније и продаје, и нема свих ових тешкоћа које се често јављају при продаји вина. Но, да ли ће се у неком крају утврдити у јачој или слабијој мери продаја свежега грожђа и трговина грожђем, зависи колико од мањег или већег удаљења од потрошачког тржишта, толико и од сората грожђа које се за то могу употребити. Следеће, дакле, да се у једном крају створи јачи извоз грожђа, није довољно само да буде непосредна продаја и близна тржишта које јаче тржиште грожђе, него је потребно да се и подесне сорте грожђа производе у довољној количини; као и да уз то буде добро уређена трговина грожђем. Где се од стране тесногрудих њивара и трговачка цена грожђа скупо одређује и кад, услед неорационалног паковања, грожђе долази на тржиште

у неугледном и рђавом стању, тамо се јачајно не може очекивати да се добије и става и велика радња грожђем.

Ма да у многим виноградским крајевима да има грожђа од много врсту, које је одлично и за вино, а признато је на месту и као грожђе за јело, омет оно није подесно за већу трговину, или се тога што се рђаво пакује, или што се пореди спољашњег изгледа не може да се такмичи с другим сортама, па макар ове биле по укусу и нашој довије. Свагда треба имати у виду, да је за све сорте асталскога или најчистога грожђа једна од главних погодба: да има леп изглед и да се не шари. Све сорте у којих је грозд збијен, с неким кожуром и ситним зрнцима већ нису подесне за меку трговину и даљи промет. За то се траже у првом реду сорте растресијате, рехаве, с великим гроздом, врвом крушине, исплативе и с тврдом кожом журцом, на онда и да је лепе боје. Узрок је само код врло раних сората, које, пошто долазе као прве на тржиште, скупе се шаљиво па ма и да нису подесне за промет, за продају у месту или на оближњим тржиштима могу да буду од значаја.

У јужним земљама и пределима има много сората, које имају све особине што се траже од доброг, трајаливог и подесног за промет грожђа; али у севернијим земљама већ је мање таквих. Међу такво грожђе долазе у првом реду много раширене сорте Палса или Равке (Племенине), које се с правим погледу одговарају свиња захтевима. Ту долазе: Плевена Краљева и Плевена Плевенина, Рана бела, Плевена Равка са многим одступњима. У Тиролској се највише много сорте која се зове Крушина или Плевенити Фервал (Gross-oder Edelvernetzte), а познатији и под именом Франциско, Модри Тростлигер, Блах-Ханбург и Мериско Дечалишно грожђе, — сорта која за службу много најбоље као асталско грожђе за даљи промет. На и раније сорте Дачелсена (Парман) брже се међу најбоље сорте асталско грожђе. Добро се налази и много се тражи Бела Тавлишка (Мускателер). Више долазно је значаја као највише грожђе Модри Португалци, јер се не може на даље преносити, али има вредности као рана сорта; и Белени Силванц који се у већем размјеру развија у Рајскога Палца. Сорте Хониглер и врсна Динка, која се у великим количинама шаће из Мајарске, нарочито из Великог Марона, мало су такође подесне за даљи промет, јер, ма да су растресијате и слатке, па и лепог изгледа, имају танку кожурку и меку садржину, па брзо и труну. При свем том ове две сорте највише се носе на Велико тржиште, у северне земље Аустрије на златним делом и у северу Немачку, и то од пре три деценија, јер вредни трговци из Великог Марона зналахо још одмах с почетка да зналачки уреде трговину у великом размјеру.

За стаљни и успешни извоз грожђа потребно је не само подесан избор сората, да ових буде у довољним количинама и да се могу давати умереном ценом, него се мора обратити велика пажња и унутрој паковању. Задатак је ошито, — да грожђе не само дође до одређеног места здраво, него да задржи и своју свежину и лепоту, као и мирис. По томе, даље понављање из неког предела може бити успешан само онда, ако се грожђе и брзо и што више може лепо паковати преноси; а то се постиже само има истопредног преноса на жељезници и лађама.

(свршила се)

УТИЦАЈИ НА КАКВОЋУ МЛЕКА

При образовању млека ови чинови играју улогу:

1. *Индивидуалност и раса крава.* — Готово у сваком повећану делену крава има млеура, које дају посто млеко,

а и таквих, koje sa istom hranom дају масно млеко — једна околност, која, пак, да доказује од индивидуалности дотичнога града и која даје један ниг да рационално одгајивање и добит при државу крава.

На основу горњих саопштавања, а с обзиром на то, да су горње склоности наследе и дају се брижљиви избором и одгајивањем до извесног степена и појачати, то се рационално правидна при одгајивању успела, да се изведе и одгајују расе, које производе у опште масно млеко а и таке, које се одликују великом количином млека.

Но како је огадница утврђено, да се у свима расама без разлике налазе добре и лоше музаре и да је разлика у квалитету и количини млека код добрих музара на какве расе много мања, него што је та разлика код добрих и лоших музара једне исте расе — то се не може узети као правило, да свака крава безусловно мора давати масно млеко односно већу количину млека — само због тога, што ова припада раси, од које би се она особина могла очекивати.

За праксу из овога се може извући поука да за корист државе крава музара, није довољно само узети и неговати такав сој, који је са своје производње млека познат, већ је нужно произведено млеко сваке краве по квалитету и количини испитивати, на их овда издвајајући. А ако не би одговарали ни једној ни другој постављеној цели т.ј. не би давале нити масно нити нише млека, треба их из домоваца благовремено уклањати, како би се потребни избором горње особине могла што више и брже појачавати.

2. Храна. — Међу практичним сточарима постоји мишљење, да је избором хране могуће садржај масти у млеку по вољи до знатних мера измњавати или смањивати. Особито пада у очи то, што зивање, где се употребљава разновидна храна, такође ваљаду и најразличитија мншљења, која дотични заступају и бране; готово не постоји ниједан провинсио уједнен оброк хране, који се не би код једног или другог показало као најповољнија и најбоља за добијање што маснијег млека.

Сви они, који су по разним општинским станицама чинили опште у овом правцу, слажу се у томе, да се у садржају масти произведеног млека, не може никаква разлика применити при храњењу обичном храном — у колико она садржи у себи потребне хранљиве делове у довољној количини. Свакојој, има извесних материја (као масти и лој) које обична храна не садржи бар не у већим количинама, које су у извесним случајевима садржај масти у млеку, повећале; у другим случајевима пак, или су остале без утицаја, или су, шта више, допосле губитак масти у млеку. С обзиром на дејство таквих хранљивих материја, нишљена се далеко разилазе и нико неће бити у стању, да поствригне одреда унапред: какво се дејство при свакој у употреби у датом случају може постћти.

Свака битна промена у храну појачаљује се обично у промени квалитета млека, које је у једном случају масније у другом појсије. Но она промена није трајна, пошто млеко, после извесног времена, тежи опет своју првнвшеју саставу.

Општи, који су у овом правцу с већим бројем крава музара чинили давањем разне састављене хране и то кроз дужио време, показали су у опште, да се мањом храном не може никаква разлика да повстане у саставу млека. Пак, гледа да у обичним приликама квалитету произведеног млека нише зависи од нервног стања дотичног града, као и пожеде при узимању хране односно неакогодности и вој. Због овога, одгајивач млечне сточе не сме се ослањати само на своју готовост и унешност при храњењу и наслити да је у стању сак да да одику млеку. Но ипак за то, не стоји ни овде разлог да начин храњења није битан за добит, јер и ако се тим квалитету млека не може изменити, ипак се разумни храњењем може млечни производ пове-

ћати и то без никаквих већих трошкова за обрбе хране. Као правило може предити, да сочна храна са углим хитиним односом (где су белачиниште материје у складу према уљеним хидратима и масним деловима у већој количини заступљене) највећу производњу може довести и да лични заступљене) највећу производњу може довести и да се добро храњење увек добро исплаћује, претпостављајући да је првначи избор у кравима, већ извршен. Напротив, недовољна и непоодобна храна смањује количину и при дужио државу произвожује промене и у сваком саставу млека. Интереситно је, да се у овим случајевима та промена у томе састоји, што је количина у садржају масних делова обично већа од средње количине (3-5%), док остали чисти саставни делови, особито сиревина, мањко су нижи. Због тога се из оваког млека теже добија добар сир него млеко.

3. Време музје. — После чинених општа са великим бројем музара у овоме правцу, утврђено је, да кад се краве у передовним растојањима премена музу, онда млеко добијено у краћим растојањима обично има више масних делова, него млеко, које је после дужио времена произведено. Ако се муза врши више од три пута дневно, то количина масти у пожуљеном млеку неће постати мања, напротив, општи су показани да бива противно.

4. Југурисе и сирене млеко. — Уношењем аналитичког југурисе и вечерњег млека, дошло се до противречних резултата: или је прво или друго млеко више масних делова, што, опет, може бити узрок државље музје у передовном разлику времена. Или то стоји, да се при једнаким растојањима у времену, не може приметати никака разлика у саставу млека код једне исте краве.

5. Начин музје. — Ако се учини на каква измена у обичајеном начину музје, одмах се, и то код већине крава, показује мањак у садржини масти пожуљеног млека. У колико је нише крава веровнија, у толико је се и већа промена показати. Нише су краве у овом погледу тако приметиве да измена музача или одступање од уобичајене бршине при музи, произвожује знатне промене у млеку.

Ако се музеве врши потезом или применом ланчане, такође ће се увек смањити садржај масти и то код кад до знатнога степена. При неким општинама, који су чинили мањном за музеве, смањило се масни садржај тако добијеног млека за више од трећину средње количине овог млека, које је добијено мужом рте. Она појава настала још очигледније, кад краве пред музу гоне или се на из ког узрока уземери. Најбољи резултати постизавали се када се при музи држи увек једног и истог начина — најбоље руком и када се са музарама што блаже поступа.

6. Прво и последње млеко. — При сваком музеву прво млеко садржи много мање масти него оно на крају музје. Применено је, да последње млеко садржи до 12%, док прво једна до 12% масти. Због овога треба сва млеко измустити и добро измешати, како би се при узимању и испитивању пробе могло правити просек целе количине опенити.

7. Доба лучења млека. — Прво млеко, које се добије после телета, зове се колострум. Ово се млеко разликује од правог неособито великим процентом белачинине, који је за 10—15 пута већи него код редовног млека. Осим тога, такође садржи и велику количину минералних састојка, док масни делови, шећер и сиревина постојају негод просека. Ови знаци (свакме саставних делова) брзо ишчезавају тако, да млеко после 5—7 дана добије опет своју ранију особину. Од овога времена, постепено се умножава процент сирењих чврстих састојка које се у њему налазе до краја лучења млека.

Количина масти у млеку. — Испитивањем млека у разним стањима музена показало се, да постоје велико разлике у количини садржаја масти. Тако млеко у првим зрацима (млеченима) садржи једна 1—12% у првој четрини изжуљеног млена 2-12% у поноћним 3-6% у три

четвртине 5-2%, у последњем зраку (млазу) 7-1% и на-
последу у кашина 10—12% власти.

Из овога налази, да је за рационално добијање млека
дужно узгачи коштуну и мусту и добро је узмешати, јер се
само тако може при изнетијаву доћи до тачних резул-
тата, па, према томе, и правилне оцене.

О САМОВЛАСНОЈ ГОРОСЕЧИ У ДРЖАВНИМ ШУМАМА

Министарство народне привреде у новом чл. 143.
закона о шумама, добило је од појединих привредних
судова од 1. Септембра до 31. Децембра 1898 године 184
судске пресуде, којима је пресудана осуђено због горосече
и других кривича у државним шумама 227 лица. Овај број
пресуда и лица дели се по судовима овако:

Градски број	НАЗИВ СУДА?	количина		Осуђен се састоји у	
		вредност	лиш. затвор	количина заступа шумск. фонд.	Наказна изете шумск. фонд. дн. в.
1	Деловничка	36	35	546	472 30
2	Врански	5	8	85	1233
3	Горско Милановачки	17	39	157	474
4	Пачини, ср. носкојског	1	1	—	15
5	Брагуљевачки	13	21	666	335
6	Бруновачки	25	35	368	1027
7	Забљевачки	1	1	60	454
8	Деловничка	1	1	10	81
9	Невесињски	3	5	195	859
10	Прокуњачки	6	8	236	617 50
11	Покривачки	28	26	424	1457
12	Шабачки	11	15	393	325
13	Вуковачки	3	2	90	50
14	Ужички	47	57	737	727
	Укупно	184	247	2251	10,506 90

Из горњег прегледа види се: да је за месец Сеп-
тембар, Октобар, Новембар и Децембар послато од поје-
диних судова Министру народне привреде свега 184 пресуде
које су пресуде израчене над 227 лица, а која су лица
по горњем броју пресуда имала да одлече 3751 дан за-
твора, ила да се толико дана употребе на шумске и друге
повољаријете државне послове, и да накнаде шумског
фонду вредности посевне горе у суми од 10.506 динара
и 30 тира динарских.

Члан 108. закона о шумама помоћног пак, да сваки
вољко је бројно дрвета могло бити посевно на самовласни
начин, па да накнада штете шумском фонду износи суму
од 10.506-30 динара. — Ако узмемо, да је горњи број
осуђених горосечаца секао само она дрвета која су нај-
способнија за грађу а то је од 41 до 50 центиметара деб-
љине у пречнику, који је пречник мерен на висини једног
метра над земљом онда је могло бити осечено:

350 дрвета од првог ораха, веће десе, итимаг
кестена, дужина, границе, белака (горуна) тисе, прног
бора, оморше или дрвета, која су са стране допосена у
целим разномјакљаву а и вањим државним шумама; или

352 дрвета од јеле, сирче, врба, јасена, дивљег ке-
стена, јавора, белог ораха, граба, букве, белог и прног
бреста, липе и багрене; или

2101 дрво од јоне, топаље, свих врста врба које код
нас расту и осталог шумског дрвета које није горе по-
бродљиво.

Да видимо сада, колико би се могло добити дрвета
за суму од 10.506 дин. и 30 пара по Ценовнику за доњају
потребу?

По Ценовнику шумских продуката од 1894 године,
који је ваљно и онда кад су они кривича осуђени, могло
се добити за доњају потребу и то:

2626 дрвета од јеле или сирче; или
2101 дрво од белог или црног бора, дужина, границе
или белака (горуна); или

3502 дрвета од букве, шера, белог или прног бреста,
белог или црног јасена, граба, белог, липе, шлена, дивљег
крушце, трештањке (јагњеде) а врбе; или

3255 дрвета од дивље јабуке; или

3001 дрво од бело и прне топаље. Из овог упоређења
види се да се за суму од 10.506-30 динара може добити
из државних шума 4 до 6 нута јаве дрвета по што су
горњи кривичи на самовласни начин посекли.

Из поред тога, што се кривича, због горосече осуђују
на десеће затвора и накнаду штете шумском фонду она
сносе још и ове штете;

1.) Дангобу оно исељења по 3, 4 и више дана;

2.) Одзими или се самовласно посевима гору, од горе
израбена граба или дрво и оно од исте горе не могу имати
никакав користа;

3.) Одзимију им се алати и ове оно оруђе, које им
служе за израњене самовласне горосече;

4.) по чл. 52 закона о шумама, она лица, која пла-
ћају испод 15 динара годишње непосредне порезе не пла-
ћају ни току за гору која им је потребна за направу куће,
стаја за стоку и сенајта хране и направу потребног по-
љоделског алата. Али, ако та лица, секу гору у државној
шуми на самовласни начин, то и она плаћају накнаду
штете шумском фонду исто онако, као и она лица, која
плаћају поред 15 динара годишње непосредне порезе, и

5.) Поред затвора и накнаде штете, ових 227 лица
ицају да плате:

а) судске таксе 3405 динара;

б) просечна дангобу осеђенима 908 динара

в) 25%, имако је судског заступника, чија накнада
просечно по 30 износи 6810 динара

г) државни придушника код исељења власти по I = 454

Свега 11.577 динара. — Кад се овој суми дода до-
суђена накнада штете шумском фонду у 10.506-30 динара,
онда су ових 227 горосечаца имали да плате укупно 22.083
динара и 30 тира (по разумању) овде и оној суми која
је добијена за одлуга оруђа! На сваког кривича дакле пада
да плати за горосечу просечно по 97-28 динара и да од-
лужи 12 дана затвора.

Да се сада упитамо да је у већој добити, да ли овај
који самовласно узима гору из државне шуме или онај
који редовним путем до горе долази? — И ако се дешава,
да по каква страстни горосечац по неколико нута унаде
у државну шуму, по неко дрво осече и прода или употреби
на своју корист а и срећа та послужа да га нико не ухази,
иначе он ће пре или после бити ухањен, када ће пла-
тити и ову горосечу за коју није ухањен а дошаће се да
ју је испршио.

Многи горосечци лакоше се на чињене штете у др-
жавним шумама и због тога што невају никаквог сво-
јимакла па осе, ако за горосечу будемо и осуђени, затвор
ћемо одлужити а што се тиче плаћања накнаде штете
ћемо одлужити се и нема од чега накнађати пошто не-
вају никаквог својимакла. Игледа пак да није тако као
што горосечци мисле него много другаче. И она лица која,
по осрећи, инако нуде шпшта од претног или иле неокрет-
ног имава, као жина створења морају од штега живети,
зачи да су тукућена у службу или наднику и тине да
привлађају себи потребе за живот, и по томе дажа, закон
је дозвољиво, да се на пољоштину зараде таквих лица може
стварити задржана за обезбеђење и приватних дугота а још
пре за измирење дугота по пресудима судским, која стоје
у вези са кривичним делом.

Несавесни родитељи и старатељи шилу своје ма-
лодетине, да самовласно горосечу у државним шумама из-
врше, инаследи да ће високо малолетство угаћати на то,
да за ту горосечу не буду осуђени, па и ако буду осуђени
да ће се они одбранити од плаћења оштатеним увереним,

kojini he dokazati da ti maloletnici nemaju nigde nista od ceta bi se dosudjena naknada i sudski troškovi mogli nakalautiti. — I ako se desila da optivinski sudovi sa svojin odborom nepravilno izdaju uverenja, koja su protivne odredbi čl. 105. zakona o šumama jer po ovom članku navedenog zakona onet za štetete koje maloletnici učinie u drvačijim šumama odgovornu su roditelji, staratelji itd.

Bilo je slučajeva, da prvostepeni sudovi valda omanikom pera ne stave u presudi, da se naknada štete šumskom fondu i ostalim troškova, koje maloletnik nli i nuometar siva kao oteva za drugar ima po sudskoj presudi da plati, da tu naknadu plate njihovi otevi te to, valda, i daje povoda optivinskim sudovima da izdaju uverenja o nematitini, koja se uverenja kose sa odredbom čl. 105. zakona o šumama.

Donde navedeno, treba da posluži kao pouka u ovome:

- 1.) Da se zemljoradnici za potrebu goru za domašu potrebu blagovremeno obrate i dođu u drvačne vlasti potrebno odobrenje na seču bezbrinko vrše;
- 2.) Da optivinski sudovi ne izdaju Uverenja i onia lizina, koja su maloletnici ili žive kao za drugari na imanju svojih oteva, a koje njihovi otevi nisu redovnim putem isključili iz prava nasleđa; i
- 3.) da ne misle, da he ona presuda, koja se ne izvri u toku jedne godine zastarati i da he se ma i na taj način dotični kivač osloboditi plaćanja naknade štete, jer sudska presuda uvođljava se javnoj ispravi i za veku zastarelost potrebuje više godina, da se po nju nista ne predizima na tek onda da se dotično lice može braniti zastarelošću.

AMERIKANSKE RANE BRESKVE — ŠEVTILJE

О томе нема спора, да бресква у свима српским крајевима врло добро успева, и кад би се само мало више пажије при нези ове палемитне вошке поклањало, била би то једна од најдрагоценијих већу нашим вољкама, као што је она то заиста у јужнијим српским крајевима, где на негу њену више пажије и труда полагају.

Кривине сорте, које смо за прошлнј 20 годниј добили, већином су пореклом из француске, где се на негу ове рајске вошке много полагае а где су се, односно крупноће и изврности свију осталих особина, постигли сјајни успеси. Само је једно што ни се жора приговорити, а то је, што су за наше климатске прилике много осетљиве, на се с тога морају садити на овим местима, која су од севера, и у оште од хладних ветровај заклоњена. Кад се само хоће, може им се бити у свакој градини наћи, или направити заклоњена места.

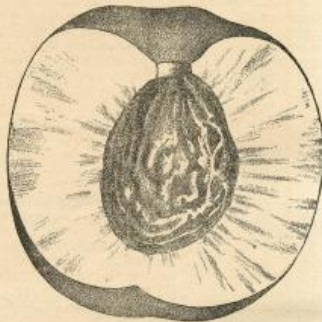
Упољевај раних американских брескај пак, добила ено сорте, много издржљивије, које ни приближно нису тако осетљиве као француске. Све американске ране сорте, потпуно подносе наше климатске прилике, и могу у сваком обдану и на сваком месту добро да рађају. Разуме се, да је боље, кад и оне имају заклона од севера, али га не морају извати у тој мера, као француске сорте.

У жбунастом и полушумском обдану као да најбоље рађају, али су им плодови најкрупнији на „палметима“.

Као рано воће за продају (jer најраније од njih сећ у првој половини месеца јуна саберемо), од велике су драгоцености, јер се могу, нарочито у већим градовима, и поменуто доба врло скупо продати; а шта мислите, како је то задовољство и наслада и за домаћина самог, кад око Видовдана има зрећих брескаја?!

Као добре, и у нас опробане, чериће сорте, — по сопственом искуству — могу препоручити следеће: На прво место у том погледу стављају сорту:

Wilder (види слику, која ову сорту у природној кривини — преко водонике пресецује — приказује). Ова сорта заслужује, да јеј се у свакој домаћој градини одреди пристојно место.

Дрво врло добро и спавно порашује, и облато рађа у ма кон обдану, али најбоље у обдану „палмете“, уз неки од севера заклоњен зид, пошвији плат итд.

Мусх је, као што се по слици види, врло крупан, ретко кад сасвим округлао, са узаном браздиком.

Кожа је јако малава; с пресеја је лепо румена или црвена, а бина да је и цела површина сасвим румена.

Ковитина је јајаста, на доњем крају пошпрока, јако и дубоко забрањена.

Месо је почетна чврсто, допније се топи и од коштине одваја, румено је, нап рунелом само издануто, око коштине као крв црвено и ванредно мршнљаво.

Сазрева у јулу ил' августу; то зависи од положаја. Још еу врло добро сорте: Briggs red Mus, са осредњим, врло сочним плодовима — једна од најранијих; Alexander, са доста крупним и врло крупним плодовима.

Осим ових, препоручујем још сорте: Amshel, Harper, Waterloo, Cumberland, Kanada, Condor и Honeywell.

др Радич.

ИСКРИЦЕ

Вино и лекаство. — Квином, француски вољо-привредни институт, претресујући питање о употребљивању вина и шта о томе мисле поједини лекари, вели: Ничему се не треба чудити при сретнуто овом стогодиш! То скоро наступила је некаква уображеност, коју као да потпомажу

и научени лекари, да се не пије вино. То, како изгледа постаје све више и више мода претврати се као да се ништа не пије осим воде. И ту пољу вид — занесени

Што се при кратким посетама пред ручак, код по-сластичара или у каквој чувеној бакатини, кљунају портом,

ваку слободно кретање; сви тога грла 4. одеља добијају се зрнате хране док су грла 5. одеља остајала без икаквог додавања хране, дакле била су упућена искључиво на ламу. Зрнате храна у свима случајевима састојала се из јечма, пшенице и мекана.

Успеси, који су овим ослатом добивени, могу се укратко овако изложити:

1. Слободно кретање на доброј паши поред давања зрнате хране чинило је најповољнији утицај на напредовање свиња;

2. Храњење травом у тесној сточијој стаји поред истовременог давања зрнате хране давало је већи прираштај по тежини по храњењу зрнатом храмом без додавања траве, а зелена храна изгледала да је од веће вредности за слабе примање целог оброка;

3. Храњење травом само за себе имало је на прираштај по тежини тек слаб утицај и чист добатак доводило је толике у питање;

4. Свиње, које су у ограниченом простору на паши биле, примале су 7 ниглоских јуница зрнате хране на дан више по свиње без храњења травом у сточијој згради државне; али она више прихваћена храна сразмерно је слабије савињана, и

5. Кретање изгледа да је потребно кад се хоће да грла примају веће количине хране и да их боље свартују.

С последном на ове поставке при ослатима у храњењу у Америци, *Пошве државне немачког одољивачког ового* изјављују, да је и на њиховим зборанима чешће примећавано, да је за добивање доброг меса и чисте сланине од свиња, поред довољног кретања, најбоље храњити их зрнцем.

Ко хоће да има месо од стоке, мора својој стоци поред обилате белачевине хране допуштати и довољно кретања. Најбоља зрнате храна јесу јечам и гранах; они дају узкуто месо и дебљину. Као замена може се узимати и раж слабије квалитета.

Што се тиче паши давања зрнела нека је напоменуто, да читаво зрнело даје најбоље месо по квалитету. Ипак оно се само онда сме надо давати, ако су свиње још од младости навикаване на примање целог зрнела.

Ново средство за утамњивање филкозере. — Ма да у подизању винограда америчком лозом имамо поуздано средство за обнављање винограда на положајима где су они и пре биле, ипак особина да америчке лозе не могу да издрже велике проценте кречања у земљи, многе још гови, да, с једне стране истражују боље подлоге, којима ће се та негодна избећи, а с друге стране да траже поузданијег лека који ће се осласеру моћи утамњивати, а да употребе овога не уди лозе. И сада јављају о једном новом леку, названом *Фосфорни калијумхлорид*.^{*} Деловање овога, по дојакошњим испитивањима, слабија је од деловања сумпорног угљеника; али је друга добра страна његова, да није опасан при употреби, гј. не експлодира као сумпорни угљеник, и што непосредно не уди лозе. Осим тога, одвајање фосфора из овога препарат, као и неких других храњивих састојака, учине те је пораст лозе бунјија, напреднија, па и шира садржи већи проценат шећера. Ма колика количина овога средства да се употребити, гроздак неће добити никакве вредности, аус и у опште никаква невријатан утицај не показује се на ширину и висину.

Даља испитивања овога средства у заремењани крајевима изгледају се, — с наодом, да ће се у онеме одиста наћи средство, којима ће се питање о уништавању филкозере, које још стоји отворено, повољно решити. Да се та нада оствари могли бисмо још пожелити али никакво вах не смеже на то чекати, и да се не користимо обилото што се већ с најповољнијим успесима постиже, а то је: да подложне винограде калмадењем америчком лозом, и да на тоне свим силама порадимо.

Грождана плесань. „понад,* „маха* „оидиум,* Oidium Tuckeri) у Мађарској, па гдетде и у нас појавила се прошле године, пошло у лето, она болест на виноградној лози, која поглавито чини штету на грожду, названа *Грождана плесань*, у Природу „понад,* „маха* итд. У нас је она нова болест, као год и у Мађарској, док је у Јужним крајевима и у Јадранском Природу она редовна. Сасвим је узнемо било надати се, да ће се она ове године у нашим крајевима поново појавити, па вероватно и у јачој мери. И одиста има извештаја, да је има готово у свима лозним расадницима, но у слабој мери, тако да веће скоро бити ни од каквог утицаја. Мало јаче је има у смедеревским виноградима, али употреба средстава као да ни тако веће оставити видна трага.

Грождана плесань, иди како је већ познати и у обичном говору под правим јој — научним — именом *Oidium* најгоре и најчешће се описује на одрнима (шпалерија, шардаклијама). По грожду и петелима нахваћа се као непелељаво брашно, — „пенељак;“ а тако исто и на лишћу и младом детару. Код нас се већинам јавља само на грожду. Онована кољина од зрна не може даље да се развија, док семе у унутрашности зрна јача, те пољина распрсне и семе није из зрна. Гроздак се за тим осуши али неструје.

Као год и за Пероноспору тако и за Оидиум имамо поуздано средство. То је *сумпор*. За употребу припремање му је врло лако. Само га више испуштати, па просејати. Сумпорни цвет, који се такође продаје по дућанима и апотекама, скупљи је, али овде није тако добар као обичан испуштани сумпор који се купује у шпалеријама.

Употреба је такође лака. Треба узети обичну китку (квасицу) замочити је у сумпорној прахањ, па растурити по чокуту, а поглавито по оболелим деловима (грожду, лишћу итд.) Још боље се тај посао врши *дувањем* (меховима), нарочито за тај посао удешени, које такође није скупе, и има их у Срп. Пољопривредног Друштва. Онома, где се много има да запрањују, употребљају апарате, који од прилике изгледају као преланце — за Пероноспору, у *Технику* су већ прилагале раније ове справе.

Где се ова болест редовно и израције јавља, тамо је запрашивање сумпорног редовно радња, као што је преланце противу још 2 пут. Код се Оидиум описује на чокуту виља одмах предузети запрашивање. Сумпор потпуно уништи гљивичу, која проишоди болест, те ова не може да заразије остало воће. С тога нека свији марљаво преланце чокуте по виноград и одрнима, и чим ови знаке Оидиума, нека одмах употребити средство. Код се на овај начин марљаво болест сузбија, вероватно је, да ће јој се тако и влада убити, да се веће нише ни појављивати.

Да се запрати хахтар винограда потребно је 10—25 килограма испуштани сумпора. Трошак сразмерно није голем, али је много већа вредност грожда, која се тиме сачува од губитка.

Највећа садржина алкохола код природног вина. — Границе докле иде садржина алкохола у природном вину јесу: за лака стољна вина 8—11 волуменских процената, за јача винија вина 11—13 процената. Врло јака вина показују садржину алкохола од 14—15 процената; преко тога од 16—18 процената налази се само у дестиллованим винима. Ово је једино и крајња граница докле долази садржина алкохола природним прерађивањем; јер она већ почиње прерађивати алкохолно време. Већа садржина алкохола невинито долази од вештачког додавања.

Препорене Берландијера. — У 14 броју *Тешки* изашло је један чланак под називом *Нов начин одмољивања (аирпурена) лозе*,^{*} и у истом се говори о препоруку лозе, а нарочито се удара на Берландијера као се ова сорта врло тешко природ, и слабо прошењат прихваља даје тако, да тешко преланце 20, а обично се колеба од 10—15%.

Моје двогодишње искуство о приоруџу Берландијера овако је: Берландијера не смеју резултат са чокога пре него што потера ластаре у дужину од 1 десиметра; и на тако одређеној дози нове ластаре треба отечути, а резине одмах приорити. Овако уприорен Берландијери дао ми је

пронае године 52% примача јер од 5000 ком. уприорених резина добијено је добрих 2600 ком. приорача. И то је такав проценат био онде где се није запалило преко лета, а 603 стукне да ће много већи проценат бити онде где има довољно воде за пољивање приорита.

Г Л А С Н И К

Још неколико речи о наводу млека из Ердела у Трку. — Накнадно беленцију *Гласнику Тежана* од 27. јуна ове год. приказујемо овде сада још и то, да је у Херманштату по настојању угарског Министарства трговине образован један Одбор од пољопривредника, који се баве сточарством, чији су чланови на једном збору, који је про кратко време био сазван, примали на се обавезу, да једну волучину млека, отирајуше од 15,000 литара најмање, спремају по методи сирењања, коју је узеоше шведски писмакер *Кесе*, пошље у Цариград, али тако да се пренос ове нове пошљаке врши у обичним железничким вагонима без даљих измена или нарочитог подешавања виховог. Ради уверења колико ће издржљивости овако спремањено млеко показати наспрам утицаја топлоте, овај је Одбор, 25 јуна ове године наручио те му је из Маале у Херманштат отирављена пробна пошљак. При испитивању ове пошљаке, које су примао судски хемичари 2 јула ове године, утврђено је да се млеко, згуснуто до невод такне мрзавине, у властима судовама од њима од по 250 литара и окружено унавањим омотачима који млеко издржавају, и отирављено преко Копахагаса, Штетина, Одерберга и Херманстага, после извршеног краљевог у топлој води показало као сасвим добро.

Уређење угадне и поучне бачије у Форалбергу. — Уређење угадне и поучне бачије у Брегенервалду, у Форалбергу, обезбеђено је. Велика засуда за то припада *Сигмунду Буркарту* и *Јосифу Валду*. Пошто је изабрано поједно место, поментуи стручњаци поднели су тачно израђене предлоге и планове Министарству народне привреде. Оно је одмах с потпуношћу ове предлоге прихватило. Али да време, док се потребне суме не одобре и у будућ не унесу, не би узалуд пролазило, и да би се ова ствар неодољиво уредила, ова стручњак са одобрењем Министарства народне привреде чине и даље кораче на по усвојеним плановима приступају и подизању зграда и уређењу поучне бачије. Укупни трошкови износе 70,000 до 90,000 динара. Министарство ће затим прирати поучну бачију и прелати је земљи Форалбергу, који је за погору истој бачији већ одређено годишњу суму од 2500 динара. Поучна бачија установиће се у Дорнуу у Брегенервалду; општина је потребно земљиште бесплатно уступила и обавезала се и за неке друге одласке и издаци. Зграда ће почети још ове године и грађа се већ прибра. Поментуи стручњаци закључили су и уговоре с општинам и утрдили свакодневно непоручивање млека најмање по 2,000 литара.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XV. СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Државне 12. августа 1899. год. у Београду.

Била су: Председник г. Рама Милошевић, благајник г. Владоје Тодоровић чланови одбора: г.л. др. Марко Јеко, Коста Глашчић, Александар М. Секулић и Илија Крајић. Председавао, председник г. Рама Милошевић беленско секретар, г. М. Јовановић.

144. Прочитани записник XIV. седнице — Одбор прими.

145. Чита се писмо г. Косте Глашчића, којим тражи да се реши питање: Има ли Књижевни Одбор право да издаје појединих писаца њена и измене штампа и не иштајући писца, пристаје ли он на измене или не. — После дуже дебате Одбор објасни ово питање: да Књижевни Одбор, по Правилнику за књижевне послове, има право да радило за *Тежко* поправа, и дотерује, кад писца ни на који начин не изјави да не допушта поправање. Да се не би у будуће слична питања износила пред Управни Одбор да Уредништво *Тежана* на zgodан начин узвода писце са ових објасњењем ради управљања.

ОБЗНАМЕ

Важно за пољопривреднике. — Срп. пољопривр. Друштво бакалла и ове године требала (трјера) за чистиње жита, пољопривредницима који му се за то обрати.

За добар избор требала (трјера), немога је нужно послати општу пробу жита оне околине у којој ће се требало употребљавати. И ако на прии поглед она напомена не изгледа тако важна, овог је она од пресудног значаја за добар избор требала; јер је тачан испитивањем утвр-

ђење: да зрно ишвице и корова у разноликој околини њена свој облик. Проба не сме бити од деветог производа а још мње, да је вештачки из разних најгорованијај арста састављена. За ову пробу довољно је 5 килограма жита. Проба се хоту послати поштом и за то се плаћа поштарина кад се уште на адресу: „Српског пољопривредног друштва, Београд: Ценовик трјера Друштво шље онима који затража.

Преглед 36. броја Тежана: Узајамно обезбеђивање домаће стоке. — О наковању и пошљању гроџа (свршиће се). — Утицаји на калквоу млека. — О самонапољу горосечи у државним шумама. — Америчане раде брескве — шетатејде. — *Искриве*. — *Беленик*. — *Друштвени и подружњински послови*. — *Обзаве*.

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗДАВАНИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРЕДЉУ, НА ГОД. 8 ДИНА. НА ГОДА ГОД. 4 ДИНА. ДРУШТЕ. ЧЛАНОВЕ КОМАДАЧЕ ЧЛАНОВИ СРПСКОГ ДРУШТЕВА, ОСИМ ПЕКОЛИ БОЈНИНИ ОТАС. ЗАРАД. ЗАК. МАНАСТИРА, ЗЕМЉОРАД. ЗАК. И ЧУВАЈЕ ДИНА. ПЕМА ДОБИВАЈУ ЛИСТ У ГОДА ДИНА, АКО ВОДОЖЕ ПРЕТЦАТУ ТРАЖИТЕ ЗА ПЕМА ГОД. НАН СРЕДЉЕ НА ГОД. 10 ДИНА. НА 5 ГОД. 4. ПЕМА 80 СТИ. ПОМОЖИТЕЛНИ УДРУЖЕЊА И НАХОДИ ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКИ ЗЕМЉОРАДНИЦИ ЗАК. И ЧУВАЈЕ, ДОБИВАЈУ ЛИСТ НА 6 ДИНА. НА 5 ГОД. 4. 30. КАО ТРАЖИТЕ ВОДОЖЕ ПРЕТЦАТУ И КАО СУ ЧУВАЈЕ ЛИСТ НАН СВОЈ ЗАК. ПЕМА ПЕМА КОЈА НА ЧИ С И АКТУАЛНИ. ПРЕТЦАТА И РУКОПИСИ ТРАЖИТЕ СУ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕТЦАТУ ТРАЖИТЕ И ОБИТЕ. НА ОСНОВ ЗАК. ПЕМА 1869. Г. К. 204. ТРАЖИТЕ ДРУШТЕВУ ВОДОЖЕ ПЕМА СИСЛАТНО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊАЦ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДОБОР:

Др. М. Т. Лазар, М. М. Славин, Д. М. Спаски, П. Т. Тодоровић, А. Живановић и В. Д. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЛИЋ

Ч Л А Н Ц И

ЈОШ ЈЕДНА РЕЧ О СОРТИРАЊУ СИРОЗИХ ШЉИВА

32. броју „Тежак“ од ове године поновито је шта вреди сортирање *сирозних шљива* као и то да њено се понова вратити на тај предмет.

Ово данас чинио и у приложеној слици приказујемо једну сираву на сортирање, израђену у Св. Некачкој, коју је поручило Министарство и која по изгледу може потпуно да задовољи потребу за коју је намењена.

У исто доба жељели бисмо напоменути и то да је Министарство добијало од Игњата Милутиновића земљодејца из Драбаче (срез Зубовачки) и ову сираву коју овај израђује за тај нап. Сирава је палик на разбој у коме се место пређе наместе ково положено, у потребном одстојању утврђење шинке или летве између којих пронађују шљиве ситније и преко којих се екотрљавају крупније.

Сирава стаје 15 динара. Покретање се извршује врло лако и за сортирање подесно.

Рисаваље су јесенас у народ и сираве које у Београду израђује Лазар Јовановић обрнканат сита. То је дугачко летвама оштриче решето од металних калајисаних жица, које у две три величине по крупноћи сортирају.

Ово је јоште јестанје и за преново листине од свих осталих.

О именстању и раду ове сираве препоручује се ово: Побуду се у земљу 2 коца 70 сантиметара дугачица, један према другоме у растојању од 60 сантиметара, а латин друга два дуља од 100 сантиметара, у истом међусобном размаку од 60 сантиметара. Они да су удаљени од врхас за 10 сантиметара. У ова четири пољевна коца треба ударити са њихове гунарне стране по један обичан гвоздени клинац и то тако, да им крајева буду мало навише издигнути. У оне краће коцке треба ударити клинаце 45 сантиметара над земљом. На четири краја решета

утврде se гвозdene kuciце, za koje treba vezati po parce debela kanapa, dugacko do 20 santimetara i na rastojanju od 10 santimetra od kuciца, treba nacinити na svakome kanapu po jednu petlju, kojina ће se resheto okacити o klinцие na kociкama. Kad je sve ovo gotovo onda treba okacити resheto poloju naciкених petliа na klaninaа o ova четири klinциа na kociкama tako, da онај крај resheta, na коме је чешћа kрeкa, и на коме је прикована шпaрa лeтвица, дође до ваших kочeчa, а онај други крај код нижих. Oвако okачeно resheto биће благо нагнyто к земљи, и кад се на горњи део resheta са чешћим рyкaма полако снaпyју шлaкe каквом корнaцом, парнaцом или сандучетом, о resheto рyком тамо и онако овлaкн дрвa, про падаће кроз горњи део resheta најсaтнaнје а кроз други део крyпнaнје шлaкe; најкрyпнaнје пак падаће преко доњег краја reshetовог. Ako подметнeкo поспрeкo испод resheta две дeсe које нису шире од 1 метра, а непосредно испод resheta с доње стране трећу, падаће сортиране шлaкe на дeсe, са којих се могу сручавати свака сорта на засебу гонaлу. Место дeсa могу се подметнути плитки сандуци или kочeши.

Наше занaтлaкe, који се бaвe изaрaдoм оваких спрaвa моћи ће у Топчидеру и Београду видети све овде и рaнaнје у oдaчeној члaнкy именоване спрaвe на нeпa оно што је добро поддржавати а што је лоше одбaцyти при изaрaди нових спрaвa које ће за нас и наше прлaкe боље одговарати.

Кад један земљорадинец може нешто поделити да замасли и оствари, зашто то не би могао занатлија који треба још хитрије да снaшлa и боље да поднaшлa снaгу на и ову напpау.

Сви треба да пожжеко земљорадинку на да наш земљорадња напредује.

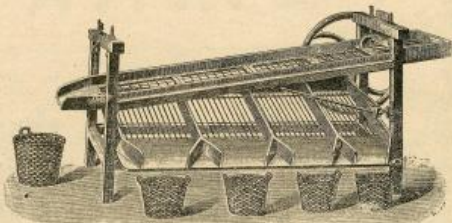
ОДГАИВАЊЕ ЈАБУКОВИХ САДНИЦА *)

Од неколико година, а нарочито за последње две године, наше јабуке изишле се у знатним количинама и како насада, тај износ биће из године у годину све већи и већи. А да се томе можемо и надати, потребно је, да се оне у расаднику почем од сејања на до пресађивања на стално место и даље одгаје као што треба, јер само као такве могу рађати како ваља и давати род којим се може — такмичити.

Јабуке је најбоље размножавати семеном но добивене младине (дичљане), треба при то што стану на род *напримут* изабраним сортама, јер је искусвом доказано, да се

из семена скоро свакад добија род лошијих особина, од рода из којег је семе узрано. Само у случају, кад се желе произвести нове сорте јабука, може се вршити разношављем семеном, но дaкaс хлaлa Богу нaм тако много сораћа. Да нaм је тај рад сaсвaм изнaшaн.

Хoлaндска јабука (Dousin) и *Петрoвaчa јабука* (Pardies) које се јако цене за поделку ниских вољака, могу се размножавати и *приврoма*, кад се једногодишње гране (детораста) заседе на из вах избују жале, али с тога што такви приврoци рeткo кад имају довољно жлaлa, радије се размножавају *напретом*. За онај циљ пренети се вољка до земље, на се издaнци (који потом избују, кад достигну висину 15—20 см, загну земљом за 10—15 см. После 4 недеље поново се заграње, при чему се назн, да оном приврoком буду земљом покривени нешто више отприлике за 20 см. Из делова издaнaлa под земљом, избоје још исте године доста и добрих жлaлa, тако, да се већ с јесени могу одвојити од мајке и пресадити на стално место али још боље у раслино. Ако није тај случај, онда их треба задржати на истом месту до идуже јесени. Наравно

да ће развијање жлaлa бити у толико брзе, у колико је земља бољих особина. Ова радња може се поновити на истој вољци сваке или сваке друге године.

Главна производња младинца које ће се присадити (пласентити) за ниске или средње вољке, ваља *дaкaс да се ериш из семена*, на зато оном раду треба и да обрaтно највећу пaкљy.

Потребу количину семена за онај циљ можемо и ми сами прибрати или га од кога купити. И у једном и у другом случају ваља да се сeтимо овакx правила:

1. Семе ваља да је потпуно развијено, да је здраво и свеже и да је узрано с вољка осредне старости. Из семена с болесних вољака добијају се обично младине крљава раста:

2. Потребно је трићење, да је семе од дичљих јабука *звaних „кeсeлaчa“* много боље за сејање од семена плeмeнитих вољака, с тога, што је веде потпуно развијено а с тим и здрaније и издржљивије од семена витомих јабука, па да га зато треба претпоставити семену витомих вољака.

Искусвом је напрoтив докaзано, *да је за сејте дaкeкo боље семе од плeмeнитих вољака, јер су ове бaшкe много лeшиe и бржaнeјe раста*;

3. У колико је семе старије и а ако је ипаче здраво и потпуно развијено, у толико је мање кљaнaцo на зато и у толико ложије за сејање. Семе јабука задржава кљaнaкост шест месеци. Посејано после тога времена, а нарочито ако се до сејања не чува као што треба, не ниче добро.

Семе ако га сами збирaмо, ваља што боље опрати у води, оедити и осушити га у хладовини на пронајоном месту, на летву усугу у кеслице које пошто се вежу, обесити на земљу, где их чувају до сејања.

Најбоље је вршити сејање у јесен, зато, што семе ниче једнаквe и потпуније но у пролеће а ако се оно на због чега одлаже до пролећа, онда је добро да се пред сејање држи дан два у сaлoвoј и млавој води или у крeчвини.

Земљу, на којој ће се сејати, ваља поделити у леје као и кад се лук сaди, па онда потпуномо попуни у поједином растојању пет брадница. У ове браднице засејати семе у дaљини за 2—3 см. зрно од зрна, и покрити га

*) Ваде о ошове: Одгаивање јабукових пресадица до пресађивања на стално место на стр. 186. *Пољопривредних Календара за ову (1899) год. и члaнкa Јабука* на стр. 289. *Тeжeвa* од ове године.

земљом толико, колико да се не шади. Да би се семе сачувало од ишњена, добро је да се пре сејања помеша с водородом, оптрим песком, истапуаном срјом итд. а да га тине не би надале, треба леже затривати или начинати страшња и четргалце. Ако се сеје у пролеће, онда леже треба чешиће заливати.

Кад семе прокида, онда с леја чистити коров и младе биљке заливати, назвати претом, да се за време суше заливачу ређе али у јачој мери. Добро је кад се води дода и мало осике.

Ако су бадње честе, онда их ваља разредити још док је коров на леји, па почуване, пошто их се скрати срјна жила за $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{3}$, пресадити (викирати) или на истој леји ако има наредичањих места, или на нарочито припремљеној леји. То треба учинити у доба кад се на ваља појази глатки лист, не рачунајући ту и кланјанце, на их затим за који дан засењавати и заливати.

После године дана добро развијене младице треба извадити из ових леја и пресадити у леје на земљи, која је прелива најмање за 40 см. дубоко и што боље урађена. Слабје младице пак ваља задржати на истој леји још 1 годину. Пре пресењавања ваља им скратити жале на $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{3}$ дужине, тако, да изостајат део не веће него од 8—10 см. Стабилно не треба орезивати. На свакој леји ваља извући мотичном брадоу у растојању за 10—15 см. па у ове усиде дати младице, паљећи претом да и оне леја од друге буду исто толико удаљене као и ред од реда.

Прво лета треба и овде чешиће чистити коров и земљу правити и заливати. Овде треба младице да стоје једну и највише две године, а затим их пресадити у нарочити одељак, *истељак*, где је земља с јесени прелива за 50—60 см. дубоко и добро поубрвена зрелим љубретом.

Дилека које ће се на пролеће пресадити у растојање, треба ископати на земље још с јесени, сортирати их по величини па их затим негде у баници или подуму утрпати покривти им жале земљом или песком и чувати до пролећа. Прво зиме може се знатно боље окалимати па руке (закло капаљане).

Одељак за растање односно цела Воћарска башта, ваља да је у растању заграда јер изнеку свеколико воћа младице јабука највише страдују од чежева.

Сађење младица ношње од фебруара до априла и то пошто мину најчисти мразови, јер кад се сади с јесени, онда услед тога што несају дугачки добољаш жала могу да измрну па и сасни да пропадну.

Ако се јабуке желе видети на растања као једногодишњи прасади (калами) и ако је претом земља добра и снажна, тава и треба да је онда их треба садити раздалеко за 30—40 см.; ако се гаје као високе воћке, растојање не треба да је од 40—50 см.; а ако се желе гајити у облику пирамиде, паљета (шпалира), кордона итд. онда у одстојању за 1 метар.

У ових дилека код којих су жале орезива у јесен претком ископавања на земље, треба на пролеће пре сађења још једном орезати жале до места докле је то потребно, јер се на тај начин лакше прихвату.

При самом сађењу ваља знати, да се младица не носадит дубље него што је пре тога била.

Прве године ваља с младице укљавати изданке који избију из земље, а друге године скратити им дебло до земље (прата) па од младара што избију задржати најбољи и пресадити га на најбољидни начин. Младице за произвољне висих воћака, могу се напирати (очити) још прве године, а да би се рад олакшао, треба на 14 дана пре очеве скратити младар за 15 до 20 см. изнад земље.

Код ових јабучина код којих је преко зиме извршено доско пресењавање, треба уклонити све изданке и то у доба кад младар из прасади израсте за 6—10 см. а с прасади одрешити везу кад достигне висину од 15 см.; по ако су изданци бујни, а прасади је претом слаб и сумљан, онда изданке само скратити или изнеку њих задржати један и то најчисти, привезати га уз претку да право расте,

па га у своје време пресадити, а место, на коме је раније извршено наартање, позичје одсећи и рачу премазати воћарским воском.

У растању ваља да се прасаде све младице и да се код високих и средњих воћака пронаведу на потребној висини 7—8 грана, а код висих воћака још и облик крунице. Према томе вољке у растању могу пробајати 3 до 4 па и више година.

Младице јабука (подлоге) најбоље је пресадити *очењем и сјањем*, и то или *при земљи* (изнад прата) или у *висини круне*. Само холадичу јабуку и петрочау јабуку, треба напирати *уек при земљи*.

Све оете одређене за високе воћке, које су иначе спорор раста, треба пресадити у круни, а ако се и подлога развија споро, онда је пре тога пресадити при земљи, сорта које расту брзо нарочито се цене: Transparent de Crozeels, grosse Gtesquin, Noire de Virtu, Воћоткина Олга жута Парменка итд. и кад се произведу до потребне висине, онда је у круни пресадити изабрани сортине.

Очења на *бујни пуволак* треба напирати у *априлу*; виљке за оно пресењавање треба одсећи с грана од прошле године, у доба од јануара до марта и до употребе чувати их у песку. Позичје у јулу и августу, пресејају се младице још само на *протвину пуволака*.

(свршило се)

О ПАКОВАЊУ И ПОШИЉАЊУ ГРОЖЂА

(свршило се)

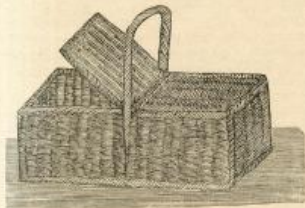
Код пошиљања грождја има разних начина паковања; а они се управљају према томе, да ли је грождје од лакше чињине и скуље сорте које се шаље на даља одстојања, или су јединице сорте за ближа потрошачка места. Више пута код тих начина одлучују месне прилике, какве се величине и облика котарице или корпе употребљавају. Тако се још одмах у почетку за пошиљање грождја из Великог Мароша употребљавале округле корпе од вољуштеног прбогн пруха, у које стаје 10—15 килограма грождја, па се тако и сада ради. Грождје се правилно и највише сложи све по слојевима, тако да се у средини извиси и преко руба корпе; затим се добро стресе и покриве комадом тула, који се, добро растегнут, зашчије за руб корпе (Слика 1. показује нам такву једну мађарску корпу с грождјем).

Слика 1.

ђем. Ма да овако паковано грождје на једном омањем одстојању од неколико железничких часова, као што је до Беча, из Великог Мароша уек добро долази, онет овај начин паковања има своју ману, што се због округлих облика корана не може довољно да искористи простор у вагону, услед чега се трошкови преноса, нарочито за даља одстојања, морају много да повећају. Нико то, пресе корпе, кад се испразне, не могу се у месту продати, а онет повратак на даљем путу не би се рентирио.

Много су боље четвртасте, дугачке котарице са заклопцима и дршком, као што је на сл. 2. Заклопци су прикљачени код дршке. Котарица се напуни гроњем најважнијих, на кад се заклопци спусте и замирирају онда се гроње толико притисне да се од класена не може по-

Слика 2.

кретати. Истина су такве котарице скупе, нарочито ако се граде од олуштеног, финијег врбовог прућа; али се простор у њиховима може најбоље да искористи, јер се оне могу сместити не само сасвим једна уз другу, него и једна на другу у више редова. Већ се и тине паравна мадо нека пена ових котарица; по, како се оне услед боље форме и употребљивости у неству могу лакше и по погодну цену продати, то је употреба ових котарица знатно кориснија.

Од столарских струтина или од расплећене трске могу се такође правити такве исте четвртасте котарице за шињавање гроња, као што показује сл. 3. Код оне је један поклопац, и он се увуче испод дршке и добро зашпира.

Слика 3.

За шињавање обичног гроња на тржиште, на мања одстојања и са непосредним преносом на железници и лађи, узимају се обично такве веће котарице, ма да и у овој прилици треба увек избегавати много велике котарице јер и код тврђих сората може се понешто гроња изгубити, кад се високо једна на друго сложи.

За шињавање малих количина гроња непосредно поручиоцима, као и малим продавацма, у ком случају се већином шиње поштом и чешће преговарује, употребљавају се котарице од 5 килограма, као што се види на сл. 4. Оне се за такве мање шињаке узимају често корпе без дршке, а тада је трошак поштанаки мадо јестивија; али је боље у неком погледу узимати котарице с дршком, јер се такве при паковању у колица, као и при преговаривању мање штете. Осим тога такве се котарице морају држати увек усправљене, то се и гроње мање штете наноси.

За фино скупље гроње, које се већином само у малим количинама шиње, треба по особеном начину пако-

вати; а то се и нешаљује за такво гроње, јер се скупе продаје. У ту сврху заслужује најбоље начин паковања у Северној Америци, где се не само гроње и воће на најдаља одстојања шиње у великим количинама железницом, него се практичном и вајнутнијем начину паковања с

Слика 4.

правом поклапа највећа пажња. Тако се за паковање и шињавање воћа не употребљавају пластене корпе или котарице, него такве, које се граде од танких дрвених дасака и то тако, да се оне на механички начин, машиницама, савијају да изгледе не пуну, и дотерају се на одређени облик. Овакав начин паковања (амбалажа) одликује се како постојаношћу и лакошћу, тако и дондљивим обликом и јестивићом. Слика 5 показује такву котарицу, на којој се заклопац утврђује особним извазлама од жанде, а уз то се оловом (пловбом) затвори тако, да се за време преноса не може отворити.

Слика 5.

Да би се котарице могле у већем броју заједно шињати, праве се од ужих дасака коначни (сандуци), или неке корпе од танких дасака у које се смештају мање, тако да је гроње или воће отворено и лако спаковано, али онег је обезбеђено од снаге повреде влакна притиском или спљашњивим утицајем. У сл. 6 приказана је корница

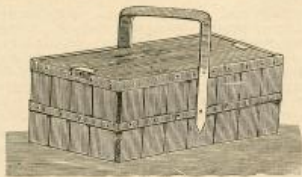

Слика 6.

за уметање, од којих се неколико могу спаковати у ковчегу или већој корпи. Слика 7 показује нећу корпу, у којој су осам корница (сл. 6). Већа корпа је погодна и за

пренос, а такве се могу у вагонима добро сложити, те да се простор што боље искористи.

Сад се ово астаско гроздаче скоро искључиво шиље у малим дрвеним ковчезица. Овај начин паковања најпре је употребљен у Француској, па сад и из Италије где рано гроздаче на тај начин спаковано на далеко. Тако се разнашиље и зими гроздаче добро конзервисано. Ту су мали ду-

Слика 7.

гачки ковчежићи, високи ово 10 см.; а праве се од таквих дрвених дашчица. У њима може да стане 3—3½ килограма гроздића. Споља је утворена «рипа» пошљаоачева. На две супротне стране пробуше се рупе, да би се избегло зиољење гроздића. Кад се друге законпан, који је укован особеним клинцима, и подигне лист хартије видеће се зрно до зрна лепо поређано, а около заокружена шпандица од хартије, тако да изгледа као да нема нетежбе. То се ради на тај начин, кад се при првљемо ковчежић са покловцем који је оваш закопан спусти доле и дно узлози. Ковчежић се обложи овлаштеном хартијом, и онда се гроздаче најлакше сложи и добро вртисне, да нетежбе и шешу-

Слика 8.

рива дође највише, а зрна на ниже. Тако се ковчежић напуни, да гроздаче мало буде и више руба; латин се притисне двоим од ковчежића и добро закује, тако да се гроздаче које је притиснуто, не може кретати. Раузме се, да се за овај овако сипиљени начин паковања може употребити само растресице, с тврдом коврцуцом, меснато гроздаче, које се и тражи највише.

Кад се гроздаче бере у винограду, а тако исто и при паковању, ваља свагда на то нотрити, да оно не буде попређено и да задржи своју слезаву и мирис. Гроздаче ваља онда брати кад је тамај зрело: никада пре, ни после; па онда — и само по сувом времену и кад се роса с њега ошину. Ако у граду има зрна болесних или повређених, треба их несати особеним шпандицама; при том гроад, како при брању тако и при паковању, треба увек држати за нетежбе и избегавати сваку повреду. Земљом управне гроздове, као и оне који су поканили соком, од пагнетеног зрнења, треба безуслодно уклонити при паковању. За даље транспорте треба користе или котарице унутра свагда поставити чистом крутом хартијом, тако да на гроздаче не пада сподна прашина, али да се од влеш-

тива попреди. У великим ковцама потребно је дно покрити најпре таквим избјеним слојем ситне дрвене луле, на који ће доћи хартија па онда гроздаче. Да би вадук могао допринати до гроздића и па тај начин се избегло зиољење, треба на хартији којом се корне облаку избуштати неколико овањих рупа.

Преносиома овај начин у Техоку из немачких *Овиште Виноградских Пољана* које уређује пошати виноградарски стручњак Антоњо дал Пијан, — са уверењем да ћемо користити вањим италијанцима, и да је поука ова дошла баш у своје време.

— — Б.

РАТАРСКЕ ШКОЛЕ И ПОЉОПРИВРЕДНИ НАПРЕТЦИ У ЧЕШКОЈ

Иако је Чешка у многама погледу може послужити као узор, то је ствар, која не потребује многог објашњења. Нарочито је несумњив и јасно обележен напредак земљи у пољској привреди. С тога неће бити без значаја, да се обазremo на развитак и стање земних ратарница, које су по напредку њене пољске привреде од тако големог утицаја.

Прва ратарска школа у краљевини Чешкој основана је 1850. у Либеру, одакле је 1879. пренешена у Чешку Липу. Затим су ратарске школе основане овим редом: у Писку (1870), Клатови (1872), Ма. Болеслави (1883), Кутивој Гори (1884), Литомерици (1885), Буђејовици (чешка и немачка) (1886), Трутнови (1888), Хебу (1891), Пилану (1892), Костелу (1896), Хумпоцу и В. Миду (1897).

Школска Провлада за ове школе накнадно су мењана у годинама: 1884, 1890 и 1894.

Сада да се изближе упознамо са уређењем њиховим. Све те ратарске школе, које постоје поред земних пољопривредних школа, имају циљ да младјацима, који су свршили основну и грађанску школу, даду теоријског и у великој мери и практичног знања у тој мери, да по савршетку оних школа самостално могу управљати средњим пољопривредним имањима. Поред тога, ове ратарске школе спремају и неке особље при обрађивању великих пољских имања, а осим тога, ове школе имају за циљ и васпитну страну својих ученика. Тако оне постојано дејствују на васпитање карактера код омладине.

Гајења омише, стручно и морално васпитање, чешка ратарница гледа да то постигне: изучавањем теоријским, које се просторе на привреду у опште, на основне појмове из природне историје и из предмета општег васпитања, на практично изучавање, при коме се питомци вежбају у свима разноврсним пословима пртарским и земљопосадским опште, који су тако неопходни сваком пољопривреднику; четивом књигама, који се читају на угледна пољопривредна имања и у индустријској заводи.

Време је ученика на овим ратарницама две године, а свака школска година има два течаја. Школске године почиње 16. септембра, а завршава се 31. јуна. Између једне и друге школске године има распуст од 14 дана и он бива у време, кад школска управа шаће то за најповољније с погледом на пољске радове. Ученици се привађу у завод само у почетку школске године.

У школу се привађу они младјаци, који имају најмање 14 година, а осим тога лекарским уверењем докажу да су здрави и телесно развијени. Осим школске следобде, морају довести још и допетерне родитеља. У један разред не може се пријати више од 20 ученика. Првенство имају земљоправнички синови доћног краја и опште они, који се по савршетку ратарнице нисде стално посветили пољопривредним пословима.

Ово су предмети, који се да ратарница дужни љаци изучавати:

	I. година		II. година	
	1 tetanj 2 tetanj	20 20	1 tetanj 2 tetanj	20 20
Веронаука	60	40	60	40
Материјал језик	60	40	60	40
Раџа	60	40	60	40
Мереве и цртање	80	80	60	60
Географија	40	20	—	—
Природослов	120	80	—	—
Наука о времену	60	40	—	—
Хемија и хем. технологија	60	40	20	—
Гајене пољопривредних усева	40	80	120	100
Гајене и подизање стоке	20	20	80	80
Наука о здрављу стове и ње- лино поткивање	—	—	20	20
Раџуководство	—	—	60	60
Познавање закона	—	—	20	20
Шумарство	—	—	20	20
Пољопривредно грађевинарство	—	—	20	—
Пољопривредни разговори	—	—	20	—
Практична вежбања	120	200	130	200
Свега	700	680	700	700

Други земаљски језик (необавезно)	20	20	20	20
Наука о човечијој здрављу	—	—	20	20
Телесно вежбање (необавезно)	20	—	20	—
Пенање (необавезно)	—	—	20	—

Наставнички збор ратарске школе састоја се из наставника редовних, који су нарочито постављени за дечићу школу, и из помоћних учитеља; 3 су редовна наставника при свакој ратарници, од којих је један управник и у исто доба води и економију школе. Помоћни су учитељи: вероучитељ, учитељ језика и земљоплов; стојичи лекар, учитељ законодавства и учитељ пољопривредне праксе.

Свака ратарница мора да има покрај себе земље за обрађивање у величини средњег пољопривредног имања, *но која мора доносити приход*. Ако нема земљу солтенију, она је узбуја под закум. Осим тога свака има још збирку најинтереснијих предмета за изучавање, радничку, књижицу и неколико пољопривредних алата.

Трошкови на одржавање оних школа илеу свуда једнаки: тако годишња буџет за одржавање ратарске школе у Чешкој Лици износи 4275 форината годишње

• Писку	4583	•	•
• Блатови	3300	•	•
• Младод Болселани	4500	•	•
• Кутлој Гори	2700	•	•
• Буђејовици (Чешка)	4150	•	•
• Држејовици (Немачка)	3350	•	•
• Трутнову	4500	•	•
• Хебу	3400	•	•
• Шалеву	5000	•	•
• Раковњану	2950	•	•
• Антомерни	4500	•	•
• Хумоладу	3750	•	•
• Костеду	3600	•	•
• В. Миту	3890	•	•
Винарска школа у Мел- ници износи	4400	•	•

При оснивању тих школа важно је то, што се ваља имала у виду потреба оного краја, где је школа оснивана. Тако су ратарске школе у Трутнову и Хумоладу осниване за гајене лана, у Вис, Миту за ланадарство, у Раковњану за гајене хмеља, у Антомерни за воћарство.

Осим поменutih школа, у Труји подигнут је *помоћнички завод, винарска школа* у Меланици и *маскарска* у Фридауу.

Ове, 1899 год., донета је одлука, да се оснују још две ланадарске школе у краљевини Чешкој, са буџетом од по 7000 форината и за толику вгсту суму умножена је и држава. Где ће се, у којим местима, те школе подићи, то још до данас није одлучено. Док једни нагнуу Прагу, где би те школе биле у непосредној вези са културно-техничком канцеларијом, догае други аступāju гледати да се подигну унутрашњости земље из наше ратога.

За унапређење ланадарства у последње доба приређује се *Практични ланадарски курсеви*. Тако се сваке године приређују по два таква курса чешка, а два немачка. На тај нил стављени је на расположење годишња сума од 4200 форината. Чешки курсевана управља чувени стручњак, *проф. Болек*.

За изучавање грађанских језика у војној поткивачкој школи одобрена је чешка земаљска скупштина годишњу помоћ у 476 форината, а сада су ти припремни послови поспржавани, да се отвори *самостална поткивачка школа за чешку олтину*.

Ратарске се школе раднију од школа са зимњим течајем по томе, што трају целе године, као и по томе, што се у летњим месецима највећа пажња обраћа на *практичну обуку бана*.

Да би се могло како ваља одговорити потреби, која се појављује за учитеље вишег стручног образовања, чине се учитељана сие могуће олакшати, да могу походити више курсеве на страни ради свога усавршавања. Међутим, сада се живо ради на томе, да учитељи чешки не морају тога ради ићи одама изаду дале од Праге.

Уопште се признаје, да би ти учитељи морали већ имати довољно претходну спрему, и теоријски и практичну на истом тладу да могу походити више курсеве и они се махом узимају из оних савршених језика виших пољопривредних школа, који још икаду и трогодишњу праксу.

Савез професора и учитеља пољопривредних школа у краљевини Чешкој на прошлогодишњем скупу свом, после дужег савезовања, донео је овај закључак: да се треба дати свију оних мена, које иду у прилог болег и стручњиг образована младих пољопривредних наставника и да у томе погледу ваља предузети преображаје, који ће ићи у прилог народвоу болитку.

Да би се олакшало што многобројније постојеће зимњих и пољопривредних школа у Чешкој, учињени су е надлежне стране кораци, да се ђацима, који се добрим успехом сирно сличку школу у Чешкој, чине извесно олакшање при аступљању војне обавезе. Тиме се не мисли, да се само заинте интереси пољопривредних школа, већ да се помозне чешки средња ред солџачи, који само тако може одолети у свој тепој борби за свој опстанак, ако подмадак његов душевном снагом надмачни своје суварнике.

БЕЛЕШКЕ

Пожега, позешка, ериска шљива, читловка (Паузишесче). — Род оредана у крувац, овалан, с једне стране више апслутен (погрблен), прво плав с плавом и поддебом петелком и многим ситним тачкицама а по који пут и рђастим пегама. Месо зеленкасто жуто или злато-љубо, чврсто, сочно и врло слатко, изврсно за јело и за сусење; од коштице одваја се лако. Сувне шљиве и нек-

мес од ове ципаче сматрају се свуда као најбоља трговачка роба. Сазрева септембра. Дрво сваког раста, рађа обилно кад је на умерено влажним земаљама и нарочито кад се за подлогу узме шарина (Prunus Mirabolana); вичне кад се размножава изданцима, дрво је омање, и много краће вена.

Име *Пожега* добила је од славенске варијети *Пожеге*

gde je za vreme Marije Terезије много сађена по нарочитој заповести граничарског команданта пуковника Галу-боваћа, а посебнона јој је по свој прилици Босна.

По Лукасовој Помологији, шљива *Мађарка*, спада у групу *Урљача*, а *Повега*, односно *Српска шљива* у *Цишче*, те по томе није никако на свом месту што нашу *српску шљиву* називамо *мађарком*! Једна је, дакле да у будуће називамо ову шљиву само *Српска шљива* или *Повега*.

О истраживању.* — Да би се сазнала права вредност нитрагина, т.ј. да би се видели, како љубрења нитрагином утиче на плодност земљишта, на коме се легуминозаче култивису, инакцидативног прускога министарства народне привреде чинени су 1896. и 1897. год. на разним местима ошита с нитрагином. Од дванајест њих, који су правили те пробе с нитрагином, само четворина имали су у неким својим опшитама несумњива успеха т.ј. добили су резултате који показују, да се на земљишту, које је нитрагином вештачки љубрењено добија већи принос во од земљишта, које није нитрагином љубрењено било. Од љубрења нитрагином може се очекивати успех само на таквом земљишту, у коме или још нема у довољној мери или никакво нема азотних легуминозних бактерија, нарочито тамо, где није успела ни дивља ни култивисана азотиница. На и на таквом земљишту познатије се, да вештачки љубрењено нитрагином не беше од користи, док напротив љубрењено таквога земљишта земљом, на којој се култивисала азотиница таквим природним љубрењем увек је успеха било. Према досадашњим опшитама изгледа, као да се азотиница или бактерија најбоље развија у мјоши у земљи, на којој се азотиница одбављају и да би нитрагиноске бактерије пре-

* Гласак XXVIII (1897.) стр. 101., „Један нов начин љубрења“ (пошоу бактерија.)

баво култивисати у земљи или сличној смеси а не у маси желатинској, како се фабрички производи.

Друга општа објашњавају, да у поменитим опшитама с нитрагином није било успеха с тога, што се већим делом или није радило строго по јустицима о употреби нитрагина — или су била љубрена сасвим недовољна нитрагином.

Они иети, који су 1896. и 1897. год. правили пробе с нитрагином, у години 1898. као што неки тврде, добили су већ, пошто су у неколико изменили претходни начин љубрења нитрагином, повољније резултате.

Као што се из овога види, питање о љубрењу земљишта нитрагином, није још довољно проучено.

Др. Ј.

Одобођавање воде од бактерија озном. — Кад год извеснија приликама електричне ватрице дејствују на ваздух или чист кисеоник, онда, као што је познато, кисеоник прелази у озон, који много снажније во кисеоник дејствује. И утицајем кисеоника нечисте воде постепено се пречишћавају, само то пречишћавање кисеоником не вршила се тако брзо као озном. Опшита доказано је, да се нпр. речна вода, која има много органских материја може озном броо и лако да пречишти. Само 3—4 килограма озона било је довољно, да за време од 20 минута ухвати све гљиве, којих је било на 3 милијуна у 500 дубинах сантиметара воде. Значајно је, да се у епруовицу озона кроз воду, однех везнатица кољчица озона потрени и далеко већи део озона, који је кроз воду прешао, може се по вода за пречишћавање воде употребити.

Воде, које су од хумуса и тресета ирао обојева, могу се озном и поново гвођа разбојадити тамо, да могу после тога послужити за пиће и другу домаћу потребу.

Др. Ј.

Г Л А С Н И К

Одликовање. — Указом Његовог Величанства Краља од 28 августа ов. год. одликован је **орденом Светог Саве** **негог реда**, Јаков Савковић, пољопривредник из Јановца, среза јасеначког округа крагујевачког.

Постављења по пољопривредној струци. — Указима Његовог Величанства Краља од 1 септембра ове год. постављени су:

за начелника треће класе министарства народне привреде у одељењу за земљорадњу и сточарство Душан М. Спасић инспектор треће кл. истог министарства и одељења.

У **министарству народне привреде:**

за секретара треће класе одељења за земљорадњу и сточарство Никола Ђељковић, начелник пристаништа у Београду, свршени ђак земљоделског шумарске школе;

за стручног економа друге класе одељења за земљорадњу и сточарство, Благоје Д. Тодоровић, секретар четврте класе истог одељења.

У **управи топицдерске економије:**

за наредног секретара треће класе министарства народне привреде, а да врши дужност управника топицдерске економије и врши плату из плате овога Марко Милковић, помоћник прве класе управе државне ереде.

У **управи државне ереде:**

за помоћника друге класе, Сретен Јевтић, рачуновођа прве класе исте управе;

за наредног писара четврте класе министарства народне привреде, а да врши дужност рачуновође управе државне ереде и врши плату из плате овога, Јован Влађић, значајник исте управе;

за писара четврте класе, Љубојер Копачевић економ; и

за писара ите класе, Огњан Луковић, службеник исте управе.

* * *

за среског економа прве класе, а да врши дужност економа округа топицког, Милан Грковић, проф. школе за виводење и воћарство;

за среског економа прве класе, а да врши дужност економа округа топицког, Јоца Марковић, економ ратарске школе;

за среског економа друге класе за срезу јадрански округа подришког, Милан Петровић писар друге класе министарства народне привреде;

за среског економа друге класе за срезове гужанени и крагујевачког округа крагујевачког, Веселин Гојић, руковођа окружног расадника америчке дозе у Крагујевцу;

за среског економа треће класе за срезу пољски округа ујачког, Јован Јожић, писара четврте класе министарства народне привреде;

за среског економа треће класе за срезу орашки округа подунавског, Сава Јовановић, писар ите класе управе државне ереде;

за среског економа треће класе за срезу шињачка округа пиротског, Павле Радошковић, економ;

за среског економа треће класе за срезу албуковачки округа подришког, Милоје Петровић, економ;

за наредног писара четврте класе министарства народне привреде, а да врши дужност среског економа за срезу алексиначки округа вишког и врши плату из плате овога, Петар Трнковић, руковођа среског расадника америчке дозе у Алексинцу; и

za naprednog pisara četvrtje klase ministarstva narodne privrede, a da vrši dužnost sreskog ekonom a sres kolubarski okruga valdegovog, Mladen Miljenović, pomoćnik ekonom okruga moravskog.

Ужичка Пољопривредна Подружница, — приређује на Крстоу дан 14 септембра ов. год. у Ужичу, Округу изложбу све домаће стове (осим кова и првате живине) и сточних производа. Ваљаним одгајивачима стове и произвођачима сточних производа издаће се око 2500 динара као награда у новцу и пољопривредни сировинама.

- Изложба ће бити подељена у четири групе: Прва група — Говеда — има 4 одељена и то:
- I. одељење Краве са овогодшњим теладима;
 - II. * јунице (до 2 год.) ве припнутом нарежу;
 - III. * јунице до 2 године старости;
 - IV. * бикови старији од 2 године;
- Друга група — оне — има 3 одељена и то:
- I. одељење оне;
 - II. * онови;
 - III. * јагњад;
- Трећа група — Свиње — има 3 одељена и то:
- I. одељење нерастови;
 - II. * прасад (мушка и женска);
 - III. * крмаче са прасадима;
- Четврта група, сточни производи: сир, вајмак, масто, месо, кума итд.

Право излагања говеда имају сви одгајивачи у ужичком округу, који докажу да су познати као одгајивачи стове; да су краве које желе изложити са овогодшњим теладима бар две године у њих; да су остала говеда (бикови, јунице и јунаци) у њих отељена или да их драге бар један год. оне године.

Остали услови могу се сазнати код Пољопривредне Подружнице у Ужичу.

Жупска Подружница Срп. Пољопривр. Друштва, приређује 19, 20 и 21 септембра оне године у Александровцу среску изложбу свих пољопривредних производа. Домаће стове, сточних производа, рукотворина и ткањина,

Изложба ће бити подељена у две групе. Прва група има 10 а друга 5 одељена.

За изложене предмете на овој изложби издаће се на име награда у новцу и пољопривредних сировина на 2500 динара.

Право излагања на овој изложби имају пољопривредници среса жуписког.

Пријаве прима писмено или усмено жуписка пољопривредна Подружница у Александровцу.

Пријављене предмете за изложбу треба донети најдуже до 14. септембра а сву пријављену стоку 19. септембра најдуже до 8 часова изјутра.

Остали услови могу се сазнати код Пољопривредне Подружнице у Александровцу.

ДОПИСИ

Тулари (ср. тами.) Августа 1899. год.

Летина је ове године у овоме месту и околини у свему врло добра. То долази како од вреднеје овамашних стањеника који своја поља бриљавно и доста умешно обрађују; тако и друго још и отуда, што овога лета летина пада кина баш онда када јој је најпотребнија.

Кукурузи и пшенице се овамо у највећем и најдешњем размери производе.

Пшеница је овамо раније покљивена. Пошто се она увекко сеје то се она косом сређује. У овој околини има једна жетелица. Пшеница је већ на измаку вршати. Врше се коњима, по има већ и по која прича. И ако је пшеница данске године била боља, олет је и ове године добра и врло добра.

Пошто кина, а нарочито ових дана пада често, то кукурузи обећавају богату бербу.

Шљиварство се овамо у великој гаји. На ову привредну

грану обраћа се доста пажње. Шљиве су родиле *врло добро*. И земљаните и сви остали услови врло су повољни за ову нашу привредну грану. Шљиве су кружине и врло привално зрле.

Стоке а особито говеда у овој околини има доста. Има доњина, који имају преко 100 града говеда. Стока је обична наша домаћа и већшом врло ситна.

Па и ако је она година оловно родна то ће, олет, од ње произођач мало користи имати, а зеленим ведике. Јер знатан број земљанаца из спиритичке реда, и ако су нашли приличне количине пшенице, то, олет, немају на за памину. Јер су је продали зеленима у месцу мају и јуну за порез по 7 динара од 100 старих ока?! Они зелениши кузују пшеницу на зелено али тако у очи саме жетве. Процент је њихов 500—600% па и већи?!

Земљорадничке су задруге најповољније, да опоме стану на нут.

ЌЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

Издао је: *Извештај о просјани Друге Славе Српског Пољопривредног Друштва (30 октобра 1898. године) и Друге Поучне Изложбе на дан славе*, у Београду.

Извештај садржи: О програму славе. — О програму Поучне Изложбе. — Напомене излагачима. — Изложбени предмети: I. Воварство, II. Млечарство, III. Пчеларство, IV. Технички усеви (дан и ковољца), V. Помоћна средства.

Оцена изложбених предмета. Имена награђених излагача, по горњим главинама.

Кратак преглед предложених лица за одликовање похвалницама за најбоље изложбене предмете.

Издао око Славе и Поучне Изложбе. — Поклоњи Српског Пољопривредног Друштва.

Честита Српског Пољопривредног Друштва од *Београдског Великиштина Краља Милана, почасног члана Друштва*.

Објављивана изложбених предмета: I. Свеже воће. II. Суво воће. III. Коварство. IV. Пића. V. Млечарство. VI. Пчеларство. VII. Технички усеви. (дан и ковољца). VIII. Помоћна средства.

Списак излагача. Извештај о анализни ракија (шљивовице, клековате, дреновате и вишњеваче).

Извештај о анализни меда, воска и ракије. Похвали.

Преглед 37. броја Тежак: Још једна реч о сортирању сирових шљива. — Одгајивање јабукових садница (свршиле се). — О ковољца и пошваљу грошца (свршетак). — Гатарске школе и пољопривредни напретци у Чешкој. — *Белешке*. — *Гласник*. — *Дописи*. — *Књижевни огледи*.

Дакле, земљорадници хоће на свога зрнава, које у живици има, да добије најбоље семе за сејање, он пре свега мора одабрати и најбољи најтежи зрна.

Појмова *тешко зрно* и *крупно зрно* досада су за сејање сматрани као да значе једно исто. Док се пређе већим жата сасвим лепо издвајало зрнама по тежини, докле се доцније тај посао претворао јер се петрочава и требалима зрнама углавном по крупноћи издваја.... Тек у најповољне доба почела се сортирању по тежини већа највише поклањати, па се и фабриканти машина старају да израђују машине за сортирање по тежини. Кад је реч о житу, тежини и крупноћи ваља строго различити и при припремању семена за сејање, на прво место долази *тежино* из онда *крупноћа*.

У којој мери тежина семена утиче на биљку, које из неге израсте, утврђено је многобројним огледима. По подацима тих огледа сортирани семени за сејање постају се вишак у приносу од 1217 килограма зрна према несортираном семени за сејање. Тежина једног ектолитра такве пшенице скочила је од 77·2 на 78·7 килограма. Вишак у приносу одговара новчаној вредности од 220 динара, која је вредност постигнута једно добријим сортирањем. Трговцима за оно сортирање према засејаној површини износе од 2 до 5 динара на један ектар; ако се они одбију од оног горњег вишка у приносу, онда као добит остаје 218—215 динара.

После свајог огледа може се казати: да *количина приноса расте с тежином зрна; да тежино зрнама даје оств отбу количину тежег зрнава и да тежино зрнама производе биљке које су способније за живот, које се брже развијају и боље bore.* Пошто се, дакле, тежини зрнавама производе биљке које су родике, које брже расту, које су за отпор способније и у приносу сигурније, то је по томе *тежини зрна најважнија особина семена за сејање, те се зато и сортирање семена за сејање врши најпре по тежини* на тек онда по *крупноћи и облику зрна.*

* * *

Које су машине за то потребне и како оне раде?

ОДГАИВАЊЕ ЈАВУКОВИХ САДНИЦА

(СРЖИВАК)

На пролеће потера најпре петрочава јабука, затим холандска јабука, а најпосле младина произведена из семена. Ово је врло важно да се има, кад се жели извршити очеве, нарочито у случају кад се има да присади у великој количини, тј. треба најпре откити петрочава јабуку, затим холандске а најзад младине изведене из семена.

Код овених јабука, треба с јесени кад подлога очврсне, узри, и кад лишће онедне, орезати пољому на патрљ, тј. сарвати је на 10—20 см. изнад присада. У исто време, треба с присада одрешити и вежу, ако то развије није учињено, а да би се овај рад олакшао, онда приликом очеве не треба вежицама вежу на мртви чвор, већ на замку. Вежу ваља понусти на 3—4 недеље по очеву, па је и тада вежати на замку. Ко понусти, да вежу не понусти, тај доводи јабуку у велику невољу, јер се због дебињава присада затезе све више, па то буде узрок те сокони не круже правилно.

На пролеће треба с патрља уконтити све изданке чим израсту за 5 см. пажећи при том, да се не повреди младар који је потерао у усвојеном ода. Након 8—14 дана, јављају се и други изданци, које такође треба уконтити, чим се уконтити. Све изданке треба одсећи, а ишако их не ваља очекивати или доити. Уклањањем изданка јабука се знатно појачава.

Кад младар у присада израсте до 8 см. онда га треба што најлакше присежати за патрљ, пажећи при том, да прва вежа буде при основи младара, а кад израсте за 20 см. онда га вежати и при врху патрља. Патрљ треба уконтити у августу, тако да засеб буде у једној равнини са горњом осовом младара (место одакле пазија младар). Ако је засеб усправнији или косаји, рава ишако теже зарашћује, због чега се и присад посласлава. Није добро да се патрљ уклања тек издубе пролеће, као што то неки раде јер и у том случају рава теже зарашћује.

Ако је младина присађена на други који начин, онда се младар често не може вежати за патрљ, јер га у највише прилика и нема. У таквом случају треба ипак потребити број пртика и ове, ако је присађивање при земљи, побити у земљу, а ако је присађивање у крупи, онда их утврдити за дебло или за јаче гране и младар присежати. Пртика ако се побјага у земљу, треба да је удаљена од дебла за 6—10 см.

Младаре не треба скривати у току прве године код високих пољака, а код ниских пољака у облику шпиралди и усправних кордона, ваља скривити тако, да не буду већи од 80 см.; а кад се гаје у облику чаше онда да не буду већи од 70 см.

Да присађене јабуке не буду *ниске пошке*, треба с њима онако радити:

У *првој години*, младар који је потерао из присада треба изустити да се слободно развија, а ако на младару има више младара или да је овај буди чиме свршен у развијању онда за продужење дебла ваља изабрати најснажнији побочни младар и присежати та за пртику да снажније расте. Побочне младаре не треба преко зета сарпавати, као што то неки раде, њих треба скривати само у случају, ако је за продужење дебла узет побочни младар, да би се тиме потпомогло развијање продукција — главног младара.

У *другој години* не треба продужење израти тј. ваља га оставити какав је, па и у случају кад се има узрора да се не би могао развити. Побочне леторасте ваља орезати на 2—4 ока; њихи леторасте ваља да су потпуно дужи од летораста на њима, по чему називи, да погрешка кад торасте ваља да су и најдужи. Велика је изнана чење се дебло сасвим очисти од граничника, а да највише чење ваља, јер у таквом случају оно остало таме, натиске и много доцније очисти по ишче. Кад продужење дебла израсте за 10—15 см. што бива отприлику у мају, онда ваља уконтити оне побочне младаре у близини места одакле почиње продужење, а оне који су отприлику за 50 см. изнад места где почиње продужење, треба скривати на 10 см. Остале младаре изустити да се слободно развијају и може се десити да се врх младара не здриши, потпуно до јесени па да с тога пролађе преко зиме, у којој случају пролађе и вршини пуноћа, који случај у развијању инекти или друге ваљне неводе, јер је зато снажа добро, да се у близини продукција задржи као резерва по један побочни младар и овај присежати кад развијање дебла узети патрља. У оваком случају треба за развијање дебла узети снажа најбољи побочни младар не пажећи на то, да ли је за неколико сантиметара виши или нижи, јер то није тако од значаја. Све младаре изнад овог младара треба уконтити, а задржати патрљ, чеја дужина износи 10—20 см. одсећи тек онда, кад се види да ће младар који је за њ присежан тек онда, кад се види да расте у истом правцу. Уклањање патрља врши се у јулу или августу, према томе, да ли се овај рад ваља извршити у већој или мањој мери. Ако се

побочни мадари не ће употребити за виноне (ваљан границе) било за очеве или присађивање, онда их треба оревати у јулу на 10—15 см, а ако се желе употребити, онда их у наведеној дужини одсеца тек онда пошто се подири потреба у вијолама.

У *трећој години*, неки део воњака, ако су повољне прилике, већ достигне, а неки и врстине висину на којој круну треба добити. Најбоља је висина за високе вољке 1.70 м. За круну треба узети побочне латорасте у близини вршног пувољка, а оне латорасте који прелазе висину круне, скратити за 20 см изнад места на коме се желе извести прво гравање. С воњакма које нису достигле потребну висину, ваља поступити на исти начин као и у другој години.

Ако је дебло врло снажно, онда треба уклонити неки део побочних латораста, ваљери при том, да се понајвише уклоне најснажнији. А ако је дебло крајваго раста онда је боље да се наведени латорасте не уклањају док дебло довољно не ојача.

Презо лета у јулу, августу или септембру, ваља скратити на 10—15 см све граничне дуж дебла, а латорасте (мадари) који ће се употребити за развијање круне, не дирати. И краће границе од 10—15 см, по дужини дебла не треба уклањати, а ако међу њима има и таквих које се рачунају, онда уклонити нови (млађи) краљак.

Да се добие ваљана круна, потребно је шест грава: *орина* и *вет* воњакма, *навољана* и *прелоза* садница *орина* која грава или да се која грава *ка* због чега позније не развија као што треба, *свајад* је боље изнети у круни 7—8 латораста, те да се на случај потребно може задржавати гравама заштити *орина* или *неподезна* грава.

У *четвртој години*, треба код оних воњака код којих се доседа није могло извршити орезивање ради доњивања круне, извршити оно орезивање и то у случају, ако су достигли потребну висину, а ако нису, онда их задржати још једну годину, да се развију колико треба.

С воњакма, које су прошле године орезане ради развијања круне, ако су довољно ојачале, ваља у августу, почетком од врата на до круне, очистиће све граничне.

Ако има и таквих воњака, у којих средња деблања не износи више од 3 см, у пречању ја да нису веће од 1 м, онда су такве вољке још слабе, па им зато граничне по дужини дебла треба и даље чупити; таквим воњакма добро је, да се вршни латораст скрати на 2—3 ока, и граничне по дужини дебла до места где се рачунају.

Вољке у којих је дебло скоро подељено по целој дужини, нису тако добре као вољке у којих је дебло у дну шире, с тога, што се тада лако понавјају тј. круну не могу да држе успротно, на зато, да би се избегло произвољне таквих воњака, ваља граничне дуж дебла чупати догле, док вољка довољно не ојача, јер се слажу за појачавање, а чим вољка ојача колико треба, онда их уклонити. По томе, у колико су вољке слабије, у толико ваља касије и уклањање оних граничних. Латораста који су задржали за круну орезује се дуже или краће, према томе, да ли је дебло слабије или снажније. Ако је дебло слабо, онда се орезује јаче док вољка не ојача, а ако је снажно орезнати слабије тј. приступити развијању круне.

У виоње доба јаво се препоручује производње *средња вољка* у којих се дебло грава већ на висини од 1.5 м; цене се с тога: што раније спасавају на род; што рађају редовно и обилно, јер се саде на мањем одстојању, па се тако боље заштитијају од ветрова; што се бербра врши брже и лакше и што се могу лакше и боље неговати. С њима се иначе поступа у свему као и с високим воњакма, а једина је разлика у томе, што се код њих већ у другој односно у трећој години образује круна, те се тако за једну до две године могу раније пресадити на стално место.

Јабuka је врло уредна да се гаји у облику *високих воњака*, *крмљина* нарочито у случају кад се за подлогу узме *Петровачка јабuka* (Paradies) или *Холандска јабuka*

(Dousin). Тада се воњакма дају три разна облика, тј могу од њих да се подижу: *астраледе* (обичне или немачке правилне или ерипанте, подцељене, пресадитице, кралице и стубасте) *чине*, *валесте* или *шталери* (с косим грамама, водоравним грамама, у облику светлања виљушке и лезице) и *кордони* или *гирланде* (водоравни, успрани, коси, таласаст и спирални.)

Гајење ниских воњака изискује доста вештине и праксе. Рај је овај толико компликован, да би нас одвео далеко, ако би онде текли говорити о њ томе, како се производе и даље негују поменути облици ниских воњака.

У току од три године моћније се на свакој вољки добити ваљана круна, и кад се то постигне, онда је тиме учињено све што је потребно па да се могу пресадити на стално место у башти, воњакма, вилују, поред шуме итд. Раји тога све такве вољке, саднице, треба на растања ископати најбоље у јесен, чим онадне лађење, и спремити их за сађење на стално место.

Само пак вађење, ископавање, садница треба извршити врло обавиру. Најпре треба одгурати мотиков горњу земљу, и мотикови иситити и уклонити ову земљу што је између жила, на жале које су дебеле одсеца или прекратити на дужини од 40—60 см од дебла. Затим овово вољке ископати земљу и вољку превалити на једну страну и том правком и несод, ве поткопати земљу што боље, па је пакљиво ашчупати. Доброш поделом рада може се уредити, да се онај посај врши прво рад. Не треба надити вољке кад је јави жале, јер тада могу жале да промрну, а као такве и не ваљају, јер не ће моћи потерати коренево длако тј. оне ситно, коначне жалење којима вољка прима храну из земље.

Ако се ископавање вољке не би могло одмах извршити, онда их треба што боље утрљати, да им се жале не осуше. За утрљање ваља ископати жалу за 60 см, дубоку у до 1 м, широку а у дужини колико је потребно за све вољке, саднице, на свакој вољку успрнати у јаму и жале задржити земљом на 85 см. У таквом случају као што се нади, покрива се и дебло за 25 см. Омање вољке могу се утрљати и коси, кад им се на жале нагрне што више земље.

Ако би утрљање саднице морале у трану пресадити, онда земљу ваља покривити шупином, сламом или нагрнати још један слој земље. Сламу и шупиљу треба навести кад се земља замрзне, да се на тај начин спречи приступи мршенима, јер се они онде рајди скривају.

При ископавању и утрљању воњака ваља обратити пажњу и на то, да се не откину значке с воњака, те да се тако не вршчи збрка у сортира.

Ако је потребно да се ископае вољке некуд пошаљу, онда их ако су такве да се по 10—15 вољке у један денак увезати и до круне отокати сламом а између ваљних жала метнути што више наховине. Код се вољке шалу с јесени, онда и маховина ваља да је сува, а ако се шалу па прољеће, онда је навалжати. Свакако је добро да је завој што деља.

Кад се задонило шиљање садница и ако се желе подале испратити, онда је добро да се жале пре пакљана замоче у близо од змиоине и гореће багеле, на аглим носу прашином и влажном жахованом добро обложке. Код се овако славовање вољке откопати и подељаним слојем сламо онда могу надражати пут и од неколико недеља.

На случају, да денак у путу задеи мраз, онда га не треба одмах раснаковати по принању, већ га чувати 7—8 дана у лакшој умерено топлој одаји, и тек касле овог деба, тј. кад мраз постуно ишчлани, одрежати завој.

Најзад, ако се примети да су се вољке у путу веншто сасушиле, онда их треба покрити влажном земљом, под којом ваља да престоје 7—8 дана, или им поновити азеске на жалема, на их потонити у воду, а торње делове тешије прокрити. Омање вољке ваља садити тек онда, кад се замрза да им је кора глатка, а ако је напотни набојата и смежураста, треба их испартирати.

Пољопривредни односи у срезу тамнавском округа ваљевског

Тамнавски срез у окр. ваљевском по положају је свој један од најразвијенијих срезова у Краљевини Србији, земљиште је једно од најплоднијих у Отаџбини.

Рашине су ово поручиште реке Колубаре, реке Тамнаве, која овиј срез, готово, средњом пресеца, затим око омањих ревица и потока, које протичу кроз овај богати срез. Отлаја земљишта, и ако нису сасвим равна, онег су на местима доста равна или са благи нагибом. Земљишта бродитих, апсолутно пустијих у онеме срезу и нема.

По оваквим положајима земљишта око Колубаре, Тамнаво ндр. добре су ливце, понаше, нине за кукурузе шуме, а по осталим, онег, положејима лепо напредују, шпешени, јечмова, овсена, пшениа лова, а нарочито воћарство, коме се омањо велика паљка поклања.

Стапоница су онега среза врло богати, али и такве тврдице, да ово просто прелази у болест. Најде нисам нидао овако сигурне дуде и оволке тврдице.

Задрге у онеме срезу нису баш сасвим пропале, као по другим местима. Има домова, у којима живи по 30—50 душа. Од каквога су значаја задрге по наш сељачки свет, то је свакоме познато.

У онеме су срезу најразвијеније пољопривредне граде: Земљорадња, Сточарство и Воћарство.

Земљорадња и сточарство. — У онеме срезу има много домаћина, који имају по 50—100, па и нине хектара земље, да не речем, да млади пољопривредник, г. Милентије Д. Петковић, из Калиновца има 210 хектара земље. Има много домаћина, који засејавају и то: шпешеницом по 30, кукурузом по 25, јечмом по 5, овсем по 5 хектара, — крушник и раж се не сеју —, а г. Петковић засејава и то: шпешеницом по 70, кукурузом по 40, јечмом по 5, овсем по 12, насуљем по 3 хектара. Она су земљишта равна, а и у повећим парцелама, — по 10—20—30—40, па и нине хектара — и са великом се користиш употребања овде плуг окован, а г. Петковић има и жетлицу.

Како на гајење кукуруза, тако исто и на гајење стривине обраћа се довољно пажљиво. Тако као за кукуруза, тако исто и за стривине два пута се оре гвозденим плуговима, дрња, дубри сеје окована, а каље у своје време и онда, када је чежу време.

Сточарство — је у овој околини врло развијено. Од донаше сточе гаји се највише говеда, зајато свиње и овце; потом коње; козе се врло мало гаје. Говеда су врло сигтна тако, да пар волана, често вуги не вреди нине од 100!

Воћарство. — Највећа наша привредна града са сризмјерно мањег земљишта, хме капитална и ридне снаге не даје тако богате приходе, као што то нам даје шљаварство.

Да се на шљаварство велика пажња обраћа, да напменско само ово. Млади пољопривредник, г. Петковић, има шљавар у владчини 20 хектара и спрема да, још једну наву од 13 хектара шљавинама засади. Млади овај вокар гаји шљаварство и уопште воћарство по свима правинама научнога воћарства.

Шљаве се овде употребљавају: за шпешно рајање, за сшешне на пушницама, и за кување пекмеса. Највећа пољивина шљавина, употребљава се за сшешне. За сшешне шљавина свака, своје, кућа има пушницу.

Пшениство. — Овај срез није баш тако обешумљен као што има срезова. И ако је, истина, ретког онег у онеме срезу има код појединих домаћина добрих и сачуваних забрана тако, да је човеку нивина да их види.

Да је код нас нестало шуме, то ће послужити и овај пример. Б. Максимовић, из Калиновца, срез тамнавскога округа ваљевскога, продао је 65 дужничких дрвета за (1.000) једну хиљаду дуката у злату и 400 динара у сребру,

неким предузимачима за дуге. Дакле, када се урачуна ажида на злато, онда је сваки дужник продао по 200 динара у сребру.

Шуме су у онеме срезу: јасенове, брестове, класнове, дужничкове, грањавине, церове; бршових шума на мало места има. Шуме су природне; по већ, онега се потреба и важност и за шпешичко шуме. Тако на нине места видео сам: раставих, лепих, младих, густих шпешичких шума, које су подигнуте из семена, шара. На шуме се обраћа довољно пажње, како на вегу, тако и на сочу. Природни су оневи пољаве у онеме срезу у сшешу повољни.

Виноградство је било прилично развијено, али је услед оштоксерне заразе, већ свасим упрошављено. Нови виноградни на подлози америчке лозе, још се не подижу. И земљиште, и положај, и сви остали услови подедни су за подизање винограда.

Свињске бубе — у овој околини гаје се у нештомој мери. Највеће је онеме узрок невоље. Семе се добила од „Списког Пољопривредног Друштва,” преко срезског начелства.

Пчеларство се такође гаји у нештомо броју. Мало има домаћина, који имају по 20—40 кошница. Узрочи су онеме; непање и непањања природних услова. Но и на овој привредној грани енергично ради млади пољопривредник, г. Петковић. Он има уређене пчеларник. Пчелари Бероникама.

Банкарско поорбе производи се колико за кућу; но, када је сшешна година, онда се купује од банковама.

Пољопривредници продају своје производе: на Убу, у Обренову и Шпану. Највише продају у Шпану и ако им је ово место најудобније. Путева су врло добри и равни, те ни је на тај начин спорабај, одлазни. Сваки пољопривредник има кола и коњска и воловска за пренос свога производа на тргове.

УДЕОНИЧАРСКА ДРУШТВА ЗА КЛАЊЕ СВИЊА У ДАНСКОЈ

Новодои забране увоза свиња из Данске у Немачку, образована су у Данској јушта удеоичара Друштва за клање свиња. Циљ је овим друштвима да својим члановима одлашпају извоз свињског меса, те да своје свиње лакше и боље продају.

Правила свију ових кланичних друштвима једнака су и има петнаест година како она по нима раде. Циљ је овим предузећима да од свињскога меса сиравају разну робу, како би на тај начин пољопривредници и одлашпају свиња, ове што боље могли продавати. Правилима је одређен круг догона свиња за кланути. Изаочи удеоична главни су кучи свиња за кланути; али сем њих имају то право и други с којима кланична управа закључи погодбу; у овом немају права на онолику добит колико прави удеоичтари.

Удеоичне ових друштвима не могу бити мање од 100 ни веће од 1000 динара. Сви удеоичтари солидарно су одговорни за стуже које на ово нине прикупе. На овај начин Друштво је у стању да одмах има потребан капитал за почетак рада. По томе што сви удеоичтари солидарно одговарају: један за једног и сва за једнога, то сваки од њих има право пуноапко издати обвезе Вашиа од које онак узимају. Ове обвезе нивине солидарно одговорности, доношава се у чувају з у каси дотичне Банке.

Кад се дес случај да који удеоичтар потражи своју стужу, томе се она исплаћује, али нивога удеоичарска управа остаје и даље. У случају смрти удеоичтара, обвеза прелази на нивога наследника, који је такође у пуној вредности депоује, или доводи једна која треба да је збору акционара добро познат. Удеоичарска обвеза може се пренети и на друго лице само по пристанку чланова

удеоначара, којима то лице мора бити такође добро познато.

Удеоначари су обавезни прибављати кланицин потребне свиње од дана њеног отарања па за десет година. Она се обвеза не односи на невастоце, крмаче и прасада, а тако ни на оне свиње, које други кланицин тога Друштва могу куповати и продавати. Исто тако, ова обвеза не односи се ни на оне свиње, које удеоначари могу трошити на храну својих надничара и радника.

Сваки удеоначар, који би продавао свиње противу Правила, казни се са по 20 динара. Кланица је дужна пријети свако здрано свињче, које јој удеоначар понаша. Удеоначари могу свиње предати најближег станишту а пошљача одатле па до кланице зени се о трошку кланице. Кад се деца да се плати понека цена за пренос свиња до кланице, тада она њима трошкова прима на себе. Обрачунавше била су тежине заклатога брана, а тада се по могућности одмах и плаћа. Не плати ли се тога дана, онда се мора платити постоје осам дана по предају, рачунајући по пени онога дана кад је брањче заклато. Али, обично се при предају исплаћује $\frac{3}{4}$ утврђене цене.

Кад се продају теже свиње од утврђене тежине, тада им се одбаја 28% од жине тежине.

По Правилима уговорени дуг при осинавању кланице, мора се исплатити за 10 година. А да би се то постигло, узима се за резервни фонд 5% чисте добита. На место управног одбора, чија је задатак да нази на правичност

рада и да добро познаје све оне који са кланицом раде постоји надзорни одбор, који се и бира из разних срезова.

Колџи су обим узеле ове установе у Данској, види се из статистичкога прегледа за 1897. годину, у коме је истакнут и рад Главнога збора удеоначарских кланициних друштава.

Овај преглед обухвата 21—25 удеоначарских кланица, чији основни капитал износи 2,185,000 динара. Основни капитал код појединих кланица био је 35—187,000 динара. Обртни капитал износио им је укупно до 1,358,000 динара.

Од ове 21 кланице њих пет радило је са обртним капиталом од преко 100,000 динара. Укупан капитал у 1897. години износио је 26,541,770 динара. Три кланице имале су свака више од по два милиона динара, а наједна од њих није имала више од пола милиона динара.

У ових 21 кланица 1897. године заклато је 464,851 комад свиња појединих удеоначара и 22,451 комад купљених су од других. Највећи број свиња који је био потребан кланици износио је 43,260 а најмањи 9,500 комада.

Кланице су имале 41,728 удеоначара. Број ових који су при кланицама били на каквијем послуш записаносени износио је од 700—5,000. Стаљан број радника износио је 460. Од овога броја њих 35 имали су годишњу зараду сваки преко 1200 динара; 300 имали су по 800—1200 динара, а 116 радника зарађивали су по 400—800 динара на годину.

ИСКРИЦЕ

У виноделском Одељењу Пољопривредне Изложбе у Сегедину. — На дан 22. августа ове године отворена је у Сегедину, у Угарској *Пољопривредна Изложба*, о којој је у броју 25. *Тежак*о било речи. Отварању ове *Изложбе* присуствовао је и надвојвода *Јосиф*, који је и заштитник њен. Кад је он, отворив *Изложбу*, свршио говор, војна је музика одсвирала химну а савезниш мерери из угледног винограда загрнали подравним испињаи и огласили да надвојвода отпочне преглед изложбених одељења.

После његовог изишца надвојвода је, у пратњи министра народне привреде, Дарањиа, председника *Изложбе* Александра Вујановића и многобројне свите, дошао у *Виноделско Одељење Изложбе*, где га је дочекао комесар тога Одељења, Д-р Друпер.

Накљу надвојводу у првом реду привукоше мерери, постројени за узалу угледног винограда и замешени за изување у облаке.* Обрнувши се комесару, надвојвода зашита: „Да ли су ова мерери били они, из којих се мало час пуцало?“ Пошто је комесар одговорио да јесу, надвојвода додасе: „Да ли се, обично, можемо надати, да ћемо се овим мерерима успешно братити од градоносних облакова?“ Комесар рече: „Овај начин одбране постоји у Швајцарској од пре 5—6 година и од тога доба у томе предају није више било никакве штете од града. У Угарској ове се године по наређењу министра народне привреде чине први огледи пуцањем у облаке и то у белоградском округу у Пољгарди и у златком округу па бачиловском брду. Ма да ови огледи још нису довршени, овет се још сада може рећи, да се пуцањем у облаке може да утиче на градоносне облаке.“

Затим је изашло председанье виноградских садова. Ту је надвојвода зашита: „Да ли све оне дозе воде порекло из песковитих земља?“ — и кад му је то објаснено, он рече: „Мени је ентомогера управ кориснија, јер данас берем трнуну више грожда, по пре десет година.“

* *Виде:* У одбору од града у 22. броју *Тежак*а, и даље: *Пучање против града*, бр. 25. *Тежак*а; *Први кораке стрављивих Друштва противу града*, бр. 33. *Тежак*а, сит од ове године.

Кад се дошло у одељак вина, и кад су прегледали боше вина на једном постољу од 20 метара дужине на коме су боце у 6 редова поређане биле, надвојвода освоји комесара: „Колџи је управ издатага изложбога своја вина и колџи има свега боца вина?“ Комесар објасни: „Из свију виноградских предела Угарске заступљено је око 150 винограда са скоро 600 сората вина. Што се тиче порекла, већина је из Алпска, а не мање од 195 сората вина с неспоритом земљаним. Она су вина претодно испитивана па на *Изложбу* само она пуштена, која су издржала оцену Оценничког суда, али је веома мало одбојено.“ Надвојвода се онда смењеше оверте двојици свити: „То тек мора бити теже посао окупити омиљца вина.“

На реду су биле подурасице свране и оруђа сегединске фирме *Отвал* и сит за израђивање гвадене робе. Непосредно до овог одељка налазила се изложба *Угарског Винодели*, где је свестовник и уредник тис новина К. Барош надвојводу с Дубокиим поштованљем предуреде. Министар Дарањи у томе тренутку обрати се надвојводи овим речима: *Домугети Вања Висоц*, да Вам представити Карла Бароша, једнога од најверенијих борана у угарском виноградарству* на што надвојвода пријатељски пружи руку г. Барошу.

Прегледаји је затим Кљаженин одељак, па се дошло до изложбе грожда, где је и Александар Адамовић из Новог Сада имао врло бржљаво сређену збирку, на коју је, а нарочито на неколике годоце, високом госту сврањена пажња с најпаном, да она година није нимало повољна за грожда. Надвојвода тада примети: „У моме виноград и најповољније године нема овако дивних гроздова.“

После тога надвојвода прегледаше у многобројне цеднице из бечке фирме Мајарна под једним шатором у дру виноделског одељења *Изложбе*.

Колективној изложби бихардијоске и тарчалске виноградске школе надвојвода је поклане особиту пажњу, петујући комесара за многе поклане предмете. Пред редовном малом тарчалске школе изјава надвојвода: „Овај завод још не познајем.“ — на што министар народне привреде за-

моли: да би Пегова Висот једном и тогадско — хељаски предено изнаодег удостојити своје високе посете, тако иредно па воду обнављања винограда одиста има шта Добро да покаже.

Затим је долазно најважнији одељак у виноделској одељку Изабоба: *изложба своје прегледања виноне Лозе*. Ову је изложбу уредно професор А. Ленда а она углавном иде на какав матору лиццу, која посматра своје младунце, што се по прашини играју. Надпојвода је овај

одељак а допашајем расматрао, па додаде: „Непријатељи виноне Лозе почули су у посљедње време тако јако множити, да ће виноградари само огромном борбом бити у стању да своје винограде очувају.“

Наносетку, разгледавши још прелазнице па пероносноју и прибор за винокосу, надпојвода је отишао из виноделског одељка Изабоба, оставио својим големим поздрављем оне гране пољске привреде јак утисак на свима присуствима, који су га срдечно испратили.

БЕЛЕШКЕ

Брага. — У Румунији прави се од ситне проје једно најпој бози иредо слично пање, које се *брага* зове. То се није прави отамо: Узме се 35 килограма истуљене ситне проје и са 400 метара воде прво се кува 3 сата, затим се остаци један сат на миру и понова се још 2 сата кува. Добљена тестаста маса растури се на сто, да се расклади и затим се помена с водом и у једну каду остави 8 сати да пренаре. После време процеђена мутна течност, док је свежа, продие се под именом *слатке браге*, а кад се устоји поспе неколико дана, као *кисела брага*.

На следећег увоређена види се, да је румунска брага једно пање које је најпој бози иредо слично:

	Брза:	Брага:
Снеговачна тежина	1.027	1.0253
Екстракт	1.09%	7.01%
Алкохол	1%	1.6%
Мачење киселине	0.75%	0.36%
Слободне угљене киселине	0.25%	0.17%
Протеина	0.79%	0.95%
Пепела	0.175%	0.29%

Др. Ј.

Употреба персулфоцијанске киселине место фосфора у фабрицији живица. — Персулфоцијанска киселина ($C_2H_4N_2S_2$) добија се као споредан производ у фабрицији гаса за осветљење, који се из каменог угља производи а у фабрицији соде. Цена је персулфоцијанске киселине сада већ за 70—75%, нижа од цене фосфора. Та је киселина боља од жутога фосфора што није отровна и што није експлозивна. Поред тога те нове живице од персулфоцијанске киселине суду су запаливе. Према томе боље су и од оних од црвеног фосфора, какве се у нас производје, које истина нису отровне и с тога боље од оних обичних живица од жутога фосфора, али те нише или тако зване шведске живице имају, као што знамо, ту ману, што се не могу суду запалити.

Др. Ј.

Др. А. Зета и Р. С. Мајетровић — публиковали су у немачком новинама: „*Schmcker Zeitung*“ (1899. 23 стр. 544—45) анализе *свескога кукуруза* и разних производа, који се из кукуруза праве, као што су: куван кукуруз, коцке, праше ристе проје, мастан и постан чачмак, ципара и боба и онсалн су, како се у главној ти производји у нас праве.

Др. Ј.

О бактеријама у прашини пољених и непољених градских улица. — Испитивана је (бактериолошки) различна прашина пре и после пољивања, па је паљено, да прашина углавном после пољивања има два пута више бактерија по ире пољивања. У прашини пољених и непољених улица има разних бактерија, и то како оних, које по здравље нису опасне тако и оних, које разне заразне болести изазивају. Зато што се у прашини пољених улица број бактерија, већ којима има и оних, које заразне болести изазивају, **услед ваге** убојања, с хигијенскога гледишта не би дакле, корисно било пољивати улице. Али из других неких хигијенских разлога, пољивање улица, ако се само правилно врши инак је корисно.

Како ли тек може бити штетно по здравље становника оних домова, у којима се под ради прашина и пољивања претерано и непажљиво врши?!
Др. Ј.

Исеђена сок од квасца као фермент алкохолнога вина. — У квасцу као што је познато, налази се један скупина биљних органама, једна гљивица, која се научно *Saccharomyces cerevisiae* зове, и која изазива алкохолно времење, т.ј. ишећер у раствору претвара и угљену киселину. У новине доба једна немачка научна пронаша је, да и сок исеђен из квасца, даје без тих гљивица може да изазове времење. Тај сок из квасца добијен је на овај начин: Са пиварени квасцем добро се промиша и извечи изнеса количина пена и виноурне земље и онда се добијена тестаста маса растури у новеску количину воде на се затим та смеша постепено педи под притиском од 4—500 атмосфера. Да би се процедила течност изабистрала, понова се мутна с неферментној земљом и процеди. На тај начин добије се једна не савезна бистра (опалнута) течност жућкасте боје, која има карактеристичан мирис на квасца. Кад се та течност помена с јаким раствором шећера у води, после краткога времена, после $\frac{1}{2}$ до 1 сата настаје времење т.ј. развија се угљена киселина и ствара се алкохол.

Врење пожује исеђенога сока из квасца. Држи се, да не разлива какав организамни фермент, као што је онај, који се у квасцу налази, већ један од неорганизованих фермената. Држи се дакле, да се у исеђеном соку од квасца налази један такав неорганизовани фермент, коме је дато име *Пимага*, који је у стању да изазове алкохолно времење.

Тај проналазак може имати врло велике и теоријске и практичне важности; значајно је за сада, да према тим општим с исеђеним соком од квасца, оне живе ћелије у квасцу нису једини покретачи алкохолнога вина, као што се то доскора држало, већ и да неорганизовани ферменти — хемјиска једињења — могу да изазову алкохолно времење.

Др. Ј.

Дрво од 6000 година. — Као најстарије дрво на свету сматра се кипар, који се уздиже на три пред црквом Свете Марије Тудисе, недалеко од града Ојаса, у гуаголазидној Мексици. Штајдирске *Шилске новине* пишу о томе: Ово дрво, некаснијаси кипар, има огромне размере и изнадредно велику старост. Ову старост оцењивали су ботаничари: млад *Декарт* вени да му има 6000 година, док други не виде од 2900 година. Још Фердинанд *Кортез* догориона је, преде, ири осећају Мексике 1519 године с целом својом војском у хиладу овог кипра, а по мишљењу других, јако притешњено од урођеника, да је под њим пролео врло брзику код, због чега је озо дрво добило назив *Дрво угљене моли*. *Мелер*, који је овај प्रदेश обшито 1857 године, вели да је изнад овог голајата пронашао величанствен. У висини за 16 метара над земљом стабло има обим од 30—80 метара, што значи без мало 10 метара у пречнику. Висина висинама му је 36 метара, обим круне, која је почињала отприлике на 8 метара изнад земље, износи је 160 метара.

Г Л А С Н И К

Учење млекарства на пољопривредном одсеку савезне Политехнике у Цириху. — По наређењу швајцарског савезног већа а по предлогу швајцарског школског савета програм учења на пољопривредном одсеку савезне Политехнике у Цириху тако је проширен, да је сад на овом заводу и овим младинама, који би се стручно хтели посетити грани *Млекарства*, дата привалка да се ту научно образују. Програм у први три семестра у главноме не разликује се од општег плана учења на пољопривредном одсеку. Тек с четврти семестар издава се нарочито образовање за *Млекарство* и за ученике који *Млекарство* хоће да уче, настају дотичне специјалне групе на месту ових на општег плана учења за пољопривреднике, који даље стоје од привреде, која се поглавно бави *млекарством*. Настава у млекарским стручним наукама поверена је досадашњем доценту *К. Беллеру* у Цириху и за наставу у Бактериологији позван је *Др. Р. Бурд*, пражашњи асистент на пољопривредној огледној станици у Бону, затим асистент швајцарско пољопривредно-хемијске станице за испитивања у Цириху и доцент за Бактериологију на пољопривредном одсеку Политехнике. Предаваће Фациологије и *Питологије млевне земље* поверено је директору цришке ветеринарске школе професору *Др. Хоке-у* који унастау. Уколико се ова дотична ветеринарско-научна област, још одвише предје на пољопривредном одсеку и предавање о Методама хемијског испитивања млека и млевних производа *Др. Вистегајну*, асистенту пољопривредно-хемијске лабораторије и приватном доценту за помоћ на савезној Политехници. Ученицима млекарства дата је могућност, да се по сиршету целог курса подргну дипломакском испиту. После тога за признање ученика млекарства исте су као и за остале ученике пољопривредног одсека. За даља обавештења ваља се обратити директору одсека, професору *Др. А. Бренеру*, у Цириху.

Курс за употребу воћа у Кластервајбургу. — На д. кр. савезном и помоћном заводу у Кластервајбургу државе се од 9—11 октобра ове године курс за употребу воћа тако, да ће пре подне од 8—10 часова бити преда-

вања а од 10—12 часова а тако исто и после подне демонстрације и практична вежбања, нарочито о сусењу воћа и справљању виња од воћа. Курс је бесплатан. Они, којих би се оно тикало, ишају се пријавити до 8. октобра угради завода.

Највећа виња на свету засејана шпенциом. — налази се у Калифорнији; она износи 9600 хектара и обухвата грањство Фресно и Мадепу.

Необично голема настрика. — узгојена је ту скоро, и дугачка је 58 сантимитра, дебела 32 сантимитра а тежина 3-6 килограма. У околини се не памти, да се толика настрика икад узгојила.

Кутје забележено око дворца Инглеске Краљице у Виндлору. — Оне заузимају површину од близу 40.000 квадратних метара. Једна главна баштован и двадесет помоћника раде у тим баштама. У нарочитим стакларима, које се осветљавају и затрпају електричним, одгајују се јужни плодови. Године 1898. воћњак је довео 20.000 крушака и 400 мерца јабука. Свега тога, узбрало се 2500 килограма грозда, 1250 килограма јагода, 1100 килог. рибизла и 500 килограма трешња. У стадарама проишло се 250 дива ананаса, 400 лубница и 6500 бресака свију сурста.

Брај аустро-угарског виноу оваца у Француску. — Године 1895. Аустро-Угарска је у Француску извела преко 200.000 оваца; 1898 године још само 14.000 а ове 1899. ни она се пљера не може достћи. Једина аустроугарска оврна, која је од 1880. год. у Паризу имала огранак за увод оваца у Француску, по итјуди је увод напустила. И увод оваца из Немачке и Русије у Француску постигла је уста судба. Мањак, који је настао онадашњем увозом из овних зрију земаља, покриће се прво добро смирњеним подлишњем овчарства у Француској и Алагиру а после и увозом из прекоморских земаља.

Ишајмо на уму ово стање ствари.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XVI СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва

Државне 19. августа 1899. год. у Београду.

Били су: Председник г. Рама Милошевић, благајник г. Благоје Тодоровић чланови одбора: г.г. Миљун Савић, Др. Марко Јеко, Александар М. Секулић, Паша Тодоровић, и Илија Кремић.

Председавао председник г. Рама Милошевић, бележно секретар, г. М. Јовановић.

146. Прочитави записник XV. седнице — Одбор прими.

147. По достави благајника драгачевске пољопривредне Подружнице, да је уста на крају пропаст своје, коју је извешајни срески са својим извештајима спровео г. Министру Народне Привреде и изјавио мишљење да се ваљало нарочито стручно лице, које ће прегледати и констатовати право стање ове Подружнице — Одбор усвоји извешајне друштвеног благајника да се у сислу чл. 57. Друштвених Правала изпути један члан одбора да узми изјаву извешаја. За овај посао Одбор изабра г. Илију Кремића члана Одбора с тим овлашћењем да не само увиди потребан извешај, него по потреби и за обављање Подружнице.

Узгред да оде и види како стоји са пољопривредном пољопривредном Подружником.

148. Секретар резервине да је програм за утакмаке спрема одштампан и да су изграде овако распоредене:

За плугове за лако земље:

I-ва 130, II-га 90 динара = 220

За плугове за тешке земље:

I-ва 120, II-га 80 динара = 200

За плугове обрнуце за брдске земље:

I-ва 150, II-га 120 динара = 270

За дрмљаче:

I-ва 130, II-га 80 динара = 210

За ваљке:

I-ва = 100

Свега 1000 дин.

Одбор усвоји.

149. Чита се писмо г. Министра Нар. Привреде, којим извештава Друштво да се са обзором на балети, ове године не може приређивати изложба слива у јестина, која је Друштво на приређивање изложбе именovalo, и да се због тога одређена сума за награде неће ни изумати из благајнице Министарства. Пошто је друштвена жеља била

да се приреди изложба говеди и свиња, на кад то не може ове године да буде од разлога које је г. Министар знае, то одбор усваја мишљење Одбора за изложбе итд. да се пројектована изложба говеди и свиња одложи за идну годину.

150. По ресерату уредника Тезака о награди радова штампаних у 27, 28, 29 и 30 броју Тезака од ове године. — Одбор одреди награду.

151. По молби г. Светозика Петковића, да, његовог сина Павла, Друштво пошаље у Гајзенхајм у место С. Микса; да му одбори новину штисендје због скупоће стана, хране, школарине и осталих трошкова и новину за поднос До Гајзенхајма — Одбор реши да друштвених витока Павле С. Петковић у наступнајућој школској години почне од октобра продају своје школнице у Гајзенхајму, али му се не може новинавати штисендја нита давати подвозни трошак.

Због тога што је Павле дошао својој кући, не сачекав друштвено решење да о фебрију остане тамо, да му се штисендја не даје за све време, који буде провео код своје куће.

152. Чита се писмо жупске пољопривредне Подружнице, којим шаље на увиђај распоред изложбе, коју приређује у Александруву 19 септембра он. год. — Одбор одобри распоред а уједно за своје изасланике за ову изложбу изабра г.г. Рану Малогенића председника Друштва и Велмира Ваторовића председника крушевачке пољопривредне Подружнице, који ће и изишати подети.

Овим члановима Управног Одбора, који би ову изложбу хтели да носете, да се олакша трошак у подвозу.

153. Чита се писмо узичке пољопривредне Подружнице, којим шаље на увиђај распоред изложбе, коју ће

приредити у Ужичу 14. септембра он. год. — Одбор одобри распоред а за своје изасланике за ову изложбу изабра г.г. Пају Т. Тодоровића члана одбора и Милутина Јовановића друштвеног секретара. Они ће и изишати подета.

154. Чита се мишљење г. Ваг. А. Тодоровића друштвеног благајника о учиненим извешаја и допуњама у правилина крушевачке пољопривредне Подружнице — Одбор усвоји мишљење ресерента да не би требало да се и Срп. Пољопривредно Друштво сматра као „велики добротвор“ зато, што је Подружница друштвени орган и што је повољ коју јој Друштво даје, највећим делом — државна г.г. Министарства Н.р. Приреде.

Што се тиче одлуке о „доплавивању“ сума редовних чланова, на да се ускерте у умешавање или добротворе, кад је збор подружнички пријмо, — може остати и ако се такав рад код других Друштava избегавати.

155. Секретар ревереше, да је од штампарије Павловића и Стојановића примљено 1495 комада књига *Пољка о одгајивању стоке* — Одбор прими к знању с тим да се разда свима, који по Правилима добунају друштвена издана бесплатно, а што остане да се продаје по одређеној цени.

156. Чита се изјава г. Др. Ђорђа Рађића, да пристаје да слике, у његовом делу „О произвођачу раног новрја“ буду црне у место бојадисаних — Одбор прими к знању с тим, да се слике, по мишљењу уредника Тезака — ресерента за књижевне послове, штампају у тешту.

157. Писар друштвени г. Синић доставља да је од друштвених копишта добијено 30 кр. меда и 3.600 кр. воска, на мол да се о предат цени — Одбор прими к знању с тим, да се меда продаје по 2 дина. — калограја а воска по погодби.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

Ишла су:

1. Практичне пољопривредне поуке, IV. свеска О одгајивању стоке, са 2 слике у тексту. Наштали Наја Т. Тодоровић-Бакочић и Пера Тодоровић.

Садржина ове свеске:

Увод

Појаве артиферијација

Закопи о наслеђивању

Одабирате прикладних зрла

Остали називи у одгајивању стоке

Начини (методе) гајења.

Одгајивање подмлатка.

Ова IV свеска *Практичних пољопривредних поука* велика је 4 табала, 8^о а цена јој је 60 пара.

2. Практичне пољопривредне поуке, V. свеска Гајење пољских усена. Наштали Наја Т. Тодоровић — Бакочић и Ваг. А. Тодоровић.

Садржај је ове свеске:

I *Књига*: пшеница, раж, јечам, овас, кукуруз, просо, хекла, сирна.

II *Варина*: грашак, грах, сочиво, боб.

III *Усени* за предиво: лан, конопља.

IV *Усени усени*: репица, лавина, мак, суншкрет.

V *Фабрички усени*: хмељ, дуван, чешљута, водонија.

VI *Усени за бојене*: брш, сач, катанци, традвације.

VII *Усени за лежи*: хрен, салцина, кили, азия.

VIII *Кругласти и корнати усени и дугици*: кромпир, морска репа, угарњака, мрља, дуглиц.

IX *Усени за сточну храну*: нитом првена дотелана, бела дотелана, вродина, руменица, луцерва, криповија, луцерва носкара, црна вија, испарета, трахоница, ачка, коленица, мухар, сорддела, грашак, рази, кукуруз.

Ова V свеска *Практичних пољопривредних поука* велика је ирево 9 табала, 8^о а цена јој је 60 пара.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од петит зрете од једног ступца до 10 пара динг од осталих узичких свеска по 15 пара од зрете од ступца.

Већим огласима од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 дин. (5 еор.) четврт стране 3 динара (2-50 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дин. државне таксе.

За оглашавање ване пута 10 од 100 јединице.

Преглед 38. броја Тезака: Тезака и зрнућа семена. — Одгајивање јабукових садница (свршетак). — Пољопривредни односи у срезу тамнашког округа ваљевског. — Удеоизарска Друштва за кљане свиња у Динској. — *Ижурис.* — *Белшике.* — *Гласник.* — *Друштвени и подружнички послови.* — *Књижевни огласи.* — *Цене огласима.*

Тамар и четкање не треба да обухвати само неке делове тела, него да се распростре студа, по целом телу: и прат, и леђа, и болове, и трбух, и ноге, и главу и реи; све треба истижкати и аичеткати. Вие и чапошке ваља редовно прати, и то вие длапу на два. То се ради свежом и млаком водом. После прања, вие ваља казиков чистом кропом избрстати да од испарена воде не назабе. Кад се вие држи сасвим чисто, све се ређе и ређе јавља онај непријатан укус влака, који најчешће долази од печистове испрета.

Гра, која би у почетку била пљакљива и осетљива према тиврени и четкању, лако се на све то навикну, ако се с њена благо и пријатно поступа.

ГЛАВИНИЋЕВА И ДОМАЋА СУШНИЦА

Решеним Господина Министра Народне Привреде од 31. пр. м. Збр. 4773. одређена је комисија, којој је стављено у задатак:

1. Да у присуству конструктора Г. Косте А. Главињића, проф. В. Школе, изврши сушење шљива на Главињићевој сушници у Суботици, среду носало-тањавског, округа ваљеског, која је подигнута на имању Браће Лукића.

2. Да на домаћој сушници Браће Лукића, изврши такође пробу сушења шљива; и

3. Да према тим пробима сушења шљива утврди:

а) Разлику између домаће сушнице у Суботици и Главињићево сушнице у истом месту; и
б) Разлику између Главињићево сушнице, у Г. Добрињу, среду пожежког, окр. ужањког, и Главињићево сушнице у Суботици.

О своје раду у овом погледу, комисија је утврдила закључке, који се, ради оних, који се интересују овим питањем, предаје јавности.

Рађено 11. септембра 1895. године у Суботици, сред носало-тањавског округа ваљеског.

ЗАПИСНИК

О извршеном сушењу шљива у домаћој Главињићевој сушници у Суботици сред носало-тањавског, окр. ваљеског, према решењу г. Министра Нар. Привреде од 31. пр. месеца Збр. 4773.

I.

Домаћа сушница у Суботици.

Сушница је ова удаљена од Главињићево сушнице за 30 мет. а обе су својина Браће Лукића. И једна и друга подигнуте су у шљаву Лукића. Шљиве за сушење илеу пребрале.

1. Наложено је на 12 ласа сирових шљива 474 килограма.

2. Отпочето је сушење 9. септембра у 5 часова и 25 минута по подне.

3. Прве сусе шљиве пребрале су 10. септембра у 11 часова и 25 минута пре подне. Према томе трајало је радио 48 часова.

5. Утрошено је сирових бухових дрва 770 кгр.

6. Добило се сувих шљива 121-100 кгр.

7. Од 100 кгр. сирових шљива добило се 25 55% сувих.

8. За 100 кгр. сувих шљива утрошено је дрва 635-950 килограма.

9. За 1 кгр. сувих шљива утрошено је дрва 6-359 килограма, и

10. Од 1 кгр. дрва, добило се сувих шљива 0-157 кгр

II.

Главињићева сушница у Суботици.

1. Наложено сирових шљива на 12 ласа 459-500 кгр.

2. Отпочето сушење 9. септембра у 5 часова и 25 минута.

3. Прве сусе шљиве пребрале су 10. септембра у 5 часова и 25 минута пре подне, дакле после 12 часова.

4. Сушење је довршено 10. септембра у 7 часова по подне. Према томе трајало је 25 часова и 35 минута.

5. Утрошено сувих бухових дрва 225 кгр.

6. Добило се сувих шљива 147-100 кгр.

7. Од 100 кгр. сувих шљива утрошено је дрва 153-230 килограма.

8. За 1 кгр. сувих шљива утрошено је дрва 1-532 кгр.

9. Од 1 кгр. дрва добило се сувих шљива 0-653 кгр.

III.

Главињићева сушница у Г. Добрињу.

Средња проба, према извештају од 18. септембра пр. год. Збр. 5909. показала је ове резултате:

1. Наложено сирових шљива 469-500 кгр.

2. Утрошено дрва 244 кгр.

3. Сушење трајало 33 часова и 36 минута.

4. Добиено сувих шљива 139-950 кгр.

5. Од 100 кгр. сирових шљива добиено 30-39%.

6. За 100 кгр. сувих шљива утрошено 176-950 килограма дрва.

7. За 1 кгр. сувих шљива утрошено дрва 1-760 кгр.

8. Од 1 кгр. утрошених дрва добиено сувих шљива 0-599 кгр.

IV.

Разлика између домаће и Главињићево сушнице у Суботици.

1. На домаћој сушници налажено је, на појединачком броју ласа, вие сирових шљива 14-500 кгр.

2. Прве сусе шљиве изашле су на Главињићевој сушници за 6 часова раније.

3. Сушење на Главињићевој сушници трајало је за 22 часа и 25 минута мање но у домаћој.

4. Домаћа сушница утрошила је вие 544-600 кгр. дрва. (Сува дрва илеу удесца на домаће сушнице).

5. Главињићева сушница дала је од сваких 100 кгр. сирових шљива, вие 6-460 кгр. сувих по домаћа.

6. За сваких 100 кгр. сувих шљива, домаћа сушница утрошила је вие 482-720 кгр. сирових дрва но Главињићева.

7. Према томе, на сваки килограм сувих шљива, Главињићева сушница уштеђује по 4-820 кгр. сирових дрва.

8. Од 1 кгр. дрва, Главињићева сушница даје вие 0-496 кгр. сувих шљива.

V.

Разлика између Главињићево сушнице у Г. Добрињу и Главињићево сушнице у Суботици (рачунају према средњим резултатима у Г. Добрињу).

1. У Г. Добрињу налажено је вие сирових шљива за 10 кгр.

2. У Г. Добрињу, утрошено је вие дрва за 19 кгр.

3. У Г. Добрињу, трајало је сушење дуже за 8 часова и 1 минут;

4. У Г. Добрињу, добиено је од сваких 100 кгр. сирових шљива по 1,620 кгр. мање но у Суботици.

5. У Г. Добрињу утрошено је за сваких 100 кгр. сувих шљива вие сувих дрва за 22-820 кгр.

6. Према томе, на сваки килограм сувих шљива, утрошено је у Г. Добрињу вие сувих дрва за 0-228 кгр.

7. За сваки килограм утрошеног горива, добиено је у Суботици вие сувих шљива за 0-228 кгр.

По томе, најбоље резултате показала је Главнићева сушница у Суботини.

Домаће сушнице, према учивеним пробама, показују свада подједнаке резултате са врло незначитним разликама.

Правственог сушеку конструктор

Коста Д. Главнић,

врач. В. Шкозе

Чланови комисије:
Благ. Д. Тодоровић,

стручни економ мли. нар. привреде
Никола С. Белобри,
економ

Збр. 5057. Из одељења за земљорадњу и сточарство Министарства Нар. Привреде, 15. септембра 1894. године у Београду.

ЖИТНИ СКОЧАЦ

(*Elatér lineatus* или *Agriotés segetis*)

Житам се с пролећа укажу зелене биличне стрижњих жита (осва, пшенице или јечма), могу се одмах залатати, да су неке изађу њих више или мање увеле. Такве биљке шађају се местинично по целој њиви а по којој су пут и у већим или мањим круговима, гумница. Увелост биљака продужана се до маја и јуна, па и даље, управо до тад, док биљке не добију љат или сламку.*) Исто тако увелост започа се и на осталим стрижњинама (ражи и пшеници) и то с јесени, одмах чим пошвају.

По неких година увелост жузума велике размере, да због ње пронађе знатан део биљака, чиме се параноно смањи знатно и жетва таквих стрижња.

Незнатан је број полупривредника, који знају прави узрок увелости. Обично се мисли, да она долази или од лоше погодбе или од негодбе, непоштење земље. Неки оштр верују, да је томе узрок хладно време, неки, да то долази од росе итд. Међутим, врло је мали број оних, који су начисто с тим, да ова штета стрижњинама и другим биљкама, долази од извесних инсеката — зарезника.

Да је то у истини, може се свака уверити врло лако. Треба само ишчупати увелу биљку да је што боље распседати. Тада се мора наћи на жилама или стабљини воћа или мања раница а одмах затим и првиња — ларва.

Увелости биљака могу бити узрок више различних инсеката. По томе, који су инсекти, и увелост се показује с једним или другим знањима. Тако у извесним случајевима, биљке увелу на једној нут тј. све ланџе клоне врло брзо. То је тако звана *маља увелост*. На биљкама су оном случају повређени надземни делови, а надземни су нарочито цели, неповређени. Увелости овој узрок су мали првиња, ларве, из рода *Agriotés* а (змиљца *Elatridae*-е), познати у нас под именованом *скочаца*. Првиња ови живе и у земљи где нагризају белу надземне делове стабљике.

У неким случајевима увелост се јавља и под другим знањима. Најчре жузуме само првиња љат а остало је лишће међутим отворено долазе боје. Увели врх вршиног листића стрчи из нижег, зеленог лишћа, као какав жула стурелца. Мало по мало, па увече и остало лишће и повређена биљка утне сасипи. То је тако звана *пестуљна увелост*. У ове увелости и лишће и надземни делови увелих биљака нису нимало повређени, и кад се сламка расцени, онда се у њој

могу наћи подубоке ранице. Свржни чланци испуњени су у овои случају првоточном у чијој је средини једна приметна или прозрачана безбојна првиња ларва *јечмене* или *маљосе мушнице* (*Chlorops* или *Oscinis pusula*) или тако звана *кешенична мушница* (*Chlorops* или *Oscinis taeniporus*) или *осенине мушнице* (*Chlorops* или *Oscinis frit*).

Увелост биљака долази по који пут и од првиња *жесенске мушнице* (*Cecidonia destructor*), по раница је у томе, што се ларве (арвиња) ове мушнице налазе испод лишћа, што на биљкама нису повређени надземни делови и што увела биљка не жузуме.

Ми ћемо се за овај мах упознати са увелошћу коју изазива **ЖИТНИ СКОЧАЦ**

Скоцац је најобичнији инсекат не само у своје роду већ и међу осталим инсектима с којима има веће или мање сличности.

Своисмени инсекат, буба, има тинке коначто на којима је трећи чланак нешто мањи од последњег. Вратни штит који је испуњена облица жузучаст широк је колонио и дугачак. Штитњак је јајаст. Подлошни крила шарине су као и вратни штит, сужавају се потпуно потешни од средине к стражњем делу и на сваком виле се по осам редова црних удубљених тачкица у подједнаком одстојању. Други и чет-

1. Своисмени инсекат с раширеним крилима; 2. Своисмени инсекат (буба) с заложеним крилима; 3. Ларва (првиња) скоцаца у врлојој величини; 4. Ларва увелана. Крст показује врлоуду величину скоцаца.

врти ред ових тачкица, ратувајући од њива (места где се састају крила) нешто је тамније боје од осталих редова. Ноге су обрасле жуто сивим тачкама. Доња страна је нешто затвореније боје по горњи. Дугачак је 10 а широк 3-5 мм. Јавља се у јуну до јулине пролазе. Као свирпеш инсекат, буба, може се рећи да није штетан. Скоцац може се зато, кад хоће да се попре, легне на леђа, па затим спочи у вис дочекав се на ноге.*)

Ларва (први дугачак је 18 до 20 мм. Она је танка, жута и тврда; кожа је врло тврда, жуто љаштава с појединим чеквицама. Има шест кратких ногу на грудима. То је највећегга облика и завршује се не баш општрим врхом. Има двацет прстенова; на последњем, дванаестом, виле се две црне, еднитичне угаскопине, а по средини осталих прстенова је пругасто удубљење као нглом шупљикаво (штеновано). Глава је широка као и остало тело. Пашија су четвородели а налазе се на горњем делу главе. Ларва живи више година на жилама различитих биљака, нарочито стрижњих жита.

Лутка је бела с црним очима над којима је мрли рож. Стражњи доо завршује се двома бољалима налик на реп. Живи у земљи, у јуну, и то без чауре — кокона.

(свршица се)

*) Слика је стабло у стрижњи; ова је прва и заложива; док је жила чина је сржи, и кад остаре жузуме је јер тада сржи нестане.

* Тон прлазом пушта и нека глас, *порубе*.

ВИНОДЕЉЕ У ЧЕШКОЈ

ћетне киселиne, to he ova prilikom pečenja preči u rakuju, pa prolaze kroz bakarne cevi (kroz tabarku), rastvaraju i plesnu količinu bakra u toliko više u koliko je zbirka bila kiseliija. I na taj he način da rakija sadrži često žigov bakra, a veće količine bakra ne samo da su škodljive već štite više i otrovne. Zato treba narotno paziti da nam zbirka, onako je preterala, bude dobro zatvorena.

Pečenje rakije. Pošto je zbirka preterala, može se iz ne odmah peći rakija. Uj bolje je, da zbirka neko vreme postoji i da se peče posle nekoliko meseci u zimu. Ovim stajanjem dovršava se drugo polaganje kretnje, a ovo ima narotno uticaja na aromu rakije. Rakija iz raznih nalina može se odmah posle 3—4 nedelje peći, jer se može na prvuju zbiru vrlo lako pokazati, ukiselosti i ulasnosti.

Prilikom pečenja rakije najvažnije je paziti da zbirka ne zagori, da se rakija ne nalina, jer he tada rakija dobiti neki vartita doista neprijatni ukus izgled i miris. Drugo da štiti treba paziti, to je da se kaza ne prepuni, te da prilikom klužanja ne pređe malo zbiru u rakuju. Na najzad treba gledati, da se sav alkohol i zbirka predestiluje kao i to da klužanje ne bude nepočetka suvine javo, kako nebi mogao sav alkohol, pri prolađu kroz dužu, da se dovoljno razlađa i pređe u tečnost.

Uj kao što je naglašeno najvažnije je paziti da nam zbirka ne zagori. Od ovoga se možemo sačuvati: Ako kaza ne zatvoreno odmah, već ga ostavljamo otvoreno i neprestano mešamo sve dok zbirka ne počne da klužca i tada tek kaza zatvorimo. Na ova način se zagori, ali što je najvažnije toj se prilikom izgubi jedan deo rakije. Bole heko sprečiti da zbirka ne zagori, ako na dvo kaza metemo jedan sloj krušine čiste slame, na preko ve sinamo zbiru pažljivo. Najbolje čiste 19—15 cm. od dva deosima jednu sitno izbušenu pregradu koja he najviše vatra, biti samo tečna zbirka a gustina he biti toj i time smo otklonili opasnost da ova zagori, dobro je sinati u kazu najpre malo vode. Ovi je jedna velika uzešnje. Joj je bolje ako koptala, a pravila bi nam velike uzešnje. Joj je bolje ako u kazu namestimo jedan mali izbušeni kaza, pa u ovaj sinamo zbiru, tako, da he timo u dodiru sa prvom kazu, kaza biti samo tečnost; sem toga dobiti su i kaza, koji su tako ulasni da se zbirka može mešati, i da se kaza ne otvara. Najbolja su inač za pečenje rakije ovi kaza, koji se zatireaju nošenom parom. U njima ne može zbirka apsolutno nikako da zagori, i može se iz njih sav alkohol da predestiluje.

Prilikom pečenja rakije treba paziti i na to, da je voda u tabarici ukupno dovoljno hladna. Pri pečenju rakije treba ukup odvajati „prestan“ za sebe a ovaj drugi deo pečenja za sebe. Prevac treba ostaviti, a ovaj drugi deo prešeti. Prešeti se može mal sam za sebe ili tako, ako se ovaj „druga deo“ jednog pečenja, dođa novoj zbiru za drugo pečenje. Poslednja dva „pakota“ sadrži narotno žigov tan. uzdu, te je zato jedno neprijatna za peče u kazu i škodljiva. Da bi se tom uzduk osloboditi treba paziti za sebe još jedan na i dvaput prešeti.

Prilikom pečenja rakije treba imati ukup pri rudi alkoholometar („grad“). Rakiju treba graditi od dva kvaliteta „lutu“ od 50°, a ili 20 gradi i običnu 35° a ili 14 gradi. Jaku rakiju od 22 grada i slabiju od 12 grada ne treba nikako graditi.

Da namoženem najzad, da rakija prilikom stajanja gubi od svoje jačine, ali dobiti bolju aromu i prijačiji miris — ukrti se.

M. J. Bajuk.

Činima je poznato, kako se češki narod, po probuđenju iz dubokog zanos posle nesrećne belogrsko bitke, počeo neverovatnom obrivom oporavljati na svima poljima, a svima pravcima, da danas nepotrpno može ne samo maize, već i od nas naprednijim narodima poslužiti za primer kulturnog napretka, koji je široko obuhvatio sve slojeve narode.

Ali danas, naжалost, imamo da zabesekimo i jedan neuspeh njihov, done stave jedne grane njihove poljske privrede — onadašnje vinodelje.

I ma kako da se onitje, Bogodano prianke za raznišanje i napredak vinodelja u Češkoj, ni iz daleka ne mogu neporediti sa prilicama u našoj blagoslovenoj deonini, ipak je kod njih vinodelje bilo na glasu, te je kao važna privredna grana donosila znatne godišnje dohotke.

O sadaljem nak vrlo neuspešnom stavlju češkog vinodelja dao nam je vrlo jasnu sliku čuveni njihov vinodelac, *Josef Štamček*, na predanju držanom na XXI glavnoj skupst *Vinodeljokog Društva za kraljevinu Češku*, u Visočanicima. I tim predavaњem njegovim i mi heko se u glavnome poslužiti, te da nam što jasnije bude: sadalšnje stave njihovog vinodelja, kakve uprose ona navode tome opadaju i kakve mere preporučuju za počtanje i popravlju.

Od starog, čuvenog vinodelstva u češkoj kraljevini, čijem su napredovaњu preči njihovim poljašali neobičnu pažnju, ipak je ostao samo jedan malac, poznatiji nego, koje također preči ozbiljna opasnost, da i njega sasvim nestane.

I onde, gde su negda kao u našoj Krajini, bili bogati, rodni vinogradi u ogromnom prostiranju, danas se od njih sačuvalo jedino ime, koje omiome na negdalšnje dohotke češkog vinodelstva. Danalšnje najdelne i najinovije predrađe Praga, podižu toje na zemljaštu negdalšnjih vinograda i nosi ime: *Vinogradi*.

Pre 540 godine Karol IV. izdao je zakone za podišanje vinograda ovi Praga i u celoj Češkoj. I kada bi se samo delatnije ustavili na negdalšnim propisima i odredbama o vinodelju, dobiti bi smo jasnu sliku: kako se su ne samo češki kraljevi, već i plemstvo njihovo, na i samj velični i mali posedičnici vinograda svima silama trudili, da zajedničkom snagom uklađaju vinodelje u putu saoe sietnje, kako bi ovi imalo što jači polzet. U tome su se cđlju donosili zakoni, izdavale naredbe i propisivala pravila.

Tako je stajalo bilo sve do tridesetogodišnjeg rata. Po toj strahovitoj periodu od negdalšnih veličanstvenih vinograda ostale su samo ruševine. Taj ostatak danao je, istina, malo koristi, ama ipak još toliko, da se vinogradi ipak smatrali kao teret. I od toga doba vinogradi su i dalje opadali. Tek od godine 1866. noče se češkoj vinodelju obratiti veća pažnja, i po predanju *Dr-a Štignea*, držanom godine 1869 u klubu *Zemljorodnjačkog udruženja* u Pragu, nasledile da su za češko vinodelje nastali ovet delni dani. Skupština godine 1870 odobri potrebne kredite za otvaranje jedne vinodeljske škole u Troji, a godine 1887. za podišanje saljanjih škola u Melniku i Litovnici. Za ovi se osnovala vinodeljska udruženja za Melnik i okolinu i vinodeljske sekcije pri poljoprivrednim društvinama u Litovnici, kao i Zemaljsko Vinodelje. Društvo. Ovi toga pokrete se i jedan stručan list i podištome se nekoliko uglednih vinograda, da bi se samo ponoglo oronulum vinodelje — ma sve u zalud.

Pored svih tih predražetih mera za unapređenje vinodelja u Češkoj, ono je s dana u dan sve više opadalo i ništa ne beše u stavlju da tomo stane na put.

Tako *Josef Štamček*, koji je godine 1897 prionutovao vinodeljske krajeve: Melnik i Černošec, da se latio uveri o stavlju čeških vinograda, salphtava dobitvene upitne u redovima, koji sleduju:

Када сам са царско-краљевским инспектором за винодеље, *Ф. Курманом*, од 25—31 августа пропутао кроз један део чешких винограда, нашао сам на многе у врло бедном стању. Видели смо јадно, закрљажало чоњево, чија пронаст није још далеко. Њих је веројаснора још окожујала, да је пронаст не само млад, већ је и чокот изгледао сасвим уништен. Ми питасмо омање гадје, чланове месне комисије, зашто нису и сами уништали ове бедне винограде, да их замени бољима, на што нам они одговорилише: да из једногетга хоће да сачувају очевину. Када их упитасмо: зашто се боље не брину о овице, што им је у наслеђе остало, они нам рекосе: Та ми и сами немамо ништа, и сами ћемо као виноделци да пронадиемо. Том приликом и сами смо дошли до уверења, да би народ радо био економан, ама немаме довољног капитала узрок је његовој непредузимљивости у овоме правцу. Они пак, који су имали боље винограде, жалали су се, да не могу да нађе користи ни од грозна, ни од вина. И по њиховом мишљењу, у томе и лежи главан узрок њихове пронасти. Они су отворено гонорали, да добро све знају шта доза потребне, но само не, веде, створите добру потрошњу производа, на हेце се ускоро уверити, како ће у нашем крају процветати винодеље.

Оваке и овима слично тужбе изјављиваху и богате гадје. Рекли бисмо по свему, да најбоље иде винарским трговцима, који врло мало имају својих винограда, већ вино и грозна купују по потреби.

Садашње стање винодела у Чешкој, могло би се од прилике овако да определи:

1. У Чешкој има доста подесе земље за гајење и подизање винограда, али нема зато предузетника;
 2. Виногради дају, истина, при добром раду леппи приход, али је овај неједнак и неистуран;
 3. Вино чешких винограда је добро и скупоцено, ама се не тражи, и
 4. Што нема брзе и поуздане прође, ни подеса напича у брану, нарочито у лоним и средњим годинама.
- Моја тежила, да скресем пажњу наредњених кругова на стање берковицких винограда од 1873 године, није тродила никаквим плодом. Сви предлози о оснивању зајед-

ничких продавања вина и шаљање истих на Изаљобе, истина нису никада одбијени, ама нису ни прихваћени овако, како је то предлагано. *И ето, у томе лежи св наша невоља.*

Све што у Чешкој није пошло за руком, нашао сам у Тирољу већ остварено, када сам године 1887 присуствовао VI виноделском конгресу у Тријенту. Тамо постоје *Заједничка друштва за продају вина, Заједничке круже за продају на етици, Заједничке Изаљобе* и разна *Виноделска удружења*. Све те установе спојене су са пољопривредног земљаског школом у Сан Махау. У пуној мери признајемо важност овога завода и стављам га напичи заводима за углед. Овај завод стоји у јавкој вези са виноделцима и њихови Задргага. Он им на захтев претаче у помоћ својим искуством, саветом и делом. Он их попуњава помоћу предавања путних учитеља, путем новина итд. И ја сам чинио покушаје, да нешто и код нас учиним на сличним основама, па и мени, као и многим другима, није пошло за руком.

С погледом на данашње стање чешког винодела, требало би се прихватили овах мера:

1. Да се израде Статути за удружење ових лица, који вино производе, ових који га троле у већем размеру и капиталиста, на то Друштво да ступи у везу са заступницима Првог општег винарског стоваришта чешких гостињичара у Прагу;
2. Да се по што по то створи потрошња чешком вину и то: а) уставном Заједничком винарском тржишту; б) куповањем грозна од наших виноделала, којима на тај циљ давати по нешто новца и узашред; в) подизањем Заједничких продавања; д) иривређањем Колективних изаљоба; е) издавањем и разширањем циркулара, којима се препоручују чешка вина;
3. За пожељни циљ да је се потребан новац стави на располагање средством земљаске и државне субвенције.

За извршење ових послова ваља да се Одбор друштвени појача признати стручњацима.*

И ето, та и таква средства препоручује чувени стручњак чешки, помоћу којих се ваља, да ће орошудити владичко чешко добити јачег поверења, то ће на тај начин моћи у току времена достићи својину вину, на којој бачи се за времена славних владалаца чешких у средњем веку.

ИСКРИЦЕ

Из беседе г. Мелина. — У пољопривредној Подружници среза ремарноског, г. *Жил Мелин*, пређашњи министар земљорадње, познат и нашим читаоцима из развојних **Искрица**, држао је важан говор о пољопривредним питањима синдикатама, узашном обесобавању, пределим банкама, и т.д. Пошто је позвао своје слушаоце да се све више и више користују установима за узашно обесобавање и пошто је напоменуо, да је предова пољопривредна банка за Исток била прва, која се по новом закону на француском земљишту установила, он је рекао да, поштујући слободу рада, школа друштвених преображаја којој он припада, не тражује сва средства и путеве, који би били подесни да предуђерују и ослабавају последике, које слободна узашна ствара на штету како произвођача тако и на штету потрошача.

„Ја мислим, да се без повреде слободe рада лако до тога може досети, ако се у нашу привредну уредбу уведе она свеошња пошта, онај велики регулатор, који се зове **узашношћу**. Интерес потрошача ваљае свога јемства и своје одбране у кооперативним удружењима за потрошњу, као год и интересе произвођача у кооперативима за производњу, и у свима узашним удружењима, којима је циљ да земљорадника подржавају у борби и да подједначају његову безбедност: друштва за кредит, за обесобавање, за помоћ и за укљивање.

„Тако ће сви последице, споразумевајући се и потпомажући се узашношћу, једнога дана доспети да буду иставски чланови, и да својом заједничком изравнавају Друштвене неједнакости, на које се највише жалете“.

ГЛАСНИК

Проглаш вонке изаљобе у Шведској. — За унапређење пољарства а нарочито вољне трговине држе се у главном граду Шведске, у Штокхолму, у месцу јулу, августу, септембру, октобру и децембру Изаљобе, нешто о трешку

савеза бапштана а нешто о трешку пољопривредних друштва. Шведска влада при тим Изаљобама одобрава бесплата подвој изаљобених предмета на свима државним жољарницама. Новчане награде или споменице не раздају се при

овим Изложбама али се излагачима издају поведле за извршене услуге. Као главно начело за ове Изложбе предвиђене је у Програму ово: сви подаци, који се за смотру износе, морају се исто као оно за трг ради продаје сложити у кратке ине, котације или друге казне судове, и при оцени изложених плодова морају се дубље испитивати не само каквоћа њихова, него и брижљиво и циљскодно наковање. Даље се захтева, да се меки плодови, као трешње и шљиве, морају слагати у количинама од 10—20 литара, тврди плодови, као јабуке и крушке, у количинама од 20—100 литара. Све воће, изнесено на смотру, мора имати ине сорте и ине излагача; тако исто мора се даље назначавати, у коликим се количинама и у коју цену воће може куповати.

Неоспорна ова начела заслужују свеокупно похвалу и веће проматати, а да непосредно продају воћа потрошачима не изведу на бољи пут и произвођачима не обезбеде већу добит. Шештина да се воће циљскодно накује, то јест, да је за трг спремно, мора се особито потпомагати; једно питање, по коме још много има да се ради.

Немачке новине, по којима ово овде саопштavano веле: *Неко би ово начело и на немачким пољима изложбама ипакла достојно важне.*

Павла у тешике средње пољопривредне школе. — Оне године павла је у тешике средње пољопривредне школе необично жива. Тако на пример, у пољопривредну школу у *Хрбиту* пријавило се за прву годину преко 70 ђака, од којих је могло бити пријавило само 50, пошто наредњим разредима нису одобрени. Исто је тако било и на средњој пољопривредној школи у *Ровдони*. — Што воља у оти пада и од великог је значаја, јесте то: да су из много тешике сељачке породице читав ред својих синова сладе у те школе, да се спреме за практичне позиве. — То је најбољи доказ, да је организација тих завода одлична и да они потпуно одговарају савременим потребама.

ОБЗНАНЕ

Спуштене цене подвоза за Изложбу грождја у Смедереву. — Свиња посетитица Изложбе грождја у Смедереву јавља се, да су Дирекције Аустројског паробродског друштва и Српског паробродског друштва одобриле подвоз у пола цене са свију паробродских станица дуж Саве и Дунава и то тако да се при поласку на Изложбу плати цела карта која ће у исто доба вратити и за повратак, пошто се предходно од Изложбеног Одбора овери да је дотично лице посетило Изложбу.

Ова повластица важи од 25 до 30 септембра ове године.

Важно за пољопривреднике. — Срп. пољопривр. Друштво навазла и ове године третира (тријере) за чишћење жита, пољопривредницама који му се јако обрати.

За добар избор требрала (тријера), неона је нужно послати ошту пробу жита оне околине у којој ће се требрало употребљавати. И ако на први поглед она напосема не изгледа тако важна, опет је она од пресудног значаја за добар избор требрала; јер је тачним испитивањем утврђено: да оне пшенице и корова у разноликој околини мења свој облик. Проба не сме бити од девога производа а још важе, да је вештачки из разних најкоронављиви

Статистика пива у Аустро-Угарској у год. 1898.

Лист „*Dambrows*“ о произвођачу пива у суседној нам држави доноси ове податке: године 1898 изнала је Аустро-Угарска 1.602 пиваре и то Аустрија 1516 а Угарска 86. Према години 1897 број пивара се знатно смањило. Подизањем великих пивара мале се пиваре губе и ишчезавају. Пива је произведено г. 1898: у Аустрији 19,421,064 хект. у Угарској 1,557,599 хектолитара. У Аустрији се произвођача повећала, у Угарској није. — Порез у платне пиваре у Аустрији 1898 године 36,750,899 форината, у Угарској 3,259,131 форината. — На једну пивару долази просечно 13,086 хектолит. пива. Пива пивара, које производе огромно количину пива. Таква је једна пивара у Чешкој у Пилану; чувена пиланска грађанска пивара, која је у исто време и највећа пивара у Чешкој; године 1896/97 произведено је у тој пивари 647,788 хектолитара пива. Акционарска пивара на Савском производи годишње преко 450,000 хектолитара. За то опет има пивара, у којима се годишње производи пива само по неколико хиљада хектолитара.

У Немачкој просечно на једну пивару долази само по 3265 хектолитара. Године 1898. Немачка је имала 26,340 пивара, у којима је произведено пива 66,415,320 хектолитара и за само једну годину повећало се тај број за 4,936,887 хектолитара — а баш у томе времену нестало је 896 малих пивара.

Целокупан порез од пивара у Немачкој износио је 51,484,401 форинту, док је у Аустро-Угарској само за '94, произведена пива био 40 милиона форината, што значи да су пиваре у Аустро-Угарској у много већем размену обраћене порезом, од својих друга у Немачкој, јер доде се у Немачкој плаћа на један хектолитар пива само 80 крајцара, доде се у Аустро-Угарској плаћа 1-67 форината. Примећује се, да се потрошња пива понашама у свима земљама

врста састављена. За ову пробу довољно је 5 килограма жита. Пробе се могу послати поштом и за то се не плаћа поштарина кад се упуते на адресу: „Српског пољопривредног друштва, Београд.“ Ценовик тријера Друштво шаље онима који затражи.

Уредништво Тежача, Пољопривр. Календара и Пољопривр. Гласника налази се у дому Српског Пољопривредног Друштва, Независна улица бр. 11.

Уредник *Тежача* и *Пољопривредног Календара* у уредништву је сваког радног дана од 5—7 часова после а недељом и празником од 11—12 часова пре подне.

Уредник *Пољопривредног Гласника* у уредништву је сваке среде од 5—7 часова по подне.

Седиште **Књижевног Одбора** држе се сваке **среде** од 5 часова по подне, у друштвеној доњу.

Сви радови, намењени било *Тежачу*, било *Пољопривредном Календару* или *Пољопривредном Гласнику* ишау се увек Срп. Пољопривредном Друштву које их прима, у списак завода и по списку предаје уреднику коме припадају.

ПРВА СМЕДЕРЕВСКА ИЗЛОЖБА ГРОЖЂА

ПРОГРАМ

26. СЕПТЕМБРА ПРЕ ПОДНЕ,

1. Приређивачки одбор са грађанством и музичком дочекује госте на „Пристанити Краља Милана“ и железничке станице;
2. Иде се у попу цркву на благодарење;
3. После службе божје са свештенством, литијом, гостима, певачком дружином и грађанством иде се изложбеној згради;
4. Председник Суда општине града Смедерева, благодари гостима на посету;
5. Свечано отварање изложбе.

ПОСЛЕ ПОДНЕ

1. Разгледање изложбе.
2. Рад Муљачког Веће Вигоровића, и целицом у локалу, односно дворниту зграде и упознавање осталих сирова и прибора.

У ВЕЧЕ

СВЕЧАНА ЗАБАВА СА ИГРАНОМ

27. СЕПТЕМБРА ПРЕ ПОДНЕ

Збор винограђара и разгледање изложбе.

ПОСЛЕ ПОДНЕ

Излет у виноград Његовог Величанства Краља Србије Александра I. где ће се такође извршити практичне примене сирова за грађење (деђење) вина са потребним упутствима.

28. СЕПТЕМБРА ПРЕ И ПОСЛЕ ПОДНЕ

1. Излет у приватне винограде.
2. Рад сировача за деђење првог и другог вина у локалу изложеном.

29. СЕПТЕМБРА ПРЕ ПОДНЕ

Оцењивачки одбор оцењује изложене предмете.

У 5 САТИ ПО ПОДНЕ СВЕЧАНО ЗАТВАРАЊЕ ИЗЛОЖБЕ

У ВЕЧЕ БАНКЕТ

ПРИРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од петак прсте од једног ступца по 10 пара дана од осталих музичких писма по 15 пара од прсте од ступца.

Већим огласима од горе стране 20 динара (10 еор. и. в.), дола стране 10 динара (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дан. државне таксе.

За оглашавање кнез пута 10 од 100 јестинаје.

Преглед 39. броја Тежак: Тимарење, четвтање, и прање крапа музара. — Главнишћена и домаћа сумишћа. — Житни скопач. — Шљивовица. — Винодеље у Чешкој. — *Искриси*. — *Гласник*. — *Облање*. — *Цене огласима*.

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉНОГ ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДЕН. НА ПОДА ГОД. 4 ДЕН. ДРУШТ. ЧЛАНОВИ ПОМАГАЈУ ЧЛАНОВИ СВЕК ДРУШТ. ПОДРУЧЈА, ОСИ. ПОСЛА. ПОСЛАЈЕ СТАЛ. ЦЕНА. ЗАК. НАСТАВНИ. ЗЕМЉОРАД. НАДРУГ. И ЧУВАЈ ДИЈАК. ПУКА ДОБРАЈУ ЈЕДУ У ПОДА ДЕНА. АКО ПОДОЖЕ ПУТОВАЊУ ГЛАВНОГ ЗА КРАЈ ГОД. НАП СРБИЈЕ. НА ГОД. 10 КРАЈ. НАП 5 КРАЈ. А. ПУТ. ВО ПУТ. ПОДОЖЕ ПУТОВАЊУ. У ПУТОВАН. ЧЛАНОВИ СКАО И СРПСКЕ ЗЕМЉОРАДНИЧКЕ НАДРУГ. И ЧИТАОЦИ. ДОБРАЈУ ЈЕДУ ЗА 5 КРАЈ. НАП 5 КРАЈ. А. ПУТ. КАД УПЛАТИ ДОПОДАК ПУТОВАЊУ И КАД СЕ ВОТРАЖАТИ КОД СВОГ ПУТОВАЊА ПУТОВАЊА ВОГА НЕ ИМ СЕ И ЛУК СЛУЖ. ПРЕТПАЛАТ. И РУКОПИСИ. УПЛАТИ СЕ СРПСКОМ ПОЉНОГРИВНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕТПАЛАТ. ПУТОВАЊУ И ПОШТЕ. НА ОСНОВУ ЗАКОНА СРБИЈЕ ОД 1869. Г. Б. 204. ПУТОВАН. ДРУШТВЕНИ ВОДИ ПОШТА БЕОГРАД.

ГЛАСНИК И ПОДАВАЧАК:
СРПСКО ПОЉНОГРИВНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лено, М. М. Савић, Д. М. Спасић, П. Т.
Тодоровић, А. Живановић и В. Д. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ РЕДАКЦИЈА:
АЛЕКСАНДАР М. СЕНУЛИЋ

ГОВОР ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

Придворској аудијенцији, дане члановима IV Конгреса
Земљорадничких Задруга у Нишу

Имад је трећег дана Конгреса, 18. септембра ове године причитава расправа *Снајне добора и организација рада у пољопривреди*, председник Конгреса позвао је Задругаре и госте, да сви скупа оду у Двор на подворене код Његовог Величанства Краља, јер се приближило време, заказано раније за пријам. Задругари и гости под предвођењем председника, г. Вукана Петровића, и осталих чланова Управе, дошли су у Двор око 10 часова. Цело дворинце нишког Дворца било је испуњено присутним задругарима. У 10¹/₄ сатио је с горњег боја Дворца Његово Величанство Краљ Господар с Његовим Величанством Краљем Миланом и дошао међу Задугаре назвао им је Бога, на што је следовало громогласно: Бог Ти поможе, Господару, и дуготрајно: Живео!

У име задругара Господара је поздравно председник Конгреса г. Вукан Петровић и захвалио Њиховим Величанствима на пријему.

Његово Величанство Краљ на председника поздрав благоволео је одговорити овим речима:

„Ја вам благодари на поздраву, којим Ме поздрављате од стране задругара Земљорадничких Задруга. Вама је установи у нашем народу новијег порекла. Она је тек последњег година почела да добија облик и почела је да се развија у нашем народу. Кад је та уставна почета у нашем народу, ви сте Мене, господине министре, који сте далие на челу Земљорадничких Задруга, за ту уставну заинтересовали. Ја сам видео да је то једна уставна, која може нашем народу, који је углавном пољопривредни и земљорадник, да помогне ојачањем његове природне снаге. Ја сам у врло много прилика, приликом састака Народне Скупштине и приликом путовања по земљи истицао нарочито важност у раду на подизању наше народне привреде. С тога што сам свратио да наша Отарбина, која има велике задатке пред собом, која је имала да постане и да се створи у овој 19-тој веку, која има да следује далеко већим и старијим државама, да наша држава одоста може да буде снажна, да може да следује осталим европским

државана, само tako ako bude jaka i snazna, ako u noj bude privredno blagostanje, e toga sam Ja pratio raznaše vaše ustano i zato je lane Moja vlada podnela zakon o Zemljoradičnici Zadruka, koji je zakon vredna i rodoljubiva Narodna Skupština odmah rešila i prihvala. Taj je zakon e toga podnesen, da bi se jednoj tako vaznoj ustanovi kao što su Zemljoradičnice Zadruge dala zakona podloga, da bi se njihov razvitak obebedilo i osiguralo. Menj je mislo što u tom radu Zadruge neka političkih trzavica i političkih sitnja, nego se isključivo radi ono što može da koristi zadrugarima, narodnoj privredi i narodnom blagostanju.

Ja sam pre dve godine, u Moje pismu, kazao Moje narodu, da je prestalo vreme političke borbe i da je istupilo vreme da se ozbiljno radi na napretku narodne privrede. Zemljoradičnice Zadruge su potpuno zerna slanka i potpuno su ožake, kao što sam u Moje pismu Moje narodu kazao da treba da bude. U Zemljoradičnici Zadruka ne radi se no političkim predrasudama, nego se radi na onome što može da podigne blagostanje narodno.

S toga hu Ja uvek da potpomognem vašu ustanovu i željni sam u svemu uspeha i napretka. S toga hu dajete da dođem na vaš zbor sa Mojim Uvaženiim Očev da vas posetim. *

Dugotrajno; živeo i živeli žakori se iz sinu grla razdraganih Zadrugara, koji odmah zatim na poziv predsednikov sva poklapanje natrag u dvoranu, gde se sedivše drže, da dočekaју Njehova Veličanstva.

U 11 časova pre podne dovela su se u skupštinsku dvoranu Njehova Veličanstva u pratnji Kraljevne Vlade i Svojih svita. Njehov uzlazak u dvoranu podržavali je najduševniji deo strane Zadrugara.

Odmah zatim predsednik sa nekoliko reči zahvalni se Njehovim Veličanstvima što su odmahovim svojom visokom prisotom Kraljeva i volja vrednog zadrugara g. Мих. П. Поповића svetštenika, člana upravnog odbora žakovske Zemljoradičnice Zadruge da pročita svoju raspravu „O moralnom uticaju Zemljoradičnicih Zadruga.“

Onu raspravu slušala su Njehova Veličanstva sa najvećom pažnjom i interesovanjem.

Posle svršene rasprave Njehovo Veličanstvo oprostilo se sa Zadrugarima poklekavši im uspeha i istrajnosti i udalilo se no dvoranu isprazne burine i oduševljenim uzvikima Живео! Живели!

Ч Л А Н Ц И

РАСПАРЧАВАЊЕ ЗЕМЉИШТА

Љубав nepokretnom imanju veliki je činitelj u knjогу svojom svađu naroda. Zemljoradičnici ova daju snage u neprekidnom radu, izdržljivosti u svakodnevnom iskušenjima. И шита га, одста, не може задржавати а да све више не приближава земље, главне мете његовога честољубља. С гледншта социјалног као год а с гледншта приватнога, то је адравна и плодна траст, али, рђаво руковођена, она има и својих опасности. — Да наведемо само једну од њих.

Распарчаване земљишта, терано у данашње време до крајности, јесте један и то не од најмањих узрока ондашњо пољске привреде. Распарчаване оно долази од моногоструких узрова, између којих начин деобе, како се она врши по нашим селвима, заузима прво место.

Отац породице има, рецимо, 3 ектара и то му је земља за стрижине, за виноград, дваду са воћкама, башту, пашњак. Његова деца обрађују с њим то имање; она су се ту родила и ту хоће да живе. После смрти очеве, ваља делити тај скромни иметак. Кад отац има троје деце, било би разложно уделити тако, да се свакоме одели по један ектар. Али онде веће тако бита. Свако од ове деце хоће да има свој део у разним пољокојима тако, како би имало виноград, дваду, земљу за стрижине, пашњак, башту. Отуда оно комадање, оно кајпање које при сваком новом поделу иде све даље и даље тако, да по целом имању старна безброј ситних деоница скоро бе икакве вредности, јер се, тако рећи, не могу ни да обрађују.

Ово претерано распарчаване земљишта има жалосних последица.

Оно отежава свелодно припређаване; оно онемогућавна јаче обрађиване а ово јаче обрађиване једино је које се исплаћује. На парчету земље од неколико ара не могу се применити ни нове машине које смањују број паљница, нити завршити икакве трајне поправке.

Ово је штетно по земљорадника и због огромног дапгубљена, које долази од идења с једног парчета на друго, и преноса орђа за рад чак тамо чак онамо.

Ово отежава припремане земље, спречана одводња-

вање и наводњавање, увећана трошкове око куповине и поскупљаје постојеће огривачивања имања.

Из ових неколиких навода, а они нису једини, виде се опасности од распарчаности земља.

* * *

Може ли се то помоћи и којим средствима?

У Бермалји, у великом војводство Дукесенбургу, у Аустрији, предузимале су корените, могло би се рећи драконске мере. Владе ових држава сматрале су да распарчаност наноси голему штету обрађивању земље, да према томе и народном благодану; оне су узакониле уједињавање имања. По томе закону, кад у једном месту две трећине становника реше, онда се приступи понов и сразмерно делову непокретне сопствености. Вештаци деобичари, с пуношћомовом у руди, састављају деониче; они иду чак дотле, да доосују и нападне у новцу, које један наследник има да плати другом, ако добија већи или бољи комад земље, само да се избегне распарчаване.

Дејство од ових преобразака одмах се опазило. У великом војводство Дукесенбургу јединица некретне сопствености шивенела се за врло кратко време на велику корист земљорадце.

Свакојоко ваља казати, да је пре то што се прибрело закону у *једномому имању*, ваљдо припремати јавно мишљење смилненим и трајним обавештавањем. Стручњаци, тако цељени у појединим државама, припређавали су о овом предмету предавања и по најдуљеним селима; они су о овој ствари упознавали и децу обавештавали по школским баштама. И новине по окупљаним градовима; које своје читаоце прилачате проучавањем њихових *немоћних питања* а не завађају вршиде су свој утицај. А сопственици, омет, покретали су то питање у законодавном телу.

* * *

Распарчаване земља могло би се, зар, доскочити и *заједничком обрађивањем земља*, али како је уједињивост међу земљорадницима још и сунше слаба и неузависна, то ће још много година протети док се штетне последице распарчаности земља могаду блажити заједничким припреманем земље, сејавом усева, спређивањем летине и деобом и продајом приноса.

Има и други један начин, којим се сузбија распарчанавања ивица. То је ограничење путем засада, да се извесни делови ивица, не смеју делити испод јединице, коју би закон поставио, на пример испод *једног скочара*. Али би и та мера у примени имала својих тешкоћа и могла би убрзати да један део подмлатка немадне ни *окућине* око *домећег огњишта*, о чиме смо великом значају у скоро у *Тешку* говорила.

У оваквом једном иштату, које засепа у најживотијне интересе државе, јавна реч и јавно свјатње могу много да олакшају пошрањавања злоупотреба, које претераним распарчанавањем земље шточе како прихатни ивицама тако и целокупном благостању народној; уприм могао би се рећи: претерано парчање земље пропаст је малог земљорадника.

ЖИТНИ СКОЧАЦ

(*Elatris lineatus* или *Agriotes segetis*)

(СЕРБИЈАН)

Кад се иштуча из земље увела биља овса, јечма или ража, онда се може видети, како се ларва овога инсекта парља предњим делом у младу стабљицу (сл. 2) и како је штети. Биље штети онак изнад жила, тј. не ивица изнад на површину земље. Отуда су надземни делови биља сасвим цели а само су оштећени делови у земљи. Због ових повреда биља престане развијати се и усико крне и ужитке. По томе, кад се у овска увале биље осматра само њихов надземни део, онда је лако могуће извести погрешни закључак, тј. да је таквој увалости узрок ипр. погода или што друго. Напротив, кад се мало брижљивије осматре надземни делови могућно је прво број промаки иштучани на самом делу.

Сл. 2. Ларва осматрања у иштату кад чини штету

У пошрећних биљака отпочне житни најпре вршни лист, па се затим жутило шири све више и више нагоре и већ *другог дана* ужитке цела биља. Кад ларва прегризе прат биље, онда је могућно биља иштучани из земље сасвим лако, паравно без жила, јер кад се повуче нагледа да је већ била откинута. Највиши део биље изведен је, ологодан сасвим.

Биље с таквим знацима јављају се чим пошкву. Уваселост се протраче често врло нагло да то јако пада у очи.

На поменути начин ларва житног скочца штети *озиму* и *јару раже*, *озиму* и *јару шивеницу*, *јечам* и *овас*. По осем ових биљака, она штети и *шербору* и *стомену репу*, *грашак*, *зема*, *кукуруз*, *лаз*, *мрвицу*, *посејених крошњер* (нарочито у парцелима кад се сече), који због тога не може да прокладијат. Није дакле велики пробирач, и зато је уколико већи иштучина.

У Западној Јевропи, скочац је права беду, управо бич, за земљораднике. Нарочито велику штету причињава у *Енглеској*. Пр неколико година Лондонско Пољопривредно Друштво прибегло је податке кољичку иштету причињава скочац онакошњим подолпривредницима и том приликом уверило се, да је штета од овога инсекта одишта врло знатна. Тако је тада утврђено, да у *веким* крајевима иштучена $\frac{1}{10}$, у неким $\frac{1}{5}$, а у неким $\frac{2}{3}$ а у неким шта ивица и $\frac{1}{2}$ жетве.

Ларве скочца покрете се врло лако под обрађеним пољима, јер ип не је тешко дугачко, те се извајају као змија. При ходу користи се и сваком гуљанком у земљи, те се зато може, према потреби, зарити у земљи палиће или дубље.

Кад је земља тврда, онда се креће врло заморено и такав пут за њих је често и врло опасна и смртовосна.

Утврђено је, да је ларва скочца највише насталења у земљама под њивним биљкама, затим под јарим и озимим житом и на угару а најмање је има у земљи под ливадима и напашама.

Жива потпуно развијена инсекта скрива своја јаја у мају пренетивно у земљу на којој су њивне биље*) а затим у земљама под озимим усевима, јер у таквим земљама могу ларве њивне хране у злобу. Из јаја изишле ларве, црваци, већ носе неколико дана, који живе у земљи 3 до 4 године, па се затим угаре. Након две недеље изађе из чатуре, у јуну, савршен инсекат — скочац. Скоци остану у земљи до пролећа идуће (вете) године и тада изишу на површину земље, где се хране озимим стрнишњима и разним травама, па се затим у мају, зарују новоно у земљу где снесу јаја ради заснивања новог колена, подмлатка.

Стривно жити наносе нарочито велику штету кад је пред овима гајени који усев на угару. (боб, крошњер, јупус, угарача итд.). У том случају застају на њиви делови стабљике тих биљака, који доприносе те је земља мекана, а то је таман жива агода за скочце, и то уколико више, што ту њихове ларве налазе и допљоно хране, па се тако побујају, да своја јаја остављају у већој кољички.

Исто тако примењено је да у местима где је одомаћено гајење њивних биљака, скотци односно њихове ларве, наносе нарочито велику штету *другом усеву*, тј. стрниши, који је засејава за усевом после детелине. Обично се носе детелине засејава који јари усев а после овога долази тек озим. За јари усев узима се најчешће омас, а за њим долази или озима раж или озима шивеница. У таквом случају, скочац није тако штетан за омас као за раж и шивеницу.

По овоме што знамо, да ларва у земљи живи око четири године, природно је, да ће је бити у већој кољички кад је у земљи која се често не обрађује, него кад се чешће оре, јер се приликом обрађивања земље мора извести сваки приликом већа или мања кољичина ларва и на тај начин многе влакити сигурној пропаст, нарочито, ако су ту и птице које их радо тамаше.

Тако ипр. код обичног трећачења, биће мање штете од скочана него ипр. код шестогодишњег плодореда, где се носе држи три године под детелином, а тога што се земља у првој случају чешће оре него у другом. То се може најбоље видети из приложене таблице у којој је ова-

шестогодишња		трогодишња		пло- дореда
прошене јесен	§ утар озима жита	прошене јесен	§ утар озима жита	1899
кмијениј репом (Phlox pratensis)	§ озима жита	§ јара жита	§ озима жита	1900
детелина	§ јара жита	§ утар § озима жита		1901
детелина	§ озима жита	§ јара жита	§ озима жита	1902
детелина	§ јара жита	§ јара жита	§ озима жита	1903
§ јара жита	§ утар	§ јара жита	§ озима жита	1904
утар §		утар §		1905

чава преоравана а по који пут и друго ораве у место дрљања.

Ако претпоставимо да ће скочац 1900. године у оба поља (у мају) оставити своја јаја у земљу под озимим житом, онда ларве које се буду развиле из тих јаја, ваља да живе у земљи најмање три године, па да затим као савршени инсекти 1903. године могу и сави носити своја јаја на другом ком месту. Код шестогодишњег плодореда, за сва време од четири године ивица се већ преоравати на једном, неутити код трогодишњег плодореда (трећачења), та ће се

* Најрадије на поља засејава детелином у смеси с кмијениј репом (Phlox pratensis).

њива за то време прората најмање четири пута а осам тога и више пута предрати. На тај начин, на првој њиви биће мање скочаца, јер ће се уништавати приликом сваког орања, него на другој њиви где се ово не врши.

Од птица, нарочито приликом орања, највише уништавају ларве скочаца: свраже, врване и чворци. Јер се у њиховој утроби с пролећа, налази мноштво ларви овога штетогина.

Има више средстава која се употребљавају за уништавање скочаца или за смањивање штете коју они причињавају а најзначајни су:

1. Чешће обрађивање земље, да се ларве скочаца изнесу на површину, и на тај начин да могућиности птицама, да се могу њима хранивати.

2. Скупљање ларви приликом обрађивања земље или на који други начин. У околини Рингелхајма (у Немачкој) употребљавају се често деца за скупљање ларви. Један девето скупи, веће, за једно поље подне на 800 ларви а плаћају им за сваког 100 комада по 5 зенига (о 0-30).*

Путавање овада на пашу по скицају осева, да се њива тиме што веће утврди, и на тај начин спречи излажење скочаца тиме земље.

4. Ваљање њиве што тежим ваљком или одмах после сејања омањих жита или после ивицања осева, с јесени или пролеће. Пошто јара жита (овас и јечам) треба ваљати само онда, кад се утврдило да има скочаца. Оно средство највише је у примени у Немачкој и Холандији.

5. Тврди се, да на њиве (репчице и слачицине) колаче налазе врло рано ларве скочаца, и да затим одмах врше — угнију. Тога ради инос се колаче издрже у величини дошпиња, на их уклапају у земљу за 7 до 8 см. Неки их употребљавају као првак који нештају или с кубретом или са семеним. Средство ово употребљава се, у појаве доба и у Угарској. У валдику се верује, да за три године употребљено може уништити све скочце. Ваљкама ништа не уда, напротив оно још може расту т.ј. служи им као добро ђубре.

6. За намад употребљавају инос, нарочито у Холандији и кромпир, који секу исто онако као а кад та садје. На кромпир који посаде као и обично, ваље за 4 до 5 дана доста ларви и ове затим провалеће и убијају. Кромпир се за овај њива посаде у земљу у априлу. За неог сељака из Холандије утврђује се, да је 1883. године потаманно на овај начин на 200,000 ларви, на њива величине од 1 хектара.

7. Енглески бантовани употребљавају за намад салату, коју разредо по лејама, на којима растиве страда од скочаца. Преко ноћ напућ ларве скочаца на салату где остају до зоре, те их зато врло јаукура Другог дана треба покунити и уништити. Наравно, да је ово средство неподносно и за њиве, т.ј. кад се скочак има да уништава на већим површинама.

8. Препоручује се и сејање жита омањке (на салату) у место на врсте, јер је примећено да засејано у врсте страда знатно више, него кад се посеје омањке. Исто тако запажено је, да и осев чије је семе јаке сејање страда мање од скочаца него кад се дубље сеје.

9. У Енглеској сеју с јесени, као озима осев, *белу слачицу*, (*Sinapis alba*), на кад на пролеће буде у цвету онда је заору. Верује се да ларве, кад се храни остацима заоране слачице, морају угинути, и зато је ово средство у Енглеској, може се рећи, врло обично.

10. У најновије време у Северној Америци, употребљава се с врло добрим успехом за уништавање скочаца, растор сачина. За овај циљ размеште се по њива мале гомилаце детелине које се попрскају растором сачина.

*) На овај начин, ове године с. Жана Вошковић, председник општине Јастребово, славао је тек по 970 дан, на 190 ком. акцијера, и с постало врло велик успех. Уништења је маса делитрива на земљу утиху. Врло похвалан пример!

На 100 литара воде узима се 25—30 грама сачина. Да би ларве пре пишиле, узима се за намад пројино брашно и шећер (на 10 делова брашна један део шећера) и њива се потресе гомилаце детелине после прскања.

В. Д. Т.

ДВОСТРУКА БЕРБА ИЛИ ПЕГИОТИЗИРАЊЕ

Двоструком бербом зове се зато, што се од једног кљука може привести двогуба количина вина.

За двоструку бербу морају се изнати понајпре потребне каце са 3 данства. Ради лакшега руковања те каце не смеју бити веће од 10—15 акова. Од трију данства, једно и то најдоње непочинио је, а друга два не смеју бити у кади као обично уметнута него да се могу водити. Средње давње мора бити испод горњег за 25 см. раздалеко и треба да је по целој површини избушено тако, да само за то слаужи, да количину испод тежиности држи, јер комина не сме да дође на ваздух, пошто би се унашла. Зато се мора код двоструке бербе и брзо радити, јер кљуц или комина не сме да постане мрква или да се упали.

Чин се, дакле, грождје окупи на крувању и изнуља (на решетки од каланасе жиче), одмах треба пипру оточити или однојити од комине, и одмах да дође у каде за двоструку бербу или Пегити. У ту сврху нека је с млека вода раствори 10—12 килограма обичнога белог шећера по хектотрију. Када се када напуни комивом, од које је вира шећера онда се у њу налива та салтка и млека вода доде док дође преко средњег избушенога данства; и пошто само кљуц до горњег данства тог слактог водом напуниш, затвори се када горњим данцетом и ламаже, да ваздух у кади не може да улази.

У средњи горњег данства треба да има рупа на коју се сада одмах намести брава за време шире. У просторијама у којима се овај посад ради треба наместити и већа (струне) да се ако треба може и докити, и то до 20°C. То ће наспутно требати онда чинити, ако комина не би за 24 сати почела да ври.

За 8 дана треба то време да буде готово. Ако смо могли брзо радити те да се комина не унали већ остала свежа и након овог првог врења, онда по довршету врења треба вино од комине оточити, и онда се може дећи по ступак поновити. Само се таково друго вино не сме да меша са оргиналним, већ треба да се као тање вино пошособ држи и верује. Најзад, исте каце којима се служимо за пружење и жуљање грожда, мога би само преправити са још 2 данства, да на њу виси напома толико слакне део колико је ожећено салтиве шире.

Савољуб Скенен,
подружар у Букову.

ПОЉОПРИВРЕДНА ИЗЛОЖБА У СЕГЕДИНУ

Од кад је *Друштво за пољску привреду у Шкогској*, које је образовано 1784 године, у почетку овог столећа истакло привређивање напредних изложба, и од кад је *Краљевско пољопривредно друштво из Пољске* 1840 године узимало основано ради унапређења пољске привреде државне годинских изложби, отада је *Краљевско* створе прве као обрадац, по коме се створе и изложбе заводске и по другим државама. У Немачку су ове створе првобудне 1887; у Италији привређивање пољопривредних напредних изложба по италијанском образцу чак је и вакоме убрело и поворено Пољопривредним Подружјама у првојој држави, на и

Француска ima ovih nalozaba, koje su svuda za sobom ostavljale sjajan uspeh u podizanju svojih grana poljske privrede. Ovak poljski uspeh potukao je promene godine i Zemaljski Savet *poljoprivrednih društava u Ugarskoj* te je odlučio, da oseta pripredu posreduje neke poljoprivredne izložbe i da izlozbenim dobrim primerima i pojaljivim uspeha pruža zemljoradnicu temeljit utuknal za njegov rad i svetlo planove i teme da utine na šire poljske privrede. I doneta u Ugarskoj se mozdaju još u daljeko većoj meri osena potreba za takvim merama po u drugim narodnim zemalja, jer je u Ugarskoj poljska privreda najrazvijenija privreda grana stanovništva, gde se srednja i mala savestavnica prema mahov naprednijem velikim savestavnica drže još profitnog načina privrede, koji nije ne odvojena zahtevna vremena, te je da jačanje ovih srednjih i malih savestavnica najbolje sredstvo — poučna izložba, koja ih govni na poređivanje i ugledanje.

I.

Prva ugarska izložba ove vrste pripređena je od 20 do 28 avgusta ove godine, u Segedinu, u sruđ Alzeida, koji se još od najkada smatra kao sruđ ugarske narodne zemljoradnje. Za ovu izložbu, koju je i levo vreme posluzila, moze se reći da je vrlo dobro pripređena bila, jer joj se po stručnoj uredbi nena šta mnogo zametala. Prostor, koji su zauzimali izložbeni predmeti, iznosio je 20.000 kvadratnih metara a broj samostalnih izložaka prešao je 1000. Broj posetilaca, gotovo nekakuo na poljoprivrednih drugova i, što je vredno zabeležiti, iz velikog broja seoskih poljoprivrednika, iznosio je oko 85.000. Ovakva se i velika vođa ka kvonovim izložbenim predmeta, naročito izložbene stoke i živinja; kao najviše kupač javilo se kr. ugarsko Ministarstvo narodne privrede, koje se pridružilo i kr. srpska vlada. Izložba nije imala manjka.

II.

Najpoznatiji i najboljatiji deo izložbe bilo je **Odeље za živu stoku i stocne proizvode**. Bilo je izloženo 1300 govoda, 410 kova, 497 ovaca i 697 svinja. Vađa pomenuti da u Odeљеu stoke nisu bile grla samo iz Državnih zavoda, nego su, blagodetelji nastojanju poljoprivrednih društava i Državnim stocnim inspektorima, bile dostojno zastupljeni i zamati velikih i srednjih imanja, kao tud i seoskih savestavnica.

Mlekarstva izložba davala je sruđ u broju posetu ugarske mlekarске privrede, što se vidi i po useljav. mlekarских задруга.

I vlada kr. ugarska *Zavod za kondicioniranje ovne* imao je lezu u savim stručno uređenu izložbu.

Vrlo su značajni uspehi iz *Mlekarstva*. Bilo je izloženo preko 2000 grla živinice; kao izložbeni predmet živinja predstavala u Ugarskoj vrednost od preko 70 miliona dinara. Bilo je izloženo na samo pojedinih primeraka živinice od čistih rasa u kavezima, nego u 40 dronara i čistim javljanjima. Naročito pažudu u oči upadnula ugarske donaje kovona s *mlekarско* i *lanjske* imanja. Sruđ sruđ izložena grla prodata su.

Mlekarstva izložba bila je potpuno predstavljena kako u proizvodima tako i spravama i živim pčelama u loncima, što je bilo privlačna tačka za seoske posetioce.

Ribarstva izložba obuhvatila je ribe iz ugarskih velikih ribnjaka i vokaljacija i nov potet rečnog ribarstva, koje je regulisanjem reka jako omogoteno bilo.

Izložba mesa, koja je sada prvi put držana, imala je gotovo sve samo divne primerke.

III.

Pored izložbe stoke glavno odeљење bilo je **Odeљење za ratarstvo i bilane proizvode**.

Izložba duvana, pripređena od strane kr. ugarske ograde stavine da gađe duvana u Dobrenju i glavne duvanске uprave, predstavljala je uporedo najviljanje strane i donaje sruđ duvana u osušenim i savim primercima, uspehe ograde u žubrenju, a tako i nacini brana i sušenja.

Guđeje lama i kovone bilo je predstavljeno proizvodima odličnih proizvođača.

Izložba gmelja prikazivala je razvoj ove mlade grane ugarske zemljoradnje, koja vidljivo opravdava nađe, koje se na vu naludu.

Izložba vintarskih žubrenja sadržavala je proizvode ugarskih fabrika za žubrenja.

Odeље za kulturu inžinjerstva izložilo je planove i rešewe navodnjavanja, odvodnjavanja i drenaje.

Koliko jedinstvena toliko i poučna *izložba ratarskih ovaca* potpuno je ispunjavala svoj cilj: da predstavi najvažnije trenutke obrazovanja i zasigunanja u ovim zavodima za mlade zemljoradnike i da seoske posetioce time podtakne žnjevam priticanju ovim zavodima.

IV.

Odgovaraajući posetu ugarske vinogradarstva i **Odeљење za vinogradarstvo i podumarstvo** bilo je obilato zastupljeno. Osobito izložba *ovna i grozdja* bila je savim značajna i ispunjavala se potpuno zbirkom svojih sorata, koje se u Ugarskoj gađe na neskonatno zemljanju, — naročito se grozdje izlagalo radi *žetve ovona*, koje predstoji leva budućnosti. Najje izložak iz zbirke žinjah čokota *odnosnova* na raznim američkim podlogama, a tako isto ni potpuna zbirka sprava i mašina raznih vrstina, a nije izložak ni jedva stavnica, koja je razlika u putudu u oblake radi rasterevanja gradovosnih oblakova.

V.

U izložbi vođa bilo je vredno videti veliku zbirku *jabuka, krušaka, šilova* i razne proizvode preranog vođa, koje je još malo upoznačeno, mahine za tu preradivanje i načine pakovanja vođa, kao tud i izložbu školjskih sredstava.

VI.

Izložba poljoprivrednih mašina dokazivala je, da se ova mlada radinost veđ moze da takmici s inostranstvom, ma da je izložba sama još srazmerno male razmere predstavljala. Bilo je 45 izložaka sa preko 500 mašina, one u leonim i dobrim inžinjerima.

VII.

Kao dodatak bila je pripređena i *Izložba poljoprivredne i kuvbene radinosti* u kojoj je prvu ulogu igrala kuvbena radinost, savim upotrebena i doneta uspešno izvelasa. *U utrudu* je obim imala i izložba sruđnih grana radinosti, dok je prava poljoprivredna radinost izlaganjem majnova, kavaljacija i fabrika ula ispunila srazmerno najviljanja.

VIII.

U vezi s *Izložbom državi* je u *Poljoprivrednim kongresu* koji je živim uspešim u preraduju veđ posebnim čitavom nazivu prirodno-političkih i stručnih nadatka i tako dobro donaje da doprineo rasvetljavanju nekotih pitanja i da utrudu veđ zajednice među drugovima po istom zanimaju. O sadržini kongresnih savetovanja odu se ne moze govoriti. Pomenuleno samo ukratko, da su na zemaljskom kongresu ugarskih poljoprivrednika držana ona predstavala: Podizanje zemaljskog blagostanja; Nov oblik skidavanja tereta s nepokretne savestavnosti; Imenja zakona o zelenilju; Razvijanje zadrugarstva, Obesbeđivanje od

пожара, од града, живота и ужитка; Угарско планинско газдовање.

Специјална стручна саветовања Државна су на земљоделском конгресу ичелара, на конгресу за земљоделско индустријско подумарство и на конгресу пољопривредних учитеља. Ако још поменемо главну скупштину јужноугарских сеоских удружења, трие коња, прерађивање са и награду и трие у касу, као год и награђивање салгу и разне стручне екскурзије по околини, онда смо пралчно исцрпиа набрајање стручног програма.

IX.

Изложба је у првом реду показала привредне одноше великог Азеџа. Пореденим система газдовања и производа рационалне велике земљораде и малих и средњих газдинстава показивала су се савршенства и мане привреде. С тога је она Набожа особито малом азеџском земљораднику пружала многоструку прилику за поуку и, изnoseћи славу пољопривредног напретка, она је била озбиља освета за оне, који се још нечестиво држе старих предања. Али је *Пољопривредна земалска изложба у Седедину* била и прва слава илани пробуне самосвети угарских пољопривредника, јер је она постала њиховим стилни или многобројни прилогина владете илн снаге а не привреда несајтно потпораи овог, дакле готово као савина самостално дело њихово, које уредно снаја сараду илде и посленост Друштана и рад многих појединих стручних снага.

СРЕДЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ШКОЛЕ У ЧЕШКОЈ

Краљевини Чешкој постоје сада три средње пољопривредне школе: у Хруђави, Рудиници и Кадаву.

У *Хруђави* године 1862. била је подигнута пољопривредна школа као одељак околних реалне; по већ године 1863. одвојила се и постала самостални завод. У години 1881 била је смештена у згради, у којој се и данас находи, кућнеу за 30.0000 форината. Но тада школа није долазила у ред средњих завода своје врсте. Тек године 1885—86 хруђавска пољопривредна школа престојала је и уадигнута на стени средњег пољопривредног завода.

У *Храгољинскама* код *Рудинице* општине у срезу рудинишког године 1863. подигле су земљоделску школу, која је године 1885—86 такођер уадигнута на стени средње пољопривредне школе.

У *Кадаву* била је од 1862—63 до 1887—8 земалска школа која је у 1887—8 претворена у средњу пољопривредну школу. Садашњу школску зграду купила је држава 1870 године за 50.000 форината.

Средње пољопривредне школе чешке се дана у дил постају све значајније, а што је веома важно и што јавно у очи пада, то је, што је покрочење тих школа с године у годину све јаче и многобројније.

Тако су те школе имале љака:

Године	у Хруђави	Рудиници	Кадаву	Свега
1885-6	24	18	13	55
1886-7	47	21	27	95
1887-8	61	41	48	150
1892-3	76	51	87	214
1893-4	88	70	122	280
1894-5	97	77	126	300
1895-6	136	101	145	382
1897-8	155	105	136	396
1897-8	177	106	122	405

При тријма средњим пољопривредним школама износио је просечни годишњи трошак на једнога љака:

у 1892-3 години	180-58 форината
у 1893-4	155-37

у 1894-5 години 145-91 форината

• 1895-6	• 137-19	•
• 1896-7	• 150-01	•
• 1897-8	• 157-48	•

Веома је важна појава, да *вештака озбиља љака, по сарнетску тих пољопривредних школа, одлазе на своја покрочеина Добра, где добијено знање примењују*. И они на тај начин постају најпактенији пионири пољопривредних напретка.

На разним средњим пољопривредних школа у Чешкој од јаног је утицај био осигуран и обезбеден останак њихових наставних снага. На тај начин наставничко тело попуњавало је најбољим пољопривредним професорским снагама.

Издатак на све пољопривредне школе у Чешкој износио је:

у 1893-96 години	52.445-58 форината
• 1896-97	• 59.405-92
• 1897-98	• 63.777-69

Уређена средњих пољопривредних школа, одобрена скупштином 14 октобра 1884 год. и затим неколико пута мењања и допуњавања, 1899 године поново су према суремеи потребиња поправљена, којим су приликом те школе прешле у управу земалску.

Према уређењу, циљ је средњих пољопривредних школа, да своје ученике, осим општег знања, спреме још и таким знањем теоријским и практичним, које илн је неопходно потребиња за успешну привреду на већим пољопривредним добрима, или у служби на разним државним иманима.

Свака потпуна средња пољопривредна школа има трогодишње учење (шест година).

У средњим пољопривредним школама изучавају се они предмети: Наука о моралу, оба земалска језика (чешки и немачки) и Књижевност, Земљови и Историја, Математика (рачуница и алгебра), Физика и Метеорологија, Хемија, аналитична и пољопривредна, Природна историја, Наука о биљаним болестима, Анатомија доњих стока, Гајење усева, Подизање стоке, Домаћа економија, Организација сеоских добара, Радуноводство, Технологија пољопривредне индустрије, Шумарство, Болесту, Виноградство и Поштарство, Сточно лекарство и Потчињање коња, Пољопривредно грађевинарство, Познавање закона, Практично мерење и прутање. Дале долазе практична вежбања с демонстрацијана.

Скупштину је највиша жељу да се предавања из Хијајење на средњим пољопривредним школама поверавају само лекарима, као стручним љицима.

Средње пољопривредне школе треба да имају, у којој је то могуће, своје сопствено или под закупи узето имање или снакојачко морју да имају у довољној мери земље за пољопривредна вежбања. И на томе начрцу земље производе се најразличитија пољопривредна усевы нарочито они, који се не гаје у шару у великој количини. На тим иманима за љачна пољопривредна вежбања гајеца се на то, да љачи добију прилику, да се унозицау са свима разноврснија пољскај радовања.

Сваки наставни покрочеина нарочито пакли методичном начину учења. Прално предавање, дистривање и механичко учење на панет строго се избегавана.

Учење се врши начиним дедуктивниим и за време учења наставних је с љачина у сталном сабрајању, да их на тај начин бадри на заједнички рад. При учењу нарочита се највише обраћа на правило изказивање мисли и на стругу употребу књижевног језика.

Осим одређеног поља за пољопривредна вежбања, свака завод мора да има још и Ботаничку банту, Воћни расадник, Мали виноград, Мали књиљник и по могућству Шумски расадник.

По хоће да буде прилима за ученика прве године средњег пољопривредног завода, мора да испуни ове погодбе: да има пуних петнаест година; да поднесе уверење

о своје владању, ако не долази непосредно из средње школе; да поднесе сведоштво из које ће се видети, да је с добрим успехом свршио неку гимназију или неку реалну, или грађанску школу, и Успеше да је у ствари о своје грошњу поселила завод. Исто је тако допуштено, да средњу школу као прелазовни јазик могу похотићи они мајци, који су свршили неку пољопривредну школу. Сваки је јаз дужан положили школској кандидатњи на име улеса 5 форината, на име школарице 40 форината и за лабораторију 5 форината.

Наредни разреди на пољопривредним школама неће се успостављати. Земалски Одбор доноси одлуку о томе, колико се јазка редовно може прихвати у прву годину. Ограничено примање ученика у те школе и одлуча да се паралелни разреди неће отварају, неопходно је потребно, јер знатно учине на успех предавања на средњим пољопривредним школама, где се нарочито при пригатавним радом не може препоручити велики број јазка. Али, кад број пријављених јазка за прву годину буде толико нарастао, да се не могу сви прихвати, онда ће се приступити или отварању четврте, нове средње пољопривредне школе, или претварању које од деловних нижих школа у средња завод. Прена томе сада се надлежни чиновници већ носе мисли да неке пољопривредне школе у Табору и Либерецу уздигну на степен средњег пољопривредног завода.

За предавање предмета, које смо већ поједили, при свакој средњој пољопривредној школи има 6 редовних наставника. Један је од њих управник. Истим наставници носе назив „професор“ и у свему се разликују онима на средњим заводима.

Управника и редовне наставнике поставља Земалско Веће.

Прва и најчаша дужност сваког наставника јесте, да се свима силама труди за напредак завода. Нарочито мора се старати, да школа напредује у сваком погледу и да ученици буду не само у школи спреми већ спреми и за

живот. А у томе правцу морају предводити својим примером како у школи, тако и ван ње, о порочици морају строго пратити своим научним напредом.

Управник средње пољопривредне школе одговоран је за целокупно управљање заводом; он је у правном смислу управник школе и велики заступник према трећима.

Како су средње пољопривредне школе заводима земалским, то је појасно, да Земалско Веће води о њима највећу бригу.

За друго се води спор о томе, да ли је добро да Месне кураторије, које су досада подиале непосредни надзор над овим школама, и даље имају ту власт над њима. И Земалско Веће усвојило је и за даље старо правило.

Вестима има средњих пољопривредних школа (на пр. у Моравској) где нема тих Месних кураторија, и где непосредно управљање заводом пада на самог управника; али ваља имати на уму, да у чешкој краљевини те школе нису осниване као школе земалске, него су истом касније прешле у земалску управу.

Кураторије тих средњих пољопривредних завода састављају: 1. председник, кога именује Земалско Веће; 2. владин асистент; 3. заступник Земалског Већа за краљевину Чешку; и 4. један од месних особа која има највећу заслугу за дотичну школу око њезина успеха и напредовања.

Имене у Уредбу средњих пољопривредних завода могу се чинити само у споразуму с владом, која има и право надзора преко својих органа.

Теме, што су решеним Скупштине године 1899 примљене те школе у управу земалску и што је ставио наставника њихових исправљено и обезбедено, постављени је цврст тежељ њиховом напредовању. И нема сумње, да ће те школе бити од невољене користи по *овим* пољопривредна напредак у краљевини Чешкој, који се напредак већ знатно студа и опада.

(степила св)

БЕЛЕШКЕ

За које време сазревају поједине сорте грозда.

— У школи у Гајсхајму па Гајн блезено је за 6 година, колико времена треба појединим сортама грозда да сазре од цветња. Просечно узелимо је, да од цветња па до мекнања грозда треба: Рамон Кургуанду 50 дана, Рамон Малниеру 55 дана, Мадлен Анжевини 50 дана, Лауренту 60 дана, Мадлен Ројау 61 дан, Зеленом Свјетеном грозду 65 дана, Мадон примојо Валландиери 69 дана, Црвом Португису 70 дана, Црвеној Рапији 75 дана, Мускат-Рапији (Ралој Тампалани) 70 дана, Краљевеј Рапији (König-Sultel) 71 дан, Белој Рапији 71 дан, Раулендер или Свном Клемерију 71 дан, Рамон црвој Италијанској Грашевници 72 дана, Звичку (Faybtaise) 74 дана, Зеленом Силвану 76 дана, Црвом Бургундцу 77 дана, Белом Елбашту 79 дана, Црвом Италијану 80 дана, Белој Грашевници (Равлану) 80 дана, Црвеној Ружици (Трамниеру) 80 дана, Свјетлани (првој) 84 дана, Белом Бургундцу 85 дана, Жуту Тампалани 86 дана, Фуришту (Жуту Мосла-

вници, Mosler) 87 дана, Црвеном Цир-вандлеру 90 дана, Италијанској Грашевници 90 и Зеленом Орлеанду 92 дана.

Утицај доба (старости) на количину и квалитету млека код крава. — У Алажу су чинени огледи од 1894 године у погледу на то: да ли и уколико има утицаја доба (старост) крава на количину и квалитету млека, па се дошло до оваког резултата: Количина и масовна млека расте све до после петог телета; затим просечно понајлак опада. Код понеких крава је у томе изузетак. Тек после трећег телета укупна количина млека може да пређе 3000 килограма. После другог телета добија се за 200 килограма више млека но после првог; а после петог телета повећа се количина за четвртину више од првог телета. Најмасивије је млеко после трећег и четвртог телета. Специјална тежина млека је највећа после првог, а најмања после шестог телета; али је разлика у садржини млека уопште кроз све време врло мала.

ГЛАСНИК

Курс за учитеља пољопривредних школа у Прагу.

— У октобру ове године заказан је курс за учитеље пољопривредних школа, нарочито нижих пољопривредних и земских. Задатак је овоме курсу, да учитеље окрене на јачи духовни рад и да их уједна са новјим добитцима науке. Курс ће се држати на немачкој техничкој школи у

Прагу, и састојаће се из неколико предавања, од којих ће свако заузети 5—6 часова. — Програм ових предавања овакав је: Дворски саветник Др. Ј. Улабрих, Одобрање партије из Народне Економије; Др. А. Верушки, Поглед на Аграрну Политику; Барон С. Лудвиг, о Хипотекарном Кредиту; Др. Ј. Улабрих, Фонд обезбеђења Фране Јосефа; Др.

J. Ломтас, о Медлорационом ооуду; проф. Др. Брунер, Пољопривредна Микологија, специјална Бактериологија, бактериологије, микроскопије и хемиске демонстрације; проф. Др. Енштајн, Методе испитивања квалитета пољопривредних врста хране; проф. Х. Декстер, Пропагандично каламљене домаћих животиња; проф. В. Рипл, Одабирање партије из науке о Медлорацијама; проф. Др. Никл, Одабирање партије из науке о земљи са особитим погледом на домаће ошмаје.

Осет о извозу грожда у Б. Пенту. — У допуну ранијег саопштења о погодбама за извоз грожда из наше земље у Будим-Пешту, гр. срп. *Трговинска Агентура* даде је ова наредна објашњења:

„1. Осде се (тј. у Будим-Пешти) могу набавити корпе за извозне грожда само у наредном календарном ланову, по цену од 13 еор. за 100 комада. Кад би биле послате брзовоз могле би бити у Младенову за 10 дана:

2) Грожде се продаје чисто без корпа. Мерење се врши с корпама и одбија се просечна тара, обично $\frac{1}{4}$ кгр. на корну.

3) Разлика у доласку робе на олд. нијаку између брзовозног и споровозног шипљања у једном је дану. Обично се, међутим, шаље споровозно као воћна поштом, када иде брже од других споровозних пошљања:

4) Подвозница до Будим-Пеште из Србије, из Београда, чини око 2. еор. по једном метру, што зависи од количине која се у 1 ланов уважује. Препоручује се, међу тим, утовар од 50 и до метр. због обрачунавања подвознице Увозна царина чини 2. еор. у валуту. Уз то долазе ствари издати око продаје, који чине некаква суму, и наша провизија. Брзовозни превоз повећава подвозницу за 100% и по предњим речима није за препоруку.“

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Услед појављеног питања међу виноградарима, о извозу ливља на чоколина ради брањег сарањања грожда, потписате најучтивије моли Друштво да из извода извести:

1) Хоће ли виноградина изводити издана ливља око рода — грожда; и

2) Хоће ли брање сарањет род са истом бујношћу и процентом шећера, или ће издана сметати бујношћу рода и квалитету?

21 Септембра 1899 год.
Сурдулица.

Повиши,
Стефан Ј. Ђорђевић,
ошом из Сурдулице

Одговор. Издана ливља није неопходно потребно. То се чини и може се препоручити само у том случају, кад ливље ствари засвојује род; но и тада може се поштомати само оно ливље, које је над *трешком* листом више рода на ластару. Физиологија је доказала да су за претварање шећера и сарањање грожда потребна најмање 3 листа који су непосредно изнад рода; то ако би се и то ливље поштомало била би последња ливљити сарањање и умлањавање шећера. Род треба да је изложен светлости и топлоти, али то не сме да буде нипонто на штету правилности животног тока човота.

— Ђ.

ОБЗНАМЕ

Важно за пољопривреднике. — Срп. пољопривр. Друштво шаљала и ове године трешка (тријере) за чишћење жита, пољопривредницима који му се за то обрати.

За добар избор трешка (тријера), збога је нужно послати ошту пробу жита ове околине у којој ће се трешка употребљавати. И ако на први поглед ова наложена не изгледа тако важна, осет је она од пресудног значаја за добар избор трешка; јер је тачним испитивањем утврђено: да зрно пшенице и корова у разноликој околини мења свој облик. Проба не сме бити од депога производ а још лакше, да је вештачки из разних најкоровљивији прста састављена. За ову пробу довољно је 5 килограма жита. Probe се могу послати поштом и за то се не плаћа поштарина кад се упуте на адресу: „Српског пољопривредног Друштва, Београд; Ценовик тријера Друштво шаље онима који затражи.

Уредништво Тежика, Пољопривр. Календара и Пољопривр. Гласника налази се у дому Српског Пољопривредног Друштва, Невањина улица бр. 11.

Уредник *Тежика* и *Пољопривредног Календара* у уредништву је сваког радног дана од 5—7 часова после а недељом и празником од 11—12 часова пре подне.

Уредник *Пољопривредног Гласника* у уредништву је сваке среде од 5—7 часова по подне.

Седишце **Књижевног Одбора** држе се сваке среде од 5 часова по подне, у друштвеној доми.

Сви радови, намењени било *Тежика*, било *Пољопривредном Календару* или *Пољопривредном Гласнику* шаљу се увек **Срп. Пољопривредном Друштву** које их прима, у списак завода и по списку предаје уреднику коме припадају.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од **петит** врсте од једног ступца до 10 пара дан; од осталих врстах гисекна по 15 пара од врсте од ступца.

Велик огласиња од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 дина. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дан. државне таксе.

За оглашавање више пута 10 од 100 јединице.

Преглед 40. броја Тежика: Говор Његовог Величества Краља Александра I. — Распарчавање земљишта. — Житни спочац (свршетак). — Двоствукта берба или, нетиговизирање. — Пољопривредна злокоба у Сегедину. — Средње пољопривредне школе у Чешкој. — *Белешке.* — *Гласник.* — *Питања и одговори.* — *Обзаве.* — *Цене огласима.*

„Сва унутешна за извршење овога закона прописале Министар финансија по саслушању Главног пореске управе“

Распис од 9. септембра 1899. год. Пр.Бр. 25834. гласи: „Од ових дужина, који се пореза за тежину годину, дугују још и пореза за равне године, а за извршење истога сами понуде, да им се који део од имања узме у попис и прода за рачун пореског дугавања, нева одељене и не тражећи дозволе од Пореске Управе, прими предлог дужников, узме у попис и изврши продају одређеног дела имања и на тај начин исплати дужни порез.“

Али, ни тада, одељене не треба да излазе продаји већи део имања, него само оновинки, колики је потребан за извршење дужног пореза.

По извршеној продаји одређеног имања и извршеног дужног пореза, ако би било каквог вишка, претекло из продајне цене, одељене га веће издати су конституирану, а још мање његовим повереницима, без дозвола о купулеи, новом неопетроченом имању; ако дужник, по обичају продајног имања, није остало колико треба по тачни 4, § 471. граф. поступка.

Међутим, у селима, окована кућа с виацем, која служи

за становање пољопривредника, и која је, по чл. 22. тач. г. пак, о непосредном порезу, ослобођена од плаћања пореза, да се ни у ком случају не узима у попис и не излаже продаји.

По овоме, иша се одељене од сада управља.“

Своипитамо овај предлог Распис заједно с члановима закона о непосредном порезу и с Расписом, на који се позива и срећемо праву својих поштованих читалаца на ове одређе и на унутешта, која г. министар финансија о овим одељенима Пореским одељенима. У исто доба молимо своје читатеље да у *Тешкој* изводе разгледају ранија сисопштења, која с питањем о *добавем отишну сосоким земљорадника* своје у нези, како би на тај начин што веће уочили велики значај овога питања и досадедали огромне тешкоће да се оно поновно реши.

Са своје стране *Тешко* ће и даље износити своје скровне напомене и пружити своје прилоге за решење питања о опстанку и напредовању реда становништва, који се зове *ред земљорадника*, којих како у скоро, у свечаној једној прилици, лепо напомену г. Петровић, министар финансија, од 2.300.000 дуна у Србији има 1.930.000.

Ч Л А Н Ц И

ГАЈЕЊЕ РАНОГА КРОМПИРА И ЦРНОГА ЛУКА УВЕЛИКО

Одвако су почели да се подижу фабрике шећера и шпиритуса, као споредице пољопривредне гране, отада је земљорадња немога напред коракати. Сировина, које се у овим фабрикама прерађују, шећерна репа и кромпир, могу се увелико гајити и прерађивати.

Од година је користити гајење ових окопанина на целокупну пољску привреду опште је познато. Тиме, што се земља мораола боље окопавати, што су се брижљивије мораола неговати ове окопанине за време свог растања, и што се земља мораола више ђубрити, учињено је те је родност земље знатно повећана.

Боље обрађивање није било од користи само за шећерну репу или кромпир, већ је било добро и за усеве, који су се после њих сејали, те је и жетва била обилатија, а поседуица свега тога је та, што је вредност земље двојавном и више скочила, те је тиме подигнута и благостање земљорадника.

Како је са сејањем репе и кромпира, тако је и са гајењем балтских усева увелико.

Подизањем фабрика за конзерве и резерве, добрим годноцима и повољним путевима, и повећањем потрошњом брашна, поводом многокитавна ђудства, сада се знатне количине поврћа могу гајити и потрошити, док пређе, кад се скоро само свеже поврће трошило, и кад се није могло тако лако а често и никакво извозити, ни мање количине ишну се могло употребити.

И ако се неко време поврћа ни приближило не гаје у толикој мери, у којој се гаје репа и кромпир, ипак има много чиништина које иду у прилог гајењу поврћа, и оно се све више шири.

Већина репа поврћа тражи јаку земљу и велику негу, али не прве ступице земљиште, и сви други усеви одлично успевају на земљишту, које је прве тако поврћем било засејано. Што се земљиште више ђубри, тим је родније. Земља се обрађивањем сасвим од корова чисти, а то је од велике користи и за усеве, који се доносије сеју, а и уопште за пољску привреду.

У свама пределима, у којима се, поред ратарства и поврће увелико гаји, онавице се да се више одлично често и сувише брзо успевају.

Многи од земљорадника рећи ће, да је ово или оно покушавао али да није ништа добро искусео. Узрок овој негодно треба тражити махом у рђавом избору врста поврћа, јер има поврћа, које се не може никакво увелико гајити; које се, гајеио само у малим количинама може употребити, и ако се увелико гаји, тешко га је потрошити; таквом поврћу потребна је већина велика нега и вртарско стручачко знање. То су махом оне врсте поврћа, које се у сразмерно малим количинама дођују једу (тако знања земљ). Оне се, понајвише, и гаје по вртима у близини ових места, где се и троше, тј. близу већих градова. Ако би пак пољопривредник и ове врсте поврћа хтео да гаји у већим количинама, морао би потрошњу обезбедити код фабрика за конзерве, код великокупања, као што се то чини са шећерном репом.

Али има поврћа, које не тражи јако јаку земљу и велику негу, које се скоро исто онако гаји, као и остали усеви, које се може дуго чувати, које је потрошња обезбеђена и које је због ових одлика врло подесно за гајење у већим количинама.

Од многих врста поменуће се одаде само *Рани кромпир* и *Црни лук*.

Обе ове врсте, нарочито рани кромпир, могу се у већим количинама гајити, а није ни потребна земља особите квалитете. На сваком земљишту, на коме само успева понови кромпир и шећерна репа, успевају и рани кромпир и црни лук. Док се рани кромпир у месецима јулу, јулу, августу и септембру узем добро плаћа, долазе је *Лук*, као зачини, познат у целој свету, а и извозни је предмет. Гајење овог поврћа је исто као и код осталих окопанина; ово скоро увек добро роди, а род му се може лако и дуго чувати.

Величина простора који за оне усеве ваља употребити, зависи од каквоће земљишта, величине целог имања, броја радника и могућности, да се напави довољна количина ђубрета.

Али на већина имања ретко кад да је сва земља подесна за сејање овог поврћа, те се онда на подесноне земљишту оно гаја свако четврте или пете године. На већим имањима изабере се за гајење најпречишће земље, а у Саксонској има имања, на којима је по 100—150 дана орава под првим луком, а 2—3 ита већи простор под кромпиром. На мањим имањима од 10—40 дана орава, на којима се живи поглавном од поврћа, засејава се више пољовина свега земљишта.

Узимо да је на земљишту, које се има спремити за рани кромир, а за овиј за лук, било пре тога посејано јодак. Одрах по жетви ваља ишну плитко воората, и ако је ипак могуће, треба с јесени 300—350 тонара стајског ђубрета на дан орава разасрети и то још једном преорати у средњој дубини. За усевљање раног кромира и лука неопходно је потребно, да се омовина количина ђубрета употреби. Ниша ће се оставити за тако преорана презама, па ће се тек у пролеће, пред само сејање, дубоко преората. Треба нарочито настати, да земља не буде сувине влажна. Јер са постоји стврдну грудце, а то је од велике штете по усев. Који воли грошцу, у горњим слојевима растресути земљу. Често се, и то баш на виши за кромир, тешко грине. Често ће се видети у пролеће, кад је за друге послове у пољу још велика влага, у диница, кад нада ниша, или одмах затица, да се ору њиве, одређене за гајење кромира; то се свети земљораднику додије при вађењу кромира, нарочито ако после таквог орава настане суша.

Пошто се поорало, треба само неколико пута олаво повалити, да се земља не би сабила.

О густини сајева кромира мишљене се у мноштве разликун; пајогодине је садити у размацима од 50 см. у четврт; тако биља има довољно простора да се на све стране развија, док међута, кад су врсте, уздужне и попречне, на једнаком растојању, то није могуће. Где се гаји у најмањ количинама и где се често при раво раног кромира употребљава за јело. сајева бива ови: Пошто се обезбеде квадрата, онда сејаћи свуда, где се врсте укрштају, забављају по један кромир, и то најчешће, да се глина не би отекла; Друга пак сејаћи иду за њима и малим мотикама притиску кромир на овакв поровне одак. И ови радни треба да се врше, кад је сасвим лево суво време. Пре садњај кромир илче по правцу за 14 дана раније, те се с тога може раније и вадиати, а то је ваљно због сувине младог кромира. Али се овет често дешава, да позни израсти у априлу или у мају укинуће биљку, које је сувине рано нишка. На њихов простору могу се изнећу омака сејати репа, насуљ, итд., али на њихов простору, па још ако није чист од корова, не би ово било за препоруку. Рад би се отекло, не би се могли употребити коњски прашина и окопачи, а користи од чистог усева треба много више цени, него мале добити од споредних усева. Рани кромир ваља за време растена прорити и окопачати, као што се обично и чини.

Крајем јуна почиње кромир да се вади.

Нарочите врсте препоручивати као најбоље, није могуће; то зависи од земљишта и од потрошње. Мога би се препоручити врста „Јуан“ коју је Паулем одговорио а која може да поднесе свако земљиште и свуда се много трши. Ова је врста лепе силнашности, кулаште секоје укусна, добро роди и има свуда кулаца. Мога би се још дати препорука ове врсте: за родину земљу „зарбингитси најранија“ „округли модрн“, Ринтерон „јајаста модрн.“ и „малта-кромир“ који се гаји у неким пределима; а на посејач, недовољно земљишту добро усевљају разне врсте „рђивацхаст црвенот“ кромира.

Највише се трши овај кромир у пределима у којима има много фабрика и у већим градовима.

Сво неспоредне користи, које се имају од гајења кромира у томе, што се кртове трше или продају, од великог су значаја и посредне користи од сејања кромира. Ево како. Рани кромир, пошто му је мало времена потреба за растене, ишности мало земљу, те па њој могу добро усевљати све пољопривредне биљке, које се за њих посеју; а пошто се већ у почетку лета повади, то се њива може три четири пут преко два прорати и влачити. Тиме се земља очисти од корова и истроји, а то је за позније усеве од толико важности, да се не може довољно нагласити. Дале, пољопривредници се може користити земљом ђубреним, јер после раног кромира усевљају добро све биљке за зелено ђубрење, што после ражи и пшеница и

не биља, јер би се семе за зелено ђубре онда доцно посејало, те не би имало времена, да се довољно развије. Баш и кад не би било непосредне користи од гајења раног кромира, довољне су и оне посредне да га за гајење препоруче.

(Сликал се)

Да ли је у производњи вина допуштена употреба шећера

Ретко је који од производа сложених тако разноврсном начину дотеривања, као вино. Зато, што се у поправљану вина врло често претерује, и тако се даљше иде, да у произведених ишну поаквад нема ни трага сока од грозда, произнавање у где које држакима врло строге мере притиу овак, који се недопуштених средстава у производњи вина слаже. Једна је од тих мера шир, и ова, да се код именованих вина сматрати само оно вино, које без икаквих додатака из самога сока од грозда алкохолним претем произведе.

Према томе у производњи вина не би се могла допустити на употреба шећера. Јер вино које је шећером дотеривано, не би се већ претем горњем захтеву могло сматрати као вино, које је без икаквих додатака из самога сока од грозда произведено.

Али, пошто се умерени додаток шећера само повећана количина једнога природнога саставнога дела у соку од грозда, и пошто се тим додатком само побољшава квалитета вина, то се не само допушта већ се шта ваши и препоручује, да се не употреби у производњи вина шећер употреби.

У Француској, која се као што је познато одикује производњом извршеног вина, потрошено је 1890. године за поправку вина преко 26 милијуна килограма шећера.

Да би се употреба шећера у производњи вина олакшала, смањена је у Француској и трошарина са таса на шећер и то од 50 на 24 динара на 100 килограма шећера.

По тој смањеној таси могло се добити за три хектолитра вина до 20 килограма шећера а за три хектолитра воде, којом се киниша прелина до 50 килограма шећера. Као што се из овога примера види, чине се у Француској и ишвасне олакшнице само да би се што боље вино, помоћу шећера произвело.

Кад је година добра, тј. кад је грозђе од природе довољно слатко, онда је употреба шећера разумне се ишшнина, али, кад у шпир нема довољно шећера, онда се мора шећер употребити, јер ако се не употреби, добиће се одвећ слабо неукусно вино, које се и лако квари.

Ове године имао сам прилику да видим и опробам шпир из Смедерера и са београдског топицарског брда. И на једнога и другог мога шпир је била слаба и није имала више од 11—13% шећера.

Од такве шпире не може се очекивати добро вино. Шпир треба да има бар 16% шећера, те да се из такве шпире добије вино, које ће имати око 9 $\frac{1}{2}$ запр. % (запрениских процената) тј. у 100 литара вина 9 и по литара алкохола.

Вино, које нема 8 запр. % алкохола врло је слабо и лако се квари. Преко 8 па до 10 запр. % то су већим делом још лака вина. Тек од 11—12 запр. % рачуна се вино, да је снажно. Вино, које има 13 запр. % алкохола већ је врло снажно, а од 14—15%, то су најчача асталска вина. Вина, која имају преко 15 запр. % алкохола рачунају се већ у десертна вина.

Ове бројеве, који нам казују колико има алкохол у 100 делова вина не треба мешати с бројевима, који нам показују јачину равице у „градусима“. Раја од „12 градуса“ има 30% алкохола а вино од 18% има више од „6 градуса“. У градуина израђене су количине алкохола, које су у 40 делова вина алкохолне чврстоће мале.

На укус вина поред алкохола јако утичу и друге тако зване екстрактне материје, које се у вино налазе. Али о томе другом приликом. Сад је главно било видети, како се вина по јачини разликују, те да видимо даље како може сазнати колико кад треба шпире додати шећера, на да се добије довољно јако вино.

На најпростији начин може се приближно сазнати јачина шпире помоћу *Клустеријабурковиог спирометра*. То је обичан „градус“ и на подели његовог обласети је проценат шећера, тако да се може одмах прена томе, до које поделе потоне спирометр у шпире, сазнати колико процената шећера има у шпире. Поред тога спирометар, добро је имати и један термометар, али га у самог спирометра већ нема. Термометар је потребан да се види какове је температура шпире јер није све једно, да ли се топлија или хладнија шпире користи. На сваком спирометру забележена је температура, коју шпире за време мерења треба да има. Мерење се обично врши на температури од 14°C или 17.5°C. Ако је температура вина, онда је хладњом треба спалити до 14°C, а ако је испод 14°C онда се мало загреје и дотера до 14°C, онда ће се паћи вино, над је пак топлија од 14°C, онда ће спирометар, који је димензије за температуру од 14°C, ваћи мање шећера по што га у ствари има.

Шпире треба мерити одмах чим се исцеди, дакле пре но што настану време. Ако је време наступило, онда мерење не вреди, јер је већ известна количина шећера прешла у алкохол и спирометар најлакше се једино с тога мање шећера а друго и што услед алкохола течност постаје тежа. Мерење шпире спирометром за време а и после времена, нема дакле никакво предности. У том случају могла би се пошто главно време пређе, послати према препоруке течности којој *Алмјеријев лабораторијум*, да се прена водичкини алкохолу и према количини опенталног неперенелог шећера одреди количина шећера, која би се имала додати.

Из шпире, која има 12%, шећера може се добити вино са 6 литар, 2% алкохола. Према томе може се лако израчунасти, колико треба додати шећера шпире, на да се добије вино оно јачине, коју би желели да има.

Спирометром сазнавају дакле колико шећера има у 100 литара шпире и према томе може се лако одредити, колико шећера треба додати, те да се шпире довољно ојача. Количину шећера, коју смо спирометром нашла треба одулетати од количине шећера, коју би желели да шпире има и остатак показује нам колико треба додати шећера.

Тако да би шпире добила довољно снажно вино, које ће имати до 12 литар, 2% алкохола треба шпире да има 20% шећера. Шпирометром нашла смо да има 14% шећера, онда треба додати 6 килограма шећера на 100 литара шпире.

За тај посао треба употребити обичан бео *цест* шећер, какав има и шпире за домаћу потребу служби, а може се узети и тако зван „ситан“ шећер у џаковима, ако је довољно чист и осетно јединици од шећера у главами.

Шећер се додаје шпире или пошто се прво у води раствори и тај раствор спаја у шпире или се непосредно меће у шпире где и раствара. Да би се лакше растворило, добро је да се шећер ситно истава. Ако се раствор шећера у води додаје шпире, онда сразмерно употребљеној количини воде, треба додати више шећера.

Било да се употреби шећер растворен у води или да се раствара у шпире, нарочито ако се у шпире раствара, мора обратити највећа пажња, да се на дну бурета не одвоји густи раствор шећера, већ у целој маси шпире, слуда подједнако мора шећер бити распоређен, а то се може лако постићи *смешањем мешавице*.

Још у почетку околн стодећа, граф *Шатал* професор хемиче у Монпелјеу, који је дошле био и министар у Француској, препоручио је да се шпире, која мало шећера има и која је одвећ кисела, мермерним брашном (вступити мермер) од киселине ослободи и за време времена или пре тога да се дода толико шећера, колико добра шпире треба да има. Тај начин поправљања вина према имену онога, који га је први препоручио, зове се *Шатал-ливање*.

Што се тиче ослобађања вина од сувишне киселине, о томе засада не желимо говорити, само ћемо напоменути, да и ослобађање вина од сувишне киселине није никакво грех у производњи вина.

Кад година није још што ваља и кад се добије сувишне кисело вино, грех би био, ако се не би поправило, над се поправити може.

Тек пошто вино претра и пошто се оточи може се ценити, да ли га и на који начин треба од киселине ослободити.

О томе штању говорано другом приликом, кад му буде време, ако нам се прилика ужалде.

Др. Марко Т. Лекс.

БЕЛЕШКЕ

Први град према добишеном извештају падао је у овој години 27. Априла у селу *Гужује* средна изостриког, био је врло јак и оштетио је само воћњак, јер усеви су били још врло мали, штета није могла бити проценена пошто је воће тек пуцало и где где цвела.

Штете од поплава и града у месецу Мају. — По добишеним извештајима у месецу Мају било је поплава и града у разним крајевима наше огабине, те податке средња смо према данима у којима је било тих непогода, и напосред их у следећим прегледима:

5. и 6. Маја била је велика поплава у селу *Врњачица* (среза трстенничког), оштетила је усеве земљишта разлика и одвела на површини од 1200 хектара, штета је проценена на 100.000 динара.

5. Маја надио је ситан град са алкохол испом у селу *Ритница* и засеонима *Зарбица* и *Вујубе*, (среза моравничког), оштетио је усеве и воћњак на површини од 150 хектара, штета је изнела 1500 динара.

Од 5 Маја почео се различити Дунав у атарима села *Кулина*, *Лива* и *Шалиница* и поплавио је 500 хектара њива

и дивада. Поплава је трајала целога Маја и вршичила је штете на 50.000 динара.

6. Маја надио је град средње величине у селима *Лопату* и *Поскотини* (среза трстенничког), оштетио је усеве воћњак и виноград на површини од 600 хектара и штета је проценена на 200.000 динара.

8. Маја надио је град: 1) у селу *Врњачица* (среза ужичког), био је ситан и оштетио је усеве и воће на површини од 50 хектара и штета је изнела 1500 динара; 2) у селима *Дугој Пољани*, *Трстеници* и *Велијама* (среза жаичког), био је величине дешиња, и оштетио је виноград, усеве и воћњак на површини од 260 хектара и штета износи 45.000 динара; 3) у селу *Шореницу* (среза моравничког), био је јак и крупан, оштетио је усеве и воћњак на површини од 120 хектара и штета износи до 5000 динара; 4) у селу *Добрачама* (среза ариљског), био је средње величине и јак, оштетио је усеве и воћњак на површини од 400 хектара и штета је проценена до 5000 динара.

9. Маја надио је град: 1) у селу *Мишљеницу* (среза оравског), био је величине дешиња и оштетио је жита, и кромчира, којима се живи вина свега зем.

конопаду и воћњакде на површини од 50 хектара и штета је изнела до 1000 динара; 2) у селу *Мелани* (српа мањског), био је слаб и није никакве штете причинио; 3) у селима *Варичу* и *Бокину* (српа голубачког), био је средње величине и оштећено је жњак узесе на површини од 400 хектара и штета је процењена на 14000 динара; 4) у селима *Годисовица* и *Зегу* (српа голубачког), био је средње величине и оштећено је винограде на површини од 10 хектара а штета износи до 8000 динара; 5) у селу *Урови* и засеку *Брески* (српа посавског ваљ.), био је средње величине, оштећено је усеве и воћњакде на површини од 100 хектара и штета је процењена на 10.000 динара; 6) у селу *Рањом Делу* (српа вољачког), био је јак и крупан, оштећено је усеве на површини од 60 хектара и штета износи до 2000 динара; 7) у селу *Врбунца* (српа ужишког), био је средње величине, оштећено је усеве и воће на површини од 200 хектара и штета је изнела на 6000 динара; 8) у селу *Свечине* (српа рањског) био је величине лешњика и оштећено је усеве и воћњакде на површини од 150 хектара а штета износи 5000 динара; 9) у варошици *Кучуч* (српа змињског), био је ситан и није никакве штете причинио; 10) у селу *Кривоључу* (српа хољског), био је ситан и густ, оштећено је усеве и воћњакде на површини од 10 хектара и штета износи до 5000 динара; 11) у селу *Трешњавици* (српа драгачевског), био је јак и оштећено је усеве и воћњакде на површини од 300 хектара а штета је процењена на 28.000 динара; 12) у селу *Кисмелу* (српа рањског), био је средње величине и оштећено је винограде, конопаду и ржак на површини од 57 хектара, а штета је процењена на 10.000 динара; 13) у вароши *Вел. Градичку*, био је средње величине и оштећено је винограде на површини од 50 хектара, штета износи 7000 динара; 14) у засеку *Брвину* (српа ариљског) био је величине лешњика са плаћом кишом, оштећено је усеве воћњакде и земљата на површини од 112 хектара, и штета износи до 9000 динара; 15) у селу *Дубрав* (српа моравањачког) био је јак и оштећено је усеве, ливаде и воћњакде на површини од 53 хектара, а штета је процењена на 5300 динара; 16) у селима *Српачицу*, *Рожањачу* и *Трпач* (српа млатињског), био је средње величине са јаким кишом, оштећено је усеве и воћњакде на површини од 100 хектара и штета износи до 3000 динара; 17) у селу *Зубркову* (српа рањског), био је ситан и оштећено је усеве и ливаде на површини од 15 хектара а штета износи 500 динара; 18) у селу *Зачени* (српа посавског ваљ.), био је крупан и оштећено је шешину и воћњакде на површини од 120 хектара и штета је процењена на 14.400 динара; 19) у селу *Јагошину* (српа крајевачког) био је врло јак и оштећено је усеве, воћњакде и винограде на површини од 150 хектара, и штета износи 15.000 динара; 20) у селу *Цестовицу* (српа крајевачког) био је јак и оштећено је усеве, воћњакде и винограде на површини од 200 хектара и штета је процењена на 11.000 динара.

9. Маја била је поплава: 1) у селима *Бранчицу* и *Поповица* (српа голубачког), оштећена је кукурузе, жита и ливаде на површини од 340 хектара и штета износи до 60.000 динара; 2) у варошици *Гуљачу* и селима *Вољачу*, *Матевцу* и *Сидану* (српа голубачког), оштећена је усеве на површини од 25 хектара и штета износи на 10.000 динара.

12. Маја падао је град: 1) у селу *Грабовцу* (срп трешњачког), био је густ а ситан и оштећено је усеве, воћњакде и винограде на површини од 20 хектара и штета износи до 2000 динара; 2) у селу *Богдану* (српа трешњачког), био је густ а ситан и оштећено је усеве, воћњакде и винограде на површини од 12 хектара и штета износи до 1.000 динара; 3) у селу *Црњавцу* (српа подгорског), био је јак и оштећено је усеве, воћњакде и винограде на површини од 1500 хектара, а штета је процењена на 15.000 динара; 4) у селима *Богдану*, *Милутици* и *Сесалу* (срп бањског), био је слаб и оштећено је понешто од усева, воћњакде и

винограда на површини од 40 хектара, штета износи 1.000 динара; 5) у селима *Вендији* и *Дугом Пољу* (српа бањског) био је средње величине и оштећено је шљивке и винограде на површини од 20 хектара, штета износи 1.000 динара; 6) у селу *Грљовицу* (српа ариљског), био је величине ораха и оштећено је усеве и воћњакде на површини од 70 хектара и штета је процењена до 3.200 динара; 7) у селу *Драчево* (српа посавског под.), био је средње величине и оштећено је усеве и воћњакде на површини од 200 хектара, штета је изнела на 5.000 динара; 8) у селу *Јасени* (српа посавског под.), био је средње величине и оштећено је жита и кукурузе на површини од 20 хектара, штета је процењена на 4.800 динара;

13. и 13. Маја падао је град у селима *Мрвоски*, *Грлоцелу* и *Црпљеву* (српа посавског мањског) био је мексонат и оштећено је усеве шљивке и винограде на површини од 800 хектара а штета је изнела до 7.900 динара;

13. Маја падао је град: 1) у селима *Горњи Станци* и *Пелиначи* (српа јарнакског), био је јак и крупан, оштећено је све у оште на површини од 750 хектара и штета је процењена на 70.000 динара; 2) у селима *Домој Бадањи* и *Домој Станци* (српа јадранског) био је врло јак и оштећено је све у оште на површини од 1390 хектара, штета износи до 60.000 динара; 3) у селу *Матијевицу* (српа посавотамњанског), био је крупан и оштећено је усеве воћњакде и винограде на површини од 1.040 хектара и штета је изнела 4.900 динара; 4) у селима *Власовица*, *Добрцу* и *Новом Селу* (српа посавотамњанског), био је јак и величине ораха, оштећено је све у оште осим кукуруза на површини од 1.170 хектара и штета износи до 70.000 динара; 5) у селима *Бобовцу*, *Владимирцима*, *Крунцма* и *Скуману* (српа посавотамњанског), био је величине лешњика и оштећено је шешину и воћњакде на површини од 500 хектара и штета је изнела до 2000 динара; 6) у селу *Јагошину* (српа посавотамњанског), био је величине ораха и оштећено је усеве, воћњакде винограде и поврће на површини од 2.000 хектара, и штета је процењена на 60.000 динара; 7) у селима *Белотици* и *Пејчиновицу* (српа посавотамњанског), био је величине ораха и оштећено је усеве, воћњакде и винограде на површини 1430 хектара, и штета је процењена до 3.900 динара; 8) у селима *Зегуду* и *Прову* (српа посавотамњанског), био је величине ораха и оштећено је усеве, воћњакде, винограде и ливаде на површини од 300 хектара, и штета је изнела до 5.000 динара; 9) у селу *Грабовцу* (српа посавског ваљ.) био је јак и оштећено је шешину и јечмене на површини од 32 хектара, а штета је изнела до 5.000 динара; 10) у селима *Букору*, *Криваји* и *Метлици* (српа подгорског), био је јак и оштећено је усеве, воће, винограде и поврће на површини од 2.900 хектара, штета је процењена на 300.000 динара; 11) у селу *Нжуљачима* (српа подгорског), био је јак и оштећено је усеве, воћњакде и винограде на површини од 200 хектара и штета је изнела до 65.000 динара; 12) у селима *Варци*, *Горњи Вранској* и *Метковицу* (српа подгорског), био је средње величине и оштећено је све у оште на површини од 1.000 хектара, штета је изнела до 150.000 динара; 13) у селу *Кривети* (српа посавског ваљ.), био је јак у величини ораха, оштећено је све у оште на површини од 560 хектара и штета је процењена на 56.000 динара; 14) у селу *Деснцу* (српа подгорског) био је крупан и оштећено је усеве, воћњакде и винограде на површини од 200 хектара, штета износи до 2.000 динара; 15) у селу *Врљачу* (српа подгорског), био је крупан и оштећено је усеве, винограде и воћњакде на површини од 100 хектара и штета износи до 1.200 динара; 16) у селу *Грушницу* (српа подгорског), био је крупан и оштећено је усеве, воћњакде и винограде на површини од 300 хектара, штета износи до 2.000 динара; 17) у селу *Допритцу* (српа подгорског) био је крупан и оштећено је усеве, воћњакде и винограде на површини од 120 хектара и штета износи до 1.400 динара; 18) у селу *Горњи Борачи* (српа рањског), био је јак и оштећено је усеве, воћњакде,

пивограде, ливаде и пољве на површини од 150 хектара и штега је пропсељена на 30.000 динара; 19) у селу *Родлау* (среза рањевског), био је јак и оштећено је усеве, воћњаке, винограде, ливаде и пољве на површини од 500 хектара, и штега је пропсељена на 90.000 динара; 20) у селима *Малом Јовици* и *Савку* (среза рањевског), био је средње величине и оштећено је усеве, воћњаке, ливаде и баште на површини од 200 хектара, и штега је изнеда од 30.000 динара; 21) у селу *Костајинку* (среза рањевског) био је крупан и оштећено је све у оште на површини од 400 хектара, штега је изнеда од 15.000 динара; 22) у селу *Дрену* (среза носавског ваљ.), био је величине ораха и оштећено је усеве, воћњаке, винограде и жир на површини од 139 хектара, штега је пропсељена на 13.300 динара; 23) у селу *Орпину* (ср. носак, ваљ.), био је величине ораха и оштећено је усеве, воћњаке и винограде на површини од 21 хектара и штега је изнеда од 1.600 динара; 24) у селу *Ушбу* (среза носавског ваљ.), био је величине ораха и оштећено је усеве, воћњаке, винограде и жир на површини од 913 хектара а штега је пропсељена на 133.000 динара; 25) у вароши *Лозници*, био је величине ливада и оштећено је усеве, и воћњаке на површини од 430 хектара, и штега износи 61.000 динара; 26) у селу *Доној Брзосини* (среза рањевског), био је јак и оштећено је све у оште сем кукуруза на површини од 800 хектара, штега је пропсељена на 100.000 динара; 27) у селу *Златина* (среза рањевског), био је јак и оштећено је све у оште сем кукуруза на површини од 800 хектара, и штега је пропсељена на 100.000 динара.

14. *Маја падао је град*: 1) селу *Малој Крсти* (среза следетевског), био је средње величине и оштећено је усеве на површини од 250 хектара, штега је пропсељена на 16.000 динара; 2) у селу *Рањану* (среза млавског), био је средње величине и оштећено је само воћњаке на површини од 30 хектара, штега је изнеда 609 динара; 3) у селу *Четережу* (среза моравског пож.), био је величине ливада и оштећено је усеве и воће на површини од 120 хектара, штега је пропсељена на 2000 динара.

15. *Маја падао је град*: 1) у селу *Црвои* (среза рањевског), био је величине ливада и оштећено је све у оште на површини од 600 хектара, штега је изнеда на 60.000 динара; 2) у селу *Лиходри* (среза рањевског), био је крупан и оштећено је све у оште на површини од 390 хектара штега је пропсељена на 30.000 динара; 3) у селу *Толсавцу* (среза рањевског), био је средње величине оштећено је усеве и воћњаке на површини од 160 хектара штега износи 9.000 динара; 4) у селу *Беој Црви* (среза рањевског), био је средње величине и оштећено је све у оште на површини од 180 хектара, штега је изнеда 10.000 динара; 5) у селима *Додрској* и *Великом Злату* (среза јадранског), био је ситан и оштећено је воћњаке на површини од 40 хектара, штега је пропсељена на 3.000 динара; 6) у селу *Горњој Брзосини* (среза албуковачког), био је ситан и оштећено усеве и воћњаке на површини од 800 хектара штега је изнеда на 15.000 динара;

17. *Маја падао је град*: 1) у селу *Славковини* (среза колубарског ваљ.), био је ситан и оштећено је усеве на површини од 345 хектара, штега је пропсељена на 7.000 динара; 2) у селу *Лавчи* (среза јасеначког под.), био је средње величине али јак и оштећено је усеве и винограде на површини од 200 хектара, штега је пропсељена на 20.000 динара; 3) у селу *Вожујци* (среза јасеначког крал.), био је средње величине и оштећено је усеве, воћњаке и винограде на површини од 850 хектара и штега износи 13.000 динара; 4) у селима *Куповини* и *Србоници* (среза ратског), био је крупан и оштећено је усеве, воћњаке и ливаде на површини од 600 хектара, штега је пропсељена на 36.000 динара; 5) у селима *Горњој и Доњој Брзосини* и *Дабарци* (среза лепеначког) био је средње величине али јак и оштећено је усеве, воћњаке и винограде на површини од 200 хектара, штега је пропсељена на 150.000 динара.

21. *Маја падао је град* у селу *Братику* (среза зупског), био је ситан и оштећено је шљиваке и повољу на површини од 10 хектара штега је изнеда на 1.600 динара;

24. *Маја падао је град*: у селу *Брвени* (среза јадранског), био је средње величине и оштећено је усеве и воћњаке на површини од 800 хектара, штега је изнеда 1.000 динара.

25. *Маја падао је град*: 1) у селу *Стржици* (среза параћинског), био је крупан и оштећено је усеве и воћњаке на површини од 1.400 хектара, штега је пропсељена на 50.000 динара; 2) у селима *Вочуку* и *Лобки* (среза белчиног), био је ситан и оштећено је усеве и воћњаке на површини од 200 хектара, штега је изнеда од 2.000 динара; 3) у селу *Дому* (среза драгачевског), био је средње величине и оштећено је усеве и воћњаке на површини од 200 хектара, а штега износи 20.000 динара; 4) у селу *Ћубурковици* (среза колубарског под.), био је средње величине и оштећено је усеве воћњаке и винограде на површини од 250 хектара, штега је пропсељена на 8.000 динара; 5) у селу *Вармилонци* (среза колубарског под.), био је средње величине и оштећено је усеве, винограде, воћњаке и ковољу на површини од 400 хектара и штега је пропсељена на 20.000 динара; 6) у селу *Аудини* (среза колубарског под.), био је средње величине и оштећено је усеве, повољу шљиваке и винограде на површини од 350 хектара и штега износи на 15.000 динара; 7) у селу *Сурдљакци* (среза колубарског под.), био је средње величине и оштећено је усеве, ковољу, воћњаке и винограде на површини од 350 хектара, штега је пропсељена на 10.000 динара; 8) у селу *Ружичу* и *Уловини* (среза албуковачког), био је јак и густ, оштећено је усеве, воћњаке и винограде на површини од 210 хектара а штега је пропсељена на 10.000 динара.

27. *Маја падао је град*: 1) у селу *Беој Пољу* (ср. студентског), био је величине ораха и оштећено је рани усеве на површини од 150 хектара и штега износи 4000 динара; 2) у селу *Пречиску* (среза пивњавског), био је ситан и оштећено је винограде на површини од 15 хектара, штега је пропсељена на 1000 динара; 3) у селу *Павелу* (среза пивњског), био је јак и оштећено је усеве, воћњаке и винограде и на површини од 50 хектара, штега је изнеда на 5000 динара; 4) у селима *Доњи Јаковци*, и *Ристовцу* (среза пивњског), био је величине ораха и оштећено је стрма жита, винограде и воћњаке на површини од 180 хектара а штега износи на 21.000 динара; 5) у селу *Дубини* (среза пивњског), био је ситан и оштећено је усеве на површини од 10 хектара, штега износи 1000 динара; 6) у селима *Горњој Отули* и *Пресобрањцу* (среза пивњског) био је средње величине и оштећено је усеве и винограде на површини од 120 хектара, штега је пропсељена на 1500 динара; 7) у селима *Битурман*, *Букосовцу*, *Горњем Јаковцу* и *Косовцу* (среза пивњског), био је прво јак и оштећено је усеве, ковољу и винограде на површини од 1200 хектара, штега је пропсељена на 50.000 динара; 8) у селима *Валици*, *Доњи Довбу*, *Станулоуку*, *Судаму* и *Чокогару* (среза носавског), био је величине ливада и оштећено је усеве и ливаде на површини од 250 хектара и штега је пропсељена на 25.000 динара.

Као што видимо из досада изложеног, месец Мај био је обилан са елементарним случајевима, јер од 31 дана у месцу 14 их је било са непогодама који су захватили 147 места, које парони, варошни, села и заселака. Оштећени простор престава на површину од 37.728 хектара, а оштећена су махом жита, воћњаци и винограде, а где год кукурузи, ковоља, жир и ливаде. Вредност пак штега по процени општинских власти изнеда је суму од 2.719.800 динара.

Ако сад унемо бројеве упоређиво међусобно овда добијемо: Да је у данима када је град падао просечно дневно захватило 10 места, просечна цифра у једном дану оштећене површине била је 2684 хектара, а просечна дневна штега 194.271 динар.

Прањик „дрво-саџене“ — У Америци постоји леп обичај, да сваке године њихове народне школе у извесан дан, прањују велики прањик дрвосаџена који она зову дан дрвећа. Поставак тога прањика није данашњи, већ је почео од 1872 год. и дао је Америци огромне резултате. У државица *Иебрасис*, која је дотада била без шума, гувернатор се доносилао, како да је пошуми и нађе му на памет срећна мисао да предложи школама да установе извесни прањик за децу. Последице га, и установине. Прва година дала је милион сијачица, а остале године за вом доаде су ни више ни мање по 400 милиона. Брзо се распростре овај обичај по целој Америци и благодарни њему, многи крајеви који су били без шума, или у којима није било баш никаквог растина, постадоше шумовити и то све трудом питомца народних школа.*

Директор народних школа у Бесарабији (у Русији) пише да је расписи постигнених у школама, да и они заводе прањик „дрвосаџена“ у њиховим школама и у том распису ивице је за пример што горе исписасе. Он вели, да није узико доказивати, како би установиоше таквог обичаја у Русији, а нарочито у јужној Русији, *где је несумњиво доказано, да су честош керољинама, у њеним случајевима узрочи испушности шума које се грамљиво и партерски истребљују услед тега атмосферске таложена која од времена на време падају, брзо се испаравају, те усевни подлеже рђавом угинућу сурше.*

И с правом вели, *„Одесици Листот“* (из кога видимо ову белешку), да се не треба ограничити само на школе се баште и на воће, него треба устројавати овај прањик тако да му саучесник буде и сам народ, та да се засађују дрвешне путеве, стене и друга оголићена места, као и засађивање паркова итд.

Опит прањика „дрвосаџена“ био је устројен прошле године у једном реону харковске губерније, и дао је крајни резултат. Као што се види, велика Русија хоће да заводи лепе америкашке обичаје.

А да ли би нама користио оваки обичај и школама да и нама није узико то доказивати. На да ли њели бити срећни да подражавамо по нашу школу са уповањем овог дописа неог прањика? Идемо да видимо. Ми ово извеснога таман у згодан час, кад се још ове године може то купити.

Д. В.

Кога или крава? — У последње време пољопривредници на западу обрађују мало њелу пажњу гајењу коза. Да би се видело колико је коза за економју важна, један чешки лист ставља ову салатеру између козе и краве, која је разумно узхваћена у Шајндарске, где се гајењу коза велика важна обраба.

Коза по тежини својој од 35 кгт. потребује дневно око 105 кгт. сена, а за то да у средњу руку 172 литра млека. Ако рачунамо литар млека по 15 пара, то за 100 кгт. сена што коза утроши добијамо 2450 динара.

Крва напротив по тежини својој од 450—500 кгт. потребује дневно 12 кгт. сена а даје салатерно 5 литара млека. Да би се изравнала млечности козе, морала би давати 19—20 литара или четири пута више. Храном једне краве могу се добити издржати 8 коза. Тих осам коза даде би годишње 2900 литара млека, док крава даје само 1800 литара. Кад се то уочиш онда 8 коза дају годишњи приход од 432 динара а крава само 270 динара.

Из овог рачуна види се, да је коза далеко пробитачнија за гајење, од краве, и да наш народ право има што вели, да је *коза сиротинска војка.*

Услед овога, у Немачкој обрађују особиту пажњу гајењу коза и заводе тамо нарочите заводе ради распострањења а доказ о томе још и тај, што се из Шајндарске много коза извозе за Немачку.

У погледу на гајење коза, поједине државе по статистици овако стоје: Шајндарска на 1000 становника има 146 коза; Аустрија 43, Ческа 56, највише коза има Грчка, 1725 на 1000 становника.

Истина је, да коза сатире шуму и да је штетна за баште и воћњаке, те из тих разлога неки би, да их сатру. Али, кад се узме у обзир њена корисност, а сем тога и могућност да се сиречи од штета, онда би доиста вредно било да се наш пољопривредници заиме за гајење коза, јер никакво коза није крава што чини штету, него је крава онај што је пушта. Та наши неки крајеви покосише шуму и за некине овчине, а тамо ли за козе, али, томе вису краве ни овце ни козе, већ једино коза — немарски.

Марљавом домаћину дакле коза може бити од велике користи.

Д. В.

Г Л А С Н И К

Државни питоци по пољопривредној струци. — Министарство народне привреде расписало је 15. маја ове године *Стечај* за бирале младина, који ће се послати у стране земље, да о државном трошку изуче пољопривредне науке. У *Стечају* бирале су изложене ове погодбе за пријем и избор овак младина:

1. Кандидати за ове питоце треба да су сирвилли најмање децу реалку или гимназију и да су положили испит зрелости с одличним или врло добрим резултатом;

2. Да нису млађи од 18 ни старији од 22 године;

3. Да су здрави и телесно развијени и без мања, које би им сметале да буду угледни чиновници и наставници пољопривредних школа; и

4. Да су добродо владана.

Названи питоци имају дати обавезу, коју ће сами написати и коју ће потписати и њихови родитељи или закон старатељи:

а) да ће за прописано време свршати течај средње или више пољопривредне школе, коју Министарство народне привреде буде одредило; да ће на тој школи подносити све исците, који се према уређењу школе подугодишње, годишње и по свршетку течаја подлажу; да ће из свију слушаних предмета или трудн имати оцене, које одговори-

рају оцени српских школа најмање *добар*; да ће, ако овакав успех не могућу показати држави српској вратити сам новац који она на њихово издржавање и школовање буде потрошила, и да ће, ако школу с триешним успехом сврше после тога пробирати најмање годину дана једино у прасци, и

б) да ће по свршетку школе и праксе одмах ступити у државну службу која им се буде дала или у Одељењу за земљорадњу и сточарство, у ком ће случају бити административни чиновници Министарства и ту остати најмање пет година, или у пољопривредним школама, у коме случају биће дужни подлати професорски испит и у остали остати најмање пет година. Она служба има почивати од најмање класе или класе.

Рок за подношење пријава био је од 1. јула ове године. Од докумената тражена је школска сведочења о положијеном испиту зрелости, крштеница и лекарско уверење.

Избор питоцаца вршила је нарочита комисија и било је одређено да то буде 4. августа ове године у дому Министарства народне привреде, где су сви кандидати имали лично присуство.

Напоменути је у *Стечају* напоменуто и то, да ће изабрани младаци од часа избора остати у Министарству, које ће их одмах о државном трошку угнати на *вредностају*

проксу најпре на државном имању у Топчидеру а одатле пиштаћи и у друге полупривредне заводе. Та претходна спрема трајаће до 1. октобра ове године, док се изабрани питоци имају поново поделити: *ако се им своју будућност да траже и набу у полупривредног занимању и оноко, како се они Стечијем од нас траже или не.* У првом случају упутаће се у школе, које им се буду одредиле, у другом им више свака својој кући.

На рачунима Стечија пријавило се свега 39 младџиба, и то техничара 5, енглескога 7 и правника 8; матураната 10 (свагда 2 и гимназиста 5); студента пољске привреде на ливном школама 5, на средњим школама 2, свега 7; богослова 1; учитељских приправника 1 и венозата спреме 1, свега 39.

Од ових 39 младџиба, по комисијском прегледу отишло је:

а) по годинама	4
б) по претходној спреми	5
в) по стању здравља	8
г) због недозвоља на преглед	2
ђ) због доцне пријаве	1
Свега	20

Остало за такмичење 19

Од ових 19 младџиба било је:

1. по *укупним оценама* матурирских сведоцаба:

а) одличних	2
б) врло добрих	16
в) добрих	1
Свега	19

По оценама било је:

- I. *Из математике*: одличних 5; врло добрих 11; добрих 3.
- II. *Из физике с географијом*: одличних 1; врло добрих 2; добрих 1.
- III. *Само из физике*: одличних 6; врло добрих 8; добрих 2.
- IV. *Из језикостројенице*: одличних 4; врло добрих 13; добрих 2.
- V. *Из језика*: а) немачког: одличних 5; врло добрих 6; добрих 2.
- б) француског: одличних —; врло добрих 6.
- По својој, сви су били *премног омадама*, сем једног, који је имао *добро младане*.
- Комисија је предложила 10 кандидата за државне питоце и господин Министар народне привреде изводео је изабрати 9.

Изабрани су ови младџиба:

1. Димитрије Николић, правник 1 год. из Свидајца;

2. Јован Александровић, матурант гимназије, из Прахова, округа крајинског;

3. Младраг Обреновић, матурант реалке, из Београда;

4. Војислав С. Марковић, техничар II год. из Ужича;

5. Василије Тапасић, енглеско I године из Љубовиње округа подрињског;

6. Борислав Милутиновић, енглеско II год. из Вршица;

7. Јован С. Вуковић, правник II године из Београда;

8. Александар Г. Јовановић, енглеско III године из Крагујевца;

9. Велимир Стојковић, енглеско II године, из Крагујевца.

На претходну полупривредну проксу изабрани питоци распоредени су овако:

У *нижу полупривредну школу у Краљеву*: Димитрије Николић, Јован Александровић, Војислав С. Марковић, Василије Тапасић, Александар Г. Јовановић.

У *нижу полупривредну школу у Букову*: Младраг Обреновић, Борислав Милутиновић, Јован С. Вуковић и Велимир Стојковић.

Са претходне праксе из обеју школа они су питоци позвани у Министарство 26. септембра а 28. у 1/4 6 часова наутра отпутовали су у школе а то:

I у *Аустрију (Беч)*:

Александар Јовановић и Војислав Марковић

II у *Немачку (Хемпел)*:

Димитрије Николић, Василије Тапасић и Јован Александровић

III у *Француску*

а) у *Монпелје*:

Јован Вуковић и Велимир Стојковић

б) у *Гримо*:

Борислав Милутиновић и Младраг Обреновић

Комисија за избор ових питоцама састављан са: г. Милути Салић, начелника одељења у Министарству народне привреде;

г. Др. Павле Поповић, инспектор санитетског одељења у Министарству унутрашњих послова;

г. Душан Спасић, инспектор одељења у Министарству народне привреде;

г. Александар Секулић, и

г. Павле Тодоровић, секретари Министарства народне привреде.

ОБЗНАМЕ

Важно за полупривреднике. — Срп. полупривред. Друштво добиља и ове године требила (тријера) за чишћење жита, полупривредницима који му се за то обрату.

За добар избор требила (тријера), веома је нужно послати оштру пробу жита оне околине у којој ће се требило употребљавати. И ако на први поглед ова напомена не изгледа тако важна, она је она од прегледног значаја за добар избор требила; јер је тачним интитувањем утвр-

ђено да зрно шенице и корона у разноликој околини мења свој облик. Проба не сме бити од лепота производа а још важе, да је мештачи из разних најквалитетнијих врста састављена. За ову пробу довољно је 5 килограма жита. Пробе се могу послати поштом и за то се не плаћа поштарина кад се упуте на адресу: „Српског полупривредног друштва, Београд“ Ценовик тријера Друштво шаље онима који затражи.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од четит врсте од једног ступца до 10 кара дан; од осталих врстних накнапа по 15 кара од врсте од ступца.

Већим огласима од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 дина. (5 еор.) четарт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 кара дан. државне таксе.

За оглашавање више пута 10 од 100 језицима.

Преглед 41. броја Тежака: Гласник Министра Финансија. — *Чланци:* Гајење равнаг кромпир и првога лука уведени (свршиће се). — Да ли је у производњи вина допуштена употреба шећера. — *Белешке.* — *Гласник.* — *Обзаве.* — *Цене огласна.*

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
ALEKSANDRA I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗДАВАНИ НЕДЕЉНИО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДИНА, НА ВОЈА ГОД. 4 ДИНА. ДРУГИМА, ЧЛАНОВИ ПОМАГАЈУ ЧЛАНОВИ СМКУ ДРУШТЕ. ПОДРУЖИВА. ОСВ. ПИБОЛ. ПОЈИЖИТЕ СТАЛ. ЗАРА. ЗАК. НАСТАВНИ. ЗЕМЉОП. ЗАДРУЖЕ И ЧУВАРЕ ДИВА. ПУЖА ДОБЕЉАЈУ ЛИСТ У ВОЈА ХИМИ. АНО ВОЈАСКЕ ПРЕТСТАВУ ГИВАРЕЈА ЗА ЧЛАН ГОД. ВАН СРБИЈЕ. НА ГОД. 10 СТАН. НАЈ 5 КОП. А. ПЕР. ВО СРБ. ПОЛОЖИТЕЉИМА УДРЕЖИМА И НЕКОЈИ ЧЛАНОВИ КАО У СРБИЈЕ ЗЕМЉОПРАВИТЕЉИ ЗАДРУЖЕ И ЧИТАОНИЦЕ. ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 6 СР. НАЈ 3 КОП. А. ПЕР. НАЈ ГИВАРЕЈИ ВОЈАСКЕ ПРЕТСТАВУ И НАЈ ОК ПРЕТСТАВЕ ПОД СЛОБ УДРЕЖИМА ПРИБОЛ ВОЈА ЗА КИ СР И ЛИСТ СЛАВ. ПРЕТСТАВА И РУКОПИСИ ЗАПИСИ СИ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕТСТАВУ ГИВАРЕЈИ И ВОЈАСКЕ. НА ОСНОВУ ЗАКОНАМА РЕШЕЊА ОД 1869. Г. И 204. ПРИБОЛНИК ДРУШТЕЉИ ВОЈА ВОЈАСКЕ ПИБОЛНИО.

ИЗДАВАНИ И НЕДЕЉНИО:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КНИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лено, М. М. Савић, Д. М. Спасић, П. Т.
Тодоровић, А. Живковић и Н. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК ГРЕДЖИ:
ALEKSANDAR M. SEKULIĆ

ЗАКОН

ЗА

Устројству министарства за народну привреду од
21 децембра 1882. године.

СА

Изаменама и допунама од 4. октобра 1899. год.

Члан 1.

Поред министарства која у смислу §. 2. закона о устројству централне државне управе од 10 марта 1862. год. постоје, установљава се још и министарство за народну привреду.

Члан 2.

Задатак је министарства за народну привреду:

а), да се стара о мерама за унапређење свију грана пољске привреде (земљоделства, сточарства, пчеларства,

свилоделства, ветеринарства, пољаринарског технике, итд.) за унапређење и развитак трговине, заната, индустрије, саобраћаја и рудности у опште;

б), да води надзор над свима школама и заводима за наставу, по напред изложеним предметима, као и надзор над свима заводима, друштвима итд. за поштане и друге спекулативне радње, (банке, кредитне заводе, беоаре, приватне штедионице, друштва за пловидбу, железничка, индустријска друштва итд.);

в), да даје мишлење по чисто народно-економској страни кошта, телеграфа и железница (у погледу такса и тарифа);

г), да води бригу о развитку рударства;

д), да прикупља, разрађује и редовно јавности предаје статистичке податке по свима гранама државне управе и по свима праванима народнога живота.

Члан 3.

Министарство за народну привреду према задатку своје има ова одељења:

1. Одељене за *пољску привреду и ветеринарство.*
2. Одељене за *шумањарство.*
3. Одељене за *својарај, трговињу и радност,*
4. Одељене за *рударство.*
5. Одељене за *статистику.*

На челу ових одељена стоје начелници. Свако одељене има потребан број инспектора, секретара, инжењера, писара и заносница.

Према указаној потреби министар може појединачно одељена раднајати у одебе за нарочите гране послова.

Прелазно наређење

Члан 4.

Старане о чувању здравља домаће стоке као и управу над маревним лекарима — ветеринарство —

што се по члановима 1. и 2. овога закона одузима из надлежности Министарства унутрашњих послова, потписише под надлежност Министарства народне привреде од 1. Јануара 1900 год.

До нарочите организације ветеринарске струке под Министарством народне привреде, у поседу старана о чувању здравља домаће стоке и права и дужности маревних лекара, важнице сви прописи закона о уређењу санитарске струке и о чувању народног здравља, од 30. Марта 1881 год. и измена и допуна овога закона од 11 Јуна 1884 год. као и сви прописи уређења и расписи, издати на основу овога закона.

Члан 5.

Закон ојаш ступа у живот од дана Краљева потписа.

Ч Л А Н Ц И

УЗАЈАМНОСТ У ПОЉСКОЈ ПРИВРЕДИ

Многи могу да помогну једноме, један многима — тешко. То треба да нам увек лебди пред очима као мисао водљива. Колико има села, која чине управ једну једну ведну породицу, где блиско сродство постоји у долом селу. На и у таквим селима, где се замишља истинска слота, може се ипак наћи одевце, криже и раздора. Ту самовољно један другом загорчава оцај и без тога сасвим горак, нући живот сеоски. И кад би во суседу, који је у невољи, могао помоћи једним дишаром, он га радије још дубље гурта, јер је вожда пре толико година имао некаку малу свађу с њим.

Ево једног малог примера узјамне помоћи. У * селу 40 малях и већих домаћина живе у највећој слоти. Учитељ у том селу, стари, добар човек са просодим власином, увео је овај леп пример на који се мени и други узгајати: Помаљаци с начела, да се ни сваки капавац у зид не може увек утврдити, он је домаћине толики речима покренио да при могућим штетима од пожара, погорелцу, који своју девицу није обезбедио, дају по неку накваду тако, да сваки према приликама изда нови број синова жита, исто тако и неку количину сточне хране.

Можда је и понеког од поштованих читалаца већ свашта несрећа да гледа како му у духу и памети пронада имање и зграда са свом девицом. И како у таквој несрећи многи и многи сами да једу! Како би се ту благоволно покренуло ово дело љубави према ближњему, оно део братства!

Кад 40 домаћина узјамно на се прима часну обавезу, да ће сваки од њих погорелцу докониати по десет синова жита или, ако је само салама и сточна храна пропала, по 100 кгр. сламе и по 100 кгр. сточне хране (сена, сламе итд.), онда погорелца већ има 400 синова жита, или 4000 кгр. сламе и 4000 кгр. сточне хране. Овој количиној хране он већ може изићи на крај до идуже године. У току тога времена он може нешто од стоке продати или сточне хране докупити. Домаћинима приликама такви јединични задатак веће нимало бити тешак, ако поведемо, да је и њих несрећа могла бити, или да им се у будућности она још може и напатити.

Свакојако има случајева, где ни овај начин припрема ништа не помаже, а то је ако половину села одједном пожар упропасте. Али су такви случајеви тако ретки, да се на њих не треба на опрвати. У осталом онда је ствар власти да ту помаже и да прибавља снажну потпору од државе. И суседна села требала би тада склопоу у помоћ да притичу. Данас мени, сутра теби! Треба свако да помисли.

Тако исто бива и с подизањем погорелцих зграда, нарочито где се ојаш није одомаћило *обезбављене зграде од пожара.* Лепо дело љубави према ближњему суседи могу ту да учине, ако снама од њих, према приликама, доведу по неколико кола бесплатно до места, где ће се зграда подизати. Набавља грађе за зидање погорелцу свагда је највећа тешкоћа.

Има и других начина узјамне помоћи. Неједна земљорадник, ма колико да је нућави, не може понесито трудити, да ништа у невољу небасти. Колико већ има случајева, да су за мало година богати земљорадници предифицијни ударцима судбе у горку жуџу занемарли и име им и поверење на вду спадало. Тада је, наравно, добар савет скуп. Има случајева да је земљораднику за невакани 150 динара пописивао и продајног имање и то невакани много и много испод цене, само с тога, што година понаша је није узрало могао наћи, а заданам веће да га чопи. Где постоје ваљане Земљорадничке Задруге, такав случај једна да би се могао и појавити. Али и онде, где таквих Задруга још нема, воља размислити о средствима, како би се нагла оскудина овог или оног суседа могла срећно саопшати. Један маан пример, како су селаци у Н. једном селу суседу, који је био у жуџу, помогли да се извуче испод терета. Христифор је био душеван човек, али је своје животно имање несреће. У двадесетој години већ је морао самостално да ради, јер му је отац умро а мајка болесна и за рад неспособна била. Кад се ожењо, још је све имао како тако, бар могао је плаћати рехује иптересе и онде онде пошеито од глупавице. Али дошце сва зла срушила су се на њ, као на ружку. У четри седмине апсолуте су му две крале од заране болести, а идуже године доживео је породицу усаму, одатле се лако не вратио. Христифор је читаве месец боловао а негору непајивачки му дече с болесном најмом горво су се мучила око болесничке

му постело. Kad se nanosletku pridigao, on se zaprenatio od uzaka, kad mu se kalalo, šta je sve dužan. Od toga časa sasvim mi je zaboravio. Sa raznih strana preti mi se prodajom imanja i kako se on za ovo doba nije mogao pomoći, to je i određena prodaja imanja. Tada se dobra suseda, njih petnaest na broj, Udruženie i staju, zbog koje je Hristovor dobio bezde, zajednici uzajamne i za Hristovora isplatištio. Svakij je sused bio vrijakom 30 dinara a time je Hristovor slavien. Hristovor je, kad su bezde godine nastale, svoje povoracdo do poslednje pare isplatio a i deca su veš stala na snagu i ponaku roditeljima.

I to vidite! Što jedan ne može, mogu deset, što deset ne mogu, sto mogu. S toga u budji stoje svigda predi jedan za drugog, ne mislate dobro: Marjo ili Janko neka i propadne, jer vani je možda vešda slanku na put bio! Budite velikodušni u opravštaju! *Skupljajte sebi uzdelke s glava svojih prijatelja, kao što je pisano!*

Ali imi još i drugih načina uzajamnih usluga. Često puta je skupošena usluga i dobar savet, a dobar reč. Tako je Jovan Lektov hteo da neprosi Marju Živote Radlišna iz H. i veš je se bilo gotovo, kad stari Radlišni od jednom ni da čuje o kakvoj prihvatanju. Jovan je tek donije saznao, da ga je neki sused odatide iz sela, e kojim je u okrazi kineo, kod potovne mu tasta ne može gore oprino, rekavši da je on i Janjina i rasokniji. Tek kad su Jovanovi prijatelji Radlišni stvar objasnili, seršila se svadba.

Ne vakostate dalje svojim susedima neopravdanim oševama nego im činite svaku uzajamnu uslugu.

I ako je koji sused bolestan pa nije u stanju da samida natomilane poslove, tako, da ima opasnost, da će mu delova provasti, onda mu prijatelje u novoj i posrvašajte mu zajednicu najvažnije poslove!

I kad znate kakav savet, koji bi sused u trenutku mogao biti od koristi, to ga ne krijte i ne tražite nego odatide i savetujte ga, pokazite mu! Kao bi bedan bio onaj čovek, koji bi kranu susedovu, koji se od detetive naduda, od mile vođe pustio da propadne, kad bi trokar ili prevo, koje je kranom nabavio, mogao ponajziti te da kranu spase!

Razmislete samo na čete i sami naaj još mnogo i mnogo takvih uzajamnih usluga, kakve se u životu obično čine. I kad god ste kakvu malu pomoć od suseda primili, smatrajte to kao delo prijateljske, kao delo ljubavi prema bližnjemu i staraite se da mu to stočubo vratite!

PRVA IZLOŽBA GROŽVA U SMEDEREVU

Iz odniva 1892 bila je sudbonosa za naše Vinogradarstvo. Podoširivrednicima je ona ostala u pameti da se nikada ne zaboravi! Jer je tada u nas prvi put otkrivena filokserska zaraza, — i to u vinogradima *Smederevca*. Posle toga je zaraza našla u polovarskim vinogradima, krajnjemki itd., tako da danas, posle 17 godina, imamo samo okrajke Srbije, gde filokserski još nije pokazala svoja zuba.

Smederevski vinogradi bili su pada na dani zbog svoje nestvarne „Smederevke“, — sorte grožđa, odlične kao avasljenje, a dobre i za vino. No filokserska zaraza našla je vršnja svoj čini razoranjama... Uzro je nestajalo životnih smederevskih vinogradi, koji su oko putnika koji se porud iah daom na Dušanu prozovani tako prijatno zvali. Trebalo je pružiti ma kakvo sredstvo protiv toga. I to dade državna uprava osedešala je da u tome pomogne — e jedne strane, što je predložila suzbojane tako nazvanim „kulturnim radovima“, uotrebom sumornog uzdeljaka

i ostalih sredstava, a s druge strane osivnjavan „*rasadnice za americku lozu*“, koja je bila prva u našoj otadžbini. S kulturnim radovima i u nas, kao i u drugim zemljama, nije se daleko došlo, to je ostalo — da se od starih vinograda dižu ruke, a da se podaku *novi* vinogradi, novom lozom koja se u „*rasadnicama*“ otvace gajiti i proizvoditi.

Kako je početak bio neobično težak! Nonoj lozi pristupalo se s nepoverenjem. Niko nije hteo verovati da i privatni mogu činiti oio isto, što se čini u državnoj rasadnici; da se na americkoj lozi kalami Smederevka. Od takvog posla odbijali su se još više, kada se videlo da se kalamjenje prima mali propanet, te je usled toga izgledalo da je podizanje vinograda jedan rad koji se protreko u nedogled, porud toga što on staje i truda i troška, koji je za čoveka pole slabije stajva skoro nemoguć, ako ne želi da zapadne u dugove. Druga pojava, da čoveko od kalamjenje loze, koje je bilo na malo kretljivoj zemlji, žuti, onada, na da se u sunji, koji je više usporavala rad, i veš se došlo dotle da se iznubi svaka pada da će nada dobiti posleta. Pri svoi tom nekoliko sprovornih radnika činjav su dalje ograde, u tihini na četo i potnuvo izolovani od sveta. Nemo čitanje a nešto uzdeljave na uspehe, koji su se otmevale za dobitiju u Vrhu, Aradu i t. d. oni su marljivo posrvašivali znanje u svojim vinogradima. Propočelo se novi načini kalamjenja, koji su davali veše procenite primanja; doneseno se u nove podloge: „*Portlase*“ i „*Ruvestras*“, i vasoro se počete puniti člavci u vinogradu kalamjenom lozom, — ugleda te nanosletku, i to onakav vesti kao i od starih vinograda, ako ne u većemu bolju. Radnici se utakivali, pribavljeno se radilnici, zasadiše se matičevci od novih sortata za podlogu, i vinogradi, od preše parlozni, onet se zasokruglino, zeleno čoveko gordo pokazivane predljivo, ustalavšino i istrajivost Smederevaca. Oni se pribavilo i ohrabrivše dobrom uspešima, tako da je po popisu od 1897 godine bilo veš 10% obnovljenih vinograda, a u ovoj godini izvesno se taj procentat poneo na 20%.

U takvim priljkama nije bilo teško ostvariti misao o prireviljavju jedne *izložbe grožba* u Smederevu, kako bi se pokazalo u novom obliku produkt smederevskih vinograda, i put kako se do veša došlo. Urešena obnovljenih vinograda smederevskih dostata su prava praktična škola za sve one, koji žele pristupiti obnavljanju vinograda, te je bilo sasvim na mestu, izložbu vezati sa *razgovorima vinogradara*, u kojima bi se naročito istakla iskustva Smederevaca, a ujedno i na delu videla ta iskustva. Predlog o prireviljavju *Prve izložbe grožba* u Smederevu, koja bi bila u vezi sa *borom* vinogradara, porenut od rukovodno smederevskog lozovog rasadnika, koji je prihvaćen od Ministarstva Narodne Privrede, primljen je od konzervirnešije inženjerski svestivnaka vinograda i vinogradara smederevskih. Kao rečto u takvim priljkama, ošivnina Smederevca primijala se odmah dovažništva, te je uzela na sebe da ona sama podnese sve troškove za izložbu, na i na podizanje jedne *zasebne zgrade* za to, radi čega je kotirana bila suma od 5000 dinara. Zbog kratkoročne vremenja zgradit nije podignuta; ali odnuta je donesena, da se ova ima na svaki način podiži iduće godine, te da se tako Smederevu obebedi stalno prireviljavne izložbe grožba svake godine. Za taj cilj nija nemo sumnje da će Smederevu pomoći okrug na i zemlja; jer je položaj Smedereva kao bieran da bude mesto za izložbe grožba, na i vina, u šipri razmeru, za okrug na i za vesu zapadni polovinu Otadžbine.

Prema čavlu i značaju one prve izložbe sastavljen je onakav *Program: 26. septembra*. Pre podne: Prireviljavki Odbor sa građanstvom i muzikom dočekuje goste na pristaništu Kralja Milana i muzicinički stavnici; vde se u novu crkvu na blagodareenje; posle službe božije sa svestštenstvom, litijom, gostima, veslavkom družinom i građanstvom ide se izložbenoj zgradi; predsešajno ošivnino

града Смедерова благодар gostima na poseti; *svetovano otvorenje izložbe*. Posle podne: *razlazene izložbe: rad ljudskom Vesle Vitorošnja i nedimom u lokalu, odnosno srednjim zgrade i upotrebe ostalih stvari i pribora*. U več: *svetana zabava sa gitrom*. — 27 septembra. Pre podne: *Zbor vinogradara i razlazene izložbe*. Posle podne: *Ilust u vinograd Pivovari Velikosteta Kralja Srbije Aleksandra I, gde he se takode izvoriti praktične primene stvari za srebrenje (u čebene) nika sa potrebnim uputstvima*. — 28 septembra. Pre i posle podne: *Ilust u privatne vinograde; rad stvarima za čebene crnog i belog vina u lokalu izložbene*. — 29 septembra. Pre podne: *svetovani sud omerio izložbene predmete; u 5 časova svetano zatvaranje izložbe*. U več: *banket*.

Dan, 26 septembra, osvanu je nio za Smederevo, ma da je padala jaka viza, koja u ovo doba, naročito za smederevsku Belanu, ne беше povoljna. Gosti se sa Smederevina pomolimo Bogu i za zdravlje Najsvetog Zastitavnika crkve polske prirede, na se zgružine levo opremljenoj zgradi pivovarskoj, u kojoj je izložba grofka. Pošto je uzimen obred osvećenja, predsednik opštine grada Smedereva pozdravio je Ministra Narodne Privrede i kao zastupnika Vlade Њ. В. Краља, zahvaljajući mu što je svojom prisustvom dao vešeta značaja ovoj važnoj prirodnoj svetovnosti, i što je došao da se lečino gverni o ustaladnosti i uspešima Smederevana na ovome novom gradu prirede narodne. Na ovaj pozdriv j. Ministar Narodne Privrede izjavio je, da Smederevina donosi podrazu od Њ. В. Краља Aleksandra i kao izložba a i kao vinogardara, i Краља — Odb Њ. В. Краља Mladica, koji je takode vinogradarstva svagda poklavio svoju navelu. U ime Vlade Њ. В. Краља u ime svoje on zahvalju Smederevcima, što su se među prvima nastali na obnavljanju vinograda ne prezajući ni od trovanja nika od trudeva, i što na ovako svetani način pokazuju rezultate toga rada, koji su saznali drugima za uzjed. Pomenavši im netrajnost, on je otvorio izložbu.

Posle onoga je nastalo pregledanje izložbe. Najpre se ušli u jedan poveši lokal u kome je izloženo srebrenje. Pred vrhova na ulasku nalaze se dve poveše saksije sa celim čovečima i rodovi od Smedereva i Privrednog Drenka, dva glavna predstavnika smederevske vinograda, koji su pokazivali neobičnu rodnost. Unutra u lokalu poručio je grofci u kotaričima i tavaničima; po pokazima nared duvara, no ukusno izrađevani etalimama za voše i grofci, što je rad petarske radionice Vinodol-Boharske škole, i po zidovima u raznim figurama. Osem toga bilo je i ovde nekoliko saksija sa čovečim s rodovi. Grofci je dopetke grupisano po sortama, a neke i po izlaganima. Razume se, da je najveša dva „Smederevska Belina“, — kako je Smederevski zovu, — na onda *Prveni Drenak, Adokovo, Prveni Drenak, Prvi Drenak, Ruzički, Klenko Prviti, Prviti Ruzika, Lasičanka, Ruzički, Prvitički, Bela Tamnolika, Skolarica, Zovijana, Drenak*, a od stranih sorata pokazivao: *Berone, Kalobrevor, razne Prve, Crvene i Bela Tamnolike, Travnice (bela i crna), Štapa razni, Drenak, Mladica i dr.* Od Hibrida američkih bio je: *Oreolo, Janki, Jure-Medero*. Najzanimlji i najraznovrsniji je bila grupa grofka iz vinograda Privrednog Velikosteta Краља, u kojoj pored svoje svih domaćih sorata ima ijuvno stranu, među kojima prvi mesto zahvalju francuske sorte „Lena i poznata je grupa g. Nere Dživanoviča, a no broju sorata najobilniji su bili: *izlagani g. Vlada Stankovič i Voja Marković*, kupi izlagani g. Benčijanima. Zazarevina. Posle ovih je najviše sorata nalazio je Janjičije Konstantinovič, pred opštine grada Smedereva. Ukinulo uveština bilo je na izložbi zastupilo 53. sorte koje donalja a koje stranu, a ogromna je većina ovih koje spadaju u sorte *svetovna* (kastarska, desertovna) grofka. Po tome smederevske vinograde, počevši od Smedereva zadržavaju tih svetovna grofka. Što se tiče vakaže u

onih se može uzeti da je odlična. Smedereva je voma kruna, samo bi joj trebalo da jini sačena. Ostale sorte su, kako po krunosti tako i po zrelosti, poravnale, izveštivi poneki Drenak. Po tome, najvažnije sorte u smederev. vinogradima: Smedereva i Drenak (drenna) pozivaju se sorte.

U drugom lokalu je izložbe: *mlaćina i sortirana g. Vesle Vitorošnja*, o kojoj daje objašnjenja sim konstruktiver i ujedno demonstrirer. I ova sirava sprava veliku navelu sa sebe, što čini čast lečino konstruktiveru. U istom je lokalu mlaćina od fabrike P. Gojčeva u Beogradu, kao i potpuni pribor svekolikog ručnog alata vinogradarskog, a zatim i jedna kupa za vreme. U kudinju, koji vodi u dvorštini, izložena je *nedimna* (presa), kojoj je konstruktiver H. Stodiv, kolaz iz Smedereva. Nedimna je no obliku rajničkih nedimna; gvozdeni delovi su sačveni u fabriki P. Gojčeva.

(stignak sa)

ПРИМОРСКИ ВОР

(Pinus maritima, Lam., arap. Pin maritime; P. de Bordeaux; P. des Landes)

Ovaj strani bor raste od prirode samovoljno u toplim predelima na primorju i na ostrvima Sredozemnog mora. Naročito je pogodan za nevične predelne i za žive peskove; on je utvao drvo živog peska. Još pre 200 godina počeli su Francuzi ovim borom da pošumljavaju žive peskove na obalama Atlantskog mora. U tome su toliko uspevali da su se samo pošumljali stotinama hiljada hektara nevične prostorije, nego su tim sprečavali dalje zaplatae poznatih rudičkih zemljišta i pretvorili velike puste i neobrađene okruge Landu i Žironda u proizvodno zemljište, stvarali pravo bogatstvo za otmahovne stanovništva, gde je pre toga dovalo malo do raseljavanja. I ako je ovo bor toliko predela, nekusnom se utvrdilo da on inak dobro uspeva i u umereno toplim zemljama.

I u našoj zemlji porraj Dupina na Ramu, između Graditisa i Goludna i kod Kladova ima prilično prostorije, na 5000 hektara pod živim peskom, koji stoji neproizvodan i još posteljeno nasada poznadna rudička zemljišta, na veliku štetu sudenog stanovništva.

Od prošle godine u našem Ministarstvu Narodne Privrede polova se pokrenula voma uspešna misao, da se na tom živom pesku između Graditisa i Kladova poduku u većem razmuru vinogradi od domaćih vinova loze. Toga radi predloženo je i prozumljavanje toga zemljišta. Nu, razume se, da se to sačelje loze ne može ispristiti ni uspehom, dok se god pretvodi ujuvno vetrovima ne načine stalni zamlatni od žive šume, koja može uspevatiti na takom zemljištu i zamlatati da netar pesak ne razvira i ne raznelava, te loze sadove da ne zatrpava i ne podriva. U zasebnom rasudnju na tom našem živom pesku što pre učiniti ograd, da li he ovaj vinograd bor dobro napredovati, što je vešeta verovatnoća, bilo bi od velike ekonomske vrednosti toga kraja.

Ovakvo korisno i važno šumsko drvo za pošumljavanje nevičnih volana zaslužuje da mu i opis iznesemo onim prilikom no francuskom izvoru.

Primorski bor vršiče je u klase Abietineae, u rod bora, a u vrstu primorskog bora.

Liist je četvina, dugična 10—25 cm; kruga, vrhom bodljiva, otvoreno zelena s obe strane malo lađeva, no dve četvite u jednoj usmici. Četvite otpladaju tek druge godine posteljeno tako, da jedne četvite otpladaju a druge odrastraju, zato je kruna borova unek deti — žimi zelena.

Цвеће једнодомо, мушко и женско на једном дрвету, са-
стављено у ресе. Мушке ресе жућкасте, јајасте, дугачке
1. см; са прирашницама двојним. Женске ресе ситне су, ру-
жичасто-беле са жуљаста црвенасто поређаним, скривају
по два зачетка. Женске ресе одрастају у шишарице са
дрвнестим ђуљанама, које скривају по једну крилату семку.
Шишарице дугачке 14—18 см; скоро округле, сувоватре,
усамљене, купасте и мало дугуљастог врха, црвенасто
жуте и сјајне; ђуљне ромбичне, по средини са пунчастом
обудина. Крилате семке доста тупе, дугачке 8—10 мм;
једна страна сјајно црна а друга тамно сива са ситним
црним петгма; крила четири пута колико семка, црвено
жуто, јазуку ђуљчесто пругаста. Семка није са 8 краја-
ва. Дрво расте високо, करा на дрвету црвенкасто жута,
подебела и дубоко исцупала.

Приморски бор може да порасте до 30 мет. високо и
до 1 метра дебелине у пречнику. Дебла је праног и облог.
Грете брзо и стално. Круне пирамидалне и у старије доба,
ретке, прави слаб хлад и заклон, захтева више светлости,
и подноси већу разређеност. Ђива до 300 година.

Укоренява се врло свакоко. Сврњи корен, нерички
пушта дубоко и побочне дебеле жале пружа дадалеко, из
којих се оне пуштају у дубину навише него перчани. Ово
свакоко укоренявање, брзо растене у младости и на нај-
повољнијем месту и што је свагда зелено, диван, чини овај
бор врло погодан за попуњавање живих неплодних
лескова тамо где му је још јако тло клима повољна.

Овај бор стаје рано на род, већ од 12. године; али
му је у младости много семе штуро, тек средњег доба
роди здраво семе и сваке године редовно. Цвета у Априлу
или Мају. Семе сазрева у јесен друге године по цветану
а у пролеће само испадја из отворених шишарица и раз-
нежава се. Празне шишарице са отвореним ђуљанама стоје
на гранама по неколико година, на овда овдајду.

Расте у приморју Средозног и Атланског мора, у
топлим и умереним пределима, на повољним и ситнијим
земљиштима, а и повољна кручна земља. У италијанска
земље до 1000 мет. висине. Добро напредује где је средња
годинска температура 12°C. Подиже се највише из семена
али још боље сађењем садница изведених у расаднику.

Дрво, боровина од приморског бора је због многог
вехих ходника смолиних, и то младијој слоји крајника жућкасто
бела а срчевина, средина отворено црвенкаста или црно
црвенкаста; доста често дрво, на ваздуху потпуно осу-
шено тежи је 0.525 до 0.769, врло је трајаливо у води
и морути, али осредње еластично. Најчешће се дрво
од свију четинара у Европи, па и од нашег примор.
бора.

Боровина од 50 годишњег стабла већ је стигла у
оште за струјање и за разноврсне стопанске израђивање.
Употребује се доста и за бродарске израде. Празне се
добри и трајаливи прагови железнички, телеграфска стубови,
подштрачи у рудницима; изврши и дуготрајна шпона у
води и земљи, греде и баљани. Од прерађивања млађег
бора добијају се изврне мотке за виноградске претке. По
потреби дрво се и лако импређује, в.ј. убрзанају се разне
конзервирање течности ради дуже трајалности. Боровина
од борава, из којих је ваљана смола, тврда је и трајалива,
јер је више прожмјата смолом, али је ложиша за тесање и
струјање зато што је многим насељаним дебло неспарено
и спорје и неједнако расло. Дрво је још и добро гориво,
пунда кад горн и искре далеко одметује.

Осим употребе дрвета од приморског бора, највећа
је и главна корист што се из њега вади много ђељева
смола, која се течна и сгустна разне израђује и добро
продаје за многу употребу.

У пределу Ланде и Жиронда у Француској читва
борја лавана. Пинада (Pignadas) употребује се послатно
за вађење смоле и отуда сопственима имају велике при-
ходе, око 20—25 дин. годишње по ектуру под борјем.

Вађење смоле врше тамо на прост начин. Око 35.

године узраста кад бор достигне 30 см. дебелине у преч-
нику на 1. мет. висине од земље, стигао је и за вађење
смоле. На једној страни дебла отуда се обичном сакирном
кајши коре до саме белине (бакуља) 8—10 см. широк и
затим се парочком сакирном издубљеном сечива као ду-
бачем издубе од врха до два на тој оглућеним белана
дубоко 3 см. То се оне насека (засека). При два насека
улова се и удеи каваз земљаним глатком лопат, у који
се спровде из два насека низ пазаних топуљак тежина
смола, теренити, који истиче из дрвета и испод коре. Ова
насека продужава се сваке недеље помазо у врху од исте
ширине док за 5 година буде дугачка 3—4 метра. После
прази се до прве насеке. Друга одмакнута 5—6 см. иста,
редом сваке пете године по једна насека у оноком око
целог дебла, па се затим и старе зарасле насеке понова
насецају исто тако. Вађење смоле врши се сваке године
од маја до октобра. Да не би бор савише маласко и ома-
њаво смоло, после сваке 8 или 10 године прегреш се
с насељанем једне године. Из једног бора може се овако
вадити смола по 150 година.

Навене овако насељаних борова изваде се и ситно
исцедјају па се у парочитој издуби нећи (жешчина, катрина)
жеже из тога катрин и угљен као последни производи.

Од отаждра смоловитих врши се неотпуних саго-
ревањеем „лар“ (киснор). Од витних и смолистих жила овог
бора плету се лине котарице и други свакојаки плетери.
Шишарице се троше много за потлаку ваге.

На који начин пак треба сејати и садити овај бор
са другим нешанима билама на нековина ради утврђења
и заштона овак, то имају да кажу струјци и искусни
шумари, кад се томе послу буде приступило.

К. В. Ђ.

СРЕДЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ШКОЛЕ У ЧЕШКОЈ

(СРБИЈСТАК)

Велика сметња успеошном развиту средњих пољоприв-
редних школа у краљевини Чешкој иницијала се у томе,
што ти заводи не имајуаху подесних зграда и других по-
треба и што вољока њихових наставника не беше довољно
ообебељен. На тај начин стручне пољопривредне сваке које
су се већ истакле и пројучае на јавном пољу, не нахођаху
свога рачуна, да се пријуча наставничких места при тим
средњим пољопривредним заводима. Но и то се сметије
решеном скупштинским за годину 1899 отлаженом
решеном дословце гласи: да се средње пољопривредне
школе у Чешкој крајмају у земљску управу и да се одмах
привисти исправни материјални односи њихових настав-
ничких снага.

Пома наредина средње пољопривредне школе у Груд-
њани била је свечано отворена у дан 17 септембра ове
године а припреми ради за подизање сличних грађевина
у Хруђуви и Кадавиу већ су предузети. И скупштина
је одлуком својом одобрила, да се третијна целокупног
трговца око подизања тих нових грађевина исплати из
државне благајнице.

По наредина средњих пољопривредних школа у Чеш-
кој од најтајата је отуђаја одлука скупштинска, да се ти
заводи прме у државну управу. О том преображају још
године 1893. било је речи на народној скупштини, где су
прочитане многе представке пољопривредних друштва и
наставничког ообеља пољопривредних завода: да државна
узме у своје старање све те школе, да им се призна право
јавних школа, те да се па тај начин јединиче са осталим
сличним државним заводима, и да наставници њихови могу
доћи тако до својих права, која имају у остали државни
чиновници и савојници. Но тада су све те привредне

моље и сви ти умесни захтеvi упућивани на — стрпљиве.

Када је већ питање о примави тих пољопривредних завода у државну управу било довољно објашњено са стране и када је решење његово настало неодољно, онда је садовољна саопштинска одлука о томе, пошто се и на најнеудобнијем месту дошло до уверења: да је напредак средњих пољопривредних школа постао несумњив и очигледан, а трајање њихово обобођено, као што то најбоље тврде статистички подаци о постојећу тих школа. У исто доба донесене су још две једновремене одлуке. Једна о томе: да се Зимње пољопривредне школе потпуно одвоје од средњих пољопривредних школа, а друга: да наставници средњих пољопривредних школа убудуће примају своју плату на државној благодјелни и да се издјелује у праву са осталим државним службеницима.

У Моравској, Шлеској, Галицији и Буковини средње су пољопривредне школе давно прешле у потпуно државну управу, која се о њима стара као и погледу наставе, тако у погледу свију задатака, које захтева одржавање њихово.

Управа средње пољопривредне школе у Хрбугу, у споразуму са општинском управом тога места, изданим су свој приставац да предаду држави у потпуно и неограничено својину како школску зграду са окупилом, тако и сав наместак школски, као и ученике збирке, које представљају вредност од 16.000 динара. Осим тога општина се обавезује, пошто држава прима ту неопшту пољопривредну школу, да и даље плаћа у школу намузусе, да је снабдева огревом и осветљењем, да се свитије опоравке на згради прима о својој тропцу. Преглејаје и на то, да се Зимња пољопривредна школа одвоји од средње, пошто то захтева утех овеју школа.

Управа средње пољопривредне школе у Рудњани такође је изјавила свој приставац да школу преда држави у својину заједно са целим имањем, које служи ученицима за практични обуку. Исто тако преглејао је и све збирке, као и поштове, које је школа добила од разних дародаваца. Али прима само једно иметоство да се у року времена школа не може претачи из Рудњани и да се на још предавана ваља чине на чешком језику. Што се тиче одојача Зимње пољопривредне школе, то, пошто се средња школа соли у ново подигнуту грађевину, стару радо оставља слушаоцима Зимњих пољопривредних тежача.

На и управа Кадовске срење пољопривредне школе радо је приставац, да пређе школу у државну својину.

На тај начин саршен је успешно и тај носач, те је Скупштина донела свој закључак у ономе што иде:

1. Средње пољопривредне школе у Хрбугу, Кадугу и Рудњани прима држава под своју управу и водње старане о њима;

2. Земљаскон Одбору става се у дужност, да се он востара о свему, што је у вези са предном одлуком, у погледу школских зграда, осталог имања, збирка и свију осталих ствари по инвентару;

3. У државни буџет за 1899 год. узалн сува од 5.000 форината за поправку и вадавање плата ваставног особља догитног завода, и

4. Земљаски Одбор водње старане о томе, да се Зимње пољопривредне школе у Хрбугу, Кадугу и Рудњани одесе од средњих пољопривредних школа.

Сада остаје да још и влада да свој приставац, те да се испуни давнашња жеља свих пријатеља чешног пољопривредног напретка.

Када је тако поставијено питање у погледу обобођења средњих пољопривредних школа у Чешкој, то су оне на тај начин скинуте с дневног реда, већ су се почеле увелико чинити припреме за оснивање *Белске пољопривредне школе* у рату заклуга. И на све стране драге се зборише се на тај начин, а и путем штампе ради живо на томе

да се заинтересује свет за тај највиши пољопривредни завод; наставници се снаге одојачују и уоните чине припреме за скоро отварање тога завода, који ће по свој прилици бити у Прагу. Уоните увелици, Чеси се од оснивања тога завода важду великом успеху, јер су несумњиво уверени, да ће он попуњити једну празнину, која се сада код њих јако осећа.

Желимо им и у томе погледу сваки напредак.

ПРОТИВУ САТИРАЊА ШУМА

Што се шуме нагао сатиру и на који се начин може онеме сатирању стати на пут?

Ми ћемо овде изложити само два узрока сатирања наших шума и изнети два начина, да се онеме сатирању стати на пут.

Данас је већ сваком познато, који на којој толико развишиа о нашем шумарству, али који се бави шумским питањима, да је прво и најважније, управо основ и камен темељцац, да се једином изведе подела и огранчење шума, као што је то прописано законом о шумама. Јер докле се год оно питање не изведе и не расправи, дотле не може, што о ваком рационалном гадитству оном привредном граном не може бити ни говора већ ће се неспреставо као и досада, систематично упроштавати наше шуме. И у којој се ово питање што пре реши и изведе угоднико ће бити веће користи од шумарства и обратно, уколико се овим буде више одговорилацо, угоднико ће се више сатирања наше шуме.

Ми знамо, а то зна и сваки, да има случајева где између приватних лица и села, или општинско али државне или општинско и општине или општине и државе није расправљено питање о својини шума. У овим случајевима ради се ово двоје: али се две противне стране паричне, а ово се паричне, већ се само по себи разуме, отегну као источно питање тако, да, докле се ово источно питање сврши, дотле се шуме упросто, а паричари, опет, око паричне потроше не само спорно земљиште, већ често и по које друго парче земље. Или се заинтересовани и не паричне, већ грабе објожао ко ће наше посеби шуме пошто се не зна заја је својина остати. А да би се ова шума што брже поселац, ту разуме се помоћне и село. А кад се шума посече, онда, обично, од не дигу руже обавде стране.

Познато је, да се гора највише губе гладних и неродних година, као што је то 1897, године било. Многи нашим пољопривредницима је шума, као неки кредитни завод. Ако ни са које друге стране не може доћи до новца, онда он вамасте сажару на раме, па хајде у шуму. Једнога дана одете по 60—80 па често и по 100 растових дрвета испод 5. см. дебљине у пречнику; други дан товари и тера на пијацу. За горњу кољчану дрва, зима ваке, просечито по три динара, а летн 1-50. Заиста дера зарада, а још летше гадновање оном привредном граном!! Један дан село дрва, други дан омет дагубиво. Домашњи са дететом, којима и воловима дрежди на пијаци по дес дан, па прода дрва 1-50 динар, од тога купи дувава, шалтра, 500 грама „вогане“ солн, преко тога, што претекне, остави механици на се у вече често пута и два сата поћи враћа дома свајају. У по неким посеби има по неколико кућа, које само од горе живе, јер оне шити ору, нити копају. Разуме се они суди 10%, горе секу из своје а 90%, из туђе шуме. Дакле, на онај начин само се шума сатира, а међутим продајни се нимало не користе.

Да би се онеме нагломе сатирању шума на пут ставио, да наши пољопривредници не би имало овако јаке потробо, да гору сатиру дужност је наша: шумара, учитеља свеште-

ника, pojedinih društava, države, vlade kao u opšte sve nitelednjaše, da radi na tome, da se usavrše sve naše privredne grane kao glavne tako isto i sporadične, a s druge, omet strane, poučavati naš narod svakom danom pravikom, a i baše u školi, o važnosti naših šuma, kao i o štetnim posledicama, koje nastaju na njima, pošto se šume gatre.

И ово двоје, када се постигне, када наш народ буде potpuno уверен о користи о важности својих шума, као и шtetним posledicama, које nastaju, када се ове uprave, наместе, а међутим да му се да могућности да од ostalih својих privrednih grana, може своје razvorne potrebe nadmiriti, onda neће imati ни воље, ни потребе да своје шуме, оно неопењено блага, сатрае.

Да би, пак, од ostalih privrednih grana имао што веће и postoјаније приходе, то и poloprivredник мора imati ово свето педагошко правило „Све у своје време и

на свом месту.“ Тако и у землорадњи, да се у своје време наубри, да се два камина ђубретога треба ђубрити; да се на своје време поуре, подрђа, посеје пољке, и што је толико исто важило, прода.

Када би се оваква пажња обратила на све привредне grane, onda у таквим приликама наши привредници не би имали ни воље, а још мање потребе, да овако нагло и думански сатрају своје шуме, после кога опустошена настају грозна несреће.

Већ је крајње време стати на пут ове сатравања шума, а да би се истом на пут стадо, то треба усавршити остале наше привредне grane, па зато се то постигне, onda ће горосеча у оваком размери сама по себи нестати; а с тим ћемо једно од ове привредне grane имати оне користе, које сам она по самој својој важности у треба да даје.

БЕЛЕШКЕ

Процент шећера, киселине, ништина, гуње, белачевине и воде у воћу. — По Фурстенју има у 100 делова воћа по тежини и то:

у	шећера	киселине	ништина гуње и белачевине	воде	укупно
Каленџама	1-87	0-67	8-01	80-75	100-00
Бреслава	1-89	1-09	0-92	80-19	100-00
Шљивама	2-12	1-30	7-08	82-50	100-00
Роскодама	3-12	0-91	10-76	83-21	100-00
Марбалама	3-50	0-88	5-75	80-89	100-00
Малињама	4-00	1-45	1-35	83-15	100-00
Кувинама	4-44	1-19	1-44	82-93	100-00
Јагодама	5-73	1-01	—	—	—
Брусницима	5-78	1-34	0-55	82-33	100-00
Рибизама	6-19	0-91	0-14	81-77	100-00
Шљивама (негама)	6-26	0-89	3-87	83-98	100-00
Огрозду	7-13	1-48	1-12	80-23	100-00
Кувинама	7-45	0-97	3-11	80-47	100-00
Јагодама	8-67	0-75	4-20	80-68	100-00
Бреслава	8-77	1-28	1-83	80-12	100-00
Дудињама	9-12	1-26	2-04	80-41	100-00
Трешњама	10-70	0-62	1-71	80-88	100-00
Грожњу	14-94	0-74	1-50	82-82	100-00

Процент шећера и киселине у ширин различитога воћа, и колико ширин треба додати шећера. — Проф. Др. Неслер саставио је таблицу из које се види процент шећера и киселине у ширин различитога воћа, затим колико се добија алкохола из шећера којег има у ширин и колико би шећера требало додати на 10 литара шире или 11 кгр. рода на да се добије боље вино. Ево те таблице:

ШИРИНА ОД	шећера			киселине			на 10 лит. шире					
	шарлаво	порино	у средњу	појмање	појмање	у средњу	у литрима	у литрима	у литрима	у литрима	у литрима	
Рибизама	77	48	64	25	17	21	35	50	0-0	9	13-0	30
Огрозду	82	60	70	24	16	14	40	3-2	4-5	6	8-8	18
Кувина	—	1	4-0	—	1	—	0-2	2-2	1-0	1-4	2-0	3
Бруснице	5-3	4-8	5-0	2-0	1-3	1-7	2-7	4-2	3-5	7-8	11	21
Малиња	4-7	2-8	3-9	2-0	1-0	1-4	2-1	3-2	4-3	6	8-8	18
Јагода	—	2-1	6-3	1-6	0-5	0-9	3-5	3-0	2-0	3-7	5-5	8
Шљива	—	8-5	5-2	6-1	0-9	0-7	0-3	3-4	—	—	—	—
Трешњама	—	10-	3-4	10-2	2-0	0-9	0-9	5-5	—	—	—	—
Јагода	—	10-6	4-9	7-2	1-9	0-3	0-8	4-	—	—	—	—
Кувина	—	9-2	6-5	8-2	0-6	0-1	0-2	4-5	—	—	—	—

ГЛАСНИК

Ужичка окружна изложба стоке и сточних производа. — Као што је објављено у 37. броју *Телеога* ове године, ужичка Подружница приредила је на дан 14. септембра *Изложбу стоке и сточних производа* за ужички округ. У *Извештају* биће опширније речи о овој Изложби, а сада ћемо овде да саопштинмо подрава, који су тога дана измешани.

На изјаве љубави и оданости Његово Величанство Краљ Александар I, благоволело је отповодити овим Својим Краљевским одговором:

Председнику сточарске изложбе

Ужичке.

Благодаран на поздраву, који ми шаљете са данашњег вашег скупа Ја вам желим успеха у вашем походу и земљу коришном пољу

АЛЕКСАНДАР

Узвишени Родитељ Његово Величанства Краља — Његово Величанство Краљ Милан, Командант Активне Војске, удостојио је Подружницу овим одговором:

Председнику окружне сточарске изложбе

Ужичке.

Срдачно благодарић вредних привредника и поддржавача их, као и моје суграђана, приврженици се њиховим усклицима верности према Краљу Александру I, и желићу им успеха у њиховој добродој изложби.

МИЛАН

Господин Министар Народне Привреде послао је овакав отводрад:

Начелнику округа

Ужиче.

Одбору данас отворене сточарске изложбе изјавише у име најердајачија честитања и жеље Министра Привреде да сваки напредак сточарства и земљоделства у томе крају.

Министар Привреде,
Живан Живановић.

Председни Српског Полупривредног Друштва Раша Миловановић послао је следећи телеграм:

Полупривредној Подружници

Ужиче.

Српско Полупривредно Друштво честита изложбу и жели успех, а истрајност за напредак пољске привреде.
Председник, **Миловановић.**

Подрашн подружнице гласо:

**Његовој Величанству, Господару и Краљу Србије,
Александру I.**

Наш.

Из Ужичке Саборне цркве, где је чиновинство и многобројно грађанство послало толике молитве престолу Бога за упокој и спас племенице душе Творца и Ослободила Србије Вашег Прадеде, Кнеза Милоша Великог, отворена је данас у граду Ужину у славу Вашу многобројно посећена сточарски изложба, са које са највећом љубављу и верношћу војојачице поздрављамо Највишег Заштитица Српског Полупривредног Друштва и његових Подружница, Господара и Краља Србија, узвикујући:

Да живи Његово Величанство преузвишени и милостив Краљ Србије Александар I.

Председник,
Алекса Ђ. Поповић.
Потпредседник,
Љубомир П. Ђарић.

**Његовој Величанству Краљу Милану, Команданту
Активне Војске.**

Наш.

Отварајући окружну сточарску изложбу у граду Ужину, хитамо да у највећој преданости поздравимо свог Првог Грађанина и почасног члана Српског Полупривредног Друштва кључући:

Да живи Узвишени Краљев Родитељ Његово Величанство Краљ Милан, Командант Активне Војске.

Председник,
Алекса Ђ. Поповић.
Потпредседник,
Љубомир П. Ђарић.

**Господину Живану Живановићу Министру
Народне Привреде**

Наш.

Изложбени одбор отварајући сточарску изложбу у граду Ужину благодари Вам што поплаћате сабиљну пажњу и бригу полупривреди и сточарству у нашем народу, као извору моћи богатства и благостања народног.

Председник,
Алекса Ђ. Поповић.
Потпредседник,
Љубомир П. Ђарић.

Последнице савојасног привајања и сечења државних шума. — Миљана Велимировића тежак је издржао у срезу првогорском окр. ужичког, по тужби окупар. шумара, пристојеници ужички суд својом пресудом од 14. јуна ове године Вр. 16.974, осудио је на дванаест година робије у тешком окову, а поред тога још и на три године полицијског надзора и на плаћање оштете за извршену палењину и сечу државне шуме. — Миљано је могао бити без овога. У памет се горосеча!

J.

ОБЗНАМЕ

Уредништво Тежска, Полмоарна, Календара и Полмоарна. Гласник налази се у дому Српског Полупривредног Друштва, Незаљана улица бр. 11.

Уредник Тежска и Полмоарног Календара у уредништву је сваког радног дана од 5—7 часова после а недељу и празником од 11—12 часова пре подне.

Уредник Полмоарног Гласника у уредништву је сваке среде од 5—7 часова по подне.

Седница Књижевног Одбора држе се сваке среде од 5 часова по подне, у друштвеном дому. Сви радови, највећином било Тежска, било Полмоарног Календара или Полмоарног Гласника ишаће се увек Срп. Полупривредног Друштву које их прима, у списак завода и по списку предаје уреднику које припадају.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од петог врсте од једног ступца по 10 пара дана; од осталих врста по десетма по 15 пара од врсте од ступца.
Већак огласима од исте стране 20 дњара (10 еор. з. в.), кога стране 10 дан. (5 еор.) четврт стране 5 дњара (250 еор.). Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дан. државне таксе.
За оглашавање ван оута 10 од 100 јестиваје.

Преглед 42. броја Тежска: Закон о устројству Министарства Нар. Привреде. *Устав:* Уједињеност у пољској привреди. — Прва изложба грозда у Смедеру (свршне се). — Приморски бор. — Средње полупривредне школе у чешкој (свршне). — Против сатираца шума. — *Белешке.* — *Гласник.* — *Обзаве.* — *Цене огласима.*

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДИНА. НА ПОДА ГОД. 4 ДИНА. ДРУШТВО ЧЛАНОВЕ КОМАТАХЕ ЧЛАНОВИ СВЕХ ДРУШТВА ПОДРЕЖИВА, ОСИ. ПЕКОЛЕ, ВОЛНИК СТАД. КАРДА, КАНЕ, ЖАНАСТИРЕ, ДОБРОБАЛ, ЗАДРУЖЕ И ЧУВАРЕ ДРЖАВ. ПИВА ДОБРОБАЛ ЛИСТ У ПОДА ДИНА. АБО ПИВАКЕ ПРЕПЛАТУ ТРАЖИ ЗА ПИЛУ ГОД. ВАН СРБИЈЕ, НА ГОД. 10 ДИНА. ИЛИ 5 ФОР. А. БР. ВО СРП. ПОЉОПРИВРЕДНА УДРУЖЕЊА И ЊИХОВИ ЧЛАНОВЕ КАО И СРПСКЕ НЕПЕКОЛЕДНИКЕ ЗАДРУЖЕ И ЧЕТНОКЕ. ДОБРОБАЛ ЛИСТ ЗА 8 ФР. ИЛИ 4 ФОР. А. БР. КАО ТРАЖИКА ПИВАКЕ ПРЕПЛАТУ И КАО СЕ ПРЕПЛАТЕ КОЈА СВОЈ ЗАУГРЕВА ПРЕКО ВОДА КРАК ИЛИ СЕ И ЛАСО СЛАТ. ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ КОЈИМА СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ПРИБАЉУ Е ВОЈНА. НА ОСНОВУ ЗАКОНИКА КИЈЕВНА ОД 1869. Е. № 204. ПИШКИ ДРУШТВУ ВОЈНА ВОЈНА КОМАТАХЕ.

ГЛАСНИК Е ИЗДАВАЧА:

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:

Др. М. Т. Јеко, М. М. Спасић, Д. М. Спасић, П. Т. Тодоровић, А. Живановић и Б. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК ГРАЂЕВИ:

АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЛИЋ

Ч Л А Н Ц И

ЧУВАЊЕ ВОЂА ПРЕКО ЗИМЕ

Стина је да имамо у Србији доста воћа, нарочито јабука и то лепог воћа, које се на страним пијацама одликује и радо троши.

Али имамо га, кад га и други и сваки има, на кад су му цене спазојаке и обично врло кале. Наговрала се овако са свих страна, па га толико има, да дође због тога до таквих цена, да често немамо рачуна ни да га беремо. А кад треба имати у виду још и то, да ће воћа све наше имати, онда шта ће после бити!

Треба размислити о бољем начину, како би се сувишак воћа или како би се она количина којој је цена сувише висока, очувала до времена, када ће и њима бити погодна цена.

Начин је тај, правити за воће нарочите локале у које би сву количину воћа, коју не би могли продати,

преко зиме сместили и одавде по потреби и врема ценама продавали у свако доба, кад се за то ухвати прилика. Зависно оно време треба рачунати од новембра до маја месеца. У ово доба, доласе дани, кад сваки хришћанин тражи јабуку, доласе дани, када ништа свежег него све јабуке, доласе дани, где велики број болесника тражи воће.

Французи и Велијанци чувају воће у удешеним локалим преко зиме и увек га продају са 50% скупље во оно који га продају с јесени.

Кад још узмемо и то, да крушке без икаквог квара и штете целе зиме могу издржати и кад узмемо и то да се у већим варошима извесне сорте јабука и крушка у свако доба, сваки дан на комаде а не на килограме због своје особине по 1 динар и више продају, онда не треба нише разлагати ову ствар, но на основу толиких наведених доказа, прихватиати овај начин чувања воћа.

Што се локала тиче, воће послужити собе, шуне и др. али најбоље је за тај посао удесна подручи или за-

себне аграде. У главнице локал или место, које бирамо за чување воћа, мора да се одликује оми особинама, које воћу гаде, а то је: мора бити тако удаљено, да се може по вољу и само по потреби увести приступ ваздуха и сунца; јер сунце убрава зрелост, што мора од нас заштити, кад немо воће имати зрело, за кад нам треба. Температура да буде око + 6° Ц и то топлота умерена. Што се тиче влаге, не мора бити локал ни сунше влажан ни сунше сув; јер ако је сунше сув, испарава се вода из воћа прло нагло и воће смежура, губи укус и лепоту а ако је омет сунше влажан, узивава трулеж. Ако је локал влажан онда ваља имати при руци дрвена угљена или хлорна преча, јер су ова удесни за усвајање влаге. У локалима за воће, не смеју се чувати с воћем заједно ствари, које сунше ширину, као: при луп, кисео купус и др., јер воће прима овај кисељ и квару укус. Локал ваља да је патосан а пре него што се воће унесе у локал, локал ваља сунпорисати да се уништи плесан. Сунпорисање треба да траје 24 сата.

У локал ваља наместили полице 60—70 см. ширине у растојању за 30—35 см. а могу бити високе до близу тавана. Намештање полице може бити и по средина локала а и поред зидова, како је коме удесније, но на зид не треба да се насланају, да воће не би прихватило влагу и да би се са свих страна могло лако прегледати. Полице су или од летана или од дасака; ако су од дасака ваља их покрити неском а ако су летве онда хартијом или сламом од ражи. Пре него што се унесе воће у овако спрењен локал ваља воће на удесном месту тако распоредити и за неколико дана чувати, да се добро осуши; на после тачно прегледати сваки род да се наједна пошварен не унесе у локал за чување, и том правилом добро сваки плод обрисати чистой сувом крпом, да се тиме одклони све, што би могло трулеж изазвати. Воће пак меће се на полице једно поред другог у једном највише у два слоја и то овако: да крушке стоје са петелком а јабуке са чашницом у вис. Чим је воће унесено, после 4—6 дана отпочне прегледање истог и одвајање трулих плодова, који се носе овако целе зине врши. У овој прилици прши се проветравање, испуштање влаге, која се нарочито у почетку топла, пошто чим се воће у подрум унесе испарава нешто воде, ваље но додиже. Проветравање треба вршити само кад је време суво и без ветра а кад спољна температура није већа од + 12° С.

Зрело воће које овде постепено сазрева, тропиц се одмах чих дори. Бербу воћа за овај понос треба вршити тек онда, кад лисне са дрвета отпочне падати; јер се тек онда може са сигурношћу чувати, кад се на дрвету потпуно развило.

А. Цела

ПРВА ИЗЛОЖБА ГРОЖЂА У СМЕДЕРЕВУ

(СРБИЈА)

Одмах по отварању изложбе послати су телеграфски подрава Његовом Величанству *Краљу Александру I*, и Његовом Величанству *Краљу Милану*. Одговори Њихових Величанстава гласе:

Председнику изложбе грождја

Смедереву.

Радујућа се, што је прегоштвом мојих драгих Смедереваца виноградарство код њих узело новог полета и тиме напредак једне гране народне привреде за будућност у целој околини зајечен, — благодарним на подлесеним изјавама и жељни вашој изложби лен услех.

АЛЕКСАНДАР

Срдечно благодарним мојим суграђанима на подрзаву одазивајући му се жељом, да изложба испадне сјајно, управо онако, како и заслужују трудови Смедереваца на подизању њихових винограда, рада корисног не само за њих, но по целој народној привреди.

С њима заједно кључе:

Живео Александар I, који је у томе погледу као Краљ Србаје претходно примером.

МИЛАН

Подрзави пак гласили су овако:

Његовом Величанству Краљу Србаје Александру I.

Ваше Величанство!

У трештук свечаног отварања при изложбе грождја, шаљемо изразе поданичког односија и верности Вашем Величанству, заштитијом целокупне српске привреде.

И у овој свечаној прилици за нас, дубоко благодарни што је виноград Вашег Величанства био узор и извор поуге, расадник непосредног одељања виноградарства и лештар на који је уредређени наша ваља, а чега је резултат ова привредна светковина, ми одушевљено кључе:

Да живи Његово Величанство Краљ Александар I. Да живи Његов светли Дом.

(Позитивнн ерареф. одбора)

Кожанданту Аугустине Војске Његовом Величанству Краљу Милану

Наш

Ваше Величанство,

Приликом свечаног отварања прве изложбе грождја подрзавало Ваше Величанство, намет узвишеног почасног Грађанина, као поздравног штитијног свих привредних и културних установа, које под владом Династије Обреновића налазе тако моћне потпоре.

Изајужено нашу оданост и верност Дому Обреновића и одушевљено кључе:

Да живи Његово Величанство Краљ Александар I.

Да живи Његово Величанство Краљ Милан.

(Позитивнн ерареф. одбора)

Прегледање изложбе било је целог дана веома живахно. И њедно и мало толико се заинтересовало, да је била прва навала. Међу посетитијона приличан део био је Београђана и из околних градова и места, као и из унутрашњости, а ваљало су се и приличне групе сељака. Рјучкоаица и особљу дозних расадника допунштено је било, да могу такође посетити изложбу и збор, те је а ових било у знатном броју.

Не наше интересовање било је и за одељење у коме су виноградарске справе. У овоме се под руковођењем г. В. Викторовића радило најваљоме конструкцијне, која је рад прираћен с највећом ваљом.

У вече тог — првог — дана била је свечана забави, на којој је био беседник наш уважени старина и члан оснивач Срп. Пољопривредног Друштва г. Роста Приговорић, директор гимназије. Разуме се да је говор био о Смедеревци; и г. Приговорић је богатим подацима и добрим познавањем изнео историјски део Смедереваца и неше особине које је одликују. Беседа је била сасвим на свом месту и

с најкљом саслушања, те је говорник изазвао велико одобравање. Нека је и од наше стране хвала нашој уваженој старијем другом, што је, као увек, и у овој свечаној прилици умео изабрати тему и обрадити је да изазове опште допаѓање.

27. септембра, други дан изложбе, намењен је био *Збору виноградара и власника у виноград Н. В. Краља.*

Збор се окупио био у локалним основне школе. Ово 8½ часова пре подне Збор је отворио председник Приређивачког Одбора, г. Милан Ђорђевић, начелник окр. подунавског. После поздрав предложио је Збору за председника г. Милутина М. Савића, начелника Министарства Нар. Привреде, који је кандидатину Збор једногласно прихватио. За секретаре изабрани су г.г. Благоје Д. Тодоровић, стручан својом Министарства Нар. Привреде и Благојаки Срп. Пољопривредног Друштва, и Милутин Коначић, вршена правних и сопствених послова у Смедерува. На предлог председника Збор се сагласно да се на почетку рада пре свега пошаљу од стране Збора поздравни и парави дубоке захвалности: Његовом Величанству Краљу Србије Александру I, и Његовом Величанству Краљу Милану, Команданту Активне Војске. Ти поздравни гласе:

Његовом Величанству Краљу Александру I.

Збор виноградара у Смедерува сматра за своју прву и најсветлију дужност, да се на почетку рада пошљом Вашему Величанству, првом виноградару и највишем Заштитнику пољске привреде наше и који Га, да своју неоспорну бригу и даље благонакљомно пошљома ревновању српских виноградара, који ће у томе бити неукоран, а све на славу својега уваженога Господара и добро привреде наш народне.

Живео Његово Величанство Краљ Александар I.

Председник збора,
М. Савић

Његовом Величанству Краљу Милану Команданту Активне Војске

Нико

Збор виноградара у Смедерува, месту које се дичи пошљом грађанством Вашег Величанства, који Вас, да, као савдашњег Заштитника привреде нам снаге народне и предводника многих и успешних усарвања у пољској привреди, благолето прихвати негов заједнички поздрав као најпокорнијом молбом, да пошљом привреди пошљомати а даље своју високу пажњу, те да уз војно јаку Србију видите усрпору и сестрано приредно унапређењу Србију, а све на славу уваженога Ваш сина, нашега љубљенога Господара, коме из два дана узавујемо:

Да живи Његово Величанство Краљ Александар I. Живео Његово Величанство Краљ Милан!

Председник збора,
М. Савић

Миже то Збор је успео да се поздравна Председник Министарства и Министар Иностранних Дела, г. Др. Владан Ђорђевић, под чијим је министровањем пре 10 година у Нишу одржан сличан збор са изложбом вина, као и Министар Нар. Привреде г. Живан Живановић.

Његово Величанство Краљ Милан узаволео је отпоздравити Збор овим телеграмом:

Са захвалношћу пријам поздрав вредних виноградара у дубоком уверењу, да сваки да се и сви скупна привредници доприносне не само моралном и материјалном унапређењу државе но и зајачају војске снаге својим радом, обавиан и тељеманом за одбрамбеном вој државе, под мудром вођаством владаваном војноги Заштитника српске привреде Краља Александра I.

МЕЛАН

Од Господина Председника Министарства стигао је овакав отпоздрав:

Милан гве господине председничте, да пред одличним Збором виноградара будете тумач које искрене захвалности на његовом поздраву и спомену окривних услуга које сам имао срећу да ушним народној привреди и виноградарству пре 10 година, кад сам као Министар просвете управљао и министарством народне привреде. Нека Збор верује, да ћу и у овоме положају који ми је поверио наш преиндустријални Господар и Краљ узложити сву своју снагу и сву астрајност у извршење државнога програма Господареног, у коме уређење народне привреде заузима тако светло место.

Поздрављам вас овим ускљиком којим данас сви добри Срби почињу и — сарнавају све народне послове, ускљиком: Живео Краљ!

Др. Владан Ђорђевић

Да би се Збору рад олакшао утврђен је раније дневни ред. И тако на првом месту узето је у претресе питање: **1. О значају ризолана земљината за подизање винограда на америчкој подлоги.**

Дебати је претходно говор председника г. Савића о том питању. Затим је по довољном објашњењу донета одлука:

Да је ризолана земљината неопходно потребно и врло корисно за успонае каљимљене лозе, и то не оно у малочисним немачким него јединствено преко целе пошљомине, а у дубини најмање 60 сантиметара. Само на стремним пољскојима, ако се не би могло одмах терасирати, малочисно ризолана могло би се увести. А где је на буди којега ризолана потребна и сека дубина, онда треба то имати на уму, да у сваком случају дубину дође горна плодна земља. И у једном и у другом случају земљу које потребно бубрижити при ризолану.

Друго питање је било:

2. О значају испитивања земље у погледу на садржајну кречњака за одређивање подлоге, с погледом на физичке особине земље.

Збор се по овоме питању сагласно на ову одлуку: *Да је неопходно потребно испитивати тачно колико у земљинату на коме се жели подићи виноград тачно процента кречњака, аи према овоме извршити избор лозе који одговара томе земљинату; и тога ради Збор намера, да је пошљомно наређење државне усрпоре, по коме се уз принају ми лозу испикује и пошљомате пробне земље ради испитивања садржане кречњака и што се тага пошљом ред за основице винограда на америчкој подлоги, којим је једино могућно обновили нама виноградарство, врши безалтерно. У исто време Збор изуваљује жељу, да сваки правник и сватко узима пробне и да за њих има и остале потребне податке, јер државноја радња омета и шоди самине виноградару; а исто тако жељети би било, да се и издавању и продају лозе од стране приватних обрсти важна, како би се и те лозе могле засађивати само на испитаном земљинату.*

После овога је било на реду питање:

3. У ком правцу и растојању треба садити лозу у винограду.

По овоме је донета овака одлука:

Да садите лозе ваља обрсти у првину поднежа (која се добија, кад се побуде лакаа подука права мотка и од ове ухвати правца усрпору у подне), а растојање чокога од чокога, које зависи од бубности сората и пољскоја, треба да је у раници 1.5 м. а на стремним пољскојама 1-1.30 м.

Затим је дошло на ред питање:

4. О избору сората домаће лозе за каљимљење.

Одлуку гласи: Збор, налага да у погледу избора савла-
них сораџа треба тежити да се нај, нарочито у блиским
великим сродима и за изво, само врло ретко и врло позне
сортне грозжда, јер се њима највише награбује труд
виноградара, а за њих узимати само позитне домаће сорте и
ове подизати у виноградима у чистим садницама.

И најзад је узето у претрес питање:
5. Како треба сагити земљану лозу.

Збор се сагласно на ову одлуку: Збор налага, да
околемство (спрото) место треба да буде равно са земљом
на земљом са благим нагибом, а на стрменим положајима,
на подручју ваља да је над земљом, по средини равно са
земљом, а у прту — вод земљом.

Остала питања која су била стављена на дневни ред
ононе Збору нису се могла расправити због кратког вре-
мена. С тога је донета одлука, да се ради оних сазова
један наредан збор. Та су питања:

1. Избор америчке лозе за подлогу с погледом на
издржљивост противу филксерне и прилагођавања на зем-
љиште.

2. Како треба орезивати чокот за прве три године.

3. Како и у кој обавку треба одгајивати чокот од
важнијих сораџа домаће лозе и како га треба орезивати
после три године.

4. О заштити винограда противу града.

5. О оснивању виноградарске задруге, заједничког
подручја и подрумарског прибора.

6. О заједничкој набавци препоручних средстава
за стубљење Пероноспоре и Оидиума, и

7. О потреби стартерске школе у Смедереву.

Збор је трајао до 1 час по подне, а узело је учешћа
око 200 савесника, већином Смедеревана, а био је при-
данач број и селаци. У говору су највише расудили удела
смедеревски виноградари. Особито дознаје засадника при-
шомогло је много, да се код појединих питања унесе што
више објашњења и искуства.

Ово 3 часа по подне био је свечан поход у виноград
Н. В. Краља, која је од Смедерне пешачки удаљен за
3/4 часа. Цео Приређивачки Одбор са свима гостима и му-
зиком на челу дошао је у виноград, где их је администратор
Крунских Добара, г. Јоца Павловић, с познатом својом
дубокошћу примио и уз помоћ руководица винограда г.
Т. Николића провео по виноград и показао уређење и
ред у њему. Осим тога гости су провели кроз локале, у
којима су сирање и разни прибори виноградарски за не-
говане њива и за печеве ракаје у најбољем реду наме-
штени; на онда им је показан и подрум испод Двора, који
је у последње време основно оправљен, да може потпуно од-
служити за рационално неговане њива. Гости су у виноград
ишли много чему да се обавесте и науче, на укључивши
у оној дневном погледу на широк дјеловид и пространу
Павлетску равнину, сваки је отуда с највећим задовољством
отпушао. Још су се своје сна савесници са тешкимм за-
ступнишвом Вишеког Довољња синика пред Двором, те да
се и на тај начин забележи овај тако јединствени поход.

28. септембра, трећи дан изложбе био је одређен за
„вечер у приватне винограде.“ Поједини посетиоци изложбе
пористали су се приликом те вечери у неколико винограда,
да се на делу увере, како Смедерци подижу своје вино-
граде. Али корпоративни излет није могао бити прећен
услед долчека Његовог Преосвештенства, епископа шаба-
вачког Господина Димитрија, Господина Епископ, особити
пријатељ полске привреде наше, а нарочито виногдар-
ства, чији је напредак тако рудо прадио и проучавао у
Француској, био је врло задовољан са изложбом; а пре-
гдајући неколико винограда смедеревских похвално је
трудом и прегоштво Смедеревца, да чувени глас своје

Смедеревке поново поврате, обнављајућа виноградне а по-
зданој основи америчке лозе.

Са Господином Епископом дошли су и сви јани Бо-
гословије с неколиким професорима, које је дочекао ректор
Богословије г. Кирило, бавачи се још од првог дана из-
ложбе у Смедеру. Па и јани држали Трговачке Школе
са својим Директором г. Бориславом Тодоровићем и неколи-
кимма инстаницима посетили су изложбу истог дана. Сви
су они, после изложбе, посетили и виноград Н. В. Краља.

29. септембра, четврти дан намењен је раду Опис-
ничког суда. У вече у 5 часова Описнички суд је био
готов, и пред савкупљеним грађанством и Приређивачким
Одбором, а у присуству изасланика г. Министра Народне
Привреде, прочитан је записник о наградама.

По овоме одликовања су: *Позлатицом Министра
Народне Привреде:* Виноград Његовог Величанства Краља,
Владимир Ставојић и Воја Марковић, Јашинче Ко-
ставитиновић, Пера М. Дажљиновић, Браћа Т. Тодоро-
вић, Арнаутовић и Чупић, Јеврем Јарковић, Стојан
Николић, Димитраје Николић, Јован Флорић, Лазар
Ставојевић, Вучко Богдановић, Светозар Растић, Гаврило
Марковић и Син, Живо С. Сивић, Јуба Рајковић, Јеврем
Ж. Марић, Благоје Јовић, Никола Р. Младеновић, Живо
Букић, Спасоје Степановић, Алекса Ђурић, Душан Ми-
тровић, Никола Николић, Симаћ и Павловић, Хајма Елјаде,
Јован Ј. Рашић, Бранко Ж. Јевремовић, Риста Петровић,
Црето Т. Петковић и Коста Т. Петковић.

Наградама пак награђени су они:

Новчаном наградом од 100 динара у сребру, Димитраје
Константиновић; пуверизатором за Одиум Јоса Нешић;
прекладном за Пероноспору и дуваљком за Одиум Петровић
Петковић; прекладном за Пероноспору Петар Митровић;
дуваљком за Одиум Михајило Д. Живковић; сталкеним
дуваљком за Одиум Никола Д. Живковић; сталкеним
врљем и Кудевским пожем, Никола Вуковић и Борђе
Дажљиновић; бојом за дољивање и Кудевским пожем Коста
С. Николић, Димитраје Драговић и Димитраје Борђевић;
кљештима за каљивање луготом и кљештима за унајње
кљештима за каљивање луготом и кљештима за Кудев-
скице Коста Младеновић; Кудевским пожемама и Кудев-
ским пожем, Јован Младеновић, Паута Букић, Борђе Костић,
Димитраје Јовановић, Јован Младеновић, Манасе Нико-
лић, Живо Младеновић, Павле Степановић, Светко Ада-
мовић, и Стојан Растић; Кудевским пожем, Стев. Волковић,
Никола Ј. Николић, Стојан Николић и Таса Николић.

Осим тога одликовани су *показаником:* за муљачу и
сортирату за грозђе, Веда Виторовић настаник из Кру-
шевца; за муљачу Ратко Гољевац из Београда; за челушту
Илија Стојић котар из Смедерева; за ваљу за преврћање
ваљу Петар Трајковић котар из Смедерева.

Награде су одмах раздате онима, којима су дошле.
За набавку ових награда, као и за повратак награду од
100 динара, одређено је господином Министар Нар. Привреде
300 динара из чистог прихода Државне Класне Аудије.

После овога је председник Приређивачког Одбора
затворно изложио, бацивши у кратко поседа на значај из-
ложбе по материјално богатство Смедеревана. Затим је
узео реч изасланик Г. Министар Нар. Привреде, те је у
појучем говору додирнуо појаву амилксерне заразе у нас
и рад на обнављању виноградства, на је вистамо колико
су на обнављању Смедеревски допринели, што су енергично
у ирним редовима ишли у том раду напред, издвајајући се
на живе примере у виноград Његовог Величанства Краља.
Пожељно је да се до године изложбе веже с одобравањем и
успешком: Да живи Његово Величанство Краљ Александар II!

На *заједничкој вечери* која је тог дана била нашо је
пуну патриотских и стручних одрадања; и тиме је завршен
виш свечаности, која је већим био са — *вечер излож-
бон грозжда у Смедеру.*

Ил постоје и Смедереве изложба је ова потпуно задовољна; она је била једна смотра од досадашњих радова, да послужи за угаја и управљање за будуће радове. Нека је част и слава Смедеревцима!

— Б.

ГАЈЕЊЕ РАНОГА КРОМПИРА И ЦРНОТА ЛУКА УВЕЛИКО

(СВЕТЛИТАК)

Претпостављајући да ће се на њиви, на којој је био посејан рани кромпир, до године садити први лук, рећићемо овде и о томе неколико речи.

Ако је после гајења раног кромпира посејан такав усев за зелено ђубрење, или ако је њива више пута преоравана, штак се мора у јесен поседити или поарати. Дубина браде зависи од какве земље, али штак мора бити дубока најмање 25—30 сантиметара. Ако земља нема до вољно крвних састојака, што врло често бива, биће добро да се њива у јесен кречом нађубри. Њива тако поорана треба да прозиме.

У пролеће треба њиву неколико пути подрати и повлачити, да би се неравнине поравнале, и да би се коровско семе још у клани утало.

Пошто се њива на горњи начин буде повлачила, чека се 8—14 дана, па се онда лук сади. Земља се дрљачом и ваљком добро припреми; нарочито је ваљко да се пре сађења још једном повлачи, па онда приступи сађењу.

Ако се лук сунше дубоко посади, онда се не могу добити лепе округласте главнице, већ дугуласте, које се нерадо кукују.

Кодичина семена зависи од његове каквоће, тј. од његове моћи клицвања.

Расстојање између врста треба да је 15—20 см. Ако су врсте сунше узбаво, онда је тежио спасити их од корова, а и главнице су ситније. Уопште пак треба пољопривредник да гледа, да добије што крупније главнице, јер се за њих траже само кукује. Ситније су главнице већином за домаћу употребу. Што се тиче врсте лука, треба употребити ону врсту, која се у месту или околини највише тропи.

Чим лук никне и покаже перје, треба га пранити. Према потреби може се њива четири пута пранити и трепити.

Чим се перје почне суншати треба лук надити; јер ако би и даље остао у земљи, почне да се кварити, нарочито ако је клицовито, јер онда почне наивно да тера киле.

Понајвише лук треба растрети у редове и неколико пута превртати, док се сасвим не осуши; оно је неопходно потребно, ако се хоће, да лук што дуже траје.

Тешко је сачувати лук од кварења. Ма како да се осуши и да се остави и на најбоље проветраном месту и у најтањим слојевима, штак се горњи слојеви влаже и губе боју, а ако је наслани у више слојева, чак и трули и тиме се много оштети.

У стајама или на тану, где ће се лук оставити, треба на растојању од по један метар начинити усправне преграде од сламе, које ће бити 10 см. дебеле. Између тих преграда треба наслати лук, па га озго покривати сламом. Испарење од лука примаће управне, сламе преграде а слами покривач униће влагу из горњег слоја. На тај начин може се лук оставити у слојевима 2—3 м дебелом, па штак да не претрпи никакве штете.

И ако *чист преход* од лука, није тако велики, штак је, исто као и код раног кромпира, од велике важности за усев, којима се засејајау њиве, где су преле бије посејан лук и кромпир, што се такве њиве морају сасвим

очистити од корова. После лука може свака усев добро успевати. При четворогодишњем мењању могло би се усвојити овај обрт:

1. Рани кромпир у стајско ђубре; 2. лук; 3. реп, позни кромпир и др. (овољавине); 4. стршња.

А при петогодишњем мењању: 1. рани кромпир у стајско ђубре; 2. лук; 3. озмица; 4. овољавине; 5. јарина.

На жалост гајење поврха ни дан данас у пољопривреди не заузима оно место, које му приличи. По стручним се листовима, истина, излази овда-онда на чланке о гајењу поврха, али су ти чланци ваљки само за гајење по трпцима, али не и за сјање усељено, у пољу. Зато смо овим редцима тек ради подсећања хтели спринути пажњу земљорадника и на гајење овог поврха *у велико*.

Одлуке I, II и III конгреса земљорадничких задруга у Србији

Свесци за август ове године **Земљорадничка задруга**, орган *Главнаг савеза српских земљорадничких задруга*, поред остале корисне садржане, доноси је **Одлуке I II и III конгреса српских земљорадничких задруга**. Ми их овде у велики саопштавамо:

Одлуке I-ог конгреса

А.

Конгрес констатује да су наше земљорадничке задруге основане по начелу Рајадзеновом, дојакшимим усењима засадољаче:

I. Да најбоље могу замекити породичне задруге које су на њиху свога располажу;

II. Да су најподојније да очувају малу својину;

III. Да су у стању да усаврше производњу применом рационалног рада и савршених справа, као и утицајем на удруженима у различита удруженија за производњу, обезбеђење, посредовање итд.;

IV. да су најподојније за сузбијање зеленаштва, које је већ тако опасно постојао за малу својину у нас;

V. Да заједничком (колективном) одговорношћу према поверљивима стварају такав однос међу својим задругарима да у успеху и судбини једног задругара учествују сви остали и обратно, чиме се спречавају несовесност, неирад и неморал;

VI. да су по складу и положају најпогодније јемство за здраву и стајну организацију земљорадничког кредита.

Б.

И доноси ову

Резолуцију

I. Да је у интересу пољопривреде и државе, да их што више буде у нашој земљи;

II. Да је највећа сметња њиховом постојању и развоју оскудна у новцу, те према томе, да је прва дужност Савеза Српских Земљорадничких Задруга да се стара за изналажење потребног кредита, који би се олакшало ширење и омогућило напретка земљорадничких задруга.

III. Да би се олакшало стварање земљорадничких задруга потребне су законе мере, које би регулисале правни однос земљорадничких задруга како према задругарима тако и према поверљивима и властима.

За постигнуће истаког целу потребно је даље:

IV. Да се на људе који у народу живе и који су познати и спремно својом напознанцијом да му предаваче, као што су свештеници, учитеље, школњаци економ, писмени сељаци, учике живом и писаном речи и ступа с њима у непосредну везу, те да се што пре уопознају с организацијом и вршавима земљорадничких задруга, како би се од њих створили пионери за подизање нових земљорадничких задруга;

V. Да је дужност државе да помаже Савез Српских Земљорадничких Задруга у постизању ове огромне задаће, која обезбеђује велики број грађана и унапређујући народну производњу, унапређује и обезбеђује државне интересе. Та помоћ у првоме реду исказана би се у организациону јединство кредита за земљорадничка предузећа, прибављем капитала фондовима: српских, окупних и употребоу прихода за привредне циљеве, као и годишње буџетске новчаније одређење на помагање земљорадње и сточарства;

VI. Да је према стеченом искуству из досадашњег рада земљорадничких задруга прека потреба, да услед недостатка у данашњим законима, господина министар народне привреде још сада и пре но што се донесе нарочити закон за земљорадничке задруге, објасни однос и делокруг окупних, српских и општинских власти према Савезу Српских Земљорадничких Задруга и према земљорад. задругама.

V.

Да би земљорадничке задруге, које већ постоје, могле свој задатак што боље постизавати и свој благодотворни утицај све даље ширити потребно је:

VII. Да поред средстава што их за подмирење кредита добије од државе, Савез Српских Земљорадничких Задруга поради, да се и остали повчани заводи, окупни, српски, општински и друге корпорације заинтересују капитална којима располажу за кредитовање земљорадничких задруга;

VIII. Да се дејствује код земљорадничких задруга, које већ постоје и оних, које се буду основале, да се свест оштедања: сталној, обичној и детској распростре међу сеоско становништво.

За штедњу децу (вачку) да се уложи Учитељско Удружење да оно од своје стране поради све где треба те да се она засније бар код свих оних школа где има земљорадничких задруга.

IX. Да се дејствује код земљорадничких задруга да, ради бољег постигнућа свога циља, раде на остварењу нових удружења, као што су: удружење за заједничку набавку и употребу пољопривредних справа, стоке и заједничког рада; удружења за прераду сточарских производа; удружења за израду ситних пољопривредних справа; удружења за набавку пољопривредних намирница и заједничку продају производа; удружење за обезбеђивање од елементарних случајева и на случај болести, старости и смрти;

X. Да се дејствује на земљорадничке задруге да успостављају заједничке котеже ради обезбеђивања својих задругара у случају оскудне у храни и семени, и да стварају фондове за пољопривредна предузећа, који служе као извор на набавку већих пољопривредних справа, стоке за припод штд.;

XI. Да земљорадничке задруге дејствују на своје задругаре да се субаје ширењу луказа, страних фабрика, и свих штећних навика, као што су: празноверце, неоправдане гољбе и томе подобно.

G.

С обзиром на стање у кој се налази општа спрема данашњих земљорадника за рад, који на је стално занимање и с обзиром, на то, да се нико те спреме може подићи једино средствима којима држава располаже, те према томе да је то и њена дужност, конгрес изјављује:

XII. Да Савез Српских Земљорадничких Задруга по дејствује преко господина министар народне привреде, да се у најскоријем времену заснеде рационална организована практична школска настава, која се најбоље може организирати на угледним добрима. Ова организација да обухвати уједино и потребу у подмиривању пољопривредника у општинским справама, доброј стопи, акклиматизованом семени, равнотежном за оправку пољопривредних алата, нарочито комплексних машина, а по могућству да обухвати и заједничку житнице за сипошење хране и за заједничку продају штд.

XIII. На завршетку, за успех земљорадничких задруга и целога рада Савеза и конгреса потребно је да се констатује, да само у правно сређеном припадња може бити првих услова, који обезбеђују производњу и поредшта. Ради тога умолимо господина министар народне привреде да својим ауторитетом подејствује да се изнутра закона и савесним вршењем њиховим остваривати личну и имовну безбедност, а у случају потребе права да се даде брзо и правило здравствене општености.

Одлука II-ог конгреса

I.

Поводом расправе г. Рање Милошевића: *О организацији земљорадничког кредита*:

Саслушав расправу г. Рање Милошевића о организацији земљорадничког кредита, и ценећи труд који је узложио у ту расправу, да расветли економско стање народа у Србији, конгрес изјављује своје признање г. Рање Милошевића за чиниену му услугу тим радом његовим и изјављује, да односно практичне стране његове, који прима к знању, сматра за потребно нагласити, да и ако признаје, да су велика материјална средства потребна да би се земљораднички кредит могао успешно развити и свуда где треба доспети, располагање са тим кредитом не треба да дође у зависност од државе, и да у никаком случају не сме онемогућавати приватну иницијативу толико потребну за развој земљорадничких задруга.

II.

Поводом питања: *Производи ли наш народ више, него што му треба? Ако производи више, чиме се може објаснити што он и у просечно добрим годинама хукује крајну у јануару или сме за увос у фебруару и марту? А ако не производи више, чиме се оправда овај ситан шлоз наших производа из стране земље, па и када су цене најичије врло ниске?*

И питања: *Према јединеној установи куваца, која у Београма и другим установама налази свога извоза и која цене земалских производама подицава за своје смरणе, којим је време, да се у интересу општег приступи начину заједничке продаје земалских производа, те да се земљорадник сачува од неспријемке, да своје производе у бесцено доје. Има ли услови за ову установу код нас, и како би се она могла остварити?*

Други конгрес српских земљорадничких задруга, по свестраном претресу 4 и 8. тачке свога дневнога реда, утврђује: да је делокружа производња нашега народа већа него што је узико за подмиривање његових потреба, али да распарчавост и раздружен земљорад, са другима друштвеним прављакма, доприноси, да једни делог његов трип оскуднују у подмиривању најпречих потреба. Утврђујући тако своје мишљење, конгрес налази, да би се привредна сврга нашега народа знатно појачала, када би се нашло пуно и начина, да се пољопривредници ослободе од досадашњег (земалског) начина задуживања у опште и продавања својих производа у неспреме.

Да би се, у овоме вранцу, постало оно чему се тежити мора, конгрес налази, да би државна управа, уи

применом земљорадничких задруга, требала да се стара за оснивање и одржавање установа, које би намет произвођача становља и могућност, да своје производе не продаје у време и бедне.

Одлука III-ег конгреса

I.

Саслушав расправу г. Данила Милојевића, конгрес налази:

1. да је оснивање земљорадничких задруга изубице свак како то захтевају и начела земљорадничког кредита и наше привредне и друштвене прилике;

2. да се одиста на првом месту мора рачунати на месту изгледу, т.ј. на онога који се путем изгледне може наћи у самом селу где се задруга налази; али се не може одрећи да је корисно да се земљорадничким задругама притеме у помоћ и кредитан — пољоприводан — ови села, кредитом Главног Земљорадничког Задруге и других, приватних, мочаних завода. Само што овај кредит треба да се даје обаврно и у што је могуће мањој мери, како би се оставило слободно поље за развијање личног старанја, самонаходи, које је толико потребно за одржање и напредок земљорадничких задруга;

3. да је ради саме старијих жестица, да ови интелегентни људи, који на слуху живе, као што су свестителци и учитељи, узму учешћа у оснивању и раду земљорадничких задруга, пошто они и најбоље могу да разумју, а и другима да објасне смисао и савезе земљорадничких задруга и да руководе послове њихове. Ради тога конгрес изјављује, да је потребно да се учитељи, који су чланице земљорадничких задруга, не преслиштају без оправдана узрока или своје молбе, и ставља у дужност управу Главног Савеза да у том смислу уложи Краљевску Владу, како би се земљорадничким задругама, које с учешћем служе употребљиву наше народне привреде, загарантовао сталан успех и рад.

II.

Поводом расправе г. Вељка Павловића, конгрес налази:

да оснивање задруга за прераду стоочерних производа и особито **млечарских задруга**, треба да иде напред са оснивањем земљорадничких задруга за кредит, и да треба да се оснивају на основанима на којима почињу и земљорадничке задруге за кредит, у којима се ове основе могу применити и на ову страну привредног делана.

III.

Поводом расправе г. Миле Дорановића, конгрес налази: да је изубице свестителског пољопривредног старанја, на основи коју расправљач предлаже, и вретице потребно и једино могуће, с обзиром на наше прилике. Ради тога конгрес ставља у дужност управу Главног Савеза, да што пре изради и практична изгледна за остварење тога предлога.

IV.

Поводом расправе г. Милутина Симића конгрес: изјављује своју изабавност расправљачу на труду који је уложио да докаже сагласност земљорадничких задруга с начелима Христове науке и одлучује да се ова расправа преда Аграрском Сабору, с молбом да је благослови и преторучи свем свестителству, како би радолубиво свестителског нашег дела што земља учешћа у покрету земљорадничких задруга.

V.

Поводом расправе г. Милића Радоновића, конгрес одлучује:

1. да ваља порадити код Краљевске Владе, те да државна наша војска омица жетва слагалишта у важећим производњским местима, а упринуг иште да под извесним погодбама помери земљорадничким задругама. Та слагалишта имају би користити нашим пољопривредницима да на заложу својих производа могу добити пољоприводна, чекајући на бољу цену;

2. како су ове установе важне и са гледатице наше извозне трговине, то ваља у истом смислу порадити код Краљевске Владе да државна наша војска и једино или више великих модерних слагалишта, у сразмери наше извозне трговине, у Београду.

VI.

После дебате о тачци 11. дневног реда, у којој се дебат конститувао да је за расправу постављеног питања потребно поглавље стручних и статистичких података, којих у овом тренутку недостаје, конгрес одлучује: ставља се у дужност управу Главног Савеза да нађе и пошди које стручно личе да сиреви за четврти конгрес особу — стручну — расправу о овом толико интересном и значајном питању на наш привредни живот, на основи које би се могло с више поузданости приступити расправљачу међу.

Б Е Л Е Ш К Е

Процент сирвета, сирветне киселине, катрана и угљена у различитом дрвећу. — Из 100 делова:

ДРВЕТА	добја се делова (процентна)			
	драсног сирвета	сирветне киселине	катрана	угљена
једовог сузог (на валу, сушено)	49.6	3.8	9.4	38.3
боровог	44.0	3.7	29.1	38.0
јасеног	40.9	2.4	11.0	35.3
кривеног	42.8	2.0	9.5	32.3
врбовог	49.4	0.3	0.2	39.6
јасеновог	40.8	4.0	0.4	23.7
јазворног	42.2	5.5	0.2	30.3
липоног	40.2	0.3	0.9	21.8
грабовог	48.3	0.1	4.9	29.9
буковог	40.0	0.8	0.2	29.8
боровог	48.0	3.7	0.0	31.1
једовог	47.7	3.9	3.2	34.9
расовог	47.6	5.4	0.4	34.9

Количина пелела и поташе у шупљом дрвећу. — Искуством се сазнало да се може добити из једног зубног метара:

ДРВА	Пелела	Поташа		Да се добија 100 кгр. пречишћеног (квалитетног) поташа треба простора
		свросе	квалитетна изража (квисте)	
јазворних	0.153	1.58	1.36	73 куб. метара
јасеноваих (јасне)	0.057	0.30	3.28	374
борових	0.073	0.49	0.45	219
букових	0.102	0.33	0.33	183
растових	0.085	0.60	0.33	185
липових	0.076	0.86	0.70	128
јасеноваих	0.102	0.63	0.57	173
грабових	0.130	1.00	0.90	119
борових	0.068	0.29	0.27	365
бровних	0.105	1.00	0.85	110

Г Л А С Н И К

Набавка прикладних свиња шумадијског соја. — Већ од дугог времена наша свињарска трговица и по неким одгајивачима доводе са стране нестароше разних раса и сојева ради укрштања са нашим свињама, да им на тај начин ускорје и повећају гојазност. Држава наша такође је набављала стране расе свиња а нарочито енглеске: јоркширску и беркширску ради укрштања са нашим домаћим свињама. И у томе мешању толико се успело, да је данас доста тешко наћи чист стари шумадијски зачат свиња. На многим грама може се лако уочити по неколико различитих крви од разних раса и сојева; што значи, да се при спаривању није водило довољно рачуна, већ се мешала једна крв с другом и онда, кад зато није имало оправдана разлога.

Не ово разло укрштавању спаривање и мешање крви није дало најбоље резултате. Истина, јоркширске и беркширске свиње добро троше храну и добро се гоје, али им слањина није онако добра као у наших свиња. И буђеновачке свиње добро се гоје, али на кочнату нису онако тешке као наше. — Више су што не велe — „шумље“.

Наше домаће свиње шумадијског соја, поред осталог као да се одликују још и тиме: што дахне одољевају разним болестима па и свињској кузи. У том погледу више су тежне енглеске и буђеновачке свиње. Због тога су у

последње време свиње шумадијског соја на доста великој цени, јер се на јако траже за запате и добро плаћају.

Да би се отуђале добре особине наших шумадијских свиња од страних мешавина, Министарство народне Превреде засновало је нарочит запат у Добричеву, гди ће се одгајивати добра прикладна грма и одатле раздавати народу ради прилода.

У тој цели ово је изаслало нарочита лица, те су за сада набавила 13 крпача и 2 нераста из неколико шумадијских села. Набављена грма већ се налазе на свом месту у Добричеву.

За ових 15 грма Министарство је исплатило 1.757 динара, у коју суму улазе и трошкови до места, те свако грмо просечно кошта по 117 динара. Без трошкова свако грмо коштаће просечно нешто мало више од 109 динара.

Паметнији одабирани при нареку грма и добром храном у неким, овај шумадијски сој свиња може се детрвати још до веће круплоће и боље гојазности и тада не ћемо имати потребе по скупе новце доводити са стране прикладна грма сумљаве вредности а још сумњивијег здравља.

Хоће ли се ово наше падање испунити, зависи ће од умешности руководаца овога запата.

Н. К.

ОБЗНАНЕ

Саднице облагорођених воћака и украсног шибља на продају. — На имању Српског Полупривредног Друштва у Шапцу има на продају велика количина садница разних облагорођених воћака, украсног шибља и четинара.

Који би хтео набавити ове саднице нека се изволи обратити непосредно Управа друштвеног добра у Шапцу.

Важно за полупривреднике. — Срп. полупривр. Друштво набавља и ове године требила (трџера) за чишћење жита, полупривредницима који ну се за то обратити.

За добар избор требила (трџера), свега је нужио послати оштру пробу жита оне околине у којој ће се тро-

било употребљавати. И ако на први поглед ова напомена не изгледа тако важна, опет је ова од пресудног значаја за добар избор требила; јер је тачнији испитивањем утврђено: да зрно шпезице и корона у разноликој околини мења свој облик. Проба не сме бити од ленога производа а још мање, да је мештачки из разних најповрљивијих врста састављена. За ову пробу довољно је 5 килограма жита. Пробе се могу послати поштом и за то се не плаћа поштарина кад се упуте на адресу: „Српском полупривредном друштву, Београд: Ценовник трајера Друштво шаље онима који затражи.“

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од четврт врсте од једног ступца по 10 пара динар од осталих врзаних врстама по 15 пара од врсте од ступца.

Већим огласима од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 дина. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дина. државне таксе.

За оглашавање ван пута 10 од 100 јестинице.

Преглед 43. броја Тежакa: *Чување воћа преко зиме.* — Прва подлога грожђа у Смедереву (свршетак) — Гајење раноса хромпира и процага дуга увеланко (свршетак). — Одлуке I, II и III конгреса земљорадничких задруга у Србији. — *Белешке.* — *Гласник.* — *Обзване.* — *Цене огласима.*

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДИНА. НА ОСТАЛА ГОД. 4 ДИНА. ДРУШТВО ЧЛАНОВИ ПОМАГАЈУ ЧЛАНОВЕ СВИХ ДРУШТИ. ПОДРЖИМА. ОСН. ПЕЧАТ. ВОЈВОДИНЕ СТУД. СКАРА. ТАКМИ. ЗЕМЈОПР. ЗАДРУГА И ЧУВАЈУ ДРЖА. ПУМА ДОИВНАЈ ЛИСТ У КОЈА КИЛИ. АКО ПОМОЖЕ ПРЕПЛАТУ УМАНЈИ ЗА ЦЕЛУ ГОД. ВАН СРБИЈЕ. НА ГОД. 10 ФРАКА. НАК 5 ФРАК. А. ОВА КО СРЕ. ПОМОЖЕ ПРЕПЛАТУ У ДРУШТВО И НЕКОЛИЧ ЧЛАНОВИ КАО И СРБИЈА ЗЕМЈОПР. ЗАДРУГА И ЧУВАЈУ. ДОИВНАЈ ЛИСТ ЗА 6 ФРАК. ВАН 5 ФРАК. А. ОВА ЗА ФРАКОРЕ ПОМОЖЕ ПРЕПЛАТУ И КАО СЕ ПРЕПЛАТУ КОЈА ОВОЈ ДРУШТВУ ПОМОЖЕ КАО ЗА ЧИ СЕ И ЛИСТ СЛАТИ. ПРЕПЛАТА И РУКОВОДИСНИ ТИТУЛИ СРПСКОГ ПОЉОПР. ПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ПРИМАЈУ И ПОШТО. НА ОСНОВУ ЗАКОНА ГИЗЕВА ОД 1869. Г. Ч. 204. ПРИБИЛИС ДРУШТВЕНИ МОДЕ КОЈИТА НЕКАКОСТИ.

ГЛАСНИК И ШТАМПАНИ:
СРПСКО ПОЉОПР. ПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЉИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лeko, М. М. Савић, Д. Ж. Спасић, П. Т. Тодоровић, А. Живанковић и В. Д. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ ГЛАВНИК:
АЛЕКСАНДАР И. СЕКУЈАВИЋ

Ч Л А Н Ц И

П О Д А Ц И

О срдном извозном и умном стању нашег народа

У в колико интересантно толико и важна тема била је предметом красног једног предавања, које је на једном од састајака овогод. IV конгреса српских земљорадничких задруга, који је држио у Нишу 16, 17. и 18. септ. држао председник конгреса г. Вукашин Петровић, министар оивансија. Пошто то предавање заслужује важиу и најширих читалачких кругова, то га овде доносимо у целост: 1)

*Браћо задругари!
Поштовани гости!*

И ако се писам за времена пројавио, да ћу говорити и на овом конгресу нашем омет сам сматрао да је боље да се разговорим са вама, о корисним стварима, па хапар

обнао ред, него да држећи се прописаног поретка — да ћути.

И кад узех реч, да се са вама, задругарима и друговима на корисном послу народњем, разговорим не гуњих то ни са каквог другог разлога, него да вам пружим прилику, да чујете о својој отаџбини несталу, да сазнате о себи самима како је наше стање, зато је народ, којег смо чланови и делови.

Као оно добра браћа или боље да речем, као искрени пријатељи, као прави задругари, дивим смо један другог да обавештавамо; једни друге да кажујемо што знамо, да један другог попуњавамо у добру своме и свога народа.

Ви, који живите по селима, који се бавите пољском привредом и сточарством, кажујте нама људима од пера и од науке што вас тишти, што вам недостаје, па да будете срећнији и задовољнији него што сте. Ми ћемо вас задругарски саслушати; пружити вам, колико смо кадри, савета, дати вам упућства и помоћи вас од свако руже, да стечете уверење, да у нама имате не само пријатеље своје, него праве задругаре ваше.

Ми, омет, људи од књице, људи немесни, сматрамо да нам је дужност да вас обавештавамо не само о оном

1) Српске Новине бр. 211. од 21. септембра 1899. године.

што стоји у непосредној вези са занимањем наших, него да нас упознају са корисним делима и mislima својих и других добрих људи; да навидимо у нама недостатке који долазе од мање писмености и од неамалитне времена, да се бавите књижом и писменим радом.

Ако будемо радни како рекох, видећемо вајде и једин и други. Нама људима од књиге и науке ваља да познамо живот нашег народа, па да будемо кадри одговорити нашој најтоплојој жељи да будемо од користи народу, коме с поносом припадамо.

А који ће нам боље, верније и искреније моћи да предочи светле и тамне стране у животу народном, него ми, задругари наши, који сте, као и ми, синовима Богом благословене мајке нам Србије? Који ће са више интереса, са више воље и са више поштованња да ради на бољитку своје отаџбине, него ми, чланови највеће и најважније задруге наше.

Поласати са гледншта, које обележих рад сам да вас, задругари, овом приликом обавестим о бројном, књижном умову и енцичном стању нашег народа.

Вама ће ваљда чудновато изгледати, што сам изабрао ово што поменух, да изнесем пред конгрес земљорадничких задруга. Али разумевате ме одмах, чим вам објасним, да а овакав говор може да има вредности и за нас, чланове земљорадничких задруга.

Прво је правило у животу, да човек треба сам себе да позна, ако хоће с успехом да се креће међу људима. Па како ћемо да се познамо, ако не будемо познали један другог: какав смо? Да би познали нашу земљу, у којој не само живимо и хремо, него која нас храни и од зла брани, треба да знамо све што је на њој, а највише треба да сазнамо наше природно стање. А када се будемо са тим упознали, видећемо да ли смо се користили том науком и с умом нашег посау, у погледу на наше задруге.

После овога краткога обавештења, дозволите ми да вас, на основу службених података добивених пописом од 31. декем. 1895 године, упознам са оним о чему обехам говорити.

Наша отаџбина заузима површину од 48.302 квадрат. километра или 4.830.200 хектара. У њој има 24 вароши, 54 варошина, 3189 села и 790 заселака. Кућа има у Србији 358.714. Становника има у нашој отаџбини 2.312.484. Од овога броја долази на сеоско становништво 1.971.259 од кога се броја задругара земљорадних 1.932.660. Нама полонирвреднији савиј раде своју земљу; јер нема више слугу по селима у целој Србији него 12.302. На варошко становништво долази 341.225. Највише насељени крај наше земље је Мачва, а најмање насељена је Косовица. Домородаца има 2.217.393 а досељеника 95.091. Највише досељеника било је у срезу косовачком, а најмање у привротском.

Свега домова (кућа) има у нашој земљи 359.027. Од ових су приватне: У варошинама 48.685, по селима 306.372, свега дакле 355.057, остале су или државне (1.130) или окружне (313) или среске (82) или општинске (1371). Сем тога има земулина (885) четири (157) и нистих зграда (32). Приватних зграда има највише у јужном округу а најмање у крајинском. У 329.577 домова станују сви сопственици њивама. Селачки становници станују по својим или сами у својим домовима, т.ј. не седе под кирну нити издају своје куће вожо под закуп. Од сто сеоских становника седе у својим кућама 98; само два од сто станују у туђин кућама. Свега домаћина у Србији има 375.196.

Од тога броја имају непокретна имања:
у селима 390.275
по варошинама 35.228
Свега 335.503

А немају га:
у селима 10.968
по варошинама 29.625
Свега 39.693

По брачном стању изгледа наш народ у Србији овако:

Некевених и неудатах и то:
мушких 167.387
женских 91.235
Свега 258.622

ожевених и удатах
464.477 461.468

У дових
мушких — женских
42.079 75.602

Разведених
1818 1958

Деце испод 15 година:
мушке 510.833
женске 495.627

Мушких свега 1.186.504
женских 1.125.890
Висе мушких 60.704

По годинама старости има у нас деце испод 15 год. 1.006.459. Од 16 до 70 год. 1.268.342, преко 70 година 37.683. Главну радну снагу представља становништво између 16. и 70. год.; а оно износи, као што горњи бројеви показују једна нешто преко половине целокупног становништва.

Овај појав доказује, да се у нас много чинице наше народне изгуби између 6. и 16-те године, па на више. Рђана нећа, неподесна храна и неудобни станоци, — а у неколико и сувиниош напрезање у првој младости, локуме многу радну снагу у најбољим годинама. Ваља наши задругари да скрену својим суграђанима напак у ову околност, те да родитеља намета подмлатку не смеју с ума, да трдно штете и себе и своју отаџбину, када нејаку челад отиеравају тежим пословима. Пописом је утврђено, да има у селима много више деце до 15 година старости и старца преко 70 год. него ли по варошинама. Тек после 15-те године провада сеоски подмладак. Овоме ваља тражити лека. Лекар, учитељ и свештеници, проучавајте овај појав и изнесите му узроке, да би му се нашао лек. Физичка снага нашег народа није слаба. Српски синови нису жељуди, али се више на ни ми не можемо да боримо с Богом и с природом.

Ако би умју снагу мерила но писмености, не би могли више да се похвалимо. Писменост је у нас слаба. По селима нашим немамо више писмених него 184.000 душа од којих знају писати и читати 178.044 а само читати њих 6.115. То значи да од сто сеоских становника једна 11 знају да читају и пишу. Желаности на ову стоји горе него мушки. Од њих једва 1 од сто зна да чита и више; докда је проценат у мушкараца неки, т.ј. 22 (непуних) знају да читају и да пишу. По варошинама има више писмених света. Има га свега 134.442; или по проценту 52; т.ј. од сто нашег становника педесет и два су писмени. Највише писмених становника новина има округ крагујевачки, најмање округ топлички.

Интересно је видети како је писменост у нас за последњих 10 година напредовала. Ваља је писмених:

1895. 1896. 1884.
321.222 241.378 177.489

На 1000 становника долазило је писмених:
139 112 94

Основних школа било је:
977 714 617

Наставника било је:
1.816 1.345 923

База у почетку школске године:
90.004 65.660 45431

Пада у очи, да се писменост не шири у нашем народу према броју бака. То јест, мање је писмених људи, по што би требало да буде према броју бака. Ово долази сигурно од тога, што деца, пошто изиђу из школе забављају књигу, па се одају само привредним пословима, помажући своје родитеље у тешком тежакном раду.

Но да школа није остала без последица по умну снагу нашег народа, доказује урна бистрина његова. Не ја, него сви који изабине постојау наш народ, а то баш српски народ у Краљевини Србији, признају, да је то један од најумнијих народа у Европи. Имао сам прилику и да читам путиске стравца, који су пролазили кроз нашу земљу Србију и да их слушах, па сам узнео, као неки потаркују ово исто што сам и сам овако; а то је: да је наш народ, по умној снази, најчисти од свих народа на свету. Не може та бистрина да се прашине самој школи; јер ако би сама школа утицала на умно развиће народа, морали би други народи, који имају наше школе, да стоје над нама, у погледу умне снаге. Природне погодбе, дугогодишња борба за одржање своје вере, народности и слободне, утицали су на умно развиће нашег народа. Сада је престала потреба за борбу око одржавања народних особина, али у народу је остала ова умна снага, која је зановна напред споменутим приликама. Овој умној бистрини нашег народа има се приписати, што је установна наша, наше задруге, тако брзо узхватила корена у њему, што се тако нагло шири и одмаћало. Од ње очекујемо да ће ускоро цела наша земља отаџбина представљати једну огромну задругу, која ће боље него за што друго уземити привредни напредак народима. Да овако говорим неки ми праша појак, који се огледа у ширењу наших задруга. Докамо смо лане имали свега 4557 чланова у нашим задругама, имало их сад, после године дана, већ 7188.

Наш народ занима се пренапредно земљорадњом и сточарством. Напред сам вама записао податке, да се 1,932.660 становника (од 2,312.984) занима земљорадњом и сточарством. Сада ћу вам рећи, да од 4.830.260 хектара, што има наша Србија, надују у приватну својину и својину задруга простор од 2.123.192 хектара. У таквој земљи могу наше задруге чуда учинити. Ово се мора признати, да наш свет из године у годину све више ради и обрађује своја имања. То доказују подаци, које вам овде износим из наше статистике. По тим подацима било је обрађене земље, заједнице разним усевама:

1889 —	648.399 хектара
1893 —	1,185.082 „

На то површину добијена жетва од страних жита и култура представљала је вредност, у 1893 г. се 71,102.635 динара; вредност пшљена износила је 32.976.132 динара: виноград су дали принос од 20.613.230 динара. Целокупна вредност жетве износила је 1893 год. у самој отаџбини 192.374.022 динара. Упоредо са напредовањем у обрађивању земље, напредује наш народ и у сточарству. Ово је доказано пописом од 1895, која кад се упореди са описом од 1893, даје резултат, да је у 18/93 било свега домаће сточе 5,374.959; а по попису од 1895 било је 5,619.030. Напредак се опажа код коња, којих је било:

1890	163.391 —	1895	169.735
код говеда,	819.251 —		915.403
код оваца,	2,963.904 —		3,094.206

Само код свиња има незначитан нападк.
908.603 — 904.446

Према овим подацима, нема основа бојазни, да Србија у сточарству опада. Напротив: она хвала Богу и у овом погледу напредује, напредује далеко али стално.

Највише рогате карне има у округу рудничком (96.046) највише у тичошк (34.750) и према броју становништва најбоље стоји са стоком руднички округ; јер долази на

1000 становника 598 комада рогате карне; најгоре пак пожарелачки, где на 1000 становника не долази више него 281 комад рогате карне.

Свиња има највише у подришком (132.117) а најмање у пиротском округу (13.476). На 1000 становника долази у округу подришком 697 комада свиња а у пиротском само 107 комада. После подришког округа најбогатији је свињама ваљевски, према броју становништва, а највише их на броју има у округу подунавском. У овима стоји на првом месту округ тичошки, јер на сваких 1000 становника има 2578 оваца; бројно најбоље стоји у овом погледу општина позаречка, јер има највише оваца (286.859). Најгоре пак стоји округ подришски, јер нема више него 1664 оваца.

Кога има највише у врањском округу (80.920) а најмање у подунавском (7327). Целокупна вредност наше домаће сточе износи 140.377.681 динара дакле са главе на главу подељена ова вредност представља суму од 61 дин.

Говедо представљају највећу вредност (78,434,045), билово најмању (395.272). Свиње представљају вредност од 14,407,000 а овце 19,467,912 динара.

Недаци са којима сам вас доведе упознао, показују јасно на коју страну ваља сви да скренемо нашу пажњу, али смо себи ради добра, И драгана Управа и народ свих ваља пољопривреди и сточарству да покрене својим пажњу. У тим грамама наше народне привреде лежи темељ напредности сваке наше отаџбине.

Што је зависило од државне Управе, она је учинила своје. Уложивши законом о задругама слободу размишљања наше установе и проузавши још угледну материјалну помоћ, државна Управа доказала је, да је правично схватила свој задатак и да је пренела знаменитог светом да му се одане. Земљорадничке задруге немају шта много више да траже од државне Управе.

Али у толико више је нама дужност, да се залажемо да све оно што ће користити самој пољопривреди и сточарству. Ми, који знамо да пропашно вредност наших задруга за напредак пољопривреде и сточарства, ми морамо у свакој прилици да откарамо очи неумом и необавештеном народу.

Ако се одма и не опаше очекиваних напретка, не треба да малксавимо у раду ово оснивања и одржавања земљорадничких и сточарских задруга. Напредна мора бити не само за целину него и за свакога појединца. Набавком савременјих пољопривредних средстава за наједничку употребу задругара уштеде се време и добија се боља производња већој количини и одабранијој пакшоји. Заједничком производњом добија се у бољој мери; а задругом штедљиво ствара се прилика сваком задругару, да се помоћно позовано, то да не падне у руке најмарина и згешаваша.

Велики успеси не долазе брзо нити се постижу од једном. Ваља сталнога рада и издржљивости. Обидне оне особито нису неспадљиве. Са мало добре воље и музичанске решитости, могу се оне показати и применити у свакој оштини наше отаџбине. Наш народ је показао у свакој прилици да је силно добру. Ваља ми, задругари, да представимо маси народној да јој без удружења силне нема бољтика. Пољопривредника је здружена сила потребнија него за кон другов ред становништва. Ви, који сте се већ удружили, извесите пред осталу браћу нашу, ега се још развишљају, добре стране наших задруга, па ће она, ако Бог да, до године, када се омет састанемо показати још лепши успех него што је ово-годишњи, а којији можемо бити потпуно задовољни. А ми, људи од неча и науке, стижањемо увек са вама, као искрени задругари, да вам привредно поведе, да вас упознајемо са стварима наше земље и да износимо успехе, које је постигао остали напреднији свет у пољопривреди, сточарству и другим корисним установама по народ и његову привреду.

Наша је земља наша; наш је народ најобројани. За то узвучимо један другог пријатељству руку, ошачки се политички заљевања, угледајемо се на задругарски живот у осталих напреднијих народа, у којих се задругари не сви-

трају kao solidarni ni sa kakvom ni rezignacijom ni političkim sektom. Ako budemo tako radnici učinili smo da od naše mase zemlje držimo što veći korist za sebe i za svoje potomstvo, a naš malobrojan narod da pokaže i na privrednoj polju svoju oblatu vudrost, kojoj se divi ceo obrazovani svet.

И КОНОПЦА ПРВЕ ЗЕМЉУ

Једна од највећih грешака наших пољопривредника при гајењу конопља, та је, што они уместо две године у години сеју конопљу на једну исту земљу, која чак добија и своје најбоље име конопљинице.

Била код нас, пропочто око Лесковца, да се конопљинице претресе с она на сива, па се чак и при продаји у тавањана бележе као конопљиница.

Погрешна она, која долази с незнања, од великог је значаја за поправку нашег конопљарства. Јер та, по изгледу ила погрешна, узрок је, што је наша конопља рђавог квалитета.

Пошато је, сада нећ и нашим најпростијим сељацима, да кад се на једној земљи сеје какав усев тај неће дати добар род. С тога је заведен тако зван *универзал ред*, па која пољопривредника строго пазе. Али за дивно је чудо, да док наших пољопривредника за конопљу не важи оваква теорија ред.

Међутим, због овога наши произвођачи конопља имају врло велике штете. Прве свега конопља која се често сеје на једној истој земљи, не даје једно и масно влакно него песто и лако. Онда произвођачи јер и у цени и на квантиту. У цени, јер носу кудаљу ко разуме, неће да плати добро, и за квантиту, јер је лакша много од оне која се сеје на новој земљи. Сем тога, такво је влакно и врло слабо. Док напротив кад се конопља сеје на све нове и шире земље, она даје влакно једно, масно, меко и тешко, па и јаче што се све сакупље влакна.

Наши произвођачи све оно незнају с тога, што они љубре сваке године, „конопљиница“, те им конопља зарасте висока и они су са тим задовољни. То је истина, али истина је и то, да ће таква конопља дати на квантиту много лакшу кудаљу, него да она конопља која је сејана на новој земљи, и која изгледа по порасту много мања. Кад би наши произвођачи обраћали на оно влакно и чинили пробне, они би се и сами о томе уверили.

Научни људи одвицају се у уверити помоћу науке, да и конопља прине земљу овако исто као и сваки други усев. Ми некемо овде наводити што научни људи বলে, али ћемо да наведемо, како су то у другим земљама и прости људи увидели, па ћемо да изнесемо овде ради примера, како они гаје конопљу те да им она неспирни земљу.

У Италији прв. конопља је врло много распрострањена, и особито у западним крајевима вевина, где врло добро успева и масно расте. Нарочито се одликује околина Болонје, која је у деоу свету позната са својом јукаршином. Тако се конопља гаји на овој земљи: Њива одређена на конопљу у Августу месецу почне се и засеје гаљовом било мезухастом билом за сточну храну као: горином, бобом итд. У марту месецу затим тај усев се прерве и затрпа а после овога, љубри се коковњим или гљубајним љубретом ситно истуцаним, житким човечјим љубретом или првином из мезухра сивене бубе. После овога, њива се засејава конопљом и у јесен које или чула, Идјеће године па ту њиву већ не сеју конопљу, већ је преропаљу и без икаквог љубрења, засејавају пшеницом, те добијају прекарпу пшеницу која даје 35—40 метар денара са х—ра. Те године конопљу сеју на другој њиви, а она после пшенице, треће године опет се сеје мезухастим билдма за сточну храну и тек после ових опет ко-

нопљом. — На тај начин они имају увек добру конопљу која се на длаке и скупо цени.

Као што се види, италијански тежаци сами су пронашли да треба мењати њиве за конопљу, а да то није добро сигурно не би ни чинили него би и онд као и ми радали.

С тога, ко од наши произвођача жели да има добру конопљу и да од ње добије велику корист, треба да ову љубри или као и до сада, или за предходне усеве, обичних стајским љубретом са додатком њивела и жреча, па ће бити сигуран, да ће имати и тешку и леу конопљу до сада.

Д. Бурвичић.

ДВОГУВО КАЛЕМЉЕЊЕ ВОЂАКА

Међу појединим сортама вођака има их таквих, које расту врло споро, а има их и таквих, које од природе расту брзо, те им се градице као срич и земља унајљу. Да од врних одгајаних високо стабло, које је принео за пресадивање на стално место, требало би нам споро 15 година, а од других можемо добити усправно стабло само онда, ако су неспростно за прирсту привезане.

Дугогодишним искуством дошло се до уверења, да воћке, које су привезане за прирсту, расту врло полагано и шире се у деблању неједнако. То полагано растење и неједнако ширење дебла тумачи се тако, да претка засељује се једне стране дебло, те пореди тога не долази до њега оваког ваздуха и светлости као кад расте без прирке. Сем тога, употребљавање прирке за привезавање младих вођака доста је и скупо, а нарочито у великим вођањима.

Многи ће запитати, зашто онда се то мучило и вођању с таквим врлина и спорим сортама, кад је њихово гајење спуљне и трудније од гајења осталих вођака? Тоне ћемо одговорити, да управо те сорте доносе најзренији и најкусенији род, а породи тога, и због се траже, зато је вредно, да их свакога у вођању гајимо, особито сад, кад их можемо лакше и брзо одгајити помоћу двогубог калемљења.

Ово калемљење састоји се у том, да се најпре дивљака насађени при земљи сортом бујног и усправног пораста. Кад смо од те сорте одгајали дебло од извесне висине, извазетим се оно у висини другом неким сортом, која споро или криво расте и која ће образовати круну.

За одгајивање вођака на овај начин није потребито поље, а одгајене воћке имаће врло лепо, право и јако стабло. Посејани при двогубом калемљењу теку оми редом:

Дивљака, кад су дебела као гуњиче перо, насадемо се у Јулу или Августу окуларемом. Пошто су се млави примци, скрате се дивљаке посто у јесен или рано е пролећа над узметеним оком 10 до 15 сантиметара; тако добивамо над оклем парче чапура, за који ћемо дошлице привезати благородна латораст, да право и висе расте. У Августу, кад се латораст добро дрвени, одсече се чапура, а латораст остави се да унапред расте без икаквог потпресења, да што је достигне висину до 2 метра. Побочне се гране такође премо лета само скраћују, па 8—10 сантиметара а дошлице се сасвим одсеку, кад стабло довољно одбља. Кроз једну или две године сигурно ће благородни младар на овај начин достићи висину око 2 метра.

Кад је стабло толико порасло, насадемо се у висини од 150 до 180 сантиметара неким сортом, који ћемо имати и која ће образовати круну. Начин калемљења, који се толико прилагодио употребљава, јест спајање, под кору и окуларемом. Спајање је снаж за ово калемљење у висини највише десетке, јер за оно можемо узети у предходне случају калем са 5—6 пулоама од којих ћемо одмах добити све главне гране у круви. Ако се случајно калем не би прикипо, или ма на који начин покарно, треба да одсечемо

горе стабло и добијемо тако од ове прве ниске каменле-
не благодне сорте при врху нове гране за круну, која
је исто доносила благодни род.

Овај начин одгајивања воћака шира се све више, на-
рочито у великим воћњацима, јер воћке се могу одгајити
на овај начин са 30% јетивања. Четврте године можемо
на овај начин добити већ воћаку готову за пресађивање на
стабло место, док је то код других начина могуће само
у веома повољним приликама.

Сорте воћака, које расту брзо и усправно и лепим се
плодом одликују, те их се породи тога при двоубом ка-
менлењу подесе за неке каменлење дивљака, јесу ове:

а) *Јабуре*: египтска зрнаста парњина, ренета касод-
ска, ренета обердронка, ртјика вирџинска.

б) *Брунице*: египтска маслена, Хардијева маслена,ска,
добра Луза од Авранта, нова Постова.

в) *Шљес*: Халаранска, Катаришка, тема Лувенка. Од
њих се обично одгаји стабло, на које се у васни окудира
бреска, кајсија или сорта шљике, које споро расте.

Код трешања се двоубо каменлење не употребљава,
јер се оне и овако одликују својим брзи и усправним по-
растом. Оне се гаје као даљавне од жљезне васине па се
онда у тој васни камене.

Ф. Јерговић.

С И Р Ћ Е

донаћем газдинству грађу сирће од најкада знатну
улогу и то за значај као средство за конзервацију (одр-
жавање) као лек и др. Сирће није ништа друго до разбла-
жена сирћетна киселина. Сирћета има више врста, и
најбоље и најоцијеније је винско сирће, по том долази
сирће од воћа; у последње је пак време право винско
сирће познатије а на веома место дошло је вештачко
сирће т.ј. есенција. И ако истина она може у неколико
да замени природно сирће, омет она није оно, што је
сирће. Сирћетна есенција је готово чиста сирћетна кисе-
лина, и на не се гради „сирће“, донаћем воде: а у
правом винском сирћету, као и сирћету од воћа, поред
сирћетне киселине налазе се и неки други важне иште
најин састојци, који дају сирћету нарочито уку и мирис.

Па зато, што је с једне стране сирћетна есенција уне-
кла од правог сирћета, а друго што је она врло опасна
течност, шта више и отровна, треба ову за донаћем газ-
динства савим избећати. Исто тако треба се трудити, да
се избеци и употребе и сирће добињено нама који други
фабрички начин и да се трони само винско, пољно на нај-
здан и раније сирће. Ово треба и зато што је Србија
једна винарска и воћарска земља, на је срамота, да ми
потрошимо своје производе и не произвођемо оно, што
можемо, већ да и то врло просо средству у главној упо-
соби са стране, тим пре, што је грађење сирћета врло
проста ствар. Сирће се гради у главној поноћу две не-
сточе, прво оксидацијом воћака и алкохолних пића и
друго сувој дестилацијом дрвета. На овај други начин
добавено сирће није за донаћу употребу добро, зато ћемо
се упосати само са добињавем сирћета на овај први начин.

Алкохол има особину да се оксидише и да гради
сирћету киселину, с тога и сна алкохолна пића прва-
ном оксидације прелази у сирће. Оксидација алкохола у
сирћету киселину бива у главној ноћ утицајем једног
фермента — гљивине *Mycoderma aceti*, ова гљиваца про-
изводи т.ј. сирћетно оне.

За размињање оне гљивине потребно је, да су пића до-
водно разблажена, т.ј. да не садрже више од 12% алкохола
најбоље је 8 до 10%. Сем тога потребно је донаћу на-
духа и у топлоту. Најбоље је за грађење сирћета топлота
25 до 35, С.

Сад да премо на оне грађења невојих врста сирћета.

Винско сирће. Код слабија вина дуже стоје у отво-
реном а при том испуном бурету, почињу да се брао квара,
укиселе — *цирку*. Често то бива у толикој мери, да се вино
више не може пити. Код вино почне да се кисела, треба
још за рано ово сиречити, претакнемо у мало буре, насте-
ризирањем, сувиорисањем или најзад брзом трешањем.
Ако је кварање започело већ маха, треба то вино употре-
бити за *грађење сирћета*. Најоцијеније а у исто време најдо-
шоши и најспорији начин грађења сирћета јесте, кад се
тако већ цакнуто вино остави самом себи, док потпуно не
укисне. Много је боље грађати сирће на овај начин. У
једно буре сипа се за једну трешњу кључаога јакот вин-
ског сирћета и на в сипати 10 литара вина, које је наме-
њено за грађење сирћета. После осам дана треба доустити
нових 10 литара вина и тако после свих ос дана до-
ливати по 10 литара вина, док буре не буде за две трешње
пуно. Потом треба повољну од тог награђеног сирћета
оточити, и на остатак продужити донаћавем сирћета. И тако
радити све док се не буде све намењено вино укисељено.
Буре у коме се сирће кисела треба да има отворене две
руке, да би ваздух боље струјио.

Ако хоћемо да грађимо сирће умалоно, то треба
узети какав погодан лонац или бун па у в сипати 1 литар
кључаога сирћета а по том 1 литар вина. А после свих
2—3 дана доливати по 1—2 литра вина. Судове ове треба
држати на топлоти, најбоље у кући.

Брзо се пак гради сирће на овај начин. Треба уве-
сати у једном бурету узајак на средина једну испушну
преграду, са обе стране ове преграде треба избушити на
данцију по три рупе, да би ваздух довољно струјио. Једну
половину бурета треба напунити стргутованим дрвета (шун-
кама); на буре наместити тако, да преграда буде хоризон-
тална (водоравна). Затим треба до преграде налити у
буре вина коме је $\frac{1}{4}$ сирћета додата. Затим се отворе
оне рупе које су наше преграде, а оне које су испод пре-
граде треба да су затворене. После 6—12 сати буре се
обрне на другу страну при чем се оне рупе које су биле
отворене затворе, а оне друге (горње) отворе. Ово се по-
навља свих 6 или 12 сати. После 8 дана бива све вино
пригетовено у сирће. А то ће бити угодније пре што је
буре чешће обрнато. И у овом случају треба да буре
стоји на каквом топлој месту (кући).

Кад је вино нек добро укисељено, треба га оточити
у друго буре. А прво буре треба поново напунити, не ме-
њајући шунке, новим вином. Једне исте шунке могу да
трају врло дуго времена. Ако је сирће случајно мутно, то
га треба бистрити исто онако као и вино, помоћу гљив-
чана, белчачице наредбог мехура и др. Мутно вино може
се побистрити пре него што се на њега буде сирће гра-
дило. Вистреље се врши у ваљаним шумљеним струтованим
буковим дрвета. У овим се ваљанима остави вино да нево
време настоји, на се по том лагано оточи. Ако сирће неки
десе боје може се бојити помоћу печеног шећера, сјака
од зове или баровице.

Да би се добило сирће са добрим и пријатним ми-
рисом може му се додати кој стрку људице. Сирће се
може грађати и од треша и то ним се греш измаца и
оцеда, па се са њим дуже ради као са вином, или се само
греш измаца, на му се дода сирћета и остави да се укис-
са, на тек се тада оточи.

Сирће од воћа. Сирће од воћа гради се или кад
се јабуковача или крушковача остави да се на онај
исти начин као и винско сирће укисне; или кад се
воће нарочито јабуке измацају и оцеда, на им се дода
сирћета, и поступа као што је већ пошато. Много је
лакши начин грађења сирћета од воћа, кад се ситне
киселе јабуке а нарочито дивљаке измацају, па сруче у
каву кацу и на њих сипа за једну трешњу воде, на се
потом великим каменем притисну исто онако као што се
кисео куну притиса. Она се кава месаца у глибини пећи
и остави све дога до садржина у кој није потпуно
прела, потом се сирће оцеди и вазуци у какво буре, које

треба увек пуно дрвнати, и то најбоље у подружју или другом којо месту. Брањ на бурету не треба да је затворен, већ само да је рупа изнад хрпом покривена.

Овако сирће треба да стоји бар пола године пре него што се буде трпшило, да би се потпуно укиселило.

У намам се може градити сирће, када се свакодневни отпањки вода остављају у кавак лонац коме се дода воде и сирћета и остави бавати пећи.

Од свега воћа може да се направи сирће градети. *Сирће од шана.* Остаци шана могу се врло добро за сирће употребити. У том циљу треба их сипати у кавако бур, коме је предходно мало сирћета предато. У осталој и овде се ради на ове исте начине као и при грађењу високог сирћета. *Сирће од меда* може да се гради кад се растворји 4—5 кгг. меда у 50 литара воде и остави да прери, па се после са тиме поступа као и при грађењу високог сирћета. *Сирће од слада* (вадна) гради се кад се слад (вањјана јечма) уситни и размути, у води, па пошто се ошеди треба тој води (раствору) додати мало високог киселца и оставити да прери, и даље поступати по већ познатим

методама. *Сирће од рахије.* За грађење сирћета од рахије треба ранију водом толико разблажити да буде имала само 8—10% алкохола. Са тако разблаженом ранијом поступа се даље исто овако као и са вином. Добро је при грађењу сирћета од рахије, да се овој додату тропне од леба, како би сирћетне бактерије шале потребну храну. *Сирће од рене.* Кад се рена измлада и пресеје, па остави да сок прери може се од овог градити такође сирће. *Грађење з. замак брзо сирћета.* Из свих поменутих течности гради се сирће на брз начин ако се направни нарочита капа са избуњеним прегредама (вањјана) при дру и при врху. Простор између тих прегреда навиши се крпним шупкама биковог дрвета, или итељкама од троица (вањјанурног) и лозом. За тим се сваког сата сипа преко врховица по 5—8 литара течности (вино, пиво, рањца) којој је додато сирће да пољско на иже кашље. Кад смо сви количину течности на тај начин пропустили, треба са истом течности поновити сипање још неколико пута, док се ова потпуно не укисели, а то ће бити за 6 до 8 дана.

М. Ј. Вајан.

БЕЛЕШКЕ

Количина семена и простора за 1000 садница и најважнијег шупског дрвећа. — Да се из семена произведе:

1000 САДНИЦА	ПОТРЕБНО ЈЕ			
	семена	простора		за сад сејање
		за сејање	у расад.	
	кгг.	квдратних метара	кубних метара	кубних метара
јаворових	0-09	1-08—121	23-4—24-5	40-2—54-0
букових и грабових	0-34	1-08—1-20	23-4—24-5	40-2—54-0
распањих	0-48	7-20—9-00	23-4—24-5	40-2—54-0
јасенових	0-084	1-8—1-20	23-4—24-5	40-2—54-0
сирћетних, бор. и арањетних	0-078	0-72—1-08	9-0—10-8	18-0—21-6
јасеновх	0-14	1-44—1-80	9-0—10-8	18-0—21-6

Волико се добиња семена из шипарица. — Да би се знало колико се из извесне количине шипарица може добити семена, узима се да један хектолитар:

ШИПАРИЦА	ДАЈЕ СЕМЕНА		
	тежи	са	
		крилица	крав
		Килограма	
сирћетних	25—34	2-25—3-00	1-23—1-70
арањетних	30	3-37—4-50	1-80—2-70
у		2-17	1-80
јасеновх	25—30	2-25—2-47	1-56—2-25
белог бора	30—35	1-57—2-25	0-75—0-80

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XVII СЕДНИЦЕ

Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва
државне бележнице 1899. год. у Београду.

Били су: Председник г. Рања Милошевић, благаяњик г. Вагоје Тодоровић, чланови одбора: г.г. Миљутин Савић, Др. Марко Т. Лео, Александар М. Секулић и Милан Јовановић.

Председавао председник г. Рања Милошевић, бележко секретар, г. М. Јовановић.

157. Прочитани записни XVI седнице — Одбор усвоји.

158. Благаяњик чита извод о стању друштвене благаяње за месец јули ове год. који гласа: (вади стр. 351.)

159. Секретар реферире да се у премо одборској одлуци од 7 фебруара т. г. прибрани изменаји од пријављених такмичара за поткивање вољова по модерној начину, и сад остаје да се изврши оцена. По овојо питању — Одбор усвоји предложене кандидате за чланове оцењивачког суда: г.г. Перу Д. Тодоровића мареног денара, Миљутина Јовановића друштвеног секретара и Никола Вељковића секретара Министарства Народне Привреде.

160. Секретар реферире да је г. Павле Т. Тодоровић поднео своју оцену о спису *Подизање винограда америчког лозом* — Одбор усвоји мишљење референта за књижевне послове, да се по оцени рецензента списе прими за *Практичне пољопривредне науке*, ако испад усвоји ушине приредбе, и премо њима рукопис исправи.

161. Секретар реферире да је од штампарије Павловића и Стојановића примаљено 1476 комада књига *Гајене вољских усева* — Одбор прими и закуп са тим да се разда свима, који по Правилника добијају друштвена издања бесплатно, а што остане да се продаје по одређеној цени.

162. Уредник *Тешака* као референт за књижевне послове, реферире да писце: *Поука о одгајивању стоке* и *Гајене вољских усева* треба хонорисати па предлаже да се награде по 70 динара од штампаног табака — Одбор усвоји предлог.

163. По резерату уредника *Тешака* о награди радова штампаних у 31, 32, 33, 34 и 35 броју *Тешака* од ове год. — Одбор одреди награде.

164. Чита се одлука Књижевног Одбора, да се, по оцени рецензента, не може пријети спис *Наше отровне змије* да се штампа као друштвено издање. Уједно пред-

СТАЊЕ БЛАГАЈИНЕ

Списак Пољопривредног Друштва за месец Јули 1899 год.

Ред. број	ПРИМАЊА	до Јула		за Јули		Свега	
		Днев.	п.	Днев.	п.	Днев.	п.
		Днев.	п.	Днев.	п.	Днев.	п.
1	По дневнику касе	100880	49	35132	10	123512	59
2	Деловит у земљу	—	—	31263	16	34363	16
3	Деловит у хартијама	—	—	6159	56	6159	56
	Свега	100880	49	65554	76	165935	35

Ред. број	ИЗДАВАЊА	до Јула		за Јули		Свега	
		Днев.	п.	Днев.	п.	Днев.	п.
		Днев.	п.	Днев.	п.	Днев.	п.
1	По дневнику касе	78254	53	45256	—	123512	59
2	Канцел. пош. фон. код Угар. Ф.	17661	24	—	—	17661	24
3	Канцел. пош. в. у артијама	5539	50	—	—	5539	50
4	Деловит разних лида у арт.	620	—	—	—	620	—
5	На плату код Управе Фов.	1770	35	—	—	1770	35
6	Тотона повода у виси	—	—	2535	62	2535	62
7	Привредни издатки	—	—	13968	—	13968	—
	Свега	103845	62	62089	63	165935	35

Ред. број	ПРИХОД	до Јула		за Јули		Свега	
		Днев.	п.	Днев.	п.	Днев.	п.
		Днев.	п.	Днев.	п.	Днев.	п.
1	Остатак по мес. касе за 1898. год.	1855	08	—	—	1855	08
2	Државне пошле	6250	—	4000	—	10250	—
3	Од прелимаге "Тешка"	4041	60	801	96	4806	26
4	• од ост. чланова добротвор. и угов.	3280	—	—	—	3280	—
5	• • • • • романама	351	50	—	—	351	50
6	• прихода на канцелат. код. фонда	74	90	—	—	74	90
7	• продаје књига	518	22	37	30	559	42
8	• • • • • календара	2285	65	34	30	2378	15
9	Од • • • • • сеница	3737	20	824	75	4531	95
10	• • • • • сирача	11078	95	3210	30	14288	35
11	• • • • • исплате дуга за семе и сираче	905	75	41	70	947	45
12	• • • • • продаје глас. књига и преслапина	58489	62	15262	60	73751	62
13	• • • • • друштвеног добра у Шању	316	30	—	—	316	30
14	Варшавна прихода	1140	92	169	10	1310	92
	Свега прихода	109950	49	25132	10	135082	59
	По одбитку расхода	—	—	—	—	102618	33
	Остаје на Август	—	—	—	—	3002	06

Ред. број	РАСХОД	до Јула		за Јули		Свега	
		Днев.	п.	Днев.	п.	Днев.	п.
		Днев.	п.	Днев.	п.	Днев.	п.
1	На канцел. Подруж. које имају свога земљаника	625	75	—	—	625	75
2	На издржавање друшт. штампарије	1150	80	—	—	1150	80
3	• • • • • остатак поводама поводом, збогачкав прихода у земљу и окршт. друштв. у земљу, послова	329	90	831	65	1160	95
4	• • • • • вкредит. изложбе приредног друштвене савне	100	25	—	—	100	25
5	На издржавање књига, новина, дрвограна и нове књига и календара	1036	47	9	45	1045	92
6	• • • • • издавање прат. календара, збога	200	—	—	—	200	—
7	• • • • • награде сарада. Тешка и Билена	1297	85	333	35	1661	40
8	На издржавање и експедицију савана	3417	94	2766	98	6133	96
9	• • • • • сирача	16995	20	8708	—	24703	20
10	• • • • • ваљачку и експедицију влагод. календара и архаива	29030	—	20779	85	65429	85
11	На отпре, осветљење, канцеларијско пошерење и измештаја	946	05	241	00	1187	05
12	На испод. Тешка, Билена, и календара	112	60	82	45	195	05
13	• • • • • плату ураран. друшт. доб. у Шању и издржавање добра у Шању	3138	96	785	10	3942	06
14	На плату секретара	585	—	200	—	785	—
15	• • • • • писара	570	—	125	—	675	—
16	• • • • • плату експедицтора	315	22	80	—	395	22
17	• • • • • плату двојнице послужачама	950	—	160	—	1110	—
18	• • • • • награду благајнику	480	—	80	—	560	—
19	• • • • • уреднику "Тешка"	420	—	70	—	490	—
20	На издавање изложбама изложбеног, претресале отпре, обрад. друшт. зграда, и поправку куће	256	90	2	—	258	90
21	На издржавање изложбе	856	43	60	—	916	43
	Свега расхода	78254	58	45256	—	123512	59

лаже да се г.г. рецензенти награде са 40 динара — Одбор усвоји одлугу и предлог Кљажњеног Одбора.

165. Чита се извештај начелника срезга пољошког о ставу Пољопривредног Друштва — Одбор одлучи да се сачека извештај Друштвеног изасланика Г. Ил. Кремића, који је одређен да извиди и савна све што је чувано о овој Подрузици.

166. Секретар ресервише о претрачујској цени претрачујца за изложбени пансион, и моли да се питање о изложбеном долажу дефинитивно реши, јер је за то крајње време — Пошто је претрачујка цена сувиле висока, то Одбор реши да се покуша не би да се добило одобрење да се на магацину с лица узимају пробају и наместе прозори и удеци за изложбу, а ако се у томе не успе, онда и ове године распоредити долазе канцеларије за изложбу у којима је то могуће без великог премештања канцеларијских ствари.

167. Секретар ресервише да за утакмичне плагува, дрљача и ваљача, која ће бити од 14 г. мес. на докве буде потребе, треба да се изабере Одељивачки Суд — За чланове Одељивачког Суда одбор изабра г.г. Благоја Тодоро-

вића, Никола Вељковића, Младена Јовановића и Милоја Вучковића.

168. Чита се писмо гуда општине гроцкаше, којим доставља о неуредности и каленсног ставу гроцкаше пољопривредне Подрузице — Одбор реши да се узмо г. Младоса Петровић редовни друштвени члан, да извиди и савна право стање у коме се Подрузица налази на о томе да поднесе Друштву извештај.

169. Чита се писмо Начелника срезга лесковачког Бр. 8955 ИВР. 232. којим јавља да је продато и покретно и непокретно имање код Младена М. Маринковића бизнег писара из Печевеца, па по одбитку порезе, трошкова и такса око пописа и продаје, није ништа остало за наплату дуга, што је поч. Младен дугосао Друштву у 203-90 дина, са интересом 6% год. до дана наплате. — Одбор прими и знању с тим, да се предлози Збору да се ова стума трасходује као пропала.

170. По питању економија срезга јасеничког може ли Друштво управе и алат, што буде требало за срезга, дати на вересују тако, да се у идној години исплате — Одбор

реша да не може јер постоји и ранија одлука да се *никоме* ништа не даје на версају.

171. Чита се писмо г. Благоја Д. Тодоровића редов. члана, којим предаје Друштву 275 књига *О пољском дулову* с молбом да се за његов рачун продају по 0-20 дин. комад — Одбор приими.

172. Чита се писмо Министарства Народне Привреде којим шаље 50 примерака *Кратке пописе о земљишту и субвенцијам прваке ваине на воћкама*, да се са њима учини распоред по пахођењу Друштва — Одбор приими са захвалношћу.

173. Чита се писмо Министарства Народне Привреде, којим шаље 1600 комада *Поупа о гајењу шећерне репе*, да се бесплатно даје свима лицима приликом раздавања семена од шећерне репе — Одбор приими са захвалношћу.

174. Чита се писмо Министарства Народне Привреде којим извештава Друштво, да је споредна царинарница I к.л. на железничкој станици *Eisenstein* уришћена у ред онах, преко којих се може увозити прорачице и биће предвиђено чл. 3. новонаписаног о аморскери изузет дозу — Одбор приими с знањем, с тим да се ово саопшти и Управи Друштвеног добра.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

Готова је

САДРЖИНА ТЕЖАКА ЗА ПРВИХ 28 ГОДИНА

УРЕЂАВО
БЛАГОЈЕ Д. ТОДОРОВИЋ

Садржина је формата *Тежак* у коме он данас издава. Уређена је по писменим и струкама. Радови г.г. писца писмени су овим редом, како су у *Тежак* штампани а радови по струкама сређени су по *алфавитном реду*.

Овој *Садржином* корисно ће се послужити како поштовани читаоци *Тежак*, тако и пољопривредни писци, јер и једни и други могу имати лапа и брза прегледа по сваком питању, које би их занимало.

Извињаје

ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА
1900. ГОДИНУ
ГОДИНА ХУИИ.

УРЕЂНИК
Др Ј. ТОДОРОВИЋ — Ђаковчић

ЦЕНА 0-50 ДИНАРА

Садржиј је овога *Календара* ово:
Календарски део, са свима досадашњим одељцима, а одељак о пошти и телеграфу попуњен је и обавештењима о телефон.

Пољопривредни оделци са пробањим одељцима, потребни за *практичну употребу*, по свима гранама пољске привреде, у неколико и из најновијих закона пољопривредних.

Поучни део, у коме су они чланци:

- О гајењу шећерне репе;*
- Мржа као штетна храна;*
- Гајење коза и савремено шумарство;*
- Општи рибњаци за гајење шарана;*
- Корпе за маз и врсног сокожа воћа;*
- Храна и здравље пашета народа;*
- Јена у нашем домаћем гадиству.*

Извињаје и

ПОЉОПРИВРЕДНИ ГЛАСНИК ПОВРЕМЕНИ СНИС СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

СВЕСКИ I.

УРЕЂАВО
АЛЕКСАНДАР М. БЕКУЛИЋ

ЦЕНА 1-50

Садржај ове I. свеске ово је:

Предговор

Чланци

СТРАНА

I - XIV.

Кратак поглед на наше земљорадне одице и привреду ранијих година, од Д-ра <i>Милована Спасића</i>	1
Пољопривредно или агрикултурно ишпијорство, од <i>Н. Н. Станковића</i>	8
О хранивим материјама бљини уопште и о азотном питању наносе, од <i>М. Т. Труковића</i>	22
Сађење воћака и другог дрвећа поред друмова и путова уопште, од <i>Н. Н. Станковића</i>	32
Промене у животиња услед приаитонљивања, од <i>М. Петровића</i>	49
Помоћни системи и њихов значај за развој пољарства, од <i>Б. Д. Тодоровића</i>	59
О подизању шума на природан начин, од <i>М. Јовановића</i>	84
Историја донашњих сисара, од <i>Симе Троицковића</i>	96
Свилене мекхурак, од <i>В. Д. Тодоровића</i>	101
О паричку, од <i>Ж. Ј. Јуришића</i>	135
Предео Тимека у области економској, од <i>Д. К. Јовановића</i>	154
Гајење зрнаца у циљу хранења свилених буба, од <i>Б. Д. Тодоровића</i>	180

Пољопривредни преглед

Белешке

<i>Пилеска пољска привреда</i>	103
--	-----

Гласник

<i>Српско Пољопривредно Друштво</i>	195
<i>Министарство Народне Привреде</i>	199

Књижевност

<i>Horticulture dans les cinq parties du monde</i> , par Charles Ballet, Paris 1895	202
---	-----

Преглед 44. броја *Тежак*: Чланци: Подаци о бројном извојном и ујном стању нашег народа. — И вонопа прве земљу. — Двогубо календарске пољка. — Сврхе. — *Белешке*. — *Другачица* и *подружениски послови*. — *Књижевни огласи*.

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ПОД. 8 ДЕН. НА ПОДА ПОД. 4 ДЕН. ДРУШ. ЧЛАНОВЕ КОМАТИЧ. ЧЛАНОВЕ СМЕР. ДРУШ. ПОДРЖИМА. ОСН. ШКОЛА. ВОЈНИК. СТУД. КЛАВА. ТАМБ. МАНАСТИРЕ, ПЕШКОРА. ЗАШТИТ. И ЧЛАН. ДРУЖ. ПИМА. ДОБИВАЈ. ДИСТ. У ПОДА ШКОЛ. КАО ПОМОКЕ ПРЕТНАТУ. УМЕРИТЕ. ЗА ПЕВА. ГОД. КАН. СРБИЈЕ. НА ПОД. 10 СТАВ. КАН. 5 000. А. ПР. ПО СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО. ДРУШТВО. И ШКОЛ. ЧЛАНОВ. КАО И СРПСКО. ПЕШКОРА. ШКОЛ. И ЧЛАНОВ. ДОБИВАЈ. ДИСТ. ЗА 5 000. А. ПР. КАН. ДАД. УМЕРИТЕ. ПОМОКЕ. ПРЕТНАТУ. И КАН. СЕ. ПРЕТНАТУ. ПОД. СВОГ. ДРУШТВО. ПРИБО. КОЈА. СЕ. ЧИ. С. И. ШКОЛ. СТУД. ПРЕТНАТУ. И РГ. ПОДСИ. ГЕ. П. СР. СРПСКОМ. ПОЉОПРИВРЕДНОМ. ДРУШТВУ. У БЕОГРАДУ. ПРЕТНАТУ. ПРИМАЈ. И. ВОЈИ. НА. ОСНОВ. НАЗВЕШ. РЕШЕНО. А. 1869. Г. Б. 204. ВОЈИТЕ. ДРУШТВО. НОСИ. ПОДА. ШКОЛ. ПОДА.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

УПРАВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лехо, М. М. Савић, Д. М. Спасић, П. Т.
Тодоровић, А. Живановић, В. А. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ УПРАВНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЉИЋ

Ч Л А Н Ц И

ТРЕЋА СЛАВА

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Српско Пољопривредно Друштво slavilo је 30. октобра своју славу Светог Краља Младутина, трећу по реду, и том приликом приредило *поучну изложбу*, која је такође трећа по реду.

По Програму, који је раније објавио, Управни Одбор са многим пријатељима Друштва присуствовао је светој литургији у вазнесењској београдској цркви, оданле су се сви после службе вратили у друштвени дом, пред који су се још од сажог јутра вајале честе гомиланце гостају из унутрашњости Србије.

Око пола десет часова дошао је Његово Вишекопресвештенство архиепископ београдски и митрополит Србије

господин *Николевић* у пратњи архиваријата и ректора Богословије господина *Кирица* и после водосрећива приступило се сечењу колача. На еквизији одговарало је певачко друштво *Славковић*, које је за то умело и коме нека је велика хвала.

Сечењу колача изволази су присуствовати Председник Министарског Савета, Министар Иностранних послова, господин др. Владан Ђорђевић, Министар Финансија господин Вујановић Петровић, Министар Народне Правде господин Живан Живановић, многи од чланова добротвора и утемељача; изасланици Подружња, много почасних и редовних чланова Друштва, Председник општине града Београда и многа много гостају из појединих округа Србије.

Како је за ову славу и ову изложбу Друштво издало и *Проглашу тридесетогодишине своје Доседашњега рада*, то је председник Друштва, г. Раипа Милошевић, том приликом држао говор, у коме је изнесен рад Друштва

za najavljenih 30 godina u svima pravcima njegovog nastojanja da se poljska privreda u Srbiji unapredi.

Posle toga nastalo je posluživanje slavenskog kolonom a zatim je predsednik Društva zamolio gospodina Ministra Narodne Privrede da izvali otvoriti urešju poutnu izložbu Srpskog Poljoprivrednog Društva. Na pozdrav predsednika g. Miloševića, gospodin Ministar Narodne Privrede odgovorivao je ovim govorom:

Gospodine predsedniče,

Ja se smatram za srećnog što mi je palo u deo da ovaog puta otvorim izložbu Poljoprivrednog Društva a u isto vreme četvrtu izložbu ove jeseni u našoj zemlji. Posle izložbe grožđa u Žuni; posle stочарске i poljoprivredne izložbe u Ujicu; posle izložbe grožđa u Smederevu, danas smo na pragu četvrtе izložbe — izložbe Poljoprivrednog Društva.

Imajući čast da danas, o danu slave i tridesetogodišnjice Poljoprivrednog Društva otvorim tu izložbu, ja se radujem što mogu da konstatujem ovde. Da je u našoj poljskoj privredi u toku vremena nastupilo veliki napredak u svakom pravcu. Taj se napredak ne može izmeriti ovaog trenutka naznačiti, ali primeri radi, potsebam samo prisutstvu gospodu da je u šesdesetim godinama, kad su prvi šleponi srpskog žita otišli od Pešte, bila privoštena u srpskom narodu, da je srpsko žito dospelo na jevrejske pijace. Početak je bio sирован и vežak.

Danas, šleponi и бродови разnose много српско жито са обала наших и инострани свет. Данас се вагонима и возовима извозе наше суве шљаве, које велику добит нашем народу осигуравају, и с тога дајемо у свему за право Полjoprivredном Druштву што је обратило пажњу на ову грану као и на воћарство уопште. Ту деки велика задња за привреднике, а велики избор богатства за земљу ишту. Један једини Немач у Варшени, извезао је 80 вагона јубца за своју земљу, да и не говоримо о другим популацијама те врсте, који нашу воћарску производњу могу окућати.

Danas су дозни расадници прекрпавали плодне делове и брда свуда тамо, где је расла дола и где је треба поново посадити. Данас се не свима срезовима ради на подизању угледних ивица, где ће се подићи и расадници за воће о коме је реч данас, и које је поред жита главни предмет изложбе. Једном речу, у našoj полjsкој привреди појавило се такав полет, какав може благодарношћу обевати свакога насрама свију и свакога, који је имао удела у тој покрету, а у првом реду насрама Полjoprivredног Dруштва.

Ja се сматрам, као што рекох, за срећног да могу овај напредак констатирати, на првом месту пред г. председником министарског савета, који је први као министар народне привреде, пре једне деценије, извезо свој полjoprivredни значајни програм, и који данас, са свога високог положаја помаже мени и дејствује у равној мери, да се све учини за српску полjsку привреду (Живео!).

Но, међутим, да се све ово постигне, да се управо сви они лепа очекија постигну, за то је требало времена, велика стрпљива и пожртвована. Српска држава је учинила све што је могла а чиниће и будуће, али држава не може безаловно све учинити својим средствима, ако немаде са собом и пред собом људе од приватне иницијативе, који ће, сваки на своје ивица и добру, следовати примеру државе, следовати примеру Матице полjoprivredне српске, као што је Српско Полjoprivredно Dруштво; који ће следовати и намерама српске шљаве, која је готова, да помогне својога домаћина саветом, наградама и свима средствима, да у своје подухвте успе.

Кад то све знамо, онда налазећи се под кровом Полjoprivredног Dруштва, ја се у овом свечаном тренутку

придружум изјавама празнања и благодарности свима који су радили на напретку овога Dруштva и одједн чaст и поштовање свима присутнимa и неапрсутнимa, који су доживели, да после тридесет година, присуствују овоме свечаноме дану, као што је изазве осталих и унашена старина г. Милован Спасић (Живео!).

Gосподо, као министар народне привреде ја бих желео и радовано бих се — а ислим да ово говорим сасвим у смислу намера целокупне српске шљаве — ако под овим кровом и одаца буде воље, мира, слога и трдуљубља; ако сваки, који пређе овај праг, буде одушевља, да оно од чега живи наш народ, од чега смо живино, буде унапредено, да буде српска полjsка привреда напредна, богата, срећна и обила. Ту је избор нашега благостава; ту је темељ нашега материјалног богатства.

Пошто смо под пресвећеним спештегодејством Његовог Високопросветиства Господина Митрополита прославили славу у част српског светог Краља Милутина, под чијим је духовним покровитељством ово Dруштво, а ицајући у овом свечаном тренутку као и увек на ум, да је највишим покровитељ и заштитник Полjoprivredног Dруштva Његово Величество Краљ Александар (Живео! Живео! Живео!) који се са неискреним старанем брине за свако добро наше привреде, то са узвиком: *Да живи Краљ!* оглашум, да је треба поучи изложба Полjoprivredног Dруштva отворена. (Бурно: Живео! Живео! Живео!)

O СИРИШТУ

Млеко је као што знамо, врло неистојана течност. Чим се помале потине нећ да се мења, и после извеснога времена годико се измени, да се и по укусу и по изгледу од свегага млека знатно разликује.

Често своје млеко држи се много боље на хладноћи но у топлоти. На температури од 1—2 степена више млеко може се држати и месец дана а да се не уквари.

Млеко се квари т.ј. прогнута утањеним киселине, која се у млеку ствара или топаће кад у млеку какава киселина досе.

Овај саставни део млека, који млеку сладак укус даје и који се *млечни шећер* зове, тај саставни део мења се и прелази у млечну киселину утањеним једнога саћушњога једноћелујскога биљног организма, једне гљавице, која се у ваздуху, посућу и на другим предметима налази.

У ваздуху, посућу и на другим предметима има много таквих микроскопских биљних организма, који су у стању да у телима животињскога а и биљнога порекла изазову процесе врећа, трњења и распадања. Такав саћушњи биљни организам зову се микробе, бактерије, микро организми итд.

Бактерија, која је у стању да изазове распадање и претварање млечнога шећера у млечну киселину, и која се у млеку врло има много тако, да су некако количине те бактерије у стању, велику количину млека да укиселе, та бактерија зове се „бактерија млечне киселине.“

Уопште дозвољно је, да у млеку или на друго какво тело биљнога или животињскога порекла досе како какава какве бактерије и ако је за немо развијање земљиште подесно, она се нагло развија и множи а тиме изазива разне промене у телу, у коме се налази. У томе се и састоји особено дејство бактерија или тако знаних организмованих ферманта. —

Кад се у млеку налази или нарочито доде каквакиселина или распадањем млечнога шећера у млеку постане млечна киселина, млеко се даље прогнута т.ј. дејством киселине

odvađa se iz mleka jedna čvrsta sirasta masa, koja je pre toga u mleku rastvorena bilka. Samo dotle, dok mleko nije kiselo, to čvrsto telo može se odvojiti u rastvoru, ali čim se mleko ukiselilo ono se u obliku siraste nerastvorljive mase iz mleka odvađa.

Na sličan način, kao bakterija mlečne kiseline, dejuje u *siršite* i *siršite* na mleko, t.j. veoma mala količina navesnoga tela, koje se u želudcu sisara nalazi, u staju je kao bakterija mlečne kiseline veliku količinu mleka da usiri. Telo koja slično kao bakterije dejuje, a u stvari nisu bakterije t.j. nisu organizovani živi stvorovi, već mrtva tela, takva tela zovu se *fermenti*. I bakterije su fermenti, ali za razliku od mrtvih fermenta, bakterije su *organizovani fermenti* zovu.

Proces, koji fermenti uopšte nazivaju moše se uporediti s procesom vrenja. Kao god što se šećer, jedno složeno telo, utiđajuć kislica (takvo je jednog biljnog mikro-organisma — bakterije) raspadla na проста tela: šparšute i ugljen kiselinu, tako i drugi fermenti imaju tu osobinu, da na složena tela dejuju i da ih na prostija razlažu.

U obliku jednoga složenoga tela nalazi se i ona sirasta masa rastvorena u mleku. To složeno telo utiđajuć sirinjnoga fermenta razlaže se i iz mleka odvojena sirasta masa, jedan je od proizvoda toga razlaganja.

Ne puštajući se u dalje objašnjenja od značaja je ovde pomenuti, da sirasti masa odvojena iz mleka pomoću kiseline, nije u svoju jedinstva sa sirastom masom, koja se pomoću sirinšta iz mleka odvađa. I jedna i druga sirasta masa ostava služi kao materijal za proizvodnju sira, ali pored ostaloga i u kakvoj sira ima razlike. Sir koji je dobiven pomoću sirinšta bolji je od onoga, koji je pomoću kiseline iz mleka odvojen.

Pošto je sir iz kiselog mleka od značaja, to ćemo se ovak pravilno zaključiti samo kod sira, koji je pomoću sirinšta dobiven.

Pre svega, da se malo bliže sa samim siršitem upoznamo.

U proizvodnji sira od velikoga je značaja kiselina upotrebljena sirinšta. Na kakvoju sirinšta, ukoliko mi je poznato, ne obraća se u nas dovoljno pažnje, i s toga neće biti izvanredno, ako o sirinštu progovorimo koju reč više.

Sirinšta, to je ovaj ferment, koji se u *stajnoj* i *kozjoj* *želudcu* svakoga sisara, naročito odojčeta nalazi.

Želudac, koji se za siravljanje sirinšta uzima, treba dobro očistiti, jer u nečistom želudcu, naročito ako nije dobro od svoje sadržine oslobodjen, pored druge nečistoće ima i ogromna masa mikro-organizama, koja, kao i drugi fermenti, prilivaju siravljanja mleka, a i za vreme siravljanja sira, razne promene u siru izazivaju, tako da oni mogu biti uzrok i rđavoj kiselosti dobivenoga sira. S toga u proizvodnji sira, mora se obratiti pažnja pažnja, kako na *čistotu* *vošite*, tako i na *čistotu* *siršita*.

Ukoliko mi je poznato, u nas nije običaj, da se iz želudca navedi sadržina, već se zajedno sa sadržinom staju, i za siršite poglađeno se pažnje želudac uzima. Međutim siršite od očišćenoga tolejšega želudca smatra se kao najbolje, a vrlo je dobro i siršite iz praskega želudca.

Da bi dobili što bolje siršite, preporučuju neka, da na 12 časova pre klavala, ne treba dati toletu da sisa niti ga inče za to vreme hrani. To po svoj prilici i za drugu odojčeta, koja se i radi siršita vođu. Dobro siršite pravi se na ovaj način:

Prvo se želudac s vođa i iznutra dobro očisti i vodom malo provere — drugo se ne sme u vodi držati, jer voda rastvara ferment — zatim se zavese jedan kraj želudca i vaduje, pa se onda i drugi kraj zavese, i tako očišćen i vodu želudac ostavi se jedno tri meseca,

da se suši. Stariji želudac — samo ne stariji od godine dana — bolji je od svegog za siravljanje siršita s toga, što se u osušenom želudcu sasuni i saza, koji inče jako smeta, da se u želudcu količina dobi je jati rastvor siršita. U svežem želudcu sluzi jako smeta pešuju. Pore na pedaju, kroz koje se rastvor siršita vadi, broo se od sluzi ispuše i deže se time jako *ispuša*, i tako da je vrlo teško dobiti vešu količinu *siršita*, a *brz*og rastvora siršita.

Osušeni želudac pre vo što se na nešta odvađa siršite, dobro se s vođa vodom opere, zatim se onet osuši i goravi i donja ubrija oko osušenoga želudca ispuše se ne uzalud sa za siravljanje siršita, jer ima mnogo sluzi a malo fermenta. Zatim se očisti od masti i od irkih i krvavih delova, koji se na osušenom želudcu nalaze. Da bi se nejednako dejuje pojedinih želudaca u koliko je to moguće izbeglo, odmah se uzme 5 nan 6 želudaca, rasuku se uzduž, polože se jedno na drugo, zamotaju se u obliku čizare i klanom se va truba čvrsto veže. Kad treba od to trube seku se kao od kobasice kolutu u debljini od 5 m.m. Tu kolutu pređuju se vodom nan prokuvanom struktum. Struktum vala prokuvati, da bi se ugrinavi mikro-organisma, koji ih svaka struktum u velikoj količini ima. Za prelažanje ne sme se uzeti vrela, već mlaka, najviše je 37°C. topla. Ako se uzme voda, onda treba dodati soli, da bi se truljenje sprečilo. Od osobitoga je značaja temperatura, na kojoj se siršite siravlja. Na temperaturi od 35—37°C. zažrije se ferment rastvara i na taj način dobi je najčiji rastvor. Najbolje se ostajati, da se nečeni i vodom ili struktum preinavni kolutu od želudca na toplom mestu raskasle. Ali treba paziti, da temperatura ne tečnosti ne pređe 37°C. jer na višoj temperaturi gubi se ferment. Pošto se pomenuti kolutu od želudca dovoljno raskasle, tečnost se kroz čestu vru procedu i proceđena tečnost služi zatim za siršite.

Na raznim mestima i za razne vrste siřeva, dobi je za siršite na razne načine. Mi smo ovde inčeli jedan od najprostijih načina, po koje se dobro siršite može dobiti.

U staroj nemačkoj Formi — Koneji, kivan u kojoj je proisecao, kako se lekovi prave, proisecaj je za siravljanje siřevata ovaj način:

Želudac mladoga teleta — odojčeta — prvo se vodom opere i onda se na unutrašnjoj strani želudca ostruže sluzna kobilica. Na tri dela te ostružene mase uzme se 26 delova bologa vina i jedan deo soli, pa se to sve ostavi tri dana, da se kisela, a za to vreme česte, dobro se promeša i zatim se proceđa. Proceđena tečnost, pod imenom *Liquor scirparius*, služi za siřevanje mleka.

Ko nije u staju sam dobro siršite da pripreni, najbolje je učiniti, ako kuni gotovo čisto parađeno siršite.

Ima više od 25 godina, kako se fabrički u obliku tečnosti a i u obliku praha proizvodi siršite.

Za dobi je fabričkoga siršita uzima se želudac iz koga se na osoben način udaljeno samo čist ferment odojčeta t.j. odvađa se samo ono telo, koje siravlja mleka izvan. Preza tome fabričko siršite nije daleko inčeta drugo, do prečinišvo prirodno siršite iz teđešega želudca.

Naročito ovo fabričko siršite u obliku *praha* jako se cenji. Vrlo se dobro godinama drži, ne klari se. Ono siršite u tečnoj obliku kao *siřita* *essencia*, nije tako postojano.

Od prečinišvoga prirodno siršita u obliku *praha* dovoljno je u običnoj prikladna uzeti samo 1 do 3 grama na da se to količinom 100 antara mleka usiri. — Ni je na skupo. Jedan gram toga praha staje oko 3 pare din. pa i taj nezlatan izdatak za fabričko siršite, nadopna-

35° II uspriti jednim gramom primenoga vештаčkog spirinta u prашu.

Тавлом претом пробом може се као што видимо лако сазнати јачина сиршита и одредити количина сиршита, која је потребна, да извесну количину млека правично успри.

Уколико је сиршите боље угодније је мања количина потребна, да извесну количину млека успри. Често фабричко сиршите, пре но што се са соду разреди, тако је јако, да се једним грамком таквога чистог сиршита могу усприти 1000 литара млека.

За разне врсте сирена, на разне начине сире се млеко. За извесне врсте потребно је, да се млеко што брже успри а за друге онег, процес сирења треба дуже да траје, те се и с тога мора одредивати јачина сиршита.

(свршица св)

ЗИМЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ШКОЛЕ У ЧЕШКОЈ

организацији пољопривредних чешких школа настао је важан обрт, како је на скупштини њиховој доведена 1884 године измена и допуна школских статута. Прена тој повој измени године 1885-6 променене су пољопривредне школе у *Табору* и *Либерецу* у више заводе земљарске, пољопривредне школе у *Хрулду* и *Хрхоушковице* код *Руднице* и у *Кадоцу* беху организоване у средње школе а поред њих основане су још школе *земљоделске, школе за домаћине и зимње пољопривредне школе.*

Године 1860 беху у целој Чешкој свега две пољопривредне школе са 17 учитеља и 154 ђака;

Године 1884 било је: средњих пољопривредних школа 2 са 29 учитеља и 234 ђака; једна штирарска школа са 6 учитеља и 80 ђака; низких пољопривредних школа 8 са 52 учитеља и 325 ђака; једна занарска школа са 3 учитеља и 25 ђака; разних земљоделских школа било је свега 2 са 11 учитеља и 60 ђака.

што то нисте знали, али одсад кад сте то дознали надам се да ћете на то pazити, да ћете свиог доброт *Турса* најмање по неколико сати од лица ослободити да се може по вољи кретати, док му тако обављати, и да ћете се увек старати да све руке добро буду запушене, да је лагавс у исправном стању и да је кров добро покривен. Кад би анали још какав кутић стари, у коме се *Турса* добро може скловати тим боље на његово здравље.

И још нешто, околу кћине неће мора бити потпуна чистоћа, не заборавите то; осим тога суд за ниће мора се чистом и свежом водом чистити, суд за јело мора се добро прати јер окорели крајина кваре јело. Најмање једном дневно, а то вам ниће шкодити — морате pazити да добијете добро топло јело. Кости које су у прјатке могу ну се давати само као додатак, а не као главна храна.

Тако сад знате шта вам ваља чинити, ако хоћете да budete господари добре животине и да задобијете њену приврженост.

Свега је било: 14 школа са 101 учитеља и 724 ђака. Најстарија зимња пољопривредна школа бехе у Чешкој основана год. 1883 у Јачину и Кулдеву, а после тога дошле су:

Год. 1884 у Новом Бишоу:

- 1885 • Хрулду и Руднице;
- 1886 • Чешком Броду, Хоровицима и Лугомишљу;
- 1887 • Селчањима и Либерецима;
- 1888 • Јандр. Храду, Хумолцу, Кадању и Полици;
- 1889 • Рокитанима и Лоуцу;
- 1890 • Фридаваду;
- 1893 • Вољини;
- 1895 • Табору, Жатци, Бенешову Стоду и Шлауноу;
- 1897 • Олоучу;
- 1898 • Вероуцу, Врандецу и Гросдорцу.

Зимња пољопривредна школа у Шлауноу је истина основана год. 1883, али је у недостатку ђака год. 1888 била затворена а тек год. 1895. овет отворена.

Зимња пољопривредна школа у Полици због недовољног броја ђака била је год. 1894-5 пренесена у Олоучу, а она у Хумолцу била је год. 1897-8 претворена у земљоделско-занарску.

Задатак је зимњих пољопривредних школа, да би се сеоска омладина, по свршетку основних школа, могла у најкраћем времену и што згоднијим и јесетинијим начином снабдеи пристојним знањем за будући позив свој.

Зимње пољопривредне школе јеју дворазредне, то јест оне су тако уређене, да би се добило знање у I. одељењу прве зиме, могло допунити у II. одељењу друге зиме. При петомесечним курсенима учење почиње или траје до $\frac{1}{12}$, а траје до $\frac{1}{12}$ и траје до $\frac{1}{12}$, што сваке године одређује Кураторија.

С наставом тако се удешава, како ће пољопривредна наука на првом месту бити заступљена и то у основној мери, кадано је ученицима од потребе, да могу бити разумни и практични пољопривредници.

Оснору за учење — по предлогу колегија зимњих пољопривредних школа — одређује Земљарски одбор.

На знањим пољопривредних школама уче се ови предмети:

	у I. год.	у II. год.
Вера	20 часова	20 часова
Језик и писменост	60 " 60 "	
Земљопис	20 " 20 "	
Ручи	80 " 40 "	
Мореме и путање	100 " 60 "	
Природосие	60 " "	
Хемија	100 " 40 "	
Гајење пољопривредних биљака	60 " 100 "	
Гајење домаће стоке	80 " 60 "	
Наука о здрављу стоке и поткивање	— " 40 "	
Деловодство	— " 120 "	
Позивавање закона	— " 20 "	
Ручни радови	40 " 40 "	
Краснопис	20 " "	

Свега 640 час. 640 час. г.

Учебни материјал ограничен је само на најважније предмете и дају међу не сие ни у ком случају прекрчити. На знањим школама не гледа се на то, да ђаци науче много, већ темељно од онога, што им је неопходно потребно. Због тога наставници у својим предавањима играју се што више придржавати очигледности.

Зимске пољопривредне школе подижу се само онде, где се потреба њихова јако осећа и где општина у издржавању тих школа притаче у помоћ држави.

Организацији зимњих пољопривредних школа пребадују се многи недостатки и мање; пре свега пребадује им се то, што се у тим школама ђаци уче само теоријски и веде, да се на тај начин, без праксе, не може омлади-

на добро спреmitи за будући позни свој. Те су замјерке управљене онда против основна девет организације живњих пољопривредних школа, пошто се при њего месецном измјени уческу у тим заводима ђаци се не могу и практички спремити.

У седмици, коју су 1898 год. државне управе свију живњих пољопривредних школа, додосега је она одазла:

„Зимње пољопривредне школе у краљевини Чешкој захтевају још више реформе, ако се хоће да оне потпуно одговоре намењеном циљу. Прва задаћа њихова била је ограничена само на теоријску обуку. Но како се видело да је тај начин учења непотпуни и да не одговара потпуно потребама живњих пољопривредних школа новоса доба, те треба исто довести у везу с новим, продукцијом пољопривредних школама, које су у свему на модерној основи.“

Зимње пољопривредне школе биле су овако посећене:

	год. 1897-8	год. 1898-9
у Бешови	ђака 29	21
„ Ч. Броду	„ 43	39
„ Нов. Бирону	„ 21	27
„ Хоровицама	„ 28	44
„ Ј. Храдцу	„ 34	37
„ Хрумцу	„ 28	25
„ Јичини	„ 30	38
„ Вулкену	„ 40	38

	год. 1897-8	год. 1898-9
у Литонишцу	„ 30	39
„ Лоуиу	„ 28	39
„ Олоучу	„ 72	59
„ Рокитанима	„ 28	31
„ Рудавици	„ 33	37
„ Соуданима	„ 18	15
„ Славену	„ 39	52
„ Страновицу	„ 28	25
„ Табору	„ 50	53
„ Валини	„ 23	15
„ Бероуиу	„ 37	45
„ Брандису	„ 11	23
„ Фридриху	„ 44	40
„ Кадлау	„ 24	25
„ Либерици	„ 25	28
„ Житни	„ 18	21
„ Шлауиову	„ 12	23
„ Стоду	„ 20	23
„ Гросдорфу	„ 17	28

Свега 811 861

Трошак на те школе износи:

На 30 чешких	44.393 фор.
„ 7 немачких	12.600 „

Свега . 56.993 фор.

Б Е Л Е Ш К Е

Од угљене киселине очистити бунаре, подруме итд. — Није једвапут било, да човек сиђе да очисти бунар, на кад сиђе до извесне тачке, а он остано вртан. Ми знамо такав један случај, где су неколико људи остали мртви, и бунар су тај после затрпали. Многи су тако исто вешно застали и у подрумима, где су чували и пазили на врелу испуна. То долази онда, што се у подрумима од врења вина развија *угљена киселина*, а у дубоким бунарима, на дну којих тешико може ваздух допрети, скупља се та иста угљена киселина, као тежа од ваздуха. Она је отров за сваки живи створ, на и за човека, кад почне да удише тај отровни ваздух. У таквом ваздуху не може ни напути да гора, и зато се саветује, да се у дубоким бунарима и подрумима најпре спушта и уноси заваљена свећа, пак онда човек. Где се свећа угаси, ту вина отровне *угљене киселине*.

Ну има начина, да се таква места могу очистити од тог отровног гаса. Не морају се давље бунари затрпавати и подруми рушити, што наноси доста велике материјалне штете. Кво тог начина:

По опитима Сојсера, зна се, да живо угљење вина моћ усаванава угљене киселине и да је за 24 сата удише 53 пута више, но што је обим самога угла. Благодарешти тим опитима, Хуберт, професор дортундске колегије у Сједињеним Државама, дошао је на ту срећну идеју, да тим живим угљењем чисти бунаре, подруме итд. од угљене киселине. У том циљу, он је још пре неколико година чинио пробе, које су сјајно испале, и ко их зна, он се веома сади и користи. Није згорета, да и читаоци „Техника“ то сазнају. То се чини овако:

Ако ће се чистити нар. бунар, онда се спушта у њ до површине воде у једном металном саднику 5—6 литара (по запремини) живог угљења. Чини посто угљен да се гаси, он одмах почиње да унесе угљени киселину, и услице је у 53 пута више од своје тешине. Тиме је бунар очистиен, што се може познати, кад се спусти заваљена свећа. Ако није сна угљења киселина очишћена, онда се то чини и по други пут другом порацио угљена. На тај начин и пајдуба бунари очишћене се од угљене киселине.

Количина угла. — Из 100 килограма:

С Е М Е Н А	добаја се %а угла
буковог	29
лесковог	52
липовог	35
сјрценог	30
државног	17
боровог	21

Сорте грожђа на првој изложби грожђа у Смедеру — (од 26—29 септембра о. г.) — На првој изложби грожђа у Смедеру биле су заступљене ове сорте:

I. Домаће сорте

(и које су раније одамањене)

1. Белвина — сједеревца,	13. Давка,
2. Прокупца,	14. Црвена Раипа,
3. Вели Дренај,	15. Сладара,
4. Адавалка,	16. Зачинак,
5. Црни Дренак,	17. Зелени Дренак,
6. Ситни црни Дренак,	18. Зеленица,
7. Црвени Дренак,	19. Ружина,
8. Краљев Дренак (Краљеве сисе)	20. Водовско око,
9. Жениски прста (Дански прста)	21. Ђилбарка,
10. Вели тамњаника,	22. Врњанско бело,
11. Црна тамњаника,	23. Заника,
12. Анципина,	24. Бела рапка.

II. Стране сорте

1. Верјус,	7. Фердинанд Лесен (бело),
2. Црни пролигтер,	8. Малоба — Розакија,
3. Црвени Калабарезер,	9. Русцикер,
4. Орлеанска белина,	10. Султанја,
5. Малага,	11. Мелена тамњаника,
6. Калибарска блага,	12. Солуаиси Дренак,

13. Арамон,	20. Мирисавка Хамбуршка,
14. Македонско Бело.	21. Пасла Овас,
15. Лавски древак.	22. Мирисавка Крен,
16. Каваско грошче.	23. Перуш — грошче,
17. Црно Француско.	24. Мирисавка Дг. Роџ,
18. Мирисавка Астраханска,	25. Пасла Наполеон.
19. Персејено црно,	

Последних 10 сората било је искључиво у групи грошча из винограда Њ. В. Крало.

Американске сорте

(Хибриди)

1. Огело,	3. Вакус — Хибрид,
2. Жакен	4. Јорк — Мадера,

По томе било је сората:

Домаћих	24
Стравих	25
Америчких	4

Укупно 53 сората

По, у смедеревским виноградима има *више* сората, по што је у наложбу било. Нарочито треба спомениuti неке *рине* сорте, које су раније стигле и за наложбу се нису могле одржати. Ту спада нпр. Маден Аванџина, Маден Гојал, Пертугизер, Бургујер, и друге сорте.

Јесу ли међунивечка јаја најбоља за чување? —

У свима слојевима нашега народа јаво је узорењено мишљење, да су међунивечка јаја најбоља за чување, јер се она, веде, најдуже могу да одрже у свезак стању. С тога наше домаћице, како оне по седина, тако и оне по палачинама, које гаје живину, прикупљају јаја намењена у то доба и остављају за оно време, када кокоши већ престану носити.

Међунивече зову се оне три недеље дана између Госпоје маде и велике (од 15 августа, до 8 септембра).

Сада да видимо, је ли то веровално ниједно и оправдано и са научног гледишта, јер ја да је тај народни обичај свауда у земљи јаво распрострањен, нина нагде нисам могао чути и разлога томе, већ је виода следовно један, те један одговор: „ваља се тако“, „тако је радила и моја мајка“ итд.

Чување јаја може се вршити на разне начине и када се у томе поступа како треба, она се могу одржати у добром стању и по шест месеца.

Када се јаја за трговину конзервишу, дакле у већој количини, ту онда не одлучује годишње доба за ниједно остављање, већ највише цена. Трговци, који се бине већим извозом, обично за чување јаја употребљавају креч. На два килограма свежа креча прида се десет литара воде и када креч буде заглашен а прожван, остави се да се охлади. Тада се у варчишту суд насласку свежа јаја, а по два суда мете се довољна количина чистог песа, па се онда јаја прелију оном кречном водом, али тако, да вода огреане по врху. После шест месеца, јаја тако сачувана, истина нису кварна, ама добију мирас креча.

Ако се пак хоће да се јаја сачувају за домаћу потребу, онда је најбоље оставити јаја *међунивечка из тога разлога: што се жетина у то доба магом рашири зрном, а то је од утицаја на квалитет јаја. Према томе, сасвим је оправдано мишљење наших домаћица да су за чување и оставу најбоља међунивечка јаја.*

Још је боље, када се у томе времену одавоја питао од покошњу, ако хоћемо да међунивечка јаја остављано за зиму, јер се јаја са калцим много пре кваре.

За домаћу потребу чувају се јаја на разне начине:

1. У кречу, као што смо већ јаво чак нагласили;
2. У гомалии ливенеце или јечма, али тако, да јаје једно друго не додирнује;

3. У полици, која је преграђама науркитива. У так преграђама провртено су рупе, но толике, да јаје кроз њих не може да провадице. Те рупе треба да су што чешије. У те рупе насласку се јаја. По свихак осам дана морају се јаја превртати, тако, да им једном доле врх горе, и други пут доле. Полице морају бити у хладном, сувом и чистом простору, где има довољно ваздуха.

4. Запрећавање јаја у пенеу, несак, очинце, илему стругоине дрва итд. Сажо ти предмети морају бити сасвим суви и ничим да не ударају.

5. Натривање јаја азотном, растопљеним носком, само се после два месеца то мора опет поновити.

6. Пунтају се за неколико часова у јак раствор кувинске соли, па се онда затрпају у пенеу или песак.

Сви су ови начини чувања јаја за то управљени, да се спречи претврт ваздуха у јаја, а то се може једно постипи, када се савршено затворе оне поре на луцима од јајета.

Јаја, која намењујемо чувању, треба да добро претходно оперемо, да на њима не остане ничестога изнета, јер се таква јаја брже кваре.

Г Л А С Н И Ц

Извоз грошча из Смедерева. — Домаћице да је ово дана најчачан извоз грошча из Смедерева у страни земље. Грошче се преноси у Ковину, и одатле иде железницом у Пену, и остала већа места. Један је вагон ошачио и у Берани. Смедерско грошче отвара, дакле, себа пута на јеврнска тржишта; као позна сорта она се бачи сад тражи и може се добро уволчати. Дена и сува јесен у октобру Допривела је, да је Смедерска можда дено узрети и добити свој карактерни изглед, којим она може поднети на најугладијој трзени. Но, са увећаним извозом осетила се онег јаво осудина у подесним котарицама за слагане и пренос грошча. Да је тога довољно било; још би ножда било и јачага извоза. Огледамо је, да се пакуже и у дрвеним сандучицима. Посредине за извоз грошча била је Трговинска Агенција у Вудин-Пенити; а на сваки начин и *најможе* грошча у Смедереву принева је глас смедеревског грошчу, те је настала јача тражица истога на страни

тржиштима. Ми не сумњамо, да ће се смедеревско задолетиати узус чиних јеврнских потрошача, а нарочито што је она сад, позно отпочела да се извозом, када она и јесте за потрошину.

Шетарска школа у Смедереву. — Од како је у Смедереву коракнуто обновљање винограда, те тиме потребан извоз грошча које је за језло, осећа се иша потреба у подесних котарицама и котарина за слагане (паконаве) и пренос грошча. Котарине и порпе у којима се сада грошче у Смедереву пакуже не само да не одговарају погодима за пренос грошча, него се и не производе у довољној количини. Услед тога отворена је чувања радња грађења котарина за грошче у *Ковину* на Аустро-Угарској страни, а за потребу Смедерева. Пруће се виси из Годомина и седа на утку Мораве у Дунав — у Ковини, па се онда онамо шаву готове котарице. Сасвим је на месту било раз-

наслити о томо, не би ли се могла у нас створити радио-виза за израду тих котерица, кад је материјал — сировина — већ ту у изобилју. И решење је, како смо дознали, већ ту. Општина града Смедерева одлучила је, да се потпо-могне оснивање *Петарске школе* у Смедеру, на шљ поје одобрено је 1900 дин.; и да се школи од општинског земљишта уступи 3 хектара за подизање врбовина. Како смо могли сазнати, и округ подунавски подише сие жртве да се ова намера изведе.

Комисија за избор врста и сората воћака за срење воће расаднице. — Да би се догао саставити подесан избор врста и сората воћака, које би се имале разножи-вати и производити у нашим средњим воћним расадницима

г. Министар Народне Привреде решио је да тај избор са-стави комисија. За чланове те комисије одређени су г. г. Милутин Савић, начелник Министарства Народне Привреде, Благоје Д. Јодоровић, стручни економ целог Министарства, Антојаје Поља средњи економ, Војтех Бурђић вођар го-лшадерске економије, Антоније Мајеровић, вођар Винодо-ско-вођарске школе, Стеванки Петковић управник Добра Српског Пољопривредног Друштва у Шпану, проф. Вилен-таје Поповић из Железнице (испод Јељине) и Веља Виторовић, заставник гимназијски у Крушевцу и председник Крушевачке Подружнице Српског Пољопривредног Друштва. Комисија је почела свој рад 1. Новембра ове године.

ОБЗНАНЕ

Урединштво Тежакa, Пољоприв. Календара и Пољоприв. Гласника налази се у **дому Српског Пољопривредног Друштва**, Немањина улица бр. 11.

Уредник *Тежакa* и *Пољопривредног Календара* у урединштву је сваког радног дана од 5—7 часова после а недељом и празником од 11—12 часова пре подне.

Уредник *Пољопривредног Гласника* у урединштву је сваке среде од 5—7 часова по подне.

Седишце **Књижевног Одбора** држе се сваке среде од 5 часова по подне, у друштвеној долу.

Сви радови, намењени бילו *Тежаку*, бילו *Пољопривредном Календару* или *Пољопривредном Гласнику* шљљу се увек **Срп. Пољопривредном Друштву** које их приима, у списак завода и по списку предаје уреднику коме припадају.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

Изшва је

ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА
1900. ГОДИНУ

ГОДИНА XVIII.

УРЕДНИК

Др Ј. Јодоровић — Ђаковчић.

ЦЕНА 0 50 ДИНАРА

Садржај је овога *Календара* ово:

Календарски део, са свима досадашњим одељцима, а одељак о пошти и телеграфу попуњен је и обавештењима о телефону.

Пољопривредни подешци са пробањим одељцима, потребним за практичну употребу, по свима грађама полске привреде, у неколико и на најновијих закона пољопривредних.

Пучни део, у коме су ови чланци:

О гајењу шиберије уле;
Мржа као сточна храна;
Гајење коза и савремено шумарство;
Опашти рибњаци за гајење шарана;
Корпе за изоду и врелос сожега ооба;
Храна и хранење инега народа;
Жена у нашем домаћем газдинству.

Готова је

САДРЖИНА ТЕЖАКА ЗА ПРВИХ 25 ГОДИНА

УРЕДНО

Благоје Д. Јодоровић

Садржина је формата *Тежакa* у коме он данас из-даши. Уређена је по писменим и стружана. Радови г. г. писца извесени су овим редом, како су у *Тежаку* штампани а радови по стружакa сређени су по *изученом* ред-у.

Овом *Садрженим* корисно ће се познати како поштовани читаоци *Тежакa*, тако и пољопривредни писци, јер и једни и други могу имати лако и брзо прегледа по сваком питању, које би их занимало.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од петог врсте од једног ступца по 10 хара дин.; од осталих врстених тискова по 15 хара од ступца. Веља огласа од две стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 дин. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.). Поред тога за свако оглашавање по 20 хара дин. државне таксе. За оглашавање више пута 10 од 100 јестинаје.

Преглед 45. броја *Тежакa*: *Чланци*: Трећа слава Српског Пољопривредног Друштва. — О сирингу (свр-шићесе). — Зашто пољопривредне школе у Чешкој. — *Подстиак*: Селџит се верном чувару куће и дворшта. — *Белешке*. — *Гласник*. — *Обзнане*. — *Књижевни огласи*. — *Цене огласица*.

ИЗЛАЖИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 5 ДЕН. НА ВОЈА ГОД. 4 ДЕН. ДРУШТ. ЧЛАНОВИ ПОДАЈУ ЧЛАНОВИ СРП. ДРУШТ. ПОДЈАЖИ, ОСИ. ПЕЉО. КОЈИМА СТА. КАРТА, ЗАП. МАНАСТИР, НЕМОРАД. ЗАПРЕТ. И ЧРГАИ ДРВА. ПУЉА ДОБРАЈ ДНОТ У ВОЈА ДИНО, АНО ВОЈОК ПРТИПАТУ УГАРИ. НА ВОЈТ ГОД. ВАН СРБИЈ. НА ГОД. 10 ФРА. НАЈ 2 ФРА. А. ПС. ВО СРП. ПОДГОРГЕДИНА УДРУЖЕЊА И НЕКОЈИ ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКИ ДЕКАРАЦИОНЕ НАДНОТ И ЧИТАОНИК, ДОБРАЈ ДНОТ ЗА 6 ФР. НАЈ 3 ФРА. А. ФР. КАД УГАРИ. ВОЈОК ПРТИПАТУ И КАД ОВ. ПРТИПАТУ ВОЈОК СНОТ УДРУЖЕЊА СРПКО КОЈА НЕ ИСЕ И ДНОТ СЛАТИ. ПРЕТПАТА И РУБНИШИ ПУЉАТУ СР СРПСКОМ ПОЉОПР. ДРУШТВО ДРУШТВО У НЕОГРАДУ. ПРЕТПАТУ ПРТИПАТУ И ВОЈОТ. НА ОСНОВ НАЈВИШЕ РЕШЕЊА ОД 1899. Г. Б. 204. ПРТИПОК ДРУШТВОУ ВОЈОК ВОЈОТ ЕСПОЛАНТ.

ГЛАСНИК И ИЗЛАЖАЊИ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КРЕЉЕВИНИ ОДВОР:
Др. М. Т. Лазко, М. М. Савић, А. М. Спасојевић, П. Т. Тодоровић, А. Живковић и В. Д. Тодоровић.

ОДВОЈЕНИ ГРУДИ:
АЛЕКСАНДАР М. СЕНУЉИ

Ч Л А Н Ц И

ТРЕЋА ПОУЧНА ИЗЛОЖБА СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Српско Пољопривредно Друштво приликом своје славе Светог Краља Милутина на дан 30. октобра приређује и поучне изложбе из појединих грана пољске привреде, овако како је то Правилника одређено.

Таква једна поучна изложба приређена је и ове године и то из *растарства*, из кога је узета само *именица* и *неки производи*, и из *воћарства*, с главном тежњом на изложбу *јабука*.

Отворена 30. октобра ове године у подне говором господина Министра народне привреде, који својој броју *Тежак*а пред овим у целини саопштили, ова *поучна изложба*, трећа по реду, трајала је после тога 31. октобра, 1. 2 и 3. новембра до подне.

Пошто ће како о слави тако и о поучној изложби наши општарни *Известаји* овако, као и досада, то ми овом приликом напомињемо само то, да је у одељењу пшенице и њених производа било свега 87 излагача и то излагача пшенице 66, излагача брашна 16 и излагача уродице 5. У одељењу воћа било је свега 452 излагача, и то:

Излагача јабука	291
" крушка	63
" дуња	20
" кунжула	18
" ораха	14
" сувих њљова	21
" њекнеа	6
" јабуковаче	7 и

12 излагача: слатка сопа од њљина, оскоруша, сувих јабука, рајлије од јабука и њекнеа од јабука.

Немамо тачних података о броју посетилаца поучне изложбе, али смејемо рећи, да је у току 30 и 31 октобра,

потребе. Tu je, u ranije vreme, svagda bila i lepa broša, koju su uređivale žene i obično je gnojnice kovošnicom na kokosara. Tu je uoboren: matičnjak, na perunika, selini suvdokret i morska rena, a neke izostati ni kaloer, ni nedini božje drvice. A redovno sađe i rascajuju u gradnicu ženske ruke: Kaduju, bosiljak, čuber, huda (*Artemisia annua*), nilogleda i ostalo cveće. U novevoj takoj (*gradnici*) ima toliko cveća, da se njime vakati čitava moba žetelada, beriljada, kupalada, pređa i pređalada itd. Ne treba nam navoimivati da kadšto, od raspoložene mobe sasini postrada cvećni deo sirote gradnice, ali to vrede devojake ruke onet brzo popraze. Gradnicu obično odražavaju u redu stari ljudi koji su već ostavili svojim mladim teške poljske poslove. Oni gledaju kovinje i one koriste useve. Onaj drugi deo radila su i odražavala u redu ženska cveća. U gradnicu se radi pripadno, zakom jutrom i večerom, ili na presvečanju. —

Kako je gradnica stara nama ustanova može se videti i po tome, što ona ima puno imena i svaki kraj srpski upravo drukčije je zove. Tako podlake rasturena reč za gradnicu jeste *ort*, na onda bašta ili *bačica*, osobito po varošama; zatim *perivoj* ili *pešivoj* zovu je Srbi Dalmatinci; a gde što u srpskom pravoujgu zovu je po talijanskoj: *vardin*. Gde što pak gradnicu se zove *bostan* i ako u njoj nema ni duple ni lubenice, a negde se onet ona zove zanosim imenom *bučestan*, ili huda-bašta.

Ali od svih ovah imena, kojima nekevo onde tražiti porekla, najrasprostranjenije ime za onu ustanovu, osobito u seoskom svetu, jeste *gradnica*, upravo od Hestre od Trsta i od Budima od Souava. Na Timoku i na Gornjoj Nišavini zadržavaju za nju još puno ime *gradica*, slično zato, što drugač gradina tako i nema nijak ve, jer je sve drugo zemljište upotrebno.

A treba li upravo povičati, kako su ovane gradnice često i od starija u pesmu vezane, a možda se baš u njima i mnoga lepijska misao začela, možda i mnogi lepi stih skloveno koji se prenosio na daleka pokoljenja te i do nas dospelo, da nas suviše razgalni i zagreje, ili klozude podigne? Tako:

„Duni mi duna zlatave,
Dođi mi dobi dragave
U moju baštu zelenu
Pod noju ružu ruženu...“

Ilal:

„Ja bi žiti u *huda-bašti*,
Bosiljak sojiti,
Po jivisu mi dobi...“

Zatim:

„Vozik bejba vo *bostanu* meta
Po *bostanu* i vo *bučestanu*...“

Pa onda:

„Perivoju cveće moje,
Ja te gojini dobro voje...“

Ilal:

„Da ja zaden moje bejlo zine,
Da vo tebe mlad noju ljubim,
Ja bih nikla u *zelenu baštu*,
Svi bih ružu vo baštu zabrała.
Ni ruže svih volu izvijala,
Te bih tebe dno upijala,
Kad mlad ljudi volu mi jivine.“

U naše braće Slavijana:

„Si mladenci *ort* zeleni.“

Daže:

„Vidjeti je zionice (lubjenice)
Jer vo *ortu* svih.“

Pa:

„Cvata jesam roža vot na *ortu* šestje...“

U ranije vreme kuća seoska obično je građena malo drukčije nego dalašica. Ona je redovno imala svoju *diobaniju*, a to je bilo povisok otvoren hodnik, suzdu okrenut. Na dalašicima su se u neke starija odražali, izužura se dogovarjali, tu su se najčešće pohodnici dočevali. Take se kuće još odražaju po istovim krajevima našim, a na zapadu se tube. Prema opanoj dalašici obično se podizala kuća gradnicu na uoč sveta i drugih svetih dala guse su bružale sa dalašicima, a jučnaka ili ljubana pesma puštala je svoje kraljeve talase po kivašnoj gradnici.

Eto o toj devoj ustanovi naših starih, o kućnoj gradnici, valja nam proboriti nekoliko reči, to vrede timе podstakome sadašnje domašnje, seoske kao i varoške da se sete delovno i na materijalnu korist svoju i svoje porodice. Progorovalemo upravo: o izboru zemljišta za gradnicu, o veličini njeznoj, o ograđivanju, o uravnilavanju i gnojenju njeznoj, pa o zasadjavanju i zalivanju njeznoj. A koristi od dobro uređene gradnice toliko su raznolike, da se ne mogu tako ni pobrojati, a toliko su onet drage domu i domašima da je valjano na njih podsećati.

U prvome valja nam pravno utvrditi da gradnicu treba podizati što je moguće bliže kući. A staro je pravilo onet, da kuću ne valja podizati ni malo blizu vode, pa ako ne bi bilo izvorice onda bar rečne, potocike, bunarice ili jezerice. Starija kućnata u to vreme odmah saznavši kad se samo počnomo rasplinjivati o tome, birana su malo brojčanije i najbližnje, nego dalašica. Tako za irni uslove nije moglo biti još i da kuća nije zaključena od severnog petra, i da nije dovoljno suzdu otvorena, da nije na dovoljno suvom zemljištu. Kad ove uslove ima zemljište na koje je kuća, onda ma kako vredno da je, na kako da je posve i kvasnito, na njemu se može najčestina kućna gradnicu podijati. Samo u takim prilicima valja odmah biti najčesto, da gradnicu treba da ostane stalna kao i kuća sama, s toga je treba tako i podizati i utvrđivati. Tu je već zemlja suzdu okrenuta i već zaključena od juga severnog petra, za nju ne bi bilo dovoljno vode, a za ostalo tako hemo se zbrinuti.

Velicina zemljišta za domađu gradnicu ne treba da se upravља svagda prema veličini same zadruge, nego prema zgodnosti njeznoj. Jer ako je zadruka mala, a ima dovoljno zgodna zemljišta, ima blizu vode, pa se još može zgodno naravnati da tete po ležama, onda i jedina kuća može obrađivati noveju gradnicu. A gradnicu najbolje plaća trud radniku, upravo bolje nego li i jedna druga vrsta podorađice. S nje možemo sknuti svega što nam kuća treba, svi sebi хлеба i stoji siva, i još uz to možemo s nje sknuti i poruju.

Gradnicu od 10 m. u dužinu i toliko u širinu, koliko se ona često obrađuje i uz srednje varoške kuće, na do 2 put, 3 put, 4 puta i 5 puta toliko, nije mnogo samo ako ima za kuću dovoljno zemlje zato. Najčestije joj se ostavlja širina onoliko koliko je zaključna od severa kuća ili i još koja zgrada uz kuću, na se ostalo vakajuje dužinom. Ako li od severne strane stoji kakav breg, stena, zabran, votnaki ili šuma, onda joj drugog zaključna ne treba.

Ako li uz kuću nema zgodnog zemljišta za gradnicu istom onda ga valja nan kuće potraživati. A kad to već mora biti, onda treba zgrada birati zemljište blizu vode: blizu potoka, kakvog izvora, baše, jezera, rečnice itd. a pored toga još da je ravno. U širitskijim i varoškim krajevima može se videti pored kakve rečnice ili potoka čitava niz ovakih gradnica. Ali ove gradnice obično su male nego li što bi mogle biti da su uz kuću.

Kad je već izabrano zemljište neta valja dobro zgraditi i to svega, jer ono se nigda ne *uvogotova* ni u zajednicu kakvu. Ograda treba da je tako tvrda, da bran u nju prodreti ne može. Za ogradu može se upotrebiti sve što pravilne donuše. Ako je zemljište pored malo-

вите речине, онда има изобила камена, те није ризико ондашњи отаџда од камена а остатак пропуст за воду (у поједином селану у Пчињи тако раде). Ако је у страни онда ваља свагда горњу страну обради доубоким јазом, а с доње стране на колико податаци оставе вршмака, прошећ нави наповетку и трњем допунити. У равну земљишту најпостојанија је ограда: окопани судј однаколед дубок (од 1 м.) иназад, сви избачењу земљу сложити у беден унутра а по бедну засадити живу ограду. За то годно служи мрко трње, глозја, чашија (дрвца) итд. што је лако по трипачина наковати и по бедну подубоко с кореном засадити; а ако је могуће навабити семена, онда можемо за то употребити и страни биље: багрен и гедичицу; можемо употребити и шибље које ствара не брсти врш. „*жешу ограду*“ (Liesim barbatum) и друго слично шибље ако га имамо. Али кад засадити живу ограду онда ваја је ваља и трњем бранити све док се не отме. Једанпут подигнута жива ограда остане трајна.

(сврнатиц сн)

О СИРИШТУ

(сврнатиц)

У правичној производњи сира мора се обратити пажња како на каквоћу и врсту млека, тако и на количину сиринта, температуру и време, за које се изведе сиринт.

Од млека, а много више од начина израде зависни каква ће се врста сира добити.

Свако млеко ма каквог порекла оно било, може се употребити за производњу сира; али, сир се углавном из доброга крављеог, овчег и козајег млека производи.

Као год што смо у стању, да сазнамо јачину и каквоћу сиринта, тако исто може се испитивање млека сазнати, да ли је оно за производњу сира, помоћу сиринта употребљиво. Примера ради навешћемо овде само једну и то најпростију пробу, која се оснива на осезивању једне нештачке боје (алкарија — плаветна боја) према киселини.

Та се боја продаје у облику најчаште масе, од које се 5 грама раствори у 100 грама ширинта. Кад се неколико капи тога раствора унесе у напету количину млека (једно 15—20 грама млека) које се у једној стакленој децици (спрштети) налази, и све се то добро измучка, онда ако је млеко за производњу сира добро, после 5 до 10 минута смеша ће се објединити ружичасто. Ако се пак та боја не појави али смеша само погута, онда млеко, које се тако врела поменту раствору алкаријне боје познана, није добро за производњу сира.

Има и других, поузданијих проба, које служе за то испитивање млека. Главно је да сада, да се зна, да је у правичној производњи сира потребно и да има начина, којим се може сазнати, да ли је изведено млеко за производњу сира употребљиво.

Ако хоћемо да добијемо добар сир морамо акле пре свега имати и добро млеко и добро сиринте.

Показали смо, које је сиринте по најбоље и како се сазнаје јачина сиринта, и у главној поменту смо да има начина, којим се може познати, да ли је млеко за производњу сира употребљиво, кад да видимо, како се у главној и млека, помоћу сиринта, сир производи.

Тек у новије доба, приступило се научном испитивању процеса и појава у производњи сира. Али у тим испитивањима није се још успело, да се у довољној мери објасне узроци карактеристичних особина, особеног укуса и мириса појединих врста сира. Велика се пажња у последње доба обратила организовањим ферментима, који без сумње у

производњи сира врло велики значај имају. Могућност није искључена, шта више вероватно је, да од појединих организованих фермената и погодба под којима они живе и изумиру, зависи особине произведеног сира. Ако је то заиста тако, онда ће се на сваки начин временим постити и то, да се у неколико слично производњи швајцарскога класца, помоћу појединих одвојених и одговарајућих фермената, под извесним погодбама, производи каваа се хоће врста сира.

За сада, производња разних врста сирева оснива се у главној на предањима, која су с једнога колева на друго предањала. Тако од вајкада, на основи тих предања, прав се у нас наш обичан сир и кашкавал, у Швајцарској ементалски сир, у Француској рокофор и бри, у Италији пармезан и горгонзола, у Холандији едам итд. При свем том, и ако се научним испитивањем у производњи сира није још могло постити оно што се жели, ипак и оно што се на основи искуства постигло, без сумње од толике је вредности, да заслужује, да се о томе у овом нашем стручном пољопривредном листу говори. Штете од тога не може бити, а довољно је корист и ако се оваквим покушама успе, да се производњи сира поврнут на размишљање о успривљању онога начина, кога се они у производњи сира обично придржавају. Овом приликом не намеравамо унутрвати се у описивање начина, како се поједине врсте сирева производе већ покушаћемо само, да углавном изнесемо, како се у оним сир производњи. Број разних врста сирева није мали. Познато нам је више од сто разних врста сирева, али, према начину израде све то многобројне врсте сирева можемо у главној поменту у две велике групе. У једну, тако звану групу *гордог сирева*, као што су наш кашкавал швајцарски сир у Ементалу, француски рокофор, италијански пармезан, холандска едам итд. у другу групу *леканог сирева*, као што су наш обичан мастан сир, швајцарски у Нешателу, француски бри, италијански страхино итд. Поред тога имамо још и сиреве из *киселог млека* као што су немачки сиреви из Харца, Турингена, Дрезде, најцарински сир итд.

Наповетку и из *сурутке* праве се разне врсте сирева (дигер).

Овом приликом можемо узгред поменути, да има и *осетљивог* тако званог *Маргаритског сира*. Има скоро 20 година како се почео у Аљерији тај сир производити. Сад се производи и у Немачкој и другим земљама. Као материјал за прављење тога нештачког сира служи обрано млеко и нештачки бутер (маргарин), свијска али друга која маст. Главни део и највећа нештана у производњи нештачкога сира састоји се у мањинском мекану (емулзионој) обрањога млеку с нештачким бутером или другом којом машћу. Из те смеси (емулзије) одија се за тим сир исто онако као и из честога небраног млека. Вредно је поменути још и то, да има и *биљнога* (вегетаријанског) сира; у Јапани прави се из зрна извесне биљке (соја) нека врста сира, која је под именом *јапанскога мата* позната.

По количини масти у сиру, разне врсте сирева деле се на оне четри велике групе:

1. *Премастан сир* или *сир с аромком*. Тај сир добија се из „небраног млека“ т.ј. из млека са кога новјасна није скинута и са додатком поваледе или из врло маснога овчег млека, као што је наш обичан врло мастан сир. Од страних сирева у ту групу долазе: страхино, емверијал итд.

2. *Мастан сир* добија се из честог небраног млека без нарочитага додавања поваледе. У масне сиреве разлику се швајцарски сир, рокофор, итд.

3. *Пољу-мастан сир* из смеси обраног, лесерног и небраног јутарног млека, као што је пармезански и друге такве врсте сирева.

4. *Постан или жрњав сир* гради се из млека, које је или сасвим или само од чести обрано. У ту врсту сирева спада и велика најразноврснијих сирева из киселог млека. Ради сирева млека, служе разне врсте бакарних

добро калајисаних котлова са заклопцима, који поред остатака служе нарочито и за то, да се загрејано млеко за време сирева, не би суваше раскладио.

Сл. 1.

котлом види се из слике 1. Овај усправни директ о покретан је око своје осовине, а тиме се може и повећи котлоу лако од ватре одмакнути.

Има и других врста котлова за већу производњу сира и то у нарочити ошаним пећима, које су ипак тако удеишени, да се или котлоу или ватри може лако уклоити, чим се млеко до завршне температуре загреје.

За прераду сирасте масе ради одвајања сурутке, служе ове примитивне сираве:

1. *Сиренарска мистрија*, која је од дрвета или од калајисаног гвозденог lima. Ова је 22 сантиметра дугачка, 32 см. широкa и 4 до 5 см. дубока е држаљом од 15 см. дужине. Слика 2. показује, како изгледа са стране а слика 3. показује како та мистрија изгледа кад се одога гледа.

Сл. 2.

Сл. 3.

Далеко је боље и економније ако се млеко ради сирева, *одомом паром* загрева. Помоћу воде паре много је чистији рад, лакше се удеи и одржава она температура, која је за сиревање потребна, а и накнадно загревање успрене масе, кад је потребно, ипр. за производњу тврдих сирева, може се врло лако завршити.

Место обичних котлова, за већу производњу сира, служе и четвртаци судова с равним дном и то од калајисаног гвозденог lima, тако знаће америкањске таве или онегде. Ради правилијег и бољег загревања, те су таве смештене у веће судове, у којима се вода налази, тако, да се или непосредно ватром или боље још паром, загревањем те воде, млеко, до завршне температуре загреја. За сиревање узима се млеко или одмах чим се помузе и онда се обично не мора нарочито загрејати, јер је за сиревање довољно топло, или, као што се већина делова чини, помеша се млеко које се у веће помузе с овим од јутру и та се смеша прво загреје кољико треба према врсти сира, која има да се произведе и то обично између 25 и 38° Ц, и онда се приступа сиревању.

Онда се жели, да сир има завесну боју, онда, пре по што се дода сираште, усне се боја у млеко и добро се промеша. За бојење сира производе се нарочито боје, које се могу лако набавити а које нису по здравље штодљаве. Главни је саставни део тих боја за сир, *сајбран* за жуту а орлеан, такође једна биљна боја, за црвенкасто-жуту боју.

Према врсти сира, која се има произвести, удешава се начин сирева.

За производње *тврдог сира*, сира се млеко на температури од 28 до 35° Ц, и додаје се толико сирашта, колико је потребно да се млеко за 40 минута усри.

Код производње *меканог сира* сира се на температури од 20 до 28° Ц, и кољичини сирашта удешава се, да процес сирева што дуже траје. Тако ипр. ради производње француског сира *бри*, додаје се тако нади кољичина сирашта, да сирева, два а поклад кад и три сата траје.

Према кољичини млека и сирашта, може се, као што смо раније већ показали, лако израчунаати време, за које ће се млеко усирити.

На неким местима, сира се млеко и за производњу *меканог сира* овако исто, као и за тврд сир. Време за које сирева траје, шта више удешава се уопотребом веће кољичине сирашта а тако, да се сирева и за 10—15 минута усри. Тако се ипр. производи извесна врста маћарског меканог ошег сира.

Сиревање млека за *тврд сир* ипр. се по праву на високој температури и за краће време с тога, да би се добила чвршћа сираста маса, из које се накнадно разбијањем и ситљењем, сурутка лакше и у већој кољичини одваја.

Кад се пак сирева врши на ниској температури и с мањом кољичином сирашта, дакле за дуже време, онда се добија порознија сираста маса, из које се теже сурутка одваја.

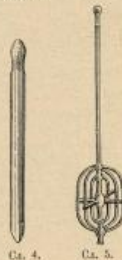
Има меканих сирева, који су мекани не толико због веће кољичине сурутке, кољико због веће кољичине масти, коју садрже.

Пошто се сиревање млека правилно доврши, приступа се одвајању сурутке.

Од врсте сира зависи и начин одвајања сурутке. Као што смо већ поменути, за производње меканог сира, не мора се сираста маса од сурутке у овој жери одвајати, као код тврдог сира.

У кољико се сираста маса у ситијење делове разбије, у толико се од сурутке може боље одвојити. Али у том ситљењу сирасте масе несме се прегретаати, јер тиме може лако сираста маса извесну кољичину масти, да изгуби.

2. *Сиренарска аловат ноже* (слика 4), који је 80 см. дугачак.

Сл. 4.

Сл. 5.

3. Меџаница (слика 5.) од дрвета са штапом, која је 80 см. дугачак.

За прерађивање сирасте масе, као и за сиревање млека има и других сирача и машина, оном правилом не може бити боље. Они који би се и за друге савршене сиренарске сираве и машина интересовали као и у опште о производњи сира, могу се тако или из већих дела о производњи сира, или код Српскога Пољопривреднога Друштва у појединим случајима обавешити. —

Са сиренарском мистријом искузе се в првену већа парчета успрене масе, сиренарском ножом ситијење се та парчета искузе, а меџаницом запослеку иситије се даље сираста маса, кољико је то према врсти сира потребно. Кад се меџаница употребљива, онда се њом ситљење сирасте масе обично продужује дотле, док се не добију делови у величини ореха или зрна ситије преје.

У производњи тврдог сира, да би се сурутка од сирасте масе што боље одвојила, не само да се сираста маса јако иситије, већ се иситијења сираста маса и накнадно загреја на температури од 55 до 60° Ц, и за време загревања још се и јако меша.

За производњу *меканог сира*, или се узимају већи комади сирасте масе и остављају, да суртка сиза колако може истече, или и ако се ситни, не ситни се тако јако, као за производњу тврдог сира.

Пошто се даде према потреби сирасте масе преради, претуга се одвајају суртке.

Поноћу сиреварске мистрије може се у главном суртка исирице.

И за одвајање суртке има нарочитих сирева као нпр. шпривова а и педла, која су тако удешена, да се придењем ваздуха испод педла, т.ј. из суда, на коме педла лежи, суртка од сирасте масе брже и брже исирице.

Сираста маса, која је у главном од суртке одвојена, прерађује се за тим у нарочите *калује* и *пресе*. И облик а и величина калуја, према врсти сирева врло је различита. По облику има их четирнаест, колунастих, кугластих итд. а по величини има их за количине сира испод једнога а преко сто килограма.

Има врло простих а и врло сложених калуја а преса у производњи сира. Ми ћемо се и овде ограничити само на неке опште начелове, које се на кадуповање и пресовање сира одnose.

За производњу *мекане* врсте сира, сираста маса обично се прво под слабијим притиском пресеје, па онда се или одмах меће у калује или се пре кадуповања соли.

У немачком млекарском листу *Milchzeitung* од 1895. год. стр. 353 описана је једна прао практична, тако звана *Шахово машина* за производњу сира. Та је машина у поједино доба још и измелена а усавршена. У производњи тврдих сирева пресеје се сираста маса обично под врло јаком притиском, како би се тиме по могућству сив суртка испедила. У производњи тврдих сирева главно је, да је у сирејој маси, цела маса подједнако влажна односно подједнако сува. С тога мора се обратити велика пажња приликом прераде сирасте масе а и пресовања, те да поједини делови сирасте масе не буду влажнија а друге сувија. Ако се у појединим деловима сирасте масе налази већа количина влаге, онда у тим деловима врење је снажније и није као што треба да буде т.ј. у целој маси равномерно. Би дакле пресирање сира било у целој маси равномерно, мора се у преради и пресовању масе обратити највећа пажња тако, да је у целој маси пресовање и кадуповање сирасте масе *влага* равномерно.

Остаје нам још у кратко да покажемо, како се сир соли и како се напослетку ради *сиревања* негује и чува.

Сир се соли од чега ради тукса, од чега, да би се од извесне количине влаге ослободио, од чега, да би му се процес сиревања регулисао. Солењем регулисао се процес сиревања тако што се додатком соли сиревања развијање многих шараба, које би иначе штетно на каквоју сира приликом сиревања може бити утицали.

Кад се комад несолоног сира на површину посели, онда, св, која се на површину а влази сира раствори, пробаја унутрашњост и из сира истерује влагу на површину. Том се правном маса сира гули и постаје лапша, јер количина соли, која у сир продире знатно је мања од количине воде, коју је со из сира истисла. У процесу солења, кад се комад сира пресеће, јасно се на пресеку виде два слоја, од којих овај ближе површини збијенији и чвршћи од овога у средњини, који је још мекан остао.

За солење треба употребити *чисту* *чисту со*, каква се и за солење јела узима.

Према врсти сира, која се поноћу сираних добија, солење је врло различито. Мекан сир у опште деле се после кадуповања а и ако се пресеје, онда и после пресовања. Поједини комади сира соле се по целој површини и остављају се у сувишњима све дотле, док се на површину не пресеје. За време солења, да би со у масу сира подједнако продла, треба сир чећећу обрнути.

У производњи тврдог сира имамо три начина солења.

1. За простије врсте тврдог сира, соли се сираста маса одмах чим се од суртке одвоји. На сваки литар млека,

које је за сирење употребљено, узме се по 1 до 5 грама соли. На сирасте масе, која је тако посолена, истина дакле се и под мањим притиском одваја суртка али каквога сира, који је на тај начин посолена, није доста добра. Тако се соли само доње врсте тврдог сира.

2. *Солење у саламури*. Саламура, то је јак раствор соли у води. Вода се додаје толико соли, колико може да раствори и у таква јак раствор соли, у коме увек има и нешто нерастворене соли, остави се пресовање сирасте масе једно 3—4 дана. За то време нерастави се додаје толико соли, колико још може вода да раствори и тиме се ојачава саламура, коју вода из сира распрскаје. Поред тога, да би саламура што јачи била, и комади сира посоле се на површини.

3. Суво солење. Све боље врсте сира, које се на овај начин, као чупени швајцарски елементарски сир производе, соли се суво. Пресовања сираста маса оставља се прво неколико дана на ваздуху да пррене и онда се на површину и са стране скуда подједнако чистом ситном сољу руком патрља. Чим се раствори со, појаве се на сиру капице раствора соли, које се такође руком или четком по сиру подједнако размаку. Кад се види да се површина сира потиње сушати обрне се комад сира и доња страна исто се тако посоле. Тај начин солења понавља се све дотле док сир кроз и кроз не добије довољно слана укуса.

Од температуре, количине влаге у ваздуху и у сирејој маси зависи начин солења и време, за које ће се солење довршити. Ако је температура ваздуха виша и мање влаге има у ваздуху, онда се мора чећеће солити, но кад је хладнија и кад има више влаге у ваздуху. Код сирејој масе, која мање влаге има, солење дуже траје, но код влажније сирејој масе. —

На заштитну да кажено и коју о *сиревању* сира. Разне врсте сира ради сиревања, негују се на разне начине, тако, да се може рећи, колико врсти сира има, толико има и разних начина, но којима се сир ради сиревања чува и негује.

Мекане врсте сира, само су на површину сасушене, и оне брзо сиревају а и брзо се троне, а тврде врсте сира треба да леже и да се негују више месеца док сазур. Посолени сир, пре то што се пренео у просторије, у којима пререпа, остави се још неко време у топлијим сувањим просторијама, у којима се соли, да би се на површину пресушило. За време тога сушења а и солења, може већ процес сиревања да наступи. Ради сиревања сир се држи у нарочитим подручјима, у којима је и *стална температура* и *стална количина влаге*. Промена температуре и промена количине влаге, може врло неповољно да утиче на сиревање сира.

Пешине у стенама јако се цене као подручја за сиревање сира, јер је у њима сразмерно лако у рална доба годише одржавати сталну температуру и сталну количину влаге. Тако, чупени италијански сир *Горгонзола* из Ломбардије, само ради правилног сиревања, преноси се и то са доста великим трошковима, из околине, у пешине, које се у оловним места *Лек*, налазе.

Тамо где нема таквих пешина, вештачки се за тај циљ удешавају нарочити подручја.

Поред сталне температуре и сталне количине влаге, у таквим подручјима од великог је значаја и *чистота ваздуха*. Доказано је, да недовољно чист ваздух, приликом сиревања, врло неповољно на каквоју сир утиче.

У подручјима, у којима се чува сир ради сиревања, треба одржавати температуру око 10° Ц. и с тога, и по потреби, морају се подручја зими и грејати.

За одржавање пак сталне количине влаге, потребна је у извесним приликама и *вештачка вентилација* а потребно су сирење за снабдевање просторија потребном количином влаге. Вентилација може се узложити сувишња влага а по потреби, ако не би било довољно влаге, она се вештачким путем повећава.

тава, која се на ову ствар односе а која још нису расветлењена. Професор *Мил. Ј. Дудин* био је на оном конгресу и тврди, да су се у свима штирарским областима, где су чинени огледа с дунџом у области ради одбране од трава, постигли новонаћи успехи. На конгресу било је око 500 особа а г. *Штигер* изабран је за почасног председника. Италијанска влада позвала је на време онеме Збору, јер су на конгресу били изасланици Министарства народне привреде, просвете и министарства војног. —

Извештај комисије о избору подесних сората воћа за срење пољне расаднице. — Комисија састављена према решењу Господина Министра Народне привреде које био сазанатишатиоци Тежана, проучила је питање о избору подесних сората воћа које би се имале размножавати у средњи воћни расадницима и о томе је поднела г. Министру свој извештај. На тога извештаја доносило оне податке:

1. При избору сората комисија је изабрала од домаћих сората воћа оне које су већ са своје доброте задобиле стране трговце, а при том су и најважније сорте у појединим крајевима ваше отаџбине;
2. Од страних сората изабрала је оне које су у светским трговина највише цене и траже и за које се у нас утврдило, да могу лепо напредовати;
3. Обратила је пажњу на то, да поједини крајеви добију таква сортимант воћа који одговара подобиљу тих крајева и потребама домаћим и трговинским; и
4. Нападала је на то, да тај сортимант буде по могућности што мањи, да би се тиме, нарочито за трговину, добила што једноветничја роба, а да у њему буде ипак заступљено воће за сваку употребу.

Користећи се својим искуством и искуством Српског Пољопривредног Друштва до кога је оно дошло прибранимем сората воћа из свих крајева наше отаџбине припрењеним инструктивним изложбама воћа о својој слави, комисија је утврдила:

1) да у погледу успевања појединих врста и сората воћа, Србију треба према њеном положају поделити у ова четири воћарска краја:

- a) Брањски, крагујевачки, моравски, подунавски и позаревачки округ;
- б) Ваљевски, подрински, руднички и ужички округ;
- в) Крушевачка, нинка, и толички округ и
- г) Крајински, тимочки, и парточки округ.

2. Да у појединим воћарским крајевима треба гајити од јабука и крушка и то:

a) У **првом воћарском крају** (брањском, крагујевачком, подунавском и позаревачком округу);

Од јабука *домаћих*: колачарку, жулу, стрекљу, шуматову и кадуману.

Од јабука *страних*: словенску сринку (*Grüne Firstenapfel*), гравенштајнку, Обердинову ренету и Бленхајмову ренету.

Од *домаћих крушка*: зиску караманку.

Од *крупних страних*: тилкичку Боскову, поденачу Ниполовону, Лиошку и такуну Еспервону.

б) У **другом воћарском крају** (ваљевском, подринском рудничком и ужичком округу);

Од јабука *домаћих*: Маленку, подринку, колубарку и сенабју.

Од јабука *страних*: белу румаринку, будицу, дунџу, (белу зиску калманку — ребрату) и шампанску ренету.

Од *крупних страних*: Поатову, водевачку Лигелову, Декантову зиску и Вајларову (*W. Mostbirt*).

в) У **трећем воћарском крају** (крушевачком, нишком и толичком округу):

Од јабука *домаћих*: Расику, теточку, јастрепчанку и дугу (дугајаву).

Од јабука *страних*: Енглеску златну парменку, Вауманову ренету, шампанску и париску зуквачу — рајбурку; Од *крупних домаћих*: зиску караманку.

Од *крупних страних*: Харденпотову зиску, Нелсову зиску, војнотинску акијеленску, Пастрку и Красанку.

г) У **четвртном воћарском крају** (округу крајинском, парточком и тимочком):

Од јабука *домаћих*: Зајечарку, тимочанку, ресанку и сладунку;

Од јабука *страних*: Малишку зиску, штегинку црвену, кратковетљку и боникану.

Од *крупних домаћих*: такуну крупну.

Од *крупних страних*: Анявинку, водевачку Дилову, Поповачку (*Pasterenbirt*) и Мотовку.

3. Да од домаћих крушка треба размножавати само зиску караманку и крупну такуну и то прву у првом и трећем а другу у четвртном воћарском крају. Остале домаће зиске сорте нису за трговину на ни за прераду, а да их с тога ваља заменути оним страним сортама које су попуштене у свих воћарском крају.

4. Да од дунџа треба размножавати у расадницима само домаће сорте и то: првнску дунџу, крушевачку, десковачку и радјевачку (последњу особито на неску).

5. Да исто тако и *ораше* треба размножавати у расадницима само од домаћих сората, а на прво место: *ораше*: александрачке, крушевачке, струданчке, мањастара Троновне и оне поред Дрине.

6. Да би се према изабраним воћним соратама, а нарочито у воћарским крајевима, а докле за срење расаднице набавити у свима расадницима стране сорте и то од:

Трешња: Лиошку ринку, Елатову, црноку Хеддевагерску и крупну Гернерсдорф. Лаузерванову и Дроганову жуту

Амарста: амарску слатку и Гобетку.

Вишња: Краљевску црну, мајску црвену и шпанску.

Касија: Голубову шећеру, Напшанку, Раусдебенку, крупну ранку и Турску.

Бреска: мајску, краљ Александар, Видлерову Беатрич, велску, лепожку, крупну мивонку р галанцу.

7. Да од *ошавне* треба у свима расадницима размножавати само Српску шавну и то присајавиљом (кламдењем) на ципарки (*Grüne Mirabolana*);

8. Да се *бадем* у средњи расадницима може размножавати само у заклоњеним положајима ради огледа и ради подлоге; и

9. Да се *кестем* не мора размножавати у средњи расадницима, пошто ветров род одгајен у нас не може бити никад изнова роба.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од **петит** врсте од једног ступца по 10 пара лин. од осталих врстах писма по 15 пара од врсте од ступца.

Велик огласиња од цело стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 лин. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.). Поред тога за свако огласиње по 20 пара лин. државне таксе. За огласиња нине пута 10 од 100 језицајке.

Преглед 46. броја Тежана: *Гласник*: Трећа поучна изложба Српског Пољопривредног Друштва. — *Купна градинца* (свршиће се). — О сирингу (свршетак). — *Гласник*. — *Цене огласица*.

На томе I-вом саставу утврђена су начела друштвеног делања и закључено је било да на основи њиховог, израде пројекта статута г. г. Милан Миловић, Коста Пригоровац, Алекса Стојковић и Чед. Мijatовић.

На другом саставу 10. новембра 1868. прочитан је пројект друштвеног Устава. Пошто је претресен, изнешен и допуњен, приљеп је са решењем да се сипроведе г. Министру финансија на одобрење.

На трећем саставу 4. децембра 1868. год. прочитана је молба г. Министру финансија, којом је сипроведе на одобрење „Устав Друштва за пољску привреду“. Том молбом покретачи су молбили :

1. да се бесплатно печата све што Друштво, сходно Уставу свом, издавало буде;
2. да се даје годишња помоћ у новцу бар по 500 ђ и као и Ученом Друштву;
3. да му се да стан за смештај канцеларија, уредништва и остојар;

4. да писма и аманете, које Друштво шаље или који Друштво долазе, поште несе бесплатно;

5. да се да повластица за унос свих пољопривредних справа и потреба, без наплате ђуришти и осталих такса; и

6. да може на државним земљиштима у Топчидеру и Љубичеву изнети пољопривредне огледе.

По овој молби донесено је решење и г. Министар финансија писмом својим од 13. јануара 1869. год. ЕПР 3636/68 изнештава „Друштву на установљеном Друштву за пољску привреду радњу“, да је Правителство одобрило да се „Друштво за пољску привреду“ установи и да је поднесени му Устав Друштва потврдио (13. јануара 1869. год.) За тражену помоћ, влада је молбу учинила предлог законодавној власти, и то тек онда, кад Друштво ступи у живот — кад се конституише и отпочне радити, па се као такво за помоћ обрати.

Све што је дотле рађено било је изабрање, стварање Друштва, а 16. јануара 1869. год. изабрана је привремена управа у којој су били :

За председника г. Милован Спасачи; за секретара и уредника Токица г. Милан Миловић; а придодат му у помоћ г. Арса Ристаћ одборник; за благајника г. Чед. Мijatовић; за одборнике: г. г. Др. Јосиф Панчић, Фриња Виегошка, Крста Петровић, Арса Ристаћ, Сергеје Станковић и Коста Пригоровац. Тога дана је писмо о установљеном Друштву постало дело; тога дана је и по форми ступило у живот „Друштво за пољску привреду.“ За ову тежовну дугежмо велику благодарност творцима немца, а међу њима највише уваженом старица г. Миловану Спасачићу; јер је он први ови мисао и покренуо.

Од тада отпочиње делање Друштва; отпочиње рад привремене управе.

Тешко бреме старина да се Друштву осигура остатак, управна Друштвена драговољна је и са патриотским осећањима примила на се, не занурила ни од каквих тежова, које свакоме предузећу у првим данима које тојак приналог кретања и разицања.

Прва привремена управа друштвена склоњена из људи које сам тек именована: из људи пуно енергије, љубави и самопожртве у нестакну идеју, имала је да своје делање упути правцем којим ће се најзаступније постави циљ, који је Друштво у свом Уставу обележило; ради кога је и установљено.

Значајно је, шта је све у Уставу као циљ друштвени унесено!

Значајно је с тога да се види; да се измери и оцени, колико је патриотизма у људе, који први покренуше, припремне и осиповаше Друштво, који и данас тежи и ради на остварење онога циља који је обележен пре 30 година.

Да сам у овој прилици и на овом месту дужан да се тој потреби одуштам.

Дакле ево шта је унесено у „Устав Друштва за Пољску Привреду“ у одељку I-вом.

„Уставна и циљ Друштва“

§. 1.

„Рада унапређења пољске привреде, т.ј. земљоделства, сточарства и шумарства са свима њиховим гранама у нашој отаџбини, установљена се у Београду Друштво, које ће као самостална правна личност према овде намененој, а у §. 2. ближе одређеној цели радићи под називом: „Друштво за пољску привреду.“

§. 2.

„Циљ је овога Друштва, да се у нашој отаџбини унапреде и распрострања сва знања о пољској привреди.“

Према овом у раду Друштва спада:

1. Да издаје лист за пољску привреду.
2. Да издаје повремене списе за пољску привреду, у које ће се јавности предвати оне расправе и испитивања, која ће осветлити стање наше пољске привреде и која су иначе оштегте научном садржаја.
3. Да издаје популарне књиге за распрострањање најужних пољскопривредних знања.
4. Да испитује прилике у којима се наше земљоделство, сточарство, и шумарство налази и да тражи нута и начина, како да се негодима и сметњама докочи.
5. Да изучава у нашој отаџбини земљиште, биље и животиње по свима односима, који су нужди, да се наука о пољској привреди унапреди.
6. Да расписује, додељује и издаје награде ради завођења напредних начина радње по свима гранама пољске привреде.
7. Да се стара о успрешавану справа за пољску привреду, као и о томе, да се ове и у самој отаџбини нашој израдују.

8. Да приређује излоге производа по свима гранама пољске привреде и да одређује награде онима, који шта најбоље произведу, и

9. Да промишља и ради о свима осталима стварима, које спадају у сруг друштвене радње.“

Осим овога стављено је у дужност Друштву још §. 4. тач. 4. „да чини влади предлоге у интересу пољске привреде и отаџбини, а тако исто и §. 5. да „Оним дужности, које на цели друштвене испиту (§. 2.), Друштво ради, на позив Министар финансија, своје изнешење о питањима која се тичу пољске привреде.“

За овако огромну задату, нарочито у времену, када се у нас о напредној пољској привреди није ни појма имало, потреба је била јака материјална и морална потпора. Ову је потребу увидела прва друштвена управа, и свесна тога да су за остварак Друштва неопходно потребна што јака материјална средства и што већи број чланова, прва јој брига беше, да се молбом обрати г. Министру финансија за помоћ која је раније тражена, а нарочитим штељавици позивања да се позову сина пријатељи пољске привреде на унос у чланство.

Ко зна шта би било, и да ли би се ова установи, и поред најбоље воље, молба одржата да се није влада овако предузетљиво одозвала молби друштвеној и да није овластила г. Министру финансија:

1. да може „Друштво за пољску привреду“ као помоћ од стране државе издати за 1869. рачунску годину до 200 дуката из кредита одређеног буџетом на потпомагање земљоделства, шумарства и рударства;

2. да може допустити Друштву да на земљиштима правитеља у Топчидеру и Љубичеву, а снагом дотичних завода чини оште пољскопривредне; и

3. да може бесплатно уступити Друштву, у коме од правитељствених зграда неколико соба за његово смештенице.

Према раду, које је Друштво развило у свима правцима, најпре у Уставу а доцније у Правилима, обележено циља, материјална средства, којима је Друштво до 1871. год. располагало, била су недовољна, с тога се тада обратило молбом за повећање државне помоћи на 1000 дук. цес. Све до 1892 год. толику је помоћ и узимало а у 1892 г.

повešana му је помоћ повчана на 20.000 динара а сада укинута 25.000 динара.

За овако издешну повчану помоћ Друштву, од његовог постанка па до данашњег дана дубока захвалност припада родољубивим владама, јер су се све, са највећом готовошћу, трудиле да се остатак Друштва с те стране осигура.

Сјајан еднин пријатеља, који се у прво време тиснаше за чланове Друштва, нарочито за чланове помагаче, те својим узгоима увећање материјалну помоћ државну, поштенарио је рад Друштва.

Осебајћи јаву потребу за што већим бројем чланова редовних, који ће својом сарадњом помоћи да се у склад Друштва што јаче развије, предложени су ванредној збору, који је сазван 11. маја 1869. год. да рад приредне управе одобри и стави изабере, поред чланова оснивача још и одобрѣи с г.г. др. Јанко Шафарик, Јосиф Пецић, Јован Бешић, Јован Екер, Антоније Крагујевић, Иван Протић, Радојана Шарчевић, Стеван Мачај, Ђорђе Ршцуклавић, др. Аћана Медовић, Јован Драганић и др. Ђорђе Радић.

Из године у годину Друштво се старало да колао својих чланова прошири. Блиско је бројно претрпале чланови било прол савх 30 година види се на овог претседа:

Било је у год.	Ч	Л	А	Н	О	В
	Д	О	В	О	Г	О
	Д	О	В	О	Г	О
1869	—	2	—	23	314	
1870	—	5	6	34	437	
1871	—	5	5	37	434	
1872	—	6	5	37	536	
1873	—	6	6	42	543	
1874	—	6	8	44	553	
1875	—	6	10	54	517	
1876 и 1877	—	6	10	55	525	
1878	—	6	10	55	487	
1879	—	6	11	56	433	
1880	—	6	11	54	409	
1881	—	6	12	70	412	
1882	—	6	14	70	422	
1883	—	4	14	79	426	
1884	—	7	14	90	442	
1885	—	7	19	109	442	
1886	—	9	20	109	456	
1887	—	14	20	114	везна се	
1888	—	15	21	121	"	
1889	—	19	25	136	"	
1890	—	19	25	136	"	
1891	—	20	26	140	"	
1892	—	21	26	140	"	
1893	4	22	47	144	"	
1894	4	23	47	166	"	
1895	4	31	54	173	"	
1896	5	37	62	173	"	
1897	17	59	62	188	222	
1898	22	89	76	188	223	

Као год што се Друштво старало да материјалне изворе за свој остатак увећа и осигура тако му је и што много стадо да стече што јаче моралне потпоре.

Године 1893. на изричну молбу Главног Збора благословио је прихвати вод Своју молбу заштиту Српског Пољопривредно Друштво *Његово Величанство Краљ Господар Александар I.*

Овај сепачни монент прослављања Друштвених 30-то годишнице, згодна је прилика да Друштво најави своју најдубљу благодарност Његовом Величанству Краљу Господару на високом одговорној овога Друштва и ја сам уверен да ће погодити жељу нас свугу, ало, у израз своје захвалности, узвикоме: Живео Највишии Заштитни Српског Пољопривредног Друштва *Његово Величанство Краљ и Господар Србије Александар I.*

Тако исто Друштво је срећно што на челу својих почасних чланова, међу којима има и едначних странаца, има највећег пријатеља српске пољске привреде а висташа, *Његово Величанство Краљ Милоша* команданта Актине Војске и узвишеног ватер друштвеног Заштитника *Његово Величанство Краљини Наталији*. И њима Друштво дугује благодарности на њиховима, који су му од првих дана поклањали. Ја се радјем што ми се даде прилика и сада, да с њима заједно, у знак дубоке захвалности и признања узвикнем: Живели!

Моралиа добит, коју Друштво ужива тиме што у редовних својих чланова има највише достојанствене и научаре, — велики је. Свиња а највише омика, који су се Друштву било својим знањем, било својим ауторитетом или добровољно попунади или на позив одазвали, прилика је да се у овом свечаном тренутку којим признање и захвалност. — Свиња им и хвала!

За лакше и непосредно утицаје Друштва на унапређење пољопривреде у појединим местима наше земље, ово је још у прво време „Уставом“ предвидело оснивање Подружака (§ 23.) и одредило круг њиховог рада (§ 24.)

Почетком 1868. год. установила се била у Београду Дружина Техничара у намери да издавањем популарних списа и држањем популарних предавања и састанака, технички језик и техничко знање у народу распростраје, усавршава и одомаћа.

Ова Дружина пасмом својим од 26 фебр. 1869. год. известила је Друштво за пољску привреду да је у својој годишњој седници закључила да се споји са Друштвом за пољску привреду под овим условима:

1. Да Друштво за пољску привреду дода своје имену реч „и технику“
2. Да овако спојено Друштво постоји као једно у обзир на своју администрацију, али у обзир свога рада да се подели на два рајноуправна одсека: један за пољску привреду а други за технику.
3. Да сваки редовни члан Друштине Техничара буде редован члан Друштва за пољску привреду и технику.
4. Техничка Дружина на корист спојеное друштине преноси сав свој капитал у 1321 грош.

Ова представка поднесена је ванредној збору. У П. седници овога збора, која је била 1 јуна 1869 год. решено је да се предлог Техничке Друштине не може пријати.

Прва Подружина образована је 23. фебр. 1869. год. у Шапцу, а затим друга 5. марта исте год. у Чачку, даље су у разним годинама образоване још у Алексинцу Зајечару, Бољевцу, Жагубици, Сврљугу, Лозовцу, Ваљеву, Широту, Петровцу и Параћину, но ниједна није била срећна да се одржи. Неке су пренале у самој почетку а неке после праћег или дужег покушаја рада. Но свиња изгладина највише су пропале с тога, што није било сарених људи, који би оваку установу умели повести правим путем њенога делања, јер докле је таквих људи у којој Подружнина било, докле је и постојала.

Подружнина које и данас постоје има 37. и то у овим местима:

- Крушевачка, у Крушевцу од 29 јан. 1883. год.
- Моравска, у Пријазовици од 30 апр. 1887. год.
- Обреновачка, у Обреновцу од 18 апр. 1890 год.
- Дунавска, у Бел. Вод. од 22 феб. 1892 год.
- Браниска, у Неговину од 1 марта 1892 год.
- Колубарска, у Лапчевцу од 16 марта 1892 год.
- Смедеревска, у Смедереву од 28 децем. 1893 год.
- Пољска, у Пољени од 6 јануара 1893 год.
- Ресавска, у Сављанцу од 25 фебр. 1894 год.
- Јолачка, у Јолцу од 1 јан. 1895 год.
- Љубовљска, у Мучковцу од 14 маја 1895 год.
- Медвеђка, у Медвеђи од 4 фебр. 1896 год.
- Грчачка, у Грчци од 26 марта 1896 год.

Моравичка у Ивањици од 7 апр. 1896 год.
 Жушка у Алексинцу од 7 апр. 1896 год.
 Јањичка у Јањини од 1 Јула 1896 год.
 Краљевачка у Краљевцу од 2 марта 1897 год.
 Ариљска у Ариљу од 29 марта 1897 год.
 Топличка у Промућу од 17 априла 1897 год.
 Левајичка у Реовцу од 21 септ. 1897 год.
 Моравска у Овочини од 23 новем. 1897 год.
 Тимочка у Заичкоу од 1 Јула 1897 год.
 Сивњевачка у Сивњеву од 2 фебр. 1898 год.
 Сарањивка у Дреницу од 2 марта 1898 год.
 Трстеничка у Трстеницу од 2 марта 1898 год.
 Ступичка у Бањуци од 8 Јула 1898 год.
 Пожаревачка у Пожаревцу од 19 апр. 1898 год.
 Лепеначка у Рачи од 10 апр. 1898 год.
 Грљачичка у Грљачици од 11 апр. 1898 год.
 Б. Вапшанска у Б. Вапши од 11 апр. 1898 год.
 Вера Краљевац у Вел. Крени
 Голубачка у Голупцу
 Гор. Милановачка у Гор. Миланову.
 Јањичка у Краљеву од 14 јан. 1891 год.
 Нишка у Нишу
 Царолска у Црпцу од 8 1896 год.
 Топлињска у Варварину од 7 апр. 1891 год.

Од ових Подружница велика већина нема свог земљишта, на коме би се могло завести примерно газдовање. Неколико делова у главном своди се на посреднање између пољопривредника и Друштва; за припремање изложба и практичних курсева. Ово двоје; припремање изложба и практичних курсева, показало је најбоље резултате и оправдало и постојање Подружнице и узложени труд и материјалне жртве.

Велике сметње изазвао је Друштво у првим данима свога постојања због доказа за смењтај своје канцеларије, књижице, збирке и осталог.

И како је још 1869 год. г. Министар финансија од владе олакшање био, да може уступити Друштву у коме од правно-ствесних зграда неколико соба за његово смењтање, ипак је Друштво у томе трпило велику ошкудину, јер се у државним зградама није могло одржати онолико доказа, колико је Друштву потребно било.

Кад се Друштво установило, оно је себи за циљ поставило поред осталог и то, да на нарочу напнем распростире разне савршене пољопривредне ствари и машине. И у овој је влада била у помоћ, јер је прво издала решење, да се све ствари што долазе на Друштво ослободу трошку направљена у цару код Минист. финансија један магацин за смењтање ствари и уступила ка Друштву. Овај магацин и данас служи Друштву за речену потребу, и тиме је била подигрета само та потреба, али угоднико се више јавила потреба да Друштво има своју зграду за канцеларију, збирке итд. у непосредној близини магацина, јер је иначе руковође магацином било веома отежано да је било тако релн и немогуће.

Та и остале околности принудило је Друштво те се по решењу Г. редовног Главног збора, обратило поново молбом г. Министру Финансија да му уступи потребан простор за подизање зграде одмах више магацина, на да о свом трошку потребу зграду ошда.

На оваку представку г. Министар је молибу узвалио 9 децем. 1874 год. Еж 4561 и Друштво се одмах обратило молбом г. Министру Грађевина, да нареди да се план и предрачуи за зграде друштвено у подручју жу Министарству изради нослаши му једно у свој програм о потребним просторима. Кад је план и предрачуи био готов, Друштво је основну предрачуи, без цена носало тројици надлежних илудинича. Од предрачуи, који су од предлажача добишени, најзаступици и најпробитачији је био г. Ернста Гајзера. Усед тога одбор је изабрао г. Милоша Спа-

сића председника Друштва, пок. г. Јована Растића редовног члана и начелн. Мин. Грађ. и г. Милана Милошевића благачином да са реченим Гајзером у погодбу ступе с тим, да се за зграде Друштвено може платити до 1800 $\frac{1}{2}$ п. а то је нешто мање од предрачуи Гајзеровог. Како је г. Гајзер на ову сугу пристао то су речна госнода уговор саставила и ништо га је Одбор одобрио, шта госнода су га, по олакшању одбору од 23 марта 1875 г. потписали и грађевне зграде надзиравали. Но како се због терена увидело да се пореди веће сталности зграда, морало учинити неке промене, што је и учињено, утрпшено је на зграду више 57 $\frac{1}{2}$ п. Тако дакле Дом Српског Пољопривредног Друштва, у коме је оно и данас, творница је оних патриота, који и Друштво основаше. И за ову тековину поштоване му дугује захвалност, која се речна не може искати јер је и то био један важан услов за оштанање Друштва.

Први годишњи збор а од постанка Друштва VII. на реду. Аржаи је у овојне дому 23. нов. 1875 године.

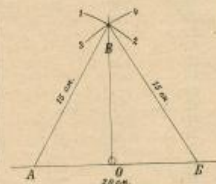
(НАСТАВНИК ОН)

КУЉБА ГРАДИНИЦА

(СРПТАНИК)

Изабрано земљиште, било равно или неравно, вала нам за деје парочито уравнивања. Уравнивање треба нам ошувати оне воде које ћемо бити из заливања, па и оно што већ мора с водом поћи, и оно да на погодном месту заустави те да после на деје вратише. С тога морамо имати овде три руке уравнивања: или ћемо уравнивати за заливање живом водом коју ћемо направити на деје; или ћемо уравнивати за заливање судом из руке (бунарском водом); или ћемо наносити уравнивања да нам деју сама залива.

За свако уравнивање треба нам различна и конач. Равналу ћемо начинити од обичне даске помоћу онаког шестара који се среће доо на видрцу. На четвртастој длачини, од 20 см. у свакој страни, треба нам најпре једну страну, речимо *АВ*, под конач (или добрим лешором) урамати. Сада нам треба ушести шестар од 15 см. длакава, па га пружити на шошка *А* на длачини у другом крајем (који смо умовили у мастило или астулан па у води замешан ујдеи с отпињати) ошвати лук *1,2*. Затим на другог шошка уравнише стране на *В* повући други лук *3,4* те да пресеци прии лук у тачки *В*. Сада ћемо затегнути конач

на *А* на *В*, или лешор положиши, па туда пласажено ослобедити другу. Тако ћемо исто учинити и на *В* на *В*. По тим двома пругама пресеци ћемо длачину, чувајући добро да не закачимо тачке *В*. Тим путем изабави од длачине напнених тротоа од две једнаке стране (по 15 см.) а она основна биће од 20 см. Основну страну *АВ*, преносићемо, а поновина ће јој бити на 10 см. и од *А* и од *В*, узрало у тачки *О*. Са тротоава врх *В* до *О* повући ћемо пралу другу *ВО*, на ћемо туда узрвати врхови неког или таког (илиг неравноугаоног) тествог браду, у коју може ушди обичан конач. Таквим јекерсречићем утврдићемо крај конач у врху тротоава *В*, пружити га до *О*, па ту нешто га и вучицамо таче или ваку осредњу драмцу. А пошто је ошво подеље од конач ошда у тачки *О* дубићено и

неку mesto у дасци. Овим се начином справи равњаца и помоћу њезино лако ћемо уравнивати леје. Јер кад нам на коњу, под којим догонимо леју равњаца на основици стоје, а копач с кружном лејом пада у трезину бразду, онда је тај правец потпуно раван.

У ововак спремању равњацу треба нам свагда имати и ширени *копач* за градинци. За то ће нам zgodно подоби тврди капан од неколико метара дужине (најзгодније онолико колико износи ширина градинце), и два котлића за које ћемо водати крајње каналове и на један од њих капан наматавати. Кад пак станемо краће леје уравнивати и одмерати zgodно нам може послужити место конача и лешар, дугачак 2 м. а ширио 10 см. начињен од праве даске.

С овим припремама можемо приступити размаравању земљишта у градинци. То се овет снажи човек уривања по сложе нахођењу и према ономе шта све хоће да ради у својој градинци т.ј. хоће ли у њој држати и кошвица, хоће ли икати крај за вољно распева итд. Али онде ћемо навести један од најпростијих распореда. Ако је земљиште поведено и равнo, онда градинци, осим обичних стаза између леја, треба да има и по неку широку стазу (од једног метра), нпр. једну уздуж по средини, и једну по прецие овет по средини. А пошто се једна леја од метра ширине остави спуда поред оградe унаокомо, онда и до тих леја могу се оставити овет широке стаје. Чим то размерио одмах је већ земљиште подељено на четири конача, која ћемо назовати овде четири *поване земље*. Сваку повану дефинише латин у леје од по једног метра ширине, остављајући између њих обичну стазу за пролаз или за пропуштање воде. Дужина ових леја може бити колико износи ширина или дужина саме поване, или може бити краћа, управо може бити прена томе како хо што желан у њих сејати, или садити. Лужине леје обично се граде подугачке, за равну земљу онолике колико желано имати воје зелени. За сејане речимо јабучног, крушковог итд. семена, обично се оставља леја онолико, колико нам свес засеца, или то сејемо у обичну леју па забележимо каквим знаком докле нам је шта.

Није свеједно у размаравању хоћемо ли леје окренути уздуж или попречно. А да би се боље разумело шта је уздуж, шта ли попречно, утврдићемо овде, да је правец од севера на југ дужина т.ј. да је најдужији крај највиши, а најсевернији најнижи, а то ће и бити свагда кад је земљиште окренуто дужиој страни а од северне закљонито. У тој правци треба да су сие леје попречне положење, сем оних у које ће се сејати биљке што високо расту нпр. сунцокрет, морска рена, насљд притакло, врвени патлиџани итд. Јер те биљке могу хладом закљонити усев у најближој леји над собом. Те биљке треба сејати у леје што су око оградe, или ни градинци уздуж леје.

Овако до ситница може се размарити земљиште само кад је градинци у равни. Кад ли је у благој страни, онда треба најпре поване зиривати на истом онда леје размарати. А кад је страна стрменица, онда се мора направити свака појединачна леја уравнивати и то потешно од најгорње па спуштајући се ваншке. Ваља нам онде напоменути да највише смета уравнивању градинце, што се наши земљорадници боје од ископане *мртвине*. Јер уравнивањем се склане *жмиња*, па често и засе ирвотица и онда нема рода од усева. Дан тога се не треба плашити, јер ми свакојак морамо градинци добро геотијати, а друго може танак слој живице с попринне вајуре сминути и у гомиле збити, па онда мртвицу откопати с горњих крајева и сачувати на доње, и кад смо досекле уравниши онда расутири живицу по површини.

Ваља земљиште благог или строгг вајуре, свуда нам ту треба напад оградe дубоко објавити тако, да нам прено оградe не може живица бујница провалити у градинци. На стрменим земљишту широке стаје не ћемо ни остављати уздуж, него само попречно. Да би је најпре пољаву земље у градинци уравниши, треба нам вајуре затегнути конач,

па на њега ставити равњацу те измерити колико нам треба земље с једне стране скидати и на другу прелазити. То се одмах изврши или затегнуто конач уздуж и попречно. А кад уравнимо земљу па повани, лако нам је размарити леје по њој. На строгг вајуре (стрмени) морамо уравнивати копачи и равњацом сваку леју. Почемо се прва и прва леја имаће нам попречне. Шаране ћемо јој оставити 1 метар. С горње стране сваки ћемо земље па доњу и тако уравнивати, да сва вода која кинио паде на ту леју, па њој и остале да се не сачи на на једну страну. Тако ће се на њој задржати и она вода којом је будемо кад и кад заливаши. С тога ту нам треба затегнути конач и у дужину и у ширину, управо па све четири стране леје пре него што почнемо копати, па после под конач земљу нагртати. На уравнивој леји треба нам ишце изгртати, т.ј. грабакама ваља сву крушечку земље изгртати на ишце, те да су оне уздигнуте онако као што су у плитке гонсаје усеве уздигнуте. Тада може вода по леји и пливати а да се не прелије.

Испод леје ваља нам тако исто уравнивати и другу па трећу итд. Тада ће нам све леје изгледати као благо нагнуте басмаши. Ако ли је земљиште стрменица, и ти ће нам басмаши изгледати стрменицији. На приповртној страни морамо дококо навицу снаке леје утврдити бусевом с каже лезине, или ако има близу камена можемо ту ставити по један ред камена те ће нагледати као каменом подицати. Наравна ствар овакав рад може нас стати доста муче, али не треба жалити, јер у такој градинци може све напредовати још боље, него да је у равни. Јер ће ту бити свагда више топлоте и не може бити заледна од већих билаца мањика. А то се овет може радити кад се друго шта и не ради: у сред зиме, па прелетелицама и кад сви жуљави могу припољети. Један пут онема утврђене леје у градинци могу остати трајно, јер снагу леје засебно прикопати и тојности издуж година, некарећи ни уравнивања ни живца.

Кад нам је близу овеке градинце поток, речница или воде појачи извор треба нам свуда изнад леја, узаним јакомо приступити воду, онако одривамо као што то раде наши багтовани, т.ј. тако да нам вода ни пропустити јаза на отворено место на ивици леје у леју и расплине се по њој свуда подједнако. А кад је једна леја заливена онда се ивица затвори а на другој се леји отвора, и тако се све леје залију. По уравнивању и zgodно размареним лејама врло је лако потражити оне јавове и пропусте за воду. А онакв јазови и пропусте зопу се у југоисточним крајевима наши, ваје, а ивица леје се помалу тих вода залива, каже се *подобања вода*. Све ивице поред реке и речница подобање су, и с тога се оне по данашт косе, а цене се по трицрт и четири нута скупе од годинах мтих, које нису подобање.

Кад смо земљиште размарили и уравниши, леје по њему потрадици, и још их и подицаши, онда нам се ваља постарати да су нам леје довољно и погоњене. То треба у градинци да буде с тога, што усеве градинци јако црпе земљу, и што нам треба с мало земље много користити склупи.

Градинци можемо погоњити на више начина. Тако ако имамо богат шуме, па ма то био највиша забрвнати, лешар итд. можемо отуд лако изгртати добра гноја за градинци. Испод лишца у шуми обично има где ваља даје леђња слој црне расстрегне земље с тежином два. Изгртати танак слој те земље, пренети је на леје у градинци, сигурни смо да ће нам на тој земљи свашта најбоље напредовати. Младој шуми могао би се, до душе, улити овио дизањем њене бубрета, али неће снажно одраслој шуми.

Други извор за гнојење градинце може бити свака повећа питталица, чега нам изобила има у оних крајевима где су земље врлојте и посе. У питталицама се редовно налази дебоо слој црне добре земље и њу можемо с мало

вине труда, пренети у нашу градину и погнотији је. За то нам треба најпре будак из средину пропустити подубак јарака у тако исто и с горње стране напрекне, одакле вода подируе и оставити тако подубе времена. У јарак ће се вода одедати а питална остини. Тада ћемо црну земљу откопати и пренети у градину. Наравно не треба нам одје напомињати, да омав путем можемо кад што погојити и четвае живе и дивље, јер су гдје што ове поштине простораве, а гнојна земља у њима износи по два метра и више у дубину. А не треба нам ни то одје напомињати, да се овим радом може учинити и друга корист, како себи толико и својим суседима, јер искупујемо мочарна места која су новобна легла метуљу што на кишним годинама из сваких места почини гдеш штете стоји.

Ако ли нам је градинца близу каквог пољског друма, можемо се и тим послужити те да погнотију мршаву градину. Другска је прашина добро ђубре за много градинске усеве. Те с друма изкупти, нпр. после мале кише и посути по дејима, неправилно тиме прашину земљиште у градини.

Али поменути извори за гнојење градине поретки су, њих виједнога близу никако и нема, с тога нам остаје да градину гнојимо другим изворима. Зна се да је најчешћи извор за то: ђубре ваше домаће стоке, које се нагонјаву по кошарама нпр. овцима, коњима, говедима, коњским или око свињаца и по свињским обрима. Повајчеће се у нас оно ђубре избацује пред козицу и трапа на гомолу, на кад се мисли да се довољно згорело, онда се товари и разное где треба њима што погнотији. Али тај извор треба оставити за веће потребе, за живе и дивље, за воћане и винограде, а нашу кутњу градину може довољно погојити један најчешћи и најлакши извор. То је довољно погојити сваке године домаће *буњиште*, само ако га уредио како ваља.

Буњиште је у нас обично она страна што је испод куће. На буњиште се избацује сметлине из куће и из осталих зграда. Ту се просијају сличане и сви отпади од хране, и људске и сточне. Близу је буњишта, ако већ није и на самом буњишту, и корито за ђубрење рибина (кошцала). По буњишту редовно рију прасце, чепирају кокоши гноју пси и мачке итд. На буњишту је свакојака нечистоћа, то је *бучак*, с тога гата се да ноћу не ваља ићи на буњиште, и то гатање није без смисла. А кад се буњиште дено уреди, онда ће се од куће откопати нечистоћа и од свега што је могло кућу најближу околну ружити начиниће се добар извор за чисту добит, за довољно и најлакшије гнојење кутње градине.

Ако нам је могућно подићи градину близу куће, онда је најбоље у њезину најближег пољуку уредити буњиште тако, да се може лако преко оградe сметлиште и свако друго ђубре бацати а сличане испод оградe пропустити. А буњиште се уређује од прљаве овако: треба измерити чепрост комад земље, од по 2 м. у дужину и у ширину (али и веће где је кућа задружница). На тој површини треба ископати земље до 1 м. у дубину, а дно поравнати. Ако је земљиште много шљивањаво, и оспито, онда ваља иванде поставити даскама а дно навити маљем, на онда наћи шловаче те поње поленити саставне, између даска и дно. По бедену треба посејати биљке првица гноја нпр. сточне бундеце итд. Ако немамо близу какво дрво које ће захлађивати буњиште од јужнога сунца онда по бедену с те стране треба ударити две три *брчке* па у њих посејати наметга, ајрови и таклија, и оне ће својим лешћем захлађивати буњиште од сунца. Ако се одјуд може згодни савијати кишица у буњиште, треба испод бедена избочене земље удесити згодни пропусе за то савињање.

У овако спречљено буњиште треба бацати све што

је у кући за бацање, не провустајући ни орезане ноке своје, ни ђушнице кад ољуштимо крушку или јабуку те да уста оваквимо. Уз буњиште треба утврдити и корито за ђубрење рибља и овакито тако да се сав дуг са корита слава у буњиште. Ту близу треба утврдити и корито за сличане, које се снају прасцима итд. на и нега наместили тако, како ће се све што се просе, савати испод градиничне оградe у буњиште. Како помије од рибља, тако сличане од судова, испирања каца и бураци, сврних чабрана итд. све ваља просијати на буњиште и вагде на другу страну. Над буњиштем треба клати све што се коље за кутњу потребу нпр. кишину, јагаљце, жарбе, прасце сав кутњи носек, па све отпатке од слава треба бацати на буњиште. Све сметлиште свију кутњих одаја и осталих стаја, вајата, коцкава итд. па чак и свињаца ако је близу ваља бацати на овакво буњиште. И кад се буде плевило у градини сав пошупани коров треба побацити на буњиште.

Буњиште се подако пуну, али ваља нам признати, да сметлиште у њему никад није суво. Оно не ваља ни да плава у води, али треба да је снагда умерено влажно. Ради тога кад нема сличане ни попија, треба буњиште поднати чистом водом особито за време великих суша. Кад се доведек напуну, решено до 20 см, онда се може десити да се на близу осећа из њега задух. Кад се то осети, треба бучак у буњишту грабљаво заравнати, па по њему посути танак слој ситне земље, најбоље са самог бедена који га је овицино, и онда поново силати по томе пови бучак. Докле се док буњиште пуну бучаком, треба нам се постарати да кроз њ пролази вихах све до дна. А то се постиже тиме, ако бучак не ваљаво, и ако га од времена на време коцем ибушњом на неколико места.

Уредино буњиште то је уређена а кућа и кућно двориште, то је најчешће пут сивањаву реку у животу и одраслак и дене у кући. Ту се може човек лако уверити, како ситнице редовно збирине, чине кроз лешу корист кући, и наобрат да човек који сиване попуњено не заслужује да има ни што крушине. Још нам ваља запамтити, да ђубре са буњишта најбоље гноји од сваке друге врсте ђубрета, и за кутњу градину нема га бољег. Оно се у пољопривреди зове: *кољност* или *метаном*.

Поглеђује земљу на дејима ваља нам чуити, да је не споси обична ашпа а особито бујна. Ради тога згодни ће нам бити да на крају пољских става *попродимо котлове*,* а то су осредња удубљена колико што запремају плитки котлови. Ту ће нам се изуставити сва сисесна гнојна земља с деја, те је можемо попатије, на сузу времену, опет одати на деје врати.

Шта се све обично сеје у градиници и шта се још сејати може, сотово је тешко и побрђати, а и не треба то бројати, јер би се могло које учинити да преко побројевога ништа друго и не ваља метати у градину. Све што се од биља може у доњу узвати, у вагри само јави у тесту умешено испеба, све што се с ножа у слатк мозе појести, све што се споме идиоме као савати пошта и драг поздрав може послати, свакојако цвеће чиме се с млад и стар може нажити и прјавати мириса намирисати — све се то може у градиници гати. У градиници могу бити згодни распоређене, и најмањегаје гасне вошине. У градиници можемо најзгодније вршити свакојаке пробе и о пољском билу за усен и о гајењу воћања и шљиског дрвећа, само ако нам је и за то довољно велика. Али она нам треба да буде и растао за распорено воће, треба да *присадимо* (окалемимо) сваку воћку и одатле да је у воћак пресађено.

БЕЛЕШКЕ

Странина за стрњином не се се сејати. — Основа сваког обрађивања земље јесте мењање усева. Као што је познато наука је поставила правило, да се по могућности два усева исте врсте никад један за другим не ређају, него да се стрњине, оповишне и аневата усеви узадјом смењују. То има повољна утицаја не само на потрошњу хране у земљи, него и на механичке особине и закорњивање њиве. С погледом на ове последње две тачке гајење стрњине за стрњином особито је описано и подноси још само на јаво обрађеном земљишту, које је сваки и потпуно чисте од корова. Али и онде, где и они услови постоје, гајење стрњине за стрњином опасна је ствар.

Као што је познато полегање стрњина, које се из године у годину све више и више шири, долази успехом и од извесних главница, које влат над самом земљом толико ослабе, да не може да носи тежину влакна. Досада се ни-

сљало да свака врста стрњине има по једнога таквог посебита штеточника, који није штодивио другој стрњини. Али је професор *Dr. Франк* по многобројним саопштењима из праксе и испитивањима, која су потом чинила, доказано да није тако. Он тврди, да штеточина на пшеници чини исте нуспети и на јечму.

По томе гајење пшенице за јечмом мора особито јако потпумати полегање, јер се стрњом јечмом у земљу уноси извесне главнице. Пошто оне у заоравој стрњаци налазе сасвим повољну храну у оришци, то се оне и размножавају да затим заселенеу пшеницу употребе као одлично боравиште преко зиме. Кад другој године у описано доба настане влакно а толико вруће, онда ето вам полегања — једне појаве, која је при гајењу пшенице за јечмом често нех посматрана, али није била објасњена.

ГЛАСНИК

Говор председника Српског Пољопривредног Друштва, г. Раје Милошевића, пред отварања треће године Пољопривредног Друштва, на дан славе Светог краља Милутина, 30. октобра 1899. године.

Господине министре,

Као највишем представнику ове државне власти, коме је у овоме тренутку краљевским повременом влато у део да водите бригу о српској народној привреди обраћам се и молим, да пре него што отворите прата просторија, у којима су изложене овогодшње воће и пшенична будете добри да саслушате неколико речи, које потичу из дубине душе човека, који је у овом тренутку представник једног Друштва које је узело на себе бригу да се добровољно стара о пољској привреди наше земље.

30 је година, Господине Министре, како ово Друштво постоји, треба је година како ово Друштво слави своју славу, а уз њу приређује и инструктивну изложбу пољских производа.

Прва инструктивна изложба уз славу обухватила је све пољске производе. Тада се знало, да се у овим маленим просторијама не може да скати пореба и предаде она област што их наша благословена земља и вредне руке наших ратара дају. Та прва инструктивна изложба пољских производа и нас је научила, да не можемо темељито проучати све што наша земља даје. Друге године сузали смо обим наше инструктивне изложбе, али, једну врсту пољских производа нисмо могли изоставити, а на име наше воће. Па и ове године поред пшенице њега смо овет извели пред посетнице наше славе и изложбе. И за то Друштво има пуно оправдања, јер ова два наша пољска производа, г. Министре не само да нас хране, не само да њиме подмирујемо наше економијске потребе, него су та два производа и главни извори, из којих наше финансије прву своју храну. Ја мислим, г. Министре да имамо основаног права да ово тврдим, јер кад је само пшеница једне године за извоз свој унеола у земљу око 20 милиона ерана, наше дакле од трећине целокупног нашег извоза, онда је Друштво учинило добро, што приређивањем инструктивне изложбе воћа, тежи да помогне нашем пољопривреднику и на овај начин, да се спрема да у гајењу воћа гледа главни извор свога богатства. Кад успемо г.

Министре, да и остало наше воће у том правцу гајемо, да га учинимо способним да може подржати конкуренцију на страници најзама; кад од свију наших врста јабука и крушака, ораха и дуња пререберемо такве врсте, које могу после бербе да остану неповређене од зуба времена неколико месеца, да имамо воћа за продају онда кад воћа у опште нема, онда ћемо наше народне приходе знатино појачати. Циљ је ових инструктивних изложба да покаже нашем народу, коју врсту појединих воћава треба да гаји као трговинска артикла. Пшеница г. Министре храни народ, она је и један наш јак извозни артикл, али је будућност и обалност наших финансијских извора од пољских производа у воћу; пољовику и овоме изјучу напљу воћу.

Овим нашим инструктивним изложбама хоћемо да укажемо једну ману нашу, која је и могла бити оправдана док смо на наше воћарство гледали као на објект нашег личног задовољства. Досада смо се носили мисаљу, па ну остваривали да у нашем воћуљку имамо разноврсних воћака. У 10 дрвета јабука или крушака имамо 10 разних врста јабука, по 30—40 разних врста рода. Оваква радна није за трговину. Тровак кад дође и види нашој изложби једну врсту јабука, нпр. колачару, он одмах пита колико вагова има, и кад добије одговора, да нема ни 50 кгр, онда је за њега овај плод пуног беспредметан. Њему треба знати, и те једне исте врсте, онако од прилик, као што пита за пшаву пожегу. Потребно је дакле да је има доста. Нам је дакле циљ да од ових разних врста јабука, крушака, издвојимо оне, које су трговински артикли, и гајењу тога воћа да уопште нашег приредника. Она збирка онде, што је видите, то су модела овог воћа, које наш привредник треба да гаји, и резултат је овог одобрања био тај, да се одмах носе Извештаја са наше прве изложбе објавило да се маис наших привредника обрава за календарације ових воћака, које су наше експертне комисије нашле да најбоље, за воће, за које може новац да се добије и вал наше земље. Истражи, г. Министре на томе систематском ми и тежном путу, али ће нам он неопходно довести велике користи.

Ето таку изложбу, таквог воћа, таква пољских производа, за Вас молам да будете добри отворити.

Беславатна лоза из државних лозних расадника. — Да би се у попрајима у нас, које су највише опште-

бене од екологерне зараде, олакшало обрађивање винограда, и пољопривредници подстали да рационализију рад у том правцу, Г. Министар Народне Привреде решио је да се резина од свих сората издржава лозе, изузев Хибриде којих ће се ова лоза бесплатно издавати они су: крајински (Виноделско-Вођарске школе у Бугоју), нински (у Нишу) и жуписки (у Александруцу); а покрајине, за које важи ово бесплатно издавање, Јес: крајински округ, нински округ и срез класотинички округа прљског, и крушевачки округ. Погодне пак за бесплатно издавање резина оне су:

1, да се једноме лицу не може издати више од 2500 резница, све што се преко овог броја изда има се плаћањивати по одређеној цени;

2, да прималац лозу посади само на правилно припремљеној земљи, риголоано на 70 см дубине;

3, да ће прималац лозу употребити искључиво за сопствену потребу, и на свом земљишту;

4, да ће од примљене лозе одвојити извесан део и засадити матичке, како би у будуће снага сам могао лозу проузгодити за проширење винограда; и

5, да прималац лозе, по могућству, она кадамити или бар кога има у кући који уме кадамити.

Да се пољопривредници могу користити овом олакшицом, потребно је да буду увршћени у распоред лозе. За јесење издавање лозе ове године по распоредима, који су одобрени, важи олакшица од дана када руковаоци спо-

менутих расадника добију наређење Г. Министра Народне Привреде, а ова су им из Министарства послата 12 овог месеца.

Одобрени распореди лозе за јесење издавање ове године. — Распореди лозе за јесење издавање готови су за све државне лозне расаднике, и они су руковаоцима дотичних лозних расадника разаслани. Први је распоред послат руковаоцима Јагодинског лозног расадника, и то 28 октобра о. г. а последњи жуписког лозног расадника, и то 12 новембра о. г. Пријављено је за лозу ове године необично много, нарочито код жуписког лозног расадника. Оних који су се овом расаднику бесплатно издавати преко 800. У Крајини је покрет ове године такође живљи; затим — из околине Ниша и срва космачког. Услед тако јаке тражње, морао се готово свима поземљетом, нарочито у калемевина; ирпорици и резинае мање су смањивање, изузев у жуписком расаднику, где је смањивање морало бити знатно.

Сви који су увршћени у распореди биће извештени преко надлежне власти; и они могу лозу сами узети, или, ако се преносе може вршити железницом и лађама, поручити, да им се пошаље. На железнички лоза се вози као брзозов, и бесплатно. Али да се лоза по одобреним распоредима може примити потребно је управна расадника поднети уверења да ће се примљена лоза посадити на риголоаној земљи и да сопственом земљишту. Уверења ова издају општински судови бесплатно.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

Издао је

ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА

1900. ГОДИНУ

ГОДИНА XVIII.

УРЕДНИК

Др Ј. Јодоровић — Ђаковчић

ЦЕНА 050 ДИНАРА

Садржај је овога Календара ово:

Календарски део, са свима досадашњим одељцима, а одељак о пошти и телеграфу попуњен је и обавештењима о телефону.

Пољопривредни оделци са избраним одељцима, потребним за практичну употребу, по свима грамама пољске привреде, у неколико и из најновијих закона пољопривредних.

Почуци део, у коме су ови чланци:

О гојени шибрне рие;
Мржа као сточна храна;
Гојене коза и савршено шумарство;
Опашти рибарици за гојене шарана;
Корпе за извоз и пренос свежег воћа;
Храна и храносне напаса народа;
Јена у нашем домаћем газдинству.

Готова је

САДРЖИНА ТЕЖАКА

ЗА ПРВИХ 25 ГОДИНА

УРЕДНО

Ђаковче Д. Јодоровић

Садржина је формата *Тежак* у коме он данас изда. Уређена је по писанима и структура. Радови г.г. писаца изнесени су оми редом, како су у *Тежак* штампани а радови по структура сређени су по *азбуичном реду*.

Овом *Садржином* корисно ће се послужити како поштовани читаоци *Тежак*, тако и пољопривредни писци, јер и једни и други могу имати лако и брзо прегледа по сваком питању, које би им занимало.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од нечит врене од једног ступца до 10 пара лин. од осталих зручних писмена по 15 пара од врене од ступца.

Велик огласи од пола стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола стране 10 лин. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Перед тога за свако оглашавање по 20 пара лин. државне таксе.

За оглашавање ване пута 10 од 100 јединице.

Преглед 47. броја Тежак: *Чланци:* Прослава тридесетогодишнице Српског Пољопривредног Друштва (наставља се). — Бутња градинца (свршетак). — *Белешке.* — *Гласник. Книжевни огласи.* — *Цене огласица.*

ПОД МОГНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ.

ГЛАВНИ НЕДЕЉНИ. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДИНА. НА ПОДА ГОД. 4 ДИНА. ДРУГЕ, ЧЛАНОВЕ ВОЈНАТЕ И ЧЛАНОВЕ СЕХ ДРУШТЕ. ПОШТОВА. ОН. ИЛИОБ. ВОЈНИК. СРП. КАЗНА. ПЛАЊ. ЧЛАНОВИ. БЕЛМОРАД. ЗАПРЕТ. И ЧУВАЈ ДУЖА. НИМА ДОЗНАЈТ ДИНА У ПОДА ДИНА. ДИО ВОЈАКЕ ПРЕДСТАВУ УНАПРЕД ЗА КРАЈ ГОД. НАП СРБИЈИ, НА ГОД. 10 СТАВ. КИЛ 5 ФСК. А. ВР. ПО СРП. ПОЉОПРИВРЕДНА ЗАШТИТА И НЕКОЛИЧ ЧЛАНОВЕ КАО Е СРПСКЕ ПИБОРАДИТЕЛЧЕ ЗАШТИТЕ И ЧЛАНОВИ. ДОИЖИТ ДИНА ЗА 5 ФСК. БЕЛ 3 ФСК. А. ВР. НАД УНАПРЕД ПОДРОБЕ ПРЕСТАВУ И НАД СЕ ПРЕСТАВУ КАО СВОЈ ЗАШТИТЕА ПРВЕО КИЛ. НА ИЛИОБ. И ОИСТ СВАТИ. ПРЕСТАВУА И РУКОШИШ БЕИЖИТ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕСТАВУА ПИНАЈУ И ВОИТЕ. НА ОШОУ ЧЛАНОВИ ГИЖИКА ОД 1869. Г. Ж 294. ВРЕИКОИ ДРУШТЕИ ПОСИ ВОИТА КИРЕСТАНО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЧА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

ОПШЕИВИ ОДБОР:
Др. М. Т. Дико, М. М. Славк, Д. М. Снакић, П. Т.
Тодоровић, А. Живковић и В. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК ГИЖИКА:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЛИЋ

Ч Л А Н Ц И

ПРОСЛАВА ТРИДЕСЕТГОДИШЊИЦЕ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

(НАСТАВАК)

Рад Друштва

I. *Административни рад.* Цео рад Друштва од његовог поставка па до данашњег дана, претио се правилима који су обележени најпре Уставом а доцније правилима његовим.

Уредовође Друштвеним редовима у смислу друштвених правила померавао је Управној одбору. По Уставу Друштва, који је г. Министар финансија одобрио 13. јануара 1869. год. ПБр. 3636/68 г. Управни Одбор, састављен од председника, секретара, благајника и 6 одборника бирао је Главни Збор (§ 28.) из редовних чланова (§ 23.) и то председника, на годину дана (§ 29.), а тако исто и одборнике, благајника на једну или више година (§ 32.) а секретара на три године (§ 31.) Тако је било све до 23

августа 1872 год. када је Устав, у неколико измена, добио владалачу потврду. По овако измењеном Уставу председника је из редовних чланова постављено Кљаз на предлог Министра финансија и то за годину дана, а благајника секретара и одборнике бирао је Збор.

16. октобра 1881 год. Устав је замењен Правилима Српског Пољопривредног Друштва. По њима друштвеној управи састављали су председник, секретар, благајник и 6 одборника, којима се за замену придјеле и 3 заменика. Само секретара бирао је Одбор а све остале бирао је Збор на годину дана.

По правилима од 24 марта 1887. и изменама и допунама од 18 фебру. 1888. и 20 јануара 1893 год. која данас важе, Управу друштвеној састављају: председник, потпредседник, дванаест одборника благајник и секретар (ча. 20). Само секретара бира друштвено управа, а остале чланове управе бира, из редовних чланова, Збор на 2 год. Одборнике бира тако, да сваке године половина одступа.

Административна особље од поставка Друштва било је: председник односно потпредседник са секретаром и благајником.

И ако је административно особље бирао све до 1887

год. na jednu, a od tada na dve godine, Друштво je sretno bilo da se za svih 30 god. izmenilo na položaju predsednika samo 8. i to ovim redom: 1. Милован Спасић, 2. Атанасије Николић, 3. Чедо А. Поповић, 4. Срега Ј. Поповић, 5. Коста Таушановић, 6. Светозар Милојевић, 7. Милан Аџаћ, 8. Раша Милошевић; потпредседника 9 и то: 1. Алекса Спасић, 2. Срега Ј. Поповић, 3. Коста Црнотрговац, 4. Јаза Јовановић, 5. Алекса Љ. Поповић, 6. Пера Д. Тодоровић, 7. Јаков А. Марковић, 8. Милосав Куртовић, 9. Мата Јовановић; благајника 5 и то: Чедо Милојевић, 2. Сержије Станковић, 3. Милосав Миловановић, 4. Вучко Богдановић, 5. Влгд. А. Тодоровић, а секретара 12 и то: 1. Арса Ристић, 2. Др. Ђорђе Радић, 3. Гаја Матећ, 4. Ђинко Шоковић, 5. Коста Таушановић, 6. Алекса Љ. Поповић, 7. Светозар Гарицковић, 8. Душан Спасић, 9. Савко Кучуларећ, 10. Младулин М. Јовановић, 11. Благоје Тодоровић, 12. Славоко Илић.

Друштвена администрација била је час јача час слабија како је у којој години, јаче или слабије, Друштво долазило у додир, било са надлежњима било са приватним лицима.

Како је у којој години била развијена администрација, да ћу се послужити деловним књигом, у којој је унето све што је преко друштвене палатарије прешло.

Тако дико уведено је:

у 1869	год. везна се
1870	"
1871	" 410 предмета
1872	" 801 "
1873	" 1039 "
1874	" 1067 "
1875	" 935 "
1876 и 1877	" 646 "
1878	" 679 "
1879	" 805 "
1880	" 371 "
1881	" 368 "
1882	" 815 "
1883	" 1585 "
1884	" 1369 "
1885	" 1935 "
1886	" 2532 "
1887	" 2874 "
1888	" 3015 "
1889	" 2810 "
1890	" 2550 "
1891	" 2880 "
1892	" 2806 "
1893	" 2730 "
1894	" 2812 "
1895	" 3000 "
1896	" 3921 "
1897	" 5700 "
1898	" 6447 "

И ово је једна врло зема слика, како се рад Друштва развијао. Из ње се види да је рад Друштва у последу администрације у последњим годинама достигао меру квалитета повнег државног надлежства. Из овога се даје извести још и то, од колике је потребе што постоји Српско Пољопривредно Друштво.

II. *Практичан рад.* Како Друштво није имало могућности на другог начина да приобави земљиште, на коме би одпочео свој практичан рад, оно је одмах чим је образовано тражило и добило дозволу да може на државно земљишту у Товчићу и Ђубичу, чинити огледе. Овако и на овај начин чинени огледи нису могли дати сигурне резултате, на који се може наслонити преносу друштвена за културу извесног усева или за каква боља начини рада, зато, што огледи нису могли бити под надзором, онога, који је тим огледима одредно намеру. Сигурни ре-

зултати практичних радова друштвених престављени су на друштвеном изложном излазу у Шању.

Кад је 1869 год. 23 фебруара основана прва Подружница у Шању са задатком, која је одређена била Уставом друштвеним, настала је свим силама, да добије од општине потребно земљиште, на коме би завела узгоде газдовање по интуитивима Друштва за пољску привреду.

Општина наоачка уважавати циљ Друштва, уступала је у мају 1870 год. Шабачкој Пољопривредној Подружници од своје земље 50 дана орава, да речено подружница чини на тој земљи равне пољопривредне опште. Како на Друштво а ни Подружница неизмаћу толико срества, колико је вужно да се 50 дана орава земље претворе у угледно добро, Подружница је само несп део овога земљишта употребљала за огледе, а остало је остављено у напалуци. Тако је то било до 1872 год. Тада је Друштво довело одлуку да се на извесном делу тога земљишта заведе и општине подизати *вобарство*. Како је Подружница кратко време постојала и радила, то је сво имавне подружнице узело Друштво у своје руке 1887 год.

Од тога времена Друштво је највећу пажњу обрађало томе излазу у Шању, и покушавало је час на један час на други начин, да од њега створи угледно газдовање. Али како су с једне стране Друштвена материјална срества недовољна била, а с друге пак стране, што није имало школованих и спремих управљача, коме би се имале могло поверити да њима управља овако, како то пољопривредна наука тражи, морало се задовољити оним резултатима какви су постижани са управљањем оних, којима је имавне поверавано. Тада је стечено убеђење да за угледно газдовање није довољно бити само вредан раденик, него је неопходно потребна уз то још и стручна спрема, а с тога је 1881 год. постављен за надзорника и вођара на друштвеном излазу г. Светозар Петковић сиромеш ђак Земљоделског Шумарског Школе.

Трудом овога човека, који је и данас друштвеним чиниош — управитељ добра у Шању, дотерано је да данас то имавне има сталан сорtimentални вођањ, уређен пољски расадник и уређено економско добро. Прено 15 година служи ово привредницима онакошњег праја као углед. То им се дала прилика да виде свршенеје спреме за обдулавање, и да се обуце како се њима руже.

У колико само Друштво није могло непосредно практичним радом да утуче, у толико је јаче у том правцу помагало оне Подружнице, које су имале и стварале угледна изваја за своју околину, а и поједине привреднике, који су се у томе одиновали.

Даља, врло корисна рађа Друштва у правцу практичног обучавања, јесу практична курсеве и инструктивне предавања у вези са практичним радом.

Тако курсеве и предавања али је прашређавало Друштво али његове Подружнице.

Прво инструктивно предавање о раду ручном вршачком било је 1873 год. на излазу у Шању, друго вршачком за сточну запрегу, 1880 у околини Београда и тако, према потреби и приликама, прашређивања су у разним годинама и местима о разним предметима, више таквих предавања.

У једно доба Друштво је покушало да за оваква практична предавања спреми вичитије своје *путне школе*, али није успело, јер је за то требало доста материјалних срества.

Поред побројаних начина утицања на практичан рад, Друштво је много подлагало на подстрезавања — изазивања појединих привредника на увођење практичнијег и бољег газдовања. У 1890 год. први пут Друштво је почело расписивати награде за увођење привредних радова. Од тада до сад расписива се награда за ово ишредитије радова:

1 За прашвину употребу вршача и отуцаја при гајењу кукуруза, у вези са дубљим оравама и прашвину ђубрењем земље, где је то потребно. Награда 150 дин. Могу се такмичити земљорадници из срезова Јасеничког (окр. смед.)

параћинског (окр. Љупр.) беличаког (окр. Јагодин.) и морав. (окр. Алекс.) Рок 15 јули 1890 год.

2. За рационалну употребу и прераду млека и то:

а) за ставло произвођеног доброг сира у већем размеру који би био масивни и укусни но што је садашњи тврди сир, и који ће поред тога да буде трајашан и подесан за пренос. Награде 200 дин. Рок за пријаву 1 окт. 1890 год. Могу се такмичити окрузи: крушевачки чапачки и ужички.

б) за производњу доброг сира кашкавала. Награда 100 дин. Рок 1 окт. 1890. Могу се такмичити окрузи: пиротски и врњански.

3. За добру и угодну стају за десет граа крупне сточе с подесним угутарљим распоредом. Награда за најбољу 300 дин. Рок 1 окт. 1890 год. Могу се такмичити привредници у окр. ужичком.

4. За правилно подигнут воћњак од једне или више врста воћака с обзиром на избор врсти и сората воћака и пресадница; на правилност растојања воћака, начин пресађивања и негу, а на простору најмање од $\frac{1}{4}$ хектара. Награда 250 дин. Рок пријаве 1. септ. 1892 год. Могу се такмичити окрузи: подрипски, валевски и шабачки.

5. За виноград засађен америчком лозом и окамљеним домаћим од најбољих врста на површини од најмање 10 ара и с тим, да свака врта лозе буде издвојена. Награда 200 дин. Рок пријаве 1 септ. 1892 год. Могу се такмичити виноделци у срезу крајинском.

6. За правилно засађено и одговарало деташиште (где се разуме и лудерка) на површини најмање од 1 хектара. Награда 100 дин. Рок 1 август 1892 год. Могу се такмичити окрузи: црнобрчки и вилењачки.

7. За извршену концацију — уједињење мања у величини најмање 10 хектара, на коме је уведен систематски укусни ред од најмање 4 усева без угара са сејањем које више била или с правилном употребом угара. Награда 300 дин. Рок за пријаву 1 јули 1893 год. Могу се такмичити привредници у Стугу.

8. Ко изведе у расаднику 500 двогодих борића првих или других на поскарном земљишту у срезу рамском или губачком окр. покарчевачком за засађивања несика. Награда 300 дин. Рок за пријаву до 1 јула 1895 год.

9. Ко на ма којој брској страни, на усамљеној чистици удаљеној скуда у оноколо од ма какве шуме на 2500 метара, у срезу и округу нишког, подигне 1 хектар вољика сјд из семена вештачким сејањем и то мешав највише беликом, бугром и јасеном. Награда 250 дин. Рок за пријаву до 1 јула 1895 год.

10. За сталну употребу врстачне сејанице за стрмине, на површини од најмање 4 хектара која може бити и у више комада. Награда 300 дин. Рок за пријаву до 1 априла 1894 год. Могу се такмичити привредници у округу подрипском.

11. За рационално уређен ичеланик са најмање 20 ковања са покретним сајем. Награда 250 дин. Рок за пријаву до 1 априла 1894 год. Могу се такмичити окрузи: валевски и подунавски (шумац Београд).

12. За правилно подигнут воћњак од једне или више врста воћака с обзиром на избор врсти и сората воћака и пресадница; даље на правилност растојања воћака, начин пресађивања и негу а на површини најмање од $\frac{1}{4}$ хектара. Награда 250 дин. Рок за пријаву до 1 септ. 1894 год. Могу се такмичити срезови добрички и јабланички.

13. За правилно засађено и одговарало деташиште (где се разуме и лудерка) на површини од најмање пола хектара. Награда 100 дин. Рок пријаве до 1 авг. 1893 год. Могу се такмичити срезови: лачички и студенички.

14. За правилно засађено одговарало деташиште (где се разуме и лудерка) на површини најмање 1 хект. Награда 100 дин. Рок до 1 авг. 1893 год. Могу се такмичити срезови крагујевачки и тружански.

15. За виноград, засађен америчком лозом и окамљеним домаћим од најбољих врста на површини од најмање 20 ара с тим, да свака врта лозе буде издвојена. Награда

300 дин. Рок до 1 септ. 1898 год. Могу се такмичити привредници из Жупе.

16. За виноград засађен америчком лозом и окамљеним домаћим од најбољих врста на површини од најмање 20 ара, с тим да свака врта лозе буде издвојена. Награда 200 дин. Рок 1 септ. 1898 год. Могу се такмичити привредници из околине Ниша.

17. За сталну употребу плауга прашака и окопача у земји са правилним сејањем. Награда 150 дин. Рок до 1 априла 1896 год. Могу се такмичити привредници из Добрича и среза алексовачког.

18. За сталну употребу жетелице. Награда 300 дин. Рок до 1 маја 1896 год. Могу се такмичити привредници из Стуга.

19. Првом удруженом у Србији са показаним успехом и резултатом за заједничку изабану и употребу пољопривредних справа. Награда 300 дин. Рок до коца 1898 год.

20. Који учитељ или учитељски збор може да покаже добро уређену школску биштину од најмање 10 ара, у којој ће бити добро подигнута воћна и лозна растлина са предлашком од најмање 10 ковања са покретним сајем. Награда 1 300 П 200 дин. Рок до коца 1897 год.

21. Ко од потиљача одлучи подковање волова да не обављаје са саврешеним алатом и подкованима даље по модерном начину. Награда 300 динара Рок до коца 1898 год.

22. Ко постигне најбољи успех у пошумљавању једног хектара живог сеља са најесном или багреном у току од три године тај ће се сди наградити са 200 дин. Рок за пријаву 1 мај 1899 год.

23. За рационално подигнут виноград на песку а на простору најмање од пола хектара с обзиром на припремање и правилно засађивање земљишта, као и на избор подесних сората, живине лозе за ову потребу. Награда 400 дин. Рок пријаве 1 јули 1900 год.

24. Ко први са успехом засади на живине песку у срезу рамском или голубачком округа пожаревачког 500 двогодих белих или других борића и отузи их у добром стању тако, да у врешњу ошавалава буду у 5-тој или 6-тој години. Награда 500 дин. Рок за пријаву 1 јули 1901 год.

25. Ко на ма којој брској страни у срезу нишког на усамљеној чистици удаљеној скуда у оноколо од ма какве шуме на 2500 метара подигне из семена вештачким сејањем сјд на простору од 1 хектара, и то мешави највише беликом, бугром и јасеном. Награда 400 дин. Рок за пријаву до 1 јула 1901 год.

26. Који се од одгајивача коња у Краљевини Србији са села пријави с писменим уверењем Друштву, да је сам одгајио и држао за вољу потребу продао два рудна коња затворених боја за пољску артиљерију. Награда 1 пријавнику 500 и П 400 дин. Рок за пријаву до коца 1903 год.

27. Који се од одгајивача коња у Краљевини Србији из вароши пријави писменим уверењем Друштву да је сам одгајио и држао за вољу потребу продао два рудна коња затворених боја за пољску артиљерију. Награда 300 дин. Рок за пријаву до коца 1904 год.

28. За правилно подигнут воћњак од једне или више врста воћака с обзиром на избор врста воћака и пресадница; даље на правилност растојања воћака, начин засађивања и негу, а на површини најмање пола хектара. Награда 200 дин. Рок до 1 септ. 1900 год. Могу се такмичити срезови: нишки окр. нишког и белонаначки округа црнобрчког.

29. Ко подигне угодни живинарски за оне четврти пресе нератне живине: кокошке, курице, гуске и плавке од најмање 300 комада, но тако, да једна или две проваљују прома месним приликама у којима одгајивач гадује и према томе шта се на најближем тргу највише тражи и плаћа. Награда 300 дин. Могу се такмичити окрузи: подунавски, подрипски и пожаревачки. Рок за пријаву до коца 1900 год.

Од ових 29 расписаних награда само су 9 досуђено и падају и то:

стигаo на rod. Нарочито су јабуке ведне одрасле и по ведне количине рода доносе. Rod је код њих потпуно развијен, добар и веран орашак. — Управо онакав какав је у Немачкој, а у доста прилика, много боља него у својој постојбини, те готово све сорте руд много раније. Овоме је по најдањијој зрели 10, 20 и 30 дана; код неких је нах она и по 2 месеца. Треба имати у виду још разлику, да је се она појавила на друштвеном добру у расаднику који лежи у великој отвореној равници и који има потек и доста хладну орашну и зрачницу. По другијим књижевним местима, као: Богороду, Смедереву, Нишу итд., зреле је далеко раније.

Зна се да је јабука вољна најдањија да јело, па према томе и најраспрострањенија и да има много веће вредности зими негошто за њу, пошто има крушака, оража, брескава, трњика и свакогворне воћа. Међутим, од ових страних јабука, врло мало има сорти које би могле, да трају преко зиме, те су потрошачи изубиени једнош на домаће сорте.

Да је доста онако у ствари са зрелим већешу неколике сорте са добра друштвеног. Тако:

Веза Астраханна по Лаху, летња је јабука и зре у Немачкој крајем Јула. Код нас зре половине Јуна.

Крупа Вонкина, зре савином зиму. Родна је јабука, мање јој нема, али је код нас већ зрела у почетку Септембра.

Веза Кардинална је врло добра и крупа јабука, рођа истина доцније, али јој род може да стоји по 3 месеца.

Код нас зре у Октобру, онда још у почетку Септембра. Шарламова, врло лепа и упуна јабука, зре крајем Октобра. — Код нас може се убијати у лето сорте, јер се већ у Августу не налази на дрвету.

Првена гвозденаца је крупа и трајина јабука. Дрво јој расте и обично велико са округлатом круном. Rod доноси доцније и по Лаху не труди никад и одржава у лето. — У расаднику наших ова сорте, доноси доста добро род, али с дрвета увек онада, ма да је тврда и доста јабука. Зреле по свој прилици биће јој око краја Септембра.

Гравештајина, јесте једна сорта од најбољих јабука и по укусу и по равноравној употреби веној. Дрво расте велико са лепом округлом круном, које доцније доноси род. Зре у Септембру и одржава се при најбржљивијем чувању до поне године. — Код нас је зрела већ у Августу. У Смедереву још раније.

Цар Александар је једна од најкрупнијих јабука која год зра крајем Октобра. Код нас се може ваљн зрела и у Августу.

Краљевска кратконогелска има плод ошрајан и може се употребити за свакогворне целив. Зре у Децембру. — И онде може доста да траје, али се може јести већ и у Октобру.

Зинска златна парњина, својом јабукастом круном и плодом, просто да занесе човека. И Немци је много хвале. Зре у Октобру и одржава се до Марта. — Код нас је обротно. Она почиње да зре још у Јулу, род јој је бољи и крупнији но у великој постојбини. У Богороду и у Смедереву зре још раније и род јој је много савршенији него у друштвеном расаднику и ако су из њега саднице култивне.

Анапас ренета, тврда је и доста постојана јабука. Код њих зре у Новембру и одржава се до Фебруара. Не утисне ни код нас, дражи се добро, али је у Августу већ зрела.

Крупа каселерка ренета је једна од најпостојанијих јабука, употребљива за све целив: јабуковачу, јело и суншце. На свестрану почиње зрети тек у зиму и траје до Августа. Родна преко сваке мере и због свине густог дивља, треба јој ошрајати кругу на врхој вазни, јер плодови при ниско одгајеној круви, трну и онадају. Бар тако је у друштвеном расаднику. Треба је пробати на мало

опеднијим положајима, где нема тако атмосферске вале, тамо ће се сигурно добити повољнији резултат.

Венцкинона златна ренета. Врло крупа и добра јабука, зре у Октобру и добро чувана, траје преко целе зиме. — Код нас зре 1¹/₂ месец дана раније. И она као и каселерка имаће код нас лепе будућности.

Париска рабуор ренета зре у Немачкој у новембру и траје до пролећа. — Код нас у септембру.

Виргинска ружичарна летња је јабука и доспела у својој постојбини крајем Јула. Код нас је зрела крајем Јуна. У Богороду у друштвеној башти дозрела прве половине Јуна и то на кордањима.

Према овоме, у погледу јабука, ни смо утврдили да наше домаће сорте. Оне су трајаније и прилагодније за наше земљиште. Сортимент је наших јабука, Богу хвала, обилат. Да је тако, нема нас послуже као доста ове јабуке које су изложене у два маха на изложби коју је Српско Пољопривредно Друштво приредило у својој сали која вада 30 Октобра. На тим изложбама и ако је давно, види се богат материјал од домаћих сорти. Док од страних сорти видио ретко коју и то која се у погледу зрела прилика сваке круају. Пољопривредни Заводи и школе, зине нам могли навести веруу слику страног сортимента на изложби, што све иде у корист наших јабука. Товчидерска економија шапела је до думе један сортимент, али, и то је с великом муком отуђава до изложбе.

Наше колачарке мањанске и шумадјиске, изврсно су и у погледу квалитета и у погледу трајаности. Оне истина нису пријатне да се употребљају одмах с дрвета, али при добром чувању претуре Боаж и тада је права послестина. Јер својим укусом и пријатном каселином, надмашују свако воће.

Груву колачарка допуњују код нас, још и једна лепа и трајина сорта која се налази код Срба мухамеданске вере у М. Зворнику и Сахари под именом, Слатна Колачуна или „Језинвалде“.

После њих долазе Сенабије из свију наших крајева. Мањанске и оне из подрињског округа, ситније су, али и трајаније. Оне из ужињског округа још су боље, а нарочито из среза покшеник. У ужињком округу има још много постојаних сорти, које они зими и у пролеће доноси врећима на наше пијале Обреновац, Богород, Шабац и др. Те су сорте: Тврдаје, црвене и бело Зеленеце, Буљаче Пиревачке и Меденаче. У воглаву друштвеног проште године долазе по први род саднице од Црненске и Тврдаје, која је тако о Митров-дану био тек у пола зрела, док од страних јабука није било апсолутно ни једне на дрвету.

Буле-буљаче, врло су добре јабуке, а исто тако и Бедраке. Од последње, доносили су ми род који ученици који су тада сазнали крзу у Марцу месецу; он је био тако укусан и сочан, да не може бити и не кријати као што су многе слатке сорте које се до тога времена чувају.

Поред ових, има у нашој земљи још доста сорти, које заслужују размисаљивање. Прибирање њихово већ је отпочело на изложбама друштвеним и неће бити далеко време, кад ћемо имати уређену нашу номологију, одакле ће се моћи свако поштите: какве ми сорте јабука ваља тајити у свако воглаву.

У расадничина државних и Српског Пољопривредног Друштва у Шапцу може сваки добити младе саднице и кадем грањиче од ових сорти домаћих јабука, које су већ усвојени као добре.

Ово неколико речи изнесох из два разлога:

1, да наши расадници обрате још већу пажњу на гајење наших јабука, и

2, да се купи одрвати од најбоље садница страних јабука, али, ако их упијају, да их набављају у малим количинама.

Последња је ризик тако јак, да га нико оборити не може. Нашевић само 2 примера: Један љубитељ воћа из Алексинца набавио је до 500 садница од страних сората, а из наших расадника. Шта ће да ради кад стигну на род

толике саднице и дозру све у Августу и Септембру? Да храни стоку или да прави јабучану. Други пример: Један је округ мањом саднице омет по њених расадника од страних сората и засадио је поред њихова на 10—15 километара. Као прелазу на род, врло је почео од 15 Јула, па се продужава до краја Септембра. По земљи лежи тушта и тма јабуча, али од њих никоме и никаква вижда, до једино деци која је једино их, добила многе бобасте. Оно што се је тражило, да народ подикама воља, поред друмова, смањи себи окупке прирезе, промишало се, али то мора тако да буде свугда, где се ради без пљана и прерачуна. Да од то поселимо домаћим пољним сортама, род бја се продао одмах по брању пред зиму, или би се чувао до боље цене.

С овим не мислим да онамакољном стране сорте, јер ми то није ни пез; оне су ипона ароматичније и у многим особинама боље, али ипак бар код нас за културу и нељко. Међу њима има и зимских које би код нас по дуго трајале ако по моме мишлењу, требало би да одреде наши стручњаци са разних крајева у договору; које сорте, и колика њихов број треба препоручити за тајнае.

Светозар

ИЗЛОЖБА СТОКЕ У СЕГЕДИНУ

Ије се проучавао седамнаест већих сточних изложба, које су до сада држане у Угарској, па их се сети новодоме споменути Секедешке изложбе, тај мора признати да је напредна, који је за последњих 25—30 год. ушњен, уграва огроман нарочито у гајену коња и волова. Овај се напредак показује код многих корисних домаћих животиња не само по већој количини, него и по приметној побољшању квалитета и по великој разноврсности стове. Тако прв. мема ни једне врсте коња, а да их не би било и у Угарској, и једна ако има једна или две суврете које се у кој не гаје. Исто тако мувати да има какве боје расе говеда, оваца, свиња или пернате кинице, која се не би и у Угарској гајила. Није, дакле, чудно ако каква зеља Изложба, као што је била она у Сегедину, пружа како обичном гледаоцу тако и стручњаку врло занимљиву слику, коју не може чак ни сећање на лезу Изложбу о владу-годишњаци у Пешти 1896. године да поручи, на да је она, по нашем мишлењу, надмашила секедешку изложбу у сваком погледу. Што је пак и секедешка изложба била тако значајна и поучна има се, по нашем мишлењу приписати великome одушевљењу свих чланица њиховне пре диноме раду, великом покретљиву и различит и још знатним олакшањима, које су указивале како излагачима тако и посетиоцима. Има се дље заблагодари јужној Угарској, којој припада највеће део успеха, а и најосетљив, без сумње, и тој околности, што је она изложба први јавни рад Земалског Савеза угарских пољопривредних друштава. Истина, вису многи добри, и многи од првих одгајивача у земљи, вису учествовали; да пак њих нема на величанственој изложби, запознали су само они, који су као стручници познавали изложбене предмете основно проучавали. Само су они осећали, да би успех био ју и како лепши и потпунији, да су дошли и они, који су настрадали. Да је пак успех и овако испало преко сваког очекивања, објасниће се из овог што иде.

Пона. Језро изложбе коња, којих је било на 400, сачињавану граа мањих пољопривредника из појединих жупанија, и од тих граа једна да је било неколико, која не би привлачила нашу пажњу. Енглески и арапски пољудрини коњи, који воде своје порекло од државних пастува, а који су својина мањих пољопривредника, врло су мало давали повода замерама, па било да се узимало у обзир јако равније коштују, или лепота облика, или правилност у развату мишића и ногу, — те се могло учинити, како је значајан напредак на овоме пољу учинило оно

разумевање ствари у вези с државним уређењем, о државним поставима и обуздама, где има одгајивача. Напредак, успех на овоме пољу општи је и достигае свој врхунац у војни и ваљаним јахачким коњима. Од како је пре шест година пуковник *Д. Фреј*, командант државне ергеле у Мезекешу, предузео с успехом кораке, да унапред тајне врхунцих теделних коња, који се вине траже за иностранство, од тада се ова врста приметно побољшала и унашрила, тако да се смеде већ може говорити о овом земалском соју. Изложба граа овог соја нашла су на опште пријатно, и чак су и награђена. Међу изложбеним коњима велик и великих одгајивача, видели су се поред једнога или два енглеска пуковника коња, и неколико државних ливанских и мезекеш арапских и западних соја; нарочито су надали у овим енглеским јахачи и тегањим коњи боље соја. Поглавито су били заступљени: запат напредне *Јосифа* у Кишчезу, дље запати г. г. грава Јулија Андриана-ја, барона од Герлице, Др. Горове, барона Ваља од Сентвермејна-ја. Граа ова излагача с погледом на сподлашњи облик на елементарне порекло и на еднији састан коштују, прави представници таконаног елементарно мађарског коња, који је на далеку понаат. Ниљоци су илагачи с праном заслужили награде и одликовања, која им је оценавачки суд досувао. Као сој за припад првога реда, који је и познат судца, сме се слободно поменути шпански коњ и коњ нонистове краја града Дебрецина, који су дивним примерцима били заступљени.

Говда. — Изложба говеда, па којој је било око 800 угарско-ердешких, 300 рифах (прених) и шарених, 50 синих (јавличних боје), 150 донаће расе и 100 раних укрштањем добивених, сем тога и неколико бивола, изостала је бројно 1400 комада куд и вама од изложбе, владу-годишњацине да је било, 22000 граа кад се ту уграула и изложба босалско-херцеговачка. И с погледом на разноврсност раса није ова изложба достигла ону од 1896. године; јер је на изложби владу-годишњацине било много више прста; нег је на секедешкој; што се пак типе каквеје, секедешка је врло мало заостала за оном. Нарочито нивдаска и мађарско-ердешка раса, затим монголска, а и укрштањем добивена граа, могу се потпуно мерити са онима на изложби владу-годишњацине. Изгледа, да је мађарско-ердешка раса била најбоља на изложби. Ја и није то био обичан призор гледати у један мах једно поред Другог 800 граа, од којих се не зна која је лепше, и међ којима је било од најмањих до најстаријих, муњских и женских и подесних за све одгајивачке циљеве. Ако игде, овде је Оцењивачком суду било врло тешко; јер поред граа од старих, чудних одгајивача, блистали су и лепа производа вањих одгајивача у великome броју и отежавали су посао судцама.

Виће да је највише привлачила пажњу изложба маре-грава Паланичана. У његовоме роду било је на 150 граа, и то бивина, крава и волова разне старости. Такву збирку колико је познато, није до сада никада једна једини сопственик изложио. Привлачила су пажњу и дошла прву награду граа Војина; заслужено принае одати је дивнији грима из Мезекеша; исто тако грима надвођење *Јосифа*, која су показивала прави аеледски тип и која су се међу собом такмичила о лепоту и квалитету; овима не уступају ни говеда кнеза Сулковског, гравице Вечеј, града Дебрецина, грава Чеповића, барона Шењеа, итд. Од представника ердешкога типа, истицала су граа Шперкерског донадула у Сент-Деметру Јулиуса Барчаја, као и ердешки сој за илеаритско од Лесца; таква су и говеда грава Телекија, грава Васа и Алберта Шошвођа. Ова у сваком погледу одлична збирка мађарскога правца, очит је доказ, да у местима, која су најпосетијенија за ову пажњу, дакле у Алсезу и Ерделу, та раса не само није заступљена, већ нарочито још је омиљена и нагло се по-правља.

(СРПНИК СЕ)

Г Л А С Н И Қ

Говор Г. Министра Народне Привреде, државн при-
ливком свечаног затварања институтне изложбе, при-
ређене о слави Српског Пољопривредног Друштва,
на дан 3 новембра ове године.

Господе,

Из познатија, који смо саслушали од Г. Председника
Пољопривредног Друштва, као и од онога што од изложбе
предмета видимо пред нама, у овој сали, а у другим
одељенима, долазило до једног закључка: да ова изложба,
и ако је оглашена као мада и скромна, — а и ми је тако
називамо — није била само гола форма и парада јесења,
него изложба, која има своје старе вредности.

Та је стварна корист у томе, што овако добијамо при-
лике да се од времена на време, упознамо са оним, што
наша земља има, јер, иначе, један грађанин из једног краја
не зна шта има у другом крају. Овако пак кад се стекну
сви пријатељи привреде и домаћини, и кад донесе слави
своје производе на ову опште земалску изложбу, као и на
изложбе преднеде, које опште ономад, приливком отвара-
ња ове изложбе, споменути онда се има тачан преглед
свега природног блага, која наша земља производи и које
још у већем степену да производе.

У томе је значај изложбе.

Али, у земљи, где све то постаје, где је још све у
полету и поноју, те су изложбе од двоубо веће важности.

Ја сам и ономад казао, а и овом приливком исто по-
новањам, да у пуној мери дајем за право Српског Пољо-
привредног Друштва, што обраћа пажњу на воће и по-
љарство.

Српско Пољопривредно Друштво мора да ствара оно
што треба да буде као погодба сваком привалном напретку,
а то је, *Организацију рада*. И ако многи људи, жртвујући
себе и своја средства, раде често на дохvat; ако сам тај
рад и све те жртве немају показивае тачке и плава у себи
онда је то, више мање, пропало посао. Јер која је вајда,
ако ће се неко и сатрети у некое посао, која му неће
донети користи?! Ако неко ипр, у ваљеској Подгорини
или на Тимоку хоће да подиже једну сорту воће, од које
нема користи тј. која тако не успева, онда је неко познат,
да организује тај посао и рад. Тај организатор треба да
буде онај, који је то и да сада био — Српско Пољоприв-
редно Друштво.

Наравна ствар оно не треба да је усамљено. Поред
вега се сад организује један други покретак — а то су
ове привредне установе што их заснива Министарство Наро-
дне Привреде у угледним имањима и пољопривредним
станицама, и на чему наше Пољопривредно Одељење ради
са свима силама. Примера ради, нека буде овде споменуто,
да је последњом наруџбином набављено 200.000 воћних
садивца, које ће се председати и окаменити у нашим при-
вредним среским имањима, и после раздавати народу, за
негову употребу, на пресад и благогробљање воћака.

Да би тај посао био као што треба, и да би се успело,
то сам ја, на предлог нашег вредног начелника одељења
за пољску привреду, одобрно, и господи, која су овде, са-
стала су се за време ове изложбе у једну конференцију, у
наши Министарству, те да се изведе на чисто: *која воћка
може да успева у коме пределу Србије, па да се она и
одржи у томе крају?*

Али, то што ради Министарство Народне Привреде
неће бити нешто друго, чиме ће се потпрати рад Пољо-
привредног Друштва. Министарство је увек поновно на све
успехе Пољопривредног Друштва. То је посао, који треба
да иде уредно, и да се свуда среће онде, где ће од тога
бити користи.

Опет се устаљам на ономе, што сам већ нагласно,
и што желим тј. да Пољопривредно Друштво тако напољу

у далеком ограничима српске пољопривредне области, унесе
организацију у овај посао.

Као што смо из познатија Г. Председникова чули, и
као што видимо, из ове изложбе, Пољопривредно Друштво
испуњава оно што се од ње жели. И, данас, кад заврши-
јемо негову изложбу, поред све материјалне и стварне по-
требности, о којој смо и ономад говорили, и коју Краљевска
Влада у пуној мери жели да учини Пољопривредно Друштво,
— ми спазимо све жеље у то: да успех Пољопривредног
Друштва буде успех наше целокупне привреде, и желимо,
да они, који су били и досада неговим трудбеница, буду
му још већи пријатељи, а који нису знали за то, да се
што ипак прилагоде њему, јер поука која је у току пуних
тридесет година, одаде потекла била је и биће поука и
стварна и поучна. На тај начин ми ћемо дочекати да оно
што се код нас сматрало као симболички знак пољодела и
у чему се одличавало по народној естетичној љубави и преја-
теливост, тј. *српско јабука* као и све јесење воће: крушке,
дуже ораси итд. буде предмет наше привреде, производње и
извозне трговине, и да допринесе и почетном напретку,
онако као што знамо, и као што је казао Г. Председник
за изложбу, која је данас једна велики и главни наш из-
повни архивал.

Са тим жељама да Пољопривредно Друштво усне у
томе, ја му благодарио на приређеној изложби и желим му
да истраје на томе путу, а даље, господи све мада, да га,
као неговим чланови потпомаже, јер без онегте сарадње
ништа се не може учинити.

Господе, као што сам је ономад, на прелаз ове изложбе
при отварању њеном била прва реч, да се сетимо нашег
Краља и Господара, нека нам буде и завршна реч на овој
изложби: *Да земљи наша милост Господар Његово Величан-
ство Краљ Александар!!* (Громко Живо! Живо! Живо!)

Неки би изложба ова била срећна у својим резултато-
ма и послединама, и од овога тренутка она је слугба
патрорава. (Бурно Живо!)

**Стецај за питоме практичне шумарске школе у
Краљеву и Београду.** — За спрему чувања шума а на
основу члана 25-ог закона о шумама и решења Министра
народне привреде од 9. октобра ове год. ШБр. 15.262 осно-
вање се практичне шумарске школе у Краљеву и Београду.

У сваку школу припише се о државном трошку по 25
питомца, а о трошку општине, села, манастира, рударских
предузећа и индустријских пољовлашеника, онолико колико
то врећа просторјама буде могућно.

За школовање о државном трошку прижаће се само
они који испуне ове услове:

1. Да пошљу своју молбу онемо одељку до 1 де-
цембра ове године;
2. Уз молбу да поднесе крштеницу из које ће се
видети да нису млађи од 21 ни старији од 30 година;
3. Лепарску сведојбу, да су здрави и телесно тло
развијени да могу вршити сваки посао са јачим физичним
напрезањем, и без жана, које би им сметале вршењу тежише
службе чувања шума.

Нарочито здрав вид, добро чување и здраве органе
за дисање морају имати.

4. Шкољску сведојбу, да су сиршали 4 разреда
основе школе.
5. Војничку књижицу, да су успушили војну обавезу;
6. Уверене општинске власти са садржаном потвр-
ђеном сресном плашну, да је волонте доброт издања, да
није одаи пороку пријатна и картама.

На дан 1. децембра имају лично предстати лекарском
прегледу:

1. Одељењу шумарскоме у Београду, коликоји од среса
округа; подунавскога, ваљескога, крагујевачкога (онеза

грузањскога), моравског, топлничког, пожаревачког, краињског и подрињског.

2) Управи ратарске школе у Краљеву, молочној из оних округа: ужичког, рудничког, арусевачког, топлничког, врњанског, нишког и пароскога, и среза грузањскога округа крагујевачкога.

Они који су добродога здравља са одговарајућом телесном вешћом и обично прсију и здрави видом и слухом, принуђени се на претходни испит из читања, писања и рачунања, како је прописано за пријез у гимназију или грађанску школу, и они који издрже овај испит са добрим успехом задржаваће се у занову, остали кући отпунети са својим следбенима.

Превестно при избору имаће они, који су из владинских места, затим нежењени, затим они који су били у служби као стални шумски радњаци или чувари, затим који су већи чин у војној служби добили, и најпосле они, који су признати као добри дошци.

ШПбр. 15.262. Из одељења шумарског министарства народне привреде, 29. октобра 1899 године у Београду.

Фабрикација шећера у нас. — у првој повлашћеној фабрики шећера Г.г. Годвинити и Вајсена — отпочеће пуне Јесени од наше рече. За прво време фабрика ће куповати рену из околине Београда само у фабрици на Чукарици, а из даље околине на свима једнастичним станицама од Београда до Мурнона, и на свима станицама следственог пруге као и на свима паробродским агенцијама од Београда до Шапца а на Дунав до Костолаца. Рену рече Г.г. фабриканти носећу си и плаћаће рену у фабрици по 1-80 динара а на свима реченим станицама и агенцијама по 1-80 динара од сто зграма. Све тога фабрика ће се сама бривити за добро сме, бесплатно ће дати на употребу сејалице за сејање рене ради олакшање рада и бесплатно ће слази своје стручњачке ради позивања како се који посао на реништу врши. Како шећера рена даје два и три пута већи чист приход но на која она домаћ узе, то је жељети да је наша привредница одмах почну сејати. Ко је сејао и гајио сточну рену, тај ће без икаква даља унутрашњи учети да гаји и шећерну рену, а ко је није сејао одмах ће јено гајење сматрати, јер је ово сасвим слично гајењу кукуруза: Ко се на то рени, *треба што пре да дубоко потурчи нивоу где хоће да сеје шећерну рену*, јер дубока угар осигурава богату жетву. Рена се не боји сушне године; ивица година особито јој годне; а трава не може да је уништи јер расте у земљи. Зато искрено светујемо наше привреднике да сеју шећерну рену.

„О СИРИШТУ“ — ИСПРАВКА

У чланку *О сирешту*, или правилније *О сиреу*, јер то је *правно* татно то дело чланка, који је штампан у 45. а 46. броју овога листа, има да се исправе ове крупније штампарске погрешке:

I. Погрешно штампано у истој реди, а треба одвојити у засебне ставове:

СТР.	СТУБАЈ РЕД	ГЛА
364.	П	24. одозго: „Овом приликом не намеравамо...“
“	“	27. “ „Број разних врста сирова...“
“	“	21. одозго: „Бредно је поменути јови...“
“	“	1. “ „Гади сирена млека...“
365.	I	14. “ „За сарве узима се млеко...“
366.	“	30. одозго: „Ми ћемо се одмах ограничити...“
“	“	29. “ „У производњи тврди сирова...“
“	“	25. одозго: „Промена температуре и промена...“
“	“	27. “ „Гади сазревања сир се држи...“
367.	I	20. одозго: „Прмо добро израђен сир...“
“	“	32. “ „Зрема количина <i>калена</i> ...“

II. Страна 365. из I ступца од 25—32. реда одозго в обе стране 2. и 3. прелети в II стубај исто стране и то испред става (41. ред одозго): „2. *Сиреварски иловат ном.*“

III. Поједице погрешно штампале речи:

СТР.	СТУБАЈ РЕД	ГЛА
354.	П	20. одозго место „организања“ — <i>организама</i> .
355.	“	28. одозго место „железна“ — <i>железца</i> .
355.	II	25. одозго место „ајборбе“ — <i>најборбе</i> .
“	“	30. одозго “ „Форка-Калеја“ — <i>фармаколеја</i>
364.	“	37. одозго “ „шајпановски“ — <i>Мајница</i> — <i>агенција</i>
365.	I	17. “ “ „вериге“ — <i>вешала</i> .
“	II	10. одозго “ „сираст амаса“ — <i>сираста маса</i>
366.	I	8. одозго “ „сарне“ — <i>исарне</i> .
“	“	25. одозго “ „Солене“ — <i>Солене</i> .
“	“	31. “ “ „пресовање“ — <i>пресовање</i> .
“	“	31. “ “ „калузовање“ — <i>калузовање</i> .
“	II	9. одозго “ „пресована“ — <i>пресована</i> .
“	“	9. “ “ „сирасте“ — <i>сираста</i> .
“	“	10. “ “ „маса“ — <i>маса</i> .
“	“	13. “ “ „јачи“ — <i>јача</i> .
367.	II	2. крајњи “ „даље“ — <i>дакле</i> .
“	“	крајњи ред “ „О сирешту и сиреу“ — <i>о сиреу</i> .

IV. Погрешно штампано стр. 366. I стубај 30. ред одозго између речи: „плага распоређена.“ уметнути реч *поједице*.

Умољавају се поштована читаоци *Тешака*, да у поменутом чланку изводе исправити поједице штампарске погрешке.

ОБЗНАНЕ

Саднице облагорођених воћака и украсног шибља на продају. — На излазу Срп. Пољоприв. Друштва у Шапцу има на продају велика количина садница разних облагорођених воћака, украсног шибља и четинара.

Који би желео набавити ове саднице нека се јавно обратити непосредно Управи Друштвеног добра у Шапцу.

ЦИНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од петих зрете од једног ступца по 10 зара дан. од осталих зрених висеља по 15 зара од зрете од ступца.

Велик огласања од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), волак стране 10 дина. (5 еор.) четире стране 3 динара (250 еор.). Поред тога за свако огласање по 20 зара дан. државне таксе. За одлањање ише пута 10 до 100 језикаје.

Преглед 48. броја Тешака: *Чланци:* Прослава тридесетогодишњице Српског Пољопривредног Друштва (свршиће се). — Име а стране сорте јабука. — Изложба стове у Сегедину (свршиће се). *Гласник.* — *О сирешту* — *исправка.* — *Обзнана.* — *Цене огласима.*

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ВЛАДИ НЕДЕЉНО ЧЕНА ГИСТОУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ЛПЕ, НА ПОДА ГОД. 4 ЛПЕ, ДРУШТЕ, ЧЛАНОВИ ПОКАЗАНИ ЧЛАНОВЕ СРПСКОГ ДРУШТЕ, БУДЖЕТА, СРС. ПЕКОМ, КОРИСНИ СЛА. СЛАРА, ТАКЕ, НАСТАВНИ, ЗНАКОРАД, ЦЕЛТЕМ И ЧУВАТИ АРКА, ПУМА ДОИДЕЉА ДИСТ У ПОДА ЧЕНЕ, АКО ПОМОКЕ ПРЕПЛАТУ УНАПРЕД НА ЦЕЛ ГОД. ВАН СРБИЈЕ, НА ГОД. 10 ФРАН. НАК 5 40Ф. А. СРС. 20 СРС. ПОДОСТРЕГМА ДАТЖЕВА И ШКОЛЕ ЧЛАНОВИ АКО И СРБИЈЕ ЗЕМЉОРАДНИЧЕ СЛАДРЕ И ЧУВАНИК, ДОЖЕЉА ДИСТ ЗА 6 87, ИЛИ 3 60Ф. А. 27. КАЗ ТЕАРЕД ПОЛОЖЕ БУДЖЕТАУ И КАЗ СЕ ПРЕПЛАТИ ПОД СВОГ ДАТЖЕВА ПРИБО КОГА НА ИМ СЕ И ЛАСТ СЛАТЕ, ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ ГИСТОУ С СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ, ПРЕТПЛАТУ ПРЕНАЛУ И ЧЕНТЕ. НА ОСНОВУ ЗАКОНЕНИ РЕШЕЊА ОД 1889. Г. 8 204. ПРЕНЕСКО ДРУШТЕЊЕ ПОСР ДОСТА ВЕОСЛАТНО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊЕ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДВОР:
Др. М. Т. Лено, М. М. Савић, Д. М. Спасић, П. Т. Тодоровић, А. Живановић и В. Д. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ ГРЕДНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЉИЋ

Ч Л А Н Ц И

ПРОСЛАВА ТРИДЕСЕТОГОДИШЊИЦЕ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

(СРПШТАК)

IV. *Саветодавни и посреднички рад Друштва*, ведник је и непрекидни од постанка његовог на све до данас. Са развицељем пољске привреде, развицао се и рад Друштва у овоме правцу, да је данас он готово најнакљизи део друштвеног делања. Мишљења, обавештења и уврти по многим и разноврсним питањима на целокупно области пољске привреде, потицала су од Пољопривредног Друштва било да су их поједини природници и удружења, било Министарство и друга Државна надлежства изазивала и тражила, било да их је само Друштво изстицало. Немогуће је овде изнети све предмете по којима је Друштво давало своје мишљење, али по својој важности заслужују да се помену они који су у Друштвеним секцијама расправљени. Тако расправљена су питања

1. О пољопривредним школама;

2. О пољопривредним станицама;
3. О сеоском кредиту;
4. О унапређењу винодеља;
5. О унапређењу воћарства;
6. О унапређењу пчеларства;
7. О унапређењу свињарства;
8. О подизању винограда на живине песку;
9. О мерама за унапређење градинарства, живинарства, воћарства и млекарства у околини Београда;
10. О попису обрађене земље и жетвеног приноса;
11. О гајењу дувана у Србији;
12. О редукасању извесних речница у Србији.

Осим ових питања, која су расправљана у седницама Друштвеним, Друштво је сазнало 14—19 септембра 1880 год. Повремене Збор овде у Београду, на коме су претресана питања:

1. О мерама за унапређење сточарства с погледом на уређење државне средце. Референт Ч. Чедо А. Поповић;
2. О мерама за унапређење ратарства с погледом на уређење државних добара и систематисање пољопривредне наставе. Референт Гр. Коста С. Таушановић;

на posлугу, kao oпштинску својину. Ситније справе и семење рјадато је као пољско.

Када је 1897 год. поплава опустошила многе крајеве наше отаџбине, онда је била пуљана брза помоћ не само у храни него и у семену. Тада је Друштво набавило из одобрене државне помоћи за тај циљ и разаслало у име пољској и семену:

ОКРУГА	КИЛОГРАМА	КИЛОГРАМА	КИЛОГРАМА
Подунав.	кукуруза 3000	мухара 1000	сит. проје
Позарев.	18000	2500	"
Морав.	24000	2000	"
Брагујев.	18540	"	"
Бручев.	20000	"	"
Руднич.	15000	"	"
Нишком.	18500	500	"
Пиротском.	3000	1000	"
Ужичком.	4000	"	"
Брајинском.	1000	300	"
Тимочком.	2000	200	"
Подрав.	15000	3000	"
Ваљевском.	6000	2000	"
Вранском.	4000	500	"
Свега	175.040	15000	5000

И ако је Друштво од своје стране учинило све што је могло да се ово семе што пре поље впак је од њега слаба нажда била, јер су га дотлење муштра дошло раздале народу.

Оволико колано је у власти Друштва било оно је знало држећи се старе изреке „Кад сваки учини колико може, учинио је оно што треба.“

VI. *Друштвени финансије.* — За време од 30 год. Српско Пољопривредно Друштво имало је примљиво и издавало 1.573.486 динара и 70 пара. Од те суме, примљиво је од државе у име помоћи 365.473 динара и 30 пара, а остала је сума од промета справе, семена, влади камена, књига, преглате на Тежак и од прихода с Друштвеног добра у Шапу.

У нарочитом прегледу, који је израђен за ову просјаву и који ће се ускоро предати јавности, изложено је финансијско стање друштвено за минутих 30 година, и из њега могу поштовани гости сазнати до станина све Друштвене и приходе и расходе, а осети тако уперити се, да су Друштвене финансије сваком годином прилично јачале и да је отуда и његов рад био све јачи и поузданији.

Важно је поменути, да је 1869 године, када је Друштво основано, било примљиво само 10.664 динара, а на крају 1898 динре после 30 година 156.043 динара, т.ј. првобитна сума увећана је скоро за петнаест пута. Наравно према томе, и Друштво је бивало из године у годину све у бољој могућности, да живље ради на унапређењу наше пољске привреде, и како шире тврде, оно је и та, поред труда издало и знатне суме.

За време од 30 год. Српско Пољопривредно Друштво постигло је да има овај Дом, без икаквог дуга, а благодарни племенитом одлику чланова добротвора и утемељача, да има и пољопривредни фонд који данас износи на 25000 динара.

VII. *Књижени рад.* — Прелазећи сада на књижени послове Друштва, имамо поменути да су се ти послови у току прошлих 30 година, углавном односали:

1. На уређивање и издавање првобитног листа *Тежак*, који је све до ове године био и једина лист Друштва;

2. На уређивање и издавање *Пољопривредног Календара*;

3. На смирање и издавање *Практичних пољопривредних поука*;

4. На смирање и издавање *Пољопривредног Гласника*, и

5. На откуп и распрострањање пољопривредних дела, која би се Друштво у једном или другом облику понудила.

Тежак излази од самог почетка Друштва. Сам за се, он је данас читаво књижица, као залога свију наших предних чланова и прјатеља овога Друштва, који вису залажили и труда ни времега, да пољопривредној књижевности српској буде своје скропне услуге кроз 30 минутих година.

Многобројни су радови, који *Тежак* у себи скрива, као што су многобројни и његови сарадници и сви његови трудбеници.

По форми *Тежак* је радио излазно, и то некад у форми 8° а некад у форми 4°, у калвом и данас излази.

По времену излажења, он је излазио недељно, десетодневном, понаестодневном и месечно.

По јачини, излазио је на табак, на два табака и више и у читавим свесима.

Тежак се за све досадашње време штампао у државној штампарији, а од 1892 до 1896 још и *бесплатно*.

Сад се штампа по кредиту, који му је једнострано одређен у 6000 динара годишње, одакле се штампа и *Пољопривредни Календар*. Ако би можда Српско Пољопривредно Друштво имало одина у Народној Ступинице могли би смо очекивати да се или ова два издања Друштвена штампају бесплатно или да им се на основу поменутог закона одреди предет по томе, колико изишло штампана стварно и износи.

За све време од када *Тежак* излази, он се штампао и развијало у више стотина примерака, кад више кад мање. Од почетка ове године он се штампа у 2000 примерака и развијало оима, који га по Преправима бесплатно добијају и оима, који за ње положе одређену претплату.

У Друштво одакле неће бити вересје од претплатника *Тежак*.

За све време од када *Тежак* излази, он се штампао и развијало у више стотина примерака, кад више кад мање. Од почетка ове године он се штампа у 2000 примерака и развијало оима, који га по Преправима бесплатно добијају и оима, који за ње положе одређену претплату.

У Друштво одакле неће бити вересје од претплатника *Тежак*.

За све време од када *Тежак* излази, он се штампао и развијало у више стотина примерака, кад више кад мање. Од почетка ове године он се штампа у 2000 примерака и развијало оима, који га по Преправима бесплатно добијају и оима, који за ње положе одређену претплату.

У Друштво одакле неће бити вересје од претплатника *Тежак*.

За све време од када *Тежак* излази, он се штампао и развијало у више стотина примерака, кад више кад мање. Од почетка ове године он се штампа у 2000 примерака и развијало оима, који га по Преправима бесплатно добијају и оима, који за ње положе одређену претплату.

У Друштво одакле неће бити вересје од претплатника *Тежак*.

За све време од када *Тежак* излази, он се штампао и развијало у више стотина примерака, кад више кад мање. Од почетка ове године он се штампа у 2000 примерака и развијало оима, који га по Преправима бесплатно добијају и оима, који за ње положе одређену претплату.

У Друштво одакле неће бити вересје од претплатника *Тежак*.

За све време од када *Тежак* излази, он се штампао и развијало у више стотина примерака, кад више кад мање. Од почетка ове године он се штампа у 2000 примерака и развијало оима, који га по Преправима бесплатно добијају и оима, који за ње положе одређену претплату.

У Друштво одакле неће бити вересје од претплатника *Тежак*.

За све време од када *Тежак* излази, он се штампао и развијало у више стотина примерака, кад више кад мање. Од почетка ове године он се штампа у 2000 примерака и развијало оима, који га по Преправима бесплатно добијају и оима, који за ње положе одређену претплату.

У Друштво одакле неће бити вересје од претплатника *Тежак*.

За све време од када *Тежак* излази, он се штампао и развијало у више стотина примерака, кад више кад мање. Од почетка ове године он се штампа у 2000 примерака и развијало оима, који га по Преправима бесплатно добијају и оима, који за ње положе одређену претплату.

У Друштво одакле неће бити вересје од претплатника *Тежак*.

За све време од када *Тежак* излази, он се штампао и развијало у више стотина примерака, кад више кад мање. Од почетка ове године он се штампа у 2000 примерака и развијало оима, који га по Преправима бесплатно добијају и оима, који за ње положе одређену претплату.

У Друштво одакле неће бити вересје од претплатника *Тежак*.

За све време од када *Тежак* излази, он се штампао и развијало у више стотина примерака, кад више кад мање. Од почетка ове године он се штампа у 2000 примерака и развијало оима, који га по Преправима бесплатно добијају и оима, који за ње положе одређену претплату.

У Друштво одакле неће бити вересје од претплатника *Тежак*.

За све време од када *Тежак* излази, он се штампао и развијало у више стотина примерака, кад више кад мање. Од почетка ове године он се штампа у 2000 примерака и развијало оима, који га по Преправима бесплатно добијају и оима, који за ње положе одређену претплату.

У Друштво одакле неће бити вересје од претплатника *Тежак*.

За све време од када *Тежак* излази, он се штампао и развијало у више стотина примерака, кад више кад мање. Од почетка ове године он се штампа у 2000 примерака и развијало оима, који га по Преправима бесплатно добијају и оима, који за ње положе одређену претплату.

У Друштво одакле неће бити вересје од претплатника *Тежак*.

су били ти послови књижевне природе, којима се Друштво за три десетолета, од свога постojања па до данас бавило; колико су они користили српском пољопривреднику и у колико су они пронашли сватлост пољопривредне науке кроз све слојеве вредног живота — ето на та питања ми нама не можемо сада одговорити, али, славају данас свој тридесетогодишњању, Српско Пољопривредно Друштво сме да укаже и на тај спомени својих књижевних радова и да, предајући га млађем покољењу, које за нама долази, благодарно узврати:

Слава славни оних, који су предано служили српском науку и српској пољопривредној књижи и којих данас нема међу живим славајеницима;

Хвала труду и покретности свих оних, који још и сада неуорно раде на српској књижи и на српској науци;

Хвала српској држави, која је Српско Пољопривредно Друштво од самог постojања па све до дана данашњег веома обилно понајала.

Хвала српскоме Краљу, највишему Заштитнику Српско Пољопривредног Друштва и Његову Дону, на великој брзи и свадлавној пажњи према сваком раду овога Друштва, које данас славни своју тридесетогодишњању и од беспристрасне историје оцекује праведну оцену!

ОВОГОДИШЊА БЕРБА У ВИНОДЕЛСКО-ВОЂАРСКОЈ ШКОЛИ

Овогодишња берба грођа у Винодел-Вођарској школи извршена је са извесним понављањем, које заслужује да изиђе у ширу јавност. Пре свега берба је била веома изобилна зато досада није била најбоље године. Виноград на терету у Радуљеву родио је изварањем, Прилазе је била, да се ове године чине разлика испитивања, која ће се једне стране обогатити наше знање о докљаничанима и с друге стране сортама грођа па разлику испитивања школе. Најзад урава школска виња је још даље, те је предузета огледе извесних радова, које долазе у новачке предмете науке, огледе са културносним (вештачким) системом.

Од тих новина, које су вршене у Винодел-Вођарској школи навешћемо овде неколико.

Извештај је агркултурни хемичар Министарства Нар. Привреде, те је на месту аналисо шире од разних сорта грођа и на разним подлогама. Резултат тога рада изише се у *Тезиску*. Подаци су врло занимљиви и поуздани, и ми савршено унапред пакичу читалаца на виаз, а још више на закључке, који ће се отуда извести.

Друга је важна новина — рад на итачки *Тријумбу* која издваја зрна од шепурине итне. Муљача је набањена прошле године, па је ове године могла да се огледа. Тријумбе одваја доста чисто зрно од шепурине, али је за посао умаложе, јер споро ради, а зрно сувише агичи и у трои претвори. Може с најбољом користи да се употребри за муљаче грођа за црно вино.

Трећа је важна новина муљача од *Браке Мобила* из Амбонау у Француској. Набањена је ове године. И она откида зрнелаче од петелача и муља га. Ради у сваком погледу изврљаче и лако; а може да одвоји зрна од петелача и измуља за 1 сакат 3—4000 килограмма кљуца. Са овом интересном справом ми ћемо читаче напакљачно опширне упознати.

Огледе са вештачким системом (културносним гљивичама за превирање) од вина извршених једна гљива, као: Рајнског Гизалига, Бордоа, (Boitgades Margaux) и Бургуанда (Boitgades) изведени су с великим интересом. Квасац је набањен преко познатог биолога — хемичара Жакмена из Института Ла-Клер у Марго-у у Француској.

Услед дугог пута гљивиче су биле послате у сконцентрисаном латентном (миром) стању. Пошто су у школи оживљене и размножене посејане су: оне од Рајнског Гизалига у шире од грођа Гизалига за бело вино, оне од Бордо-Маргоа у кљуц Свадарче с додатком Зичника, а оне од Бургуанда у кљуц Каменичаре, за црно вино. У сва три суд, засејан културним гљивичама, постављен је и напуњен истих кљуцом (односно широм) по један суд и остављен под потпуно једнаким приликама да превира са истих обичним квасцем (ферментом), да би се јасно могло изићи уколико овлаке начин превирања са културним гљивичама утиче на бузање вино доданама особина оних вина, од оних је квасац посејан, а о чему се у последње време толико говори у научном и практичном свету. Доцније ће урава школе подврти ова вина и вештачкој оцени и хемичкој анализи, а од истих изише и на Парску светску изложбу.

ИЗЛОЖБА ОТОКЕ У СЕГЕДИНУ

(СРБИЈА)

Симентаљских говеда 1896. год. било је ово 400, а у Сегедину једва да их је било 100. Од познатих одгајивача била су заступљена г.г. Вилхелм од Дери-ја, Деандрије Перела, граф Гезе Алоњи и бароница Јесеник. Највеће одликовање досустило је грађани г. Деријем. Од вронтозубова било је неколико прио-шарених са најрау Жомбоља; поред тога било је изложено врло лепих срађуричних и око 70 града старо-бернских из врла грава Чеконија, барони Венцлжа и Фалива Екитијана, чија су града добила већу награду. У групи највишања, у којој је било више од 100 града, мали саски одгајивачи из Ербеља приказали су заоста бесекорна града, која су добила многобројне награде. Највећом су наградом одликована града Гезе Саламона из Палоче; али ису заостапа на града Едуеа Гајарија, Коломана Шилера и витеза Вишера од Белтена.

Ово мало холандских говеда која су приказана, ису могла па се свратити пакичу а града изваначиште (ише) боје била су овога пута врло скромна, тако рећи сировинаш заступљена; било је свега 50 града, према 300 на изложби аљдуготингаче. Будименталски зуюник Шик беше изложено шингачења, граф Сетели Алгајска, други излагачи врло дела Монтавоњска града; последња су добила награду.

Може се рећи да је изненадан збирка домаће расе, у којој је било око 150 града, већу којима врло лепих приречних талованских бољадеског говечета. Поред врло лепих града малих одгајивача из разних жунација, у овој групи испитива су се нарочито града старих чувних одгајивача грава Гезе Алоњи-ја, Деандрије Перела и Гезе Јаљача. С погледом на развирење, лепог облика и разноврсног корист, приликашум се ова града, која су добила укритањем са симентаљским расом, знатно симентаљским пунокрвним грама. Нарочито града грава Алоњи-ја, која су добила прву награду, стоје на врло високоме ступу савршенства.

Ието је тако на сегединској изложби изненаданна група од 100 града, добивених укритањем. На илденују изложби било је свега 40 таквих града. Овај број показује омакх иначе познати омакх, да је гађење укритањем узело у Угарској већ недрине размере, јер се на врат па нос укритају града, гаде апсолутно нема никакве потребе бити никаког оправдања. Оно што је у Сегедину било изложено много врло лепих града; тако била су ту града Палштинчиња, где је укритање извршено врло доследно и с великим стручачким разумевањем. Стручњаци су познати велико интересовање и за града г. Ајоронжа; добиена укритањем симентаљског говечета са холандским;

не мање су их заинтересовала трага, добivena укрштањем сименталске расе са угарско-ердешким сојем за млекарство, чије је производе изложио г. Емил Вауер у неколико врло лепих примерака.

Оче. Док је 1896. године не рачунајући босанску изложбу, било изложено 1500 брава оваца, оне је године било свега 350. Штеменити мерино-овцу заступило је четири залата, међу којима су ове графа Карољаја са баџије у Магочу, и графа Хундвизаја са баџије у Приму, стекле оште призање. Баџија графа Палавчичија-ја, за кога мало чак рекосмо да је двапут награђен, учествовала је богатом збирком рамбује оваца; исто је тако богата изложба Ђорђа Шофа. Велики број највеште врсте угарске цакеа-овце беху изложил чанадски владика и браћа Коенер. Хајрих Шосбергер и граф Јосиф Палфи беху изложил мерино-овце раног телеснога развоја и заслужил потпуно право на призање од стране Одељивачког суда. Леше и одвојите типове угарске раце-овце беху изложиле три општине темнишарске куланије, код срдешке цакеа-овце није нико излагао. Зато се омет могла видети врло добра укрштања између француске и цакеа-овце, цигајске и цакеа, рамбује и цакеа и цигајске ове напредно врло вуне са Жомбодског мајра графа Чеконића.

Ко се наизкао да код цигајске ове тражи само властито, оштро руно, може лако посувати у пунокриност

жомбодске цигаја-овце, и пописано би да је то мелео од цигајске и даун-овце. Енглеска оваца за месо била је заступљена само једним примерком темнишарске ове Бидермана; али је и тај један примерак добио прву награду. Адам Фести бехе изложио неколико извршних примерака, добивених укрштањем Француске мерино (рамбује) ове са енглеском оксфордско; поједине од оних привлачиле су на се наизку због своје необичне крпивоће.

Семе. Група свиња, којих је било око 600, учинила је да се лабораторија на сразмерно сиромашну изложбу оваца. Биле су изложене свиње нешто мањарске расе (манталице), али се могахе видети и јоркширске, воланкивских бернширских и укрштањем добивених. Прва је награда додељена детелесним свињама Вертхгајмштајна, које су биле на гласу у последње доба; зреле свиње плеза Судковског и Јована Беретмана награђене су поделом; исто су тако одликоване и свиње Јосифа Варде, браће Корнштајна и Ловачија из Салонте. Врло лепе, бернширске и јоркширске верове беху изложил Ђорђе Шоф и Филип Екштајн; привлачиле су наизку и полан-шнеске свиње са имено барона Венсхајма и Камуру. Од свиња, које су добивене укрштањем биле су свиње Анскаја и Отлика. Прве су добивене укрштањем мањарске расе с јоркширском, а ове друге укрштањем бернширске са полан-шнеском.

Г Л А С Н И К

Говор Г. Рапе Милошевића, Председника Српског Пољопривредног Друштва, држао приликом свечаног затварања инструктивне изложбе, приређене о слави друштвеној, на дан 3. новембра ове године.

Господине Министре,

Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва сматрао је за своју част, да Вас узмид да овако исто, као што сте били добри, да отворите ову скромну изложбу Српског Пољопривредног Друштва вођа, шпенцима и брашна, да тако исто, ову скромну изложбу својим присуством и затворите.

Као што сам при самом отварању изложбе поменуо Српско Пољопривредно Друштво тражи се, да помоћу оних инструктивних изложба одбере оно што је најбоље за гајење у нашој земљи, оно што може да послужи не само као украс дубитељника вођарства, него, у исто време и као један врло важан предмет за нашу трговину и економију.

Српско Пољопривредно Друштво никад неће стати на томе путу, него ће ватрено радити на тој својој, и ако скромној, али врло корисној и лепој установи, а то је приређивању инструктивних изложба.

Ово је трећа година, како Српско Пољопривредно Друштво врши тај свој посао. Може бити, да нисмо учинили велика успеха у томе, али, свакако надати се да ће се ова корисна идеја, зачета у нашој средини, постепено развијати и доцети ове благодети, које Српско Пољопривредно Друштво и српски привредници од ње очекују.

Они, који су се одазвали овом нашем позиву, нека врине, с наше стране, велику хвалу. То су људи који, не жалећи свога труда и трошка, дају могућности Српском Пољопривредном Друштву, да оно своју идеју, овако корисно по Србију, изводи.

Било је разних излагача, из разних крајева наше отаџбине; па и ако се изложба ограничила само на два главна пољопривредна производа, да воће, шпенци и њене прерађевине, ипак се може рећи да је излагача било доста.

Ред је, Господине Министре, да учинимо једну сметру над овом изложбом, па да видимо: до каквих смо резултата дошли.

Према томе, ја ћу бити тако слободан, да ове, пред Вама, и свиња добрих година, који су посетили ову нашу изложбу, па се изотрудају да дођу и да присуствују великом затварању, кажем, да је излагача брашна било 16, а излагача шпенцима било је 66 на броју, из разних крајева наше отаџбине.

Одељивачки суд, за ову групу изложбених предмета, нашао је, да треба предложити за награду, за повесне врсте шпенцима ову господу: Косту Бувардића, јер је његова шпенцима била најбоља, јер хектолитра те шпенцима тежио је 80-4 кгр. — За тит Ратарску школу у Краљеву итд. (чита са списка).

То су све личности, које одељивачки суд предлаже, да се за шпенцима награде. За награду су узети они излагачи чија шпенцима тежи од 77-6 кгр. па на више на један хектолитар.

Од излагача брашна предложени су за награду, Бајлоши и свињо, млин „Захариа“, Киселић и Радошанић из Краљева.

Они су млињари индустријалци, а предложени су и Лођи и Јурини, пољопривредници који се баве и млињарством у мањој размери.

Из друге групе изложбених предмета, а то је воће, било је много више излагача, него из прве групе.

Тако је на овој изложби било:

Изагача јабука 201; крушка 63; дуња 20; мушмула 18; ораја 14; суних њива 21; пекмеца 6; јабуковаче 7; салтиса 5; малиновог сока 1; оскорупе 1; суних јабука 2; ракије од јабуке 2; немеза од јабука 1;

Од свију тих излагача, одељивачки суд нашао је, да треба предложити за награду ову господу:

(Чита имено излагача, предложених за награду).

Дакле, свега је предложено за награду 69 излагача, који су изложили воће.

Од свега овога воћа, Господине Министре, одабрате су неке нове врсте, које нису биле прошле године, ради доделивања.

Прошле и претходне године ми смо доделили ове врсте воћа: (чита из списка).

За ове две године ми смо доделили 19 разних сората.

Ове године изложене су биле нове сорте јабука које ћемо такође доделити а то су ове: (чита из списка).

Даље, и овај број одобраних сората доделили смо имаћемо свега класификације 33 сорте наших јабука.

Од крушака, уосте су ове године да се додели ове сорте: (чита из списка).

Од дуња, узета је, такође неколико комада, да се доделима.

Из овога прегледа Господин Министар и остали гости виде, да је ова наша изложба доста испуњена.

До пре три године, зна се, да су постојале разне врсте и сорте српског воћа, али није било некога, који ће то све да категориса, да прибегне, да се нађе на једној месту оно, што је у нашој питојој земљи растуло по свима крајевима.

Иад би била та једна страна добра од ових изложба, па би је требало гурати те да видимо каквих сората воћа има у нашој земљи.

Али, има још једна већа корист од ових изложба. Ми се сећамо, прошле године, да од онога тренутка кад смо објавили, које су сорте воћа награђене, она господа, која су била срећна, да им се њихове воће огледа као најбоље, имала су пуно руже посла, данали су пале-мове гранчице, те тако су те добре врсте воћа распростраје по целој нашој земљи. На тај начин, ми ћемо из године у годину доћи до тога, да се оно што није за гајење одбацује; ми, бар, нека се као једна егзотична биљка гаји код нас; али, оно што има трговинске и економске вредности то ће, из године у годину, изагнати све више земљашта у нашој полској привреди.

Ја нисам, да су из ових неколико речи, а Господин Министар и сва остала господа, стекли уверења, да индустријне изложбе крче пута овоме што је најбоље у нашој земљи.

Ми видимо, господо пред нама једну унакеву старину једног заслужног човека, г. Крешковића, који је овда, кад нико није ни помишљао на нашу пожегу шљива, да ће она заузети тако важно место у нашој трговини, растурао сам по нашој земљи што више расада из Босне, и уназио нашу народ, да има још и друге врсте шљива, који треба да гаје, и да та шљива обавља велике користи нашој привреди.

Хвала њему и свима онима, који нису каљани нивади ни труда ни превеза, да наш народ узводи користи од те шљиве и да је гаји. Тим путем треба да пођемо и у гајење нашег осталог воћа, и ако там правдех узимамо наше воћарство, да се надамо да ће и наше јубке и наше крушке заузети онако исто важно место у нашој трговини као што је шљива задобила, инницијативу припадних људи.

Угледјасмо се на старину Крешковића, па унутрину и гајење воћа у овом правцу, који ће нам донети неизмерно богатство шљивом људима; и да се надамо, да ћемо од таквог рада имати у будућности велике користи и добићемо не само 20,000,000 динара за наше воће, него ћемо доћи до тога да ће нам извоз нашег воћа подиривати све наше државне потребе.

Ја не мислим, господо у то име, да на томе пољу сви радимо, па ћемо од тога имати користи и ми поједини и цела земља.

Овом привидном, господо треба да се сетимо свагда онога човека, који ће својим бригом за пољску привреду,

својим високим положајем, помоћи да од пољопривредног рада буде користи. Ја сам казао, прошла пут, да се од тога доћи, од сад је Српско Пољопривредно Друштво добило за Заштитника Његово Величанство Краља Александра, онака један јачи покрет у српској привреди.

Старијо се, да и од сада будемо достојни ове заштите и оне заслуге, коју високо дриа Његово Величанство Краљ Александар. (Живео! Живео! Живео!)

Хвала Господину Министру, што је показао труда, да отвори и авторизу ову изложбу, и што се својом правдом ревностно намери и било за нашу привреду.

После свега овога, ја желим Господина Министра да буде тако добар, да ову сприну, али поучну изложбу затвори. (Живео!)

„**Која гроница мање, која зобница жита више**“.— Један окружни старешина, чије часно име прећућујемо, издио је пре кратког времена Наредбу, коју овде саопштавамо и коју има је проиратио речима, које смо у наслону исписали.

„Зна се уопште и допознано је да се махом како болестни људске, тако и сточне, најпре изјављују у селима. И ако оно према првом и битном услову за здравље, који по селима постоји — чист и свеж ваздух — не би требало да буде, и да би према омео, здравље требало да буде куд и како боље, но што је у варошима, у којима ваздух није тако свеж и чист као у селима, опет редовно бива, да се сточна болеста, а нарочито тешко заразије, увек по селима пре јавије. Као узрок омео згмље се као неоспорно допознано то: што је наш сеоски земљаш уопште готово стуча напанкт, да како своја домаћа сметалица, тако и сподна љубре, баци а слаке на камаре у непосредној близини својих станова. Ту тако на камари трудеће љубре развијају се разних гасова по здравље штетних, куца у непосредној близини ваздух, и тако рећи из прве руке, врло обилатим материјалом по здравље шљодљивих, свиђена све који се у близини трудеће љубрета налазе, а већ је казано, да се станови сеоски налазе врло близу камари љубретиких.

Овом онаком радном или боље рећи нередном, чине се две велике штете, и здрављу и пољској привреди. Ђубре у алијима на камаре слажено ту трудеће, права је куца за здравље и људско и сточно, а изнесено у ноља и тамо разаспрто, поношењено је благо.

Код народа код којих је пољска привреда врхунац плодности постигана, поред других услова за то, главну улогу игра љубрене. Тамо је љубре материјал, који представља знатну новчану вредност, оно је врло пролазан продајни материјал.

Да се не би по уобичајеној практици ова штетност и по здравље и по пољску привреду и даље предузавала, начелство на основу § 326 крив. закона издио ову наредбу да су у року до конца онога месеца сав становници сеоски дужни из својих алија изнети љубре и бацити и разаспрти по својим имањима. Ко то не учини с њим да се поступи по § 329 кривич. закона.

У варошима општинама становници који немају воља изабаци своја љубра на један рејона варошког, а на место које ће општина одредити.

Наредбу ову саопштићеће председницима општина у подручним ван срезу, да је строго изврше, и да је од сада сваке јесени и пролећа врше.

У случају нешвршења ове наредбе, председници општина одговараће њим за нешвршење наредбе, а ми по томе истом основу начелству.

Да би начелство по остављеном року за извршење ове наредбе, имало уверења је ли и уколико извршења, поднећеће начелству тачан извештај на основу нашег личног уверења.*

И ми са своје стране велико: ова Наредба, ако се тачно изврши уишће, да *које гронице буде таме и које зобнице жита више*.

177. Прочитава је изјавна писма „Практичне пољопривредне поуке — Поднапис оговором америчког лозом“ да усаваја примедбе рецензента, и да је по њима рукопис исправио — Одбор реши да се дело прија за VII Практичну пољопривредну поуку и да се штампа у 1500 а г. рецензенту да се изда у име награде 40 динара.

178. По ресерату уредника *Тежак* о награди радова штампаних у 36, 37, 38 и 39 броју *Тежак* од ове године — Одбор одређа награде.

179. Уредник *Тежак* реферисе да сума, која је овогодишњи буџетом одобрена за штампање *Тежак* и Пољопривредног Календара, не може покрити потребу, па је пузио да се каде начина како да се подмири потреба и за штампање Календара — Одбор реши да се ишта Урвава државне штампарије, колико ће требати да се доплати за штампање Календара у 8000 па према одговору да се потреша сума положи, како би Календар што својаре био готов.

180. Уредник *Тежак* предлаже да се писцима Практичних пољопривредних поука покљани по 25 примерака за њихову личну употребу — Одбор усвоји предлог.

181. Прочита се писмо изасланика Друштвеног на изложба у Жупи г. Вел. Викторића, којим јавља да је био на изложба и да ће опиширати извештај поднето, а уједно моли да му се у име дневнице и осталих трошкова исплати по рачуну 80 динара — Одбор реши да му се рачун призна и исплати.

182. Чита се писмо Друштвеног повереника за прикупљање предмета за изложба о слави Друштвеног г. Св. Петковића, којим ништа хоће да се издати излагачима награде, уједно пита и за трошкове за изласке у околину и паковање предмета — Одбор реши да се излагачи као и досада награђују похваљанима, а од трошкова да се признају само трошкови ово паковања предмета за изложба.

183. Чита се писмо г. Министра Нар. Привреде, којим извештава Друштво да је уступљена набавка семена свилених буба и откупљивање мекурата у шест округа за пет година г.г. Фарбић и Ађијевићу, с тим да му на Друштвеном адресу уплатити потребу излагачу семена свилених буба, делегирине њега, делове оних и остале потребе које су у вези са овом граном, па моли да и Друштво усвоји поменути обавезу и од своје стране учини шта треба — Одбор усвајајући обавезу приими и знају.

184. Чита се писмо г. Марка Гретиновића званика из Пожеге којим тражи 100 Календара за 1900 год. под условина са 20% рачуна — Одбор одлучи да се и њему може дати као и осталим продајцима а не онако како тражи, пошто он није ништа уговором олашћен, јер је своју нацуду изазво.

185. Чита се писмо Управника Друштвеног добра у Шању којим шаље дневник вођака и украсног дрвца с молбом да се штампа у 1500 примерака — Одбор реши да се са штампањем дневника причека о коначном уступљању Друштвеног добра Министарству Нар. Привреде.

186. Секретар Друштва предлаже да се за чланове оцењивачких судова који ће ценити изложбене предмете о слави Друштвеној изабере и то:

За I групу: вођа сирово и прерађено г.г. Благ. Д. Тодоровић струч. евои. Мин. Нар. Привреде, Светозли А. Петковић управитељ Друштвеног добра у Шању, Војтех Вуријан, вођар Топчидерске Економике, Антоније Мајеровић вођар Винограда, Вођар. Школар; и Антоније Цеља државни економ срез Јасеновац.

За II групу: писменику са именим произвођача г.г. Јакова Бајкови индустријалаца, Милина Бајића агрици, хеличара Мин. Нар. Привреде, и Милина Јованчића члана фирме „Сауци и Коми.“ — Одбор усвоји предлог.

ОБЗНАНЕ

Уредништво *Тежак*, Пољоприв. Календара и Пољоприв. Гласника налази се у **дому Српског Пољопривредног Друштва**, Некањина улица бр. 11.

Уредник *Тежак* и Пољопривредног Календара у уредништву је сваког радног дана од 5—7 часова после а недељу и празником од 11—12 часова пре подне.

Уредник Пољопривредног Гласника у уредништву је сваке среде од 5—7 часова по подне.

Седнице **Књижевног Одбора** држе се сваке **среде** од 5 часова по подне, у друштвеном дому.

Сви радови, нахвењени блго *Тежак*у, блго *Пољопривредног Календара* или *Пољопривредног Гласника*

шллу се увек **Срп. Пољопривредном Друштву** које их прија, у списак завода и по списку предаје уреднику коме припадају.

Саднице облагођених вођака и украсног шибља на продају. — На имању Срп. Пољоприв. Друштва у Шању има на продају велика количина садница разних облагођених вођака; украсног шибља и четинара.

Који би желео набавити ове саднице нека се изволу обратити непосредно Управи Друштвеног добра у Шању.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од **петит** врсте од једног ступца по 10 пара дил. од осталих журихих огласна по 15 пара од врсте од ступца.

Вођак огласина од целе стране 20 динара (10 еор. а. в.), пода стране 10 дил. (5 еор.) четврт стране 3 динара (2-50 еор.).

Поред тога за свако олашћивање по 30 пара дил. државне таксе.

За олашћивање вине пута 10 од 100 јестинаје.

Преглед 49. броја *Тежак*: Чланци: Прослава тридесетогодишнице Српског Пољопривредног Друштва (свршетак). — Овогодишња берба у виноделско-вођарској школи. — Изложба стоке у Сегедину (свршетак). *Гласник.* — *Обзнана.* — *Цене огласима.*

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗДАВИ ИМАЉИНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРЕЊУ, НА ГОД. 8 ДЕН. НА ПОДА ГОД. 4 ДЕН. ДРУШТ. ЧЛАНОВЕ ПОМАТАЧЕ ЧЛАНОВЕ СМХ ДРУШТ. ПОШТОВАН. ОСВЕ. ПИШЕ. ПОШТОВИ СТАЛ. СЛ. П. П. ЧЛАН. МАНАСТИРИ. ЗАМАЛАСИ. ЗАПРЕТЕ И ЧУВАРИ ДРУГА. ПИШЕ. ДОСТАВЉА ЛИСТ У ПОДА ПИШЕ. АКО ПОДАЈЕ ПРЕДЛАЖУ УМАНЈЕТИ ЗА СМХ ГОД. НАП. СРПИНЕ. ЗА ГОД. 10 ОВАЈ. КАН 3 ОФ. А. П. П. ПО СРЕ. ПОШТОВАНЈАМА ДРУШТВОМА И ПИШОВЕ ЧЛАНОВИ КАН И СРЕСКИ ОКМОНАРАЧКИЕ ЗАПРЕТЕ И ЧУВАРИНО. ДОСТАВЉА ЛИСТ ЗА 6 ОФ. НАП 3 ОФ. А. П. П. КАН ЗАПРЕТЕ ПОШТОМА ДРУШТВОМА И КАН ОИ ПРЕДЛАЖУ КОЈИ СМОУ ЗАПРЕТЕ БРЕКО КОЈА ЕК ИК СЕ ЈАНОУ СЛАТЕ. ПРЕДЛАЖА И РУКОПИСИ УМАНЈЕТИ ОИ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕДЛАЖУ БРЕЖАЛИ И ПОШТЕ. НА ОСНОВУ ЗАКОНА ОД 1869. Г. № 294. ПИШОВЕ ДРУШТВЕНЕ ПОСРЕ ПОШТА БЕСПЛАТНО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊЕ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лазо, Ж. М. Савић, Д. М. Спасић, П. Т. Тодоровић, А. Живановић и В. Д. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЛИЋ

Ч Л А Н Ц И

ТОВАРЕЊЕ ЋУБРЕТА

Изгледа да је товарење ѓубрета посао, о коме је сваки земљорадник и сваки пољски раденик довољно обавештен. Али није тако. Овај рад, на колико да је прост, омет се врло често а можда и скоро увек сасвим нешпотино врши. Напомене и обавештења, која следују, показале уколико је ово гледиште оправдано.

Товарење ѓубрета увек тражи извесну окретност и извесну вештину, а да би се продужавало без прекидања и без дангубава, ваља пре но што се послу приступи, довести у ред кола, саопице и сав остали прибор, што има да служи при превозу ѓубрета. Ништа није горе, него кад се при савшоу послу почне да трчи сад депо сад десно док се нађе ситуација, која се раније није спремила. Док се тако тувара тако амо, људи и заирета стоје и дангубе

и драгоцено време пропада: јер нико неће спорити, да време није увек подесно за износене ѓубрета, те се ваља журити, кад су дани за то повољни.

На скопски изазива не ради се увек тако, како би се овај посао убрзало. Репао би човек, да се чини све да се он отежа и отеже.

При товарењу ѓубрета не треба кола истеривати на саво ѓубре; боље је да она стоје поред ѓубрета.

Зна се, да дугачка слама за простирку под стону недовољно утиче на товарење ѓубрета, негово стоварање и расастирање. Дугачка слама врло се тешко и врло нешпотино плутох азорана; напослетку ѓубре с дугачком сламом врло се нешпотино у земљи распоређује; оно се пред плутох нагомилана те отуда бива да га на једном месту има однаше а на другом нишало или у недовољној количини. То све, омет, другара велике неједнакости код усева.

Да се избегну ове неводе, треба сламу за простирку сецати на дужину од 20 до 30 сантиметара. Товарење

Ћубрета мање много брже и много лакше. Свега тога, отуда настаје знатна уштеда и у самој слами за простирку, јер ако се она сецка, много се једнаквине простире под стоку. Може ли недоватна слама може се лакше избацити а да се у исто добу не набави и сува и чиста слама. Ако се слама сецка, она се пре свега једнообразно слаже на ђубрину, а затим у полу лакше плутог заорава. Ћубре је на тај начин боље, јер *исецикани слами узимају више осеке*. Ако се, дакле, слама сецка, постаје се уштеда: у слами, у ђубрету, у раду, у времену, те се тако обилато исплати и рад и време, које се око сецања употреби.

Ако и онда, кад би слама била сецкана, неупутино је али се при товарењу ђубре узима у *одораним слојевима*; не, у *одесним слојевима* вода ђубре узимати.

Ево како ваља радити: кола увек ваља да су поред ђубрета. Затим се оштрим ашовом озго на ваљке одвијају крашке ђубрета од 25 до 30 сантиметара шарине. Овај рад не захтева никако више надинања, но напротив мање. Кад се овако ради, онда се избегавано оно измачење, оно кидаве при спласком потезу ашовом ради одлајања крешки из оне испреличане гомиле ђубрета, што је увек врло тежкоба.

Јасно је и по себи, да ће узимале ђубрета у одесним слојевима бити лакше, ако је слама за простирку била сецкана. Свега знатне уштеде у надинања, овај начин пружа још једну другу, врло велику корист. Напучијаје је мањаше негорелог и позагорелог ђубрета горњих слојева са згорелим или доста згорелим ђубретом доњих слојева, те се тако добија једнообразније ђубре, што је неопходан услов за распоређење усева а по томе и за већа принос.

Ако се ђубре узима у *подораним слојевима*, онда разни делови једне исте ваљке добијају ђубре, које није једнако ни по вредности ни по томе ни по дејству.

Довољно, дакле, кола увек испраг јаве за осоку и узимало слојеве почнуте шарине до самога дна ђубрине. На тај начин кола ће ићи по четвртој површини. Ако се кола изводе на ђубре, стока и токовица кола заглављују се увек за време товарења, а свиња је познато, колико напора стаје и стоку и позара, колико се просеке ваке и колико пута одјучке бич, док се маље из оне галбовате гомиле.

На шта треба pazити при подизању свињаца и обора за гојење свиња?

Кад се свиње увелско, трговинске ради гоје, онда се гојење врши у оборица и свињама.

Од тога, како је свињац са обором удешен, зависиће и успех гојења.

Свињац са обором треба да је на јакном стубом и опедном месту, јер влажно земљиште више за свиња. Ако је земљиште тако, да јакно узима мокраћу и другу нечистицу, онда се у њему лако развијају клише да много болести, а тога треба строго мотрјати: на каквом ће се месту подићи свињац.

И ако свињац треба да је на чистом и сувом месту, мора ипак бити зашлепен како од летње приске тако и хладних ветрова зими.

Свињац треба да је јакно окренут нештојни или западној страни. Зидови свињаца треба да су дебели, како би се преко њих нико могао одржавати што равномерица топлота у њему. Зидови од крупнога камена и плоча вису тако добри, јер се зими јакно расхладје, па се онда на њих скачула шар и претвара у калцине, те их влажи, а влажни зидови шокљиви су по здравље свиња. Много су бољи зидови за свињац од добро печених цигала, а свиња не треба да је мања од 2-20 м. ни много већа од 2-80 м.

Кров на свињац не треба да је много испос и хладан. Јер, кад је кров испос, а уз то још површи хладни градином, онда је у свињац хладно. Но најчистије градино за кров јесте трска или слама, јер је топло, те се пара под њом неће изгубљивати. А где се оно традицио не би могло употребити ма због кога узрока, већ које друго које је хладније, онда се преко таквог крова може набавити слама или кровина да би у свињац било топлије. На, кад време повусти и отопли, онда се она кровина може одбацити.

Што се тиче пољачине свињаца и обора, она ће зависи на првом месту од тога: колико ће се граја на храни држати, а затим од цене земљишта, грађе и пачина како је свињац направљен. Но, било да се држи више или мање свиња на храни, потребно је да имају толико простора да лако и нестепено могу боравити. Разуме се да је на једно удеојено свињаце потребно 1-20—1-40 квадратних метара простора. Према томе ваља рачунати пуздан простор и за остале брање, али не губити из вида и овај простор који ће заузети ходник и потребан прибор и судови. При овом одређивању простора, ваља строго мотрјати, да свиња не буде тескоба, јер је тескоба свињаца веома шкодије по здравље доб-них свиња. У тескоба свињацешко је вршати посматрање свиња, а то је потребно, како би се могло видети како који брав једе, а да ли су свиња грма здравна.

Да би преглед и посматрање свиња било лакша, и да би свиње биле удобније смештене, кроз средњу свињаца треба направити ходник а с обе стране оделења у којима ће свиње боравити. Шарина ходника треба да износи најмање 1-30—1-60 метара, како би свиње могле лако улазити и излазити, а да се не гушае и не стесњавају. А сем тога, да је лак приступ и прибором за чишћење свињаца.

Величина ових појединих оделења зависиће од броја свиња које се на храни држе. Преграда између појединих оделења треба да је од тврдог дрвета, а дивери, даске и пречаче да су тако ужаљебене, да се оделења прена потреба могу сужавати и проширивати. Врата на овим оделењама не смеју се отварају у ходник, већ у оделење, како не би спречавале пролаз свиња кроз ходник. А да би се избегло и могуће повредо, треба клише, чворове и све друге шпалете предмете тако стубијосити а заокругљати, да се брањи о њих не могу повредити.

Под у свињац треба да је чврст и највише тако, да се у њега не улаја влага и мокраћа. Подокрајем наг треба да је вагнут одводном каналу толико, како би се у њега могла слевати мокраћа. Ходник треба да је нешто мало пучаст а с обе стране да има одлуке за отицање мокраће у одводни канал. Одвине пучаст ходник није за свиње, јер се оне по њему тешко крећу, а врло лако падају кад мало броје иду.

Врата на свињац треба направити на највидљивијем месту: треба да су докритица и да се лако отварају и затварају могу. С оне стране, а које јакно хладни ветрови дувају, не треба врата направити, како се свињац не би лако расхладјивао. Да би што дуже трајала, треба да су објена којом мршом бојом и да се увек отварају уоле. И на вама не треба да има каквих шпалетних предмета о које би се свиње могле повредити.

И у свињац коју и у осталим стајама у којима се више стоне држи, ваздух се вапи. Међутим, четр свеж ваздух свињама је веома потребан. С тога, ваља строго pazити, на у једном свињац не држати много свиња како се

ваздух на би јако кварно. Чам се мало врнети да се ваздух нешто кварити, треба отварати врата и прозоре, како би ваздух био што свежији. Но, да се пронетравање не би пришло само на ове отворе, правне се тога радо нарочито промишљају. По изради има их различ, али се најобичније праве испод крова у двору. Обавља су већином четвртастога, а има и округла, а и једна и други имају нарочите калке, који се по потреби могу отварати и затворити. Кроз ове промишљене илати топло, повремен ваздух напоље а снег унутра.

Но има гасова који су токсични, па се само до извесне висине могу вези, те кроз горње промајинке не могу да изађу напоље. За њих се праве други промајинки овет у двору; но на висини од 60 до 70 сантиметара од пода, па се онда сироводе до изнад крова. Кроз ове промајинке ови гасови изађу напоље.

Али на отварање врата а на промајинци, неће много користити ако се свакако нешто држи. С тога, свињак треба често држати. Врбе, брлог, просту храну и све што би могло кварити ваздух, треба одмах чистити и уклањати.

Судови из којих се свиње хране, праве се махом од некога дрвета, а то с тога, што је оно јединије те се лакше доњавља. Међутим, у некога су дрвета крупне шупљине, па се брзо павије точношћу од хране којом се свиње хране, а и другим нечистошћом, те постају лакога различим врстама болестима. Зато ваља назнати, па судове за свиње правити од тврџа дрвета, које није тако шупљинаво и у које неће тако лако течност проирати. Но било да се судови праве од једне или друге врсте дрвета, треба их често држати; а то ће се лако постићи, кад се после сваког храњења оперу и оставе на какво промајинко место да се осуше.

Кад се судови напоје точношћу од хране и другим нечистошћом, не могу се тако лако очистити, те храна дају рђав жар и туче. С тога, много је боље држати каменце или металне калајасане судове, у којима се храна неће тако лако кварити.

Обично се каже: свињче је прљави и нечисти животиња, док нешто није у ствари није. Свињче је чисто, па може се рећи чистије од много наше доњаке стоке. Оно неће никада изаћи под-а-се, као што то многа стока чини, нећ то врши даље од онога места где се храни и лежи. А то, што оно сеуда равна и што често лежне у какво блато или љубре, чини само с тога, да се мало разлази; а да има воде оно то не би чинило.

То неоправдано уверење, да је свињче нечисти животиња и чини те се код нас врло мало и полаже на чистоту свињаца и обора. Тако, врло се често може видети, како многи својим свињама спајају храну у судове, који се на блату споро и не виде; а ипак је, нарочито ако је то чрста храна, билају у оно блато, па је више провадне, но што је свиње употребе. И, онда, није никакво чудо, што се наше свиње дуае времена гоје и што се на њих утроши више хране, но што би иначе требало.

Да је чистота код све стове, а код свиња нарочито, веома потребна, потврђено је нарочитим огледима. Метуто је на храну шест брвна свиња, једне тежине и старости, па их је дана једна иста храна како по количини, тако и квалитета. Три су брвна сваки дан чишћена четком и чешањом и ушито држати су веома чисто, а она друга три нису. Ова три брвна што су чишћена, пре су се утрла и кање су хране потрошила од онах што нису чисто држати.

Ово је, дакле, јасан доказ да свињче није нечисти животиња, и да му је баш потребно попутити што већу чистоту, ако се хоће да она издрже као треба. Јер не каже се брђави: „Стока тимарена а често држати унода је нахрањена“.

Поред тога, што чистота утвче на брже и боље гојење свиња, она је још неопходна и здравља ради.

Зна се, да се у нечисти свињама и обирима свгда пре појана зараза, но у оним, који се чисто држе. Има случајева, да зараза престане, кад се свињак и обори очисте и дезинфикују како треба. Веома је, дакле, потребно, да се како свињак тако и обор свиња дан ирво најчистије чисте, те да се не би задржавало љубре и друга нечистога да у свињку труае и ваздух кужи. Судове из којих се свиње хране, треба врло ваљаво прати и чисто држати. Тако исто, ваља чисто држати и оне судове у којима се храна спрема и држи. Под одвојене кањале, а тако и целокупни прибор стајски, треба такође чисто држати. Дезинфикују ваља уредно у одређене време вршити; но оно средствима и по упуту сточних лекара.

Само овако радећи, може се очувати здравље код свиња како треба и осигурати капитал који је у њих уложен.

Свињама је такође потребна и извесна топлота. Влажан и хладан свињак нарочито зими није за свиње. У хладном свињаку материје свиње отпочиу опадати у снаги, а млађе, нарочито прасад и побољшати се. С тога треба да је свињак сув и топао.

Кад се свиње држе у хладном свињаку, потребују више хране, но иначе. Најумеренија топлота је за остале свиње 12° а за гојане 8—10°Ц. У свињаку ове топлоте, оне се најбоље осећају; а да би се она могла одржавати, треба у свињаку држати топлотер.

Но, као год што су хладни свињаци шкољљиви свињама, тако исто и овише топлог пашу добра. У сувине топлог свињака свиње се разнеже и омлаћаве тако, да лакше подлежу многим болестима, а и губе и валу и језу.

Да би свињак зими био топлији, треба га подстирати сламом. Лети пак, кад је велика врућина, треба свиње да имају доста свеже воде за пиће и хлађење, а поред тога да је и свињак заклоњен од јаке прилине. Без довољне свеке воде, не може се ни замислити разумно одржавање и гојење свиња.

У свињаку треба да има довољно светлости, како би се посматрање свиња, чишћење а и остали послови могли вршити тачно и уредно. Овим свињама, који се гоје, није потребна тако јака светлост, јер их она надражује, те се више крећу, а нештој ваља је мир веома потребан нарочито после храњења. С тога потребно је велику светлост смањивати кањем заклоњена.

И. К.

Први угарски земаљски виноградарски конгрес у Сегедину

Мамо сно утакмо уочасни читаоче са мађарском земаљском винопринредном илтожом која је била у Сегедину, Један од најважнијих момента те влобоје био је *виноградарски конгрес* (Збор). То је био први Збор те врсте у Угарској; и по разноликости програма, којим су обухваћена била значајна предавања, притресива и договоравна о најважнијим питањима која се односе на земаљско виноградарство, приушло је намену извесних непосредно интересовања и службоњих аргумена, те је Збор био неособито добро посешен. Ма ћемо са тога конгреса извести неколико главнијих тачака, које могу бити од интереса и за нас. Предавања која су на конгресу држана била су ова:
1. О засађивању винограда на песковима и о припремању земље за то (Александар Рајн).
2. О невољаву вина са нарочитим погледом на вина са пескова (Рих. Чајнер).
3. О одбирању винских и сточних сората за винограде на песковима (Јос. Хајрих).

4. О најопаснијим бљевим и животињским непријатељима винове лозе и одбрани противу овак (Јос. Јаблонски).

5. О обезбеђењу винограда од града (Др. Ев. Друкер).

6. О потреби и начинима оснивања Угарског удружења виноградова (Кара Барон, уредник Ungar. Weinbau).

У првом предавању „О засађивању винограда на песковима и о припреми земље“ изајет је одглед, како се пре филосефере израде на винограде на песковима није полагала велика важност, ипак се они рационално садилни ни обрађивали. Данас је 50% од песковитих површина засађене поновом лозом. А да се добије добар виноград који ће филосефери одолевати, а уједно давати род добре квалитете, потребно је пре свега: да је земља добра пескува, да су одабране сорте лозе и да се ради као што треба. У првом реду говорник светује, да се производња ограничи на десетна стољна вина за ширу потрошњу.

У другом предавању — „О негованим вина са нарочитим погледом на вина са пескова.“ говорник напомиње, како вина са живих пескова, услед тога што имају мање киселине, могу корисно да се мешају са вишњама с брда. Неговани вина почиње, као што је познато, још у виноград. С тога се морају узети у обзир ова начела: 1. Да се одабере сорте громова који одговарају месту и положају; 2. Да се сади у чистој садњи; 3. Да се не мешају рање и поине сорте, беле и црне. Већу треба отпочети још докле је прво свеже и пуно. Не треба берати дуго одлагају; јер је одлагање оправдано само за производњу слаткаш (шумњивих) вина.

У трећем предавању, — „О одабираним сортама лозе за винограде на песковима.“ говорник напомиње, да, ма да су такве површине пескува у Мађарској засађене лепши виноградима и побољшаним се становништву омиш отаџа иво избор зараде, ипак су се у овом раду произлеке многе погрешке. Тако се хтело, на врхунцу, гадити само оне сорте, које дају вино боље квалитете. То није добро; јер брдака вина увек су боља, но са пескова. Говорник светује, да се у виноградима на песковима производе вина за масу, а то су обична, стољна (стаска).
Земља за засађивање мора бити мекана (да не прима филосефери). Осим тога морају се имати у виду ове погледа: 1. положај да није ниска; 2. земља да је влажна; 3. да земља није посна; 4. да терен није брзаклас; 5. да је довољно слободне родан (уни хузује).

После тога треба паљати на избор сортама лозе. Црвене сорте (за шалераста вина) не испуњавају се гадити на песковима. Препоручује се као најпогодније: Салдарна (четерешка), Португизан, криван Бургундија и Арамво.

Мимо то, треба гледати и на положај, као и на доба сазревања. Рање сорте усевају само на ниским, а поине и за црно вино само на вишим теренима.

У предавању „О најопаснијим бљевим и животињским непријатељима лозе и одбрани противу овак.“ говорник је говорио о длава непријатељима: Грозбљави плевни и Грозбљави молчу (смотану). Противу прве мора се употребљавати суморни прањак. Противу друге познати су три начина: 1. најобичнији, али и врто препоручљив — скањиве гусеница; 2. завршавање прањком за инсекте (Цахардином), у већи са прскањем водом са протјак сапуним; 3. одбрана у доба кад се кољак налази у обдану летелари, да се чољоке лозе се одрине поново песком покриве.

Противу Антроконе (Богвиња на лишћу и ластару) добро је средство сумор пожељна са кречем.

У предавању „О одбрани винограда од града“ говорник се у првом реду занимао питањем о обезбеђењу (осигурању) винограда путем државе или удружења; расправљао је уређење и рад сталних и домаћих Друштва за обезбеђење против града, а налази да је и питање о облаке

један важан начин одбране противу града. Затим је прилажена одлука која се ниже наводи...

Наводимо и ове две важније одлуке, које су том приликом дошле.

Тако по питању „О засађивању песчанних земљишта и припреми земље“ усвојена је ова одлука:

Збор се сагласио у томе:

1. Да би желео, да би онима, који се реше подизати виноград на песковима, ваљало спрјатити паљку на подесна начин, да би они требали засађивати лозом само пљуса песковита земљишта, која су за цео гајења лозе потпуно подесна.

2. Да сматра за неугодно, да виноградари треба у виноградима на песчаном земљишту да теже да погавате производе вина за ширу потрошњу.

„О — обезбеђењу винограда противу града“ дошета је оваква одлука:

Збор налази:

1. Да обезбеђење винограда, с погледом на велике таксе, које налажу како доњаћа тако и отаџна Друштва, за сопственике винограда није корисно.

2. Увек у обзир овај извештај капитала који се уселд тога, што се плад угарских винограда не обезбеђује, ресира, збор сматра као врло важно питање да се обезбеђење винограда противу штета од града реши на основи удружења.

3. Збор узима на новољно знање покрет о „Удружењу за обезбеђење пољопривредника“ о коме се много говори, придружје се радо тој мисли и постојаће се да виноградаре покрне, да се код тог новог удружења, заједно са осталим пољопривредним произвођачима, пријављују.

4. Велики ризик обезбеђења винограда противу града може да се смањи само тако, ако виноградари што многобројније престану уз то удружење. У том циљу који се кр. ур. Министар Пољске Припреде, да то удружење потпоже не како морално тако и у материјалном погледу, и да варада, да за све оне, којима се изда позвајница за подизање винограда, али који образбу нево винограде оштатне, обезбеђење буде обавезно.

5. С погледом на онај велики капитал, који је узложен у поне винограде што још нису на роду, као и у расаднике зрелог и зеленог каламљена и припрема лозе, налик би обезбеђење против града да се распростре и на младе винограде, као и на производњу лозе и каламова.

6. Конгрес нишаје из своје средње комисију од 5 чланова, која ће да одреди начине за поновно решење питања о обезбеђењу од града у смислу установљења „Друштва за обезбеђење пољопривредника.“

Најзад конгрес се изјаснио за оснивање „Угарског земљског виноградарског удружења.“ Те је из своје средње изабрао комисију од 7 чланова, са задатком, да припреми све претходне послове за сазив генералне скупштине још у току ове зиме.

Додатјемо, да је конгрес имао да испита и рад неколиких пљугова — справа — за окоњавање винограда. Биле су у утакмици четири такве справе: две од Биле-а, једна од Осборнија, названа „Колумбија“, и Штутенорја, названа „Планет јуниор“. Између овакх најпогоднија је Осборнијева „Колумбија“. Обрађује земљу у ширини од 95 см. и може се добро удамљати (на ширину од 30 см.). Дужина и ширина може се регулисати и у току рада. Угодиен делови су од зрелог земља, те справа може да ради врло добро и на каменитој земљи. Делно може да се обради $\frac{1}{4}$ до 1 хектара. Тежино 40 кгр. Цена 34 фор. (82 ден).

повише на Прикарпатца. Код његовог пласта сваки каилограм свине (која креће плагу) преврише 618 куб. с.м. земље; а за овим долази плагу № 1 Ковачко-коларске задруге. Но из обзира што је плагу Ковачко-коларске задруге јаче конструкције те је према томе и сигурнија за тежа земље — прва награда од 130 динара доушена је Ковачко-коларској задруги; а прва награда (за лако земље) од 120 динара доушена је Ђуби Димитријевићу. Друга награда (за тежа земље) од 90 динара доушена је Малеку Попонаћу; а друга награда (за лако земље) од 80 динара доушена је Радошаву Личанину.

Сви изложени пацови за такмичење били су обичног система, са дрвеним гредањима. Од обртача за брдске земље — није било ниједног. Само су два пласта била са потпуно гвозденом конструкцијом, и то један Ковачко-коларске задруге — имитација Савиног пласта, који се у осталом није показао добар за орнање; и други Маладина Булећића из Паша, који добро оре, само што му је је цена висока (120 динара) и што је доста непрактично рјучање са вјетом.

БЕЛЕШКЕ

Ашебрантов прамак против Пероноспор. — Под руковођенством професора угов. латинског пољопривредно Академије завршена су овако лета упоредно огледна прсвања воде против Пероноспоре Ашебрантовим прамаком, којег прихватио Ашебрантов (Dr. Achebraud) *Фабрика земљишних производа и вештачких ђубрива* у Штрасбургу у Елзасу. Прамак овај познат је и саобраћају под ивицом „Kaiser-Zucker-Kalkpulver“; а то значи: прамак од плавог камена и хреча, помешан са шећером. То је беличаст, ситан прамак, који кад се раствори у води, течност добије плавкасти жути боју. Главна је у њему плавина камена; остале су примесе ради тога, да се течност боље заплену, нарочито је да то — шећер. Свракла се тако, да се прамак сива пажуре у 40 литара воде и уз то непрестано меша, па да се на том пажуре у суд и остали 60 литара воде. Цело свирање течности траје 10 минута, и одмах се сива у прскалице за прскање. Преза бордовског чорба Ашебрантов прамак стоји овако:

1. Свраклање течности је врло лако и захтева мада времена.

2. Раствор је јакот алкохолског деловања, и по томе невини растворник не може нестати да опраћу нежно дивље доноси.

3. Раствор се дели изврсно, и ма какве да су кише, од које се бирдовска чорба невинио свира, исеку у стању да га сперу од зелених делова.

4. Кад се не употреби сва количина која је спремања, остављени раствор може да траје дуго у затвореном бурега, па да то ништа не утиче на употребљивост његову.

После три прсвања, која су редовно вршена овим раствором, упоредно и са бордовском чорбом, изведен је овакв закључак:

Ашебрантов прамак, како у раствору 3/4 токо и 2/3, безумовно брани чоко од Пероноспоре, и стоје знатно јединије него ли бордовска чорба, свирањем од плавог камена и хреча.

Врвено је прскање и са једнопрестонним (1^{1/2}) раствором Ашебрантовог прамака, па је успех био такође повољан. И на овај начин јединији је прамак за мање од половине вредности материјала који је потребан за бирдовску чорбу.

II. Угасница дрљача.

Као што смо у почетку овога извештаја напоменули, за такмичење било је свега 6 дрљача, од којих су две старорско-брањарске задруге, а четри Ковачко-коларске задруге. Обадве ове дрљаче старорско-брањарске задруге једног су система (Кисевог дијагонали) само с том разликом, што је једна тежа. Остале четри су Ковачко-коларске задруге, и то две дрљаче са гвозденим клинцима а две су потпуно гвоздене — алик-нак.

При проби у раду, одевљачки суд оцењено је, да су дрљаче старорско-брањарске задруге практичније — нарочито тежа — према чему јој је доушена 1-у награду од 130 динара; а II-гу награду од 80 динара, доушено је Ковачко-коларској задруги за гвоздени иви-цаи дрљачу.

На завршетку овога извештаја, Одељвачки суд сматра за своју пријатну дужност благодарити Друштву на узаканов му поверењу.

ЧЛАНОВИ ОЦЕНЈИВАЧКОГ СУДА:

Власт. А. Тодоровић, Н. Волковић, Милан Јованић, члан ферже Служба и војм. М. Ж. Вучковић, околни топичер. економије.

Како се цена плавом пажуре како које године све нише повећа, ми би саставили вишеградње да огледују употребу овог прамака, који, као што се из горњег види, заслужује сваке прсвирење.

Цена овог прамака бележи се засада по 38 крајара 1 килограм (око 0-90 динар.).

Неколико стоголих (десертних) сората грофца за псесове. — На псесковина могу се такође најти и сорте грофца за једно пазмање стипне сорте, или десертне. По неуставина, добијених у Мајерској, за тај циљ прсворучје се што мања избор сората. Прсвирења је, што се хоће ивати у само винограду све што се код других види. Ваља се у томе обзираати не само на то, да се задовоља таштана, него и да хрести, а то је управо и главно. За то избор од 3 највише 4 сорте може се свикоме прсворучити, и то погадано ових сората, које обликује веће тржиште траже. По својој деловитности, на првом су месту француске *Шаела-орге* (Ранке) које се уинише врло радо траже и трове. На хумунијој земљи роде обилато. Нарочито је за прсворучу *Шаела ружикован* (Chasselas rouge) који даје врло укусно грофце и погодно за прсворучу. За украине најбоље је *Златни Шаела* (Chasselas d'or) у кога је грофце мањо денше, по у обичног белог Шаела. У Немачкој само и у угарској прсвирини, у новије доба највише се тражи *Мускај Отонел* (Muscat Ottonel) и *Пасцату* (Passatutti). Обе ове сорте врло радо рађају и у невољина; нарочито Отонел није пробајат одложено земље. Осем тога дају и вино с најбољим укусом. Од Отонела може се слободно правити десертно вино (Аубурга). Који, дакле, хоће да засади на веску повлаше и стоголих сората, томе се прсворучује да Шаела руж кропама засади 2/3 а Шаела златног 1/3. Између стоголих сората нека бира Отонел или Пасцату.

Ашебрантов прамак против Оидиума. — Из елзбирне Ашебрантов (у Штрасбургу (у Елзасу) добила се прамак који поред плавог камена и хреча има и *сумира*. Према томе подесан је за завршавање човета противу Оидиума. Прамак се раствору обично жуваљком (ручним меховима), или помоћу апарата *завршавањача* од Вермолера називани *Торпила* (Torpille), или система „Еоле“. Прамак

је ситан као бело брашно № 6, па се прво лепо може њим залпратишати. Доказују, да је много корисније употребљавати овај прашај противу Оидиума, него ан сол сушор. Пошван сушор са кречом боље пријања, те је деловане

сушора на уништавање гљивица јаче и поузданије. Како у прашку има и прањог кљена, то при употреби овог прашаја није потребно треће прескање противу Периспорие. Треба одледати.

Г Л А С Н И Қ

Скромна просјана. — 17. новембра ове године направило се пуних 25 година, како је штампан први рад нашег сарадника г. Њива Т. Тодоровића.

Тога дана, у само вече, неколико чланова Књижевнор Одбора и редовних чланова Српског Пољопривредног Друштва, па позив секретара Друштва, г. Малугина Јовановића, устали су се у дом г. Тодоровића и честитали му свечано двадесетогодишњицу његовог књижевнор рада.

Али није на томе остало. Министар Нар. Привреде, господин Живан Живановић, самовиш дошавше на ову скромну просјану, па предлог свога начелника, господина Душана Спасића, поднео је Његовом Величанству Краљу, указ, којим се г. Тодоровићу дарује орден Светог Саве четвртог степена, и то је г. Тодоровићу и своје кабинету на свечан начин и саопштио.

Ми честитано г. Тодоровићу ову просјану и љубави одкољавше, које му је том приликом даровано, са жељом, да још дуго ради на пољопривредној књижи, на којој је и досада тако обилато радио.

Господину Министру Нар. Привреде благодарило на ваљна коју је и оном приликом узашо трудоблагодина српске пољске привреде.

Постаљеве. — Господин *Степан Л. Петковић*, уважени управитељ књижи Срп. Пољопривредног Друштва у Шапцу, постаљен је за државног економ округа новдринског с платом од 3500 динара годишње.

Г. Петковић је дуготрајни управитељ друштвеног књижи у Шапцу и вредан трудбеник Српског Пољопривредног Друштва на важном послу управељња пољске привреде у Србији.

У тренутку кад се Српско Пољопривредно Друштво пришта са својим честитим службеником, *Тешки*, двај друштвени, жели г. Петковићу добро здравље и сваки напредак и у понов му пољозају, у коме он и држави српској и Друштву може узложити лепих услуга. У исто доба ми га желимо, да ни у пољозају окружног економи државног ни заборави на Српско Пољопривредно Друштво, које му је за дуги низ година поверавало своје најугледније место и одкољавало га свим својим поверењем.

Награђени учитељи народних школа. — Према *Правилнику о награђивању учитеља народних школа који раде на пољској привреди* и стечају, који је расписан 30 октобра пр. год. Збр. 6618, па предлог класификациј, који је по чл. 4 стечај Правилника извршио прегадо и оцену радња учитеља који су се најбоље одкољавали у врахитачним пољопривредним радонија и угањали оним на окољину, Господин Министар Народне Привреде решио је, да се *новачким наградама* награде:

1. првим двома наградама по 300 динара у сребру, Драгољуб Тодоровић, учитељ у Грбанцу и Светислава Јовановић, учитељ у Сенцима;

2. другим двома наградама, по 200 динара у сребру, Вељимир Перинић, учитељ у Гаушцу, и Новица Павловић, учитељ у Лукици; и

3. трећим двома наградама, по 100 динара у сребру Стеван Јовановић, учитељ у Рогачици и Саватије Гробић и Милорад Милошевић, учитељ у Вољевцу (по 50 динара)

Мило ове, по решењу Господина Министра одинко књижи су *писменим поштомалицама*:

Степан Радановић, учитељ у Великом Поповићу; Манасије Стевановић, учитељ у Прибоју (пређе у Јашуцу) и Зорка Грбановићева, учитељница у Јашуцу;

Радоје Кракић и Антоније Обреновић, учитељи у Клињевцу, и

Гангорије Петровић, учитељ у Вубушници.

Нека је и од наше стране књижи Господину Министру.

Стечај за награде учитеља народних школа за год. 1899—1900. — Према *Правилнику о награђивању учитеља народних школа који раде на пољској привреди* расписан је стечај за награде, које се имају издати наступајуће године. Те су награде:

1. два прве по 300 динара у сребру;
2. две друге по 200 динара у сребру и
3. две треће по 100 динара у сребру.

На учитељима је напши, да се и даље понаку вредни ове напше Г. Министра Народне Привреде.

Друштво за обезбеђење пољопривредника у Угарској. — На седетинској излозици издренута је међу угарским пољопривредницима књижи о обрловану *адкољевења на обезбеђење — отпирење — пољопривредника*. Првава су усвојена и изборни одбор који је ризовало усном. Уписано је већ толико узела, да је одрешена куповина рачи конститутивна Друштва. Поред вишењих пољопривредника угарских, угарска влада је много настојавала да се ово друштво отвари. Ми ћемо донети ускоро један извод из Правилника овога друштва.

Са првог међународног конгреса за пуцање и обале у Калани (Италија). — У *Тешку* је јављено о саљину овог конгреса, који је трајао четири дана (6, 7, 8 и 9 новембра о. г. по нов. к.). Био је око 560 лица само из Италије, а из Аустро-Угарске имао је познати градоначелник Виндич-Фајстрица у Штајерској, Алберт Штигер, који је први организовао са успехом пуцање у обале и одрешао од граде. Дневни ред састојао се из 14 тачака, а за сваку тачку одрешен је референт (извештеваљ). У тих 14 тачака садржана су питања: о резултатима пуцања у обале у Штајерској и разних поврајањима италијанским; о научном предиджању одаје и обављивању (сигналавирању); о извршивању пуцања; о научним извођењима из праксе пуцања и о економској страни пуцања; о потреби регулосања пуцања законом итд.

Из расправа, које су вођене о појединим питањима, и које су од стране учесника конгреса са највећом обављивошћу и стремењем саслушане, изводимо ове тачке:

1. конгрес се гласлао на одрешу приматих писмота из Штајерске и покрајина у Италији, да је *пуцање у обале пут, на коме се изводе о одрешу од граде он усвоеном решењу*; да су резултати из године 1899 такви да могу бити да одобре, и да треба тражити средства и начине, како би се искусство могло на широко употребити.

2. Метеоролошка служба јави није тако прилагодљива, да се много општинска обављити наступање одаје; али телеграфске и железничке станице могле би својим апаратима

јакљати наступање олује, јер се на овима поремећај у ваздуху може опознати 3 до 4 часа пре олује. Неве телеграфе и месечнице ставио већ су то и чинили, и давалe знаке иступањае заставе.

3. Штигер, кога су потпомогао многи практичари, потврдио је, да су за пуњање само *вентиле прашице* са улакачина и *високи лекови*; јер мање прашице и апарати, који се од неких препоручују, не могу да изазову потребан притисак. *Ово је мишљење потпомогао и проф. Роберто, метеоролог.* По упутству Штигером, прашице треба да су коване, 350-500 м.м. високе и пуњање 25-30 м.м.; а лекови да су 4 м. високи. За пуњање потребно је 150 до 200 грама простог барута (за распрекивање).

4. Огледање доказало је, да нити је механичко покретање ваздуха нити претенози од дима згроз утичку (ефекту) пуњања, него да покрет експлозивних гасова производи врлог, који под извесним погодбама изазива појаве да се у висинама, где се град ствара, понараве процеси (електрицитет, умешање хладноће итд.) који га стварају.

5. Изаештаји о радонија на пуњању у области Италије показали су једну потпуну организацију *дружени*

(*контрорија*) за пуњање. Податке које су оне прикупиле и вавеле пуни су вредности, и упућују са конгрес с многим онајављама, како у последу на пуњање тако и на образовање града и разобјашње олује. Дени картографски нацрти показали су очигледно деловање пуњања на места где су биве ставице за пуњање, као и с друге стране, надање града у пределима који су се граничили са оном местима. Из овога се, даље, сазнало, да у самој Горњој Италији има на 3000 стањина за пуњање... један број, који најбоље потврђује, да је *пуњање у облику донета средства*, „које је на путу да реша питање о одбрани од града“....

Аграрна екупнина у Араду (Мађарској). — *Савет угарских пољопривредника* у договору са *Пољопривредник Државног аграрског комитета* сазвао је екупнину за 26 нов. о год. по нов. к. Ваљко је знати, који су главни говорници били на овој екуптини. Професор *Александар Карали* говорио је „о борби покретног капитала са непокретним“. Проф. *Роберт Зелески* говорио је „о утицују терминских радња бса покривања берзо“. Професор *Миро Сечени* говорио је „о обезбеђењу од града и пожара“....

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

Издао је

ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА

1900. ГОДИНУ

ГОДИНА XVIII.

УРЕДНИК

ЛАЈА Ј. ЈОДОРОВИЋ — ФАКОВИЋ

ЦЕНА 050 ДИНАРА

Садржај је овога *Календара* ово:

Календарски део, са свима досадашњим одељцима, а одељак о пошти и телеграфу попуњен је и обавештењима о телеову.

Пољопривредни оделци са пробранним одељцима, потребним за практичну употребу, по свима грађана пољске привреде, у неколико и на најновијих закона пољопривредних.

Почуни део, у коме су ови чланци:

О гајењу шиберне реве;
Мрток као сточна храна;
Гајене коза и савремено шумарство;
Опасни рибњаци за гајење шарана;
Корпе за извоз и пренос свезице ова;
Храна и хранење нација народа;
Жена у нашем домаћем гајднству.

Готова је

САДРЖИНА ТЕЖАКА

ЗА ПРЕИХ 25 ГОДИНА

УРЕДНО

БЛАГОЈЕ А. ЈОДОРОВИЋ

Садржина је формата *Тежак* у коме он данас издаје. Уредња је по нисцима и струкама. Радова г.г. нисака извесени су овим редом, како су у *Тежак* штампани а радони по струкама сређени су по *азбуичном* реду. Овом *Садржини* корисно ће се посајжити како поштовани читаоци *Тежак*, тако и пољопривредни нисци, јер и једни и други могу знати лака и брза прегледа по сваком питању, које би их занимао.

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од четит врсте од једног стања до 10 нара лнв. од осталих врстних нисака по 15 нара од врсте од ступа.

Вељки огласима од келе стране 20 динара (10 еор. а. в.), кола стране 10 лнв. (5 еор.) четврт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашавање по 20 нара дни. државне таксе.

За оглашавање ване пута 10 од 100 јетиније.

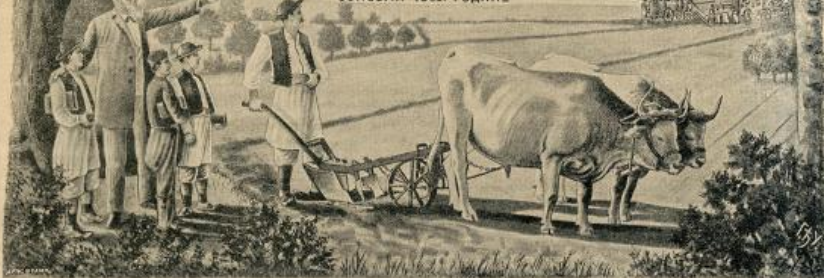
Преглед 50. броја Тежак: *Чланци:* Товарене ђубрета, — На шта треба пазити при подизању свињаца и обора за гојење свиња? — Први угарски земљадски виноградарски конгрес у Сегедину. — Изаештај Српског Пољопривредног Друштву. — *Белешке.* — *Гласник.* *Књижевни огласи.* — *Цене огласима.*

ПОД МОЋНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЗДАВАНИ НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДЕН. НА ЦЕНА ГОД. 4 ДЕН. ДРУШТВО ЧЛАНОВЕ ПОМАГАЈУИ ЗА СВОЈЕ СВЕК ДРУШТЕ. ПОПУЉЕНА. ОСИ. ИМОЉЕ. ПОЉИШЕ СТАД. ЗАГА. ВАНИ. НАЗНАСТЕРИ. БЕОГРАД. ЗАДРТЕ И ТРЕТИ ДУЖАК. ПУЉА ДОМАЉУ ЛЕГОТ У КОЈА КЕНЕ. АДО ПОЉОКЕ ПРЕКЛАДТЕ ТРАКТЕЈ ЗА ЦЕНА ГОД. ВАН СРБИЈЕ. ЗА ГОД. 10 ФРАК. КАН 5 400. А. НР.; ВО СРП. ПОЉОПРЕГРЕДНА ДРУШТВА И ЊИХОВИ ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКЕ НЕМОБОРАДНИКЕ СЛАТТЕ И ЧИТАОШИНЕ. ДОПЛАТУ ЛЕГОТ ЗА 6 ФР. КАН 3 600. А. ФР. КАН ГИАНДР ПОВОЖЕ ВРЕТЧАЛУ И КАН СРПРЕТЧАЛУ ВОД СЛОТ УДРЕГЕНА БРЕКО ВОЈА ЗЕ ИМ СЕ И ЛЕГОТ СЛАТЕ. ПРЕТНААТА И РУКОПИСИ УПРЕГЛЕ СРПСКОМ ПОЉОПРЕГРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕТНААТУ ПРЕКЛАТУ РЕНЕВА ОД 1899. У. У 294. ПРЕКЛИСУ ДРУШТВУКОЈ БОСА БОШТА ВИСЛОСТАО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЊИ:
СРПСКО ПОЉОПРЕГРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лено, М. М. Савић, Д. М. Спасић, П. Т.
Тодоровић, А. Живковић и В. Д. Тодоровић.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЉИЋ

Ч Л А Н Ц И

Х У М У С

Пољопривредног гледанств вел, који се свршава, може се знати *оек ђубривоа*. Благодарени тих ђубрива земљорадња се у свету савршено преобринала; усталон и наука је без кало успела прочути сва њихова најтајанственија дејства. Малобројна су данас пољопривредници који упорно још не признају значај ђубрива.

Да се постигне овај успех, научници су се много морали борити. Било је, наравно, да су неки од њих у жестоки борбе и претеривали, те су с тога и они толико исто за осуду, колико и првобитно незнање, против кога су се они сви борили.

Има земљорадника који верују да је *само* хемичско ђубриво у накаквој земљи довољно давати повољне жетве; пред њихови очина, *хумус* игра тек споредну улогу; некији чак мисле да он никакаву улогу и не игра.

Да видимо.....

Хумус, овај битни саставак орнице и стајског ђубрета, производ је распадања органских биља, стоје и нарочито биља (лишћа, стабала, жалица, итд.) Овај преображај органске материје врше црви, гљивце и поглавито квасци.

Квасци су двојаки: *аеробијски*, који дејствују у додир с ваздухом и који раставрају тежерасте материје и слаину гузу; *анаеробијски*, који раде без ваздуха и који раставрају коначте (целулозне) материје, које чине скелет биљака. Минералне материје, којих има у блау, издајају се под утицајем ова квасца.

Хумус неог земљинта трони се брво ако се на због какве смеше поново не ствара. Обиде хумуса у некој земљинту распознаје се по његовој боји; она је утолско дрња, што земљинте има нине органских материје. Хумус се необично брво испрлажује у кредитни земљинтима; с тога и стајско на и свако друго органско ђубриво у тих земљина производи тако добра дејства, која су уопште

већа по дејству од љубрења хемјских љубриков. Најзад, извесен третман пелеташа, дакле она, која су засађени органски материјали, стајеко љубрење имае унек јако дејство. И доста, оно је основача при снажењу и опорављању земља, које су увек изнурила. У напреднашу плодносних саставама, који су на тај начин земља одузети, хемјска љубрења имае тако дотлеку улогу, то јест тако да појачавају билну производњу.....

(септимијска)

ВИНО ОД ЈАГОДАСТОГ ВОЂА

Оне јагодасто воће: јагоде, кивице, малине, дудиње, огроз, рибизле, боровнице, и др. могу да служе као врло добар материјал за грађење вина. Вино добијено од овога воћа, не само да је здраво и пријатно пиће, већ се шта више и као лек може употребити.

Истина јагодастог воћа нема код нас у бог зна колџику мера, али и оно мако, што га има, може да се врло добро употреби за грађење вина узамале, за домаћу поштрошну.

У Средњој Немачкој гради се много од овога пића, шта више има радња, које по 200 хектолитара вина годишње од јагодастог воћа производе.

У сваком воћу поред шећера најважнији је јагодаст киселина. Шећер даје приликом прераде алкохол, и то узамало у једном воћу односно око петови и има више шећера, уколико ће више од тог воћа сиргађено садржавати више алкохол. Од 1% шећера постаје приликом прераде око 0.6% алкохол. На пример: Да би једно вино било како за се не узвари, треба да садржи што више алкохол. Вино испод 9% алкохол прво је слабо и лако се квара. Најбоље је да вино садржи 10—14% алкохол. Киселина, која се у воћу налази, углавном је јабучина, она прелазна већим делом и у вино, сем тога приликом прераде гради се нешто и сирпенте киселине. Да би вино имало пријатан укусе, не сме садржавати више од 0.5% нити пак више од 1% киселине. Најбоље је кад у вино односно шпир има 0.6 до 0.7% киселине.

Из тога налази, да шара, која је намењена за грађење овога вина, треба да садржи 20—26% шећера и 0.5—1.0% киселине, како би на не постало добро и пријатно пиће. Јагодасто воће по Варћен садржи:

ВРСТА ВОЂА	КИСЕЛИНА У %			ШЕЋЕРА У %		
	МАЛ-ИШЕ	МАЛ-МАЈА	СРЕДЊЕ	МАЛ-ИШЕ	МАЛ-МАЈА	СРЕДЊЕ
Рибизле	2.5	1.5	2.0	7.7	4.8	6.4
Огроз	2.4	1.0	1.4	8.2	6.0	7.0
Боровнице	2.0	1.3	1.7	5.3	4.9	6.0
Кивице	1.3	0.5	1.2	—	—	4.4
Малине	2.0	1.0	1.4	4.7	2.8	3.9
Јагоде	1.5	0.5	0.9	9.1	5.1	6.3
Бруњевке	2.4	2.2	2.3	1.7	1.3	1.5
Дудиње	—	—	0.4	—	—	10.1

Из ове се таблице види, да најчешће јагодасто воће нема онаква састав, какав би му требало да има шпир; већ само има много више шећера а све сем дудиња има много више киселине, но што је потребно. С тога при грађењу вина од јагодастог воћа, треба шпир додати тако, да има киселине око 0.7%, а то ћемо градити ако је водом довољно разблажимо, а потом јој доламо толико шећера да целокупна шпир садржи око 24% шећера. Оволика про-

поват шећера треба довести с тога, што се онакока вина граде узамале и најзад за лек га треба да буде што јача. Шећер, који се додаје, треба да буде наш обичан шећер у таблицама или коцкама.

При грађењу вина од јагодастог воћа треба обратити пажњу на прибравње муљине, кељене шпире, разблаженије и додавање шећера, пресе и и негована прерадоку вина.

Прибравње. Пре свега треба изабрати поштину здраву зрна и оставити их, да који дан на влажном месту дозрју. Јер јагодито воће има особину, да обрло при стајању дозрела, т.ј. да добија више шећера. Пошто смо то урадили, треба пре него што ће бити радни, издојити сва зелена зрна, јер она садрже много киселине а мало шећера; само зрела зрна треба муљати.

Муљине. Муљине се врши рукама или дрвеним муљалом. Још је боље ако се воће муљаје обичном муљалом за гроађе. Како овог воћа обично нема узамале, то се муљине може шпирити и обичном машином за сечање меса, кромпира и др. Сем тога постоје и врло ујесне т. зв. американске муљалине за јагодито воће. Како смо воће добро муљали то треба јагоде, малине, кивице и боровнице оставити, да онако муљале на ковчима а на каквом хладном месту бар 24 сата постоје, на тек тада онедети шпир (соп). Рибизле и огроз треба одмах онедети.

Кељене. Измуљано воће може се кељати кроз какву крпу или често сито, али је још боље ако се шпир онеди помоћу какве вишње пресе. Има врло малих пресе погодних за грађење вина узамало. Пошто смо на којим начину онедали шпир, треба остату (ковчи) додати воде, и добро га измешати и поново кељати или пресовати. Ово се понавља још који пут, док се не употреби бар 3/4 оне воде, коју смо измешали да треба шпир додати да би јој довели целокупно око 0.7%. На тај ћемо начин из ковчине извући готово сав шећер а и киселину.

Додавање шећера. Као што је већ речено шпир јагодастог воћа треба разблажити од пресеце гроађе и додати јој потребну количину шећера. Да би се знало колико треба да иде разблаживање и додавање шећера, треба испитати, колико нам шпир садржи киселине а колико шећера. Киселину треба испитати титрацијом са познатим натријум или калијум хидратом, а шећер помоћу каквог тачног шпиромера. Ну, у недостатку овојак неинструманата, можемо се служити помоћу средњих бројева састава појединог воћа на таблицама и на основу њих израчунавати потребу количину воде и шећера.

Тко на пример по тој таблицама јагоде имају око 0.6% киселине, да би дошло, да шпир из јагоде има 0.6% киселине треба на сваки килограм јагоде додати 500 грама воде. Шећера имају јагоде 6.3 или кад смо додали воду, онда ће шпир имати 4.2% шећера, да би количину шећера повисили на 22—24%, треба шпир од јагоде додати на сваки литар око 180—200 грама шећера, или на 1 кгр. јагоде 300 грама шећера.

Рибизле имају од прераде 2.0% киселине; да би садржину киселине свели на 0.7%, треба сваком килограму рибизла додати око 1,8 до 2 кгр. воде. Шећера имају рибизле 6.4%, али кад смо им додали 1.8 кгр. воде, онда ће шпир од оних имати око 2.3% шећера, да би садржину шећера повисили до 24%, треба сваком литру шпир додати око 217 грама шећера, што значи на сваки кгр. рибизла 618 грама шећера.

Кивице имају око 1.2% киселине; да би добили шпир са око 0.6% киселине, треба на сваки килограм кивица додати 1 литар воде. Шећера имају кивице 4.4%, или по додатку воде око 2.2%, да би количину шећера повисили на 24%, треба сваком литру шпир додати 218 гр. шећера, или на сваки килограм кивица 456 грама шећера.

Малине имају 1.4% киселине; да би добили шпир са око 0.7% киселине, треба на сваки килограм малина додати 1 литар воде. Шећера имају малине 3.9 или по додатку воде кивица шпир има око 2%, значи, да треба сваком литру сиргађене шпир додати по 220 грама шећера или 1 килограм малина 440 грама шећера.

Отроз има 1-4% киселине; да би му киселину разблажили на 0.7 треба сваком килограму отроза додати по 1 литар воде. Шећера има отроз 7% или по додатку воде njegova шира има 3-5 шећера, значи, да треба сваком литру саграђене шаре додати око 205 грама шећера или сваком килограму отроза 410 грама шећера.

Боровнице садрже 1.7% киселине, значи, да треба сваком килограму ових додати око 1.5 литара воде. Шећера имају боровнице 5% или добиена шира разблажи-вањем водом има око 2% шећера, значи, да треба на сваки литар шире додати 220 грама шећера, али другим речима, на сваки кг. боровница 550 грама шећера.

Дудине имају око 0.4% киселине, значи, да на сваки килограм дудина треба додати 2 грама чисте виске киселине. Шећера имају око 10%, значи, да на сваки кг. дудина треба додати 140 грама шећера. Шећер и киселину треба у мало доде растворити, на додати дудињима и тад тек одедити шире.

Вреше. Пошто смо на горе поменуте начине добила шарт, то треба оставити ову на ком топлијем месту, на температури 15—20°С да прери. Вреше се крип или у каквом погодном омањем бурет, које треба да је $\frac{1}{4}$ шире напуњено. Брао је добро да се на буре намести т.н. брав за вреше.

Ако имамо мању количину шире, то треба оу оставити да прери у каквој погодной стакленој флаши, нарочито су добре ове флаше у које се узима саргетна киселина и др. Флашу треба зачепити пробуженим заштитцем, и у рут овога намести ситињену стаклену цев, чији је други крај спроведен у какву чашу напуњену водом. Свег тога и у ову флашу може се наместити брав за вреше, а има и нарочито за то удењених справља од стакла.

Несовне вина. После 8—12 недеља шира ће потпуно пререти и изабстрати, с тога треба добриво наво оточити.

Ако је вреше било у бурету то ћемо отањале изаршати исто око, на стаклу, као и отањале обичног вина. Ако пак имамо више у флаши, то ћемо га оточити помоћу каучуковог прена. У том циљу спутењемо један крај прена до биву два еламе, а притом пази, да се не мутља, који је на два, не додире и не узмути; на други крај цеву савезано надух устима док течност не пође. Суд из кога хоћемо да оточимо вино, треба да је виши од горњег дела оног суда у који оточимо.

Вино ћемо оточити или у буре и ово до врха напу-лити и добро зачепити; или ако имамо мало вина, то ћемо га оточити у обичне виске флаше и ово затворити.

Вино овако добиљено може да траје годинама и са његове велике количине алкохола није подложно толико квари ни болестима вина.

Ко жели имати још слађе а јако вино може при гра-ђењу количину шећера повећати.

М. Ј. Јајни.

СРЕДЊА ПОЉОПРИВРЕДНА ШКОЛА У ХРЉУМУ

О чешким пољопривредним школама било је речи на овеке месту само површно и у најбрљим потезима. Међутим, када је поврнка нашег приредног и пољопривредног одељења народног сталежа на дневни ред, те се у томе правцу чине припреме и предвиђају јетри кораци, биће свакојак од неоспорне важности: да се изабдеме знаомак са списка чиниоцима, који крају пољопривредних напредак код наше чешке браће, и са уређењем њихових пољопривредних школа у Хрљуму, који су од тога јакко непосредног утицаја на оште материјалних напредак свога краја.

Средња пољопривредна школа у Хрљуму зачина, међу осталим школама своје врсте, прво угледно место. Она је најодеснији завод за васпитање и спрему синова му-

њивих земљорадника, нарочито у овим деловима Чешке, где су услови за развјат земљорадње подејени и где цвета пољопривредна индустрија, као што је то источни део Чешке.

У средњу пољопривредну школу примају се ученици са сразмерно једнаким припремним знањем и то таквим, какво сваки пуњитији земљорадник чешки жели и даје своје синове. И те ученике, са скоро истом спремом, за време од три године, уче стручни наставници у заводу не само у предметима стручним, тако рећи неопходним за земљорадски позив, већ и у предметима општега образовања и знања. А када се још узме у рачун, да је и сами основа за учење у томе заводу тако брљиво изабрана и уета, онда је јасно: да таква пољопривредна школа има неспорног утицаја на опште образовање чешких земљорадника, који су и овамо у већини, ма да не у оноликој, као што је то код нас.

На средњој пољопривредној школи учи се свиету, што је земљораднику најтежа доба од неопходне потребе. Поред предмета за опште образовање и поред тежког изучавања *наука пољопривредних* на основу природних наука, држе се предавања у најбољој опшарности о *пољопривредној индустрији*, чији су основи тако потребни сваком пољопривреднику. Даље, поклања се нарочито *најваљавој агрономији*, нарочито се опшарно изучава *земља*; даље се изучава *својом делатности* и најваљ објашња се потребна *најваљ на то*, да се ученици прилаво и тачно науче *немачком језику*.

Који се предмети, с њихом часома и у којој години уче на школи, о којој је њде реч, видеће се опширно из редова, који буду следовали.

А како користе даје онакдашња средња пољопривредна школа чешка?

И ако су средње пољопривредне школе, у првом реду, навоњене томе, да спремају *рационално образоване земљораднике*: *знали* сиршени ученици тих школа могу бити исто тако још и добри *пољопривредни чиниоци* — где се на диктисни досегама и већини приватним пољопривредним добрима могу крају користи употребити. Пошто се сиршени ученици тако средње пољопривредне школе слабе још и практичним знањем, тада је још и најбоља и најодеснији *закључак* *наше пољопривредне школе*, на коме би се корисно могао припремљивати у практици знање добиљено са школског клупко. И баш овамо, у Чешкој, видео се на практици, да су сиршени ученици средњих пољопривредних школа чешких, свабедени још и некуством, показали невопорне успехе у својој делатности на закупљених пољопривредних знањима. И у томе смислу делују и сви најваљни чиниоци, да за спољне таквих знања долазе *људи* само са стручним спремом. *Овима* тога, ти сиршени ученици могу даље *студирати* за *редне* *ученике* *наше пољопривредне школе* у *Табору* и *Амбергу* — шта знане они се примају за редне ученике сличних најваљних завода и на граница своје доневине. На и на поитехничким заводима могу наставити своје студире у предметима земљорадски и хелијским.

То су несумњиве користи, које средња пољопривредна школа чешка пружа својим ученицима.

Осам тога, поједини сиршени ученици средње пољопривредне школе чешке, који одвајају од својих другова спремом и усталаживању, имају отворен пут за *настављање* на *пољопривредна шкоља*, и као што су касније испити и показали, многи су се кандидати тога реда у томе погледу и одоковали. На и у *заводима индустријским*, нарочито у шећерним фабрикама, они могу бити *добрим* *саукобеници*, као и у фабрикама спиритуса.

Сада да се потање знаомак са основана и целокупни уређење средње пољопривредне школе у Хрљуму.

Средња пољопривредна школа у Хрљуму отворена је почетком школне 1855—86 године. До тога доба, та је школа постојала пуње 23 године само као *нижа школа*

ПРЕДМЕТИ	ГОДИНА				ОСМА
	I	II	III	IV	
	ПОСЛОТ				
	I	II	III	IV	
ИЗДАНО ЧАСОВА					
г) Предмети практичних демонстрација, вежби и аутонома.					
Цртање тогоровско	2	2	—	—	4
„ „ грађевинарско	—	2	—	—	2
„ „ металуршко	—	—	—	2	2
Практично	1	1	—	—	2
Годешње испитање	—	—	—	—	2
Аналитичка хемија	—	—	—	2	2
Противична предавања из минералогје	—	—	—	2	2
„ „ ботанике	4	4	1	1	10
„ „ зоологије	—	—	—	—	—
„ „ метеорологије	—	—	1	1	2
„ „ физиологије	—	—	1	1	2
„ „ механике	—	—	2	2	4
„ „ рачуноводства	—	—	—	2	2
„ „ технологије	—	—	—	2	2
Практична изумрета	—	—	—	1	1
„ „ столарска	—	—	—	1	1
„ „ грађевинарско	—	—	—	1	1
Практично гајење биљака и вегет. стопе	—	—	—	2	2
Пољопривредна вјешта	4	4	2	2	10
Издано број часова					38 38 37 37 37 224
Успешна вјештања за све године					1

Пред тих означених предмета, која се сматрају као обавезна, предавано је посебно још и: певање недељно по 2 часа и музика такође по два часа.

Учење теоријско траје свакодневно од 8—12 часова; воде по дне или се посвећује теоријском припремању или практичном вежбању и демонстрацијама.

4. Ученички школски трошкови.

- Сваки је ученик дужан положили за благајну завода: а) при ступању у школу једном за свагда на име уписа 5 фор; б) школарињу годишње 40 „ в) таксу за лабораторију годишње 5 „ г) за књижицу 2 „ д) за певање и свирање 1 „

Школариња се плаћа за прво поклоње при упису, за друго у течају четири недеље по започетку поклоња.

Сиромашна а добра ученица могу се ослободити плаћања школариње или сиром, или неким делом, само остале трошкове сви без разлике морају спосити. О поклоња за ослобођење од школариње одлучује професорска колегија.

5. Почетак и завршетак школске године.

Школска година почиње 18 септембра, а завршава се 15. јула.

6. Пријаме ученика.

Ко хоће да буде пријам у прву годину средње пољопривредне школе, мора приложити:

- вештачење да има 15 година, или бар да до краја прве школске године navrшује 15 година;
- уверење о владању, ако ученик не долази управно из школе;
- сводобу, да је с добрих успеха свршио школу гимназију или школу реалу, или цеоу грађанску школу;
- уверење о томе, да је у стању издржавати се у школи о своје трошку.

Свршена ученици нижих пољопривр. школа пријаму се за завршене ученике средњих пољопривредних школа.

Ученици се пријаму исклучиво пре почетка школе. У другу а у трећу годину пријаму се ученици с других средњих пољопривредних школа почетком појединих семестара.

Ученици с вишим школским образовањем могу изузетно бити пријамени одмах у другу годину.

У току школске године не пријаму се нови ученици; за изузетне случајеве одлучује наставничка конференција.

7. Наставници.

Чланови наставничког збора средње пољопривредне школе јесу: управитељ, редовни професори, хонорарни, грађинар и помоћни учитељи.

На средњој пољопривредној школи предају 6 редовних професора, које поставља Земљски Одбор а потврђује царско-краљевска влада.

Један од тих редовних професора управитељ је школе. Када захте потреба, Земљски Одбор, на предлог професорског савета, поставља хонорарне наставнике.

Редовни наставници зову се професори а у смену се изједначају са професорима на средњим школама (гимназијама и реалцима).

8. Испити.

Пријам сваког течаја ученик добија течајну сводобу, која се оснива на оцењивању у току године и течајном испиту.

Ученици, који напуштају завод пред завршетак течаја добијају само Уверење о поклоњу школе, у коме се само означава нахово владине, поклоњење школе и узор, зашто школу напуштају.

Ученици, који су с добрим успехом свршили сва три разреда, дужни су подврћи се строгом испиту зрелости (матури) на оних шест предмета: на Науке о гајењу пољопривредног биља, на Науке о гајењу домаће стоке, на Науке о управу пољопривредним газдинством, на Механике, на Науке о мелiorацији (поправци земљишта) и на Пољопривредне технологије. Томе испиту — који је писмени и усмен — председава писмени Земљског Одбора; поред њега је присутан царско-краљевски владин комесар. Који од ученика положи тај испит, добија сводобу о зрелости (матури). Не положи ли, испитна комисија оцењује има ли право на понављање испита и за које време. За тај испит плаћа се унапред такса од 6 форината.

9. Надзор над средњим пољопривредним школама.

Земљски Одбор има право непосредног надзора у свима средњим пољопривредним школама.

Надзор у погледу дидактичком врше двојица инспектора и то један у име царско-краљевске владе а други у име Земљског Одбора.

За отпирвање хитних послова и као месна надзорна власт, на свакој средњој пољопривредној школи постоји кураторију. (школски савет), који се управља по Упутствија издатим од стране Земљског Одбора.

Управитељ је непосредни представник наставничке колегије, а у погледу дидактичком и дисциплинарном одговорни старешина школе.

10. Право једногодишње војне обавезе.

Средња пољопривредна школа хрђућине изједначају се по смену са вишим гимназијама и вишим реалцима и сви они ученици, који су свршили III разред средње пољопривредне школе, најкаже до 31 марта исте године, када је време за ступање у војску, добијају право једногодишње војне службе у аустријској војсци.

Сиромашни ученици, који су свршили све три године средње пољопривредне школе с одличним успехом без испита зрелости, или који су положили испит зрелости с добрих успеха и присутству царско-краљевског владиног комесара, имају право на једногодишњу војну службу, о државном трошку.*

(свакишак се)

ВЕРЛАНДИЈЕРИ И ЊЕГОВИ ХИВРИДИ

Шта је већ, да америчке дозе не водне крвљу земљиште. У томе се оне јаво разлика од наше, јевроне дозе, која не прави разлику: било земљиште много или мало

креню. Из тога је узрок врло потребно, пре но што се приступи садењу америчке лозе ради подизања винограда, земљу испитати у поседу на садржају креча (кречњака).

Да се сазна, да ли и колико има креча у некој земљи наше пута се можемо послужити обичним огледам: кад се земља прелазе јаким сирћетом. Али како се овим може сазнати само већа количина креча, то нам је потребно, за одређивање и мање количине послужити се сирћетом, која се лозе *кречомер* (калциметар). Ове справе већ има у свима лозним расадницима, и помоћ се приближно тачно може одредити *колико од сто (%) има креча у земљи* која се испитује. У томе је и сав смисао пронаса, да се лоза може издати из расадника тек онда пошто се земља испита, те да се, према највећој постотку креча, одреди и лоза која пристаје за земљу.

За тако назване „бескречне“ и „мало кречне“ земље имамо одличних сората америчке лозе које се зову *Рипарије*. У другим земљама, на и у нас ове су послужиле као подлога за подизање највећег дела досада обављених винограда. Посађене добро се пријаму; омазалимне пријаму добро све наше сорте домаће лозе, родо добро и род их је без прикљобе. Али најбоља сорта Рипарије — Рипарија Португал — највише да издржи 12% креча у земљи. По томе виногради на кречњацим земљама не могу бити трајанија на подлози Рипарија.

За „више кречњаче“ земље су *Солонс* и *Руњестрије*; — последњи нарочито, због доброг сродства са домаћим или сортама обавља да буде најподеснија подлога за винограде на кречњацим земљама, најорачава. Но и њихова трајанија у водносној пречи у земљи не иде далеко. Најбоља сорта Руњестрије — Руњестрије Монтекола издржи редовно 25% креча. Солонс се немо мало даље; али која корист, кад као подлога има малу вредност.

Некако и у другим земљама, које су на главу са спора виноградарства, на и у нас боље виногради, који су јавили чувенија и вишија вина, били су омахом на кречњацим земљама. Како је пш., а и корист, да се на неким местима и налажејима, где су били стари пошвињени виногради, подижу нови, то је питање: да се нађе подлога која ће издржати неке постотке креча, питање које неперестано још занима виноградаре. Француска нарочито обилује јаким кречњацим земљама, на којима су били најчувенији виногради: у Шапелу, Коњаку итд.; с тога се у њој не престају чинити огледаи о издржљивости појединих одваја лозе на кречњацим земљама.

Врете лозе која је пошата, да може да издржи највеће постотке креча у земљи, јесте: *Берландијери* и *Хибриди* од Берландијери-а.

Берландијери, као врста америчке лозе, има ово особине: Човок је славак, раст небување, стабло средње дебљине. Лоза као ластар зачасито је боље, на младим ошришма ретко израњаје од бунастах длачина; а као зрео пруг боје је црњетске угасито сине са седам јаким истакнутих рубова. Лишће, док је младо, сјајно црвенкасто зелено, старије: средње величине, нетоугално заокружено, својоу делатно; једреа зупчаста, средина ласта дебела и широка; но ободу лист неосредне заокружено, понекад увице мало повишено. Горња страна ласта је угасито зелена и сјајна, а доња (вентрице) је отворенозелена, некад се сјај, с перница дубља и обрамни глатки длачинама. Кришка код дршке дубља. Копер пушта црњетко, водоравно, доста је јак, деобо и неспап. Грозд је средње величине, уни, са ситним зрњем, врло тврди, округлим, новелистим и црним.

Од Берландијери-а има много одлика много више но што има од Руњестрије и Рипарије. Између њих постоје знатне разлике: а ове се адпосе: на бујност и издржљивост прона кречу (адангајни), тако да неке имају већу, а неке малу вредност за гајене. Ова разлика углавном долази од железања (хидрајдације), која је вршио природним путем с другим азавима мање вредности. Чисти Берландијери пак деле се на две главне групе: Берландијери *маљави* (tomentosus, tomentosus) и Берландијери *глатки* (glabres).

У маљавих Берландијери су младо ластар и главни перна на линоу обраси маљави, а споредни перна су обраси луно крчки длачинама. Ластови су нелики (10 до 12 сантимера), на довој страни угасити, пругасте, понекад врло тачка. Сорте које припадају овој групи неваду да кречне земље изакуе вредности; на зато их треба издржљивати где се наку.

Супротно овоме су *глатки Берландијери*. У ових је лишће ситније дебље, црствито; ница у ласта више или мање угасити дуж главног перна; лоза је угаситије бле. Маља готово никадак нема, изред на ошришма младих ластара; а и на главним и споредним перница нађе се по која крчка длачина.

Но и међу сортама које имаду овој групи разликују се два одељена: 1, једне које имаду лишће на довој страни спинокуто и црно; и 2, друге, које имаду лишће врло дебело, тамно зелено, веома сјајно на горњој страни, а кратким и ватким зелени и такође сјајно на довој страни, с кратким и ватким длакама но перница. Сорте првога одељена су краљавије и дошито; док сорте овог другог одељена много су боље за крчка земљишта и бујније су.

У Француској боље сорте Берландијери-а поделани су на шест кола.

1. *Коло*. — Боја у опште је јасно чисто зелена, лоза риба (дешиљавија сјајна); лишће круто, дугувасто са извидица које често иде паралелно; увице често ширине, сразмерно тачке, ватке и глатке. Младо лишће има заштовоку боју, која неосито прелазу у славу боју. Ошриш ластара су непуњене боје и тачко каринатне. Кришка код дршке има облик √. Коло врло мало маљаво. Овамо долазе:

1. *Маладо Берландијери* (Malade), сорта врло бујна, лишћа врло круто; младо лишће врло је слабо црвено, ластар и младо лишће највише је длавао од свих осталих у овом колу.

2. *Рессејне Берландијери* (Rességnier) број 1 (сл. 1) Има особине које потпуно одговарају колу; сорта врло јакног пораста; с дебомом и другој лозом.

Слика 1.

1. *Денеро Берландијери* (Daignère). Сорта такође јакног пораста; од претходне разликује се само, што има унутра мало новејну лину ницу.

4. *Миллардов Берландијери* (Millardet). Сорта има ситно лишће и овршиа ластара су јако каринасти. Лишће је угасито; кривина код петељке јако је шпороа, прут, зрела лоза је сивама сиве неветљаве боје.

II *Коло*. — У опште је боје угасито зелене и врло сјајне; зрела лоза је летњакане боје, сивоцрвена, јако пружаста. Лишће је боје угасито зелене, сјај се као да је лаковано на горњој страни; заокружено, дебело, са таласастом ивицом, често убрано као финих, зуби јако отрпти. Кривина код петељке има облик U, или лине, али различито. Младо лишће је боје бронзиране, зубичасто, шпелаво; док се још више бронзира, на онда нагло пређе у сталну боју. Овршиа ластара су беличести и талко каринасти. СORTE овога кола прилично су жаљаве. Ту долази:

Резервје Берландијери број 2 (слика 2), — сорта од веће вредности, јер је издржљива од Хлорозе.

Слика 2.

III *Коло*. — Лишће је врло кружно, више или мање убрано дуж главног нерва, сјајно на обе стране. Нерва су црвенкасти и носпад та боја иде до средње ласта. Зуби врло непомпни; кривина код петељке готово затворена. Овако спада:

Берландијери од Лафона (de Lafont) број 9. Сорта је врло јаког пораста и издржљива од Хлорозе да јој ривне непа.

IV *Коло*. — Лишће је сразмерно угасито; нерви бледозелени и не допуну до ивице; зуби су јасно обележени; длака има прилично на нервима горње стране. Овршиа ластара су жућкасто бела са лишћем јасно истакнуте каринаске боје по ивици. Прут је прилично црвенкаст. У ово коло долази:

Берландијери од Анжева (d'Anges). Може да издржи велику количине креча. Лоза је врло напредног пораста, има дебело прут. Најбоља подлога за земље врло кречне.

V *Коло*. — Лишће је врло кружно, заокружено, спедено, дебело; младо лишће је јако бронзирано и сјајно. Кривина код друшке је готово затворена. У ово коло долази:

Виојамин Берландијери (Viala) (слика 3). Провајен је на издржљивијем земљишту у Тексасу. У порасту је слабија сорта од сората кола II и III.

VI *Коло*. — Разлијено лишће је врло значајно; у средина је изупучено, а по крајевима јако гуњтра савијено. СORTE које припадају овој колу мале су вредности. Ту долази *Школески Берландијери* (Berlandieri Ecole).

Као што се на овога види, Берландијери-а има много сората, које су неона различите вредности. Ми смо навели главније, да би се могло издржати од оних које су мање вредности. У значају свом, на југу Сједињених Држава, (у средина и на југу Тексаса, на југу нове Мексике и на северу Мексике) главија Берландијери расте по обадана речини, док се налази Берландијери лево у планинаске рогаше, који спадају у кречну ораницају (кратцејерску). Отуда су сорте, које припадају главној Берландијери-у, издржљивије на великој суши (40—42° С.) а исто тако и на великој хладноћи (—23° и —28° С.). У Француској успева добро на северу као и на југу, тако да ва непа подибеље готово ништа по утиче. У Тексасу на земљиштима, која су обилата растврљивим кречем, расте брзо и снажно, да да

Слика 3.

је ораница најчешће слаба земља, а здравница бела и од испуцавих стена. И у свим тим приликама Берландијери је свагда зелен и јак, на била година најјужнија или најсевернија. И у Француској је доказано, да Берландијери на кречном и јако кречним земљама одољева Хлорози, издржава зеленело и у томе је постојана. Тако у расадницима у Шампању (Charente), где у земљи има 43—50% креча, а у здравци и 68—75%^а, у Ковалу где има 48%^а, а у здравци 75; у Жавте-у 32%^а, а у здравци 56%^а, штд. У Тексасу пак, где Берландијери дивљи расте, најбоље је у земљи креча 51—96%^а.

(свршила се)

ИЗВЕШТАЈ

Српском Пољопривредном Друштву

По одлуци Управног Одбора од 19. августа а. г. као изасланик Друштва присуствовао сам на *Изложби стовне и сточник производа*, коју је приредила земљика Подручана на дан 14. септембра о. г. у граду Ужину, на ми је част поднети извештај о тој изложби. Подносио сам овај извештај с тога, што други изасланик, сарчен послом, није могао доћи на изложбу.

Неколико речи уапсред.

Ужичка је Подручана једна од младих. Основана је 1896. године. Не могу да прећутим, да ми је драго било

кад сам чуо да је она Подружња успостављена била. Мене с уличним крајем не позује никакви лични обираи; али с тога, што је тај крај, као удаљенији од центра, узимао и слабије утицаја чиновија који раде на припрему приредне народне, овако је удружење било тамо врло потребно. Напоо сам се, да ће и са успехом радити, јер је и приватна иницијатива тамо јака, а кад се она удружи, онда је успех неизбежан. Осим тога, Подружња има пред собом углавном и скоро искључиво само две пољопривредне врине: сточарство и воћарство, те јој и то обезбеђује успех.

Подружња је доиста добро схватила свој задатак. Рад и утицај свој спринула је одмах на унапређење ове две врине. С једне стране основан је воћни расадник и прибављене облагоурађене воћке, које има да слажу као матице за размножавање добрих и препоручљивих сората, па онда, шилвани су „валемари“ који ће да уте народ бољим начинима шиламљена и одгајивања воћака; а с друге стране приступило се редовном припремању изложба, по струци сточарства и сточарске производње, и утицају на побољшање и развијање у народ благодарних приплодних граа. У том правцу она се журила да стане уперед својој старој други — Пожешкој Подружњи, а остале старије Подружње, којих има готово у сваком срезу уличкога округа, оставила је далеко за собом. У осталом, пој је и дужност била да одмиче, јер се налази у окружном месту, где има више људи да је риводне а и да је прихвате. Као најближа окружнија власти, пој и она сираћа пелу нашко, даје јој потпору а поверава јој и послове које предужња у корист унапређења полско припреме у округу. Накратко: Подружња утицала, већ и по досадашњем, потпуно је оправдала свој постанак; а по раду и интересовању, које јој се поклања од стране грађанства и окружне власти, обећана да буде једна од најпреднијих Подружња, које су данас у саставу Срп. Пољопривредног Друштва. Посебна одшта на сваки начин треба да буде, да јој и Друштво пошљава достојану нашко и да је по могућности што бље потпомаже у њеном деловању...

Изложба стоке и сточних производа, коју је Подружња ова ове године приредила, грбља је по реду, а за не пуне 3¹/₂ године њенога рада. Изложба је била окружна, а заступљене су биле све врсте донаше стоке, осим коња и живине; а од сточних производа било је: сира, кајмак, масла, млека, куне итд. Позив за ову изложбу Подружња је издала 26 јула о. г. у коме је изложено „распоред изложбе“, а додате су и „погодбе“ и „напомене“ излагачима.

Изложба стоке била је на вапирину уличком, а изложба сточних производа смештена је била у пространој радионици уличке ткачке школе, која је непосредно до вапиршта. Изложбено место за стоку било је предивно издељено по одељенима, нарочито оно за говеда, а за свиње и овце начљени су обораци. Производи сточни поређани су били на широком клувама, и већном у судовима лако су доносили. Ред је био уопште похвалан, тако да су и излагачи били спокони, и прогледачи изложбе могли су по воља разгледати изложбена граа. Само за сточне производе имам да напоменем, да су могли остати дуње врине, а ве да се после прочитања записника Одељивачког Сада, одмах разнесу, сваки своје, те је предглед од стране грађанства био готово искључен.

Увек пријава за изложбу трајала је искључно до 10 септембра. И до тог дана пријавило се 192 излагача са:

316 граа и
20 излагача са сточних производа. Свега је пријављено излагача 212. А по појединим групама додала је:

1, Крај са овогодинашњим гедина	37
2, Јуница	32
3, Јуница	40
4, Бикова	37
5, Нерастова	5
6, Крајча	9
7, Прасади (мушких и женских)	34
8, Оваца	69
9, Оваца	14
10, Јагњад	33
Свега	310

По срезовима пријављено је граа овако:

I. Краје са овогодинашњим гедина	
1, из среза уличког	12
2, „ „ златиборског	8
3, „ „ пожешког	6
4, „ „ рачанског	6
5, „ „ пригоског	5
6, „ „ арљског	—
Свега	37

II. Јуница

1, из среза уличког	13
2, „ „ златиборског	8
3, „ „ пожешког	6
4, „ „ рачанског	3
5, „ „ пригоског	2
6, „ „ арљског	—
Свега	32

III. Јуница

1, из среза уличког	15
2, „ „ златиборског	13
3, „ „ пожешког	6
4, „ „ пригоског	4
5, „ „ рачанског	2
6, „ „ арљског	—
Свега	40

IV. Бикова

1, из среза пожешког	17
2, „ „ уличког	8
3, „ „ златиборског	5
4, „ „ пригоског	4
5, „ „ рачанског	3
6, „ „ арљског	—
Свега	37

V. Оваца

1, из среза златиборског	12
2, „ „ пожешког	2
Свега	14

VI. Овце

1, из среза златиборског	35
2, „ „ пожешког	20
3, „ „ уличког	16
Свега	69

(свршени се)

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од петог врсте од једног строуа ко 10 пара дна; од осталих врстуа хисена по 15 пара од врсте од строуа.
Већим огласима од исте стране 20 динара (10 еор. а. в.), пола строуа 10 дна. (5 еор.) четур стране 3 динара (250 еор.).
Поред тога за свако оглашавање по 20 пара дна, динарае таксо.
За оглашавање хисе пута 10 од 100 јестинае.

Преглед 51. броја Тешкана: Чланци: Хумор (свршени се). — Вино од јагодастога воћа. — Чешке пољопривредне школе у Хруиду (свршени се). — Берладјери и његови хибриди (свршени се). — Инаштар Српског Пољопривредног Друштва (свршени се). — Цене огласима.

ИЗДАВА И НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДИНА. НА КОЈА ГОД. 4 ДИНА. ДРУШТВО ЧЛАНОВЕ ПОМАГАЈЕ ЧЛАНОВИ СЕБЕ ДРУШТВО ПОУЧЕНИКА, ОСВ. ПЕШКА, ВОЈНИЦИ СТАВ. ВАРГА, ЗАБИ, МАНАСТИРЕ, СЕЊБОРДА ЗАРТЕ И УЧЕНИЦИ ДРЖАВ. ШКОЛА ДОБИЈАЈУ ЛИСТ У ПОДА КИШЕ, АКО ПОЛОЖЕ ПРЕДНАТ УПИСИ ЗА КРАЈ ГОД. НАЈ СРБИЈИ, НА ГОД. 10 ФРАК. КЛИ 5 ФОР. А. БР. ПО СРБ. ПОЉОПРИВРЕДНИКА ЗАУЖИМА И ШКОЛЕ ЧЛАНОВИ САО И СРЕДНЕ ШКОЛАРАДНИЦИ ЗАРТЕ И УЧЕНИЦИ. ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 8 ФР. ИЛИ 3 ФОР. А. БР. КАЗ ШКОЛА ПОДЛЕЖЕ ПРЕДНАТ И КАЗ ОВ ПРЕДНАТ КОЈ СВОЈ ЗАДРУЖБА ВРЕД КОЈА АК ЕИ СЕ И ЛИСТ СЛАВЕ. ПРЕДНАТА И РУКОПИСИ ЗАУЖИМА ОВ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕДНАТУ СРЕМАЈУ И ШКОЛЕ. НА ОСНОВ ЗАКОНИКА РЕШЕНО ОД 1869. Г. № 204. СРПСКИМ ДРУШТВЕМ НОСИ КОСТА ЧЕСТИТНО.

ГЛАСНИК И ИЗДАВАЈАК:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЉИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лео, М. М. Савић, А. М. Спаски, П. Т. Тодоровић, А. Живановић и В. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК ПРЕДНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЛИЋ

Ч Л А Н Ц И

У Београду 25. децембра 1899.

ХРИСТОС СЕ РОДИ!

И данашњи благи дан поздрављам овим лепим поздравом *Христос се роди* све омиљаче Српског Пољопривредног Друштва, које су они створили и нама предали; све редовне чланове, који својим радом потпомажу задатак Друштва; све чланове добротворе, утињелаче и помачаче, који по својој илементарној готовости и својој материјалној могућности олакшавају Друштву да савлађује све тешкоће, на које nailази у своје важне послужањеве пољске привреде; све чланове почасне, који су понос Српског Пољопривредног Друштва; све пријатеље *Тежак* и свију књижевних послова Друштвених; све чланове Подружника који надалеко проносе име Српског Пољопривредног Друштва и крче пута његову корисном утицају; све лорете

пољопривредних Иложаба, који су својим смирљеним радом заслужили скупне награде и њена увелчања како своја имена тако и име својих Подружника и име Српског Пољопривредног Друштва, које је Иложабе потпомагало; све скупне сараднике на свима пољима пољопривредног рада и све трудбенике на пољопривредном препорујају пољске привреде и њених појединих грана; све учитеље пољопривредне околацине и све родитеље пољопривредног подналака српског, који ће, заповед духом родољубља и довољубља и темелно упућен, с љубављу и преданомшћу прихватају и корисно подужати рад пољопривредног јачина миле нам доновине...

Христос се роди и нама свекокоји земљородници српски, који снагом ртку својих преврћете тешку грудву и знојем је лица свога заливате да обилно роди и напуни све житнице ваше... да се храните и од ала браните.

Христос се роди и Теби, Најмилији Заштитици Српског Пољопривредног Друштва, Теби Краљу Господару, и Светломе Дому Твојем, сада и свагда за много и много година!

ХУМУС

(СВРСТАЊА)

Сад, реч-дво о особинама хумуса.

Зна се да је вода омиљ саставак, који је билу употребан. Хумус има врло велику моћ *ушвања* тежести и гасова. Док 40 килограма креченог песка могу уштити 80 килограма воде, дотле толика лита тежина хумуса ушита осам пута више воде; што се тиме моћи *земљиних* водене паре, она је четрдесет пута већа но лита моћ креченог песка. Не само да хумус може припити више воде но минералне материје, него још он ту воду спорје и губи: док се из пречцана испаре 75-9 грама, дотле равна тежина хумуса губи једва 20 грама. Благодатно је, дакле, дејство хумуса у зиратних земљама, нарочито за арање суше.

Сам тога, хумус има и других ошзких особина, које су бар толико исто значајне. Као год оно вода, тако и сунчана топлиота битна је чиниоца растања; с друго стране, сви знамо да вода боја без мало потпуно одбија топлиоту и светлосне зраке а да их припа боја ушита потпуно. Кад, сад, неко земљини има више хумуса, оно је тим тавније боје а што је тавније боје оно ће уштити више топлиотних зракова, те ће и биље угодније повољније напредовати. Из овога се види, колика је потреба на бедличасте земље износити што више органских хумуса.

Хумус има и јаку моћ *земљиности* према кречени или безугаситим саставцима, док опет с друго стране савије моћ *лепљивости*, коју у великој мери између себе имају честице пловаче.

Најзад, хумус физичка игра велику улогу у израмени растворних хемиских хумуса; он према њима има јаку моћ *ошзности* и тако он много савије губљене растворних минералних соли, које би без њега собом клише воде одвукле.

Ако су главне физичке особине хумуса многобројне и значајне, његове хемиске особине још су видније.

Хумусне су материје *киселе*; оне, дакле, имају особину да растварају алкалске материје, као што је на пример кречњак, те тиме у земљи стварају издвајање углене киселине, којом се биље кроз жила храна; пошто пак киселина хумуса није одвећ јака, то ово распадање биља доста споро а да би се угљена киселина, која се образује, у влази земље растворила и у атмосфери изахватила; ову углену киселину, дакле, већују биљке скоро потпуно. Киселина хумуса игра на природне фосате још као неку улогу суморне киселине у сирвању суперфосата: она раствара извесни део фосорне киселине. Ето отуда природни фосати и имају тако силна дејства у земљама, које обилато имају органских материја, као што су тресетне земље.

Благодатно дејство киселине хумуса види се тако исто и на едасити, јер она издваја поташу, соду и креч, саставке који као храна служе биљу.

Најзад ова киселина има, сем тога, моћ да већује карбонат амонијака, који се из хуморних издваја и амонијачни гас, који клише вода земљи приноси.

Научници, као што су *Бертело, Дехерен* и *Грандо* доказали су, да хумус тако исто и непосредно већује азот

из ваздуха под ушвајем нитричних квасаца. Ова квасци не могу опстати у земљини, ако у њима нема хумусних саставака. Увећати, дакле, садржини хумуса у неком земљини, значи у неку ррку припити му азотног хумуса. — Хумус, уосталом, и сам непосредно служи за хранење биља, као код што он има и ту моћ, да не да да се земљини прсите вода а вероватно да он наједно с минералним саставцима образује истинска једињења, која живине биљне једино и могу да усвајају.

Хумус, дакле, дошета има *главни* значај у снажењу зиратних земљина, јер као органско хумусно он биљу приноси потребне плодоносне саставке, те тако приповише, да се користити и омиљ отацника, који најтеже негорисно пропадају.

НЕГА ВОЂАКА ЗИМИ

И сувише важно и потребно је зими, за време кад вођка не расте, кад вођка спава и одмара се, исту тебу прегледати а тим подмити потребу и рад, који у то доба долази. Главно је ту, чуваати вођке од разних штеточина, као што су: *домаћа стога* (говед) и разне друге животиње. Колико лепих вођака пропади или страда само од тога, што се од нападн стоге, која по вољњави овамо онамо иде, квари, душта кора и изазивају ране, које су нарочито зими врло осетљиве.

Потребно је зато и због других животиња, дакле пре но што се стога уштити у вољњаке и наравно у јесен и чим се приближавају израмени и снег, да стабло вођама вежемо и то нарочито вођама младим, код којих је кора још мекна и нежна.

За ово неопходно употребити: 1. *Треску*, које има доста спуда, где има бара и ритова; али ова трска може да послужи само за зиму, јер мора да се савише, јер задржава велику топлиоту и влагу. 2. *Дугачку сламу* од ражи, али у виду ослетоних конопача, који се тусто око стабла омотају. Другачије сламу привезати за стабло не вреди, јер ће је стога растурити. 3. *Разни дрвоци* као нпр. зме се један део пловаче вежемо, околимо део бадеге и мало креча, те се стога наредзи, да буде густо и да се уземши и мало говеће крви и тиме стабло помоћу четке подебље замаже. Ово дејствоје нарочито против чечена. 4. *Најбоље* и најошзније средство је између осталих, употребити *грме*, које се помоћу жица у воље привезе и овако и више година и зими и леги оставити међу на вођама и но шибоди. 5. *Најбоље* али најскупље средство је употребити *алесне кошце* нарочито за тај посао, који се могу леги да склопе и чувају до употребе пловаче зими и даље докле траје.

Друге и много опасније штеточине вођама имамо пред собом, који наше вођаке, (шљавице) ситру а које само зими вреди чистити, једно с тога, што се те животиње налазе сад у виду јаја у гончлама а друго, што сваки више времена има зими но с пролећа да чисти, кад му и прези посао предстоји и што скупљене штеточине у виду гусеница дуже траје. Те су штеточине *разни инсекти*, које треба од вође удаљавати, чистити и тамашити. Рад ту треба вршити са највећом пажњом, јер има велики број инсеката, који су људскоме оку тако сакривени да је исте тежко наћи а исти чим се развију и прибуде великих штета проузрокују како на лусту, чему тако и на плоду. Обраћам пажњу на угтањивање у томе да се скупљена јаја зими савијају а не остављају на зими на срећу ако их мраз уштити. Чувајте људи тиме, које су најбољи скупљачи гусеничких јаја, нарочито зими који

koji svuda tako mogu, gde ljudsko oko ne vidi i ljudska ruka ne može!

Radi lakšeg čišćenja istih štetočina, naševšu ukratko gde se nalaze ova jaja iz kojih izlaze gusenice i satiru tako brzo volju.

Jaja ta nalaze se obično u suvom listu, koji je sačeno i vise u velikom broju po granama na tankim i vrlo jakim paucima, u kojima se jaja nalaze. Vrlo ih je lako sad skupljati. U drugom slučaju vide se sada jaja u pramenj (sivni) vunenasti gomolama no stablu i granama sa velikim brojem belih jaja. Vrlo je lako iste pomoću noža očistiti, skuvati i izgorjeti. Još se vide iste štetočine u vidu prstenova na tankim graničama, koje treba takođe skupljati.

Ovo ako uradimo sad zimi, imamo naše voljave a naročito plavice s proleća sigurno čiste i lepo zelene. Gusenica jaja i larve nalaze se i na staroj kora, koju takođe treba skupljati i paliti.

Skidane stare kore preporučuje se i s toga, što se time čisti mahovina i razne pećure, koje se često na voljkama uzelo nalaze a koje obično voljkama oduzmaju hranu a pošto zadržavaju vlagu na stablu, isto trune i razne bolesti izaziva, volka slabo raste i rđavo rodi. Čišćenje ove kore vrši se za taj posao naročito spremljenim vozovima. Novežama ovaj skidanje se sa stara kora saio da se zelena odođo ne dira, jer mogu da nastanu rane, sokovi se više izmешaju i postanu izdanci. Pri čišćenju da se pazi, da se i debele grane očiste a naročito u njihovim osnovama, gde najviše ima pečurčeta.

Posle očvišene kore, vala se namazati jer bez nje, čišćenje slabo bi dejstvovalo, pošto i pri najvećoj pažnji pri čišćenju ostanu tragovi od mahovine, kao što ostanu i gnezda gusenica, koja kad se namažu debelim slojem drvoazla, sasvim se uništavaju. Za drvoazla može poslužiti iста, što je gore naveden.

Sa čišćenjem vezano je i proređivanje grana kod voljaka gustog porasta, kod voljaka kod kojih se grane uzrastaju i tako drugima smetaju. To se grane seku do samog drveta pomoću testera izlato i rane se noskom (blatom, blatom) zamažu. I suve se grane ovom priklonom seku, razni suvarji i čapuri i grane koje su stradale od grada ili se podizale od težine roda ili snega, ako sneg padne rano u jesen dok ima lišće. Očistiti sve izdanke, koji voljkama hranu oduzmaju i volku neugodnu čine.

U letu voljaka zimi (u jesen) razumemo sitnjenje zemlje oko voljaka, što se zove *obražavanje*.

Obražavanje, koje se oko voljake za 1—1½ metra vrši, potpomaže razvitak voljke, jer olakšava voljkama bolji pristup vlage i vazduha, što naročito zimama treba; i zemlja time postaje plodnija, korov se tamani i insekti koji se u zemlji nalaze, a to naročito oni insekti, koji napadaju plod.

Potrebno je da se zemlja oko voljaka dva puta u godini obrađuje i to prvo u jesen u Oktobru i Novembru gde se obično zemlja priprigne u vidu brežuljka, koja zemlja volju protiv mraza čuva, i drugi put u proleće, kad se zemlja u vidu čavka odigne da preko leta za skupljanje vode služi.

Sigurno će voljka pomoću ove nege ostati zdrava i rodna.

A da voljka, kojoj je sušeno da mnogo godina na jednoj istome mestu mora probaviti, celo svoj vek ovde provesti, ispriži zemlju u svojoj okolini jalo i ako se zemlja ne žubi, hraneće materije ovet ne vraćaju patrag, voljka će da boluje i strada. S toga moramo voljke žubriti a to se ovet vrši najbolje zimi.

Žubrenje vrši se na razne načine:

1. Kod mlađih voljaka u jesen pre no što se zaigru, otkriju se najviše žile svuda naokolo, pa se ovako žile pokriju stariim izgorelim žubretom zašto se najbolje preporučuje žubre iz bukvice, razređeno jako vodom i onda zemljom zaigru.

2. Praveće novčeva ili ruha pored voljke naspram krupe, jer se zna, dođe nužna krpa svoje grane, dođe iadu i žale. Tu je bolje upotrebiti i sipati tečno žubre sa pomешanim pesekom i to se snva dođe, dođe zemlja vrma pa se ovet vrše ili namaž zaigruju.

Naš način žubrenja plavice, kada se stara slama ili seno ili izgorelo žubre rasprostire po plavici na preko toga nužnju snive, nije rđav.

Količina žubreta za pojedine voljke zavisi od starosti i vrste voljke; nema sumnje da ne jabučastom volju trebati više no koštičavom jer od jabučastog volja rđavim buđinj porast a od koštičavog da sporije raste, jer buđinj porast kod koštičavog volja izaziva razne bolesti.

A. Цела

ИЗВЕШТАЈ

Српског Пољопривредног Друштва

(СРБИЈА)

VII. Јагод

1. из среза златиборског	21
2. „ „ пожешког	10
3. „ „ ужичког	2

Свега 33

VIII. Нерасти

1. из среза ужичког	5
-------------------------------	---

Из осталих срезова није било.

IX. Крушке (са и без прасади)

1. из среза ужичког	7
2. „ „ пожешког	9

Свега 16

X. Прасад (мушка и женска)

1. из среза ужичког	30
2. „ „ пожешког	4

Свега 34

Од пријављених граа било је на изложби:

1. Крапа са оногодишњим теладима	33
2. Јуница	25
3. Јуница	27
4. Бикова	28

Свега 113

Према броју пријављених граа (146) доведено је за 77% (иање 33 граа).

Од свиња и оваца било су на изложби сва граа која су пријављена.

Осен споменутих одељева било је на изложби и узгледно оделове. У овоме су била поглавни бикови, купљени на рачу општа ужичког на прошлогодишњим изложбама ове Подружине и који су дати појединим одгајивачима у округу ради опоравке говеда. У истом су била и неколико граа, већином страних раса, која се нису такмичила за награду (берске и маријашковске расе).

Изложбом је руководио *Изложбени одбор*, који му је председник био г. Алескс Поповић, адвокат и народни посланик града Ужица. Изложбу је отворно подпредседник Подружине г. Љуба Тарих, школски надзорник за округ

ужички. Пошто су одaslати подврши Њихови Величанствима Краљу Александру и Краљу Милошу, Г. Министру Народне Правде и Срп. Подпривредном Друштву, Опеваљачки суд приступио је оцењивању.

Опеваљачки суд подељен је био на четри секције: I. За говела, II. За ове, III. За свиње и IV. За сточне производе. У свакој секцији било је по 5 чланова. Председничтво суда поверено је било потписаном.

По оцени Опеваљачког суда досуђене су награде овако:

I. *За краве са огодним теладима*: Прва награда од 120 динара у новцу Обрењци Петровић из Ужича; друга награда, дваљача у вредности 65 динара Милadini Велевић из Ужича; трећа награда, сечка за рену, у вредности 55 динар., Бошку Стевановић из Бранкежана; четврта награда, прашач и огртач комбинован, у вредности 36 динар., Зарију Зарићу из Сече Реке, пета награда, преклацна у вредности 34 динар., Вукосаву Мирновић из Ужича; шеста награда, колекција воћарског алата, у вредности 20 динар., Раисаву Максимовић из Косјерића; седма награда, ћерзона без прибора, у вредности 10 динар., Јока Пауновић из Ужича; осма награда, круњак малу у вредности 8 динар., Велимиру Ивановићу из Б. Вашице; девета награда, у новцу 5 динар., Веселану Вардићу из Тометина Поља; десета награда, воћарске маказе у вредности 4-50 динар., Паузу Поповићу из Кућана.

II. *За јурине (до две године) не прикупљене парено*: прва награда, у новцу 100 динара, Стевану Савићу из Сеговја; друга награда, плуг огртач, у вредности 65 динара Василу Маријановићу из Стапара; трећа награда, плуг у вредности 50 динар., Драгутину Стојановић из Ужича; четврта награда преклацна у вредности 24 динар., Војну Божићу из Рабашенине; пета награда, колекција воћар. алата, у вредности 20 динар., Милци Гардићу из Качера; шеста награда, ћерзона са прибором у вредности 16 динар., Васи Вутирану из Сеговја; седма награда, ћерзона без прибора, у вредности 10 динар., Гисти Пауновићу из Ужича; осма награда, круњак у вредности 8 динар., Страхишу Љубичићу из Карана; девета награда воћарске маказе у вредности 4-50 динар., Милану Шућуровићу из Шљивонце; десета награда лампа за спаљивање гусеничног гнезда, у вредности 3 динар., Милци Томановићу из Дубоног.

III. *За јурине до две године*: прва награда, у новцу 100 динара, Јивку Милошарићу из Добрива; друга награда, плуг „огртач“, у вредности 65 динар., Драгутину Гајовићу из Тометина Поља; трећа награда сечка за рену, у вредности 55 динар., Милу Муцавићу из Ужича; четврта награда, плуг оковал у вредности 40 динар., Димитрију Велевићу из Ужича; пета награда, колекција воћарског алата у вредности 20 динар., Велему Боковићу из Субеља; шеста награда ћерзона у вредности 10 динар., Милцин Атанасковићу из Ужича; седма награда, вож за сечење сена, у вредности 8 динар., Јовану Петрићу из Ужича; осма награда, у новцу 5 динар., Стојану Дедићу из Шљивонце; девета награда, четка за скидање маховине, у вредности 4-50 динар., Ассентију Чарачићу из Добрива; десета награда, лампа за спаљивање гусеничног гнезда, у вредности 3 динар., Владиславу Савићу из Стапара.

IV. *За бикове (старје од две године)*: прва награда у новцу 120 динар., Јазуру Јовановићу из Рогачице; друга награда, ветрњача у вредности 70 динар., Милци Продановићу из Богданца; трећа награда, плуг у вредности 50 динар., Милошу Димитријевићу из Засеља; четврта награда у новцу 40 динар., Периси Вардићу из Тометина Поља; пета награда, преклацна у вредности 34 динар., Јовану Јаракочићу из Бвокс; шеста награда, колекција воћар. алата у вредности 20 динар., Милошу Поповићу из Добрива; седма награда, у новцу 8 динар., Сретану Радобратовићу из Рожанства; осма награда, четка за скидање маховине, у вредности 4-50 динар., Милци Ивановићу; девета награда, у новцу 6 динар., Војну Ђековићу из Рабашенине; десета на-

града, лампа за спаљивање гусеничног гнезда у вредности 3 динар., Ставоју Вошњакочићу из Качера. — *Поговницама* да се награде:

Војни Божић из Рабашенине, Велему Лавић, еконоју из Стапара, Димитрију Ставич из Косјерића, Вукосаву Милаћ из Субеља, Васи Радовић, пензионер из Пожеге, Марко Матовић из Језовине и Јока Микић из Чајетине, за краве са огодним теладима; Јивку Васовић из Косјерића, Милцину Николаић из Рогачице, Недељку Чедановић из Стапара, Наја Поповић из Кућана, и Милош Јевремовић из Чајетине, за јурине; Вуле Вулеткић из Думковића за бика.

V. *За ове*: прва награда, 40 динара, у новцу, Недељку Николаићу из Алтна Потока (за вилокону свилогорну ову) и од 20 динара, Драгутину Нишићу из Чајетине; друга награда, капа за млеко, у вредности 10 динар., Милошу Ераћу из Сеговја; трећа награда, у новцу 6 динар., Јовану Пеговановићу; четврта награда, у новцу 5 динар., Васи Вараги из Тометина Поља; пета награда, берало за воће у вредности 4-50 динар., Бошку Стевановићу; шеста награда, деталине 2 кгр, у вредности 4 динар., Милану Чолићу из Сеговја; седма награда, маказе за стрижење у вредности 3 динар., Спасоју Шућуровићу из Драгачице; осма награда, воћарска тестера, у вредности 3 динар., Кости Драндарићу из Кућана; девета награда, грахорице 5 кгр., у вредности 1-50 динар., Алексису Ивановићу из Турдића; десета награда еспарете 2 кгр. у вредности 1 динар., Зарију Раковићу из Чајетине.

VI. *За окове*: прва награда, у новцу 20 динар., Павлу Јевремовићу из Чајетине; друга награда, кошница са прибором, у вредности 16 динар., Спасоју Шућуровићу; трећа награда у новцу 8 динар., Драшку Нишићу из Чајетине; четврта награда у новцу 5 динар., Алексису Ивановићу из Турдића; пета награда, у новцу 3-50 динар., Стевану Јевремовићу из Чајетине; шеста награда, маказе за стрижење, у вредности 3 динар., Матру Дабићу из Алтна Потока; седма награда, воћарска тестера у вредности 2 динар., Саву Дадановићу; осма награда, деталине 2 кгр. у вредности 4 динар., Васи Варагићу из Тометина Поља.

VII. *За јагњад*: прва награда у новцу 15 динар., Сретану Радобратовићу из Рожанства; друга награда, капа за млеко, у вредности 10 динар., Зарију Раковићу из Чајетине; трећа награда у новцу 5 динар., Паузу Поповићу из Кућана; четврта награда, деталине 2 кгр. у вредности 4 динар.; пета награда, у новцу 3-50 динар., Спасоју Шућуровићу из Драгачице; шеста награда у новцу 4 динар. Драгутину Нишићу из Чајетине; седма награда маказе за стрижење у вредности 3 динар., Кости Драндарићу из Бурџа; осма награда, лампа за спаљивање гусеничног гнезда у вредности 3 динар., Јидицу Зарићу; девета награда, еспарете 4 кгр. у вредности 2 динар., Бошку Стевановићу; десета награда, грахорице 4 кгр. у вредности 1-20 динар., Рамку Михајловићу; једанаеста награда у новцу 5 динар., Милошу Чолићу из Сеговја; и дванаеста награда, у новцу 10 динар., Новици Раковићу из Турдића.

VIII. *За керасте*: прва награда у новцу 40 динар., Василу Цајовићу из Велонића; друга награда, преклацна у вредности 34 динар., Милци Атанасковићу из Ужича; трећа награда, кошница са прибором, у вредности 16 динар., Јакову Драгићевићу из Сеговја; четврта награда, кошница без прибора, у вредности 10 динар., Велему Лавићу из Стапара.

IX. *За прасад (журна и жесота)*: прва награда, преклацна у вредности 34 динар., Милошу Јовановићу из Стапара; друга награда, кошница са прибором у вредности 16 динар., Милошу Радојичићу из Стапара; трећа награда, кошница без прибора у вредности 10 динар., Јеврему Радојичићу из Стапара; четврта награда, у новцу 8 динар., Милошу Зарићу из Пожеге; пета награда, у новцу 5 динар., Алексису Ивановићу из Турдића.

X. *За краве са прасадима*: прву награду у новцу 40 динар., Страхишу Љубичићу свент. из Лељина; друга

награда, proklamira u vrednosti 34 din., Malini Ananajkoviću iz Ujica; treća nagrada, Jerolova u vrednosti 10 din., Bojnu Bokaču iz Ribarskani; četvrta nagrada, u novcu 5 din., Jevromu Radodjiviću iz Stalpara; peta nagrada, berlo u vrednosti 4-50 din., Mihalju Radodjiviću iz Stalpara.

XI Za stocne proizvode: prva nagrada, u novcu 20 din., za izlozene maslo, Stanju Bojkoviću, iz Ujica; druga nagrada, vaita za maslo u vrednosti 15 din., Milosanu Avramoviću iz Čajetine, za kajmak; treća nagrada, u novcu 10 din. Zahariju Zahariću iz Sene Reke, za sir; četvrta nagrada, u novcu 8 din., Palau Saviću iz Čajetine za maslo; peta nagrada u novcu 5 din., Neđeljku Nikoliću iz Alina Potoka, za svajloru prvu vrstu; šesta nagrada u novcu 5 din., Drašku Njakiću iz Čajetine, za kajmak; sedma nagrada, deteline 2 ktr. u vrednosti 4 din., Pađu Saviću, iz Čajetine, za kajmak; osma nagrada u novcu 3-60 din., Veseliju Varagiću iz Tometovog Pola, za sir; deveta nagrada, makaze za strizanje, u vrednosti 3 din., Aleksi Vukotiću iz Tvrđiđa, za sir; deseta nagrada, 5 ktr. lana, u vrednosti 2-50 din. Stjepanu Jevromoviću iz Čajetine, za grubešnu; jedanaesta nagrada, mulara 5 ktr. u vrednosti 2-50 din., Savi Didavoiću iz Jablаницe za vnu.

XII Za uzledno odeljenje: pohvalnice Malini Ananajkoviću iz Ujica (za 2 junice), Strahini Ljubčiču, svetst. iz Ledva (za kravu od 8 godina sa ovogodišnjim telenom).

Prema ovoj nagradi su raspoređene na deo okruga i dolaze na srezove:

I. Za krave sa ovogodišnjim teladima.

1, uzjicki	4
2, zlatiborski	2
3, prigoriski	2
4, raznakski	1
5, pozenski	1
	Svega - 10

II. Za junice

1, uzjicki	8
2, zlatiborski	2
	Svega - 10

III. Za junice

1, uzjicki	5
2, pozenski	3
3, prigoriski	1
4, zlatiborski	1
	Svega - 10

IV. Za bikove

1, pozenski	4
2, uzjicki	3
3, zlatiborski	2
4, raznakski	1
	Svega - 10

V. Za ovce

1, zlatiborski	5
2, uzjicki	3
3, pozenski	2
	Svega - 10

VI. Za ovce

1, zlatiborski	6
2, pozenski	2
	Svega - 8

VII. Za jagod

1, zlatiborski	10
2, uzjicki	1
3, pozenski	1
	Svega - 12

VIII. Za neraste

1, uzjicki	4
	Svega - 4

IX. Za krave

1, srez uzjicki	5
	Svega - 5

X. Za prasadi

1, uzjicki	3
2, pozenski	2
	Svega - 5

XI. Za stocne proizvode

1, zlatiborski	7
2, pozenski	2
3, uzjicki	1
4, prigoriski	1
	Svega - 11

Nagrađeno je svega: 86 zalagata, novcem i polooprrednim stvarima, i 13 pohvalnicama, — ukupno 99. Vrednost nagrada iznosi sumu od 1864-20 din.

Ocen ovih nagrada Podružnica je razdala mnogo knjiga polooprredne sadržine, tako da nijedna zalagata nije otišla bez ma jednog dara u knjigama.

Pre razdavanja nagrada potpisani je našao za potrebno, da, kao zaslužni Društveni i predodini Ocenivačkog Suda pregovori koju reč sakupljenim zalagatima u parolu. U ovom govoru naglasno je istakao važnost polooprrednih grupa: stonarstva i volarstva, na koje je obrat uzjicki upućen; pokazao je pogodbe za proizvodnju ovce i kravešnje, proizvodnje stoke. Zatim je govornik upoznao, kao jakim sredstvo za novcu, podstrek i utakmicu proizvođača, i završio je sa navedima, kojima se Ocenivački Sud rukovodio u ocenjavanju.

Posle govora pristupljeno je čitanju Zapisnika Ocenivačkog Suda. Grad, za koja su određene nagrade, proklamirana su ispred članova Izlozbenog Odbora i Ocenivačkog Suda, i odgovornicima su razdavanje nagrada. Rad ovaj završen je tek posle 3 časa no podne....

Sad, na kraju, i jedan pogled na ovu izložbu u okoliko napred nije rečeno.

Kao što se na predmet poređenja vidi, uzjicki srez, gde se ubraja i grad Ujicko, kako po broju grala, tako i po broju razdatih nagrada, na prvom je mestu. Posebno, uzjicki srez zauzima prvo mesto kod ovih grupa: krava sa ovogodišnjim teladima, junjaci, juvača, nerastova, kravača i prasadi; dok kod bikova je na prvom mestu pozenski srez, a kod ovaca, ovnova, jagjadi i stocnih proizvoda istice se na prvo mesto zlatiborski srez. Ovo je vrlo karakteristivno, i činjenica na unapređuju ove grane poljske privrede u uzjickom okrugu daje ovaj odnos nit, u koji pravnu vnađu da upravljaču svoj uticaj. Ostani srezovi, zbog slabijeg učestva, nisu se mogali u ovom pogledu dobro okarakterisati; naročito pada u oči, da srez priorski nije bio predstavljen ni u jednoj grupi.

Što se tice materijala, koji je na izložbi bio, svoj sud o kakvoći njegovoj mogu reći za ovaj mah samo o govedima, počem sam bio u sekciji za goveda, te sam i mogao ovima najviše pažnju obratiti. Ova izložba dala je povoljniju materijal u bikovima, zatim u junjacima, juvačama, i na poslednje mesto dolaze krave sa teladima. Bikovi privatni, kao i iz uzlednog odeljenja, bili su dosta većinom dobri. Ukoliko se ovom može oceniti, odabraniji bikovi bili su dosta pravilne građe; ali i ajdele bili bikovi pokazuju mešavinu strane krvi. Od domaćih, vlasnično-uzjickih, bikova bilo je srazmerno vrlo mali broj veći preovlađuje krvi kolubarstvo soja, algajske, pa i marijahovsko-zavantske i beravsko-simentalske rase. Ovih, pomешanih, srazmerno ima najviše kolubarstvo, i time se potvrđuje što se čuje, da narod odnošilji vajraduje

поправља svoja говеда колубарским биковима. Нарочито је био у очи бик Лазара Јовановић из Рогачице, који је добио прву награду, на коме су се могле опанати добро карактери коштавоног типа; та је средња раста и особито ваљан за млечни прилод. Бели бикова, и наком поменани, били су из понешког и ужитог среза, а латини из планских средова. Међу културним биковима, у угледном оделу, има ужитих и поменаних: алајских, колубарских и маријаховско-лавантаских; бикови општине ужити су алајски и маријаховски. — По боји преовлађују сви и врховски бикови, шарених говеда и нема.

У јужним има ужакоје леп материјал, као је, поред одбрањених мушких прилодних гради, на сваки начин и резултат подесних прилака за стојарство. Ова појава још је карактеристична, кад се јуни поред с тељадима, која уште не дају најбољу употребу. Јунице су у разлику доста изнадје, тако да су се једна одбрале неколике да се могу наградити. Било је начело, да се првенство узму у комбинацију крање донаше оја; али како од ових врста било ниједне, да бар приближно могу својим формама да задовоље Опенвајчи суд, то је за прву награду узета крава, која је имала кућкасту боју, али са извреним знацима млечности. После ове је дошла крава с најкарактеристицијим знацима млечности-ужитог типа. Раста је одменог, с појама кравца, задњим делом доста развијеним, врло добрим знацима млечности, главом омањеном, сразмерно доста широким челом, роговима као челу савијеним, а врховима кривим, и око очију и носу кривим дијама. Све су краве, више мале, имале тељад упритану.

О говедима из ужитог изабора могу, даље, упратко ово рећи: Што се тиче типа, домаћи уште нешто изостријаним или уршаним странијој раси; прилод од ових је врло добар. По томе, и ужити ојуг, као и остали делови Опенвајче, приступила поправни говеда унашањем делова Отавајне, приступила поправни повољан успех, то је постала оправдан. Само бих био ојуг сам, што му уште мало ситије у овај рад. Кад већ ојуг сам, што му уште за похваљу, узима прву бригу да стојарство облагоди и латини га произвођицима, онда бикове који се мањкају у ту сврху не треба распоређивати свуда и од свих раса. Кад је већ ту и маријаховско-лавантаска раса, онда бикове ове расе имају се ограничити само на срезове: понешког, ужитог и у неким деловима рачвалског и пригородног. Бикови алајски и колубарски, латини, носли би се држали по осталим срезовима и вишим местима рачвалског и пригородног среза. На тај начин не само да би се свакој раси дала прилика, које су приближне пој, него би се допире довољно једнообразна стока, а то је не само за пољопривредне потребе корисније, него и за тргованске.

Да је потребно овако радити, нема постојки, најзад, за разлог и овај ситан жокски материјал, — краве које су биле на изабору, и за које су онако крупни бикови, нарочито маријаховско-лавантаски, потпуно неспасивни, те онда није ни чудо, што тељад ишега задовољајућа....

На крају, дужност ми ваљаже, да нарочито не предусти похваљати усталашког совјетара Подручико, г. Г.Д. Кречковића, бикова, који је својим умешним, енергичним и тактичним радом, по ишљезу свих, највише доприноси повољном успеху изабора, и који уште у отиравању пракстичних послова Подружине узима највише уштења, а похваљно уз то отирава и административне послове њене.

Прилажем и 5 фотографских слика града са ове изаборе, на којима су списавна и потребна објашњења.

Захваљујући Друштву и овом прилоком на поверену молим га да верује, да му услуге које стоје на да на расположењу.

И. Т. Тодоровић,

члан упрата, Одрбова

БЕРЛАНДИЈЕРИ И ЊЕГОВИ ХИВРИДИ

(СРБИЈА)

Изражљивост Берландијери-а према филоксери је одлична, изражљивост његова и према крузу је ван сумње; али има нешто што Берландијери-а много смета, те не може да посуги обављању навограда на кречним земљама. То је особина — што се тешко размножава. Прима се и приори се врло тешко, те је као подлога готово бескорисан. Ради тога предузето је, да се мелезењем са америчким врстама и јевроској дозој добију Хивриди, који би задржали неке добре особине а тешкоју размножавања одстранити. Отуда давас има пуно Хиврида од Берландијери-а, као: Берландијери — Ринарија, Берландијери — Руцестри, Берландијери — Монтигола итд.

Много су важили Хивриди од Берландијери-а, у којима је поменана крв јевроскоје дозе — Виниере. У Француској произведени су више таквих; али на глас су изашли поглавно ово:

1. *Шасла* — Берландијери № 41, од Миларде и Грасеа. Висина сорта својом изражљивошћу према Хлорози на дошаним земљама. Цена се и као сорта изражљива од филоксере.

2. *Тиссран* или *Кабуре* — Берландијери № 333, из пољопривредне школе у Монпелују, који и ваљавије остаје узељ зелен, и за земље је веома кречне. Мислело се, да није изражљива сорта противу филоксери; али је то иовијим истраживањем (у Ковалу) потврђено.*

Док се тако с једне стране тешко да се замена Берландијери-а није у подесни Хиврида, који ће овутиати се добре особине његове на кречним земљама, докле се на другој страни траже начини, да се *чист* Берландијери лакше размножава. Ради тога препоручује се: *каламјене Берландијери-а* на Ринарији, Руцестри итд. Овога се земља непољно саитметари, на се на чокоту наклами резница од одбрањено Берландијери-а (№ 2, М. 1, Десеро итд.). Начин каламјене може бити: у пролећ, према подлози. Овако се Берландијери прима врло лако; и прве године даје већ леуу дозу, резнице добре квалитете, које се могу употребити за каламјене.

За добивање прилика препоручује се: *волаже* половинице у лето, *претрпе* у јесен или *претрпе* кад *забије* ластар.**

Да се добије што више пољажина, треба извршити каламјене по описаном начину. Прво лета ластаре треба ваљавати, у мају и јулу, да би били напредовали. Око половине јула они се положе и поврну трпном земљом у виду дужке. — По другом начину ластари се чешће залагају у мају и јулу; тако потерају и побочију уз главно. У јулу се зарне око чокота ситна земља пописко, потом се и метне слој дубрева и начини дужке око чокота.

Претрпе кад *забије* ластар *остаје* се у овоме: Ни јесен на ви преко зиме лоза се не сече, него се остави да се реже у половни пролећа, дакле после пуњења. Кад ластар *забије* за 3 саитметари, приступа се резаву лозе и сечењу резница. Свака резница треба да има 4 оца, или упрво 4 младих ластара од 3 см. дужине. Земљу треба брижљиво припремити, на се резнице у овој пакљиво поређају и онда притисну ситном земљом или леспом. Но пре припрема потребно је вољем, са четом сечивцима, одрезати ластарије све до основине, нешта одмакле млазе. На овај начин прирени Берландијери даје 30—90% примања. Штега само што овако поново резане лозе, ако се понаша неколико година, уналажу чокот, слаби му пораст.

Од прилика по овој последњеј начину прирени је Берландијери и у нас (у вишком долом расиднику), и ре-

* *Тешко* о. г. број 6 страна 45.

** *Le signis americainis etc par P. Viala et L. Navaz стр. 91.*

статат прамана дао је преко половину (50%) док принос на обичан начин у другим расадницима, једна се дошло по 10—15 (у Букову).*

У овакве доба препоручује се за проишле препања од Берландијера-а: *миљене резница и ериорене зелене резница*. По првом начину резнице се секу до самог најдоњег ома на чоку; онда се на доњем крају удари миљене до кора нешто испрва, али пази да се слена (притисна) ома која су ту што мање поврде. После тога се резнице меку у јаке коси али *насагне*, зарву земљом на одотог покриву кубрето и земљом. Кад добију жлице носе 8—10 дана саде се на стадо место, али се приоре али се првом пази, да се жлице не очену.** — Приорене зелених резница бива од заломка која се добијају казамљене лозе. Они се скрате на 20 сантиметара, тако да имају по 2—4 ома, а доле се пресеку до самог чвора, па се згнх побуду у топлој леји, и то коси, да на 5 сантиметара буду у лесу. За првих 8 дана ваља сваки $\frac{1}{4}$ до $\frac{1}{2}$ часа прекати водом, а допије ређе (3—4 пута на дан); у исто пресе и прозор законишти од сунца безом харвио. С почетка треба прозор ређе отвараћи ради задуха; а допије кад резнице добију нове листије треба то чеће чинити, најзад се поку и сасвим скида. Унесен пред мрале пренири се ваде и у подруму у лесу трапе.**

Берландијери се виши, што *мако прима казамљене, и што су казамљени на мој, као поклоно, родно*. То је докласно у Француској, где су на Берландијери казамљене резне лозе, као: Каринава, Арамон, Аспирав, Фел-Влаши, Каберне, Мерло, Нико итд.; на с погледом на чиност срашњивања, сроднања (асонитет), лево рашипање и родност казамљена, Берландијери кад подлога достојан је сваке пашве. И у погледу на надобавана подлите и казамљена на окамљеном чоку нема никакве разлике. Рано зреле казамљена, по поредбу које је чинило, исто је као и код казамљена у Ринарији.

Има врста и сорти америчке лозе, које подносе такође кречно земљиште; али та моћ њихова, кад се као

подлога *накала* време узкути и пр, најје; и *накала* њен бујан, сважан и зелен, и седмогодишњи чокуи зелени и напредни у кречно чокуи, Жакезу итд. на истој земљи.

О Берландијери-у, као повој лозн, расадницима, има још мало искуства. У а сидушу (Виноделско-Вокарне школе) Веј набављен из Тексаса. По огледна у овој р, је издржљив на земљи са 60', креча (кречно), прено оне количине узкути, постане харовитни, казамљене није употребан улед тешиког при, зелено казамљене прима се 80%. Пораст је слао: $\frac{1}{2}$ и 3-5 и; а лоза је тавка. У жунико је расаднику на месту, са 22', кречива; а изгледа да може да поднесе успеош, и до 60%. С казамљенем ишеу чинили огледи, али се мисли, да би мога послужити као добра подлога за За-чинава а и за остале мање бујне сорте.**

У овој години у жунико је расаднику Берландијери необично јаког пораста. Лоза дугачка и дебела да у томе науколико не постоје од осталих бујних сората (Ринарије, Рупестраса итд.). Готово исто је такав Берландијери и у њашком расаднику. Прена томе, Берландијери-у и у нас биће задатак да ампорне, беле, жуле, крелне и јако кречне земље, које се налазе у Крајини, Жупи, око Нина (под-гоје Ступе пализне) итд. обнови виноградица. А својом јаком издржљивошћу према Хлорози и јаком кореном задуку препоручу и за земље гнаисто-слинакте, несокити или гнаисте, као год и за подложе без разлике. Остаје само: да се *одобарем издоје добре сорте*; и да се за *размножавање, прворене, употребе начину, којима се постиже бољи резултати*. На то узрока мора се казати код Берландијери-а претпостављати зелено казамљене.

— Б.

* Технич о. г. број 36 страна 287. Извештај по струци виноградарства за 1897. год. стр. 28.

** Технич о. г. Бр. 23. страна 107.

*** Технич о. г. Бр. 33. стр. 181.

* Извештај по струци виноградарства за 1897. стр. 29.

** Исто стр. 54.

Г Л А С Н И К

Бесплатна лоза за школске баште народних школа. — Господин Министар Народне Привреде имајући у виду, што је по угледним плановима који су препоручени за оснивање и уређење школских башта, једно одељење у овима *намерно виноградарству* решио је, да се и ове године, као и прошле, за школске баште издаје америчка надзорљива лоза бесплатно. За тај циљ моћи ће се издати највише до 300 комада, и то поглавнио резница и прорача, а казамљена највише до 25 комада. Међу овом лозом не сме бити хибрида, који непероредно рађају.

Погодбе за ово издавање јесу:

1. Да управе школске поднесу молбу најдале до 1 фебруара идуће године;

2. Да се молбом поднесе и уверење да је земља на којој ће се лоза садити испитана по садржини креча (кречива);

3. Да приложе и уверење од школског надзорника или месне општинске власти да је земља ратгољна у дубини 76 см.

Молбе с прилозима имају се поднети најкавише државном лозном расаднику. После наведеног рока поднесене молбе неће се узимати у обзир.

Угледна сеоска добра. — У суседној нам Бугарској поднесен је Народном Собрању пројекат закона, по коме се имају у сваком округу основати угледна сеоска добра, слично као у нас пољопривредне станице. Имиће састојаће се из 100 до 200 декара земље, са потребним бројем стоје и пољопривредних справа. У тову за 5 година имају се установити 22 таква добра. Свађаке лица којима ће се поднети управљање добром имају бита дородици, у неогатку овио Словени. За послугу на добру узимаће се маади *незаворадници* који су већ изаушли војну службу и то под уговором за једну годину. Не допустеће им се да остану и 2 године. Они ће се издржавати на добру, а веће имати никакву плату, наузен што се бољма могу давати награде од 50 до 100 лева. Програм њих добара углавном слаже се са задатком њишх општинских пољопривредних станица. Управитељ и особље душко је сваком

поправља своја говеда колубарским биковима.
пао у очи бив. Лазара Јовановића из Рогачких школа из
добро прву награду, на коме су се могле, заједно са сво-
јим карактера монтанског типа: бив је с
особито ваљан за млечни прилод. Тек овај је:
помешан, бива су из пољског и уз
из планинских срезова. Међу
барских и маријако-
ужичке су агајас:
бују сини и мрсо-

У јунима пријатеље и бив. ученике и све остале, који
одбрањених муштета двадесет и пет година рада на пољо-
резултат подескима несташта писмено двадесетогодиш-
је карактерне подарено ми одличје од Његовог Величан-
тошће не-ла, молим да приме преко нашега Тешака, коме
назадњае доста дугујем што сам по својим силама могао
донн овом пољу што год привредити, моју дубоку захвалност.
Старијаша свако признање и пошта, а мањима од себе

1 управитеља по 3600 лева (дн)
1 помоћник по потреба 2600 лева.
1 помоћник за специјалан предмет до 2600 лева.
1 слуге (ратари) у прво време до 600 лева.

БЛАГОДАРНОСТ

желим од срца да буду у положају, да могу доживети исто
радосне тренутке, у којима сам се налазио у овни права-
кама по вољи Свевишњега.

Децембра 1899 год.
У Београду.

Наја Т. Тодоровић — Бачковић
секрет. Мин. Нар. Прокр. и редован члан
Срског Пољопривредног Друштва

ОБЗНАМЕ

Набавка. — Српског Пољопривредног Друштва
потребно је за идућу 1900 годину десет возова плава
камена.

Услови по којима се ова набавка има завршити и
време када се има испоручити, могу се видети у друштве-
ној канцеларији свакога дана за време канцеларијског рада.

Сви они који су вољни означену количину плава
камена ливеровати, позивају се да закључно до 21 ов. и
поднесу своје писмене понуде.

Бр. 10997. Из канцеларије Српског Пољопривред-
ног Друштва 9 децембра 1899 год. У Београду.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ

Извиња је ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА
1900. ГОДИНУ

ГОДИНА XVIII.

УРЕДНИК
Др Ј. Јодоровић — Франовић

ЦЕНА 050 ДИНАРА

Садржај је овога Календара ово:

Календарски део, са свима досадашњим одељцима, а
одељак о пошти и телеграфу повуњен је и обавештењима
о телеову

Пољопривредни подсетник са пробраним одељцима,
потребним за практичну употребу, по свима грађама пољске
привреде, у неколико и из најновијих закона пољо-
привредних.

Почни део, у коме су ова чланци:

*О гајењу шећерне репе;
Мртва као стошна храна;
Гајење кола и савремено шумарство;
Омаки рибњаци за гајење шарана;
Корте за извој и пренос свежесга воћа;
Храна и хранљење нашега народа;
Жена у нашем домаћем газдинству.*

ЦЕНА МАЊИМ ОГЛАСИМА: Од четри врсте од једног ступца по 10 пара дн.; од осталих врстних писмена по
15 пара од врсте од ступца.

Вољна огласа од две стране 20 динара (10 еор. и в.), воља стране 10 дн. (5 еор.) четурт стране 3 динара (250 еор.).

Поред тога за свако оглашање до 20 пара дн. државне таксе.

За оглашавање кне пута 10 од 100 јестичије.

Преглед 52. броја Тешака: Чланци: Христос се роди! — Хумус (свршетак). — Нога вољана зми. —
Навештај Српског Пољопривредног Друштва (свршетак). — Берландијери и његови хибриди (свршетак). — Гласник. —
Благодарност. — Обзнана. — Књижевни оглас. — Цене огласима.

712
53

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 26689

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1889 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ОРГАН СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ВЛАСНИК И ИЗДАВАЛАЦ

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:

ДР. М. Т. ЛЕКО, М. М. САВИЋ, ДУШАН М. СПАСИЋ, П. Т. ТОДОРОВИЋ,
А. ЖИВАНОВИЋ, В. Д. ТОДОРОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЛИЋ

ПОКЛОН
УНИВЕРЗИТЕТСКОЈ БИБЛИОТЕЦИ
01
Г. Св. Локатор. Зграда

Година XXX

У БЕОГРАДУ

ИШТАМПАНО У ДРЖАВНОЈ ИШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ

1900

ПРЕГЛЕД

САДРЖИНЕ „ТЕЖАКА“ ЗА 1899 ГОДИНУ

Објасњење: (гл.) значи да је рад штампан у Тешкају као *гласник*, (бел.) као *бележник*, (подл.) као *подлистак*, (искр.) као *искрице*, (шт. и одг.) као *штампано и одговорно*.

A. П О Ш И Ц И М А

I. САРАДНИЦИ

- Администрација Друштва. — Све од исхране реп (гл.) 92. — Жива ограда (шт. и одг.) 92. — Након железној Поруџини (гл.) 109. — Урарије полиовриједних Поруџина у 1899. (гл.) 109. — Подрза Српског Полиовриједног Друштва од учешћа опр. уљачког, са зајеторског зупа Повење Поруџине (гл.) 171. — Курски вршњаци, руски се и валовије Поруџине за врло квалитетне зове (гл.) 174. — Нова урарија личине полиовриједне Поруџине (гл.) 175. — Нова члал утешалка Српског Полиовриједног Друштва (гл.) 255. — Глашчићева и Доњава сушница 306. — Фабричкаја шехера у нас (гл.) 384.
- Бајкић, Т. Милош. — Утешалка уљачкога проба за хемијско анализе 163. — Ваконте и употреба соја 189. — Поднове виноград на земљи осеована 239. — Анализа грожда 354. — Шлавански 305. — Сврбе 349. — Вино од јасолетног воћа 402. — Гавишћини 255.
- Батуш, Милош Др. — Шта преле јада као храна (бел.) 255. — Стове заједно у којима државна (бел.) 255. — Јабучовача како се гради у Немачкој (бел.) 256.
- Белобри, Никола. — О гласју шећерне реп 98 и 107. — Војкић, С. Обрен. — Праштини начин вршњака сточа на шнак (бел.) 305.
- Бурчићки, Димитрије. — Празни дрвоцајама (бел.) 327. — Кога има храна (бел.) 327. — И понова прве вожу 348. — Од узале киселине осеовати бунаре, подружје њу. (бел.) 353.
- Вилошки Ст. Љ. — Хранене фонди лета 147. — Како треба да изгледа добар привољак бив и добра крава мукара 164. —
- Виторовић, Вељко. — Нова поруџинска урарија крупњачке вољерије. Поруџине (гл.) 126. — Велики добротвор крупњачке вољеријерне Поруџине (гл.) 126. — Утешалка вољеријерне крупњачке Поруџине (гл.) 126.
- Гавишћини, Д. Коста. — Шнак Гавишћинске сушнице за прозивољак суња жљана у Србији. 3, 32. — Потрелко или средство за чување дрвета (бел.) 6. — Нове воде на Чешке у Немачку (бел.) 6. — Фасиљовачке зема у Угарској (бел.) 22. — Српско зове у Угарској (бел.) 37. — Једни особов сушак крупњачке гавишћинског вино у Угарској (бел.) 38. — Штег је хотрелко за Гавишћинску сушницу и вољиво она стаје (шт. и одг.) 61. — О орентању и одгајвању подштукх наљажког домова 73 и 82. — О орентању и одгајвању халомске земе да дупине 90. —
- Грговић, Т. Милош. — О образовању земљорадничка читавица 137.
- Димитријевић, М. Јаза. Др. — Народно изразе 4 и 26. — Борбенић, Владимир. — О изврши дољње живине стражица расма 187. — Жива граа или јада 204. — Понаљажко дољине осеа у власту (бел.) 213. — Жази староста урарија (бел.) 214. —
- Борбенић, В. К. — Прасеорски бор 332. —
- Маџић, М. П. — Барза земље бастеријама (бел.) 188. —
- Јовић, М. Јован. — Употреба и шнак херонине у нас 29. — Сеча и вршњака граа за дољну употребу (бел.) 37. — Кава по зема коју у зову (гл.) 51. — Сушени дољачки (гл.) 51. — Ваконбурска сушња (гл.) 69. — Така за осеована тирелко (гл.) 87. — Шнакх аљибореник сушња (гл.) 128. — Стович тура за Залабор (гл.) 127. — Последње саможане горесте (гл.) 136. — Шама у Космају (гл.) 137. —
139. — Потпуљаче у округу крајољачком (гл.) 158. — Последње саможане пресејаја и осева државних гума (гл.) 338. —
- Јерговић, Ф. — Двоубо квалитетне вољака 348. —
- Јовановић, Милутић. — Нов утешалка Српског Полиовриједног Друштва (гл.) 115. — Уљачко полиовриједно Поруџина (гл.) 236. — Новава Поруџина Српског Полиовриједног Друштва (гл.) 236. — Нова члаловица утешалка Српског Полиовриједног Друштва (гл.) 267. — Нов члал добротвор Српског Полиовриједног Друштва (гл.) 367. — Нова урарија бастеријерног Ураријског кољачко граа (гл.) 367. —
- Јовановић, А. Никола. — У прилоз гајена сушњакрета (гл.) 125. — Висока шнака. (гл.) 165. —
- Јовановић, С. Ј. — Са вагетарске жљомбе 51. —
- Јовичић, М. Њотар. — Саднице од исхране, од кога се могу дољети (шт. и одг.) 7. —
- Јуршић, Ј. Живан. — † Стеван Т. Јанкић (некролог) 175. —
- Кремић, И. Јанкић. — Сирекање справљане и хране за дољачку сточу 41. — Распоред државних вастуза 53. — Прасење и вољачкога урарија 65. — Хранене прасења осеовача 89. — Одгајачке прасења и халово хранене 165. — Избор вршњака и пераста за прилоз 145. — Справљане и сирекање себа 170. — Гајене жљадх прасења (бел.) 182. — Ставе земље, шнака и виноград у веселу жулу (гл.) 184. — О члалку прасења (бел.) 190. — Исходке законена о хранелу савта 196. — Слага у жулу (гл.) 206. — Новољиво осеовати поновена о земаљу савта (са гољене 202. — Ставе земље, хотпања и жљадх у веселу жулу (гл.) 215. — О отхрањивању пресеорбне прасења 235. — Елементарне прасења (гл.) 245. — Уљачкине друштва на халне савта у Данској 309. — Наљажка привољачка савта вуљачког соја (гл.) 344. — На што треба ваљати при вољачку савтања в обора за гајене савта 394. —
- Кречковић, Радован. — Уљачко окрупа жљомбе сточе и сточних привољак (гл.) 335. —
- Кучурић, Савко. — Макарске Залуга (гл.) 54. — Влавишњик сушак и жљомбесте 172 и 178.
- Лалић, Софронидр. — О суњеву жљаме 242. —
- Лавчић, И. Августин. — Валде боље (бел.) 45. — Полиовриједно мукр (гл.) 45. — Ваконбурски курс у Новом (гл.) 87. — Пољачко виноградне хуљурење (гл.) 92. — Треба да има савна жљивина (бел.) 100. — Избор шнака за прилоз (бел.) 124. — Сушачко живољачовити јаја (бел.) 125. — Чешка жла руско-кернорска жла за кољачко сточа 188. — Боршачка (бел.) 190. —
- Лето, Т. Марко Др. — О истрелку (бел.) 29. — О употреби перуљачовачког киселине место осеовира у осеовачкој жљаме (бел.) 302. — Др. А. Зеге и Р. С. Мајсторина. — Извешаје (бел.) 302. — О бастеријама у вршњаци жљамачки и жљаме. — Штегх жљаме (бел.) 302. — Исходке сеча од жљаме као вршњак жљомбе (бел.) 302. — Да ли се у прољетну шнак дољитица употреба шећера (бел.) 323. — О сирењу и сир. 371, 374 и 384. —
- Марковић, Дравољко. — Шитровне жљаме (шт. и одг.) 47. —

отреча (та.) 303. — Кутва башта ово доврш изисако кравице у Виланду (та.) 304. — Крвј аустро-Полски живот стомак у Виланду (та.) 303. — Палирва, тешаво и праве крава музара 305. — На Босени г. Мозина (Крвј) 310. — Проток мило шлобоје у Шведској (та.) 310. — Говор Неговог Величества Краља Александра I. 313. — Расправљане земљана 314. — Подолжарина изолова у Сведској 316. — Расписе министра амалског савеза поресолок одошавана 321. — Губље разлога злогора у зрнова куца у земно 322 и 341. — Државни згоном по полжориредној струци (та.) 327. — Закон за устројство министарства на народну привреду од 21 децембра 1892. год. 329. — Уздањоме у полској привреду 336. — Подаци о бродном животној и умноје стању живана народна 345. — Трећа савна Српског Полжориредног Друштва 356. — Себајде се зрнов музара куће и дворшта (зола.) 356. — Трећа музара изолова Српског Полжориредног Друштва 361. — Први међународни конгрес за купње и обљаве протку гради (та.) 367. — Присада тридесето-годишњак Српског Полжориредног Друштва 369. 375 и 385. — Стручина за стрешном не сме се сејати (боа.) 375. — Изолова стомак у Сведској 382 и 388. — Стоцај за шитовне кривоце тумарске шеме у Бранској и Виланду (та.) 383. — Која грознаша жале, вове зобина жита више (та.) 390. — Товариш Аугуста 390. — Српска просада (та.) 390. — Хужуе 401 и 410. Хрестос се вода 410.

Савном Славобуд. — Доштрена бербана пилотована 316. — **Савна Степанска** — Брљаво земља (та.) 198. — **Савна Српског Полжориредног Друштва** (та.) 198. — **Нови члан добротвор Српског Полжориредног Друштва** (та.) 198. — **Нови чланови уметљив Српског Полжориредног Друштва** (та.) 198. — **Почак добру Српског Полжориредног Друштва** (та.) 198.

Савни М. Дуван — Живота врлоплодних говака (та.) 60.

Савни М. Дуван — Живот и рад 2.

Стефанович, Петар — Новом не треба бацити 99. —

Стефанови, Велизар — Да се укорио кајдана гајеног семени — воштина (боа.) 67 — Нова бград (боа.) 198.

Стефанови, Михаило — Говор Бис. Преосветљенога Епископа Шабачког Говодана Димитрија за волску привреду (вола.) 274.

Тодорови, Д. Валерио — Дуква 27. — Шарваж (горожава) 29. — Полжорина веб за судене и укривљане дождара и за грубоје структура 50. — Изолова осовна свилена збоја (та.) 53. — Уз семени збоја 60. — Јабучна шна 67. — Први начин кајдана жене (боа.) 77. — Јабучна свилена 86. — Шта највиша гуна а шта дођа (искр.) 86. — Храњиво савнога збоја дивљак зорозавањача три (та.) 109. — Житни семени (зоа.) 132. — Јабучни отар 130. — Којом треба савнога збоја остар 364. — Трећа полжориредна станица (та.) 176. — Војни расписани у земру тријуговном (та.) 173. — Број војних расписана (та.) 173. — Свонина за огулањане свилених мушара (та.) 198. — Губље писних волава 218. — Подизане Гаванишине културе о државном тропку (та.) 322. — Бално земичи одут воше дати ове године јабуча (та.) 330. — Пошта о логотану стома (воше, претла.) 330. — Поштомља воја живосовном живине у земитно за 5 килограма тежине 335. — Удржавље на миво и ширењаване вола 341. — Полжорина веб узоста је и за стипине вола (та.) 345. — Одличане за пубову семени свилена збоја и огулањане мушара (та.) 350. — Подизане воше (та.) 379. — Губље писних волава у Гом-цину (та.) 377. — Вагон за миво вола (та.) 371. — Комбижон за продају српског вола у Будви-Пенци (та.) 378. — Одличане јабучних садница 380 и 398. — Пошта, вољана срцева шеме, житована (боа.) 394. — Житни семени 397 и 316. — Промој вољора, касовина (та.) 399. — Болитоване и воде у вољу (боа.) 395. — Пројекат избора у касовине у шпир родително вола и вољна шпир треба додати вољора (боа.) 395. — Промој срцева, срцеване живине, шпирна и шеме у разитном дрвљу (боа.) 343. — Количина писана и вољана у дукском дрвљу (боа.) 343. — Количина семени и шеме у 1000 садница и подизане вучуког дрвља (боа.) 350. — Вољно се дољна семени на шпирани (боа.) 350. — Количина вода на 100 килограма (боа.) 358. Писанага кољевце о избору писаних сорта вола за српско вољно расписане (та.) 398.

Тодорови, Т. Наја — Бурет полжориредне струке министарства народне привредне за 1899 годину (та.) 6. — Биса се пав миво хроти (ск. претла.) и 24. — Руске о ваљана времане и валаво

вамена (та.) 23. — Полски привреду у шаравни шемана (та.) 23. — Сирт амалско миво које привреду 25. — Да миво одошавана шпирот амалско миво (боа.) 44. — Пенево о одличану телани (боа.) 44. — Вагровне врсте (боа.) 45. — Најдражљивије миво на кривоце доштану (боа.) 45. — Горисаве вољорних врста дрвета (боа.) 52. — Русистро (боа.) 52. — Америчке лове на кривоце доштану (боа.) 52. — Хинрих Себа (боа.) 53. — О семону 57. — Ожидане реница у маљони (боа.) 67. — Ном шарваж живоразноста (та.) 68. — Први српски расписане лове и вола (та.) 69. — Подургане свиленага (та.) 69. — Семени (боа.) 77. — Непошаване у славоје амалско расписана (та.) 78. — Полжориредна хемиска и семона станица (та.) 78. — Каленарски курсови (та.) 79. — Отобор на шитаво о сафету решине или протку америчке лове (шт. и др.) 79. — Полжориредне кинце воше уз атлаживе у Брјиди 1898 година (воше, претла.) 80. — Државна шна и збојана Перновског и Ондигуа 115. — Крајно умноје за пресаве шпирота 121. — Како Елзави јако сине 131. — Величане врелих касовина гужво (боа.) 143. — Привлада за савене вољно шпирота (боа.) 145. — Привлада се субјанжуо валавоно (опровосира) на виланду (та.) 144. — Како се у Аустро-Угарској воше вресоти (та.) 150. — Промоје у вољбу државних вољних расписана (та.) 150. — Рајољане писаногине жита (та.) 150. — Сремска шпиротска доштану (та.) 150. — Биса се храна ве сме давати гравина (боа.) 157. — Шпирот, амалско-вољорна шпирот у Будвој (та.) 158. — 5 килограма вола 171. — Руминисавне берландијере земених реницама (боа.) 181. — Летна амаларски курсови (та.) 183. — Прошловозивна шпирот од касовине лове и шпирота које рајдују 188. — Зисова полжориредна шпирот у Краљеву (та.) 191. — О подизану шпирота на писаних доштану (та.) 191. — Највиша државна амалско расписана (та.) 191. — Вино-делско-вољорна шпирот (та.) 207. — Практивна амаларски курсови у 1898 година 212. — Валест амалско (шт. и од.) 216. — Подизане дољана у миво гавна свилених збоја (воше, претла.) 216. — Жемичине писане за миво вола (та.) 222. — Миво шпиротне семени у Гужуе (та.) 222. — Море тропку болесне баљовита на лове (боа.) 237. — Дољане земне гавне за уштатане гавна (боа.) 238. — Одличане реница кољана (боа.) 238. — Руске бутарског жемичарства народне привредне о гавну шпиротне реница (та.) 238. — Бранка жак 337. — Горе сорте грозна вола 337. — Завитан шарваж на хемиска жита (та.) 338. — Полжориредна читанка (воше, претла.) 243. — О миво грозна на ваљно вола (та.) 277. — Свободан умноје врсноста притку болесне живине лове и волава у Русији (та.) 278. — Кривоце миво у једној вољно (та.) 278. — О писаному и писаному грозна 289 и 291. — Номо сремство за уштатане амалско (боа.) 297. — Гужујани (та.) 297. — Највиша државна амалско под привредне миво (боа.) 297. — Првене берландијере (боа.) 287. — Да воже зрнов саванују пољиване сорте грозна (боа.) 319. — Уштатане дола (старости) на пољивану и мивољу миво које зрнов (боа.) 319. — Куре за уштатане полжориредне шеме у Гужуе (та.) 318. — Гужује вољно грозна у Будви-Пенци (та.) 323. — Кољана жита ове грозна (шт. и од.) 325. — Прва изолова грозна у Сведеру 331 и 338. — Сорте грозна на првој вољној грозна у Сведеру (боа.) 358. — Миво грозна из Сведеру (та.) 359. — Латерска шпирот у Сведеру (та.) 359. — Кољана за шпирот лове и сорте вољана за вољне сорте расписане (та.) 360. — Шпиротне расписане лове за јесене писане ове године (та.) 375. — Ошбрини расписане лове на српске писане ове године (та.) 385. — Овогодина бери у Шведско-вољорској станици 388. — Први угарски земљани шпиротрасни конгрес у Сведској 395. — Амаларвант притку грозна Перновског (боа.) 398. — Неколичина семени и шеме у 1000 садница и подизане вучуког дрвља (боа.) 398. — Најдровни угучава народних вола (та.) 399. — Стоцај за шпирот угучаване народних вола за годину 1899 и 1900 (та.) 399. — Другито за обезбедане полжориредности у Угарској (та.) 399. — Са прво међународног конгреса за купње и обљаве у Бранској и Виланду (та.) 399. — Амаларски курсови у Амалу (Мабарској) (та.) 400. — Берландијере у касови хривола 405 и 414. — Писанага Српског Полжориредног Друштва о вољној амалској стома 405 и 411. — Величане дола за писане дољне народних вола (та.) 417. — Уштатане дола (та.) 417. — Виланду (та.) 415. — Кољана семени 415.

Целба Антоњич — Бери вола 349. — Чување вола пресе миво 337. — Нова вољана миво 410.

П. ДОПИСНИЦИ

Јован, М. Јован из Дал-Јована	971
Јероним, Н. Савинска из Ушани	971
Лазаревић, Н. Драгунци за Пољску	88
Мирнич, Науа из Шарважана	109

Нонси, С. М. Рамко из Штрповога 7, Ваљана 270 и Гужује	279
Нонси, Германови зов, из Александријана	222
Целба Антоњич из Будвои код Истопана	197

B. ПО AZBUČNOM REDU

I. Od ošitoga značaja

	STRAHA
Govor našega (ital.)	165
Govor Novegor. Podzemstva Kralja Aleksandra I.	313
Govor Novegor. Prerodnjačenstva seničnoga načelnika Gosodina „Dixterija“ (ital.)	374
Doznanja	395
Žena u dobnim životu	394
Plavet i rat	2
Moja družina žale, koja zlobnata čita žive (ital.)	330
Moja grobnica potkva, koja zlobnata prednina (ispr.)	52
Ne za verujući (ital.)	234
Običajne kolonijarstva	185
Običajne kolonijarstva uzajavno (ital.)	207
Običajne kolonijarstva zetafem	187
Ovinače domaća	273
Poljake u brojni, izvanom i uzvanj stavku našega naroda	345
Poljake u pravici najvornijeje znanje (ispr.)	52
Poljake u pravici prav od svoju vaitinu (ispr.)	32
Polju a žado i priroju (ispr.)	6
Pravogovornih znanja u našoj prirodi pravica (ital.)	207
Stari beržovine godine (ital.)	208
U oraka prve ruke a bila počta	6
Uzajamne u našoj prirodi	330
Xab koji jedan vaitu (ispr.)	2
Xrafose se rodi	409
Črta stvarnosti u našoj prirodi	7
Čupara vaitu, žube i dorviti, seljake se (ital.)	350

II. Zemljoradnja

I. U ošite

Glavno zelene domaća za unajzvanje korova (ital.)	328
Žubi stavko žako se uzvorbavaa	49
Žubrita tovarna	303
Žubrita	210
Žubrita	210
Žubrita vaitica (ital.)	192
Žubrita vaitica	307, 316
Zavlatu gladi za voda kad od žube od tužno početu da ispenju	273
Žubrite u vaitu	183
Žubrita vaitica (ital.)	183
Žubrite vaitica	97
Žubrite vaitica	330, 307
Žubrite vaitica	297
Žubrite vaitica	171
Žubrite vaitica	65
Žubrite vaitica	99
Žubrite vaitica	33
Žubrite vaitica	97
Žubrite vaitica	137
Žubrite vaitica	37
Žubrite vaitica	320
Žubrite vaitica	181, 215
Žubrite vaitica	373
Žubrite vaitica	297
Žubrite vaitica	101, 410

2. Ratarstvo

Detaljskog svedea kašnjenja (ital.)	77
Detaljskog svedea kašnjenja u 1897 (ital.)	244
Detaljskog svedea kašnjenja u 1897 (ital.)	187
Detaljskog svedea kašnjenja u 1897 (ital.)	77
Detaljskog svedea kašnjenja u 1897 (ital.)	348
Detaljskog svedea kašnjenja u 1897 (ital.)	239
Detaljskog svedea kašnjenja u 1897 (ital.)	244
Detaljskog svedea kašnjenja u 1897 (ital.)	322, 341
Detaljskog svedea kašnjenja u 1897 (ital.)	214
Detaljskog svedea kašnjenja u 1897 (ital.)	190
Detaljskog svedea kašnjenja u 1897 (ital.)	214
Detaljskog svedea kašnjenja u 1897 (ital.)	199
Detaljskog svedea kašnjenja u 1897 (ital.)	174
Detaljskog svedea kašnjenja u 1897 (ital.)	148
Detaljskog svedea kašnjenja u 1897 (ital.)	188
Detaljskog svedea kašnjenja u 1897 (ital.)	230
Detaljskog svedea kašnjenja u 1897 (ital.)	207

	STRAHA
Duga prirova rajeje u vaitu	322, 341
Duga prirova rajeje u vaitu	123
Duga prirova rajeje u vaitu	103
Duga prirova rajeje u vaitu	205
Duga prirova rajeje u vaitu	227
Duga prirova rajeje u vaitu	47
Duga prirova rajeje u vaitu	214
Duga prirova rajeje u vaitu	191
Duga prirova rajeje u vaitu	308
Duga prirova rajeje u vaitu	205
Duga prirova rajeje u vaitu	92
Duga prirova rajeje u vaitu	244
Duga prirova rajeje u vaitu	135
Duga prirova rajeje u vaitu	124
Duga prirova rajeje u vaitu	114
Duga prirova rajeje u vaitu	88, 107
Duga prirova rajeje u vaitu	124
Duga prirova rajeje u vaitu	149
Duga prirova rajeje u vaitu	274

3. Lavadarstvo

Zabrtovska svedea (ital.)	69
Zabrtovska svedea (ital.)	136
Zabrtovska svedea (ital.)	341
Zabrtovska svedea (ital.)	136
Zabrtovska svedea (ital.)	68
Zabrtovska svedea (ital.)	213
Zabrtovska svedea (ital.)	222
Zabrtovska svedea (ital.)	170

4. Vinogradarstvo

Alkohol vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	287
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	254
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	216
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	398
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	398
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	257
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	181
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	465, 414
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	214
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	388
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	316
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	227
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	126
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	143
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	53
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	22
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	285
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	278
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	181
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	44
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	253
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	194
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	92
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	307
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	301
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	338
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	257
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	257
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	44
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	69
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	168
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	277
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	359
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	320
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	331, 338
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	330
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	277
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	277
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	285
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	121
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	45, 32
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	27
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	79
Američke vol vaituom vaitu vaitu (ital.)	183

СТРАНА

Курсови хранљивих, релативе и методике Полимеризационог Подручја за прераду камамалне лозе (таб.) 174

Курсови аграрних вештина у 1908 година 212

Ланае као грозда трпе из клада (шт. и одг.) 320

Лана безлазна за високе блате изградних вешта (таб.) 415

Лозе безлазне из државних завода расадника (таб.) 375

Лозе најплодније за прераду камамала (таб.) 48, 62

Мере прозног Вакцата на лоза (таб.) 227

Одгајивање амалне лозе на аутоно 90

Облазнање лозе — нов начин 106

Облазнање роница у мачици (таб.) 67

Одлуци, како се стубаје 115

Ореховине високоград колитичких камамалних лозок 75, 82

Ореховине камамалне лозе на аутоно 90

Натраде нове виноградара (таб.) 69

Позоније и воштане грозде 222, 291

Порепосара како се стубаје 118, 158, 162

Петитовинае 316

Поднаје виноград за извоз високоград 253

Поднаје виноград за пошачки камамални 134

Позоније виноградског урдуке (таб.) 92

Правка на садноне нових виноградара (таб.) 143

Правилник за стубајиве камамала (Порепосара) на виноград (таб.) 144

Правилне дрвоцања (таб.) 327

Правилне дрвоцења (таб.) 45

Правилне дрвоцања (таб.) 267

Рано и друго блате прсте грозде 287

Рано сорте грозде (таб.) 238

Раскве о нивојим врхалима и слава камамала (таб.) 33

Расквед лозе за јесене камамалне лозе, одборни (таб.) 374

Резисторна и стубајива (таб.) 52

Садрже релативе као прилика амалне лозе (шт. и одг.) 79

Сопревање нивојних сората грозде за које време траје (таб.) 313

Сорте за извоз, нивојим, као врхалима амална (таб.) 363

Сорте амалне лозе које рајају 35

Сорте грозде за прераду камамала у Смедеру (таб.) 358

Сорте грозде лозе за месине (таб.) 388

Сортема Виноградског Задруга (таб.) 150

Стање виноград (таб.) 184, 215

Упутно прерада прстију болестиве виноне лозе и вошана у Русији, одборни 278

Упутно на узгојиве пробја из хемичке амалне 153

Упутно крошје, за прераду виноград 121

Философија — ново предство прераду на (таб.) 267

Хирија Сабја (таб.) 84

Хирија уграјиве у проналаску пива, да ли је догађају 323

Шара пронајоднаја од камамалне лозе и хирија које рајају 187

Штржење амала (шт. и одг.) 7

5. Воћарство

Валтованско-воћарска амалаја у Петриграду (таб.) 126

Верија лоза 249

Врхове амалне лозе 285

Вино за извоз лоза (таб.) 222, 278

Вино од јогајиве лозе 462

Вино српско у Угарској (таб.) 97

Воће у Аустро-Угарској како се врхове (таб.) 130

Воћни расадник, даје донаје врхове (таб.) 235

Воћни расадници у округу врхове (таб.) 174

Воћни српски расадници (таб.) 178

Вошана узгојива у Швајцерији (таб.) 292

Гаштањива и донаја сунаја 306

Гаштањива сунаја како стаје и шта је за њу потребно (шт. и одг.) 47, 61

Гаштањива сунаја извешта за проналаску стича амала у Београду (таб.) 222

Гаштањива сунаја колање о државној тропи (таб.) 348

Дугобоје камамалне лоза 27

Дува — гушваца 92

Дува орна (шт. и одг.) 27

Дува амалне лозе на виноград у Немачкој (таб.) 222

Задруга пронајоднаја стича амала 236

Зода — гушваца 60

Извештај комисије о избору воштане сората лоза за српске лозне расаднике (таб.) 368

Извоз лоза из Чехе и Пољске (таб.) 4

Извоза у Верени у Француској (таб.) 213

Јабука 290, 296

Јабука зимских вешта сорте (таб.) 68

Јабука зиме и старе сорте 390

Јабучинае како се прераду у Немачкој (таб.) 290, 298

Јабучинае садњаје одгајивање 67

Јабучинае вешта 166

Јабучинае стубаје 66

Комисија за избор прста и сората лоза за српске лозне расаднике (таб.) 360

СТРАНА

Комисија за прераду српске лоза у Будим-Пешти (таб.) 278

Користе воштане у Верени (таб.) 315

Крива лоза (таб.) 138, 237

Криве вошана (шт. и одг.) 87

Курс за узгојиве лоза у Кластерграду (таб.) 303

Ланае, даје најплодније сорте 48

Ланае вошана лоза 410

Нивојим вошана гајене 218

Нивојим вошана у Точичево, гајене (таб.) 277

Одрожак — нивојим врхове 376

Позоније од врхове (таб.) 44

Позоније као српство за хране лоза (таб.) 140

Позоније — нивојим Српске амала 206

Позоније српске, које се прераду 140

Позоније вошана (таб.) 206

Позоније вошана високоградом поштом у Немачку до 3 виноградара (таб.) 215

Програм вошана амалаја у Швајцерији (таб.) 230

Простори даје донаје нивојим лоза (таб.) 255

Простори нивојим и високоград на виноград лоза (таб.) 135

Простори нивојим, високоград нивојим, гуше, блатичаво и лозе у коку (таб.) 235

Садњаје, како се рајају на виноград (шт. и одг.) 173

Садњаје ширине од лозе се коју добаје (шт. и одг.) 7

Сопревање стича амала 250, 289

Сорте лоза и лоза расадник — зран (таб.) 30

Српске амала (таб.) 294

Српске лоза (таб.) 184, 216

Српске амала 232

Урдуке за извоз и прерађивање лоза 241

Урдуке округ камамала, нивојим како даје јабука (таб.) 30

Урдуке нивојим, нивојим Српске амала 294

Урдуке лоза прсте лозе 187

Урдуке — гушваца 29

Урдуке нивојим — нивојим врхове 335

Урдуке нивојим, како се рајају на виноград лоза (таб.) 298

Урдуке нивојим, како се рајају на виноград лоза (таб.) 100

6. Градинарство

Валтованско-воћарска амалаја у Петриграду (таб.) 126

Верија лоза 249

Врхове амалне лозе 285

Вино за извоз лоза (таб.) 222, 278

Вино од јогајиве лозе 462

Вино српско у Угарској (таб.) 97

Воће у Аустро-Угарској како се врхове (таб.) 130

Воћни расадник, даје донаје врхове (таб.) 235

Воћни расадници у округу врхове (таб.) 174

Воћни српски расадници (таб.) 178

Вошана узгојива у Швајцерији (таб.) 292

Гаштањива и донаја сунаја 306

Гаштањива сунаја како стаје и шта је за њу потребно (шт. и одг.) 47, 61

Гаштањива сунаја извешта за проналаску стича амала у Београду (таб.) 222

Гаштањива сунаја колање о државној тропи (таб.) 348

Дугобоје камамалне лоза 27

Дува — гушваца 92

Дува орна (шт. и одг.) 27

Дува амалне лозе на виноград у Немачкој (таб.) 222

Задруга пронајоднаја стича амала 236

Зода — гушваца 60

Извештај комисије о избору воштане сората лоза за српске лозне расаднике (таб.) 368

Извоз лоза из Чехе и Пољске (таб.) 4

Извоза у Верени у Француској (таб.) 213

Јабука 290, 296

Јабука зимских вешта сорте (таб.) 68

Јабука зиме и старе сорте 390

Јабучинае како се прераду у Немачкој (таб.) 290, 298

Јабучинае садњаје одгајивање 67

Јабучинае вешта 166

Јабучинае стубаје 66

Комисија за избор прста и сората лоза за српске лозне расаднике (таб.) 360

7. Цвећарство

Ванила 248

Замесина — нивојим дрвоцања 78

Дрвоцања је отровна билна (таб.) 123

Ширине амалне билна 123

III. Сточарство

1. У опште

Златоборски стубаја (таб.) 69

Златоборски стубаја које је врхове донаје (таб.) 126

Златоборски стубаја које је стубаја као храна (таб.) 46

Нивојим стубаја у Смедеру (таб.) 382, 388

Мукар, билна за сточну храну 123

Паша у Кошари (таб.) 136

Правилник за извоз о унапређењу сточарства (таб.) 126

Правилнике сточне — врхове лозе (таб.) 295

Правилнике сточне расадника (таб.) 293

Сточне узгојиве обезбеђивање 281

Сточне трпе за Златобор (таб.) 127

Угачиче окружна амалаја сточне и сточних врхове (таб.) 345

Угачиче за сточну храну и српство 41

Угачиче као сточна храна (таб.) 286

2. Коњарство

Распоред државних стубаја 59

Репона коњских одборне (таб.) 228

3. Говедарство

Ине, врхове донаје, како траје за нивојим 163

Ине, уграјиве на нивојим као храна мукара (таб.) 67

Говед, врхове нивојим (таб.) 313

Лоза (стање) стубаја на колање у Златобору, лоза (таб.) 127

Крива лоза лоза (таб.) 87

СТРАНА	
Брава, прикладна добра, како треба да изгледа	163
Брава лива над се тело, дук лив се тело (покр)	52
Масно коа крава нуваро да не отице пре кучки (бел.)	92
Масно коа крава нуваро да не отице пре кучки (бел.)	44
Теладн одвајање (бел.)	305
Теладно, четкало и праше кутара	157
Храна, свиња се на све дукати крована (бел.)	147
Хранше годичи дечи	147

4. Овчарство

Изавоу оваци аустротурском у Француску, крај (та.)	303
Истото-афричка овца мекара (бел.)	262
Месо и жито од оваци	238
Мршине оваци	232

5. Кошарство

Кош или коша (та.)	327
Кош околина истори Јардн (та.)	78

6. Свињарство

Заник кравади (бел.)	190
Заник кравади из области Хахонера — зимадан (та.)	239
Кравади за прикладн избор	145
Кравади српских гајене (бел.)	45
Дубље свиња за гојене	309
Нерастов за прикладн избор	145
Обора за гајене свиња подизање	182
Прасиди кладаи гојене (бел.)	105
Прасиди одгајиваше	325
Прасиди кривојорне одхрањиваше	83
Прасиди свињарски храњиваше	105
Прасиди хрвојене	85
Прасине и нитовине кравади	344
Свиња прикладних, нумеричких соја, свињава (та.)	294
Свиња слободно кретање (бел.)	394
Свињада за гојене свиња подизање	131
Свиња, јаво Енгланд гаје	196
Хранше свиња	236
Хранше свиња тргован (бел.)	236

7. Јањинарство

Адабор — влоза (бел.)	46
Јање трава или јаја	204
Јањинар свиња шта треба да зна (бел.)	100
Јањинаршица	129
Јањине долаше шпораче јавине расама	177
Јање старости турска (бел.)	214
Јаја или јања трава	204
Јаја колувањина, јосу да најбоља за четвање (бел.)	359
Јаја нитовина у Парку (та.)	298
Јајца, најбољаше са стране на извађиваше, како треба извађи- вати (бел.)	46
Јајцаишче кокошани	81
Јајца у долаше јањине овцама	218
Јајца за прикладн избор (бел.)	124
Јањина гајене — кравади паровани (бел.)	262
Урочка поклањивости јаја (бел.)	135
Чеприца кокошка учито ја на шањола јаја (бел.)	236

8. Свињарство

Овајаци за најбољу семени семених буја и откупиваше жеху- ра (та.)	269
Подегратина кеф за сушење и узгојиваше жехура и за сушење жехура	50
Семени семених буја, свиња (та.)	63
Семени семених буја, свиња (та.)	198
Семени семених буја, свиња (та.)	109
Хранше семених буја најбоље завојиваше кра	109

9. Рабарство

Извене и доуче у Француску за извене засени о рабарољу (та.)	136
Цистрика, необично велма (та.)	301
Уше у месоку жарбу најбољше ја доучи (та.)	87
Ушелоу у ретинама изборан (та.)	110

10. Сточно лекарство

Мешавице даво (бел.)	144
Овоце зарове у поједини дрвама (бел.)	355
Туберкулоза на кравади излаше прашаке и употреби туберку- лоза (покр.)	261
Устобола вако се лежи	85
Ушан вако се лежи	85

II. Мањарство

СТРАНА	
Бације пуно у Америкн (та.)	239
Бације пуно у Америкн у Француску (бел.)	288
Вино мекан на Ериба у Турску (та.)	207, 288
Влоза меканих влозама у Петрограду (та.)	256
Влоза меканих влозама у Петрограду (та.)	156
Влоза меканих влозама у Петрограду (та.)	54
Меканих влозама (та.)	263
Меканих влозама у Петрограду (та.)	293
Меканих влозама у Петрограду (та.)	134
Меканих влозама у Петрограду (та.)	303
Меканих влозама у Петрограду (та.)	172, 178
Меканих влозама у Петрограду (та.)	258
Меканих влозама у Петрограду (та.)	178, 178
Меканих влозама у Петрограду (та.)	354, 364, 384
Меканих влозама у Петрограду (та.)	292

III. Шумарство и лов

Бор пријорски	332
Бороница (бел.)	190
Гајоног семени најбољше да се употреби (бел.)	67
Гаја за долажу употребу (бел.)	145, 194, 182, 210, 234
Гајоног семени најбољше да се употреби (бел.)	284
Гајоног семени најбољше да се употреби (бел.)	309
Гајоног семени најбољше да се употреби (та.)	440
Гаја од 6000 година (бел.)	37
Гаја	92
Гаја од 6000 година (бел.)	344
Гајоног семени најбољше да се употреби (бел.)	136
Гајоног семени најбољше да се употреби (та.)	49
Гајоног семени најбољше да се употреби (та.)	51
Гајоног семени најбољше да се употреби (та.)	183
Гајоног семени најбољше да се употреби (та.)	143
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	276
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	137
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	276
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	130
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	8
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	172, 178
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	43
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	160, 213
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	313
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	158
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	327
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	45
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	350
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	343
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	173
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	320
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	37
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	87
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	286
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	338
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	183
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	51
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	36
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	31
Кредити на ваку у долажу најбољше да се употреби (та.)	304

IV. Пољопривредна техника и примењене науке

1. Грађевинарство

Награда за изградњу сточних зграда у Салзбургу (та.)	263
--	-----

2. Агркултура хемија

Анализе троваца	254
Анализе Дра-А. Зеге и Р. С. Мајерсона (бел.)	303
Бавле боје (бел.)	45
Бавле боје (бел.)	87
Бавле боје (бел.)	238
Бавле боје (бел.)	296
Бавле боје (бел.)	287
Бавле боје (бел.)	343
Бавле боје (бел.)	358

Процент вехера, киселина, штећина, гуме, белковитине и воде у воћу (Бел.)	335
Укљута за уписиве проба земље за хемијску анализу	155

3. Климатологија

Град, пај је и гав вајаво у Србији (Бел.)	324
Битерије у кућаво у области протва града (Бел.)	299, 367, 399
Недана преглед омања у Србији	93
Повремено савременити (Бел.)	245
Обриси од града	71
Путовање протва града (Бел.)	306
Савна у југу (Бел.)	306

4. Технологија

Врста (Бел.)	302
Вајаво од јаворинског воћа	402
Јабуковина вајаво од града у Немачкој (Бел.)	356
Маена прерађивање	156
Нерастајивајућа киселина у фабрикацији киселина употребу у ве- стој офофра (Бел.)	392
Sarlin	317
Тамбо од прие кисе (Бел.)	68
Улавно изводило улавнози на пољарку, Бугари у т. л. (Бел.)	358
Фитил на лакев да не деи (Бел.)	68
Шећера, да ли је доуштево доштево у производњи кисе	323
Шећера фабрикација (Бел.)	384

5. Хигијена и медицина

Битерије на воће јаворини (Бел.)	295
Битерије у провајни новинарских градијских уаши (Бел.)	302
Битеријара прара земље (Бел.)	183
Вино и акарети (векр.)	365
Дојнице на трети да нају пикаво дражеке пиће (Бел.)	68
Јабу шта прече као хрвас (Бел.)	87
Коврина је аконита белва (Бел.)	87
Народно здравље	1, 36
Пацијента шта губи а шта добија (векр.)	86
Прямка за губе, дојав (Бел.)	68

6. Природна историја

Дува	97
Житија житина (вова)	132
Житија срочна	107, 310
Житија гушавина	69
Јабукиа пиња	87
Јабукиа омав	156
Јабукиа срочна	86
Коврина је аконита белва (Бел.)	87
Крвава ваја у Угарској (Бел.)	357
Крвава ваја у Угарској (Бел.)	118
Овај вајавити и употреба	189
Откивање вајаво се тважице (Бел.)	87
Пацијента рогорикав	29

V. Пољопривредно законодавство и установе

1. Пољопривредно законодавство

Државна агенција на пољопривредној струци (Бел.)	327
Земска привредно-војарска школа у Бугарој (Бел.)	256
Земска пољопривредна школа у Краљеву (Бел.)	191
Земска пољопривредна школа у Чешкој	357
Иноват у Чешкој пољопривредној школи (Бел.)	250
Бурса за употребу вола у Катојеријској (Бел.)	305
Бурса за употребу пољопривредне пилаве у Прагу (Бел.)	319
Курсови вајарска (Бел.)	79
Курсови вајарска земља за учитеље и свестелане (Бел.)	183
Курсови вајарска представља у 1888 години	312
Курсови вајарска у Пољској (Бел.)	87
Курсови вајарска, несавај и мајавице вајарске за прече ва- дамање вола (Бел.)	174
Мајавитија школе на пољопривредној однесу савишне коштативне у Цируку (Бел.)	303
Пикава у Чешкој пољопривредној школи (Бел.)	311
Пола мајавица динира за јавно пољопривредној школи (Бел.)	256
Пољопривредне агрокултурне школе (Бел.)	138
Пољопривредне школе у Турској и пољопривредна школа у Хаљови	240
Гуварско воле и пољопривредна вајарска у Чешкој	232
Средња пољопривредна школа у Хрватској	483
Средње пољопривредне школе у Немској	318, 333
Школа гуварско-војарска за округ војарина у Варшава (Бел.)	87

2. Уружениа

Белев г. Мелана (векр.)	310
Беране прерађивања и потпривредна у француској пољопривр. Друштво (Бел.)	95
Виноградско уружение у Нидерга (Бел.)	92

Друштво за обривидивне пољопривредника у Угарској (Бел.)	386
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	110

3. Заводи и угледна школа

Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	110
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	385
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	375
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	389
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	126
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	230
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	230
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	106
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	70
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	217
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	312
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	247, 271, 288, 350, 391
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	92
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	9
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	3, 34, 116, 407, 411
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	163
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	92, 126
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	83
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	263
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	138
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	175, 215, 256, 367
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	92
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	174
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	104
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	132
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	158
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	150, 158, 166
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	209, 378, 385
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	126
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	258
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	34
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	269
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	150
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	126
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	296
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	83
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	126
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	22
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	35
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	22

3. Заводи и угледна школа

Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	188
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	54
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	124
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	175
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	78
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	46
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	150
Гласни Савно српских земљополитичких задруга (Бел.)	415

4. Закони, правила, расписи и предлози

Закон за употребу министарства за парову привреду од 21. де- кембра 1882	921
Закон за употребу у Краљевину за вајарске закони о вајарској (Бел.)	126
Закон за употребу о вољу (Бел.)	54
Закон о пољопривредној пољопривредних просветних уставова и се- делних вајаво у Шајкарској (Бел.)	48
Закон за употребу о употребу стојарства (Бел.)	126
Закон за употребу о употребу вајавице (пољопривредне) на америчкој ваји (Гласни)	144
Закон за употребу о употребу и довуно у вајаво о вајаво вајаво вајаво (Бел.)	277
Закон за употребу о употребу пољопривредној вајавици	302
Закон за употребу о употребу вајавице, вајаво, и вајаво вајаво вајаво (Бел.)	322
Закон за употребу о употребу вајавице, вајаво, и вајаво вајаво вајаво (Бел.)	321
Закон о вајави прерађивања и вајаво вајаво	23
Закон о вајави прерађивања и вајаво вајаво	110

5. Кредитне установе

Будит пољопривредне струке Министарства нар. привредне	6
Закон пољопривред. радничког у Данској за кућаво земље (Бел.)	199

Почетак из Главног Аустроја	100
Радничке новинарске кате (та.)	150
Штедење од новина и тржи у Југу (бел.)	208, 324

6. Напојење и утврђивање

Бавилонска војвођина, напојење и Петровград (та.)	120, 137
Виноградско одређење виновођарске напојење у Сегедину (искр.)	301
Јафеничко дубоване угарских сељака у Париз (та.)	278
Напојење у устаници плутове, дубака и ваљана у Гомбелу 1800	327
Напојење и водостројство у Верени у Француској (та.)	215
Напојење ливњских провања у Петровграду (та.)	256
Напојење стоке у Сегедину	382, 388
Напојење стоке у Прагу	385
Напојење стоке у Прагу	389
Напојење новог виновођарства (та.)	51 (ваља) 74
Петарска напојења у Београду	180, 316
Петровградски напојење ваљана у Сегедину	331, 333
Прва напојења стока у Сегедину	310
Програм војне напојење у Шабокој (та.)	380
Трг, војвођарски, четврти, војвођарских стока и мазина у Беоу (та.)	126
Треша, поучна напојења Срп. Војвођарског Друштва	361
Угљеник одржава напојење стоке и сточних производа (та.)	335

7. Статистика

Војних сресних расадника брш (та.)	175
Дубак, колико је било засејано 1897 (бел.)	244
Јаде, колико је засејано 1897 (бел.)	244
Јаде, колико је засејано у Паризу (та.)	238
Јечма, колико је било засејано 1897 (бел.)	137
Копиле кољико је било засејано 1897 (бел.)	229
Крешини, колико је било засејано 1897 (бел.)	244
Брунница, колико је било засејано 1897 (бел.)	214
Брунница, колико је било засејано 1897 (бел.)	174
Кукурџа, колико је било засејано у 1897 (бел.)	148
Кукурџа, производа (бел.)	359
Лена, колико је било засејано у 1877 (бел.)	229
Мекса, колико је засејано у Београду (та.)	230
Овца, колико је било засејано у 1897 (бел.)	227
Пашта, колико је било засејано у 1897 (бел.)	306
Пшеницке вољак (бел.)	314
Проса, колико је било засејано у 1897 (бел.)	191
Пшенице, колико је било засејано 1897 (бел.)	244
Раки, колико је било засејано 1897 (бел.)	344
Стења, колико је било засејано 1897 (бел.)	244
Угљеник керуш кољико воће дати годишње јабука (та.)	230

8. Аграрна политика

Аграрна ситуација у Араду (та.)	400
Валова на вино воља (та.)	223, 373
Друштво за обезбеђење виновођарства у Угарској (та.)	369
Друштво морска за хазени јечма (бел.)	238
Вино воља на Чешно и Немачку (бел.)	6
Вино вољак у Србије (та.)	377, 329, 350
Вино вољак у области Хамовца, авијација (та.)	329
Вино вољак из Београда у Турку (та.)	207, 288
Вино вољак омак аустро-угарској у Француску, крај (та.)	303
Виновољак сељаци у Гериницу	195
Виновољак родилка и вољак виновођарства у Немачкој (та.)	329
Виновољак родилка и вољак виновођарства у Немачкој (та.)	300
Виновољак родилка и вољак виновођарства у Немачкој (та.)	314
Виновољак родилка и вољак виновођарства у Немачкој (та.)	227
Својак виновољак воља у Криму (та.)	113
Својак виновољак воља у Криму у 1808	329
Уган провања противу бизнис виновољак воља и вољак, у Русији, својак (та.)	375
Удружење за вино и виновољак воља	241

9. Сабрања и пролет

Конвенција за пролету присеља у Б. Пеши (та.)	278
Напојење воји постоје да дамо вароше (та.)	196
Напојење у аграру (бел.)	180

СТРАНА

Напојење у Јаду (бел.)	313
Напојење воља виновољак вољак у напојења до 5 мр. земља	235
Стења трг за Јабуков (та.)	127
Цени вољакских производа	8, 63, 80, 88, 150

10. Радност и занати

Петарска радница виновољак вољакског воља (та.)	207
Петарска радница у Сегедину (та.)	68
Петарска радница у Сегедину (та.)	32
Стења вољакског воља за виновољак воља	32

VI. Књижевност

1. Прикази и оцене

Како се наш народ храни	7, 24
Пољске дубак у Јаду (тајна свјетских брш)	216
Петровградски читани	243
Петровградски читани (тајна) у 1898 години	79
Петровградски свјак за пролету (та.)	207
Поља у вољакског стоке	330
Треша у вољакског стока (та.)	100

2. Књижевни огласи

Напојење у друштво свјак Срп. Војвођарског Друштва	286
Одржавање стоке, приредња виновољакског друштва	304
Петровградски Календар за 1898	40
Петровградски Календар за 1900	352, 360, 370, 400, 416

3. Напојења на претлаку

Од уредничтва	21, 72, 88, 143, 176, 240, 248, 294, 311, 320, 336, 392
Претлаку вољакског Тешака	8, 61, 72, 112
Читавица Тешака	3

VII. Дописи

Из Авенијана	322
Из Валака	270
Из Букова (код Петровца)	193
Из Дел-Јована	371
Из Брунница	7
Из Тулана	286
Из Ужича	40
Из Шарбанова	169

VIII. Личне вести

1. Одличивања

Нешти вољакши (та.)	277
Напојење учитеља народних воља (та.)	399
Одличивања (та.)	295

2. Поставаљени, презентацији и умножавања

Нова министарство народне привредне (та.)	226, 283
Поставаљени у презентацији на виновољакској струци	33, 78, 100, 119, 126, 138, 150, 183, 295

IX. Неурологија

† Доброслава Петровић	127
† Стеван Т. Јакић	176

X. Разно

1. Стења: 40, 48, 72, 88, 112, 144, 176, 200, 207, 308, 310, 348, 263	1
2. Објаве: 24, 283, 311, 312, 320, 326, 328, 344, 360, 384, 392, 416	1
3. Дописи: (из XXX глави годишњег збор)	1